Sacre Theologie doctoris Exi-
mii Ricardi de mediauilla
seraphyci ordinis mi-
norum professoris
In secundū sen-
tentiarū que-
stiōes So-
lidissime.

Cum gratia & priuilegio.

¶ Religiosissimo Antistiti: Sapientiqꝫ theologorum monarcho Mauritio hybernico ex seraphyco minoꝝ ordine: Archiepiscopo Tuamensi: Frater Angelus Lucidus firmanus: eiusdem ordinis discipulus. S. P. D.

Querebam iandudum aliquid edere presul Reuerende: Quod boni discipuli succurret officio: nihil enim in me litterarum (⁊ si id per exiguum est) quin illud totum dignitati tue referam acceptum: Quum forte per hec tempora: quibus a studijs vacare cepi: Ricardum: qui ⁊ ingenio: ⁊ facundia facile post Scotum Secundus habetur: vitio scriptorum ꝙplurime depravatum invenimus. Ad studiosoruꝫ igitur vtilitatem operam dedi: vt deinceps nihil non inoffensum: nihil non integerrimum: nihil non politissimuꝫ ex ricardo legeretur: Quare antistes Venerāde: has nostras recognitiones (si tibi vacabit) lubentissime inspicias: quas quidem reuerentia ac veneratione quadam: tue potissimum sanctimonie inscribere ac dicare destinaui: vt post hac ad maiora sint nobis aditus. Legant interea docti omnes: In his virtutes tuas: teqꝫ fontem scientiarum omnium diligant: venerentur: ⁊ colant. Vale.

Sequuntur rubrice libri secundi:

Ue ad mysterium diuine vnitatis atq; trinitatis: l; ex parte cognoscendum pertinere noscuntur quantum valuimus diligenter executi sumus: nunc ad considerationem creaturarum transeamus. Carta prima.

Di. I.

FINIS

Laus Deo optio maxioq̄.

¶ Scriptum sup scdm sniarū editum a Fratre Ricardo de Media Villa ordis Minor doctore Clarissimo.

Omnia p ipsuz facta sunt: & sine ipso factum est nihil. Hec verba scripta Joānis p. sic possūt exponi [oia] .s. entia alia a deo [facta sunt p ipsuz] idest p verbum dei. Unde Augu. xj. cōfessio. lōge post pncipiuz smonem dirigēs ad deum sic ait. Verbo tibi coeterno simul & sempiterno: dicis oia q̄ dicis: & fit qcqd dicis vt fiat: nec aliter q̄s dicendo facis. [Et sine ipso] idest sine verbo dei patris [factuz est nihil] idest peccatū. Un̄ Augu. pdictū vbum exponens tractatu p sup Jo. vltra medium sic ait. Peccatū qdem nō per ipsuz factum est & manifestū est: q peccatum nihil est: & nihil fiunt homines cū peccant. ¶ Et sm hāc expositionem tangit in verbis ppositis secūdi libri sniarū materia in generali. Nā per hoc qd dr [oia per ipm facta sunt:] tāgitur creature emanatio siue eius exitus in esse: de quo determinat in pma parte hui9 secūdi. ¶ Et per hoc q dicit [& sine ipso factuz est nihil.] tangitur creature rōnalis deuiatio & eius recessus a bene esse: qd factū est per peccatū de quo determinat in scda pte hui9 secūdi. ¶ Sciēdum aūt q quedā facta sunt per verbū dei non de aliquo: vt pma pncipia que sunt de essentia entium creatoz. De qua factiōe pōt exponi illud q dr Geñ. xij. [iste sunt generationes celi & terre qn create sunt in die quo fecit de9 celum & terrā.] Si per celuz & terram intelligamus mām corpoz superioz & inferioz cū aliq̄ dispositione ad formam: multa etiaz alia entia a deo facta sunt nō de aliquo: & hec factio proprie dicitur creatio. ¶ Quedā autem facta sunt per verbum dei: de pncipijs vnū cōstituēti b9 per essentiā. De qua factione pōt exponi illud verbum qd dicit Geñ. ij. [Formauit dn̄s deus hoiem de limo terre: & inspirauit in faciē eius spiraculū vite: & factus est homo in aiam viuentem.] & sic patet q hoiez fecit ex suis principijs: q̄uis ipsam aiaz intellectiuā deus in eodē instāti creauerit: & corpi Ade ipsam infuderit. ¶ Quedā autem facta sunt per vbuz dei de cōpositis nō constituentibus vnū per essentiā: sed per quendā ordinem. Et sic facta est machina mundi siue ipm vniuersum de q̄tuor elemētis & corpib9 celestibus & alijs partibus vniuersi. De qua factiōe potest aliquo mō exponi illud vbuz Jo. p. [mundus per ipz factus est:] idest mūdus qui quātum ad eius partes factus est non de aliquo: per eū .i. per vbum dei: sicut pz per illud q ante dictum est in eodē caplo. [oia per ipz facta sunt:] de suis partib9 factus est per ordinē ipsaz partiū adinuicem. Facere aūt aliqd non de aliquo soli deo conuenit: posse facere aliqd de mā nāli: deus p verbum suū nature create indidit: & de aliqbus reb9 cōpositis aliqd artificiatū cōstituere: datum est per verbū dei & hoibus & angelis: q̄uis non eq̄liter. ¶ Factio ergo nature create qua opatur psupponit illam opationem: que cōuenit soli creatori: & operatio creati artificio presupponit vtrūq3. ¶ Quantū aūt ad secundam partez thematis sciendū q peccatū pter triplicem rationez significatur per nihil. ¶ Una est: q a defectibilitate siue p defectibilitate libere voluntatis origināt: que defectibilitas est in ea inquantum est non de aliquo de quo pōt exponi illud vbum Esa. xliij. [Ecce vos estis ex nihilo & opus vestrū ex eo q nō est.] ¶ Alia rō est: q peccator per peccatuz bonis gratuitis euacuat: & in bonis naturalibus vulnerat. De quo pōt exponi illud verbū Hiere. iiij. [Aspexi terrā & ecce vacua erat & nihil.] intelligendo per terram petōres: q pncipaliter adherēt terrenis: & vacui sunt munere gratie. ¶ Alia rō est: q peccator sub rōne qua petōr: q̄si pro nihilo reputat. De quo pōt exponi illud verbuz Sap. iij. [& siquidē longe vite erunt in nihiluz cōputabunt.] eo q auertentes se ab illo qui summe est: versus nō entitatē declinant. Unde Augu. xij. de ciui. dei. c. vij. Deficere ab eo q summe est ad id q min9 est: hoc est incipe hre voluntatē malā. E cōtrario illi de quib9 dicitur in psal. [Honorabile nomen eoz coram illo.] ab eo q minus est recedētes: tendunt ad id q summe est: quousq3 in vita eterna pfecte cōiungit ur cū eo. Qd nobis prestare dignetur dn̄s Jesus christus: qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum Amen.

Facta p vbum dei triplici sunt dita.

Peccatū significat per nihil ppter triplicē rōnem.

Prima.

Secūda.

Tertia.

¶ Unum esse rerum principium ostēdit non plura vt quidam putauerunt. Di. .I. Di. I.

Creationem rerum insinuās scriptura: deum esse creatorem initiumq3 temporis atq3 omniuz visibilium vel inuisibilium creaturaruz in primordio sui ostendit dicens. In pncipio creauit Deus celum & terram. His etenim verbis Moyses spiritu dei afflatus in vno principio a deo creatore mundum factum refert: elidens errorem quorundam: plura sine principio fuisse principia opinantium. Plato nāq3 tria initia estimauit: deum scilicet exemplar & materiam: & ipsam increatam sine principio: & deum quasi artificem non creatorem. Creator enim est qui de nihilo aliquid facit. Et creare proprie est de nihilo aliquid facere. Facere vo non modo de nihilo aliquid operari: sed etiā de materia. Unde & homo & angelus dicitur aliqua facere sed nō creare: vocaturq3 factor siue artifex: sed nō creator. Hoc enim nomen soli deo pprie cōgruit qui & de nihilo quedā & de aliquo aliqua facit. Ipse ē ergo creator & opifex & factor: sed creationis nomen sibi pprie retinuit: alia vero etiā creaturis communicauit. In scriptura tn̄ sepe creator accipitur tanq3 factor: & creare tanq3 facere: sine distinctione significationis.

Plato dixit tria pn9 esse.

Ex qua rōne proprie dicit creator & quid sit creare et quid facere.

¶ Q3 hec verba .s. agere & facere & huiusmodi non dicuntur de deo sm eam rationem qua dicuntur de creaturis.

Uerumtamen sciēdum ē hec verba .s. creare & facere & agere & alia hmōi de deo non posse dici sm eam rationem qua dicuntur de creaturis. Quippe cū dicimus euz aliqd facere:

non aliquem in operando motum illi inesse intelligimus: vel aliquam in laborando passionem sicut nobis solet accidere: sed eius sempiterne volũtatis nouum aliquem significamus effectum. i. eterna eius voluntate aliquid nouiter existere. Cum ergo aliquid dicitur facere: tale est ac si dicatur iuxta eiꝰ voluntatem vel per eius voluntatem aliquid nouiter cõtingere vel esse: vt in ipso nihil noui cõtingat: sed nouum aliquid sicut in eius eterna voluntate fuerat: fiat sine aliqua motione vel sui mutatione. Nos vero operando mutari dicimur: q2 mouemur. Nõ enim sine motu aliqd facimus. deus ergo aliquid agere vel facere dicitur: q2 causa est rerum nouiter existentium: dũ3 eius voluntate res noue esse incipiunt que ante nõ erant absq3 ipsius agitatione: vt actꝰ ꝓprie dici non queat: cum videlicet actus ois in motu ɔsistat: in deo aũt motus nullus est. Sicut ergo ex calore solis aliqua fieri cõtingit: nulla tñ in ipso vel in eiꝰ calore facta motiõe vel mutatiõe. Ita ex dei volũtate noua bñt esse sine mutatione auctoris q est vnũ ꝛ solum ꝛ oĩu3 principiũ. Aristoteles vero duo posuit principia. s. materiam ꝛ speciẽ ꝛ tertium operatorium dictum: mundum quoq3 semper esse ꝛ fuisse.

Ex quo sensu dicitur deꝰ aliquid facere.

Per simile oñdit.

Aristoteles.

¶ Quod catholicum est docet.

Horum ergo ꝛ similium errores spũssanctꝰ euacuãs veritatisq3 disciplinã tradẽs: deũ in prĩcipio temporũ mũdum creasse: ꝛ ante tempora eternaliter extitisse significat: ipsius eternitatẽ ꝛ omnipotẽtiam cõmendãs. Cui voluisse facere est: quia vt prediximus ex eius voluntate ꝛ bonitate res noue existũt. Credamus ergo reru3 creatarũ celestium terrestrium: visibilium vel inuisibilium causam non esse: nisi bonitatẽ creatoris: qui est deus verus vnus. Cuius tanta est bonitas: vt summe bonꝰ beatitudinis sue qua eternaliter beatꝰ est: alios velit esse participes quam videt ꝛ cõmunicari posse ꝛ minui omnino nõ posse. Illud ergo bonũ quod ipse erat ꝛ quo beatus erat: sola bonitate non necessitate alijs cõmunicari voluit: q2 summe boni erat prodesse velle: ꝛ omnipotentissimi nocere non posse.

¶ Quare rationalis creatura facta sit.

Et quia non valet eius beatitudinis particeps existere aliquis nisi p intelligentiam: que quanto magis intelligitur tanto plenius habetur: Fecit deus rationalẽ creaturam que summum bonum intelligeret: ꝛ intelligendo amaret: ꝛ amando possideret: ac possidendo frueretur. Eamq3 hoc mõ distinxit: vt pars in sui puritate pmaneret nec corpori vniretur. s. angeli: pars corpori iũgeref. s. aie. Distincta est itaq3 rõnalis creatura in icorporealẽ ꝛ corporeãm: ꝛ incorporea quidem angelus: corporea vero homo vocatur ex anima rationali ꝛ carne subsistẽs. Cõditio ergo rationalis creature primã causam habuit dei bonitatem.

Quõ distincta est rationalis creatura.

¶ Quare creatus sit homo vel angelus.

Ideoq3 si queratur quare creatus sit homo vl angelus: Breui sermone responderi potest ꝓpter bonitatẽ eius. Vñ Aug. in li. de doctrina xpiana. Quia bonus est deꝰ sumus: ꝛ inq̃tũ sumꝰ: boni sumꝰ.

Aug.

¶ Ad quid creata sit rõnalis creatura.

Et si queritur ad quid creata sit rõnalis creatura: Respondetur ad laudandum deũ: ad seruiendum ei: ad fruẽdum eo: in quibus proficit ipsa: non deus. Deus. n. perfectus ꝛ summa bõitate plenꝰ: nec augeri põt nec minui. Qð ergo rationalis creatura facta est a deo: referendum est ad creatoris bonitate3: ꝛ ad creature vtilitatem.

¶ Breuissima responsio cum querif quare vel ad quid facta sit rationalis creatura.

Cum ergo querif quare vel ad qd facta sit rõnalis creatura: Breuissime responderi põt ꝓpter dei bonitate3 ꝛ suã vtilitatẽ. Utile nẽpe ipsi est seruire do ꝛ frui eo. Factꝰ ergo angelus siue hõ ꝓpter deũ dĩ esse: nõ q2 creator deꝰ ꝛ summe beatꝰ alterutrius ĩdiguerit officio: qui bonorũ nostrorum non eget: sed vt seruiret ei ac frueref eo: cui seruire regnare est. In hoc ergo ꝓficit seruiens: non ille cui seruitur.

¶ Sicut factus est homo vt seruiret deo: sic mũdus vt seruiret homini.

Et sicut factus est hõ ꝓpter deũ idest vt ei seruiret: ita mundus factus est ꝓpter hoĩe3. s. vt ei seruiret. Positus est ergo hõ in medio vt ꝛ ei seruiref ꝛ ipse seruiret: vt acciperet vtrinq3: ꝛ reflueret totu3 ad bonũ hoĩs: ꝛ qð accipit obsequiũ ꝛ qð ĩpẽdit. Ita. n. voluit deꝰ sibi ab hoĩe seruiri: vt ea seruitute non deꝰ sed hõ seruiẽs iuuaref: ꝛ voluit vt mũdus seruiret hõi: ꝛ exinde similiter iuuaref hõ. Totum ergo bonũ hoĩs erat ꝛ qð factu3 est ꝓpter ipsum: ꝛ ꝓpter qð factꝰ est ipse. Oĩa enim: vt ait apostolus: nostra sunt. s. superiora ꝛ equalia ꝛ iferiora. Superiora qdẽ nostra sunt ad pfruendũ vt deꝰ. trinitas. Equalia ad cõuiuendũ. s. angeli. Qui ꝛ si nobis mõ supiores sint: in futuro erunt equales: q ꝛ mõ nostri sunt: q2 ad vsum nobis sunt. Sicut res

Quõ oĩa nr̃a sunt.

dominorum dicitur esse famlorū nō dn̄io: sed qꝛ sunt ad vsum eorꝫ. Ipsiq; angeli in quibusdā scripture locis nobis seruire dicunt: dum ꝓpter nos in ministerium mittuntur.

¶ Quō dicit aliquādo in scriptura homo factus est propter reparationē angelici casus.

De homine quoq; in scriptura legendū reperitur q᷑ factus sit propter reparationem angelice ruine. Quod nō ita est intelligendum quasi nō fuisset homo factus si nō peccasset angelus: sed qꝛ inter alias causas scilicet precipuas: hec etiam nonnulla causa extitit. Nostra ergo sunt supiora ⁊ equalia: nostra etiam sunt inferiora: quia ad seruiendum nobis facta.

¶ Quare ita sit hō īstitutus vt aīa sit vnita corpi.

Solet etiam queri cum maioris dignitatis eē videt aīa si absq; corpore permāsisset: cur vnita sit corpori?

Prīa cā. Ad quod primo dici pōt qꝛ deus voluit: ⁊ voluntatis eius causa querenda nō est.

Scda cā. Secundo autem potest dici q᷑ ideo deus voluit eam corpori vniri: vt in hūana ostenderet ꝯditione nouū exemplum beate vnionis q̄ est inter dn̄m ⁊ spiritū in qua diligit ex toto corde: ⁊ videtur facie ad faciē. Putaret enim creatura se non posse vniri creatori suo tanta propinquitate: vt eum tota mente diligeret ⁊ cognosceret: nisi videret spiritum qui est excellentissima creatura tā infime .i. carni q̄ de terra est: in tanta delectatione vniri: vt non valeat artari ab hoc vt velit eā relinquere: sicut ostendit aplus dicens. Nolumus corpore expoliari sꝫ superuestiri: per quod ostenditur spm̄ creatum spiritui īcreato ineffabili amore vniri. Pro exemplo ergo future societatis q̄ īter deū ⁊ spm̄ rōalē in glificatione eiusdem ꝑficienda erat: aīam corporeis īdumētis ⁊ terrenis mansionibꝰ copulauit: luteamq; materiam fecit ad vite sensum vegetare vt sciret homo qꝛ si potuit deꝰ tam disparē naturā corpis ⁊ aīe in federationē vnā ⁊ in amicitiā tantā cōiungere: nequaq̄ ei īpossibile futurꝫ rōnalis creature humilitatē: licet longe inferiorē ad sue glorie ꝑticipationem sublimare. Quia ergo ꝓ exēplo rōnalis spūs in parte vsq; ad consortium terreni corporis humiliatus est: ne forte in hoc nimis depressus videretur: addidit dei ꝓuidentia vt postmodum cum eodem corpe glorificato ad cōsortium illorum qui in sua permāserunt puritate sublimaretur: vt quod minus ex dispensatione creatoris sui acceperat conditus: postmodum per gratiam eiusdem acciperet glorificatus. Sic ergo conditor deus rationales spiritus varia sorte pro arbitrio volūtatis sue disponens illis quos in sua puritate reliquerat sursum in celo mansionem: illis vero quos corpibꝰ terrenis sollicitauerat: deorsum in terra habitationem constituit: vtrisq; regulam imponens obedientie: quatenus ⁊ illi ab eo vbi erant non caderēt: ⁊ isti ab eo vbi erāt ad id vbi nō erant ascenderent. Fecit itaq; deus hominē ex dupli ci sb̄a: corpus de terra componens: aīam vero de nihilo faciens. Ideo etiam vnite sunt anime corporibus: vt in eis deo famulantes maiorem mereantur coronam.

¶ Post sacramentum trinitatis de creatura triꝑtita agendū est: ⁊ prius de digniori .i. āgelica.

Ex premissis appet rōnalem creaturā in angelicam ⁊ humanam fuisse distinctam: quarum altera est tota spiritualis .i. angelica altera ex parte spiritualis: ⁊ ex pte corporalis .i. hūana. Cum itaq; de his tractādū sit .s. de spirituali ⁊ corpali creatura: de rationali ⁊ de non rationali. Primo de rationali ⁊ spirituali .i. de angelis agendum videt: vt a cōtuitu creatoris ad cognitionē creature dignioris ratio nostra intendat: deinde ad considerationem corporee tam illius que est rationalis q̄ illius que nō est rationalis descēdat: vt trinitatis increate sacramentum tripartite creature eiq; concretorum atq; contingentium sequatur documentum. Di. .I. Di.I.

Reationem omnium rerum insinuans scriptura ⁊c. In pmo libro determiauit magister de deo q̄tum ad ratiōem sue nāle pfectionis. In hoc secūdo libro determiat de ipso inq̄tum eius pfectio relucet in opibus creatiōis. ¶ Et pmo de emanatione creaturaꝫ a dō magr̄ determiat in generali. ¶ Secūdo de ipsis creaturis aliquo mō ī speciali. in pncipio. 2e. Dis. pma [De angelica itaq; natura]. ¶ Prima in duas. Primo determiat de creatura in gn̄ali p cōparationē ad suam cām efficientē. ¶ Scdo p cōparationē ad cām finalē ibi [⁊ qa nō valet]. ¶ Prima in tres. ¶ In pma de pncipatiōe creaturaꝫ determiat veritatē. ¶ In scda quorundā phorū .s. Platōis ⁊ Aristote. refert opiniōes ꝯtinētes erroneā vanitatē ibi [Plato nāq;]. ¶ In tertia Auc̄itatē Genesis supius positā applicat ad ostēdendū supdictaꝫ oppinionū falsitatē ibi [hoꝫ ergo ⁊ filiuꝫ errorē]. ¶ Tūc seqt illa ps que ibi icipit [⁊ qa nō valet]. In q̄ determinat de creatura p ꝯparatiōnē ad suā cām finalem. Et diuidit in ptes q̄tuor. ¶ In pma ondit magister ꝓpter qd facta est creatura rōnalis. ¶ In secūda ꝓpter qd facta est creatura corpalis ibi [⁊ sicut factꝰ ē hō]. ¶ In tertia pp qd creature corpali vnita est spūalis ibi [Solet ēt q̄ri]. ¶ In q̄rta ponit ordinem ꝓcedēdi prius tn̄ recapitulās distinctionē creature rōalis ⁊ itellectualis .i. hūane creature ⁊ angelice ibi [ex pmissis appet]. ¶ Prima in duas. ¶ Primo ondit creature angelice ⁊ hūane finalem cām. ¶ Scdo breuiter q̄si recapitulādo reiterat eaꝫ ibi [cum ergo querit]. ¶ Prima in tres. ¶ In pma ostēdit creature angelice ⁊ hūane finem quo formaliter qescit. ¶ In scda finē in quo obiectiue qescit ibi [ideoq; si querit]. ¶ In tertia simlr recolligit vtrūq; ibi [⁊ si q̄rit]. ¶ Primꝰ finis ē glia creata. q̄ est finis sub fine. ¶ Et scdus finis q simpliciter est finis vltimꝰ est obiectū increate glorie qui finis est summū bonum. ¶ Prima in duas. ¶ In prima creature angelice ⁊ humane finem ostendit. ¶ In secunda a creatura hūana angelicā creaturā distiguit ibi [cūq; hoc mō distixit].

Diuisio libri.

Peꝰ diuisio ī duas pncipalr

Diuisio pme ptis

Secūda ps pncipalis.

Peꝰ diu. 2e partis: Sub diuisio.

CIrca hanc Distinctionē querū-
tur quinq̄. ¶ Pri-
mo queritur de creatione q̄ntum ad suam
quidditatem. ¶ Secundo de ea in com-
paratione ad conseruationem. ¶ Tertio
in comparatione ad machinam mundia-
lem. ¶ Quarto in cōparatiōe ad efficientē. ¶ Quin-
to in comparatione ad finem. ¶ Circa primum que-
runtur quattuor. ¶ Primo vtrum creatio sit de ni-
hilo factio. ¶ Secundo vtrum creatio sit mutatio
¶ Tertio vtrum creatio actiua sit creator. ¶ Quarto
vtrum creatio passiua sit creatura. Questio .1.

Q̄ō .1. PRimo ostēdo ꝙ creatio nō ē factio
de nihilo. Q2 factio ð nihilo
Arg. p̄°. est factio. Sȝ creatio nō ē factio: videt .n.
psal. Inter ea distiguē dicēs ipse dixit: ⁊ fa-
Ad 2m cta sūt: ipse mādauit: ⁊ creata sūt. ḡ creatio
ñ ē factio de nihilo. ¶ Itē Aug. ꝯ aduer-
sariū legis ⁊ ꝓphetaꝝ. li. 1. lōge post mediū: creari est ex
eo qd̄ erat condi aliq̄d atq̄ ꝯstitui. Ergo creatio est fa-
Ad 3m ctio de aliquo. ¶ Item oē ens aliud a deo creatū est.
Sed nō oē ens aliud a dō de nihilo factū est: q2 ens ꝓ-
Ad 4m ductū p nām de aliquo ꝓductū est. Ergo nec ois cre-
atio est factio ð nihilo. ¶ Itē versio que opponit crea-
tioni: min⁹ respicit ens q̄ȝ creatio: q2 per creationē res
accipit esse: ⁊ p versionē pdit esse. Sed versio nō est de
nihilo: q2 nihil verti non potest. Ergo multo fortius
creatio non est de nihilo.

In oppm Contra glo. sup illud psal. ipse mandauit. ⁊ crea-
ta sunt. creare ꝓprie est de nihilo aliq̄d fa-
cere. ¶ Itē Ansel. ꝓsol. 24. capi. de creatione loquēs
dicit. Amabilis est sapientia que oīa cōdidit ex nihilo.

Rñsio. Respondeo ꝙ creatio est factio de nihilo: nō
Creatio sic intelligēdo ꝙ nihilū sit quasi
est factio mā de quo fiat aliq̄d p creationē. Sed sic intelligēdo
nō de ali- ꝙ creatio est factio nō de aliquo. ¶ Unde Ansel. mo-
quo. nol. 8. cap. Uult ꝙ aliq̄d fieri de nihilo tripliciter po-
Aliq̄d fi- test itelligi. Uno modo ita ꝙ nullo mō fiat sm̄ ꝯsuetu-
eri de ni- dinē q̄ dicim⁹ qd̄ tacens loquitur de nihilo. Alio mō ita
hilo tri- ꝙ nihilū sit aliq̄d existēs ex quo aliq̄d fiat. Tertio mō
pliciter. cum aliq̄d sit: ⁊ non est aliq̄d de quo fiat. Et vult p̄mo
⁊ scdō modo nō esse intelligēduȝ aliq̄d creari ex nihilo
vel fieri. sed tertio modo.

Ad p̄m. Ad primum in oppm cū dicit ꝙ creatio non
Creatio est factio ⁊c̄. dico ꝙ falsū est. q̄ȝ-
ois est fa- uis nō ois factio sit creatio: q2 est q̄dā factio de nihilo.
ctio ñ tm̄ Et est q̄dam factio de ente in potētia ad sbalez formā
econtra. p nām. Et hec est generatio simpliciter scdm̄ p̄hm .1.
T. c. 10. de gñatiōe. Quedā est factio ð ente inq̄ȝtū est in potē-
tia ad formā accidentalē tm̄. Et hec est generatio sm̄
q̄d. sm̄ eundē p̄hm in eodē libro siue illa forma accidē-
talis sit artificialis siue nālis. Dico igitur ꝙ cū psalmi-
sta ꝯiunctionē copulatiuā posuit inter factionē ⁊ crea-
tionē: nō intēdebat illā ex opposito distinguere: sed no-
tare ꝙ factio est in plus q̄ȝ creatio. Unde scda ps illius
versus videtur specificatio p̄me ptis. Uñ glo. prius di-
xit facta: postea creata: facere .n. ⁊ nos possumus: sed nō
Ad 2m creare: qd̄ ꝓprie est de nihilo aliq̄d facere. ¶ Ad secū-
Creatio duȝ ꝙ arguebat p auctoritatē. Aug. dico: ꝙ ibi accipit
equoce creationē p reformatiōe in meli⁹ vel mutatiōe qd̄ pȝ: q2
dicta: postq̄ȝ dixit v̄bum p̄dictum: imediate subiūgit. Sicut
Ad 3m. dicim⁹ creari magr̄atū atq̄ vrbes. Uñ patet ꝙ equoce
vtit noie creatiōis. ¶ Ad 3m cum dicit ꝙ oē ens aliud
a deo creatū est: ⁊c̄. dico ꝙ verum est: vel sm̄ se totum:
vel sm̄ p̄ma p̄ncipia ex qb⁹ ꝯstitutū ē. Et hoc scdō mō
ens ꝓductū p nām creatū creatuȝ est: ⁊ sic sm̄ aliquem
Ad 4m respectū creatū est: ⁊ sm̄ aliū gñatum est. ¶ Ad 4m cū
di ꝙ v̄sio min⁹ respicit ens q̄ȝ creatio ⁊c̄. dico ꝙ ñ min⁹
respicit ens ex pte termini q̄ȝ creatio ex parte princi-
pij: q2 sicut creatio est ex nihilo: ita versio ē in nihilo. ⁊
sicut versio est abesse: ita creatio est adesse. Quia tamē
res magis respicit illud ad qd̄ tēdit: q̄ȝ illud a quo re-
cedit. Uñ dicit. p̄hi. 5. p̄hicoꝝ. ꝙ magis ab eo in qd̄ q̄ȝ T. c. 4.
ex quo denominat mutatio: p tanto dici potest ꝙ ver-
sio minus respicit ens: q̄ȝ creatio. Questio .2. Q̄ō .2.

SEcundo querit vtrum creatio sit mu- Ar p̄°
tatio. Et videt ꝙ sic. Q2 hec Ad p̄m
est verissime mutatio: qd̄ ē mutabilitatis ratio.
Sicut eni dicit p̄hi. 2. metha. calidissimū est: qd̄ T. c. 4.
est oibus alijs rō caloris. Sȝ sm̄ Augu. 12. de ciui. dei
capi. 1. bona creata sunt mutabilia: q2 de nihilo facta.
Ergo factio de nihilo: maxie est mutatio. ¶ Itē Da- Ad 2m
ma. li. primo capi. 3. dicit ꝙ creabilia sunt vertibilia: q2
quoꝝ eē a v̄sione icepit: hec versioni sbiecta sunt: ergo
sm̄ ipsuȝ: creatio est versio. Sed ois versio est mutatio
Ergo creatio ē mutatio. ¶ Itē creatio ē rei create ice- Ad 3m
ptio: ⁊ iceptio est inouatio: ⁊ inouatio est mutatio. Er-
go a p̄mo creatio est mutatio. ¶ Item ꝓductio entis Ad 4m
q̄ȝtum ad suam formā substantialē: maior est mutatio:
q̄ȝ eius ꝓductio q̄ȝtum ad eius formā accidētalem tm̄.
Ergo similiter ꝓductio q̄ȝtū ad suā formaȝ ⁊ mām ma-
ior est mutatio q̄ȝ eius ꝓductio scdm̄ formam tantum.
Sed ꝓductio entis sm̄ se totum est creatio. Ergo crea-
tio est maxima mutatio.

Contra p̄hi. 5. p̄hysicoꝝ. distinguit triplicē mu- In oppm
tationē. s. ex nō sbo in sbm: q̄ est genera- T. c. 6.
tio: ⁊ ex subiecto in nō sbm: que est corruptio: ⁊ ex sbo
in subiectū: que est mot⁹. Et videt nullā esse mutatio-
nem p̄ter aliq̄ȝ istaꝝ. Sed creatio nō est generatio nec
corruptio: nec est mutatio a subiecto in sbm: que dicit
motus: ergo nō est mutatio. ¶ Item p̄hus eodē libro. T. c. 3.
paꝝ añ sniam ꝓpositaȝ: qm̄ ois mutatio est ex quodam
in quoddaȝ maifestat hoc utiq̄ȝ nomē. Sed creatio nō
est a quodaȝ in q̄ddā: sed ex non aliquo in aliud. Ergo
nō est mutatio. ¶ Item termin⁹ mutatiōis nō mutatur:
scdm̄ subiectū. Sed creatura que est terminus creatiōis
creatur. Ergo creatio non est mutatio.

Respondeo sicut dicit Grego. 5. Moralium Rñ°.
inter medium ⁊ finem. Mutari Creatio
ex alio: ad aliud ire est. Et si intelligat de vno extremo ñ ē muta
reali: in aliud extremum reale: sic creatio mutatio nō tio ꝓprie.
est: q2 creatio non habet reale extremū nisi terminū ad
queȝ. Si autem intelligat non tm̄ de vno extremo re-
ali ad aliud extremum reale: sed etiam de vno extremo
sm̄ rem: ad aliud extremum sm̄ rationem ⁊ ecōuerso.
Sicut adnihilatio rei create q̄ est ab ente in nō aliq̄d:
et creatio que est a non aliquo in ens mutatiōes sunt:
q̄a negationes bene sunt entia rōnis: inq̄ȝtum ab in-
tellectu apprehēdunt p oppositas affirmatiōes. Dicit
enim Augu. 8. sup Gñ. longe vltra mediuȝ: ꝙ cū sen-
sus intuet id qd̄ est eius priuatiōe q̄d nō scit agnoscit.
Et q̄a ens secūdum rationem est ens diminutum: vel
sm̄ quid: videtur ꝙ creationi non conueniat plene
ratio mutationis stricte ⁊ proprie dicte. Est tamē mu-
tatio aliquo modo scilicet secūdum ꝙ mutatio accipi-
tur pro productione entis non de aliquo. Unde illi er-
rant qui dicunt ꝙ creatio nō debet dici mutatio ad-
esse: si intelligant de omni modo mutationis: quia pro-
duci non de aliquo includit productum de nouo esse.
vel incipere esse. vt inferius ostendetur.

Ad primum ergo ꝙ arguebatur ꝙ creatio Ad p̄m.
sit mutatio dicendum ꝙ non Mutatio
est idem mutatio ⁊ mutabilitas. multa enim sunt mu- Mutabi-
tabilia: que nō sunt mutationes. non oportet ergo cō- litas
cedere: ꝙ illud ꝙ est ratio mutabilitatis in creaturis: Differūt
sit mutatio. Sed ꝙ sit maxime mutabile: quasi causa-
liter: ⁊ sic creatio

liter:z sic creatio est maxime mutabilis inquantuz rati/
Ad 2m one termini a quo:est nõ mutabilitatio in rebus crea/
tio. ¶ Ad secundum dicendum q cum Dama. dicit
res incipe a versione.impropie accipit versionem q ver
sio ppie est ab aliquo in nihilo. Et sic dicendum ad mi·
norem q versio sive accipiatur sm q res dicitur in/
cipe a versione:sive cum aliud dicit in versione tende/
re:mutatio non est loquendo propie:exst tamē mutatio
Ad 3m aliquo modo:vt dictum est. ¶ Ad tertium cum dicit
q inceptio est inouatio zc.dico q q̃uis omnis incep/
Nouatio tio sit nouitas:tamen sm aliquos creatio nõ est inoua/
inouatio tio ppie loquendo sed nouatio:q inouatio videtur eis
differunt idem:qd iterata nouatio:q̃uis aũt omnis inouatio sit
mutatio:non tamen omni nouationi vel nouitati ple/
Ad 4m ne conuenit ratio mutationis conuenit tamen aliquo
mõ. ¶ Ad quartuz cum dicitur:q productio entis sm
materiam z formam: est maior mutatio q̃ productio
entis sm formam tantum Dico q verum est q̃tum es/
set de ratione termini ad quē:nõ tamen ratione termi/
ni a quo:q ibi terinus a quo realis non est:z ideo om/
nibus pēsatis plus deficit a rõe vere:z ppie mutatio/
nis. ¶ Arga ad ptem aliam procedunt de mutatione
q est ab vno extremo reali ad aliud extremuz reale z sic
concessum est creationē non esse mutationez. Qõ.3.

Qõ.3. Ar.p° TErtio queritur vtruz creatio actiua sit cre
ator.Et videt q nõ.Quia de ratio/
ne rei que deus est:non est aliqua res sm rõnem.
Sed de rõne creationis actiue:est aliq̃ relatio sm
rõnez ad creatõez passiuã.ergo cũ creator sit de°:creatio
Secũdo. actiua nõ est creator. ¶ Itez creatio actiua est actio trã/
siens in rem exteriorē.q alitier non inferret creationem
que realiter esset passio. Sicut videmus q q pdestinare
remanet in pdestināte nõ isert aliquã pdestinationē q re
Tertio. alr sit passio. Sed nulla actio transiens in rē exteriorē est
creator.Ergo creatio actiua nõ est creator. ¶ Item ois
actio que deus est prius:est ordine nature q̃ creatura:q
creatio actiua z creatio passiua ad se inuicē referunt. z si/
cut dicit phs li.pdica.ad aliqd videt simul esse natura:
Ergo creatio actiua nõ est creator:cum creator sit deus.

In opp^m Contra omne qd ē:aut est creator aut creatura. Sz
creatio actio nõ est creatura:ergo ē creator

Rñ° Respondeo q creatio actio est realiter idem
q ipse deus. Quicqd enim est in
Creatio deo realiter idem est q deus.Sed creatio actio est quedã
actio est actio manens in deo qua deus pducit aliqd nõ de aliquo
idē realr qua ppter illa actio non habet rõnem actiue creatiõis ab
qd deus. eterno.Quia illi actioni nõ quenit ratio creationis acti/
ue:nisi sub ratione qua per eaz pducit creatura: que pdu
Creatio ci nõ potuit nisi ex tpe: vt inferius oñdetur.Qua pp hñ
actiua qd dicitur q creatio actiua pncipaliter notat ipsam actionē
importat que deus est:z ex qsequenti cõnotat in creatura actualē
z realē hitudinē ad creatorem. Et in ipsa diuina actione
quandam habitudinē sm rõnem ad creaturam.

Ad p^m Ad primuz in oppositũ dõm:q sicut videmus
q q̃uis nulla res rõnis sit de rõne
diuini attributi:sm id qd est: z tñ aliqua res rationis est
de eius rõne sub rõne qua attributuz est. vt ostensum est
lib.j.Sic dico q quamuis nulla res rõnis sit de ratione
creationis actiue sm id qd est:tamez de rõne eius sub ra/
tione qua actiua creatio est.est aliqua relatio rationis ad
creationem passiuam. ¶ Uel põt dici q de rõne creatio
nis actiue non est q aliqua res rõnis consequtur eam nisi
Ad 2m inquantum apprehendit vt terminus realis relationis crea
tionis passiue. ¶ Ad 2m dicendum q maior est falsa: nec
valet eius pbatio:q q̃uis non transeat in rem exteriorē
tamen in re exteriori cõnotat aliquaz realem z actualem
habitudinem:ad creatorez.z talis actio:q̃uis maneat in
agente:tamē infert in effectu passiõez realem. ¶ Ad.3m Ad 3m
dicenduz q maior vera est de actione que deus est sm id
qd est:tamē qsiderata sub relatione rõnis quã ex qseque/
ti importat ad creaturã non est prior natura q̃ creatura:
z sub tali relatione qsideratur diuina actio: dum qsidera
tur sub ratione qua est creatio actiua. ¶ Uel põt dici q
q̃uis actio sm id qd est prior sit ordine nature q̃ passio
sm id quod est.cum sicut dicit auctor sex pncipiorz: pas/
sio sit effectus:illatioq actionis:q̃uis habitudines cause
z causati eas qsequentes simul sint natura. Sic põt dici
q quãuis creatio actiua sm id qd est.prior sit ordine na·
ture q̃ creatio passiua:tamen habitudo realis qsequens
creationez passiuã z habitudo sm rõnem qsequens cre/
ationem actiuam simul sunt natura. Qõ.4.

QUarto queritur vtruz creatio passiua sit Qõ.4.
creatura.Et videtur q non crea/ Ar.p°
ri prius est ordine nature q̃ esse creatũ: q est via
in ipsuz. Sed sm q dicitur.4a.ppõne de causis
pa rerum creatarz est esse:z non est ante ipsum creatũ ali
ud ergo creari nõ est res creata. ¶ Itez phs.5°. phisico. T.?.10.
generationis non est generatio neq mutatiõis mutatio: Secũdo
Ergo a simili nec creatiõis creatio: Sed ois creatura est
creatio.Ergo creatio vt est creatura refertur ad deuz per
creationem.Sed creari non refertur ad deũ p creationē:
q sic creationis esset creatio in infinitum:qd est incõue/
niēs.Ergo creatio non est creatura. ¶ Itez si creatio eēt
creatura non videret esse alia creatura q̃ relatio ad crea Tertio.
torem.Sz creatio nõ est talis relatio:q creatura ad cre/
atorem semp refertur:z tamen creatura non semp creat
ergo creatio non est creatura.

Contra sicut se habet creatio actiua ad creatorem:
ita creatio passiua ad creaturam.Sed crea
tio actio est creator:ergo creatio passio ē creatura. ¶ Itē In opp^m
Dama.lib.j.c.3 dicit q oia q sunt:aut creabilia sunt:aut
increabilia. Sed creatio passio res aliqua est : z non est
creator.Ergo creatura.

Respõdeo qdam dicunt q sicut non est possibi
bile creaturam creari p aliam poten/
tiam q̃ p illaz per quã deus potest creare:sic nõ creatur Rñ°
alia creatione q̃ p illaz p quã deus creat.Unde sm istos Opp°p°
non est aliqua creatio passiua:nisi quantũ admodũ signi q Crea/
ficandi z denoiandi:ita q creatio passiua realiter idē est tio pas.ñ
cum creatione actiua.Sicut predestinatio passio cum p/ dēt ab ac
destinatiõe que est actio. Sicut enīz creare est dei iussio: tiua nisi
qua aliqd facit nõ de aliquo: ita creari est quoddã iuberi per qno
quo aliqd fit non de aliquo. ¶ Sed hec opinio nõ vide tatum.
tur cõueniens.Cõis enim opinio doctorz ponit creatio/ Contra
nem passiuã realiter differentem ab actiua. Nec valet il/
lud simile qd p se adducũt de pdestinatione.q pdestina
tio nihil reale actu cõnotat in predestinato:quãuis effe/
ctuz predestinationis qsecuturus sit predestiatus.Crea/
tio aũt actiua connotat effectum in actu:z in ipso realez
habitudinē ad creatorem. ¶ Alij dicũt q creatio passio Secũda.
est quedã mutatio:que in instanti corrũpitur: que est via opinio
in eē creature. ¶ Sed qtra nulla res corrũpi põt in eo/ Contra
dem instanti in quo est impossibile:est enim rem in eodē T.?.63.
instanti esse z nõ esse. ¶ Preterea illud qd est via in ali/ Creat in
ud prius est ordine nature q̃ illud in qd est via.Sz nul/ cludit in
lum accidens prius fuit ordine nature q̃ substantia crea suo zobol
ta:ois aũt mutatio accidens est. ¶ Dico ergo ad qõnez relationē
q cum creari sit sine motu z mutatione ppie dicta.qbus Opinio
subtractis a passione nõ remanet in passo nisi relatio ad doctorz.
agēs qd creari non est aliud q̃ nũc primo esse ab aliquo
non de aliquo:z hoc iportat rõnem ipsius essentie crea/
te ad creatorē.Unũ ipsa rño est de rõne creationis passiue.

Ad primuz in oppositũ dicenduz q creari non Ad p^m
est via in esse creature immo est ip/

sum esse: creature:sub ratione qua nunc primo acceptum
ab aliquo nō de aliquo: nulla ergo est realis via in eē crea
Ad 2m ture nisi ipsa creatio actiua a qua est creatum esse.
¶ Ad secundum cum dicitur ꝙ creationis non est crea
tio ⁊c. dico ꝙ ipsa creatio sm qd idem est ꝙ nunc primo
referri ad datorem ipsius esse creatur: vel vt proprius dicaꝫ
concreaꝰ: qꝛ illud proprie creatur qd natum est existere p se
illud aūt proprie concreatur ꝙ nō pōt existere per se: non cō
creatur tamen per aliam creationē q̄ȝ per ipsam creatio
nem actiuam passiuo modo significatā. Creationis ergo
non est creatio sm eandem rōnem: sed bñ creationis sm
vnam rōnem est creatio sm aliam rōnem: creatio enim
Ad 3m actiua causa est creationis passiue. ¶ Ad 3m dōm ꝙ illa
relatio quā dicit creatio passio in creatura ad deū referꝰ
realiter se ipsa non alia relatione sm reȝ q̄ȝuis alia sm ra
tionem: in relationibꝰ aūt que sunt sm rōnem non est in
cōueniens pcedere sine fine. ¶ Aly volunt dicere ꝙ si
cut accidens non est nisi inquātuȝ per ipsum aliud est ta
le. Quia sm phm. 7. metaphisice. Accidentia dñr entia:
qꝛ entis: ita volunt ꝙ relatio creature ad datorem sui eē
non refertur ad deum nisi inquātum creatura p ipsaȝ re
lationem referꝰ ad illum. Sed prima respōsio est melior.
Ad 4m ¶ Ad quartum dicendū ꝙ q̄ȝuis creatura q̄ȝdiu est ad
creatorem referatur non tū opȝ ꝙ semp creeꝰ q̄ȝdiu est:
quia creari non dicit referri ad creatorem: sed dicit nunc
primo referri. Creatura aūt q̄ȝuis ipsa q̄ȝdiu est ad crea
torem referatur: tamen q̄ȝdiu est non semper refertur ad
creatorem nunc primo.

Consequenter queritur de secū
do principali. Et
circa hoc querūtur q̄tuor. ¶ Primo vtrum
ideȝ sit realiter rei creatio ⁊ conseruatio. ¶ Se
cundo vtrum ab eodem principio sit rei con
seruatio ⁊ creatio. ¶ Tertio vtrum cōseruare sit agere.
¶ Quarto vtrum deus conseruet creaturas per aliquē
Q. 1. influxum. ¶ Questio. I.

Primo ostendo ꝙ realiter idem est rei
Ar. 1o creatio ⁊ cōseruatio Aug. 8. sup
Gen. parum vltra medium: aer presente lumi
ne non est factus lucidus sed fit: qꝛ si factus es
set non autem fieret: etiam absente lumine luci
dus maneret. Cum ergo creatura non maneret nisi de
us eam conseruaret sm quod vult Aug. 4o super Gen.
longe ante medium videtur ꝙ creatura non tantum
creata est: sed etiam semper creatur q̄ȝdiu est. qd nō esset
verum nisi suum conseruari esset ipsum semper creari
Secūdo, q̄ȝdiu est. ¶ Item Auicē. 6. metaphi. c. j. causatum eget
datore sui esse semper ⁊ incessanter q̄ȝdiu habuerit esse:
ergo cōseruari est semp accipere esse q̄ȝdiu res est: ⁊ tunc
Tertio. concludas sm pcessum primi argumēti. ¶ Item qꝛ filiꝰ
accipit esse a pāe non p mutationeȝ: ideo semp pducitur
⁊ pductus est. Cum ergo creatura accipiat esse a deo nō
p mutationeȝ. Videꝰ ꝙ creatura semp creatur q̄ȝdiu est:
⁊ ita videtur ꝙ suum conseruari sit semper creari q̄ȝdiu
est. ¶ Item sicut se habet creari ad creatum esse ita cōser
Quarto. uari ad creati esse durationem. Sed esse creatū ⁊ eius du
ratio non videtur realiter differre: qꝛ duratio vltra eē nō
videtur dicere nisi negationē destructionis: esse enim cō
seruatum est esse non destructuȝ: ergo videtur ꝙ realiter
non differunt creari ⁊ conseruari.

In oppm Contra cōseruatio psupponit creationē. Sed nulla
res psupponit semetipsam: ergo nō est ea
dem res creatio ⁊ conseruatio. ¶ Iteȝ creari est accipe
re esse non de aliquo. Sed nulla res creata est in accipiē
T. 2. 7. do illud qd iam habȝ: qꝛ sicut dicit phs. 6. phys. si thebas
it aliqs īpossibile est simul ire thebas ⁊ itum esse thebas:
ergo silr impossibile est aliquā creaturā hēre esse ⁊ simul
esse in accipiendo illud esse: cū ergo creatura iaȝ habens
esse conseruetur in esse ipsum cōseruari non est creari.

Respondeo ꝙ creatio ⁊ cōseruatio quātum ad Rño.
illud ꝙ dicunt ex pte dei realiter Creatio
idem sunt: qꝛ vtraqȝ est ipsa diuina actio que deus est: sm ⁊ cōserua
tamen rōnem differunt: qꝛ alia est relatio sm rōneȝ ipsiꝰ tio ex pte
dei ad creaturam inquantū est creator: ⁊ alia inquātuȝ est di ⁊ ideȝ
cōseruator. ¶ Quantū vero ad illud ꝙ dicūt ex pte crea realr lȝ sȝ
ture vel cōnotant realiter differunt: qꝛ creari est accipe rōes ex p
re esse non de aliquo vel nunc primo referri ad aliquem te ñ crea
sub ratione qua dat esse non de aliquo. Cōseruari aūt est re dñt
teneri inesse pdicto qd ideȝ est qd duratio vel pmanētia realiter.
rei inesse predicto per illum a quo illud esse depēdet. Ac
cipere autem esse non de aliquo ⁊ duratio ipsius esse rea
liter differunt: ergo etiam relatio esse creati ad deuȝ ⁊ re
latio durationis eius ad ipsum deum: sunt relationes dif
ferentes. Et ita sequiꝰ ꝙ siue creari sit accipere esse nō de
aliquo siue nunc primo referri ad aliquem sub rōne qua
dat esse non de aliquo realiter differt a cōseruari.

Alii dicunt ꝙ creari ⁊ cōseruari nō differūt sm Alia op
aliquid positiuū absolutuȝ: qꝛ cre pio. crea
ari est nunc primo esse ab aliquo non de aliquo. Cōserua ri ⁊ cōser
ri est esse ab aliquo non nunc primo nulla precedēte in uari non
terruptiōe essendi ⁊ loquendo de esse defectibili q̄tum dñt sm
est ex se. Qd ideo dico qꝛ filius est a patre nō nūc primo aliqd po
nec tamen proprie dici pōt ꝙ a pāe cōseruetur inesse: quia sitiuū.
esse qd accipit a patre nullo modo est defectibile. Hoc au
tem qd dicitur nō de aliquo nullā notat positionē. Hoc
aūt qd dicitur primo notat negatōem añrioritatis siue ac
cipiatur anterioritas in eadem mensura sm se siue incō
paratione ad mensurā aliaȝ in qua est ante ⁊ post sm se.
Et hy dicunt eandem creaturam esse a deo sine interru
ptione q̄ȝdiu est q̄ȝuis nō semp creatur q̄ȝdiu est. Qd ēt
vt dicunt cogunt ponere illi q sunt cōtrarie opinionis:
quādiu enim aliqs rem conseruat tandiu facit eam du
rare. Sed quādiu cōseruans facit rem cōseruatam durare
tamdiu rei cōseruate duratio est a cōseruāte. Cū ergo dura
tio euiterni non sit successiua vt infra ostendetur: aliquid
creatum sm idem realiter est factum ⁊ semp est a deo q̄ȝ
diu est: q̄ȝuis non semp creetur vel fiat q̄ȝdiu est. Dicūt
ergo ꝙ illa eadem actione qua deus rem creat eam cōser
uat. Sed inquātum per eam res nunc primo est ab eo est
creatio ⁊ inquātum est ab eo non nūc primo est cōserua
tio. Et hy similiter dñt ꝙ eadem actione qua sol pducit
lumen in medio cōseruaret ipsum idem in numero si sol
non motus semp maneret in eadem duratione ad illam
eandeȝ medy ptem. Propositū etiam suū sic declarant si
per meū velle absqȝ alia actione possem facere lapidē esse
sursum q̄ȝdiu maneret illud velle maneret sursum absqȝ
alia noua actione: ⁊ cum arguitur cōtra eos per articulū
excōicatum q talis ē. s. ꝙ deus nūq̄ȝ plus creauit intel
ligentiam q̄ȝ modo facit siue creat. Rñdent ꝙ nō ponūt
semp itelligentias creari vel sp fieri: qꝛ ipsas esse a deo nō
est eas creari vel fieri nisi pro illo nunc quo primo fuerūt
ab ipso. Nec ex hac opinione seqtur ꝙ idem sit penitus
creatio ⁊ cōseruatio: qꝛ quātum ad illud qd dicunt ex pte
dei differunt sm rōnem q̄tuȝ: ad illud qd dicunt ex pte
creature differunt sm relationē. Alia est eniȝ relatio crea
ture ad deum sub rōne qua est essendi dator: ⁊ alia sub ra
tione qua est dati esse cōseruator.

Ad primum in oppositū cum diciꝰ ꝙ si aer fa
ctus esset lucidus non aūt fieret: Ad pm
etiam absente lumine lucidus maneret ⁊c. dicēduȝ ꝙ ibi
accepit Augꝰ fieri pro cōseruari in esse facto: volens dice
re ꝙ si aer lucidus non indigeret ad hoc vt maneret luci
dus suam luciditatē ab alio cōseruari absente luce mane
ret lucidus: vnde in verbo pposito lumen accepit pro lu
ce existēte

Ad 2m te existēte in luminari. ¶ Ad secundū ꝙ arguebat per Auicē. ꝙ creatum indiget datore sui esse semper ⁊ incessanter q̄diu habuerit esse ⁊c̄. Dico ꝙ verū est de p̄mo datore essendi: sed non eget eo ad p̄manendum sub rōne qua
Ad 3m est ipsius esse dator: sed sub ratiōe qua est dati esse conseruator. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ bene verum est ꝙ filius eternus semper producitur ⁊ p̄ductus est. Sed huius non est sufficiens ratio ipsum esse productum non p̄ mutationem: sed q: p̄ductus est non p̄mutationem: ⁊ sine nouitate: q: accipit illud idē esse in numero qd̄ h̄z ipse pater p̄ducens. Q̄z aūt creatur aliquo mō mutatur ⁊ non
Ad 4m aliter p̄ducitur: q: non accipit illud idez esse: qd̄ h̄z p̄ducens: sed aliud qd̄ est quedā pticipatio illius. ¶ Ad 4m cum dicitur ꝙ creatum esse: ⁊ eius duratio non differūt realiter ⁊c̄. Dico ꝙ falsum est. ⁊ cum dicis ꝙ duratio vltra esse non videtur dicere nisi negationē destructionis. Dico ꝙ cū destructio rei sit negatio p̄manētie illi9: ⁊ negatio negationis circa aliquod subiectum ponat affirmationem: seq̄tur ꝙ negatio destructionis circa ipsum esse dicit rem positiuam. Et sic patz ꝙ duratio ipsius eē creati vel p̄manentia: est aliqua res positiua in ipso esse.

Q̄o. II. ¶ Questio. II.

Ar. p̄o SEcundo queritur vtrū ab eodē p̄ncipio sit rei ↄ̄seruatio ⁊ creatio. Et videt̄ ꝙ nō. Q: ab eodē p̄ncipio nō est generatio ⁊ rei genite cōseruatio: aliter enim non maneret fili9 post patrez. Ergo a simili non opz ꝙ ab eodem princi-
Secūdo. pio sit rei cōseruatio ⁊ creatio. ¶ Itez illud qd̄ non pōt non esse non indiget ab alio cōseruari. Sed s̄m p̄hm. 2o. p̄yminias ꝙ necesse est esse non est possibile nō esse. Sed aliquid qd̄ est necesse eē est a primo principio: sicut p̄manētia creaturarū corruptibiliū. ergo ē aliqd ab aliquo p̄n-
Tertio. cipio qd̄ non conseruatur ab eo. ¶ Item s̄m p̄hm. 2o de
T. 2.34. anima. oīa que sunt naturalr̄ appetunt esse. Sed facilius est p̄manere in re habita que est s̄m naturā quā ab ea cadere: quia facilius est naturale q̄z violentū. Si ergo creatura quantum est ex se posset cadere ab esse? multofortius per se potest inesse manere.
Quarto. ¶ Item philosophus se-
T. 2.37. cundo physicorum. nō corrumpitur simul domus ⁊ edificans: ⁊ tamen domus est ab edificante. ergo non oportet factum conseruari a causa efficiente. ergo a simili nec creatum a creante.

In ↄ̄riū. Contra omnis creatura est a deo ⁊ ↄ̄seruatur ab ipso. q: s̄m ap̄lm ad heb. j. filius dei est ptās omnia verbo virtutis sue. ergo ab eodez p̄ncipio res creantur ⁊ ↄ̄seruantur. ¶ Item Ansel. Monol. 12o. cap̄lo: necesse est vt sicut nihil factum est nisi per creatricez presentem essentiam: ita nihil vigeat nisi per eandem seruatricem presentiam. ¶ Item oīs creatura a creatore est. Sed p̄manentia esse creati creatura est. ergo permanentia esse creati est ab illo a quo creatum est.

Rn̄o. Respondeo ꝙ ab eodem principio est rei creatio ⁊ cōseruatio. s. ab ipso deo: ⁊ sicut quedam sunt a deo immediate tm̄: quedā ab eo imediate ⁊ mediate: vt ea que sunt ab ipso mediantibus causis secundis. Sic quedaz cōseruantur ab eo imediate tm̄ vt ea que sunt ab ipso non mediante causa secūda: quedā immediate ⁊ mediate: vt ea que sunt ab ipso mediante causa secunda. ¶ Rō autem quare creatura non posset manere nisi a deo ↄ̄seruaret̄ est hec. Conseruatio eniz oīs effectus dependet ex sua causa p̄ncipali: que est causa p se ⁊ immediata sui esse: talis autem causa cuiuslibet creature solus deus est. Seq̄tur ergo ꝙ nisi creatura a deo con-
Augu. seruaretur: desineret esse. s̄m ꝙ expsse vult Aug9. 4o. super Geñ. ante medium: ⁊ 5o lib. lōge post medium ⁊ 12. libro inter medium ⁊ finem vbi sic dicit. Si deus subtrahat operationē intimam: qua creaturaz substituit ⁊ facit ↄ̄tinuo tanq̄z extincta nulla creatura remanebit.

Ad p̄m Ad primū in oppositū dicendū ꝙ q̄uis non oporteat semp rem genitam ↄ̄seruari a generante: tamen res creata non pōt manere nisi q̄diu conseruatur a creatore: q: creator causa est ipsius esse creature. Sed vt dicunt aliq nō semp generās est cā eē genita: sed fieri ipsius eē: ⁊ fieri ipsius esse nō manet naturaliter nisi quādiu conseruat̄ a generante. Unde Aui. Auicē.
6o. metaphysi. c. 2o. fabricator ⁊ pater ⁊ ignis nō sunt vere cause existentie scd̄i: ꝙ dicitur oppositum ei. nec etiaz sunt cause sui esse: ⁊ paucis interpositis subiūgit ꝙ vnaqueq̄z causa simul est cum suo causato. Sed cōtra res ac- Contra
cipit esse per suum fieri. ergo cum generans sit causa fieri esse geniti: est causa ipsius esse mediante fieri. ¶ Dicē- Alia rn̄o.
duz ergo. ꝙ q̄uis agens non principale: cooperetur ad h. ꝙ res sit in effectu: non tm̄ semp necessariū est ad esse rei conseruationē. q: sicut dicitur in cōmento super p̄mam p̄positionē de causis: quādo remouet̄ causa scd̄a a causato suo non remouetur prima ab eo. qm̄ causa pria est vehemētarioris adherētie cū re: q̄z causa p̄pinqua. Et vocatur ibi causa secūda ⁊ p̄pinqua: causa non principalis Intelligentie aūt motrices corpum celestiuz: ⁊ corpa celestia simul. cuz sint causa prima ⁊ vniuersalis. sub deo: filij geniti a patre carnali. Q̄uātū ad dispositiōes que educuntur de potentia materie: sunt eius principalior causa Nota.
q̄z pater carnalis: qui est eius causa pticularis ⁊ scd̄aria. Sicut enim dicitur in prima p̄positione de causis. Omnis causa primaria ⁊ vlis: plus influit super suū causatū q̄z causa secūdaria ⁊ pticularis. ¶ Ad scd̄m cum dr̄ ꝙ il- Ad 2m.
lud qd̄ non pōt nō esse non indiget ab alio cōseruari ⁊c̄. Dico ꝙ verum est de eo qd̄ non pōt non esse relictū sue p̄prie virtuti. Sed hoc mō solus deus non pōt nō esse. ⁊ ideo ab Aui. in sua metaph. in plurib9 locis vocatur necesse esse. Illud autem creatū qd̄ dr̄ necessariuz: q̄ntuz est ex pte sua pōt non esse: sed ex sua causa h̄z necessitatē essendi: supposita manutenentia eius per suaz cām. Unū Aui. p̄o. metaphy c. 7o. qcquid est possibile esse respectu sui: semp est possibile esse. sed fortasse accidet ei necessario eē p aliud a se. ¶ Ad tertium cuz dr̄ ꝙ facilius est natura- Ad 3m
le q̄z violentum ⁊c̄. dico ꝙ cadere abesse non est violentum creature si sue virtuti p̄prie relinquatur: sed magis est ex connaturali defactibilitate que inest creature inquantum est non de aliquo. Appetere autem esse sibi est connaturale ex sua causa. Unūquodq̄z aūt magis conuenit rei quod sibi cōuenit ex se q̄z qd̄ sibi ↄ̄uenit ex sua cā. ¶ Ad 4m cum dicitur ꝙ nō sic corrūpitur domus ⁊ edi- Ad 4m
ficans ⁊c̄. Dicendū ꝙ non est simile. q: deus est causa totius esse creature: ⁊ non in virtute alterius cause: nec tm̄ est imediata causa fieri ipsius creature: sed imediata causa ipsius esse. Edificans autem nō est causa totius esse domus. Non enim est causa naturalis esse partiuz ei9: ⁊ est causa domus in virtute p̄ncipalioris cause: nec est imediata causa esse ipsius domus: sed fieri eius qd̄ nō durat nisi q̄diu edificans edificat. Et si queras cum sol sit causa efficiens principalis sub deo esse luminis in medio: ⁊ edificator forme domus in materia? quare manet forma domus in absentia edificationis ⁊ non manet lumen in medio in absentia luminaris. Dicunt qdam ꝙ hui9 ratio est nā effectuū: effectus eniz q possunt corrūpi aliter per naturam q̄z p subtractiōem sue cause create sunt talis nature ꝙ possunt manere in eius absentia. Sed illi q non possent naturaliter corrumpi nō corrumpentur per subtractionez sue cause efficiētis vel subiectiue cuiusmodi sunt lumē. ⁊ similitudines coloꝝ in medio. q sunt talis nature ꝙ nō possunt manere sepati a sua causa efficiēte ⁊ subiectiua. aliter enim corrūpi nō possent p naturā. ¶ Alij dicunt ꝙ ratio quare domus pōt manere post edificatorem est. q: edificator non fuit causa imediata sui esse: sed mediante fieri: qd̄ realiter differt abesse illius forme: lu-

Q̄o q̄re dom9 pōt manē sine edificatore ⁊ nō lumē sine luminari. Solu.

minare aũt est causa eẽ luminis in medio immediata:qꝛ fieri ipsius luminis a luminari: non addit sup esse lumĩnis aliqḋ reale absolutũ. Cũ ergo dr̃ ꝙ res non põt manere nisi cõseruata per suam efficientẽ causam: intelligẽdum est de causa imediata sui esse ꝛ principali vel simplr̃ ꝛ absolute: qualis causa est deus respectu cuiuslibet creature Uel ꝑncipali in genere qualis causa est luminare respectu luminis. ❡ Aliqui tamen de ista difficultate probabiliter ꝛ faciliter se expediunt. dicentes ratio ꝙ quare lumen ꝛ similitudines in medio non manent in absentia sue cause: est debilitas sui esse: rõne cuiꝰ cum gñali influentia cause prime: requirunt ad sui cõseruationẽ: suam causaꝫ efficientem creatam. Et ratio quare aliq effectus manẽt post suam causam: est fortitudo sui esse: rõne cuius nõ requirũt ad sui cõseruationẽ vltra gñalem cause prime influentiam: aliam causam cõseruantẽ p se. ❡ Q̃ő. III.

Q̃ő. III. Ar. ꝑo **Tertio** querit. vtrũ conseruare sit agere. Et videtur ꝙ non. Geñ. 2º requieuit deus die septimo ab vniuerso opere qḋ patrarat cessauit. Ergo deus ab agendo: sed non cessauit a con-

Secũdo. seruando: ergo cõseruare nõ est agere. ❡ Iteꝫ auctor sex principioꝝ. cº. de actione. Omnis actio est in motu. Sꝫ deus conseruat res multas ꝛ nõ p motum. Ergo ꝯseruare non est agere. ❡ Item aliquã rem pẽdere ab alio: non

Tertio. includit illud a quo dependet esse agens: ges enim lapidis sup trabem dependet a trabe preter aliquã actionem trabis. Sed sicut dicitur. 16. ꝓpositiõe de causis. oẽs virtutes qbus non est finis pendentes sunt p infinitum primuꝫ qḋ est virtus virtutuꝫ. In quo exprimit ꝯseruatio earũ a deo: ergo videtur ꝙ deus ꝯseruat eas non agẽdo.

In oppm **Contra.** Augº. 17. tractatu sup Ioan. sup illud. 10. Pater meus vsq; modo operat sicut ait. vsq; nunc operatur cum regit mũdum. Sed regendo cõseruat: ergo cõseruare est opari. ❡ Iteꝫ sm auctorem sex ꝑncipiorum. cº. de passione. Passio est effectus illatioq; actionis. Sed cõseruari est quedã passio creature loquẽdo de passione que est salus ꝛ est effectus ipsius cõseruare. Ergo conseruare est agere.

Actio mltiplex. **Respondeo** ꝙ duplex ẽ actio. Quedã radicata in motu de qua logtur auctor sex. principiorum in auctoritate in opponẽdo allegata: ꝛ qa

T. ꝯ. 20. motus est immobili qḋ est passum: ideo sm phm. 3. phisicoꝝ. Talis actio est ab agente in passo: ꝛ loquẽdo de tali actione non oportet qḋ ꝯseruare sit agere. Multa eniꝫ conseruat deus inesse non per aliquã actionem radicatã in motu. Est alia actio nõ radicata in motu: ꝛ hec est in agente non in passo: ꝛ hoc dupli. Quedam per q̃ꝫ non

T. ꝯ. 15. causatur effectus extrã agẽtem. De qbus phs logtur. 9. Metaphi. dicens. quoꝝ non est aliqḋ aliud opus preter actionem in ipsis existit actio. ꝛ sicut adhuc ꝯseruare nõ est agere. ❡ Est alia actio manẽs in agente p quaꝫ creat aliquis effectus in alio: ꝛ loquẽdo de tali actione: conseruare est agere. Est enim ipsa diuina actio in deo manens idẽ qḋ deus cum quadã relatiõe rationis ad creaturam vt conseruatam: per quam actionem causatur pmanentia creature in suo esse q̃ꝫdiu est.

Ad ꝑm **Ad primum** in oppositũ dicendum ꝙ deus: dr requieuisse die. 7. quia cessauit a creãdo nouas species rerũ: nõ quia cessauerit ab agendo vniuersaliter. non enim cessauit ab actione que est conseruatio: nec a gubernando creata. ❡ Ad secun-

Ad 2m dum. solutuꝫ est per ea que dicta sunt in corpore questio-

Ad 3m nis. ❡ Ad tertium dicendum. ꝙ rem pendere ab alio eo modo quo permanentia creature in suo esse dependet a deo: nõ potest esse nisi per aliquam actionem rei a qua dependet: quia ipsa permanentia creature in suo esse est aliqs effectus positiuus. Et iõ non valet illud simile qḋ adducebas de quiete lapidis: super trabem: quia quies

T. ꝯ. 118. est ꝑuatio motꝰ. ꝑuatio aũt nõ causatur p absentiã actiõis. Q̃ autẽ qes sit priuatio: vꝫ velle phus. 4. phi. dicẽs. non oẽ immobile quiescit: sed priuatum motu aptum natuꝫ moueri. ❡ Aliqui tamen dicunt ꝙ trabs in resistendo graui ne frangatur ab eo: agat non tamen per motum: ꝛ actio illa manent in trabe: ꝛ passio ei corñdens: manet. in graui qḋ violenter quiescit per actionem trabis prohibentis. Questio quarta.

Q̃ő. 4. Ar. ꝑo **Quarto queritur** vtrum deus cõseruet creaturas p aliqueꝫ influxum. Et videtur ꝙ sic. Auic. 9. me-

Auicen. tañ. sue capi. secundo. dicit de motore corporis celestis: ꝙ virtus eius finita est: sed in q̃ꝫtum intelligat primuꝫ: fluit de eius lumine: ꝛ virtute super ipsum: ꝛ fit quasi habens virtutem infinitam. Ergo a primo principio habet durationem infinitam per influxum quem

Secũdo. recipit ab ipso. ❡ Item cõmentator sup nonam propositionem de causis. dicit de nobilissima intelligentia creata: ꝙ per bonitates descẽdẽtes ex causa prima pendet. Sed per illud per qḋ pendet conseruatur. Ergo conseruatur inesse per bonitates influxas super eaꝫ a causa pri-

Tertio. ma. ❡ Item rem conseruari est permanuteneri inesse. Sed manuteneri non est quid increatum. qꝛ omne increatũ vere dicit de deo. Sed mãuteneri vere de dõ dici non põt. Ergo mãuteneri est aliqs influxus quo res con-

Quarto. seruat. ❡ Itẽ ipossibile est ab vna cã eẽ effectꝰ realr̃ differẽtes: nisi p actiones diuersas sm rẽ vel rationeꝫ. Sed si deus cõseruaret res non per influxuꝫ: sicut eas creat nullo influxu mediante: crearet res: ꝛ conseruaret per actionem eandem sm rem: ꝛ rationem. Ergo creari: ꝛ conseruari nõ essent effectus realiter differẽtes ꝙ falsum est.

In oppm **Contra** commẽtator super vigesimam propositionem de causis. inter agens qḋ agit per suum esse: ꝛ suum opus non est ꝯtinuatio nec res alia media ꝛ paucis iterpositis postea dicit ꝙ tale agens est regẽs vnũ qḋ regit ꝛ agit p vltimũ decoris: in cuiꝰ regimine non est diuersitas nec tortuositas. ❡ Cum ergo tale agens sit ipse deus: inter ipsum: ꝛ opus suum qḋ est ꝯseruatio rei: nulla est ꝯtinuatio nec res alia media. ❡ Iteꝫ p illud idem. per qḋ res tenetur in loco: mouet ad locũ: ergo a simili per illud ideꝫ per qḋ res tenetur inesse: producitur inesse. Sed creatura producitur a deo non per medium influxũ. Ergo tenetur a deo inesse non per medium influxum. Sed ipsam teneri inesse est eam conserua-

Rñº ri. ❡ Ad istam questionem dixerunt quidam. Q̃ creature conseruentur a deo per influxum medium: qui non est res permanens: sed successiua q̃ꝫ conseruari est ipsam continue fieri: ꝛ ideo ille influxus a deo conseruatur nõ per influxũ medium. ❡ Sed contra inconueniens est ponere: qḋ esse fortius dependeat ab esse debeliori. Sed substantie que a deo processerunt immediate tãtum: nobilius habent esse: q̃ꝫ quecunq; res successiua: cum earũ esse sit permanens. ergo esse earum non dependet ab esse alicuius rei successiue. Sed ab illo dependet esse rei per qḋ cõseruatur inesse: ergo substãtie que a deo ꝓcesserunt imediate tm̃ per supradictum influxum non conseruãtur. ❡ Dicendũ est ergo ad questionẽ ꝙ creaturarum. Quedam ꝓcesserunt a deo imediate tantuꝫ. Quedam imediate ꝛ mediãte cã secũda similiter. ❡ Prime a deo conseruantur: non per influxuꝫ medium: sed imediate tantum. Q̃ patet duplici ratione. ❡ Primo sic ille influxus aut esset res successiua. aut pmanẽs non res successiua: vt iam ꝓbatum est: nec permanẽs: qꝛ cuꝫ eẽt creatura permanẽs: ita oporteret ipsum conseruari per aliũ influxuꝫ: sicut alias creaturas que processerunt a deo imediate tantuꝫ. Et sic posset argui de illo alio influxu: ꝛ sic esset procedere in infinitum ꝛ influxibus: ꝙ est incõueniens. ❡ Preterea cum non sit maius creatum.

conseruare

conseruare ꝙ̃ creare per illam virtutez:per quā deus po
test rem creare:pōt eaz inesse creato cōseruare. Ui sicut.
rem que est ab eo imediate tantum:creat non per aliquē
medium influxum:ita eā potest conseruare per se ipsum
nullo influxu:mediate ponere:ergo talem influxuz esset
supfluum. ¶ Creature aūt que a deo processerunt ime
diate:ꝛ mediāte causa secūda:similiter a deo cōseruātur
imediate:ꝛ mediante causa secūda:ꝛ quia causa scḋa po
test dici quidam influxus cause prime:ꝛ ideo creature p̄
dicte a deo conseruātur per influxum:ꝛ ab eo imediate.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicendum ꝙ per
illum influxū nō intelligat Aui
cē. aliud ſm rem ꝙ̃ conseruationem eius a causa prima:
q̄ nihil reale dicit mediū īter deū:ꝛ rei ꝯseruate duratio
Ad 2ᵐ nem. ¶ Ad secūdum dicēdū ꝙ ille bonitates per quas
dicitur pendere intelligētia:sunt de eius substātiali per
Ad 3ᵐ fectione:que est in ea a causa prima. ¶ Ad tertium dicē
dum ꝙ rem conseruari non est per manuteneri eam in
esse:imo est idem ꝙ ipsam manuteniri inesse. Cōserua
ri:aūt per quādam similitudinem dicitur manuteneri:
quia sicut res habens inclinatiōem deorsum prohibet
cadere per h̄ qḋ est māuteneri. Sic creatura per hoc ꝙ
est de nihilo:tendit quātum est ex se ad casum in nō esse:
ꝓhibet aūt ab illo casu per h̄ qḋ a deo ꝯseruatur. ¶ Ad
Ad 4ᵐ quartum dicēdum ꝙ minor est falsa:ꝙ̃uis enim cret:ꝛ
creatum conseruet nullo influxu mediāte:tamen creare
ꝛ conseruare diuerse sunt actiones:nō ſm rem sed ſm ra
tionem:Unde ꝛ alia relatio rationis consequitur deum
sub ratione qua creator:ꝛ alia sub ratione qua conserua
tor Sicut alia realis relatio ē in re sub ratione qua crea
tio ꝙ̃ sit illa que est in ea sub ratione qua conseruatur.

Consequenter queritur de ter
tio pncipali. Et
circa h̄ querūtur quatuor. ¶ Primo vtrū ma
china mundialis sit facta. ¶ Secundo vtruz
sit de nihilo facta idest creata. ¶ Tertio vtruz
deus fecerit eam intelligēdo ꝛ volendo tantū. ¶ Quar
Qō.I. to vtrum possibile fuit ipsam ab eterno creari. Qō.I.
Ar.pᵒ **Primo ostendo** ꝙ machia mū
dialis nō sit fa
cta Augu.7.de ciui.di capi.8.approbare vide
tur ꝙ quidam dixerūt. Qꝫ omnia que in hoc
mundo fiunt:in hoc mundo terminātur. Sed
ipsa terra non terminabat:quia sicut dicitur. Eccles.pri
mo.terra in eternum stat.ergo terra non est facta. Er
go a simili nec alie partes pncipales machine mūdialis.
Secūdo. ¶ Itez phūs.j.celi ꝛ mundi.Omnes res generate cor
T.2.102. rūpuntur ꝛ finiūtur:ergo a simili omnes res facte. Sed
mūdialis machina non corrūpetur. Ergo non est facta:
¶ Itez in omni re facta est vestigium factoris:p qḋ do
minari potest se habere factorē. Sed nihil tale videmus
in mūdiali machina:p qḋ sua factio videatur posse ne
cessaria demōstratione probari.Ergo machina mundia
lis non est facta.

In ꝯriū. **Contra** Psal.benedicti vos a domino q fecit ce
lum ꝛ terram. ¶ Item pho.2.metha.Di
co ꝙ mundus factus est:ꝛ tunc necessarium est:vt sit
mare factum.

Rñ°. **Respondeo** ꝙ ista machina mundialis:ꝛ om
nis res alia:a deo facta est. Qꝫ sic
patet.quia machina mundi:aut est ab eterno ꝛ non est
facta:aut non ab eterno:nec est facta:aut est ab eterno:ꝛ
facta est:aut non est ab eterno:ꝛ est facta. Sed ꝙ sit ab
eterno ꝛ non facta:h̄ penitus est impossibile:quia qḋ est
ab eterno:ꝛ non est factum:necessariū est esse per se. Sed
tale ens a nullo dependet:ens aūt qḋ a nullo depēdet sū
me est:ꝛ qḋ sūme est:deus est.Ergo si mūdialis machina
fuisset ab eterno:ꝛ non fuisset facta:esset deus ꝙ est im
possibile. In primo enim li.demōstratum est:impossibi
le esse plures deos:ꝛ deum non posse esse nisi simplicem:ꝛ
ꝛ imutabilem. Itez nō est possibile ꝙ nō sit ab eterno:ꝛ
non sit facta:qꝛ qḋ est:ꝛ nō fuit ab eterno:icepit esse.ꝛ oē
ens qḋ icepit esse:factū est. Restat ergo ꝙ machina mū
dialis aut est ab eterno:ꝛ ē facta aut nō est ab eterno:ꝛ ē
facta. Sed quocūqꝫ istoꝝ dato:habeo propōnem in hac
questiōe:quia in hac questione non intendo probare ni
si ꝙ sit facta. Simili modo potest argui de materia:ꝛ de
quocunqꝫ ente alio a deo.

Ad primum in oppositū cum dicitur.ꝙ que Ad pᵐ
fiūt in mūdo terminant in mū
do ꝛc. Dico ꝙ intelligēdum est de rebus q̄ fiunt in mū
do per virtutis create operatiōem. ¶ Ad secundum di Ad 2ᵐ
cendum ꝙ non est simile de rebus generatis opere na
ture create:ꝛ de rebus factis per virtutem increatā. Na
tura enim creata:non sic potest dare pmanentiam sine
fine:effectibus suis:sicut virtus increata. Mūdialis aūt
machina facta est per virtutē increatam. Predictuz au
tez verbum phy.intelligit de effectibus virtutis create.
¶ Ad tertium dico ꝙ minor falsa est vnde Augu.11.de Ad 3ᵐ
ciui.capi.quinto mundus ipse ordinatissima sua mutabi
litate ꝛ mobilitate:ꝛ visibilium oīum pulcherrima spē
quodam modo tacitus ꝛ factuz se esse:ꝛ nō nisi a deo in
effabiliter atqꝫ inuisibiliter pulchro:fieri potuisse pro
clamat. ¶ Questio.II.

Qō.II. Ar.pᵒ **Secundo queritur** vtrum mū
dialis machi
na sit de nihilo facta. Et videtur ꝙ non Augu.
li.26.contra Faustum. Deus nō potest facere il
lud quod iam non est:nec esse. Sed magis conuenit
non ens cum non ente:ꝙ̃ cum ente. Cū ergo ſm phm
T.2.25. secūdo de generatione:inter habentia symboluz facilior
sit transitus. Uidetur ꝙ multo minus potest facere ens
T.2.75. de non ente. ¶ Itez pho.2.phisi.nos ipsi nihil dicimus
fieri simpliciter:ex eo ꝙ non est:ergo mundus non est fa
T.2.22. ctus de nihilo. ¶ Item.7.metha.omne qḋ fit ab aliquo
fit ꝛ ex aliquo. ¶ Item Auicē.4.metha.capi.secundo.
Si aliqd nō fuerit possibile in se illud non esset vllo mo
do:ꝛ paucis interpositis subiungit causam dicens:quia
agens non est potens super illud cum ipsum non fuerit
in se possibile. Sed in re qua nihil est:non est aliqua pos
sibilitas ad essendum ſm Ansel.de casu Dia.capi.12.
Ergo videtur ꝙ nulluz agēs aliqd de nihilo facere pōt

In ꝯriū **Contra** scḋo Machabe. capi.7.peto nate vt re
spicias ad celum ꝛ terram ꝛ ad omnia que
T.2.15. in eis sunt:ꝛ intelligas qꝛ ex nihilo fecit illa deus. ¶ Itē
pho primo.celi ꝛ mūdi. Omnis res nō cadens sub cor
ruptione est non generata. Sed celum non cadit sub cor
ruptiōe:ergo non est generatū. Et tamen vt ipse vult.2.
metha.mūdus est fact⁹. Sꝫ corpus naturale factū nō gña
tū:est nō de aliquo factū. Ergo celū factū ē nō de aliquo.
Ad qōez ¶ Ad questionem dixerūt qdam ꝙ ista machina mūdi
alis facta ē de aliquo scilicet de materia quam non dixe
rūt eē factā cuius opiniōis videnſ fuisse plures phi. Sꝫ
h̄ expresse est ꝯ scripturā. Geñ. pmo vbi dicit ꝙ in pnci
pio creauit deus celū ꝛ terrā. Creatio est factio nō de ali
quo:vt supius ostēsum est. Preterea Augu.12 li.confes.
magis prope principium ꝙ̃ medium:loquens ad deum
sic ait. Tu eras ꝛ aliud nihil.vnde fecisti celuz ꝛ terram
duo q̄dā:vnū ꝓpe te:alteꝝ prope nihil.ibi accipiēs terrā
p mā corpalē Ergo mā a deo facta est. Preterea essen
tia nō est facta ab eterno:a nullo depēdēs. Sed talis es
sentia est summe ens:materia aūt est infimū ens. ¶ Di
co ergo ad questiōem ꝙ ista machina mūdialis:facta est
de nihilo:deus enim non tantū est causa mundialis ma
chine vel cuiuscunqꝫ alterius creature sub ratione qua
est h̄ ens:vtpote sub ratione qua est huius speciei vel il

lius: sed etiam sub ratione qua ens. ergo est causa omnis rei pertinentis ad essentiam sui effectus. Cum ergo materia pertineat ad essentiam machine mūdialis: deus est causa illius: et constat ꝙ non potest dici ꝙ de aliquo alio sit creata: quia per eam intelligimus infimum in entib⁹. Restat ergo ꝙ mundialis machina facta est a deo: nō tā tum modo quantum ad formam: sed etiaꝫ quantum ad materiaꝫ: ex quo sequitur ꝙ facta est nō de aliquo.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum cū dicitur ꝙ deus nō potest facere nō ens ꝺ nō ente ⁊c̄. Dico ꝙ veruꝫ est nisi mediante aliquo ente: scilicet faciendo de nō aliquo aliquid. Et postea de illo aliquo non aliquid: quia omnis factio extendendo nulluꝫ factionis ad factionem proprie dictam: ⁊ destructiōem: non potest esse nisi respectu entis: qđ sit vel terminus a quo: ⁊ sic ipsum respicit destructio: vel termin⁹ ad queꝫ: ⁊ sicut ipsum respicit factio. pro ut distinguit contra destructionem. Nec potest dici ꝙ maior sit conuenientia non entis ad non ens ꝗꝫ ad ens: loquendo de conueniētia reali. quia in non ente nulla est realis conuenientia. quia sicut dicit Auicen. i. metha. c. 5. si proprietas fuerit aliquid: tūc illud de quo illa dicitur esset aliquid sine dubio. ¶ Ad tria alia dicenduꝫ. ꝙ Aristoteles ⁊ Auicē. in locis allegatis errauerunt: si intendebant illa verba extēdi: ad factionem que est per virtutem increatam.

¶ Questio. iii.

Q̄ō. iii. Ar. p. **Tertio queritur** vtrum deus fecerit machinam mūdialem. intelligendo ⁊ volendo tantum. Et videtur ꝙ sic. Quia potētius est agens potens suum effectuꝫ producere intelligendo ⁊ volendo tantuꝫ: ꝗꝫ illud agens qđ h̄ non potest. Sed deus est potentissimuꝫ agens. Ergo suuꝫ effectum potest producere ⁊ producit intelligendo ⁊ volendo tantuꝫ. ¶ Item maius est pro-

Secūdo. ducere personam eternā quā creaturaꝫ. Sed pater producit filium intelligendo tantum: ⁊ pater ⁊ filius spiritum sanctum volendo tantum. ergo multo fortius ꝓducunt creaturam intelligendo ⁊ volendo tantum. ¶ Itē

Tertio. voluntas non indiget alia potentia exequente suum imperium: nisi respectu rei ꝗꝫ per se ipsum non attingit. Unde quia in nobis voluntas per se ipsam attingit sensualitatem: eam transmutat volendo non mediāte actione alterius potentie. Sed diuina voluntas cū sit immensa omnia attingit. ergo suum imperium exequitur non mediante actione alterius potentie. ⁊ si sic. deus machinam mundialem fecit intelligendo ⁊ volendo tantum.

In opp^m **Contra** in substātia intellectuali creatura: intellect⁹: ⁊ voluntas: nō producūt exteriorem effectum. nisi mediante potētia executiua: ab eis realiter differente: eo modo quo inter potentias est realis differentia. Unde hic articulus excōmunicatus est ꝙ intelligentia sola voluntate mouet celū. ⁊ tamen illi qui hoc dicebant: ab hoc nō intēdebant excludere intellectū: nec generalem influētiam cause prime. Ergo a simili in substātia intellectuali. in creatura: intellectus ⁊ voluntas: nō producunt exteriorem effectum: nisi mediāte actione alterius potentie: differentis ab eis s̄m rationem. ¶ Iteꝫ deus nō semper creat machinam mundialem. Sed de⁹ semper intelligit ⁊ vult eam. ergo nō fecit eam intelligē-

Ad q̄ōnē do ⁊ volendo tantum. ¶ Respondeo ꝙ si p hoc aduerbium tantum non intercludatur nisi res realiter differens: ab intelligere ⁊ velle. Cōcedo ꝙ deus fecit machinam mundialem intelligendo ⁊ volendo tantum: nō loquendo de intelligētia sub ratione: qua est actus simplicis intelligentie. quo etiam intelligit deus ea que nūꝗꝫ est facturus. Nec de velle sub ratione qui est actus complacentie. quo deus complacet etiam in bonis possibilib⁹ fieri que nūꝗꝫ fient. Sed loquendo de actu intelligendi quo disponitur res facienda. ⁊ de actu volūtatis affectāte (vt ita loquar) rem esse. ¶ Si autē p hoc aduerbium tantum: excludatur quodlibet differens: siue s̄m rem siue s̄m rationē: a diuino intelligere ⁊ diuino velle: sic dico ꝙ deus nō fecit machinam mundialem intelligendo ⁊ volendo tantuꝫ. quia ad hoc concurrit actio potentie executiue: que ⁊ eius actus interior differūt: sola ratione inter se: ⁊ ab intellectu ⁊ voluntate: ⁊ ab actu intelligendi ⁊ volendi. Cum. n. intelligibile volibile ⁊ operabile. s̄m rationem differant. videtur ꝙ intellectus ⁊ voluntas: ⁊ potentia exequēs voluntatis imperium ⁊ earum actiones differant s̄m rationem. Cui cōcordat Hugo. primo libro. de sacra. parte secūda. capitulo vltimo. dicens. cum sint tria in deo: sapientia: voluntas: potentia: primordiales cause. a voluntate quideꝫ diuina: quasi proficiscuntur: per sapientiam diriguntur: per potentiam producuntur. Uoluntas enim mouet: sapiētia disponit: potentia explicat. h̄ sunt eterna fundamenta causarum omnium ⁊ principium primuꝫ. ¶ Quia tamen scientia ⁊ potentia se habent indeterminate ad multa: ⁊ voluntas est que determinat potentiam ad exequendū determinate hoc vel illud: ideo productio machine mūdialis magis attribuitur voluntati: sicut cause: ꝗꝫ scientie vel potentie.

Ad primum in oppositum dicenduꝫ. ꝙ maior est intelligenda: s̄m ꝙ per hoc aduerbium tantum: non excluditur nisi aliquid realiter differens ab intelligere ⁊ velle. ¶ Ad secunduꝫ dicendum. ꝙ pater intelligendo producit filium: mediāte potentia generatiua: que actum generationis exequitur. ⁊ pater ⁊ filius volendo producunt spiritum. Cmediāte potentia spiratiua: per quam actum spirandi exequūtur. ¶ Ad tertium dicunt quidaꝫ ꝙ maior falsa est. Uoluntas enim nostra: nostram sensualitatem transmutat mediante aliqua potentia executiua: ⁊ angelus mouet celum. per voluntatem mediāte potentia executiua: cum tamen presens sit illi parti celi: a qua celum incipit moueri. Auicenna tamen videtur dicere ꝙ voluntas per se ipsam in nobis aliquam transmutationem faciat. Dicit enim. 9. methaphysi. sue. capitulo secundo. ꝙ cuꝫ virtus desideratiua fuerit: vt desideret aliquid ꝓueniet ex ea impressio: propter quā impressionē mouentur mēbra. ¶ Unde potest dici ad argumentum: ꝙ non est simile de actione voluntatis: respectu actionum: que sunt intrinsece quas exercet in rebus sibi naturaliter colligatis. Et de illis que reꝫ respiciunt sibi non naturaliter colligatam. Non enim negari potest: quin quando per imperium voluntatis create: potētia executiua aliquid incipit exequi: ꝙ ante non exequebat: fiat aliqualis immutatio in ea immediate per actuꝫ voluntatis.

Ad p^m. Ad 2^m. Ad 3^m. opi. Aui.

¶ Questio. iiii.

Q̄ō. iiii. Ar. p^o. **Quarto queritur** vtrum possibile fuit machinam mundialē ab eterno creari. Et videtur ꝙ sic. Aug. 6. de trinita. capitulo primo. Candor q gignitur ab igne atqꝫ diffunditur: coeuus est illi. ⁊ esset coeternus: si ignis esset eternus. Ergo possibile est effectum esse eternum: si causa eius est eterna. Cum ergo causa mundialis machine sit eterna: possibile fuit ipsam mundialem machinam ab eterno creari. ¶ Itē Augu. 10. de ciuita. capitulo. 31. Si pes ex eternitate semper fu-

Secūdo. isset in puluere semper subesset vestigium: quod tamen vestigium a calcante factum nemo dubitaret. Ergo causa eterna ab eterno potest effectum producere. ¶ Item

Tertio. si deus produxisset mundialem machinam de necessitate nature produxisset eam ab eterno. ¶ Quia hec est vera agentis naturalis suum effectum producere ꝗꝫ citius potest. Sed ita cito potuit deus producere mundialem

dialem machinā per volūtatis libertatem sicut si deus
produxisset eam per nature necessitatem: q2 eque potēs
est in deo voluntas sicut natura. Ergo videtur ꝙ deus
potuisset mūdialem machinam ab eterno producere si
4° voluisset. ¶ Item phs primo topi. dicit ꝙ sunt ꝓblē-
T.q.4. mata de quibus rationem nō habemus cū3 sint magna
vt vtru3 mundus sit eternus vel non. Sed si non fuis-
set possibile mūdum esse ab eterno: haberemus neces-
sariam rationem ad probandum ipsum ab eterno non
fuisse. Ergo fuit possibile ipsu3 ab eterno creari. ¶ Itē
5° non fuit impossibile mūdum ab eterno produci q2 nō
potuit esse nisi ab alio: quia filius dei non potuit esse ni-
si ab alio scilicet a patre: ⁊ tamen est ab eterno non q2
non poterat fieri nisi de nihilo. Quia ita cito deus po-
test operari de nihilo: sicut de aliquo. Ergo nulla est rō
6° quare non potuerit esse ab eterno. ¶ Item instans
T.q.11. medium est duorum tempoꝝ: est enim finis preteriti:
⁊ principium futuri sm̄ p̄hm̄. 8. phy. Ergo ante omne
instans fuit tempus: ⁊ econuerso. Ergo impossibile est
dare primum instās temporis. ⁊ si sic tempus fuit ab e-
terno. Sed tempus non fuit ante mūdum. Ergo mū-
dus fuit ab eterno. ¶ Item ꝙ modo opatur ⁊ antea
7° non opabaꝛ: exiuit nouiter de potentia in actum. Si
ergo deus creasset mundum ⁊ non ab eterno: nouiter
exiuisset de potentia in actum. Sed impossibile est ali-
quā dei potētiam esse nouiter in actum reductam. Er-
8° go deus ab eterno creauit mundum. ¶ Item si deus
non produxit mundum ab eterno: ⁊ postea produxit:
videtur ꝙ acciderit in voluntate eius quedā renoua-
tio quare tunc ꝓduxerit ⁊ antea non producebat. Sed
renouationem accidere in diuina voluntate est impos-
sibile. Ergo cum deus mundum produxerit. ab eter-
no produxit.

In oppm Contra si fuisset aliqua materia ab eterno: de illa non potuisset mū-
dus fieri ab eterno vt probabo. Sed ita cito potuisset
deus mundum ꝓducere de illa materia sicut de nihilo.
Ergo nō fuit possibile ꝙ deus mūdum produceret ab
eterno. Minor plana est. Maior probatur sic. Deus de
illa materia si mūdum produxisset q̄̄cicius potuisset:
non produxisset mūdum nisi per mutationem instāta-
neam: quia reductio materie de potentia ad actum est
ꝑ mutatiōem successiuam vel instātaneā: ⁊ citius redu-
citur per instātaneam q̄3 per successiuam. ¶ Sed mu-
tatio instantanea non potest esse nisi in istāti. ergo si de-
us produxisset mūdum de illa materia q̄̄cicius potuis-
set: produxisset ipsum in aliquo instanti: ante qd̄ aliud
non fuisset. Ex quo seq̄tur ꝙ eum ab eterno non pro-
duxisset: quia sua duratio ad aliud instans a parte ante
terminata fuisset. ¶ Item si mundus creari potuisset
ab eterno: potuisset deus fecisse infinitum in actu sm̄
multitudine3: ⁊ sm̄ magnitudinem: quia pari ratione
potuisset homines ab eterno fecisse: qui ab eterno gene-
rassent: ⁊ eorum successores vsq3 nunc: quo facto actu
essent infinite anime rōales cum sint incorruptibiles.
¶ Pari ēt ratione potuisset celum ab eterno mouisse
continue vsq3 nunc: ⁊ in qualibet reuolutione vnum
lapidem creasse: ⁊ illos postea in vnū coniūxisse: quo
facto esset actu infinitu3 ī magnitudine. Sed in primo
li. probatu3 est ꝙ deus nō posset facere infinitū in actu
nec sm̄ multitudinē: nec sm̄ magnitudinē. ergo nec po-
tuit deus mundum ab eterno creare. ¶ Item si fuisset
possibile ꝙ deus mūdum creasset ab eterno: pari rōne
fuisset possibile: ꝙ mouisset celum ab eterno continue
vsq3 nunc. Sic etia3 fuisset possibile ꝙ deus fecisset p̄-
teriisse infinitos dies vsq3 nunc. Sed deus non potuit
facere: vt fierēt infiniti dies preteriti in accepto esse: q2
nūq3 fuit possibile ꝙ faceret aliqd preteriti nisi fuisset
futurum: ⁊ ita non fuit possibile qd̄ faceret infinitos di-
es preteriti in accepto esse: nisi fuissent infiniti dies
futuri in accepto esse. Sed non fuit possibile qd̄ de-
us faceret vt infiniti dies essent futuri in accepto esse
sed tantum in accipiendo esse vel fieri: ergo similiter
non fuit possibile qd̄ faceret infinitos dies p̄teritos in
accepto esse: sed tantummodo in accipiendo. Restat
ergo ꝙ non fuit possibile qd̄ mundus ab eterno crea-
retur. ¶ Item sicut creatio est a non ente in ens: ita
adnihilatio est ab ente in non ens. Ita ꝙ sicut in crea-
tione est loco termini a quo non ens: ita in adnihilati-
one: est loco termini ad quē: ergo sicut se habet infini-
tas durationis a parte post ad rem que adnihilatur: ita
videtur se habere infinitas durationis a parte ante ad
rem que creatur. Sed adnihilatio q2 est ab ente in nul-
lo modo ens: non compatitur in re que adnihilatur
infinitatem durationis a parte post: ergo similiter cum
creatio sit a simpliciter non ente in ens non compa-
titur in re que creatur infinitam durationem a parte
ante. ¶ Ite3 sm̄ p̄hum. 1. prioꝝ possibile est: quo posi- T.q.m.
to in esse nullum sequitur impossibile. Sed si deus
creasset mundum ab eterno ex hoc secutum fuisset im-
possibile: scilicet qd̄ deus de necessitate mundu3 creas-
set. Probatū est enim in li. 1. qd̄ deus non potuit creare
mundum de necessitate: nec de necessitate nature: nec
de necessitate voluntatis. Restat ergo ꝙ mundum ab
eterno creari fuit impossibile. Quod autem deus mū-
dum de necessitate creasset: si ipsum ab eterno creas-
set: patet sic: quia non potuisset ipsum non creare quā-
do creabat: quia sm̄ p̄hum. 1. li. periar. oē qd̄ est: quan-
do est: nece sse est. Nec potest dici qd̄ potuisset ipsum
non creare anteq3 creasset: quia ante eternum nihil.
Nec potuisset ipsum non creasse postq3 creasset. quia
non pōt facere ꝙ illud qd̄ factū est non fuerit factū. sm̄
Augu. 26. li. contra Faustū. Et ita patet ꝙ si mundum
ab eterno creasset: ipsu3 de necessitate creasset: qd̄ ē im-
possibile. ¶ Item si potuisset deus hunc mundum si-
gnatum ab eterno creasse: pari ratione vnum equum si-
gnatum: ⁊ vnam equam signatam potentes generare.
⁊ facere ꝙ illa generatio ab vno in aliam continuata
fuisset vsq3 nunc. Et sic facere potuisset: ꝙ inter equu3
ante quē non fuisset alius: ⁊ equum qui modo est per-
trāsissent infiniti equi: vnus post alium: qd̄ omnino est
impossibile: quia inter duos terminos signatos: nullo
modo potest esse infinita successio.

Respondeo ꝙ sicut bene probāt rationes ad- Rꝰ
ducte ad hanc partem: non fuit Ad que-
possibile machinam mundialem ab eterno creari. Cu- stion ē.
ius ratio est: quia machina mundialis non potuit ac- Nō fuit
cipere esse creari accipiendo idem esse in numero cum possibile
esse creantis. Sed accipere esse ab aliquo diuersum ab mūdum
esse dantis: est accipere esse nouum. Ergo machiā mū- ab eter-
dialis non potuit a deo creari: nisi accipiendo ab ipso no creari
esse nouum. Sed accipere esse nouum ⁊ ipsum accipe-
re ab eterno repugnancia sunt. nouitas enim repugnat
eterne durationi: ⁊ ideo non fuit possibile machinam
mundialem ab eterno creari. ¶ Preterea h̄ videt in-
cludi in signato creationis: quia creari est accipere esse
non de aliquo. h̄ autem aut significat idem ꝙ habere
esse non de aliquo ab aliqᵒ: aut nunc primo habere esse
ab alio nō de aliquo. ¶ Non primo modo. vt videtur:
quia cum creatura q̄3diu est fit ab alio: si non de aliquo
semper crearetur q̄3diu est: qd̄ falsum est. Tunc enim
nihil aliud esset ipsum conseruari q̄3 ipsum creari:
quod ante improbatum est. ¶ Restat ergo ꝙ creari
est primo habere esse nunc ab alio non de aliquo.

Sed rem habere esse nūc primo ipsam includit nō esse ab eterno. Si ergo deus potuisset machinā mundialez ab eterno creasse: potuisset facere contradictoria simul esse: q̄ falsum est: vt in primo libro probatum est.

Rñ° aduersariorum. Creaturaz esse ab alio tripl'r pót intelligi

¶ Huic tamen rationi respondere conantur tenentes opinionem contrariam. Dicentes q̄ creaturam esse ab alio non de aliquo tripliciter pōt intelligi: scilicet Aut quia habet esse qđ accepit ab alio nō de aliquo. Aut q̄ ab alio conseruaē inesse accepto nō de aliquo. Aut quia quādiu est fit ab alio non de aliquo. Duobus primis modis creatura est ab alio. s. a deo nō de aliquo: ⁊ sic esse ab alio non de aliquo non est idem qđ accipere esse ab alio non de aliquo. Sed esse ab alio non de aliquo modo tertio. est idem qđ accipere esse non de aliquo: ⁊ illo modo creatura non est ab alio non de aliquo: quādiu est. creatura enim non semper fit a deo.

Contra.

¶ Sed hec cauillatio magis facit pro mea opinione. quam pro contraria. omne enim qđ factum est ⁊ non est in continuo fieri: in aliquo instanti incepit fieri: vel factum est. Cuz ergo mundus factus sit. ⁊ non sit in continuo fieri: nec ista duo simul esse possent: vt etiam ponentes predictam cauillationem concedunt: sequitur qđ mundus incepit fieri in aliquo instanti: aut factus est: nec aliter produci potuit. Sed quocunq̄ istoruz dato sequitur q̄ mūdus ab eterno esse non potuit: q̄ cum fieri terminetur adesse: esse non potuit precedere suum fieri. qđ etiaz factum est in aliquo instanti ante qđ aliud non fuit.

¶ Ad conclusionem etiam principalem potest adduci auctoritas Dama. li. j. capi. 4. sic dicētis. creatio est dei voluntate opus existēns non coeterna est cum deo: q̄ non aptum natum est qđ ex nō ente adesse deducitur. coeternum esse ei qui sine principio est. ⁊ semp est: ergo sm̄ ipsum contra naturam creature: vnde creatura est: est esse ab eterno. Sed deus non potest dare creature illud qđ repugnat creature: inq̄tum creatura est. Et ita patet q̄ non fuit possibile mundum ab eterno creari. Sicut non fuit possibile ipsum esse creaturam ⁊ non creaturam simul.

Ad pmū Solutio rōnum i pncipio

Ad primum in oppositum dicenduz q̄ nō repugnat effectui esse coeuum sue cause inquātum causa est: si est effectus qui pducatur in instanti: tamen effectui repugnat esse coeuū sue cause: inquātum eterna est. Unde si ignis fuisset ab eterno: verum est q̄ candor eius fuisset ab eterno. Sed tūc ille candor non fuisset effectus ignis: q̄a nec fuisset factus. Sic ergo glosa auctoritatem Augu. q̄ candor qui modo gignitur ab igne ⁊ est eius effectus esset eternus si ignis esset eternus: sed tunc supple non esset ab ipso genitus sicut modo est.

Ad 2ᵐ

¶ Ad 2ᵐ dicēdum q̄ si pes fuisset in puluere ab eterno: bene verū est q̄ vestigiū fuisset ab eterno: sed non fuisset factū: sed tm̄ a pede conseruatum: ⁊ ideo ponere pedem fuisse in puluere ab eterno: includit contradictionem includēdo aliud esse conseruatū ab alio q̄ non est factum. Unde nec illud exemplum introducit Augu. sm̄ opinionē propriā sed aliorum. Unde dicit q̄ nemo dubitaret illud vestigiū factum a calcāte: sm̄ aliorum opinionem intelligas dictum.

Ad 3ᵐ

¶ Ad 3ᵐ dđ q̄ si deus produxisset mūdum de necessitate nature: q̄uis pduxisset ipsuz q̄citius potuisset: nō tñ ipsuz pduxisset ab eterno: eo q̄ hoc esset ꝯ rationē creature: vt in solutiōe q̄stionis ostēsum est.

Ad 4ᵐ

¶ Ad quartum q̄ arguebatur per auctoritatē phi. dicēdum q̄ verbum suum glosat vel contemperat. quia postq̄z dixit qđ de illis rationē non habemus cum sint magna. statim subiungit sic difficile arbitrantes esse q̄re assignare. in quo videtur significare q̄ hēre ad hoc rationem non est impossibile: sed difficile.

Ad 5ᵐ

¶ Ad 5ᵐ dicenduz q̄ ratio quare mūdus non potuit esse ab eterno. est: quia non potuit accipere idem esse cum producente. Sed filius dei accepit idem esse cū patre: ⁊ ideo ab eterno potuit esse ⁊ est. creatura vero nō.

¶ Ad 6ᵐ dicēdum q̄ instans est mediū duoꝝ tēporum loquendo de quocunq̄ instāti inter primuz instans ⁊ vltimū. Sed de primo instāti temporis nō est verū. Ad 6ᵐ

¶ Ad 7ᵐ dicēdum q̄ actio interior in deo eterna est: ⁊ per illam pducit creaturam in tempore. Unde nullo modo exiuit de potētia in actu q̄tuz ad opationem interiorem. Et ideo q̄uis ipsa exterior opatio: de nouo facta fuerit a deo: nulla tñ nouitas propter hoc facta est circa dm̄ nec ppter hoc proprie loquēdo potest dici deus exiuisse de potētia in actū. Sed ipsa exterior operatio ante in dei potestate existens postea in actū a deo producta est. Ad 7ᵐ

¶ Ad. 8. dicendum q̄ deus mūdum produxit non ab eterno sine renouatione sue volūtatis: q̄ ab eterno voluit vt mundus crearetur in illo instanti in quo creatus est. Si voluntas mea esset omnipotēs: ⁊ hodie vellem aliqđ fieri cras: illud fieret crās: absq̄ hoc qđ in eius factione oporteret meum velle renouari. Ad 8ᵐ

Consequēter queritur de. 4° pncipali. Et circa hoc queruntur quattuor. ¶ Primo vtrum oēs creature sint ab vno principio. ¶ Secundo vtrum plures creature imediate tm̄ processerint ab ipso. ¶ Tertio vtrum eque imediate processerit a patre sicut a filio ⁊ spiritusancto. ¶ Quarto vtꝝ aliud posset creari ab aliquo principio creato. Qō. 1. Ar. p°

Qō. 1.

Primo ostendo q̄ nō omnes creature sint ab vno principio. Saluator Joan. 14. Uenit princeps mundi huius. ibi loquēs de diabolo Ergo iste mūdus sensibilis nō est factus a deo. Ar. p°

¶ Item Saluator Joan. 18. Regnum meum non est de hoc mūdo. Ergo videē q̄ hic mūdus sensibilis nō sit ab ipso. Secūdo.

¶ Item aposto. 2° ad Cor. 4° vocat diabolum deum huius seculi. Tertio.

¶ Item omne factuz a deo est diligendum. Sed hic mundus non est diligēdus. Uñ j. Joan. 2°. Nolite diligere munduz neq̄ ea que in mūdo sunt. Ergo hic mundus sensibilis a deo non est. Quarto.

¶ Item in veteri testamēto vidētur quedam precipi: cuius contraria precipiūtur in nouo testamento sicut patet de circūcisione ⁊ multis alijs. Ergo cum deus sit imutabilis. videē q̄ nouum testamētum ⁊ vetus non sint ab eodem deo. Quinto.

Contra Ecclesiasti. 36. miserere nostri deus oium ⁊ respice in nos. omnia ergo a deo sūt cuius sapiens misericordiaz implorabat. In oppᵐ

¶ Item phūs 2° meth. non est virtus nisi per deuz. Sed omnis creatura virtutem habet aliquam ergo omnis creatura a deo est. Sed in primo li. ostensum est q̄ non est nisi vnus deus. ergo omnia sunt ab vno principio qđ deus est

¶ Item sicut ostensum est in primo libro. potentia dei est infinita. Sed illa potentia non est infinita: que non potest in omnia bona. Ergo omnia bona a deo sunt.

Rñ° Oēs creature esse habent ab vno pncipio primo.

Respondeo q̄ omnes creature sunt ab vno pncipio qđ deus est: quāuis. n. secundaria principia possint esse multa: non tamen potuit esse nisi vnum pncipium primuz. Qđ sic patet. Si essent duo principia creaturarum: quorum vnum non esset ab alio: quodlibet illoꝝ esset necesse eē per se ipsuz quia eē nullius illoꝝ ab alio depēdēs esset ⁊ ita qđlibet illoꝝ sūme esset ⁊ sic quodlibet illorū esset deus. In primo aūt libro Dis. 2. probatum est q̄ non sunt plures dij nec esse possunt. Restat ergo q̄ non sunt creaturarum plura principia prima nec esse possunt.

Ad pmū in oppᵐ cū dī. Uenit pnceps mūdi hui⁹ ⁊c. dico q̄ mundus potest accipi quadrupliciter. Ad pᵐ.

¶ Uno modo p vniuer.

Ad rōes Ad pᵐ Mūdus q̄druplicīter accipitur. ¶ Uno modo ꝑ vniuersitate creaturaꝝ: ⁊ sic accipit Joan. primo cum dicitur mundus ꝑ ipsum factus est. ¶ Alio modo ꝑ statu nostre cōuersationis ſm ꝙ habet ānexam miseriam: ⁊ sic accipitur. Job. 17. cum discipulis suis dixit ihs. hi in mundo sunt. ⁊c̄. ¶ Tertio modo scḋm ꝙ hēt ānexam culpam. ⁊ sic accipitur infra. Job. 5. cum dicit mūdus totus in maligno positus est. ¶ Quarto modo ꝑ multitudine reproboꝝ: ⁊ sic accipitur Job. 17. cum dicit saluator. ego ꝑ eis rogo non ꝑ mundo. ¶ Dico ergo ꝙ diabolus dicitur ꝓnceps mūdi hui⁹ sed ꝙ mūdus accipit ꝑ statu cōuersatiōis in peccato. peccatū. n. nō est a ꝓmo ꝓncipio creaturaꝝ. a quo sit ꝓncipio originatū sit peccatū postea ingref. Ui aūt diabolus ꝓnceps status peccati: nō qꝛ possit hoīes cogere ad peccādum sed qꝛ primo peccauit: ⁊ qꝛ peccatores: eū quasi ꝓncipem imitant.

Ad 2ᵐ ¶ Ad ſm cū dicit ꝙ regnū meū nō est de hoc mūdo ⁊c̄. Sic exponi debet nō sum rex eo modo quo de rege intēditis: habēdo in hoc mūdo possessiōes tpales ⁊ honores ad vanaꝫ glām: ⁊ homines ministros ad expugnādū inimicos meos corporalibus armis. quasi nō possez me vindicare sine illis. Sꝫ in hoc mūdo regno ꝑ oipotētiam: quā in me nō aduertitis. ¶ Uel sic: regnū meum idest illi quoꝝ volūtates rego: non sunt de hoc mundo. i. de statu culpe.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertiū dicendū. ꝙ apostolus loqt de deo equoce. vocās diabolū dn̄m huius seculi ꝑ q̄ſdā similitudinē: pp hoc qḋ magnū ꝓncipatū habet sup vanaꝫ ꝯuersationem peccatoꝝ. q̄ ibi noīe seculi designat. ¶ Uel potest dici ꝙ ꝑ dn̄m huius seculi: nō intēdebat apostolus. significare diabolū: sed veruꝫ dn̄m. q dicitur excecare filios diffidētie. non illā excecationē faciendo sꝫ ꝑmittēdo: ⁊ tūc seculū dꝫ accipi ꝑ vniuersitate creaturarū: non ꝑ ꝯuersatiōe in peccato. Deformitas enim peccati creatura non est: neqꝫ deum habet actorem.

Ad 4ᵐ ¶ Ad. 4. cū dicit nolite diligere mūdū ⁊c̄. dico ꝙ ibi: accipit mūdus ꝑ ꝯuersatiōe in peccatis. q̄ in q̄ꝫtū talis a deo nō est. nec ex hoc seqtur qn omnes creature a deo sint. qa vt dictū est: deformitas peccati nō est creatura.

Ad 5ᵐ ¶ Ad. 5. dḋ ꝙ q̄uis deus sit imutabilis: tn̄ ſm diuersū statū hoīꝫ: potest diuersa ꝓcipe: qꝛ q̄dā sunt ꝯueniētia vni statui: q̄ nō sunt ꝯueniētia aliȷ. ⁊ hoc potest deus facere sine sui mutabil̄tate. cū ipse stabilis manēs det cōcta moueri que mouētur.

Correla. ꝯ mani. ¶ Ex ꝓdictis patet erroreꝫ manicheoꝝ esse intollerabilem ⁊ absurdum. q posuerunt duo prima principia. vnum incorruptibilium ⁊ spūalium: aliud corruptibiliū ⁊ visibilium. Q̄ō. 2.

Q̄ō. 2. Ar. pᵒ. T. 2. 53 **SEcundo** queritur vtrum plures creature immediate tm̄ ꝓcesserit ab ipso ⁊ videt ꝙ non. Phūs. 2. de generatiōe. idem qḋ est similiter se habens semp idem ex se natum est facere. Sed deus est idem semp manēs: ideꝫ. ergo ꝑ se imediate non potest plura facere.

Scḋo. ¶ Item in ꝯmento sup quartā ꝓpositionē de causis dicit. ꝙ causatū ꝓmum est intelligētia. Uidet ergo velle ꝙ nō sint plura creata imediate a deo: sed vnuꝫ tantuꝫ.

Tertio. ¶ Item Auicēna. 9. methaphi. c. 4. loquēs de primo principio dicit: ꝙ ea q̄ ꝓmo sunt ab eo ⁊ hec sunt creata: nō possunt esse multa.

Quarto. ¶ Item ſm dioni. 5. c. de diuinis nominib⁹. ꝓcessus creaturaꝝ a ꝓmo cōpatur ꝓcessui numeri ab vnitate. Sed ab vnitate non potest esse imediate nisi vnus numerus. s. binari⁹. Ergo a deo imediate tantum non potuit esse nisi vna creatura.

Jn oppᵐ **Contra** sicut deus est ꝓmū ꝓncipiū creaturaꝝ: ita est vltim⁹ finis earum: vt inferius ostendetur. Sed omnes creature rōnales: imediate ordinabiles sunt in deum ergo omnes imediate sunt a deo. ¶ Itē Gn̄. 1. in ꝓncipio creauit deus celū ⁊ terrā: ergo imediate sunt a deo. Sed celuꝫ ⁊ terra sunt duo. ergo plura imediate sunt a deo.

Rn̄sio. Opposi. Auicen. ¶ Ad istā q̄stionē dixerūt q̄dā de quoꝝ opiniōe fuit. Auicē. ꝙ a deo nō ꝓcessit imediate nisi vna creatura. scilicet intelligētia nobilior inter creaturas. Uñ sicut potest trahi ex sententia Auicēne. nono metꝭce. c. 4. a deo ꝓcessit imediate itelligentia nobilissima inter creaturas: ⁊ eo ipso quo fuit ab aliquo: fuit in ea aliqua possibilitas. Intellexit ergo tria. scilicet causam primam: ⁊ suam ꝓpriam actualitatem: ⁊ possibilitatem. Inquantū itellexit causam primā. ꝓcessit ab ea itelligētia secūda inter creaturas. Et inq̄ꝫtū intellexit suū actuale ab ipsa ꝓcessit aīa orbis ꝓmi: quā dixit formā ipsi⁹ orbis ꝓmi: ⁊ iq̄ꝫtū itellexit suuꝫ possibile ꝓcessit corp⁹ orbis ꝓmi mediāte sua forma: qꝛ mā est mediāte sua forma: ⁊ sic fuit ꝓcessus intelligētie ab intelligētia: vsqꝫ ad intelligentiam agentem: que gubernat aīas nostras.

Contra. ¶ Sed hec opinio erronea est: ⁊ destrui potest ex hijs que alibi ꝯcessa sunt ab Auicē. ⁊ etiaꝫ ex hijs q̄ oportet ꝯcedere simpl̄r. ¶ Ex ꝯcessis ab Auicē. arguitur sic: concedit enim. 3. metꝭce. c. 2. ⁊. 3 ꝙ esse est res aliq̄ supaddita essentie cui⁹ est eē: ⁊ vnitas in alijs similiter. Tūc arguo sic aut esse illius intelligentie quā dicit primo causatā. fuit causatū a deo imediate aut mediāte essentia illius itelligētie. Si ꝓmo mō habeo ꝓpositionem quia a deo imediate fuerant plura. scilicet essentia illius intelligētie: ⁊ suum esse. Si secūdo modo: tunc sequeretur ꝙ aliqua res produxisset suum ꝓprium esse ⁊ ita aliqua res fecisset semetipsam esse ꝙ omnino est impossibile. Et ꝑterea sequeretur qḋ aliqua res ordine nature posset operari antequam esset qḋ absurdum est.

Nota. ¶ Preterea in octaua spera magna est multitudo ⁊ diuersitas ꝓpter multitudinem ⁊ diuersitateꝫ stellaꝝ: ⁊ ſm Auicen. si ille est orbis ꝓmus est ab intelligētia ꝓmo creata. Si est scḋus: est ab intelligētia scḋo creata. Tūc q̄ro: aut cū intelligētia que creauit illū orbem fuit creata tanta multitudo itentionū intelligibilum q̄ꝫta est in illo orbe multitudo reꝝ: aut non. Si non: tūc. nō est verum ꝙ. 9. metaꝭce. c. 4. dixit. s. ꝙ si ex intelligentia ꝓuenit essentia multitudis. hoc etiā pp multitudinē intentionū q̄ sūt in ea: ⁊ ꝑterea q̄ rōe maior mltitudo potest oriri ex minori multitudie. pari rōe pauca multitudo posset imediate oriri ex vnitate. ⁊ sic ad hoc seq̄retur ꝙ a primo principio non obstante qḋ sit sūme vnū: potuerit aliq̄ plura ꝓcedere imediate. Si aūt dicat ꝙ in itelligētia quaꝫ dixit cām octaue spe sit tāta mltitudo itentionū: q̄ꝫta est in illa spa multitudo reꝝ: q̄ro a quo est illa multitudo: in illa intelligētia imediate. Si a deo plura a deo imediate ꝓcesserunt qḋ ipse Auicē. negat. Si a se ipsa tunc aūt est a se ipsa mediāte alia multitudine isti equali: aut non. Si non: tūc maior multitudo oriretur imediate a minori: ⁊ tunc arguo vt prius. ꝙ pua multitudo pari rōe posset immediate oriri ab vno simplici: quod ipse negat. ¶ Hijs autē dictis. Auicen. arguit contra suam opinionē: nō qꝛ dicta sua ex qbus arguit approbarēꝫ. sed vt pateat qḋ sibi ipsi contradicit. ⁊ ꝙ fantastice locutus est. vt nullo modo sibi agescatur in opinione supra dicta: qa falsa est ⁊ heretica. ¶ Preterea contra predictā opiniōem arguo ex hijs que simpliciter vera sunt. Dicitur. decima ꝓpositione de causis: qḋ ois intelligentia plena est formis. qḋ est sic intelligendū. qḋ cuilibet intelligentie: ꝯcreate sunt species intelligibiles omniū naꝭaliū specieꝝ. Ergo in nobilissima intelligentia sunt immediate a deo: a quo est imediate ipsa intelligentia. Sed q̄ rōne. pluralitas ꝓdictaꝝ formaꝝ imediate fuit a deo potuit imediate esse ab ipso multitudo omniuꝫ rerū. ¶ Preterea q̄ꝫto virt⁹ minus est limitata tāto imediate potest attingere plura: g⁹ cū virtus diuina nullo mō sit limitata: imediate pōt atting̃ plura opando

Ad 2m. ꝛ mediante illa alia ꝛ sic deinceps vsq; ad terram: q; totum sit in instanti vel in tpe imperceptibili. ¶ Ad 2m cum dicitur q; magis resistit contrarium q̃ nihil ꝛc̃. ¶ Dico q; cum ex aere d3 generari ignis: forma aeris nõ retardabit istã generationẽ rõne resistẽtie per se: sed inquãtũ per eã elongat possibilitas mãe a forma ignis: magis autem elongata est potentia essendi a non ente q̃ vna forma a materia existẽte sub alia forma cõtraria.

Ad 3m. ¶ Ad 3m cu3 dr̃ q; tũc vnũquodq; pfectũ est: cum põt facere tale alterũ q̃le ipsum est ꝛc̃. ¶ Dico q; intelligẽdum est in gñalibus ꝛ corruptibilib9. q̃nq3.n. aliqd perfectiõis est in natura inferiori: q; nõ est perfectionis in nã supiori. Sicut iracundũ esse perfectionis est in cane non tñ in hoie.

Ad 4m. ¶ Ad quartũ: cum dicitur q; cã pportional effectui ꝛc̃. ¶ Dico q; virtus cause nõ solũ proportional effectui: sed ẽt modo faciendi: q̃zuis aũt illud qđ fit nõ de aliquo finitũ sit ꝛ ita rõne eẽntie facti possit pportionari cause finite non tñ rõne modi faciendi: vt in solutione q̃ònis ostensum est.

CONsequenter q̃rit de 5a pncipali. Et circa hoc q̃runt quattuor. ¶ Primo vtrũ bonitas dei sit finis oium creaturarũ. ¶ Scḋo vtrũ deus pncipalius sit finis rõne bõitatis: q̃3 rõne veritatis. ¶ Tertio vtru3 creatura rõnalis sit finis creaturarũ nõ rõnalium. ¶ Quarto vtrum nobilior sit natura angeloru3 q̃3 animarum.

Q̃ŏ pma. Arg. p9 T.2.70

Q̃ŏ pma.

PRimo ostendo q; dei bõitas nõ sit finis oiu3 creaturaz. phs 2o physicoz vult q; cã efficiens nõ coincidit in idẽ numero cũ forma ꝛ fine: q̃zuis aliqñ coincidat in idẽ specie: sed de9 est cã efficiẽs oiu3 creaturarũ: ergo nõ est finis earũ.

Secũdo. T.2.3. ¶ Itẽ phũs 3o meta. In mathematicis nõ est antboagaton.i.per se bonũ: volẽs dicere q; ipsoz nõ est cã finalis. ibi p rõne reddẽs: q2 carẽt motu. Cum ergo sit aliq̃ creatura q̃ nõ mouetur sicut celum empireũ: vr̃

Tertio. q; non sit ppter aliquem finẽ. ¶ Item oẽ agẽs ppter finem tendit in fine3. Sed deus nõ tendit in rẽ aliquã aliã a se neq3 in seipsum: q2 semetipsum perfecte hẽt. er

Quarto. T.2.17. go nõ opaɫ nec ppter aliũ nec ppter se sicut ppter finẽ. ¶ Item phũs 2o celi ꝛ mundi. Ois res cui9 opatio est

In oppm T.2.49. supr̃ ifra. fit ppter operationem illam nõ ergo ppter bonitatẽ diuinã. ¶ Cõtra pver.16. Uniuersa ppter semetipsum opatus est de9. ¶ Itẽ phũs 2o phy. Agẽs per itellectũ agit ppter finẽ. Sed deus fecit creaturas intelligẽdo ꝛ a pposito. ergo fecit oẽs creaturas ppter aliquẽ finẽ: sed nõ est dare finẽ ppter que3 fecerit oẽs creaturas

Rñsio. Deũ esse cãm efficiẽtẽ ꝛ finalẽ oiu3 creaturarum. nisi suã bonitatẽ. ¶ Rñ9 q; sicut deus est causa efficiẽs oium creaturarum rõne potentie: ita est oium creaturarũ vltimus finis rõne sue bonitatis. Unde apoc̃. vlti. in psona di dr̃. Ego sum alpha ꝛ.o. pm9 ꝛ nouissim9: pnm ꝛ finis. Cũ.n. deus vniuersas creaturas pduxerit itelligẽdo ꝛ volẽdo ex amore eas pduxit. S3 q̃cũq; facit aliqd ex amore: pncipalr̃ facit illud pp rẽ pncipalr̃ amatã si ip3 opatũ est ordiabile in ip3. Cũ ergo de9 pncipalr̃ diligat se: ꝛ creature sint ordinabiles in ipm: vr̃ q; pduxit oẽs creaturas pncipalr̃ pp amorẽ suipsius. Cũ etiã ds pncipaliter diligat seipsu3 rõne bõitatis sue: seqɫ q; vniuersas creaturas pduxit pncipalr̃ ppter suã bonitatem. Et q2 omne agẽs ppter finẽ dat suo opi aliquam imitatione3 finis. ideo oẽs creature aliquo mõ imitanɫ dei bonitatẽ: sm tñ differẽtes gradus ex parte creaturarũ.

Ad pmã rationẽ3. ¶ Ad primũ in oppom cũ dr̃ q; efficiens ꝛ finis nõ coincidunt in ide3 numero ꝛc̃. ¶ Dico q; hoc intelligendũ est de fine q̃ est forma effectus: sicut p3 per sniam phi ibidẽ. ¶ Bonitas aũt dei nõ est forma effectuum: q̃zuis in effectibus sit formalr̃ quedam imitatio illius.

Ad 2m. ¶ Ad 2m dicendum q; illa auctoritas phi intelligenda est de fine acquisito ab agẽte per motũ: cuiusmodi finis non est diuina bonitas respectu celi empirei: ꝛ tamẽ vere est eius finis. ¶ Ad 3m cũ dicitur omne agens propter finem tendit in finẽ ꝛc̃. Dico q; verum est de agẽte respectu finis quẽ acquirit per motũ. Agens autem ppter finem iam perfecte ab ipso habitu: non tẽdit in illum finem pprie loquendo: q2 amere rẽ perfecte habitam nõ est tẽdere in ipsam pprie loquendo. Ad 3m.

¶ Ad 4m dicendũ q; q̃zuis res sit ppter suam operationem: non tamen est propter ea3 sicut ppter vltimũ finem: q2 ipsa operatio vlteri9 h3 vltimũ finẽ dei bonitatem. Ad 4m.

Questio .2.

SEcundo querit vtru3 deus principal9 sit finis rõne bonitatis q̃3 sub alia rõne. Et videɫ q; non: q2 omnes diuine perfectiones equalis sunt nobilitatis: q2 in deo nullus est gradus in nobilitate: ergo nulla est rõ q̃re principalius sit finis ratione bonitatis q̃3 alterius perfectionis. Q̃ŏ.2. Arg. p9.

¶ Item beatitudo dei nobili9 est attributũ q̃3 bonitas: q2 in se oẽs diuinas pfectiones includit: ergo pncipali9 est finis creaturaz rõnaliũ rõne sue beatitudinis q̃3 rõne sue bonitatis. Secũdo.

¶ Ite3 deus sub rõne qua beatificans est finis rõnalis creature. Sed creatura rationalis principalius beatificaɫ in deo sub rõne qua est beat9 q̃3 sub rõne qua est bonus: ergo principalius est finis rõnalis creature rõne sue beatitudinis q̃3 rõne sue bonitatis. Tertio.

¶ Item veritas est bona q2 est amabilis: ꝛ bonitas est vera q2 est cognoscibilis. ergo nõ est principali9 finis rõne vnius q̃3 rõne alterius. Quarto.

¶ Itẽ sm Dyoni.5.ca. de diuinis no. in translatiõe abbatis. Conuenienter alijs principalius laudatur deus sicut existens tanq̃3 ex illo bono dei qđ est inter alia eius bona dignius ꝛ principalius. Sed ratiõe huius quo principalius laudaɫ est principalius finis: ergo principalius est finis sub rõne qua ens q̃3 sub rõne qua bonus. Quinto.

¶ Contra deus principalius est finis sub rõne qua est obiectum principalissime virtutis q̃3 sub rõne alia. S3 charitas est virtus principalissima: cui9 de9 obiectu3 est rõne sue bonitatis: ergo deus principalius est finis ratione sue bonitatis q̃3 sub alia rõne. In q̃riu3

¶ Ite3 Augu.j.lib. de doctrina Christia. q̃si medio loco inter mediu3 ꝛ finem deus ad suã bonitatẽ vsum nr̃m refert.

Solutio Licet sm rem oẽs pfectiões dine sibi eq̃lr̃ cõuenitant tñ sm ratio nem vna principalius alia ꝛ sm hanc est finis. ¶ Rñ9 q; q̃zuis oẽs pfectiones dei in ipso sint realiter vnũ in summo vnitatis: quia tñ inter eas põt assignari dr̃ia sm nr̃am rõnem itelligendi. ideo sm hunc modũ dici põt aliqđ conuenire deo pncipalius sub vna rõne q̃3 sub alia. Et sic dico q; deus principalr̃ est finis rõne bonitatis q̃3 sub alia rõne. Deus enim pncipali9 est finis sub illa rõne per quã creature magis tendunt in ipm q̃3 sub alia. Sed creature magis tẽdunt in deũ sub rõne q̃ summe bonus q̃3 sub aliq̃ alia rõne. Bonum enim per se est attractiuũ ꝛ allicitiuũ: alia autẽ nõ nisi per rationem bonitatis. ¶ Preterea deus principalius est finis sub ratione nobilissima q̃3 sub alia. Sed ratio bonitatis nobilior est q̃3 aliqua alia: quia de ratione bonitatis est ratio entitatis: ꝛ ratio perfectionis. bonitas enim est entitas sub ratione: qua perfecta. nobilior aũt est ratio entitatis perfecte q̃3 entitas tm̃: maxie cũ ei9 ambitũ nõ ꝯhat. Q2 sicut bonũ ꝯuertiɫ cu3 ente ita aliqua rõ perfectionis inueniɫ in omni ente: quia ratio pfectionis est habitio entitatis quã res habere debet. Non est autem aliquod ens qđ non habeat aliquid de entitate quam debet habere. ¶ Ratio etiam nobilior bonitatis est q̃3 ratio veritatis: quia ratio bonitatis est per seipsum bona. Ratio autem veritatis non est bona nisi per rationem bonitatis: sed pncipali9 cõuenit rei aliqd cui cõuenit per se q̃3 cui conuenit per aliud: ergo ratio bonitatis principalius est bona q̃3 ratio veritatis ꝛ ex ꝯñti nobilior quia sicut dicit Aug9.6. de trini. cap.

Ad p̄mā rōnē p3 — d.in his que non mole magna sunt: idem est maius et melius. ¶ Ad p̄m in oppo^m patet respōsio ex his q̄ dicta sunt in corpe q̄ōnis.

Ad 2^m Beatitudo dei importat duas p̄fectiōes. — ¶ Ad 2^m dicendū q̄ btitudo dei duas p̄fectiōes īportat. s. veritatē et bonitatē. Dei.n. beatitudo p̄ncipalr̄ est essentia sua sub rōne q̄ sūme vera et summe bona. beatitudo etiā sua consistit in visione qua se sūme videt: et in dilectione qua se summe amat. Sed in sua essentia sub ratiōe qua summe vera et summe bona consistit: sicut in beatitudinis obiecto: in visione aūt et dilectione sicut in eo per qd̄ illud qd̄ est summe bonum in se est summe bonum sibi. Unde quodāmodo videndo et amando adipiscit̄ seipsum vt alio mō habeat semetipsū q̄ haberet si se nō videret nec amaret. Et q2 adeptio obiecti ordinatur ad obiectum: ideo dico q̄ principalius consistit dei beatitudo in sua essentia sub rōne qua summe vera et bona et visa et amata q̄ in ipsa visione et amore et principalius sub rōne qua bona et amata q̄ sub rōne qua vera et visa. Et sic patet q̄ beatitudo non est perfectio p̄prie loquendo distincta a bonitate.

Ad 3^m. Ad 4^m. — ¶ Ex dictis patet solutio ad 3^m. ¶ Ad 4^m dicendum q̄ q̄uis veritas sit bona et bonitas vera: tamen ratio veritatis non est rō bonitatis: nec ecōuerso. ¶ Cognoscibilitas.n. nō est amabilitas nec ecōuerso: q̄uis cognoscibilitas sit amabilis et amabilitas cognoscibilis.

Ad 5^m. — ¶ Ad 5^m dicēdū q̄ intellect^o Dyoni. est q̄ ens sub rōne q̄ ens nobili^o est q̄ aliqua p̄fectio circūscripta ab ea rōne entis. S3 ego dico q̄ entitas est sub rōne veritatis et bonitatis. ¶ Uel dic q̄ intendit preferre esse simpliciter: q̄ sub se compr̄ehēdit oēm rationē essendi p̄fectionibus: de quarum rōne generali non est esse sub se compr̄ehēdens oēm rationē essendi: sicut sunt sapientia: potentia et sic de multis alijs: quaru3 generaliter acceptarum bonitas non compr̄ehendit sub se omne3 rationem bonitatis: q̄uis inq̄ūtu3 sunt in deo bone sint illa bonitate que omnem perfectionem bonitatis compr̄ehendit. ¶ De ratione autem bonitatis ratione cuius conuenit deo esse vltimum finem: est esse: sub se cōpr̄ehendens omnē rationem entitatis. Unde et illa bonitas est sub se compr̄ehendens omnem rationem bonitatis.

Q̄ō. 3. Ar. p̄^o. — Questio. 3.

Tertio queritur vtrū creatura rōnalis sit finis creaturarū nō rōnaliu3. Et videt̄ q̄ nō: q2 illud qd̄ est ad aliquem finē non aduersat̄ naturaliter illi fini: s3 q̄dā aīalia irrōnalia nāliter aduersant̄ hōi: ergo nō sunt p̄pter hoīem sicut p̄pter finē.

Scdo. — ¶ Ite3 si hō eēt finis creaturarum nō rōnalium: hoc nō esset nisi q2 nobilior illis: ergo cū inter creaturas non rōnales vna sit nobilior alia: nobilior esset finis ignobilioris: et sic equ^s posset dici finis cati. qd̄ falsum videt̄.

Tertio. — ¶ Itē sicut deus est causa efficiens creaturaru3 ita est finis earum. Sed multarū creaturarū non rationalium deus fuit causa efficiens nō mediāte alia causa efficiente. ergo et ille creature in deū ordinant̄ vt in finem nō mediāte alio fine.

In opp^m T. 2^a. 24. — ¶ Contra. 1. corinth. 3. | oīa nostra sunt. | ergo omnia p̄pter hoīe3 sunt facta. ¶ Itē p̄hus. 2. phys. | Utimur tanq̄ p̄pter nos oībus que sunt. sum^o enim quodāmodo finis |.

Rñ^o. Finis duplex. — ¶ Rñdeo q̄ dupliciter contingit loqui de fine: aut de fine vltimo: aut de fine sub vltimo fine.

Sola diuina bonitas est vltimus finis reru3 hō aūt nō rōnaliū finis sub fine — ¶ Primo modo sola diuia bonitas finis est cuiuslibet creature: non q2 ad suam bonitatē ipsis creaturis indigeat dicente Psal. dixi dño: | deus meus es tu: quoniā bonorum meo2 non eges. | Sed ipsas fecit vt cōicaret suā bonitatē et manifestaret. ¶ Loquendo secūdo modo de fine: sicut omnes creature que non sunt neq3 rōnales neq3 intellectuales sunt p̄pter rōnalem creaturā que est hōi.

Non rōnalia alr̄ ordinant̄ ad hominē p̄ istū statū alr̄ ordinata fuissent in statu innocētie — Sed aliter ordinabantur ad hominem in statu nature institute: aliter in statu nāe lapse. Quare in primo statu si perseuerasset homo: oīa aīalia irrationalia obediuissent ei: et sic fuissent ad manifestandum eius imperium: et etiā fuissent sibi in contemplationis exercitium et solatium. ¶ In scdo aūt statu quedā sunt ad substentandu3 nāin: quedam ad corrigendū eū propter culpā: sicut aīalia mō nociua. Quia vt dicit Aug. 3° super Geñ. longe vltra mediū. Aut penaliter ledūt: aut salubriter exercent: aut vtiliter p̄bant: aut ignoranter docent.

Conclō — ¶ Sic ergo video q̄ oīa animalia irrationalia sunt p̄pter hominē. ¶ Cū ergo elementa sint p̄p mixtum: et mixtum p̄pter vegetatiuū: et vegetatiuū p̄p sensitiuum: et sensitiuū p̄pter natura3 rōnalem: et natura rōnalis tm̄ p̄pter deum. sequitur q̄ oīs creatura infra hominem est p̄pter hominem: et mediāte hoīe qui natus est per donum dei: imediate coniungi cum deo p̄ cognitionem et amorem: respiciūt diuinā bonitatē vt finem vltimum: et nihilominus ipsam imediate vt vltimū finem respiciunt inq̄ntum in eis est aliq̄lis p̄ticipatio bonitatis illius. Sicut enim creaturā esse a deo mediante causa secunda nō excludit ipsam esse immediate a deo: sic creaturas factas p̄pter hominem respicere mediante hoīe diuinam bonitatem vt vltimū finem: non excludit eas respicere immediate illā bonitatem vt vltimum finē: q̄uis sibi cōiungi nō possint per cognitionē et amorem.

Ad rōnē p̄mam. — ¶ Ad p̄m in oppositum cum dicitur q̄ | quedā aīalia naturaliter aduersant̄ hoī etc̄. | potest dici q̄ verum est per accidens: inquantu3. s. a prima institutiōe recessit. ¶ Uel pōt dici q̄ ea que naturaliter aduersantur homini quantum ad vnum: nihilomin^o ordinata sunt ex intentione cōditoris ad obsequendū sibi quātum ad aliud: aliquo. s. quatuor modo2 prenarratorū ab Augu. 3° sup Geñ.

Ad 2^m — ¶ Ad secundum dicendu3 q̄ tota ratio quare hō est finis creaturaru3 non est q2 est nobilior eis. Sed cum hoc: q2 per rationē scit eas regere: et q2 ad hoc create sunt vt obsequantur ei et q2 habet naturam per quam cum adiutorio gratie dei īmediate coniungi potest cu3 vltimo fine per cognitionē et amorem.

Ad 3^m. — ¶ Ad tertium dicendum q̄ sicut aliq̄n aliqs dominus facit aliqd immediate p̄pter seipsum: aliq̄n propter seruum suum et vlterius propter seipsum. Ita dico q̄ deus quasdam creaturas fecit immediate respicientes ipsum vt finē nō mediāte altero fine sicut hoīes et angelos: quasdam autem fecit immediate et ordinauit eas in se mediante vt in finem et mediāte altero fine.

Q̄ō. 4. Arg. p̄^o. — Questio. 4.

Quarto queritur vtrum nobilior sit nā angelorum q̄ animaru3. Et videt̄ q̄ nō: q2 s̄m philosophū 3° topi. si optimū in isto genere est nobilius optimo in illo: hoc simplr̄ est illo nobilius.

Cap. 4. — Sed anima christi que est optima inter animas est nobilior optimo angelo etia3 per naturā: q2 quanto nobilior est natura plus potest capere de gratia: nullus autē angelus tātu3 potest capere de gratia quantū anima x̄pi habet: ergo simplr̄ natura aīe est nobilior q̄ nā angeli.

Secūdo. — ¶ Itē nobiliori mobili debet̄ nobilior motor: s3 corp^o humanū nobilius est corpe celesti: cum sit maioris perfectionis capax. ergo cum angeli moueant orbes celestes et aīe humana corpa: videtur q̄ anime sint angelis nobiliores.

Tertio. — ¶ Item Luce. 22. maior est cui ministratur q̄ q ministrat. S3 ap̄ls dicit de angelis ad hebreos p̄^o q̄ oēs sunt administratorij spūs in ministerium missi p̄p eos q hereditatē capiūt salutis: ergo nos sum^o nāliter nobiliores q̄ ipsi.

Quarto. — ¶ Itē inter corpa corruptibilia corpus vltimo factum fuit nobilius. s. corpus humanū: ergo a simili spūs vltimo factus fuit nobilior: sed anima posteri^o fuit facta q̄ angelus: ergo anima est angelo nobilior.

Contra. — ¶ Contra super secundam p̄positionē de causis di. in com.

dicitur in cõmento: ꝙ esse qđ est ante eternitatez est causa prima: quoniam est causa ei. Sed esse qđ est cuz eternitate est intelligẽtia: esse ꝙ est post eternitatem: ꝛ supra tẽpus: est anima: que est in orizõte eternitatis ꝛ temporis: inferius eternitate ꝛ supra tempus. Ergo anima est inferior intelligentia. ¶ Item q̃to aliqua natura est magis propinqua cause prime tanto est nobilior. Sed Augu. 12. confes. longe post ꝑncipium loquens ad deũ dicit duo fecisti: vnum prope te: alterũ prope nihil: per illud qđ dicebat factum prope deuz. intelligẽs naturã angelicam: quã ibi nominat nomine celi. ¶ Ad istam questionem audiui aliquos dicẽtes naturam anime nobiliorem esse q̃ȝ nãm angeli: pro q̃ opinione superficialiter vidẽtur eẽ plures auctoritates. Dicit. n. Augu. li. 83. q. q. 54. nec quicq̃ȝ melius est rõnalis anima nisi deus. ¶ Itẽ. 14. de trinitate capi. 14. dicit de anima ꝙ sit ordinata ẽ naturarum ordine non locoꝝ vt supra illam non sit nisi deus ¶ Item decimo de ciui. capi. scđo refert: ꝛ aprobare videtur opinionem cuiusdã platonici dicentis animaz rationalem non habere supra se naturam nisi dei qui fabricatus est mũdum. ¶ Sed contra hanc opinionem sunt auctoritates multum expresse: dicit enim Augu. vndecimo de ciui. capi. 16. loquens de angelica creatura: ꝙ omnia cetera que deus condidit nature dignitate precellit. ¶ Itẽ Dioni. quinto. c. de di. no. existentia viuencia. ea aũt quecũq; viuunt sensualia: ꝛ eadem rõnalia: intellectus supereminent. ¶ Item Grego. 31. li. Mor. non multũ ante finem exponens illud. tu signaculuz similitudinis. ait licet homo ad similitudinẽ dei creatus sit: angelo tamen quasi maius aliquid tribuens: non eum ad similitudinẽ conditum: sed ipsum signaculum similitudinis dei dicit vt quo subtilior est in natura: eo in illo similitudo dei plenius creatur expressa. ¶ Dico ergo ad questiõem: ꝙ natura angeli. nobilior est q̃ȝ natura anime: ꝙ expresse testantur auctoritates supradicte: contra opinionez aliam. ¶ Ad hꝰ etiaz est ratio Angelus nobilior est homine: cũ sit homine simplicior: ꝛ sic intellectualis ꝛ hoc rationalis. Sed natura hominis nobilior est q̃ȝ natura anime: qꝛ nobilior est natura tocius q̃ȝ natura partis: sed ꝙ modo videaꝭ cõtrarium h est p accidens scilicet ꝑpter corruptibilitatẽ corporis: qđ aggrauat animaz. Ergo natura angeli nobilior est q̃ȝ natura anime. ¶ Preterea cũ angelus non sit vnibilis corpori in ratione forme: ꝛ anima rõnalis vnibilis sit corpi hũano in ratione forme: qa esse hominis cõstituitur ex anima ꝛ corpore: vt inferius declarabiꝭ: magis est possibilis natura anime quã angeli: ꝛ ex consequẽti magis elongatur ab actu primo. Restat ergo ꝙ natura angeli sit nobilior quã natura anime: cum propinqor sit primo actui.

Rñº. — Nota angeli nobilior est q̃ȝ aie natura.

Ad primum in oppositum dicũt quidam: ꝙ q̃uis species angeli: sit nobilior q̃ȝ species anime: tamen anima christi naturaliter nobilior est quocũq; angelo. Quia dicunt ꝙ species non habent terminum. ¶ Sed alys videtur h esse. contra auctoritatem phi. adductam in opponendo quia si species non haberent terminum: non esset dare optimuz in aliqua specie: quia semper in eadem specie posset fieri melius. ¶ Preterea in specie anime: posset fieri anima nobilior q̃ȝ anima christi ꝙ falsum est. ¶ Preterea propinquitate que attẽdiꝭ ꝫm naturalia: equaliter posset fieri natura propinqua cause prime in vna specie sicut in alia: ꝙ falsum est ꝫm opinionẽ multoꝝ. ¶ Alij dicũt ꝙ aia xpi naturaliter ẽ nobilior quocũq; angelo: qꝛ ẽ in vltimo nobilitatis speciei aie. Sed nullus angelus factus est in vltimo nobilitatis speciei sue. ¶ Sed ꝯ h arguũt alij dicẽtes. ꝙ non videꝭ ꝓbabile deum creasse in specie minus nobili indiuiduũ existens in vltimo nobilitatis ipsius speciei: ꝛ nõ creasse aliquod indiuiduũ in vltimo

Ad pᵐ

nobilitatis: in alis speciei magis nobilis. ¶ Ideo alij breuiter dicũt ad argumẽtũ. ꝙ q̃uis aia xpi non sit ita nobilis per nãm: sicut nã summi angeli: tñ est nobilior per gratiã: ꝛ ꝑportiõabiliter excedẽs eũ: maxĩe p gratiã vnionis. Et videꝭ eis ꝙ ista opinio plus honorat animam xpi q̃ȝ alia. qꝛ nobilitas q̃ est p gratiã nobilior ẽ q̃ȝ illa que est per naturã: ꝛ de excellẽtia aie xpi sup naturaz angelicam: illa opinio plus attribuit gratie que dicit angelum in nãlibus nobiliorez: q̃ȝ illa que dicit ꝯtrium. ¶ Si aũt queras quõ in natura minus nobili plus est de gratia q̃ȝ in natura magis nobili. Rñdeo qꝛ deo sic placuit: q non dat de necessitate gratiaz suã ꝫm maiorez vel minorẽ capacitatẽ nãlium. ꝛ in anima xpi posuit de gratia quãtuz de ipsa cape potuit: ꝙ nõ fecit in aliquo angelo: nisi ꝫm ꝑportionẽ ad ipsum velle ꝙ potuit elicere sub ratione qua actiuus. Quõ aũt h debeat intelligi declarabiꝭ inferius cum queriꝭ de angelis bonis. ¶ Ad. 2ᵐ cũ dicaꝭ ꝙ nobiliori mobili ꝺbeꝭ nobilior motor ꝛc. Dico ꝙ verũ est de motore q est motor tantũ ꝛ non forma. anima autẽ est forma corporis humani ꝛ motor. ¶ Ad. 3ᵐ cum dicitur ꝙ maior est cui ministraꝭ q̃ȝ q ministrat. dico ꝙ hoc intelligẽdum est qñ ministraꝭ alicui ꝑp eius dignitatẽ ꝛ potẽtiã. Sȝ nõ quãdo ministraꝭ alcui ꝑp eius īfirmitatẽ ꝛ inopiã. Sic. n. sani ministranꝭ infir. ꝛ sic angeli ministrãt nob. ¶ Ad. 4ᵐ dõm ꝙ ꝛ si deus fecerit vltimo nobilius corpus: non tamẽ fecit vltimo nobiliorez spiritũ. Unde primo fecit angelum q̃ȝ aiam. quia cum ipsa anima rõnalis sit forma corporis humani decentius fuit ꝙ fieret hũano corpore facto q̃ȝ ꝙ crearet ante factiõem corporis humani q̃uis deus illã ante potuisset creasse: si voluisset. ¶ Auctoritates que p alia opinione fuerũt adducte in corpore q̃onis: intelligẽde sint quãtum ad collatiõez: gratie ꝛ glorie: quia aia rationalis recepit gratiaz ꝛ gl̃am a deo imediate: non mediãte aliqua alia creatura.

Ad 2ᵐ

Ad 3ᵐ

Ad 4ᵐ

Circa litteram. in principio creauit deus celum ꝛ terram: in principio. i. ante alia: ꝯ eos qui dixerũt mũdũ factũ: mediãte intelligẽtia ꝑmo creata. Uel sic in principio. i. in primo instãti temporis. ꝯ eos q dicũt mũdum factũ ab eterno. Uel sic in ꝑncipio. i. in filio: ita vt noteꝭ filius cã efficiens ꝛ exẽplaris p quãdã appropriationẽ creatõis celi ꝛ terre. Pla. nãq; tria initia estimauit: deum. s. ꝛ exẽplar ꝛ mãm h etiaȝ ꝑponit sibi apuleius in primo li. de dogmate platonis: dicẽs initia rerum terra eẽ: arbitraꝭ plato: deum: ꝛ materiam rerũ formas q̃s ydeas idem vocat. In ponẽdo materiã esse principiuȝ non ꝑncipiatum errauit: qꝛ creata est a deo: vt supius ostẽsum est. In ponẽdo ydeas etiam errauit: si non intellexit eas esse imediate diuina intrinsecus existẽtes. Ut actus propriȝ dici nõ queat: supple loquẽdo: de actiõe radicata in motu. vñ statim subiũgit sic cũ videlȝ actus ois in motu ꝯsistat. Oꝫ intelligẽdum est de actiõe q̃ est ab agẽte in passo sicut in sbo. Aristo. vero duo principia. s. mãm: ꝛ spẽm: ꝛ tertiuȝ opatoꝛũ dictuȝ.

Contra primo phy. ponit tria principia. s. materiaȝ formam ꝛ priuationem.

In oppᵐ ꝯ. 2. 56.

Respondeo ꝙ sub specie ꝛ mã intelligiꭍ tertiũ. s. ꝑuatio: qꝛ reduciꭍ ad mãm. Uñ dicit pº phy. ꝙ ꝑncipia quodãmõ sunt tria: quodã mõ duo: qꝛ ꝑuatio vno mõ nũeraꭍ ꝯ mãm: alio mõ non: eꝫ inferius loco suo magis explanabiꭍ dño ꝯcedẽte. Sȝ inter illa duo ꝑncipia q̃ sunt mã: ꝛ forma: ꝑuatio nõ intẽdebat numerare efficiẽs primũ: ꝛ si illa ꝑncipia de qbus ibi loqtur: itellexit nõ esse prima simpliciter: sed in genere: ꝛ illa esse creata a deo: bene intellexit. Si aũt contrariũ opinatus est: errauit. Mũduȝ quoq; semp esse: ꝛ fuisse. si h dicẽdo itellexit mũdũ fuisse a ꝑncipio tẽporis ita vt li sp nõ distribuat nisi ꝑ duratiõe tẽporali: bñ intelle

Rñº

ꝯ. 2. 67.

rit. Si aut̃ oplatus est mũduz esse ab eterno errauit. quia bonus est deus. summus: q: s. nos fecit pp suã bõitatẽ: non tñ ex necessitate: sed ex libera volũtate: ⁊ q̃uis fuerit bonus ab eterno: nõ tñ pp hoc seqtur q̃ nos fecerit ab eterno q: eẽ ab eterno est ꝯ rõem creature: sed fecit nos qñ voluit. Cũ querit̃ ad qd facta sit rõnalis creatura breuissime rñderi potest: pp dei bonitatẽ. s. tãq̃ pp vltimũ finẽ: ⁊ suam vtilitatẽ. s. tanq̃ ppter finẽ sub vltimo fine. Sed nobis modo sunt supiores. s. angeli. in futuro erũt equales. s. p gratiaz. per quã super nãliter ita sublimabit̃ natura iustoꝝ hoīum: q̃ f̃m diuersa coꝝ merita assumunt̃ ad diuersos ordines angeloruz. f̃m illud. Mat. 22. erũt sicut angeli dei in celo. Nolumus corpore expoliari.

In opp^m **Contra** apostolus dicebat de se: q̃ erãt desiderium habens dissolui ⁊ esse cum christo.

Rñ^o **Respondeo** q̃ verbum apostoli: qd Magister allegat in littera: intelligit̃ de voluntate naturali. Sed verbũ suũ ad Philip. de volũtate deliberatiua: tripartite creature. s. pure spũalis. ⁊ pure corporalis. ⁊ ptim corpalis: ⁊ ptim spũalis.

¶ Que consideranda sunt de angelica natura. ¶ Distinctio. II.

Di. II.

De angelica itaq̃ natura hec primo considerãda sunt: quando creata fuerit: ⁊ vbi: ⁊ qualis facta sit dũ primuz conderetur. Deinde qualis effecta auersione quorũdam ⁊ cõuersione quorũdam. De excellentia quoq̃ ⁊ ordinibus ⁊ donorum differentia: ⁊ de officijs ac nominibus: alijsq̃ pluribus aliqua dicẽda sunt. ¶ Quãdo facti sunt angeli prius dicit: in quo videntur sibi obuiare auctoritates.

¶ Quando facti sunt angeli: prius dicit in quo videntur sibi obuiare auctoritates.

Quedam auctoritates vident̃ innuere: q̃ añ oẽm creaturam creati sunt angeli. Unde illud. Primo oīum creata est sapientia: q̃ intelligitur de angelica natura que in scriptura sepe vita: sapientia: ⁊ lux dicitur. Nam sapientia illa que deus est: creata non est. Filius enim sapientia patris est genita: non facta nec creata: ⁊ tota trinitas vna: sapientia est: que non facta nec creata est nec genita vel procedens. De angelica ergo vita illud accipiẽdum est: de qua dicit scriptura: quãdo facta est scilicet primo omnium. Sed rursum alia scriptura dicit. In principio creauit deus: celum ⁊ terrã. Et in pphã. Initio tu dñe terram fundasti: ⁊ opa manuuz tuaꝝ sunt celi: ⁊ videtur cõtrarietas quedam oriri: ex assertõibus istis. Nam si primo omnium creata est sapientia: oīa post ipsam facta videntur. ⁊ ita post ipam facta vident̃. celũ ⁊ terra: ⁊ ipsa facta ante celũ ⁊ terrã. Itẽ si in pricipio creauit de^9. celũ ⁊ terrã: nihil factum est: ante celũ ⁊ terrã: nec ipsa sapia facta est ante celũ ⁊ terrã. Cum ergo hec ꝯtraria videãtur: nec in diuina scriptura pbas sit sentire. aliqd esse contrarietatis: requiramus intelligentiam veritatis.

¶ Quid tenendum sit docet: premissas auctoritates determinando.

Uidetur itaq̃ hoc esse tenendũ q̃ simul creata ẽ spiritualis creatura: idest angelica: ⁊ corporalis: sed q̃ potest accipi illud Salomonis. Qui viuit in eternum creauit oia simul. i. spũalem ⁊ corporalẽ naturã: ⁊ ita nõ prius tpe creati sunt angeli q̃ illa corpalis materia quattuor elementoꝝ: ⁊ tñ primo omniũ creata est sapia. quia ⁊ si non tpe p̃cedit tñ dignitate. Q: aũt sil' creata fuerit corporalis spiritualisq̃ creatura Aug. sup Geñ. apte ostendit dicens per celũ ⁊ terram spũalem corpalemq̃ naturaz intelligi: ⁊ hec creata sunt in principio. s. tpis: vel in pricipio: quia primo facta sunt. Q: simul creata fuerit cõpal'e spũalis creatura auc'te affirmat.

¶ Q: nihil factum est ante celum ⁊ terram nec etiam tempus: cuz tempore enim creata sunt: sed non ex tempore.

Antea enim nihil factum est: nec etiam tẽpus factuz est ante spiritualem s. angelicam naturam: et ante corporalem. s. materiam illam quattuor elemẽtorum confusam. Illa enim cũ tempore creata sunt: nec ex tempore: nec in tẽpore. Sicut nec tempus in tempore creatum est: quia non fuit tp̃s anteq̃ esset celum ⁊ terra. Unde Aug. in li. de trini. dicit. Q: deus fuit domin^9 anteq̃ tempus esset ⁊ non in tẽpore cepit esse deus: q: fuit dominus tpis: quando cepit esse tempus: nec vtiq̃ tempus cepit esse in tpe: quia non erat tempus anteq̃ inciperet tempus. Aug:

¶ Q: simul cum tempore: ⁊ cum mũdo cepit corporalis ⁊ spiritualis creatura.

Simul ergo cum tẽpore facta est corporalis ⁊ spũalis creatura ⁊ simul cum mundo: nec fuit añ. angelica creatura q̃ mundus: quia vt ait Aug. Nulla creatura creata ẽ ante secula: sed a seculis cum quibus cepit. Hieronymus tamen super epistolam ad Titum aliud videtur sentire dicẽs. Sex milia nec dum nostri temporis implẽtur ãnorum: ⁊ quãtas prius eternitates: quãta tempora: quãtas seculoꝝ origines fuisse arbitrãdum est: in qbus angeli throni dominationes ceteriq̃ ordines seruierũt deo absq̃ temporum vicibus atq̃ mẽsuris ⁊ deo iubẽte substiterunt. His verbis qdam adherentes dixerunt cum mundo cepisse tempus seculare: s3 ante mundum extitisse tempus eternum sine mutabilitate: ⁊ in eo imutabiliter ⁊ intemporabiliter astruũt angelos deo iubente ꝯstitisse eiq̃ seruisse. Nos autem q̃ prius dictuz est p captu intelligẽtie nostre magis approbamus: salua tñ reuerentia secretoruz in quibus nihil temere asserendum est: ⁊ illud Hieronymum Hiero. ꝯ dic v3 q̃ñ ãgeli fuerũt añ tempus.

dixisse non ita

dixisse non ita sentiēdo sed aliorum opinionez referendo arbitramur.

¶ Ubi angeli mox creati fuerūt in empireo. l. qđ statim factum repletum est angelis.

Jam est ostensum qñ creata fuerit angelica natura. Nunc aūt attendēdum est vbi facta fuerit. Testimonijs quarūdam auctoritatum euidenter monstratur angelos ante casum fuisse in celo: ꝛ inde corruisse quosdam pp superbiam: alios vero q non peccauerūt illic perstitisse. Unde dñs in euangelio ait. Uidebam sathanam tāq̄ fulgur de celo cadentem: nec appellatur hoc celum firmamentum: qđ scđa die factum est: sed celum splēdiduz: qđ dicitur empireum: idest igneum: a splendore: non a calore: qđ statim factum angelis est repletuz qđ est supra firmamētum: ꝛ illud empireum qdaz expositoꝝ sacre scripture nomine celi intelligi volunt vbi scriptura dicit. In pncipio creauit deus celum ꝛ terram. Celum ingt Strabus non visibile firmamētum hic appellat sed empireum idest igneum vel intellectuale: qđ non ab ardore sed a splendore dicitur: qđ statim factum repletum est angelis. Uñ Job. Ubi eras cum me laudabāt astra matutina ꝛc̄. De hoc quoq; Beda ita ait. Hoc superius celuz qđ a volubilitate mundi: secretum est mox vt creatum est sanctis angelis impletum est: quos in principio cum celo ꝛ terra cōditos testatur dominus dicens. Ubi eras cum me laudabant astra matutina: ꝛ iubilarent omnes filij dei. Astra matutina ꝛ filios dei eosdē angelos dei vocat. Celum eniz in quo posita sunt luminaria: non in pncipio sed secunda die factum est. Ex his liquet ꝙ in empireo omnes angeli fuerunt ante quorūdam ruinā: simulq; creati sūt angeli cum celo empireo: ꝛ cum informi materia omnium corporalium.

Strabus

Job

Beda

¶ Q simul creata est visibilium rerum materia ꝛ inuisibilium natura ꝛ vtraq; informis ſm aliquid ꝛ formata ſm aliquid.

Simul ergo visibiliuz rerum materia ꝛ inuisibiliuz natura condita est: ꝛ vtraq; informis fuit ſm aliqd: ꝛ formata ſm aliquid. Sicut eniz corporalium materia confusa ꝛ permixta que ſm grecos dicta est chaos: in illo exordio conditionis primarie ꝛ formam cōfusionis habuit: ꝛ nō habuit formam distinctōis ꝛ discretionis: donec postea formaretur: atq; distictas reciperet species: ita spiritualis ꝛ angelica natura in sua cōditione ſm nature habitum formata fuit: ꝛ tñ illam quam postea p amorem ꝛ cōuersionez a creatore suo acceptura erat formaz nō habuit sed erat informis sine illa. Unde Augu. multipliciter exponens pmissa verba Gen̄. per celum dicit intelligi informem naturam vite spiritualis sicut in se potest existere non conuersa ad creatorem in quo formatur: p terram corporalem materiaz sine omni qualitate que apparet in materia formata.

Augu.

¶ Quō dicat lucifer ſm Esaiam. Ascendam in celum ꝛ ero similis altissimo: cuz esset in celo.

Hic queri solet si i celo empireo fuerunt angeli q̄z statim facti sunt: qūo vt legitur in Esaia dicit lucifer. Ascendam in celum ꝛ exaltabo solium meuz: ꝛ ero similis altissimo? Sed ibi celuz vocat dei celsitudinem: cui partficari volebat: ꝛ est tale. Ascēdā in celū. i. ad equalitatē dei. Di. II.

De angelica itaq; nā ꝛc̄. Supˀ determinauit magr̄ de xp̄i exitu creaturaꝝ ineē. Hic determinat de creaturis: luq̄tum a deo accepunt esse. Uel sic. Supˀ determinauit de creaturis in generali. Hic determinat de creaturis magis in speciali. ¶ Et diuidit i ptes tres. ¶ Pmo determiat đ creatura pure spūali. ¶ Scđo de creatura pure corpali. di. 12. ibi [ſ de āgelica] ꝛc̄. ¶ Tertia de creatura ꝯposita ex spirituali ꝛ corpali. di. 16. ibi [hijs excursis]. ¶ Pria in tres. ¶ Primo determiat de creatura pure spūali. i. [de angelis q̄ztū ad statū quē heurūt a sua cōditiōe.] ¶ Scđo de quorūdaz auersiōe: ꝛ aliorū ꝯuersione. di. 5. ibi [post h ꝯsideratio]. ¶ Tertio de ordinū ꝛ donoꝝ ꝛ officioꝝ distinctiōe. 9. ibi. [post pdicta.] ¶ Prima in tres. ¶ Pmo ondit qū creati sunt. ¶ Scđo determiat de loco in quo creati sunt. ibi. [iā ondū est.] ¶ Tertio ondit: q̄les creati sunt. di. 3°. ibi. [ecce ostsum ē.] ¶ Prima in tres. ¶ Pmo ad vtrāq; ptem opponit. ¶ Scđo soluit. ibi. [videt itaq;]. ¶ Tertio p auctatē Hyeronimi oppōit ꝯ suam solutionē ꝛ soluit. ibi [Hyeronimus ṫn.] ¶ Tūc seqtur illa pars que icipit [iā ondūz est] vbi determiat de loco in quo creati sunt. ¶ Pmo ponit veritatis narratiōem. ¶ Scđo recapitulat ponēdo aliquoꝝ additiōem. ibi [similiter ergo]. ¶ Tertio occasiōe predictoꝝ mouet: ꝛ soluit incidētem dubitationem. ibi [hoc queri solet.]

Princi-palis di.

Pria pe diuisiois

Scda pe diuisiois

Tertia pars diuisiois Scda pe pncipalis

Circa hanc distictionē querunt tria. ¶ Pmo de mēsura eē angeloꝝ ſm se. ¶ Scđo in ꝯparatiōe. ¶ Tertio de loco creatiōis eoꝝ. qui dicit celum empyreum. ¶ Circa primū querūtur tria. ¶ Primo vtꝝ angeli sint in tp̄e vel in euo. ¶ Scđo vtrū oīum angeloꝝ sit vnū euū. ¶ Tertio vtꝝ in euo sit successio.

Primo ostendo ꝙ angeli sint in tpe. Quia ſm phm. 4. phy. capi. de tēpore esse in tempore: est mēsurari tēpore. Sed angeli mēsurant tpe: qꝛ de ipsoꝝ duratiōe iudicamˀ aspiciendo ad tempus. Ergo sunt in tēpore. ¶ Item ſm phm. 4. phy. res sunt in tēpore pp motū. Sed ſm Dama. li. 2. capi. 3. angelus est sba itellectualis semp mobilis. Ergo āgelus est in tēpore. ¶ Itē Dama. li. 1. capi. penul. angelus tēpore circūscribit. Sz ꝙ circūscribit tp̄e: ē in tp̄e. ꝙ vi p simile: q̄ illđ qđ circūscribit loco ē in loco. Ergo āgeli sūt in tēpore ¶ Itē creatio angeloꝝ fuit in istāti. Sed creatio passiua ipiˀ āgeli ñ addit vltra eē ipsiˀ āgeli nisi relatiōez ad creatorē. Ergo eē ipsiˀ āgeli ē in istāti. Sz ꝙ ē i istāti: magis dz dici eē in tp̄e q̄z in euo. cū istās reducat ad tēpus: q̄uis non sit pars eius. sicut pūctus ad lineā. Ergo angeli magis debent dici esse in tempore q̄z in euo.

Ar. f° E. 2. 116.

Secūdo.

Tertio.

In opp^m **Contra** in pmeto sup secūdā ppōem de cāsa. dicit qꝫ eē qd est cū eternitate: ē intelligētia. qm est eē bm bitudinē vnā. Sz ibi loqtur de eternitate crea ta que est euū. Ergo eē intelligētie qꝫ ab officio vocam^9 an

T. 2120. gelū ē in euo. ℭ Itē bm phm. 4. phy. eē qd est in tpe ex cedit a tpe. Sed eē angeli nō excedit a tpe: nec a pte añ: cū eoꝝ duratio icepit cū pmo istāti tpis. nec a pte post: qꝫ eoꝝ duratio est īfinita a pte post. Ergo nō sunt in tpe.

R^{sio}
Esse an/ **Respondeo** qꝫ esse sbale ꝛ actuale ipsoꝝ ange/ loꝝ ē in euo. Ad cuius intelligētiā.
gelorꝫ est ℭ Pmo declarādū est qd sit tps. ℭ Scdo qd sit istans.
in euo ꝛ ℭ Tertio qd euū. ℭ 4°. ex istis ɔcludēdū ppōem esse.
nō in tpe ℭ Dico ergo pmo qꝫ tps est cōtinuatio seu duratio: seu
Tps qd mora: mot^9. ab aīa numerata: qua mediāte motu cuius ē
T. 2. 96. passio. mēsurat aīa ɔtinuatiōes vł durationes motuū ali/ orū. Qꝫ aūt tps non sit mot^9: dicit expsse phs. 4. phy. qꝫ patet: qꝫ cū mot^9 dicat velox vel tardus: tps nō dicit ve/ lox vel tardus. sed breue vel lōgum. Aliq tñ dicūt qꝫ tps nō differt a motu pmi mobilis bm aliqꝫ rē absolutā: quā eniz vt dicūt pus ꝛ posteri^9 in motu pmi mobilis inqꝫ/ tū ab aīa nūerant: p se adducētes qddā vbū Augu. 5. su/ per Gen. iter pncipiū ꝛ mediū vbi dicit: qꝫ tps ē creatu/ re mot^9. Et qꝫ mot^9 pmi mobilis ē aliqd in re: dicūt se nō īpingere in illū articuluz excomunicatū: qꝫ est qꝫ euū ꝛ tps nihil sunt in re: sed solū in apphēsiōe. ℭ Sed pma opio est securior: mot^9. n. pmi mobilis ēt tēpe mēsurat. ℭ Qꝫ āt tps sit ɔtinuatio mot^9 Videt dicere Auicē. li. suo phy. li. 2. capi. vlti. Sic dicēs: nō est tps aliqd cui accidit cōti/ nuatio ppria illi: ymmo ipm ē ipsa ɔtinuatio. Et ad h vt hāc plenā rōez tpis: oportet vt nūeret anni apphēsiua: vt sic ymaginabilr vel itelligibilr reducat q̄si ad modum discreti: qꝫ cuz tps sit mēsura: ꝛ ratio mensure pncipalr inueniat in discretis. Et maxie in pncipio discretiōis qd ē vnitas. Scdꝫ phm. 10. metha. ex ɔseqnti deriuet ad ɔti/

T. 2. 2. nua: oportet nos ymaginabilr facere aliquā discretiōez in ɔtinuatiōe mot^9 quā dicim^9 tps: cū p ipsā aliqd mēsura/ mus. Et sic ex pdictis patet: qꝫ eē in tpe: est mēsurari a tē pore: ꝛ qꝫ nihil mēsurat tpe nisi mot^9 vel rōne motus: iō motus p se est in tpe. ꝛ illud cuius eē est l motu rōne mo tus. ꝛ qes: inqꝫtū est mot^9 priuatio. ℭ Quātuz ad bm ar

Instans ticulū: sciēdum qꝫ instās est aliqd idiuisibile: hñs ɔnexi/
quid onem ad tps: nō po tpis sed initiū tpis vel terminus: a quo sine reali discōtinuatiōe tpis: ptes tpis ab aīa nu/ merant. Et hoīs trahi posītū ex dictis phi. 4. ꝛ 6. phy.

T. 2. 89. Instās āt qd est terminus pteriti: ꝛ initiū futuri: nō est in
104. 105. tpe actualiter ꝛ realiter: qꝫ sic tps realiter discōtinuaret
ꝛ. 125. sed est tñ in tpe potētialiter: vel aliqua vi apphēsiua ac/
6. phys. tualiter signatū ymaginabilr vel intelligibilr. Et qꝫ hanc
T. 2. 76. significationem facit aīa aspiciendo ad mobile: ideo bm
ꝛ. 88. quosdā dicit phūs. 4. phy. qꝫ instans seqtur id qꝫ fertur
T. 2104. ꝛ qꝫ est idez in esse in toto tpe: sicut mobile manet idem. Quāuis bm alios ꝛ cōius. illud verbuz itelligat dictum de quodaz instāti: qꝫ bm rei veritatez est idez in essentia in toto tpe. variatū q̄tuz ad esse diuersa. bm qd ipsuz mo bile in toto motu manet idez in essentia: ꝛ variat q̄tum ad eē. Sz de illo instāti nō intēdo loq ad psens. Ex pdi/ ctis pꝫ: qꝫ instās est mēsura mobilis sub rōne q̄ mobile ꝛ si ē mobile tali motu quo disponat ad pficiēduz inesse vel ad defectū eēndi: sic mēsurat ab istāti qd realr differ ret ab instāti eui. Si aūt est mobile nō tali motu: quo di/ sponat ad pficiēdum inesse sbali vel ad defectū talis esse sicut sunt corpora celestia ꝛ angeli: sic dico qꝫ inqꝫtum mobilia sunt: esse eoꝝ sbale mēsurat instāti. qꝫ sola rōne differt ab indiuisibili eui. ℭ Quātuz ad. 3. articulū sciē dū: qꝫ euū est mēsura eē creati vniformiter se hñtis: ad ra tione relata, qua mediate eē cui^9 est passio: potest itellect^9

Euū qd mensurare oēm existentiā creatā vniformiter se habētē. Qꝫ aūt euū nō sit ipm esse euiternuz: sed eius passio, de/ claraf sic. qꝫ euū nō debet esse vniformiter se habēti. nisi in quātū illud esse est limitatū inferi^9 ꝛ superius. Est aūt limitatū: supi^9 p hoc qd est ab alio: ꝛ est limitatū inferi^9 p hoc qd recipitur in alio. Ergo euū nō debetur ei nisi mediāte habitudine ipsius ad aliud esse. Sed qꝫ nō de/ betur alicui nisi mediāte habitudine ipsius ad aliud: est diuersum ab illo. Ergo euū diuersum est ab ipso cui^9 est euū. Inter n. ea q̄ sunt realiter idē: nulla pōt cadere rea/ lis relatio media. Preterea in eodē instāti in quo creatū fuit euiternū: habuit totū suū substātiale esse. Sz in illo eodē instāti nō habuit durationē: sed durationis initiū. Unde si posē fuisset ipm in eodē instāti: destrui: ꝛ destru ctū fuisset. Verū esset ipsuz habuisse esse: nec tñ esset ve/ rū ipm durasse. Cū ergo euū sit duratio euiterni: ipsum euū nō est euiterni esse. ℭ Alij tñ dicūt qꝫ euum nō dif/ fert bm aliquā rem absolutā ab esse euiterni in quo ē: qꝫ si duratio esse euiterni: esset aliqd superadditū illi eē: pa/ ri rōne cū esse euo duraret: duraret per aliam durationē sibi additā: ꝛ sic esset pcedere in infinitū. qꝫ est inconue/ niens. Euū aut idē est qd duratio eē euiterni. ℭ Vide/ tur ergo istis qꝫ euum nihil aliud est realr: q̄ ipsum esse euiterni simplicissimi: vniformiter cōseruatū: inquātuz pōt intellect^9 mēsurare oēm creatā existētiaz vniformiter se habentē. Et qꝫ eē simplicissimi euiterni est aliquid in re: ꝛ bm rem absolutā differēs ab omni alia existētia vni/ formiter se habēte. Ideo dicūt se nō impingere in illum articulū excōicatuz. s. qꝫ euū ꝛ tps nihil sunt in re: sz so/ lum in apprehensione.

Sed contra illā opinionē est qꝫ pari rōne pos/ set dici: qꝫ tēpus nō differret bm aliquam rem absolutā a motu primi mobilis manifeste nobis noti: qꝫ est contra phm: qui pbat. 4. phy. qꝫ tpus nō est mot^9: q̄uis nō sit sine motu. Et preterea: esse simpli cissimi euiterni mēsuratur euo: nec tñ mēsuratur se ipo. Unde pma opinio est securior. ℭ Quarto ex premissis ɔcludēdū est ppositū. s. qꝫ esse substātiale actuale ipsoꝝ Eē ange/
angeloꝝ est in euo: nō in tēpore: nec in instāti realiter di loꝝ ē in
stincto ab euo. Quia predictū esse non est motus: nec de euo ꝛ nō
necessitate exñs in motu: nec est quies: ergo nō est in tē in tpe.
pore. ℭ Preterea cuz angelus non sit subiectus motui quo pficiat vel disponatur ad pficienduz in illo esse: vł ad deficiendū ab eo: non est in instanti realiter distincto ab euo. Sed cū esse substantiale actuale ipsius angeli: sit esse creatū vniformiter se habens: ꝛ ipsuz euū sit mensu ra talis esse: vt supra dictū est. sequitur Qꝫ angeli. ratiōe sui esse substātialis actualis: sint in euo: q̄uis vicissitu/ do suarum cogitationum vel affectionum: mensura alia creata mensuretur.

Ad primuz in oppositum cū dī. qꝫ de angeloꝝ Ad p^m.
duratione iudicamus aspiciēdo ad tēpus ꝛc̄. Dico qꝫ nō est veruz: loquēdo de ipsoꝝ dura/ tione absolute: sed hoc intelligendum est de durationis

ipsoꝝ coexistētia ipsi tēpori. ℭ Ad scdm cum dī qꝫ reo Ad 2^m
sunt in tēpore ppter motuz ꝛc̄. Dico qꝫ hoc intelligen/ dum est de motu quo mobile pficit inesse substātiali ac/ tuali: aut deficit ab ipso: vel disponitur ad pficiendum

vel deficiendū in pdicto esse: vel a pdicto esse. tali autez A 3^m
motu angelus nō mouet. ℭ Ad tertiū cū dicitur qꝫ an/ gelus tēpore circūscribitur ꝛc̄. Dico qꝫ ibi Damas. extē/ dit nullitz tēporis ad omnē creatā mensurā durationis

vel ipsius eē. ℭ Ad quartuz cū dī qꝫ creatio passiua an/ Ad 4^m
gelos fuit in istāti ꝛc̄. Dico qꝫ pprie loquēdo de instāti

nō fuit in instāti sz fuit in indiuisibili eui. ℭ Q. 6. II. Q. 6. II.
S Ecundo querit vtrꝫ omniū angeloꝝ sit Ar. p°
vnū euū. Et vꝫ qꝫ nō. Qꝫ euū cōparat euiterno: nō tm̄mō sicut mēsura ad men suratū: sed sicut accidēs ad subiectū. Cū ergo plā sint euiterna: ꝛ accidētia numerent per numerationem sboꝝ. vi qꝫ plā

Secūdo. sint eua. ¶ Item si esset vnum euum tantū esset sicut in sbto inesse nobilissimi angeli in nālibus. Sed ille dicit esse lucifer. Ergo esse angelo⁊ beatoruz mēsurareť p esse Tertio. angeli mali. q̄ absurdū videť. ¶ Item si nō esset angelus nisi ille qui modo est inferior: adhuc esse suū mēsuraretur euo. q̄ nō esset ve⁊ nisi q̄libet angelus hēret suum proprium euum.

In oppm 1.2.3 ⁊ 4. **Contra** sm p̄hm. 10. metha. in vno quoq̄ genere est vnum minimū quo mensuranť oīa que sunt in illo genere. Ergo in generē euiterno⁊ est dare aliqd simplicissimū quo oīa euiterna mēsuranť. Sed mensura euiterni est euuz. ergo videť q̄ð oium euiterno⁊ sit T. 2. 93. vnum euū. ¶ Item sm p̄hm. 4. phy. si essent plures celi: tamē non esset nisi vnum tp̄s. Ergo nō obstāte q̄ð sint plura euiterna: videť tū q̄ non sit nisi vnum euum.

Rñº Non est vnū euū oiuz euiternoruz Sic vnū tp̄s oiuz tpalium. Mensurare q̄d. **Respondeo** q̄ non sic potest dici vnum euuz oium euiterno⁊: sicut vnum tp̄s oium tpalium: q̄uis aliquo modo oium euiterno⁊ saltē spūalium posset dici vnum euum. Q̄ sic patet. Ut ante dictum est. tp̄s est ɔtinuatio motus ab aīa numerata: qua mediāte motu: cuius est passio mensurat aīa durationes motuū alio⁊. Mēsurare aūt duratiōem vnius motus p aliumz est ex ɔparatione vnius motus ad aliuz certificari de alterius motus duratiōe. Sicut video q̄ mēsurare pānum p vlnaz: est ex ɔparatiōe q̄ntitates pāni ad q̄ntitatem vlne: certificari de illius pāni q̄ntitate. Maior aūt certitudo habeť de re per cām q̄ per effectū: ⁊ per simplex quā p cōpositū: vnde vnitas certior est mensura q̄ nūerus. Certitudo etiā acq̄riť de minºnoto p magis notuz. Motus aūt primi mobilis manifeste nobis notus. Et dico pp orbem nonum: inter oēs alios motus manifeste nobis notos plus: hec de rōne cāitatis respectu iferiorum motuū. Est etiam simplicior. Tum q̄ regularissimº tū q̄ illō mobile in minori mora trāsit plus de spatio: q̄ q̄cunq̄ aliud corpus inferius eo. Est ēt notior: ⁊ q̄tum est ex pte sua pp maiorem eius simplicitatē: ⁊ etiam p cōpatiōnez ad nos pp̄ter distinctiōes significatorū que in ipso sunt sensibilitatē: per quā ab oībus cognosciť certius ⁊ vniuersaliº q̄ quicūq̄ alius motus. Et ideo sola cōtinuatio illiº motº put est ab aīa nūerata: plene hēt rōnē mēsure rū motuū alio⁊: ⁊ iō sola est tp̄s: loquendo de tpe sm plenā tpis rōem. Et sic pz q̄ est vnū tp̄s oium tpaliū: ⁊ q̄ nō hēt nisi vnū motuz p sbto: ⁊ tū est mensura nō tm̄ illius motº in quo est vt in sbto: sed mediāte illo.

Auicē. est ēt. mēsura motuū alio⁊. Uñ sicut dicit Auicē. 2. li. sue phy. capl. vi. non oportet vt vnū q̄dq̄ motū ɔmitteť p se tp̄s ppriū. nec vt q̄cq̄d mēsurat aliq̄d sit accñs illi: ita vt oīs motº hēat tp̄s ppriū. q̄ð accidit illi tm̄ p se. Nō ē aūt dare eē alicuiº euiterni. q̄ hēat aliq̄ cāitatē respectu eē cuiuslz alteriº euiterni: q̄ eē cuiuslz euiterni ē a deo creatuz ⁊ ɔseruatū imediate tm̄. Et iō nō ē dare eē alicuiº euiterni cuiº duratio ita hēat plenā rōez mēsure rū eē alio⁊ euiterno⁊: sicut ɔtinuatio motº pmi mobilis maifeste nobis nō respectu alio⁊ motuū. Q⁊ tū iter euiterna ē vnuz cuiº nāle eē est simpliciº ⁊ actualiº. q̄ eē naturale alterius cuiuslz euiterni. Et angeli ēt naturali cognitiōe sciūt ipsuz tenere summū gradū. iter euiterna: ⁊ ɔpande suū eē ad illud magis cognoscit q̄lz nāli cognitiōe q̄ gradū eēndi quo ad nālia hēat inter euiterna. Jō duratio eē illiº nobilissimi euiterni ad itellectuz relata. quodāmō hēt rationē mēsurē: q̄uis nō plenā respectu cuiuslz actualis existētie create vniformiter se hñtis? Nec ēt mēsura dr̄ euū vt in p̄cedēti q̄ðe dictū est. Et iō dici pōt q̄ aliquo mō est vnū euū oiuz āgelo⁊: q̄uis respectu eo⁊ ñ sic hēat plenā rōem mēsure. sicut tp̄s respectu tpaliū. ¶ Ex dictis patē pōt aliquo mō via rñdēdi ad argumēta vtriusq̄ ptī.

Ad pm **Ad primum** dōm. q̄ euū q̄uis ɔpetur adesse cuiuslibet euiterni sicut mensura ad mēsuratū: nō ɔpatur tñ nisi ad eē vnius euiterni tāq̄ accñs ad sbm. ¶ Ad. 2m dōm q̄ ⁊ si summºiter angelos Ad 2m. ceciderit sz q̄ cōius teneť: nō ē tñ incōueniēs vt q̄dā volūt q̄ oēs āgeli nāli cognitiōe ɔpādo suū eē nāle: ipiº magis cognoscāt q̄ gradū eēndi q̄lz eo⁊ teneat in ordie entiū creato⁊. Quia nālia illiºangeli p suū casuz nō fuerāt ablata. scdm Dioni. de di. no. capi. 4. Uñ adhuc eē naturale illiºangeli nobilius est q̄ esse alicuiº alterius angeli. Boni tñ angeli cognitiōe sup naturali aspiciēdo diuinū eē ⁊ suuz esse in ɔparatiōe ad illud certitudinalr cognoscūt quomō quē gradū hēant in genere entiū creato⁊ ⁊ q̄tuz adesse nature ⁊ q̄tum adesse glorie ⁊ iō diuinū eē est eis certissima mēsura sui esse. ¶ Ad. 3m dōm q̄ si non Ad 3m. esset angelus nisi ille q̄ mō est inferior suuz esse nō mēsurareť euo ppie dicto sed mensura ppria que plene rōnez cui nō habet. Sicut si celum nō moueret ⁊ vna rota ibi moueret ad huc sm Augu. 11. ɔfessionū longe vltra mediuz: iudicaremº illum motuz breuez vel lōgum sed hoc etiam per ppriam illius mensurā que tamen proprie rōnem temporis non haberet.

Ad pm **Ad primum** alterius ptis dicenduz q̄ si illud verbū p̄hi. 10. metha. itelligatur de plena rōne mēsure create sic nō habet veritatē nisi in corpalibº nō. n. est dare aliq̄ creaturā spūalez inferiorē. i. simplicissimā que plene habet rōnem mensure respectu esse oium alia⁊ spūalium creatura⁊. ¶ Ad. 2m cuz dicit Ad 2m. q̄ si essent plures celi tñ nō esset nisi vnum tp̄s ⁊c. Dico q̄ p̄hs loq̄tur de pluribºcelis ordinate se habentibº sic. n. si eēnt plres celi ad huc nō esset nisi vnū tp̄s q̄ sola cōtinuatio motºvltimi celi plenā haberet tpis rōnem. Sed si essent plures celi eq̄ primi nec ad iuicē ordinati essent plura tempora. ¶ Questio. III. Q̄ō. III.

Ar. pº **Tertio queritur** vtrū in euo sit successio. Et videť q̄ sic Ansel. prosol. 30. capi. loquēs ad deūde euiternis sic dicit: tua ⁊ illo⁊ eternitas tota tibi p̄sens est: cū illa nōduz hēant de sua eternitate q̄ vētu⁊ ē sicut iā nō hñt q̄ð p̄teritūz ē. Sed in omni duratiōe in qua est preteritū ⁊ futu⁊ ē successio. ¶ Itē euuz ē duratio infini- Secūdo. ta a pte post: ergo si ē tota sil: ifinitū est actu in creatura. q̄ falsuz est. ¶ Item de eo est actu ifinitū: deus nō pos- Tertio. set facere q̄n sit vel fuerit actu ifinitum. Sz deus possz destruere angeluz: ⁊ ita facere q̄ sua duratio nō esset: nec fuisset ifinita: ⁊ tñ esset actu ifinita si eēt tota simul. ¶ Itē Quarto. si nūq̄ fuisset tp̄s nec esset: tñ deus potuisset creasse vnū angelū post aliū. Sed añ ⁊ post nō est sine aliq̄ successione. Ergo in duratiōe angelo⁊ successio ē. ¶ Itē si nunq̄ Quinto. fuisset tp̄s: nō deºpotuisset vnuz angelū creasse ⁊ illū destruisse. Sz nō potuisset destruē in istāti creatiōis: sue. Q⁊ nō pōt facē ɔ̄dictoria sil. Ergo in istāti alio. Ergo si nūq̄ fuisset tp̄s ad h̄ fuisset iduratiōe āgelo⁊ ⁊ istās. q̄ nō eēt ve⁊ nisi iduratiōe tpo⁊ eēt successio. ¶ Itē si in euo nō Sexto. ē successio? ibi nō differt eē: fuisse: ⁊ fore. ergo sicut deº nō potest facere angelum non fuisse: ita non posset facere angelum non fore. q̄ falsum est.

In oppm T. 2. 104 **Contra** p̄hs. 4. phy. c. de tpe vult. q̄ idē ē istās secūdū ta in toto tpe: q̄ð seq̄ť ipz mobile: ⁊ variať sm variatiōez illiº: ⁊ ita vi velle: q̄ si ipz sbm ñ variareť sm eē: q̄ instās mēsurās esse illius non variareť: sm esse Sed maneret idem nō variatū. Ergo cum euiternū sub ratione qua euiternum non variet sed esse: illud nunc q̄ est in ipso sub ratione qua euiternum: manet idem nō variatum sed esse. q̄ nō esset rerum si ibi esset successio. ¶ Item in li. de intelligētia in cōmento super illā propositionem. in eternitate ponimus prius ⁊ posterius cū ipsam ɔparamus ad aliud? sic diciť. nunc q̄ est mensura substātie: idem est q̄ eternitas. ipsiz aūt per priuationez prioris ⁊ posterioris accipiť. ⁊ sicut pz ibidez ibi loquor.

T.2.2./ de eternitate creata que est euum. ¶ Item sm phm.10.
t.4. metha. mensura simplicior est mēsurata. Un̄ vnitas sim/
plicior est nūero. Sed nulla mēsura successiua pōt eē sim
plicior eē angeli: cum ipm sit in ptibile. ergo mēsura illi⁹
esse que est euum nullam hēt successionem.

Pria op. **Ad istam** qōnez dicunt qdā magni: q in euo an/
In euo geloꝝ nō ē successio absolute loquendo
angeloꝝ qn̄tuis aliq̄lr possit ibi pōi p ꝯparatiōez ad tp̄s vl̄ ad nr̄am
nō ē suc/ ymaginatiōez. Et h sm rei veritatē nō est ponere succes/
cessio q̄n/ sionē in eo sed in tp̄e. cui⁹ ptes per successionez suā fiunt
uis pos/ coexistētes ipsi euo. ¶ Et p hac opiniōe videnē eē plēs
sit poni p auctoritates. ¶ Dicit.n.phs.12.metha. nec possibile est
ꝯpatione esse pus τ posteri⁹: cum nō sit tp̄s. τ ꝯstat q euuz non est
ad tēpus tp̄s. ¶ Itez Auicē.9.metha.capi.j.sic dicit. h est qd nos
T.2.59. vocam⁹ tp̄s.s.prioritatē vel mēsuratiōez nō hn̄tem situm
nec stabilitatem. sed est sm viam successionis. ergo vbi/
cūq3 est successio ibi est tp̄s. ¶ Item Auicē.li.2.phy.ca.
11. cui accidit ex se ipso an̄ τ post: est tp̄s. Sed euuz nō est
tp̄s. ergo in euo non est an̄ τ post. ¶ Item plato in thi/
meo parꝫ an̄ mediuz tocius libri: sic dicit. qd fuisse τ fore
tp̄is geniture sunt ppria. mot⁹.n. sunt. vnus. pretereūtis
īminētis alter. nō eui sed tp̄is. eui qppe māsio ppetua τ
imutabilis. τ parū post dicit: defuisse τ fore: q h oia sunt
vices tp̄is imitātis euuz. ibi plane patet q vult nō esse
prius τ posteri⁹: nec fuisse τ fore: nisi in tp̄e τ motu. euuz
aūt nec est tp̄s: nec est mot⁹. ¶ Item in li. de intelligen/
tijs versus finez: sic dicit in textu: nullū imutabile mēsu
raē mēsura succedente si.n. sic sic: iā aliud erit mutatū in
ipso. qd est impossibile. qd est mutabile in itelligētia: hec
mēsuraē tp̄e. In quo apparet sm qd exponit in ꝯmento
q intelligētia sm suuz esse nō mensuraē mensura succe/
dēte. sed sm suas affectiōes sm quas mutaē. ¶ Ad hoc
etiaz sunt auc̄tes sanctoꝝ. Augu.12.li. cōfessi. longe ante
mediū loquēs de creatura angelica beata ad deuz sic di/
cit. Te igitur semp p̄sente ad quā toto affectū se tenet nō
habēs futuꝝ qd expectet: nec in preteritū trahiciēs que
mēinerit nulla vice variaē. Ecce q q̄ntuz ad esse eius im
mutabile: nec q̄ntum ad ei⁹ ꝯtemplatiōez: qua deum im/
mutabilr̄ cōtemplaē creatura angelica beata nullam ha/
bet in sua duratiōe successionē. Unde Grego. xMore.li.
10. lōge an̄ finem sup illud Job.3. [requeuerūt fessi robo/
re]. qd est statem semp in p̄senti qetez querere nisi ad il/
lud cibi nihil venit: nihil p̄terit gaudiū eternitatis anē/
lare. ¶ Item Augu.li.83.q.q.72. dicit q inter euum τ
tp̄s: h distat: q illud stabile est: tēpus aūt mutabile. Cuz
ergo nullum successiuuz sit stabile: quia illud q succedit
nō stat: in euo nō est successio. ¶ Itē Augu.12. de ci. dei
ca.20. imortalitas angeloꝝ nō trāsit in tp̄e nec preterita
est: quasi iam nō sit: nec futura: quasi nōdum sit. tn̄ eoruz
motus qbus tempa pagūtur: ex futuro in preteritū trā
seunt. ¶ Item Dionisi.5.capi. de diui.no. euum dicitur
gera τ tota simul vita. ¶ Item infra.10.capi. loquēs de
euo: sub nomine eterni: sic dicit. pprietas eterni est imu/
tabile τ antiquū. Sed vbi est successio: ibi est aliqua mu
tabilitas. ergo in euo nō est successio. τ q ibi accipiat eter
nuz: pro eternitate creata: que est euū: patet p h qd post/
ea dicit. oportet itaq3 nō simpliciter coeterna deo qui est
ante eternū estimari: que eterna dicta sunt. ¶ Ad h etiā
sunt rationes. In euo nō est successio cuz variatiōe. quia
esse euiterni inq̄ntum est euiternū est inuariabile: nec est
ibi successio sine variatiōe: q a ratione in omni successio/
nem est trāsitus alicuius a futuro in preteritū p presens
qd sine variatiōe aliqua esse non pōt. ¶ Item ois men/
sura creata pportionaē mensurato. Sed nullum ptibile
pportionaē intemporali pportione. Cum ergo esse sub/
stantiale actuale ipsius angeli sit in ptibile: τ mēsura suc/
cessiua sint ptibilis: nō mensuraē mensura succedēte. In
suo ergo euo nō est successio. ¶ Itez euum sm aliud ab/
solutuz differt a tempore. Sed in euo esset successio non
differt a tēpore sm aliud absolutum: sed tm̄modo sm re
lationez. inq̄ntum euum esset successio sepata a motu. tp̄s
autem est successio ꝯiuncta motui. Ergo in euo nō est suc
cessio. ¶ Item euuz est mensura esse creati vniformiter
se habētis. Sed illud. q est sbm successioni: nō est vnifor
miter se habens inq̄ntum tale: sed est mobile. Quia sicut
dicit Grego.5. xMora. inter medium τ finem: mutari est
ex alio in aliud ire. omne aūt q est subiectuz successioni:
in tantum it de vno in aliud: qd primo est sbm vnius p/
tis successionis. τ postea illius desinit esse subiectuz. τ fit
subiectuz alterius ptis successiōis cuius nō erat ante sub
iectū. Ergo esse illud qd subicitur successioni nō est vni
formiter se habens inq̄ntum tale. sed mutaē. Ergo pone/
re in euo successionē: τ ponere qd sit mensura esse creati
vniformiter se habētis: cōtradictiōem includit. In euo
ergo nō est successio. ¶ Pro hac etiam pte videnē face/
re auc̄tates q̄ in opponēdo fuerūt allegate ad hāc ptez.

Alii dicunt ad questionem: q in euo est succes/
sio: τ q non differt a tēpore: nisi in
hoc q in euo est successio sepata a motu. in tēpore est suc
cessio ꝯiuncta motui. Cui opinioni videē fauere aucto/
ritas Ansel. allegata in opponēdo ad hanc ptem. ¶ Ad
hoc etiam est ratio. quia aliter angelus naturali virtute
posset habere cognitionem aliquoꝝ ꝯtingentium futu/
roruz de ppinquo. Quia sicut simplicitas essentie ange/
li est positiua magnitudīs spūālis: finite tamē ita sua mē
sura seu duratio si esset simpliciter esset positiua alicuius
magnitudīs spūālis finite tamē. Et ita sicut presens eter
nitatis pp sui in mēsitatem cum simplicitate simul ꝯpre
hendit seu attingit omnia tp̄a: ita aliquo modo presens
eui attingeret aliqua tp̄e nostro presenti: nōdum p̄sentia
propinqua tamē: τ sic angelus posset videre presentialr̄
aliud: nō presens nostro presenti: q falsum est. ¶ Pre/
terea q̄ndiu alias rem cōseruat: tandiu facit eam durare.
Sed q̄ndiu ꝯseruās facit rez ꝯseruatā durare: tandiu rei
ꝯseruate duratio fit a cōseruante. ergo si in duratiōe eui
terni que est euuz non sit successio: aliud creatū realiter.
sm idez esset factū τ semper fieret: q̄ndiu est: q falsuz est.
¶ Et hij aliquo modo videnē tangere viaz per quaz in
euo est successio: si ibi est. ex quo.n. duratio euiterni sm
idem nō pōt fieri τ esse facta: nec pōt manere nisi q̄ndiu
fit. videē seq q sit in ꝯtinuo fieri. ita q vna pte transeūte
alia succedit. ¶ Qui vult tenere primam opinionē que
mihi videē pbabilior: potest rn̄dere ad argumēta cōtra
eam per modum qui sequitur.

Ad primum q arguebaē per auctoritatē An/ Ad p^m
sel. dico q intelligēda est: de mē/
sura angelorum que eis debeē ratione vicissitudinis sua/
rum cogitationū τ affectionuz. non de illa que debetur
eis ratione sui esse vniformiter se habentis. ¶ Ad.2^m di Ad 2^m.
cendum qd loquendo de tali infinitate qua euuz est infi
nitum non est in ꝯueniens ponere actu infinituz in crea
tura. qcquid enim est positiuuz in essentie finitū est. vn/
de sua infinitas vltra hoc nō dicit nisi negationez destru
ctionis. τ ita euum est res positiue finita que nō destrue/
tur. Et est exemplum aliquale. si deus primū instans tē/
poris in perpetuuz cōseruasset diceremus q q̄ntuis illud
instans esset finite essentie: qd tamē esset infinitū inq̄ntū
nunq̄ destrueretur. ¶ Ad.3^m dicēdum qd de tali infini/ Ad 3^m.
to deus posset facere: vt nunq̄ fuisset actu infinitum. q
cum illa infinitas vltra quicqd est positiuum in euo nō
dicat nisi negationē destructionis: deus destruendo ip/
sum faceret vt nunq̄ infinitum fuisset. tamen sicut ista
duo simul stare non possunt: q anima antixp̄i fuit futu/
ra: τ q cum h nunq̄ creetur: ita ista duo simul stare nō
possunt. q euum istius angeli fuerit infinitum: τ post/
ea destruatur. ¶ Ad.4. dicendum. q si nunq̄ fuisset Ad 4^m.
tempus nec

tempus:nec esset:nec aliqua duratio variabilis: siue in
ymaginatione vel extra:nec futura esset:nõ fuisset possi
bile vnum angeluz creari post aliũ duratione reali.quia
h esset implicatio contradictiõis. Sicut esset si nulla pe/
nitus eẽt corpalis dimissio:nec ymaginata:q̃ʒdiu sic eẽt
nõ posset vere intelligi q̄ vnus angelus magis distaret
ab alio:q̃ʒ alius loquendo de distantia locali. ymmo ista
duo ponere simul est implicare ꝯdictionẽ. Dico tamẽ q̄
per cõparatiõem ad tp̃s:deus creare potuisset ꝛ adhuc
posset vnum angelum post alium.sicut creat vnam ani/
mam post aliam. ¶ Uel potest dici q̄ nõ est intelligi/
bile esse vnam mẽsuram priorem alia in quarũ nulla per
se est prius ꝛ posterius.eternitas.n.in qua nõ est prius ꝛ
posterius duratiõe·precessit primũ temporis instãs:in/
quo instanti nõ fuit prius ꝛ posterius.ꝛ tñ posterius fuit
eternitate· Unde in ipso fuit posterioritas:ꝛ in eternita/
te prioritas. Et simili aliquo modo a remotis dicũt:q̄ si
nunq̃ʒ fuisset aliqua mẽsura habẽs prius ꝛ posterius:tñ
potuisset vnum angeluz creasse prius q̃ʒ alium.ita prio/
ritas fuit in mẽsura vnius:ꝛ posterioritas in mensura al
terius. Uñ creatio scdi nõ coextitisset eternitati sub rõe
qua coextitisset creatio primi.sed sub rõe qua fuisset ip/
sam trãscẽdẽs a parte post. Eternitas eniz cum simul sit
Ad 5m simplex ꝛ inmẽsa creationẽ cuiuscũq; rei trãscẽdit tota
in infinitũ:ꝛ a parte ante ꝛ a parte post. ¶ Ad.5m dicẽ/
dum q̄ q̃ʒuis aliquã rem coexistere ꝛ nõ coexistere ali/
cui in diuisibili q̄ tamẽ non potest bis sumi sicut est in/
stans tp̃is q̃ʒtum adesse cõtradicãt:tamen non est hoc
verum p ꝯpationeʒ ad indiuisibilem mẽsuram manen/
tem que bis potest sumi.ꝛ etiam multociẽs.cuiusmodi
mensura est euum. Unde si deus destrueret modo vnuz
angelũ inferiorẽ:vere diceret q̄ eẽ illius coexistit in di/
uisibili eui superioris angeli. Et tamen modo non coexi/
steret ei.nec esset cõtradictio aliqua. Sicut nõ est cotra/
dictio q̄ pars tẽporis preterita per successionẽ ex parte
temporis coexistit in diuisibili eui ꝛ tamẽ modo sibi nõ
Ad 6m coexistit. ¶ Ad.6m dicendũ q̄ in euo sm se non est fuis/
se:neq; fore:sed esse tantum.q̃ʒuis sibi coexiterint ptes
temporis preterite.ꝛ existẽt partes temporis future.vn/
de eo modo quo est ibi fuisse ꝛ fore differũt:sed ibi non
sunt nisi in coexistentia parciuʒ temporis ipsi euo.q̃ʒuis
deus nõ posset facere q̄ coexistẽtia pcium tẽporis prete/
riti ipsi euo nõ fuerit:tamen posset facere q̄ nulla alia
coexistẽtia partium temporis ipsi euo sit futura.

Ad pm **Qui vult tenere** opinionem secũdam:po
test respondere ad argu/
menta contra eam per moduʒ sequẽtem. Dicendum ad
primum:q̄ ab euo non excluditur variatio:extendẽdo
nullum variatiõis ad fluxum qui est a futuro in preteri/
tum:si ille fluxus sit vniformis.sicut est in successiõe eui.
sed fluxus difformis ab euo excludit.ꝛ ille ꝓprie ĩporta/
Ad 2m tur nomine variationis ¶ Ad sm dicendum q̄ ille au/
ctor de intelligẽtys firmiter fuit alterius opiniõis. Un/
de qui vult tenere opinionẽ secũdam:oportet ipsum ne/
Ad 3m gare auctoritatẽ illius. ¶ Ad.3m cum dicitur q̄ mensu/
ra simplicior est suo mẽsurato ꝛc.dico q̄ nõ est vniuer/
saliter verũ:nisi loquẽdo de mensura vnigenea mensu/
rato.si loquamur de mensura creata.vt cũ vnus motus
mensuratur per alium.ꝛ esse vnius angeli p esse alterius
euum autez.ꝛ esse angeli vnigenea non sunt. ¶ Uide/
tur tamen q̄ illa secunda opinio fundata sit super illam
falsam opinionem:que est q̄ creature omnes semper fi/
unt a deo quamdiu sunt:ita q̄ eas conseruari est ipsas
continue fieri.

C Onsequenter queritur de secũ
do pncipali. Et
circa h queruntur tria. Primo vtrum preter
tempus ꝛ euum sit aliqua mensura creata.
¶ Secundo vtrum euum creatuʒ fuerit ante tempus.
¶ Tertio vtrum esse alicuius corporis habeat mensu/
ram vnigeneam cum euo ipsius angeli. Q̃ȯ.I. Q̃ȯ.I.
Ar.pº

P Rimo ostendo q̄ preter euum
ꝛ tempus non
sit aliqua mensura creata.penul. propositione
de causis dicitur.inter rem cuius substãtia ꝛ ac
tio sunt in momẽto eternitatis:ꝛ inter rem cuius substã
tia ꝛ actio sunt in momẽto temporis existens est mediuʒ
ꝛ est illud cuius substantia est in momẽto eternitatis ꝛ
operatio ex momẽto tẽporis. Cum ergo omnis substã/
tia creata:ad aliquã istaꝝ reducatur: videtur q̄ non sit
alia mensura preter tempus ꝛ euũ. ¶ Item omne crea/ Secũdo.
tum esse:aut est vniformiter se habens:aut variabile. Sʒ
esse creatum vniformiter sehabens mẽsuratur euo:ꝛ eẽ
variabile mensurat tempore.ergo omnis mẽsura creata
est euuʒ vel tempus.

Contra post dieʒ iudicij nõ esset tempus sm q̄ iu/ In oppm
rauit angelus.vt habet apocalip.10.ꝛ tñ
esset successio ꝛ variatio in tormẽtis que non mẽsurabit
euo. Ergo opʒ põere aliq̃ʒ aliã mensurã preter euũ ꝛ tp̃s

Respondeo q̄ preter euuʒ ꝛ tẽpus est alia mẽ Rñº
sura creata. Omnis.n.mẽsura de Preter
betur creature:aut ratione essentie sue.aut rõne sui esse. euũ ꝛ tẽ/
¶ Essentia aũt potest ꝯsiderari tripliciter. Uel inq̃ʒtuʒ pus est
talis essentia vt essentia angelica vel hũana. Uel inq̃ʒtũ alia mẽ/
habẽs ptem extra parteʒ sine pcium sepatione vel reali sura.
ꝛ actuali distinctione. Uel inq̃ʒtum habens ptem extra
partem actu realiter distinctas inter se. ¶ Primo debe Triplex
tur essentie create triplex mẽsura.vna in trinseca que est mẽsura es
sua ꝓpria limitatio in tali genere vel specie. Alia extrin/ sentie cre
seca in genere tãtuʒ.ꝛ sic nobilissima eẽntia illius gene/ ate.
ris mensura est aliaꝝ essentiaꝝ eiusdẽ generis. Alia extri
seca ꝛ extra genus:ꝛ sic deus sub ratiõe qua eẽntia sum/
me pfecta:mensura est cuiuslʒ essentie create. ¶ Si aũt
cõsideretur essentia creata secundo modo:sic debet sibi
triplex mẽsura:vna in trinseca:existẽs in ea sicut in sbo
ꝛ illa est ꝯtinua q̃ʒtitas pmanens. Alia extrinseca ꝛ inge/
nere:ꝛ illa est locus. Qꝛ sba sic ꝯsiderata:aut est locata:
aut locabilis locatiõe circũscriptiua. Alia extrinseca ꝛ ex
tra genus ꝛ illa est ipse deus sub ratione qua est in se ha/
bẽs omnis magnitudis sup excellẽteʒ pfectionẽ. ¶ Si
aũt ꝯsiderat eẽntia creata mõ tertio sic debet sibi triplex
mẽsura. Una intrinseca.s.nũerus existẽs in nũeratis re/
bus.sub quo ꝯprehẽdit vnitas qꝛ est mẽsura ipsius nũe/
ri. Alia extrinseca ꝛ in genere.s.numerus existẽs in itel/
lectu:vel ymaginatiõe nũerãtis. Tertia extrinseca ꝛ ex·
tra genº:ꝛ illa est ipse deus inq̃ʒtũ est in se hñs sup excel
lẽter pfectiões oium numeroꝝ. ¶ Si aũt ꝯsideret eẽn/
tia creata q̃ʒtuʒ ad suũ eẽ h dupli põt intelligi.quia esse
creature aut nõ est vniformiter se hñs nec stabile:aut est
vniformiter se hñs ꝛ stabile p ipsaʒ tñ vel manutenẽtiũ.
Esse aũt nõ vniformiter se habẽs nec stabile:qdã est in
variatiõe ptibili:qȯ dã est in variatiõe in ptibili. ¶ Esse
primo mõ dicto debet triplex mẽsura:vna intrinseca ex
istẽs in ipso sicut in sbo.h est ꝓpria ꝯtinuatio illius:que
excẽso noie tp̃is:tp̃s posset vocari:q̃ʒuis in ꝓprie:qꝛ sic
possent dici multa tp̃a.eo qȯ numerant sm nũerationeʒ
motuũ. Alia extrinseca ꝛ in genere:ꝛ illa est tp̃s ꝓprie di
ctũ q̄ idẽ est qȯ ꝯtinuatio durationis motus ab aia nũera
ta:qua mediãte motu cuius est passio mẽsurat aia dura/
tiões motuũ alioꝝ. Et h est imotu primi mobilis mani/
feste nobis noti sunt in sbo. Ad alios aũt motus nõ ꝯpa
ratur:sicut accidẽs ad subiectũ sed sicut mẽsura ad men/
suratũ Unde illius solius motus in quo est sicut in sbo:
est mẽsura intrinseca:alioꝝ aũt motuuʒ est mensura ex/
trinseca. Predicto etiam esse debetur mensura extrinse/
ca ꝛ extra genus.ꝛ illa deus est sub ratione qua est in se

habens super excellenter quicquid est pfectiõis in durationib⁹ oium motionũ. ℭ Ipsi aũt esse nõ stabili: qd est in variatione in ptibili: cuius modi est in diuisibilis mutatio: debetur triplex mensura. Una intrinseca. ꝛ h est instans existens in illa sicut in sbo. Alia est extrinseca in genere tamẽ. illa est figmtio ymaginata. que potest dici instãs in ymaginatione. Tertia est extrinseca ꝛ extra genus: ꝛ illa est ipse deus. inqʒtum est in se habẽs super excellenter quicqd est pfectionis in tali mutatione. ℭ Esse autem vniformiter se habenti ꝛ stabili: qd est esse euiternum: triplex debetur mensura. Una intrinseca. scilicet ppria duratio cuiuslibet euiterni: existens in suo esse sicut in subiecto: que extẽso nomine eui posset vocari euum: qʒuis non pprie. ꝛ sicut tot sunt eua quot euiterna. Alia est extrinseca ꝛ in genere. ꝛ illa est duratio nobilissimi euiterni: existens inesse illius sicut in sbo: adesse aũt aliorum euiternorum nõ pparatur: sicut accidens ad sbm: sed sicut mẽsura ad mẽsuratuʒ. qʒuis nõ ita plene habeat rõnem mẽsure respectu eorum: sicut tẽpus respectu temporalium. vt superius ostẽsum est: respectu ergo esse vnius solius euiterni: tãtum est mensura intrinseca scilicet respectu illius eẽ in quo ẽ sicut in subiecto: respectu vero esse omnium aliorum euiternoꝝ: mensura est extrinseca Tertia ẽ extrinseca: ꝛ extra genus: ꝛ illa est ipse deus sub ratione qua eternitas. ℭ Sic ergo videre potes ꝙ deus est mensura extrinseca ꝛ extra genus cuiuslibet essentie create: ꝛ sui esse: inqʒtum est in se habens nõ modo vniuoco: sed super excellẽter in infinitũ rationes pfectionales cuiuslʒ essentie create: ꝛ cuiuslibet esse creati. ℭ Preter dictas aũt mensuras ponit phs: vnam in pdicamẽtis: quã noiat nũerũ quã distiguit cõtra oronẽ: qꝛ sibi restringit ad multitudinem mensurantem res in permanentia se habẽtes. Orationeʒ autem multitudinẽ mensurantem: dicit distinctiones in voce siue voces distinctas per ordinem se habẽtes. respectu cuius ita se habet elemẽtum platum: sicut vnitas respectu numeri. Multudini vero mensurãti per discreta ordinem se habentia ita vt primũ nõ maneat cum scdo: si illa discreta sint res alie qʒ voces: nullum scio proprium nomen inpositum. Nec tamen ꝛ illa que dicitur oratio possunt sub numero comprehẽdi: extendendo nomen numeri ad omnẽ multitudinem que est mensura discretorũ quecũqʒ sint illa. ℭ Ex predictis patet ꝙ preter tẽpus ꝛ euũ pprie dicta est alia mẽsura creata: non tantum respectu essentie creature: sed etiã respectu sui esse. ℭ Duo prima argumẽta pcedũt de tpe ꝛ euo cõmuniter dictis: ꝛ de mẽsura creata que debet creature respectu sui eẽ. ℭ Argumẽtũ ad ptem aliã pcedit de tpe pprie dicto. ℭ Qõ. II.

Qõ. II.

Ar. pᵒ

SEcundo queritur vtrum euũ creatum fuerit ante tẽpus. Et videtur ꝙ sic. Augu. 2. sup Geñ. longe ante medium dicit. ꝙ conditio celi prius erat in verbo dei ſm genitam sapientiã. deinde facta est in creatura spirituali h est in cognitionẽ angelorum sed creatura in illis sapiẽtiam. deinde celuʒ factũ est: vt esset etiam ipsa celi creatura in genere proprio. Ergo angelus fuit añ celuʒ. ergo. similiter euũ ante tẽpus.

Secũdo. ℭ Itẽ Dama. li. 2. capi. 3. ego theologo Gregorio ꝯsentio. dicebat. n. pmũ intellectualeʒ sbam creari ꝛ ita sensibilẽ ꝛ tunc ꝙ ex vtroqʒ scilicet hoiem Cum ergo Grego. vt refert Dama. ibidem dixerit angelos creatos ante essentiã aliam creationem: videtur ꝙ mẽsura angeloꝝ fuerit ante omnẽ aliam creataʒ mẽsuram.

Tertia. ℭ Itẽ Augu. 12. de ciui. dei. capi. 15. dimẽsiones tẽporalium spacioruʒ. que vsitate proprie dicuntur tẽpora: manifestum est ꝙ a motu siderum ceperunt. Sed creatura angelica ꝛ eius mẽsura: creata fuerãt ante sidera. Quia vt habet Geñ. j. sydera creata fuerãt. 4. die. Ergo euũ creatũ fuit añ tpus.

In oppᵐ

Contra Geñ. j. in principio creauit deus celum ꝛ terrã. Sed per terrã intelligit mã corporaliũ que nõ mẽsurat euo sed tpe. ergo euum non fuit añ tempus. ℭ Iteʒ ſm ꝙ põt trahi ex glosa. Bede Geñ. j. simul fuerũt ꝯcreata anglis: celuʒ empireũ: mã tpe. Cuʒ ergo euũ nõ fuerit creatũ ante naturã angelicã: videt ꝙ euum non fuerit creatum ante tempus.

Rñᵒ

Tpo dupl͛r accipi põt.

Respondeo ꝙ tẽpus dupl͛r põt accipi. s. cõiter p qcunqʒ mẽsura esse extitis in variatiõe Et proprie. s. ſm ꝙ est ꝯtinuatio motus ab aia nũerata qua mediãte motu cuius est passio mẽsurat aia durationes motuũ aliorum. que ꝯtinuatio est sicut in sbo in motu primi mobilis: manifeste nobis noti pp sensibilitatẽ stellaꝝ ꝛ significatoꝝ que in ipo sunt.

Pᵐo modo. ℭ Pᵐo mõ loquẽdo de tempore: euũ non fuit creatũ añ tempus duratione. sed dignitate. qꝛ fuerant ꝯcreata angelica natura in quo etiã cointelligit sua mẽsura que est euum ꝛ celuʒ empyreũ. ꝛ pmũ instãs temporis large ꝛ cõmuniter dicti: ꝛ materia alioꝝ corporaliũ.

Secũdo modo. ℭ Loquẽdo de tempore scdo modo: sic dico ꝙ euũ non tm̃ modo dignitate precessit tempus: sed etiã duratione. ſm opinionẽ dicẽtiuʒ opera. 6. dierum fuisse facta p interualla temporum.

Ad pᵐ

Ad primum dõm ꝙ Augu. in illa auc͞te: noie celi itellexit celum in quo sunt stelle ꝙ scda die fuit factũ. Sʒ añ factionẽ stiius celi precesserat aliqua mẽsura esse variabilis. qꝛ statim cum illa moles fuit creata infra celum empyreũ: incepit in ea aliqs motus qlíscunqʒ fuerit. saltem ſm aliqʒ sui ptem. cuius mẽsura põt dici fuisse tps large ꝛ cõmuniter loquẽdo de tẽpore.

Ad 2ᵐ ℭ Ad 2ᵐ dõm. ꝙ auc͞tas Dama. ꝛ theologi. Gregor. intelligi debet de pozitate dignitatis.

Ad 3ᵐ ℭ Ad 3ᵐ patet solutio p dicta in corpe qõis. ℭ Argumẽta ad partez aliam pcedũt de tempore cõiter dicto. Qõ. III.

Qõ. III.

Ar. pᵒ

TErtio qrit vtꝝ eẽ alicui⁹ corpis hẽat mẽsurã vnigeneã cuʒ euo ipsius angeli. Et vꝫ ꝙ sic. Qꝛ celuʒ ẽpyreũ mẽsuratur euo cũ habeat esse creatũ vniformiter se hñs Sʒ oẽ euũ: euo est vnigeneũ. Ergo mẽsura celi empyrei est vnigenea: cũ mẽsura ipsius ãgeli.

Secũdo. T. 2. L/ t. 4. ℭ Itẽ ſm phm. 10. metha. in vno quoqʒ gñre est aliqd primũ ꝛ simplicissimũ: qd est mẽsura oiuʒ extitũ in illo gñe. ꝛ angeli ꝛ sbe corpales: sunt in genẽ sbe. Ergo oium ipsoꝝ est vna mẽsura. vel saltẽ vnigenea.

Tertia. ℭ Itẽ q̃ sil͛ creãtur in eadẽ mẽsura vñr creari. Sʒ celũ empyreũ ꝛ nã angelica: sil͛ creata fuerãt. vt añ hituʒ ẽ. ergo i eadẽ mẽsura fuerãt creata.

In oppᵐ

Contra nulli⁹ corpis eẽntia hẽt vnigeneã mẽsuraʒ cũ eẽntia sbe spũalis: ꝗ asimili nec eẽ alicui⁹ corpalis cũ eẽ ipi⁹ angeli.

Rñᵒ

ℭ Ad hãc qõem vꝫ qbusdã eẽ dõm ꝙ eẽ nulli⁹ corpis hẽt vnigeneã mẽsurã cũ mẽsura eẽ ipsius ãgeli. Qꝛ in ipsis ãgelis aut nõ ẽ mã: aut si ẽ ibi mã. nõ ẽ vnigeña. cũ mã alicui⁹ corpis. Nec for⁹ cũ for⁹. ꝛ ex ꝯñti nec eẽ vni⁹ cũ eẽ alteri⁹. Nec sunt in aliquo gñe vno: qꝛ q̃ sunt vni⁹ gñris qʒtũ ad prima pncipia vnigenea sunt: ꝛ iõ dicũt ipi eẽ spũs: ꝛ eẽ corpis cui⁹cũqʒ: ñ potest eẽ aliq̃ mẽsurã creata vna nũero. nec ẽt vnigenea. Uñ dicũt ꝙ euũ quo mẽsurant eẽ celi ẽpyrei: ꝛ euũ. quo mẽsurant eẽ angeli: diuersa sunt eua in nũero: nec ẽt sunt vnigenea: qꝛ nõ sũt generis eiusdẽ. ℭ Alij dicũt ꝙ ppria mẽsura itrĩseca eẽ celi ẽpyrei: ꝛ mẽsura eẽ ãgeli vnigenee sunt: ꝛ ꝙ illa que pprie dꝛ euũ que ẽ ineẽ suppmi angeli sicut in sbo: ꝛ ad eẽ oium alioꝝ ãgeloꝝ ꝯpat sicut mẽsurã extrĩseca: ꝛ est ẽt mẽsura extrĩseca eẽ celi ẽpirei. Et dicunt sbas corpeas saltẽ in corruptibiles eẽ in eodẽ genẽ cum sbis spũalib⁹: qʒuis ñ eqʒ pmo. qꝛ sbe spũales plus pticipãt de rõe sbe. ℭ Qui vult tenere opioeʒ pmã que vꝫ pbabilioꝛ põt rñdere ad argumẽta in oppᵐ p modũ q seq͛

Ad pᵐ

Ad primũ dõm ꝙ qʒuis eẽ celi empyrei mẽsuret euo: tñ illud euũ vnigeneũ nõ ẽ cũ euo angeloꝝ.

Ad 2m angeloꝝ. ¶ Ad 2m cū dicit̄ q̄ āgeli ꝛ substātie corꝑales sunt igenere sb̄e ꝛc̄. dico q̄ non est verū loquēdo de sb̄a vniuoce dicta de illis. Non. n. sb̄a vniuoce dicit̄. de illis. nec etiā pure equoce. sed ꝑ quādaȝ analogiā. Unde Porphirius ꝛ Boetius q̄ posuerunt sb̄as corꝑales ꝛ spūales sub eodē genere gñralissimo: extenderūt nomē generis vltra illud q̄ ꝓprie loquēdo dicit̄ gen9. ¶ Ad 3m cū dicitur q̄ que simul creant̄ in eadē mēsura videnẗ creati ꝛc̄. dico q̄ falsuȝ est. q2 sicut esse in loco nō est eē qn̄ locus est nec esse in tp̄e est eē quādo tēpus est. ſm q̄ dicit pho. 4. phy. Ita dico q̄ creari qn̄ est aliqua mēsura creata: non est creari in illa mēsura. ꝛ ideo q̄uis angelica natura fuerit creata qn̄ celuȝ empyreū. ꝛ mēsura sui esse fuerit creata. non tamen fuit creat9 angelus in illa mēsura. ¶ Qui vult tenere opinionē aliā potest dicere ad argumētum in oppm dicēdo q̄ non est simile de mensura essentie ꝛ ipsius esse: quia q̄uis esse angeli nō sit capax extēsionis: sicut eē celi empyrei: tn̄ esse celi ēpyrei nō habet inuariabilitatē: sicut esse ipsius angeli. ꝛ ideo ꝯueniūt in vnigenitate mēsure que debet esse creato inuariabile.

T. 2. 16.

COnsequenter q̄ritur de. 3. principali. Et circa h̄ querunt̄ tria. ¶ Primo viꝫ vltra aliq̄s que sunt sup firmamētuȝ: sit aliqd̄ corꝑale celum. ¶ Scd̄o vtrum sit stellatum. ¶ Tertio vtrum influat in hec inferiora.

Q. 1. ¶ Questio. I.

Ar. ꝓo **P**Rimo ostendo q̄ vltra aquas que sunt super firmamentū. nō sit corporale celum. Strabus in glo. Gen̄. j. dicit celum empyreū eēntie celū intellectuale. Sed vltra aquas que sunt super firmamētum: nō ponitur celum nisi empyreuȝ. Ergo vltra illas aquas non est aliquod celum corporale.

Secūdo. ¶ Item Augu. primo li. super Gen̄. longe ante mediū. exponēs illd̄ verbum: in principio fecit deus celū ꝛ terrā. dicit q̄ celi nomine intelligit̄ spūalis creatura. tanq̄ꝫ celum celi ꝑutius: q̄ in corꝑalib9 summū est: ꝛ patet per litterā suam ibidē: q̄ ꝑ illud celum qd̄ in corꝑibus summū est: intelligit firmamētuȝ qd̄ scd̄a die factū est.

Tertio. T. 2. 69. ¶ Itē pho. j. ce. ꝛ mū. dicit nō est possibile vt sit, extra celū corpus olo. ꝛ ꝯstat ꝑ suuȝ processuȝ ibidē: q̄ loquebat̄ de illo celo: qd̄ sacra scriptura vocat firmamentū. ergo vltra illud celum non est aliqd̄ corporale celum.

In oppm **C**Ontra Beda. sup illud Gen̄. j. terra erat inanis ꝛ vacua ꝛc̄. dicit q̄ h̄ supīus celū: qd̄ a volubilitate mūdi secretū est mox vt creatum est: sanctis angelis repletū est. Sed nulla creatura intellectualis pōt dici tunc repleta fuisse angelis sanctis. Ergo illud celuȝ est creatura corporalis.

Rn̄o Sup̄ firmamētū ē Celū empyreum. **R**Espondeo q̄ vltra aquas que sup firmamētum: est vnum corꝑale celum qd̄ vocatur celum empyreū: qd̄ nō ab ardore: sed a splendore dictū est: q̄ ſm cōiorem opionem intelligit̄ ꝑ illud celum q̄ sacra scriptura dicit: deū in ꝑncipio creasse celum cum terra. q2 firmamētuȝ scd̄a die factuȝ est: ꝛ ip̄m celuȝ empyreū est locus beatoꝝ. Et ip̄m celū deus voluit non reuolui: ad significāduȝ quietē ꝛ pacē mētis illoꝝ. q in illo celo residēt ꝛ residebūt. Et vt alij celi q mouent̄ circa cētrū in motū: mouerētur ēt infra circūfluētiā nō motā.

Ad ꝑm **A**d primum in oppositū: cum dicitur q̄ Strabus dicit illud celum esse intellectuale ꝛc̄. dico q̄ intellexit q̄ illud celum non ꝑcipimus sensu sed per fidem. qua intellectus noster assentit sacre scripture.

Ad 2m ¶ Ad 2m dōm. q̄ Augu. h̄ dixit inuestigando non asserendo.

Ad 3m ¶ Ad 3m dicendum q̄ phs nihil sciuit de illo celo. non enim eleuauit intellectum suum ad aliquod celum: qd̄ non posset probare ex hijs que cadunt sub sensu.

Questio. II.

Q. II. Ar. ꝓo **S**Ecundo queritur vtrum celuȝ empyreuȝ sit stellatum. Et videtur q̄ sic. Illud celum inter celos est nobilissimum. Sed stelle faciunt ad ornatū celi. Ergo videt̄ qd̄ sit stellatum. ¶ Item inter speras celestes: nobis sensibiliter notas: illa ē magis stellata que est superior: q2 in qualibet. n. sperarū inferioꝝ nō est nisi vna stella que planeta dicitur in octaua aūt spera est multitudo stellarum magna. Ergo videtur cum celum empyreuȝ sit omnibus alijs speris superius qd̄ maxime debuit esse stellatum.

In oppm **C**Ontra Dama. li. 2. capl. 5. loquens de sup̄mo celo dicit q̄ q foris sunt sapiētes siue stellis in spe forma quomō ea nō sūt moysi sua facientes dogmata.

Rn̄o Celū empyreū nō eē stellatum. Sꝫ vniformiter luminosuȝ ꝫ n̄ videamus. **R**Espondeo q̄ illud celum nō est stellatū sed vniformiter luminosuȝ per cursum q̄uis sua luminositas lateat sensus nr̄os q̄ ratio est vel quasi est in ꝓportionalis oculis nō glorificatis vigoratione corꝑis sicut lumē corporis glorificati vel q2 aque que sunt super firmamētuȝ non sunt illius luminis traductiue vel q2 ꝑp longaȝ eius a nobis distantiā multiplicatio sui luminis non procēditur vsq̄ ad visum nostruȝ nisi forte ita debiliter vt a visu nostro nō valeat apphendi quia non est influētia dei ad hoc vt illud lumē multiplicet si sensibiliter vsq̄ ad nos sine qua influētia si multiplicare nō potest Q̄ no autē aque super celos sunt cū sint perspicue vnde ab auctoribus dicitur celū christallinuȝ possent impedire illius luminis multiplicationeȝ non video nisi adesset alia causa. ¶ Alijs videtur dicendū: q̄ ꝑp illius celi subtilitatē: nō ē ibi lux ita aggregata vt visuȝ nr̄m in p̄senti mouere possit. Sicut ignis in spera sua aūt est nobis valde ꝓpinqua. respectu celi ēpyrei: nō lucet ita vt possit visuȝ nostrū mouere: eo q̄ ibi non est lucis agregregatio. ꝛ ꝑp corꝑis ignis subtilitatem.

Ad ꝑm **A**d primum in oppositū dōm. q̄ corpora beatorum erunt illi celo ꝑro ornamēto maxio. ꝛ ideo illud celū stellatuȝ esse noluit. Unde ad illud celū forte posset trahi. illud verbū apocalip. penul. ciuitas non eget sole nec luna vt luceāt in ea naȝ claritas dei illūinabit eam: ꝛ lucerna eius est agnus. i. xp̄s.

Ad 2m ¶ Ad 2m patet solutio ex dictis in solutione precedentis argumenti.

Questio. III.

Q. III. Ar. ꝓo **T**Ertio queritur vtrum celū empyreū influat in h̄ inferiora. Et videt̄ q̄ non. Q2 oīa corpa suꝑiora que influūt in hec inferiora: influūt illuminādo. Sed celū empyreū i h̄ iferiora nō illuminat. q2 aliter sole existente sub nostro emisꝑio: ad hec maneret illuminatuȝ. Ergo in h̄ iferiora nō influit. ¶ Itēȝ influētia corpoꝝ suꝑioꝝ in h̄ inferiora est ꝑ motū. vnde ꝛ ꝑ motū ipsoꝝ corporum: videmus influētias variari: ita quomodo est influentia ad generationē: modo ad corruptioneȝ. ſm q̄ dicit phs. 2. de generatione. Sed celuȝ empyreū non mouetur vt añ dictum est Ergo in h̄ iferiora non influit.

T. 2. 53. 60. ꝛc̄.

In oppm **C**Ontra omnia que sunt infra hominem: ꝑp obsequium hominis facta sunt. vt in p̄cedēti. distinctiōe habitū est. Sed hoc est nobilior creatura q̄ꝫ celū empyreum. q2 non est alatum: vt inferius ondetur. Ergo est propter obsequium hominis factum. Sed non p̄staret homini aliqd̄ obsequm: vt videt̄ nisi in h̄ inferiora influeret. Ergo influit in hec inferiora.

Rn̄o Celū empyreum influit in hec inferiora. **R**Espondeo q̄ q̄uis aliq dixerūt q̄ celū empyreuȝ non influit in h̄ inferiora: ꝛ q̄ non est in obsequm homini q̄ntum ad statū presentē sed tm̄ q̄ntum ad statū glorie. Videt̄ tn̄ mihi dōm: q̄ nō tm̄ modo est ordinatū ad obsequm hois q̄ntū ad statum futuꝝ: sed etiā q̄ntū ad presentē in h̄ iferiora ifluendo virtutē. Q2 sicut dicit Dama. li. 2. c. 23. ipose est sb̄am ex pte.

esse naturali operatione. Et forte: influentia eius maxime cooperatur ad debitam proportionem dispositionis corporalis humani. cum ipsum sit nobilius inter celos. ⁊ corpus humanum sit inter generabilia ⁊ corruptibilia nobilissimum: ⁊ etiam nobilius celo inq̃tum est ab anima perfectum: cum celi sint inanimati. vt inferius ostendetur.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum cum dicitur: ꝙ corpora superiora influunt illuminando ⁊c̃. dico ꝙ bene quandoq̧ pertingit virtus ad aliquid illa hora: qua ad illud idem non ptingit: eorum lumen. ꝙ patet experientie luna enim existente sub nostro hemispio: per virtutẽ eius fit simul fluxus maris: in q̃rta terre que est sub nostro hemispio: lune supposita: ⁊ in quarta terre nostri hemispẏ illi quarte opposita: cum tñ tũc lumẽ lune nõ illumiet quartã terre nostri emispẏ in q̃ fit fluxus p eaȝ. Ita potest dici: ꝙ aliqua virtꝰ celi empyrei ptingat ad h̃ inferiora ẽt si ad illa nõ pertingat eiꝰ lumẽ. Ad 2ᵐ ¶ Ad 2ᵐ dõ ꝙ motus nõ fuit necc̃ius corporibus celestibꝰ per influẽtiã sed pp influẽtiarũ cõtempantiam. vnde si sol staret: lumen ⁊ caloreȝ influeret. Sed q꞉ influentie nõ possent ꝓportionari nisi alternarent: ⁊ h̃ esse nõ poterat: sine motu illorum corpoꝝ ideo necessarius fuit motus illorum corporum: ad naturale regimen istorum inferiorum: quorum naturalis generatio ⁊ cõseruatio requirit influentiarũ celestium: talem ꝓportionem que sine alternatione influentiarum ⁊ renouatiõe: non possit. Et sicut omne mobile reduci oportet ad imobile. Aliquo modo a simili dici potest: ꝙ forte influentie celoruȝ mobilium que alternãtur: iuuantur ⁊ ꝯtemperantur: p influentiam celi empyrei: ꝙ non mouet. nec eius influentia alternat. ¶ Dicunt tamen quidam: ꝙ ab vna pte eius. alia virtus influitur: quã ab alia: quia ⁊ si sit vniformiter luminosum: qđ conant probare. Sic Grego. 4. li. Moral. longe vltra medium. terra aere fecũdatur: aer ex celi qualitate disponitur: cuȝ ergo dicunt ipsi videamus terras equaliter distantes ab vtroq̧ polo: ⁊ ita habentes omnem influentiaȝ corporum celestium mobiliuȝ equales h̃ diuersas habere dispositiones: ⁊ corpora hominuȝ in terris illis habere diuersas naturales inclinatiões: ⁊ semper ita fuisse: ex quo inhabitari ceperũt: videt h̃ esse quia ille terre diuersas influentias celi empyrei recipiũt que non alternãtur. Nec potest dici h̃ esse quia spera octaua continue mutet polum: quia tunc ille terre nõ semper sic fuissent in dispositiõibus ita sibi repugnãtibus: sicut fuerãt. ¶ Alij aũt dicũt: ꝙ sicut illud celum est vniforme in lumine ita: in virtute: ⁊ oẽs eius partes vniformiter influunt virtutem. Et dicunt diuersitates naturales que sunt in diuersis terre ptibus: non oportere reduci in influẽtiam celi: sicut in totam causam creataȝ: ꝙ elemẽta suas proprias influẽtias habent ex sua natura ⁊ terra in diuersis ptibus diuersam pp diuersas dispositiones: quas recepit: in diuersis ptibus a sua cõditione. Sȝ prima opinio euidentius videtur rationi concordare.

Circa litteram. Deus fuit dominus antequã esset tempus. h̃ intelligendum est de tempore ꝓprie dicto: si intelligatur de prioritate durationis. Quia tamẽ instans ordine nature precessit tempus cõmuniter dictum non tamen duratione: ideo potest dici ꝙ deus fuit dominus instantis anteq̃ȝ esset tempus: loquendo de prioritate sm naturam: non sm durationem. Sanctis angelis est repletũ. nõ repletione occupationis: Sed quia omnes angeli ibi creati fuerũt. Sicut ciuitas dicitur repleri hominibus quando habitatores eius in sufficienti ⁊ apto numero sunt. Cum me laudarent astra matutina. idest angeli boni qui spiritualiter laudant deum.

¶ Quales facti fuerint angeli: ⁊ ꝙ quattuor eis attributa sunt in ipso initio sue conditionis.

Distinctio III.

Ecce ostensum est vbi angeli fuerint mox vt creati sunt. Nũc consequẽs est inuestigare quales facti fuerint in ipso pmordio sue conditionis: ⁊ quattuor qdem angelis vidẽtur esse attributa in initio sbsistentie sue. s. essentia simplex. i. indiuisibilis ⁊ imaterialis: ⁊ discretio psonalis: ⁊ p rõnem naturaliter insitam intelligentia: memoria ⁊ volũtas siue dilectio: liberum quoq̧ arbitrium idest libera inclinande voluntatis siue ad bona siue ad malum facultas. Poterant. enim per liberum arbitrium sine violentia ⁊ coactione ad vtrumlibet propria voluntate deflecti.

¶ An omnes fuerint equales angeli i tribus. s. in sapientia: in ẽẽntia: in libertate arbitrij.

Hic considerãdum est vtrum in sua sba spirituali ⁊ sapientia rõnali ⁊ libertate arbitrij: que oĩbus inerant oẽs equales fuerint: vt sit pma cõsideratio de sba: secũda de forma tertia de ptãte. Persona qppe sba est: sapiẽtia forma: arbitrium potestas. Et ad sbam qdem ptinet nature sbtilitas. Ad formam vero intelligentie pspicacitas: ⁊ ad ptãtem rõnalis voluntatis habilitas. Ille ergo essentie rationales que persone erant: ⁊ spiritus erant: naturaq̧ simplices ⁊ vita imortales differentẽ ẽẽntie tenuitatem: ⁊ differẽtem sapientie pspicacitatem: atq̧ differẽtem arbitrij libertateȝ ⁊ habilitateȝ recte habuisse intelligũtur. Sicut in corporibus nõnulla differẽtia est sm ẽẽntiam ac formaȝ ⁊ pondus. Quedam. n. alijs meliorem ac digniorem ẽẽntiam ⁊ formã hñt: ⁊ alia alijs leuiora atq̧ agiliora sunt. Ad hunc ergo modum credẽduȝ est illas spũales naturas cõuenientes sue puritati ⁊ excellentie: ⁊ in ẽẽntia ⁊ in forma ⁊ in facultate differentias accepisse in exordio sue conditionis: qbus alij inferiores alij superiores dei sapientia cõstituerent: alijs maiora: alijs minora dona prestantis: vt q tũc p naturalia bona alijs excellebant: ipsi ẽt post p munera gratie eisdem p̃essent. Qui. n. natura magis subtiles ⁊ sapientia amplius pspicaces creati sunt: hi ẽt maioribus gratie muneribus prediti sunt: ⁊ dignitate excellẽtiores alijs constituti. Qui vero natura minus subtiles: ⁊ sapientia minus pspicaces cõditi sunt: minora gratie dona habuerunt inferioresq̧ constituti sunt: sapiẽtia dei equo moderamine cũcta ordinantis. In ipsa facultate arbitrij differentia aiaduertenda ẽ sm differentẽ nature virtuteȝ ⁊ differentem cognitiõis ⁊ intelligentie vim.

Hic dicit differentes erãt i ill. Per similitudinẽ corporuȝ ita eẽ ondit.

Scđm qđ ẽ ꝯsiderãda dia arbitrij.

Et sicut

Q₂ nec minor tenuitas infirmitatē nec minor cognitio sapientie ignorātiam nec inferior libertas necēitatē inducit.

Et sicut differēs vigor ⁊ subtilitas nature īfirmitatē nō adducit: minorꝗ cognitio sapiētie ignorātiam nō ingerit: sic libertas inferior nullam arbitrio necessitatis volūtatem imponit.

¶ Que cōia ⁊ equalia habuerunt angeli.

Et sicut in p̄dictis angeli differebāt ita ⁊ q̄dam cōia ⁊ equalia hēbant ꝙ spūs erant. Q₂ idissolubiles ⁊ immortales erāt cōe oībus ⁊ equale erat. In subtilitate vero eēntie ⁊ intelligentia sapiētie ⁊ libertate voluntatis differentes erant. Has distinctiōes itelligibiles inuisibiliū naturaꝝ ille solus cōprehendere potuit ⁊ ponderare q̄ tunc cūcta fecit in pondere numero ⁊ mensura.

¶ An boni vel mali iusti vl' iniusti creati sint angeli: ⁊ an aliq̄ mora fuerit iter creatōe₃ ⁊ lapsū.

Illud quoq₃ inuestigatiōe dignū videtur qđ ēt a pluribus queri solet. Utrū boni vel mali: iusti vel iniusti creati sunt angeli: ⁊ an aliqua mora fuerit inter creationem ⁊ lapsum: vel sine mora in ipso creationis exordio ceciderunt.

¶ Opinio quorūdam dicentium angelos in malicia creatos: ⁊ sine omni mora ruisse.

Putauerunt enim q̄dam angelos qui ceciderunt creatos esse malos ⁊ nō libero arbitrio ī maliciam declinasse: sed ēt in malicia a deo factos eē: nec aliquā fuisse morā inter creatiōem ⁊ lapsum: sed ab initio apostatasse: alios vō creatos fuisse plene beatos. Qui opinionem suam muniunt auctoritate Augu. super Gen. ita dicentis Nō frustra putari potest ab initio temporis diabolū cecidisse: nec cum sctīs angelis pacatum aliquādo vixisse ⁊ beatū: sed mox apostatasse. Un̄ dominus ait. Ille homicida erat ab initio: ⁊ in veritate non stetit: vt itelligamus quia in veritate non stetit: ex quo creatus est q̄ staret si stare voluisset. Idem in eodem. Non frustra inquit putandum est ab ipso initio temporis vel conditionis sue diabolum cecidisse ⁊ nunquam in veritate stetisse. Unde quidā₃ in hanc maliciam libero arbitrio nō esse iflexum sed in hac quāuis a deo putant esse creatum ſm illud beati Job. Hoc est inquit initium figmenti dei quod fecit deus vt illudatur ei ab angelis eius. Et propheta ait. Draco iste quem formasti ad illudendum ei: tanꝗ primo factus sit malus inuidus ⁊ diabolus: nec voluntate deprauatus. His alijsꝗ testimonijs vtūtur qui dicunt angelos qui ceciderūt creatos fuisse malos ⁊ sine mora corruisse: eos vero qui persiterunt perfectos ⁊ beatos fore creatos astruunt auctoritate Augustini qui super Gen. dicit: per celum significari creaturam spiritualem que ab exordio quo facta est ⁊ perfecta ⁊ beata est semper.

¶ Aliorum sententia probabilis qui dicunt omnes angelos creatos esse bonos: ⁊ aliquam morulam fuisse inter creationem ⁊ lapsum.

Aliis autem videtur omnes angelos creatos esse bonos: ⁊ in ipso creationis initio bonos extitisse idest sine vitio: iustosꝗ fuisse idest innocentes: sed non iustos idest virtutum exercitium habentes. Nondum enim prediti erāt virtutibus que stantibus apposite fuerunt in confirmatione per gratiam: alijs vero per liberum arbitriū₃ superbientibus ⁊ ideo cadentibꝰ: aliquā etiam fuisse morulam aiunt inter creationē ⁊ lapsū₃ ⁊ cōfirmationē: ⁊ in illa breuitate temporis omnes boni erant: non q̄dem per vsum liberi arbitrij: sed ꝑ creationis beneficiū: ⁊ tales erant qui stare poterant idest nō cadere ꝑ bona creationis ⁊ cadere per liberum arbitrium. Poterāt enim peccare ⁊ nō peccare: sed non poterant ꝓficere ad meritum vite nisi gratia supadderetur que addita est q̄busdam in cōfirmatione. Et ad hoc confirmādum vtitur testimonio Augustini: qui sup Gen. dicit angelicam naturam primo informiter creatā₃ ⁊ celum dictam: postea formatam ⁊ luce appellatam quando ad creatorem est conuersa perfecta dilectione ei inherens: vnde prius dictum est. In principio creauit deus celum ⁊ terram: ⁊ postea subditum dixit deus: fiat lux: ⁊ facta est lux: q₂ in primo agitur de creatione spiritualis nature informis postea de formatione eiusdem. Ratio quoꝗ obuiat illis qui dicunt angelos creatos fuisse malos. Nō enim potuit creator optimus auctor mali esse: ⁊ ideo totum bonum erat quod ex ipso illis erat: ⁊ totum bonū₃ erat quoniā₃ ex ipso totum erat. Hoc modo probatur ꝙ boni erant omnes angeli quando primo facti sunt: sed ea bonitate: quam natura incipens acceperat.

Augu. Aucte illa confirmant B eē.

Ratione idem astruit.

¶ Probationē₃ Augustini contra illos inducit qui dicūt angelos factos malos. verba etiam Job determinat que illi pro se inducebant.

Ideoq₃ Augu. exterminans opinionē eorū qui angelos creatos fuisse malos putant: auctoritate ⁊ ratione probat bonos fuisse creatos: ⁊ verba premissa beati Job: que illi pro se inducebant: quomodo sint intelligenda aperit dicens super Gen. Omnia inquit fecit deus valde bona. Naturam ergo angelorum bonam fecit. Et quia iniustum est vt nullo merito hic in aliquo qđ creauit deus damnet: non naturam sed voluntatem malam puniendam esse credendum est. Nec eius naturam significatā esse cū dr̄: hoc est initium figmenti dei ⁊c̄. Sed corpus aereum quod.

li volūtati aptauit deus: vel ipsam ordinationem dei in qua eum initium etiam fecit vtilem bonis: vel ipsius angeli facturam: quia et si pscirer deus volūtate malū futurū: fecit tñ eum, puidens quāta de illo sua bonitate esset facturus. Figmētū ergo dei dr: qz cū sciret eū deꝰ eū voluntate malum futurū vt bonis noceret: creauit tñ illum vtꝰ de illo bonis pdesset. Hoc autem fecit vt illudaf ei. Illudit enim ei cum scīs pficit tētatio eius. Sicut et mali homines quos deus malos futuros puidēs: creauit tamen ad sanctorum vtilitatem: illudunf: cū prestatur sanctis eorum tentatione pfectus. Sed ipse est initium quia precedit antiqtate et principatu malicie. Hec autē illusio fit angelis malis et hoībꝰ malis per angelos sctōs quia subdit eis angelos malos et hoīes malos: vt non qntum nituntur sed qntum sinunf possint nocere. Ecce aperte ostendit qualiter predicta verba Job itelligenda sint: et angelicam naturam bonam creatam esse asseruit.

¶ Quō intelligenda sint verba premissa domini differit euidēter tradens angelos esse creatos bonos: et post creationem cecidisse.

Deinde qualiter

verba dñi q̄ supra posuit accipienda sint: Augu. aperit vbi etiam sua que predixit verba determinat euidenter: docens angelos bonos fuisse creatos: et post creationem interposita aliqua morula cecidisse ita inquiens. Q putaf diabolus nunq̄ in veritate stetisse: nunq̄ beatam vitam vixisse: sed ab initio cecidisse: non sic accipiendū est vt malus a bono deo creatus esse putetur quasi ab initio nō cecidisse diceretur. Non. n. cecidit si talis. s. malus factꝰ est. A quo. n. caderet: Factus ergo prius statim a veritate se auertit: ppria potestate delectatus: beatēqz vite dulcedinē non gustauit: quam acceptā non fastidiuit: sed nolendo accipe amisit. Sui ergo casus prescius esse nō potuit: qz sapientia fructus est pietatis. Continuo autē vt factꝰ est cecidit nō ab eo qd accepit: sed ab eo quod acciperet: si deo subdi voluisset. Ecce hic apte declarat angelos bonos creatos fuisse: et post creationem cecidisse et fuit ibi aliqua morula licet breuissima. Qd Origenes confirmat sup Ezech. di. Serpens est hostis cōtrarius veritatis: nō tamen a principio nec statum supra pectꝰ et vētrem suum ambulauit: sicut Adam et Eua non statim peccauerūt: ita et serpens aliqñ fuit nō serpēs cum in paradiso deliciarum moraref: deus enim maliciam non fecit. Ecce apte dicit post creationem interposita morula cecidisse. Ideoqz illa verba sic accipienda videnf: homicida erat ab initio vel mendax. i. statim post initiū qñ sibi equalitatem dei pmisit et se ipsum occidit: qui homo dicitur in euāgelio: nec in veritate stetit: qz in ea non fuit: sed ab initio temporis. i. statum post initium temporis apostatauit. Potest etiam et sic accipi illud: ab initio homicida fuit vl mendax. i. ex quo homo fuit conditus quem per inuidiam in mortem precipitauit et fallaciter seduxit. Ex predictis ergo liquet angelos bonos oēs ēe creatos: et post creatiōem quosdam cecidisse a bono: qd habuissent si persitissent.

¶ Q triplex fuit sapientia in angelis ante casum vel confirmationem.

Hic inquiri

solet quā sapientiam habuerūt ante casum vel confirmationem: Erat in eis triplex naturalis cognitio qua sciebāt q facti erāt: et a quo facti erant: et cum quo facti erant: et habebant aliquam boni et mali noticiam: intelligentes quid appetēdum vel respuendū illis foret.

¶ An aliquam dei habuerint dilectionem vel sui inuicem.

Solet etiam

queri vtrum aliquā dei vel sui dilectionē inuicem habuerint: Ad quod dici potest q naturalem dilectionem habebant: vt memoriam et intellectum et ingenium qua deum et se aliquatenus diligebāt: per quam tamen nō merebantur.

Distinctio. III. Di. III

Ecce ostensum

est et c. Superius ostēdit Magister quādo āgeli creati sunt: et vbi creati sunt. H determīat qles creati sunt. ¶ Et pmo oñdit qles creati sunt qntum ad odītiōes nāles. ¶ Secūdo qntum ad oditiones non naturales ibi. illud quoqz. ¶ Prima in tres. ¶ Pmo narrat qttuor oditiōes naturales quas hūerunt a sua creatiōe. ¶ Scdo oñdit differentiam in illarum oditionū pticipatiōe. ibi. H est osiderādum. ¶ Tertio narrat aliqua in qbꝰ ouenitūt a sua creatione. ibi. et sicut in predictis. ¶ Scda pars pncipalis que icipit. ibi. illud quoqz. diuidif in ptes duas. ¶ Qr primo oñdit qles angeli creati sunt qntum ad oditiones nō naturales. que sunt sup naturalis bōitas: et malicia. qrum vna est supra naturā: alia o naturā. ¶ Scdo oñdit quales creati sunt qntum ad oditiones non naturales que sunt felicitas et miseria. di. qrta. ibi post h vidēdum est. ¶ Primo in tres. ¶ Pmo ingrit vtrum angeli habuerūt bōitatē moralē vel maliciā a sua creatiōe. ¶ Scdo determinat de ipsorum naturali cognitione. ibi. h ingri solet. ¶ Tertio de ipsorum naturali dilectiōe. ibi. solet qri etiā. ¶ Prima in tres. ¶ Pmo qrit vtrum angeli fuerūt creati boni vel mali: et vtrū fuerat mora iter creationē et lapsum ¶ Scdo narrat qdam rñsionem falsam. ibi. putauerūt enim. ¶ Tertio narrat rñsionem vnā: et ponit illius ofirmationē. ibi. alijs aūt vi. ¶ Et ista in tres. ¶ Pmo ponit ipsam verum rñsionē vel opionē. ¶ Scdo ofirmate am p auctoritatē et rōnem. ibi. et ad h ofirmādum. ¶ Tertio docet rñdere ad auctates quas alii adducebant ad falsam opinionem. deinde qualiter.

Pria di.

Scda pars principalis.

Pria pars scde prie.

Scda pars scde prie

Circa hanc

distinctionem queruntur octo. ¶ Primo de angelorum compositione. ¶ Secundo de sue materie comparatione. ¶ Tertio de angeli singularis ad suū

ris ad suum vniuersale comparatione. ℂ Quarto de ipsorum distinctione. ℂ Quinto de ipsorum habitudine ad speciem: vel determinatione. ℂ Sexto de ipsorum naturali cognitione. ℂ Septimo de ipsorum naturali dilectione. ℂ Octauo vtrum ab instanti sue creationis potuerint esse in auersione. ℂ Circa primã queruntur duo. ℂ Primo vtrum in angelis sit aliqua realis cõpositio: ex esse ꝛ essentia. ℂ Secundo vtrum eorum essentia sit composita: ex materia ꝛ forma.

Q.ó.I. Ar.pᵒ

ℂ Questio. I.

Primo ostendo ꝙ in angelis nõ sit aliqua realis ꝯpositio ex esse ꝛ eẽntia. Q: ea que realr̃ inter se nõ differũt: nullã faciũt realẽ ꝯpõnẽ. Sȝ esse angeli ꝛ sua eẽntia: realr̃ nõ differunt: q: si essentia angeli esset per eẽ aliud a se: pari rõe: ꝛ illud esse per aliud esse: ꝛ sic in infinitũ. Ergo in angelo nõ est aliq̃ realis ꝯpõ ex eẽntia ꝛ esse.

Secũdo. ℂ Itẽ si esse angeli realr̃ differret ab eius eẽntia nõ videret eẽ nisi acciñs essentie. Sȝ esse angeli nõ est acciñs eẽntie eius: q: substãtia est nõ per acciñs. Ergo esse angeli non differt realr̃ ab eius eẽntia: ꝛ ex ꝯñti ex illis nõ põt esse aliq̃ cõpõ realis.

Tertio. ℂ Itẽ bonitas angeli est bona per seipsaȝ. Ergo a simili eius eẽntia est ens per seipsaȝ: ꝛ si sic nõ est aliq̃ realis cõpositio ex eẽntia angeli ꝛ eius esse.

Quarto. ℂ Itēȝ per illud per qd̃ res est: p illud vna numero est. Unde Boetiꝰ. in lib. de vnitate ꝛ vno: qcq̃d est: iõ est: q: vnũ est. Sed res est vna nũero per se ipsaȝ: sub rõe qua indiuisa. q: sȝ phȝ. 10. metha. vnũ nõ addit super ens nisi in diuisionẽȝ. Ergo res ẽ p se ipaȝ. igr̃ suũ eẽ nõ facit aliqȝ realẽ ꝯpõnẽ cũ ea.

L. c. 3. t. 2.

In oppᵐ Contra in lib. de ebdomadibꝰ. diuersum est eẽ ꝛ id qd̃ est. ergo realis est ꝯpõ ex eẽntia ãgeli: q̃ est: ꝛ suo esse. ℂ Itẽ que realr̃ differũt: si ꝯiungant realẽ faciunt ꝯpõnẽ. Sed essentia angeli realr̃ differt a suo eẽ: q: nõ põt intelligi p̃ter ipsaȝ: ꝛ ipsa põt intelligi p̃ter eẽ. Ergo in angelo est realis ꝯpõ ex eẽntia ꝛ esse. ℂ Itẽ ab eterno fuit vnã essentiã angeli esse essentiã. Sed ab eterno nõ fuerit vnã essentiã angeli esse. Ergo angeli essentia realiter differt a suo esse.

Rñᵒ Respondeo ꝙ eo mõ quo eẽntia angeli: ꝛ suũ eẽ differũt. Est. ibi. ꝯpõ ex eẽntia ꝛ esse. ℂ Dicũt aũt q̃dam: ꝙ esse angeli: nõ differt a sua eẽntia: nisi sm̃ rõnẽ. Et iõ in angelo nõ est ꝯpõ ex essentia ꝛ esse nisi sȝ rõnẽ. ℂ Sȝ h̃ opio stare non põt: q: ea q̃ sola rõne differũt: vnũ p̃dicaẽ de alio. Uñ genus p̃dicaẽ de spẽ. spẽs de indiuiduo. q̃uis sȝ rõnẽ differãt. Sed h̃ p̃dicatio est falsa: essentia angeli est suũ esse. ℂ Preterea Hug. 1. didascalicõ. c. 6. in solo deo idẽ est eẽ ꝛ illud qd̃ ẽ.

Eo mõ quo eẽnᵃ ãgeli ꝛ eẽ dr̃nt. Cõpõnẽ faciũt eẽ ꝛ eẽntia quomõ dr̃nt.

ℂ Alij dicũt. ꝙ cuȝ eẽntia angeli sit ꝯposita ex actuali ꝛ potẽtiali. Illud ꝙ est actuale in eius eẽntia: est esse actuale eius. Et si dicaẽ eis ꝙ p̃t intelligi simplici intellectiõe eẽntia p̃ter actualẽ eiꝰ exñtiã: nõ tñ põt intelligi p̃ter ea que sunt de eius rõne. Rñdent ꝙ eẽntia angeli: intelligi nõ põt: nisi intellecta re q̃ est actualis eius exñtia: q̃uis nõ sub rõne actualis exñtie. Nec mirũ: illud. n. ꝙ ẽ vnũ re: bñ est plã rõne: ꝛ illud qd̃ est actuale in eẽntia ãgeli ẽ sub alia rõne pars illiꝰ eẽntie ꝛ sub alia rõne ẽ illius eẽntie actuale esse. Et ita parȝ sm̃ istos: q̃ño esse angeli non p̃dicatur de eius essentia: sicut nec pars de toto.

Sed contra hoc sic potest argui: per illud qd̃ est posse in eẽntia angeli: aut intelligunt carentiã perfectionis actualitatis: aut aliquã nãm intelligibilẽ: que est nã potẽtialis nõ simplr̃: sȝ respectu forme angeli. Aut aliquã nãm pure potentialẽ. Si p̃mo mõ cũ illa carẽtia: nõ dicat aliq̃d reale positiuũ: ꝛ ex ꝯñti nõ possit esse pars eẽntie ãgeli: q: p̃uatio seu negatio nõ est eẽntia nec pars eẽntie. seq̃tur ꝙ esse actuale essentie angeli: realr̃: esset idẽ qd̃ eius essentia: nõ differens ab ea sȝ aliq̃d positiuũ absolutũ: seu relatiuũ: ꝛ sic nõ eẽt eẽntie ps: sed eẽntia tota. Si scd̃o modo adhuc nihil eẽt de essentia angeli nisi actualitas: q: sicut possibilitas forme: nõ esset eius eẽntia: sic nec possibilitas materie: sed tãtũmodo cõstitutũ ex actualitate mãe in cõpleta: ꝛ actualitate forme cõplete: ꝛ sic ad hoc seq̃retur ꝙ actuale eẽ angeli: esset realr̃ idẽ qd̃ eius essentia: nõ pars eius. Si tertio mõ p̃babilis esset opinio: supposito: ꝙ in natura angeli posset esse aliqua nã pure potẽtialis de eius essentia ꝛ apparẽter cõcordaret illi verbo Boetij. 1. lib. de trini. cap. 3. vbi dicit. ꝙ nihil sȝ materiã esse dr̃: sed sm̃ p̃priã formã. Sed sicut patebit inferius illud qd̃ est loco materie in angelo nõ est natura pure potentialis: ꝛ iõ illi opinioni nõ cõsentio. ℂ Alij dicũt. ꝙ esse angeli vltra suaȝ essentiã addit rem aliquã absolutã. Uñ esse est actꝰ ipsiꝰ essentie: nec est accidẽs: immo est quid nobilius eẽntia: cũ ipsa essentia plus habeat de possibilitate: q̃ȝ suũ esse: ꝛ intelligũt de esse actuali. Q: oẽs ꝯueniũt in hoc: ꝙ esse essentie nõ differt realr̃: saltẽ in re absoluta ab ipsa essentia. ℂ Alij dicũt q̃bus magis cõsentio ꝙ esse actuale: nihil absolutũ dicit sup essentiã ipsius angeli: sed tãtũmõ realẽ relõnẽ ad datorẽ ipsiꝰ esse. Q. declarãt sic. q: talis ẽ distinctio inter accidẽs ꝛ substãtiã: ꝙ substãtia nata est existere in se. Accidens aũt dr̃ ꝙ natũ est existere in alio nõ sicut pars: nec põt existere per se: nisi miraculose. Si ergo esse actuale: esset aliqua res absoluta vltra essentiaȝ ipsius angeli: cũ nõ sit natũ existere in se: sed in essentia: esset quoddã accidẽs ipsius essentie: qd̃ est incõueniẽs: quia cu esse sit quid actualius q̃ȝ essentia. Accidẽs plus haberet de actualitate: q̃ȝ subiectuȝ: ꝙ incõueniens est. ℂ Preterea cũ sm̃ phm̃. 1. de gnõne. substãtia non hẽat esse simpliciter per aliquod accidẽs: sed esse tale: iã eẽntia angeli p suũ esse: nõ haberet eẽ simpliciter: eo eẽ quo simpliciter cõpetit creature. Restat ergo ꝙ vltra essentiã ipsius angeli. esse nõ addit nisi relatione ad deũ. Inquantũ est dator ipsius esse: ꝛ ideo q: essentia dicit absolute qd̃ esse dicit in relatione ad datorẽ ipsius esse: iõ hec predicatio nõ recipitur: esse creature est ipsa essentia. Sicut nec ista currere est cursus: eo ꝙ illud qd̃ cursus dicit absolute: currere sig̃t in relõne ad currẽteȝ. Quia tñ relatio creature ad datorẽ esse: res aliqua est: q̃uis nõ absoluta: ideo siue ponaẽ: ꝙ eẽ creature dicat aliquã rẽ absolutã vltra essentiã ipsius creature: siue ponaẽ ꝙ tm̃ addat super essentiã relationẽ realem ad datorẽ ipsius esse. Cõcedendũ est ꝙ in angelo ꝛ in omni creata substãtia: est aliqua realis ꝯpositio ex essentia ꝛ esse. ℂ Et si dicaẽ cõtra predictã opinionẽ: ꝙ possumus intelligere angeli actualẽ existentiã: nõ intelligendo eius relationẽ ad creatorem: quia possumus intelligere actualẽ eius existẽtiaȝ nõ intelligẽdo eum sub rõne qua est creatus. Dico ꝙ eo mõ. quo intelligo angeli actualeȝ existẽtiã: intelligo relationẽ eius ad datorem sui esse. Si enim intelligo actualẽ eius existẽtiã in generali: seu in quodã cõmuni: intelligo relationẽ eius ad datorẽ sui esse i̾plicite ꝛ in generali. Si aũt intelligo actualẽ eius existẽtiã distincte ꝛ in speciali. intelligo relõnẽ eiꝰ ad datoreȝ sui esse distincte ꝛ in spãli.

Esse addit super essentiaȝ realeȝ relationeȝ.

L. c. 18.

Ad pᵐ Ad primum in oppositum cum dicitur. ꝙ si essentia ãgeli esset per esse aliud a se: pari ratione: ꝛ illud esse per aliud eẽ ꝛc. Dico ꝙ nõ oportet: siue ponatur ꝙ esse vltra omnẽ essentiam dicat rem relatiuam siue absolutam: quia relatio ad deuȝ: non refertur per aliam relationem. Sicut etiaȝ substantia est alba per albedineȝ: que est aliud a se. ꝛ quanta per quantitatem que est aliud a se: ꝛ tamen albedo nõ est alba per aliud a se formaliter nec quantitas quanta. Ita possibile est ꝙ essentia angeli: sit per actualeȝ exñtiaȝ: q̃ est res alia a se: absq̃ȝ hoc ꝙ oporteat illam actualem existentiam: eẽ per aliam actualem existentiam formaliter: etiam si illa actualis existentia dicat rem absolutam super essentiaȝ.

¶ Aliq̃ dicunt qḋ ipsuʒ esse nõ est: nisi inquãtuʒ per ipʒ aliquid est. Unde Boe. lib. de ebdomadibus. ipʒ eẽ nũdũ ẽ. at vero id qḋ est accepta essendi forma: est atq; consistit.
Ad 2m ¶ Ad scḋm dḋm ꝙ si ponam⁹ qḋ esse dicat aliquã rem absolutã vltra essentiam: nõ tñ opʒ ꝑpter hoc ꝙ sit accidẽs: cũ ipm tñq; per actũ ꝑmũ eẽ hẽat eẽn⁹ simplr̃ sʒ qḋ esse simplr̃ dĩ de substãtia creata. Nã aũt accidẽtis est: nõ aduenit rei an̄ esse simplr̃ sed post: ordine nãe: cũ substãtia per ipm nõ habeat esse simplr̃: sed tñ esse tale. vt eẽ albũ: rubeũ: ꝛ sic de alijs. Si aũt dicaĩ ꝙ dicat ipaʒ essentiã cũ quadã reali relatiõe ad datorẽ esse. ad hoc nõ seq̃ĩ: qḋ sit accñs. nec de rõne ei⁹ sit aliqḋ accñs. qꝛ realis relatio fundata super substãtiã accidẽs nõ est ꝑpe loquẽdo: nisi extẽdas nullũ accidẽtis ad oẽʒ rẽ q̃ nõ est substãtia: nec pars substantie: siue sit res relatiua siue absoluta.
Ad 3m ¶ Ad 3m dḋm. ꝙ bonitas angeli: ꝛ si sit bona per se ipaʒ formalr̃: tñ illa bonitas est ab alio. ꝛ ad aliũ vt ad finem referĩ. Sic dico ꝙ q̃uis angelus sit per essentiã suaʒ q̃si formalr̃: tñ sua eẽntia est ab alio. Unde ꝛ suũ esse sup eaʒ addit relationẽ ad illũ a quo est. Si aũt dicaĩ qḋ esse addit super eẽntiã rẽ absolutã. tũc alr̃ oʒ soluere ad arg⁹ dicendo ꝙ nõ sic se hʒ essentia angeli ad esse. sicut bonitas eius ad esse bonã. sed sicut se hʒ eẽ adhuc sit. ꝛ eo modo. Dico ꝙ sicut bonitas angeli nõ est bona p aliã bonitatẽ
Ad 4m formalr̃: ita ipm esse nõ est per aliud esse formalr̃. ¶ Ad 4m cũ dĩ. ꝙ per illud qḋ res est: vna est ꝛc̃. Dico ꝙ sicut ignis calefacit calefactiõe ꝛ caliditate: ita res est per esse: ꝛ per essentiã. qꝛ ſm Auic. 5. meta. ca. 5. q̃ditas est id quo est. q̃d est. Dico g̃ ꝙ res est vna numero per illud qḋ est
Ad arg⁹ sicut per essentiã. nõ per illud per qḋ est sicut p eẽ. ¶ Argumenta ad partẽ aliã. g̃rã ꝑncipalis ꝯclonis possũt cõcedi: qꝛ tñ cũ hoc niuunĩ cõcludere: ꝙ actualis existẽtia sit q̃dã res absoluta supaddita create eẽntie. qḋ falsuʒ vĩ qbusdã. iõ sʒ opinionẽ illoꝝ solui possit p modũ q seq̃ĩ.

Ad pm **Ad primum** cũ dĩ ꝙ diuersum est esse ꝛ id qḋ est eẽ. Dicũt aliq̃ ꝙ Boe⁹. ibi vocat: id qḋ est. nõ eẽntiã tñ. s. sed suppositũ creatũ: qḋ dicit eẽntiã ꝯtritã cũ ꝓprietatib⁹ nãlib⁹: sine qb⁹ actualr̃: ꝛ nãlr̃ esse nõ posset. Sʒ qꝛ si de⁹ crearet vnũ angelũ absq; omni accidẽte absoluto. ꝙ planũ est: deũ posse facẽ si vellet. ille ãgelus eo ipso quo eẽt substãtia in effectu. suppositũ esset: nec ad hoc ꝓ posset dici eẽ suũ eẽ: sʒ ꝙ Boe. ibi loq̃ĩ de eẽ. ¶ Ideo põt dici ꝙ ibi per eẽ intellectum nõ esse creatũ. quo creatũ formalr̃ est: sed diuinũ eẽ quo ois creatura est effecta: ꝛ cui⁹ qḋlʒ eẽ creatũ imitatio q̃dã est. ꝛ per id qḋ est: intellectũ ens creatũ. Uñ cõmen. Cũ dicit hoc est: vel corp⁹ est: vel hmõi: theologi hoc eẽ dictũ intelligũt q̃dã extrinseca denolatiõe ab eẽ sui ꝑncipij. Nõ. n. dicũt corporeitate corp⁹ esse. sʒ eẽ aliqd. nec hũanitate hoiẽ eẽ. s. esse aliqd. Qua pp sʒ Dyo. 5. ca. de diui. no. De⁹ dĩ eẽ: ꝛ eẽ subsistẽtiũ. Uel põt dici ꝙ diuersũ est eẽ: ꝛ id qḋ est in creatura. ꝑpter rõnẽ q̃ addit ipm
Ad 2m esse vltra essentiã creature. ¶ Ad scḋʒ dḋʒ. ꝙ q̃uis eẽntia ãgeli: nõ possit intelligi pater id qḋ realr̃ idẽ est: qḋ suũ eẽ loquẽdo de re absoluta: tñ ꝑt intelligi: nõ sub rõne esse: qꝛ hñ sunt rões diuerse rei eiusdẽ. vñ põt intelligi color nõ sub rõne qua aliqs spãlis color. ꝛ tñ in albedine idẽ sunt albedo: color.
Ad 3m ¶ Ad 3m dḋʒ ꝙ eo mõ quo ab eterno fuit verũ eẽntiã ãgeli eẽ eẽntiã: fuit verũ eẽntiã ãgeli eẽ: qꝛ ab eterno nõ fuit verũ essentiã ãgeli eẽ eẽntiã nisi q̃tũ ad eẽ intellm. ꝛ ab eterno verũ fuit eẽntiã ãgeli hẽre intellectũ esse: qꝛ q̃uis nõ fuerit in effectu ab eterno: tñ a deo fuit intellectum ab eterno. ¶ Q6. II.

Q6. II. Ar. pm **Secundo** querĩ vtrũ angeloꝝ eẽntia sit cõposita ex mã ꝛ forma. Et vĩ ꝙ nõ. Qꝛ si in ea eẽt mã: tũc ãgelus posset intelligere obiectũ nõ abstractuʒ a mã: nec a cõditiõib⁹
Secũdo. mãe. ꝙ falsuʒ vĩ. ¶ Itẽ cũ forma verius sit in intellectu q̃ in re extra. cũ rẽ extra habentẽ mãʒ faciãt talẽ: vtpote calidã vel nigrã: multo fortius faceret intellectũ angelicũ talẽ: hoc est calidũ vel nigruʒ. si in ipso esset mã. g̃ in ipsa mã nõ est. ¶ Iteʒ angelus vna creatione creat⁹ est. Tertio.
Sed due res nõ creanĩ: vna creatiõe passiua. Ergo eẽntia angeli ex duabus reb⁹ cõposita nõ est. ¶ Itẽ mã non Quarto.
est neĉia nisi ꝑpter possibilitatẽ ad esse. Sʒ in ãgelo nunq̃ fuit aliq̃ possibilitas ad eẽ: qꝛ nec an̄q; esset creat⁹. qa vt vult Ans. de casu dyab. c. 12. Mundus nõ potuit esse an̄q; eẽt: eo ꝙ in nihilo nulla est possibilitas. Nec postq̃ fuit creat⁹. qa qḋ ẽ nõ est i possibilitate impositate ad habituʒ esse. Ergo mã nõ est neĉia angelice essentie.

Contra Aui. 2. meta. sue. c. 1. Oẽ qḋ est in subiecto: est in subiecta mã: sed nõ ꝯuertiĩ. Sʒ in angelo est aliqḋ accñs: vt in subiecto. ergo in angelo ẽ materia. ¶ Itẽ ſm phʒ. 2. de anima. Forma est actus. Ergo pura forma: est purus actus. Sed si eẽn⁹ angeli non esset ꝯposita ex materia ꝛ forma eẽt pura forma. qꝛ nõ esset nisi forma. g̃ esset purus act⁹ ꝙ falsuʒ est. ¶ Itẽ in oĩ eo qḋ patiĩ ab alio est aliqd realr̃ inferi⁹ eo per qḋ agẽs agit rõne cui⁹ passuʒ patiĩ. Sicut in aqua ẽ materia q̃ est realr̃ inferior forma terre: per quã terra agit in aquã. Uñ pħs 3. de anima dicit. ꝙ semp honorabilius est agẽs patiẽte. Qḋ nõ põt intelligi sʒ rõnẽ tñ: qꝛ per h intẽdit pħs cõcludere realẽ inferioritateʒ in intellectu possibili respcũ intellectus agentis. Cũ ergo mouere sit agere ꝛ moueri pati. sʒ pħm. 1. de gnõne. Et angelus moueat seipʒ: vt superi⁹ habitũ est: opʒ ꝙ in ipso sit aliq̃ res inferior: p quaʒ moueaĩ: ꝛ aliq̃ res supior: per quã moueat. Ergo ꝯpositũ est ex duab⁹ naturis: quaꝝ vna supior ꝛ actualis: alia inferior ꝛ possibilis respectu alterius. In oppm / T. cõ. 2. ꝛ 3. / T. 2. 19. / T. 2. 45.

Ad istam qõnẽ dicũt aliq̃. ꝙ eẽntia angeli nõ est ꝯposita ex materia ꝛ forma: siue loquamur de materia vnigenea cũ materia corporaliũ: siue nõ. ꝛ tñ est essentia nõ pure actualis: sed aliquo modo possibilis: nõ enim opʒ ꝙ quelibʒ possibilitas requirat materiã: quia ois forma creata inquãtũ est a deo: est dependẽs ab eo ꝛ possibilis est. ¶ Pro hac opinione videĩ facere ꝙ dicit Boetius. in libro de duabus naturis: ꝛ vna persona christi. capitulo. 7. scʒ ꝙ omnis natura incorporee substantie nullo materie nitiĩ fundamẽto. ¶ Et illud qḋ dicit Auice. ꝑmo methaphy. capitulo secũdo. s. qḋ eẽ substãtie inquantũ est substãtia tantũ: non pendet ex materia: alioquin nõ esset substantia nisi sensibilis. ¶ Et ꝙ dicit Diony. 7. caplõ. de diuinis nominibus. Qḋ intellectuales angelicoꝝ animorũ virtutes sunt ab oĩ materiali multitudine purgate. Secũdo etiaʒ caplõ. angelice ierarchie. Dicit essentias intellectuales esse imateriales. Rñ⁹
¶ Sed isti innituntur falso fundamento: nõ enim dicitur necessarium esse materiã: ad hoc vt res sit possibilis respectu cause prime: sed ad hoc vt sit possibilis respectu sui ipsius: vel alterius inferioris se. Angelus autem cum moueat semetipm de vno velle: ad aliud velle. ꝛ de vna cogitatione ad aliam: ꝛ etiã de vno loco ad aliuʒ locum: quãuis non cõmensurando se loco: vt in pꝛio libro habitum est: possibilis est aliquo modo respectu sui ipsius: qꝛ esse motuʒ inquantum tale possibile est: respectu motoris. ¶ Auctoritates etiaʒ Boetij ꝛ Diony. intelligende sunt: de materia vnigenea. cum materia corporalium: cuiusmodi materia non est in angelis ponenda: vt inferius ostendetur. ¶ Non debent etiaʒ inniti auctoritati Auicen. quia ipse ꝛ Aristoteles. ꝛ auctor de causis: senserunt intelligentias: nunquã incepisse: nec eas esse possibiles: nisi respectu cause ꝑme: ꝛ nullo modo mutabiles. Et iõ non fuit mirũ si in hoc errore permanentes: in eis negauerunt materiã. Si enim credidisset Auic. eas incepisse ꝛ esse mutabiles: in eis materiam posuisset: cum ipse dicat. 4⁹ methaphysice sue. capitulo secundo. Qḋ omne qḋ incipit

qd incipit esse pri⁹ nō eē:hȝ sine dubio mā̄ȝ. Et.2.meta.
c.2.dicit.ꝙ res ſȝ ꝙ ē in po°:est alia res: ⁊ ipa ē alia res
T.c.12. ſȝ ꝙ i effectu. Si ēt credidiſſȝ phs.ꝙ a se ipſis eēnt mu/
Op. pro tabiles:i eis mā̄ȝ posuiſſet.cū ipse dicat.2.metha.ꝙ mā̄ȝ
pria. in eo qd mouet intelligere neceſſe est. ¶ Uidet igit mi
hi dōȝ.ꝙ eēntia āgeli cōposita est ex mā̄ ⁊ forma:extēdē
do nullā māe:ad oēm nām possibilē.ex qua: ⁊ alia natu
ra magis actuali cōstituit vnā per eēntiā. Et h̄ declaro
sic. Idē respectu eiusdē nō est agens ⁊ patiens simul:re/
spectu eiusdē rei:q: cū agens agit inquantū est in actu:⁊
nō inquātū est in potētia:⁊ patiēs patiat inquātū est in
potētia:⁊ nō inquātū est in actu. Si idē respectu eiusdē
⁊ rōne rei eiusdē simul esset agens ⁊ patiens:sequeret ꝙ
idē re⁹ eiusdē:sil' esset in actu ⁊ nō in actu:⁊ in po°: ⁊ nō
in potētia.que ꝯdictoria sunt.vt trahi pōt ex snia phi.p
elench. Ubi ostēdit que reqrunt ad ꝯdictionē. Sed mo
uere est agere ⁊ moueri pati. Ergo idē respectu eiusdem
nō est mouēs:⁊ motū simul rōne eiusdē rei. Cū ergo an
gelus moueat seipm:de vno velle ad aliō velle. ⁊ de vna
cogitatiōe ad aliā: ⁊ de vno loco ad aliū:eo modo quo in
pmo lib.declaratū est.pȝ ꝙ sil' idē angelus est mouens ⁊
motus:respectu eiusdē:q: respectu sui ipsi⁹. Ergo in ei⁹
essentia est vna res per quā ipe se mouet:⁊ alia res p quā
ipe mouet:⁊ primā rē dicimus formā:scdaȝ dicim⁹ mā̄ȝ:
accipiēdo mā̄ȝ:ſȝ ꝙ in pncipio hui⁹opiniōis expositū ē.
¶ Pro hac opiniōe vr ēt facere ꝙ dicit Aug.12.confes.
circa mediū.s.ꝙ oē mutabile insinuat notitie nr̄e quan/
T.c.30. dā informitatē qua formā capit. ¶ Et illud ꝙ dicit cō/
T.c.15. mē.sup.12.metha.s.ꝙ cā potētie in reb⁹in qb⁹ ē potētia:
est mā. Et etiā super.8.phy.s.ꝙ h̄ ppositio est ꝯuertibil'.
ꝙ simplex est:caret potētia.⁊ ꝙ caret potētia ē simplex
potētia.n.est cā ꝯpōnis alicui⁹ex duab⁹substātijs. ¶ Et
illud ꝙ dicit Boe⁹.1.li.de trini.ca.3. Forme subiecte esse
nō possunt:nā ꝙ certe forme accidētib⁹subiecte sunt.vt
hūanitas.nō illa accidētia suscipit in eo qd ipa est:sed eo
ꝙ mā est ei subiecta. Et paucis interpositis subiūgit.ꝙ
forma q̄ est sine mā nō poterit esse subiectū. Angelus aūt
aliquoȝ accidētiuȝ subiectū est. ¶ Pro hoc ēt facit:illō
ꝙ dicit idē Boe.in li.de vnitate ⁊ vno. De angelo ⁊ ani
ma.ꝙ vnūqdq; eoȝ vnum est cōiunctiōe māe ⁊ forme.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositū dōm:ꝙ āgelū intel/
ligere obiectū nō abstractum a
mā:nō est falsuȝ.cui⁹ ꝯriū in arg⁹ supponebat. Intelligie
tū ipm per spēm i mālē.nō.n.opȝ ꝙ q: hȝ mā̄m:iō intel
ligat suū obiectū per spēm cōpositā ex mā ⁊ forma: q: ta
le qd nō pōt recipi in aliquo per modū forme accidēta/
lis. Sed intelligit ꝯpositū ex mā ⁊ forma:per illius ꝯpo
Ad 2ᵐ siti silitudinē.q̄ ex mā ⁊ forma non est ꝯposita. ¶ Ad 2ᵐ
dōm.ꝙ forma caliditatis nō est veriꝰ:in intellectu āgeli/
co q̄ȝ in igne:q: in igne est ſȝ veritatē sue essentie:in in/
T.c.38. tellectu aūt per suā silitudinē.q: ſȝ phm.3.de aia.res nō
est in aia:sed spēs rei:⁊ sicut ignis est calidus p realitatē
caliditatis:ita ꝓportionalr.intellect⁹ est silis calido per
silitudinē caliditatis. Sȝ sicut silitudo caliditatis nō est
caliditas:ita esse silem calido nō silitudine vniuoca: sed
per silitudinē nō vniuoce repn̄tantē:nō est eē calidum.
Ad 3ᵐ ¶ Ad 3ᵐ cū dr̄.ꝙ due res nō creant:vna creatiōe passi/
ua ⁊c. Dico ꝙ veꝝ est.exn̄tes due in actu. Sed mā ⁊ for/
ma dū sunt cōstituētes vnā essentiaȝ:nō sunt due res in
Ad 4ᵐ actu sed in potētia. ¶ Ad 4ᵐ cū dr̄.ꝙ mā non est necīa
nisi ꝓpter possibilitatē adesse ⁊c. Dico ꝙ falsuȝ ē loquē
do de esse substātiali.⁊ possibilitate que duratiōe pcedit
illud esse.talis.n.possibilitas māe nō est necīa adeē rerū
que exierūt ineē per.creationem.siue sint corporales siue
spūales.q: anq̄ȝ esset tota potentia sue factibilitatis:erat
ex parte dei tantū. Est tū necīa mā ad hoc ꝙ ille res sint
Argu⁹in id qd sunt.⁊ vt sine mutabiles a se:vel ab aliquo inferio
oppoᵐ. ri se. ¶ Argumēta ad partē oppositā nō plus cōcludūt

nisi ꝙ eēntia angeli cōposita est ex duab⁹ naturis:quarū
vna respectu alteri⁹ est potētialis. ¶ Scdȝ tū argᵐ gra Nota.
forme:nō cogit.q: q̄uis forma informās mā̄m.nō sit cō
posita ex mā ⁊ forma:tū nō est pura forma nec purus ac
tus. Q: in ea est defect⁹perfectiōis alicui⁹ actualitatis.
nō est aūt pura nec purus actus:vbi est perfectiōis alic⁹
actualitatis defect⁹. Uñ si eēntia angeli nō esset cōposita
ex duab⁹naturis.tū eo ipso ꝙ non hēet oēm actualitatis
perfectionē cum adhuc esset creatura:non esset pura for
ma nec purus actus.

Consequenter qrit de scdo pnci/
pali. Et circa h̄ q̄/
runt duo. ¶ Primo vtruȝ mā angeloꝝ:sit vni/
genea cū mā corporaliū. ¶ Scdo vtꝝ sit actua/
lior:q̄ȝ forma quoꝝcūq; corpoꝝ. Q.1.

Q.1. Ar.p⁹

Primo ostendo.ꝙ mā angeloruȝ sit vni/
genea cuȝ mā corporalium. Q: p
lib.de mirabilib⁹sacre scripture.c.1.dicit de deo
ꝙ ex inferiori mā:q̄ȝ ipse prius ex nihilo ꝯdidit
cūctoꝝ visibiliū:intellectualiū:⁊ intellectu carētiū:spēs
multiformes diuisit. Ergo vnigenea ē mā ⁊ intellectua/
liū ⁊ corporaliū. ¶ Itē ois mā est ita nā potentialis: ꝙ Secūdo.
nō hȝ actualitatē:nisi p formā. Uñ phs.9.metha. Dicit T.c.15.
ꝙ mā potētia est donec veniat ad spēm. Sed ois nā pu/
re potētialis est vnigenea omni nāe pure potētiali. Ergo
oēs māe sunt vnigenee. ¶ Itē q̄ sunt in eodeȝ gn̄e vni/
genea sunt in pncipijs illius gn̄is. Cū g substātia corpo
ralis ⁊ spūalis sint in gn̄e substantie.vt pȝ per Porphy.
Opȝ ꝙ sint vnigenee:in pncipijs illius gn̄is.q̄ sūt pma
mā ⁊ forma substātie:inquātū est substātia.

Contra phs.1.de gn̄one.vna est tm̄ mā habētiū ad In oppᵐ.
seinuicē trāsmutationē. Sȝ ſȝ Boe.in li. T.2.1.
de duab⁹ naturis.⁊ vna psona xp̄i.c.7.nec substātia cor/
porea incorporeā:neq; incorporea in ea q̄ est corp⁹ muta
ri pōt. Ergo nō hn̄t vnigeneā mā̄m.

Respondeo ꝙ ſm quosdā:mā angeloꝝ est vni Rn̄⁹.
genea:cū mā corporaliū:ad silitu/
dinē qua diceremꝰ plēs ānulos de auro hēe mā̄m vnige/
neā.i.silem in substātialitate. Et hi innituntur rōnib⁹ fa/
ctis ad hāc partē. Addētes ēt aliā rōnē.s.ꝙ numerus est
in reb⁹maxime per mā̄ȝ. Sȝ vniuoce inuenit numerus
in substātijs spūalib⁹⁊ corporalib⁹. Ergo mā vniuoce in
eis est. ¶ Sed rōnes qb⁹ innitit ista opinio.nō multuȝ
cogūt:vt patebit in solōne argumētoꝝ. Hec ēt rō q̄ȝ su/
per addūt falsuȝ assumit. Dicēdo vniuoce esse numeruȝ
in substantijs spūalibus:⁊ corporalibus.vt inferi⁹ in ea/
dem distin.declarabitur. ¶ Unde mihi videtur sine p/ Mā̄ȝ an
iudicio dicenduȝ. Q: mā angelorū nō est vnigenea:cum gelorū ⁊
materia corporaliū hoc est dictu.ꝙ in illis nō ē vniuoce corpaliū
materia. Q: declaro rationibus ⁊ auctoritatib⁹. Exten/ nō eē vni
sio eniȝ est in substātijs maxime per naturā materie. Cū geneā.
ergo extensio in substātijs spiritualib⁹ inueniri non pos
sit:patȝ ꝙ de materia ipsoꝝ:⁊ de materia corporaliū: nō
dicitur materia vniuoce. ¶ Preterea materia se habet
ad formaȝ ad similitudinē:qua potentia passiua se habȝ
ad actum. Differentiā autem potentiaꝝ iudicamus a/
spiciendo ad differentiā actuuȝ. Unde si videmus actus
differentes specie ⁊ vnam potentiā esse determinatā ad
vnum actum.⁊ proportionataȝ illi.aliam autem poten/
tiam ad alium actum determinataȝ ⁊ illi ꝓportionataȝ.
ita ꝙ neutra illarum habet rationem potentie:respectu
speciei:in qua est actus alterius. Dicemus illas potētiaȝ
differre specie. ¶ Si autem quelibet respicit vtrūq; ac/
tum indifferenter.tunc iudicamus eas esse vnigenee na
ture. Uñ q: mā cuiuslibet elm̄ti est in potētia ad formaȝ
cuiuslibȝ elemēti. Dicim⁹ ꝙ in eis est mā vniuoce. Cuȝ
g mā angeloꝝ sit determinata ad formā spūalez. ⁊ illi sit
ꝓportiōata.⁊ nō sic in po° ad aliquā corporalē formaȝ. Et

mā ipsoꝝ corpoꝝ sit ꝓportio nata forme corporali:ita vt nō sit in potentia ad angelicaꝫ formam. Quia sicut dicit Boe⁹. in lib. de duabus naturis. ⁊ vna persona xp̄i.c.7. Substātia corporea in incorporeā mutari nō potest: nec ecōuerso. sequitur ꝙ materia in spiritibus ⁊ corporibus non est vniuoce. ¶ Ad hoc etiaꝫ sunt auctoritates. dicit eniꝫ cōmē. super. 8. metaphi. sic. ideo dicit Themisti⁹. ꝙ sol ⁊ luna ⁊ stelle: aut sunt forme sine materijs: aut habēt materias per equiuocationē: sicut dispositio in mā intellectus. ¶ Item aliqui super p̄dictū librū dicūt. nō inuenitur mā vna cōis vnicuiqꝫ reruꝫ naturaliū nisi ex reb⁹ habentibus generationem ⁊ corruptionem.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicenduꝫ. ꝙ in illa auctoritate accipitur nulluꝫ materie. non tantūmodo pro illa materia de qua fecit deus corporalia infra celum empyreū: sed etiaꝫ largissime pro omni potentiali natura perfectibili substātiali forma: siue suam formā precesserit duratione siue nō.
Ad 2^m ¶ Ad secūdum dicendū. ꝙ materia nō ideo dicitur nā potentialis ꝙ nullam penitus habeat actualitateꝫ propriā. vt dicūt quidā.
Mā di aliq̄ꝫ actualitatē hr̄e. Sed quia materia generabiliū ⁊ corruptibiliū tenet infimū actualitatis gradū: rem in potētia ad substantialem formā. Unde nō est inconueniens dicere ꝙ materia angeloꝝ plus habeat de ꝓpria actualitate q̄ꝫ mā corporū. q̄uis ita sit potētialis: respectu magne actualitatis forme angelice: sicut materia corporū: respectu parue actualitatis forme corporee. ¶ Preterea. si omnis materia diceret nullā pure potētialē: adhuc nō oporteret ꝙ vniuoce reperiretur in omnibus. quia sicut inferius ostēdetur: est aliqua possibilitas ad vnam formā: que nō est ad aliā. Unde p̄ncipiuꝫ pure potētiale māe generabiliuꝫ ⁊ corruptibiliū concreatū. qđ est transmutabile: in formaꝫ substātialem: nō est trāsmutabile in formā accidentaleꝫ. nec ecōuerso. vt inferius declarabitur. cū tractabitur de isto principio pure possibili.
Ad 3^m ¶ Ad tertium solutum est in p̄cedenti dist. q. 3. vbi dictū est. ꝙ substātia nō dicitur vniuoce de substātijs spūalibus ⁊ corporalib⁹. Q6. II.

Q6. II. Ar. p^o **Secundo** queritur vtruꝫ angeli materia sit actualior q̄ꝫ cuiuscunqꝫ corporis forma. Et videtur ꝙ nō. Quia forma corporis nobilissimi cōpletiua. nō est possibilis nisi respectu dei. Sed materia angeli est possibilis respectu ipsius angeli. quia āgelus moueri pōt a se ipso. Ergo materia angeli possibilior est q̄ꝫ forma corporis nobilissimi.
Secūdo. ¶ Item forma corporalis cōpletiua. nata est perficere ⁊ nō perfici. Sed materia ipsius angeli: nata est perfici forma substātiali. Cum ergo potētialior sit natura que per aliā nata est perfici substātialiter: q̄ꝫ illa que per aliā non est nata perfici substātialiter: possibilior est mā angeli q̄ꝫ
Tertio. forma completiua alicuius corporis. ¶ Item magis est possibile ꝙ est in potētia ad formā substantialē ⁊ accidētalem: q̄ꝫ ꝙ est in potētia ad formā accidentalē tantum. Sed mā ipsius angeli est potētialis: non tantūmodo respectu forme accidētalis: sed etiā substātialis. Forma aūt cōpletiua corporis: nō est in potentia nisi respectu forme accidentalis tantum. Ergo possibilior est materia ipsius angeli: q̄ꝫ forma cōpletiua alicuius corporis.

In opp^m **Contra** Diony. 7. cap. de diuinis nominib⁹. dicit ꝙ deus semper cōuertit fines prioꝝ principijs secūdoꝝ. Sed ibi finem accipit pro inferiori: ⁊ p̄ncipium ꝓ superiori. ⁊ secūda ꝓ inferioribus. Ergo deus cōuertit inferi⁹ superioꝝ. superiori inferioꝝ. ita ꝙ superius inferiorū: est sub inferiori superioꝝ. Sꝫ inferiora superioꝝ sunt materia angeli. Superi⁹ corporuꝫ est forma nobilissima nobilissimi corporis. Ergo forma nobilissimi corporis est sub mā āgeli.
Rn̄o Op. vna ¶ Ad hāc questionē possꝫ ꝓbabiliter dici. ꝙ materia angeli est actualior: q̄ꝫ forma corpalis: cuiuscūqꝫ corpis: q: passio itellectualis nobilior est. q̄ꝫ q̄cūqꝫ actio pure corporalis. ꝗ nobili⁹ est p̄ncipiuꝫ passiuū substātie intellectualis: q̄ꝫ principiuꝫ actiuū cuiuscūqꝫ substātie corporalis pure. Sed p̄ncipiuꝫ passiuū substātie intellectualis est illud qđ in ipsa dr̄ materia p̄ncipium actiuuꝫ substantie corporalis. est eius corporalis forma. Ergo nobilior est angeli mā q̄ꝫ forma cuiuscunqꝫ substantie pure corporalis. Opi. 2^a ma ꝓbabilis. ¶ Alijs etiam posset videri cōtrariū. quia cū ex forma cōpletiua alicuius corporis. ⁊ alia actualiori natura: nō possit cōstitui vnū per essentiam ꝓpter forme actualitateꝫ. ex materia angeli: ⁊ eius forma nō posset cōstitui vnum per essentiam. si mā eius esset actualior q̄ꝫ forma cuiuscunqꝫ substātie corporalis.

Rn̄o **Qui** vult tenere p̄mā opinionē? potest respondere ad arg^a que sunt cōtra eā per modū sequētē.

Ad p^m **Ad primum** dici pōt ꝙ si forma corporis eēt possibilis ad patiendū tali passione: qua patitur angeli materia: nobilior esset q̄ꝫ sit modo. quia ex nobilitate nature create est vt per ipsuꝫ possit recipi in creatura passio intellectualis: q̄uis maioris nobilitatis sit illa natura per quā illa passio p̄t effici.
Ad 2^m ¶ Ad secundum dicenduꝫ. ꝙ perfici forma intellectuali. nobilius est q̄ꝫ perficere eo modo quo perficit forma
Ad 3^m corporalis. ¶ Ad tertium cuꝫ dicitur. ꝙ magis est possibile: ꝙ est in potentia ad formā substantialē ⁊ accidentalem simul: q̄ꝫ ꝙ est in potentia ad formam accidentalem tantuꝫ ⁊c̄. Dico ꝙ verū est ceteris paribus. Sed h̄ nō sunt cetera paria. quia ex vna parte est forma substantialis ⁊ forma accn̄talis vtraqꝫ intellectualis. ex alia parte forma accidentalis corporalis. Unde dico ꝙ illud qđ est in potentia ad formā accidentalē corporalē tantum. magis est possibile: q̄ꝫ illud qđ est in potentia ad formaꝫ substantialē ⁊ accidētalem simul. loquēdo de forma substātiali intellectuali: ⁊ accidētali intellectuali. ¶ Ad rationē que etiā adducebatur pro alia opinione potest dici. ꝙ nō multuꝫ videt̄ valere. quia ratio. quare ex forma completiua alicui⁹ corporis: ⁊ alia actualiori natura non possit fieri vnū per essentiā. est. quia illa forma importat vltimā actualitatē in illa spē. Materia aūt ipsius angeli nō importat vltimā actualitatē ipsius spēi in qua est per reductionē. Nō aūt est incōueniens ꝙ aliquid citra vltimaꝫ actualitatē nobilissime spēi sit actualius actualitate speciei pure corporalis.

Rn̄o **Qui vult** tenere opinionem aliā? Faciliter pōt respondere ad argumentū qđ est contra eam. Dicendo ꝙ Dyo. per fines prioꝝ. ⁊ p̄ncipia secundoꝝ nō intelligit materiā superiorū: ⁊ formā iferiorum. Sed inferiores substātias inferioꝝ ordinuꝫ. Unde Nota. in ordine substantiarū corporalium inferior orbis inter orbes: nō generabiles: nec corruptibiles. s. orbis lune: superior est superiori orbe inter orbes generabiles ⁊ corruptibiles. s. orbe ignis: ⁊ superius corpus. s. celum empyreuꝫ: est inferius inferiori intellectui: ⁊ anima itellectualis naturaliter est inferior quantū ad naturalia inferiori angelo. ⁊ superior angelus inferioris ordinis. est inferior inferiori angelo superioris ordinis. ⁊ sūmus seraph est inferior deo in infinitum.

Consequenter queritur de tertio principali. Et circa hoc querūtur duo. ¶ Primo vtrum angelus vniuersalis sit in reali existentia. ¶ Secundo vtrꝫ angelus singularis signatus: addat differentiam essentialeꝫ super spēm. Q6. I.

Q6. I. Ar. p^o **Primo ostendo** ꝙ angelus vniuersalis sit i reali existētia. Quia vniuersale non est nisi in vniuersali. qđ eniꝫ est in singulari singulare est. Sꝫ vniuersale est in intellectu angeli: alias eniꝫ nō intelligeret vniuersale. Ergo realr̄ ē āgelus vniuersalis.

¶ Item

¶ Item plus pōt deus facere q̃ possimus intelligere. Sed intellectus potest intelligere angelū in vniuersali non intellecto angelo in particulari: ergo deus potuit facere angelum vniuersalem separatum a particulari. Et si sic. p̄babile est q̄ fecerit ad manifestationem sue potētie. ¶ Item nihil potest intellectum mouere nisi sit in reali existentia: quia posse agere: non cōuenit rei nisi realiter existenti. Sed vniuersale angeli potest mouere intellectuz: q̄ pōt intelligi: ergo est in reali existētia.

In opp^m

Contra philosoph^o. 7. methaphy. improbat opinionē ponentium species separatas a singularibus. ¶ Ad istā op̄inionem dixerunt aliqui. Q̄ vniuersale quorūcūq; singularium: est in reali existentia: nō separatum a singularibus: in quolibet singulari: q̄ sub ipso cōtinetur existens indiuisum. Unde vniuersale hominum cum vnus homo corrumpitur: non corrumpitur: quia in alijs remanet totum. Unde nullum vniuersale corrumpi potest: nisi per corruptionem omniū suorum singularium: & cum aliquis homo generatur: vniuersale hominis non propter hoc generatur: sed ille homo: vniuersale qđ in alijs erat saluatū in se suscipit. Et istud dicebant illud esse qđ est p̄prium obiectum intellectus & primū Et illud quo intelligitur singulare per reflexionem: quia eniz est in singularibus: ideo per cognitionē ipsius reflectitur intellectus ad singulariū cognitionē. ¶ Et cū dicebatur q̄ idem creatum nō potest esse in pluribus suppositis indiuisū. Dicebant hoc esse verum de ydētitate in numero: nō de ydētitate in specie. ¶ Sed hec opinio falsa est & improbabilis. Cuius falsitas satis p3 per ea que philosoph^o. 7. methaphy. p̄bat nō tantum species nō esse separatas a singularibus: sed etiā vniuersalia non existere actualiter in singularib^o. ¶ Preterea aut ip̄m vl'e esset de ratione cuiuslibet singularis sui: aut nō. Si sic. tūc res creata simplex indiuisa: esset de ratiōe plurīū suppositorū: qđ est impossibile: solius enim diuine essentie p̄prium est: qđ sine sui multiplicatiōe sit tota de rōne pluriū suppositoz. Si nō: tunc ip̄m vniuersale realiter existere: vt dicunt esset inutile: quia nō esset vtile ad singularium existentiā: cum esset aliquid extra essentiā eoz: nec ad eoz cognitionē: cum nō esset de ratione eoz: nec ad eoz op̄ationem. ¶ Dicendum ergo ad q̄stionem q̄ vl'e quadrupli̇r pōt accipi. ¶ Uno mō in cāndo ſm quē modū dicim^o: q̄ de^o est vl'is cā oīu3. ¶ Alio mō per indifferētiā aptitudinis ad informādū plura: s3 quē modū forma quārū est ex se nata est īformare plēs partes m̄ae vnigeneas: diceret vl'is si esset actu ex̄ñs a m̄a separata. ¶ Tertio mō p indifferētiā in rep̄sentādo: ſm quem modū sp̄es in intellectu ex̄ñs dī vl'is sub rōne qua nō representat hoiem hūc vel illū: sed hoiem inquātū hō est. De qua dicit Auic. 5. metha. sue. c. i. q̄ q̄uis respectu indiuidoꝝ sit vl'is: tñ respectu aīe singularis in qua imp̄mit est indiuidua. ¶ Quarto mō per indr̄iam in p̄dicando s3 quē modū dicit Porphyrius. q̄ vl'e est qđ patitur de plurib^o: & hoc est p̄prie vl'e. ¶ Nā vl'e dictū trib^o modis p̄ntis: ſm rei veritatē singulare est. ¶ Dico ergo q̄ ip̄m vl'e de quo intēdim^o loq duo ꝯplectitur s3. Id qđ ē vl'e vt ipsā hoīs vel angeli essentiā: vt intellectā p̄ter vnitatē & multitudinē nūeralē: & ipsam vl'itatē q̄ est p̄dicabilis de plib^o. S3 neutro mō est in reali ex̄ñtia āgelus vl'is nec quecūq; res alia: q̄ ipsa vl'itas est res ꝯstituta a rōne. Et dī intētio sc̄da: q̄ nō accidit q̄ditati rei: nisi vt intellecta est p̄ter vnitatē & multitudinē nūeralē: ſm quē modum non pōt esse actu in re extra: qua propter vt sic intellecta dicitur intentio prima.

Angelus vl'is neutro mō ē in reali ex̄ñtia.

Ad p^m

Ad primum in oppositum dicendum. q̄ vl'e esse in intellectu angeli. Dupliciter pōt intelligi. s. aut ita qđ sit in intellectu ip̄3 īformāns: aut ita qđ sit obiectū ipsius. Primo mō est in intellectu āgeli vl'e. Sc̄do mō dictuz qđ simplr̄ est singulare. Sed sic nō est in intellectu angeli vl'e de quo loqmur: nihil n. informans intellectū angeli est p̄dicabile de angelis singularibus: tñ in intellectu āgeli est obiectiue: q̄ ab ipso ē intellectū: per sp̄ē intellectū angeli informantē. ¶ Ad secunduz. q̄ ratio potest distinguere inter ea: que in reali existētia nō possunt separari per quācūq; potētiā: possumus eniz intelligere essentiā preter eē: & tñ deus nō pōt facere essentiā preter esse: q̄cq̄d tñ possumus vere intelligere esse deus pōt facere esse. Sed nō possumus vere intelligere vl'e actualiter existere p̄ter singulare. ¶ Ad tertiū cū dī: q̄ nihil pōt mouere intellectū nisi sit in reali existētia &c. Dico q̄ verū est in se: vel in sua sp̄ē: seu in sua causa. q̄uis autē vl'e realr̄ non existat tñ eius sp̄es realr̄ in intellectu existit: q̄ q̄uis nō existat māliter: tamē cū sit res aliqua: & existēs in re vera: realem existētiā habet & realiorem q̄ si existeret in aliquo subiecto corporali: si possibile esset speciem intelligibilem in subiecto corporali existere. Et etiam qđ est vniuersale: q̄uis realem existentiaz non habet sub ratione qua vniuersale: tamen habet esse representatum: qđ esse sufficit ad mouenduz intellectum: mediante predicta specie.

Ad 2^m

Ad 3^m

¶ Questio. II.

Q̄o. II.

Ar. p^o

Secundo queritur vtrū angelus singularis sig̃tus: addat differentiaz essentialē: super speciē. Et v̄r q̄ sic. Quia eniz sp̄es significat modo magis determinato illud idē qđ significat genus: addit differētiā essentialē super genus. Ergo a simili cū illud idē qđ significat species modo min^o determinato: significet singulare sig̃tū modo determinatissimo. Uidetur q̄ addat differentiā essentialē super speciem. ¶ Item intentio nature non terminatur nisi ad singulare completū: natura enim nō intendit q̄ operari nō potest: nō potest autē operari hominē vniuersalē: quia vniuersale nō est nisi per cooperationē intellectus: ſm q̄ dicit Auicen. 3. methaph. sue ca. vlti. Sed illud ad qđ terminatur intentio nature: nō est differētia accidētalis: sed substātialis: ergo singulare cōpletū addit differentiā essentialē super speciē. ¶ Itē si singulare non adderet differentiam essentialem super speciem: non differret essentialiter Petrus a Joanne: q̄ falsum est.

Secūdo

Tertio.

Contra si adderet differentiā essentialē super speciē: posset diffiniri. Sed ſm p̄hm. 7. metaphysice. nullum singulare significatū potest diffiniri. ¶ Item si adderet differētiā essentialem super speciē esset scibile: quia res est scibilis per sua principia essentialia. Sed ſm p̄hm. 3. methaphysice. de singularibus non est scientia. Ergo nullū significatū singulare addit differentiā essentialē super speciē.

In opp^m. T. 2. 35.

T. c. 12. & 20.

Respondeo q̄ cum omnis differentia essentialis importet actualitatē essentie sub aliqua ratione positiua determinante essentiā magis vel minus: s3 qđ est differētia specialior vel generalior: & vnitas indiuidualis significati: nō importet cum essentia aliquam rationem positiuam: sed tantum negationem diuisibilitatis salua integritate essentie. Angelū singularis significatus non addit aliquam differentiam essentialē super speciē. ¶ Uel aliter potest dici ad questionem. Q̄ differentia essentialis potest accipi dupliciter. ¶ Uno modo pro actualitate essentie sub ratione determinante ipsam essentiam absolute magis vel min^o sc̄dm q̄ est differentia specialior vel generalior. ¶ Alio modo pro actualitate essentie sub ratione determinatiua ipsius non absolute inquantum essentia est tantum: sed sub ratione qua essentia actu ens. ¶ Primo modo hic angelus non addit dr̄iam essentialem super sp̄ēm. Q̄ ois talis dr̄ia cōstituit sp̄ē subalternā vel sp̄lissimā

R^o

Angelus singl'aris sig̃t^o n̄ addit dr̄iā eēntialē sup spēz.

Et de talibus differentijs loquitur Porphyrius cuz di cit q differētia patitur de pluribꝰ. ¶ Secūdo mō dico Q, ħ angelus addit dr̄iam eēntialem sup spēm: si res est actu ens per suā eēntiā. q: vt patebit in qōne sequēti: desi gnatio eēntie est per suū eē in actu. Si aūt res nō est actu ens per suā eēntiā: sȝ per aliqd additū eēntie: tūc planū est: q ħ angelus nō addit dr̄iam eēntialez sup spēm: nisi inqȝtum essentiale distinguitur cōtra illud tm̄: q adue nit essentie post primum actuale esse.

Ad pᵐ **Ad primum** dōm q non est sile: q: dr̄ia siue cō stituens spēm subalternā: siue spe cialissimā: est determinatiua eēntie absolute: ꝛ dr̄ia autez cōstituens singulare signtū: nō determinat eēntiā absolute: sed sub rōne qua actu ens. ¶ Ad 2ᵐ dicūt aliq ꝓbabilr: q itētio nāe: terminat: nō ad spēz nec ad singulare signtū: sȝ ad singulare vagū ꝛ ad aliquez hoiem: vel ad aliquem equū: ꝛ sic de alijs. Vn̄ Auic. 6. metha. c. 5. īdiuidua signta nō sunt fines eēntiales nāe: nam finis eēntialis nāe est vt sba q̄ est homo vel equus: ꝛ vt illud esse sit stabile. ¶ Ad tertiuȝ dōm: q ad ħ q vnū singulare signtū sbalr differat ab alio: nō opȝ q addat dr̄iam eēntialez sup spēm: q: per illud per qd singulare signtū est in se sbalr indistinctū: est ab alio sbalr distinctū. per suā aūt vnitatē indiuidualē est in se sbalr indistinctū. Vn̄ ꝛ per eaȝ est ab alio substātialr distinctū. vnitas aūt indiuidualis nō addit sup nām spēi eēntialē dr̄iam: sȝ tm̄ negationē diuisibilitatis salua inte gritate sua. vn̄ nā humana sub rōne qua indiuisibilis sal ua integritate sua est humane nature qdam singulare determinatum: seu signtum.

Ad 2ᵐ ad ptē aliā. Ad 3ᵐ

Argᵃ ad ptē aliā. **Ad primum** ad partem aliā dōm: q ꝓcedit de eēntiali dr̄ia determinante eēntiaȝ absolute: nō de illa q̄ sibi cōuenit sub rōne qua ens actu. talis eni nō accipit in diffinitiōe: eo q logicus nō sic cōsi derat ea q̄ cōueniūt eēntijs inqȝtū sunt actu exntes: sicut ea q̄ cōueniūt eis inqȝtū cōsiderate sunt absolute. q: eaꝝ cō sideratio mō pmo nō cadit sub arte eo q eaꝝ exntie pnt

Ad 2ᵐ De singu lari quō pōt esse scia.

eē in numero idetermīato quo ad nos. ¶ Ad 2ᵐ dōȝ: q illud vbū phi itelligēdū est de singularibꝰ corruptibili bus: ꝛ de scia qua scit de re q ipsa actu est: talis. n. scia nō pōt eē in nobis de singulari corruptibili. q: cū abstrahit a sensu: incertū est vtrū sit vel nō sit: ꝛ scia ē cognitio cer ta. Sȝ de singulari incorruptibili possumꝰ scire ꝛ si est ꝛ quid est. de corruptibili aūt scire possumꝰ qd est de inesse intellectoꝛ: quid est realr: supposito q sit actu.

Consequenter q̄rit de q̄rto ꝓnci pali. Et circa ħ q̄ runt duo. ¶ Primo vtrū angelus sit sba vno nuō formalr per aliqd supadditū essentie sue. ¶ Scdo vtrum in angelis sit numerus: qui est quantitas discreta. ¶ Q. I.

Q. I. Ar. pᵒ **Primo ostendo** q āgelus sit sba vna. nūero for maliter p aliqd supadditum eēntie sue Dam. lib. 3. capi. 11. vult q indiuiduatio fit per acci

Secūdo. dens. ¶ Itē Auic. 3. meta. cap. 3. dicit q vnitas sbe non recipit in certificatiōe qditatis alicuiꝰ sbaꝝ. sȝ est qddaȝ

Tertio. cōsicans substātiam. dr̄ ergo de eis sicut accidēs. ¶ Item porphyrius ponit rōnē indiuiduationis per accidentia.

Quarto. ¶ Item esse vnum numero: pͥsupponit eē. Sȝ esse crea ture dicit aliqd supadditū eēntie. q: saltem includit rela

Quinto. tionē ad creatorē. ergo multo fortius sua vnitas. ¶ Itē aut est vna substātia numero per eēntiā suā vt indiuisaȝ: aut per aliqd superadditū eēntie sue. Nō pmo modo: q: intelligendo aliquā nām vlem intelligo eius essentiā vt non diuisam. Ergo restat q substantia creata sit vna nu mero formalr per aliqd superadditum essentie sue.

In oppᵐ **Contra** per illud habet res esse: per q hȝ esse vna. Sȝ res nō est per ea que cōsequunt eiꝰ eēn tiaȝ. ergo nō est vna nūero per aliqd super additū eēntie sue: cū tale qd eius eēntiā cōsequat. ¶ Itē phs. 4. meth: dicit q vniuscuiusqȝ substātia vna est: nō sm̄ accn̄s: sed superadditum substātie accn̄s est. ergo nō est vna nume ro per aliquid super additum essentie sue. T. c. 3.

Respondeo q sicut vle pōt dici: vel per indiffe rentiam in rep̄sentando. Vel per indifferētiā in īformādo. Vel per idifferētiā in ꝑdicādo: vt habitū est superius: ita vnū numero triplr pōt accipi. Sed ħ nō intēdo querere: nisi de vno in numero opposi to vli per in dr̄iaȝ in ꝑdicādo: sȝ quēadmodū dicimꝰ vnū numero q est ħ res ꝛ non predicabilis nisi de vno solo. ¶ Dixerūt aūt qdā: q substātia creata est vna numero formalr: per aliqd supadditum eēntie sue. De quoꝝ opi nione videt fuisse Auic. Dicūt enim q denoiatiua signi ficant accn̄s. vnū aūt est denoiatiuū. ¶ Preterea: q: vni tas est ꝓncipium numeri: ꝛ numerus est quātitas discre ta: que est accidens: ꝛ ita videtur eis q ois vnitas creata sit accidēs. ¶ Preterea: q: alr esset nugatio: dicēdo sba vna: nisi vnitas significet aliqd supadditū substātie q̄ est vna. ¶ Sȝ ħ opinio nō vr̄ rōnabilis. Vn̄ ꝛ cōmē sup. 4. metha. rep̄hēdit Auic. de hoc ꝛ dicit sic. Auicē. aūt mul tū peccauit in ħ: q existimauit q vnū ꝛ ens signt dispō nes additas eēntie rei: ꝛ miruȝ est de isto hoīe quō erra uit tali erroꝛe. Et arguit sic. ꝯ ipm̄. Si res esset vnuȝ per aliquā reȝ additā sue nāe: sicut credidit Auic. tunc nihil esset vnū per se ꝛ per suā substantiā: sed per rē additā sue substātie: ꝛ illa res q̄ est vna si dr̄ q est vna per intētiōeȝ additā sue essentie: quereret etiā de illa re per quaȝ sit vna Si igit sit vna per intentionē additā illi reuerteret: aut ꝓ cedit in infinitū. ¶ Videt ergo mihi dōm. q substātia

angeli est vna nūero formalr: nō per aliqd reale supaddi Q, vni tuȝ essentie sue: sed per essentiā suā: sub rōne qua indiui tas nūe sibilis integritate sua salua. Hoc dico pp vnitatē speciei: ral nihil natura. n. humana vt intellecta preter vnitatem ꝛ mul addit rea titudinē: intelligit nō vt multiplicata: tn̄ vt multiplica le sup es bilis salua integritate sua: q: qcquid debet hoi: vn̄ hō est sentiaȝ. totū saluat in quolibȝ hoie singulari. Indiuisibilitas aūt nō dicit aliquā reȝ positiuā: ꝛ sic vnitas nūeralis ipsiꝰ an geli ꝛ sua essentia nō differūt nisi rōne eo q vnitas super essentiā nō addit nisi indiuisibilitatē predictā. Vn̄ cōmē. super. 4. metha. loquēs de ente ꝛ vno dicit q signt ean dem essentiā: sed modis diuersis: non dispōnes diuersas additas eēntie: ꝛ aliqbꝰ iterpositis postea dicit: q sba cui uslibet rei est vna essentialiter nō per rē additā illi.

Ad primum in oppositum dicendum. q illa auctoritas Dam. intelligēda est quantuȝ ad manifestationē indiuiduationis: manifesta tur enimꝰ Petrus esse aliud indiuiduū a Joā. per diuer sa accidentia que in eis sunt. ¶ Ad scdm dicendū q au Ad pᵐ ctoritas Auicen. neganda est in ꝓposito. ¶ Ad tertium Ad 2ᵐ dicendū est sicut ad primuȝ. ¶ Ad quartū cum dicitur: Ad 3ᵐ q esse vnum numero presupponit esse ꝛc. Dicunt aliqui Ad 4ᵐ q vnitas immediatioꝛ est essentie creature: qȝ suum esse in effectu: quia vnitas vltra essentiam nō addit aliquid positiuū: sed tantū negationeȝ diuisibilitatis. Vnitas. n. indiuidualis est ipsa essentia inquātum indiuisibilis sal ua integritate sua: seu inquantum indiuisibilis in plures essentias tales: esse autem in effectu addit super essentiā relationeȝ positiuā ad datoꝛem ipsius esse. Dicunt ergo q quamuis essentiam esse vnam: presupponat essentiaȝ esse: non tamen ex hoc sequitur q vnitas presupponat esse. Vnitas enim non est idem q essentiam esse vnam. Sicut non valet hoc argumentum: essentiam esse essen tiam: presupponit essentiam esse. Ergo essentia presup ponit eē. ¶ Alij dicūt q vnitas indiuidualis inest eēn tie mediāte eiꝰ eē: ꝛ q vltra essentiā addit relōnē ad da toꝛē ipsius esse: ꝛ negationem supradicte diuisibilitatis.

¶ Ad qntum

Ad 5m ¶ Ad quintū cū dr̄. q intelligēdo aliquā essentiā vl'em intelligo ipsaz: vt nō diuisam rc̄. Dico q verū est: sed nō intelligo ipsam: vt nō multiplicabilē: vel nō diuisibilem salua integritate sua. ¶ Rationes ēt que fuerunt adducte p opinione alia in corpore qōnis: non multū cogant Nō enim oē q patit de alio quasi per modū denoiatiōis est accidēs illi de quo patit: sed sufficit q sup ipm addat aliqd differēs sm rōnē tm̄: cui' ptrīū supponebat rō pria. ¶ Preterea nō ois numerus est quantitas discreta: vt in sequēti qōne declarabit: cui' ptrīū supponebat scda rō. ¶ Preterea ex dictis nō seqtur q sit nugatio substātia vna: qr vnitas addit super substantiam indiuisibilitatez integritate sua salua. & sic soluit rō tertia. ¶ Qō. II.

Qō. II. Ar. p°

Secundo

querit vtr in angelis sit numerus qui est quantitas discreta. Et vr̄ q sic. Qr in angelis est nūerus. Sz sz phz in lib. pdicamētoz. nūerus dr̄ discreta quantitas. ergo in angelis est nūerus q est quātitas discreta. ¶ Itē Dam. lib. 3. ca. 5. numerus est significatiuus quantitatis numeratoz. Cū ergo in angelis sit nūerus: ille nūerus est quantitas nō continua. ¶ Itē numerus q est in āgelis mēsurari pōt per vnitatē. Sed omnis numerus mēsurabilis per vnitatē quātitas est discreta: ergo in angelis est numerus qui est quātitas discreta. ¶ Itē passiones q attribuunt in arismetica nūero q est quātitas discreta: pueniūt numero q est in angelis: aut. n. est par: aut impar: & sic de alijs. ergo vr̄ q sit quātitas discreta.

Secūdo — Tertio. — Quarto.

In opm. T. 2. 68.

Contra

arismetica que est de nūero prior est geometria que est de quātitate continua. Sed sm phm. 3. phy. numerus qui est quātitas discreta: est ex diuisione cōtinui. ergo seqt q nō ois nūerus est quantitas discreta. s. ille q nō cāt ex diuisiōe cōtinui: & talis est nūerus q est in angelis. ¶ Itē ens creatū pmaria diuisione diuidit in ens actu: & in ens in potētia. Itez qdlibz illorū diuidit immediata diuisione: in vnū & multa. Certū est aūt q ens in actu superi' est ad quātitatē: nūerus aūt q est quātitas discreta cōtinet sub quātitate. Sed ptētū sub inferiori: nō est immediate diuisiuū superioris. ergo multitudo que est immediate diuisiua entis in actu: nō est quātitas discreta: qūuis ergo in angelis sit multitudo nō tamē opz q illa sit quātitas discreta.

Rn° Nūerus q ē in angelis nō ē qūtitas.

Respondeo

q nūerus q est in angelis non est quātitas discreta. Nō. n. opz oēm multitudinē quātitatē esse discretā. Sicut bn̄ ostēdunt rōnes adducte ad istā partē in opponēdo. ¶ Ad h etiā est alia rō: qr est qdā vnitas substātialis: qr vt habitū est in qōne pcedēti: substātia est vna nūero per essentiā suaz ita q vnitas non addit super ipsaz nisi indiuisibilitatez: que nō dicit super essentiā substātie aliqd positiuūz. Ita pōt dici q qūtas est vna nūero formalr per essentiam: & quātitas silr: & sic de alijs. Cū ergo tam ex vnitatib' substantialib': qz ex vnitatib' que sunt quātitates vel qualitates: cōstitui possit multitudo: & ois multitudo sit nūerus seqtur q nūerus circuit oē pdicamētū: sicut vnitas. Unde qr in angelis sunt vnitates substātiales. s. ipsorum substātie sub rōne supradicta. Sunt ēt in eis alique qūtates: sed in nullo ipoz est dimēsionalis quātitas. Jō in angelis est numerus q super āgeloz substātiā: nō addit aliquā rē positiuaz: & iō reducit ad gen' substātie. Et in eis etiā est nūerus q ptituit ex vnitatib': que sunt qualitates: nec addit super eas nisi negationē. Sed in eis nō est aliqs numerus cōstitutus ex vnitatibus que sint quātitates dimēsionales: qr nō sunt in angelis. Et iō in angelis nō est numerus q sit quātitas discreta: est tn̄ quātitas dimēsionalis in partes distincta quaz quelibz est dimensionalis quantitas.

Ad pm

Ad primum

in oppositum cū dr̄. q numerus est discreta quātitas. Dico q intelligendū est de illo qui causat ex diuisione ptinui. Sed talis numerus nō est in āgelis. ¶ Ad scdm cū dr̄. q numerus est significatiu' quātitatis numeratoz rc̄. Dico q aut intelligēdū est de numero cāto ex diuisiōe ptinui aut quātitatē extēdit ad oēm plalitatē: large vtēdo noie quātitatis. ¶ Ad tertiū cū dr̄ q ois nūerus mensurabilis p vnitatē est quātitas discreta rc̄. pōt solui p iterēptionem. ¶ Uel pōt dici q nūerus q est in angelis nō mensurat per aliquā vnitatem que realr sit, in vno angelo: eo mō quo dicim' centū ptes vni' linee in q̄s realr distincta est: posse mēsurari per vnā cēties replicatā. per vnitatez tn̄ intellectā forte possent mō simili nūerari. ¶ Ad qrtū dōm q passiones de qbus determinat in arismetica nō cōueniunt vniuoce numero qui est in angelis: & numero qui est quātitas discreta.

Ad 2m. — Ad 3m. — Ad 4m.

Consequenter

queritur de qnto principali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrum deus potuerit creare plures angelos in eadez specie. ¶ Secūdo vtruz angelorum existentiū in eadem specie potuerit esse inequalitas in aliqua naturali proprietate. ¶ Questio. I.

Qō. I. Ar. p°

Primo

ostēdo q deus nō potuit creare plures angelos in eadem specie phs. 3. metha. oē qd est diuisibile: aut est diuisibile sm quātitatē: aut sm spēm. Sz angeli non pnt distingui sm quātitatē: nec angeli si essent eiusdē spēi possent distingui sm spēm. Ergo in eadē spē nō possunt esse plures angeli. ¶ Itez dicit. 7. metha. q Callias & Socra. sunt diuersa pp māz: & loqmur de mā quāta. Sed talis mā in angelis nō est. ¶ Itē phus. j. ce. & mūdi. nō est possibile q sint celi multi: qm celū factuz est ex mā sua tota. Sed qlibz angelus cū sit incorruptibilis factus est ex mā sua tota. Ergo impōle est vt in eadez spē possint eē angeli multi. ¶ Itē q differunt in eēntia: differūt dr̄a eēntiali. Sed vnuz in diuinis in eēntia differt ab alio: qr essentia vni' nō est eēntia alteri'. Ergo differūt dr̄a eēntiali. Sz dr̄a eēntialis adueniens cū eo cui aduenit cōstituit speciem. ergo necesse est tot esse species quot indiuidua.

T. c. 11. — Secūdo T. 2. 28. — Tertio. T. c. 95. & 98. — Quarto.

In opm.

Contra

Ans. in lib. cur de' hoc. c. 21. oēs angeli sunt vni' nāe. Sz q sunt vni' nāe: sunt vni' spēi. ergo oēs angeli sunt in vna spē. ¶ Itē oēs aīe sunt eiusdem spēi. ergo a simili oēs angeli.

Rn° De' potuit plres āgelos in eadēz spē creare. T. 2. 18.

Respondeo

q deus potuit creare plures angelos in eadē spē. Qr ille creature sunt in eadem specie: que habent vniuocaz similitudinē in eēntia: nec se in aliquo eēntiali gradu ipsaz cōplete eēntie se excedūt. Un̄ phs. 3. metha. dicit q in indiuiduis eiusdē spēi nō est h pri' & illud posterius: supple in eēntia: q intelligēdū est de indiuiduis completis in sua ppria eēntia. Si. n. eēt excessus in eēntia in vno respectu alterius eiusdez spēi: nō eēnt cū qbus excessus in gradu eēntiali posset designari eēntiali dr̄a: & dr̄a eēntialis alicui adueniēs: spēm constituit: aut spālissimā: aut subalternam. Esse aūt plures angelos tales: nullaz contradictionē includit: siue habeant mām siue non. Quia qūuis supradicto modo sint similes: ad h se ipsis formaliter possunt distingui: quia vt superius in eadem distin. habituz est res est vna numero formalr per eēntiaz suam: inqūtū indiuisibilis: salua integritate sua. Sed per q res est vna numero: distinguitur a re alia. Cū ergo deus possit facere quicquid non includit contradictionem: tenēdum est q potuit facere plures angelos in specie vna. Unde & dominus Stephanus parisiēsis episcopus: & Magister in theologia excommunicauit istum articulum quo exprimitur q de' non potest multiplicare indiuidua sub vna specie sine materia.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dõm. ꝙ illa auctoritas phi intelligenda est per cõ
paratione ad agens qd̾ est natura creata aliter nõ h̃ret ve
Ad 2^m ritatẽ. ¶ Ad scdz dõm. ꝙ illud verbũ intelligitur de di
Ad 3^m uersitate indiuiduoꝝ facta per nãlez virtutez. ¶ Ad 3^m
cũ dr̃. ꝙ nõ põt esse celi multi ꝛc̃. Dico ꝙ verꝝ est per na
turã: q2 p̃ter mãz istius celi nõ est alia mã in potentia ad
celi formã: ꝛ sic debz intelligi auctoritas. Q2 tñ deus per
omnipotẽtiã suã adhuc posset creare materiã vnigeneã:
cũ mã istius celi: ꝛ in illa ponere formam celi. Dico ꝙ
posset facere celos multos. Et sĩlr dico ꝙ si ponaĩ ꝙ de⁹
nõ fecerit in qualibz spẽ nisi vnuz angelum: ꝛ ita ꝙ p̃ter
materiã vniuscuiusqz angeli nõ est mã in potentia ad si
milẽ formã: tñ deus posset creare materiaz sĩlem: ꝛ sĩlem
formã sibi dare: ꝛ ita posset facere aliũ angelũ qui cũ alio
Ad 4^m iam facto esset in eadẽ spẽ. ¶ Ad q̃rtũ dõm. ꝙ dr̃ia essen
tialis: qua differũt essentie solo numero differentes: ve
re est essentialis dr̃ia: ꝛ tñ nullã spẽz constituit: q2 non di
cit nisi illud per qd̾ res formalr̃ est vna numero: ꝛ hec est
eẽntia rei in q̃ztũ indiuisibilis mõ supradicto: vñ sup dif
ferentiã specificaz nõ addit nisi rõnem indiuisibilitatis.
¶ Argumẽta ad partez oppositã q̃ois p̃ncipalis ꝯclonis
possent cõcedi. Sed q2 duo p̃ma videnĩ concludere: oẽs
angelos factos esse in eadẽ spẽ: ꝙ nõ credo eẽ verꝝ.
¶ Ideo dõm ad primuz ꝙ Ans. in illa auctoritate non
incedebat dicere oẽs angelos esse eiusdem nãe specifice.
Sed ibi naturã accipit in generali pro intellectualitate.
Uel voluit forte verbũ illud intelligi cõditionalr̃. Dicit
enim sic: nullus angelus per aliũ angelũ saluari dz q̃uis
oẽs sint vnius nãe. i. etiã si oẽs eẽnt vni⁹ nature: qm̃ sũt
vnius generis: sicut hoies. ¶ Ad scdm dõm: ꝙ nõ est si
mile de animab⁹. Q2 sola corpora humana sunt perfecti
bilia ab anima intellectiua: ꝛ nullũ corpus humanũ pfe
ctibile est alia specifica perfectiõe q̃z aliud: ꝛ ideo oẽs aie
Q̃ō. ii. intellectiue facte sunt in eadẽ spẽ. ¶ Q̃ō. ii.
Ar. p⁹ **SEcundo** querĩ vtꝝ angeloꝝ existentiũ
in eadez spẽ: potuerit esse ineq̃
litas in aliqua nãli ꝓprietate. Et vr̃ ꝙ nõ. Quia
substãtialis excessus respectu cõplete essentie mu
T. 2. 10. tat spẽz: s̃m ꝙ vult phs. 8. metha. vbi spẽs assimulat nu
meris. Cũ ergo qlz angelus habeat suã essentiã ꝯpletaz:
impole est ãgelos eiusdẽ spẽi esse ineq̃les in eẽntia. ergo
Secũdo ex ꝯsequẽti ꝛ ꝓprietatib⁹ nãlib⁹ eẽntie. ¶ Itẽ Porphy
rius equaliter sunt spẽs hijs que eas participãt: ꝛ ꝓpria
quoꝝ sunt ꝓpria. Ergo impole est angelos eiusdem spẽi
Tertio. esse ineq̃les in aliq̃ nãli ꝓprietate. ¶ Itez omniũ indiui
duoꝝ existentiũ in eadez spẽ: ꝛ hñtiuz mãm: materia est
vnigenea. Cũ ergo angeli habeãt mãm aliquã: omnium
T. c. 1. existentiũ in eadez spẽ: est mã vnigenea. Sed s̃z phm. p⁹
de gnõne. Una tñ est mã habentiũ a se inuicez trãsmu
tationẽ: ꝛ ecõuerso. Ergo si angeli eiusdez spẽi haberent
aliquã dr̃iam in ꝓprietatib⁹ nãlibus: trãsmutabiles eẽnt
a se inuicez substãtialiter. qd̾ falsum est.
In op^m **Contra** Magr̃ infra dist. 30. dicit de animabus: ꝙ
pluribꝰ nõ irrõnabiliter vr̃: ꝙ ex ipsa crea
tione alie alijs excellãt: in nãlibus donis: ꝛ paucis iter
positis: dicit ꝙ h̃ nõ improbabilr̃ dicit: cũ in angelis: ita
fuisse constat.
Rñ⁹ **Respondeo** ꝙ deus potuit ãgelos eiusdẽ spẽi
Deus po inequales facere in aliqua natura
tuit crea li ꝓprietate: q2 sicut dicit phs. 2. phy. nõ tantũmõ forma
re ãgelos est nã: sed etiã mã: habens naturã est suppositũ: ꝛ ea que
eiusdem sunt s̃m naturã sunt illa quecũqz per se ipsa insunt hijs.
spẽi ineq̃ ergo nõ tñ sunt ꝓprietates naturales que insunt cõposi
les in aliq̃ to per naturã forme: sed etiã ille que insunt cõposito per
ꝓprietate. naturã mãe. Ille autez que dicunĩ inesse per naturã for
T. 2. 4. me: cõsequunĩ de necessitate quodlibet indiuiduũ spẽi:
t. 12. q2 res est in specie p̃ncipaliter per formã. Ille autẽ dicun
tur inesse per naturã materie que insunt cõposito: per h̃
ꝙ mã sic disposita est ab agente. Sed pluriũ indiuiduo
ruz eiusdẽ spẽi: ꝛ habẽtiũ materiã: materia recipere põt
ab agente dispões inseparabiles: ꝛ inequales: manente
equalitate in essentia ex parte forme: ꝛ manẽte equalita
te nãliũ ꝓprietatũ ꝯsequẽtium ex pte forme. Sicut pz in T. 2. 2.
masculinitate ꝛ feminitate: de qbus dicit phs. x. metha.
ꝙ sunt ꝓprie passiones animalis: sed nõ s̃m substantiaz
idest formã. Ut aũt superi⁹ in eadẽ dist. ostẽsuz est: in ange
lis est materia: q̃uis nõ vniuoce cũ mã corporaliũ cum
corporaliũ que diuersas dispões ab ãgelo inseparabiles
recipere potuit a creãte manẽte eq̃litate eẽntie ꝛ ꝓpeta
tuz ꝯñtiũ s̃bam angelicã ex parte forme. Cũ ergo dispõ
nes inseparabiles debite alicui s̃be ꝯñtes eã per naturaz
mãe: sicut ꝓprietates nãles: seqĩ ꝙ de⁹ potuit creare plu
res angelos eiusdẽ spẽi ineq̃les in aliqua ꝓprietate nãli.
Ad primuz in oppositũ dõm. ꝙ dato ꝙ oẽs an Ad p^m
geli sint eq̃les in essentia: tñ possũt
esse ineq̃les in aliq̃ proprietate nãli: ꝯñte eos ex pte mãe.
Dato ꝙ oẽs ꝓprietates que cõsequunĩ eos ex parte for
me maneãt equales. ¶ Ad scdm cũ dr̃. ꝙ ꝓpria equalr̃ Ad 2^m
insunt his quoꝝ sunt ꝓpria. i. indiuiduis participãtib⁹
spẽm ꝛc̃. Dico ꝙ h̃ intelligendum est de ꝓprietate ꝯñte
indiuiduũ ex parte forme: nõ autez de illa que ꝯseqĩ in
diuiduũ ex parte mãe. ¶ Ad tertiũ dõz. ꝙ exñtia in ea Ad 3^m
dez spẽ q̃uis habeãt mãz vnigeneã ꝛ dr̃iam in aliqbus
ꝓprietatib⁹ nãlib⁹: que insunt ꝯposito ex parte mãe: non
ꝓpter hoc sunt trãsmutabilia naturaliter abinuicez: quĩ
enim sic sunt transmutabilia requirunt diuersitatem in
forma s̃m spẽm. ¶ Uel põt dici ꝙ forma naturalis ꝛ ꝓ
prietates naturales ꝯñtes angeluz siue ex parte mãe siue
ex parte forme: nõ sunt ꝓducibiles nisi a supernãli agen
te. i. a deo. a quo est ꝛ dependet immediate tantum tota
essentia angelorum.
COnsequenter q̃rĩ de sexto p̃n
cipali. Et circa h̃
querunĩ duo. ¶ Primo vtꝝ ãgelus aliqua co
gnoscat naturalr̃ per spẽs. ¶ Secũdo vtꝝ oĩa
que cognoscit naturaliter per spẽs: cognoscat
per species concreatas. ¶ Q̃ō. i. Q̃ō. i.
PRimo ostendo ꝙ ãgelus nihil cognoscit Ar. p⁹
per spẽs. 23. ꝓpositione de causis.
dr̃. ꝙ oĩs intelligẽtia scit res per hoc ꝙ intelli
gentia est. Sed oĩs intelligẽtia est intelligentia
per suã essentiã. Ergo oĩs intelligentia scit res Secũdo.
per suã essentiã. ¶ Itẽ s̃m phm. 12. metha. Si de⁹ intelli T. c. 51.
geret per aliud a se vilesceret eius intellect⁹: eo ꝙ in itel
lectu suo esset aliqd inferi⁹ eo. g̃ sĩlr si ãgelus intelligeret
ista inferiora per aliud a se vilesceret eius itellect⁹. Ergo
intelligit ea per essentiã suã. Ergo multo forti⁹ alia intel
ligibilia que intelligit per suã essentiã intelligit. ¶ Itez Tertio.
s̃m Auic. 6. nãliuz. li. 4. ca. 2. Omnia q̃ in mũdo sunt p̃
sentia p̃terita ꝛ futura hñt esse in sapiẽtia creatoris ꝛ an
geloꝝ intelligibiliũ s̃m aliqd: ergo vr̃ ꝙ sicut in deo sunt
nõ per spẽs alias a se: ꝙ ita in ãgelis sint ea q̃ sibi sunt nõ
per spẽs alias a se. ¶ Itẽ cognitio est per assĩlatione itel Quarto.
lectus ad intelligibile. Sed substãtia magis est substãtie
sĩlis q̃z accñs. Cũ ergo spẽs intelligibilis in intellectu sit
accidens: magis põt ãgelus intelligere substãtias alias a
se per essentiã suã q̃z per spẽm aliquã.
Contra super decimã ꝓpõnem de causis. forme q̃ In op^m
sunt in intelligẽtijs secũdis superiorib⁹ p
modũ particularẽ: sunt in itelligẽtijs primis per modũ
vlez. Et loquiĩ de formis per quas intelligũt naturali co
gnitiõe. ¶ Itẽ itelligẽs p eẽntiã suã qcqd intelligit: de
nouo nihil addiscere põt. Sed Glo. sup illud ad eph. 3.
vt inotescat p̃ncipib⁹ ꝛc̃. Dicit ꝙ angeli per p̃dicationẽ
apostoloꝝ aliqua didicerunt de mysterio incarnationis.
Ergo non

Rñ° Angelus aliq̃ cog. scit p eẽn tiã aliq̃ p spẽs.

Ergo nõ intelligũt oĩa per essentiã: sed aliq̃ per spẽz.

Respondeo q angelus aliquez cognoscit per essentiam suaz: scilicet se: quia intellectui quem corpus corruptibile non aggrauat: similitudo non est necessaria: ad cognoscendu3 aliquid creatum: nisi ad hoc q intellectus similior fiat intelligibili & actualior respectu illius: & determinetur ad ipsum: & vt per ipsaz intelligibile aliquo modo fit intelligẽte. Angelus autẽ per essentiã suã est similior sibi ipsi q̃z per quãcũq3 spẽm: & ẽt actualior respectu sui ipsi° : & sufficiẽter determinatus respectu sui ipsius. & verius est in se ipso per essentiã suã q̃z intelligibile sit in itellectu per spẽz. Et iõ per essentiã suã angelus intelligit semetipsuz. Anima tñ duz est corporis corruptibilis forma in sui cognitionem nisi generalissimã nãliẽr: & de lege cõi venire nõ põt: nisi argumẽtãdo: veniẽdo a cognitiõe obiecti ad cognitionem sui actus: & ab illa ad cognitionẽ sue potẽtie: & tandez ad cognitionẽ sue substãtie. Nec sic adhuc hz cognitionẽ de se ipsa nisi debilẽ: qr eniz vt dĩ Sap. 9. corp° q corrũpitur aggrauat animã: iõ anima duz est corpis corruptibilis forma: non põt se nãliter & de lege cõi plene & imediate inflectere super se ipsaz. ¶ Dico etiã q angelus res alias a se: que tñ realr sunt in intellectu suo: sicut est habitus: cognoscit per illã rẽ nõ per spẽm aliã. Quia per illã intellect° angelicus sufficienter est informatus & determinatus ad rẽ ipsaz. Sicut eniz videmus q spẽs q̃ sunt in intellectu suo: nõ cognoscit per spẽs alias: eo q per eas intellectus eius est informatus: & sufficienter determinatus ad eas. Ita habitũ realr p̃ntẽ in suo intellectu: cũ p ipsaz itellect° ei° informet & determiet re° illi° eiusdẽ habit°: nõ cognoscit per spẽm aliam: q̃uis nõ sic possit dici de anima: dũ est corporis corruptibilis forma: qr naturalr & de lege cõi venit in cognitionẽ habituũ: qui sunt in ea: incipiẽdo a cognitiõe obiecti: & inde veniẽdo ad cognitionẽ actus. ¶ Dico ẽt q ãgelus res alias a se que nõ sunt realr in eo: cognoscit per spẽz: qr eas nõ põt cognoscere per ipsas easdẽ res: cũ realr nõ sint in ipso p̃sentes nec per essentiã suã: qr cũ angelus sit limitate eẽntie: impossĩe est q sit sufficiẽter expssiua rez differentiũ a se. ¶ Sic ergo cõcedẽdũ est q angelus nãli cognitione aliqua cognoscit per spẽm.

Ad p°m.

Ad primum in oppositũ cum dicitur. q omnis intelligentia sit res per hoc qd est intelligentia &c. Dico q intelligẽduz est de intelligentia spẽbus rez informata. Uel vt dicit cõmentũ: sensus est: qr pprietas intelligẽtie est sciẽtia: & non esset nisi esset eius cõplemẽtũ. s. accidẽtale nisi esset sciens. ¶ Ad scdm dõm. q q̃uis vilesceret diuinus intellect° si intelligeret per aliud a se: eo q h includeret eius intellectum esse possibilez. Nõ tamẽ vilescit intellectus angeli intelligendo aliquid per aliud a se: quia cum intellectus eius nõ sit purus actus in aliquã actualitatem reducitur per ipsas spẽs: maxime cũ nõ imprimantur sibi a rebus: sed a deo, quantũ ad cõcreatas: vel virtute sui actiui quãtuz ad species a rebus acceptas. ¶ Ad tertiuz dicendum. q q̃uis Auicen. intellexit omnia esse in cognitione creatoris: nõ per spẽs alias a se: non tamẽ intellexit omnia que sunt in cognitiõe angelica esse ibi nõ per plures species alias a se: nec intellexit tot esse in cognitione angelica: quot sunt in cognitione diuina. ¶ Ad quartuz cum dicitur q substãtia magis est similis substãtie q̃z accñs &c. Dico q verũ est de similitudine qua aliqua dicuntur similia: qr vniuocãtur in aliquo: nõ tñ opz q sit vez de similitudine: qua vnũ dĩ alterius silitudo: in imitãdo & representãdo: & sic silitudo in intellectu ãgelico silis est rebus q̃ per silitudinẽ intelligunt ab eo: & hec est similitudo necessaria ad talium reruz cognitionez ab intellectu angelico. ¶ Questio. II.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Qõ. I. Ar. p°

Secundo queritur vtruz omnia que angelus nãli cognitione cognoscit per spẽs: cognoscat per spẽs cõcreatas. Et videtur q sic. Quia fm phm. 1. metheoroz. Corpora superiora nõ recipiunt impressiones peregrinas accidentes eis. Ergo nihil recipiũt ab istis inferiorib° creaturis: ergo omnia cognoscũt per spẽs cõcreatas que a superiori accepte sunt. ¶ Itẽ per diuinas ydeas: oẽs res cognoscibiles sufficiẽter repñtant. Sz spẽs angelis concreate exẽplate sunt a diuinis ydeis. Ergo per eas sufficienter possunt habere cognitionẽ omniũ que naturali cognitione cognoscere possunt. ¶ Itez recipere est pati. Sed angelus nõ põt nãliter pati ab istis inferiorib° : qr cũ eis nõ cõicat in materia. Ergo nõ habet naturalẽ cognitionẽ istoz nisi per spẽs ccreatas. ¶ Itẽ intellectus nõ põt abstrahere spẽm intelligibilẽ nisi mediãte ymaginatiõe: qr per° ordine nãe: oz ipsaz reduci ad eẽ ymaginabile q̃z itelligibile. Sz in ãgelo nõ ẽ ymaginatio. g° nullã spẽm intelligibilez põt abstrahere: oĩa ergo que per spẽs nãli cognitione cognoscit: p ccreatas spẽs cognoscit.

Secũdo.

Tertio.

Quarto.

In op^m.

Contra intellectus humanus qui est nãliter inferior q̃z intellectus ãgelicus: põt spẽs intelligibiles a rebus abstrahere: ergo multo fortius itellect° ãgelicus: q aliqua ergo cognoscũt per spẽs a rebus acceptas. ¶ Itẽ Aug. 12. de trini. ca. 7. Deus nõ ad tempus videt: nec aliquid noui fit in eius visione: cũ aliquid trãsitorie atq3 tẽporaliter geritur: sicut inde afficiuntur sensus: vel carnales aialiũ & hoĩuz: vel etiã celestes ãgeloz: aliqd ergo de nouo recipiũt. ¶ Itẽ spẽs angelis ccreate sunt in aliquo numero finito determinato. Cum ergo angelus possit cognoscere vltra oẽm determinatũ numeruz. Cũ possit cognoscere quãcũq3 spẽz numeri: & vltra oẽm numerũ determinatuz sit aliqua numeri spẽs: si nihil posset nãliter cognoscere nisi per spẽs cõcreatas: per vnaz spẽm posset nãliter plura cognoscere: q falsum videtur. Cũ nulla res limitate essentie possit esse sufficienter pluriũ: inquantũ plura sunt expssiua.

Rñ° Angelus aliq̃ cog. scit p species a rebus acceptas.

Respondeo q nõ omnia que angelus naturali cognitione per spẽs cognoscit per cõcreatas spẽs cognoscit. Sed aliqua cognoscit per cõcreatas spẽs: sicut vlia omniũ rerũ naturaliũ et multa singularia incorruptibilia. Et ppter hoc dĩ. x. ppositione de causis. q omnis intelligẽtia plena est formalis. Quedã cognoscit per spẽs a reb° acceptas. Experimur eniz in nobis q si habem° spẽm alicuius rei que mõ nõ est in re ex̃: & postea fiat in re ex̃: si de nouo aliq̃ virtus apprehẽsiua in me nõ recipit aliqd ab illa re: nec alr disponat: non mutat cognitio quã añ habebã de illa. Ergo si angelus nihil penit° reciperet ab istis reb° : nõ aliter cognosceret nãli cognitiõe eas dũ sunt: q̃z cognoscebat añq̃z essent. Et ita sequeret q multoz futuroz cõtingẽtiũ haberẽt naturalẽ cognitionem: q falsum est. Dicit enim Dam. lib. 2. c. 4. q futura neq3 angeli neq3 demones nouerunt. s. naturali cognitione: & loquẽdo de futuris contingẽtibus. ¶ Instãtia autẽ quã q̃dã ponũt: cõtra predictã ratiõem: dicẽtes: q qr res existẽs aliã relatiõem hz ad suã spẽm in intellectu angelico: quã hẽret añq̃z eẽt: ideo per illã eãdem spẽm cognosci põt ab intellectu angelico: alr quã añq̃z esset. Parũ valet: qr manẽte equali dispositiõe: intellectus angelici: res existens nõ habet aliã relatiõem: sub ratiõe qua representata est ad intellectum angelicum: q̃z hẽret anteq̃z esset: & manente equali dispositione intellectus: & equali relatione rei ad intellectum: sub ratione qua representata est: potest intellect° equaliter cognoscere illã rem naturali cognitione.

Ad p^m.

Ad primum in oppositũ cũ dĩ. q corpa supiora nõ recipiũt ab istis iferiorib° &c. Dico intelligẽdũ est de receptiõe ordinata ad gñatio

nez ⁊ corruptiõem: que receptio nominatur nomine pe
regrine impressionis. In virtute tamen sua recipiunt si
militudinem a corporibus elementarib⁹ nõ tã per acti
uaz virtutẽ corporũ elemẽtariũ principaliter. Similiter
dico ꝙ angeli ab istis inferioribus similitudinẽ recipiũt
intelligibilẽ: nõ per virtutẽ istoꝝ inferioꝝ: nisi instrũalr.
Quia angelus per suũ actiuũ pncipalr: ⁊ per silitudines
istoꝝ inferioꝝ instrũalr educit de po⁹ sui potẽs: spẽz intel
ligibilẽ: per quã de nouo hz de re inferiori aliquã cogni
tionẽ: ⁊ illa est opatio nãlis: ad silitudinẽ qua in nobis ẽ
Ad 2ᵐ nãlis opatio intellect⁹ agẽtis. ℂ Ad secundũ dõm. ꝙ dĩ
deficit: q: in deo sunt infinite ydee: ⁊ q̃lz creatura ppriã
ydeã cognoscit: vt in pmo lib. oñsum est. Spẽs aũt con
create ipsis angelis sunt in nũero finito ⁊ determinato.
ℂ Preterea nõ est veꝝ ꝙ tãta virtus sit in representan
do in spẽ exẽplata ab ydea: sicut est in ipsa. Idea eniz di
uina est ipse deus: spẽs autẽ exẽplata ab illa est creatura.
Ad 3ᵐ ℂ Ad tertiũ dõm. ꝙ q̃uis angelus nõ cõicet cum istis
inferiorib⁹ in mã: tñ põt recipere spẽz ab istis inferiorib⁹
per suũ actiuũ pncipalr: ⁊ per sensibiles silitudines isto
rũ inferioꝝ instrũalr: sicut expositũ est. in solõne argumẽ
ti pmi. cõicatio aũt in mã inter aliqua non est necia nisi
ppter mutuã actionẽ ⁊ passionẽ: ordinatã ad mutuã ge
Ad 4ᵐ nerationẽ ⁊ corruptionẽ. ℂ Ad quartũ cũ dĩ. ꝙ intelle
ctus nõ põt abstrahere spẽm nisi mediante ymaginatio
ne ⁊c̃. Dico ꝙ veꝝ est de intellectu humano duz est actu
corporis corruptibilis forma.

Consequenter queritur de. 7. pn
cipali. Et circa h
querunt duo. ℂ Primo vtꝝ ãgelus ex puris
nãlib⁹ potuisset diligere deuz plus q̃z seipsum.
ℂ Scdo vtꝝ ante cõuersionẽ ⁊ auersionẽ: iſe
rior angelus magis diligebat angelũ superiorẽ q̃z eq̃lẽ
vel sibi ppinquum magis. Qõ. I.

Qõ. I. Ar. pᵒ Primo ondo: ꝙ ãgelus ex puris nãlib⁹ nõ
potuisset deũ dilige pl⁹ q̃z se ipz: di
ligẽ deũ pl⁹ q̃z se ipz: act⁹ ẽ caritatis. Sz ex puris
nãlib⁹ nõ potuisz iu caritatis actũ. Ergo nec di
Secũdo. ligẽ deũ q̃z se ipz. ℂ Itẽ Aug. 14. de ci. c. vlt. dic ꝙ amor
dei vsq3 ad ↄ̃tẽptũ sui: fundamẽtũ ẽ charitatis dei. Sz di
ligere deũ plus q̃z se ipm: est diligere eũ vsq3 ad sui ↄ̃tem
ptũ. Si ergo angeli ex puris nãlib⁹ h potuissent: ex pu
ris nãlib⁹ potuissent mereri. cũ amor in quo fundat cha
Tertio. ritas dei maxime meritorius sit. ℂ Itẽ sm Dyo. 4. ca.
de diui. no. amorẽ siue diuinũ: siue angelicũ: siue intelle
ctualẽ: siue animalẽ: siue nãlez dicam⁹: vnitiua quãdam
⁊ cõtinuatiuã intelligem⁹ virtutẽ: nãlis ergo amor forti⁹
tendit in rẽ que magis est vna cũ amãte. Sed q̃libz ãge
lus magis est vnus cũ nã ppria q̃z cũ deo. Ergo ex pu
Quarto. ris nãlib⁹ nõ potuissent deũ diligere plus q̃z se. ℂ Itẽ sz
Dyo. 4. ca. de diui. no. loquens de malis angelis dicit. ꝙ
datas eis angelicas donatiões: nũq̃z ipsas cõmotas fuis
se dicim⁹: sed sunt integri ⁊ clarissimi. Si ergo angeli ex
puris nãlib⁹ deũ plus q̃z se diligere potuisset: adhuc ma
li angeli h possent. ꝙ falsuz videtur.

In opᵐ Contra Aug. in lib. de fide ad petrũ longe añ me
diuz dicit de angelis: ꝙ eos de⁹ creauit: vt
etiã ↄ̃rese illũ diligerẽt cuius se tales ope cognouissent.
ℂ Itẽ Eccl. 9. nescit hoc vtrũ amore an odio dign⁹ sit.
Cũ ergo h sciat vtꝝ diligat deũ plus q̃z seipm: vel non.
Si nõ posset deũ diligere plus q̃z se sine charitate: sciret
q̃ñ hẽt charitatẽ ꝙ est ↄ̃ auctãte Eccl. pallegatã. Ergo
hoc ex nãlib⁹ põt diligere deũ plus q̃z seipm. multo for
tius ergo angelus.

Rñ⁹ Ad hanc qõnem dicũt q̃daz. ꝙ angelus ex puris
nãlibus nõ potuisset deuz diligere plus
q̃z se: q: ex puris nãlibus non potuisset deũ diligere: nisi
inquantuz est nãe dator ⁊ cõseruator: ⁊ ita non potuisset
deũ diligere: nisi istuz amorez reflectẽdo ad naturã suaz:
⁊ sm pħm pmo posterioꝝ. ppter qd vnũqdq3 tale: ⁊ il T. cõ. 5.
lud magis. ℂ Sed ↄ̃tra. q̃ñcuq3 hoies aliq ex nãli amo
re ad bonũ p̃rie se exposuerũt morti: p p̃rie salutẽ. Cuz
tñ h ex charitate nõ facerẽt: q: infideles erãt. Ex nãlib⁹
ergo põt hoc diligere cõe bonũ patrie: magis q̃z se ipm.
Cũ ergo deus sit nature cõissimũ ⁊ summũ bonũ: vĩ ꝙ
ex puris nãlibus angelus potuisset deũ diligere plus q̃z
se ipsum. ℂ Videtur ergo mihi dõm. ꝙ cũ recta rõ nã Angelus
lis docet deũ debere diligi plus q̃z quãcũq3 creaturam. ex puris
Et volũtas nãlis nõ sit recta: nisi ↄ̃formet dictamini na nãlib⁹ po
turalis rõnis recte. Si angelus ex puris naturalib⁹ non tuissz di
potuisset deũ diligere plusq̃z se ex puris nãlibus nõ po ligẽ deuz
tuisset hr̃e naturalẽ rectitudinẽ in affectu: ⁊ ita si fuisset pl⁹ q̃z se.
creatus in puris naturalib⁹: nõ potuisset naturalẽ recti
tudinem habuisse: ꝙ falsum est.

Ad pᵐ Ad primum in oppositũ cum dĩ. ꝙ diligere
deuz plus q̃z se ipz est actus cha
ritatis ⁊c̃. Dico ꝙ veꝝ est: si diligat sub rõe qua est sũmũ
bonuz beatificans supernaturali beatitudine: oẽs q per
seuerant vsq3 in finez: ⁊ amore eius obseruant mandata
illius. Sub hac rõne angelus ex puris naturalibus: non
potuisset deũ diligere plus q̃z se. Sed sub rõne qua ẽ vlẽ
Ad 2ᵐ bonuz: a quo depẽdet oẽ bonuz create nature. ℂ Ad se
cundũ cuz dĩ. ꝙ amor dei vsq3 ad cõtemptuz sui funda
mentũ est charitatis ⁊c̃. Dico ꝙ veꝝ ẽ de illo amore quo
diligit deus: vt summũ bonũ, beatificans supernaturali
Ad 3ᵐ beatitudine: eo mõ quo in solutiõe pcedenti argumenti
dictuz est. ℂ Ad tertiũ cuz dĩ. ꝙ naturalis amor fortius
tẽdit in rez que magis est vna cuz amante. Dico ꝙ veꝝ
est ceteris paribus: q̃uis autẽ aliquis natura creata ma
gis sit vna cũ se ipsa: q̃z cũ deo: tñ alia paria non sunt: q:
deus est vlẽ ⁊ cõe bonuz a quo depẽdet totũ bonũ natu
re create: ⁊ naturale est parti: plus diligere bonuz totius
q̃z ppriũ. Vñ naturalr mẽbꝝ exponit se p salute corpis.
Et pagan⁹ virtute que põt acqri ex naturalibus: ↄ̃tuo
sius: sicut fortitudine politica bono pprio pponit bonuz
cõe totius patrie. Et volũtas naturalis recta ⁊ integra
bono pprio pposuisset deuz inquantuz est vlẽ ⁊ cõe bo
Ad 4ᵐ num totius nãe. ℂ Ad q̃rtũ dõm. ꝙ q̃uis in ãgelis ma
lis remãserint nãlia dona absolute: sm id qd sunt: tñ per
petm̃ diminuta est in eis nãlis aptitudo ad bonũ: ⁊ cõtra
ↄ̃tia habitudo. Quapp nõ est in eis voluntas: ita potens
ad motuz naturalẽ rectũ: sicut erat ante petm̃. ℂ Dicũt
tñ aliq. ꝙ inquãtuz de⁹ est vlẽ ⁊ cõe bonũ totius nãe: ma
li angeli nãli motu volũtatis diligũt deuz plus q̃z se ipz
Sed q: sciũt eũ ↄ̃rium male volũtati eoꝝ: ⁊ se ipsos puni
ri per eũ: ex deliberatiua volũtate admitiũt ipm. Sz pri
Argᵃ in oppᵐ ma solõ est rõnabilior ⁊ securior. ℂ Argumẽta ad partẽ
aliã gr̃a ↄ̃clonis ↄ̃cedẽda sunt: q̃uis nõ multuz cogant.
Quia ad auctoritatez Augustini dicerent aliqui: ꝙ ange
geli nõ fuerunt creati in naturalibus puris: sed cum ta
li supernaturali adiutorio: quo diligerent deum plus q̃z
se. ℂ Vel exponerent illud verbuz: vt illuz ↄ̃rese dilige
rent: ita vt ppter hunc finem creati essent: vt deuz plus
Ad 2ᵐ argᵐ q̃z se diligerent. ℂ Ad secunduz dicenduz. ꝙ hoc nescit
certitudinaliter in hac vita: ⁊ de lege communi vtrum
deum diligat plus q̃z se. Et ideo si non concedatur ꝙ in
statu nature lapse non possit diligere plus q̃z se: sine cha
ritate: tamen ex hoc non sequitur ꝙ hõ habens chari
ritatem sciat de lege cõmuni: se charitatẽ habere. ℂ Et
preterea q̃uis hõ non possit in actum predictum sine
charitate: tamen hoc non est a nobis scitum: sed credi
tum. ℂ Questio. II.

Qõ. II. Ar. pᵒ Secundo queritur vtrum ante conuer
sionem ⁊ auersionem: inferior
angelus magis diligebat angelum superiorem q̃z
equalem: vel q̃z magis sibi propinquũ. Et videt

ꝙ non

ꝙ nõ. Quia similitudo est rõ diligendi. Unde Eccl. 13. omne animal diligit sibi simile. Inter quos ergo est maior similitudo: est maior diligẽdi rõ. Sz inter angelos eq̃les vel sibi ꝓpinquos in nãlib⁹ est maior silitudo ꝙ̃ iter superiorẽ ⁊ inferiorẽ. Ergo inferior ãgelus magis dilige
Secũdo. bat angelũ sibi ꝓpinquũ ꝙ̃ superiorẽ. ¶ Itẽ q̃libz ãgelus magis diligebat se ipm ꝙ̃ aliũꝗ inter ãgelos magis
Tertio. diligebat illũ q magis appropinq̃bat ad ipm. ¶ Itez in ecclesiastica ierar. magis ſm rectũ iudiciuz rõnis diligit q̃s fratrẽ sui: sui ordinis: ꝙ̃ alterũ alteri⁹ ordinis meliorẽ. Ergo silr est in angelica ierarchia.

In op[m] C. 2. 59. **Contra** phs scdo de gnõne. In omnib⁹ ingnius ꝙ meli⁹ est desiderare nãm semp. Sed añ conuersionẽ ⁊ auersionẽ nõ in volũtate angeloꝝ: aliq̃s motus nisi nãlis: q: in pmo motu electiuo boni fuerũt conuersi: ⁊ illi q mõ sunt mali fuerunt auersi. Ergo q̃lz eoꝝ diligebat plus: ꝙ meli⁹ erat. Magis ergo diligebat inferior superiorẽ ꝙ̃ sibi ꝓpinquiorẽ vel equalez.

Rñ° Angelus inferior añ auersionẽ maioꝝ plus diligebat supiorez ꝙ̃ eq̃lem magis. **Respondeo** ꝙ angelus inferior ante cõuersionẽ ⁊ auersionẽ: magis diligebat superiorẽ: ꝙ̃ sibi magis ꝓpinquũ vel equalẽ. Et bonũ maius illi volebat: ⁊ bonũ illius intensius optãdo. Q: cum gloria sit pfectio nãe recte: ⁊ mõ angelus inferior magis diligat superiorẽ: ꝙ̃ sibi magis ꝓpinquũ vel eq̃lẽ. Uñ ꝙ motu nãli plus diligebat superiorẽ: ꝙ̃ sibi magis ꝓpinquũ: vel equalẽ: q: añ auersionẽ in omnib⁹ erat nã recta. ¶ Preterea cũ magis diligerẽt deum: ꝙ̃ se ipsos nãlr: magis diligebãt illũ q erat ꝓpinqor deo: ꝙ̃ illum q erat ꝓpinqor in nã: angelo diligẽti: maxime cũ nullus sit ab alio: ⁊ oẽs eque immediate a deo. ¶ Uñ vr mihi: ꝙ q̃libet angelus: plus diligebat deũ ꝙ̃ se ipm: ⁊ plus se ipz ꝙ̃ quẽcũꝗ aliũ angelũ. Et inter alios plus diligebat illũ qui magis appropinquabat ad deum.

Ad p[m] **Ad primum** in oppositũ cũ dr ꝙ vbi est maior similitudo: ibi est maior diligendi rõ ⁊c̃. Dico ꝙ verũ est ceteris paribus. Sed q̃nꝗ bonitas vni⁹: ita excedit bonitatẽ alteri⁹: ꝙ volũtas motu nãli recto: magis fert in magis bonũ: ꝙ̃ in magis similẽ. Uñ si essent tres fratres de eodẽ pře ⁊ eadẽ matre: oẽs boni: sed pmogenitus lõge melior aliis duob⁹: inter se magis similib⁹ in cõplexione ⁊ moribus. Si voluntas vnius illoꝝ esset directa ſm rectũ iudiciũ rõnis in diligendo: magis diligeret fratrẽ meliorẽ: ꝙ̃ aliũ minus bo
Ad 2[m] num: magis tñ sibi similẽ. ¶ Ad 2[m] dõm. ꝙ q̃uis q̃libz angelus magis diligebat se ipm ꝙ̃ alterũ: tñ magis diligebat deũ ꝙ̃ se ipz. Uñ in dilectiõe alioꝝ ãgeloꝝ magis regulabat se: ſm dilectionem dei: ꝙ̃ ſm dilectionem sui.
Ad 3[m] ¶ Ad tertiũ cũ dr. ꝙ in ecclesiastica ierarchia magis ſz rectũ iudiciũ rõnis diligit q̃s fratrẽ sui ordinis: ꝙ̃ alteꝝ alterius ordinis meliorẽ ⁊c̃. Dico ꝙ nõ opz h̄ semp esse veꝝ: alius eniz tñ posset excellere in bonitate istũ: ꝙ pl⁹ deberet ponderare in alliciendo affectũ diligentis: ꝙ̃ cõformitas in eodem ordine.

Consequenter queritur de. 8. pn cipali. Et circa h̄ querunt duo. ¶ Primo vtrũ angeli ab instãti sue creationis: potuerũt esse auersi: auersiõe cãta a voluntate diuina. ¶ Secũdo vtrũ ab illo instanti potuerũt auerti volũtate ꝓpria. ¶ Q. 8. I.

Q. 8. I. Ar. p° **Primo** arguendo. ꝙ de⁹ potuerit esse cã auersiõis ãgeloꝝ. Q: sicut se h̄z ignorãtia ad intellm: ita se h̄z culpa ad affectũ. Sz de⁹ potuisset creasse angelos cũ ignorãtia in intellectu: cũ creare posset vnũ paruulum ignorantẽ. Ergo silr
Secũdo potuit eos creare cũ auersione in affectu. ¶ Item deus posset creare rem aliquã cũ aliquo defectu nature. Ergo a silĩ potuit creare ãgelũ cũ aliquo defectu volũtario. Sz defect⁹ volũtatis ẽ auersio a deo. Ergo potuit creare angeli auersionẽ. ¶ Itez deus potuit eẽ cã omnis rei: que
Tertio. cooperat ad decorẽ vniuersi. Sed malũ cooperat ad decorẽ vniuersi: ſm Aug. xi. de ciui. ca. 12. Ergo potuit de⁹ esse causa mali culpe: q: de tali malo loquit ibi. ¶ Item
Quarto. deus nõ cõseruãdo aliquã rem: dr esse cã adnihilationis illius. Ergo silr nõ ꝓhibẽdo angelũ peccare: est cã peccati illius. Sed ab instãti creationis angeli: deus potuit nõ ꝓhibere ipsum peccare. Ergo ab illo instanti potuit esse causa auersionis angeli.

In op[m] **Contra** ſm Aug. lib. 83. q. q. 3. Hominẽ facere deteriorẽ tanta culpa est: ꝙ in sapientẽ hominẽ cadere neq̃d. Ergo multo min⁹ sapiẽtissimus deus facere potuit: vt angelus esset deterior. Ergo nõ potuit esse cã sue auersionis. ¶ Item aliquis magis est peccator: q: ab ipso est malũ: ꝙ̃ q: in ipso est malũ. Unde ſm phm. 5. ethicoꝝ. c. 19. deterius est iniustũ facere ꝙ̃ iniustuz pati. Ergo si auersio angeli potuisset esse a deo: de⁹ peccare potuisset ꝙ erroneũ est. ¶ Itẽ phs lib. 3. ethicoꝝ. ca. 8. ꝓpter naturã turpes nullus increpat: sz eos qui ꝓpter negligentiã ⁊ desidiã. Ergo deus nihil ãgelo facere potuit pro quo ipse angelus culpabilis esset. Sed auerti a deo est culpa illius qui auertitur. Ergo deus non potuit esse causa auersionis angeli.

Rñ° Nunꝗ̃ de⁹ potuit esse cã auersiõis angeloꝝ. **Respondeo** ꝙ deus nõ potuit esse cã auersionis angeloꝝ: nec ab instanti creationis: nec postea. Quia auersio ãgeli a deo reddidit ipm culpabilẽ in iuditio dei. Sed impoẽ est ꝙ iudex summe iustus: culpã aliquã pro aliquo ꝙ potuerit in eo. Cum g̃ deus sit iudex sũme iustus: nõ potuit esse causa auersiõis ipsius angeli. ¶ Preterea deus est sũme vnus. Sed discordia aliquo mõ opponit vnitati. Ergo deus ẽ sibi ipsi sũme cõcors. Nullo ergo mõ põt esse cõtrarius sibi ipsi. Sz auersi a deo est ꝯ legẽ eternã. Uñ Aug. 22. ꝯ Faustuz. q̃si inter mediũ ⁊ finẽ. Dicit ꝙ iniqu⁹ q̃ꝫtrũ in ipso ẽ perturbat ordinẽ nãlẽ: quẽ lex eterna cõseruari iubet. Ergo deus nõ potuit esse cã iniq̃tatis ipsius angeli. g̃ nec auersionis illius: q: auersio a deo iniq̃tas est.

Ad p[m] **Ad primum** in oppositũ dõm. ꝙ ignorãtia intellectus nõ sic deordinat a fine: sicut auersio affectus: ⁊ iõ nõ est silr de ignorãtia ⁊ auersione. Nõ dico tñ ꝙ de⁹ creauerit angelos ignorantes: q: ignorãtia nõ est quecũꝗ nesciẽtia: sed nesciẽtia illius rei:
Ad 2[m] ꝙ̃ nesciẽs tenet scire ſm exigẽtiã sue nãe. ¶ Ad secũdũ dõm. ꝙ defectus nãe nõ sic priuat ordinem creature ad creatorẽ suũ: sicut defectus ipsi⁹ volũtatis. Quia voluntas est potẽtia increata: per quã creatura magis põt ordinari in deũ: si recta est: vel deordinari ab ipo si est iniqua.
Ad 3[m] ¶ Ad tertiũ cuz dr ꝙ deus potuit esse cã eius ꝙ cooperatur ad decorẽ vniuersi ⁊c̃. Dico ꝙ veruz est de illo ꝙ per se cooperat ad decorez vniuersi. Peccatum aũt non est ad decorẽ vniuersi per se: sed per accidẽs ſm ꝙ decla
Ad 4[m] ratuz est in pmo lib. ¶ Ad quartũ dõm. ꝙ si deus permitteret aliquã rem adnihilari: nõ diceret cã adnihilationis illius: nec efficiẽdo nec deficiẽdo. Q: nõ tenet cõseruare nisi velit. Sed tantũmõ permittẽdo. Sed h̄ ꝓpẽ nõ est esse causaz. Unde q̃uis peccatum permittat fieri: nõ tñ est causa peccati. ¶ Q. 8. II.

Q. 8. II. Ar. p° **Secundo** q̃rit vtꝝ ãgelus ab istãti creatiõis sue potuerit auerti volũtate ꝓpria. Et vr ꝙ sic. Q: cognitio pt eẽ in istãti. Uñ phs. 10. ethi. ca. 4. vult ꝙ visio est in nõ tpe. Sz in eodẽ instãti in quo itell's itelligit volũtas pt velle. g̃ ãgelus ab istãti sue creatiõis potuit malũ intelligere: ⁊
Secũdo malũ velle: ⁊ h̄ ẽ auerti. ¶ Itẽ aia ab instãti sue creationis ꝯhit pctm originale. g̃ a silĩ ãgelus ab istãti sue crea
Tertio. tiõis h̄re potuit pctm actuale. ¶ Itẽ facili⁹ est deficẽ ꝙ̃ ꝓficere. g̃ cũ ſz beatũ Aug. li. 2. super Geñ. paz ante mediuz angeli boni ab instanti sue creationis fuerunt beati

Quarto. multo fortius ab instanti sue creatiõis alij se auertere potuerunt. ¶ Itez Aug. xi. de ciui. cap. 14. dicit sic. Joannes ait. ab initio dya. peccat. hoc est ex quo factus iustitiam recusauit: q̃z nisi pia deoq̧z subiecta voluntas habere nõ posset: huic sentẽtie quisquis acquiescit: nõ cum illis hereticis sapit: hoc est cum manicheis. Hec littera videtur sonare q̄ angeli qui ceciderũt: ab instanti sue creationis se auerterunt.

In opp^m **Contra** peccatũ actuale est carentia alicuius boni debiti prius habiti. ergo si angelus ab instanti sue creationis potuisset peccare: potuisset in instãti sue creationis aliquod bonũ habere ⁊ nõ habere. q̄ est impossibile. ¶ Item si angelus peccasset ab instanti sue creationis: de necessitate peccasset: quia nõ potest dici q̄ potuisset nõ peccare anteq̃z esset: q2 anq̃z esset nulla erat in eo potẽtia: nec duz peccasset: quia qd̄ factũ est nõ põt nõ fuisse factũ: vt in primo libro ostensuz est. Ergo si angelus ab instanti sue creationis potuisset peccare: possibile fuisset illũ primo peccato de necessitate peccare. Sz hoc nullo modo fuit possibile. Ergo ab instanti sue creationis nõ potuerit se auertere.

Rñ^o Angelus ab istãti sue creatiõis non potuit se auertere. **Respondeo** q̄ angelus ab instãti creatiõis sue: nõ potuit se auertere: q2 obiectum naturalis act^9 ipsius volũtatis est bonũ absolute. Obiectum autez volũtatis deliberatiue est bonuz in relatione. Uel ad finẽ: vel ad circũstantiã: vel ad obiectum: vel ad aliquid aliud. Regula etiã creata: actus naturalis volũtatis est naturale dictamen intellectus. Regula autẽ voluntatis deliberatiue est dictamẽ acquisitũ vel infusum. Actus etiã volũtatis naturalis est a volũtate inquãtum est natura. Actus autez deliberatiuus est ab ea inquãtuz est libera. Bonuz autẽ in relatiõe nõ precedit ordine nature: bonũ absolutũ: nec dictamẽ acquisitũ: dictamẽ naturale: nec volũtas vt libera: se ipsaz vt est natura. Ergo in angelo nõ potuit esse actus volũtatis deliberatiu^9 añ oẽm naturalẽ actuz illius. Primus autez naturalis act^9 volũtatis angelice: nõ potuit esse nisi rectissimus: rectitudine ꝓportionata illi nature: quia res nõ impedita tẽdit in suuz pncipiũ naturali motu quãtũ põt. Quia cuz oẽ generãs determinet effectũ suũ ad aliquem actũ quo conatur cõiungi cũ generãte: quãtũ põt: vt patz in generatione grauiũ ⁊ leuiũ. Ergo multo fortius deus creando volũtatẽ ipsius angeli determinauit eã ad aliquẽ actuz naturalẽ: quo conabaẗ cõiungi cũ deo quantũ poterat. Nec in illo motu aliqua obliqtas poterat. Quia cũ natura angeli fuisset bene instituta: ⁊ ab auctore suo ad illuz naturalẽ motũ determinata: q̃zuis ille motus a voluntate angeli eliceretur: si in illo motu fuissz aliqua obliquitas: refusa fuisset in auctorẽ ipsius nature: sicut motus grauiũ ⁊ leuiũ refundunẗ ingenerans: eo q̄ ab ipso ad illos motus determinanẗ: q̃zuis a natura grauiũ ⁊ leuiuz: cũ adiutorio influentie loci alliciãtur. ¶ Sic ergo patz. q̄ primus motus naturalis volũtatis angelice: nõ potuit nõ esse rectissimus rectitudine ꝓportionata illi nature. Malus aũt actus volũtatis deliberatiue ipsius angeli: nõ potuit siĺ esse cũ rectissimo nãli actu illius: q2 q̃zuis nõ opponãtur rõne spẽi: opponunẗ tñ rõne generis: inquantũ vno actu voluntas tendebat in suũ pnci^m ⁊ alio recessit ab eo: nec vnus de istis actibus ordinabaẗ ad aliũ. Et ideo sicut videmus q̄ qualiscũq̧z tristitia in aliquo remittit naturaĺr perfectiõez gaudij in eodem: ⁊ q̄ mot^9 nõ ordinat^9 ad aliũm: nec ecõuerso: remittit pfectionẽ alterius in eadẽ substãtia: ⁊ multo magis in eadẽ potẽtia. Ita opz cõcedere q̄ malus actus volũtatis deliberatiue: remittit perfectionẽ naturalis actus eiusdem. Restat ergo q̄ malus actus volũtatis deliberatiue: non potuit precedere in angelo. primuz naturalẽ actum voluntatis illius nec simul esse cum illo. Et ex cõsequenti angelus nõ potuit habere ab instanti creationis sue: aliquem malum voluntatis actum. Et sic ab illo instanti non potuit peccare peccato commissionis: nec etiã peccato omissionis. Quia non est omissionis peccatum nisi cũ volũtas omittit actuz ad quem teneẗ pro illo tẽpore: vel instanti quo ad illuz tenetur. Sed ab instãti creationis ipsius angeli nõ tenebaẗ ipse angelus se ad deuz conuertere: aliquo actu deliberatiuo volũtatis. Ergo in illo instanti se auertere non potuit: nec peccato commissionis: nec peccato omissionis.

Ad primum in oppositũ dñm. q̄ q̃zuis in eodez instanti in quo angelus intellexit aliquid potuerit illud velle: tamẽ in eodez instanti nõ potuit voluntas eius naturaĺr moueri in deuz: ex toto suo conatu: ⁊ motu deliberatiuo auerti a dõ. Et sicut ostẽsum est in corpore q̃ōnis oportuit primũ motuz volũtatis ipsi^9 angeli esse naturalez ⁊ rectissimũ: rectitudine ꝓportionata illi nature. Recta eniz natura ex toto conatu suo naturaĺr tendit in suuz principiũ. Unde in eodez instanti: in quo suũ principiuz intellexit: ipsum naturali dilectione dilexit ex toto naturali conatu. Ad p^m

¶ Ad scd̃m dñz. q̄ nõ est simile de peccato originali ⁊ actuali. Quia peccatũ originale est carentia boni debiti: nũq̃z habiti tñ nec cõtrahiẗ per aliquẽ actum ipsius anime. Per peccatum autẽ actuale est in anima carentia alicuius boni debiti prius habiti: ⁊ consistit in aliquo actu ipsius aĩe. Uĺ in omissione alicuius actus debiti. Et ideo animaz contrahere peccatũ originale ab instanti sue creationis: nullaz cõtradictionẽ includit. Sicut angelũ pecasse ab instanti sue creationis includeret contradictionẽ. s. ipsum in instãti sue creationis aliquod bonuz habuisse ⁊ nõ habuisse. Ad 2^m

¶ Ad tertiuz dñm. q̄ nõ est simile de cõuersione ⁊ auersiõe. Quia bon^9 motus deliberatiuus ipsius volũtatis nõ repugnabat rectissimo motu naturali: q precessit in volũtate ipsius angeli: imo cõcordabat. Sed illius perfectioni repugnasset malus motus deliberatiu^9 ipsi^9 volũtatis vt in corpore q̃ōnis dictuz est. ¶ Potest etiã dici q̄ boni angeli nõ fuerunt cõuersi ad deuz ab instanti sue creatiõis motu voluntatis deliberatiuo. Unde auctoritas Augu. in opponendo allegata: ⁊ si que alie similes occurrant. De motu naturali voluntatis exponẽde sunt. Uel dicendo q̄ nõ asserẽdo dicte sunt: sed inuestigando. Ad 3^m

¶ Ad quartũ cũ dĩ. q̄ Dya^9. ex quo factus est: iustitiam recusauit ⁊c̃. Dico q̄ sensus est: ab initio. s. quo peccauit: peccat postea semp. Uel sic. ab initio. i. cito post instans creationis sue. Ad 4^m

Circa litteram. Et quattuor angelis videntur esse attributa: q̃zuis enumeret sex. Tamẽ tria illoz pertinẽt ad vnũ: q2 memoria: intelligẽtia ⁊ voluntas: sunt partes ymaginis. Differẽtez ẽtie tenuitatez: q2 q̃zuis in nullo angelo sit quantitas mobilis: tamẽ vn^9 angelus est alio simplicior: q2 in vno fortius vnũ vel perfectius ꝯstituunt mã ⁊ forma q̃z in alio. Et sm̃ illos qui ponũt realẽ differentiã inter essentiaz ⁊ esse min^9 differunt in vno ãgelo q̃z in alio. Et siĺr potẽtia ⁊ essentia: ⁊ actus ⁊ potẽtia. Et min^9 est de possibilitate in vno q̃z in alio: ⁊ illi qui sunt possibiles: ⁊ in quibus ea que prenominata sunt: magis tendũt ad vnitatẽ sunt simpliciores: qui natura magis subtiles ⁊ sapiẽtia. Amplius perspicaces creati sunt. Hi etiã maioribus muneribus grẽ prediti sunt. Nõ q2 debeẗ de necessitate sz nature exigentiaz: sed q2 inter angelos qui steterunt: illi qui nobiliora naturalia acceperãt: efficacius se disposuerunt libera volũtate deo forti^9 adherẽdo: in ipa facultate arbitrii: dr̃ia animaduertẽda est: hoc inferius exponetur. cuz querit de lib. arbi. ab exordio quo facta est: ⁊ perfecta ẽ: ⁊ beata est semper. Hec dĩ de angelica nã stante. Sz ibi Quomõ vn^9 angelus ẽ simplicior alio.

accipiẗ

accipit beatitudo pro priuatione omnis mali: que beatitudo fuit in omnibus angelis: ante auersionē illorū q̄ sunt auersi: nō potuit creator optimus auctor mali esse loquēdo. s. de malo culpe: q2 pōt esse auctor mali pene: sed non decebat ꝙ in angelis precederet culpa. Sapiētia fructus est pietatis: nō accipiuntur hic sapiētia ⁊ pietas ſm ꝙ numerant inter septē dona: q2 sapiētia donū est nobilius pietate. Sed accipit hic pietas pro bono merito: rōne cuius datur aliqñ futurorū aliquorū supernālis ꝑcognitio: que hic vocat sapientia. Erat in eis nālis cognitio triplex: q̄ sciebant ꝙ facti erāt: ⁊ hoc sciebāt per essentiā suā. Qr per eā se ipsos perfecte cognoscebāt. Loquēdo de perfecta cognitiōe nāli. Et a quo facti erāt: hoc cognoscebāt per cognitionē sue ꝓprie essentie: cognoscēdo in effectu causā. vel per aliquā similitudinē expressam nō perfecte representātē factorē. Et cū quo facti erāt: hoc cognoscebāt per cōcreatā silitudinē.

¶ An ꝑfectos ⁊ beatos creauit deus angelos an miseros ⁊ imꝑfectos. Dist. IIII.

Di. IIII. Post hec videndum est vtrum ꝑfectos et beatos creauit deus angelos: an miseros ⁊ imperfectos? Ad quod dici potest ꝙ nec in beatitudine nec in miseria creati sunt. Miseri enim ante peccatum esse nō potuerunt: quia ex peccato miseria est. Nā si nō fuisset peccatum nulla esset miseria. Beati quoq3 nunquā fuerunt illi qui ceciderunt: quia sui euentus ignari fuerūt. i. peccati ⁊ supplicij futuri. Si enim lapsum suū prescieuerūt aut vitare voluerunt: sed non potuerunt: ⁊ ita erant miseri: aut potuerunt: sed noluerunt: et ita erant stulti ⁊ maligni. Ideoq3 dicimus q2 non erant prescij euentus sui nec eis data est cognitio eorum que futura erant super eos. Boni vero ⁊ qui perstiterūt forte sue beatitudinis prescij fuerūt. Unde Aug. super Gen. Quomodo inquit beatus inter angelos fuit qui futuri peccati atq3 supplicij prescius nō fuit. Queritur autē cur nō fuerit? Forte hoc deus reuelare dyabolo noluit quid facturus vel passurus esset. Ceteris vero reuelare voluit ꝙ in veritate mansuri essent. his verbis videt Aug. significare ꝙ angeli qui corruerunt nō fuerūt prescij sui casus: ideoq3 beati non fuerunt. Et ꝙ angeli qui perstiterūt beatitudinē sibi affuturā prescieuerunt: atq3 de ea certi in spe extiterunt: vnde quodāmodo iam beati erant. Et reuera si fuisset: posset illos dici aliquo modo fuisse beatos: alios vero non: qui nescierunt euentum suum.

Q̄ si fuerūt mali āgeli prescij sui casus: boni vero forte fuerūt prescij futuri boni.

¶ Q̄ opinando hoc dixerit non asserēdo. s. ꝙ angeli q̄ perstiterūt ꝑscij fuerūt futuri boni.

Augu. Sed hoc magis opinando ⁊ querēdo dicit Aug. q̄ asserēdo. Unde ⁊ huic opinioni opponens consequēter subdit. Sed quare discernebantur illi a ceteris? Ut deus istis que ad ipsos pertinerent nō reuelaret. Alijs vero reuelaret: cum non prius sit ipse vltor q̄ aliquis peccator: non enim dānat ipse innocētes. Hic videtur innuere ꝙ nec peccaturis futurū malū: nec permansuris futurum bonum reuelauerit. Ideoq3 nec illi qui ceciderunt vnq̄: nec illi qui perstiterunt vsq3 ad consūmationē beati fuerunt: quia beati nō poterāt esse: si de beatitudine certi nō erant: vel si damnationis incerti erant. Unde Aug. in eodem. Dicere inquit de angelis ꝙ in suo genere beati esse possunt damnationis vel salutis incerti quib9 nec spes esset ꝙ mutandi essent in melius: nimia presumptio est. Quō enim beati esse possunt: q̄bus est incerta sua beatitudo. Augu.

¶ Sūmā colligit predictorum confirmans oēs angelos ante confirmationē vel lapsum non fuisse beatos: nisi per beatitudinē accipiat illū statū innocētie in quo fuerūt ante casum.

Ex predictis consequitur ꝙ angeli qui corruerūt nunq̄ beati fuerunt: nisi beatitudinē aliquis accipiat illum statum innocentie in quo fuerūt ante peccatum. Illi vero qui perstiterunt aut suā beatitudinē futuram deo reuelante prescierūt: ⁊ ita spei certitudīe aliquo modo beati fuerūt vel icerti extiterūt sue btitudis: ⁊ ita aūt beati nō fuerūt q̄ reliq qui ceciderūt. Mihi aūt qd posteri9 dictū est: ꝓbabilius videt.

¶ Responsio ad id quod querebatur: an angeli essent creati perfecti aut imperfecti: ⁊ dicitur ꝙ perfecti fuerunt ſm aliquid: ⁊ imperfecti secundum aliquid.

Ad hoc autem q2 querebatur vtrum perfecti vel imperfecti fuerint creati: dici potest quia quodāmodo perfecti fuerunt: ⁊ quodammodo alio imperfecti. Non enim vno modo aliquid dicitur perfectū sed pluribus.

¶ Q̄ tribus modis dr perfectū ſm tps: ſm naturam: ⁊ vniuersaliter perfectum.

Dicitur namq3 perfectū trib9 modis. Est. n. perfectum ſm tēpus: ⁊ est perfectum ſm naturā: ⁊ est vniuersaliter perfectum. Secundum tēpus perfectum est qd habet quicquid tēpus requirit ⁊ conuenit ſz tempus habere: ⁊ hoc modo angeli erant perfecti ante confirmationē vel lapsum. Secundum naturā perfectum est: qd habet quicquid debitum est vel expedit nature sue ad glorificationē: ⁊ hoc modo perfecti fuerunt angeli post confirmationē ⁊ erunt sancti post resurrectionē. Uniuersaliter ⁊ summe perfectum est: cui nihil vnq̄ deest ⁊ a quo vniuersa prouenīūt bona: quod est soli9 dei. Prima ergo perfectio est nature cōdite secūda nature glorificate: tertia nature increate.

¶ Predicta breuiter tangit addens quales fuerunt angeli in cõuersione & auersione.

Quales fuerunt ãgeli in creatione ostẽsuz est: boni. s. & nõ mali: iusti. i. innocentes & perfecti quoddãmodo. Aliovero modo imperfecti. Beati vero nõ fuerũt vsq ad confirmationẽ: nisi beatitudo accipiatur: vt iã dictũ est: ille status innocẽtie & bonitatis in quo cõditi sunt.

Post hec videndum est &c. Superius ostendit magister quales angeli creati sunt quantũ ad conditiões naturales: et etiã quantuz ad cõditiones nõ naturales que sunt supernaturalis bonitas & malitia: quarũ vna est supra naturã: alia cõtra naturã. Hic ostendit magister quales creati sunt quantuz ad cõditiones nõ naturales que sunt felicitas & miseria. ¶ Et diuidit pars ista in ptes duas. ¶ Primo determinat qõnẽ vtrũ ãgeli fuerunt creati beati vel miseri. ¶ Secũdo determinat qõnem vtrũ creati fuerunt perfecti vel imperfecti. ibi. [Ad hoc aũt q̃ q̃rebatur.] ¶ Prima in tres: q: in argumentatione implicat questionẽ de prescientia casus vel beatitudinis. ¶ Ideo primo respõdet ad vtrãq. Ad alteraz tñ partẽ sub dubio: pp quedã verba Augu. de prescientia beatitudinis bonoz. ¶ Secũdo determinat veritatez. intellectũ Aug. aperiens. ibi. [Sed h magis.] ¶ Tertio cõcludit veritatẽ totius qõnis. ibi. [ex predictis.]

Circa hanc distinctionẽ q̃runt q̃tuor. ¶ Primo vtrũ angeli acceperunt a sua cõditione: sui & dei: differentem scientiã. ¶ Secũdo quales creati sunt quantũ ad gloriã & grãm. ¶ Tertio quales creati sunt quantuz ad sue conuersionis vel auersionis prescientiam. ¶ Quarto quales creati sunt quãtũ ad cognitionẽ matutinã & vespertinã. ¶ Circa primũ q̃runt duo. ¶ Primo vtrũ quilibet angelus prius ordine nature naturali cognitione intellexerit se q̃z deuz. ¶ Secundo vtruz se certius q̃z deum. ¶ Qõ. I.

Qõ. I. Ar. pᵒ **Primo ostendo** q̃ nõ prius ordine nature: ãgelus naturali cognitione intellexit se q̃z deũ: sed ecõuerso. Quia Aug. li. 12 cõfes. inter mediũ & finẽ: Si ambo videmus verũ esse q̃ dicis: & ambo videmus verũ esse q̃ dico. Ubi queso id videmus? nec ego vtiq in te nec tu in me. Sed ambo in ipa que supra mẽtes nostras est incõmutabili veritate. Ergo incõmutabilis veritas: que deus est: est rõ que cognoscimus quicquid cognoscimus. Sed prius ordine nature cognoscit ratio cognoscẽdi: q̃z cognitũ per eã. Ergo prius ordine nãe angelus intellexit deũ q̃z se ipz.
Secũdo. ¶ Itẽ Aug. 8. de trini. c. 3. Bonũ h & bonũ illud: tolle h & tolle illud: & vide ipsum bonũ si potes: ita deũ videbis. Deus ergo est bonũ nõ h nec illud: sed sub rõne qua bonũ. Ergo a simili ens nõ sub rõne qua h ens vel illud: sed sub rõne qua ens: est deus: & tale ens est ens in generali. Sed sm Auic. j. metha. c. 5. ens imprimit in anima prima impressione: que nõ acq̃ritur ex alijs notioribus se. Ergo deus est primũ cognituz ab anima. ergo a simili: ab intellectu angelico. ¶ Itẽ cognitio cause ordine nature prior est q̃z cognitio effectus.
Tertio. Ergo cũ deus sit cã ipsius angeli: & angelus sit eius effectus: prius ordine nãe cognouit ãgelus deũ: q̃z se ipm.
In oppᵐ **Contra** octaua ppõne de causis: omnis intelligentia scit q̃ scit q̃ ẽ supra se: q̃in acquirit bonitates ab eo: ergo intelligẽtia nõ cognoscit deũ nisi per illud qd recipit ab illo. Sed quicqd recipit a deo est ipsamet: vel illud qd est in se: ergo prius ordine nãe cognouit se: vel illud qd est in se q̃z ipsuz deũ. ¶ Itẽ sm phm lib. predicamẽtoz: prius est a quo nõ cõuertitur cõsequẽtia. Sed sequitur intellectus cognoscit: ergo cognoscit se ipz. Quia sm Aug. 10. de trini. ca. 3. ignorãs se non põt scire se nosse aliud. Põt aũt intellectus aliquis: aliquo modo se cognoscere nõ cognoscẽdo deũ. Sicut pz in intellectu insipiẽtis. Unde Isa. j. israel me nõ cognouit. Ergo prior ordine nãe est cognitio ipsius q̃z cognitio dei.

Respondeo q̃ quilibz angelus prius ordine nature intellexit se q̃z deũ: q: cognitione nãli nõ cognouit deũ per essentiã ipsius dei. Ergo per effectus precognoscẽdo. s. aliquẽ dei effectum. Sed inter effectus dei prius ordine nature cognouit se: quia sibi presentialior erat: & amabilior & pportiõabilior. ergo prius ordine nãe nãli cognitione cognouit se ipm q̃z deũ. Rñᵒ Angelus prius intellexit se q̃z deuz.

Ad pᵐ. **Ad primum** in oppositũ dõm. q̃ incõmutabilis veritas que deus est: est rõ effectiua cognoscẽdi qcquid cognoscimus. Sed non est rõ formalis qua cognoscimus quicqd cognoscimus: nisi mediãte aliqua eius influẽtia: qua noster intellectus informat: qd est lumẽ nãle: quãtũ ad naturalẽ cognitionẽ. Et rõne illius luminis dicimur nãlr cognoscere in prima veritate. Sicut dicimur videre in sole: q: videmus in lumine influxo a sole. ¶ Et preterea nõ semper prius ordine nature: cognoscit rõ cognoscẽdi: q̃z cognitũ per eã. Prius eniz ordine nãe cognoscit intellectus noster qdditatẽ alicuius rei q̃z illius similitudinẽ que est rõ cognoscendi: & ens absolute q̃z veritatez. ¶ Ad scõm cũ di q̃ Ad 2ᵐ. bonuz sub rõne qua bonũ: est ipse deus. Dico q̃ bonum sub ratione qua cõtrahibile: tñ ad hoc bonũ vel illud bonũ: nõ est ipse deus: sed est bonũ in generali: q̃ analogice dĩ de bono increato & creato. Simili dico de ente. Et sic accipiẽdo ens cõcedẽduz est q̃ fuit pmuz cognitũ ab intellectu angelico ordine nature. Sed bonũ sub ratiõe qua bonũ: nõ cõtractuz: nec cõtrahibile: deus est. Similiter dico de ente. Sed de tali ente nõ intelligebat Auic. cũ dixit. q̃ cognitio entis imprimit in anima prima impressione. ¶ Ad tertiũ cuz dĩ. q̃ cognitio cause prior est Ad 3ᵐ ordine nature q̃z cognitio effectus &c. Dico q̃ verũ est de cognitione qua cognoscimus de effectu pppter qd. Non autez verũ est de cognitione: qua cognoscimus de effectu quia est tñ. Que prior est quo ad nos q̃z cognitio qua de ipso cognoscimus ppter quid. ¶ Et preterea. res põt cognosci per suã causaz formalẽ: Et põt dici q̃ ãgelus prius ordine nature cognouit suam formaz: q̃z se compositum ex materia & forma. ¶ Questio. II. Qõ. II.

Ar. pᵒ **Secundo** querit vtrũ quilibz angelus naturali cognitione intellexit se certius q̃z deũ. Et videtur q̃ non. Hug. i. lib. de sacra. par. 3. c. i. deus ab initio sic noticiam suã ab homine tẽperatũ: vt sicut nũq̃ quid esset totuz poterat cõprehendi: falso quia esset nũq̃ prorsus posset ignorari. Quilibz aũt ãgelus põt ignorari eẽ: certius aũt cognoscit q̃ nõ põt ignorari eẽ: q̃z q̃ põt ignorari esse: ergo q̃libz angelus nãli cognitione certius intellexit deum q̃z se.
¶ Item illud certius cognoscitur q̃ est rõ certitudinis Secũdo. in cognitiõe. Sed sm Auic. 8. metha. c. 2. deus est demõstratio de omni qd est. Ergo deus nãli cognitiõe certius cognoscitur quacũq alia re. ¶ Item certius cognoscit Tertio. lux q̃z tenebra. Quia tenebra nõ cognoscitur nisi per relationẽ ad lucẽ: est eniz priuatio lucis. Sed sz q̃ dĩ pma Io. j. deus est lux. Creatura autẽ est tenebra. Unde 26ª qõne ad orosiũ. cognitio creature in semetipsa est vespa. Ergo angelus certius intellexit nãlr deuz q̃z semetipz.
In opᵐ. **Contra** 15ª ppõne de causis. omnis sciens qui scit essentiã: est rediens ad essentiã suaz reditione cõpleta. Sed sicut habet. 13. ppõne eiusdem libri. omnis intelligentia intelligit essentiã suã. Ergo omnis intelligẽtia

intelligentia naturali cognitione scit essentiam suam co
gnitione completa. Sed nullus angelus naturali cogni
tione cognouit deum cognitione completa. Ergo natu
rali cognitione intellexit se completius q̄ deuz. ergo cer
tius. ¶ Item in cōmen. super octauaz ꝓpositionem de
causis. omnis sciens nō scit rem meliorem nisi per mo/
dū substātie sue ꝛ sui esse. Ergo videtur ꝙ certius natu
raliter cognoscat se: q̄ rem meliorez se.

Rñ° Angelus nāli co/gnitione certi°co gnoscit se q̄ deū **Respondeo** ꝙ angelus naturali cognitiōe cer/
tius intellexit se q̄ deum. Siue lo
quamur de cognitione qua cognoscitur quid est res.
Siue de illa qua cognoscitur res actualiter esse. Quia vt
declaratum est in questione precedenti: naturali cogni/
tione cognouit deum: per hoc ꝙ cognouit se. Unde cer
titudo illius cognitiōis qua se naturaliter cognouit: da/
bat certitudinem alij cognitioni. ¶ Preterea q̄uis de°
esset certius cognoscibilis quātuz est ex parte sua: tamē
propter sui excessum supra intellectum angelicum: non
erat cognoscibile: ita ꝓportionatum intellectui angelico
sicut essentia ipsius angeli. ¶ Preterea ſm Augu. 10. de
trini. cap. 4. notissimuz est anime se viuere. Ergo similr
ꝛ ipsi āgelo. Nihil ergo naturaliter certius cognouit q̄
se esse ꝛ viuere.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum cum dicitur. ꝙ de°
nō potest ignorari esse ꝛc̄. Dico
ꝙ hoc intelligēdum est de cognitiōe generalissima: qua
cognoscitur nō vt distinctus a creatura: sed qua cogno/
scitur in quodaz generali analogice cōuenīēte creatori ꝛ
creature. Sicut est ens verum: bonum: sicut enim dicit
Boe. in lib. 3. de cōsola. paruz post principiuz. Inserta ē
nobis boni veriqꝫ cupiditas: in quo īcluditur cognitio
ipsius: sed sub ratiōe qua deus potest ignorari esse: sic. s.
ipsum esse nō est per se notuz quo ad nos in lumine na/
turali: ſm Auic. 1. meth a. Et declaratuz est in. 3. dist. pri/
mi lib. q. 2. Quamuis autem angelus possit ignorari esse
Ad 2^m a nobis: nō tamē a se. ¶ Ad scdm cuz di. ꝙ illud certius
cognoscitur ꝙ est ratio certitudinis in cognitiōe ꝛc̄. Di
co ꝙ veruz est qñ est rō certitudinis sub rōne qua cogni
tum. Deus autē est rō certitudinis in cognitione natu/
rali qua res cognoscit se vel creaturaz aliam inquantum
ab ipso est naturale lumē: ꝛ nō sub ratione qua cognitū.
Ad 3^m ¶ Ad tertiuz dōm. ꝙ q̄uis creatura sit tenebra: inquā/
tum deficiēs a plenitudine actualitatis diuine: tñ aliqd
hꝫ de luce inquātū imitatur eā. Et q̄uis pura lux q̄ de°
est sit certius cognoscibilis quātuz est ex parte sua. tamē
lux sub obscura que est creatura magis ē naturalr cogno
scibilis intellectui creato: eo ꝙ sibi magis est proportio/
nata q̄ lux pura.

Consequenter queritur de scdo
principali. Et cir
ca hoc queruntur duo. ¶ Primo veruz angeli
fuerunt creati in gloria. ¶ Secundo vtꝝ fue/
runt creati in gr̄a. Qō. 1.

Qō. 1. Ar. p° **Primo ostendo** ꝙ fuerunt creati
in gloria: qꝛ Aug.
pmo super Geñ. versus pncipium. Et vi velle
ꝙ per celuz intelligēda est creatura spiritualis
Secūdo. ab exordio quo facta est perfecta ꝛ beata semper. ¶ Itez
Aug. scdo lib. super Geñ. ante mediuz. dicit ꝙ angeli ex
quo creati sunt: ipsa verbi eternitate sci ꝛ pia ꝯtempla/
tione perfruunt. Sed in tali contemplatione ꝛ perfrui/
Tertio. tione est beatitudo. Ergo creati fuerunt beati. ¶ Item
cognitio angeli nō est per discursum: qꝛ nō sunt rationa
les sicut nos: sed intellectuales. Ergo ab instāti sue crea/
tionis deuz cognouerunt simplici intuitu: in tali cogni/
Quarto. tione est beatitudo. ¶ Item. 28. ꝓpositione de ecclesia/
sticis dogmatibus: angeli qui in illa qua creati sunt bea/
titudinem perseuerant: nō natura possident: vt nō mu/
tentur: ecce, implicat āgelos fuisse creatos in beatitudine.

Contra si fuissent creati in beatitudine: oēs fuissēt In op^m
creati beati: qꝛ non fuisset rō: quare magis
deus creasset quosdaz in gloria q̄ alios. Sed non omnes
fuerūt creati in gloria: qꝛ tunc nullus cecidisset: quia ſm
beatū Aug. 13. de trini. ca. 8. Uita beata nec deserit volē/
tem nec nolentē. ¶ Item Boe. lib. 3. de cōsol. non mul
tuz post principiū beatitudo est status omniuz bonoruz
aggregatione perfectus. Ergo illi q nō steterūt nō fue/
rūt creati in gl̄ia. ergo a simili nec alij.

Respondeo ꝙ angeli nō fuerūt creati in glo/ Rñ° Angeli ñ fuerunt creati in gl̄ia tñ crati fue rūt absqꝫ oī malo.
ria. loquēdo ꝓprie de gloria: que
cōsistit in clara ꝛ immediata dei visione: ꝛ perfecta eius
fruitione: ꝛ tentiōis eius securitate. Per habitū q dī ha
bitus glorie. A tali enim beatitudine nullus cadere pōt.
Et de tali gloria vel beatitudine procedunt argumenta
ad partez secundā. ¶ Si autē extendamus nomē beati/
tudinis vel glorie ad carentiaz omnis mali: sic dicuntur
aliquādo in beatitudine vel gloria creati. Qꝛ creati fue/
runt absqꝫ omni miseria: ꝛ se ꝛ deū naturaliter cognoscē
tes ꝛ diligentes: ꝛ ita in magna ꝯsolatione creati fuerūt.

Ad primuz in oppositū dōm. ꝙ illa auctoritas Ad p^m
intelligēda est de beatitudine secun
do modo dicta. ¶ Ad scdz cuz dī. ꝙ angeli ex quo crea/ Ad 2^m
ti sunt: ipsa verbi eternitate perfruuntur ꝛc̄. Dico ꝙ sic
glosandū est: ex quo creati sunt. i. cito postq̄ creati sunt.
¶ Ad tertiū dōm. ꝙ q̄uis in instāti sue creatiōis deuz Ad 3^m.
nō cognouerūt per discursum: tamē ex hoc nō sequitur:
ꝙ in illo instāti deuz per essentiā viderint: sed intellige/
bant ipsaz in se ipsis: ꝛ ita cognitione que est in speculo:
nō tamē erat cognitio enigmatica nec discursiua: sicut ē
nostra. Sꝫ in se ipsis sine discursu deū cognoscebāt quā/
tuz naturaliter potest cognosci in effectu. ¶ Ad quartū Ad 4^m
dicendum. est sicut ad primum. ¶ Qō. II.

Qō. II. Ar. p° **Secundo** queritur vtrum angeli fuerūt
creati in gr̄a. Et videt ꝙ sic.
Aug. 12. de ci. c. 9. dicit de angelis. ꝙ deus creauit
eos cū amore casto quo illi adherent simul eis cō
Secūdo. dens naturā ꝛ largiens grām. ¶ Item Damas. lib. scdo
cap. 3. per verbū dei creati sunt omnes angeli: ꝛ a sancto
spū per sanctificationē perfecti sunt ſm ꝓportionē idest
mensurā dignitatis ꝛ ordinis illuminatiōe: ꝛ gloria par
Tertio. ticipantes. ¶ Itez deus cum sit liberalissim° statim dat
gratiā suaz creature rōnali vel intellectuali: cum disposi/
ta est. Sed innocentia maxima est dispositio. Ergo cum
illam habuerint angeli ab instāti sue creatiōis: ab illo in/
stanti dispositi fuerūt ad grē susceptionem.

Contra Aug. super Geñ. lib. 2. nō multuz ante me In op^m
diuz libri dicit. ꝙ lucis appellatiōe intima
tur ꝯditio intellectualis creature: que pmo creata est in
formis. Deinde formata est per sui cōuersionē ad creato/
rem. Cū ergo illa formatio sit per gratiā: non fuit creata
in gratia: vt videt rō. ¶ Itez sic se habet in angelis cul/
pa ad damnationez: ita gratia ad gloriā. Sed mali statiz
cum peccauerunt fuerunt damnati: ergo boni in eodem
instanti in quo habuerūt gratiaz fuerunt glorificati. Sꝫ
nō habuerunt gloriaz in instanti sue creatiōis. vt in pre/
cedenti questiōe habituz est: ergo nec gratiaz.

Rñ° **Respondeo** ꝙ gratia tripl̄r potest accipi. Uno
modo largissime. s. pro omni. s. do/
no gratis dato. Et sic etiā natui alia gratuita dicunt. Et
sic loquitur Damas. lib. 2. cap. 3. cum dī. ꝙ angelus est ſꝫ
gratiā nō natura imortalitatez suscipiēs. ¶ Secūdo po
test accipi minus large. s. p omni dono spūali gratis da/
to naturalib° superaddito. Et sic loquitur de grā Augu.
in auctoritate pmo allegata in hac questione. ¶ Tertio
modo potest accipi stricte ꝛ ꝓprie. s. pro gratia gratuz fa
ciente. ¶ Primo ꝛ secundo modo loquendo de gratia:

angeli creati fuerūt in gratia. Sed tertio modo loquendo de gratia: non pure ꝙ fuerunt creati in gratia. Non enim videt probabile ꝙ si in gratia gratū faciente creati fuissent: ꝙ postea ab ea recessissent. nec videt probabile ꝙ gratia data fuisset: ꝛ gloria eoꝝ dilata. Et pro hac opinione videt esse quoddā verbū Augu. j. sup Gen. inter principiū ꝛ medium. vbi dicit sic: p̄ncipiuz creature intellectualis est illa sapiētia. ꝙ p̄ncipiuz manēs in se incōmutabiliter. nullo modo cessabat occulta inspiratiōe vocationis loqui ei creature cui p̄ncipiuz est vt conuerteret ad id ex quo esset: qđ aliter formata ac pfecta esse nō posset. Grego. ēt videtur hoc ip̄z sentire. 3?. lib. moꝝ. nō multū ante finem. exponēs illud verbuz. Ecck. 28. oīs lapis p̄ciosus opimētuz tuuz: dicit sic. huius lapidis in die ꝯditiōis sue foramina preparata sunt: qꝛ capax caritatis condituꝰ est: quasi repleri voluisset statibus angelis tanq̄ȝ positis in regis ornamēto lapidibus inherere potuisset. Et paucis interpositis subiungit. habuit ergo lapis iste foramina: sed per supbie vitium charitatis auro non sunt repleta. Et sic p3 ꝙ lucifer ad quē loquebat ezechiel in psona regis tyri: nūq̄ȝ habuit charitatē ſm opinionem Grego. Concedo ergo ꝙ non fuerūt creati in gratia gratuz faciēte. Et ꝙ deus in illa gratia eos creare potuisset si voluisset.

Ad pᵐ Ad 2ᵐ **Ad primum** in oppositū solutum est in corpe questionis. ¶ Ad 2ᵐ dicendum ꝙ per verbuz dei creati sunt oēs angeli. ꝛ postea illi qui steterunt a spū sancto: p sanctificationē pfecti facti sunt. Et sic potest exponi auctoritas Dama.

Ad 3ᵐ ¶ Ad. 3ᵐ cū dicitur ꝙ inocentia est maxima dispositio ad gratiam ꝛc̄. Dico ꝙ verum est: si cum illa sit motus liberi arbitrij. q motus non fuit in angelis in instanti creationis sue.

Consequenter querit de tertio p̄ncipali. ¶ Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtruz illis qui steterūt fuerūt reuelata sua futura ꝯuersio. ¶ Secūdo vtrum illis qui ceciderunt reuelari potuerit sua futura auersio. ¶ Qō. I.

Qō. 1. Ar. pᵒ **Primo** ostendo ꝙ illis qui steterunt reuelata fuerit sua futura ꝯuersio. Aug. scdo super Gen. an̄ mediuz: cōditio celi facta est in creatura spūali: h est in cognitiōe angeloꝝ ſʒ creataȝ in illis sapientiam: deinde celum factū est: vt eēt etiā ipsa celi creaturis in genere proprio. Sed magis debuit āgelis reuelari qđ futurū erat eis q̄ȝ qđ futurū erat alijs creaturis. Ergo eis reuelata fuit sua futura ꝯuersio.

Secūdo ¶ Item si nō erant certi de sua futura ꝯuersiōe: poterāt timere. Sed ſm ꝙ dicit beatus Joā. in p̄ma ca. sua. c. 4. timor penā h3. ergo poterat in eis esse pena ante culpaȝ: ꝙ iniustū fuisset. Quia sicut dicit Aug. 3. de li. ar. Lōge post mediū. omnis pena si iusta est: pena ē peccati. Ergo videt ꝙ fuerūt certi de sua futura ꝯuersione.

Tertio. ¶ Itē aut suā futurā ꝯuersionē certitudinaliter prescieba͞t aut credebant. Sed nō credebāt: qꝛ fides est enigmatica cognitio: ꝛ ipsi enigmaticā cognitionē nō habebāt: ergo eam sub certitudine p̄cognoscebāt.

In opᵐ **Contra** Aug. xi. de ciui. c. 13. vult ꝙ angeli boni an̄ lapsum maloꝝ: nō fuerūt certi de sua futura cōfirmatiōe. ¶ Itē plus est dare certitudinē de glia: q̄ȝ dare graȝ. Sed vt habitū est in qōne p̄cedenti. angeli boni nō habuerūt grām gratū faciētē an̄ ꝯuersionē suā. Ergo nec suo future ꝯfirmatiōis: certā habuerūt p̄sciaȝ.

Rńᵒ Angel' q steterunt non fuit reuelata sua futura ꝯuersio. **Respondeo** ꝙ angelis qui steterūt nō fuit reuelata sua futura ꝯuersio. Loquēdo de reuelatiōe ſm ꝙ dicit certā cognitionē. Rōnabile enim erat: vt nec malis futuris reuelaret suus casus: nec beatis futuris sua ꝯuersio. Qꝛ mali futuri ex illa reuelatione tristitiā an̄ peccatū habuissent. Et beati futuri qđdaȝ gaudiū: ꝙ magis vr̄ spectare ad statū p̄mij q̄ȝ meriti. ¶ Nec te moueat ad ꝯtrauz ꝙ dicit Aug. xi. sup Gen. lōge an̄ mediū. An dicemus h deū dya. reuelare noluisse cū adhuc esset angelus bonus: vel qđ facturus. vel quid passurus eēt: ceteris vero h reuelasse qđ essent in eternū in veritate mānsuri. Nō. n. intēdit h Aug. asserere: sed ponit in qōne. Unde postea paucis interpositis subiungit. Sed quo malo merito ita descernebat a ceteris: vt ei dō nec ea que ad ipsum pertinerēt futura reuelaret: nunqđ prius ille vltor fuit: q̄ȝ iste peccator? absit. Et infra post mediū. Aut certe rationē regrendū: quēadmodū omnes sancti angeli: si inter illos aliquādo pariter beatus cum suis angelis iuxta dyab. nūduz habuerūt: etiā ipsi certā prescientiā perpetue felicitatis sue: sed eā post casuz eius acceperint. Aut quo merito ante suū peccatū dyaᵒ. cum angelis suis a ceteris āgelis discretꝰ fuerit: vt ipse casus sui futuri esset ignarus: illi autē certi sue permansionis. Hic p3 ꝙ Aug. dubitādo ꝛ inuestigādo. De hoc loquit. ꝛ Magister tn̄ videt opinari: ꝙ nec illi qui steterūt fuerūt prescij sue permansionis: nec illi qui ceciderūt: sui casus. ꝛ h ēt magr̄ in lra magis approbare videt.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dōm. ꝙ magis cōgruuz fuit reuelare angelis ea q̄ pertinebant ad essentialē mūdi perfectionē: q̄ȝ ad ipsoꝝ permansionē: qꝛ cognoscere perfectionez mundi: magis cōsonare videtur perfectioni nature: scire autē certitudinaliter suā permansionē magis ꝯsonare videt perfectioni glorie: angeli aūt nō fuerūt creati in glia: sed creati fuerunt in natura perfecta nāli perfectione.

Ad 2ᵐ ¶ Ad secūduz dōm. ꝙ nō timebāt de lapsu. quia q̄uis nō eēnt certi de sua permansione sciētia infallibili: tn̄ habebāt cōiecturaȝ p̄babilē: nec habebāt in se aliquā ad ꝯtrium inclinatiōeȝ. Et preterea cōdecentia bonitatis dei nō permisisset pro illo statu in eis oriri aliquē timorē.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertiū dōm. ꝙ boni suaȝ cōuersionē: nō certitudinaliter presciebāt: nec credebāt: loquēdo de credere: qui est articulus fidei. Sʒ p̄babiliter ois opinabant: ex h ꝙ capaces rōnis ꝛ in taȝ nobili natura se factos videbāt: ꝛ nullā hīe ad malū p̄nitatem. Sed qꝛ h nō posset dici de illis q futuri erant mali: qꝛ in eis falsa opinio ante peccatū fuisset: ꝙ est impossibile ꝛ irrationabile. Ideo videt dōm alijs: ꝙ angeli post suā creationē statim respiciētes naturā suā fuerūt p modicaȝ moraȝ in quadā admiratione suspēsi: ꝛ postea boni bonitatē dei recogitātes statim: se ad deum cōuerterūt: Alij suaȝ nobilitatē respiciētes: nec eā ad dei laudē referentes: valde cito se a deo auerterūt. Qō. II.

Qō. II. Ar. pᵒ **Secundo** queritur vtrū angelis qui ceciderunt potuerit reuelari sua futura auersio. Et videt ꝙ sic. Quia xp̄s reuelauit Petro suū futurū casum: vt habet. Joā. 13. Ergo a simili deus angelis suuz casuz potuit reuelare.

Secūdo. ¶ Itez Ber. in lib. de gradibꝰ humilitatis. Longe post mediuz libri. Dicit ꝙ Lucifer p̄uidit super malos principatū habiturū: ergo preuidit se futurū caput maloꝝ.

Tertio. ¶ Itē q̄uis deus nō reuelauerit illis: qui futuri erant beati suaȝ futurā cōuersionez: tn̄ reuelare potuit. Ergo a simili q̄uis illis qui futuri erāt mali casum suū nō reuelauerūt: tamē reuelare potuit.

In opᵐ **Contra** p̄mo lib. retract. ca. 8. Omnis pena si iusta est: peccati pena est. Sed deus cuȝ sit sūme iustus: nō potest esse cā iniustitie. Ergo non potest cāre in aliquo penā ante oēm culpā. Sed si deus angelo reuelasset suū casum: ipse angelus doluisset: ꝛ ita penā an̄ culpaȝ habuisset. ¶ Itē Ans. in lib. de casu dyaboli. cap. 21. sic arguit. Si adhuc in bona voluntate stans presciebat se casurū: aut volebat: vt ita fieret: aut nō volebat. Si cū presciētia volūtatē habebat aliquādo cadēdi: iaȝ ipsa mala volūtate ceciderat. Nō ergo volēdo cadere priꝰ sciuit se casuꝝ

se casuruz. Aut si prescìebat se casurū: ꝛ nolebat: tñ miser erat nolēdo: q̃ꝫ tū stare volebat: ꝛ tāto iustioꝛ erat quāto magis volebat stare: ꝛ quo erat iustioꝛ: eo debebat esse felicioꝛ. Ergo si nolēdo prescìebat se casurū: tāto erat miserioꝛ: quāto debebat esse felicioꝛ: q̃ nō ꝯuenit.

Rñº Non potuerunt āgeli mali p̄scire suā futuraz auersionez. **Respondeo** q̃ angelis q̃ ceciderūt non potuit reuelari sua futura auersio: cū irreparabilitate eiusdē. Loquēdo de reuelatione qua intellectus certa scia cognoscit rez sibi reuelatā: q: cū certitudine future damnatiōis: necessariuz est esse desperationem de salute: ergo si deus ipsis angelis qui erant futuri mali certam prescìam de suo lapsu ꝛ irreparabilitate dedisset: ipsos desperare coegisset: nō pōt aūt deus eē cā vt aliqs de salute desperet. Nec ēt potuit eis reuelari sua auersio: sine reuelatiōe irrepabilitatis eiusdē: vt bñ vñr ꝯcludere rōes ad ptē scdaz: ꝑ̄l? rō Ans. q̃zuis aliq ꝯtū dicāt.

Ad p̄m **Ad primum** in oppositū dōm. q̃ q̃zuis xp̄s Petro p̄dixerit suū lapsuz: non tñ dedit illi de illo lapsu: p̄sciam certā. Q: p3. q: Matth. 26. postq̃ꝫ xp̄s dixerat: añq̃ꝫ gallus cātet ter me negabis: statim seq̄tur: ait illi Petrus: ꝛ si oportuerit me mori tecuz nō te negabo. Unde forte Petrus credidit hic xp̄m intellexisse sub aliq̃ cōditione. ¶ Et p̄terea nō erat sile: de p̄dicēdo lapsum Petri: ꝛ lapsum angeli: q: ad reuelationē lapsus Petri nō sequebat̃ illud incōueniēs: q̃ secutuz fuisset ad reuelationē lapsus angeli. Tuz q: vt dicit Aug. 13. de trini. c. 16. oīa seculi huius mala: doloꝛes labores q̃ hominū: maxime de peccati originalis merito veniunt: tñ q: ille doloꝛ q̃ꝫ inde Petrus habuissz: ad meritū eius fuisset ordinatus.

Ad 2m ¶ Ad scdm dōm. q̃ q̃zuis Lucifer p̄uiderit se habiturū p̄ncipatū super malos: nō tamē preuidit añs: h̄ est suū casuz. Sicut Joseph preuidit suū p̄ncipatū futurū: nō tñ p̄uidit suā vēditionez per quā ad p̄ncipatū deuenit. Unde Ber. vbi p⁹. Miroꝛ cū in dei prescìa tuū p̄uideris p̄ncipatū: cur nō in eādem p̄uidisti ꝛ p̄cipitiū.

Ad 3m ¶ Ad tertium dōm. q̃ non est sile de reuelatiōe p̄mansionis ꝛ dānatiōis: q: illa incōueniētia q̃ seq̄ret si futuris malis reuelassz suā dānationē: nō fuissent secuta: si futuris beatis reuelasset suā ꝯfirmationē.

Consequenter q̃ritur de q̃rto p̄ncipali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrū mali āgeli añ suū casum habuerūt cognitionē matutinā. ¶ Secundo vtruz boni post suā cōfirmationē habuerunt cognitionem vespertinam. ¶ Questio. 1.

Q̃ 1. Ar. p̄º **Primo** ostēdo: q̃ mali angeli ante suū casum habuerūt cognitionē matutinaz Aug. 2. sup Geñ. añ mediū. Dicit q̃ angeli ex quo creati sunt dei cōtemplatiōe perfruūtur: ac deinde ista respicientes: s̄m id q̃ intus vident: vel recte facta approbāt: vel peccata improbāt. Sed cognitio rerū in p̄ma veritate: est cognitio matutina. ḡ angeli

Secūdo mali habuerūt cognitionē matutinā. ¶ Itē Aug. 4. super Geñ. in fine. Dicit q̃ creatura angelica cognoscendi oīb⁹ opib⁹ est in ipso: ꝛ in illis tāq̃ꝫ dies cuz vespa p̄ntata est. Cū ḡ illā cognē Augu. oīb⁹ angelis attribuat: añ maloꝝ auersionē. Ur̃ q̃ mali angeli añ suā auersionē habue

Tertio. rūt cognitionē diurnā siue matutinā. ¶ Itē. 5. sup geñ. lōge añ mediū. Loquēs Aug. de angelica creatura: dicit: Cū sit vn⁹: ea que facta sunt in creatore p̄mit⁹: ꝛ in ipsis ꝯñr cognoscēs: nec in ipsis remanēs: sed eoꝝ cognitiōez posterioꝛē: ad dei referēs dilectionē: vesperam ꝛ mane ꝛ meridiē: in omnib⁹ p̄buit: nō per moras tēpoꝝ: sed pp ordinē ꝯditoꝝ. Cū ergo ibi indifferēter loquat̃ de quocūq̃ angelo añ auersionē maloꝝ. Ur̃ q̃ mali añ suū casum

Quarto. cognitionē matutinā habuerūt. ¶ Itē Dyo⁹. de di. no. ca. 4. lōge vltra mediuz. ymago est dei angelus manifestatio luminis: speculū purū splēdidissimū. Cū ergo videat̃ indistincte loq̃ de angelis: vr̃ q̃ omnib⁹ ꝯueniebat. Cū ergo cognitio in re clara sit cognitio matutina: ꝛ oēs angeli in se ipsis res cognouerūt s̄z creatā sapientiā. Ut dicitur scdo super Geñ. ante mediū: oēs vt videt̃ cognitionē matutinaz habuerunt.

In opm. **Contra** Dyo⁹. 4. ca. de diui. no. inter mediū ꝛ finē loquēs de demonib⁹ dicit. Datas eis angelicas donatiōes: nunq̃ꝫ ipsas fuisse cōmotas dicim⁹: sed sunt integri ꝛ clarissimi. Cū ergo nō habeāt cognitionē matutinā: nūq̃ꝫ habuerūt eā. ¶ Itez in rōne supernālis: nihil a creatura intelligit̃ nāliter. Sed veritas eterna est supernālis: ergo āgelus in ea nihil intellexit nāliter. Cū ergo cognitio matutina: sit cognitio reꝝ in veritate eterna nūq̃ꝫ habuerūt illam cognitionem: qui nō sunt conuersi ad creatoꝛez.

Respondeo q̃ cognitio matutina tripliciter potest accipi. ¶ Uno modo p̄ cognitione creaturaꝝ in ipsa diuina eēntia: vidēdo eas in ea: per hoc q̃ ipsa videt̃. Et sic accipitur ab Augu. 26. q. ad oꝛosium: vbi dicit: q̃ ipsa creature cognitio in semetipsa vespera: in deo erat mane: q: plus videtur ipsa creatura in deo q̃ꝫ in se ipsa videatur. Unde propter claritatem huius cognitionis vocatur ab Augu. aliquādo meridiana. Ut patet. 5. super Geñ. ꝛ est auctoritas allegata in opponēdo. Et sic loquendo de cognitione matutina: mali angeli nūq̃ꝫ habuerunt eaz: q: nunq̃ꝫ deuz viderūt in essentia. ¶ Alio modo dī cognitio matutina: cognitio qua cognouerūt res in se ipsis: per creatam in ipsis sapientiā: h̄ est per spēs rerū sibi cōcreatas: referendo illaz cognitionez voluntate deliberatiua ad dilectionē creatoris ꝛ laudez. Et sic accipitur. 4. super Geñ. inter mediū ꝛ finem. ꝛ. 5. in auctoritate allegata in opponendo. Et sic mali angeli nūq̃ꝫ habuerūt cognitionez matutinā: quia suaz cognitionē nūq̃ꝫ volūtate deliberatiua retulerūt in creatoris dilectionez ꝛ laudem. ¶ Tertio modo potest dici cognitio matutina: improprijssime. Et sic dicit claram cognitionez creature: in se ipsa per spēm cōcreatam siue volūtate deliberatiua referatur in laudē creatoris: ꝛ dilectionez siue nō. Et hoc modo angeli mali ante suuz lapsum magis possunt dici habuisse cognitionem matutinaz: q̃ꝫ post lapsum: q: per peccatū in eis aliquo modo obscurata est.

Ad ar. in principio **Ad primum** in oppositū. Et scdm. Et tertiū dōm. q̃ ille auctoritates itelligēde sunt de angelis bonis. ¶ Ad quartū dōm. q̃ p̄cedit de cognitiōe matutina p̄prijssime dicta. ¶ Q̃ 11.

Q̃ 11. Ar. p̄º **Secundo** queritur vtrū boni angeli post suā cōuersionez habuerunt cognitionē vespertinaz. Et videtur q̃ nō. Magis distant ratio creata ꝛ increata: q̃ꝫ mediū demonstratiuū ꝛ p̄babile. Sed idem nō potest simul cognosci per medium demonstratiuū ꝛ probabile: q: s̄m p̄hm. 1. posterioꝝ. de eodē nō potest simul esse scientia ꝛ opinio. Ergo cum angeli beati semper cognoscant creaturaz in diuina essentia: nūq̃ꝫ cognoscunt eaz cognitione vespertina: cū vesptina cognitio sit cognitio creature in se ipsa.

Secūdo ¶ Itez vnuz corpus nō potest simul esse in diuersis locis. Ergo a simili vnus intellectus nō potest simul intelligere plura intelligibilia: per rationes diuersas. Cum ḡ sancti angeli semper intelligant deū per se ipsuz: nunq̃ꝫ

Tertio. intelligunt creaturā in se ipsa. ¶ Item vnuz corpus nō potest simul cōfigurari pluribus figuris. Ergo cum intelligendo intellectus configuretur intelligibili: nō pōt simul esse in pluribus actibus intelligendi. Cū ergo intellectus angeli beati: semper intelligat deum per se ipz: nec eodem actu possit intelligere creaturaz in se ipsa. Uidetur q̃ nūq̃ꝫ intelligit creaturā cognitione vespertina. ¶ Item. 17. p̄positione de causis. omnis virtus vnita

plus est infinita ꝗ̄ virtus multiplicata. Ergo intellect⁹ angeli beati: nõ ita fortiter potest intelligere plura: sicut vnū. Cū ḡ nõ intelligat aliqđ quo minus itelligat deū. Uī ꝙ nõ intelligit creaturā in se ipsa: nõ hȝ ergo cognitionem vespertinam.

In op^m **Contra** Aug. 4. super Gen. inter mediū ⁊ finem. Dicit ꝙ in ꝑma spūali: semp est dies in cõtemplatiõe incõmutabilis veritatis: semp vespera in cognitiõe creature in se ipsa: semp mane: attollēdo vespertinam cognitionē: in gloriam cõditionis. ¶ Itē cognitio creature in se ipsa: est cognitio vespertina. Sed angeli scī cognoscūt creaturam in proprio genere. ergo habent cognitionem vespertinam.

Rñ⁹ Angeli ī ꝑria solu tiõe hñt cognem matutinā ⁊ vespertinā.

Respondeo ꝙ sicut dī super Gen. 4. lib. in auctoritate preallegata. Cognitio vespertina est cognitio creature in se ipsa. Sȝ sancti angeli simul vidēt deū ⁊ creaturas in deo: ⁊ ipsas in ꝓꝓo gñe. ⁊ iõ sil' hñt cognitionem diuinā ⁊ matutinā ⁊ vespertinā. Quõ aūt h possit intelligi: pōt declarari sic: intellectus simul pōt intueri aliq̄ duo: inq̄ȝtū sunt extrema vni⁹ relationis. Sȝ rõ ꝯcreata qua cognoscit creatura cognitione vespertina: ⁊ refert ad rõnē increatā: que est ipse deus. In qua etiaȝ rõne videntur creature ab angelis sanctis. ¶ Preterea itellect⁹ pōt simul: hr̄e duas cognitiões: qñ vna est alterius perfectiua. Ut pȝ per h ꝙ intellectus simul intelligit rē aliquā: ⁊ se intelligere illā: ⁊ sunt due cognitiones ⁊ duo obiecta. Quia in ꝑma cognitiõe obiectū est ipsa res: in scđa: obm est cognitio illius rei. Et secūda aliquo mõ ꝯcurrit ad perfectionē ꝑme. Sȝ cognitio qua scī angeli vidēt creaturas in ꝓꝓo gñe q̄ est cognitio vespertina: recipit perfectionē ab illa cognitiõe: qua vidēt creature in deo: q: eadem cognitiõe vidēt deū ⁊ creaturas in ipso. ¶ Preterea deus est exp̄ssa silitudo: exp̄ssius represētās quālibet creaturā: ꝗ̄ aliq̄ creatura semetipȝ. Et iõ intells angeli sancti ꝯfigurādo se spūalr creature. ꝗ̄ intelligit in ꝓprio gñe: nõ recedit in aliquo. ab illa spirituali ꝯfiguratione: qua cõfiguratus est deo: in videndo ipsum. Et iõ simul videt deum per eēntiam suam: ⁊ creatam in ꝓprio gñe per ꝓpriā spēm creature: absq; h ꝙ ipediat ista scđa cognitio ꝑmā. Et ꝯñter nec illā quā vident res in deo: q: vnica visione vident deum. ⁊ res in ipso. ¶ Preterea intells simul pōt hr̄e duas cognitiões: quarum vna regulat per aliam. Sȝ angeli sancti in cognoscēdo creaturas in ꝓprio gñe. regulant se per cognitionē in deo: cum eadē cognitione deū cognoscāt ⁊ creaturas in eo. ¶ Preterea ad h potissime operat virtuositas intellectus eoꝝ: ꝗ̄ habent per habitū glorie.

Ad ꝑ^m **Ad primum** in oppositū dōm. ꝙ melius pōt idem videri per rõnem creatā ⁊ increatam simul: ꝗ̄ per medium demõstratiuū ⁊ ꝓbabile: q: scia q̄ acgrit p mediū demrātiuū facit itellm adherere firmiter vni parti sine alteri⁹ ptis formidine per opinionem aūt adheret itellect⁹ vni pti cū alteri⁹ formidine. Sȝ cognitio qua intellect⁹ angeli sancti: videt creaturas in ꝓꝓo gñe: nõ icludit in se aliqđ repugnās: illi visioni qua videt eas in deo: sicut ostēsū ē in qõe. Et iõ q̄uis cognitio vespertina sit imperfecta: respectu cognitionis

Ad 2^m matutine: nõ tñ euacuat ab illa. ¶ Ad scđm dōm. ꝙ nõ sic se hȝ intells ad itelligibilia sicut corpus ad loca: sȝ aliquo mõ sicut se hȝ spēs intelligibilis ad intellectū. Et eo mõ bñ ꝯcedo ꝙ sicut vnū corpus nõ pōt simul esse in diuersis locis naturalr: ita nec vna spēs intelligibilis crea-

Ad 3^m ta: pōt simul esse in diuersis intellectib⁹ naturalr. ¶ Ad tertium dicēdum: ꝙ corpus bene potest configurari pluribus figuris simul: dum vna continetur infra aliā: sicut tetragonuȝ ī pētagono. Illa aūt ꝯfiguratio spūalis: qua intells angeli scī ꝯfigurat creature: in vidēdo eā in ꝓprio gñe: ꝯtinet sub illa: qua ꝯfigurat dō in vidēdo ipȝ ⁊ creaturas in ipso. ¶ Uel pōt dici: ꝙ nõ est simile de configuratione corporis: ⁊ intellectus: q: configuratio corporis: non est nisi in superficiem que profunditatem nõ habet: ⁊ ideo non possunt ibi simul esse due ꝯfigurationes in eadem parte corporis. Sed si superficies haberet profunditatem possent simul esse: ⁊ vna eēt intimior ꝗ̄ alia. Cū ergo substātia ipsius angeli ꝓpter h ꝙ sua simplicitas est simplicitas positiua spūalis magnitudinis limitate tamē nõ dēat itelligi ad silitudinem simplicitatis punctualis: sed habere in se intellectualiter: loquēdo suum interius: ⁊ suum exterius: vt ita loquar: in intellectu ipsius angeli simul possunt esse plures cõfigurationes. Una magis in intimo: ⁊ h est figuratio ipsius ad deum: ⁊ alia magis in suo exteriori: ⁊ h est configuratio eius ad creaturā in proprio genere. ¶ Ad quartum dicēdum: ꝙ per h ꝙ itellectus angeli sancti intelligit creaturaȝ in proprio genere: non minus intelligit deum: ⁊ ex consequenti nec creaturas in deo: propter h ꝙ vna cognitio recipit perfectionē ab alia ⁊ refertur ad aliam: ⁊ regulatur ab alia. Et q: per h ꝙ configuratur creature. non recedit ab illa configuratione qua configuratur creatori in vidēdo: eo ꝙ creator est expressissima similitudo creature reꝑsentatiua ⁊ factiua. Et ideo intellectus angeli sancti in videndo creatorē in eēntia sua: ⁊ creaturas in ipso. Et in videndo creaturam in proprio genere: non dispergit virtutem suam: ⁊ maxime quia est intellectus virtute glorie sublimatus. Ad 4^m

Circa litteram nec in beatitudine: nec in miseria creati sunt. Loquendo de beatitudine que cõsistit in clara dei visione: ⁊ perfecta fruitione: ⁊ tenetidis securitate. Sed fuerunt creati in natura recte instituta: ⁊ in quadam delectatione: ex hoc ꝙ cognouerunt se esse viuere: ⁊ intelligere: ⁊ naturaliter se ⁊ deuȝ amauerunt. Beati quoq; nunq̄ȝ fuerunt illi qui ceciderunt: quia sui euentus ignari fuerūt. idest peccati ⁊ supplicij futuri: ꝙ non est sic intelligendum ꝙ si presciuissent suum peccatum ⁊ supplicium futurum minus miseri fuissent. Sed quia vera beatitudo nõ potest esse cum ignorantia nunq̄ȝ future damnationis. Unde Glo. est sic: quia fuerunt ignari supplicij futuri ⁊ peccati. i. q: nõ fuerūt certi se nūq̄ȝ habituros suppliciū ⁊ pctm̄.

¶ De conuersione ⁊ ꝯfirmatione stantiū ⁊ auersione ⁊ lapsu cadentiū. Dist. V. Dist. V.

Post hec consideratio adducit inquirere quales effecti sint: dum diuiderent auersione ⁊ conuersione. Post creatiõeȝ nāq; mox quidam conuersi sunt ad creatorem suum: quidam auersi. Conuerti ad deum fuit ei charitate adherere: auerti odio habere vel inuidere. Inuidie nāq; mater est superbia: qua voluerunt se parificare deo. In conuersis quasi in speculo relucere cepit dei sapientia qua illuminati sunt. Auersi vero excecati sunt. Et illi quidem conuersi sunt ⁊ illuminati a deo gratia apposita. Isti vero sūt excecati non immissione malitie: sed desertione gratie a qua deserti sunt: nõ ita ꝙ prius dedita subtraheretur: sed quia nunq̄ȝ est apposita vt cõuerterentur. Hec est ergo cõuersio ⁊ auersio qua diuisi sunt q natura boni erant: vt sint alij supra illud bonum per iustitiam boni: alij illo corrupto per culpaȝ mali conuersio iustos

fecit ⁊

fecit: et aversio in iustos. Utraque fuit voluntatis: et voluntas utriusque libertatis.

¶ De libero arbitrio breviter tangit docens quid sit.

Habebant enim omnes liberum arbitrium quod est libera potestas et habilitas voluntatis rationalis. Poterant enim voluntate eligere quodlibet et ratione iudicare: idest discernere in quibus constat liberum arbitrium: nec creati sunt volentes averti vel converti: sed habiles ad volendum hoc vel illud et post creationem spontanea voluntate alii elegerunt malum: alii bonum: et ita discrevit deus lucem a tenebris: sicut dicit scriptura: idest bonos angelos a malis: et lucem appellavit diem: noctem vero tenebras: quia bonos angelos gratia sua illuminavit: malos vero excecavit.

¶ Post creationem aliquid datum est stantibus per quod converterentur: nec merito aliquo: scilicet gratia cooperans.

Si autem queritur utrum post creationem conversis aliquid collatum sit per quod converterentur: idest diligerent deum? Dicimus quia eis est collata gratia cooperans sine qua non potest proficere rationalis creatura ad meritum vite. Cadere enim potest per se: sed proficere non potest sine gratia adiuvante.

¶ Qua gratia indigebat angelus et qua non.

Non indigebat angelus gratia per quam iustificaretur: quia malus non erat: sed qua ad diligendum deum perfecte et obediendum adiuvaretur. Operans quidem gratia dicitur qua iustificatur impius: idest de impio fit pius: de malo bonus. Cooperans vero gratia qua iuvatur ad benivolendum efficaciter et deum pre omnibus diligendum et ad operandum bonum: et ad perseverandum in bono et huiusmodi de quibus postea plenius dicemus. Data est ergo angelis qui perstiterunt cooperans gratia per quam conversi sunt ut deum perfecte diligerent. Conversi ergo sunt a bono quod habebant non perdito: ad maius bonum quod non habebant: et facta est ista conversio per gratiam cooperantem libero arbitrio: que gratia aliis qui ceciderunt apposita non fuit.

Que sit gratia operans et que cooperans.

¶ An sit imputandum illis qui aversi sunt.

Ideoque a quibusdam dici solet non esse imputandum illis qui aversi sunt et non conversi: quia sine gratia converti non poterant. Sed illa non est eis data: nec culpa illorum fuit quod non est data: quia in eis nulla culpa adhuc precesserat. Ad quod dici potest: quoniam quibus apposita est ipsa gratia non fuit ex meritis eorum: alioquin iam non esset gratia: si ex merito quod esset ante gratiam daretur.

¶ Qua culpa gratia non est data eis qui ceciderunt.

Quod vero aliis non est data culpa eorum fuit: quia cum stare possent noluerunt quousque gratia apponeretur: sicut alii perstiterunt donec illis cadentibus per superbiam eis gratia apposita est. Aperte ergo cadentium culpa in hoc deprehendi potest: quia licet sine gratia nequirent proficere quam nondum acceperant: per id tamen quod eis collatum erat in creatione: poterant non cadere: idest stare: quia nihil erat quod ad casum eos compelleret: sed sua spontanea voluntate declinaverunt: quod si non fecissent: quod datum est aliis utique daretur et istis.

¶ Quod angeli in ipsa confirmatione beati fuerunt: sed utrum eam meruerunt per gratiam tunc sibi datam ambiguum est: de hoc enim diversi diversa sentiunt.

Hic queri solet utrum in ipsa confirmatione beati fuerint angeli: et an ipsam beatitudinem aliquo modo meruerint? Quod in ipsa confirmatione beati fuerunt: plures contestantur auctoritates: et ideo pro constanti habendum est. Utrum vero per gratiam tunc sibi datam ipsam beatitudinem meruerunt ambiguum est. Quibusdam enim placet quod eam meruerunt per gratiam quam in confirmatione perceperunt: simulque in eis meritum et premium fuisse dicunt: nec meritum precessisse premium tempore sed causa. Aliis autem videtur quod beatitudinem quam receperunt in confirmatione per gratiam tunc appositam non meruerunt dicentes tunc non fuisse eis collatam gratiam ad merendum sed ad beate vivendum: nec tunc eis datum est bonum quo mererentur: sed quo feliciter fruerentur. Quod autem tunc in premium acceperunt per obsequia nobis exhibita: et dei obedientia et reverentia mereri debent: et ita premium precessit merita: et hoc mihi magis placere fateor.

Dist. V.

Post hec consideratio etc. Superius determinavit Magister de angelis quantum ad statum quem habuerunt a sua conditione. Hic determinat de illorum qui ceciderunt: et aliorum conversione. ¶ Et dividitur in partes duas. ¶ Primo determinat de angelorum aversione et conversione: ut dictum est. ¶ Secundo de conversorum confirmatione et aversorum obstinatione. dist. 7. ibi. [Supra dictum est.] ¶ Prima in duas. ¶ Primo determinat de conversione bonorum et aversione malorum in generali. ¶ Secundo de ruina malorum in speciali: declarando locum de quo ceciderunt: et locum in quem ceciderunt. dist. 6. ibi [Preterea sciri opus.] ¶ Prima in tres. ¶ Primo ostendit quid est converti et averti. ¶ Secundo ostendit quid est potentia per quam quidam sunt conversi et quidam aversi ibi.

Divisio in duas.

Subdivisio.

Prime divisio.

[Habebût enim omnes.] ¶ Tertio mouet quasdã que/stiones. ibi. [Si aût querit.] ¶ Et ista in duas. ¶ Pri/mo mouet questionem de causa conuersionis bonorum. ¶ Secundo de confirmatiõe z merito beatitudinis eo/ruz. ibi. [Hic queri solet.] ¶ Prima in duas. ¶ Primo queri: vtrum gratia fuerit apposita stantibus qua con/uerterentur. ¶ Secundo quare alijs nõ fuit superaddi/ta gratia ne aduerterẽtur ibi. [Ideoqz.]

Prima di/uisio l. 3.

Alia sb/diuisio. in duas.

Circa hanc distinctiõez querũtur duo. ¶ Primo de auersione malorũ. ¶ Secundo de conuersione bonoruz. ¶ Circa primũ querũtur tria. ¶ Primo vtrũ peccatuz primũ luciferi fuit superbia. ¶ Secũdo vtruz peccatum primũ aliorum qui sibi adheserunt: fuit etiã superbia vel pusillanimitas. ¶ Tertio vtrũ cul/pa luciferi fuerit culpe alioꝝ aliquo mõ cã. ¶ Q. I.

Q. I. Ar. pº

Primo ostendo q̃ primuz pec/catũ luciferi nõ fuit superbia. Quia actus irascibilis presuppo/nit actuz concupiscibilis. Ergo z inordinatus actus irascibilis in ordinatũ actuz concupiscibilis. Sed superbia est in irascibili. Ergo nõ fuit in lucifero inordi/natio prima.

Secũdo ¶ Itez maximũ omniũ peccatorũ est odiũ dei: quia directe oppõitur charitati que est maxima vir/tutũ. Cum ergo primũ peccatum angeli videatur fuisse maximũ oium peccatoꝝ. Videtur q̃ fuit odiuz dei z nõ superbia.

Tertio. ¶ Itẽ Sap. 2. Inuidia dyaboli mors intrauit in orbẽ terraruz. Sed mors intrauit per primũ peccatuz luciferi. Ergo illud peccatuz fuit inuidia.

Quarto. ¶ Itez Aug. 14. de ciui. ca. vlti. dicit q̃ terrenã ciuitatẽ fecit amor sui vsqz ad cõtemptuz dei. Sed illa incepit a primo peccato luciferi. Ergo primuz peccatum ipsius fuit inordinatus amor: z non superbia.

In oppm Contra Eccl. 10. Initiũ omnis peccati est superbia. Sed primuz peccatũ luciferi: fuit initium omnis peccati. Ergo illud peccatũ fuit superbia. ¶ Itẽ Aug. xi. de ciui. ca. 12. dicit de dyabolo: q̃ ab initio sue cõditionis in veritate nõ stetit: z nũq̃ beatus cum sanctis angelis suo recusans eẽ subditus creatori: z superbia sua velud priuata ptãte elatus. ¶ Itẽ Glo. super illõ Luc. 10. videbã sathanã. dicit q̃ dyabolus propter superbiam de celo est precipitatus.

Rñº Petri Luciferi fuisse su/perbiã.

Respondeo q̃ primuz peccatũ luciferi fuit su/perbia. Nõ enim fuit inordinatuz gaudiũ: quia gaudiũ est quies appetitus in re amata: cuz presens est. ergo inordinatũ gaudiuz presupponit inordi/natum amorez. ¶ Nec inordinatũ odium: quia quicqd oditur: oditur inquantum apprehẽditur: repugnans rei amate. Ergo inordinatuz odiũ. presupponit inordinatuz amorez. Nec fuit inordinatuz desideriuz: quia desideriũ est respectu boni futuri. amor autem respectu boni sim/pliciter: ergo inordinatuz desideriũ presupponit inordi/natum amorez. Qz hoc potest experiri in se: quia quãdo/cũqz desiderat aliquod bonuz nõ habitũ: ideo illud desi/derat: quia sibi cõplacet in illo: hoc est quia in affectu eius est quedam coaptatio respectu illius boni: que est amor. ¶ Nec fuit fuga q̃ est in affectu respectu rei future z vt cõtrarie rei delectabili: ideo enim eam refugit appetitus quia est ɔtraria rei desiderate vel amate. ¶ Nec fuit in/ordinata tristitia: qz tristitia: vel est respectu rei odite cuz presens est: vel est absentia rei amate: que etiam absentia odiosa est. Ergo inordinata tristitia: presupponit inordi/natum odiũ: z ex cõsequenti inordinatũ amorez. ¶ Nec fuit inordinata spes: quia spes est respectu boni desidera/ti: ergo inordinata spes presupponit inordinatuz deside/rium: z ex cõsequenti inordinatum amorez. ¶ Nec fuit desperatio: quia desperatio est respectu bõi desiderati ap/prehensi: vt nõ possibile haberi: ergo desperatio presup/ponit inordinatuz desideriuz: z ex cõsequenti inordina/tum amorez. ¶ Nec fuit inordinatus timor: quia timor est respectu mali ardui futuri apprehensi: vt possibile vi/tari: tamẽ cum difficultate: ergo timor est respectu rei q̃ fugitur: dum est futura: z oditur simpliciter. Inordina/tus ergo timor presupponit inordinataz fugaz in affectu z inordinatuz odiuz: z ex cõsequẽti inordinatuz amorez. ¶ Nec fuit vitiuz audatie: quia illud vitiũ est respectu ardui mali futuri apprehensi: vt possibile aggrediendo superari: tamen cum difficultate. Unde audatia inclu/dit speciẽ victorie: z rationẽ huius vitij audatie: presup/ponit inordinatuz desideriuz: z ex cõsequẽti inordinatũ amorez. Et qz est etiã motus ad repellendũ odium pre/supponit inordinatũ odiuz: z ex cõsequẽti inordinatum amorem. ¶ Nec fuit inordinata ira: qz ira est appetitus vindicte sperate pro illata iniuria. Unde inordinata ira presupponit inordinatã spez: z inordinatũ desiderium: z ex cõsequẽti inordinatuz amorez. Preterea lucifer nullã erat passus iniuriã. ¶ Nec fuit inuidia: qz sm Damas. lib. 2. cap. 13. Inuidia est tristitia in alienis bonis. Et pte/rea sm Aug. xi. super Gen. longe ante mediuz. Inuidia sequitur superbiã nõ precedit. nõ eniz causa superbiẽdi est inuidia: sed causa inuidẽdi est superbia. ¶ Nec fuit accidia: qz sz Damas. Accidia est quedã spẽs tristitie: est enim quedã tristitia aggrauans. ¶ Nec fuit infidelitas nec quecũqz alia inordinatio cognitiue: quia omnis inor/dinatio culpabilis cognitiue ortuz habet ex inordinato motu vel inordinata omissione affectiue. ¶ Nec potes dicere cõtra predictum pcessum. Qz q̃uis prenominati motus presupponãt amorez: q̃ nõ ideo sequitur q̃ psup/ponant inordinatũ amorez. Quia cõtra est q̃ dicit apoˢ. ad Ro. xi. Si radix sancta: z rami. Ergo a destructiõe cõ/sequentis: si rami nõ sunt sancti: nec radix. Et etiaz Glo. super illud ps. Incẽsa igni z suffossa. que dicit: q̃ omne peccatũ pcedit vel ex amore male inflamãte: vel ex amo/re male humiliãte. Sed timor psupponit amorez: vt osten/sum est. ¶ Restat ergo q̃ primuz peccatũ Luciferi fuit inordinatus amor: nõ cuiuscũqz: sed sui ipsius: qz inordi/tus amor recurtat in amãtez. Inordinate autẽ amare se: est inordinate velle sibi ipsi bonũ. Qd sz beatum Joã. in pma ca. sua. cap. 2 est: vel respectu carnaliuz delitiaꝝ: vel temporaliũ diuitiarũ: vel vanaꝝ excellentiarũ. Sed cer/tum est q̃ Lucifer nõ appetiuit sibi carnales delitias: qz eas nõ potuit apprehendere: vt sibi cõuenientes: cum sit spũs. Nec tẽporales diuitias: q̃ ad aliquid ordinãtur: qd angelo nõ competit. s. ad victũ z vestitum. Si autẽ inor/dinate appetiuisset eas: ad distribuendũ alijs ad ostenta/tionez: ille appetitus nõ fuisset primũ peccatuz: qz psup/posuisset inordinatuz appetitũ vane glorie. ¶ Restat g q̃ primũ peccatũ Luciferi fuit inordinatus amor sui in volẽdo sibi inordinate excellẽtiaz. ¶ Sz sz beatũ Aug. xi. super Gen. lõge ãte mediũ. Superbia est amor ppe/rie excellentie: amor. s. inordinatus. ¶ Restat ergo q̃ pmũ peccatuz Luciferi fuit superbia.

Ad pº Ad primum in oppositum cũ dr. q̃ inordina/tus actus irascibilis presupponit inordinatuz actuz cõcupiscibilis zc. Dico q̃ verũ est in appetitu sensitiuo qui nõ mouetur respectu ardui boni z delectabilis sub aliqua ratione cõi. z ideo in appetitu sensitiuo due sunt potẽtie. Non sic autez est de appetitu electiuo: qz mouetur respectu ardui z delectabilis sub ali/qua cõi ratione. s. sub ratione boni. Et ideo motus eius respectu ardui sub ratione qua bonum. potest precedere motũ eius respectu delectabilis: sub ratione qua bonum maxime cuz nõ naturaliter: sed ex deliberatione mouet.

Ad 2m ¶ Ad scdm cum dr. q̃ primum peccatũ Luciferi fuerit maximũ omniũ peccatorũ zc. Aliquibus nõ videtur ve/ruz nisi sub pmo peccato comprehendatur: z peccatum

qd fuit

q̄ i sit sue auersionis initiuz: ⁊ peccatuz qḋ fuit sue auer
sionis medium: ⁊ peccatū qḋ fuit sue auersionis comple
mentuz. In superbia eni̅m habuit initiū: in inuidia in/
crementū in odio cōplementuz: ⁊ ex superbia or a ē sua
inuidia: ⁊ ex vtraq̧ in ipso odiū ortuz est. ℭ Alyꝰ vide
tur q̄ sicut in charitate: quasi alie virtutes cōtinent vir/
tualiter: q̄uis sit virtus distincta ab alijs per essentiam:
q̄ ita q̄ odiū cōtinetur in superbia: ⁊ ita superbia cōtra
deuz: maius est peccatū odio: ⁊ magis opponitur chari/
Ad 3^m tati. ℭ Ad tertiū cū dicitur: q̄ inuidia diaboli mors in/
trauit in orbem terrarū ⁊c̄. Nō est sic intelligendū q̄ in/
uidia fuerit primū peccatuz in angelo: sed q̄ diabolus p
inuidiā tēptauit primos parētes: qui eius tēptationi cō/
Ad 4^m sentiētes ex h moriēdi necessitatē incurrerūt. ℭ Ad q̄r/
tum dicendū: q̄ primū peccatum luciferi fuit inordina/
tus amor: sed ille inordinatus amor fuit superbia. Quia
q̄uis inordinatus amor in appetitu sensitiuo non possit
esse superbia: q̄ nō est nisi respectu delectabilis sub rōne
qua delectabile: tamē inordinatus amor appetitus electi
ui potest esse superbia: q̄ potest esse respectu ardui appre
hensi sub rōne boni. Vñ s̄z Aug. xi. sup Geñ. ⁊ allegatū
est in solutiōe p̄ncipali. Superbia est amor proprie excel
Qō. II. lentie. ℭ Questio. II.

Ar. p̄o SEcundo queritur vtrū peccatuz ange
lorū q̄ lucifero adheserūt fue/
rit superbia vel pusillanimitas. Et videtur q̄
fuerit pusillanimitas. Qr potꝰ velle subeē mi
nori q̄ȝ maiori pusillanimitas videt̄. Sed angeli qui cō/
senserunt lucifero plus voluerūt sibi subesse q̄ȝ deo: ergo
Secūdo peccatū eorū fuit pusillanimitas. ℭ Item p̄hus. 4. eth.
cap. 10. pusillanimis dignus ex his bonis se ipm priuat q̄/
bus dignus est: ⁊ videtur maluz habere aliquod ex non
dignificare se ipsuz bonis. Sed qui fugit dn̄um superio
ris: vt sit sub inferiori: dignꝰ tñ esse imediate sub superio
ri: nō dignificat se quibus dignus est. Cuz ergo tales fue
runt angeli cōsentientes lucifero: videtur q̄ peccauerūt
Tertio. peccato pusillanimitatis. ℭ Item superbia est amor p̄/
prie excellētie: ergo per cōtrariuz pusillanimitas: que s̄z
p̄hm. 4. ethi. ca. 10. opponitur superabūdantie magnani
mitatis: est amor nimie subiectionis. Sed angeli cōsen/
tientes lucifero appetiuerūt subijci plusq̄ȝ deberēt: quia
appetiuerūt subijci seruo domini magis q̄ȝ domino: er/
go peccato pusillanimitatis peccauerūt.
In opꝰ Contra Hug. 1. lib. de sacra. par. 5. c. 33. Ex illis qui
ceciderūt: q̄ in vna omnes simul malitia cō
senserunt: quasi vnuz ex se peruerse societatis ordinez ef/
fecerūt. Cuz ergo primū peccatū luciferi fuerit superbia
primū peccatū cuiuslibet alterius fuit superbia. ℭ Itez
Greg. 2. lib. Mor. inter mediū ⁊ finem. Tanto magis ad
celestia ascendere inuident: quāto se a celestibus per im/
mundiciaz elationis deiectos vident.
Rñ° Respondeo q̄ angelorū lucifero cōsentientiū
Peccatū primum peccatum fuit superbia:
āgelo℞ q̄ Sicut enim dicit Ans. de casu diaboli. inter principium
ꝯsenserūt ⁊ mediū. Illud q̄ mali angeli appetiuerunt fuit aliquid
lucifero ad qḋ crescere potuerunt: q̄ nō acceperunt quādo crea/
fuit sup/ ti sunt: vt ad illud suo merito proficerent: ipse enim luci
bia. fer excellentiaz ad quā factus erat: p̄pria virtute statim
voluit obtinere sine merito. Alij autez sibi cōsentientes
appetiuerūt etiaz excellentiaz ad quā facti erant: sine ali/
quo merito cū luciferi: tñ adiutorio obtinere: ⁊ hac de cā
sibi sub esse volentes. Unde nō tantū superbierunt quā/
tum lucifer. ℭ Posset tamē videri aliquibus q̄ prima
ipsoruz superbia fuit: in magis deliberatiue diligēdo ex/
cellentiā p̄priaz: q̄ȝ diuinaz: vnde p̄priaz excellentiaz ni
mis excessiue dilexerūt. Ex hac intolerabili superbia ob/
tenebrati extimauit lucifer se posse obtinere excellentiaz
per naturā ⁊ virtutē p̄priaz. Et alij per luciferi potentiā

que eis cōuenire nō poterat nisi per gratiaz. ⁊ sicut exti/
mauerunt sic appetiuerunt: ⁊ sic approbare falsuz pro vo
nō fuit in eis ante oē peccatū. Talis eni̅ estimatio nec in
homine nec in angelo fuit ante peccatū. Unde Augu. 3.
lib. de libe. arbi. longe vltra mediū: approbare falsa p ve/
ris nō est natura instituti hominis: sed pena dānati: er/
go a simili potest dici de angelis.
Ad primum in oppositū dicendum: q̄ velle Ad p̄m
sub esse minori plusq̄ȝ maiori: vt
subiectus minori magis possit esse p̄prie voluntatis: q̄ȝ
subiectus maiori superbia est. Unde aliqui homines su/
perbi plus volunt subesse domino debili: q̄ȝ forti: vt mi
nus possint coherceri. Ex hac intentione vel simili ange
li lucifero cōsentientes sibi voluerunt subesse. ℭ Ad se/ Ad 2^m
cunduz potest patere solutio ex iaz dictis. ℭ Ad tertiuz Ad 3^m
dicendū: q̄ q̄uis angeli lucifero cōsentientes: magis ap
petiuerūt subijci seruo q̄ȝ dn̄o: h tñ appetiuerūt vt minꝰ
subessent. Unde per accidēs magis appetiuerūt subijci
seruo q̄ȝ dn̄o: ⁊ p se appetiuerūt parꝫ subeē. Qō. III. Qō. III.
TErtio queritur vtr℞ culpa luci Ar. p̄o
feri fuerit cul/
pe alio℞ aliquo modo cā. Et vr̄ q̄ nō. Qr sta/
tim cū lucifer peccauit deformatꝰ est: alij aūt
angeli deformitatē eius respiciētes: magis debuerūt per
peccatum illius a peccato retrahi q̄ȝ ad peccatum allici.
ℭ Itez peccatū luciferi nō potuit esse cā vel occasio pec Secūdo
cati alio℞ nisi ꝯceptū suuz dixisset eis. Sed nō vr̄ patere
via per quā suū conceptū eis potuisset exprimere: q̄ ver
buz mētale per mediū corporale nō potest multiplicari:
Ergo videtur q̄ peccatuz luciferi nō fuit cā nec occasio
peccati alio℞. ℭ Itez Dam. lib. 2. cap. 4. loquēs de casu Tertio.
luciferi dicit: q̄ simul cū eo euulsa est ⁊ cōcidit multitudo
infinita eo℞ qui sub ipso ordinati erāt angelo℞. Sed cā
vel occasio p̄cedit effectū: ergo casus luciferi nō fuit nec
cā nec occasio aliquo℞. ℭ Itez Hug. 1. lib. de sacra. p. 7. Quarto.
cap. 9. Propterea diabolus veniā nō meruit: q̄ sine illa
tēptatione peccauit. Sed petm̄ luciferi non potuit eē cā
vel occasio peccati alio℞ nisi temptando: ergo non fuit
causa peccati aliorū neq̧ occasio.
Contra Apoc. 12. dr̄ q̄ draco cauda sua trahebat ter In opꝰ
tiā partē stella℞ celi ⁊ misit eas in terrā. Sꝫ
per draconē intelligit̄ lucifer: p stellas quas trahebat an
geli alij q̄ ceciderūt: ⁊ p tractū suggestio: ergo vr̄ q̄ pec/
catū suū suggerēdo ipse fuit peccati alio℞ occasio. ℭ Itē
Magr̄ dist. sequēti dicit: q̄ lucifer ille alijs maior non so/
lus cecidit: sed cū eo alij multi q̄ ei in malitia ꝯsenserunt
Sed ꝯsensus videt̄ p̄supponere suggestionez: ergo vr̄ q̄
lucifer alijs suggerēdo malitiā fuit occasio pcti eo℞. Rñ°
Respondeo q̄ peccatuz luciferi nō fuit cā p̄prie Pcē̄z luci
loquēdo peccati alio℞: quia pctm̄ feri lꝫ nō
eo℞ p̄pria voluntate ortū est. Sed fuit occasio in h q̄ cō fuit cā be
ceptū suū eis apparuit: ⁊ malū ex^m eis ostēdit. ne tñ oc/
Ad primum in oppositū dōm: q̄ deformitatē casio pcti
quā lucifer per peccatū incurrit aliorū.
alijs nō manifestauit s̄z abscondit. ℭ Ad scḋz dicēdū: q̄ Ad p̄m
āgelus p̄t m̄tiplicare similitudinē sui ꝯceptꝰ: vsq̧ ad itellꝫ Ad 2^m
alteriꝰ āgeli sine aliquo ādminiculo medij corpalis: ⁊ quō
h fit pōt īteriꝰ ostēdi: cū q̄ret̄ q̄ño vnꝰ āgelus illuminat
aliū. ℭ Ad 3^m dōꝫ: q̄ cā nō semp p̄cedit effectū tpe. Sꝫ Ad 3^m.
q̄ñq̧ p̄cedit nā nō duratiōe. ℭ Pōt tñ dici q̄ aliq̄d ob/
missuz est in auctē allegata: q̄ ibi dr̄ sil euulsa est ⁊ ꝯsecu
ta est eū: q̄ sil de celo empyreo corruerunt: ⁊ tñ forte nō
sil peccauerūt: sed peccatū luciferi modica durantōe pre/
cessit aliorū peccatuz. ℭ Ad quartū dōm: q̄ Hugo in il Ad 4^m.
la auctoritate nō tangit cām: q̄re diabolus veniā nō me/
ruit. cā eni̅z tāget̄ postea. Sed tm̄ mō tetigit ibi ꝯgruita
tē. Volēs dicere q̄ non sic tēptauit lucifer alios angelos
sicut tēptauit hominē: q̄ hominē tēptauit p̄mittendo.
sup 2^m. D

alios angelos suum conceptum tantum aperiendo:qua apertiōe eos aliquo modo allexit.

COnsequenter queritur de secūdo principali. Et circa hoc querūtur tria. ¶ Primo vtruz conuersio bonoꝝ angeloꝝ fuerit per naturam vel per gratiam. ¶ Secūdo vtruz per illam conuersionem meruerunt gloriaz. ¶ Tertio vtruz illi sicut maiores in gloria qui nobiliorem habent nām. ¶ Qō.I.

Qō.I.

Ar.pͦ **P**Rimo ostendo ꝙ ꝯuersio bonorum angelorum ad deum fuit per naturaz. Magister in presenti distin. Non idigebat angelus gratia per quā iustificaret. Sed per cōuersionem ad deum iustificatus est:ergo nō indigebat gratia vt cōuerteretur. ¶ Itē ſꝫ

Secūdo T.ꝯ.26. phm.3.de aīa.intellectus semper est rectus:ꝙ nō eēt verū nisi rectitudo sibi nālis esset:ergo substātia intellectualis nāliter est recta. Sed nō est recta nisi ad deū ꝯuersa.ḡ

Tertio. eius cōuersio ad deum est per naturā. ¶ Itez si ad deuz nō potuissent cōuerti nisi per gratiā:tunc malis angelis qui nūq̄ȝ habuerūt eam:imputari nō deberet ꝙ ad deuz

Quarto. nō sunt cōuersi. ¶ Item facilius potest affectus se conuertere ad illud qđ magis nālr diligit:q̄ȝ ad illud qđ naturaliter minus diligit. Sed vt habitū est.dist.3. āgelus dilectione nālt plus diligebat deū:q̄ȝ aliquā creaturam. ergo cum per naturalia posset se cōuertere ad creaturaȝ multo fortius poterat se cōuertere ad deū per naturā.

In oppͫ **Contra** Magister dist.presenti.cōuersio iustos facit. Sed nullus iustificaē nisi per gratiam. ergo cōuerti nō potuerunt nisi per gratiā. ¶ Itē nulla creatura potest se eleuare per naturā ad id quod per nāȝ est improportionalr supra se. Sed deus est ꝓportionalr supra naturā ipsius angeli:ergo angelus per naturā non potuisset se eleuare ad ipsum deuz.

Rñͦ Conuersio bonorū āgelorū tū lȝ fuerit p nāȝ ichoata p grām tñ ꝓmota.

Respondeo ꝙ cōuersio bonoꝛuȝ angelorū per naturā fuit inchoata:⁊ per gratiā gratuȝ faciētem promota:⁊ facta placita:⁊ per gloriā cōsumata:⁊ q̄uis inter ista nō fuerit ordo ſꝫ prius ⁊ posterius in duratione:tamē inter illa fuit prius ⁊ posteriꝰ ordine nāe. Sic enim primo fuit motus liberi arbi.in deū in quo fuit sue conuersionis inceptio. Secūdo promota fuit per gratuȝ faciens adiutoriū quādo ipsi angelo facta est gratie gratū facientis infusio. Tertio recepit angelus glorie habitū:per quē facta est sue ꝯuersionis ꝯsumatio.

Ad pͫ **Ad primum** in oppositū cum dicitur:ꝙ non indigebat āgelus gratia per quā iustificaretur ⁊c̄. Dico ꝙ verum est ſm ꝙ iustificatio est ab iniustitia ad iustitiā mutatio:q: angeli qui cōuersi sūt nūq̄ȝ fuerunt iniusti. Sed tamē ſm ꝙ iustificatio est mutatio a iustitia nō grata ad iustitiā grataȝ: indigebāt gr̄a

Ad 2ͫ gratū faciēte:ad h̄ vt iustificaretur.q: ipsi nō fuerēt creati in gratia gratū faciēte:vt superius habitū est. ¶ Ad scd̄m cū dr̄:ꝙ intellectꝰ semper est rectus. Dico ꝙ veruȝ est quātū ad suū nāle dictamē:qđ hȝ respectu ꝑncipioꝝ ⁊ volūtas semp recta quātū ad appetituȝ nālē quē hȝ respectu finis. Et sicut ꝯtingit intellectū errare quātū ad ꝯclones:ita cōtingit voluntatē male moueri motu deliberatiuo:qui est in electiōe alioꝝ a fine. Cū autē in argumēto dr̄ ꝙ nā nō est recta nisi ad deuȝ conuersa. Dico ꝙ nā angeli ab instāti sue creationis nō fuit recta rectitudine grata:ſꝫ rectitudine naturali:q: ⁊ ex tunc ad deuȝ naturaliter fuit cōuersa. Sed nō per motum deliberatiuū.

Ad 3ͫ ¶ Ad tertiū dōm:ꝙ q̄uis mali angeli nūq̄ȝ habuerūt gratiā:tamē eis imputatur:ꝙ nō sunt cōuersi. Quia nō inchoauerūt per naturalia sua cōuersioneȝ suam: q̄ȝ si per suam voluntatē deliberatiuā inchoassent:eis fuisset superaddita gratū faciens gr̄a:per quā eoꝝ cōuersio fuisset placita ⁊ cōpleta. ¶ Ad quartū dōm:ꝙ facilius pōt

Ad 4ͫ

se affectuȝ ꝯuertere:ad illud qđ nāliter magis diligit: q̄ȝ ad illud qđ nāliter minus diligit:quādo alia sunt paria. In ꝯuersiōe aūt ⁊ auersiōe nō est sic:q: forma ꝯuersionis meritorie:que est gr̄a:est supra facultatē volūtatis create. Deformatio aūt auersionis est infra potestatē ipsiꝰ voluntatis rōne defectibilitatis sue. Per nullā tñ ꝓpriam vt dictū est:potuerūt in substātiam actus ꝯuersionis ad deū:nō tñ perfecte:q: ille actus nō potuisset eē ita itēsus p solā nāȝ sicut fuit p nāȝ sil' ⁊ grāȝ. ¶ Qō.II. Qō.II.

SEcundo queritur vtꝝ boni angeli per suā ꝯuersionē meruerūt gloriam. Et vr̄ ꝙ nō. Quia Magr̄ in p̄nti dist.ca. vlt.vult ꝙ in eis premiū ꝑcessit meritū. Sȝ cōuersio in eis ordine nāe precessit ꝑmiū:ergo nō fuit illiꝰ premij meritū. ¶ Itē illud premiū est maximū illa conuersio fuit momētanea:ergo cum magno premio debeat rñdere magnū meritū:vr̄ ꝙ illa ꝯuersio nō fuit merituȝ sufficiēs ad tantū ꝑmiū. ¶ Itē sicut se habent mali angeli ad demeritū:ita se hn̄t boni ad meritum. Sed mali angeli demerent:ergo boni angeli merent. Sed nō merentur habēdū:q: tunc in eis esset spes:qđ nō vr̄ veruȝ. Quia sicut dicit Prouerb.1ȝ.spes que differtur affligit animaȝ.ergo merentur iā habitum.ergo illud in sua cōuersione non meruerunt.

Ar.pͦ Scdͦ Tertio.

Contra Aug.in lib.de correctione ⁊ gr̄a.longe vltra mediū. Angeli sancti q cadētibus alijs steterūt:illiꝰ vice mercedē accipere meruerunt.ergo per illaȝ ꝯuersionē meruerūt ꝑmiuȝ qđ hn̄t. ¶ Itē illi q ceciderunt per suā auersionē penā q̄ȝ hn̄t meruerūt. ḡ silr āgeli q steterūt p suā ꝯuersionē glīā quā hn̄t meruerūt.

In opͫ

Ad hāc q̄ōnem dixerūt quidā:ꝙ cōuersio angelorū nō fuit sufficiēs meritū ꝓ tāto ꝑmio ꝙ hn̄t. Sȝ mō merenē ipm per obseq̄a:q̄ ex mādato dei nobis exhibēt. Nec vr̄ eis absurdū cū videamus regē dare dextrariū militi q nōdū meruit ipȝ:q: scit illuȝ militē dato dextrario bn̄ vsuꝝ. Sed h̄ opinio cōiter non teneē. Magister eniȝ est cōgruus ordo vt meritū ꝑcedat ꝑmiū q̄ȝ sequaē. ¶ In h̄ ēt magis pȝ:q̄ȝtū deꝰ appeciaē motuȝ volūtatis ex gr̄a. Et etiā ex h̄ magis appet v̄tus gr̄e:qua volūtas ita intense ⁊ perfecte vnico actu potuit moueri ꝙ illo motu meruit vitā glīe. ¶ Cōcedo ergo ꝙ p illaȝ ꝯuersionē eēntialeȝ glīam meruerūt. Si eniȝ hō nō fuisset factus:tūc ista obseq̄a que mō hoi exhibent: nō exhibuissent. Nec tñ dōȝ est ꝙ suā glīam sine merito habuissent. Non ergo merentur gloriaȝ essentialem per obsequia que nobis exhibent.

Rñͦ pͦ opī.

Angeli bōi p suā ꝯuersionē glīam meruerūt

Ad primuȝ in oppositum dicendum: ꝙ h̄ non tenetur opinio magistri. ¶ Ad secunduȝ dicendū:ꝙ illa cōuersio fuit magnum merituȝ: ꝙ eniȝ nō fuit in multiplicatione actuuȝ:recōpensatum est in maxima perfectione illius actus:quia illo actu:q̄ȝtūcūq̄ȝ intensius potuerūt se totaliter deo dederunt: ⁊ p dilectionē cōiunxerūt. Nec taȝ deus respicit multitudinem operis:sicut perfectionem actus bone voluntatis. ¶ Ad tertiuȝ dōm ꝙ boni angeli merentur vsq̄ȝ ad iudiciuȝ:quātuȝ ad vim administratiuā:non tñ merentur premiū substātiale:sed accidētale. Nec ꝓpter hoc dici pt ꝙ habeāt speȝ:sȝ hn̄t pfectā certitudinē:nec affligunē in expectādo illud accn̄tale ꝑmiū:q: nō expectāt illđ se habituros nisi p illo tpe quo hēbūt.talis aūt expectatio bn̄ ordinatā volūtatē nō affligit. ¶ Questio.III.

Ad pͫ Ad 2ͫ Ad 3ͫ

Qō.III.

TErtio queritur vtruȝ illi angeli sint maiores in gloria:qui nobiliorē habēt naturā. Et videtur ꝙ nō. Q: aliqua nā iferior est maior per glīaȝ: aliqua alia superiori nā. Sicut pȝ de beata virgine:de q̄ cantat ecclesia ꝙ est super choros angelorum exaltata: ergo a simili quidam āgelus alio inferior per naturā est

Ar.pͦ

illo

Secūdo illo superior per gloriā. ¶ Item super illud Prouerb. 30. Stellio manibus nititur. Dicit Glo. q̄ dū ingeniosi per negligentiam in malo remanent: simplices quos ingenij pena nō adiuuat: ad obtinēda eterni regni menia virtus operationis leuat. Tantū ergo creatura exaltatur in gloria: quātū ad illā nititur. Cū ergo angelus aliqs superior alio per naturā potuerit min⁹ niti q̄ alius per volū-

Tertio. tatē liberā: potuit esse alius illo supior per gloriā. ¶ Itē si oēs angeli sm q̄ sunt superiores in nā eēnt superiores in gloria: tunc videretur dari gratia ⁊ gloria de necessitate sm capacitatez nature: qd̄ erroneum est.

In opp^m **Contra** Ans. in libro de casu diaboli: quasi inter principium ⁊ medium libri. Dicit de bonis angelis q̄ adeo pfecti sunt vt sint adepti qcquid velle potuerunt: nec iam videāt quid plus velle possint. Sed natura superiores plus velle potuerunt: q̄ natura inferiores: ergo plus de gloria q̄ inferiores adepti sunt. ¶ Itē quorū nā ē nobilior: illorū ē capacitas maior. Sz oīuz capacitas vr̄ repleta: q̄ alr̄ nō videret terminar⁹ appetit⁹ eorū. ergo qui sunt supiores nā sunt supiores in glīa.

Rū⁹ Inter angelos qui steterunt supiores in nā sūt supiores in glīa. **Respondeo** q̄ inter āgelos qui steterūt: q̄ sūt supiores in nā: sunt superiores in gloria: nō quia de necessitate detur gratia ⁊ gloria sm pportionem capacitatuz naturaliū. Sed quia pbabile est q̄ illi qui nobiliora naturalia habuerūt: per voluntatem ppriā intēsius ⁊ fortius se disposuerunt. Quia pie credēdum est q̄ ex sibi datis: quantūcūq̄ potuerunt: deū intēsius dilexerunt: ⁊ illi fortius diligere potuerunt qui naturam nobiliorem habuerunt.

Ad p^m **Ad primum** in oppositū dōm: q̄ deus matri sue ita spāle ⁊ priuilegiatū dedit supernaturale adiutoriū: quo perfectius ad gloriā se disponere potuit ⁊ disposuit q̄ quicūq̄ angelus: fortiorez enim motū pōt elicere natura inferior cū maiori adiutorio supernaturali q̄ natura superior cū minori. In oīb⁹ autez angelis ante suā cōuersionē omnia adiutoria supernaturalia que habuerūt fuerūt equalia.

Ad 2^m ¶ Ad scdm dōz q̄ q̄uis angelus superior potuerit min⁹ niti q̄ inferior: ⁊ ita minus habuisse de gloria: tamen magis nisus est: ⁊

Ad 3^m ideo de gloria plus habet. ¶ Ad tertiūz dōm: q̄ opinio mea nō ponit gratiā ⁊ gloriā dari de necessitate sm proportionē capacitatuz nāliuz: q̄ bene ꝯcedo q̄ si nobiliores angeli in nā minus se disposuissent q̄ inferiores minus habuissent de gloria.

Circa litteram querit̄ ē odio habere. ¶ Contra quicquid oditur sub ratione mali oditur de⁹ autē summuz bonū est. ¶ Respondeo q̄ q̄uis deus nō possit odiri per se: pōt tn̄ odiri per accidens inquantū. s. redarguit peccatores: q̄ eis non placet. Unde Aug. x. ꝯfes. quasi in medio: dicit de malis: q̄ amāt veritatez lucentē: oderūt redarguentē: nō indigebant gratia per quā iustificarent̄. hoc expositū est. 4. q. hui⁹ dist. In solutiōe primi argumēti: ⁊ ita premiū precessit meritū: ⁊ h̄ mihi placere fateor: alijs tn̄ magis cōiter placet ꝯriuz: vñ in h̄ nō tenet̄ magr̄ cōiter.

¶ Q̄ de maioribus ⁊ minoribus quidam cecide runt inter quos vnus fuit celsior scilicz lucifer.

Dist. VI. ¶ Distinctio. VI.

Preterea sciri oportz: q̄m sicut de maioribus ⁊ de minoribus quidam perstiterunt: ita de vtroq̄ gradu quidam corruerunt. Inter quos vn⁹ fuit oībus alijs cadentibus excellentior: nec inter stātes aliquis eo fuit dignior sicut testimonijs auctoritatum monstratur. Ait enim Job. Ipse principium viarum dei. Et in Ezechiele legitur. Tu signaculuz similitudinis plenus scientia ⁊ perfectiōe decorus in delitijs paradisi dei fuisti. Qd̄ Gregorius exponens ait quanto in eo subtilior est natura: eo magis in illo imago dei similius insinuatur impressa. Itez in Ezechiele legitur. Omnis lapis pciosus operimētum eius: idest omnis angelus quasi operimētum eius erat: quia vt dicit Gregorius. in aliorum cōparatione ceteris clarior fuit: vnde vocatus est lucifer: sicut testatur. Esa. Quomodo inquit cecidisti lucifer q̄ mane oriebaris ⁊c. qui non vnus ordo: sed vnus spiritus accipiendus est qui teste Isidoro postq̄ creat⁹ est eminentiam nature ⁊ profunditatem scientie sue perpendens in suum creatorem superbiuit intantuz q̄ etiā deo se equare voluit: vt in Esa. dicitur. In celum ascendam super astra celi: ⁊ exaltabo solium meuz: ⁊ ero similis altissimo. Similis quidem deo esse voluit non per imitationem: sed per equalitatem potentie.

¶ Unde ⁊ quo deiect⁹ fuerit merito sue supbie.

Et tante superbie merito de celo: idest de empyreo in quo cuz alijs fuerat deiectus est in istuz caliginosum aerem cuz omnibus sue prauitatis consortibus. Naz vt Joānes ait in Apoc̄. Draco de celo cadēs secum traxit tertiam partez stellarū: quia lucifer ille alijs maior non solus cecidit: sed cuz eo alij multi qui ei in malitia consenserunt: eosq̄ cadentes huius caliginosi aeris habitaculum recepit. Et hoc ad nostraz probationem factū est: vt sit nobis exercitatiōis causa. Unde apostolus. Colluctatio est nobis aduersus principes ⁊ potestates mundi huius: ⁊ aduersus rectores tenebraruz contra spiritualia nequitie in celestibus: quia demones qui sunt spirituales ⁊ neq̄ in hoc turbulento aere nobis ppinquo qd̄ celum appellat̄ habitant. Unde ⁊ diabolus princeps aeris dicitur.

¶ Q̄ nō est ꝯcessū eis habitare in celo vl̄ in terra.

Non enim est eis concessum habitare in celo: quia clarus locus est ⁊ amenus: nec in terra nobiscum ne homines nimis infestarēt. Sz iuxta apostoli Petri doctrinam in epistola canonica traditam: in aere isto caliginoso qui eis quasi carcer vsq̄ ad tempus iudicij deputatus est. Tunc autez detrudentur in baratruz inferni sm illud. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius.

¶ Q̄ demones alij alijs presunt: ⁊ habent etiam alias prelationes.

Et sicut inter bonos āgelos alij alijs presunt: ita ⁊

ster malos alij alijs plati sunt: ⁊ alij alijs subiecti: ꝙ dum durat mũdus: angeli angelis: demones demonibus: homies hominibus presunt. Sed in futuro omnis euacuabitur prelatio: vt docet apostolus. Habẽt quoqꝫ ſm moduꝫ sciẽtie maioris vel minoris prelationes alias maiores vel minores. Quidaꝫ enim vni prouincie: alij vni homini: aliqui vni vitio presunt. Unde dicitur spiritus superbie: spiritus luxurie: ⁊ huiusmodi: q2 de illo vitio maxime potest homines tẽptare a quo nominatur. Inde etiam est ꝙ nomine demõis diuitie vocantur. s. mãmona. Est eniꝫ mãmon nomen demonis: quo nomine vocantur diuitie ſm syram linguã. Hoc autem nõ ideo est ꝙ diabolus in potestate habeat dare vel auferre diuitias cui velit: sed q2 eis vtiẽ ad hosuꝫ tẽtationẽ ⁊ deceptionẽ.

¶ An omnes demones sint in hoc aere caliginoso: an aliqui sint in inferno

Solet autem queri vtrũ omnes in isto aere caliginoso sint: an aliqui iaꝫ sint in inferno? Q2 in inferno quottidie descendant aliqui demonum verisimile est: q2 animas illuc cruciandas deducunt: ⁊ ꝙ illic aliqui semper sint alternatis forte vicibus: nõ procul est a vero: qui illic animas detinent atqꝫ cruciant. Q2 autem anime malorũ illic descendant atqꝫ illic puniãtur: ex eo cõstat ꝙ christus ad inferos descendit vt iustos qui tenebãtur: educeret. Si eni iusti illuc descendebant: multo magis iniusti: ⁊ sicut tradit auctoritas cũ iustos eduxit: iniquos ibi reliquit. Momordit enĩ infernũ nõ absorbuit.

¶ Quidã putãt luciferũ esse in iferno religatuꝫ ex quo tẽptauit xp̃ꝫ ⁊ victus fuit: quem dicuntꝫ primuꝫ hominẽ tẽptasse ⁊ vicisse.

De lucifero auteꝫ qdaꝫ opinãtur ꝙ ibi religatus sit: ⁊ ad nos tentandos nunc accessũ nõ habeat: q2 in Apocalypsi legitur. Cũ cõsumati fuerint mille ãni: soluetur sathanas de carcere suo ⁊ exibit ⁊ seducet gentes: qđ erit nouissimo tẽpore antichristi quando erit tanta tribulatio: vt etiam si fieri potest moueanẽ electi. Quem ibi religatum dicunt ab eo tempore quo tẽptauit christũ in deserto vel in passione ⁊ victus fuit ab eo. Ipsuꝫ putant primũ hominẽꝫ tentasse ⁊ vicisse: ⁊ secundo deuꝫ: sed ab eo victũ esse: ⁊ ideo in inferno religatũ. Alij auteꝫ putãt ex quo cecidit pro peccati sui magnitudine illuc fuisse demersum.

¶ Q2 lucifer non habet potestatem quã habebit tempore antichristi.

Sed siue in infernuꝫ demersus sit siue non: credibile est euꝫ non habere potestateꝫ accedẽdi ad nos quã habebit in tempore antichristi: in quo fraudulenter ac violenter operabitur: ⁊ ideo forte dicitur tũc soluẽdus: q2 tũc dabitur ei potestas a deo tẽptandi homies quã modo nõ habet.

¶ Q2 demones semel victi a sanctis non accedũt amplius ad alios.

Aliis quoqꝫ qui a sanctis iuste ⁊ pudice viuentib9 vincuntur potestas alios tẽptãdi videtur adimi. Unde Origenes. Puto inquit sane: quia sancti repugnãtes aduersus istos incẽtores ⁊ vincentes minuant exercituꝫ demonum: vel vt ꝙ plurimos eorũ interimant: nec vltra fas sit illi spiritui qui ab aliquo sancto caste ⁊ pudice viuendo victus est: impugnare iteruꝫ alium hominem. Hoc auteꝫ putant quidam intelligendum tantuꝫ de illo vitio in quo superatus est: vt si de superbia aliquem virum sanctum tẽptat ⁊ vincitur: vlterius non liceat illi illum vel aliũ de superbia tẽptare. Origen.

Disti VI. Dis. VI.

PReterea sciri oportꝫ ⁊c̃. Superius determinauit Magister de conuersione bonorum angelorum ⁊ auersione malorum in generali. Hic determinat de ruina eoruꝫ qui ceciderunt in speciali. declarando locum de quo ceciderunt: ⁊ locuꝫ in quẽ ceciderũt. ¶ Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo determinat de descensu eorũ in hunc aereꝫ caliginosum. ¶ Secũdo de descensu eorum in infernuꝫ. ibi. [Solet auteꝫ queri.] ¶ Primo in quatuor. ¶ Primo ostendit qui ceciderũt. ¶ Secũdo. vnde ceciderũt. ibi. [Et tante superbie.] ¶ Tertio vbi ceciderunt. ibi. [Nõ est enim.] ¶ Quarto quomodo post casum se habuerũt. ibi. [Et sicut.] ¶ Tunc sequitur illa pars que ibi incipit. [Solet autẽ queri.] Et diuiditur in partes quatuor. ¶ Primo querit si demones aliquãdo descendunt in infernuꝫ. ¶ Secũdo specialiter applicat dubitationẽ ad ꝓpositũ. ibi. [De lucifero autẽ.] ¶ Tertio declarat ꝙ eius potestas interpretando augebitur in tẽpore antixp̃i: que modo minor est vsqꝫ ad eius aduentuꝫ. ibi. [Sed siue in inferno.] ¶ Quarto ostẽdit ꝙ per sanctos hoies minuiẽ potestas demonũ. ibi. [alijs quoqꝫ.] Diuisio in duas. Subdiuisio prie partis. Scda principalis.

CIrca hanc distinctionẽ queruntur tria. ¶ Primo de dignitate a qua ceciderũt. ¶ Secũdo de pẽa quã receperũt. ¶ Tertio quomodo inter se: ⁊ quomodo ad nos post suũ casum se habuerũt. ¶ Circa primũ querũtur duo. ¶ Primo vtrum lucifer de supremo ordine fuerit. ¶ Secundo vtruꝫ de quolibet ordine aliqua multitudo ceciderit. ¶ Qõ. I. Qõ. I.

PRimo ostendo ꝙ lucifer de supmo ordine nõ fuerit. Dicit enim Damascẽ. lib. 2. cap. 4. Qꝫ lucifer erat de illis angelis qui preerãt terrestri ordini. Ergo nõ erat de ordine superiori. ¶ Item Eze. 28. di adduci ferrũ sub persona principis tyri: tu cherub extentus ⁊c̃. Sed ordo cherubin nõ est superior ordo. ġ nõ fuit de ordine superiori. ¶ Iteꝫ Augu. 3. super Geñ. longe ante mediũ. Dicit ꝙ princeps angeloꝝ transgressoruꝫ: qui nũc est dyabolus fuit archangelus. Sed ordo archangeloꝝ nõ est superior. Ar. pᵒ Secũdo Tertia.

Contra Iob. xl. Dicitur de lucifero ꝙ ipse est principiũ viaꝝ dei: ꝙ nõ põt intelligi de prioritate durationis. ġ hꝫ ĩ intelligẽdũ de prioritate nãlis dignitatꝫ. In opp̃m.

¶ Item non

¶ Item non est ꝓbabile ꝙ si aliquem super se angelum vidisset: ꝙ vniuersale dominiū super omnes alios appetiuisset. Cū ergo omnibus preesse appetiuerat: videtur ꝙ omnibus nobilior in natura fuit.

Rn̄ᵒ Lucifer inter oēs angelos fuit creatus nobilior.

Respondeo

ꝙ lucifer inter omnes āgelos fuit creatᵘ nobilior. Et si stetisset: ⁊ ad deū ex toto conatu se cōuertisset: sicut fecerunt alij q̄ steterūt: de supremo ordine fuisset: ⁊ in illo ordine superior fuisset. Hoc id dico: q̄ ⁊ si distinctio ordinum dispositiue ⁊ quasi initialiter: fuerit inter angelos ratione nature: aū conuersionē bonoꝝ: ⁊ auersionem maloꝝ. Nō tamē fuit inter eos distinctio ordinū completiue. Sꝫ inter bonos completa est per adeptionē glorie. ¶ Si tamē volumus loqui de distinctione ordinū ſm ꝙ inter eos erat ratiōe nature. Cōcedendū est ꝙ lucifer fuit supremus in supremo ordine. Huic parti videtur cōsentire Grego. 32. lib. Moꝛ. Nō multū ante finem. exponens illud verbū: ipse est principiū viarū dei. dicens: ꝙ deus illū reliquis angelis eminētiorem fecit. Et nō multū postea exponēs illud verbū Ezech. 28. Omnis lapis preciosus: opimentū tuū. Dicit de lucifero per comparationē ad alios angelos. quia eos quasi vestem ad ornamentū suum habuit: quoꝝ dum claritatē transcenderet: ex eoꝝ comparatione clarior fuit. Et non multū postea dicit: ꝙ quia per comparationē claritatis sue: obūbrasse ceteroꝝ claritatē creditur ipse ex tāctis ꝓtegens fuisse ꝓhibetur.

Ad pᵐ

Ad primum

in oppositum dicendū. ꝙ lucifer preerat ordini terrestri: non prelatione immediata: sed mediantibᵘ alijs sibi subiectis. ¶ Uel dicendū ꝙ Damas. fuit huius opiniōis: ꝙ substantiarū intellectualiū: quedā sunt a globo lunari superius: quarū quedā sunt assistentes: quedā corpora celestia administrātes: ⁊ nulla istaꝝ peccauit. Quedā sunt infra globū lunarē: ⁊ suprema istaꝝ: ⁊ multe alie peccauerunt. Alie autē que steterunt: sunt ista inferiora administrantes: ⁊ ideo lucifer dicitur fuisse prelatus terrestri ordinis: quia si stetisset omnibus substātijs intellectualibᵘ ista inferiora administrātibus superior esset. ⁊ adhuc in naturalibus est dignior. Sed opinio Grego. tacta in corpore questionis: rationabilior est ⁊ cōior. Et ideo magis in hoc est sibi acquiescendū q̄ꝫ damasceno.

Ad 2ᵐ ¶ Ad secundū dicendū. ꝙ in Ezechiele vocatur cherub: propter splendorem scientie: nō quia esset de ordine qui cherubin dicitur.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertiū dicendū. ꝙ dicitur fuisse archāgelus nō quia esset de illo ordine archangeloꝝ. Sed quia si stetisset principatum sub deo: super omnes alios habuisset. Dicitur enim archangelus ab archos: ꝙ est princeps ⁊ angelus: quasi princeps angeloꝝ. ¶ Q̄ō. II.

Q̄ō. II.

Ar. pᵒ

Secundo

q̄rit vtrū de quolibꝫ ordine aliq̄ multitudo ceciderit. Et vꝫ ꝙ nō. Aplūs ad Eph. vlt. dicit. ꝙ nō est nobis colluctatio aduersus carnē ⁊ sāguinē: sꝫ aduersus mūdi ꝑncipes ⁊ pōtātes: mūdi: aduersus rectores tenebraꝝ harū contra spūalia nequitie in celestibus. Cū ergo ibi non nominet: nisi principes ⁊ potestates. Uidetur ꝙ nō ceciderint aliqui nisi de ordine principatuū ⁊ potestatū.

Secūdo ¶ Item scda Petri. 2ᵒ deus angelis peccantibus nō pepercit: ꝫ vꝫ ꝙ oēs qui ceciderūt fuerūt de ordine angeloꝝ. Sꝫ ordo angeloꝝ est vnus de. ix. ordinibus inferior omnibus ſm Dyo. in lib. de angelica ierarchia. 9. c. Ergo omnes qui ceciderūt de vno ordine fuerūt.

Tertio. ¶ Itē angeli vnius ordinis cū sint similiores in natura inter se q̄ꝫ cum alijs. Uidentur etiā similiores fuisse in affectiōe. Ergo videtur ꝓbabilius ꝙ oēs qui ceciderunt de vno ordine fuerint: q̄ꝫ de quolibet ordine aliq̄ ceciderūt.

In opᵐ

Contra

Grego. in Homel. 34. super euangelia. Et magister distin. 9. Dicunt ꝙ ad omnes angeloꝝ ordines aliqui homines assumūtur. Cū ergo per homines angeloꝝ ruina reparetur: sicut videtur velle magister supra distin. i. Qui suis si angelus non peccasset nihilominus homo factus fuisset: sequitur ꝙ de quolibet ordine aliqui ceciderint. ¶ Item sicut habitum est in questiōe precedenti: lucifer fuit de supremo ordine. Cū ergo tanta multitudo alioꝝ angeloꝝ ceciderit: ꝙ per yperbole a Damasceno lib. 2. cap. 4. dicatur infinita. Si nullus nisi de illo ordine cecidisset: ꝓbabile videtur ꝙ totus ille ordo corruissꝫ ꝙ falsū est.

Rn̄ᵒ De quolibꝫ ordine aliqui ceciderit.

Respondeo

ꝙ de quolibet ordine aliqui ceciderunt: ⁊ ad quālibet ordinē aliqui homines assumuntur: per quoꝝ assumptionē ruina angeloꝝ reparabitur. Nō quia angeli qui ceciderūt reuocentur: sed quia sancti homines in ordinibus: de quibus ceciderunt collocabuntur. ¶ Nec tamē est ista ꝑncipalis causa: quare deus fecerit hominē: quia ⁊ si angelus nō peccasset: tamē deus hominē fecissꝫ. Unde Hug. ꝑmo lib. de sacra. par. 5. cap. 33. Nō enim vt quidam putant cōditio hominis: ita ad restaurationē angeloꝝ preuisa est: quasi homo factus nō fuisset: nisi angelus cecidisset: sed idcirco ad restaurādum ⁊ supplēdum lapsorum angeloꝝ numerū homo factus dicitur: quia cum homo postmodū creatus illic. Unde illi ceciderunt ductus est illius societatis numerus: qui in cadentibus diminutus fuerat per hominē repatur. Et parū post dicit. Hec autē traditio ex singulis ordinibᵘ aliquos cecidisse.

Ad pᵐ

Ad primum

in oppositum dicendū. ꝙ Apostolus nō nominat ibi omnes ordines de quibus angeli ceciderūt: eo ꝙ quoꝝūdā ordinum nomina nō cōsueuerant: nisi in bona significatione accipi sicut seraphin qui dicunt ab incendio charitatis ⁊ throni: qui dicūtur sedes dei. Sed ponit nomina que magis videntur exprimere: illud qd̄ ꝑncipaliter angeli mali appetiuerunt. s. principatū ⁊ potestatē.

Ad 2ᵐ ¶ Ad secundum dicendū. ꝙ q̄uis minus. ix. ordinum sit angeloꝝ ordo. Tamē ſm ꝙ dicit beatus Dyo. in libro de angelica ierarchia. ca. 5. Omnes celestes essentie create: cōmuniter angeli dicūt. Et sic loquebatur beatus Petrus de angelis in allegata auctoritate.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertiū dicēdū. ꝙ electio volūtatis nō semper correspondet conformitati nature. Unde quādoq̄ꝫ homines similiores in complexione diuersa eligunt. Et dissimiles in ꝯplone q̄ñq̄ꝫ eligūt silia.

Consequenter

queritur de secū do pricipali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrum mali āgeli ceciderūt in infernū. ¶ Scdo vtrū eoꝝ pena cōpatiatur secū in eis aliqd̄ gaudiū. ¶ Q̄ō. I.

Q̄ō. I.

Ar. pᵒ

Primo ostendo

ꝙ ceciderūt in infernū: quia super illud Jacobi. 3. Inflāmata a gehēna: dicit Glo. gehēna dyabolus ꝓpter quā facta est gehēna: sicut gehēna semper ardet: ita dyabolus vbicunq̄ꝫ sit siue sub aere siue terra: semper secum fert tormenta suarū flammarum. Si ergo receperunt infernale supplicium Uidetur ꝙ ceciderint in infernalem locū.

Secūdo ¶ Itē Job 21. dicitur de hominibus reprobis ꝙ ducunt in bonis dies suos ⁊ in puncto ad inferna descendunt. Cum ergo non sit magis parcendū angelo q̄ꝫ homini videtur ꝙ angeli reprobi ceciderint in infernum.

Tertio. ¶ Item quanto status altior tanto casus grauior. Sed angelus malus cecidit de celo empyreo ſm Magistrū distinctione presenti. Cum ergo celū empyreū sit locus altissimus videtur ꝙ cecidit in locum maxime infimū. qui est infernus.

Quarto. ¶ Item angeli sancti post suam conuersionem: statim habuerunt essentialis gloria complementū. Ergo similiter mali angeli statim post suam auersionē receperunt pene complementum. In pena autē completa videtur ꝙ fuit infernalis locus.

ipso effectum qui est delectatio. Siue autem illa influentia. Causa secunda non potest suum effectum causare. Quia sicut dicitur in cōmen. super primam propositionem de causis: non figitur causatū cause secunde nisi per virtutem cause prime.

Onsequenter queritur de tertio pncipali. Et circa hoc querunt duo. ¶ Primo vtz inter malos ägelos sit prelatio. ¶ Scdo vtz cū aliqs

Qō.I. teptatus vicit dyabolū postea tētet ab illo. ¶ Qō.I.

Ar.pº Rimo ostendo qp inter malos angelos nō sit prelatio: qz vbi nō est ordo nō ē plätio. Sz Job. x. dicit: qp in terra tenebraz nullus est ordo. Ergo

Secūdo inter malos ägelos nō est plätio. ¶ Itez in eplä iude: dī de malis angelis: qp nō seruauerūt suū pncipatū. Sz plätio nō est sine aliquo pncipatu. Ergo inter ipsos non est

Tertio. prelatio. ¶ Itē puer. 13. inter superbos semp iurgia sūt. Sed demones sunt supbissimi. Ergo oēm subiectionez refugiūt. Sed inter illos inter quos est plätio: opz qūtuz

Quarto. ad aliquos eē subiectionē. ¶ Itē Augº. 19. de ciui. ca. 15. Cōditio seruitutis iure itelligit imposita peccatori. Sz illi q inter eos hñt nobiliorez nām: magis peccauerūt: g illi magis subiecti essent. qp nō est vez.

In oppm Contra saluator Math. 25. Discedite a me maledicti in ignez eternū qui pparatº est dyabolo z angelis eius. Ibi dyabolū vocans pncipē demonū: z angelos eiº: malos angelos ei subiectos. ¶ Item Job. penultimo. dicitur de Lucifero: qp ipse est rex super oēs filios superbie.

Rñº Prelatō inter malos angelos d̄ suf nulla: de fcō tñ ē. Respondeo qp prelatio dupl'r accipi pōt. Uno mō p plätiōe que est de iure. Alio mō pro plätiōe q̄ est de facto. ¶ Primo mō loquēdo de plätiōe: nō est inter eos plätio: nisi velles extēdere nullū plätionis ad gradū ordinis: in dignitate nāe. Talis entz ordo in eis est a volūtate diuina: nō tñ est in eis plätio de iure dicta: qz demones qcqd precipiūt intēdūt pcipere cōtra deū: z ad finē malū. Auctoritas aūt talia pcepta faciendi: nulli cōuenit: nec de iure aliqs sic precipiēti obedire tenet. Sed tenet ad 9tnz. ¶ Inter eos tñ est prelatio de facto. Quia illis quos vident nobiliores in nā. Et strēuiores in potentia: z subtiliores in malitia: alij obediunt: nō ex amore: sed ex odio qd hñt 9tra genus humanū: vt sic obediētes ipsi oēs simul fortiorē exercitū cōstituant: cōtra virtutes z genº humanū. Et qz in vno eoz scz in lucifero. Nobilior est nā: z strēuior potētia: z subtilior malitia: q̄z in aliquo alio. Ideo alij oēs illi obediūt Unñ Glo. j. cor. 15. Sup illud cū euacuauerit oēm pncipatuz. Dū durat mūdus: angeli angelis: demōes demonibus: homines hominibº presunt.

Ad pm Ad primū in oppom cū dī. qp iter malos ägelos nullus est ordo zc. Potest dici qp h̄ intelligi oz de recto ordine volūtatis: z vltimū finē: que requirit ad iustaz prelationis executionē. Inter eos tñ ē ordo nāe: sed peruerse: qz q sunt superiores per naturam

Ad 2m sunt inferiores per culpā. ¶ Ad scdm cū dicit. qp nō seruauerunt suū pncipatū zc. Dico qp h̄ sic intelligēdū est: qp nō seruauerūt suū principatū z ordinatū: quē superiores in nā sup alios habuissent: si deo subesse voluissent.

Ad 3m ¶ Ad tertiū dōm. qp superbi frequēter alicui potētiori obediūt: vt per h̄ obtinere possint victoriam cōtra illos quos odiūt: q̄z alias obtinere nō possent. Ex hac intētione demones inferiores in nā: obediūt illis q sunt superiores in nā. Et forte interdū aliqd faciūt ex timore superioruz: qz qñqz plus vellēt facere vnū malū q̄z aliud: vt ali-

Ad 4m qui dicūt. ¶ Ad quartū dōm. qp auctoritas Aug. intelligitur de seruitute z prelatiōe: que est de iure: nō tñ quātuz ad potestatē: sed etiā quātū ad potestatis executiōez.

¶ Uel pōt dici qp sicut maxima seruitus est seruitº pctī. Unñ saluator Joā. 8. Qui q facit pctm̄ seruus est pctī: ita illi demones q magis peccauerūt: magis sunt serui vilissima seruitute: q̄zuis alij eis obediant per maliuolam cōfederationem. ¶ Qō. II. Qō. II.

Ecundo querit vtz cū aliqs tēptatº vicit dyabolū: amplº tēptetur ab illo. Et vr qp sic. qz vt hr Job. 1. z 2 Job Ar. pº temptatº vicit dyabolū pluies z pluies tēptat ab illo. ¶ Itē Greg. 28. lib. Moz. ante mediū. hostis nr ad Secūdo hunc in hac vita nos positos: quāto nos magis sibi rebellare cōspicit: tāto āplius expugnare 9tēdit. ¶ Itē h̄ est Tertio. nā superbi: qp quāto magis vincit: tāto magis victorem odit: z magis se vendicare conatur.

Contra Jac. 4. resistite dyabolo z fugiet a vobis. g vr qp victº nō amplº tēptet. ¶ Itē Orig. z est in Glo. Josue. xi. ca. Puto sane: qz sancti repugnantes aduersus istos incētores: z vincētes minuūt exercitū demonuz: ne vltra fas sit illi spūi qui ab aliquo scō caste z pudice viuēdo victus est: ipugnare itez aliū hoiez. g multo minº illuz a quo victº est. In oppm.

Rñº Dyabolus vinci dupl'r itelligi pt Respondeo qp dyabolū vici ab illo quē tēptat. dupl'r pōt itelligi. ¶ Uno mō de victoria ita pfecta: qp dyabolus despat 9 illū hre victoriā de illo vitio: z oī alio: z qz dyabolus superbº est z horret vici. Jō illū āplº nō tēptat: nisi 9tecturet illū postea debiliorē z pniorē ad malū effectū. Quare tñ aliū hoiem quē nō extimat: ita fortē: sicut illū a quo vicrº est nō tēptet: nō video. Quare ēt ille q vicit pfecte aliquē dyabolum iferiorē: nō tēptet ab aliquo dyabolo potētiori eo mō nō video. Si aūt aliqs tēptatus a dyabolo: vincit eū nō plene: sz semiplene: nō pp h̄ ab eo recedit ille tēptator: sz itez tēptat eū: qz nō ē de victoria desperatº. Hic tñ nolo aliqd asserere: qz z Origeñ. z Magister de hac questiōe opinando loquuntur.

Ad pm Ad primuz argumentuz dicendum. qp vel Job nō habuit illas plures tēptationes ab eodez dyabolo. Uel ille dyabolus: quoniā erat victus a Job in vno presumebat ipsum vincere in alio. Unde quādo in illa fortissima tēptatiōe quā sibi facere potuit: Ad 2m victus est: ipsum amplius non tēptauit. ¶ Ad secundū dicendum. qp Grego. loquitur de illa rebellione que nō excludit a dyabolo omne spez victorie contra sibi rebel- Ad 3m lantem. ¶ Ad tertiuz dicendum. qp superbis quantūcūqz odiat illum a quo victus est: ipsum iterum non inuadit: quā diu desperat simpliciter z omnimode de vin- Alia arº. dicta. ¶ Argumenta ad partem aliam procedunt de resistentia qua dyabolus: ita plene vincitur: vt omnino desperet de victoria. ¶ Auctoritas tamen Origeñ. aut dubia est: aut debet intelligi: qp dyabolus ita plene victº ab aliquo sancto qp simpliciter desperat de victoria habēda contra illum: amplius eum non tēptat: nec alium q̄z reputat ita firmum.

Irca litteram. non habet dyabolus in potestate dare vel auferre diuitias cui velit. Non scz ex auctoritate: permissus tamen: multas posset dare z multas auferre: quia in iferno descēdūt quotidie aliqui demonū: verisimile est: alternatio fore vicibus ita qp duz aliqui illuc descendunt: aliqui qui erāt ibi exeunt: ita qp semper sint ibi aliqui. Quāuis in isto aere caliginoso sic eorum cōmunis habitatio vsqz ad iuditium cum consumati fuerunt mille anni: idest perfectus numerus electoruz: tentauit chzistuz in deserto vel in passione z victus est ab eo: non inueni expressum: quomodo chzistum in passione temptauerit nisi per malos. dabitur ei potestas temptandi homines z dabitur scilicet permissiue.

¶ Q boni angeli adeo sunt confirmati per gratiam vt peccare nō possint ⁊ mali ita obdurati in malo vt bñ viuere nequeāt. Di. VII.

Di. VII.

Supra dictum est

ꝙ angeli qui perstiterunt per gratiā cōfirmati sunt:⁊ qui ceciderūt a gratia dei deserti sunt. Et boni quidez intantū confirmati sunt per gratiaz ꝙ peccare nequeunt. Mali vero per malitiā adeo sunt obstinati ꝙ bonaz voluntatem habere siue bene velle non valent ⁊ si bonū sit quod aliquādo volunt. Volunt eniz aliquādo aliquid fieri quod deus vult fieri:⁊ vtiqꝫ illud bonū est ⁊ iustū fieri:nec tñ bona volūtate illud volūt.

¶ Q vtriqꝫ liberuz arbitriuz habent:nec tamen ad vtrūqꝫ flecti possunt.

Sed cum nec

boni peccare possint nec mali bene velle:vel bene operari:videtur ꝙ iaz nō habeant liberū arbitriuz: quia in vtrāqꝫ partem flecti nō possunt: cum liberū arbitriū ad vtrūqꝫ se habeat. Unde Hieronymus in tractatu de prodigo filio dicit. Solus deus est in quez peccatuz cadere nō potest:cetera cuz sint liberi arbitrij in vtrāqꝫ partem flecti possunt. Hic videtur dicere ꝙ omnis creatura in libero arbitrio constituta flecti potest ad bonum ⁊ ad malum. Q si est:ergo ⁊ boni angeli ⁊ mali ad vtrunqꝫ flecti possunt:ergo ⁊ boni possunt fieri mali ⁊ mali boni. Ad quod dicimus quia boni tanta gratia cōfirmati sunt vt nequeant fieri mali:⁊ mali in malitia adeo obdurati sunt: vt nō valeant fieri boni: ⁊ tamē vtriqꝫ habent liberuz arbitriū:quia ⁊ boni nō aliqua cogente necessitate sed propria ac spontanea voluntate per gratiā quidem adiuti:bonū eligunt ⁊ maluz respuunt:⁊ mali similiter spontanea voluntate a gratia destituti bonuz vitāt ⁊ malus sequuntur:⁊ mali habent liberum arbitrium sed depressum atqꝫ corruptum ꝙ surgere ad bonum non valent.

Hyero.

¶ Q boni post confirmationem liberius arbitrium habent q̄ ante.

Boni vero

arbitrium habent multo liberius post confirmationē q̄ ante. Ut eni Aug. tradit in ench. Non ideo carēt libero arbitrio quia male velle non possunt:multo quippe liberius est arbitriuz quod nō potest seruire peccato. Neqꝫ eni panda est voluntas:aut voluntas non est: aut libera dicēda nō est:quia beati esse sic volunt: vt esse miseri non solum nolint:sed nec prorsus velle possint. Nō possunt itaqꝫ boni angeli velle maluz vel velle esse miseri:neqꝫ hoc habent ex natura sed ex gratie beneficio. Ante gratie nāqꝫ cōfirmationē potuerunt peccare angeli:⁊ quidaz etiā peccauerunt ⁊ demones facti sunt Unde Augu. in lib. cōtra maximinū. Creaturarū natura celestiū mori potuit: quia peccare potuit. Nam angeli peccauerūt ⁊ demones facti sunt:quorū Dyabolus est princeps ⁊ qui nō peccauerūt peccare potuerūt:⁊ cuicūqꝫ creature rationali prestatur vt peccare nō possit: non est hoc nature ꝓprie sed dei gratie. Ideoqꝫ solus deus est qui nō gratia cuiusqꝫ sed natura sua non potuit: nec potest nec poterit peccare. Ecce hic insinuatur ꝙ angeli ante confirmationez peccare potuerunt:sed post cōfirmationez nō possunt:⁊ ꝙ potuerūt fuit eis ex libero arbitrio:quod est eis naturale. Q vero modo non possunt peccare nō est eis ex natura: idest ex libero arbitrio: sed ex gratia ex qua gratia etiaz est:vt ipsum liberum arbitrium iam non possit peccato seruire.

Augu.

Augu.

¶ Q post ꝯfirmationē angeli nō possunt ex natura peccare sicut ante:nō ꝙ debilitatū sit eoruz liberū arbitriuz sed cōfirmatum.

Non ergo

post confirmationē angeli de natura sicut ante peccare potuerunt:nō ꝙ liberū arbitriuz eorū debilitatuz sit per gratiam sed ita potius confirmatuz:vt iam per illud nō possit bonus angelus peccare:quod vtiqꝫ non est ex libero arbitrio:sed ex gratia dei. Q ergo Hieronym⁹ ait. Cetera cuz sint liberi arbitrij possunt flecti in vtrāqꝫ partez:accipi oportet sm̄ statuz in quo creata sunt. Talis eniz ⁊ homo ⁊ āgelus creatus est qui ad vtrāqꝫ flecti poterat: sed postea boni angeli ita per gratiaz sunt confirmati:vt peccare nō possint:⁊ mali ita in vitio obdurati vt bene viuere nequeant. Similiter etiā illud Isidori intelligendum est. Angeli mutabiles sunt natura. Immutabiles sūt gratia:quia ex natura in primordio sue conditiōis mutari potuerunt ad bonuz siue ad malū: sed postea per grāz ita bono addicti sunt:vt inde mutari nequeant. Ad hoc.n.repugnat grā:nō natura.

Aperit quo pdicta vba Hyeronī. sint itelligenda. Isidor⁹

¶ Q angeli mali viuacem sensum nō perdiderūt ⁊ quibus modis sciant.

Et licet

mali āgeli ita per malitiā sint obdurati viuaci tamen sensu nō sunt penitus priuati. Naz vt tradit Isidorus. Triplici acumine sciētie vigent demones scilicz. Subtilitate nature. Experiētia tēporū: Reuelatiōe supernoruz spirituū. De hoc etiā Augu. ait. Spiritus mali quedā vero de temporalibus rebus noscere permittuntur: partiz subtilitate sensus:partim experientia temporuz:callidiores propter tam magnā longitudinem vite:partim sanctis angelis quod ipsi ab omnipotēti deo discunt iussu eius sibi reuelātibus.

Augu.

tibus. Aliquando idem nefandi spiritus et que acturi sunt velut diuinando predicunt.

¶ Quod magice artes et virtute et scientia Dyaboli valent: que virtus et scientia est ei data a deo vel ad fallendum malos: vel ad monendum vel ad exercendum bonos.

Quorum scientia atque virtute etiam magice artes exercentur: quibus tamen tam scientia quam potestas a deo data est: vel ad fallendum fallaces: vel ad monendum fideles: vel exercendam probandamque iustorum patientiam. Unde Aug. in lib. iij. de trinita.

Augu.

Uideo inquit infirme cogitationi quid possit occurrere: cur scilicet ista miracula etiam magicis artibus fiant. Nam et magi pharaonis serpentes fecerunt et alia: sed illud est amplius ammirandum quomodo magorum potentia que serpentes facere potuit: ubi ad muscas minutissimas: scilicet cinifes ventum est: omnino defecit: qua tertia plaga egyptus cedebatur. Ibi certe defecerunt magi dicentes: digitus dei est hic: unde intelligi datur nec ipsos quidem trangressores angelos et aereas potestates in imam istam caliginem tanquam in sui generis carcerem ab illius sublimis ethere puritatis habitatione detrusos: per quos magice artes possunt quicquid possint: non autem aliquid valere possunt: nisi data desuper potestate. Datur autem vel ad fallendum fallaces sicut in egyptios: et in ipsos etiam magos data est ut in eorum spirituum operatione viderentur ammirandi a quibus fiebant damnandi: vel ad mouendum fideles ne tale aliquid facere pro magno desiderent: propter quod etiam nobis in scriptura sunt prodita: vel ad exercendam probandam manifestandamque iustorum patientiam.

¶ Quod transgressoribus angelis non seruit ad nutum materia rerum visibilium.

Nec putandum est istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam sed deo potius a quo hec potestas datur quantum incommutabilis iudicat.

¶ Quod non sunt creatores licet per eos magi ranas et alia fecerint: sed solus deus.

Nec sane creatores illi mali angeli dicendi sunt: quia per illos magi ranas et serpentes fecerunt: non enim ipsi eas creauerunt. Omnium quippe rerum que corporaliter visibiliterque nascuntur occulta quedam semina incorporeis mundi huius elementis latent que deus originaliter in eis indidit. Ipse ergo creator est omnium rerum qui creator est inuisibilium seminum: quia quecunque nascendo ad oculos nostros exeunt: ex occultis seminibus accipiunt progrediendi hic primordia et incrementa

De seminibus corporum quorum creator ipse solus creator est

debite magnitudinis distinctionesque formarum ab originalibus: ut ita dicam: regulis sumunt.

¶ Sicut parentes non dicuntur creatores filiorum: nec agricole frugum: ita nec boni angeli nec mali et si per eorum ministerium fiant creature.

Sicut ergo nec parentes dicimus creatores hominum: nec agricolas creatores frugum quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ista creanda dei virtus interius operetur: ita non solum malos: sed nec bonos angelos fas est putare creatores. Sed pro subtilitate sui sensus et corporis semina istarum rerum nobis occultiora nouerunt: et ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt atque ita et gignendarum rerum et accelerandorum incrementorum prebent occasiones. Sed nec boni hoc nisi quantum deus iubet: nec mali hoc iniuste faciunt nisi quantum iuste permittit. Nam iniqui malitia voluntatem suam habet iniustam: potestatem autem non: nisi iuste accipit: siue ad suam penam: siue ad aliorum vel penam malorum: vel laudem bonorum.

Iniquus habet a se voluntatem malam a deo vero potestatem iuste accipit.

¶ Sicut iustificationem mentis ita creationem rerum solus deus operatur: licet creatura extrinsecus seruiat.

Sicut ergo mentem nostram iustificando formare non potest nisi deus predicare autem extrinsecus euangelium etiam homines possunt: non solum boni per veritatem: sed etiam mali per occasionem: ita creationem rerum visibilium deus interius operatur. Exteriores autem operationes atque contemperationes siue occasiones ab angelis tam bonis quam malis vel etiam hominibus adhibentur. Sed hec ab hominibus tanto difficilius adhibentur: quantum eis desunt sensuum subtilitates: et corporum mobilitates in membris terrenis et pigris. Unde qualibuscunque angelis vicinas causas ab elementis contrahere quanto facilius est: tanto mirabiliores in huiusmodi operibus eorum existunt celeritates: sed non est creator nisi qui principaliter ista format: nec quisquam hoc potest nisi unus creator deus. Aliud est enim ex intimo ac summo causarum cardine condere ac ministrare creaturam: quod facit solus creator deus. Aliud autem pro distributis ab illo viribus ac facultatibus aliquam operationem forinsecus admouere: ut tunc vel tunc: sic vel sic: exeat quod creatur. Ista quippe originaliter et primordialiter in quadam textura elementorum cuncta iam creata sunt: sed acceptis oportunitatibus postea prodeunt.

¶ Quod angeli mali multa possunt per nature vigorem que non possunt propter bonorum angelorum et dei prohibitionem: idest quia non permittuntur.

Illud quoqz sciendum est q̄ angeli mali quedam possunt per nature subtilitatem: que tamē nō possunt propter dei vel bonorū angelorū prohibitionez: idest quia nō permittuntur illa facere a deo vel ab angelis bonis. possent vtiqz fecisse cinifes qui ranas serpentesqz fecerunt. Quidaz vero nō possunt facere: etiam si permittantur ab angelis superioribus: quia non permittit deus. Unde Augusti. in libro. iij. de trinita. Ex ineffabili potentatu dei fit vt qd̄ possent mali angeli si permitterētur: ideo non possunt: quia nō permittūtur. Neqz enim occurrit alia ratio cur nō poterant facere cinifes qui ranas serpentesqz fecerūt nisi quia maior aderat dominatio prohibentis dei per spiritū sanctuz: quod etiā magi confessi sunt dicentes. Digitus dei est hic. Quid autez per naturaz possint: nec possint propter ꝓhibitionez: et quid per ipsius nature sue conditionem facere non sinantur: homini explorare difficile est: immo impossibile. Nouimus hominez posse ambulare et neqz hoc posse si nō permittatur: volare aut nō posse: etiaz si permittatur. Sic et illi angeli quedam possunt facere si permittātur ab angelis potentioribus ex imperio dei. Quedam vero non possunt etiā si ab eis permittantur: quia ille non permittit a quo est illis talis nature modus: qui etiam per angelos illa plerumqz non permittit: que concessit vt possint.

Di. VII. ¶ Distin. VII.

Supra dictuz est etc. Superius determinauit Magister de angelis quātū ad statuz quē habuerūt a sua conditione. Et de illorū qui ceciderunt auersione et aliorum conuersione. ¶ Hic determinat de confirmatione cōuersorū: et obstinatione auersorum. ¶ Et diuiditur in

Diuisio in duas.

partes duas. ¶ Primo determinat de cōfirmatione cōuersoruz et obstinatione auersorum. ¶ Secūdo inquirit specialiter de quibusdaz cōditionibus demonū post ob-

Prima principal' in duas.

stinatiōis statū. ibi. [Et licz.] ¶ Prima in duas. ¶ Primo ostendit quid est cōfirmari et obstinari. ¶ Secundo inquirit si remansit libertas arbitrij in cōfirmatis et obstinatis. ibi. [Sz cū nec boni.] ¶ Et ista in tres. ¶ Primo opponit q̄ libertas post confirmationē et obstinationem nō remansit. ¶ Secūdo soluit ibi. [Ad q̄ dicim'.] ¶ Tertio auctoritatē Hieronymi quā i opponēdo, adduxerat: exponit ibi. [Q. ergo Hieronym' ait.] ¶ Tūc

Subdiuisio h'.

2ª principalis.

sequitur illa pars que ibi incipit. [Et licet.] ¶ Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo inquirit de virtute demonuz cognitiua. ¶ Secūdo de operatiua. ibi. [Quorum scientia.] ¶ Et ista secūda in duas. ¶ Primo inquirit de ipsoruz potestate generaliter. ¶ Secūdo per comparationez ad creaturā corporalem specialiter. 8. distin. ibi. [Solet etiaz in q̄stione versari.] ¶ Prima in duas.

Subdiuisio scde

¶ Primo ostendit Magister quantū possunt demōes per homines magos. ¶ Secūdo quantū possunt per se ipsos ibi. [Illud quoqz.] ¶ Prima in duas. ¶ Primo ostendit q̄ opera magica: fiunt per demonuz virtutem. ¶ Secundo remouet duplicem dubitationem incidentem. ibi. [Nec putanduz est.]

Subdiuisio q̄ntū ad p̄ntē distinctionez.

Circa hanc distinctionez queruntur quattuor. ¶ Primo de bonorū angeloruz cōfirmatione. ¶ Secundo de maloruz obstinatione. ¶ Tertio de obstinatoruz cognitione. ¶ Quarto de ipsoruz potestate et operatiōe. ¶ Circa primū querunt duo ¶ Primo vtruz boni angeli possint peccare. ¶ Secundo vtrū liberum arbitriuz in ipsis sit ita liberum post confirmationem: sicut ante. ¶ Q. I.

Q. I.

Primo ostendo q̄ boni āgeli possunt peccare. Qr p confirmatiōez ab ipsis nō ē subtractū illd̄ qd̄ laudabile ē: sz posse trāsgredi ē laudabile. Vñ pōit in laude viri iusti. Eccl. 31. Ergo psūt peccare. ¶ Item Aug. 12. de ciui. ca. I. Dicit q̄ bona que domin' fecit mutabilia sunt: eo q̄ de nihilo facta sūt. Sed gloria nō amouit ab angeloruz voluntate esse de nihilo. Ergo ita est voluntas bonoruz angelorū vertibilis sicut ante. ¶ Item sm p̄hm. 2. perhiat menī. sm ratione potestatis ipse eedē sunt contrariorum. Sed voluntas angelorum est potestas rationalis. Ergo sicut potest in bonum: ita potest in maluz sibi cōtrariuz. ¶ Item voluntas vertibilis ad bonuz et ad malū ante suaz electionē: vertibilis est etiaz ad bonuz et ad malū post suā electionē. Hoc hō in seipso experitur. Sed voluntas bonorū angeloruz ante suam electionez erat vertibilis ad bonū et ad malū. ergo et modo.

Ar. p'

Secūdo

Tertio.

Quarto.

Contra Aug. 12. de ciuita. cap. 9. Loquēs de bonis angelis dicit: q̄ ad eam beatitudinis plenitudinē: vnde se nūq̄ casuros certissime scirent peruenerunt. Sed si peccare possent nō scirent certissime se nunq̄ casuros: ergo peccare nequeūt. ¶ Itez Ans. I. lib. cur deus homo. cap. 17. Nequaq̄ putandū est bonos angelos esse cōfirmatos casu maloru: sed suo merito. Si ergo boni angeli confirmati sunt: vt dicit Ansel. sequitur q̄ peccare nequeunt.

Respondeo q̄ boni angeli nō possunt peccare. Cuius ratio est sm quosdam: quia sicut liberum arbitriū diuinuz immutabile est post electionez et ante. Liberū vero arbitrium in viatore ante electionez: et post est mutabile: ita libe. arbitriū angelorum ante electionē est mutabile: et post electionē est immutabile: ab eo ad q̄ se per electionē cōuertit. Quia enīz nullum retardatiuū hz in sua cōuersione: ideo ex isto conatu: et ita intense se cōuertit: q̄ ab illo se reuocare non pōt. Et ideo in sua cōuersione ad deuz: ita fortiter adheserūt qd̄ ab ipso reuocari nō possunt: et ideo peccare nequeūt. ¶ Sed iste modus dicendi aliqbus nō placet. Quia sz h̄ si per naturalia sua elegissent aliquod bonuz: infra facultatē nature: in illo bono per sua naturalia confirmati fuissent. Q. multis nō videtur: quia videtur sentire Isidorus. j. li. de sūmo bono. cap. x. Qd̄ sunt mutabiles nā. nō ibi distinguēdo de post electionez vel ante. ¶ Videt ergo mihi dicendū. q̄ principalis ratio: quare angeli boni peccare nequeūt est h̄. Sicut volūtas nihil potest eligere nisi sub ratione boni. Scdm beatū Dyo. 4. capi. de diui. no. Nō multum ante finē. Ita nihil potest respuere nisi sub ratione mali seu carētie alicuius boni. Et q̄ boni angeli deuz videntes: in ipso nihil possunt apprehēdere sub ratiōe mali: et quicquid in creatura possz desiderari: in eo excellēti' et perfectius cōspiciunt: q̄uis nō sm eandez rationē vniuocā: ideo nihil possunt diligere nisi ipsum vel ꝓpter ipsuz. Et hanc rationē tangit Ans. de casu dyaboli: inter principiū et mediū. Dicēs q̄ boni angeli adeo ꝓuecti sunt: vt sicut adepti quicquid velle potuerūt: nec iaz videāt quid plus velle possint. Et ꝓpter hoc peccare nequeūt. Et Isido. I. lib. de sūmo bono. c. x. Dicens q̄ q̄uis sint mutabiles natura: non tamen sinit eos contemplatio mutari diuina.

Rñ' Bōi āgeli peccar nō pñt.

¶ Q. boni

Ad p[rimu]m **Ad primum** in oppositu[m] cu[m] dicitur. q[uod] posse transgredi laudabile est [et]c. Dico q[uod] veru[m] est per accidens: sci[lice]t inquantu[m] h[oc] non potest esse nisi in creatura habe[n]te liberu[m] arbitriu[m]: q[uod] tame[n] nobilius est in bono per gratia[m] co[n]firmatu[m]: q[uam] no[n] [con]firmatu[m]. Sed non transgredi h[oc] per se ponitur in laude viri iusti.

Ad 2m ¶ Ad secundu[m] cum dicitur. q[uod] volu[n]tas mutabilis est in qua[n]tu[m] facta est de nihilo [et]c. Dico q[uod] mutabilis est [et] ad bonu[m] [et] ad malu[m] sue nature relicta. ¶ Et sic intellige[n]du[m] est verbu[m] Augustini. No[n] nego t[ame]n quin volu[n]tas bonoru[m] angelorum possit velle modo vnu[m] bonu[m] mo[do] aliud: in relatione tame[n] ad su[m]mu[m] bonu[m].

Ad 3m ¶ Ad tertiu[m] cu[m] d[icitu]r. q[uod] potestas rationalis est ad co[n]traria [et]c. Dico q[uod] si hoc exte[n]datur ad opposita que sunt bonu[m] [et] malu[m] moris. Intellige[n]dum est de potestate r[ati]onali creata: no[n] co[n]firmata.

Ad 4m ¶ Ad quartu[m] cu[m] dicitur: q[uod] voluntas est vertibilis ad bonu[m] [et] ad malu[m] ante suam electione[m]: est etia[m] vertibilis ad bonu[m] [et] ad malu[m] post electione[m] [et]c. Dico q[uod] h[oc] no[n] habet veritate[m] de libero arbitrio co[n]firmato: in bono: vel obstinato in malo. Primu[m] enim no[n] potest in malu[m]. Et secu[n]du[m] no[n] potest in bonu[m] moris. ¶ Q[uesti]o. II.

Q[uesti]o. II.

Ar. p[rim]o **Secundo** queritur vtru[m] liberu[m] arbitriu[m] in bonis angelis sit ita liberu[m] post co[n]firmatione[m]: sicut ante. Et videtur q[uod] non. quia potestates maloru[m] bone sunt: [et] eadem pote[n]tia: qua aliquis potest bonu[m]: potest [et] malu[m]. Ergo q[uod] no[n] habet libertate[m] ad malu[m]: minus est liberu[m]. Sed angeli boni post confirmatione[m] no[n] habe[n]t libertate[m] ad malu[m]: vt oste[n]su[m] est. Ergo min[us] sunt modo liberi q[uam] an[te].

Secu[n]do ¶ Ite[m] Ber. lib. de libero arbitrio longe post principiu[m]. Volu[n]tas p[ro]p[ter] sui ingenita[m] libertate[m] nulla cogit[ur] necessitate. Ergo omnis necessitas minuit libertate[m]. Cu[m] ergo angeli per confirmatione[m] de necessitate velint bonum: videtur q[uod] minus sint liberi q[uam] ante.

Tertio. ¶ Item obstinatio minuit libertate[m]: q[uia] reddit libe[rum] arbitriu[m] impossibile ad bonu[m]: Ergo a simili co[n]firmatio minuit: quia reddit liberu[m] arbitriu[m] impossibile ad malum.

In op[positu]m **Contra** Ans. in lib. de libertate arbitrij. paru[m] post principiu[m]. liberior est voluntas que a rectitudine no[n] pecca[n]di declinare nequ[it]: q[uam] illa que potest deserere. ¶ Iteru[m] t[an]to liberu[m] arbitriu[m] est liberius: quanto magis assimilatur libero arbitrio su[m]me libero. q[uod] est liberum arbitriu[m] diuinu[m]. Sed liberu[m] arbitriu[m] in a[n]gelis post [con]firmatione[m] libero arbi. diuino simili[us] est: m[a]x[im]u[m] e[st] in bono stabili[us] q[uam] an[te]. Ergo post co[n]firmatione[m] liberi[us] e[st] q[uam] an[te].

R[espo]n[si]o. Liberu[m] arbi. e[st] in a[n]gelis e[ti]a[m] post [con]firmatione[m] libertas triplex. **Respondeo** s[ecundu]m Ber. in lib. de libero arbitrio longe post p[ri]ncipiu[m]. Triplex est libertas. s[cilicet] a s[er]uitute culpe: [et] a s[er]uitute miserie. Et a seruitute coactionis necessarie. ¶ Primo modo loquendo de libertate liberius est liberu[m] arbitriu[m] in bonis a[n]gelis post co[n]firmatione[m]: q[uia] ante poterat seruire peccato: modo no[n] potest. Unde Aug. ench. 63. cap. multo liberius esset arbitriu[m] q[uod] omnino no[n] poterit seruire peccato. ¶ Secundo modo etia[m] loque[n]do de libertate: liberu[m] arbitrium liberius est in [con]firmatis q[uam] ante: q[uia] ante poterat cadere in miseria[m]: modo no[n] potest. Et d[e] hac libertate. Dicit Ber. lib. de libero arbitrio: longe post principiu[m]: q[uod] nobis reseruatur in prima. ¶ Tertio modo loque[n]do de libertate. Sic [con]firmatio no[n] minuit libertate[m] arbitrij nec auget. Unde Ber. lib. de libero arbitrio lo[n]ge ante mediu[m] libertas arbitrij cunctis pariter ratione vte[n]tibus: conuenit no[n] minor quantu[m] in se est in bonis q[uam] in malis: tam plena in hoc secu[n]do q[uam] in futuro: q[uia] omne liberu[m] arbitrium pro quocu[m]q[ue] statu totali[te]r caret o[mn]i necessaria coactio[n]e.

Ad p[rimu]m **Ad primum** dicendum. q[uod] potestas potest nominare potentia[m]: qua possumus [et] sic eade[m] potestate. s[cilicet] volu[n]tate possumus bonu[m] [et] malu[m] in statu vie. Alio mo[do] p[otes]t nolare r[ati]one[m] rei: qua possum[us] ad illud q[uo]d possumus. Primo modo potestates maloru[m] bone sunt. 2[o] mo[do] no[n]. Q[uia] relatio ipsius voluntatis ad malu[m]: co[n]sequitur ea[m] ratione defectibilitatis illius: [et] ideo li. arbitriu[m] amitte[n]do hanc potestate[m]: no[n] est minus liberu[m]: Unde Ansel. lib. de libertate arbitrij. cap. i. nec libertas nec pars libertatis est potestas peccandi.

Ad 2m ¶ Ad secundu[m] dicendu[m] q[uod] Ber. ibi loquitur de necessitate coactionis: illa aute[m] necessitas qua angeli no[n] diligunt nisi bonu[m] no[n] est necessitas coactionis: q[uia] no[n] obstante illa necessitate liberrime: motu dilectionis mouent se.

Ad 3m ¶ Ad tertiu[m] cu[m] dicitur q[uod] obstinatio minuit libertate[m] [et]c. Dico q[uod] veru[m] est loque[n]do de libertate a culpa [et] a miseria: immo vt verius dica[m]: illas duas libertates totaliter tollit. Libertate[m] aute[m] a necessaria coactione, no[n] tollit nec minuit: s[ed] obstinati p[er] suu[m] li. arbi. ad malum mouent se libere.

Consequenter queritur de secundo principali. Et circa hoc queru[n]tur duo. Primo vtru[m] dyabolus possit digne penitere. ¶ Sc[un]do vtru[m] semper sit in actu culpe. ¶ Questio. I.

Q[uesti]o. I.

Ar. p[rim]o **Primo ostendo** q[uod] potest digne penitere. Sap. 5[o]. De da[m]natis dicitur. q[uod] eru[n]t penitentia[m] agentes.

Secu[n]do ¶ Ite[m] Luc. 16. Rogabat diues damnatus abraha[m]: vt mitteret ad fratres suos aliquem ex mortuis ad h[oc] vt p[e]n[itentia]m agere[n]t: [er]g[o] vi[detur] q[uod] habebat bona[m] volu[n]tate[m]. S[ed] q[ui] h[abet] bona[m] volu[n]tate[m] p[otes]t digne penitere: [er]g[o] a[n]geli mali [et] a[n]i[m]e da[m]nate possunt digne penitere.

Tertio. ¶ Ite[m] Dam. li. 2. ca. vlt. penite[n]tia est ex eo q[uod] p[re]ter na[turam]: ad illud q[uo]d s[ecundu]m na[turam]. S[ed] facilius est se mouere s[ecundu]m na[turam] q[uam] p[re]ter na[tura]m. Ergo cu[m] dyabolus potuerit peccare multo fortius po[tes]t digne penitere.

Quarto. ¶ Ite[m] q[uod] possibile est s[ecundu]m diuina[m] potentia[m]: simpliciter est possibile. Unde h[ec] simpl[icite]r est vera aliquid creari posse est. Sed deus posset facere q[uod] dyabolus digne peniteret q[uo]d h[oc] co[n]tradictione[m] non includit. Ergo dyabolus po[tes]t digne penitere.

Quinto. ¶ Ite[m] nullus est intellectus qui ita adhereat falso: q[uod] n[on] possit reduci in cognitione[m] veri: ergo a si[mi]li nullus est affectus: q[ui] ita adhereat malo: q[uod] n[on] possit reduci in debitu[m] amore[m] boni.

Sexto. ¶ Ite[m] mane[n]te p[ri]ncipio sanitatis illeso: curabilis est infirmitas. Sed in demonib[us] manet illesum p[ri]ncipiu[m] sanitatis sp[irit]ualis. s[cilicet] na[tura]lis cognitio veri: [et] na[tura]lis dilectio boni. Q[uia] s[ecundu]m Dyo. 4. cap. de diui. no. paru[m] vltra mediu[m]. dare eis angelice donatio[n]es nu[m]q[uam] fuerunt co[m]mote: sed sunt integri [et] clarissimi. Ergo videtur q[uod] malitia eoru[m] curabilis est.

In op[positu]m **Contra** Damas. lib. 2. cap. 4. q[uod] est hominib[us] mors: h[oc] est angelis casus: post casum: ergo no[n] est eis penite[n]tia. ¶ Ite[m] boni angeli post co[n]firmatione[m] no[n] possunt se auertere. Ergo simil[ite]r mali post obstinatione[m] no[n] possunt se per penite[n]tia[m] digna[m] co[n]uertere.

R[espo]n[si]o. Angeli digne penite[n]re non possunt. R[ati]o aliquoru[m]. **Respondeo** q[uod] dyabolus digne penitere no[n] p[otes]t. Unde dicit Ans. de eo in fine libri de libertate arbitrij: q[uod] rectitudine caret irrecuperabil[ite]r. Cuius ratione[m] aliqui sic assigna[n]t. Volu[n]tas sp[irit]us separati q[uam]uis ante electione[m] possit eo[rum] que no[n] naturali[te]r vult eligere aliquid vel eius oppositu[m]: tame[n] post electione[m] no[n] potest co[n]trariu[m] h[uius] q[uod] eligit eligere: eo q[uod] ex toto conatu se co[n]uertit: ad illud q[uo]d eligit: ideo ita fortiter ei adheret q[uod] ab h[oc] resilire no[n] potest. Ex simili modo assigna[n]t quida[m] obstinatione[m] anime rece[n]de[n]tis a corpore cu[m] mortali peccato. Dicunt eni[m] q[uod] in exitu mouet se s[ecundu]m exigentia[m] illius peccati: ita vehementer q[uod] postea resilire non potest ¶ Alij videtur dice[n]dum. q[uod] ratio sue obstinationis sit h[ec]: quia nulla res potest se mouere aliquo motu perfectiuo: nisi cu[m] adiutorio disponente seu inclina[n]te: ipsam ad terminu[m] motus illius. Sed dyabolus non habet in se: nec habiturus est aliquod adiutorium disponens seu inclinans ipsum ad iustitiam gratia gratu[m] faciente forma

tem:que iustitia terminus est digne penitētie. Maiorē probo sic. sicut dicit Auicen. 9. methaphysice. cap. scdo. nulla virtus mouet nisi mediante inclinatione: extendē do nullum inclinationis ad quālibet dispositionez incli nantem coadiuuantē virtutē ad mouenduz. Et hoc patet in naturalibus: ignis enim nō posset se mouere motu ordinato ad essenduz sursum: nisi inclinaretur ad sursum. Hoc etiaz patet in moralibus. Dicit enim Ansel. de casu dyaboli. cap. 12. Q2 voluntas velle naturali mouet se ad alia velle: etiaz si duorū que sibi proponit ratio: vt penitus in differentia: alterū eligat determinat: quia q̄uis per velle naturale ipsius finis. non inclinetur determinate ad aliquod illoruz: tamē inclinatur ad vnuz illorum indeterminate: sine qua inclinatione nō eliceret aliquod illoruz. Et ita nec se ad alteruz determinaret. Velle etiam naturali q̄ in ea est: mouet se respectu finis: per hoc q̄ ad illud velle determinata est a creante: q̄uis voluntas illuz motum exequatur. Et sic probata est maior principalis rationis. ¶ Minorem probo sic. Cuz gratia gratum faciens sit super facultatem cognitionis naturalis: z affectionis naturalis: rōnalis: z intellectualis creature. Sed dispositio inclinans rationalez seu intellectualem creaturā ad gratiā. Aut inclinat dirigēdo cognitionem. Aut excitando: seu mouendo affectionem: necessarium est ergo q̄ adsit supernaturale adiutoriuz: ad h̄ vt creatura rationalis z intellectualis inclinetur ad gratiā. Sed nulluz tale adiutoriuz: supernaturale est in dyabolo: quia cum aliquod subiectum perfecte transmutatum est ad alteraz partem cōtrarietatis: nō remanet in eo aliqua dispositio sibi nō naturalis: inclinans ipsum ad partez cōtrarietatis oppositaz. Et si in eo remaneat naturalis possibilitas: qua possit ab extrinseco agente transmutari ad partez aliam. Sed dyabolus ita perfecte habituatus est in superbia: z ita intense: q̄ eius superbia amplius intendi non potest: q̄uis semper extendatur. Et sic expone illud ps. Superbia eoruz qui te oderunt ascendit semper. Sicut enim angeli boni ex toto conatu se cōuertunt ad deum: ita āgelus malus ex toto conatu suo se cōuertit ad indebitaz excellentiaz appetendaz. Unde mouit se motu fortissimo: qui elici poterat a sua virtute. Et ideo per illuz motū in superbia: ita fuit habituatus intē se: q̄ intensius habituari nō potest. Cū ergo superbia sit opposita gratie gratū facienti: in ipso dyabolo nō est aliquod adiutoriuz supernaturale: ipsum inclinans ad gratiam: nec de cetero tale adiutoriuz dabitur ei. Qd̄ ꝯgrue diuina ꝓuidentia ordinauit: prefigendo seu statuēdo sibi tempus merendi vsq̄ ad primā suam electionē. Cuz enim fuerit creatus in magna nobilitate naturaliuz: z sine inclinatione ad maluz: z tamen ex toto conatu suo se ꝓfundauit in malitia: nec in cadentibus erat tota natura angelica: sicut fuit tota natura humana virtualiter: in primis parentibus: congruum est nō dari supernaturale adiutoriuz: quo reuocaretur ad merēdi statuz. Et vt supra ōnsuz est absq̄ tali adiutorio digne penitere nō pōt.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicendū. q̄ illa penitentia qua penitent damnati: nō est penitētia digna nec disponens ad illam: quia cum murmure cōtra deuz penitent. Non ꝓpter offensaz: sed ꝓpter penaz quā ꝓpter culpam sustinent. Unde illa penitentia in eis est nō ad eorū perfectuz: sed ad sue damnationis cumulū.

Ad 2^m ¶ Ad secundū dicenduz q̄ ille diues nō habebat bonaz voluntatē: nec h̄ petebat: quia deliberatiue affectaret fratruz suorū salutem. Sed quia cupiebat ad eos mitti: z corpori suo restitui: vt sic ab infernali pena: saltez liberaretur ad t̄ps. ¶ Vel pōt dici q̄ diligebat fratres suos affectione naturali: z iō nolebat eos dānari: ne videndo eoꝝ damnationē amplius torqueretur. Unde Glos. seruitur diuiti ad penaz: z cognitio paupe ris q̄ despexit z memoria fratrū quos reliquit: vt de visa gloria despecti: z de pena inutiliter amatorū amplius torqueatur.

Ad 3^m ¶ Ad tertiuz dicendū. q̄ facilius est se mouere s̄m naturam q̄ preter naturā: cū terminus vtriusq̄ motus equaliter est infra facultatem mouentis. Sed nō sic se habent terminus motus digne penitētie: z terminus peccati: eo enim ipso q̄ volūtas nō de aliquo est in naturali facultate eius: in motu suo patitur defectuz.

Ad 4^m ¶ Ad quartū dicendū. q̄ nō plus concludit: nisi q̄ deus posset facere de potestate absoluta: tale adiutoriū supernaturale ipsi dyabolo: quo posset se ad dignam penitentiam disponere. Et ita q̄ dyabolū penitere est possibile loquendo de possibili absoluto: qua possibilitate dicimus omne illud possibile qd̄ nō includit cōtradictionē. Sed ex hoc nō sequitur q̄ dyabolus possit se ad dignaz penitentiā disponere: quia in se non habet nec habiturus est illud adiutoriuz: sine quo se ad penitētiaz disponere non potest.

Ad 5^m ¶ Ad quintū dicendum. q̄ forte aliquis intellectus: ita posset firmari in aliqua falsa opiniōe: qd̄ nō posset se reducere ad veritatē oppositā illi falsitati: z sic forte est in intellectu dyaboli. Unde q̄uis multis veritatibus assentiat: tamē est quedā veritas cui assentire nō potest: vt forte est h̄: vt nulla creatura debet statuere sibi ꝑ fine vltimo: suam ꝓpriaz excellentiā tanq̄ obiectum: in quo vltimo quiescere conetur. ¶ Vel potest dici q̄ nō est simile de intellectu z affectu. Quia intellectus cogi potest: voluntas autē cogi nō potest. Unde voluntas per coactionem nō posset reduci in amorez bonitatis: sicut intellectus per principia euidentia: z cōsequentiaz euidentez cogi posset assentire cōclusioni: cui ante nō assenciebat.

Ad 6^m ¶ Ad sextum dicendū. q̄ naturalis cognitio veri: z naturalis dilectio boni: per se nō sunt principiuz supernaturalis sanitatis. Ad quā digna penitētia dispōit vel adducit. Sed cū h̄ requirit aliquod supernaturale adiutoriuz adeo gratis datū: qd̄cūq̄ sit illud. ¶ Qō. II. Qō. ii.

Secundo queritur vtruz dyabolus semper sit in actu culpe. Et videtur q̄ nō. Iaco. 2. Demones credunt z contremiscunt. Sed credēdo deū z cōtremiscendo nō videntur esse in actu culpe. Ergo nō semper sunt in actu culpe. Ar. p^o

Secūdo ¶ Itez habitus intenditur ex actu. Ergo si semper sunt in aliquo actu culpe: semper itēditur in eis habitus malitie: ergo non sunt in termino malitie. Sed liberū arbitriuz: q̄diu est citra terminum malitie: pōt se ad penitentiā disponere: ergo dyabolus pōt se ad penitētiā disponere: q̄ falsum est.

Tertio. ¶ Itez nullū peccatū remanet impunitū: ergo si dyabolus semp est z erit in aliquo actu culpe: pena eoꝝ augeretur sine fine: q̄ falsuz videtur.

Quarto. ¶ Itē Aug. 3. lib. de libero arbitrio circa ꝓncipiuz: nulla culpa deprehēdi pōt vbi necessitas dominatur. Sz malo cui dyabolus adheret: de necessitate adheret: ergo ꝑ actu malo nō culpatur. Siue ergo detur q̄ semper sit in actu malo: siue nō: cōclusum tamē videtur q̄ non semper est in aliquo culpabili actu.

In op^m **Contra** Glo. super illud 2^a Cori. 6. Que cōuentio xp̄i ad belial. Dicit q̄ xp̄s omnia bene agit z dyabolus oīa male. Ergo cū sit in aliquo actu semp est in actu culpe. ¶ Itez Glo. interlinearis super illud p̄me can. Ioan. c. 3. ab initio dyabolus peccat. Sic dicit: q̄ ab initio sue creatiōis peccare icipiēs peccat ꝯtinue vsq̄ i pn̄s.

Rn̄^o Dyabolus sp̄ ē z erit i aliquo actu culpe. **Respondeo** q̄ dyabolus semp est z erit in aliquo actu culpe vl' peccati. Nec tn̄ post iuditiū demerebitur: ꝓprie loquendo de demerito. Pro quo. s. s̄m decretū diuini iudicij infligitur pena peccāti nō satisfacienti ꝑ pctō. Hoc aūt sic possit declarari: dyabolus nō pōt ipediri in suo vsu liberi arbi. ꝑ corpus animale de necessitate corruptibile. Nec corpus aiale nō de necessitate corruptibile: q2 est substantia sp̄ualis que nullius corporis est forma.

est forma. Un diabolus semper pōt esse ⁊ est in vsu liberi arbitrij. Sed nec dūz est in vsu liberi arbitrij: si aliqd sibi statuat pro vltimo fine. Aut ipsum finez appetit: aut aliud in virtute illius: in quo etiā ipsūz finē implicite appetere cōprobatur. Dyabolus aūt ex toto conatu virtutis sue sibi appetiuit excellentiā indebitā a prima sui electione: vnde sibi statuit ꝓ vltimo fine: qꝛ sicut dicit phs 3. ethi. cap. 4. qualis vnusquisqꝫ est: talis ⁊ finis videtur ei. Et sm Aug. 14. de ciui. cap. 13. elationis vitium in dei aduersario: qui est diabolus: maxie dominari sacris litteris edocetur. Diabolus ergo semper est in actu appetendi sibi indebitaz excellentiā: vel in actu appetendi aliquid aliud: in virtute tamē illius. Quia sm phm. 6. ethicorū. cap. 6. fines sunt ꝓncipia operabiliuz. Sed appetere sibi excellentiā indebitā explicite: siue aliquid aliud in virtute illi⁹: est malus actus: ergo dyabolus semper est in aliquo malo actu liberi arbitrij. Sed omnis malus act⁹ liberi arbitrij: culpa est. ergo dyabolus semper est in actu aliquo culpe. ❡ Preterea sicut in questione precedenti habitū est: dyabolus est obstinatus in sua malitia. Sꝫ vt in precedenti ratione habitum est. Dyabolus semper est in aliquo vsu liberi arbi. Ergo complacet sibi semper deliberatiue in aliqua malitia: vel vt melius dicaꝫ semper adheseret deliberatiue alicui malitie: semp ergo est in aliquo actu culpe. Nec tamē semper demeribitur: ꝓprie loquendo de demerito: sm qꝫ demeritū dicit culpa ꝓ qua sm decretū diuini iudicij infligi debet a iudice peccāti pena: qꝛ pro malo actu lib. arbi. post iuditiū non infliget sibi a deo pena. Nec tñ remanebit ille act⁹ īpunit⁹: quia ille actus erit ipsi diabolo ⁊ culpa ⁊ punitio: ita qꝫ erit dyabolo pena acta nō inflicta. Sed vsqꝫ ad iuditiuz malus actus liberi arbitrij. est diabolo ⁊ culpa ⁊ demeritū: qꝛ pro quolibꝫ malo actu liberi arbi. infligetur sibi pena a iudice: in quo recipiet totius pene sibi infligende a iudice complementum.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum cum dicitur qꝫ demones credūt ⁊ ꝯtremiscunt ⁊c̄. Dico qꝫ veruꝫ est inuiti: qꝛ per effectus quos vident potentiā ⁊ iustitiam dei timere ⁊ credere cōpelluntur. Unī sic credēdo ⁊ timēdo sunt in malo actu ex circunstantia.
Ad 2ᵐ Aliqñ habit⁹ itēditur ex actib⁹ ⁊ qñ qꝫ nō. ❡ Ad 2ᵐ cū di. qꝫ habit⁹ intēdit ex actu ⁊c̄. Dico qꝫ non est verū qñ habit⁹ est in termino: reⁿ aūt aliquoꝝ maloꝝ sicut reⁿ indebite excellētie: ⁊ respectu odij: dei ⁊ inuidie: qua deo inuidet: est habituatus: ita intēse: qꝫ amplius illa habituatio intēdi nō potest. Si autez respectu aliquoruꝫ aliorū malorū non habent malitiā in termino: respectu illorū: posset intendi ex malo actu.
Ad 3ᵐ ❡ Ad tertiuꝫ cū dicitur. qꝫ nullū peccatum remanet impunituꝫ ⁊c̄. Dico qꝫ verū est. Uel loquendo de pena que pro illo peccanti infligitur a iudice: vel loquēdo de pena acta. Unde post iuditium mali actus liberi arbitrij in dyabolo nō remanebunt impuniti: quia illi mali actus sunt punitiones: ⁊ causabūt in eis penaꝫ damni: inquantū per illos magis ⁊ magis adeo elongabuntur: qꝛ malus actus liberi arbi. ponit obstaculum: ⁊ causat distantiā inter deū ⁊ creaturam: sm qꝫ inferius declarabitur. Unde Isa. 5. iniquitates vestre diuiserunt inter vos ⁊ deum vestrum: ⁊ peccata vestra absconderunt faciez eius a vobis.
Ad 4ᵐ ❡ Ad quartum cū dicitur. qꝫ nulla culpa deprehēdi potest vbi necessitas dominatur ⁊c̄. Dico qꝫ verum est de necessitate coactionis. Dyab. aūt ⁊ si adhereat malo de necītate: nō tñ de necītate coactiōis: sed libere mouet se ad malū.

Consequenter queritur de secundo principali. Et circa hoc querūtur duo. ❡ Primo vtrum in demonibus cadat obliuio. ❡ Secundo vtruꝫ tempestatuꝫ ⁊ pluuiarū ⁊ aliaruꝫ impressionuꝫ naturalium futurarū sit in eis vel esse possit per eorū naturaleꝫ virtutē certa precognitio. ❡ Q. 1.

Primo ostendo qꝫ in demonib⁹ cadat obliuio: Q. 1. Ar. pᵒ
Glo. super illud Ecclesiastes. 4. sene rege ⁊ stulto. Exponit hoc de diabolo. Sed si nihil obliuisceret nō esset stultus. Ergo in ipō cadit obliuio. Secūdo
❡ Itē sicut diabolus est spūs incorruptibilis: ita anima intellectiua est spiritus incorruptibilis. Sed homines multa obliuiscūtur: quorū ante cognitio erat in ipsis per aīaꝫ intellectiuaꝫ. Ergo videtur similiter qꝫ in demonib⁹ cadat obliuio. Tertio.
❡ Item phus. 2. topic. idem est susceptibile contrariorū. Sed obliuisci ⁊ proficere in sciētia: sunt cōtraria. Ergo cum demones de nouo possint scientiā acquirere. Uidetur etiaꝫ qꝫ obliuiscantur aliquorum prius scitorū. Quarto.
❡ Item per gratiaꝫ reformantur omnes partes imaginis: sm Glo. super illud ps. Signatuꝫ est super nos lumē vultus tui. Ergo similiter tota imago per peccatum deformatur. Sed deformatio memorie que est pars imaginis: videtur esse per obliuioneꝫ. Ergo videtur qꝫ in demonibus cadat obliuio.

Contra sm phm pmo de anima. virtutes non deteriorantur: nisi qꝛ deteriorantur organa. In op^m. T. 2. 65.
Unde dicit qꝫ si senex haberet oculū iuuenis: videret vtiqꝫ vt iuuenis. Sed memoria dyabolica non est organo alligata: ergo nō debilitatur nec deficit in cōseruando: ergo nihil deletur ex ea. ❡ Item sm qꝫ habetur ex cōmen. super octauaꝫ ⁊ decimā ꝓpositionē de causis. qꝺ recipitur in aliquo est in eo per modum recipientis. Ergo cum memoria diaboli sit incorruptibilis: que in ea recipientur: sunt in ea incorruptibiliter.

Respondeo qꝫ obliuio pōt accipi. Uel inquātuꝫ opponitur actui memorie tātuꝫ. Uel inquantū opponitur actui vel habitui intelligētie cōuertentis se super memoriā. Rñ° Obliuio dupli^r.
❡ Primo modo obliuio est amissio aliquoruꝫ: que ante memoria quasi habitualiter retinebat: qꝛ actus memorie: inquātū est memoria tantū: nō est nisi retinere ipsas similitudines. ❡ Secundo modo est ipsam intelligentiā nō cōuerti vt debet super ea que in memoria retinētur. ❡ Primo modo in demonib⁹ nō cadit obliuio: qꝛ spēs intelligibiles de memoria ipsius angeli nō delentur: quia accidēs existēs in subiecto nō corrumpitur: nisi per aliquaꝫ corruptionem factaꝫ circa subiectū: vel per introductionē alterius accidentis in illud subiectū incōpossibilis primo accidenti: vel per substractionē virtutis cōseruantis. Cāe corporis alicui⁹ sbri triplices.
Potētia autē memoratiua ipsius dyaboli est incorruptibilis. Species etiā intelligibiles sibi inuicem in eadē potētia non repugnāt: ⁊ qua ratione possunt esse plures simul: eadē rōne possunt esse simul in numero quātumcūqꝫ magno. Qꝺ probatur a simili per phꝫ dicentē 4. phy. cap. de vacuo. T. cō. 53.
qua ratione duo corpora possunt esse simul eadeꝫ ratiōe in quātocūqꝫ numero. Cōseruatio etiā spēi intelligibilis in memoria dyaboli nō depēdet ab aliqua virtute creata exteriori. Unde pꝫ qꝫ in memoria dyaboli nulla spēs intelligibilis pōt nāliter deleri. ❡ Loquēdo autez de obliuione secūdo modo: sic dico: qꝫ in demonib⁹ cadit obliuio: qꝛ per obstinationē inhabilis factus est ad reminiscendum multa bona: quoruꝫ similitudines intelligibiles in sua memoria retinentur.

Ad primum in oppositū dicendū. qꝫ stultus dicitur diabolus nō ꝓpter deletionem aliquarū specieꝝ intelligibiliuꝫ de sua memoria. Ad pᵐ
Sed quia intelligentia nō cōuertit ad memoriā ad recolenduꝫ actualiter multa bona que recolere tenetur: ⁊ qꝛ scienter facit multa mala. sꝫ enim phm. 6. ethicoꝝ. ca. 6. magis est imprudēs qui peccat sciēter: qꝫ q peccat ignoranter. ❡ Ad scōm dicendum. qꝫ etiaꝫ spēs intelligibiles: nō delent de memoria anime intellectiue. Sed quia Ad 2ᵐ

spẽs imaginabiles delent de organo: et ille sm legẽ cõez
pro statu p̄senti sunt necessarie homini ad intelligẽdum
vt iferius declarabit: adeo homines multa obliuiscunt.
Ad 3m ¶ Ad tertiũ cũ dr̃ q idẽ est susceptibile cõtrarioꝝ ꝛc.
Dico q nõ quecũq cõtraria nata sunt fieri circa idẽ: sed
tantũmodo illa quoꝝ alterũ nec determinate: nec de ne-
cessitate illi subiecto inest. manẽtia autẽ specierũ intelli-
gibiliũ in memoria diaboli determinate: ꝛ de necessitate
inest ipsi memorie: ꝛ ideo oppositũ. s. deletio illaꝝ spẽrũ
Ad 4m nõ põt inesse. ¶ Ad quartũ dõm. q in h deformata est
memoria diaboli per peccatũ: q: nõ cõuertit se ad suam
memoriã ad actualr ꝛ debito mõ recolẽdũ: multa bona
Qõ. II. que actualiter recolere tenet. ¶ Qõ. II.

Ar. p° **SEcundo** queritur vtruz tempestatũ ꝛ pluuiaruz ꝛ aliaꝝ impressio-
num naturaliũ futuraꝝ sit in eis vel esse possit
per eoꝝ naturalem virtutẽ: certa precognitio.
Et videt q nõ. Isa. 41. annũciate que vẽtura sunt in fu-
turũ ꝛ sciemus: q: dij estis vos. Sed demones non sunt
Secũdo dij: ergo nõ nouerũt futura. ¶ Item Dam. lib. 2. cap. 4.
Tertio. futura neq angeli neq demones nouerũt. ¶ Item sm
phm. 1. Periherm. in singularib⁹ ꝛ futuris cõtingentib⁹
nõ est determinata veritas. s. nisi per cõparationẽ ad co-
gnitionẽ dei que futura presentialiter intuetur. Sz dia-
bolus nõ videt in mẽte diuina: ergo cũ iste pluuie ꝛ tem-
pestates cõtingenter eueniũt: q: possunt impediri: videt
q diabolus taliũ futuroꝝ certã nõ habeat precognitio-
Quarto. nez. ¶ Itẽ nõ habuit certam precognitionẽ in statu sue
innocentie: futuri a se dependẽtis: h est sue auersionis. g
multo minus postq̃ est iã peccato obtenebrat⁹ hz preco
gnitionẽ futuroꝝ a se nõ depẽdẽtiũ: cuiusmodi sunt plu
Quinto. uie ꝛ tempestates ꝛ cõsimilia. ¶ Itẽ tunc magi possent
sub certitudie predicere pluuias ꝛ tẽpestates futuras: q:
sz Aug. 3. de tri. c. 6. per prãtes magice diabolicas artes:
põt qcqd põt: ꝛ tñ frequẽter magi decipiunt in talium
Sexto. predictione. ¶ Itẽ diabolus per suaz naturalẽ virtutẽ
nõ põt habere certã precognitionẽ futuroꝝ a casu: q: sz
T. c. 4. phm. 2. phys. nõ habẽt cãm determinatã. s. naturalẽ. Sz
t. 99. inter ea que nãliter eueniũt multa eueniũt a casu sz phz
2. phys. Ergo diabolus per suã nãlem virtutẽ: non põt
Septio habere certã precognitionẽ nãlium impressionũ. ¶ Itẽ
T. c. 4. sm phm. 6. meta. entis per accidẽs nõ est sciẽtia: ꝛ cõmẽ.
t. 8. super eũdez librũ dicit: q nõ cõtinetur sub cognitiõe. Sz
2. phys. sm phm eodẽ libro: ꝛ suũ cõmen. ibidẽ illud qd est a casu
T. c. 52 est ens per accidẽs. Cũ ergo sm phm eodez libro aliqui
effectus nãles sint a casu: seqtur q taliũ effectuũ nãliuz:
nõ põt in demonib⁹ p eoꝝ vtutẽ nãlẽ eẽ certa pcognitio.

In opm **Contra** potẽtior est intellect⁹ diaboli in precogno-
scẽdo talia: q̃z sensitiua quorũcũq brutoꝝ.
Sz q̃dã bruta talia precognoscũt. Videm⁹ enĩz formicas
iminẽte pluuia: granũ portare in cauernã: q: futuraz plu-
uiam precognoscũt: ergo multo fortius diabolus ista põt
precognoscere. ¶ Itẽ Aug. 2. de ciui. cap. 24. Refert de
quodã qui pdixit futurã victoriã sille: ꝛ capitoliũ arsurũ
q h demoni preuidere facile fuit. ergo nõ tantũmõ põt
ista futura qua naturalr eueniũt prescire: sed etiaz ea que
eueniũt per liberũ ar. ¶ Itẽ Auic. 6. nãlium. lib. 4. ca. 2.
dicit q oĩa que in mũdo sunt p̄sentia: preterita ꝛ futura
habẽt esse in sapiẽtia creatoris ꝛ angeloꝝ intelligibiliũ
sm aliqd. Sed diaboli sunt ãgeli itelligibiles cõiuis ma
li. ergo habent cognitionem futuroꝝ.

Rñ° p̄a op. ne gatiua. **Ad istam qõnez** dicũt qdam: q cõiuis de-
mones per suã naturalez
virtutẽ habeãt futuroꝝ predictoꝝ valde pbabilẽ cõiectu-
ram: eo q eoꝝ cause sunt nãles ꝛ determiate: ꝛ vt in plu
rib⁹ eueniũt. Tamẽ q: pdicte cãe sunt impedibiles: ideo
pdictoꝝ futuroꝝ certã precognitionẽ per suã nãlez vir-
tutẽ habere nõ possunt. Et si dicat eis q illud impedi-
mentũ: qñ euenit: de necessitate euenit: q: euenit per cãz
naturalẽ que de necessitate opat. Dicũt q cõcursus cãe
impedientis aliquẽ effectũ que quantũ erat ex se: erat na-
ta illũ effectũ pducere: quãdoq est per accidẽs ꝛ a casu.
Vñ talis cõcursus nõ hz aliquã nãlẽ cãm per se: cõiuis. n.
ens per se: cãm habeat per se: ens tñ per accidẽs non hz
nãlem cãm per se: q: cũ nõ sit vere vnũ: nõ est vere ens.
Unde phs. 6. meta. dicit de tali ente: q est pximquũ non T. c. 4.
enti: ꝛ q talis entis nõ est gnõ neq corruptio. Cõmen.
etiã dicit super eũdez librũ: q ista que sunt per accidens
nõ habẽt artẽ agẽtẽ in virtutẽ terminatã a qua pueniũt:
cãe enĩ eoꝝ que fiunt per accidẽs: sunt etiã per accidẽs.
¶ Pro hac etiã opinione videt esse phs: qui in eodem T. c. 40.
libro reprobat opinionẽ dicẽtiuz: oẽs effectus nãles eue-
nire de necessitate. Si enĩz cõcursus cãꝝ naturaliũ sem-
per eẽt de necessitate: oẽs nãles effectus euenirẽt de ne-
cessitate: qd phs reputat falsũ. ¶ Pro pdicta ẽt opione
vr̃ facere excõicatio cuiusdaz articuli: qui talis est: q ni-
hil fit a casu: sed oĩa eueniũt de necessitate: ꝛ q oĩa futu-
ra que erunt de necessitate erunt: ꝛ que nõ erũt: impossĩ
est esse: ꝛ q nihil euenit cõtingẽter: cõsiderando oẽs cãs.
Et post subiũgit excõicator dñs Stephanus epũs Pari-
rhiensis. ꝛ sacre theologie doctor: q est error: q: cõcursus
cãꝝ est de diffõne casualis effectus: vt dicit Boe⁹. lib. de
cõsolatiõe. ¶ Pro sua etiã opinione adducũt tale exm̃ q
aliquod corp⁹ terrestre ignitũ in superiori parte aeris ge-
neret: ꝛ deorsum cadat: hz cãm virtutẽ aliquã celestem.
Et similr etiaz q in superficie terre sit aliqua mã cõbusti-
bilis: põt reduci in aliquod pncipiũ celeste. Sz q ignis
cadẽs: huic mãe occurrat: ꝛ cõburat eã: nõ hz cãm aliqd
celeste corpus: sed est per accidẽs. ¶ Alius autẽ videtur
cõtrariũ: q: nã de necessitate operatur. Et ideo oẽs effe-
ctus nãles nisi impediãt per liberũ arbitriuz diuinũ vel
angelicũ: vel humanũ. De necessitate eueniũt psupposi-
ta influẽtia dei gnãli: que necessaria est ad cõseruationem
nature create: ꝛ ipsius operationẽ. Unde si nã disposue-
rit nubẽ ad pluuiã: de necessitate resoluet in pluuiã: nisi
superueniat aliq̃ fortior cã nãlis: qua h de necessitate im
pediatur a cã. ergo necessaria eueniũt qñ eueniũt: ꝛ a cã
necessaria impediunt qñ impediunt. Cũ ergo demones
sciant: virtutẽ naturalẽ elemẽtoꝝ: ꝛ corporũ celestium: ꝛ
motũ ꝛ cursum: ꝛ cõiunctionẽ planetaꝝ inter se: ꝛ cũ stel
lis fixis: prescire possunt per suã virtutẽ sub certitudine
futurũ euentũ istaꝝ impressionũ nãliũ: ꝛ futurũ impedi
mentũ ne dispõ ad eas reducat ad actũ. Ea tñ que depẽ
dent a lib. arbi. p suã vtutẽ nãlẽ sub certitudine pcogno
scere nõ põt: sed per signa: ꝛ p ea q̃ frequẽter accidere vi
derũt: de illis cõiecturãt ꝛ multotiẽs decipiunt.

Qui vult tenere primam opinionẽ põt respon- Rñ° te-
dere ad argumẽta in contrarium. nẽdo pri

Ad primum dõm q formice imminente plu mã opi.
uia de pximquo nõ portãt gra- Ad pm
nuz in cauernã: q: futurã pluuiã precognoscãt. Sz q: ea
que pluuiã de pximquo futurã antecedũt: faciũt quan-
daz immutationẽ in corporib⁹ formicaꝝ: per quã quodã
nãli instinctu mouent ad portandũ granuz in cauernaz
Patz ergo q illud factũ ppter hoc qd p̄sens est: nõ p-
pter illud qd est futurũ. ¶ Potest ẽt dici: q q: sensitiua
naturalr potest imutari ab influẽtia celesti. Nõ sic autẽ
diaboli intellectiua: ideo nõ est incõueniẽs quedã bruta
per illaz immutationẽ p̄sentem aliqd futurum precogno-
scere per extimatiuã: qd intellectiua diaboli per suaz vir
tutem nãlem sub certitudine precognoscere non posset.
Ad 2m ¶ Ad scdm dõm. aut q diabolus illa nõ pscitur sub cer
titudine. Sz per signa pbabiliter cõiecturauit: eo q vi-
debat quedã presentia ad que pbabiliter coniecturabat:
arsionẽ capitolij: ꝛ victoriã sylle postea seq. Aut sciuit se
permissuz ꝛ licentiatũ ad talia faciendũ. Et id predixit
illud qd

illud qḋ per suā ꝓcurationē erat futurā. Sic enim dicit beatus Aug. 2. super Geñ. circa finē: aliquādo nephandi *Ad 3m* spūs etiā que ipsi facturi sunt: velut diuinādo ꝑdicunt. ¶ Ad tertiū dō3. ꝙ auctoritas Aui. soluitur per hoc qḋ dicit: ꝙ futura sunt in cognitiōe angeloꝝ intelligibiliuz ſm aliqḋ. Hoc enim sic debet exponi vt intelligat: nō de omnib⁹ futuris: sed de illis que habēt cām naturalez determinatā nō impedibilē per naturā: sicut future eclypses solis ꝛ lune ꝛ cōsimilia. ¶ Uel pōt dici. ꝙ illud verbum dꝫ intelligi de angelis sanctis qui plura cōtingētia futura intuent supernaturalr: per hoc ꝙ sunt a creatore *Rñ⁹ tenēdo ſ3az opi.* supernālīter illustrati. ¶ Qui autē tenēt ſcdam opinionem respondent ad argumēta in cōtrarium.

Ad pᵐ **Ad primum** dicūt ꝙ auctoritas Isi. intelligēda est de futuris ꝯtingētib⁹: quia ab aliq̄ creatura ꝑ suā nāꝫ sub certitudine ꝑcognosci nō possunt. Impressiones aūt nāles de necessitate eueniunt quando eueniunt: ꝛ de necessitate non eueniūt quando nō eueniūt: supposito ꝙ nullū īpedimētum vel ꝓmotio apponat ꝑ li. ar. diuinū: vel āgelicū vel hūanū. Un̄ si velles istare ꝙ q̄ſtūcūqꝫ cāe nāles ꝯcurrāt ad h ꝙ bladū qḋ adhuc est in herba: veniat ad ꝑfectū: hō pōt illḋ īpedire destruēdo herbā radicit⁹: h īstātia nulla ē: q̄ nō est ꝯ illḋ *Ad 3m* dictū est in opione: q̄ illḋ īpedimētū eēt ab agēte ꝑ li. ar. ¶ Silr mō dōm ad auctēz Dam. ¶ Ad tertiū dō3: ꝙ q̄ſtūs aliq̄ṅ dispōnē ad pluuiā: pluuia nō seq̄t ꝑꝑ fortiorē dispōnē ad ꝯriū nālr supueniētem: nō tñ ex h seq̄t: ꝙ ꝯtingēter eueniat qñ euenit: ſ3 sicut qñ īpedit de neces- *Ad 4m* sitate īpedit: ita qñ euenit ex cā necīa euenit. ¶ Ad q̄rtū dō3: ꝙ q̄ſtūs nō habuerit ꝑcognitionē sui casus: tñ pōt hēre ꝑcognitionē ipressionū nāliū: q̄ h est futuꝝ necīum *Ad 5m* ꝛ suus casus fuit futuꝝ ꝯtingēs. ¶ Ad q̄ntuꝫ dō3: ꝙ q̄ diabolus mēdax ē ſ3 ꝙ dicit saluator Joā. 8. iō tñ amat mēdaciū: ꝙ si aliq̄ṅ dicit veritatez: illā dicit: vt postea in mēdacio sibi credat. Un̄ qñqꝫ sciēter ipsis magis ingerit vt aliqḋ futuꝝ ꝑdicāt: ꝙ tñ ipse diabolus scit nō eē futurū: ꝑ illo tpe qḋ assignat. Et ꝑteres diabolus nō dicit ipsis magis: qcqḋ ꝑscit: qñqꝫ q̄ nō vult: qñqꝫ q̄ ꝓhibetur adeo ꝛ angelis sanctis. Pōt ēt dici ꝙ qñqꝫ significat magis: ꝛ repñtat aliqḋ futuꝝ: ꝛ ipsi magi illā significatiōez *Ad 6m* vel repñtationē nō bñ intelligūt: ꝛ sic decipiunt. ¶ Ad sextū dō3: ꝙ q̄ſtūs in nālib⁹ aliq̄ eueniāt a casu ꝑ ꝯparationē ad aliq̄ꝫ cāꝫ: tñ oīa talia reducunt in aliq̄ꝫ cāꝫ: vel cās aliquas nāles: ꝛ determiatas. Un̄ ſ3 Auic. i. li. phy. c. 14. Un⁹ effect⁹ aliq̄ṅ est raro ꝑ ꝯparationē ad vnā cām: ꝛ tñ est de necessitate ꝑ ꝯparationē ad aliā. Un̄ ſm ꝙ pōt trahi ex ei⁹ doctrina ibidē. effect⁹ nāles si qñqꝫ sunt a casu per cōparationē ad vnā cām: semꝑ reducunt in aliquā cāꝫ nā- *Ad 7m* lez determinatā. ¶ Ad 7m cū dicit ꝙ entis ꝑ accñs non est scia ꝛc̄. Dñt ꝙ veꝝ est sub rōne qua est ens ꝑ accidēs: per ꝯparationē tñ ad cām determinatā ad quā reducunt ē *Ad arti. i cōpe. q.* ens per se: ꝛ sub hac rōne de illo pōt esse scia. ¶ Ad articulū excōicatū dñt ꝙ nō est ꝯ istā opionē. Non. n. ponit h opio effect⁹ li. ar. seu depēdētes ex lib. ar. diuio vel āgelico vel hūano de necessitate euenire qñ eueniūt: nec de necessitate īpediri qñ īpediunt. Q̄ꝫ ponebāt illi ꝯ quos ille ꝑdict⁹ articulus fuit excōicatus. Un̄ nec ponit h opinio ꝯcursuꝫ cāꝫ: q̄ sunt volūtarie operātes eē necīuꝫ q̄ſtūis ponat ꝯcursuꝫ cāꝫ pure nāliū de necessitate ꝯcurrere: qñ ꝯcurrāt: supposito motu celi: sicut mō est. ꝛ dei influētia gñali: sine qua nulla creatura eē posset nec agere. Si tñ h ſcda opio qūtcūqꝫ incidat in ꝑdictū articuluꝫ excōicatum seu quēcūqꝫ alium horrenda est ꝛ fugienda. ¶ Quō aūt isti nitant effugere q̄ ꝑ ꝑma opione in corpore q̄ōnis allegata sunt: q̄ꝫ opinionē vñr veram sensisse phs ꝛ ꝯmē. et⁹. nō recito mō: q̄ de h iteꝝ aliqḋ tāgēt ise- rt⁹. dist. 37. in illa q̄ōe vtꝝ effect⁹ fortuiti vel casuales reducantur in aliquā creataꝫ cāꝫ: q̄ sit eoꝝ causa per se.

Consequenter queritur de q̄ōne ꝑncipali. Et circa hoc querūtur duo. ¶ Primo vtꝝ demōes possunt trāsmutare māꝫ ad formā substātialē per suā virtutē imediate. ¶ Scdo vtrū liceat hominibus vti demonū ministerio vel arte. ¶ Q̄ō. I. *Q̄ō. I.*

Ar. ꝑ⁹ **Primo ostendo** ꝙ demō ꝑ suā v̄tutē imediate ꝑt māṁ trāsmutare ad formā substātialē. Quia vt habet Exo. 7. Malefici pharaonis fecerūt dracones: ꝛ vt habet sequēti cap. fecerūt ēt ranas. Cū ḡ operarent virtute diabolica. Ur ꝙ diabolus ꝑt trāsmutare māꝫ ad subālē formā. ¶ Itē ꝙ ꝑt v̄t⁹ iferior ꝑt v̄t⁹ supior. *Secūdo* Sed virt⁹ nālis ipsius demonis superior est q̄ꝫ virt⁹ naturalis cuiuscūqꝫ corporis. Si ergo virtus nālis ipsi⁹ corporis pōt trāsmutare māꝫ ad formā substantialē: multo fortt⁹ h pōt diabolus sua nāli v̄tute. ¶ Iteꝫ imaginatio *Tertio.* pōt imediate trāsmutare māꝫ ad formā substātialez. Un̄ Aug. 3. de tri. ca. 7. Exponēs quō oues Jacob ex ꝯtuitu virgaꝝ ꝯcipiebāt fetus diuersi coloris. Dicit vt de varietate virgaꝝ pecoꝝ eōceptoꝝ color aliqḋ duceret fecit h aīa grauide pecudis per oculos affecta forinsecus ꝛ interius secū pro modulo suo formādi regulā trahens. Cum ergo ꝓductio forme accidentalis sit dispō ad formā substantialē: Uideret ꝙ imaginatio possit imediate trāsmutare māṁ ad formā substātialez: ergo multo fortius h ꝑt virt⁹ nālis diaboli que est potētior. ¶ Item Auic. 6. nāliuꝫ. lib. 4. cap. 4. dicit ꝙ cū anima fuerit cōstās nobilissimis ꝑncipijs obediet ei mā que est in mūdo ꝛ patietur *Quarto.* ex eo. Et sicut pꝫ postea intelligit etiā de trāsmutatione māe ad formā substātialem: ergo multo fortius h potest virtus nālis ipsius demonis: que potētior est q̄ꝫ virtus *Quinto.* nālis aīe cuiuscūqꝫ. ¶ Iteꝫ Aug. 3. de trini. ca. 6. Dicit ꝙ miracula magicis artib⁹ fiunt. Sed sicut dicit in eodē ca. Per diabolicas potestates magice artes pñt quicqḋ possunt. ergo diabolus per suā virtutē potest facere miracula. Sed h est maius miraculū. s. q̄ꝫ māṁ trāsmutare ad formā: ergo multo fortius pōt diabolus transmutare *Sexto.* māꝫ ad substātialē formā. ¶ Itē hoīes per artem alchimie trāsmutāt māꝫ de vna forma substātiali ad aliā. ergo multo fortius pōt h diabolus facere.

In opᵐ **Contra** Glo. super illud Exo. 7. Deuorauit virga Aaron virgas eoꝝ. Dicit ꝙ h potuit absorbere ꝙ erāt: nō ꝙ videbātur ꝛ nō erant: ergo magi pharaonis nō fecerūt veros dracones. Cū ergo tunc diabolus operaret per eos ſm totū conatū suū. Uidet ꝙ non possit trāsmutare per ꝓpriaꝫ virtutē māṁ ad formam. ¶ Itē Aug. 3. de trini. ca. 7. Dicit ꝙ āgeli mali in trāsmutādo māꝫ ad formā se hñt: sicut agricole ad ꝓductionem segetū. S3 agricole ad h nō attingunt: nisi mediāte opere nature: ergo nec diabolus potest trāsmutare māṁ ad formā substātialē nisi mediāte opere nāe.

Rñ⁹ L3 diab. possit transmutare res nāles ſ3 locuꝫ vel ad formā artificialez: nō tñ ad nālez imediate **Respondeo** ꝙ q̄ſtūis diabolus per suā virtutē imediate possit trāsmutare istas res nāles ſ3 locū: ꝛ ēt ad formā artificialem: eo ꝙ forma artificialis cāṫur: ꝑ aliquaꝝ ptiū ablationē: sicut pꝫ in figura incisionis: vel ꝑ localē mutationē ptiū: vt habeant diuersum sitū in suo toto: sicut pꝫ in forma ꝯpōnis. Tñ ꝑ suā v̄tutē imediate nō ꝑt trāsmutare māꝫ ad formā nālē: neqꝫ substātialē: neqꝫ accñtalē. Un̄ ꝯmē. sup. 7. meta. ipose est ꝙ forme sepate trāsmutēt māṁ. Nō. n. trāsmutat māꝫ nisi illud ꝙ est in mā. Cui⁹ rō ē: q̄ aut h faceret operādo ꝑ modū nāe: aut ꝑ modū artis. Nō ꝑ⁹ mō siue loq̄mur ḋ agēte ſ3 nāꝫ vniuoce vł equioce: q̄ ad talē actionē nō ē ei⁹ nā a creatore determiata: q oēs nāe creataꝫ determiauit ab istitutiōe nāe ad suas ꝓprias actiōes nāles q̄ſtūis ipse nāe create actiue illas nāles actiōes eliciāt: ad quas determiate sūt ab ipsaꝝ institutiōe. Nec ēt h possꝫ

facere operando per modum artis. agens enim q est na
tura creata: de necessitate presupponit ad suam actio/
nes aliquem effectum artificis increati: sicut materiam
et eius possibilitatez ad formaz: que a solo artifice increa
to pduci potuit: et deus sic limitavit potentiam omnis
artificis creati vt in sua actione presupponat aliquē na/
ture create effectū.s. cpositū ex mā et forma: q tñ effectū
nature create ab artifice increato pduci potest nulla vir
tute creata mediante. Operans ergo per modum artifi/
cis creati nō potest super effectum nature create. Unde
philosophus. 4. metheuroruz. ars nō consequitur natu
ram in perfectione effectus et operationis sue: licet ad h
multum laboret: quāuis autem diabolus materiaz non
possit transmutare ad formā substantialem per suam vir
tutem imediate: vt iaz declaratum est: potest tamen me
diante opere nature. Unde Aug. 3. de trinita. caplo. 7.
dicit de angelis: q semina rerum istaruz nobis occultio/
ra noverunt: et ea per congruas temperationes elemen/
torum latenter spargunt: atq ita et gignendarum rerū:
et accelerandoz incrementoz prebent occasiones.

Ad pᵐ **Ad primum** in opᵐ dōz: q magi pharaonis il
los serpentes fecerunt mediante
Ad 2ᵐ opere nature: si tamen fuerunt veri serpentes. ¶ Ad se
cundūz cum dicitur: q illud quod potest virtus inferi/
or: potest superior et c̄. Dico q nō est verum: cum virtus
superior determinata est ab institutore nature ad opera/
Ad 3ᵐ tionem nō ordinatam ad talem effectum. ¶ Ad tertiuz
dicendūz: q compositum ex organo et virtute imagina/
tiva: per ipsam virtutem imaginativam operatur in cor
pore pprio aliquos naturales effectus. Vel quia habz ali
quam actionem naturalem ad illos effectus determina/
tam: vel h facit mediāte opere nature per quandam na/
turalem colligationem inter virtutez naturalem que il/
Ad 4ᵐ lum effectuz elicit: et ipsam imaginationez. ¶ Ad quar/
tum dicendum: q in verbo pposito non est acquiescen
dum Avicen. in cap. eniz illo erravit. Voluit eniz ibi q
miracula possent fieri naturaliter virtute anime: cū esset
Ad 5ᵐ nobilis et fortis. ¶ Ad quintuz dicendum: q ibi Augu.
nō accepit pprie nomē miraculi. Sed ibi vocavit mira/
cula facta repētina: de quibus homines admirant: quia
nō vident moduz quo ita celeriter fiunt. Unde. 3. de tri.
cap. 8. dicit: q illa homines que solent ab hominibꝰ fie/
ri nō mirātur: et paucis interpositis dicit: q qualibuscū/
q angelis vicinas causis ab elementis contrahere quā/
to facilius est: tanto mirabiliores in operibus huiusmo/
di eorum existūt celeritates. Demones ergo nō possunt
Ad 6ᵐ facere miracula: q̄uis possint facē mirabilia. ¶ Ad sex/
tum cū dicitur: q homines per artem alchimie possunt
transmutare materiam de vna forma substātiali ad aliaz
et c̄. Dico q h non possunt nisi mediante opere nature:
aliter sm q in fine. 4. metheororuz. dicitur: sciant artifi/
ces alchimie vere species metalloz permutari nō posse.
¶ Argumēta ad oppositū gratia principalis conclusio/
nis possunt concedi. Tamen primuz solutione indiget.
Cōius eniz tenetur q illi serpētes quos fecerunt malefi
ci pharaonis fuerunt veri serpentes. Unde Glo. allega/
ta sub opinione ibi est posita: quia etiam postea in eadez
Glo. ad mēbruz ponit sub dubitatiōe: et dicit virge in tex
tu: eo q facti fuerunt de materia virgarum.

¶ Questio. II.

Qō. II. **SEcundo queritur** vtrum li
ceat ho/
Ar. pᵒ minibus vti demonuz ministerio vel arte. Et
videtur q sic. Apl'us ad Corin. 5. dicit se tradi/
disse quēdam peccatorem sathane: ergo visus fuit demo/
Scdo nis ministerio. ¶ Itē licitū est in vocare auxilium viri
peccatoris: ergo a simili licitū est hominibꝰ invocare au/
Tertio. xilium demonis. ¶ Itez si aliquis perdidit rez suam po
test petere vbi est: a quocūq qui scit docere ipsuz: vbi il/
la res sit: ergo si diabolus scit vbi res perdita est: licitum
est homini inquirere a diabolo vbi sit. ¶ Itē Boe. lib. Quarto.
scdo. de cathegoricis syll'is: boni homines non aliter ca/
vent nisi mala noverint. ergo omnis scientia bona est:
sive sit respectu boni: sive respectu mali. Sed ars magi/
ca scientia est. ergo bona est. Sed omni bono creato licz
vti: ergo arte magica licitū est hominibꝰ vti.

Contra Augꝰ. 8. de civi. cap. 19 Dicit q exercere In opᵐ
artes magicas: damnabile est. Et in eodez
caplo dicit q legibus et humanis puniuntur. ¶ Item
Levit. 20. Vir sive mulier in quibꝰ phitonicus vel divi
nationis fuerit spūs morte moriatur.

Respondeo q vti ministerio diaboli: h dupl'r Rñᵒ
potest intelligi. Aut divina virtu Nō licet
te: que superior est: sibi aliqua licita imperādo. Sicut ali vti miste
qui viri sancti fecisse leguntur. Unde Paulus vt habe/ rio diabo
tur Act. 16. imperavit spūi malo qui erat in puella phi/ lico nisi
tonica: exire ab ea: et exivit eadē hora. Et sic vti ministe/ dina v̄tu
rio diaboli licituz est. ¶ Aut ipsum familiariter vel ami te ipāte.
cabiliter invocando. Et h est illicitū et phibituz homi/
nibus: et lege divina et lege positiva. Et credo q etiaz le/
ge nature: eo q diabolus est adversarius obstinatꝰ summi
principis nostri dei: et est ab ecclesia irrevocabiliter preci
sus: et ita mēdax et fallax. Q si aliquādo dicit veritatem
vtilez: aut eā dicit cōpulsus a deo: aut hac intentione vt
magis sibi postea in mēdacio credatur: vt sic decipiat cau
telosius: et ideo qui familiariter eū invocat peccat directe
cōtra deū: et cōtra ecclesiaz: et cōtra se ipsum: cū diabolus
humani generis sit pessimus inimicus. Et q artes ma/
gice sunt cū quibusdā invocationibꝰ demonū: vel cum
quibusdā cōmercijs cuz demonibus. Ideo vti artibꝰ ma
gicis erit phibituz tāq illicitū et pphanū. Unde Aug.
2. lib. de doctri. xpia. post mediuz: loquēs de magicis ar/ Ars ma/
tibus: dicit. oēs igitur artes huiusmodi vel nugatorie vel gica ē p/
noxie superstitionis: ex quadā pestifera societate homi/ hibita.
nuz et demonū: q̄si pacta infideliter et dolose cōstituta pe
nitus sunt repudiāda et fugiēda xpiano.

Ad primum in oppositūz dicendū: q paulus Ad pᵐ
nō tradidit illum peccatorem sa/
thane: ipsuz sathanā invocādo: nec sibi precipiēdo vt il/
lum flagellaret. Sed illum excōmunicādo: quo excōmu
nicato diabolus super euz maiorem habuit potestatem.
¶ Ad secundū dicenduz: q nō est simile de viro pecca/ Ad 2ᵐ
tore et diabolo: q homo vir peccator q̄diu est in hac vita
revocabilis est ad bonuz. diabolus autez non sic. Homo
etiaz invocādo viri peccatoris auxiliuz: nō ita se exponit
periculo: sicut auxiliū demonis invocando: quia demon
intantuz odit hominē: q nullo modo auxiliaretur ei in
aliquo: nisi hac intentione vt sibi plus nocere posset in
alio. ¶ Ad tertiuz dicendū: q licitum est cuilibet inqui Ad 3ᵐ
rere vbi sit res quā amisit ab ipso qui posset super h ipz
instruere et vellet bono modo et licito nō intendēdo ma
luz illius qui petit edoceri nec dehonorationē ipsius dei
Sed diabolus nūq vellet docere vbi esset res amissa ni
si cuz aliqua circunstantia illicita: vtpote invocatus vel
adiuratus: vel ita q ille qui consulit ipsum ineat fedus
cuz ipso: et respondēdo semper intendit maluz illius cui
dat responsum et dei dehonorationez. ¶ Ad quartū cuz Ad 4ᵐ
dicitur: q omnis scientia bona est et c̄. Dico q veruz est
Sed ars magica nō est scientia: sed superstitio: vnde nul
li licitū est illaz docere: nec addiscere nec illa vti.

Circa litteram creaturarum natu
ra celestium mori
potuit: nō morte nature: sed morte culpe: et dā/
nationis eterne: ad h enim repugnat gratia ad
hoc. i. ad mutabilitatem: potestas a deo data est
ad fallēdū fallaces: nō q deceptio fallaciū sit finis huius

dationis

datiõis. Sʒ qꝛ diabolus p illã ptãtẽ decipit fallaces: deo pmittẽte. Scinifes sũt musce subtiles: ita vt fere visũ ef fugiant: ⁊ dr̃ a cinos qḋ est canis. distinctões formaꝝ ab originalib⁹: vt ita dicã regulis sumũt: ex h̃ h̃r argũ q̃ for/ me generabiles ⁊ corruptibiles. de poᵃ mãe educunt̃ pro subtilitate sui sensus ⁊ corpis: loqt̃ sʒ opinionẽ illoꝝ: qui dicebãt: q̃ demõib⁹ aptata erãt aerea corpa in penã. Uel sʒ opionẽ illorũ q dñt: q̃ demões sũt res ɔposite ex suba corpali ⁊ spũali. Et alteri⁹ istaꝝ opionũ vr̃ fuisse: Apule/ ius in li. de deo socratis: vbi dicit: q̃ h̃ demonũ corpa ⁊ modicuʒ ponderis ne ad superna incedant: ⁊ aliquid le uitatis ne ad inferna pcipitent̃ habẽt.

¶ Utruʒ angeli omnes corporei sint: qḋ quibusdaʒ visum est quibus Augustinus consentire videtur dicens angelos omnes ante casuʒ habuisse corpora tenuia ⁊ spiritualia: sed in casu mutata in deterius malorum corpora: vt in eis possent pati. ¶ Distin. VIII.

Di. viii. Solet etiam in questione versari apud doctos: vtrũ angeli omnes boni. s. ac mali corporei sint: idest corpora habeant sibi vnita. Qḋ aliqui putant innitentes verbis Aug. qui dicere videtur q̃ angeli omnes ante cõfirmationẽ vel lapsuʒ corpora aerea habuerunt de puriori ac superiore aeris parte formata: ad faciendum habilia nõ ad patienduʒ: ⁊ angelis bonis qui perstiterunt talia sunt obseruata corpora: vt in eis possint facere ⁊ nõ pati: que tante sunt tenuitatis vt a mortalibus videri nõ valeant: nisi superinducta aliqua grossiori forma: qua assumpta videntur: depositaq̃ videri desinunt. Angelis vero malis mutata sunt in casu corpora in deteriorem qualitatem spissioris aeris. Sicut enim a loco digniori in inferiorem locuʒ: idest in caliginosum aerẽ deiecti sunt: ita illa corpora tenuia mutata sunt ⁊ transformata in deteriora corpora ⁊ spissiora: in quibus pati possent in superiori elemento: idest ab igne. Et hoc Aug. sensisse videtur super Geñ. ita dicens. Demones dicũtur aerea animalia: qui corporuʒ aereoruʒ natura vigent: nec per morteʒ dissoluuntur: qꝛ preualet in eis elementuʒ aptius ad faciendũ q̃ȝ ad patienduʒ. Ad patiendum eniʒ humor ⁊ humus. ad faciendum aer ⁊ ignis aptitudinem prebent. Transgressores vero angeli cum principe suo nunc diabolo: tunc archãgelo: nõ mirum si post peccatum in hanc caligineʒ detrusi sunt. Neq̃ etiaʒ hoc mirum est si conuersi sunt ex pena in aereaʒ qualitatem qua possunt ab igne pati. Caliginosa tamen aeris tenere tantuʒ permissi sunt qui eis quasi carcer sit vsq̃ ad tempus iudicij. Ecce his verbis videtur Augu. ita tradere q̃ quidaʒ opinantur de corporibus angelorum. Hoc autem euʒ alij dixisse astruunt nõ ita sentiendo sed opinioneʒ alioruʒ referẽdo: quod ex ipsius verbis dijudicare volunt: quibus ait. Demones dicunt̃ aerea animalia: non ait sunt: ita enim quidaʒ dicebant. De habitatione vero caliginosi aeris in quem detrusi sunt non opinando: sed rei veritatem asserendo cum tradidisse dicunt qḋ ipsius locutiõis distinctio ostẽdit. Dicũt quoq̃ plurimos catholicos tractatores in hoc cõuenisse atq̃ id cõcorditer docuisse q̃ angeli incorporei sint nec corpora habent sibi vnita. Assumunt autẽ aliquando corpora deo preparãte: ad impletionem ministerij sui sibi a deo iniuncti: eademq̃ post expletioneʒ deponunt: in quibus corporibus hominib⁹ apparuerunt atq̃ locuti sunt. Et aliquando quidẽ locuti sunt ex psona dei sine distinctiõe alicui⁹ psone. Aliquãdo ex psona patris vel filij siue spũs sci.

¶ Q deus in corporalibus illis antiquis formis apparuit.

Nec dubitandum est deuʒ in corporalib⁹ formis apparuisse hominib⁹: sicut Aug. in secundo lib. de trini. ostendit conferens diuersa scripture testimonia: ex quibus deum in corporeis figuris hominib⁹ apparuisse probat: ⁊ aliquando ex persona dei sine distinctione: aliquando sub distinctione personaruʒ sermonem eis factum esse.

¶ De perplexa questione quã ponit Aug⁹. querens an ad exhibenduʒ has corporales apparitiones creatura noua sit formata: an angeli qui erant ante missi: ⁊ si ipsi missi sunt: vtrum seruata sui spiritualis corpis qualitate aliquã speciem corporalem de corpulentiori materia assumpserint: an proprium corpus suum mutauerint in speciem actioni sue aptaʒ.

Sed vbi deuʒ hominib⁹ in corporalibus imaginibus apparuisse asserit: perplexam questiõem proponit quã nec absoluit: querens: vtrum in illis corporalibus apparitionibus creatura aliqua crearetur ad illud opus tantũ in qua deus hominibus appareret: an angeli qui ante erant ita mitterentur vt manentes in suis spiritualibus corporibus: assumerent ex corpulenta inferiorum elementorũ materia aliquã speciem corporalem: quã coaptataʒ quasi aliquã vestem mutarent in quaslibet species corporales veras quidem: an corpus suum ppriuʒ verterent in species aptas actionibus suis per virtutem sibi a deo datam. Ait enim ita Augu⁹. in tertio lib. de trinitate. Querẽduʒ est in alijs antiquis corporalibus formis ⁊ visis: vtruʒ ad hoc opus tantum creatura formata sit in qua deus sicut tunc oportuisse indicauit: humanis ostenderetur aspectibus: an angeli qui iã erãt ita mittebantur vt ex persona dei loquerentur

assumentes corporalem speciem de creatura corporea in vsum ministerij sui: aut ipsum corpus suum cui nō subduntur: sed subditum regunt mutantes atq; vertentes in species quas vellent accomodatas atq; aptas actionib⁹ suis sm attributam a creatore sibi potentiā. Sʒ fateor excedere vires intentionis mee: vtrū angeli manente spirituali sui corporis qualitate: per hanc occultius operantes assumant ex inferioribus elementis corpulentioribus qḋ sibi coaptatuʒ quasi aliquaʒ vestem mutent: ꝛ vertant in quaslibet species corporales ꝛ ipsas veras: sicut aqua vera in vinum verum conuersa est a domino. An ipsa ꝓpria corpa ꝛ sua trāsforment in id qḋ volunt accomodatum ad id qḋ agunt. Sed qḋ horum sit: quoniam homo sum: nullo experimento comprehēdere valeo: sicut angeli qui hoc agunt. Attēde lector quia questionem propositaʒ non soluit: sed indiscussam reliquit vtrum angeli qui mittebātur seruatis proprijs spiritualibus corporibus superuestirentur aliqua corpulentiori specie in qua possent videri: an ipsum corp⁹ mutarent ꝛ trāsformarent in quācūq; vellent speciem in qua possent cerni. In quibus verbis videtur Augustinus attestari angelos esse corporeos ac ꝓpria ac spiritualia habere corpora.

Cōcedē/dū ē āge/los mitti sed reliq̄ expediri n̄ suffic̄.

¶ Q̄ deus in specie qua est deus nunquaʒ apparuit mortalibus.

Ceterum hec velut nimis profunda atq; obscura relinquentes illud indubitanter teneamus: ꝙ deus in specie essentie sue nunq̄ mortalibus apparuit: sicut famulo suo moysi dicit. Non videbit me homo ꝛ viuet. Et in euangelio Joannis legitur. Deū nemo vidit vnq̄. Uisibile enim q̄cq̄ non est qḋ non sit mutabile. Ideo substantia siue essentia dei: quoniam nullo modo mutabilis est: nullo modo per seipsaʒ visibilis est. Proīde illa omnia que patribus visa sunt cū deus illis presentaretur: per creaturam facta manifestum est. Et si nos latet quomodo ea ministris angelis fecerit deus: per angelos tamen facta esse dicimus. Audeo ergo fiducialiter dicere nec deum patrem: nec verbuʒ eius nec spiritum eius qui est vnus deus per id qḋ est atq; idipsum est: vllo modo esse mutabileʒ: ac per hoc multo minus esse visibilem.

¶ Utruʒ demones intrent corpora hominū substantialiter: an illabant mentib⁹ hominuʒ.

Illud etiam cōsideratiōe dignissimum videtur: vtrū demones siue corporei siue incorporei sint: hominuʒ substātialiter intrent corpora: eorumq; animabus illabantur: an ideo intrare dicātur quia malitie sue ibi effectum exercent dei permissione opprimendo atq; vexando eas: vel in peccatū pro voluntate sua trahendo? Q̄ in homines introeāt atq; ab eis expulsi exeant euāgelium aperte declarat cōmemorans demōia in quosdam ingressa: ꝛ per christum eiecta: sed vtrum sm substantiam fuerint ingressa: an ꝓpter mali effectuʒ dicantur ingressa: non adeo perspicuuʒ est. De hoc autem Gennadius in diffinitiōibus ecclesiasticorū dogmatum ait. Demones per energiam operationeʒ non credimus substantialiter illabi anime: sed applicatione ꝛ oppressione vniri. Illabi auteʒ menti illi soli possibile ē q̄ creauit: qui natura subsistens icorporeus capabilis est sue facture. Ecce hic videtur insinuari ꝙ substantialiter non illabātur demones: vel introeant corda hominuʒ. Beda quoq; super illum locum actuum apostolorū vbi Petrus ait ananie. Cur tēptauit sathanas cor tuuʒ dicit. Notanduʒ ꝙ mētem hominis iuxta substantiam nihil implere possit nisi creatrix trinitas: quia tātūmodo sʒ operationeʒ ꝛ voluntatis instinctuʒ anima de his que sunt creata impletur. Implet vero sathanas cor alicuius nō quidem ingrediens in eum ꝛ in sensum eius: neq; introiens aditū cordis: si quideʒ potestas hec solius dei est: sed callida ꝛ fraudulenta deceptione animaʒ in effectum malitie trahens per cogitationis ꝛ incētiua viciorū quibus plenus est. Impleuit ergo sathanas cor ananie non intrādo: sed malitie sue vires inserendo. Ideʒ spiritus immundus flāma virtutuʒ de cordibus fidelium expulsus doctoribus veritatis venenū persecutionis infundit. His auctoritatibus ostēditur ꝙ demones nō substantialiter intrant corda hominū: sed propter malitie effectuʒ: de q̄bus pelli dicitur: cū nocere nō sinuntur. Dis. VIII.

Beda.

Di. viii.

SOlet etiaʒ in q̄ōne versari ꝛc. Superius inquirit magis de demonuʒ potestate ḡnaliter: hic inquit de ea per cōparatiōeʒ ad creaturā corporalem spāliter. ¶ Et diuiditur in ptes duas. ¶ Primo determinat de potestate demonuʒ quātuʒ ad corporū assumptioneʒ. ¶ Secūdo determinat de ea quātum ad hominū vexationeʒ. ibi.⌊ Illud etiā cōsideratiōe.⌋ ¶ Prima in tres. ¶ Primo ponit vnaʒ opinionē de corporum assumptione a demonibus. ¶ Secūdo aliaʒ. ibi.⌊ hic aūt eū.⌋ ¶ Tertio incidēter ostēdit deuʒ aliq̄n in subiecta creatura apparuisse. ibi.⌊ Nec dubitāduʒ est.⌋ ¶ Tunc sequitur pars illa que ibi incipit.⌊ Illud etiā cōsideratiōeʒ.⌋ ¶ Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo enim mouet q̄ōem de potestate diaboli dupliceʒ per cōparationē ad homines. s. quid possunt super hominū corpora ꝛ sup eoꝝ aīas. ¶ Scdo ad alterā illaꝝ respōdet. ibi.⌊ De hoc aūt Gēnadius.

Diuisio i duas.

Subdi/uisio pcia p̄ncipal'i tres.

Scda p̄ncipalis in duas.

CIrca hanc distin. querūtur duo. ¶ Primo de potestate demonū quātū ad corporum assumptionē. ¶ Secundo de potestate ipsorum quantū ad hominum impugnationeʒ. ¶ Circa primuʒ queruntur sex. ¶ Primo vtrū demones sint cōpositi ex spirituali substātia ꝛ corporali.

¶ Scdo

¶ Secūdo vtrū aliquādo assumāt sibi corpora. ¶ Tertio vtruȝ assumant ea de elementari natura. ¶ Quarto vtruȝ illa corpora sint talia: ꝙ possint pfici ab aīa intellectiua. ¶ Quinto vtrū in illis corporib⁹ possint exercere actus nutritiue. ¶ Sexto vtrum in illis possint exercere actus generatiue. ¶ Q̄ō. I.

Q̄ō. i.
Ar. p̄°

PRimo ostendo ꝙ demones sūt cōpositi ex spūali ⁊ corporali substātia. Aug. 8. de ci. cap. 15. dicit ꝙ demones sunt aerei. Et. xi. lib. 22. cap. ꝙ aereuȝ corpus possidet pessimus demon. ¶ Item de Ecclesiasticis dogmatibus. cap. 12. creatura omnis corporea angeli ⁊ omnes virtutes celestes corporee sunt: licet nō carne subsistāt: ergo ⁊ angeli sancti ⁊ angeli mali corporei sunt. ¶ Item Ber. 5. lib. de cōsol. cap. 7. dicit ꝙ angeli sunt corpore etherei. ¶ Item Apuleius lib. de deo Socratis dicit: ꝙ demōes sunt genere aīalia: igenio rōabilis. animo passiua corpore aerea tēpore eterne.

Secūdo
Tertio.
Quarto.

In opp^m
Contra Dyo. de diui. no. ca. 4. vltra medium. angelus est imago dei: manifestatio occulti luminis speculū purum splendidissimū. he aūt conditiones nō cōueniūt rebus corporeis. ergo angeli corporei non sunt. ¶ Item Luc. xi. diabolus dicitur immūdus spūs. Sed spūs nō est ꝯpositus ex spūali ⁊ corporali substātia.

Rn̄° Angeli boni nec mali hn̄t corpora.
Respondeo ꝙ nec angeli boni nec mali cōpositi sunt ex spūali ⁊ corporali substātia: nec habēt corpora sibi nālīter vnita: imo sunt substantie intellectuales: vnde Dyo. 5. ca. de diui. no. vocat eos intellectus. deus enim cōgrue ad perfectioneȝ vniuersi fecit ⁊ creaturam pure corporalem: ⁊ creaturam ex spūali ⁊ corporali compositaȝ: vt homo est: ⁊ creaturam pure spūalem vt angeluȝ. Malos autēȝ angelos eē substantias incorporeas probare possumus per sacram scripturaȝ. Quia Mat. 5. ⁊ Luc. 8. legitur ꝙ in corpore vni⁹ hominis fuit demonū legio. legio aūt continet sexmilia sexcētas. lxvi. personas. Si auteȝ essent corporei: nō potuissent tot esse simul in vno corpore humano: nisi habetent corpora taȝ parua ꝙ nō decerēt eos si corporei eēnt plura enim corpora simul naturaliter esse nō possunt.

Ad rōes in p̄n°.
Ad auctoritates in oppositum allegatas dōm: ꝙ intelligi debent de corporibus que demones assumunt. Aut ꝙ sancti nō intendebant h̄ affirmare. Sed loquebantur s̄m opinionem aliquorū p̄hoꝝ qui h̄ senserunt: de quoruȝ numero fuit Apuleius: ⁊ ideo sua auctoritas nō est in ꝓposito recipienda. Uel potest dici ꝙ sancti dicebāt spiritus creatos esse corporeos ad ostendēduȝ in eis tātam materialitatem ⁊ possibilitatem respectu spūs diuini ꝙ nomine creaturarū corporalium debeant nominari. Unde ꝗ̄uis Dam. lib. 2. cap. 3. dicat ꝙ angelus est substātia incorporea: postea dicit: incorporeus autē ⁊ immālis dicitur ꝗ̄tum ad nos. oē enim comparatū ad deū: qui solus est incōparabilis: grossum ⁊ māle inuenit. ¶ Q̄ō. II.

Q̄ō. ii.
Ar. p̄°

SEcundo queritur vtꝝ demōes aliqñ assumant corpora. Et videt ꝙ nō. q2 quanto tēptatio subtilius intrat: tanto est efficacior ad decipienduȝ. Sed subtilius potest tēptare sine assumpto corpore ꝗ̄ȝ cum corpore: ergo videt ꝙ nūꝗ̄ȝ corpus assumat. ¶ Item ois assūptio terminat ad aliquā vnitatē. Sȝ ex corpe ⁊ angelo nō pt fieri aliqđ vnuȝ: ğ demōes nūꝗ̄ȝ corp⁹ assumunt. ¶ Itē spūs vnit⁹ nō vult separi: ğ separ⁹ nō vult vniri.

Secūdo
Tertio.

In opp^m
Contra Auic. x. meta. cap. i. loquens de illo qui est aptus ad ꝓphetiā: dicit ꝙ h̄ est ille in cui⁹ virib⁹ animalib⁹ sunt he ꝓprietates. s. vt audiat verbum dei: ⁊ videat angelos trāsfigurantes coram se in forma q̄ possunt videri. ergo angeli boni assumūt quandoꝗ̄ corpora: ⁊ etiā a simili demones. ¶ Item cum sine spiritus nō possunt oculis corporalibus videri nisi in assumpto corpore. Sed multotiens oculis corporalibus visi sunt: ergo aliquādo corpora assumūt.

Rn̄° Angeli assumūt aliqñ sibi corpa ad mouēdū
Respondeo ꝙ sibi aliquādo assumūt corpora: quoꝝ sunt motores nō forme. Assumūt autem ea nō tanꝗ̄ȝ necessaria sue principali operationi. Sed vt in eis exerceant aliquas operationes sensibiles hominibus nociuas.

Ad p̄^m
Ad primum in oppositum dōm ꝙ quanto tēptatio subtili⁹ intrat: tanto est efficacior ad decipiēduȝ ceteris paribus. Aliquas tamē tēptationes nociuas facere potest cum assumpto corpore: quas nō posset sine assūpto corpore. Quādoꝗ̄ enim cuȝ adeo permittitur hominē ponit extra sensum sibi visibiliter apparēdo in aliqua multuȝ horribili forma: quādoꝗ̄ etiā apparēdo mulieri in similitudine pulcherrimi corporis humani lasciuo modo: citius ⁊ fortius excitat in ea carnalem cōcupiscentiam: ꝗ̄ȝ faceret per occultam temptationeȝ tantuȝ. ¶ Ad secundū dōm. ꝙ illa assumptio terminatur ad aliquam vnitatem nō per se: sed per accidens: eo modo quo fit vnuȝ ex motore ⁊ instrumento moto. ¶ Ad tertiū dicenduȝ: ꝙ nō est simile de spiritu vnito quātum ad separationeȝ: ⁊ de separato quātum ad cōiunctioneȝ: quia ex anima ⁊ corpore vna natura cōposita constituitur: ⁊ ideo ipsa anima sicut naturaliter renuit ruptioneȝ huius vnitatis: ita naturaliter renuit separationeȝ. Coniunctio vero spiritus separati ad corp⁹ qđ assumat nō est naturalis: sed volūtaria: nec terminatur ad aliquod vnuȝ per se: sed per accidens: vt dictum est: sicut potest velle assumere: ita quando vult potest dimittere. ¶ Questio. III.

Ad 2^m
Ad 3^m

Q̄ō. iii.
Ar. p̄°

TErtio queritur vtrum demōes assumant corpora de elemētari natura. Et videtur ꝙ nō. Glo. Geñ. 18. dicit de angelis qui apparuerūt abrahe: ꝙ nō apparerent ⁊ cibos sumerēt nisi solidum corp⁹ ex celesti elemēto haberēt. Si ergo angeli boni assumūt corpus ex celesti natura: videtur similiter ꝙ angeli mali quia ꝗ̄uis sicut difformes in moribus cōueniunt tamē in natura. ¶ Iteȝ si assumerent corpus ex natura elemētari aut esset graue: ⁊ ita diabolus in illo corpore cuȝ difficultate moueretur sursum: aut esset leue: ⁊ ita diabolus in illo corpore cum difficultate moueretur deorsuȝ: ergo videtur ꝙ nō assumunt corpus ex natura elemētari: sed ex natura celesti: que s̄m p̄hm p̄mo celi ⁊ mūdi: neꝗ̄ est grauis neꝗ̄ leuis. ¶ Item si ipsuȝ assumit de natura elementari: aut ipsum assumit de vno elemento tantuȝ: aut de pluribus. Nō de vno tantuȝ: q2 tunc nō posset ibi esse color: q2 s̄m p̄hm de sensu ⁊ sensato. color est in extremitate perspicui terminati. Nec de pluribus elementis: q2 tunc illud corpus esset mixtū. Cuȝ ergo forma mixti sit forma substātialis: diabolus posset trāsmutare māȝ ad substātialem formaȝ: qđ superius est improbatuȝ.

Secūdo
T. c. 17.
Tertio.

In opp^m
Contra Glo. Geñ. 28. Abrahā angelos vidēs non potuisset hospitio suscipe: ⁊ cibos adhibere: nisi corpus ex aere assumpsissent. Si ergo boni angeli corpus assumūt de nā elemētari que est aer: multo forti⁹ vr̄ ꝙ āgeli mali h̄ faciāt: cū eoꝝ cōis habitatio sit in isto caliginoso aere vsꝗ̄ ad iudiciū: vt sup⁹ ostēsū est. ¶ Itē corp⁹ celeste nō est natuȝ moueri nisi circulariter: ğ si malus āgelus assumeret corp⁹ de nā celesti in illo corpe cuȝ difficultate moueretur motu recto: non ergo assumit de natura celesti vt videtur.

Rn̄° Demōes assumūt corpa de nā elr̄ari.
Respondeo ꝙ demōes assumunt corpa de elementari nā nō de celesti: s̄m. n. ꝙ dicit p̄hs. i. metheuroꝝ. corp⁹ celeste peregrinas impressiones nō suscipit: peregrine autem impressiones sunt condensatio rarefactio: ⁊ ad nouam figuram transmutatio.

Istorū ergo corpus celeste susceptibile nō est. Cū ergo omnia ista causet diabolus in corpore ꝙ assumit mediate vel immediate: sequitur ꝙ non assumit corpus de natura celesti. Ergo de natura elementari. ❡ Preterea corpus celeste est incorruptibile s̄m naturam s̄m philosophum primo celi ⁊ mundi. Sed si diabolus assumeret corpus de natura celesti: cum nō assumeret de tota: sȝ de parte: vnam partē celi separaret ab alia: ⁊ sic in corpore celesti causaret aliquā corruptionē: per alicuius partis sue subtractionē: ꝙ omni creature est impossibile: nō ergo assumit de natura celesti: restat igitur ꝙ de elemētari.

T.c.20.

Ad p̄m

Ad primum

in oppositum dōm: ꝙ illa Glos. vocat celeste elementū aerē. In sancta enim scriptura interdū aer dicitur celum. Unde in psal. dicitur. Volucres celi: id est aeris. ❡ Ad secūdū dōm: ꝙ in corpore qd̄ assumunt plus est de grauitate ꝙ̄ de leuitate: modicū tamē: nec tamē cum illo corpore cū difficultate mouentur sursum vel ad dextrū vel ad sinistrū: ꝓpter magnū excessum virtutis mouentis super ipsū mobile. ❡ Ad tertiū cū dicitur: ꝙ assumunt illud de vno elemēto tantū aut de pluribus ⁊c. Dico ꝙ diabolus quādoqȝ assumit corpus in ratiōe motoris ꝙ ipse nō format: sicut creditur fecisse quādo eue locutus est p serpentē: sed de tali assumptione modo nō loquimur: sȝ de assūptione corporis qd̄ ipse format: ⁊ sibi coaptat coaptatione que requiritur inter mouens ⁊ mobile. Et credo ꝙ illud corpus format de pluribus elementis: nec tñ habet formā mixti. elemēta enim ibi remanent sub suis formis completis virtute diaboli ita subtiliter confusa vt corporalis visus inter distinctionem partiū illorum elementorū distinguere nō possit: ⁊ ex diuersa confusiōe eorū in diuersis partibus illius corporis: lumen cadens super ipsū corpus in diuersis partibus diuersimode respondet ad similitudinē diuersorū: ita ꝙ in vna parte color albus apparet: ⁊ in alia parte rubeus. Nec mirū. habemus enī. 4. Reg. cap. 3. ꝙ moabite orto iā sole ex diuerso aquarū situ viderunt aquas rubeas quasi sanguinem: ꝙ nō fuisset nisi lumen cadens super elementa inter se cōfusa possit creare aliā ⁊ aliā coloris apparētiā s̄m ꝙ diuersimode confundūtur: ⁊ s̄m ꝙ sunt in alio ⁊ alio aspectu per ꝯparationē ad aspiciētes.

Ad 2m

Ad 3m Quale corp⁹ assumant demones.

Qō. IIII ❡ Qō. IIII.

Ar. p̄o

Quarto queritur

vtrū corpora q̄ demones assumūt sint perfectibilia ab anima intellectiua. Et videtur ꝙ sic. Quia vt habitū est supra demones mediāte opere nature: ranas producere possunt ⁊ serpentes. Sed nobilior videtur esse serpens vnus: ꝙ̄ corpus perfectibile ab anima intellectiua ante ꝙ̄ sit ea perfectū. Quia s̄ȝ Aug. xi. de ciui. cap. 16. viuentia preponūtur nō viuentibus. Ergo videtur ꝙ diabolus saltem mediāte opere nature potest sibi formare corpus ab anima intellectiua perfectibile. ❡ Item boni angeli nō sunt ministri falsitatis. Sed certū est ꝙ illi angeli qui apparuerūt abrahe apparuerūt in similitudine virorū. Unde Geñ. 18. dicitur ꝙ apparuerunt ei tres viri. Videtur ergo ꝙ vera corpora humana sibi adaptauerūt. Sed talia ab anima intellectiua sunt perfectibilia. Cum ergo demones bonis angelis sint similes in naturali virtute. Videtur ꝙ talia corpora possunt sibi formare.

Secūdo

In opp̄m

Contra

ex decreto diuine libertatis corpori perfectibili ab anima intellectiua in eodē instāti in quo est sufficiēter dispositū: deus infundit animam intellectiuā. Si ergo demones possent sibi formare talia corpora: demones possent homines facere quando vellent qd̄ erroneum est.

Rñ° Illa bona q̄dā demones fo[r]mare cōpa pfectibilia ab aia intellīua.

Respondeo

ꝙ demones non possunt formare corpora perfectibilia ab anima intellectiua: nec per suam virtutem imediate: quia sic non possunt transmutare materiā: ad aliquā formā substantialem: vt superius habitum est. Sed in corporibus perfectibilibus ab anima intellectiua precedit ordine nature: aliqua forma substātialis ipsam animā intellectiuam. Nec mediāte opere nature: eo modo quo ranas deduxerunt ⁊ serpentes: corpus enim perfectibile ab anima intellectiua: nō est producibile per viam putrefactionis: sȝ ad eius naturalem productionem de necessitate requiritur cum virtute celesti virtus ⁊ influentia agentis similis in specie. Unde s̄m p̄hm. 2. physicorum. homo hominem generat ⁊ sol.

T.c.ō.26.

Ad p̄m

Ad primum

patet solutio ex corpore questionis: potest etiā dici ꝙ corp⁹ perfectibile ab anima cōsideratū ante suā perfectionē: si nō viuit aliqua vita sensitiua: q̄ꝙuis nō esset ita nobile in actu sicut brutū viuum: tamē esset incōparabiliter nobili⁹ in potētia ꝓpter nobilissimā formā ad quā ordinatū est. ❡ Ad scd̄m dicendū: ꝙ angeli boni cū assumunt corpora humanis corporibus in apparētia similia nō sunt ministri falsitatis: q̄ȝ h̄ nō faciūt vt velit significare ꝙ sicut homines: sed vt aliqua circa homines familiarius operentur.

Ad 2m

Qō. v. ❡ Questio. V.

Ar. p̄o

Quinto queritur

vtrū in illis corporib⁹ assūptis possint demones exercere actus virtutis nutritiue. Et videtur ꝙ sic. Geñ. 18. dicit de illis tribus āgelis qui apparuerūt abrahe ꝙ comederūt: ergo a simili demones in corpore assūpto comedere possunt. ❡ Item Aug. in ep̄la ad Deo grās in questiōe de resurrectione dicit: ꝙ legimus āgelos escas sumpsisse nō ficto fantasmate: sed manifestissima veritate. ❡ Item in corporibus assumptis angeli boni ⁊ mali possunt habere actū virtutis visiue ⁊ auditiue: quia audiunt ⁊ vidēt ⁊ ad interrogata respondent: ergo videtur similiter: ꝙ habeāt actum nutritiue.

Secūdo

Tertio.

In op̄m

Contra

Thob. 12. dicit raphael cū eram per volūtatē dei vobiscū videbar manducare ⁊ bibere: sȝ ego cibo inuisibili ⁊ potu qui ab hominib⁹ videri nō potest vtor. ergo videt ꝙ cibū corporalē nō comedebat veraciter: sed tantūmodo apparēter: ergo a simili nec angeli mali. ❡ Item in nutritione cibi conuertitur in substātiā nutriti. Sed virtus demonis per se: nō potest aliquā formā substantialē de potentia materie educere: vt superius habitum est. Ergo non potest habere actum nutritiue.

Rñ° Diabol⁹ in corpe assūpto n̄ pt exercere act⁹ nutritiue.

Respondeo

ꝙ diabolus in assumpto corpore nō potest exercere actus nutritiue: q̄ȝ q̄ꝙuis possit cibum masticare ⁊ in ventrē traijcere nō potest: tamē ipsum in substātiā corporis assumpti cōuertere. Et q̄ȝ h̄ vltimū cōpletiuū est in actu ipsius nutritiue: ideo concedendū est ꝙ in corpore assumpto nō potest actum nutritiue exercere.

Ad p̄m

Ad primū

in oppositum dicendū: ꝙ illi angeli qui apparuerunt abrahe pro tanto comedisse dicūt: q̄ȝ cibū masticabant ⁊ intra ventrē trahebāt: illū tamē in substātiā corporis nō conuertebant. prima autē duo facere poterant: nō tertiū: quia prima duo sunt in nobis per animā inquantū est motor: sed tertiū est in nobis per ipsam inquātum est corporis forma: ⁊ q̄ꝙuis angelus sit corporis assumpti motor: nō tamen est illius forma. ❡ Ad scd̄m dicendū: ꝙ angeli dicuntur comedisse manifestissima veritate: quantū ad cibi masticationem et tractionem in ventrem. Sicut autem cibum illū in substantiam corporis non conuertebant: ita ipsum ꝓpter indigentiam non sumebant. Unde s̄m Augu. in ep̄la ad Deo gratias. in questione de resurrectione. illa comestio nō fuit necessitate sȝ potestate: aliter enī absorbet aquā terra sitiens: aliter solis radius candens:

Ad 2m

candēs:illa īdigētia:ista potētia. In quo dat forte Aug⁹. intelligere:q angeli illos cibos mediate vel imediate re
Ad 3ᵐ soluebāt in aliquos subtiles vapores. ¶ Ad tertiū dicēdū:q in illo corpore nō aliter percipiūt colores ꝛ sonos q̄ꝫ sine assumpto corpore:vnde ita apprehēderēt colores clausis oculis:sicut apertis ꝛ sonos auribus obturatis: sicut nō obturatis. Illa enim corpora non viuificant. Unde nec per illa actū sentiēdi habēt.
Qō.vi. ¶ Qō. VI.

Sexto queritur

vtrū in illis corporibus possint exercere actus generatiue. Et q planuz est:q h nō potest per suaz virtutē imediate: cum sic nō possit materiā transmutare ad formā substantialem: vt ante habituz est. Nec possit ex se semen decidere. Idō queratur vtruz mediāte humano semine possint hominem generare:per h q primo fiat succubus: ꝛ postea incubus.
Ar.pᵒ ¶ Et videtur q nō:q2 si posset semen humanū receptuz cōseruare in sua virtute quousq3 illud trāsfunderet mulierē:pari ratione posset assumere aliquem vaporem in quo est similitudo alicuius visibilis: ꝛ illam similitudinez conseruare quousq3 trāsferret ipsam per vacuitates interiores vsq3 ad sensuz cōmunē ceci nati: ꝛ sic posset facere ipsam fantasiare de coloribus:q impossibile est.
Secūdo ¶ Item matrix ad contactuz rei innaturalis clauditur:vt trahi potest ex sentētia Auicē.lib.9.de animalibus.cap.pmo. Ergo ad cōtactum virge demonis incubi:cuz nō esset naturalis matrix clauderetur:ꝛ sic demō incubus in matricem mulieris semen transfundere non
Tertio. posset. ¶ Item si per illam viaz posset hominē generare:ille genitus nō haberet patrez:nō enim diabolus eēt pater eius:cuz de semine eius genitus non esset: nec ille homo a quo diabolus recepit semen:q2 non posset dici cuz matre illius pueri cōcubuisse.

In oppᵐ **Contra** Glo. Gen.6. sup illō vidētes filij dei filias hoim. Dicit q nō est icredibile a quibusdaz demonibus qui mulieribus sunt improbi homines esse procreatos. ¶ Item cōmunis opinio clamat merlinuz per illaz viam fuisse genitum.

Rñ° Diabol⁹ pōt fieri sucub⁹ ꝛ incub⁹. **Respondeo** q cuz diabolus nō prohibetur a deo imediate:vel mediantib⁹ angelis sanctis:potest accipere corpus ad similitudinē corporis mulieris pulchri valde. Et si contingat aliquez virum cōcumbere cuz eo:potest semen virile recipere:ꝛ p aliquantuluz tēporis obseruare in sua virtute: ꝛ postea assumere corpus: vel corpus pristinū mutare in similitudinem corporis virilis:ꝛ ita si cito mulierē potentem cōcipere sibi consentientez inueniat: potest illud semen in matricez eius trāsfundere:ita q ex illo semine ꝛ semine mulieris simul cōcurrētibus in debita pportione:potest puer in illa muliere generari. ¶ Aliqui tamen h dicunt magis debere poni sub dubio:q̄ꝫ aliqua pars asseri. Cuz ꝛ Aug.3.de ciui.cap.5.de h sub dubitatiōe loquatur. Et bene videtur mihi rationabile:q alteram partem pertinaciter affirmare non expedit.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dōm:q nō est simile de cōseruatione similitudinis coloris in spiritu visibili:vel in spiritu qui est in organo sensus cōis:ꝛ de conseruatione virtutis anime patris in semie:quia illa virtus fundatur in spiritibus qui decidūtur cum semine:qui spiritus in semine cōseruabunt tāq3 in loco naturali:q̄ꝫdiu semen nō degenerat in extraneaz
Ad 2ᵐ qualitatez. ¶ Ad scdm dōm:q q̄uis similitudo mēbri virilis in demone incubo:nō sit membrū naturale:tamē matrix nō apprehēdit illud vt in naturale:ꝛ ideo ad ei⁹
Ad 3ᵐ contactū nō clauditur. ¶ Ad tertiū dōz: q ille genitus non ē:s3 per similitudinē posset dici genitus a demone sed ab illo homine a quo semen fuit decisuz:ꝛ cuius virtute semen matrix fuit dispositum. Unde ꝛ ille genitus vere esset filius illius.

Consequenter

queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur sex. Primo vtrum demones possint intimari hūanis corporib⁹. ¶ Secundo vtruz possint illabi animabus. ¶ Tertio vtruz possint sensus humanos ludificare. ¶ Quarto vtr possint nostras cogitatiōes certitudinalr cognoscere. ¶ Quinto vtrū possint immittere malas cogitationes in intellectu. ¶ Sexto vtrū possint imprimere malas cogitatiōes in volūtario appetitu. ¶ Qō. I. Qō.i.

Primo ostendo

Ar.pᵒ q diabolus nō possit se intimare humanis corporibus. Glos. super illud Abacuch.2. Deus in templo sancto suo. Demones exterius simulachris psidere possunt: sed non adeē interius:ergo multo minus possunt se intimare humanis corporibus. ¶ Item cuz odiant homines maxime odio cōtinue vexarent homines vt videtur. ¶ Itē duo spiritus nō possunt esse simul. Sed anima est in qualibz parte corporis tota:vt in pmo lib. ostensum est. ergo impossibile est diabolū in humano corpore habitare. Secūdo Tertio.

Contra Aug. in lib. de diuinatione demonū:paruz ante medium:demones persuadent miris modis subtilitate suoꝝ corporū hominum corpora non sentientiū penetrādo. ¶ Item in pluribus locis in euāgelio legit xps expulisse demones de corpib⁹ hoiuz. In oppᵐ

Respondeo q demones possunt intrare hūana corpora nisi phibeantur a deo imediate tantū:vel etiā mediantib⁹ angelis sanctis. Sicut enim deus pter immensam suam simplicitatē oēs spiritus creatos penetrat ꝛ omnez aliaz creaturam. Ita dico aliqualiter a simili q spiritus creatus pter magnā eius simplicitatez respectu corporuz:quantū est ex natura sua sic se habz ad corpora:q intrare pōt ea:absq3 illorum corporum diuisione. Qd satis habemus expressuz: Mat.9. vbi legitur saluator dixisse malo spūi:qui quendam puerū vexabat:surde ꝛ mute spūs ego precipio tibi exi ab eo ꝛ amplius ne introeas in eum. Rñ° Demōes posse intrare hūana corpora.

Ad primum in oppositum cum dicitur q demones nō possūt simulachris adesse ꝛc. Dico q intelligenduz est per moduz forme:interius tamē esse possunt pñtialiter tanq3 motores. ¶ Ad scdm dicendum:q ad h nō sequitur q continue vexent hominuz corpora:vel subintrent:quia prohibētur adeo vel immediate tantuz:vel etiaz mediātibus angelis sanctis. Ipsi enim demones metuūt ꝛ tremuut angelos sanctos:sm q potest haberi ex littera Augu.9.de ciui. cap. 21. Quādoq3 autez ex occulto dei iuditio permittuntur hominū corpora subintrare:ꝛ tunc libenter subintrant ꝛ vexant:maxime quādo talem vexationē estimant anime esse nociuaz. ¶ Ad tertiuz dicenduz:q forte in humano corpore diabolus ꝛ anima nūq3 sunt simul:q2 diabolus est in quibusdaz humoribus interius qui nonduz sunt cōuersi in substantiaz corporis:nec ab anima perficiuntur. ¶ Uel potest dici sm aliquos q q̄uis duo spiritus separati nō possint esse simul:tamē spiritus cōiunctus:scilicz anima ꝛ spiritus separatus:simul possunt eē in eodē corpore pp diuersuz exñdi modū. ¶ Qō. II. Ad pᵐ Ad 2ᵐ Ad 3ᵐ Qō.ii.

Secundo

queritur vtruz demones possint illabi animabus. Et videtur q sic. Dam. j. lib. cap.13. Dicit q angelus ad est intelligibiliter:ꝛ circūscribitur vbi operatur. Sed diabolus operatur circa animam temptando. Ergo est in ipsa anima. ¶ Item philosophus.6. phyficoꝝ. cum simplex tangit simplex:tangunt se inuicē sm se tota. Sed sm Aug.12. super Gen. longe ante mediuz:quādoq3 alienato prorsus animo a sensib⁹ corporis cernunt Ar.pᵒ Secūdo T.2.2.

absentiũ imagines cõmixtione alterius spirit⁹. Sed cõmixtio nõ est sine tactu:ergo videtur q̄ spũs creatus: ⁊ anima humana possunt se tangere ẜm se tota. H aũt includit vnum illabi alij.

Tertio. ¶ Itez super illud Luc.4.erat homo habẽs demoniuz. dicit Glos.interl. q̄ introierat diabolus vnde xp̄s spiritualr̃ exierat. Sed xp̄s spũalr̃ non exierat:nisi ab aĩa:ḡ diabol⁹ aĩaz illi⁹ demõiaci intrauerat.

Quarto. ¶ Item corpus glorificatuz potest penetrare corp⁹ non glorificatũ: ꝓpter hoc q̄ factũ est subtilius ⁊ virtuosius per gloriã q̄ȝ corpus aliud. Ergo cuz diabolus per naturam sit subtilior ⁊ virtuosior q̄ȝ anima:videtur q̄ eaȝ penetrare possit per naturam.

In op^m **Contra** de Ecclesiasticis dogmatibus.50.capi. demones per energiam non credimus substãtialiter illabi anime:sed applicatione ⁊ oppressione vniri:illabi autem menti illi soli possibile est qui eam creauit:qui nature subsistens incorporeus capax est sue facture. ¶ Item super illud Act.5.Anania cur temptauit sathanas cor tuuz. Dicit Glo.Bede. implet sathanas cor alicuius nõ quidẽ ingrediẽs in euz:⁊ intensuz eius:neq̄ȝ introiens aditũ cordis:si quidẽ potestas h solius dei est.

R̃n^o Illabi qd Demões illabi nõ posse animabus. **Respondeo** q̄ demones nõ possunt illabi animabus:q̄ȝ illabi anime est esse intimũ ei:⁊ intime operari in ipsa. H autẽ demon facere nõ potest:q̄ȝ tũc posset animã possidere ⁊ ad quodcũq̄ȝ vellet eam inclinare. ¶ Preterea in anima idem est supremuz ⁊ intimũ. Unde quãto anima magis reuertitur ad sui intimuz:tanto magis deo appropinquat. nulla autez res ẜz se tota est superior supremo ipsius anime:nisi de⁹. Q̄uis enim supremũ angeli sit superius supremo anime per naturã:tñ pote ipsius angeli nõ est supius supmo aĩe per naturã. Et ideo angelus ꝓpter suũ possibile nõ põt penetrare supremũ ipsius anime:ergo nec eius intimuz: anime ergo illabi non potest.

Ad p^m **Ad primum** in oppositũ dõz. q̄ angelus adest intelligibiliter vbi operatur immediate:in anima autẽ intellectiua nõ operatur immediate sed mediate.

Ad 2^m ¶ Ad secundũ dõm. q̄ spũs creatus nõ tangit animã per essentiã. Unde illa ꝯmixtio de qua loquitur Aug. intelligitur per quãdam virtutis influentiam super organa viriuz sensitiuaȝ interiorũ: quoȝ ministeriũ requiritur de lege cõi ad actus anime intellectiue dum est corporis corruptibilis forma.

Ad 3^m ¶ Ad tertiũ dõz. q̄ illa Glo. loquitur de ingressu ⁊ exitu quantuz ad effectus nõ quantũ ad essentiã.

Ad 4^m ¶ Ad quartum dõm. q̄ corpus glorificatũ subtilius est ⁊ virtuosius respectu corporis non glorificati:q̄ȝ demon respectu anime. Uel potest dici ẜm aliquos q̄ corpus glorificatũ nõ potest simul eẽ cum corpore nõ glorificato nisi ista simultas immediate eliciatur a diuina virtute:⁊ q̄uis deus simul posset facere duo corpora nõ glorificata:⁊ duos spũs:nõ ꝓpter hoc tamẽ dicimus:q̄ ita spiritus creatus possit simul esse cũ alio spũ:vel corp⁹ nõ glorificatum cum corpore nõ glorificato:sicut glorificatum cum nõ glorificato. Et huius ratio ostẽdet in q̄rto dño ꝓcedente.

¶ Q̄ŏ.III.

Q̄ŏ. III. **TErtio queritur** vtrum demones possint sensus humanos ludificare.

Ar. p^o Et vr̃ q̄ nõ. Dicit.n. phs.2.de aĩa. q̄ sensus ꝓpriorũ semper verus est.

T.cõ.63. ergo a demone circa ꝓpriuz sensibile ludificari nõ p̄t.

Secũdo ¶ Itẽ nõ põt ludificare intellectũ separatũ circa intelligibile:ergo a simili neq̄ȝ sensum circa sensibile.

Tertio. ¶ Item circa per se notum:nõ cadit deceptio.

Quarto. Sed sensibile propriũ est per se notum sensui:ergo respectu sensibilis proprij circa sensuz non cadit deceptio. ¶ Item eadem opera nõ sunt cõia arti ⁊ nature:q̄ȝ nõ potest natura ꝓducere artificialia:neq̄ȝ ars creata nãlia. Sed ludificatio sensuũ bene accidit per naturã. Unde Auice.6.naturaliũ. lib.4.cap.2.dicit. q̄ possibile est describi in ipso sensu cõi vt audiat:⁊ videat colores ⁊ sonos qui nõ habẽt esse extra:⁊ sepius cõtingit h. Cũ negligens est virtus intelligibilis:q̄ȝ cum anima rationalis occupatur alijs: ⁊ non custodit estimationẽ ⁊ imaginationem: tunc ꝯfortantur imaginatiua ⁊ formatiua in suis proprijs actionibus ita vt forme que imaginant̃ ei videantur quasi sensate:ergo diabolus ipsum ludificationeȝ non potest facere:cum sicut artifex operetur.

Contra Aug.18.de ciui.cap.17.refert Uarronẽ narrare: q̄ q̄dã maga formosissima socios vlixis mutauit in bestias:⁊ cõstat q̄ ita nõ erat ẜm veritatẽ ergo erat sensuũ ludificatio. In op^m ¶ Itez sensibilia diuersimode apparẽt sensibus ẜm diuersam dispositiõem medij ⁊ organi. Sed demones cum permittuntur:possunt facere dispositiones circa mediuz:⁊ circa organum: absq̄ȝ h q̄ transmutent ea ad aliam formam naturalem. Ergo possunt facere vt sensibilia aliter appareant sensibus q̄ȝ sunt:⁊ hoc est sensus ludificare.

Respondeo q̄ demones cuz permittũtur possunt sensus hũanos ludificare. R̃n^o Demões quõ pñt ludificar sẽsus humanos. Ad cuius faciliorem intelligẽtiã nõndum: q̄ a sensibus particularibus sunt vie ad sensum cõem. Cuius organũ est in prima parte:pme medietatis ipsius cerebri:per quosdam neruos concurrentes ibidem:tanq̄ȝ in radice sensuum particulariuz:⁊ ab illo est via vsq̄ȝ ad organuz imaginatiõis:qd̄ est in posteriori parte prime medietatis cerebri:in quo in absentia sensibilium cõseruantur similitudines reruz apprehensaruz a quocũq̄ȝ particulari sensu. Et ab illo est via vsq̄ȝ ad ventriculũ qui est inter primaȝ medietateȝ ⁊ postremã ipsius cerebri: vbi est organum virtutis cogitatiue ⁊ estimatiue. que ẜm quosdam vna virtus sunt differens ẜm respectus. Et similiter organum vnuz ẜm alios due virtutes sunt propinque: tamen quarũ estimatiua nobilior:⁊ organum eius aliquantuluz altius:q̄ȝ organuz cogitatiue:ita tamẽ propinqua vt quasi vnuz organum videatur:per ipsam virtutẽ estimatiuam apprehenditur in specie reruz: que ceciderunt sub aliquo particulari sensu:similitudo rei que non cecidit sub aliquo particulari sensu:per quã virtutẽ ouis apprehendit inimicitias in lupo q̄uis ipsum per aliquem sensum particulareȝ inimicanteȝ nõ apprehenderit. Et h ab Auicen. intentiones vocantur. Ab illo autem ventriculo vlterius est via:ad vẽtriculũ qui est in posteriori parte cerebri:vbi est organũ illius virtutis que vno nomine vocatur memoratiua:alio nomine custoditiua:vbi reseruantur similitudines intentionum:etiam in absentia reruz quarũ sunt similitudines. In sensibus autẽ particularibus:⁊ in sensu cõmuni:nõ cõseruantur similitudines sensibilium in absentia eorũ:nisi valde debiliter:⁊ ad tempus modicuz. In estimatiua autem ⁊ cogitatiua nõ cõseruantur similitudines nisi quãdiu ille virtutes in actu suo sunt. In predictis autẽ organis ⁊ in vijs inter ipsa:sunt quedam corpora subtilia ⁊ clara quasi vapores subtiles: que Cõstabilus in libro de differẽtia spiritus ⁊ anime vocat spiritus:⁊ nõ sunt cuz ipsis organis ⁊ vijs corpora cõtinua:sed cõtigua:⁊ deferunt influentias potentiaruz anime:⁊ similitudines sensibiliuz. ita q̄ nisi affuerit impedimentum:vel virtus continens similitudines que cõseruantur in organo imaginationis: possunt multiplicari ad organum estimatiue per incessum rectũ vel ad organum sensus cõis per regressuz: mediantibus istis spiritib⁹ sicut per quedã corpora dyaphana. ¶ His prelibatis ad maiorem intelligentiam dicendoruz. Dico q̄ diabolus potest facere:vt illõ visibile q̄ nõ est presens extra appareat pñs. Uel similitudines visibiliuz q̄ sunt in organo imagiatiõis faciẽdo se multiplicare mediãtib⁹ illis subtilib⁹ vaporib⁹ vsq̄ȝ ad sensuz cõeȝ: vbi est radix

sensuum

sensuum pticularium. Uel ita fortiter mouẽdo spiritu3
similitudine informatum in organo ymaginationis:
vt ita fortiter recolligatur intentio anime super speciem
ibi existentem: vt videatur sibi q̃ imutetur a re sensata.
Uel faciendo in aere talem dispositionem: que reflectat
ymaginem ad modum speculi: que tamen dispositio ae-
ris visum latebit. tũc poterit contingere q̃ illa res que
est retro nos a remotis: añ occulos nr̃os p̃sens videat
℃ Potest etiam facere vt res ue ip̃sens est: lateat visu3
operãdo extra corpus nostrũ: ꝛ qntra Extra sic. sicut di-
cit Dama. li. 2. capi. 17. visus videt ſm rectas lineas: ille
autem linee multiplicant a visibili: ꝛ tendũt in conum ꝛ
ↄstituunt angelum in loco iudicij virtutis visiue. Unde
idem visibile non videtur per easdẽ lineas a duobus ho
minibus iuxta se positis. nec a duobus occulis eiusdẽ ho
minis. Dyabolus aũt potest facere in medio aliquã dispo
sitionẽ latente3 visum ꝛ impedientem trãsitum linearum
venientium a visibili. Cum ergo talem dispositiõem facit
oppositam lineis venientibus ad vnu3 occulum. ꝛ nõ op
positam lineis venientibus ad alium occulũ: videbit ide3
homo vno occulo: q̃ nõ poterit videre alio. Simili mo-
do poterit facere: q̃ illud qd̃ videbit ab homine vno nõ
poterit videri ab alio iuxta se posito: ꝛ q̃ duorum visibi-
lium iuxta se positorum hoc vnum videat: ꝛ aliud vide-
re nõ poterit. ℃ Põt etiã ħ facere operãdo intra corp⁹
nostrum. ſm enim pħm li. de somno ꝛ vigilia simula-
chra sub die expelluntur dum operãtur sensus ꝛ itelligen-
tia ꝛ extermiant queadmodũ iuxta ignem magnũ mi-
nor: ꝛ tristitie ꝛ oblectatiões magne secus paruas. dũ ve
ro quiescũt supnatãt parua simulachra. Potest aũt dya-
bolus facere q̃ simulach3 q̃ est in organo ymaginatiõis
sicut in sibo similitudinẽ suam multiplicet: p ipsos spũs:
qui sunt corpora dyaphana: vel per humorem subtilem
qui est in via que est inter organũ sensus cõmunis: ꝛ orga
num ymaginatiõis: vsq3 ad spũm qui est in organo sen-
sus cõmunis: vbi est radix sensuũ pticulariu3. ꝛ potest fa
cere q̃ ille spiritus ita fortiter moueat ab illo simlachro
vt virtus anime ita recolligatur ad sensum cõmunẽ: vt
motus sensuum pticulariũ non ppẽdat. ℃ Potest etia3
facere vt visibile appereat alterius coloris q̃3 sit. procurã
do interpositionẽ alicuius vaporis sanguinei vel coleri-
ci: vel melãcolici inter occulum ꝛ locũ iudicij: ꝛ sic visibi
le iudicabitur esse illius coloris qui cõsonat illi vapori. ꝛ
si illud visibile alterius coloris fuerit ſm veritatẽ. Simi
litudo enim visibilis quasi permiscet se cu3 similitudine
coloris corporis dyaphani per q̃ transit. vt patet cũ res
alba: videt per vitream rubeã. ℃ Multos alios modos
ludificatiõis possemus ↄsequi ex principijs datis. qui in
vna questionũ meatũ disputata3 patefacti sunt.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositũ cu3 dicitur. q̃ sensus
propriorum semp verus est. ꝛc̃ di
co q̃ hoc potest sic intelligi: q̃ nisi fiat aliqua corruptio
circa organu3 semp iudicat ſm exigentiã speciei recepte
in loco iudicij. Unde si dyabolus ↄgreget aliquos vapo
res humidos circa visibile ita vt radij venientes a visibi-
li ad visum frangãtur appẽdiculari: conueniunt ad me-
dium rarius. ꝛ sic maiorem angelum ↄstituãt in loco iu-
dicij. ꝛ per ħ visus iudicet visibile maius q̃3 sit: non pp ħ
falsus est. q̃ iudicat ſm exigẽtiam speciei recepte in loco
iudicij: que tanto re3 repꝛesentat maiore3 ceteris parib⁹
q̃to angelum maiorẽ in loco iudicij cõstituit. ℃ Ad 2ᵐ Ad 2ᵐ
dõm. q̃ nõ est simile de ludificatiõe intellectus ꝛ sensus
q̃ super intellectũ per se ꝛ directe nullam impressionem
dyabolus facere potest. ꝛ ideo quia intellectus separatus
nõ indiget ministerio virium sensitiuaꝝ: dyabolus non
potest facere vt quiditas rei sibi appareat alio modo q̃3
est. sensus aũt est virtus organo alligata. ꝛ ideo nõ est mi
rum si potest deceptionẽ ↄcurare circa iudiciũ sensus q̃3
non potest circa iudiciu3 separati intellectus. ℃ Ad 3ᵐ. Ad 3ᵐ.
cũ dicit q̃ sensibile pprĩũ est p se notu3 sensui ꝛc̃. dico q̃
verum est nisi fiat aliqua inmutatio extranea circa organũ
sensus. aliter. n. isallibiliter iudicat de pprio sensibili ſm
exigentiã speciei recepte in loco iudicij. ℃ Ad 4ᵐ dõm Ad 4ᵐ.
q̃ dyabolus illas ludificationes facit mediãte opere na-
ture. siue plures dispositiones speculares nos latentes fa
ciẽdo in aere faciat: vt per vno homine appeat magnus
exercitus. Siue circumuoluendo spũs visibiles faciat vt
res quieta sensui appareat cicunuolui. Siue depꝛimẽdo
nimiũ venientem ad vnũ occulũ: alio non depꝛesso faciat
vt similitudines ab eode3 visibili venientes per duos oc-
culos non habeant eundem situm in loco iudicij. sed di-
uersum. ita vt vnum visibile visui appareat duo: natu-
rale. n. est ab vno visibili plures ymagines refulgere in
pluribus speculis. ꝛ similitudini circũuolui circũuolutio
spiritu deferẽte ꝛ ipsi circũuolute: nãle est repñ̃tare re3
vt circũuolutam ꝛ similitudinibus ab eodem visibili p
duos occulos venientibus: naturale est accipere diuersu3
situm in loco iudicij depꝛesso neruo veniẽte ad vnum oc
culũ: alio nõ depꝛesso. ꝛ ipsis in loco iudicij diuersu3 sitũ
habentibus naturale est repꝛesentare vnum tanq̃3 duo.

℃ Questio. IIII. Q̃. IIII

Quarto queritur vtrum de- mones no- Ar. pᵒ.
stras cogitationes possint certitudinaľr co-
gnoscere. Et videtur q̃ sic. Refert tullius. j.
li. diuinatione. regem targnũ interrogasse quẽdam ma
gum vtrum posset fieri illud q̃ ipse cogitabat. illo ma-
go respondẽte q̃ sic. Tarquinus dixit se cogitasse cotem
nouacula posse pꝛecidi. q̃ inspectãte populo magus ex-
pleuit. Ergo videtur q̃ cogitationẽ regis videat. ꝛ illa3
posse ipleri. ℃ Item naturale est vt similitudo rei oppo Secũdo
site speculo refulgeat in ipso. Sed ſm Dyoni. de. di. no.
cap. 4. angelus est speculu3 purum. ergo nãle est vt simi-
litudo cuiuslibet rei existẽtis in anima nostra fulgeat in
angelo: nostre anime ppinquo. siue ille angelus sit bon⁹
vel malus: q̃ etiam natura mali angeli clarissima est ſm
Dyoni. 4. capi. de di. no. ℃ Item qui perfecte potest co Tertio.
gnoscere aliquã rem potest cognoscere quicq̃d est in ea.
Sed dyabolus pfecte potest cognoscere animã: sicut vn⁹
alium. Ergo potest cognoscere quicq̃d est in aĩa. ℃ Itẽ Quarto.
quelibet cogitatio est in homine naturaliter cum aliqua
transmutatiõe sensibili: quia intellectus corpori corrup-
tibili vnitus nihil itelligit naturaliter ꝛ de lege cõmuni
nisi cum ministerio cogitatiue sensitiue. Sed dyabolus
potest cognoscere in homine trãsmutationes sensibiles
cũ fiat cum quadã corporali trãsmutatione. Ergo videt
q̃ possit cognoscere hoium cogitatiões sub certitudine.

Contra 2. Paral. 6. dicitur ad deu3. tu solus nostri In oppᵐ
corda filiorum hominũ. ℃ Item de eccle-
siasti. dogmatibus. capi. 48. in ternas anime cogitatiões
dyabolum nõ videre certi sumus.

Respondeo q̃ demones non possunt nostras Rñ⁹
cogitationes certitudinaliter co- Nõ pñt
gnoscere: quia cum demon non possit pꝛesens esse in ani demones
ma. vt superius habitum est. non posset videre que sunt nr̃as co-
in anima nisi per illorum similitudenem. res aũt que in gitatiões
anima sunt voluntarie: suam similitudinẽ non multipli certitudi
cant non ad imperium volũtatis. ꝛ ideo nisi homo vo- naľr co-
luntarie suum cõceptum voluntarium dyabolo aperi- gnoscẽ l3
at: dyabolus ipsum cõceptum videre nõ potest. ℃ Pre possit fre
terea simplicitas substãtie spiritualis create: non est sim- quẽter ð
plicitas negatiua. vt est simplicitas puncti. nec simplici- eis ↄiec-
tas priuatiua vt esset simplicitas substãtie corporee si per turari.
diuinã potẽtia3 eẽt a dimensionibus actualr̃ sepata. sic
. n. esset extẽsa. extẽsibilis tñ. S3 q̃uis nõ sit simplicitas
positiua imensitatis cuiusmodi est diuina simplicitas.

est tamē simplicitas positiua alicuius magnitudinis spiritualis limitate. et ideo in ipsa est iterius et exterius spiritualiter et profunditas spūalis finita. Cuz ergo diabolus aiam intrare nō possit: non potest intueri anime cogitationes q̄zdiu tenet eas interius in suo profundo. Unde si daretur q dyabolus posset videre aliq̄z rem denouo sine noue speciei receptiōe: non tñ posset videre voluntarias cogitatiōes nisi anima poneret eas in suo exteriori tanq̄z in patenti. Potest tñ dyabolus frequenter de cogitationibus humanis per aliqua signa probabiliter coniecturare. Unde libro de ecclesiasti. dogmatib⁹. cap. 48. a dyabolo cogitatiōes hoīum motibus corporis et affectationū indicijs colligi experimento didicimus. Sz quia signa non sunt semper expressa. sed plurium significationi apta: ideo iudicando de cogitationibus hominis p signa frequenter decipitur.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppoᵐ dōm. q forte ille mag⁹ nesciuit q tarquinus cogitauerat. sed coniecturauit q aliqd cogitasset pté magicā fieri possibile vel appēter: et forte sensus spectāciū ludificati fuerāt: Ad 2ᵐ cū eis videbaſ q nouacula scinderet cotez. ¶ Ad 2ᵐ cū dicitur. q naturale est: vt similitudo rei opposite speculo appareat in ipso etc. Dico q veruz est de re que naturaliter multiplicat sui similitudinē. Sed volūtarie cogitationes in anima: nō multiplicāt naturalr sui similitudinē: sed ad impium volūtatis. ¶ Ad 3ᵐ dicēduz. q aut Ad 3ᵐ dyabolus non cognoscat pfecte et inspeciali intimuz anime. eo q talis cognitio sibi nō est indita a sua creatione. aut si cognoscit intimum ale q̄ztum ad naturalia: nō tamen q̄ztum ad volūtaria. q: voluntaria spūalia non sunt proportionata alicui creato intellectui exteriori: ad ea naturaliter intuēduz. Unde ad h q ipsaz cognoscat: oportet q ab anima in qua sunt pportiōalia: inq̄ztum sunt p ipsam et in ipsa illi volūtarie pportionētur: per similitudines aliquas. vel per aliquē alium modum. ¶ Ad 4ᵐ Ad 4ᵐ dōz. q trāsmutatio sensualis et corpalis que cōicatur hominis cogitatiōem: quandoq̄z est ita exilis et parum hñs de esse. quādoq̄z ita in determiata: q dyabolus p eam in creatā cogitationem cogitatiōis venire nō potest. Quādoq̄z autem trāsmutatio est ita fortis et determinata q p illā potest cognoscere cogitationē q̄ztum ad speciem vtpote: q: cogitat de inuidia: de luxuria. Non credo tñ q per illam posset acqrere certaz cognitiōem de cogitatione. q̄ztum ad oēs circūstātias singullares. Q̄ō. V.

Q̄ō. V.

Ar. pᵒ **Quinto queritur** vtrum demones possint imittere malas cogitatiōes in intellectu. Et videtur q sic. Joan. 13. dicitur: cum dyabolus iam misisset in cor. vt traderet euz iudas symonis Secūdo. scariothis. ¶ Item Dama. li. 2. capi. 4. dicit de demonibus. q ois malicia et in mūde passiones ex ipsis excogitate sunt. et imittere se hōi cōcessi sunt. Si ergo possunt imitteř se ipos: multo forti⁹ malas cogitatiōes: vt videſ. Tertio. ¶ Item corpora superiora imprimunt incorporibus inferioribus. Ergo a simili specie supiores p naturā possunt imprimere in spiritibus iferiorib⁹ p naturā. Sed natura aie est iferior q̄z natura dyaboli. ergo dyabolus potest in animas malas cogitationes imprimere: vt videſ. ¶ Item Quarto. Grego. 14. li. Mora. paruz vltra medium. maligni spūs viam sibi in afflictorum cordibus faciūt: quādo inter aduersa que exterius tollerat: cogitationes prauas immittere non desistunt.

In oppᵐ **Contra** Super illud Mat. 7. [de corde hoīum male cogitationes pcedūt] dicit glosa Bede. dyabolus icentor et adiutor malaz cogitationū esse pōt: auctor esse non potest. ¶ Item maius est in itellectu cogitationem imittere: q̄z in ipso speciez intelligibilē imprimere. Sed dyabolus in nostro intellectu non potest speciem intelligibilez imprimere. q: tunc similitudinem sui ipsius imprimēdo: posset facere vt eēntia eius a nobis intellectualr videreſ. q falsum est. Ergo multo minus potest in nostro intellectu cogitationes imittere.

Respondeo q dyabolus non potest proprie loquēdo de imissione in nostro intellectu malas cogitationes imittere. quia imittere est: intus mittere. Nec n. in nostro intellectu potest speciem intelligibilem imprimere. Nec potest imediate intentionem intellectus per speciem iam receptam ad rem per illam speciem representataz corrigere: vel conuertere. ¶ Cuius ratio ppria intellectui coniuncto est h. angelus enīz malus cum sit limitate virtutis: nihil potest agere nisi in re disposita ad suscipiēdum suam actionem. q: sm phm. 2. de anima. actus actiuoz sunt imp atiente et disposito. Sed noster intellectus dum est corpori corruptibili coniunctus nō est dispositus ad suscipiēdum imediate actionē create intelligentie. quia modus paciendi correspōdet modo essendi. Modus autem essendi nostri intellectus in corpore: est in essendo formam materie sensibilis. Ergo q̄zdiu habet istum essendi modū: non est natus imediate recipere actionem intelligentie create: cū sit a materia sensibili separata. Operando tamē circa organa virium sensitiuaz fantasmata trāsmutando per transmutationē hūanorum vel spirituuz deferētiū: vel fantasmata sicut disponēdo: vt fortius moueat potētiam sensitiuā: potest intellectum vnitum: ad aliquas cogitationes inclinare. propter naturalem colligātiam potentie intellectiue ad sensitiuas. Et quia in cogitādo indiget de lege comuni ministerio virium sensitiuaz. Non tamē per istum modum potest nostrum intellectum ad malas cogitationes cogere quia q̄zuis potentia volūtatis in dyabolo sit simpliciter potentior p naturam q̄z in hoīe: tamē voluntas hominis potētior est super intellectū suum: q̄z voluntas intelligentie create sup hominis intellectū. Et ideo q̄zcūq̄z dyabolus fantasmata fortiter moueat et diuersimode potest: voluntas hominis intellectum suum ad aliam cogitationem conuertere. et hoc faciliter: si anima fuerit bonis cogitationibus assueta.

Rñº Diabolus ñ pōt malas cogitatōes nr̄o itellectui imittere.

T. 2. 24.

Due prime auctoritates ad oppositum loquuntur de immissionibus factis: per excitationem et dispositionē et inclinationē. ¶ Ad 3ᵐ dicēdum. q non sicut anima intellectiua corpori coniuncta est disposita ad recipiēdū ipssionē ab itelligētia creata: sicut corpora inferiora sunt disposita: ad recipēdum a corporibus superioribus ratio aūt in dispositiōis anime coniūcte ad predictā impressionē recipiēdam dicta sunt in corpore questionis. Si aūt per naturam non possunt imprimere in aiam separatam: huius ratio inferius ostēdetur. ¶ Ad auctoritatē Grego. soluendum est sicut ad duas primas auctoritates. solutū est. Q̄ō. VI.

Ad pᵐᵃˢ ac secūdā rationes. Ad 3ᵐ

Ad 4ᵐ Q̄ō. VI.

Ar. pᵒ **Sexto queritur** vtrum demones possint imprimere malas affectiones in voluntario appetitu. Et videtur q sic. Glosa super illud Osee. 7. [omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente.] cor peccatoris comparat clibano. et coquentem cōparat dyabolo. ergo sicut coquens ponit ignem in clibano ita dyabolus vt videtur ponit malas affectiōes in corde. ¶ Item sup illud actuū. 5. [cur temptauit sathanas cor tuū.] dicit glo. Bede. q dyabolus callida et fraudulenta deceptione aiam in affectus malicie trahit. h autem non potest facere nisi malas affectiones imprimēdo vt videtur. ¶ Itez callidū potest imprimere calliditatē in alio. Ergo similiter voluntas malo desiderio inflamata: potest imprimere flāmam male affectiōis in voluntate alia. ¶ Item dyabolus appetitū sensitiuuz: cum sit potētia passiua et alligata organo: pōt mouere motu concupiscentie.

Secūdo

Tertio.

Quarto.

cupiscētie. Sed per motū ꝯcupiscētie in appetitu sensitiuo accēdit mala affectio in voluntate. ergo dyabolus mediante appetitu sensitiuo: potest iprimere malas affectiones in hominis voluntate.

In oppm

Contra cum male affectiones in volūtate sint culpabiles si dyabolus eas posset iprimere in hominis volūtate: ꝯtinue posset facere hoiem de peccato ruere in peccatū ꝑ sua volūtate. qđ falsum est. ¶ Itez liberior est voluntas q̄ȝ intellectus ⁊ ēt potētior. Sed vt habituȝ est in precedēti questione: dyabolus nō pōt imprimere malas cogitatiōes in hoīs intellectu. Ergo multo min⁹ pōt iprimere malas affectiōes in hoīs volūtate.

Rñº Demōes ñ possūt malas affectiōes i volūtar⁹ appetitu iprimē bñ tñ dispo nere.

Respondeo qđ demones nō possunt malas affectiones in voluntario appetitu imprimere. Nec ipsum mediate seu imediate ad malam affectionē necessitare. Tñ quandoqȝ excitādo mediante ymaginatiōe vel aliqua corpali trāsmutatiōe in appetitu sensitiuo: aliquā inmoderatā passionē faciunt quo factor voluntas hominis ꝓnior est ad malam affectionē. Inmoderata enim passio in appetitu sensitiuo quādoqȝ ita obnubilat hominis intellectū vt sibi aliud videat agendum vel fugiēdum quā dum erat extra passionem. Unde talem phs. 7. ethy. capi. 5. comparat dormiēti ⁊ vinolento. Cum aūt intellectus dictat aliqd qđ est malum diligēdum: voluntas ceteris paribus ꝓnior est ad diligēdum illud: q̄ȝuis ꝯtrium eligere possint. vt inferius ostēdetur. Si autem ꝯtingat qđ per imoderatam passionem in appetitu sensitiuo non illa obnubiletur intellectus vt dictet aliqd qđ est malum diligēdum: adhuc ꝑꝑ colligantiam naturalem volūtatis humane ad appetitum sensitiuum est voluntas pronior ad mouendum se imoderate propter passionem predictam.

Ad pam ac scdam rationes.

Ad duas primas auctoritates in oppm dicēduȝ. qđ glosa sup Osee. intēdit dicere dyabolum esse cordis in cētroȝ disponēdo ⁊ inclinādo mediante appetitu sensitiuo. Et glo. allegata Actuū. 5. intēdit dicere dyabolum trahere aiam. in affectum malitie p modum iam dictum.

Ad 3m

¶ Ad 3m dōm qđ non est simile de caliditate in corpe ⁊ in volūtate. prima caliditas est qualitas naturalr agēs i aliō sbm. nō sicut aut spūalis caliditas in volūtate.

Ad 4m

¶ Ad 4 dōm. qđ per motū ꝯcupisentie in appetitu sensitiuo: non attēdit mala affectio in volūtate nisi dispositiue ⁊ inclinatiue. Quia q̄ȝtecūqȝ passioni in appetitu sensitiuo potest volūtas contraire: nisi sit passio tanta: qđ ex toto vsum auferat rationeȝ. qđ ideo dico q: sm phm. 7. eth. ca. 5. ire ⁊ ꝯcupisentie venereoꝝ ⁊ quedam talium quibusdā insanias faciūt. ¶ Preterea dyabolus non potest pro volnutate sua mouere appetitum sensitiuum in homine. q: q̄ȝuis sit potentia organo alligata: tñ propter sui naturalē colligātiam cum voluntate est aliquo modo ductibilis ⁊ suasibilis a ratione mediante motu voluntatis. Unde phs. 1. eth. capitulo penul. dicit qđ aliqualr suadet a ratione. Unde ratio tantuȝ potest appetitū sensitiuuȝ: ad moderatū motum assuefacere qđ multo potentior est volūtas ad moderādum passionem: q̄ȝ dyabolus ad contrarium.

Circa litteram. ad paciēdum humor ⁊ humus. ad faciēdum aer ⁊ ignis aptitudinem prebent.

In oppm C. 2. 16. c. 25.

Contra a pho. 2. de generatione: assignatur aeri humiditas. a que frigiditas. ⁊ sm ipsuȝ ibidē. frigiditas est qualitas actiua. ⁊ humiditas passiua.

Rñº Aer ē magis acti⁹ q̄ȝ aq̄.

Respondeo qđ q̄ȝuis q̄ȝtum ad qualitatē accidentalem: aqua sit magis actiua q̄ȝ aer: econuerso tamen est quātuȝ ad sbam. quia in hac re plus est de actualitate q̄ȝ in aqua. ⁊ minus de possibilitate. aer etiam pro sui subtilitatē aptior est. ad agendum in mixto eo qđ magis potest penetrare. Ð eum alij dixisse astruunt. non infra sentiēdo: sm opinioneȝ alioꝝ referendo. ⁊ isti verū dicunt. q: vbicunqȝ Augu. dicit demones habere corpora sibi naturaliter vnita: sm opinōem quorundam platonicoꝝ Ð refert. visibile quicq̄ȝ nō est: qđ nō sit mutabile. Ð intelligēdum est de uisibili occulis corporalibus. extendēdo mutationē non tātum ad substantialem vel accidētalem intrinsecā: que est sm qualitatem ⁊ q̄ȝtitateȝ: sed etiam extrinsecā: que est sm situm. [per angelos tamē esse facta dicimus]. ibi loquit de apptionib⁹ corporalibus factis in veteri testamento. Utrum aūt ille species colūbe in qua apparuit spiritus. s. ⁊ illius ignis formate fuerint ministerio angelico. Apud aliquos dubiū est. Mihi tamē ꝓbabilius videt qđ sic. sic in primo. li. disti. 16. ostensum est per in ergiam idest interiorem operationem. dicitur enim ab in: ⁊ erge: qđ est opus vel labor. volūtatis instinctū. i. affectū. cor ananie idest ananiā.

¶ De ordinū distinctiōe q ⁊ quot sint. Di. IX.　Di. IX.

Post predicta superest cognoscere de ordinibus angelorum quid scriptura tradat. Que i pluribus locis nouē esse ordines angelorum promulgat. s. angelos: archangelos: principat⁹: potestates: virtutes: dominatiōes. thronos: cherubin: ⁊ seraphin. Et inueniunt in istis ordinibus tria terna eē: ⁊ i singulis tres ordīes: vt trinitatis similitudo in eis insinuet impressa. Unde Dionysi⁹ tres ordines angeloꝝ esse tradit: ternos in singulis ponens. Sunt enim tres supiores: tres iferiores: tres medij. Supiores Seraphin: cherubin: thrōi. Medij doīatiōes: pricipat⁹: potestates. Inferiores: virtutes: archāgeli: angeli. Dyoni.

¶ Quid appelletur ordo: ⁊ que sit ratio nominis cuiusqȝ.

Hic cōsiderādum est quid appelletur ordo. Deinde vtrum ab ipsa creatione fuerit distinctio illoꝝ ordinum. Ordo angelorum dicitur multitudo celestium spirituū qui inter se in aliquo munere gratie similātur sicut ⁊ in naturalium datorum munere cōueniunt. Ut verbi gratia. Seraphin dicunt qui pre alijs ardent charitate. Seraphin enim interpretat ardens vel succendens. Cherubin q pre alijs in sciētia eminēt. Cherubin. n. iterpretat plenitudo sciētie. Thronus dicit sedes. Throni auteȝ vocātur: vt beatus Gregorius ait: q tāta diuinitatis gratia replent: vt in eis sedeat deus ⁊ per eos iudicia decernat atqȝ iformet. Dominationes vocant qui pricipatus ⁊ ptātes trāscendūt. Principat⁹ dicunt: qui sibi subiectis que sunt agēda disponūt: eisqȝ ad explēda diuina mysteria principant. Potestates nominant hi q hoc ceteris potētius in suo ordine acceperunt vt virtutes aduerse eis subiecte corū refrenentur potestate: ne homines tantū tēptare valeant quātum desiderāt. Uirtutes vocant illi p quos si-

gna z miracula frequēter fiunt. Archāgeli qui maiora nunciant. Angeli qui minora.

¶ Q: hec nomina non ꝓpter se sed ꝓpter nos eis data sunt q̄ assumpta sunt a donis gratie: que non habent singulariter sed excellenter z a precipuis nominantur.

Hec nomina illis non propter se sed propter nos eis data sunt. Qui eniȝ sibi noti sunt contēplatōe: nobis inotescūt cognominatione. Et nominantur singuli ordines a dōis gratiarū: que nō singulariter: sed excellēter data sunt in participatione. In illa enim celesti curia vbi plenitudo boni est: licet quedam data sint excellenter: nihil tamen possidetur singulariter. Omnia.n. in omnibus sunt. non quidem equaliter quia alij alijs sublimius possident: que tamen omnes habēt. Cumq̄ omnia dona gratiaruȝ superiores ordines sublimius z pfectius perceperint: tamē ex precipuis sortiti sunt vocabula: inferioribus cetera relinquētes ordinibus ad cognominatiōeȝ. Ut seraphin q ordo excellentissimus estimatur: tam dilectionem q̄ȝ cognitionem diuinitatis z cetera virtutum dona ceteris omnibus sublimius z pfectius percepit: z tamen ab excellētiori dono: idest a charitate nomen accepit ille superior ordo. Maius eniȝ donum est ipsa charitas q̄ȝ scientia. Iteȝ maius est scire q̄ȝ iudicare: sciētia nanq̄ informat iudicium. Ideoq̄ secundus ordo a secundo dono.i. cognitione veritatis apellatus est scilicet cherubin. Ita z de alijs itelligendū est. Assignaē ergo excellētia ordinuȝ s̄m excellētiam donorum. Et tamen sicut Greg. ait illa dona omnibus sunt cōmunia. Omnes enim ardent charitate z sciētia pleni sunt sic z de alijs. Sȝ z superiores alijs excellentius: vt iam dictum est: ipsa acceperūt a q̄bus z nominātur. Unde Gregori⁹. In illa summa ciuitate quisq̄ ordo eius rei censetur nomine: quam plenius accepit in munere.

¶ Questio ex verbis Gregorij orta.

Sed oritur hic questio talis. Si q̄s q̄ȝ ordo ab illo dono nominatur: q̄ꝺ plenius possidet: tūc cherubin in sciā p̄eminet oībus: q̄ꝛ a sciētia nominaē. Sed q magis diligit plus cognoscit. Tantum.n. vt tradit auctoritas cognoscit ibi q̄sq̄ q̄ȝtū diligit.

Explanatio illius auctoritatis

Itaq̄ seraphin nō solū in charitate sed ēt ī sciētia preeminēt. Ideoq̄ auctoritas illa sic videē itelligēda vt ꝯparatio nō referatur ad omnes ordines: sed ad quosdam scilicet īferiores. Ille enim ordo non plenius seraphin accepit scientiam in munere: sed plenius alijs ordinibus qui sunt inferiores. Nec nominatur quisq̄ ordo ab omni re: quaȝ plenius alijs accepit: sed ab aliqua rerum quas accepit. Uel potest comparatio referri nō ad ipsos ordines sed ad alia dona: nec ad omnia alia dona sed ad quedam. Sicut enim homines cum plura habeant dona: quedam alijs excellentius possident. Ita forte z angeli quibusdam muneribus magis pollent: z alijs quibusdam minus.

Alia determinatio eiusdem.

¶ Utrum ordines ab initio creationis ita distincti fuerint.

Iam nunc ingrere restat. Utrum z isti ordines a creationis initio ita fuerint distincti? Q: ita fuerunt distincti a primordio sue conditionis videtur testimonio auctoritatis insinuari: que tradit de singulis ordinibus aliquos cecidisse. De ordine namq̄ superiori lucifer ille fuit: quo nullus dignior conditus fuit. Apostolus etiam principatus z potestates tenebraꝝ noīat ostēdens de ordinibus illis cecidisse: q cū in malis ministerium exerceāt: nō tamē penitus noībus ordinū suoꝝ priuati sunt. Sȝ nō videē illō posse stare. Nō.n. tunc charitate ardebāt nec sapiā pollebāt: neq̄ in eis de⁹ sedebat. Si.n. hoc habuissent nō cecidissent. Nō ergo tūc erāt cherubin vel seraphin vel throni. Ad q̄ꝺ dicim⁹ q̄ꝛ añ casuȝ quorūdā nō erāt isti ordines: q̄ꝛ nondū habebāt dona in quoꝝ pticipatōib⁹ cōuenirēt. Sȝ q̄busdā cadētib⁹ alijs apposita sunt: eisq̄ q ceciderūt collata fuissent eadē dona si pstitissent. Ideoq̄ scriptura dicit de singulis ordinibus aliquos cecidisse: non q̄ꝛ fuissent in ordinibus z postea corruerūt: sȝ q̄ꝛ si pstitissent eoꝝ aliq ī singulis fuissent ordinib⁹: q z in nature tenuitate z in forme pspicacitate differentes gradus habebāt sicut illi qui pstiterūt. Alij eniȝ vt p̄diximus superiores: alij īferiores cōditi sunt. Supiores q̄a natura magis sbtiles z sapīa magis pspicaces. Inferiores q natura min⁹ subtiles: z intelligētia min⁹ pspicaces facti sunt. Has āt iuisibiles differentias īuisibiliū: solus ille ponderare potuit qui omnia in numero z mēsura z pondere disposuit.i. in seipso qui est mensura omni rei modū p̄figēs: z numer⁹ oī rei spēm p̄bens: z pōdus oēm reȝ ad stabilitatē trahens. idest terminās z formās z ordinās oīa.

Q: ante casū quorūdā nō fuerit hi ordines q̄ꝛ n̄ hebant dōs grē q̄ q̄busdam cadētib⁹ alijs apposita fuerunt.

¶ Utrum omnes angeli eiusdem ordinis sint equales.

Preterea cōsiderari oportet vtꝝ oēs angeli eiusdē ordinis equales sint? Ita eē q̄busdā placuit: sed nō est hoc ꝓbabile nec assertione dignuȝ: q̄ꝛ lucifer q fuit de collegio supiorum: ipsis etiā dignior extitit qui alijs excellentiores creati fuerāt. Ex quo percipitur q̄ȝ si pstitisset: in ordine superiori fuisset: z alijs eiusdē ordinis dignior extitisset. Sicut enim vn⁹ est ordo apostoloꝝ z alter martyrum

Per simile ondit non oēs eiusdē ordis pares ē.

⁊ tñ in apostolis alij alijs sunt digniores: similr ⁊ in martyrib⁹ alij alijs sũt supiores: ita ⁊ in ordinibus angeloꝝ recte credit̃ esse.

¶ Q̃õ dicat scriptura decimum ordinem ex hominibus compleri: cum non sint nisi nouem ordines.

Notandum etiam ꝙ decimus ordo legit̃ de hoībus restaurandus. Sed cũ non nisi nouem ordines: nec plures fuissent etiam si illi qui ceciderũt ꝑstitissent: mouet̃ur lectores q̃õ scriptura dicat decimum ordinẽ compleri ex hominibus. Grego⁹. nanqꝫ ait homines assumendos in ordine angeloꝝ quorum alij assumũtur in ordine superiorũ q scilicet magis ardẽt charitate. Alij in ordine inferiorũ qui. s. minus perfecti sunt. Ex quo apparet non eẽ de hominibus formandum decimũ ordinez: tanq̃ nouẽ sint angeloꝝ ⁊ decimus hoium: sed hoies ꝓ qualitate meritoꝝ statuẽdos in ordinib⁹ angeloꝝ. Q ergo legitur decim⁹ ordo complẽdus de hoīb⁹: ex tali sensu dictũ fore accipi põt: q: de hoībus restaurabit̃ qđ in angelis lapsuz est: de quib⁹ tot corruerũt: vt posset fieri decimus ordo. Propter qđ apls dicit: restaurari oīa in xp̃o que in celis ⁊ q̃ etiã in terris sunt: q: ꝑ xp̃z redẽptũ est gen⁹ humanũ: de quo fit reparatio ruine angelice: tñ nõ min⁹ saluaret̃ hõ si ãgelus nõ cecidisset.

¶ Q homines assumũtur iuxta numerum stantium non lapsorum.

Non enim iuxta numerum eorũ qui ceciderũt: sed eorũ q permanserũt homines ad beatitudinẽ admittuntur. Vñ Greg⁹. Superna illa ciuitas ex angelis ⁊ hoībus ꝯstat: ad quam credimus tantos hũani generis ascẽdere quãtos illic cõtigit angelos remãsisse: sicut scriptũ est in cãtico Deuteronomij. Statuit terminos ꝑploꝝ iuxta numerum angelorum dei.

¶ Quidã dicunt ꝓm numeꝝ lapsoꝝ angelorum homines reparandos.

A quibusdam tamen putatur ꝙ homines reparentur iuxta numerum angelorum qui ceciderunt: vt illa celestis ciuitas nec suorum ciuium numero priuetur: nec maiori copia regnet. Quod Augu⁹. in Encħ. sentire videtur non asserens de hominibus plus saluari q̃ corruit de angelis: sed non minus ita dicens. Superna hierusalez mater nostra ciuitas dei: nulla ciuium suoruz numerositate fraudabitur: aut vberiore etiam copia fortasse regnabit. Neqꝫ enim numeruz aut sanctoruz hominuz aut imundoruz demonuz nouimus: in quoruz locum succedentes filij catholice matris: que sterilis apparebat: in terris in ea pace de qua illi ceciderũt sine vllo temporis termino permanebunt. Sed illoruz ciuium numerus siue qui est: siue qui fuit: siue qui futurus est: in contemplatione eius artificis est: qui vocat ea que sunt nõ sunt tanq̃ ea que sunt. Ecce aperte dicit nõ min⁹ de hoīb⁹ saluari q̃ corruit de angelis: sed plus nõ asserit.

Dist. IX. — Dis. IX.

Post predicta ⁊c. Superius determinauit Magister de ãgelis q̃tũ ad statũ quẽ habuerũt a sua ꝯditione. [⁊ de quorũdam auersione.] [⁊ de cõuersorum ꝯfirmatione.] [⁊ auersoruz obstinatiõe.] ¶ Hic determinat de ordinũ ⁊ donoꝝ ⁊ officiorum distinctione in multitudine beatoꝝ angelorum. ¶ Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo determiat de distin. ordinum. ¶ Scdo de ministerio ordinatoꝝ. 10. dist. ibi. [hoc etiam inuestigãdũ]. ¶ Prima in duas. ¶ Primo determinat̃ de ordinibus angelorum. ¶ Scdo inquirit vtrum hoies assumũtur ad ordines eoꝝ. ibi. [notanduz est]. ¶ Prima in duas. ¶ Primo ꝓcedit veritatez narrando. ¶ Scdo q̃oes incidẽtes mouẽdo. ibi. [iã nũc inquirere]. ¶ Prima in duas. ¶ Primo ponit nũerum ordinum. ¶ Scdo rationẽ nominũ. ibi. [h considerandum]. Et ista in tres. ¶ Primo ponit ordinũ noiationez. ¶ Scdo nominũ rõnez. ibi. [hec nomina]. ¶ Tertio mouet incidẽtez questionẽ. ibi. [sed oritur.] ¶ Tũc seqt̃ur illa pars que ibi incipit. [iaz nũc ingrere.] ¶ Et diuidit̃ in duas. ¶ Primo mouet q̃õnem de ordinũ distinctiõe [q̃tum ad tpale initiũ.] ¶ Scdo de equalitate angelorũ in eodez ordine existentiũ. ibi. [preterea ꝯsiderari oporz.] ¶ Tũc seqt̃ur illa pars que ibi incipit. [notanduz est:] in qua ingrit: vtrum hoies assumũtur ad ordines angeloꝝ. Et diuidit̃ in partes duas. ¶ Quia primo ꝓcedit opponẽdo. ¶ Secũdo determiãdo. ibi. [ex quo apparet]. ¶ Et ista in duas. ¶ Prio determiat ꝙ electi homies assumunt̃ ad ordines angeloꝝ. ¶ Secundo ꝙ numerus beatorum erit ꝓm numerum non illorum angelorum qui ceciderunt. sed ꝓm numerum beatorum. ibi. [non enim.]

Diuisio in duas. — Subdiuisio i. 2. — ꝑ⁹ ꝑncꝑ. subdiuisio. ꝑ⁹ ps ꝑncipalis. — 2⁹ ꝑncipa lis i duas — Hec ꝑ⁹ in duas.

Circa hanc distinctionẽ primo ꝓcedendum est narrando. ¶ Secũdo questiões mouẽdo. ¶ Circa narrationem sic ꝓcedẽdum est. ¶ Primo narrãda sunt quedã spectãtia ad hierarchie dispõnes: ⁊ earuz explanationẽ. ¶ Scdo quedã spectãtia ad hierarchiaz ⁊ ordinum distinctionem: ⁊ ad ordinum nomina: ⁊ nominum rationem.

Primo igitur sciẽdũ ꝙ Dyo. 3. c. ãgelice ierarchie sic diffinit ierarchiã. Hierarchia ẽ ordo diu⁹ ⁊ scia ⁊ actio dei forme q̃tum possibile est similans: ⁊ ad inditas ei illuminatiões diuinitus ꝓportionaliter in dei similitudinẽ ascẽdens. ¶ Item aliter diffinit eam in eodez ca. dicẽs ꝙ hierarchia est diuia pulchritudo: vt simpla: vt optima: vt ꝯsumatiua. ¶ Itẽ sic. ierarchia est ad deum q̃tum possibile est similitudo ⁊ vnitas. ipsum habens omnis sancte scientie ⁊ actiõis ducẽ. ⁊ ad suũ diuinissimũ decorẽ imutabiliter diffiniẽs q̃tuz est possibile reformat: ⁊ suos laudatores agalmata diuina perficit: specula clarissima ⁊ munda.

Hierarchia qd.

Prima diffinitio sic potest exꝑõi. hierarchia est ordo diuinus: idest potestas ordinata. ⁊ scientia dirigens potestatem: ⁊ actio quantum ad potestatis directe executionem. Vnde per ordinem notat personarum existẽtium in hierarchia officium: per scientiam directionem: per actionem

ꝑ⁹ diffõ.

ministerium dei forme quantum possibile est similans:
in quo notat similitudinē hierarchie in habitu ad bea/
tam trinitatē quantum possibile est: ꝛ ad inditas ei illumi/
nationes diuinitus proportionaliter in dei similitudine
ascēdēs hic notaē actualis similitudo hierarchie ad bea/
tam trinitatem prout possibile est. Unde vult dicere ꝙ
quantum potest ascendi per actualē ꝯtemplationē ad bea/
te trinitatis similitudinem sm ꝓportionē illuminatio/
num sibi diuinitus inditaꝝ. Unde cū dicitur. ad inditas
hec ꝓpositio ad ponitur pro hac prepositiōe per: vel pro
hac prepōne scdꝫ. vult ergo dicere i grosso ꝙ hierarchia
est personaꝝ sacrarū a deo ordinata potestas directa per
sciētiam similis deo put possibile est per habitus sacros.
Et magis similis p potestatis illius executionē. siue de/
um actualiter ꝯtemplādo: siue īferiores illuminādo: siue
Scda | hoies custodiendo. ¶ Scda diffinitio sm aliquos cōue
nit: hierarchie increate. qb⁹ videtur consentire trāslatio
abbatis vbi habeē sic. diuina pulchritudo cui assimilāde
sunt hierarchie āgeloꝝ: ꝛ holum sicut simplex ꝛ bona ꝛ
pricipaliē ꝯsumatiua et vlr mūda: ꝛ ab omni nō se decē/
te. In simplicitate notatur vnitas. In optimitate perso/
narum pluralitas: quia sūma bonitas hē exigit vt ipsa es/
sentie pluribus personis cōmuniceē. In ꝯsumatione no
tatur vnitas spectare ad perfectionē psonalis pluralita/
tis. ꝛ personalis pluralitas ad pfectionē ēbalis vnitatis
Nō est tamē intelligēdū ꝙ in trinitate sit hierarchia ita
vt inter personas sit ordo principādi. qꝛ inter diuinas p/
sonas est summa equalitas. Sed ordo principādi: quo pa
ter a nullo: filius a patre: spiritus sāct⁹ ab vtroqꝫ. Et qꝛ
hierarchia significat sacrū pncipatū inter personas que
sunt in hierarchiamō vr debere ꝯcedi trinitatē esse hie/
Tertia | rarchiā: nisi cuꝫ determiatione predicta. ¶ Tertia diffi/
nitio ꝯuenit hierarchie create. cui⁹ expositio sic patꝫ. In
ea enim describitur hierarchia quantū ad eius tendētiā in
deū. ¶ Primo per habitus deo assimilātes ꝛ ad vnio/
nem cum deo disponētes. cū diciē hierarchia est ad deuꝫ
quantum possibile similitudo ꝛ vnitas. ¶ Secūdo per ac/
tus cum dicitur ipsum habens sancte scientie ꝛ actionis
ducem. ꝛ prepōit sciētiam actioni. eo ꝙ sciētia dirigit ac/
tionem. ¶ Tertio quantum ad tendētie ꝛ vnionis stabili/
tatem cum dicitur: ꝛ ad suum diuinissimū decorem imu
tabiliter diffinitos idest intēdens. ¶ Quarto quantum ad
plenitudinis vbertatē i claritate ꝛ charitate. In hō ꝙ nō
solum sibi sufficit in cognoscēdo ꝛ amādo: sed potens est
etiaꝫ ꝛ perfecte volens alios adiuuare: cū dicitur quantum
est possibile reformat: ꝛ suos laudatores agalmata diuina
perficit specula clarissima ꝛ munda. pro agalmata diui/
Diffō magistral. | na habet translatio abbatis diuina insignia. ¶ Ex di//
ctis diffinitionibus ierarchie create extrahiē vna magi
stralis que talis est. hierarchia est rerum sacraꝝ ꝛ ratiōa/
lium ordinata potestas in subditis debitū retinēs prin/
cipatum: ꝛ accipiē ibi rationale inquantuꝫ ꝯprehendit in/
tellectuale. ita ꝙ diffinitio cōuenit hierarchie angelice ꝛ
ecclesiastice. ¶ Questio. II.

Hierar// chiaꝝ di stinctio. | SEcundo veniēdū est ad hierarchiaꝝ ꝛ
ordinū distictionē. Dico ergo ꝙ
hierarchiaꝝ alia est supcelestis: que est diuina: q
tū dici nō dꝫ hierarchia: nisi cū determiatōe su
pradicta. Alia celestis que est angelica. Tertia subcelestis
que est ecclesiastica. ¶ Angelica vō hierarchia distiguiē
in tres hierarchias. qꝛ quidam oēs sancti āgeli deum ime/
diate ꝛ clare videāt: ꝛ multa alia in ipso: sm tamē plus ꝛ
minus deū clare vidēt: ꝛ alia in ipso ꝯspiciunt. ¶ Sunt
enim quidam qui deum ita clare vidēt ꝙ nō tantum in
ipso ꝯspiciunt rationes sm quas deus de lege cōmuni re
git aliquas ptes mūdi determiatas vel vniuersuꝫ orbeꝫ.
Sed etiam rationes quibus ꝓdicta regit sm leges quas
dispensat ex priuilegio speciali. Et ex illis cōstituitur su/
perior hierarchia. ¶ Sunt alij qui quidam in ipso deo nō
ꝯspiciūt rōes qbus deus regit vniuersuꝫ ꝛ eius ptes de/
terminatas sm leges quas dispēsat ex ꝓuilegio speciali.
sed eis reuelantur a deo mediātibus āgelis prime hierar
chie: qñ placitum est diuine volūtati: tamen in deo im/
mediate ꝯspiciunt rationes quibus deus regit vniuersuꝫ
de lege cōmuni. Et ex illis constituta est media hierar/
chia. ¶ Sunt alij qui nec ad primā nec ad secūdam co/
gnitiōem attingūt: sed tantum imediate conspiciunt in
deo rationes quibus deus regit aliquas ptes mūdi deter
minatas de lege cōi. Et ex illis constituta est inferior hie/
rarchia. ¶ Distictio aūt ordinū in hierarchijs nō potest
accipi penes gradus sm quos āgeli eiusdem hierarchie
deum vidēt: vel alia in deo: qꝛ illi gradus multo plures
sunt quam tres: ꝛ non sunt nisi tres ordines in qualibet hie
rarchia. Dico ergo ꝙ distiguūē penes distincta ministe/
ria ad que exercēda diuina ꝓuidētia angelos deputauit.
omnes enim mediate vel imediate ministrāt. Unde apo
stolus ad hebre. i. oēs sunt administratorij spūs in mini/
steriuꝫ missi propter eos qui hereditatē capiunt salutis.
¶ Diuina. n. ꝓuidentia tertiā partē nobilioreꝫ supioris
hierarchie deputādo vł ordinādo admistrādū ea q volū
tatē disponunt ad incēdiū diuine dilectiōis. Et aliā ter/
tiam inferiorem prima ad ministrādum ea que disponūt
intellectū ad lucem diuine ꝯtēplationis. ¶ Et partem
tertiam duabus predictis īferiorem ad administrādum
ea que disponūt voluntatem ad trāquillitateꝫ que notaē
nomine sessionis. Supremā hierarchiam in tres ordines
ꝯuenienter distinxit. ¶ Et primus ordo a ministerio ad | Primus ordo.
qđ ordinatus est: ꝯuenienter dicitur seraphin. qđ interp̄e
taē ardor vel incendium: seu ardentes vel incēdentes: ꝛ
etiam qꝛ omnia dona inferioꝝ excellentius sunt in ordi/
ne supremo a nobilissimo dono qđ est diuine dilectionis | Scdus
incēdium debuit nominari. ¶ Secundus ordo inferior
primo a ministerio ad qđ ordinat⁹ est: dicitur cherubin:
qđ interp̄taē sciētie plenitudo. ꝛ etiā quia ordo nobilior
post seraphin: ideo a dono nobiliori post diuine dilectio
nis incendium debuit appellari. Illud autem donum est | Tertius.
scientie plenitudo. i. claritas diuine cognitiōis. ¶ Terti⁹
ordo a ministerio ad quod ordinatus est dicitur throni. i.
sedes: quo notatur pacis tranquillitas sm Ber. lib. 5. de
cōsi. capi. 8. ꝛ etiam qꝛ est ordo superior respectu ordinuꝫ
existētium in duabus alijs hierarchijs a nobiliori dono
post duo predicta dona debuit nūcupari. hec aūt est pax
mentis ꝛ trāqllitas: q causaē ex incēdio diuine dilectiōis
ꝛ ex luce diuine cogitationis. Et sm Ber. vbi pri⁹ intel
ligitur noie sessionis. ¶ Ulterius dico ꝙ diuina ꝓuidē/
tia parteꝫ tertiā in media hierarchia supremā deputan/
do seu ordinādo ad ea que generali regimini mundi ex/
pediūt seniētiandū ꝛ impanduꝫ. Et aliam tertiā imedia
te sequētem ad exequēdum. Et aliam tertiam que in illa
hierarchia est infima ad īpedimētuꝫ remouēdum. Me/
diam hierarchiaꝫ in tres ordines conuenienter distinxit.
¶ Et supremus ordo istoꝝ triuꝫ a ministerio ad qđ or/ | Quart⁹.
dinatus est: dñationes nominatur: ꝛ etiam quia alijs or/
dinibus inferiorib⁹ preest: merito nomie dominij cense | Quint⁹.
tur. ¶ Medius ordo illius hierarchie a ministerio ad
qđ ordinatus est: virtutes appellatur. ad virtuteꝫ enim
spectat exequi strenue ardua que rationabiliter imperā/ | Sextus.
tur. ¶ Inferior ordo illius hierarchie: ad qđ ordinatus
est potestates nūcupatur: remouēt enim impedimenta:
aduersarias potestates refrenādo ne tantū noceāt quan
tum nocerent si permitterentur. Et qꝛ hō ordo est imme/
diatus virtutibus ꝛ illis inferior: ꝛ virtus est quid pro/ | pᵒ ca.
pinquuꝫ potētie ꝛ ipsius complementum: vnde dicitur | T. c. 116.
virtus vltimuꝫ de potentia: ideo etiam huic ordini no/
men potestatis cōgrue assignatur. ¶ Dico etiam ꝙ di/
uina ꝓuidētia tertiaꝫ partē inferioris hierarchie supre/
maꝫ in

pœmā in ea ꝺputādo seu ordinādo ad custodiā ꝑncipū: ⁊ etiā prelatoꝝ. Et aliaꝫ tertiā imediate post eā: ad custodiā ꝓuinciaꝝ. Et tertiam partē aliam que in illa hierarchia est infima ad custodiā inferiorū ⁊ singulariū personaruꝫ. inferiorem hierarchiaꝫ in tres ordines cōuenienter distingit.

Septimo ¶ Et supremꝰ ordo huius hierarchie a ministerio ad qđ ordinatus est: dicitur ꝑncipatus: vnde ꝑncipatus vniuoce nō dicitur: cum dicitur hierarchia est sacer ꝑncipatus: ⁊ cuꝫ ordo iste dicit ꝑncipatus.

Octauꝰ. ¶ Medius ordo huius hierarchie a ministerio ad qđ ordinatus est: dicitur archāgeli ab archos qđ est ꝑnceps: ⁊ āgelus. custodiūt eniꝫ ꝓuincias: quarū partes sunt singulares persone inferiores: que ab illis que appropriate dicūtur angeli custodiūtur. Quia etiā hic ordo nulli alij ordini nisi inferiori qui nomē angeloꝝ appropriate sibi retinuit prelatus est: ideo nomē archangeloꝝ sibi cōuenienter assignatur.

Nonus. ¶ Inferior ordo huiꝰ hierarchie: ⁊ ex cōsequēti inter .ix. ordines inferior a ministerio ad qđ ordinatus est: angeli nūcupatur: quia enim angelus idem est ꝙ nūcius: ⁊ spiritus istius ordinis imediate personis inferioribus: que multe sunt: ⁊ quia plures habent supra se: ꝙ̄ ordo alius: quoꝝ omniū preceptis obtēperant: ⁊ que ab eis nobis annūcianda accipiūt: nobis annunciant: iđ nomen angeli sibi per appropriationē retinuit. Ad significandū etiaꝫ omnes alios ordines istum precellere: ⁊ oībus alijs istuꝫ subesse: oēs alij ordines nominētur nominibꝰ auctoritatis: ⁊ iste ordo sibi cōe nomē retinuit: qđ ē nomen humilitatis. ¶ Ex hoc aūt ꝙ quēlibet ordineꝫ nominaui tertiaꝫ partē vnius hierarchie nō intendo affirmare quālibet partem illaruꝫ triuꝫ cōtinere equalem numerū personarū numero alterius partis: qꝛ forte plures sunt in superiori ordine ꝙ̄ inferiori: vt volūt qdam.

Consequenter ꝓcedendum est questiones mouēdo: ⁊ ad presens possunt queri sex. ¶ Primo vtruꝫ angeli loquātur adinuicem sibi mutuo aperiendo cogitationes. ¶ Secundo vtrum superiores illuminent inferiores. ¶ Tertio vtrum inferiores illuminent superiores. ¶ Quarto vtruꝫ angeli oēs eiusdeꝫ ordinis sint equipotētes. ¶ Quinto vtruꝫ verū sit ꝙ superius distinctiōe sexta supposuimꝰ. s. ꝙ ad ordines angeloꝝ assumunī electi homines. ¶ Sexto vtruꝫ remanebunt angelorū distincti ordines post impletiōeꝫ numeri electoruꝫ. ¶ Questio. I.

Qō. I. Ar. ꝓ

Primo ostendo ꝙ angeli non loquuntur adinuiceꝫ. Greg. 2. lib. Moꝛ. non multū post ꝑncipiuꝫ. Vox angelorum est in laude cōditoris ipsa admiratio intime contemplationis: ergo locutio eoꝝ est cogitatio eoꝝ. Sꝫ intellectꝰ cogitādo tantū nō loquitur nisi sibi ipsi. Ergo vnus angelus alij nō loquitur.

Secūdo ¶ Item qui alij loquitur aliquaꝫ impressionē facit in virtute apprehēsiua ipsius audiētis Sed vnus angelus nihil potest in intellectu alterꝰ imprimere: cuꝫ vt superius habituꝫ est: nō possit materiaꝫ ad aliquā formaꝫ trāsmutare: qđ tñ minus est. Unꝰ ergo angelus alij loqui nō potest.

Tertio. ¶ Item deus nō potest voluntateꝫ suaꝫ alicui creato intellectui exprimere nisi aliquaꝫ impressionē faciendo in illo. Ergo nec angelus ꝑt suuꝫ cōceptuꝫ alij aperire nisi aliquā impressioneꝫ faciēdo in ipso. Sed h̄ nō potest facere: qꝛ nec per mediū corporale: cū nō possit esse mediuꝫ deferens similitudinum intelligibiliuꝫ: nec sine medio corporali: qꝛ tunc possent loqui adinuicē quātūcūqꝫ poneretur magna distātia inter vtrūqꝫ: qđ falsum videtur cum sint limitate virtutis ergo adinuiceꝫ loqui nō possunt.

Quarto. ¶ Itē loqui intelligibiliter nō videtur esse aliud ꝙ̄ cogitare cuꝫ loqui sensibiliter nō sit aliud ꝙ̄ voceꝫ ꝓferre. Sed angelus sola cogitatione alij angelo suuꝫ cōceptum nō manifestat: qꝛ tunc vnus angelus videre posset quicqd alius cogitat: qđ nō videtur veruꝫ: cū nec nostras cogitationes videre possint vt superius habitū est. ergo inter angelos nō est locutio: qua suos cōceptus possint adinuiceꝫ aperire.

In opꝫ

Contra Glos. super illud ꝑma ad Cori. 13. Si linguis hominū loquar ⁊c̄. Dicit ꝙ angeli ꝓpositi significāt minoribus qđ de dei volūtate primi sentiūt: qđ fit aliquibus nutibꝰ aut signis. Si locutio est cōceptus manifestatio: ergo inter āgelos est locutio que sibi inuicem suos cōceptus aperiunt. ¶ Item Zach. 2. angelus qui loquebatur in me egrediebatur: ⁊ āgelus aliꝰ egrediebatur in occursum eius: ⁊ dixit ad eum curre et loquere ad puerum istum.

Rñº Angelos loqꝫ adinuicem.

Respondeo ꝙ angeli loquuntur adinuicē. Cuius ratio est: quia locutio est conceptus manifestatio. Ergo cuꝫ vnus angelus suum conceptum alij manifestat ex intentione eidē loquitur. Angeli aūt aliquos conceptꝰ suos sibi adinuicē manifestāt: ergo ⁊ loquunī sibi adinuicem. Quod aūt sibi adinuiceꝫ aliquādo suos cōceptꝰ manifestent: bene ostēdūt auctoritates adducte ad hanc parteꝫ. Sed de modo manifestādi diuerse sunt opiniones.

De mō māifestādi. ꝑª opio

¶ Dicunt eniꝫ aliqui ꝙ quia ꝯceptꝰ in nobis duplici clauditur obstaculo. s. volūtate ⁊ corporeitate: ideo nō eo ipso ꝙ volumus: vt alius nostruꝫ cōceptum videat: ipsuꝫ apprehēdit vel videt. Sed oporꝫ ꝙ per aliquod signū noster cōceptus quasi extra corporeitatis obstaculum ponatur. In angelo autem cum non sit corporeus cōceptus: nō clauditur nisi obstaculo volūtatis: ⁊ ideo statim cuꝫ vult cōceptuꝫ suum ab alio angelo videri: alius angelus videt ipsum. ¶ Cui opinioni videtur fauere quoddā verbū Greg. 2. li. Moꝛ. nō multuꝫ post ꝑncipiuꝫ: vbi dicit sic. alienis oculis intra secretuꝫ mentis quasi post parieteꝫ corporis stamus: sed cum manifestare nos metipsos cupimꝰ quasi per lingue ianuā egredimur: vt quales simus intrinsecus ostēdamꝰ. Spiritualis autem natura nō ita est que ex mente ⁊ corpore cōposita dupliciter nō est. ¶ Sed h̄ opinio implicite superius improbata est dist. 3. vbi ostensum est angeluꝫ ꝓpria virtute nihil de nouo intelligere posse: nisi aliquam similitudinē de nouo recipiat. ¶ Videtur ergo mihi dicenduꝫ: ꝙ per h̄ vnus angelus alij suuꝫ conceptū manifestat de quodā radio spūali sibi cōnaturali: educit de potentia ad actuꝫ sui cōceptꝰ similitudinē quā mediāte illo radio vsqꝫ ad intellectuꝫ alterius angeli ꝓtendit: remanente tñ in illo radio intellectuali sicut in subiecto: quousqꝫ presentetur intellectui illius angeli ad quē est transmissa: qua mediāte sicut instrumētali agente: ille āgelus per suam virtutē actiuā tanꝙ̄ per ꝑncipale agens naturaliter educit de suo possibili ad actum spēm simileꝫ illi spēi que vsqꝫ ad ipsum ꝓtensa est: ⁊ cōceptui illius angeli qui sibi illam similitudinē presentauit. Et quia h̄ protensio similitudinis vel vt ꝓprius loquar trāsmissio: qꝛ in illa spē nulla est extensio: nūqꝫ est cōtra imperiū angelice volūtatis: ideo illaꝫ potest presentare vni ⁊ nō alij: ⁊ ita potest loqui vni absqꝫ h̄ ꝙ alij loquatur.

Ad ꝑᵐ

Ad primum in oppositum dicēduꝫ ꝙ in illa auctoritate nō loquitur Grego. nisi de locutione angeli ad deum. ⁊ bene veruꝫ est ꝙ illa vltra cogitationē ad deuꝫ relatam per intentionē voluntatis nihil addit reale: eo ꝙ deus per se ipsum perfecte ipsam cogitationē cognoscit.

Ad 2ᵐ ¶ Ad scđm dīcꝫ: ꝙ potest dici: ꝙ sicut substātia intellectualis creata materiā trāsmutat ad naturalē formaꝫ mediāte virtute naturali corporalis agentis: ita aliqualiter a simili vnus angelus per suaꝫ virtutē actiuā trāsmutat intellectū alterius angeli sub ratione qua est possibilis ad similitudinē intelligibileꝫ: mediāte illius intellectus naturali virtute actiua tanꝙ̄ ꝑncipali agēte: nisi ꝓpria voluntas ipsius angeli hāc

prohibeat transmutationem reddendo passiuum ipsius intellectus ad h vt per suū actiuū modo supradicto valeat trāsmutari.
Ad 3ᵐ ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ ad deferēdū illam similitudinē quā vnus āgelus vsq; ad intellectū alterius ꝓtendit mediū corporale necessariuz nō est. Nec ex hoc sequitur ꝙ possint loqui adinuicē in quātacūq; distātia: qꝛ cū ille radius spūalis mediāte quo similitudinem sui cōceptus vnus angelus vsq; ad intellectū alterius ꝓtēdit: sit finitus: ipm angelus nō pōt applicare simul oib' partib' spatij quātūcūq; magni. ¶ Uolūt tñ qdā ꝙ angeli possunt loqui adinuicē in quātacūq; distantia. Sed quia h videtur fauere illi articulo excōicato. s. ꝙ āgelus non est in loco nisi per operationem: primus modus dicendi videtur securior.
De radijs āgeloꝝ ¶ Et quia que dicta sunt in hac questione multuz dependens a cognitione illoꝝ radioꝝ intellectualiū: ideo dōm ꝙ illi radij quos alij vocant lumen angelo circūfusum: adeo ipsi angelo cōcreati sunt: ꝛ est substātia angeli radix eoꝝ aliqualiter ſm illaz similitudinē qua dicimus solem esse radicem suorū corporalium radiorū. Sed cum multe sint dissimilitudines: ista est vna inter alias. s. ꝙ radij solares a sole cāti sunt: non sic aūt predicti radij intellectuales ab angelo: immo sibi sunt ꝯcreati q̄zuis radicenꝭ in ipso. Nec dico ꝙ sint substantia: sed accidēs: vocādo accidēs quicqd nō est substātia nec pars substātie. Nec sunt extensibiles vt per se: neq; per accidēs: ꝛ tñ angelus potest illos facere presentes corporali: ita ꝙ sit dare terminū in maius: sed nō in minus. Et dum vnus angelus alij loqtur istos radios vel istud lumē spūale sibi intellectualiter circūfusuz vsq; ad intellectū angeli cui loquitur ꝓtēdit vel trāsmittit: absq; h ꝙ fiant in intellectu illius sicut in subiecto. Hi ergo radij intellectuales vltra substātiā angeli que est eorum radix ꝓtenduntur: vel vt ꝓprius loquar trāsmittuntur: qꝛ in ipsis nulla est extensio: ꝛ tñ per suum esse in sua radice cōseruantur semper presupposita primi agentis influentia. Substātie enim angeloꝝ ꝛ eoꝝ accidētia ꝛ spirituales radij fortioris sunt actualitatis: ꝛ ex cōsequenti minoris dependētie q̄z substātie corporales ꝛ earuz accidētia: ꝛ earū radij: q̄zuis substātie angelorū ꝛ oēs substātie corporales ꝛ eaꝝ accidētia ꝛ radij a prima causa ſm se totas simplr dependeāt. ꝛ ideo radij spūales substātie angelice: qꝛ sunt minoris dependētie ꝛ fortioris actualitatꝫ q̄z radij corporales substantie corporee possunt existere vbi nō est substātia que est radix eoruz sine alio subiecto sustentante seu deferēte. Sufficit enim eis ad eorū cōseruationē naturalē cuz influētia cause ꝑme eoruz ꝯiunctio nālis cum sua radice: ꝙ de corporalibus radijs vere dici nō potest. Et sicut angelus pōt esse presens spatio: ita ꝙ cuilibet parti presens totus: ita illud lumē ꝙ supra vocaui radios intellectuales simul esse totum presens angelo in quo radicatur: ꝛ alij angelo cui presentatur: ꝛ cuilibet
Ad 4ᵐ parti spatij in medio. ¶ Ad quartū dōm: ꝙ sicut loqui sensibiliter est vocez ꝓferre qua sensibiliter manifestatur proferētis cōceptus: ita loqui intelligibiliter est ꝓpriū cōceptuz manifestare. Sed qꝛ ipse conceptus per se met ipsum manifestaꝭ concipienti: ideo locutio qua angelus sibi ipsi loquitur nihil reale addit vltra sui cōceptus formationez: ipsa eniz sua cogitatio sub nomine qua se met ipsam sibi manifestat est locutio qua loquitur sibi ipsi: nō sic aūt dōm est de locutione qua alij loquitur: quia per h alij loquitur: ꝙ similitudinez sui cōceptus alij facit presentez qua suus cōceptus illi exꝑmiꝭ.
Q̄ō. ii. ¶ Q̄ō. ii.

Ar. ꝑᵒ SEcundo queritur vtrū angeli superiores illuminent inferiores. Et videtur ꝙ nō. Greg. 2. Moi. partuz post principium loquēs de angelis sanctis ait: quid de his que sciēda sunt nesciunt: qui scientē omnia sciunt. Sed qui omnia scit a nullo potest illuminari: qꝛ qui illuminatur instruitur de aliquo qđ nesciebat: ergo nullus āgelus ab alio potest illuminari.
Scdo ¶ Itez Math. 22. saluator loquens de electis hominib' dicit ꝙ in resurrectiōe neq; nubēt neq; nubētur: sed erūt sicut angeli dei in celo. Sz tunc vnus homo aliū non illuminabit. Quia sicut dicit Iere. 31. cap. nō docebit vltra vir ꝓximū suum: ergo videtur ꝙ nec modo vnus angelus illuminetur ab alio.
Tertio. ¶ Item nō est nisi triplex lumē nature: gratie ꝛ glorie. Sed quocūq; istorū luminuz intellectus nō potest illuminari nisi a deo: ergo vnus angelus ab alio nō illuminatur.
Quarto. ¶ Itez lumē intellectuale quedā forma est. Sed sicut dicit Aug. lib. 83. q. q. 51. mens nulla interposita substantia ab ipsa veritate formatur: ꝛ intelligit de veritate prima: ergo videꝭ ꝙ nullus intellectus ab aliqua substātia creata illuminetur.
Quinto. ¶ Item Aug. eodē lib. q. 53. dicit ꝙ soli deo conuenit illuminare animas. ergo a simili sibi ipsi cōuenit illuminare angelos.
Sexto. ¶ Itē intellectus beatus quietatus est. Sed nō potest quietari citra infinituz intensiue: ergo a simili videtur ꝙ nō possit quietari citra infinitū extēsiue. Sed qui cognoscit infinita: nihil ē nec esse potest ꝙ nesciat: ergo nullus intellectus beatus illuminari pōt: quia qui intellectū illuminat: ipsuz docet aliquid quod ante nesciebat.

In opᵐ. Contra Ecclesiastica hierarchia est ad exēplar angelice hierarchie ꝓut possibile est. Sz in ecclesiastica hierarchia superiores illumināt inferiores. Unde Apostolus ad Eph. 3. de seipso dicit. mihi autem omniuz sanctorū minimo data est gratia h euangelizare in gentibus inuestigabiles diuitias gratie xpi ꝛ illuminare omnes que sit dispensatio sacramēti absconditi a seculis in deo: ergo similr in angelica hierarchia superiores illumināt inferiores. ¶ Itē Dyo. in lib. de angelica hierarchia. capi. 4. dicit: ꝙ diuinus ordo legaliter statuiꝭ ꝑ prima secūda in diuinuz reduci. Sed ſm ipsum h reductio est per illuminationem: ergo angeli inferiores quos Dyo. secūdos vocat illuminanꝭ a ꝑmis.

Rñᵒ Angeli supiōes illumināt iferiores. Respondeo ꝙ āgeli superiores illumināt inferiores. Qꝛ sic pꝫ illuminatio intellectus est manifestatio veritatis eidē spectantis ad secundariā perfectionē ipsius in ordine ad lumē ꝑmuz: ꝛ ipsum acutiorē reddētis. Et quia vt supra dictum est: in hierarchiaꝝ distinctione superiores angeli: qꝛ deum clarius vidēt q̄z inferiores in ipso quasdaz leges spūles inspiciunt: ꝛ rationes ad quarū cōspectum inferiores per suuz essentiale lumē glorie nō attingunt aliquas de illis reuelant inferiorib' quādo est placituz diuine voluntati nō efficiendo vt inferiores illas leges in deo cōspiciant: sed tātūmodo disponendo: quia solus deus potest efficere vt aliqua veritas nude videatur in ipso. ¶ Huic aūt cōsonat quedaz Glo. super illud ꝓs. Da mihi intellectū vt discaz mādata tua. vbi diciꝭ sic. Ita dicitur angelus intellectuz dare homini vt quisq̄z dicitur lumen dare domui: cui fenestrā facit: cuz eam sua luce nō penetret ꝛ illustret: ergo similr angeluz nō illuminat nisi dispositiue loquēdo de isto altissimo modo illuminationis. quia loquendo de modo illuminationis: quo tantū sigtur intellectui de veritate: qꝛ ita est vel de illo quo veritas ostenditur intellectui in aliquibus causis secūdis: superior angelus potest inferiorez illuminare effectiue: si aliquid illorum nesciat que in causis secūdis possunt ostendi. Supradicta autem illuminatio dicitur etiaz purgatio ꝛ perfectio sub alia tamē ꝛ alia ratione. Dicitur enim illuminatio quantuz ad luminis traditionez ꝛ receptionez. Purgatio quātum ad nescientie remotionē: perfectio quantum ad actualez cognitionem in quā dirigit illud lumē. Unde Dyoni. de angelica hierarchia capi. 7. vltra medium. Purgatio est ꝛ illuminatio ꝛ perfectio diuine scientie assumptio.

¶ Ad ꝑmum

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dōm: q illa aucto
ritas Greg intelligitur de his q
scienda sunt ab his ex debito: nō q sciant omnia scibilia
Unde post auctoritatē allegatam imediataz sequitur: q
Ad 2^m eorū scientia cōparatione nostre valde dilatata est: sed tn̄
cōparatione diuine scientie angusta. ¶ Ad scd̄m dicen
duz: q illa auctoritas Iere. intelligitur de cognitione di
uine essentie s̄m se. Unde postq̄ dictū est. Nō docebit
vltra vir proximuz subiungitur: et vir fratrē suum dicens
cognoscite dn̄m: oēs enim cognoscēt me a minimo eoz
vsq3 ad maximuz dicit dn̄s. Angelus autē superior infe
riorem nō illuminat quātuz ad diuine essentie cognitio
nem: qr eaz oēs imediate vident et clare: q̄uis vnus alio
clarius. Et si vltra arguas q vnus homo beatus post iu
diciuz nihil alij reuelabit reuelatiōe que illuminatio dici
Ad 3^m possit: ita bene cōcedo q nec etiā vnus angelus alij post
iudiciuz. ¶ Ad tertiū dōm: q vnus angelus nō illumi
nat alium sibi tradēdo lumē nāe vel gratie vel glorie: sed
eius intellectū disponēdo ad h vt aliquid in deo videat:
q ante nō videbat ad qd effectiue eleuatur imediate di
uina virtute: vel sibi nūciando veritatē aliquā spectan
tem ad statuz nāe vel gratie vel glorie significando tan
Ad 4^m tuz: qr ita est: vel faciēdo ipsum intelligere qn̄ ita est per
aliquas causas secūdas. ¶ Ad quartuz dicenduz: q illa
auctoritas Aug. intelligitur de lumine glorie et gratie: de
qua formatione dicit Aug. i. super Gen̄. nō multuz post
principiuz: in eo q scriptura narrat: dixit deus fiat lux:
intelligamus dei dictuz incorporeū in natura verbi eius
Ad 5^m coeterni reuocātis ad se in perfectionē creature: vt non
sit informis sed formetur. ¶ Ad quintū cum dicitur q
soli deo conuenit illuminare animas rc̄. Dico q illa au
ctoritas intelligitur de lumine gratie et glorie: qd pz: qr
imediate subiungitur et seipsuz eis ad perfruenduz pre
bendo sapiētes beatasq3 prestare. De qua illuminatione
loquitur Aug. i. super Gen̄. nō multum ante mediuz: di
Ad 6^m cens: q intellectualis vita nisi ad creatorē illuminanda
cōuerteret fluitaret informiter. ¶ Ad sextū dōm: q nō
sequitur: q si intellectus nō possit quietari citra infinitū
intensiue: q nō possit quietari citra infinituz extēsiue: qr
p̄muz infinitū est eius p̄ncipiū: et est imago illius infini
ti: et nat^a ab illo recipe suaz perfectionē et conatus nulli^a
rei quiescit quousq3 cōiungatur cuz suo p̄ncipio: et ima
go tenditur in rez cuius est imago quantū potest: et illud
a quo natū est aliquid recipere suā perfectionē tendit na
turaliter put potest. Istā autem triplicē habitudinē nō
habet intellectus ad infinitū extēsiue: nec ad aliquid ali
ud: et ideo si aliquid intellectus ita deo cōiungeretur per
clarā visionē q nihil aliud videret ab ipso quietaret. qc
quid autē aliud videret nisi videret ipsum deū quietari
nō posset. Unde Aug. lib. 5. cōfes. longe post principium
Infelix homo qui scit oīa illa: te autē nescit: beatus autē
Qō. III^a qui te scit: etiā si illa nesciat: qui vero te et illa nouit: non
pp illa beatior: sed pp te solū beat^a est. ¶ Qō. III.

Ar. p^o **Tertio queritur** vtrū angeli in
feriores illumi
nent superiores. Et videtur q sic. Super illō
ad Eph. 3. Ut innotescat principib^a et potesta
tibus rc̄. Dicit Glos. Hiero. angelicas dignitates supra
memoratū mysteriū. s. redemptionis nostre ad purū nō
intellexisse: donec cōpleta est passio xp̄i et apostoloz pre
dicatio per gētes dilatata. Si ergo homines qui sunt in
feriores angelis: angelos illuminauerūt de mysterio no
stre redēptionis. Uidetur similr̄ q angeli inferiores pos
Secūdo sint illumiare superiores. ¶ Itez illuminatio est verita
tis manifestatio prius incognite. Sed inferiores angeli
cuz loquātur superiorib^a eis manifestāt veritatez de suis
Tertio. cōceptibus quos ante nesciebāt: ergo videtur q ipsos il
luminēt. ¶ Itez ecclesiastica hierar. est ad exemplar an
gelice. Unde Ber. 3. de cōside. nō multū ante finem. lo
quens de ecclesiastica hierar. dicit q exemplar habet in
celo. Sed in ecclesiastica hierar. inferiores quādoq3 illu
minant supiores. Ergo a simili ita est in angelica hierar.
¶ Itē de^s qn̄q3 aliqd opat in istis iferiorib^a p̄ter ordinē Quarto.
substātiaz corpaliū supioz: ergo a sili de^s qn̄q3 illuminat an
gelos inferiores nō mediātibus superiorib^a: ergo quan
doq3 angeli inferiores aliqua secreta dei sciunt que nesci
unt superiores. Cum ergo ea manifestare possint supio
ribus: videt q possint eos illuminare.

Contra Diony. de āgelica hierar. cap. 15. dicit hāc In opp^m
sniam: q si superiores regerent ab inferio
ribus esset cōfusio. Unde patz q non vult superiores ab
inferiorib^a illuminari. ¶ Item Magister distin. p̄senti
dicit. q omnia dona gratiaz superiores ordies sublimi^a
et perfectius perceperūt: ergo cuz omnis notitia secreto
rum dei ad donuz gratie pertinere videatur: nulla noti
tia secretoz dei est in angelis inferiorib^a q nō sit in supio
rib^a: et sic supiores ab iferiorib^a nō illuminant.

Respondeo q inferiores nō illuminēt supio Rn̄^o
res q̄uis loquant eis. Ut eniz su Angeli i
pra dictū est: illuminatio est mōifestatio veritatis spectā feriores:
tis ad secūdariam perfectionē intellectus in ordine ad lz loquāt
lumē primū: et ipsuz intellectū acutiorez et clariorez red supiorib^a
dentis. Nullā autez veritatē talem sciunt angeli inferio nō tn̄ eos
res: quā nesciāt perfectius superiores. Cuz ergo manife illūinēt.
stare intellectui veritatem sit ipsum docere veritatē quā
prius nesciebat: vel quā nō ita perfecte pri^a sciebat: sequi
tur q angeli inferiores nō illuminēt superiores.

Ad primuz in oppositum dōm: q cuz filius nō Ad p^m
tantū inquantuz deus: sed etiaz in
quantū homo sit dn̄s angeloz: decens erat vt discipulis
suis: maxime quādo visibiliter cōuersabatur cum eis ali
qua reuelaret nō mediātibus angelis: et ideo aliquā veri
tatem de mysterio redemptionis nostre sciuerūt anteq̄
omnes angeli eaz scirent. Nō cōcurrit autē talis decen
tia: vt aliquis reuelet angelis inferioribus nō mediātib^a
superioribus. ¶ Uel potest dici s̄m aliquos q per predi
cationez apostoloz āgeli nō didicerunt illa de mysterio
nostre redemptionis que prius nesciebant. Sed per gē
tiuz conuersionē in cognitionē veritatis venerunt nō p
doctrinā apostoloz nisi per accidēs inquātuz per eorum
doctrinā gentes cōuerse sunt. ¶ Ad secūduz dicendum Ad 2^m
q q̄uis angeli inferiores suos cōceptus superiorib^a ma
nifestent: nō tamē eos illuminēt: q̄uis eniz omnis illu
minatio sit locutio: nec tamē ecōuerso. Sola enī illa locu
tio qua manifestatur veritas spectās ad secūdariam per
fectionē intellectus in ordine ad lumē primū: illumina
tio est. H autē nō facit angelus inferior aperiēdo superio
ri suuz cōceptum. Sicut enim si discipulus dicat magro
ego nō intelligo istaz ppositionē: vel ego sum iocundus
in corde: vel aliquod aliud tale nō dicitur illumiare ma
gistrū: q̄uis illi aperiat aliquid q ante nesciebat. Ita cū
angelus inferior exprimit āgelo superiori nescientiā quā
habet de aliqua re: vel aliquid aliud tale non illuminat
eum: q̄uis loquatur ei: quia talis veritas per talem mo
dum aperta nō spectat ad secundariā perfectionez intel
lectus angeli superioris q̄uis si hanc veritatē deus ostē
deret in seipso angelo superiori imediate vel vni alij me
diante alio superiori: illuminatio dici deberet: ratiōe mo
di eam accipiendi: eo modo q ratione talis modi accipi
endi ad secūdariam perfectionem intellectus spectaret.
¶ Ad tertium dicendum q non est simile de ecclesiasti Ad 3^m
ca et angelica hierarchia: quia in ecclesiastica aliquando
sunt aliqui in potestate superiores qui nō sunt aliquibus
suis inferiorib^a sanctiores nec in scientia clariores: sz ecō
uerso: et ideo superiores interdum illuminantur ab infe
rioribus. In angelica autez hierarchia omnes illi q sunt

superiores:sunt ꝛ scientiores ꝛ in intellectu clariores ꝙ̄ inferiores:ꝛ ideo ab illis nō illuminanē. ¶ Ad quartū̄ Ad 4ᵐ dōm:ꝙ in effectib⁹ egredientib⁹ adeo p cās scdas est ordo ad cām primā ꝛ cām scdaꝫ:ꝛ sicut cā scda est sub cā prima:ita ordo effect⁹ ad cām scdam est inferior ꝙ̄ ordo ipsi⁹ ad cām primā:ꝛ iō cū diuina ꝓuidētia videt ꝙ ꝑtermissio ordinis effectus ad cām scdam expedit ad h̄ vt effectus excellentius ordinenē in cām ꝑmā.operaē qñqꝫ non mediantib⁹ causis secūdis effect⁹ sensibiles:q a causis secundis ꝙ̄uis p modū aliuꝫ possent ꝓduci.h̄ aūt ꝑtermissio ordinis effectus ad cām scdam in angelis in nullo expediret nobis ad h̄ vt excellentius ordinaremur in cāꝫ primaꝫ:eo ꝙ nō cadit sub nostra appꝛehēsione sicut qñ ē respectu sensibiliū effectuū:ꝛ ideo per illā nō excitaremur sicut per istā:ꝛ pp h̄ ordo effectuū intellectualiū in ipsis angelis ad suas cās secūdas nūꝙ̄ ꝑtermittiē. Vñ ꝙ̄uis oēs angeli sancti imediate habeant a deo grām ꝛ glīam nulla tñ illuminatiōe spectās ad actū hierarchicū descēdit adeo in inferiores angelos nisi mediantib⁹ supiorib⁹:ꝙ̄uis de⁹ alr̄ posset facere si vellet. ¶ Qō.IIII.

Qō. IIII

Ar. p⁹ **QUarto queritur** vtrū angeli eiusdē ordinis sint eqpotētes. Et vr̄ ꝙ sic. Qꝛ ſm Dio. 9.ca.angelice hierarchie.archāgeli sunt eqpotentes ꝑncipatib⁹. Cū ergo principatus ꝛ archāgeli sint diuersoꝝ ordinū vt superi⁹ habitū est. Multo forti⁹ oēs Secūdo angeli eiusdē ordinis sunt eqpotētes. ¶ Itē ſm Greg. Homel.35.super euāgeliū Luc.super illud Luc.15.erant appropinquātes ad iesum. Ordo āgeloꝝ est multitudo celestiuꝫ spūuꝫ q inter se in aliquo munere similanē:sicut ꝛ in nālū datoꝝ munere ꝯueniūt:ergo vr̄ ꝙ oēs angeli vnius ordinis:nō tm̄ sunt eqpotētes in grā:sed etiaꝫ in Tertio. nā. ¶ Itē si inter angelos eiusdem ordinis esset gradus sequereē ꝙ inferior in ordine superiori magis cōueniret cū supmo ordinis imediate sequētis:ꝙ̄ cū supremo ordinis:qꝛ plura essent media inter se ꝛ supremū ordinis sui:ꝙ̄ inter se ꝛ supremū ordinis imediate sequētis:h̄ aūt vr̄ Quarto. incōueniēs. ¶ Itē oēs angeli eiusdē ordinis: videnē eē eiusdē spēi:qꝛ nō est conuenienter vnus ordo constitutus ex reb⁹ diuersis in spē. Sꝫ oēs angeli eiusdē spēi equales sunt in natura.ergo ꝛ in gloria:quia omnes boni ex toto conatu se disposuerunt.

In opᵐ **Contra** Diony.x.ca.angelice hierarchie.vult ꝙ in quolibet ordine sint primi medy ꝛ vltimi. ¶ Iteꝫ in ordinib⁹ ecclesiastice hierarchie non oēs eiusdem ordinis sunt eqpotētes:in ordine enim epōꝝ qdaꝫ maioreꝫ habent sufficientiā ad perfectionē sui officy: ꝙ̄ alij ꝛ sic de alijs:ergo silr̄ in eadē ordine angelice hierarchie quidā habēt perfectiorē sciaꝫ ꝛ potētiā ad exequenduꝫ officiū ad qꝺ deputati sunt ꝙ̄ alij.

Rñ⁹ Angelos eiusdē ordinis nō eē eqpotētes silr̄. **Respondeo** ꝙ nō omnes angeli eiusdem ordinis sunt equipotētes nec in sciētia dirigēte:nec in volūtatis perfectione: nec in potētia exequēte officium ad qꝺ sunt deputati. Cuꝫ enim dicat Aug.19.de ciui.cap.13.ꝙ ordo est pariuꝫ dispariūqꝫ rerū sua cuiqꝫ loca tribuēs dispositio:videtur ꝙ in ordine eadem angeloꝝ sit disparitas:ꝛ aliquo modo paritas. Disparitas sicut iaꝫ dictū est. Paritas in h̄ ꝙ ad ideꝫ officiū deputati sunt:vt seraphin ad administrandū mediantibus alijs angelis ea que disponūt volūtatē ad diuine dilectionis incendiū. Quia tñ pp personaꝝ disparitatē ꝙ̄uis ꝓportionatā illud officiū dispariter exequunē:ꝙ̄uis ꝓportionalr̄:cōcedendū est nō oēs angelos eiusdē ordis esse eqpotētes simplr̄:sed eqpotētes ſꝫ aliqd.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dōm ꝙ illa auctoritas intelligenda est de eqpotentia nō simpliciter:sed in modo recipiendi diuinā illuminationē:vel aspiciendi in deo cōes leges ꝛ rōnes quibus deus regit aliquas partes mundi determinatas:ꝛ angeli eiusdē ordinis dicunē equpotentes ſm qd.s.inꝙ̄tū sūt ad idē ministeriū ordinati. ¶ Ad scdꝫ dōm ꝙ illa auctoritas loqtur de silitudine.silitudo aūt nō dicit equalita/ Ad 2ᵐ tem. Vñ nec aduerbiū silitudinis est nota eq̄litatis: ꝛ iō nō est idē dicere:diliges ꝓximū tuū sicut te ipsuꝫ:ꝛ ꝙ̄tū te ipm. ¶ Ad tertiū dōꝫ:ꝙ ꝛ si detur ꝙ inferior de ordi Ad 3ᵐ ne superiori magis ꝯueniat cū supremo ordinis imediate sequētis in aliqb⁹ sicut in actib⁹ essentialib⁹ glīe:nō tñ ex h̄ seqtur ꝙ magis ꝯueniāt in officio. ¶ Vel pōt dici ꝙ ꝙ̄uis nullus angelus nec aliq̄ alia creatura sit media inter inferiorē angelū supremi ordinis:ꝛ superiorē ordinis imediate sequētis:tñ magis inter se distiguunē: ꝛ in nā ꝛ in glīa:ꝛ in officio:ꝙ̄ inferior ꝛ superior eiusdem ordinis:ꝛ si deo placeret plures gradus in nā angelica posset facere inter inferiorē supremi ordinis: ꝛ superiorē ordinis imediate sequētis:ꝙ̄ facti sint inter inferiorē ꝛ superiorē eiusdē ordinis. ¶ Ad ꝙ̄rtū dōm:ꝙ accipit vnuꝫ Ad 4ᵐ dubiū.s.ꝙ oēs angeli eiusdē ordinis sunt vnius spēi: qꝛ cū nūerus angeloꝝ ſꝫ Dio.14.cap.ange.hierar.excedat oēm numerū mālū reꝝ. Videē aliqb⁹ ꝙ incōueniēs est ponere tm̄.ix.spēs angeloꝝ. Vñ isti non hñt pro incōuenienti ꝙ plures āgeli diuersaꝝ spēꝝ sint ordinati ad idē ministeriū. ¶ Peccat et arᵐ in supponēdo ꝙ āgeli eiusdeꝫ spēi sunt eq̄les in nā. Cū ꝓbatum sit superi⁹ dist.3.ꝙ deus in eadeꝫ spē potuit facere plures angelos in nālib⁹ inequales. Vtrū aūt sic fecerit vel non fecerit:nobis certuꝫ nō est.ꝓbabile tñ est ꝙ sic fecerit:qꝛ vt inferi⁹ ostēdetur sic factū est in alabus. ¶ Qō.V.

Qō.v.

Ar. p⁹ **QUinto queritur** vtꝝ ad ordines āgeloꝝ assumunē electi hoies. Et vr̄ ꝙ nō. ſm Greg. in quadā homel. sup illud Mar.vlt. Recūbētib⁹.xi.discipulis. Quatuor sūt gnā entiū:entia nō viuētia:viuētia nō sentiētia: sentiētia nō rōnalia: rōnalia sicut hoies:intellectualia:sicut angeli. Sꝫ ꝑma entia non pñt trāsire ad ordinē secūdoꝝ:nec scda ad ordinem tertioꝝ: nec tertia ad ordinē ꝙ̄rtoꝝ.ḡ a simili nec hoies ad ordines angeloꝝ. ¶ Iteꝫ angeli inferiores nūꝙ̄ assumenē ad or/ Scdo dineꝫ superioꝝ:ḡ multo min⁹ assumenē homies ad ordines angeloꝝ. ¶ Itē que nō ꝯueniūt in officio: nō cōue/ Tertio. niunt in ordine deputato ad illud officiū. Sed aīe beate nō ꝯueniūt in officio alicuius ordinis angelici.ḡ nō sunt in ordinibus angelorum.

Contra Matth.22.dicit saluator de electis ꝙ erūt In oppᵐ sicut angeli dei. ¶ Itē Magr̄ in lrā ꝛ assumit a Greg. Homel.34.super euāgelia.dicit hoies assumendos in ordine angeloruꝫ.

Respondeo ꝙ ad quēlꝫ ordinē āgeloꝝ aliqui Rñ⁹ Ad quēlibꝫ ordinē āgelorū aliqui electi homies assumenē. electi hoies assumenē. Sꝫ vtruꝫ oēs vel nō oēs:de hac sunt opiones. Aliqui eniꝫ sentire videnē ꝙ oēs:qꝺ⁹ multū ꝯsonare videtur Magr̄ in lrā. ¶ Alij aūt vr̄ ꝙ oēs assumenē:sed sicut aliq pauci qui pp excellētiā meriti:sunt supra quēlibꝫ ordinē angeloꝝ: ꝙ expresse de beata virgine tenet ecclia. Ita dñt ꝙ erūt aliq electi qui nō erūt tāti meriti vt equenē cuicūqꝫ angelo in glīa:ꝛ isti decimū ordinē cōstituēt. Et huic opioni cōcordat:decime drachme inuētio:ꝛ solis per decem gradus descēsio:ꝛ ipsius denary ꝑfectio. Dicit.n.Glos. super illꝺ Luc.15. Que mulier hñs drachmas.x.decem drachmas mulier habuit:cū nouē ordinib⁹ āgeloꝝ additus est decimus:vt cōpleret numerus electoꝝ. Et sic pꝫ ꝙ p decimā drachmā mltitudo electoꝝ significaē. Per descensionē et solis decē gradib⁹ de qua habetur Isa.38. descensio filij dei ad nostre nature assumptionem ꝓpter salutem hominū significatur.

Ad primum in oppositū dicenduꝫ: ꝙ nō est Ad pᵐ simile de cōparatione brutoꝝ ad homines

homines ⁊ hominū ad angelos: q2 bruta nō possunt ap/prehēdere intelligibilia: q possunt homines. Sz homi/nes ⁊ angeli in h cōueniunt: q tam illi q̄z isti intelligibi

Ad 2m lia apprehēdunt: q̄uis per alium ⁊ aliū modum. ℂ Ad secundū dōm: q q̄uis angeli inferiores nū q̄z assumun/tur ad ordines superiorū: tamē aliqui homines assumū tur ad ordines angelorū. Angeli enim quārū ad primū essentiale in prima sua electione meruerunt: ⁊ statim ob/tinuerunt. Unde non est mirū si multi homines ppter tēpus merēdi plixius: ⁊ ppter sanctorū adiutoriū ⁊ me ritū christi iam exhibitū: propter que gratia infundi/tur abundantius: merean̄t multis angelis in gloria ade/

Ad 3m quari. ℂ Ad tertiū dōm: q illa assūptio nō itelligit̄ quo

Qō. ii. ad ꝯueniētia officij sed premij. ℂ Qō. VI.

Ar.p° **S**Exto queritur vtrū remanebunt angelorū distincti ordines post impletionē numeri ele/ctorū. Et videt̄ q nō. Apl's scda Cor. 15. Dicit de xpo q euacuabit oēm pncipatum ⁊ potestatē: supple

Secūdo post impletionē numeri electorū. ℂ Itē Glo. super eun dē locū dicit: q oib' collectis omnis prelatio cessabit: q2

Tertio. necēia nō erit. ℂ Itē distinctiones ordinū attendun̄t pe nes distinctas ministeria ad que angeli deputati sunt. Sz post impletionē numeri electorū illa administratio cessa bit: q2 electi illa administratione amplius nō indigebūt. ergo vr̄ q cessabit distinctio ordinum.

In op'm **C**Ontra post impletionem numeri electorū: illi qui modo sunt inequales: ⁊ in natura ⁊ in gratia in eadem inequalitate remanebunt: ergo illi idem gradus qui modo sunt inter angelos post iudicium re/manebunt: ergo a simili ⁊ idez ordines. ℂ Item distin/ctio inter ordines angelorū est ad pulchritudinē eccle/sie triumphātis. Sed post ipletionē nūeri electorū nihil diminuet̄ de pulchritudine eccl'ie triūphātis: sz augebi/

Rn° tur: ergo inter angelos distinctio ordinū remanebit.

Ordines angelorū post iple/tiōez nūe ri electo/rū distin cti mane būt i nāt glia: ū tn̄ in execu/tiōe mini sterij. **R**espondeo q quantū ad rationē excellentie in natura ⁊ gloria ordines remane bunt distincti. Sed quātum ad executionē ministerij ad qd ordinati sunt nō: q2 executio illius ministerij est mo/do ppter electos: qui tunc ea nō indigebūt. Clare tamē ab omnibus videbitur qui ad que ministeria fuerūt de/putati. ℂ Ex predictis patere potest solutio argumen/torum ad vtrāq3 partem.

CIrca litteram cherubin ⁊ sera/phin. Notādum q h nomina desinētia in IN sunt neutri gene ris ⁊ pluralis numeri: ⁊ ponūtur pro toto col legio. Desinētia in IM sunt masculini ⁊ pluralis nume/ri: ⁊ ponūtur pro pluribus personis eiusdē ordinis. Sz seraph ⁊ cherub sunt masculini generis ⁊ singularis nu meri: ⁊ significant vnā personā illius ordinis. Inferio/res v̄rtutes archāgeli angeli. ℂ Contra Dio. de angelica hierarchia. cap. 8. ponit virtutes in media hierarchia: ⁊ principat' in inferiori hierarchia. ℂ Rn̄deo q in re nō est ꝯtrouersia: sed tm̄ in noīe: q2 qd Dio. vocat virtutes: magr̄ vocat pncipat': ⁊ ecōuerso: q2 ordo hui' rei cēset̄ noīe: q̄z plenius accepit in munere. ℂ Cōtra ordo sera/phin plenius accepit sciaz: q̄z cherubin. ℂ Rn̄deo q h qd dr̄ pleni' oz referri ad inferiores: q̄uis aūt cherubin nō plen' accepit sciaz: q̄z seraphin: tn̄ plen' accepit eam q̄z aliq̄s sub eo. Pōt ēt pdictū v̄bū sic glosari. s. q glz or/do dnoiat̄ a dono excellētiori qd hz si nō ab illo denoiet̄ ordo supior oīa in mēsura ⁊ nūero ⁊ pōdere disposuit. i. vnicuiq3 creature dedit eē terminatū per mēsurā: distin ctū p numerū ordinatū p pōdus non iuxta numerū eorū q ceciderūt: sz eorū q pmāserūt homies ad beatitudinez admittent̄: Et h opio ē pbabilior q̄z illa q̄ dicit q hoies saluati erunt tot ⁊ nō plēs q̄z illi āgeli q ceciderunt.

ℂ An oēs spūs celestes mittantur: ⁊ ponit duas opiniones ⁊ auc̄tes q̄bus innitun̄t. Dis. X. Dist. X.

HOc etiam inuestigandū est. Utrū oēs illi celestes spiritus ad exteriora nū cianda mittantur. Quidaz putant aliquos in illa multitudine esse qui foras pro officio exeūt: alios qui intus semper assistunt: sicut scriptū est in Daniele. Milia miliū ministrabant ei: ⁊ decies centena milia

assistebant ei. Item Dionysius in hierarchia Diony. que sacer principatus dicitur: de prelatione spi rituū ait. Superiora illa agmina ab intimis nunq̄ recedunt: quoniam ea que preeminent vsum exterioris officij nūq̄ habēt. His aucto ritatibus innitūtur qui angelos mitti: nisi in feriores inficiantur.

ℂ Obiectio contra illos.

Quibus obijcitur qd Esaias ait. Uo lauit ad me vnus de seraphin qui ordo superior est ⁊ excellētior. Ideoq3 si de illo ordine mittuntur: nō est ambigēdū quin etiā ⁊ de alijs mittātur. Apostolus quoq3 ait. Omnes sunt administratorij spiritus in mini sterium missi. His testimonijs asserunt quidaz omnes angelos mitti. Nec debet indignū vi deri si etiaz superiores mittātur: cū ⁊ ille qui creator est oīuz ad hec iferiora descēderit.

ℂ Questio si omnes mittuntur: cur vnus tantū ordo nomine angelorū censetur.

HIc oritur questio si omnes mittun tur ⁊ nuncij dei existunt: quare vnus tātūmodo īter nouē ordines angelo

rū nomine cēsetur? Ad quod quidam dicunt Rn̄sio quorūdā. omnes quidē mitti: sed alios sepius ⁊ quasi ex officio iniūcto: qui proprie angeli vel archā geli nominātur. Alios vero rarius mitti: scilz maiores causa extra cōmunē dispensationem oborta: qui cū angelorum mysterium suscipi unt: etiaz nomen assumunt. Unde in ps. Qui facit āgelos suos spiritus: quia illi qui natura spiritus sunt: aliquando angeli. i. nūcij fiunt.

ℂ Putant quidā Michael Gabriel Raphael de superiori ordine fuisse: ⁊ sunt nomina spiri tuum ⁊ non ordinum.

Et putant illi Michael Gabri el Raphael de su periori ordine fuisse. Michael interpretatur quis vt deus Gabriel fortitudo dei Raphael medicina dei. Nec sunt ista nomina ordinum sed spiritui. Et dicūt quidā singulū horū vni' pprie ac singulariter spūs esse nomen Alij vō nō vnius singulariter ⁊ determinate: sed nunc huius nūc illius esse nomē: sm qualitatē eorū ad que nūciāda vel gerēda mittuntur: sicut ⁊ demonū quedā nomia sunt: que quidā putāt

esse vnius ꝓpria. Alij vero pluribus cōia. Diabolus quippe qui grece ita vocatur ꝛ criminator interpretaṯ: vel dorsuꝫ fluēs hebraice diciṯ sathan.i.aduersarius. Dicitur ꝛ belial.i.apostata ꝛ absq̃ iugo. Dī ēt sicut athan.i.additamentū eoꝝ: ꝛ alia plura repies noīa: q̄ vel vni⁹ spūs sunt ꝓpria vel pluribus cōia.

❡ Quomodo determinēt ꝑdictas auctes q̄ videtur aduersarij qui dicūt oēs angelos mitti.

Qui autem oēs angelos mitti asserunt ꝑmissas auctoritates Danielis.s.ꝛ Dionysij ita determināt dicunṯ superiora agmina deo assistere: ꝛ ab intimis nunq̄ꝫ recedere: nō qn aliqn̄ mittanṯ: sed q: rarissime ad exteriora ꝓdeūt: neq̄ꝫ tūc ab intimis recedunt: sed dei pn̄tie ꝛ ꝯtēplationi semp assistunt: qđ ēt faciūt q frequēter mittūtur.

❡ Quos alij dicant mitti ꝛ quos dicant nō mitti cum determinatione auctoritatum que videntur sibi aduersari.

Alii vero dicunt tres ordines supremos.s. cherubin ꝛ seraphin ꝛ tronos ita creatori assisteṯ q̄ ad exteriora nō exeunt. Inferiores autē tres ad exteriora mitti. Tres vero medios inter vtrosq̄ꝫ cōsistere nō modo dignitate vel loco: sed ēt officio: q: preceptū diuinū a superioribus accipiūt: ꝛ deferunt ad inferiores. Ideoq̄ꝫ cū supremi medijs ꝛ medij imis atq̄ꝫ hi hoībus preceptū dei nunciēt merito oēs angeli nominari debent. Et ob id forte apostolus ait: oēs spūs administratores esse filij ꝛ mitti in ministerium. Uel per oēs nō singulos ordines: sed de inferiorib⁹ ordinibus singulos āgelos ꝯplexus est. Illud vero qđ Esaias ait per verba Dionysij determināt dicētis. Hi spūs q mittunṯ percipiūt hoꝝ vocabulum: quoꝝ gerunt officiū. Unde dicūt illuꝫ angeluꝫ qui missus est ad Esaiā: vt mūdaret ꝛ incenderet labia ꝓphete: fuisse de ordine inferiorū. Sꝫ iō dict⁹ est forte de seraphin: q: veniebat incendere ꝛ ꝯsumere delicta Esaie. Dist. X.

Dist. X.

Hoc etiam inuestigādū est ꝛc̄. Superi⁹ determinauit magister de distinctione ordinū. Hic determinat de ministerio ordinatoꝝ. Et diuidiṯ in partes duas. ❡ Primo determinat de ipsoꝝ ministerio per cōparationē ad deū inquātū ab ipso mittunṯ. ❡ Secūdo per cōparationeꝫ ad hoīes qui ab eis custodiunṯ dist. sequēti ibi [illđ quoq̄ꝫ sciēdū ē.] ❡ Pria in duas. ❡ Primo mouet istā opinionē vtꝝ oēs āgeli mittanṯ. ❡ Secūdo incipit rn̄dere ibi. [qdā putāt.] ❡ Et ista in duas. ❡ Primo ponit duas opiniones cōtrarias cū rōnibus suis. ❡ Scđo docet rn̄dere ad rōnes cōtra vtrāq̄ꝫ opionē. ibi. [q aūt oēs angelos.] ❡ Prima in duas. ❡ Prio ponit duas supradictas opiones. ❡ Scđo qdā incidentia. ibi. [ħ oriṯ qđ.] ❡ Prima in duas. ❡ Primo ponit opinionē vnā. ❡ Scđo aliā. ibi. [qbus obijciṯ.] ❡ Illa pars in qua ponit incidētia diuidiṯ in duas. ❡ Primo mouet incidēter vnā q̄ōnem. ❡ Scđo ponit quādā de aliqb⁹ nolb⁹ angeloꝝ determinationē. ibi. [Et putant.] ❡ Tunc seqṯ illa ps q̄ ibi incipit. [q aūt.] Et diuidiṯ in duas. ❡ Prio docet rn̄dere ad rōnes: q̄ sunt ꝯ opioneꝫ q̄ oēs angeli mittunṯ. ❡ Scđo ad eas q̄ sunt ꝯ illā opinionē q̄ nō oēs angeli mittunṯ. ibi. [Alij vo dn̄t.]

Circa hāc distin. q̄runṯ duo. ❡ Primo de angelorū missione. ❡ Scđo d̄ sui ministerij circa illos ad quos mittunṯ executōe. ❡ Circa p^m q̄runṯ tria. ❡ Primo vtꝝ āgeli mittanṯ. ❡ Scđo vtꝝ oēs mittantur. ❡ Tertio vtruꝫ inferiores mittantur a deo mediantibus superioribus. ❡ Qō.i. Qō.i.

Primo ostendo q̄ angeli nō mittuntur. Q: frustra mittit nūciū q vbiq̄ꝫ pn̄s est. Sed deus est vbiq̄ꝫ pn̄s. ergo nō mittit aliquē āgelū. Ar. p^o ❡ Itē missio diuine ꝑsone sufficiēs est q̄ supflueret missio angeloꝝ. Secūdo ❡ Itē assistere ꝛ mitti repugnāt. Sed oēs angeli semper assistunt: cuꝫ omnes diuinā essentiā semp ꝯtemplenṯ. ergo nulli angeli mittūtur. Tertio.

Contra Luc.i. missus est gabriel angelus ꝛc̄. In op^o

Respondeo q̄ angeli mittunṯ: q: illorū missio est nobis nec̄ia: ꝛ illis quantuꝫ ad premium accidentale est meritoria ꝛ dilectionis diuine ad nos manifestatiua. Rn̄^o Angelos mitti.

Ad primum in oppositū dōꝫ: q̄ q̄uis de⁹ cuꝫ vbiq̄ꝫ sit pn̄s posset p se tm̄ facere: q̄ mediantib⁹ angelis facit: tn̄ pp bonitatis sue cōicationē: ꝛ sue auctis ostēsionē: ꝛ partiū vniuersi ꝯnexionē: ꝛ pp rōnes in q̄ōne dictas: āgelos mittit. Sicut videm⁹ q̄ multa p se tm̄ possꝫ facere in corporalib⁹: q̄ tn̄ opatur mediātib⁹ causis scđis. Ad p^m ❡ Ad scđm dōꝫ: q̄ q̄uis missio diuine ꝑsone sufficiens sit: vult tn̄ ꝑsona diuina angelos mitti ꝓpter rōnes supradictas. Ad 2^m ❡ Ad tertiū dōꝫ: q̄ꝫ mitti ꝛ assistere nō repugnāt: sꝫ q̄ assistere accipiṯ ꝓ immediata visione diuine essentie. Ad 3^m ❡ Qō.ij. Qō.ij.

Secundo queriṯ vtruꝫ oēs angeli mittanṯ. Et vi q̄ nō. Dan.7. Ar. p^o milia miliū ministrabāt ei: ꝛ decies milies centena milia assistebāt ei: ꝫ distinctio est inter assistētes ꝛ ministrātes. ❡ Itē magr in lr̄a: ea q̄ ꝑeminent vsuꝫ exterioris officij nunq̄ꝫ hn̄t. Secūdo ❡ Item in eccl̄iastica hierarchia aliq ita vacāt ꝯtēplationi q̄ nō actioni: ergo a simili ita est in angelica hierarchia. Tertio.

Contra ad Heb.i. oēs sunt administratorij spūs in ministeriū missi pp eos q hereditatē capiunt salutis. In op^o. ❡ Itē Isa.vi. volauit ad me vn⁹ de seraphi. Cū ergo seraphin sit supior ordo: si illi de illo ordine mittunṯ multo forti⁹ alij. ❡ Itē cū filius dei sit in infinitū dignior quocūq̄ꝫ āgelo: ꝛ ipse pp salutē nr̄am missus fuerit vt hi ad Gal.4. multo forti⁹ vi q̄ oēs angeli quātūcūq̄ꝫ digni pp nr̄am salutē mittantur.

Respondeo q̄ oēs angelos mitti dupl'r pōt itelligi. Rn̄^o ❡ Uno modo ita q̄ oēs mittanṯ vsq̄ꝫ ad nos: ꝛ sic nō est veꝝ. Angeli.n. de supiori hierarchia exteriori missione q̄ est vsq̄ꝫ ad nos nō mittunṯ. Et fm̄ hūc modū ꝓcedunt argumēta p^o. Oēs āgelos mitti dupl'r intelligi pōt ❡ Alio mō q̄ oēs mittanṯ vel exteriori missione que est vsq̄ꝫ ad nos: vel interiori missione q̄ est ad angelos: tn̄ pp nos: ꝛ sic oēs mittuntur. Illi.n. de inferiori hierarchia exteriori missiōe ad pticulares mūdi ptes mittunṯ. Ut pncipat⁹ ad pncipes archāgeli ad ꝓuincias: āgeli ad iferiores psonas. Angeli de media hierarchia mittunṯ ad ea opa que expediūt gn̄ali regiminī vniuersi: ꝛ ad angelos ēt inferioris hierarchie. Angeli superioris hierarchie mittunṯ ad angelos medie hierarchie. Et sꝫ hūc modū intelligēda est auctas Apl'i allegata ad hāc pteꝫ. ❡ Ad 2^m q̄ arguebatur Ad 2^m.

batur ad hanc partem dicendum: ꝙ angelus missus ad
Isaiam nõ fuit de ordine seraphin. Sed sic nominatur:
ab effectu propter quẽ missus est: qr fuit missus ad exci/
tandum ⁊ disponẽdum voluntatẽ prophe ad diuine di/
lectionis incẽdium. Et hec solutio accipitur ex sententia
Diony. 13. capi. angelice hierar. Et etiã missus fuit me/
diate ab aliquo de ordie seraphin: vnde ⁊ a mittẽte: ⁊ ab
Ad 3m effectu seraphin dictus ẽ. ¶ Ad 3m dĩm: filius dei mis/
sus est vsqꝫ ad nos: quia per nullam purã creaturam ex/
Qõ. III. pleri poterat officium ad qd̃ missus est. Qõ. III.

Ar. p° **Tertio queritur** vtrum inferiores angeli mittantur a deo mediãtibus superioribus. Sed quia supius ostẽsum est ꝙ illuminatiões diue spectantes ad actum hierarchicũ descendũt a deo in inferiores mediantibus supioribus. Et reddita est ratio quare ille ordo nõ preter mittitur. Supfluum esset imorari circa propositaꝫ qõnem. Quia qua ratione ꝯcedimus angelos inferiores illuminari a deo mediãtibus superioribus: simili ratione concedẽdum est eos mitti a deo mediãtibus supioribus.

Consequenter queritur de .2. prin/
cipali. Et circa hoc
querũtur tria. ¶ Primo vtrum angeli possint
docere homines in assumpto corpore. ¶ Secũ/
do vtruꝫ h possint sine assumpto corpe. ¶ Tertio vtrũ
per ministeriuꝫ qd̃ nobis exhibent eoruꝫ contemplatio
Qõ. I. minuatur. ¶ Questio. I.

Ar. p° **Primo ostendo** ꝙ angelus in assumpto corpe non põt nos docere Glos. super illud Math. 13. Nolite vocari Rabbi. dic: nec qd̃ debet
deo vobis presumatis: nec alios rabbi vocetis: ne dei ho
Secũdo norẽ hominibus deferatis. Ergo videt ꝙ docere homi/
nem est proprium solius dei. ¶ Item Augu. 5. confes. lõ
ge ante mediũ loquẽs ad deum dicit. Nec quisꝗ preter
te alius doctor ẽ veri: vbicũqꝫ ⁊ vñcũqꝫ claruerit: ergo so
Tertio lus deus põt docere. ¶ Iteꝫ scientia angeli nõ est quali/
tas actiua. Sed res per qualitatẽ nõ actiuam non potest
causare similem qualitatẽ in alio. Ergo angelus non põt
Quarto. scientiam in nobis cãre per suam sciam. ¶ Item ange/
lus per officium qd̃ exercet mediãte assumpto corpe: nõ
põt nobis ppõere nisi signa sensibilia. Sꝫ sensibilia non
mouẽt itellectũ. Ergo nullo modo mediante assumpto
Quinto. corpe potest nos docere. ¶ Item aut pponit signa rerũ
notarum aut ignotaꝝ. Si rerum notaruꝫ: tunc nõ docet
nos: qr iam sciremus illud qd̃ vellet nos docere. Si rerũ
ignotarũ: talia signa nõ mouẽt nos. Ergo videt ꝙ ppo
nendo signa sensibilia mediãte assumpto corpore: nõ po/
Sexto. test nos docere. ¶ Item eadem forma nõ est ab arte ⁊ a
natura. Sed scientia potest inesse homini a natura vt pa
tet in illis qui acquirũt sciam per inuẽtionem. Ergo nõ
potest acqri in homine per artem doctrine.

In oppm **Contra** homo põt docere hoiem signa sensibilia pponendo. Unde saluator. Math. vlt. dicit discipulis: euntes docete omnes gẽtes. Ergo videtur similiter ꝙ angelus mediãte assumpto corpore signa sensibilia pponendo potest nos docere. ¶ Item vt habet in Thobia in plurib' locis raphael in corpore assumpto iuuenem Thobiam docuit.

Rñ°
Angelus assũpto corpe potest hoies docere.

Respondeo ꝙ angeli in corpore assumpto possunt hoies docere dispositiue signa sensibilia ppõnẽdo: non sciam in nobis efficiendo. Cuꝫ enim aliqua forma nata est esse ab aliquo pñcipio intrinseco: ⁊ ab extrinseco principio creato: sicut ab arte creata: illud principium creatum extrinsecum: non est principale agens: sed adiuuans interius agens: quod est agens principale in productione illius forme. Non loquendo de principalitate simpliciter: quia illa soli agenti increato ꝯuenit: sed loquendo de principalitate in genere creature. Uerbi gratia sanitas quãdoqꝫ causatur a principio intrinseco tantũ: vt patet cũ infirmus curatur p naturaꝫ sine aliquo adiutorio medicine. Quãdoqꝫ aũt est a natura ⁊ a medicina. Sꝫ medicina nõ causat principalr sanitatem: sed naturã adiuuat sibi ministrãdo ea que habent cõfortare naturalẽ virtutẽ: que confortata ita vt potentior sit morbo causat sanitatẽ. ¶ Scia aũt in hoie: quandoqꝫ est a pñcipio intrinseco ita ꝙ nõ ab aliqua arte vel doctrina creata. In homine enim est naturale lumẽ quo per se ipsum statim cognoscit veritatem aliquoꝝ principioꝝ que cũ ordinate applicat ad aliqua pticularia quorum memoriaꝫ ⁊ expientiam acqrit per sensum causat in eo sciẽtia per modũ inuẽtionis. Unde phs. 1. meta. hominibus scientia ⁊ ars per expientiã euenit. Et voco ordinataꝫ applicatiõem principioꝝ vlium ad veritates minus vniuersales qñ primo applicant ad illã veritatẽ que imediatius in illo principio relucet: ⁊ deinde ad illã que primo relucet in principio mediãte prima: ⁊ sic de inceps. ¶ Quãdoqꝫ sciẽtia acqritur in homine ⁊ doctrinã creatam tanꝗ per exterius principiũ: ⁊ per ppriũ lumen naturale: tanꝗ per principiũ interius: Ergo ipse doctor creatus exterior nõ est efficiẽs in homine sciam: Sed interius lumen coadiuuãs: per qd̃ tanꝗ p pñcipale agens in genere creature ipse homo reducẽdo intellectũ suũ de potentia ad actum efficit scientiam in se ipso. ¶ Potest ergo angelus in assumpto corpore docere hoiem adiuuãdo interius hois lumen ppõnẽdo signa sensibialia cõclusionũ que imediate oriunt ex veritatib' homini notis: deinde signat ꝯclusiõis imediate sequẽtis: ⁊ sic deinceps ppõnẽdo etiã extra itellectui mãnuducẽtia sibi pportiõalia.

Sciaꝫ in hoie dupr cãri.

In prohemio.

Ad primum in oppositũ dĩm: ꝙ sicut de deo dicitur homini: qui sanat omnes infirmitates tuas: eo ꝙ natura sanãs ab ipso est: nec opat nisi in virtute illius. Ita de ipso dicitur ꝙ docet hoiem sciam: qr lumen naturale ab ipso est in nobis: dicẽte psalmista: signatũ est sup nos lumen vultus tui domine: per qd̃ nõ opatur homini nisi in virtute illius a quo datũ est sibi: ⁊ ideo esse doctoreꝫ simpliciter principalẽ solius dei proprium est. ¶ Ad 2m dĩm ꝙ illa auctoritas Augu. intelligẽda est de doctore primario ⁊ principali. ¶ Ad 3m cũ dicit ꝙ res p qualitatẽ nõ actiuã non põt creare similem qualitatẽ ⁊c. dico ꝙ verũ est p moduꝫ naturalis agẽtis: nec sic angelus causat sciam in homine: sed tãtum excitando ⁊ adiuuãdo intellectũ ad h vt ordinate pcedat per suuꝫ naturale lumẽ a principijs ad ꝯclusiones: qr hic non intẽdo loqui nisi de scia que virtualiter ꝯtinetur in principijs: quoꝝ cognitio homini in nata est. ¶ Ad 4m cum dicitur ꝙ sensibilia nõ mouẽt intellectũ ⁊c. dico ꝙ verũ est per se ⁊ imediate: tñ signa sensibilia ordinate pposita causant cũ adiutorio irerioris sensitiue in organo imaginatiõis fantasmata ordinata: ⁊ intellectus per suuꝫ actiuũ naturali actione mediãtibus illis fantasmatibus sicut agẽtibus istrumẽtalibus: ordinate educit de potentia sui ipsius vt est possibilis ad actũ spẽs intelligibiles quibus se ipsum deducit a veritate sibi nota: ad veritatẽ que imediate nata est intelligi per eã: ⁊ ab illa ad aliã immediate sequẽtem: ⁊ sic deinceps. ¶ Ad 5m dĩm ꝙ proponit signa rerũ nãliuꝫ in vniuersali. Uerbi grã iste homo scit ꝙ oẽ totũ est maius sua pte: iste ergo scit qd est totuꝫ ⁊ qd est pars: pponet ergo sibi angelus signa istius veritatis. Unũqdqꝫ statim corpoꝝ est quoddã totũ: quo apprehẽso corpore videbit ꝙ vnũquodqꝫ corporeuꝫ est maius sua parte: ⁊ sic sciet in particulari ꝙ ante sciebat in vniuersali: oportet tamen ad h vt doceat ꝙ proponat signa de quibus sciat homo quid est qd̃ dicitur per nomen: qd̃ est etiam scire signatum debiliter: tamen ⁊ in vlĩ. ¶ Ad 6m dĩm: ꝙ nõ plus ꝯcludit nisi ꝙ doctor creatus

Ad pm
Ad 2m
Ad 3m
Ad 4m
Ad 5m
Ad 6m

Q.ó.II. tus nõ potest in alio scientiã efficere nisi mediãte intrinseco agente. ⁊ h̄ est vnum. ¶ Questio. II.

Ar.p° **SEcundo queritur** vtrum angeli sine assumpto corpore possint hoies docere. Et videt q̄ nõ. Ber.5.h.sup Cañ. vltra mediũ sermonis sic dicit: Scitote nullum creatoꝝ spirituũ per se nostris mẽtibus applicari: vt nullo videlicet mediãte nostri sui ve corpis instrumẽto ita nobis imisceatur vel infundat quo eius pticipatione docti siue doctiores vel boni siue meliores

Secũdo. efficiamur. ¶ Item angelus non põt in nostro intellectu speciem intelligibilẽ imprimere. q2 tũc posset facere q̄ cecus nat° qd itelligeret est color. nec in imaginatiõe speciem imaginabilem. q2 tunc posset facere q̄ cecus natus imaginaret colorem. Ergo videt q̄ sine assumpto corpe

Tertio. nõ possunt hoies docere. ¶ Item intẽtio requirit ad cognitionẽ vnde qñ aliqd est ante oculos: si non adsit intentio non videt. Sed angelus non põt nostrã intentionem ꝯuertere: q2 tunc posset nos facere cogitare quicqd ipse vellet. Ergo videtur q̄ angeli sine assumpto corpe

Quarto. non possunt nos docere. ¶ Item minus luminare non illumiat in presentia maioris. vt patet in stella ⁊ sole. S3 deus qui est summũ luminare illuminat oẽm hominem veniẽtem in hunc mundũ. vt dicit Joh.j. Ergo angelus q est minus lumiare: nõ põt hoiem illuminare docẽdo.

In opp^m **Contra** luminare qd recipit lumẽ ab alio etiã illuminat aliud effectiue. vt patet in stellis. Ergo similiter ãgelus p lumẽ qd recepit a deo põt in homi

Secũdo. ne scientie lumen efficere. ¶ Item Auicẽ.3.meth.ca.8. dicit q̄ nos ĩprimimur ab itelligẽtijs. Si ergo possũt in nr̃o itellectu ĩprimere: possunt nos effectiue docẽ: vt vi.

Rñ° Angelos sine assũpto corpe posse homies docere ñ immediate s3 opãdo circa spũs ⁊ hũores ⁊ fantasmata. **Respondeo** q̄ angeli sine assumpto corpe possunt docere hoies. Non species in intellectu creando: q2 nihil possunt creare. Nec speciem intelligibilem ab ista que est in se multiplicatam in intellectu hominis imprimendo: quia non esset proportionalis humano intellectui. Et quia forte sic ponere multiplicationẽ est põere aliqd fieri a creatura nõ de aliquo. Nec speciẽ intelligibilẽ vel lumen itelligibile de potẽtia intellectus hominis educẽdo pp modũ exr̃di quẽ habet in corpe quo idispositus est ad imediate recipiẽdũ actionem intelligẽtie. Nec easdẽ species itelligibiles numero quas ipse hẽt intellectui hominis presentãdo. q2 intellectus illas intueri non posset: sicut nec sbam intelligentie imediate põt ituerí: ⁊ pp modũ exr̃di quez hẽt in corpe corruptibili. ⁊ pp illaꝝ spẽruz iproportiõalitatẽ ad ipm. Ex quib⁹ seqt q̄ ãgelus nõ põt hoiem docere imediate efficiẽdo sciaz in itellectu ipsius. nec imediate opãdo circa ipm. Põt tñ ipsum ad scientiaz disponere sine assumpto corpore operãdo circa spũs ⁊ humores ⁊ fantasmata que sunt in organis que sunt virtuz sensitiuaꝝ: q2 fantasmata sunt ibi sub distin. situ. Ita vt si imaginor duas res distantes. imaginor eas per duo fantasmata distãtia. ita q̄ sicut se hẽt distãtia inter res imaginatas ad ipsas. ita se hẽt ꝓportionalr̃ distãtia inter fantasmata ad fantasmata. Et sicut p paruũ fantasma imaginor rem magnaz ita p modicaz distãtiã iter fantasmata imaginor res multũ p distãtes. Et sicut eedẽ litterẽ diuersimode ordiate diuersa significant, sic fantasmata diuersimode ordinata diuersa representant. Dico ergo q̄ angelus facere potest vt similitudies sensate que sunt in imaginatiua ⁊ intẽtiões que sunt in custoditiua siue in memoratiua mediãtibus spiritibus tanq̃ p mediũ deferẽs sub alio ⁊ alio ordine multiplicent. h̄ est educãtur de potẽtia illoꝝ spirituum vsq3 ad cogitatiuã sensibilẽ. Et sic facere põt vt ab eisdẽ fantasmatib⁹ ipsa cogitatiua sensibilis diuersimode moueat. ⁊ ex ꝯsequẽti q̄ itellectus ab eisdẽ fantasmatib⁹ diuersuz ordinẽ intelligibilẽ naturali actione abstrahat: ⁊ sic de re ꝑus incognita edocet. Quia etiã nimius motus humoꝝ ipedit actionẽ intellect⁹ ⁊ sedatio iuuat. q̄pp dic̃ ph̃s.j.phy. q̄ puerí p̃rio appellãt oẽs viros patres ⁊ postea discernũt vnũquẽq3. ⁊ 7.phy. q̄ aia sedẽdo ⁊ q̄escẽdo fit sciẽs ⁊ prudẽs. Angelus sedãdo motũ illuz

T.2.5.
T.2.20.

ẽt aliq̃3 dispõnẽ facit in hoie ad sciam. Trãsmittẽdo etiã lum̃ itellectuale sibi circũfusuz. de quo in ꝑcedẽti dis. dẽz est super fantasmata reddit ea aptiora ad h̄ vt sint instrumẽtalis agẽtia ad reducẽduz possibilitatẽ que est in intellectu ad actũ. In q̃ reductiõe ⁊ itellect⁹ p suũ actm̃ est ꝑncipale agẽs sub deo. ⁊ sic etiã p hanc viaz angelus facit in homine aliq̃3 dispositionem ad scientiam.

Ad primum in opp^m dõ3. q̄ illa auctas Ber. debet itelligi de creatione scie in itellectu hois p aliq̃3 imediatã in ipo itellectu ĩpssionez. ¶ Ad 2^m dõ3 q̄ illõ arg^m ꝓcedit ab isufficiẽti. Sicut ex dictis in qõne põt videri. ¶ Ad 3^m dõm q̄ q̃uis angelus nõ possit nr̃az intẽtionẽ quocũq3 voluerit ꝯuertere: potest tñ disponere ad eius ꝯuersionẽ mediãte ipsa cogitatiua a sensibili q̃ est virt⁹ organo alligata: quã ab eisdez fantasmatib⁹ põt facere moueri s̄m aliũ ⁊ alium ordinẽ. vt supi⁹ est hitũ. ¶ Ad 4^m cũ dicit q̄ min⁹ lumiare nõ illumiat in ꝑsentia maioris lumiaris ⁊c. dico q̄ h̄ intelligendũ est de lumiarib⁹ sensibilibus: quoꝝ maius lũinare est iproportiõale minori ⁊ s̄m totã suã virtutẽ illumiat. ⁊ minus illumiat ad similitudinẽ mõ quo luminare maius illũinat: sicut ẽ in stella ⁊ sole: q2 tũc oculus ita vicit a lũine maioris lumiaris. q̄ imutari vl̃ se apphẽdere immutari nõ põt a lumie mioris. Quãuis aũt de⁹ sit lũinare fortioris lucis icõpabilr̃ q̃3 sit lux ãgeli: nõ tñ illumiat hoiez s̄m totã suã ṽtutẽ. q2 tãte illũinatiõis hu⁹ capax ñ est. Nec etiã ãgelus ad similitudinẽ illiusmõi hoiem illumiat: q2 deus illumiat hoiem in eius intellectu lumẽ immediate efficiẽdo. Angelus aũt mediate disponẽdo itellectũ ad sciam. Deus ẽt ⁊ angelus lumiaria sensibilia nõ sunt: ⁊ sicut s̄m ph̃m.3. de aia. cũ itelligit valde itelligibilia nõ minus intelligit ĩfima sed etiaz magis. ita dico q̄ intellect⁹ illumiat⁹ a fortiori lumie: nõ pp h̄ minus potest illumiari a lumiari minus forti. ¶ Argumẽta ad ptem aliã q2 nitunt ꝯcludere q̄ angelus efficiat sciam in intellectu hominis imediate soluenda sunt.

Ad p^m
Ad 2^m
Ad 3^m
Ad 4^m
T.2.7.

Ad primum ergo dõm: q̄ lumen scie in angelo nõ sic est qualitas actiua sicut lumen in stella receptũ a sole: nec itellect⁹ hũanus dũ est corpalis corruptibilis forma sic est disposit⁹ ad recipiẽdũ imediate actionẽ intelligẽtie create. sicut aer ad recipiendũ influentiã lune: ⁊ ideo nõ est simile. ¶ Ad 2^m dõm q̄ illud verbũ Auicẽ. negandũ est: aut glosan. ita vt p hoc verbo ĩprimim̃: idẽ itelligat q̄ disponimur. Q.ó.III.

Ad p^m
Ad 2^m
Q.ó.III.

Ar.p° **TErtio queritur** vtrum p ministeriuz qd angeli nobis exhibẽt eoruz ꝯtemplatio minuat. Et videt q̄ sic. Aliqua virtus create q̃to ad plura intẽta est tanto ad quodl3 illoꝝ est debilior. Ergo virtus angeli intenta ad ministrationẽ debilior est ad ꝯtemplationẽ. ¶ Itẽ Thobie.12. dicit Raphael angelus. tps est vt reuertar ad eũ q me misit. Nec aũt reuersio nõ videt posse intelligi a ministratione ad contẽplationem. Ergo qñ mistrabat: nõ ꝯtemplabat. ¶ Itẽ s̄3 ph̃3.2.topi. ꝯtingit plura scire simul: itelligere aũt nõ. Sed angeli dũ ministrant intelligunt ea que spectant ad suum ministerium. Ergo dum ministrant non vident deum.

Secũdo
Tertio.
T.224.

In opp^m **Contra** cũ plus suã glãm diligãt q̃3 nr̃am si p suũ misteriũ nr̃az salutẽ ꝓcurãdo eoꝝ ꝯtemplo minueret nũq̃3 voluñtary nob mistrarẽt: cũ in ipsoꝝ btitudie eoꝝ ꝯtemplo icludat. ¶ Itez Grego.2.li. Mora. nõ multũ post ꝑncipiuz loquẽs de angelis nobis ministrãtibus sic ait q̄ nõ sic a diuina visione foras exeunt vt interne

Secũdo.

terne ꝯtēplatiōis gaudijs pueniunt. q2 h' ꝯditoris aspectū exeūtes amitterēt: nec iacētes erigere nec ignorātib' vera nūciare potuissent. Sed qua rōne nō tolliť eadem ratione non minuitur: vt videtur.

Rñº Angeloꝝ ꝯtēplatio nō minuiť p ministeriū qđ nobis exhibent.

Respondeo ꝙ per ministeriū qđ angeli nobis exhibēt coꝝ ꝯtēplatio nō minuitur. Cuius ratio est. qñ due cognitiōes ita se hñt ꝙ vna regulať per aliam. simul potest intellectus vtrāqz hře cognitionē. ꝛ illis cognitionib' intelligere plura vnū referendo ad aliud. absqz h' ꝙ vna cognitio diminuat aliaz in aliquo. Sed cognitio qua angeli cognoscūt ea que reguntur ad suuz ministeriū qđ nobis exhibēt: regulatur p diuinā ꝯtemplationē ꝛ refertur ad eam. Ergo illa cognitio qua cognoscūt ea. etiam in proprio genere que circa nos opanť in nullo minuit coꝝ visionē qua deum ꝯtemplātur. ¶ Preterea operatio directa p aliqđ diuinaz ꝯtemplationē nō minuit eam. Sz opatio quā angeli circa nos exercēt in ministrādo dirigitur p diuinā ꝯtēplationē. ergo non minuit eam. Si ergo angeloꝝ ꝯtemplatio nō minuitur p cognitiōem qua etiaz in proprio genere ea que spectāt ad suum ministeriū intuenť. nec per operationez quā circa nos exequunť seqtur ꝙ p ministeriū qđ nobis exhiberet eoꝝ ꝯtemplatio nō minuiť. ꝛ ꝙ ad tot possint esse intēti absqz h' ꝙ coꝝ intellectus distrahať: h' potissime ex h' prouenit ꝙ per gloriaz virtus sui intellectus roboratur. ꝛ quasi ampliatur.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppᵐ cum diciť ꝙ quāto aliq̄ virtus creata ad plura intēta est. tanto ad quodlibet illoruz est debilior ꝛc. dico ꝙ non est vnum qñ vna intētio per aliaz regulať: ꝛ refertur ad eā. ꝛ maxie in glorificato intellectu. Sic aūt est in ꝓposito.

Ad 2ᵐ ¶ Ad 2ᵐ dōm. ꝙ illa reuersio de qua loquebať Raphael intelligēda est a sua manifestatiōe visibili ad inuisibilitatem corporalē. sicut eius missio fuerat ipsiuz diuina auctoritate visibiliter manifestari ad ministrādum visibiliter.

Ad 3ᵐ ¶ Ad 3ᵐ cum diciť ꝙ non ꝯtingit plura simul itelligere. dico ꝙ itelligēdum est de intellectiōe distincta ꝛ perfecta qua pfecte itelligunť plura vt plura sunt: nō referēdo vnū ad aliđ. nec dirigēdo se i cognitiōe vni' p alteri' cognitiōe. ꝛ de itellectu relicto sue nāli virtuti.

Circa litteram decies cētena milia assistebant ei. Sciēdū ꝙ cū distinguunť angeli: in assistētes ꝛ ministrātes: per assistētes itelligūtur ministrantes circa nos nō imediate sed mediantibus angelis iferioribus. cuius modi sunt angeli superioris hierar. per ministrātes intelligūtur illi qui circa exteriora imediate ministrāt. siue ad generale regimen vniuersi. siue ad particulare regimen aliquaꝝ priuū determinataꝝ: ificiātur idest negāt. Sathan. Nota ꝙ in scriptura malus angelus multipliciter nominať. dicitur eniz sathan. Luce. x. ꝛ belial. scda cor. 6. ꝛ leuiathan. Job. 3. ꝛ behemoth. Job. 4 ꝛ asmodeus. Thobi. 3. ꝛ Labadon. apocaly. 9. ꝛ diabolus. Sed vtrum aliq̄ istoꝝ nominū sint noīa ꝓpria psonaꝝ vel societatū incertū est. q̄uis pbabiľ sit ꝙ asmodeus sit nomē ꝓpriū alicui' diaboli. h'. n. videtur scriptura i Tob. 7. vehemoth. ē ꝓpriū nomē lucif.

Malus angelus multipľr nominať

¶ Q2 queqz aīa hēt angelū bonū ad sui custodiaz delegatū: ꝛ malū ad exercitiū. Di. XII.

Illud quoqz sciendū est ꝙ āgeli boni deputati sunt ad custodiaz hominum: ita vt quisqz electoꝝ habeat angelum ad sui pfectum atqz custodiam specialiter delegatuz. Unde in euāgelio veritas a pusilloꝝ scandalo ꝓhibens ait. Angeli eoꝝ semper vident faciem patris. Angelos dicit eorum esse quibus ad custodiam deputati sunt. Super quem locum Hierony. tradit: vnāquāqz aīam ab exordio natiuitatis habere angelū ad sui custodiā inquiens ita. Magna dignitas animarū est vt vna queqz habeat ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelum delegatum. Grego. quoqz dicit. Q2 quisqz vnū bonum angelum sibi ad custodiam deputatū: ꝛ vnum malum ad exercitium habet. Cuz. n. omnes angeli boni nostruz bonum velint cōmuniterqz saluti oīum studeant: ille tñ qui deputatus est alicui ad custodiaz: eum specialiter hortatur ad bonū: sicut legitur de angelo thobie: ꝛ de āgelo petri in actibus apostoloꝝ. Similiter ꝛ mali angeli cum desiderēt malū hominum. Magis tamen hoiem ad malum incitat ꝛ ad nocēdum fortius instat ille qui ad exercitum deputatus est.

Hiero.

Grego.

¶ Utrum singulis hominibus singuli angeli: an pluribus deputatus sit vnus.

Solet autem queri. vtrū singuli angeli singulis hominibus: an vnus pluribus ad custodiā vel exercitium deputatus sit? Sed cuz electi tot sint quot ꝛ boni angeli sunt: plures constat esse oēs simul bonos ꝛ malos hoies q̄z boni āgeli sint. Et cum tot sint electi quot angeli boni: ꝛ angeli boni plures sint q̄z mali: pluresqz sint homines mali q̄z boni: nō est ambigenduz plures esse bonos homines q̄z sint mali angeli: ꝛ plures esse malos homines q̄z sint mali angeli vel boni angeli.

¶ Confirmat vnum angeluz pluribus hominibus deputari siue simul siue tpibus diuersis.

Ideoqz dici oportet vnuz eundēqz angelum bonum vel malum pluribus hominibus deputari ad custodiā vel exercitiū: siue eodē tpe siue diuersis tēporibus. Ideo aūt dicimus eodez tēpore vel diuersis temporibus: q2 videtur quibusdaz ꝙ omnes homines qui sunt simul in aliquo tēpore: singuli singulos angelos habere possunt bonos vel malos: q2 licet maior sit numerus hominum ꝯputatis in vnum omnibus qui fuerunt: ꝛ sunt ꝛ futuri sunt: q̄z angeloꝝ: tamē qa homines decedētibus hominibus succedunt. Et ideo nunq̄z simul sunt in hac vita. Angeli vero nunq̄z decedunt: sed simul omnes sunt: esse potest vt singuli hominū duim in hac vita sunt singulos habeant angelos bonos vel malos ad sui custodiaz vel exercitium destinatos. Ceterū siue ita sit siue nō: non est dubitādum vnūquēqz hēre angelū sibi deputatū: siue pluribus simul destinatus sit: siue vni singulariter. Nec est mirandum vnū angelū pluribus hoi-

¶ Et ista in duas. ¶ Prio pcedit inquirēdo. ¶ Se
cūdo dterlando.ibi.[ideoqꝫ.] ¶ Tūc seqꝛ illa po que ibi
incipit. Preterea. In qua determinat de pfectu custodi
entium. ¶ Et dividitur in duas partes. ¶ Primo mo
vet questionem. ¶ Secūdo subiungit respōsionem.ibi.[
Sub di. in tres. Qd in meritis.] ¶ Et ista in tres. ¶ Primo ponit opi
nionem vnam. ¶ Secundo aliam.ibi.[aly aūt dicunt.]
¶ Tertio videtur preferre opinionē primam.ibi [illud
Sub di. in duas. vero qꝫ aly supius dicunt.] ¶ Prima in duas. ¶ Prio
ponit opinionem primam. ¶ Secundo eius ɔfirmatio
Sub di. in tres. nē.ibi.[ꝛ qꝫ angeli]. ¶ Et ista in tres. ¶ Prio ɔfirmat
illam opiniōem per auctoritatem. ¶ Secundo adducit
qdam auctoritatē. Augu.que in apparētia repugnaret
videtur auctoritatibꝰ adductis ad opinionis prime con
firmationē.ibi.[hys autem. ¶ Tertio remouet illam ap
parentē ɔrietatē.ibi.[ideoqꝫ vt ois.]

Circa hanc distinctionem queruntꝛ duo. ¶ Primo de custo
dia angelica respectu bonum. ¶ Secundo de
profectu custodiētium. ¶ Circa primū que
runtur tria. ¶ Primo vtrum angelica custo
dia omnibus hominibus adhibeatur. ¶ Scdo vtrum
adhibita aliquādo subtrahaꝛ. ¶ Tertio vtrum inter an
gelos adhibitos ad custodiam hominum interdum cō
Qō.i. trouersia oriatur. ¶ Questio.I.

Ar.pᵒ Primo ostendo qꝫ non omni
bus hominibꝰ
adhibetur custodia angelica.qꝛ maior est custo
diens custodito.Sed nullus angelus maior est
Primo. christo:ergo a nullo angelo custodiebatur. ¶ Item cu
stodia est propter impugnantes necessaria. Sed homo
Secūdo in statu innocentie non habebat aliquam pugnam.ergo
nec angelicā custodiam. ¶ Itē angelica custodia adhi
betur ad promouendum hoiem in bonum. Sed anti
christus non poterit promoueri in bonum:quia erit ob
Tertio. stinatus in malo.ergo nullus angelus deputabiꝛ ad illū
custodiendum. ¶ Item pueri ante vsum li.arbitri non
Quarto. possunt mereri nec demereri.ergo vt videtur superfluū
esset ipsos ab angelis custodiri. ¶ Itē qui permittit er
rare rem ɔmissam sue custodie dignus est repehēdi. Sꝫ
boni angeli nō possunt fieri repehēsione digni.ergo cū
Quinto. multi homines errent.videnꝛ ab angelis non custodiri
¶ Item Job.7.quid faciam tibi ocustos hoim. Deus
ergo custodit homines per se ipsum.Ergo superfluū eēt
hominem custodiri per angelum.

In oppᵐ Primo. Contra Glo.super illud Matth.18. angeli eorum
semper vident faciem patris:dicit:qꝫ homi
nes non sunt ɔtemnendi:qꝛ ad eorum custodiam mittū
Secūdo tur angeli. ¶ Item Glo.super illud eccles.17.in vnam
qꝫqꝫ gentem preposuit rectores. ibi.[angelos. quibus
Tertio cōmisit deus custodiam singularium gentium. ¶ Itē
Glo.Mat.18.super illud.angeli eorum.magna dignitas
animaꝝ vt vnaqueqꝫ habeat ab ortu natiuitatis in cu
Rñᵒ stodiam sui angelum delegatum.

Cuilꝫ puro hoini viatori adhibite ē angeli ca custodia. Respondeo qꝫ vnicuiqꝫ puro homini viatori
fuit adhibita custodia angeli.ꝛ ante
lapsum ꝛ post lapsum ꝛ adhibebiꝛ vsqꝫ ad ɔpletionē nu
meri electoꝝ. Sicut.n.dicit Diony.in li.de angelica hie
rar.capi.4.lex diuine puidentie est iferiora reducere in
deum per superiora.homines aūt per nām angelis sunt
inferiores.ꝛ sub ratione qua isti sunt viatores ꝛ illi com
prehēsores. Et ideo cōsonum fuit diuine prouidēcie:vt
quilibet purus homo ab angelo custodireꝛ .vt electos
in procuratione sue salutis adiuuarent.ꝛ reprobos ab ali
quibus malis actionibus vel effectibus retraherēt.Fuit
etiam h ɔsonum diuine misꝭcordie.Cum.n.sm qꝫ dicit
Mar.in littera:quilibet homo habeat malum angelum
sibi ad exercitium deputatum a principe demonū decuit
magnitudinem diuine misericordie vt ab ipsa deputa
retur vnicuiqꝫ puro homini bonus angelus in adiuto
rium.Et dixi puro homini:qꝛ nullus angelus fuit depu
tatus ad custodiēdum christum.Sed missi fuerunt ange
li ad exhibēdum sibi tanqꝫ domino suo obsequium.

Unde primum argumētum ɔcedendū est.
bene enim concedo qꝫ xpꝰ Ad pᵐ
angelica custodia non indiguit:nec eam habuit:qꝛ ꝛ an
gelis dominabaꝛ:ꝛ diuina suauitate pfectissime fruebaꝛ.
simul enim erat viator ꝛ pfectissimꝰ ɔprehēsor.Unde cuꝫ
Luce.22.legatur angelus xpm confortasse:illa conforta
tio debet intelligi pro quadam assistentia amicalis reuere
tie. ¶ Ad 2ᵐ dōm.qꝫ quāuis homo in statu innocentie: Ad 2ᵐ
non haberet pugnam interiorē:tamen habuit impugna
tionem exterius:non tñ violentiā in ferendo:sed maluꝫ
suadēdo.Et preterea nō tantum adhibetur angelica custo
dia ad ꝓhibēdum malū:sed etiam ad promouēdum bo
num. ¶ Ad 3ᵐ dōm.qꝫ qꝫuis diabolus totum posside Ad 3ᵐ
bit antixpm vt dicit Glos.sup illud.2.ad Thes.2.cuius
est aduētus sm opationem sathane:tamen habebit ange
lum custodem:quia qꝫuis non pficiet in promotiōe salu
tis illius:tamē multos effectus malos prohibebit quos
faceret nisi eēnt boni angeli. ¶ Ad 4ᵐ dōm qꝫ qꝫuis pu Ad 4ᵐ
eri ante vsum liberi arbi.nō possint mereri nec demere
ri:tamen a diabolo posset corporibus eorum violētia in Ad 5ᵐ
ferri:a qua prohibētur ab angelis sanctis. ¶ Ad 5ᵐ dōm
qd qꝫuis multi homines errēt:tamē angeli custodes eo
rum ex h non debēt repehendi:qꝛ h non est pp defectuꝫ
eorum. Sed qꝛ multi hoies peruerse vtuntur li.arbitrio
qꝫ non pōt cogi.Si enim custodibꝰ suis se conformarent
ꝛ obtemparent:nō errarent. ¶ Ad 6ᵐ dōm.qꝫ qꝫuis de Ad 6ᵐ
us imediate homines custodiat per seipsuꝫ:custodit etiā
eos mediate per angelicum ministerium non ꝓpter cu
stodie sue insufficiētiam:sed propter dilectionis quā ha
bet ad nos manifestationē:ꝛ sue bonitatis cōmunicatio
nem:ꝛ pp maiorē ptium vniuersi ɔnexionē:qꝛ ꝛ sicut p
illam custodiam homines adiuuātur:ita angeli in custo
diendo aliqd premiū accñtale merenꝛ. Qō.II. Qō.II.

Secundo queritur vtrum ange
lica custodia Ar.pᵒ
aliqñ homini subtrahaꝛ.Et videꝛ qꝫ sic Glos.su
per illud Jere.51.curauimꝰ babylonē ꝛ nō est sa
nata:derelinquamꝰ eam.exponit h esse dcūꝫ in psona an
geloꝝ.ergo videꝛ qꝫ deseruerunt custodire babylonem.
¶ Itē sup illud Isa.5.auferā sepem eius.dicit Glos.i.an Secūdo
geloꝝ custodiā.ergo videꝛ qꝫ gēti iudeoꝝ significate per
vineā quā deus custodia angeloꝝ quasi sepiuerat:subtra
ꝓit angeloꝝ custodiaꝫ. ¶ Itē Dama.li.2.capi.3.dicit de Tertio.
angelis qꝫ dū sunt in celo nō sunt in terra:ꝛ cum ad ter
rā a deo mittunꝛ:non remanēt in celo.Cum ergo trāsfe
runꝛ de terra ad celū:aliquādo deserūt quos custodiūt.

Contra Apuleiꝰ in libro de do socratis.loquēs de In oppᵐ
angelo custode sic ait.h quē dico ꝓsus cu
stos singularis:prefectus domesticus:speculator ꝓprius
curator intimus:cognitor assiduus obseruator iduidu
us:arbiter insepabilis testis:maloꝝ improbator:bonorū
approbator. ¶ Itē ita est bonus angelus sollicitus in ad Secūdo.
iuuādo sicut malus in ipugnando.Sꝫ malus nunqꝫ de
sinit insidiari. Uñ Ber.in medita.suis.ca.21.mors vbiqꝫ
tibi minatur:diabolus insidiatur.Ergo videtur qꝫ bonꝰ
angelus nunqꝫ desinit auxiliari.

Ad istam qōem voluerūt aliq dicere qꝫ aliqñ an Rñᵒ Prima opinio.
gelus deserit queꝫ custodiebat:qñ.s.vi
det ipꝫ ita obstinatū qꝫ circa ipsuꝫ nō pōt pficere. Sicut
medicꝰ deserit istū mū de curꝰ sanitate despat. ¶ Pro q etiā
opinione videtur facere qꝫ supius dictum est distin.6.scꝫ
qꝫ malus angelus cum ita perfecte vincitur ab aliquo
qꝫ nō estimat se amplius illū vincere posse recedit ab eo.

& dimittit ipsum impugnātē. Unde similiter videtur q̄
cum bonus āgelus illū quē custodiebat invenerit ita re/
bellem & in malo obstinatū q̄ non estimat se circa illum
Secunda. Angel^s bo/ n^s nūq̄ de serit hoi/ es custodi/ tū dū vivit. posse proficere recedit ab eo. ¶ Alia est opinio probabi/
lior & cōior q̄ nunq̄ alicui homini subtrahit angelica
custodia q̄diu ē in via. qn sp hēat eā: vel ad sui pmotio/
nē in bonū. vel ad sui retractiōem ab aliquo malo.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dōm. q̄ illa aucto/
ritas est intelligenda de subtra/
ctione custodie q̄tum ad effectū pmotionis in bonum.
Ad 2ᵐ ¶ Ad 2ᵐ potest simili modo respondi. non tamē respe/
ctu cuiuslibet iudei. sed respectu maioris partis eorum.
Ad 3ᵐ ¶ Ad 3ᵐ dicēdum q̄ cum angelus aliquem custodiens
trāsfert se de terra ad celū: remanet aliq̄s effectus custo/
die in illo quem custodit quousq̄ revertat ad eū. ¶ Ea
etiā que adducta fuerūt pro alia opinione in corpore que
stionis non cogūt. q: angelus circa hoiem q̄rūcunq̄ ma
lum dum est in via potest exercere effectum retractionis
ab aliquo malo. q̄ non pōt medicus circa quēcūq̄ infir/
mum. Angelus etiā malus nisi sit ita pfecte victus q̄ nō
estimat se posse illū a quo victus est retrahere ab aliquo
Qō. III. bono nō recedit totaliter ab eo. ¶ Qō. III.

Ar. pᵒ **Tertio queritur** utrū inter ange/
los adhibitos ad
custodiā hominū interdum controversia oriatur
Et videt q̄ sic Glo. super illud Daniel. 7. q̄tuor
venti celi pugnabāt &c. dicit q̄ quatuor venti sunt qua/
tuor angelice potestates que regnis in quadripartito mun
Secūdo do positis presunt. ¶ Item Danie. 10. dicit angelus Da
nieli princeps regni psaꝝ restitit mihi. Sed sm Glo. p
illum principē intelligitur angelus custos puincie per/
Tertio. sarum. Ergo videt q̄ angeli inter se habeāt ꝯtroversiā
aliqā. ¶ Item Grego. 17. li. Mora. inter principium &
medium. q: certa angeloꝝ ministeria dispensandis sin/
gulis quibusq̄ gentibus sunt prelata: cum subiectorum
mores adversū se vicissim prepositoꝝ spūum opē merē/
tur: ipsi qui presunt spiritus contra se venire referuntur
Ergo videtur q̄ pp ꝯrietatem populoꝝ quos custodiūt
inter se angeli custodiētes contrariantur.

In oppᵐ **Contra** Job. 25. dicitur de deo q̄ facit ꝯcordiam in
sublimibus suis. ¶ Item plus pōt amor
unius ad ꝯcordiam amicorum. q̄ odium unius ad ꝯcor/
diam odientium. Sed mali spiritus inter se ꝯcordant in
odium nostrum. ergo multo fortius angeli boni inter se
semper concordāt pp amorem ad principem suum.

Rᵒ **Respondeo** q̄ inter angelos bonos nulla po
test esse discordia. omnes eni crea
Inter an gelos bo/ nos nullā posse esse discordiā ture a principio primo ꝓcedunt. & q̄to magis ab eo di/
stant: tanto magis distant inter se. & q̄to magis ei appro/
pinquant tanto magis uniunt inter se. Unde Diony. 5.
capi. de. di. no. ꝯparat egressionē creaturaꝝ a deo egres/
sui linearum a centro. eo q̄ linee q̄to magis elongantur
a centro: tāto magis elongātur inter se & ille partes que
centro sunt propinquiores: sunt propinquiores inter se. &
ubi iungūtur centro iunguntur inter se. Cum ergo bo/
ni angeli pfecte sint ꝯiūcti deo: per cognitiōem & amorē
q̄tum fieri potest uniūtur inter se per amorē. Qō veꝝ
non esset si aliquādo inter se discordiam haberent.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dōm. q̄ illa pugna
nō erat discordie. nec una pugna
Sed quia angeli custodes illoꝝ regnorum procurāt bo/
num gentium quibus presunt. & merita illaꝝ gentiū q̄si/
q̄ contraria sunt inter se. ideo per quādā metaphoram
quādoq̄ dicūtur cōtrariari inter se custodes earum. non
q̄ illa contrarietas inter gentes illas veniat ex parte cu/
stodum suorum. ¶ Vel potest dici q̄ quando angeli sup
aliquo facto volūtatē dei nesciunt. utpote super libera/
tione alicuius populi captivi. q̄ dum angelus qui preest
captivātibus: & angelus qui pest captivatis super h̄ sen
tentiam dei expectant: per quādam similitudinē dicunt
inter se cōtrariari. Sicut expectātes sententiam iudicis
inter partes cōtrarias. quoꝝ quidam sunt advocati uni/
us partis: & alij alterius. ¶ Ad 2ᵐ dōm. q̄ lachryme Da Ad 2ᵐ
nie. & merita. & lachryme bonorum relictorum in iudea:
quibus Michael preerat q̄tum est ex parte sua merebā/
tur iudei captivoꝝ in perside liberatōem. Et hoc pro il
lis captivis angelus eis prepositus allegabat qui loqui
vēerat Danyeli. Angelus aūt q perside perat allegabat q̄
adhuc in illis captivis aliqd purgādū restabat. & q a illi
captivi erāt fideles remanētia eoꝝ iter psas tps̄ psis vt
illis erat. & sup hec divinā snīam corditer expectabant.
Unde Grego. 17. Mora. longe ante medium. exponēs
illud princeps regni persarum restitit mihi. sic ait. ac si a
parte dicat: precum quidem tuaꝝ merita exigūt ut hiera
elitic⁹ populus a iugo sue captivitatis exuatur. sed est
adhoc q̄ in eodem populo purgari debeat. Unde excep
tioni illius persarum princeps mihi iure contradicit. q̄/
vis preces tuas eorum quoq̄ lachryme qui in iudea reli/
cti sunt adiuvēt. quapropter dixit q̄ Michael q preerat
relictis in iudea venit in adiutoriū sibi. ¶ Ad 3ᵐ dōm Ad 3ᵐ
q̄ angeli contra se venire dicūtur eo modo quo superi⁹
est expositum. non quia sibi invicem contrariētur. Un/
de Grego. 17. li. Mora. parum post auctoritatem prius
in arguēdo allegatam. Recte dicitur q̄ contra se angeli
veniunt. qui subiectaꝝ sibi gentium vicissim merita con
tra dicunt. nam sublimes spiritus eisdem gentibus prin
cipantes nequaq̄ pro iniuste agētibus decertāt. sed eorū
facta iuste iudicātes examinant. cum uniꝰ cuiusq̄ gen/
tis vel culpa vel iusticia ad superne curie ꝯsilium ducit:
eiusdē gentis prepositus vel obtinuisse in certamine vl
non obtinuisse perhibet. quoꝝ tamen oīa una est victo/
ria sui super se opificis voluntas summa. ¶ Argumen/
ta ad partem aliam gratia principalis ꝯclusionis concedi
possunt. Sciēdum tamen q̄ q̄vis omnes demones con
cordent ad malum nostrum: tamen se invicem odiunt. &
voluntates eorum per se discordes sunt.

Consequenter queritur de se/
cūdo pncipali.
¶ Et circa h̄ querūtur tria. ¶ Primo utrū
angeli pficiant in creatoris contemplatione.
¶ Secundo utrum pficiant in creaturarum
cognitione. ¶ Tertio utrum incurrāt aliq̄ tristiciam p
illorum quos custodiūt dānatione. ¶ Q. I. Qō. I.

Primo ostendo q̄ angeli profi/
ciunt in dei con Ar. pᵒ
templatiōe. Matth. 5. beati mundo corde quo/
niam ipsi deū videbunt. Ergo q̄to angelus est
purgatior tanto eius ꝯtemplatio dei est pfectior. Sed in
feriores angeli a superioribus purgant sm Diony. 7. ca.
angelice hierar. ergo semper eorum cōtemplatio auget. Secūdo
¶ Item angeli non ita clare vident deum q̄tum pos/
sent ipsum videre. quia cum natura angeli sit nobilior q̄
quacūq̄ anima suis naturalibus relicta capax est clario/
ris visionis q̄ quecunq̄ anima. Et ita si nullus ange
lus posset deum videre clarius q̄ videat: quilibet ange/
lus clarius videret deum q̄ anima xpi & aia beate virgi
nis. qō falsum est. Restat ergo q̄ in divina visione pfice/
re possunt. & sic probabile est q̄ in ea pficiunt. ¶ Item Tertio
q̄to charitas est maior: tanto actus ex illa pcedēs est ma
ioris meriti. Sed maior est charitas angeloꝝ q̄ nostra.
Ergo cū per actus charitatis nostre pficiamus ad me/
ritum premij substācialis: qō est in dei visione: multo for
tius videt q̄ angeli in hoc pficiunt. ¶ Item sicut se ha Quarto.
bent angeli mali ad penam: ita boni ad gloriam. Sed an
geli mali semper crescūt in pena. Ergo boni semper cre/
scunt in gloria.

Contra

In opp^m **Contra** Anselm.in li.de casu diaboli.quasi inter principium ⁊ mediū.dicit de bonis angelis.ꝙ a deo ꝓuecti sunt:vt sine adepti quicqd velle potuerūt. nec iam videant quid plus velle possint. Ergo in dei visione non ꝓficiunt. ¶ Item si in dei visione ꝓficerent illa visio esset in motu. Sed ꝙ est in motu:est in tempore. Scḋm autem Augu.ad Orosiuȝ.questione.41.spiritus conditus sicut est angeloꝝ sine tempore ꝯtemplatur dei eternitatē.ergo angeli in illa ꝯtemplatione nō ꝓficiūt.

Rñ^o Prima. **Responsio** aliquoꝝ ad hanc qōnem est:ꝙ cuȝ terminus rationalis vel intellectualis creature sit imediata ⁊ clara dei visio.⁊ habito termino motus:cessat motus angeli boni cum deum clare ⁊ imediate videāt in ꝯtēplatiōe eius nō ꝓficiūt amplius.

Contra **Hanc autem** rationem de falsitate non reprehendo. Sed tñ mihi sufficiens non videt.ꝙ ad hec remanet questio quare quilibet angelus bonus non ꝓficit in dei ꝯtemplatione quousqȝ tota eius capacitas ita repleatur:ꝙ deus facere non posset vt ab aliquo angelo clarius videretur. ¶ Ideo videtur mihi dicendum.ꝙ angeli boni in dei ꝯtemplatione non proficiunt:nec per dona habita:⁊ adiutoriū habituȝ amplius proficere in dei ꝯtemplatione possunt. Posset tñ deus facere vt a quocūqȝ illorum clarius videretur. Cuȝ enim in angelis respectu dei maior sit possibilitas q̄ȝ actualitas. Unde inter naturā suam ⁊ naturam puri actus maior est distātia q̄ȝ ꝓpinquitas.⁊ maior dissimilitudo q̄ȝ similitudo. Et se per suum actuale in sua ꝯuersione non poterāt se tantum disponere q̄ȝtum de gratia recipe potuissent:cuȝ inquātum possibiles recipere possint.purus enim actus nihil recipere potest.⁊ ideo q̄uis eorum capacitas sit repleta per ꝯparationeȝ ad dispositionem que potuit in eis esse per suum actiuum:nō tamen ꝑ ꝯparationem ad receptibilitatem que est in eis per suuȝ possibile vel passiuum.

Angeli bōi in dei contemplatione de facto non ꝓficiunt.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dōm.ꝙ illa purgatio qua inferior purgatur a superiori:non est purgatio ab aliqua immundicia.sed a quadaȝ nescientia. Scḋm doctrinā Diony.de angelica hierar. quā Diony.capi.7.vocat ignorātiaȝ.fm trāslatiōem cōmuniorem:in qua nimis extēditur nomē vocabuli. Unde abbas in sua expositione purgatōem ab ignorantia sic Glosat.idest ab altioris cognitionis minoritate.non respectu ꝯtemplatiōis diuine sed respectu ministerij ad qḋ

Ad 2^m deputati sunt pp electorum saluteȝ. ¶ Ad 2^m dōm.ꝙ in anima xpi ⁊ in anima beate virginis tantum est de gratia:q̄ȝtum per suum possibile recipere potuerūt.ita ꝙ deus in illis animabus non plus posset ponere de gratia nec de gloria.non sic autem potest dici de angelis.q̄uis in eis tātum sit de gratia ⁊ gloria q̄ȝtum se per suum actuale siue naturale siue supnaturale se disponere potue-

Ad 3^m runt. ¶ Ad 3^m dōm ꝙ quādo voluntas est in ꝑfectissimo actu quē per habitū charitateȝ pōt elicere respectu nobilissimi obiecti.⁊ intellectus illi obiecto ꝯiunctus est clara ⁊ imediata visione:tunc actus elicitus a voluntate per illam charitatem nō spectat ad meritū:sed ad premium.est enim pars principalior ipsius premij. ¶ Ad 4^m

Ad 4^m dōm.ꝙ mali angeli non crescūt in pena que est carentia visionis dei.que fm rei veritatem est maxima pena.⁊ dicitur pena damni.in aliqbus tamen alijs penis crescūt. Et ego bene concedo ꝙ angeli boni q̄uis in dei ꝯtemplatione non ꝓficiant tamen in quibusdam gaudijs accidētalibus ꝓficere possunt vsqȝ ad iudiciū. Qō.II.

Qō.II. Ar.p^o **Secundo queritur** vtrum angeli proficiant in creaturarum cognitione. Et videt ꝙ non Angelus bonus videt diuinam essentiā que infinita est.q̄uis videat ipsam finite. Ergo a simili videt in deo creaturas infinitas q̄uis illas videat finite. Sed videns infinitas creaturas:non potest in creaturaꝝ cognitione proficere. ¶ Item videns aliquā rationem totam ⁊ totaliter : videt omnia representata p illam. Sed qlibet angelus bonus videt diuinaȝ essentiā totam ⁊ totaliter. ꝙ videt oēm modum qui in ea est. Ergo videt oia representata per illam. Sed in diuina essentia:refulgent oēs creature preterite:presentes:future:⁊ possibiles fieri.ergo angeli boni non possunt ꝓficere in alicuius creature cognitione. ¶ Item in diuina essentia omnia equalr refulgent. Ergo qua ratione angeli boni vident in ea aliq̄:eadē rōne alia. Ergo cognoscūt in ipsa oia refulgētia:aut nulla. Sed nō est dicere ꝙ nulla.ergo omnia. Cum ergo in ipsa refulgeāt omnes creature preterite presentes ⁊ future:⁊ possibiles fieri:angeli creati non possunt proficere in aliquibus creature cognitiōe. ¶ Item vt habitum est in precedenti questione angeli boni nō proficiūt in cognitione. Cum ergo deus sit medium quo cognoscūt creaturas. Ur̃ ꝙ nō ꝓficiāt in creaturaꝝ cognitiōe.

Secūdo

Tertio.

Quarto.

In opp^m **Contra** Diony.prope finem eccles. hierar.multa excellētissimas cēntias latuere.⁊ a sola diligēter cognita sunt sapientissima ⁊ sapientifica diuinitate. Nesciunt ergo omnes creaturas. probabile ergo est ꝙ proficiant in earum cognitione. ¶ Item multa sunt contingentia futura que nesciunt.⁊ multa de illis post q̄ȝ facta sunt presentia cognoscunt. ergo in creaturaruȝ cognitione proficiunt.

Rñ^o Angelos ꝓficere in creaturaruȝ cognitione q̄ō multipliciter intelligi potest.

Respondeo ꝙ angelos bonos ꝓficere in creaturaꝝ cognitione dupliciter potest intelligi.aut q̄ȝtum admodum.aut q̄ȝtum ad cognoscibiliuȝ numeꝝ. ¶ Primo modo puto ꝙ in creaturaꝝ cognitione proficiūt.ꝙ aliqua cognoscūt per reuelationem dum futura sunt:quoꝝ postq̄ȝ facta sunt presentia p propriā virtutem cognitiōem accipiunt. ¶ Profectus aūt cognitionis q̄ȝtum ad numeꝝ cognoscibilium quadrupliciter potest intelligi. ¶ Uno modo de cognitiōe rerum in proprio genere:quā de ipsis per suaȝ virtutem acquirūt. ¶ Alio modo de cognitione rerum in proprio genere quā a superiori accipiunt. ¶ Tertio modo de cognitione rerum in deo q̄ȝtum ad habitum.4.de cognitione reruȝ in deo q̄ȝtum ad actū:per adiutoria que nūc habent. ¶ Primo modo dico ꝙ ꝓficiunt in creaturarū cognitione. Cum enim vt habitū est superius distin.3^a angeli cognoscāt aliqua p spēs a rebus acceptas aliquorum presentium possunt virtute propria cognitionē acquirere accipiēdo propria virtute spēs ab ipsis. que tamen non cognoscebāt dum erant futura. ¶ Scḋo etiam modo proficiūt in cognitione creaturaꝝ. Quia vt superius ostensum est distin.nona.angeli illumināt inferiores ostēdendo eis aliquam veritatē prius eis ignotā.vel simpliciter nunciādo eis quia ita est.⁊ quandoqȝ ostendendo eam in aliquibus causis secūdis. Fuerunt etiam edocti a christo de aliqbus circūstantijs specialibus circumstātibus mysterium incarnationis. Unde ysa.63.dicitur in persona angelorum.qs est iste qui venit de edon.⁊c̃.⁊ postea in persona christi respondet.ego qui loquor iustitiam ⁊c̃. Item in persona angeloꝝ queritur.quare ergo rubeum est indumēto tuum.⁊ iterum in persona christi respondet.torcular calcaui solus ⁊c̃. ¶ Tertio etiaȝ modo proficere possent in cognitione creaturaꝝ non per ꝓpriā virtutem.sed ꝙ deus posset eis infundere maiorem glorie habitum:ꝙ q̄uis eorum capacitas sit repleta per comparationem ad dispositionē que potuit in eis esse p suum actiuum:non tamen per ꝯparationem ad receptibilitatem que est in eis per suum possibile vel passiuuȝ. Tamē probabile est ꝙ in cognitione creaturaꝝ isto modo nō ꝓficiunt:quia aliter q̄ȝtum ad primum essentiale proficerent.cum per eandē habitum glorie ⁊ eodem actu deuȝ

videant ⁊ creaturas in eo. ¶ Quarto autẽ modo videt
aliquibus ꝙ non ꝓficiunt in creaturaꝝ cognitione:qꝛ cũ
eodem actu videãt deum:⁊ per deum creaturas in deo:⁊
in cognitione dei non proficiãt. Nec etiã ꝓficere possunt
per dona accepta:quia ex toto conatu suo per dona acce
pta feruntur in ipsum. videt ꝙ in deo nõ possunt simul
videre plures creaturas ꝙ̃ modo videant ꝑ adiutoria
illa que eis collata sunt. ¶ Multi tñ probabilr dicunt
ꝙ cum deus ea que in se refulgẽt:voluntarie ostẽdat po/
test angelis bonis ostendere:⁊ ondit in se aliqd de nouo
absqꝫ h ꝙ eẽntiã eius clarius videant:⁊ aliquoꝝ que vi
dent in ipso posset eis subtrahere cognitionẽ ꝙ̃uis non
subtrahat absqꝫ h ꝙ essentiam eius mī⁹ clare viderent.
¶ Ex predictis potest in parte patere Respõdeo ad ar/
gumenta advtranque partem.

Ad pᵐ **Ad primum** dõm. ꝙ illud simile nõ est bonũ.
videre enim infinitum finite nõ
reqrit tantã virtutẽ in vidẽte ꝙ̃ta exigitur ad vidẽduꝫ
infinita in ipso deo:qꝛ ipse deus qui ĩfinitus est põt vide/
ri actu finito. Sed in ipso nõ possunt videri infinita nisi
ꝑ infinitã virtutem:quia maioris virtutis est videre deũ
⁊ duas creaturas in ipso:ꝙ̃ vnam tantum ceteris pari/
bus. ⁊ maioris virtutis ẽ videre deũ ⁊ tres creaturas in
ipso ꝙ̃ duas tantum. ⁊ sic deinceps. ergo videre deum ⁊
infinitas creaturas in ipso nõ est finite virtutis. Et pre/
terea si detur ꝙ nõ possint ꝓficere in cognitiõe creatura
rum in deo:non tñ sequitur ꝓp h quin possint proficere
Ad 2ᵐ in cognitione creaturarũ in genere proprio. ¶ Ad 2ᵐ di
cendum. ꝙ ⁊ si boni angeli videant diuinã essentiam to/
tam:non tñ vident eam totaliter ſm ꝙ ly totaliter dicit
modum cognitionis:qꝛ diuina essentia cognoscibilis est
ꝑfectiori cognitione ꝙ̃ ab aliquo angelo cognoscat:vel
possit cognosci:quia ꝙ̃tum est ex parte sua cognoscibilis
est cognitione infinita intensiue. qua cognitione a nulla
creatura potest cognosci. Unde a se sola cognoscit ꝙ̃tuꝫ
ex parte sua cognoscibilis est. Scõm autẽ ꝙ ly totaliter
dicit modum rei cognite:sic ad h dicunt aliq ꝙ boni an
geli nõ vident diuinam essentiam totaliter propter h ꝙ
non vidẽt eam ſm omnes modos quibus est imitabilis
Ad 3ᵐ a creatura. ¶ Ad 3ᵐ dõm. ꝙ ꝙ̃uis oẽs creature in diui/
na essentia realiter refulgeant:tñ intellectus angeli boni
non se habet equaliter ad vidẽdum oĩa illa: quia diuina
voluntate:⁊ per lumen glorie ⁊ speciem determinat:nõ
tantum ad videndum deum:sed etiam ad videndum in
Ad 4ᵐ ꝙ̃tum est exemplar aliquoꝝ determinatoꝝ. ¶ Ad 4ᵐ
dicendum. ꝙ nõ plus ꝯcludit:nisi ꝙ angeli boni nõ pos/
sunt proficere in cognitione creaturaꝝ in deo per dona
accepta. ꝙ aliqui ꝓbabiliter ꝯcedunt:proficiunt tamen
Qõ.III. in cognitiõe creaturaꝝ in genere ꝓprio. Qõ.III.

Ar. pᵒ **Tertio queritur** vtrum angeli bo
ni incurrãt aliqͣ̃
tristiciam pro illoꝝ quos custodiũt damnatio/
ne. Et videtur ꝙ sic Isa. 33. angeli pacis amare
Secũdo. flebunt. ¶ Item gaudent de custoditoꝝ salute. Unde
Luce 15. gaudium erit angelis dei sup vno peccatore pe
nitẽtiam agente. Ergo a simili videt ꝙ tristentur de cu/
Tertio. stoditorum damnatione. ¶ Item desiderant salutẽ eoꝝ
quos custodiũt. Sed frustratio desiderij cãt tristiciam.
In oppᵐ **Contra** apoca. penul. dicit de beatis ꝙ absterget de
us omnes lachrymã ab occulis eoꝝ ⁊ mors
vltra nõ erit:neqꝫ luct⁹:neqꝫ clamor:neqꝫ dolor. Sꝫ an/
geli boni sunt beati. Ergo nullã tristitiã habere possunt.
Rñᵒ **Respondeo** ꝙ angeli bõi de salute eoꝝ quos
Lꝫ ãgeli custodiunt habẽt aliquod accidẽ/
de salute tale gaudium. Nec tamen de damnatione illorum quos
eoꝝ quos custodiunt habent aliquã tristitiã:qꝛ cum vident aliquẽ
custodiũt saluari:sciunt in h impleri volũtatem diuinam. de cuius
accñtale impletione gaudẽt ⁊ se acqͥsiuisse conciuẽ dilectum:ꝙ
creature rationali vel intellectuali bene disposite est gau/ gaudiũ ꝑ
diosum. Illoꝝ autem quos custodiunt desiderant salu/ cipiũt nõ
tẽ sub hac ꝯditione:si deus eos ad salutẽ predestinauerit. tñ tristi/
Unde cum vident aliquem damnari. cum ex h sciunt ip cia de dã/
sum ad salutẽ nõ fuisse predestinatũ:non accidit aliqd ꝯ natione.
absolutã volũtateꝫ eorum. ⁊ iõ in eis nõ est tristicia que
accidit ex contrarietate alicuius rei ad voluntatem deli/
beratiue. Nec ẽt tristicia ꝯpassionis:qꝛ omnino sunt in
dispositi ad omnem tristiciam:eo ꝙ perfecte sunt posses/
si a gloria. ⁊ ideo cum actus actiuoꝝ sint in patiente ⁊ di
sposito:damnatio alicuius non potest in in ipsis causare
compassionem tristantem.

Ad primum in oppositũ dõm. ꝙ illud verbũ Ad pᵐ
Isa. Uel intelligẽdum est de apo
stolis ad h viatoribus qui multuꝫ fleuerunt pro malicijs
hominum. Uel si intelligitur de angelis beatis:per fletũ
debet intelligi quedaꝫ admiratio reuerẽtie quã habebũt
in iudicio de multis que videbũt. ¶ Ad 2ᵐ dõm. ꝙ ꝙ̃/ Ad 2ᵐ
uis gaudeant de custoditoꝝ salute:non tamen ex h sequi
tur ꝙ tristentur de custoditorum damnatione. cuius ra/
tio in corpore qõnis visa est. ¶ Ad 3ᵐ dõm. ꝙ frustra/ Ad 3ᵐ.
tio desiderij non causat tristiciam:nisi sit desiderium ab/
solutum. ⁊ desiderãs aliquo modo dispositũ ad tristicie
susceptionem. boni autem angeli non desiderãt salutem
custoditoꝝ:nisi sub hac ꝯditiõe si ꝑdestinati sunt:⁊ etiã
oĩo sunt indispositi ad aliqͣ̃ tristicie susceptionẽ.

Circa litteram ab exordio natiui/
tatis. non tantum
modo ex vtero:sed etiam in vtero. cũ electi tot
sint:quot ⁊ boni angeli sunt ⁊c̃. Et h opinio ꝓ/
babilior est ꝙ̃ illa que dicit homines electos esse
ſm numerum angelorum qui ceciderunt. ⁊ eoruꝫ chari/
tas qua deum ⁊ nos diligunt ⁊ meritum ⁊ premiuꝫ. me/
ritum. s. respectu proximi. inꝙ̃tum per eam nobis obse/
quia impendunt. Premium autem respectu dei inꝙ̃tuꝫ
per eam deum ꝯsumate diligunt. in beatitudĩe proficiũt.
ꝙ intelligendum est de beatitudine ꝙ̃tum ad premiuꝫ
accidentale non essentiale. nõ latuit angelos misterium
regni celorum ꝙ opportuno tpe reuelatuꝫ est pro salute
nostra. ꝙ sic aliqui exponunt scilicet ꝙ non latuit ange/
los superiores. latuit:tamen inferiores quousqꝫ h imple/
ta sunt. Alij sic exponunt scilicet ꝙ sba facti ⁊ conditio/
nes generales bonos angelos nõ latuerunt. Sed alique
circũstãtie particulares angelos inferiores latuerũt quo
usqꝫ h impleta sunt. angeli in verbo dei omnia sciunt aũ
ꝙ̃ fiant:non simpliciter ⁊ absolute sed ſm proportionem
vel ꝓportionalitatẽ ad illam cognitionem qua vidẽt de/
um. qui clarius deum vident:⁊ plura vidẽt in ipso. Uel
sic ꝙ ly omnia tantuꝫ distribuat pro mundi partibus in
corruptibilib⁹ simpliciter vt sunt corpa celestia ⁊ substã/
tie spũales. ⁊ pro ptibus mũdi incorruptibilib⁹ ſm se to
tas:corruptibiles tñ ſm ptes:vt sunt elemẽta.

¶ Post ꝯsiderationeꝫ de angelis habitam agi-
tur de illaꝝ rerum creatiõe:⁊ precipue de ope-
rum sex dieꝝ distinctione. Di.XII. Di.XII.

Hec de angelice
nature conditione dicta sufficiant.
Nũc super ẽ de aliaꝝ quoqꝫ rerum
creatione:ac precipue de operuꝫ sex
dierum distinctiõe nõnulla in medium profer
re. Cum deus in sapientia sua angelicos cõdi-
dit spiritus:alia etiam creauit:sicut ostendit su
pradicta scriptura Gene. que dicit in principio
deum creasse celum:idest angelos:⁊ terram. s.

materiam quatuor elementorum confusam et informem: que a grecis dicta est chaos: et hec fuit ante omnem diem. Deinde elementa distinxit deus: et species proprias atque distinctas singulis rebus secundum genus suum dedit: que non simul ut quibusdam sanctorum patrum placuit: sed per intervalla temporum ac sex volumina dierum ut alijs visum est formavit.

¶ Quod sancti tractatores videntur super hoc quasi adversa tradidisse: alijs dicentibus omnia simul facta in materia et forma: alijs per intervalla temporum.

Quidam namque sanctorum patrum qui verba dei atque archana excellenter scrutati sunt: super hoc quasi adversa scripsisse videntur. Alij quidem tradiderunt omnia simul in materia et forma fuisse creata. Quod Augu. sensisse videtur. Alij vero hoc magis probaverunt ac asseruerunt: ut prima materia rudis atque informis quatuor elementorum commixtionem atque confusionem tenens creata sit. Postmodum vero per intervalla sex dierum ex illa materia rerum corporalium genera sint formata secundum species proprias. Quam sententiam Grego. Hiero. et Beda aliique plures commendant: ac preferunt. Que etiam scripture geneseos: unde prima huius rei ad nos manavit cognitio: magis congruere videtur.

¶ Quomodo per intervalla temporis res corporales condite sint.

Secundum hanc itaque traditionem: ordinem atque modum creationis formationisque rerum inspiciamus. Sicut supra memoratum est. In principio creavit deus celum: idest angelicam naturam sed adhuc informem ut quibusdam placet. Et terram. i. illam confusam materiam quatuor elementorum: quam nomine terre ut Augu. ait contra manicheos: ideo appellavit Moyses: quia terra inter omnia elementa minus est speciosa: et illa inanis erat et incomposita propter omnium elementorum commixtionem. Eandem etiam vocat abyssum dicens. Et tenebre erant super faciem abyssi: etc. quia confusa erat et commixta: specie distincta carens. Eadem etiam materia informis dicta est aqua super quam ferebatur spiritus domini: sicut superfertur fabricandis rebus voluntas artificis: quia subiacebat bone voluntati creatoris: quod formandum perficiendumque inchoaverat: qui sicut dominus et conditor preerat fluitanti et confuse materie ut distingueret per species varias quando vellet et sicut vellet. Hec ideo dicta est aqua quia omnia que in terra nascuntur sive animalia: sive arbores vel herbe: et similia ab humore incipiunt formari atque nutriri. His omnibus vocabulis vocata est illa informis materia: ut res ignota

Augu. Quare illa confusa materies vocetur terra et abyssus et aqua:

notis vocabulis insinuaretur imperitioribus et non uno tantum. Nam si uno tantum significaretur vocabulo: et hoc esse putaretur quod consueverant homines in illo vocabulo intelligere. Sub his ergo nominibus significata est materia illa confusa et informis: que nulla specie cerni ac tractari poterat. i. nominibus visibilium rerum que inde future erant propter infirmitatem parvulorum qui minus idonei sunt invisibilia comprehendere: et tunc erant tenebre. i. lucis absentia. Non. n. tenebre aliquid sunt: sed ipsa lucis absentia. sicut silentium non aliqua res est: sed ubi sonus non est: silentium dicitur. Et nuditas non aliqua res est: sed in corpore ubi tegmentum non est: nuditas dicitur: sicut et inanitas non est aliquid: sed inanis dicitur esse locus ubi non est corpus: et inanitas est absentia corporis.

¶ Quo sensu tenebre dicantur non esse aliquid et quomodo dicatur esse aliquid.

Attende quia hic Augu. tenebras dicit non esse aliquid: cum alibi tenebre inter creaturas ponantur que benedicunt dominum. Unde dicitur. Benedicite lux et tenebre domino. Ideoque sciendum est tenebras diversis modis accipi. s. vel pro lucis absentia: qualiter supra accepit Augu. iuxta quam acceptionem non sunt aliquid. Vel pro aere obscuratorio sive aeris obscura qualitate: et secundum hoc aliqua res creata sunt. Ideo ergo dicit tenebras tunc fuisse super faciem abyssi: quia nondum erat lux: que si esset: et superesset et superfunderetur: sed nondum lucis gratia opus suum deus venustaverat: que postea in primo die formata est.

¶ Duo hic consideranda sunt: quare illa materia confusa sit dicta informis: et ubi ad esse prodijt: quantumque in altitudine ascenderit.

De qua re priusquam tractemus duo nobis discutienda occurrunt. Primum quare illa materia confusa informis dicatur: an quia omni forma caruerit an propter aliud. Secundo ubi ad esse prodierit et quantum in altum ascenderit. Ad illud ergo quod primo positum est breviter respondentes dicimus illam primam materiam non ideo dictam esse informem quod nullam omnino formam habuerit: quia non aliquid corporeum tale existere potest: quod nullam habeat formam. sed ideo non absurde informem appellari posse dicimus: quia in confusione et permixtione quadam subsistens nondum pulchra apertaque et distinctam recipit formam qualem modo cernimus. Facta est ergo illa materia in forma confusionis ante formam dispositionis. In forma confusionis prius omnia corporalia materialiter simul et semel sunt creata. Postmodum in forma dispositionis sex diebus sunt ordinata. Ecce absolutum est quod primo in discussione proposi-

Ad primum breviter respondet.

tū fuit.s.quare illa materia dicat̄ iformis.

¶ Hic ad id qđ secūdum querebatur respondet.

Nūc superest quod secundo proponebat̄ explicare: vbi.s.illa materia substiterit ⁊ q̄ñtum in altitudine porrigebat̄. Ad quod nihil temere asserētes dicimus. Q̄ illa prima rerum oīum moles quando creata est ibidem ad esse videtur prodijsse: vbi nūc formata subsistit. Eratq; terreū hoc elemētum in vno loco eodem medio subsidens ceteris in vna ꝯfusione pmixtis: eisdemq; circunquaq; in modo cuiusdā nebule oppssis ita obuolutū erat vt apparere non posset qđ fuit. Illa vero tria in vna pmixtione confusa circunquaq; suspensa: eousq; in altū porrigebātur quousq; nunc summitas corporee nature ptingit. Et sicut qbusdā videt̄ vltra locum firmamēti extendebat̄ illa moles: que in inferiori parte spissior atq; grossior erat. In superiori vero rarior ac leuior atq; subtilior existebat. De qua rariori substantia putant quidam fuisse aquas que super firmamētum esse dicunt̄. Talis fuit mundi facies in principio priusq̄ reciperet formam vel dispositionem.

¶ Ostenso qualis fuit mundi facies in ipso primordio: icipit proseq operū sex dier̄ distictionē.

Nunc superest vt dispositionem illam qualiter pfecta sit ordine psequamur. Sex diebus sicut docet scriptura genesis distinxit deus: ⁊ in formas redegit pprias: cūcta que simul materialiter fecerat. Perfecitq; opus suum die sexto: ⁊ sic deinde die septimo requieuit ab omni opere suo.i.cessauit nouam creaturā facere. Sex.n. diebus sex rerum genera distinxit: nihilq; postea fecit: qđ in aliquo illorum non contineatur. operatus est tamē postea sicut veritas in euangelio ait. Pater meus operatur vsq; nunc: ⁊ ego operor illud.

¶ De quatuor modis diuine operationis.

Quattuor enī modis.vt ait alcuinus sup Gene.operatur deus. Primo in verbo omnia disponendo. Secundo in materia informis quatuor elementor̄ de nihilo eam creando: vnde. Qui viuit in eternum creauit oīa simul. Omnia.s.elemēta: vel omnia corpora materialiter simul creauit. Tertio per opera sex dierum varias distinxit creaturas. Quarto ex primordialibus seminibus nō incognite oriūtur nature: sed note sepius reformantur ne pereant.

Prima principal'

Ec de angelice nature ⁊c. Superius determinauit Magister de creatura pure spūali. Hic determinat de creatura pure corporali. ¶ Et diuidit̄ pars ista in duas ptes. ¶ Primo determinat de materie pductione. ¶ Scđo de creator̄ distinctione distin.sequēti.ibi.[prima aūt distinctiōis operatio]. ¶ Prima in quatuor. ¶ Pmo agit de ordine creationis rerum. ¶ Secūdo spiritualiter de creatiōe mãe prime.ibi.[fm hāc ⁊c]. ¶ Tertio de pprietatibus eius.ibi.[de qua priusq;]. ¶ Quarto de eius formatione per species.ibi.[nunc superest].

Circa hanc distinctiōe querunt̄.x. ¶ Primo vtrum materia sit res pure possibilis. ¶ Secundo.vtrū sit generabilis ⁊ corruptibilis. ¶ Tertio vtrū sit de eēntia ꝯpositi. ¶ Quarto vtr̄ de⁹ posset facē materiā sine forma. ¶ Quīto vtr̄ materia corpaliū infra celum empyreum creatura fuerit sine oī forma. ¶ Sexto vtr̄ fuerit creatura sub forma ꝯpleta. ¶ Septimo vtr̄ ante oē diem fuerit creata. ¶ Octauo vtr̄ corpor̄ corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū sit mã vnigenea. ¶ Nona vtrum oīum corporum corruptibiliū sit materia numero vna. ¶ Decimo vtrū materia realiter sit idem cum sua potentia. Qō.i.

¶ Questio.I.

Primo ostendo q̄ materia sit res pure possibilis. Boetius.j.de trini.capi.ij.dicit q̄ omne esse ē ex forma: ⁊ paꝝ post dicit q̄ nihil fm māmam esse dī. Sꝫ p quēlꝫ reꝫ que nō est pure possibilis ē ad esse vel ꝯcurrit ad cāndū esse. Ergo mã est res pure possibilis. ¶ Itē phs.2.de aīa dīc.q̄ mã est potētia. Sꝫ res que aliq̄ accrualitatē iportat nō ē potētia. Ūn ibidē dicit q̄ spēs ē endelechia.i.actu. ¶ Itē Aui.9.meta.capi.4.dīc q̄ eē materie est eē receptibile. nec est cā eēndi aliqd nisi fm viā receptiōis. Et ifra eodē ca.dicit q̄ oīs forma cā est vt sua mã sit in effectū: ipsa.n.materia nō habet existentiā. Sed oīs res que nō est pure possibilis hēt aliq̄ existentiā.⁊ est cā eēndi aliqd. ¶ Itē oē qđ iportat aliq̄ accrualitatē p se est cognoscibile ⁊ positiue. Sꝫ fm phm.j.phy.materia nō est cognoscibilis nisi p pportiōeꝫ ⁊ analogiā ad formā. Ergo mã nullā iportat actualitatē ¶ Itē Aug.12.ꝯfes.paꝝ post principiū dicit ad deū priusq̄ istā iformē māmam formares atq; distingueres.nō erat aliqd.nō color nō figura.nō corp⁹: nō spēs: nō tñ omnio nihil erat quedā iformitas sine vlla spē. Sꝫ oīs actus est aliq̄ spēs. Ergo mãꝫ dīc q̄ndā iformitatē sñ oī actualitatē Ar.pᵒ Secūdo. T.2.2. Auicen. Quarto. T.2.69. Quinto.

Contra Auicē.2.meta.ca.vlt.dicit q̄ forma prior ē hyle.i.mã. Sꝫ actus nō est prior possibilitate: imo ecōuerso sustiet. possibilitas.n.eēndi psuppōit ab actu eēndi. Ergo mã nō ē res pure possibilis. ¶ Itē fm phm.i.meta mã est fundamētum nature. Sed pura possibilitas nō pōt eē fundamētū. fundamentū.n.illō qđ ponitur in ipso.q̄ autem aliud sustinet eius actu est. Ergo materia non est res pure possibilis. In oppᵐ T.2.17.

Respondeo ad h̄ q̄ aliqd generat̄ necessariū ē vt aliqd trāsmutet̄ in ipm fm cōmē.sup.8.meta.⁊ vt eius forma in aliquo recipiat̄.qđ.n. pducit̄ absq; trāsmutatiōe alicui⁹ in se creat̄.q2 fit nō de aliquo. Cū ēt forma generabilis ⁊ corruptibilis eo mō quo forme generari ꝯuenit ⁊ corrūpi nō possit p se existē p nāmꝫ: opꝫ q̄ cū generat̄ in aliquo recipiat̄. Nec pōt dici q̄ sit eadē res que trāsmutat̄ in illud q̄ generat̄: ⁊ in qua recipit̄ forma ei⁹ q̄ generat̄.q2 res cui⁹ essentia trāsmutat̄ in illo q̄ ipa nō est nō manet post trāsmutatōēꝫ.illud qđ erat añ. Sꝫ illud in qđ recipit̄ forma remāet eadē eēntia que erat añ. Nec pōt dici q̄ illō q̄ trāsmutat̄ in illud qđ generat̄ trāsmutet̄ in ipm rōe tori⁹ eēntie illi⁹.q2 vt postea patebit de eēntia ei⁹ est aliqd ingñrabile ⁊ icorruptibile qđ est fundamentū in.quo forma recipit̄. Restat ergo q̄ illō qđ trāsmutat̄ in illō qđ generat̄ nō trāsmutet̄ in ipm nisi per h̄ qđ trāsmutat̄ in ei⁹ formā. Et q2 trāsmutari i formā ⁊ recipe formā reb⁹ ꝯuenitñt rōe alicui⁹ possibilitatis q̄ pncipalr̄ ē ꝯditio materie. Iō dōꝫ q̄ materia. Rñᵒ Mãꝫ aliq̄ T.2.4.ꝫ q̄ꝫ actualitatē ꝑhē

duplicitер

nullus potest ꝯuenire actus p q̄ꝫcunq̄ꝫ potētiam: illa.n.
res per se nō potest mouere intellectū. Sed cognoscit̄ p
priuationē vel ꝯparationem ad formam: ⁊ p argumēta-
tionē: nec potest rem aliq̄ꝫ trāsmutare: nec pōt esse per se
per quācunq̄ꝫ potētiā: q2 ipsam esse per se includeret ꝯ-
dictionē. Nec tñ nominat nihil: q2 nihil trāsmutari non
potest in aliqd q̄ꝫuis possit aliqd fieri non de aliquo. Et
de materia sic accepta potest expōi qḋ dicit Com. sup. 8.
meta. q̄ sḋm in trāsmutatiōe que est substātie est in potē-
tia ⁊ esse suum quasi est mediū inter esse actu ⁊ nō eē: nec
enim que est actus sm se totaꝫ: non potest per naturā in
aliud trāsmutari. ℂ Secūdo modo loquēdo de materia
dico q̄ non est res pure possibilis simplr: q̄ꝫuis sit pure
possibilis respectu formarum que recipiuntur in ea. Un-
T.c.17. de Cōmen. super illud primi meta. quoniam autem in
fundamento: dicit q̄ in principio ex quo est generatio q̄
est pricipium sm materiam non debet esse aliqd eorum
que gn̄ant̄ ex eo in actu: nec debet in aliq̄ dispōne eorum
que fiūt ex eo. In quo pꝫ q̄ nō negat illō pricipiū carere
actualitate: nisi loquēdo de actualitate reꝝ q̄ recipiūtur
in eo. Cui sentētie videt̄ concordare Auicē. 2. meta. cap.
vlt. vbi dicit de forma que separat̄ a sua materia: ⁊ rema-
net materia habēs esse cum alia forma: q2 si forma sola p
se eēt causa esse materie destrueret̄ materia ad destructio-
nem illius: ⁊ pp formā succedētem haberet esse alia ma-
teria que inciperet esse: ⁊ parum post oporteret igit̄ vt alia
res sit cū forma causa essendi materiā. Hic expresse videt̄
dicere q̄ esse materie nō est ex sola forma: q̄ vnū nō eēt
si materia esset res pure possibilis. ℂ Dico ergo q̄ ipsa
est essentia nō pure possibilis: tenet tñ in entibus īfimū
actualitatis gradum: carēs q̄ꝫtum est ex se actualitate si-
mili actualitatibꝰ rerum que recipiunt̄ in ea. Sed q2 ma-
teria nō potest esse in actu: per naturā sine forma: ⁊ actu-
alitas ꝯpositi plus est per formam q̄ꝫ per materiaꝫ: ideo
dicunt phi ⁊ sancti q̄ existentia rei est per formam.

Ad pᵐ ⁊ 2ᵐ **Auctoritates** Boetij ⁊ phi ad primam ptem allegate sunt de materia primo
Ad 3ᵐ modo dicta: vel de potestate respectu rerum que recipi-
Ad 4ᵐ untur in materia. ℂ Ad auctoritatē Auicen. patet quid
dōm ex dictis in questione. ℂ Ad 4ᵐ dōm: q̄ aut verbū
phi intelligendum est de materia primo modo dicta: aut
q̄ q̄ꝫuis materia q̄ꝫtum est ex parte sua cognoscibilis sit
positiue: non tñ quo ad nos propter nostri itellectus de-
bilitatem. Unde intellectus angelicus eam potissime co
Ad 5ᵐ gnoscit: aūt preter analogiā ad formam. ℂ Ad 5ᵐ dōm.
q̄ ibi Augu. accipit specieꝫ pro forma: forma aūt non est
quecunq̄ꝫ actualitas: q2 vt iam dictum est materia aliq̄ꝫ
actualitatem importat: q̄ꝫuis differentem ab actualitate
forme. ℂ Argumēta ad partem aliam ꝓcedunt de mate
ria scḋo modo dicta. Illud tñ verbum Auicen. de priori-
tate forme respectu materie intelligendum est de priori-
Q. ii. tate dignitatis. ℂ Questio. II.

Ar. pᵒ **Secundo queritur** vtrū materia sit generabilis ⁊ corrupti bilis. Et videtur q̄ sic. nobi-
lior est res ingn̄abilis ⁊ icorruptibilis: q̄ꝫ gene-
rabilis ⁊ corruptibilis. Sed forma que educit̄ de potētia
materie est gn̄abilis ⁊ corruptibilis: ⁊ tñ est nobilior q̄ꝫ
Secūdo materia. Ergo multo fortius mā est generabilis ⁊ cor-
T.c.34. ruptibilis. ℂ Item sm Com. super. 8. meta. materia trā-
smutat̄ in illud qḋ ex ea generatur. Sꝫ q̄ transmutatur
in aliud non manet idem qḋ erat ante maxime loquen-
do de transmutatione substātiali de qua loquit̄ ꝯmēta-
tor. Ergo materia corrūpitur cuꝫ ex ea aliqd generatur:
Tertio. ergo a simili generat̄ cuꝫ in ea ꝯpositum resoluit̄. ℂ Itē
prius ordine nature est vnius forme corruptio: q̄ꝫ alteri-
us generatio. Sed esse materie est per formaꝫ: ergo cū in
ea vna forma corrumpit̄: ⁊ alia in ea generat̄: p corruptio-
nem forme prioris perdit esse: ⁊ per introductionem al-
terius recipit aliud esse. Sed pdere esse ⁊ recupare esse
est generari ⁊ corrumpi.

Contra pho. j. phy. dicit q̄ materia est ingenera- In oppᵐ.
bilis ⁊ incorruptibilis. T.c.82.

Respondeo q̄ materia dupliciter potest accipi Rñᵒ
Uno modo pro essentia pure possi- Mā quo
bili que transmutat̄ in formam. Alio mō pro essentia te- dicit̄ ge-
nente infimū gradum actualitatis que recipit formam. nerabilis
ℂ Primo modo est generabilis ⁊ corruptibilis modo ⁊ corrup-
similis illi modo: quo ꝯuenit forme generari ⁊ corrūpi: tibilis ⁊
q2 cum trāsmutat̄ in formam: desinit esse id qḋ erat: cum quo non.
etiam forma corrūpitur resoluit̄ in talem naturam q̄ꝫuis
non in eandem numero que fuerat prius. Unde Com.
super. 8. meta. illud qḋ est ex materia vtrūq̄ꝫ generat̄ ab
alio: sed vltimū a primo erit qn̄ trāsmutatur primū in il-
lud. primū aūt ex vltimo quādo vltimū resoluitur in il-
lud. Qꝫ aūt necessariū sit ponere aliq̄ꝫ naturam que trās-
mutet̄ in formaꝫ inferius ꝓbabitur in illa questiōe. Utrꝫ
sit aliqd in materia de quo fiant brutorum aīe ⁊ alie cor-
ruptibilia forme. ℂ Loquēdo aūt de materia modo se-
cundo. dico qḋ est ingenerabilis: qa generatio fit de ali-
quo existenti in potētia ad illud qḋ generat̄. Sed nulluꝫ
est ens in potentia de quo ipsa materia posset fieri. Et
est etiā in corruptibilis: q2 nō est aliquod ens inferius ea
in qḋ possit resolui. Et sicut natura nō pōt aliqd facere
nō de aliquo: ita nō pōt aliqd resoluere in nihil. ℂ Pre-
terea corruptio est p aliq̄ꝫ repugnātiam corrumpētis ad
illud qḋ corrūpit̄: materie aūt nulla forma repugnat. est
enim cōmune fundamentū oīum formaꝝ generabilium
⁊ corruptibiliū q̄ de necessitate p̄supponit̄ in omni opa-
tione nature: q̄ a deo ꝓductum fuit nō de aliquo. Unde
q̄ꝫuis nō possit generari nec corrūpi. possibile tñ est eam
creari ⁊ verti. Unde sicut alie creature in nichilū tende-
rēt nisi a deo manutenerentur.

Ad primum in oppositum dicēdum. q̄ maior non est vniuersaliter vera. Nobi- Ad pᵐ.
liora sunt. n. animalia bruta q̄ꝫ corpora celestia: cum cor-
pora celestia sint inanimata vt inferius ostendetur: ⁊ in
ordine nature viuentia preponantur non viuētibus: sm
Augu. xj. de ci. capi. 16. Unde maior debet intelligi cete-
ris paribus. ℂ Uel potest dici q̄ q̄ꝫuis mater non sit
corruptibilis corruptione que est ab ente in actu in ens
in potentia: tamen q̄ꝫtum est ex parte sua magis est de-
fectibilis ab esse q̄ꝫ forma: quia forma: nec per seipsaꝫ: nec
alia virtute creata est vertibilis in nihil: mãe aūt ita na-
turale est esse per formā: q̄ si ab ea remoueret̄ ois forma:
nec introduceret̄ alia pp sui esse iferioritatē redigeret̄ in
nihil: nisi p spālem dei influentiam supernaturalr̄ manu
teneretur in esse sicut accidens: si sibi subtraheret̄ omne
sḋm redigeretur in nihil: nisi per spālem dei influentiā
super naturaliter manuteneret̄. ℂ Ad 2ᵐ dōm q̄ mate- Ad 2ᵐ.
ria que recipit formam: ⁊ que in entibus tenet infimum
actualitatis gradum: nō transmutat̄ substātialiter in for-
mam: nec etiam in compositū: q2 compositū est ꝯstitutū
ex materia ⁊ forma. Unde cum nō trāsmutetur substan-
tialiter: nec in formam: nec in seipsam: non transmutat̄
in compositū. Sꝫ ex ea ⁊ forma quā in se recipit ꝯstitui-
tur per essentiā vnum in actu: q̄ꝫuis remaneant duo in
potētia. Unde dicit Com. 7. meta. q̄ diffinitiōes signifi- T.c.43.
cant plures sḃas in potentia ⁊ vnam in actu. Cuꝫ autem
dicit Com. materiam trāsmutari in illud quod gene-
ratur ex ea: aut accipit materiā pro possibilitate que trās-
mutatur in formam: aut loquit̄ de materia propinqua.
Uñ exēplificat de q̄tuor elemētis dicēs. q̄ ipsa trāsmutā-
tur in lignum: ⁊ lignum resoluitur in ea. Aut intelligit

de transmutatione quantum ad existendi actum. Quia sicut materia dum est actu pars: non est actu totum: sic non existit actu nisi per existentiam totius. ¶ Ad ter/
Ad 3ᵐ tium dicendum: q sicut Auicen. secũdo metaphy. capi. vltimo dicit esse materie recipientis formas generabiles et corruptibiles: non dependet ex sola forma: vt enim di/ ctum est: materia tenet in entibus infimum actualita/ tis gradum. Nec enim materia que formas recipit: nec transmutatur in eas: nec est res pure possibilis: vt superi
Q̃o. iii. us dictum est. ¶ Questio. iii.

Ar. p° T. c. 3. **TErtio queritur** vtrum materia sit de natura compo/ siti. Et videtur q non Com. super. 7. metaphy. necesse est vt res demonstrate hic corrumpan/ tur: propter qd habent materiam que potest recipere formam in aliqua hora et amittere in alia. Sed illud qd est de essentia rei non est via ad eius corruptionem: quia quelibet pars essentie saluat essentiam quantum potest.
Secũdo. Ergo materia non est de essentia compositi. ¶ Item
T. c. 36. philosophus. 7. metaphysice dicit: q animalium anima est substantia animati. Sed anima non nominat nisi for/
Tertio. mam. Ergo forma est tota substantia compositi. ¶ Itē
T. c. 37. Cōmen. super. 7. metaphy. dicit q diffinitio est inten/ tionis vniuersalis et forme non congregati ex materia et forma. Sed diffinitio indicat quid est res: Ergo materia nō est de qditate rei. Sz qcqd ē de eēntia est de qditate.

In opp^m **Contra** Auicē. 5°. metaphy. capitulo. 5. composita non sunt ex forma tantū id qd sunt: diffini tio enim compositorum non est ex sola forma. Diffinitio enim rei significat omnem illud ex quo componitur sua essentia. Unde contingit vt contineat materiam ali/ quo modo: et per h cognoscitur differentia inter quidi/ tatem et formam: forma enim est pars quiditatis et com/
T. c. 39. positi. ¶ Item philosoph°. 7. metaphy. et Comen. ibi/ dem dicunt: q homo et animal est totum congregatum ex anima et corpore. Sed corpus est materia hominis. Ergo materia est de essentia compositi.

Rñ° Pᵃ opi. **Ad istam questionem** dicunt ali/ qui: q mate ria non est de essentia compositi: sed est aliquid qd trans/ mutatur in essentiam compositam: et in quem resolui/ tur essentia composita: nec in ista transmutatione adni/ hilatur: quia qd adnihilatur nō trāsmutatur in aliquod ens: materia autem transmutatur in illud quod genera/ tur. Et hij non dicunt id quod generatur esse composi/ tuz ex materia et forma: ita vt materia sit actu pars essen tie eius. Sed pro tanto quia ipsum genituz sm id quod est: est actu forma: isti eniz realiter non distinguunt inter actualitatem et formam: et est in potentia ipsa materia: quia est resolubile in materiam. Sicut per generatio/ nem materia transmutatur in ipsum. Et hij dicunt cor/ pus humanum non esse materiam hominis: sed quam/ dam formam respectu anime rationalis incompletam et natam per eam substantialiter compleri: et sic ex ea: et rationali anima hominem constitui. ¶ Sed quamuis
Impu gnatio. hec opinio aliquam habeat probabilitatem: tamen ex/
T. c. 82. presse est contra philosophuz qui ponit materiam inge/
T. c. 33. et 36. nerabilem et incorruptibilem: vt patet primo physico/ rum: et eaz esse de essentia compositi: vt patet. 7. meta/ physice. Et contra Auicenna. 5. metaphysice capitulo. 5. vbi dicit q quiditas compositi est compositio comple/ ctens formam et materiam. Et cōtra cōmunem opinio/ nem que tenet q nulla forma generabilis et corruptibilis potest naturaliter existere per se.

Mihi autem videtur dicendum: ad questionem: q si accipiatur materia pro re potentiali transmutabili in formam: sm quem modum vtuntur nomine materie il/ li qui omnem actualitatem comprehendunt sub forma: Sic dico: q materia non est de essentia compositi: quam
Q̃ñ q̃ñ sit de eēn tia com/ positi. uis illud in qd transmutata est sit de compositi essentia. ¶ Si autem accipiatur materia pro fundamento pri/ mario transmutationis naturalis: q formam recipit tā/ quam essentialem eius pfectionē: nec trāsmutatur in eam. Sic dico q materia est de eēntia compositi. Et sic vtunt nomine materie illi qui actualitatē dist. g: iūt in actuali/ tatem que est forma: et in actualitatem que nō est forma: quia illam actualitatem que forma nō est: dicunt infimū actualitatis gradum et in determinatuz: qui omnem ac/ tualitatem generabilem et corruptibilē natus est in se re/ cipere et per eam diuersimode terminari: et illam infimaz actualitatem vocant materiam.

Ad primum in oppositum dicendum: q mate/ ria que remanet in essentia com Ad p^m positi: non est via ad corruptionem ratione sue essentie: sed ratione nature potentialis sibi concreate trāsmutabi lis informam non potentem se operari in eadem parte materie cum priori forma. Cum enim natura potētialis predicta transmutatur in formam ignis: adhuc remanet in fundamento nature natura potentialis que transmu tabilis est in formam aeris: quia ille res potentiales sunt sm numerum specierum generabilium et corruptibiliū vt inferius ostendetur. ¶ Ad 2^m q animalium anima Ad 2^m dicitur esse substātia animati: quia est nobilior eius pars: et quia materia per eam actu substātialiter existit. ¶ Ad Ad 3^m 3^m dicendum: q illud verbum intelligendum est nō de diffinitione naturali: sed logycali que constat ex genere et differentia: quorum genus dicit modo vniuersali totā essentiam diffiniti modo in determinato: et differentia in dicat eandem essentiam modo determinatiuo. Unde modo simili determinat genus: sicut in esse nature forma determinat materiam. Sed quia genus comprehendit totam essentiam rei constantis ex materia et forma mo/ do indeterminato: et species modo determinato: patet q non intendit materiam non indicari per diffinitionē predictam inquātum est pars essentie considerate vni/ uersaliter: sed inquantum est pars essentie considerate in suo esse pticulari: sm quem modum indicatur per dif finitionem naturalē dicendo: hic homo est hoc cōpositū ex hoc corpore et hac anima. ¶ Argumenta ad partem secundam procedunt de materia quam ego concedo esse de essentia compositi. ¶ Questio. iiii. Q̃o. iiii.

Ar. p° **QUarto queritur** vtrū deus pos set facere mate riam sine forma. Et videtur q non quia materia dicit purum possibile. Unde a philosophis di/ citur ens in potentia: esse autem dicit actualitatem: ergo
Secũdo. materiam per se esse in actu includit contradictionem: deus autē contradictoria simul facere non potest. ¶ Itē omne qd est in actu eo ipso q est in actu dicit aliquam de terminatam actualitatem. Sed materia aut nullam im/ portat actualitatem: aut importat actualitatem de se in determinatam. Ergo si deus posset facere esse materiam
Tertio. sine forma: deus posset facere q materia simul esset deter minata et indeterminata que sunt opposita. ¶ Itē sicut se habet figura corporalis ad quantitatem corporalem: ita forma ad materiam. Sed impossibile est quantitatez corporalem esse sine figura: q aliter posset deus facere q̃ titatem actu infinitam. Ergo videtur similiter q impos sibile sit cuicunq potentie materiam esse sine forma.

In opp^m **Contra** magis dependet accidens a substantia q̃ materia a forma. Sed deus potest facere ac/ cidens esse sine substātia: et facit: vt patet in sacramēto al taris. Ergo potest materiam facere sine omni forma.

¶ Respondeo

Rñio de mã **Respondeo** q materia dupliciter potest accipi. Uel p re pure possibili trãsmutabili in actualitatem generabilem et corruptibilem. Uel pro materia recipiente ipsam formã: que manet altera pars compositi. ℂ Primo modo accipiendo materiam: non est possibile fieri materiam per se. Quia hoc includeret contradictionem: ex hoc enĩ dicitur res possibilis q si nullus actus conuenire potest: per quamcũq̃ potentiam. ℂ Secundo modo accipiendo materiam (Deꝰ pt facere mãm sine oi forma.) deus potest facere materiam sine omni forma: quamuis enim naturale esse materie sit esse sub forma: tamen deus supernaturaliter potest ipsam priuare illo esse: et dare sibi esse per se. Sicut videmus q q̃uis naturale esse accidẽtis sit esse in subiecto: tñ deus supernãliter põt sibi dare: et dat existere per se: vt patz in sacramẽto altaris: et tunc caret suo nãli esse: q̃uis in eo remaneat nãlis aptitudo ad illud esse. ℂ Et qr res pure possibilis trãsmutabilis in formã pcreata est mãe fm q accipit p nã rece ptiua forme: que remanet altera ps pposit: iõ q̃uis non sit possibile p quãcũq; potẽtiã fieri illã nãm pure possibilẽ per se: tñ per diuinã potẽtiã possibile est ipsam esse supnãliter sine actualitate que est forma: per h q põt facere materiaz sine forma.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositũ dõm: q cum mã dicatᵣ eẽ in potẽtia. Aut h intelligitur de mã fm q accipit pro re trãsmutabili in formã. Aut ideo dĩ esse in potẽtia: nõ qr res pure possibilis: sed qr ẽ in potẽtia ad recipiẽdum qualibet formã natã perficere mãm. Ad 2ᵐ ℂ Ad scdm dõm: q mã de se importat aliquã actualitatẽ determinatã determinatiõe incõpletissima: tñ per cõparationẽ ad formã importat actualitatez mõ duplici indeterminatã: qr per formã est determinabilis determinatiõe pspleta: et ẽt qr determinari põt: non tñ per vnã formã determinatã: sz per qualibet quã recipere pt. Ad 3ᵐ ℂ Ad tertiũ cũ dĩ: q sicut se habz figura corporalis ad quãtitatẽ corporalẽ: ita forma ad mãm etc. Dico q est vt sic: et est vt nõ. In h.n. est aliq̃lis silitudo q̃uis nõ plena: qr sicut mã determinatiõe pspleta determinat per formã sic corporalis soliditas aliquo modo determinat per figurã. Sed quãtũ ad separabilitatẽ non est silr: qr figurã inseparabilr psequit habitudinẽ ptiũ soliditatis finite: et qr ipossibile est corporalẽ quãtitatẽ eẽ infinitã in actu necẽ est partes eius inter se hẽ aliquã habitudinẽ: impossile est corpꝰ qđ est quãtitas separi a figura.

Qõ. v. Qõ. V.

Ar. pᵒ **Quinto** querit vtrũ mã aliorũ corporũ a celo empyreo creata fuerit sine omni forma. Et vĩ q sic. Aug. 12. lib. pfes. pre pncipiũ nõne tu docuisti me: qr prius q̃ istaz mãz informẽ formares atq; distingueres: non erat aliqđ nõ color: nõ figura: nõ corpꝰ: nõ spũs: nõ tñ oĩo nihil erat q̃dã informitas sine vlla spẽ. Ad 2ᵐ ℂ Itẽ in eodẽ li. nõ multũ post auctẽ prius allegatã. Aug. loquẽs de mã prius creata. Dicit q illud totũ nihil erat pptẽ qr adhuc oĩo informe erat: iã tñ erat q formari poterat. Ad 3ᵐ ℂ Itẽ esse formatũ corporali forma est visibile. Sz mã pmo creata est inuisibilis. Uñ loco huiꝰ q dicit trãslatio nr̃a: terra erat inanis et vacua: dicit Aug. terra erat inuisibilis et incõposita ergo vĩ q mã fuerit sine omni forma.

In opᵐ **Contra** Hug. i. lib. de sacra. par. i. ca. 4. Certe nõ puto pmã illã rez omniũ mãz talr informem fuisse vt nullã oĩno formã habuerit: qr nec aliqđ tale existere posse oĩno q aliquod eẽ habeat: et nõ aliquã formaz crediderim. ℂ Itẽ Boeꝰ. i. lib. de trini. ca. 2. oẽ eẽ est ex forma et ea 3. nihil sz mãz eẽ dĩ: sz fm ppriã formã. Cum ergo materia in sua creatione acceperit esse: sequitur q creata fuit sub aliqua forma.

Rñᵒ Mã ñ fuit creata sine oi forma. **Respondeo** q siue possibile fuerit mãm creari sine omni forma: siue nõ. Tenẽdũz tñ q nõ fuit creata sine omni forma: qr auctes h expresse dñt. Magr enim h expsse vult in lr̃a. Et Hugo in auctẽ in opponendo allegata. Et doctores cõiter h sentiunt: nõ. n. fuit ita pgruũ mãz creari sine oĩ forma: sicut cũ aliqua forma: qr sicut forma corporalis substãtialis: nũq̃ facta est sine mã: ita nec mã fieri debuit sine oĩ forma substãtiali ad ostẽdendũ q mã et forma facte sunt ppter compositi vnitatem.

Ad primuz in oppositũ cũ dĩ: q erat informitas sine vlla spẽ etc. Dico q nõ fuit intentio Aug. dicere q talis informitas pcesserit speciẽ duratione: sed origine: sicut sonus cãtũ. Sicut pz p eũdẽ 12. pfes. nõ multũ ante finẽ. ℂ Simili modo potest solui ad scdm. ℂ Ad tertiũ cuz dĩ. q omne formatũ corporali forma est visibile etc. potest dici q supradicta ppositio veritatem nõ habet nisi de corporali forma quam consequuntur visibilia accidẽtia. Formam autem sub qua fuit creata materia: nõ statz fuerunt cõsecuta visibilia accidentia. ℂ Uel potest dici q terra in prima sui creatione dicitur fuisse inuisibilis: ppter carentiam lucis: quia visibile non mouet visum nisi per lumen. Ad pᵐ Ad 2ᵐ Ad 3ᵐ

ℂ Questio. VI. Qõ. vi.

Sexto queritur vtruz mã fuerit creata sub forma completa. Et vĩ q sic. Eccl. 18. Qui viuit in eternũ creauit oĩa simul. Ergo oẽs partes pncipales sl' in suis actualitatibꝰ create fuerunt. ℂ Item nõ vĩ rõ quare deus primo fecisset opera sua imperfecta que ad sui perfectionez nõ cooperant: et ea postea pfecisset: ergo corpora celestia et elemẽtaria: cũ ad sui perfectionẽ nõ sint cooperata: sl' deꝰ creauit pfecta. ℂ Itez nõ est aliqua forma substãtialis incõpleta: qr oẽ incõpletum est in potẽtia ad pplemẽtũ: omnis aũt potẽtialitas est in rebus per nãm mãe. nulla aũt forma corporea cõposita est ex mã et forma. g sequitur q nõ fuit possibile vt mã crearetur sub aliqua forma incõpleta. Ar. pᵒ Secũdo Tertio

In opᵐ **Contra** Hug. de sacra. l. li. par. pma. ca. 4. ante formaz facta est mã tñ in forma: in forma cõfusiõis añ formã dispõnis. ergo fuit creata sub forma incõpleta. ℂ Item Magister in presenti distinctione. magis approbat istaz opinionẽ. s. q pmo fuerit creata materia rudis: et q postea ex illa materia rerum corporaliũ genera fm pprias spẽs formata sint.

Rñᵒ **Responsio** aliquoruz ad istaz questionem est: q materia creata fuit sub formis completis. Sed omnia corpora infra celum empyreuz a sua creatione simul fuerunt cõfusa. ℂ Sed h opinio est irrationabilis: quia cum aliqua corpora inter se confundantur: manẽtia tamẽ de formis completis: mutuo diuidũt se in partes multas. Non autez estimanduz est q corpora elementaria sic vnq̃ se habuerint ad corpora celestia q facerent partes eoruz distare per suarum partium interpositionez. ℂ Alioruz phãtasia est q tota materia infra celum empyreuz: fuit creata sub vna forma completa. Et de illo corpore vno: facta fuerunt per interualla. vi. dieruz. Que Geñ. i. Narrantur facta. ℂ Sed h est fantasia irrationabilis: quia h esset ponere corpora elementaria: et corpus quintuz facta ex corpore. vi. ℂ Alij probabilius dicunt q deus in primo instanti tẽporis fecit corpora celestia et elementa: et hypostases specieruz animalium. Que Geñ. i. cap. narrantur. v. et. vi. die. sub suis formis completis. ℂ Quã opinionẽ videtur sentire Aug. super Gene. libr. i. post medium: et nomine celi dicit debere intelligi creaturam angelicam. Ut expresse patet eodem libro longe ante medium. ℂ Et hanc eandem opinionem sentire videtur. 4ᵒ. libro: et illos sex dies dicit esse vnam diem spiritualem: idest angelicam cognitionem sexies repetitam. Scdm diuersa genera rerum

que in verbo dei angeli vidẽt. Unde .4. super Geñ. inter mediũ ⁊ finem. Dies ille quẽ fecit deus per omnia eius opera ipse repetitur: nõ circuitu corporali: sed cognitiõe spũali. Et .26. q̃stiõe ad Orosiũ. Dicit etiã Aug. ꝙ in cognitione lucis: fuit dies primus in cognitiõe firmamenti: scdus in cognitiõe discretionis terre ac maris: tertius in cognitione solis ⁊ lune ⁊ stellarũ: quartus in cognitione reptilium ⁊ volatiliũ: quintus in cognitiõe iumẽtorũ ⁊ ferarũ: ⁊ ipsius hominis sext⁹. Et vult ꝙ mane cuiuslibet diei sigt cognitionẽ qua angeli predicta cognoscunt in verbo: ⁊ vespera illam cognitionẽ qua predicta cognoscũt in genere ꝓprio. ¶ Et videtur mihi ꝙ illi q̃ põit in nullo cõposito vno esse nisi vnã formã substãtialem: ⁊ nullã formaz substantialẽ recipere magis ⁊ min⁹: necẽ habẽt sequi opinionez imediate predictã. ¶ Ego autez estimo ꝙ q̃uis materia celi empyrei creata fuerit sub forma cõpleta: ꝙ mã aliorum corporũ nõ fuit creata sub forma cõpleta. Sed partes illius molis ꝯtente infra celum empyreuz create fuerunt sub formis incompletis illorũ corporũ: que postea de illis partibus facta sunt per interualla sex dierũ. ¶ Et h̃ opinio magis videtur placere Magistro in lra. Et Hug. i. lib. de sacra. par. i. ca. 4. vbi dicit. ꝙ in forma cõfusionis prius mãliter oĩa communiter simul ⁊ semel creata sunt in forma dispositionis: postmoduz per sex dierũ interualla ordinata. Et Grego. 32. lib. Mor. ante mediũ: exponens illud Job. 40. Ecce behemoth quez feci tecũ. sic ait. ꝙ simul exstitit per substãtiaz materie nõ simul apparuit per spẽz forme. Et Bede: vt patet in quadaz Glo. super principiũ Geñ. Et h̃ est etiã doctorum cõior opinio. Et magis textui sacre scripture: Geñ. i. consonare videtur.

Ad p̃m **Ad primum** in oppositũ cum dicitur: ꝙ deus creauit omnia simul ⁊c̃. Dico ꝙ h̃ intelligen duz est de rebus corporalibus: ⁊ de simultate, quantũ ad materiale principiuz. Et h̃ patz per litteram

Ad 2m Greg. ante allegatã. ¶ Ad secundũ cum dicitur ꝙ non est ratio quare deus p̃mo fecisset opera sua imp̃fecta ⁊c̃. Dico ꝙ imo vt. s. in opere creationis maxime reluceret potẽtia: ⁊ in opere distinctionis sapientia: ⁊ in opere ornatus bonitatis affluentia: ⁊ q̃uis in quolibet predictoruz ista tria simul reluceant: tamẽ distinctius reluxerũt ⁊ clarius q̃z si omnia simul fuissent facta. Et etiaz vt nobis significaret operationes nature create ⁊ artificũ creatoruz procedere de imperfecto ad perfectuz. Et etiã vt nobis ostẽderet hominẽ nõ posse habere suaz perfectionem vltimatã: nisi ab ipso a quo principaliter habet suã naturã. Unde etiã Aug. 2. super Geñ. nõ multũ ante finem: cum cõtrarie opinionis videatur fuisse: tamẽ dicit si aliquid deus imperfectum fecisse diceretur ꝙ deinde ipse perficeret: quid rep̃hẽsionis haberet ista sententia sure autẽ displiceret si id qd̃ ab illo inchoatũ eẽt: ab alio

Ad 3m diceretur esse perfectũ. ¶ Ad tertiuz cuz dicitur: ꝙ oĩs potẽtialitas est in rebus per naturã mãe ⁊c̃. Dicendum ꝙ h̃ veruz est loquẽdo de potẽtialitate que est ad recipiẽduz aliquid in se ꝙ educatur de potẽtia illius per actionem agentis eiusdem ordinis: nõ de possibilitate que est in re ad hoc vt sit nata recipi in alio: vel de possibilitate que est in re ad h̃ ꝙ disponat illud in quo est ad recipienduz aliud in se: cuiusmodi est possibilitas forme incomplete: per illaz enim disponitur materia ad recipienduz complementum: vel vt proprius loquar compositũz ex materia ⁊ illa forma incompleta est ꝙ recipit comple-

Qõ. vii. mentum. ¶ Questio. VII.

Ar. p̃o **Septimo queritur** vtrum mã p̃dicta fuerit creata ante omnẽ diez. Et videtur ꝙ nõ. Sz in die Geñ. 2. iste sunt generationes celi ⁊ terre quãdo create sunt in die quo fecit celũ ⁊ terram. Glo. i. omniũ visibiliũ materiã: ergo fuit creata in die. ¶ Itez Scdo

Joã. 3. qui facit veritatẽ venit ad lucem vt manifestent opera eius. Sz deus opera sua fecit in veritate: ergo oĩa opera sua fecit in luce diei. ¶ Item Aug⁹. 5. super Geñ. Tertio.

inter principiũ ⁊ mediũ: tẽpus est creature motus. Cuz ergo illa moles a p̃ncipio sue creationis inceperit moueri a sua creatione incepit tempus. Sed nox ⁊ dies immediate diuidũt tempus: ⁊ dies precedit noctez. ergo materia fuit creata in principio prime diei.

Contra Aug. 12. lib. cõfes. longe post principiuz loquens ad deuz sic ait. firmamentũ vocasti celum: sed celũ terre huius ⁊ maris que fecisti: tertio die dando speciez visibilẽ informi mãe: quã fecisti ante oẽm diem. ¶ Item Geñ. i. post creationẽ terre per quã intelligitur mã ostenditur facta fuisse lux. Sed ante lucez nõ fuit dies: ergo mã creata fuit ante oẽm diez. In op^m

Respondeo ꝙ si nulla fuit mora inter creationem materie ⁊ creationem lucis vt aliqui volunt: materia creata fuit in principio prime diei. Si autez aliqua fuit mora: sicut magis scriptura innuere videtur. Sic concedendum est ꝙ materia creata fuit ante omnez diem. Quia tamen modica fuit mora: si aliqua inter creationez materie: ⁊ factionẽ lucis: illa numeratur in die primo: scdm ꝙ dies dicit tp̃s. 24. horar. Rñ° Mãz fuisse creatã i p̃° die

Ex dictis patet solutio ad primuz argumentum. ¶ Ad secundũ dicenduz: ꝙ si de⁹ creauit materiã ante diẽ: sm ꝙ dies dicit tempus in quo lux corporalis irradiauit super terrã: tamẽ ipsam creauit presente spirituali luce: quia vt dicitur p̃a Job. i. de⁹ lux est. Ad p̃m Ad 2m

¶ Ad tertiuz cum dicitur: ꝙ nox ⁊ dies imediate diuidunt tempus. Dico ꝙ verum est ab illo instanti quo lux corporalis creata est. ¶ Argumenta ad partem aliaz p̃bant ꝙ materia creata fuit ante diem: sm ꝙ dies dicit tẽpus in quo lux corporalis irradiat super terraz: ⁊ h̃ videtur cõsonare scripture. ¶ Questio. VIII. Ad 3m Qõ. viii

Octauo queritur vtruz corporuz corruptibiliũ ⁊ incorruptibilium sit materia vnigenea. Et videtur ꝙ sic. q᷑ Glo. super illud Geñ. 2. iste sunt generationes celi ⁊ terre: per terram dicit intelligi omniuz visibiliuz materiã: ergo de cõi materia facta sunt omnia visibilia. Sed tam corpora celestia q̃z elemẽtaria visibilia sunt. ergo eoruz mã est vnigenea. ¶ Item que sunt in eodẽ genere vnigenea sunt in principijs illi⁹ generis. Sed corpora corruptibilia ⁊ incorruptibilia sũt in genere substãtie corporee: g̃ vnigenea sunt in principijs ipsius. Sed vnũz de principijs substãtie corporee est materia: ergo corporũ corruptibiliũ ⁊ incorruptibilium est materia vnigenea. ¶ Itez quorũ ꝓpria passio est vnigenea ⁊ illorum materia est vnigenea. Sed dimẽsio que est in corporibus per naturã materie est vnigenea in corporibus corruptibilibus ⁊ incorruptibilibus: ergo similiter ⁊ illorum materia est vnigenea. ¶ Itez si corporum corruptibilium ⁊ incorruptibiliũ nõ esset vnigenea materia: eo ꝙ nõ possunt trãsmutari adinuicem: pari ratione solis ⁊ lune ⁊ aliaz stellaz nõ esset materia vnigenea cũ nõ possint trãsmutari adinuicez qd̃ tamẽ falsũz est vt videtur: aliter in eodẽ predicamẽto nõ essent. Ar. p̃o Secũdo Tertio. Quarto.

Contra pho. x. meta. necesse est diuersum esse genere corruptibile ⁊ incorruptibile: nec intelligit de genere primo: sed de genere quãtũcũqz remoto: ergo corpora corruptibilia ⁊ incorruptibilia non sunt in eodẽ p̃nto nãli. Sed si illoz eẽt vnigenea mãli essent in eodez predicamẽto: ergo videtur ꝙ illorũ nõ est vnigenea materia. ¶ Item ꝯmen. super. 8. meta. dicit sic. dicit Themistius ꝙ sol ⁊ luna ⁊ stelle aut sunt forme sine materijs: aut habẽt materias per equiuocationez. ¶ Item ꝯmẽ. alibi super eundẽ librũ sic ait. nõ inuẽitur materia In op^m C. 2. 26. C. 2. 12. C. 6. 13.

vna

vna cõis vnicuiqȝ rerꝫ naturaliuȝ nisi ex rebus habẽtib⁹ generationeȝ ⁊ corruptionẽ:ergo in solis generabilibus ⁊ corruptibilibus videtur esse vnigenea materia. ℭ Itẽ Raby moyses.ca.67.materia corporis huius gnñ vniuersaliter qđ mouet motu circulari nõ est materia qua tuor elementorꝫ que sunt infra ipsum.

Rñ⁹ Cõrupti biliũ ⁊ i[n]corrupti biliũ nõ ẽ mã vnigenea.

Respondeo sine preiuditio ⁊ assertiõe prĩnacī: ꝙ corporꝫ corruptibiliũ ⁊ icorruptibiliũ non est vnigenea materia:qꝛ materia se habȝ ad formã ad similitudinem qua potentia passiua se habȝ ad actum:vnde sicut potentias passiuas nõ iudicamus vnigeneas que ita sunt diuersis actibus proportionate:⁊ ad illos determinate:ꝙ vna nõ põt recipere actum similez actui alteriuȝ:nec ecõuerso:ita materias iudicamus non vnigeneas:que ita diuersis formis sunt proportionate:⁊ ad illas determinate:ꝙ naturaliter vna nõ potest recipere formã alterius nec econuerso. Cum ergo materia corporum corruptibilium nõ possit recipere naturaliter formas corporum incorruptibiliuȝ nec ecõuerso: sequitur ꝙ istorum ⁊ illorũ nõ est vnigenea materia. ℭ Et pro hac

T.c.6.p. opinione facit verbum phi primo de generatione.dicentis ꝙ vna tantũ materia est habentium ad seinuicẽ trãsmutationẽ. Cum ergo corpora corruptibilia nõ possint transmutari in incorruptibilia naturaliter nec ecõuerso: sequitur ꝙ nõ habeant materiam vnigeneã. ℭ Ad h᷑ etiam

T.c.10. est auctoritas phi.12.metaph.satis expressa: vbi sic dicit: omnia materiaȝ habent quecũqȝ trãsmutantur: Sȝ alia sempiternorũ quecũqȝ nõ generabilia:mobilia autẽ latione. ℭ Pro hac etiam opinione multũ faciũt auctes in opponẽdo ad hãc ptẽ allegate.

Ad pm Ad primum in oppositum dicendum:ꝙ q̃uis nomine terre intelligat omniuȝ visibilium materia cum dicitur Geñ.2.iste sunt generationes celi ⁊ terre:nõ tamen ex h᷑ sequitur ꝙ omnium visibiliũ sit vnigenea materia:qꝛ nomine terre significatur materia vtraqȝ.

Ad 2m ℭ Ad secundũ dicendũ:ꝙ q̃uis corpora corruptibilia ⁊ corpa incorruptibilia supernaturaliter:sicut humana corpora glorificata:sint in eodẽ genere ⁊ in eadẽ specie:⁊ illorꝫ sit vnigenea materia:tñ corpora icorruptibilia naturaliter sicut sunt corpora celestia ⁊ corpora corruptibilia nõ sunt in eodem genere phycor: sicut expresse sentire videtur pħs.x.metaph.in auctoritate superius allegata:q̃uis ſm aliquos sint in eodẽ genere ſm logicaȝ consideratiõnẽ:sȝ cum genus sit vnũ de quinqȝ vlib⁹:⁊ nullũ vle sit phycuȝ:qꝛ res sub rõne qua vlis nõ hȝ eẽ nisi itellꝫ:vt p̃dcã solis satꝫ clara.

Corruptibilia ⁊ incorruptibilia dñr gñe ẽt logico. ℭ Põt ğ dici ꝙ corpa naturalr icorruptibilia ⁊ corpa nãlr corruptibilia nõ sũt in eodẽ gñe:nisi extẽdas gen⁹ ad illđ qđ de diuersis spẽb⁹ p̃dicat nõ plene ⁊ pure vniuoce sȝ analogice:sba n.nõ dĩ de p̃dcis corpib⁹ plene ⁊ pure vniuoce.

Ad 3m ℭ Ad 3m cũ dr:ꝙ quorꝫ p̃pria passio materie ẽ vnigenea:⁊ illorꝫ materia ẽ vnigenea ⁊c̃. Dico ꝙ h᷑ itelligẽdũ est de p̃pa passiõe ſm suũ esse nãle qđ hȝ p̃siderata vt in sbo. Ego aũt dico ꝙ dimẽsio in corpib⁹ celestib⁹ nõ habȝ suũ eẽ naturale vnigeneũ cũ eẽ naturali dimẽsionũ corporꝫ corruptibiliũ:q̃uis taȝ iste dimẽsiões q̃ȝ ille vnigenee sint q̃ttũ ad eẽ earꝫ mathematicũ.

Ad 4m ℭ Ad 4m forte dicerẽt aliq ꝙ solis ⁊ lune ⁊ stellarꝫ materia ẽ vnigenea. Sȝ ꝙ nõ trãsmutent̃ adiuicẽ h᷑ ẽ:qꝛ sũt eiusdẽ spẽi:sic videmus ꝙ vna pa aq̃ nõ trãsmutat aliaȝ a sua sbali for⁹.

Planete q̃re nõ se transmutãt adinuicẽ. ℭ Sȝ h᷑ solũ ſm suppõit:qꝛ sol ⁊ luna ⁊ stelle eiusdẽ spẽi nõ sunt: qꝛ q̃uis luna ⁊ oẽs stelle lumẽ quo irradiãt recipiãt a sole: tñ p suos radios cãnt effectus p̃rios effectib⁹ solis:sol enĩ desiccat:luna humectat:sol calefacit saturn⁹ infrigidat:ergo oportet ꝙ sit p̃pter diuersaȝ virtutem formarꝫ substãtialiũ que immittit̃ cũ radijs luminosis. ℭ Ideo videtur mihi dõȝ:ꝙ rõ quare sol ⁊ luna ⁊ stelle nõ trãsmutant se adinuicẽ est aut qꝛ corꝫ materia nõ est vnigenea:⁊ ita nec sunt in eodem gñe phycor: aut qꝛ forma celestis totalr terminat appetitũ sue materie: ita ꝙ materia corporꝫ celestiũ nõ ẽ sbta p̃uatiõi: q̃ est vnũ de p̃ncipijs trãsmutatiõis naturalis ſm pħȝ.1.phy.

T.c.79. ⁊ 80. ℭ Nec per hãc viã possent euadere illi q ponũt materiã vnigeneaȝ in corporib⁹ celestibus ⁊ elementarib⁹:qꝛ q̃uis per predictam viam possent reddere rationeȝ: quare corpora elementaria nõ possunt transmutare materiã corporum celestium ad formaȝ elementarẽ:nõ tamen per istam viam possent reddere rationẽ quare corpora celestia nõ possũt transmutare materiã elementorum ad formaȝ celestem: qꝛ forma elẽtis non terminat perfecte totuȝ appetitum sue materie:⁊ est subiecta p̃uationi.

Q6.IX.

Qõ.ix.

Ar.pº Nono queritur vtrũ omniũ corporum corruptibilium sit materia numero vna. Et videtur ꝙ sic. Quia omnis distinctio est per actuȝ:sed materia de se nullã habet actum:quia est omnino ens in potẽtia:ergo nulla est distinctio in materia omnium que transmutantur adinuicẽ. Sed omnis numerus importat aliquã distinctionẽ.ergo materia corporuȝ corruptibiliuȝ nõ est numerata.

Scdo ℭ Item materia corporuȝ corruptibiliuȝ:aut est vna genere:aut specie: aut numero:nõ genere:neqȝ specie:quia que sunt vnuȝ genere vel specie cõponũtur ex actu ⁊ potẽtia:materia autẽ nõ est nisi ens in potẽtia tantuȝ. Restat ergo ꝙ omniuȝ corruptibiliuȝ sit materia numero vna.

Tertio. ℭ Iteȝ cum materia sit in potẽtia ad formas infinitas:videtur ꝙ sit infinita: ergo sicut deus qui habet actualitateȝ infinitam est vbiqȝ totus per sue actualitatis perfectionẽ.videtur similiter ꝙ materia p̃pter suam possibilitateȝ infinitã in quolibet materiato sit tota propter sue possibilitatis imperfectionẽ.

Quarto. ℭ Itẽ maioris amplitudinis videtur esse possibilitas materie q̃ȝ vniuersalitas alicuius speciei. Sȝ video ꝙ vniuersale alicuius speciei totuȝ est in quolibet illius speciei indiuiduo:ergo multo fortius videtur ꝙ materia p̃pter suaȝ possibilitatẽ tota sit in quolibȝ materiato.

Quinto. ℭ Iteȝ cum ex aere generatur ignis manet ideȝ trãsmutationis subiectuȝ. Cuȝ ergo subiectũ naturalis trãsmutationis sit materia eadem est materia in numero omniuȝ ad se inuicẽ transmutationem habentiuȝ.

Sexto. T.c.iiii. ℭ Item omniuȝ temporaliũ est tempus numero vnum ſm pħm 4.physicorũ. Ergo videtur ꝙ h᷑ sit per eius reductionẽ in vnuȝ subiectum. Hoc autẽ non videtur esse nisi materia:ergo videtur ꝙ omniuȝ corruptibilium sit materia numero vna:per cuius vicissitudinẽ est tempus numero vnum.

Septio T.c.17. ℭ Item Cõmen.super illud primi metaphy. Quoniam autem in fundamentis:dicit de materia ꝙ est vna numero ſm ꝙ est subiectum formarũ indiuidualiũ: ⁊ paruȝ post dicit ꝙ in hoc differt a genere:quia est vna numero in multis.

In oppm Contra materia est de essentia compositi ex materia ⁊ forma. Sed deus totam essentiã vnius corporis corruptibilis posset adnihilare eẽntijs aliorum manẽtibus saluis. Ergo si omniũ corporum corruptibilium esset materia numero vna:posset deus facere ꝙ idem numero simul esset manens ⁊ adnihilatum qđ impossibile est quia contradictoria sunt. ℭ Item deus posset creare vnuȝ corruptibile corpus: ergo si omnium corruptibiliuȝ esset vna materia in numero:deus posset creare qđ iam creatuȝ est nulla interueniente corruptiõe quod falsum est. ℭ Iteȝ idem numero creatuȝ nõ potest per naturã simul esse in diuersis locis. Sed materia est quid creatũ:ergo eadem in numero simul esse nõ potest in diuersis locis. ℭ Iteȝ opposita nõ possunt simul esse in eodem:sed opposite dispositiones materie: scȝ raritas ⁊ densitas inueniuntur in diuersis compositis:ergo in illis nõ est materia numero vna.

ar.ᵐ Non est vna mā nuō diuꝫ corrupti biliū.

Respondeo ꝙ siue mā gn̄abiliuꝫ ⁊ corruptibiliū dicat purꝫ ens in poᵃ siue īfimū actualitatis gradū:ꝙ semꝑ ꝯsiderata vt est sub formis est nuō alia ⁊ alia sb̄ formis diuersis. Q̄ꝺ planū ē ꝫ opionē dicentiū:ꝙ mā importat infimū actualitatis gradum:q̄ꝛ sic mǣ diuersoꝝ cōpositoꝝ:seipsis distinguunt incōplete. Si etiā mā de se diceret purum ens in potētia:q̄uis in ipsa formis cir cūscriptis nulla possꝫ intelligi distictio in actu:posset tamē in ea intelligi distinctio in potentia: quaꝫ per distinctas formas reduceret ad actū:⁊ sic adhuc mā in diuersis cōpositis esset numerata per formas ⁊ forme numerate formaliter seipsis. Sic ergo ꝯcedēdū ꝙ in diuersis corporib⁹ generabilib⁹ ⁊ corruptibilibus non est materia numero vna:sed alia ⁊ alia:sicut bene ostendūt argumenta pro hac parte facta.

Ad pᵐ **Ad primuꝫ** in oppositū dōm:ꝙ fallit in duob⁹ pmo in h ꝙ suppōit ꝙ mā de se nullaꝫ importat actualitatē:q̄ꝛ importat infimū actualitatis graduꝫ:vnde ⁊ mǣ diuersoꝝ cōpositoꝝ seipsis distincte sunt:infimo tamē distinctionis gradu. Fallit etiā in alio q̄ꝛ ⁊ si mā de se nullā importaret actualitatē quantūcūqꝫ completā:nec in ipsa per se esset aliqua distinctio in actu quātūcūqꝫ incōpleta:tamē esset ibi distinctio in potētia que per formas reduceretur ad actuꝫ.

Ad 2ᵐ ❡ Ad scdm dōm ꝙ mā nō est in genere nec in spē nisi per reductioneꝫ: scꝫ inquātū est pars reruꝫ que sunt in genere ⁊ in spē:vnde eo modo quo sibi cōuenit esse in genere oīum existentiū in genere:est genere vna:⁊ exn̄tium in eadem spē:est spē vna:minus tñ cōuenit sibi esse in spē q̄ꝫ in genere:q̄ꝛ mā est indeterminata ex se diuersimode determinabilis p diuersas formas:⁊ genus illā eandem essentiā q̄ꝫ spēs dicit modo determinato:dicit modo indeterminato:⁊ vt determinabilē per diuersas differētias.

Ad 3ᵐ ❡ Ad tertiū dōm ꝙ mā nō est in potētia ad recipiēduꝫ infinitas formas sil. Sed bene est in potētia ad recipiendū successiue formas infinitas loquēdo de infinito in actu permixto potētie. Ex hac aūt nō pōt cōcludi in essentia mǣ infinitas nisi ꝫm qd. In essentia autē habēte actualitatē infinitā:sicut est diuina essentia:est infinitas simplr̄: ⁊ ideo nō valet h ꝯn̄tia si deus pōt esse vbiqꝫ ꝑpter suā infinitatem:ꝙ simr ipsa mā possit esse vbiqꝫ tota.

Ad 4ᵐ ❡ Ad quartū dōm ꝙ vl̄e nō est aliqua res tota realr̄ existēs in quolibet indiuiduo Sed realiter multiplicat̄ in idiuiduis. Unde ꝑter actionē intellect⁹ nulla res est nisi singularis. Et h satis declaratū est in lib. i. dist. 19. q̄ōne penult.

Ad 5ᵐ ❡ Ad quintū dōm: ꝙ nō plus ꝯcludit nisi ꝙ diuersoꝝ corpoꝝ corruptibiliū est vna mā numero per successionē:⁊ h est verū. Sꝫ non sic intēdimus h querere de vnitate mǣ: querēdo vtruꝫ omniū corpoꝝ corruptibiliuꝫ sit mā vna numero. Sed vtrū oīa corruptibilia simul existētia vnā nūero habeāt māꝫ.

Ad 6ᵐ ❡ Ad sextū dōm:ꝙ oīum tēporaliū vnum est tpˢ in nūero ꝑprie loquēdo de tēpore:⁊ dico ꝙ hꝫ vnū ꝫm scꝫ morā pmi mobilis manifeste nobis noti:⁊ h superi⁹ magis diffuse tractatū est dist. 2.

Ad 7ᵐ ❡ Ad septimū dōm:ꝙ mēs Cōmēta. fuit in verbo pdicto ꝙ mā tūc pmo debꝫ dici vna nūero cū intelligit̄ sub forma indiuiduali: quia sicut nō est in genere nec in spē nisi p reductionē: ita nō est vna numero nisi per reductionē. s. inquātū est in composito qd est vnū numero:vnde nō itēdebat dicere ipaꝫ esse vnā numero positiue in diuersis:ꝙ pꝫ per lr̄am suā: dicit eniꝫ ꝙ mā pmo recipit formā vlem:⁊ post mediante forma vl'i recipit formas alias vsqꝫ ad idiuiduales:⁊ ē vna numero ꝫm ꝙ est sb̄m formarū indiuidualiū:⁊ multa ꝫm formas:q̄ꝛ diuidit̄ per eas:ꝙ ēt dixit ipsam differre a genere:q̄ꝛ est vna in numero in multis sic exponendū est:q̄ꝛ intellecta ꝑter formā intelligit̄ vt carēs nūero: ⁊ tñ cuꝫ hoc:vt res de qua possunt multa fieri:vñ inverbo suo esse vnū numero dꝫ intelligi p negationē. estimavit eniꝫ māꝫ esse nām pure possibilē:⁊ certum est ꝙ in nā pure posi nō pōt de p se intelligi neqꝫ vnitas nūeralis in actu:neqꝫ multitudo:sꝫ in poᵃ tm̄.

Q̄ō. X. Q̄ō. x.

Decimo queritur vtruꝫ mā realiter ideꝫ sit cum sua potētia. Et vr̄ ꝙ sic. q̄ꝛ alique forme realr̄ idē sunt cum sua potētia: forme eniꝫ accidētales seipsis agūt: vt pꝫ in sacramēto altaris:ergo a simili mā est idē cuꝫ sua potētia. Ar. pᵒ

❡ Itē corpus humanū se ipso est in potētia passiua ad recipiēdū aīaꝫ:ergo a simili queliꝫ mā seipsa est in potētia ad recipiēdū formā. Secūdo

❡ Itē si mā non posset recipere formā nisi per aliqd aliud a se:tunc illud etiaꝫ non posset recipere nisi per aliud a se:⁊ sic in infinitū. Restat ergo ꝙ se ipsa pōt recipere formā:⁊ sic ideꝫ est realiter ꝙ sua potētia. Tertio.

❡ Itē potētia mǣ debetur ei nō mediante aliqua substātiali forma:sed imediate. Sed mā nulli accidēti subycitur nisi mediāte aliqua substātiali forma. Restat ergo ꝙ potētia mǣ nō sit accidēs:⁊ cōstat ꝙ non sit substātialis forma. Uidet̄ ergo ꝙ nō sit aliud q̄ꝫ ipsa mā Quarto.

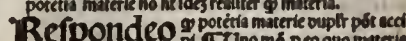
❡ Itē ꝫm phm. 1. phy. ꝑter efficiēs ⁊ fineꝫ extrinsecum sunt tria pncipia trāsmutationis nālis ⁊ nō plura. s. mā forma puatio. Sꝫ puatio nullā rē ponit supra nām. Cuꝫ ergo nomine puationis videat̄ ibi intelligi mǣ potētia: q̄ꝛ opꝫ ꝙ potētia mǣ sit vnū de pncipijs nǣ. Ur̄ ꝙ potentia mǣ nō dicat aliquā reꝫ nisi māꝫ. Quinto. T. c. 64.

❡ Itē potentia mǣ nō est aliqd nobilius mā:q̄ꝛ qcquid est nobilius mā est forma nec est aliqd inferius mā:q̄ꝛ materia tenet infimuꝫ actualitatis gradū:nec est res differens a mā par ei: q̄ꝛ tūc eēt vna alia mā. Restat ḡ ꝙ realr̄ idē sit ꝙ ipa mā. Sexto.

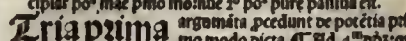

Contra cum ex materia generatur compositū potentia materie trāsit in actualitateꝫ forme: quia aliter forma gn̄abilis ⁊ corruptibilis fieret de nihilo:sꝫ materia manet:ergo mā nō est sua potētia. In opᵐ

❡ Iteꝫ cū mā dicat īfimū actualitatis gradū:ꝯposita ē ex actuali ⁊ potētiali. Sꝫ possibilitas nō est res ꝯposita ex actuali ⁊ potētiali. ergo possibilitas mǣ non est ipsa mā. Sed possibilitas materie videt̄ esse ipsa potentia mǣ. ḡ vr̄ ꝙ potētia materie nō sit ideꝫ realiter ꝙ materia.

Respondeo ꝙ potētia materie duplr̄ pōt accipi. ❡ Uno mō ꝑ eo quo materia pōt recipere formā:⁊ sic realr̄ idē est ꝙ ipsa mā sola rōne differēs ab ea:mā eniꝫ per seipsaꝫ pōt recipere formā vl̄ dispōneꝫ ad formā. ❡ Alio modo ꝑ eo quo de ipsa educi pōt forma educibilis de potētia materie. Et sic non est realr̄ idē ꝙ ipsa materia. Sed est qddaꝫ pncipiū purum pole trāsmutabile in formā educibilē de potētia materie per actionē naturalis agentis. Q̄ꝛ aliqui antiq equocato nole materie māꝫ vocauerūt oēm actualitatē quātūcūqꝫ imperfectā:cōprehēdens sub nole forme. Sed illi necesse habebant dicere ꝙ mā fiebat ipsa forma: q̄ꝛ illud pnᵐ purū pole trāsmutat̄ in actualitatē forme:q̄ꝛ alr̄ vt inferius declarabit̄:aut essentia ꝯpositi nō gn̄aret̄: aut oporteret formā creari in cuiuscūqꝫ ꝯpositi gn̄ōne. Et siue accipiat̄ poᵃ mǣ pmo mō:siue 2ᵒ poᵃ pure passiua est. Rn̄ᵒ Pō mǣ duplex. Mā q̄uo est idē cū poᵃ sua ⁊ q̄uo nō.

Tria prima argumēta ꝯcedunt de potētia primo modo dicta. Ad pᵐ 2ᵐ ⁊ 3ᵐ

❡ Ad 4ᵐ dōꝫ:ꝙ poᵃ pᵒ ⁊ 2ᵒ mō dicta nō debet̄ mǣ mediāte aliq̄ sbali forma:nec tñ ex h seqt̄ ꝙ poᵃ mǣ 2ᵒ mō dicta sit realr̄ ideꝫ ꝙ mā ipsa:nec tñ ē in actu aliq̄ sbalis vl̄ accn̄talis for⁹:sꝫ est qddā pnᵐ pure pole qd eē nō pōt nisi p actualitatem alienā ꝯcreatā fundamēto nālis trāsmutatiōis trāsmutabile in ipsaꝫ formā educibilē de poᵃ mǣ p actionē nālis agētis:nec ē idē reᵘ foꝛe sbalis ⁊ accn̄talis. Ad 4ᵐ.

❡ Ad 5ᵐ cuꝫ di:ꝙ puatio nullā rē ponit vltra māꝫ ⁊c̄. Dico ꝙ verꝫ ē in actu ⁊ in recto:tñ illud pnᵐ pure pole de quo iā dcꝫ ē in obliquo. Est. n. puatio de q̄ ibi loqt̄ phs carētia forᵉ in mā cū nāli potitate ad eādē:vñ pōꝫ mǣ 2ᵒ mō dcā sb̄ puatōe q̄ ē vnū ꝺ pncipijs trāsmutatōis nāl̄ estis ꝯphēdi. Ad 5ᵐ.

❡ Ad 6ᵐ

Ad 6m ¶ Ad 6m dicēdū q̄ po⁹ mãe p⁹ mō dcā realr idē q̄ ipsa mã: potētia vero scdo mō dicta est inferior q̄ mã: q̄ purum possibile inferius est infimo actualitatis gradu quo mãz intelligim⁹: q̄ per mãz gñabiliū z incorruptibiliū intelli go fundamētū nālis transmutationis ad sb̄alem formā. ¶ Argumēta ad partē aliā pcedunt de potētia materie secundo modo dicta.

Circa litteram eādem etiā vocat abyssum. Nota q̄ mã pro statu sue creationis dicta est terra: ibi in pncipio creauit deus celū z terrā: dicta est etiaz abyssus ibi in tenebre erāt sup faciē abyssi. Dcā est etiā aque ibi z spūs dñi ferebat super aquas. Nomine terre nominat: q̄ in ipsa stabiliter forma vt in fundamēto. Nomine abyssi: quia mã de se dicit qd in completissimū: z forma dicit qd magis cōpletum z actuale: z ideo forma cōparatur luci per quādā similitudinē: z materia abysso tenebrose. Nominatur autem nomine aque quia sicut aqua per se est male terminabilis complete per se: z bene per aliud: sic mã nō est terminabilis per se sed p formaz: nō eniz tenebre aliqd sunt: sz ipsa lucis essentia. Verū est formaliter z in recto: q̄ tamē absentia lucis nō est tenebra nisi in subiecto illuminabili: ideo ex cōsequenti z in obliquo importat aliqd positiuū: ratiōe cuius dicū tur benedicere domino. Sic eniz accipiūtur pro illuminabili nō illuminato: nōdum lucis grā deus opus suum venustauerat. Unde nota q̄ cū dicit tenebre erāt sup faciē abyssi ibi accipiūt tenebre pro lucis negatiōe. Cū aūt dicitur z diuisit deus lucem a tenebris ibi accipiūtur tenebre pro lucis priuatione: quatuor modis operatur de⁹. ¶ Contra in his non continetur opus iustificationis z glorificationis. ¶ Respondeo loquitur h de operib⁹ generalibus respectu totius creature: primo operatur in vbo omnia disponēdo: h accipit operari large z improprie sz pro inferiori actione ipsius dei.

Di. xiii. ¶ Que fuerit pria distictiōis opatio. Di. XIII.

Prima autem distinctionis operatio fuit formatio lucis: sicut ostendit scriptura Gen. que cōmemorata reruz informitate: earuz dispositionez a luce inchoauit subdens. Dixit deus: fiat lux: z facta est lux: z diuisit lucem a tenebris. Appellauitq̄ lucem diez: z tenebras noctē. Et factum est vespere z mane dies vn⁹. Cōgrue mūdi ornatus a luce cepit: vnde cetera que creāda erāt viderentur.

¶ Qualis fuerit lux illa corporalis an spūalis.

Si queritur qualis illa lux fuerit corporalis. s. an spiritualis? Id respondemus qd legimus traditū.

Aug⁹. de spūali luce. Dicit enim Augu. quia lux illa corporalis vl spiritualis intelligi potest. Si spiritualis accipitur: angelica natura intelligitur: que prius informis fuit: sed postea formata est cū ad creatorez conuersa ei charitate adhesit. Cuius informitatis creatio superius significata est: vbi dictum est. In principio deus creauit celuz z terram. Hic vero eiusdem formatio ostenditur cum ait: fiat lux z facta est lux. Hec ergo angelica natura prius tenebre: z postea lux fuit: qa prius habuit informitatem z imperfectionem deinde formationis perfectionem: z ita diuisit deus lucem a tenebris. Nam vt ait Augu. super Gen. Huius creature informitas z imperfectio fuit anteq̄ formaret in amore conditoris. Formata vero est quando conuersa est ad incōmutabile lumen verbi. Si vero corporalis fuit lux illa: quod vtiq̄ probabile est: corp⁹ lucidū fuisse intelligitur: velut lucida nubes: qd non de nihilo: sed de preiacēti materia formaliter factuz est vt lux esset: z vim lucendi haberet: cū qua dies prima exorta est: q̄ añ lucē nec dies fuit nec lux: licz tēpus fuerit.

Augu.

Hic de corporali luce.

¶ Q̄ lux illa facta est vbi sol apparet q̄ in aquas lucere poterat.

Si autem queritur vbi est facta lux illa: cum abyssus omnem terre altitudinem tegeret? Dici potest in illis partibus facta: quas nunc illustrat solis diurna lux. Nec mirum lucem in aquis posse lucere: cum etiaz nautarum operatione sepius illustrentur. Qui in profunduz mersi: misso ex ore oleo aquas sibi illustrant: que multo rariores fuerunt in principio q̄ modo sunt: quia nōduz cōgregate fuerāt in vno loco. Facta ergo lux illa vicez z locum solis tenebat: que motu suo circūagitata noctem diemq̄ discernebat. Ibi ergo primum lucem apparuisse verisimile est: vbi sol quotidiano cursu circūuectus apparet: vt eodem tramite lux circumcurrens: ac primo ad occasum descendens vesperam faceret: deinde reuocata ad ortum aurora: idest mane illustraret: z ita diuisit deus lucem z tenebras: z appellauit lucem diez: z tenebras noctem.

¶ Q̄ dies diuersis modis accipitur.

Hic notandum est q̄ dies diuersis modis accipitur in scriptura. Dicitur enim dies lux illa que illo triduo tenebras illuminabat: z dicitur dies illuminatio ipsa aeris. Dicitur etiam dies spatium vigintiquattuor horarum: qualiter accipitur cum dicitur. Factuz est vespere z mane dies vnus. Qd ita distinguendū est: factum est vespere prius: z postea mane: et ita fuit dies vnus expletus vigintiquatuor horaruz. Dies scilicet naturalis: qui habuit vesperam sed non mane. Mane enim dicitur finis precedentis z initium sequētis diei: qd est aurora: que nec plenam lucem: nec omnino tenebras habet. Mane ergo primus dies non habuit: quia nec dies precesserat qui sequētis diei initio terminaretur: z eo precipue: quia luce apparente: mox super terrā plenus atq̄ preclarus dies extitit: qui nō ab aurora: sed a plena luce inchoauit: z mane seqñtis diei ɔsumat⁹ est. Vñ Beda sup Gen. Decebat vt dies a luce inciperet: z in mane sequētis diei tenderet: vt

Beda

opera dei a luce incboasse: ⁊ in lucem completa esse significarentur. Reliqui autē dies mane babuerunt ⁊ vesperam. Quorum quisq̄ a suo mane incipiens vsq̄ ad alterius diei mane tendebatur.

¶ De naturali ordine computationis dierū: ⁊ de illo qui pro mysterio introductus est.

Hic est naturalis ordo distinctionis dierū vt distinguantur atq̄ computentur dies a mane vsq̄ ad mane. Postea vero in mysterio factum est dies computentur a vespera in vesperam: ⁊ adiungatur dies precedenti nocti in computatione: cū iuxta naturalem ordinem precedens dies sequenti nocti adiungi debeat: quia homo a luce per peccatū corruit in tenebras ignorantie ⁊ peccatorū: deinde per christū a tenebris ad lucē rediit. Unde apostolus. Eramus aliquādo tenebre: nūc autem lux a domino. Primus itaq̄ dies non ab aurora sed a plena luce incipiens: ⁊ post vesperam paulatim occidente luce excipiens mane sequentis diei expletus est. Unde Beda. Occidente luce paulatim ⁊ post spatiū diurne longitudinis inferiores partes subeunte: factum est vespere: sicut nunc vsitato cursu solis fieri solet. Factus est autem mane cadē super terrā redeunte: ⁊ alium diē incboante: ⁊ dies expletus est vnus vigintiquatuor horarū. Fuitq̄ nox illo triduo omnino tenebrosa: que post creata sydera aliqua luce claruit.

Beda

¶ Cur sol factus est si lux illa sufficiebat.

Solet autem queri: quare fact⁹ est sol: si lux illa faciende diei sufficiebat? Ad quod dici pōt: quoniam lux illa forte superiores partes illustrabat: ⁊ ad illuminationē inferiorū solem fieri oportebat. Uel poti⁹ ideo: quia facto sole diei fulgur auctus est. Ampliori enim multo luce radiauit dies postea q̄ ante. Si autem queritur quid de luce illa factum sit cum modo nō appeat? Pōt dici aut de ea corp⁹ solis formatū: aut in ea pte celi eē in qua sol est nō ꝙ ipsa sit sol: sed sic est ei vnita vt discerni non valeat.

¶ Quomodo accipiendum sit illud: dixit deus: an sono vocis id deus dixerit an aliter.

Preterea inuestigandū est quomodo accipiendum sit qđ ait: dixit deus. Utrū temporaliter vel sono vocis illud dixerit: an alio modo? Aug. super Gen. tradit nec temporaliter, nec sono vocis deum locutum fuisse: quia si temporaliter: ⁊ mutabiliter: ⁊ si corporaliter dicatur sonuisse vox dei: nec lingua erat qua loqueretur: nec erat quē oporteret audire ⁊ intelligere. Bene ergo vox dei ad naturam verbi per qđ omnia facta sunt refertur. Dixit ergo deus fiat: ⁊c̄. nō temporaliter: nō sono vocis: sed in verbo sibi coeterno. i. verbū genuit intēpaliter i quo erat: ⁊ disposuit ab eterno vt fieret in tpe ⁊ in eo factū est.

Aug⁹

¶ Quomodo accipiēdū sit qđ dicitur pater operari in filio vel per filiū: vel in spū sancto.

Hic queri solet quomodo accipiendum sit qđ dicitur pater operari in filio: vel per filium: vl' in spiritu sancto? Hoc enī scriptura frequēter nobis ꝓponit: vt omnia in sapientia fecisti dn̄e. i. in filio: ⁊ in pricipio. i. in filio creauit de⁹ celū ⁊ terrā. Et illud. Per quē fecit ⁊ secula. Super illū quoq̄ psalmi locū. Uerbo domini celi firmati sunt ⁊c̄. dicit Augu. ꝙ pater operatur per verbum suum ⁊ spūm sanctum. Quomodo ergo hoc accipiendū est? Putauerunt quidā heretici ꝙ pater velut auctor ⁊ artifex filio ⁊ spū sancto in rerū operatione quasi instrumento vteretur. Ex predictis verbis errandi occasionē sumentes: qđ velut blasphemum atq̄ sane doctrine aduersum abiicit pia fides. Nō est itaq̄ intelligendum ideo scripturam frequēter cōmemorare patrē operari in filio vel per filiū: tāq̄ filius nō posset facere: si ei nō porrexisset pater dexterā: vel tanq̄ aliquod instrumentū fuerit patris operantis: sed potius illis verbis patrē intelligi voluit cū filio ⁊ spū sancto operari ⁊ sine eis nihil facere.

¶ Contra hanc expositionē surgit hereticus.

Sed dicit heretic⁹ hac ratione hoc posse dixisse filium operari per patrē vel in patre ⁊ spiritum sanctū cū vtroq̄ vel per vtrūq̄: quia filius cum patre ⁊ spiritus sanctus cū vtroq̄ operatur. Cui breuiter respondetur. Ideo illud dictū esse ⁊ nō istud: vt in patre monstraretur auctoritas. Nō enim pater a filio: sed filius a patre operatur: ⁊ spiritus sanctus ab vtroq̄. Ideoq̄ etiam filius per spiritum sanctū legitur operari: quia cum spiritu sancto operatur hoc ipsum a filio habente vt operetur.

¶ Alia predictorum expositio.

Potest ⁊ aliter illud accipi: vt dicaē pater in filio vel per filium operari: quia eū genuit omnium opificem: sicut dicitur pater per eum iudicare: quia genuit iudicem: ita ⁊ per spiritum sanctum dicitur operari siue pater siue filius: quia ab vtroq̄ procedit spirit⁹ sanctus factor omniū. Unde Joā. Chryso. in expositiōe epistole ad Hebr̄. sic ait. Non vt heretic⁹ inaniter suspicatur tanq̄ aliquod instrumentū patris extiterit filius neq̄ per eū pater dicitur fecisse tanq̄ ipse facere non posset: sed sicut dicitur pater iudicare per filium: quia iudicem genuit: sic etiam dicitur operari per filium: quia

Joan. Chry.

cum

eum cõstat opificẽ genuisse. Si eniʒ causa eius pater est: ſm ꝙ pater est: multo amplius eoruʒ causa est que per filiuʒ facta sunt. Hec de opere prime diei dicta sunt.

Di.XIII Dist. XIII.

Cũ duo/ b⁹ ſeq̃nti/ b⁹ in. vij. diuidit. **P**Rima autẽ distinctiõis operatio ẽ. Su peri⁹ determinauit magr̃ de mãe pductiõe. h determinat de creatoꝝ distinctiõe ⁊ ornatu. ¶ Et diuidit in. vij. ſʒ opa. vi. dieruʒ ⁊ requiẽ diei septie. ¶ 2⁹ in pn⁹ dist. i4. ibi. [dixit quoqʒ de⁹.] ¶ 3⁹ eadẽ dist. infra. ibi. [Seqt dixit de⁹ ꝯgregent.] ¶ 4⁹ infra eadẽ dist ibi. [Seqt d. xit de⁹ fiãt.] ¶ 5⁹ i pn⁹ 15. dist. ibi. [Dixit ẽt de⁹.] ¶ 6⁹ 2⁹ ca. eiusdẽ di. ibi. [Seqtur dixit pducat.] ¶ 7⁹ infra eadẽ di. ibi. [Jã de. 7. diei rege.] ¶ In pñti ḡ di. agit de lucis pductiõe q̃ fuit op⁹ pme diei. ¶ Et diuidit in ptes tres. ¶ Pmo agit de cõditionib⁹ lucis pducte: siue de luce: q̃tũ ad ei⁹ exitũ inez. ¶ 2⁹ de ei⁹ effectu. ibi [h nõnduʒ est.] ¶ 3⁹ de ei⁹ cã efficiente. ibi. [pterea inuestigãdũ ẽ.] ¶ Pria in tres. ¶ Primo ostẽdit q̃ñ illa lux creata fuerit. ¶ 2⁹ qlis creata fuerit. ibi. [h q̃rit.] ¶ 3⁹ vbi creata fuerit ibi. [h aũt.] Pars illa q̃ ibi icipit. [h nõndũ.] Diuidit in tres. ¶ Pmo oñdit qũo lux illa fecit pmã diẽ. ¶ 2⁹ oñdit dieꝝ ⁊ motuuʒ nãlẽ ordinẽ. ibi. [⁊ h est.] ¶ 3⁹ ingrit q̃re sol fact⁹ ẽ: ⁊ q̃d de illa luce factũ ẽ. ibi. [Solet aũt] Illa pars q̃ ibi icipit. [inuestigãdũ pterea] diuidit in ptes duas. ¶ Pmo ingrit qũo debeat accipi dicẽ dei: cũ dixit fiat lux. ¶ 2⁹ ingrit qũo itelligi debeat pr̃ p filiũ opari. ibi. [h q̃ri solet.]

Pñs di. (margin) · 1⁹ subdi. in tres. · 2⁹ in tres · 3⁹ i duas

CIrca hãc dist. q̃runt duo. ¶ Pmo de luce ¶ Scdo de luce. ¶ De vbo aũt quo de⁹ dixit fiat lux nõ oʒ h mouere q̃ões cũ eterno vbo suo h dixerit. de quo multa in p⁹ lib. q̃sita sunt. ¶ Circa pm̃ q̃runt q̃tuor. ¶ Pmo q̃r illa lux faciebat diẽ ⁊ noctẽ. ¶ 2⁹ vtꝝ forma sbalis corporis lucidi vl̃ cuiuscũqʒ alteri⁹ corpis sit aliquo sensu pceptibilis. ¶ 3⁹ vtꝝ lux sit forma sbalis vel accñtal. ¶ 4⁹ vtꝝ q̃lʒ lux cũ alia luce sit eiusdẽ spẽi.

Q̃ó. I. Q̃ó. I.

Ar. p⁹ **P**Rimo ostendo ꝙ illa lux q̃ pmo die dĩ creata: nõ cãbat diẽ ⁊ noctẽ p localẽ circuitũ: qꝛ illa lux fuit sba ãgelica ad creatorẽ ꝯuersa ſʒ Aug. xi. de ciui. ca. x. Sʒ talis lux
Scdo nõ facit diem ⁊ noctẽ p localẽ circuitum. ¶ Itẽ Dam. lib. 2. c. 6. in trib⁹ q̃deʒ dieb⁹ refuso ⁊ ꝯtracto lumie diuo p̃cepto ⁊ dies ⁊ nox fiebat. ḡ faciebat diẽ ⁊ noctẽ p radioruʒ
Tertio. emissionẽ ⁊ ꝯtractionẽ: nõ p circularẽ motionẽ. ¶ Itẽ si faciebat p circularẽ motionẽ: aut icepit moueri ab oriente aut ab alio loco. Nõ ab oriẽte qꝛ tunc pm⁹ dies habuisset mãe: qđ falsũ vĩ cũ mãe sit tps inter noctẽ pcedẽtẽ ⁊ clarũ diẽ sequẽtem: nulla aũt nox pcesserat primã diẽ. Si autẽ incepisset moueri ab alio loco: tunc prima dies nõ fuisset equalis sequenti diei.

In op⁹ **Contra** Magr̃ in pñti di. facta ḡ lux illa locũ ⁊ lucẽ solis tenebat: que motu suo circũ agitata noctem diẽqʒ discernebat.

Rñ⁹ · Lux pmo die creata diez ⁊ noctez p localẽ circuitũ cãbat. **Respondeo** ꝙ illa lux que p⁹ die dĩ creata per localẽ circuitũ: diẽ noctẽqʒ discernebat ⁊ p ei⁹ exñtiaʒ in vno hemisperio dies in illo erat ⁊ nox in hemisperio opposito: pp vmbrã ptis mãe grossioris create: vbi mõ est terra: de q̃ pte mãe: terra postmodũ fcã ẽ. Et ista opio ẽ pbabilior: ⁊ apud latinos cõior.

Ad p⁹ **Ad primuʒ** in op⁹ dõʒ: ꝙ illa lux q̃ pmo die dĩ creata lux fuit corpalis: vñ magr̃ in pñti di. dicit ꝙ pbabile ẽ: ꝙ fuit corp⁹ lucidũ velut nubes lucidi. Aug. tñ sensisse vĩ ꝙ fuerit lux spũalis. s. illustratio sbe ãgelice p sui ꝯuersionẽ ad creatorẽ: q̃ʒ sbaʒ angelicã dicit itellectã noie celi. Cũ dĩ Geñ. i. In pri⁹ creauit de⁹ celũ ⁊ terrã. Quia videbaĩ sibi icõueniẽs ꝙ i creatiõe reꝝ nõ fieret mẽtio de creatiõe sbe ãgelice: cũ sit nobilioꝛ q̃ʒ corpalis creatura: ⁊ nisi noie celi intelligeret: ⁊ sua formatio noie lucis: nec de suba ãgelica: nec d formatiõe sua fcã: eẽt mentio in opib⁹ sex dieꝝ. ¶ Põt tñ dici ꝙ illa expõ Aug. est allegorica: q̃uis. n. ad lr̃am noie celi ibi itelligaĩ celũ ẽpyreũ: ⁊ noie lucis corpalis lux: tñ ſm aliũ sensuʒ noie celi figrã est suba ãgelica: ⁊ noie lucis ei⁹ illustratio p sui ꝯuersionẽ ad creatorẽ. Nec fuit ꝯueniẽs ꝙ tũc tpis Moyses illi pplo rudi ⁊ ad idolatriam pno ad lraʒ mãifeste ista exprimeret: ne ide occasionẽ erradi acciperẽt volẽdo forte colere ptes angelos tãq̃ ptes deos.

¶ Ad 2m dõʒ: ꝙ illa opio quã tãgit Dam. fuit opio grecoꝝ: ſʒ opio latinoꝝ ẽ pbabilior. ¶ Ad. 3. dõʒ: ꝙ illa lux icepit moueri a pũcto oriẽt: vl̃ ab illa pte v̄sus oriẽtẽ ad quã iã deuenisset p motũ: si ab istãti creatiõis mãe creata fuissʒ: ⁊ moueri icepisset: ita ꝙ ꝯphẽdẽdo illud tps ꝙ fluxit ab istãti creatiõis mãe: vsqʒ ad creationẽ lucis sub pma die. Prima dies equalis fuit sequẽti: ⁊ tñ mãe non habuit: quia nulla nox precesserat: vnde argumẽtũ ipli cat sui ipsius solutionẽ. Ad 2m Ad 3m

¶ Q̃ó. II. Q̃ó. II.

SEcundo q̃rit vtꝝ forma subalis corporis lucidi vel cuiuscunqʒ alteri⁹ corpis sit aliquo sensu pceptibilis. Et vĩ ꝙ sic. Aug. xi. de ci. c. 26. dicit de substãtijs corporalib⁹: ꝙ formas suas q̃b⁹ mũdi hui⁹ visibilis structura formosa est sentiẽdas sensib⁹ pbẽt. ¶ Itẽ subaʒ hñtẽ formã intelligibilẽ nõ cõsequunĩ sensibilia accidẽtia: vt pʒ in substãtijs spũalibus. Cũ ergo substãtias corporales cõsequãtur sensibilia accidẽtia: videtur ꝙ eoꝝ forme substantiales sint sensibiles. ¶ Itẽ nihil est in nostro intellectu nãliter nisi prius fuerit in nostro sensu. Unde ſʒ phʒ pmo poster. Deficiente vno sensu: necesse est scientiã per illuʒ sensum deficere. Sʒ forme substãtiales substãtiaruʒ corpaliũ a nobis nãlr̃ itelligunĩ: ḡ ⁊ a nobis ẽt sentiunĩ. Ar. p⁹ · Secũdo · Tertio. T. c. 33.

Contra in lib. de ortu sciẽtiaꝝ: expresse dĩ ꝙ forma substãtialis a solo intellectu apprehẽditur. ¶ Itẽ phs scdo de anima. ſm accidens dĩ sensibile: vt si albũ sit diarci filius: ⁊ ibi expresse vult ꝙ visus nõ patiĩ a substãtia illius: sed ab accidẽte ei⁹ qđ est albedo. Si igĩ visus cuʒ sit spũalior inter alios sensus: nõ potest formã substãtialẽ cognoscere multo min⁹ q̃cũqʒ alij sensus. In op⁹ · T. c. 65.

Rñs · Nulla sba pt p se pcipi aliquo sẽsu. **Respondeo** ꝙ nulla forma substãtialis põt aliquo sensu nostro apprehendi: nisi per accidẽs: inquãtũ sensus nostri apprehẽdunt aliquarum substãtiaꝝ accidẽtia. ¶ Et h pmo declaro per vnũ principioꝝ fidei: qđ est ꝙ in sacramento altaris nõ remanet substãtia ipsius panis: sed trãsubstantiatur in corpus christi: ⁊ tamẽ ibi remanet quicquid sensu per se erat apprehensibile: ex quo sequitur ꝙ forma substãtialis panis per se nõ apprehẽditur ab aliquo sensu. ¶ Ad h sunt ẽt experientie: videmus enim quãdoqʒ aliquã substãtiã habere virtutẽ: que sibi nõ cõuenit per aliqua que possint ab aliquo sensu nostro apprehẽdi in ipsa: sicut pʒ in substantijs que dicũtur operari a tota specie. Uidemus etiã quãdoqʒ aliquã substãtiã actu recedere a sensibili: q̃ magis est sibi cõsona: ⁊ tamẽ substãtiã remanere q̃uis forte minus cõpletam. Ut patʒ in calefactione aque. ¶ Pro h etiam facit etymologia huius verbi intelligere: ꝙ ideʒ est ꝙ intus legere. Si eniʒ forma substãtialis: sicut ⁊ forme accidẽtales exterius pateret sensib⁹ corporis: cognoscere substãtiaʒ nũq̃ posset dici intus legere: sicut modo potest. ¶ Hoc idẽ ad h declaro p rõnẽ. Si forma subalis possʒ apphẽdi p aliquẽ sensuʒ: ita facilr̃ possem⁹ venire p se in cognẽ ipsi⁹: sicut in cognẽ accñtiuʒ: nec indigerem⁹ cognitione accidentiũ ad eius cognitionẽ. h autẽ falsum est: qꝛ ſm ꝙ dicit phs. i. de aia. accidẽtia maximã parteʒ ꝯferunt ad cognoscendũ ꝙ quid est: per qđ quid est: intelligens quiditatẽ essentie. ¶ Preterea intellectu concludimus oẽs formas sensibiles per se nõ posse dare ma/

terie primā actualitatem determinati esse: h autē forme
substantiali conuenit: ergo intellectu concludimus nul/
laz formā substātialez posse sentiri per se.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositū dōm: q̄ illa auctori/
tas Aug. intelligit de formis ac/
cidētalib⁹: vel q̄ nomē sensus extēdit ad intellectū quez
vocat interiorē sensum: q̄ pz per lrām: q̄ cito post sequitur
vbi dī nos ea sensu corpis ita capim⁹: vt de his nō sensu
corpis iudicem⁹. habem⁹. n. alium interiorē hois sensuz:
Ad 2ᵐ. isto p̄stātiorē quo iusta z iniusta sentim⁹. ¶ Ad 2ᵐ cū dīt
q̄ subaz hn̄tē formā intelligibilē nō ꝯsequunt sensibilia
essentia zc̄. Dico q̄ h intelligēdū est qn̄ illa sba caret to/
taliter mā. Uel illa mā q̄ est in po⁹ ad sensibilia accn̄tia:
qꝛ talis sba est itelligibilis ex se. Forma aūt sbalis corpo/
rū est in mā exn̄te in po⁹ ad sensibilia accn̄tia. Un̄ nō sic
est intelligibilis ex se: q̄ꝫtū est ex pte sua: sicut forme sba/
ruz spūaliū. Sz est a nobis itelligibilis p abstractionē vl
Ad 3ᵐ reflexionē. ¶ Ad 3ᵐ dōz: q̄ q̄ꝫuis for⁹ sbalis nō apphē/
daf a sensu: tn̄ sensus apphēdit aliq̄ sbe corpalis accn̄tia:
p quoꝝ cognitionē itellect⁹ nr̄ argumētādo deuenire pt
in aliquā forme sbalis cognitionē: z ita q̄ꝫuis for⁹ sbalis
per se nō cadat sub sensu: tn̄ sub sensu cadit aliqd ducens
Qō. III. intellectū in aliquā eius cognitionē. ¶ Qō. III.

Tertio q̄rif vtruz lux sit forma accn̄talis.
Ar. pᵒ Et vī q̄ nō. Dam. li. 2. c. 6. nō ali/
qd est ignis nisi lumē. Sz ignis nō est forma ac
cidētalis: sz sba q̄dā. ḡ lumē nō est for⁹ accn̄tal:
Secūdo sz sba: z accipit ibi lumē p luce. ¶ Itē phs. 5. Top. dicit
T. ꝯ. 15. q̄ carbo flāma z lux vnūqdqꝫ eoꝝ est ignis. Sz ignis nō
est for⁹ accn̄talis sz est sba: ḡ lux non est forma accn̄talis.
Tertio. ¶ Itē iter formas nāles nobilior ē sbal' q̄ꝫ accn̄tal'. Sz iter
formas corpales lux ē nobilior: vn̄ Aug. 2. li. de li. ar. lōge
vltra mediū dicit: q̄ lux lōge nobilior ē auro. Et. 3. li. in/
ter pnᵐ z mediū dicit: q̄ in corpib⁹ lux tenet pᵐ locū. ḡ
Quarto. lux nō est for⁹ accn̄talis sz sbalis. ¶ Itē nullū accn̄s ē cā
sbeiqꝫ sz Aui. 6. meta. c. 3. cā dignior ē cāto. Sz corpa ce/
lestia p suos radios lumiosos cānt aiaz vegetabilē: vt pz
in gn̄one plātaꝝ: z aiaz sensibilē: vt pz in gn̄one brutoꝝ
p viā putrefactiōis: ḡ lux nō ē for⁹ accn̄talis sz sbalis.

In opᵐ **Contra** nulla forma sbalis ē de ꝯpōne alic⁹ accn̄tis.
Sz sz Aui. 6. nāliū. li. 3. c. 3. lux ē ps ꝯpōis
hui⁹ visibilis q̄ vocam⁹ colorē. ḡ lux nō est forma sbalis.
¶ Itē Isa. 30. erit lux lune sicut lux solis: z lux solis erit
septēplr. Sz forma substātialis solis nō augebif: qꝛ hz eā
in ꝯplemēto. ḡ lux nō est forma sbalis corpis solis.

Rn̄ᵒ **Respondeo** q̄ lux ē forma accn̄talis: q̄ pbari
Lumē eē pōt ex qōne p̄cedēti: vbi pbatū ē
formā ac q̄ nulla for⁹ sbalis cadit p se sub sensu: lux aūt p se visibil'
cidētalē. est. ḡ nō ē forma sbalis. Et pari rōe pbari pt: q̄ nō ē sba
qꝛ nulla sba p se apphēdif sensu. Sz si nō ē sba nec forma
sbalis: cū nō sit mā seqf q̄ sit forma accn̄talis. ¶ Prete/
T. ꝯ. 27. rea aliq sic arguūt sz phz. 1. phy. forma sbalis alicui⁹ sbe
nulli alij pt eē accn̄s. Sz certuz ē q̄ lux: q̄ luna irradiat:
est ei⁹ accn̄s: qꝛ saluata sbe lune p̄uaf ea: cū patitur eclyp/
siz. ḡ seqf q̄ lux corpalis nulli sbe est sbalis forma. ¶ Si
aūt dicas q̄ lux in luna nō est eiusdē spēi cū luce solis: h
stare nō pt: qꝛ ē effect⁹ ipsi⁹ p se vniuoce cāt⁹: luna enī reci
pit ipsaz a sole: effect⁹ aūt p se z vniuoce cāt⁹ ad eādē spēz
Rn̄ᵒ ali/ reducif cū sua cā. ¶ Sz huic rōni rn̄dēt q̄daz sacīr: di/
quorum. cēdo q̄ lux solis: z lumē qd luna recipit a sole: nō sūt q̄li
Lux sol' tates eiusdē spēi: cū pᵃ sit nālr incorruptibilis z 2ᵃ corru
z lune an ptibilis Et hi dicerēt gn̄ōni luis a luce: nō eē vniuocaz.
sint eius/ ¶ Alij dīt q̄ nō trāsit in aliā spēz: vn̄ nō est in spē nisi p
dē spēi. reductiōez sz q̄ isti dīt: z reducif ad illā eādē spēz in q̄ ē
lux in suo fonte: q̄ꝫuis plene ad illā spēz nō attingat.

Ad pᵐ. **Ad primum** in opᵐ cū dī: q̄ nō aliud ē ignis
nisi lumē zc̄. Dico q̄ h dīc dam.
sz opionē quoꝝdā: vn̄ postq̄ꝫ dixit illō verbuz imediate
subiūxit: sicut q̄dā aiunt. Quidā n. estimauerūt lucē esse
ignē puꝝ: z ita estimauerūt ipaz eē sbaz corpeā. Alij estia
uerūt lucē eē sbaz mediā iter corpales sbas z spūales. Di
cētes q̄ lux nō extēsibilis p se: sic sba corpalis: est tn̄ extē
sibilis p accn̄s: q̄ non ꝯuenit sbe spūali: qꝛ nec p se nec p
accn̄s extēdif. Sz ille due opiones in h iprobate sunt: q̄
iprobatū ē lucē eē sbaz. ¶ Ad 2ᵐ dōz: q̄ phs ibi accepit Ad 2ᵐ
lucē p igne in sua sphera: vn̄ ibi nō accepit ppe nomen.
¶ Ad. 3. cū dī: q̄ iter formas corpales: lux ē nobilior zc̄. Ad 3ᵐ
Dico q̄ vez ē iter formas corpales accn̄tales: vn̄ cū Aug.
2. li. d li. ar. dicit q̄ lux ē nobilior auro: h itelligēdū ē nō in
sui nā: sz p ꝯparatiōnē ad holuz vsū: sm̄ quē modū dicere/
mus: q̄ nobili⁹ ē auꝝ q̄ꝫ musca. Cū dicit ēt. 3. li. q̄ in cor
porib⁹ lux tenet pᵐ locū: lucē accepit p igne i sua sphera.
¶ Ad. 4. dōz: q̄ corpa celestia nō cārēt p suos radios lu Ad 4ᵐ
minosos in istis iferiorib⁹ vitā nisi adeēt vi⁹ sue forme sba
lis: z ēt itelligētie mouētis: vi⁹ aūt sbalis corpis lumiosi
trāsmittif ad iferiora cū suis radijs lūinosis. Qō. IIII. Qō. IIII

Quarto q̄rif vtz q̄lz lux cū alia luce sit Ar. pᵒ
eiusdē spēi. Et vī q̄ sic phs. 2. d T. ꝯ. 68.
aia. dīc q̄ aq̄ nō sz q̄ aq̄: neqꝫ aer sz q̄ aer luci
dū ē: sz q̄m ē nā eadē in vtrisqꝫ z in ppetuo su
pi⁹ corpe. Sz sic dicit phs ibidē: lumē ē act⁹ lucidi: sz q̄ T. ꝯ. 69.
lucidū. ḡ oē lumē cū oī luie ē eiusdē nāe: q̄ vez nō esset
nisi q̄lz lux eēt eiusdē spēi cū alia luce: lumē. n. ē q̄dā silr/
tudo z isluētia lucis. ¶ Itē passiōes q̄ isūt plib⁹ p vnaz Secūdo
nāz cōez: sunt eiusdē spēi. Sz sicut dicit Cōmē. sup. 2. de T. cō. 68.
aia. diaphonitas ē in celo z aq̄ sz nāz cōez exn̄tē in oīb⁹:
lz nō hēat nomē. Cū sicut dicit phs sm̄ aliā trāslationē:
lux sit actus diaphani: sm̄ q̄ est diaphanuz: ois lux cum
omni luce eiusdē speciei est. ¶ Itē ille qualitates eiusdē Tertio.
sūt spēi q̄ꝝ act⁹ nāles q eis debenf p se z pᵒ sūt eiusdē spēi
Sz nālis act⁹ q p se z pᵒ debef lucīē mouere visuz. Cū ḡ
videre nō diuersificef sz spēz pp diuersitatē lucis mouē/
tis: q̄lz lux cū alia luce est eiusdē spēi.

Contra magis vr̄ ꝯuenire ignis in carbōe z in flā In opᵐ
ma z in sphera ppa: q̄ꝫ lux elītaris z celesti
cū vna sit in corpe corruptibili alia in icorruptibili. Sed
sicut dicit phs. 5. Top. diuersū ē carbo flāma z lux in spē T. c. 13.
vnūqdqꝫ. n. hoꝝ ē ignis: p lucē itelligēs ignē in mā ppa
ḡ lux elītaris z celestis: nō sūt eiusdē spēi: sūt tn̄ sub eodē
gn̄e. s. sub gn̄e lucis. ¶ Itē diuersi sūt nāles effect⁹ lucis
lune z solis. Cū sol p suos radios nālr calefaciat: z luna
ifrigidet z hūectet: ḡ lux lūe nō ē eiusdē spēi cū luce sol.

Respondeo q̄ nō ois lux cū alia luce ē eiusdē Rn̄ᵒ
spēi: lux. n. elītaris z celestis spē Lux elīta/
differūt: nāles. n. q̄litates coꝛpoꝝ nō ꝯueniētiū vniuoce rie z cele
in p̄ncipijs itrīsecis sbe q̄ sūt mā z for⁹ eiusdē spēi nō sūt stis nō sūt
Ut aūt supi⁹ oñsū ē corpoꝝ nālr incorruptibiliū z corru eiusdez
ptibiliū nō ē vnigenea mā: nec ēt for⁹: vt oñsum ē: lux ē spēi.
nālis q̄litas corpis lucidi. Qꝛ tn̄ pn⁹ itrīseca sbe nō sūt
in corpib⁹ corruptibilib⁹ z icorruptibilib⁹ mō pure equo
coꝛz sz quādā analogiā. Subalitas. n. corpoꝝ corrupti/
biliū imitaf sbalitatē icorruptibiliū: q̄ꝫuis ab ea multuz
deficiat. Iō dici nō dz q̄ lux dicaf de luce celesti z elītari
equoce: sz analogice: lux. n. elītaris ē q̄si q̄daz pticipatio
lucis celestis seu imitatio ei⁹: vn̄ z effect⁹ lucis q sūt lucē
z illumiare reducē colores i actū mouēdi visū defectiue
ꝯueniūt luci elītari reᵘ lucis celestis: vn̄ sunt q̄dā pticipa/
tiōes seu imitatiōes illoꝝ actuū: sz q̄ sūt a luce celesti.

Ad duo pᵃ in opᵐ dōz: q̄ phs z ꝯn̄. ibi loquunf Ad pᵐ
de cōitate analogie: q̄ q̄si me⁹ ē iter cōita/ z 2ᵐ
tē equocā z vniuocā. ¶ Ad. 3. dōz q̄ i luie nō ē act⁹ nāl' Ad 3ᵐ.
lucis: p se z pᵒ ꝯueniēs ei: sz ē act⁹ virtute pōe. Un̄ eiusdez
spēi ē siue sit in luie cādele: siue in luie sol. Sz lucē illūina
re reducē colores i actū: vt possint mouē visū: sūt act⁹ nā/
les lucis sibi p ordinē ꝯueniētes: z qo se hēant iq̄ꝫtū sūt a
luce celesti z a luce corpis corruptibil' dcz ē i corpe q̄lis.

Ad pmū

Ad p^m **Ad primuz** ad partem secundaz dicendū ꝙ bene concludit ꝙ nō omnis lux cum alia luce sit eiusdem spēi. Sed nō ꝑpter hoc sequitur ꝙ lux sit genus ꝑprie: loquēdo ad lucem celestez ⁊ elementarez: quia genus ꝑprie loquēdo vniuoce conuenit speciebus. Ignis autez nō dicitur pure vniuoce de igne in sphera sua: ⁊ de igne qui est in carbone. Ignis enim qui est in carbone ⁊ ignis flāma: sunt quedaz participatiōes ignis qui est in sphera sua cui ꝑmo principaliter ⁊ plene cōuenit ratio ignis. Secūdario autez ⁊ nō pure cōuenit flāme. Sed tertio ⁊ diminute cōuenit igni qui est in carbone. Nec est intelligendū ꝙ ignis in carbone sit corp⁹ aliud a corpore terrestri in quo est: quia duo corpora non possunt nāliter simul esse. Nec ꝙ sit aliqua forma substātialis completa: q: due forme substātiales complete: non possunt simul esse in eadē parte materie. Sed sicut dicit Dam. lib. 3. ca. 15. in gladio ignito seruātur nature ignis ⁊ ferri: ⁊ actiones ⁊ effectus. Et ideo oportet ponere ꝙ illa igneitas que est in carbone: aut est quedā forma substantialis ignis incōpleta: ita ꝙ nec forma ligni seu ferri est ibi cōpleta. Due enim forme substātiales incōplete sil' possunt esse in eadez parte materie: vt multi dicunt. Et ꝑm istos igneitas que est in carbone nō differret a forma ignis in sphera sua nisi sicut forma incōpleta a forma cōpleta in eadez spē: ⁊ pro tāto potest dici igneitatē nō conuenire equaliter vtriqꝫ. Et hi dicunt qui pro tanto dicit phs eas eē diuersas spēs. Aut oportet dicere ꝙ illa igneitas que est in carbone nō est aliqua substātialis forma: sꝫ accidentalis participās aliquā virtutez forme ignis multo magis ꝙ̄ caliditas in aqua bulliēte: vnde ⁊ magis disponit materiā ad formam ignis.

Igneitas in carbone an sit for^a subal' vł accidētalis.

¶ Ad scd̄m dicenduz: ꝙ in luna ⁊ in q̄libet alia stella a sole: duplex est lux. vna sibi naturalis que debilis est ⁊ tenuis: alia non sibi naturalis quā a sole recipit. Prima nō est eiusdē spēi cum luce solis. Secūda tamē ad eandē spēm reducitur cum luce solis. Est enim quedā influentia eius nō equiuoce ab ea causata: nec tamē plene vniuoce. Unde luna per illaz lucem per se nō infrigidat ⁊ humectat: sed per virtutez sue forme substātialis: ⁊ sue naturalis qualitatis: que vi⁹ ab ea imittit' cū radijs luminosis: luci. n. p se nō cōuenit nisi lucē: ⁊ reducē colores in actū vt possint visū mouē.

Consequēter queritur de secūdo principali. Et circa hoc queruntur quattuor. ¶ Primo vtruz lumen educatur de potentia medij. ¶ Secundo vtruz mediū illuminetur in tempore vel in instanti. ¶ Tertio vtruz lux continue producat lumen respectu eiusdez partis medij. ¶ Quarto vtruz lumen sit de essentia coloris.

Qō. I. ¶ Questio. I.

Ar. p^o **Primo ostendo** ꝙ lumē nō educitur de potētia medij: quia omnis forma educta de potētia medij est forma realis. Sed lumen in medio nō est

Secūdo forma realis sed intentionalis. ergo videtur ꝙ nō sit educta de potentia medij. ¶ Item omnis forma educta de potentia medij vel alterius corporis per accidens potest curuari per curuationē illius corporis de cuius potētia educta est. Sed radium luminosum rectuz impossibile est curuari: sicut docet experientia quomodocūqꝫ medium localiter mutetur: ergo nō educitur de potētia me

Tertio. dij. ¶ Item si educeretur de potētia medij: primo educeretur de superficie medij corpori luminoso coniuncta. Primo ergo illuminatū esset superficies. Ergo ⁊ secundo illuminatuz esset superficies: ⁊ sic deinceps. Sed infinite superficies nūqꝫ constituerent aliquam spissitudinē ⁊ sic nūqꝫ mediū illuminaretur in ꝓfundo: qd̄ falsuz est.

Quarto. ¶ Item qua ratione lumen educeretur de potentia medij: pari ratione quacūqꝫ virtus corporū celestiuz ad inferiora trāsmissa. Sed virtus per quā corpora celestia infrigidant inferiora non educitur de potentia medij: quia cuz sphera ignis sit inter nos ⁊ corpora celestia virt⁹ infrigidatiua educeretur de potētia ignis: qd̄ falsum videtur. Cum dicat Augu. 3. super Gen. nō multū post principium: ꝙ cuz possint feruescere cetera elemēta ignis frigescere non potest: ergo vī ꝙ nec de po^a medij educat'.

In op^m. **Contra** lumen in medio forma realis est: cum realē habeat operationē. Sꝫ ois forma realis generabilis ⁊ corruptibilis educitur de potentia subiecti in quo est. ¶ Item Hug. in lib. de sacra. par. 6. ca. 27. dicit: ꝙ opus creationis ⁊ multiplicationis ⁊ adnihilationis soli deo possibilia sunt: ergo productio luminis a luce nō est per viā multiplicationis: ergo videtur ꝙ lux ꝓducat lumē in medio educēdo ipz de potētia eius.

Rn̄o **Responsio** multorū ⁊ magnoruz ad istam questionem est: ꝙ lux producit lumē in medio nō educendo ipsum de potentia medij. Sed multiplicando se ipsam: ita ꝙ lux dicit quandā formam accidentalem existentez in corpore luminoso: lumen autē dicit quandaz formā a luce per multiplicationez causatam existentē in corpore diaphano. Radius nominat lumen directe oppositu3 luci. Splendor dicit lumen reflexum a superficie corporis opaci: maxime politi ⁊ tersi. Et dn̄t ꝙ h positio expressius ponit gignitionez luminis representare gignitionez verbi a patre: ꝙ̄ illa que dicit lumē educi de potentia medij: eo ꝙ sicut pater generat filium de substātia sua: aliqualiter a simili: lux ꝑm istam opinionem generat lumen de essentia sua.

Quid lux lumē radi⁹ splēdor.

¶ Alijs autem videtur quibus magis cōsentio: ꝙ lux producit lumē in medio ipsum educendo de potentia medij: ⁊ quecūqꝫ creatura suam similitudinez producens in medio ipsam educit de potētia medij: quia aliter produceretur non de aliquo. ¶ Qui enim dicūt ipsum lumen produci per primaz viam: non possunt dare de quo fiat nisi originaliter ⁊ ita nō possunt dare nisi principiuz a quo fiat. Nō enim fit de tota essentia lucis: quia eadez essentia creata nō potest tota simul esse in duobus: nec de parte essentie lucis: quia per productionē luminis: lux in corpore lucido nō minoratur. Cuz ergo creatura nō possit aliquid producere non de aliquo. Restat ꝙ lux lumen de potentia medij educit: reducendo vnam partem medij ad actum luminis alia mediāte. ¶ Qui vult tenere hāc secūdaz opinionez potest respōdere ad argumēta in oppositū.

Q. lumē educit' de potentia medij.

Ad p^m **Ad primum** cum dicitur ꝙ lumen in medio nō est forma realis sed intentionalis ⁊c̄. Dico ꝙ falsum est: ꝙ̄uis nō sit forma ita materialis sicut cetere forme corporales: est enim lumen quedaz similitudo lucis: vnde est forma quedaz debilioris essentie ꝙ̄ ipsa lux: ⁊ ideo forte ad differentiam lucis in suo fonte dicta est ab aliquibus forma intētionalis. ¶ Pōt ēt dici ꝙ lumen ⁊ similitudines colorū in medio: iō dn̄r forme intētiōales: q: imutāt visuz sine aliq̄ nāli trāsmutatione obiecti ⁊ organi: lux eniz ⁊ color in imutādo visum per suas similitudines: non transmutant: nec etiam pupillam: Unde pupilla in recipiendo similitudinez coloris albi: nō efficitur alba. Unde immutatio visus spiritualis est non simpliciter ⁊ vere: sed in respectu immutationis aliorum sensuum: alij enim sensus non immutantur quin ipsorum spiritualem immutationez concomitetur transmutatio naturalis: vel ex parte obiecti: vel ex parte organi. Sonus eniz qui est obiectum auditus causatur ex percussione ⁊ multiplicatur ad auditum cum quadam aeris commotione. Corpus etiam odoriferum oportet alterari per calidum aliquo modo ad hoc ꝙ spiret odorem. Immutatio etiam gustus ⁊ tactus est cum naturali transmutatione organi. Manus enim tangens calida efficitur calida: et lingua humectatur per

Lumen qn̄ dī forma intentionalis.

Ad 2m humiditatē suporū. ¶ Ad scōm dōm: ꝙ ratio quare ra/
dius curvari nō potest: ꝙ non causatur a luce in medio:
nec cōservatur: nisi q̄zdiu directe est oppositū luci: ꝛ id
cum medij aliqua pars transfertur ad directa oppositio/
ne: radius qui in ipsa erat destruitur: ꝛ novus radius in
Ad 3m parte succedente causatur. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ q̄zuis
in ꝓducente luminis nō fit localis motus: tamē sicut in
motu super spatiū continuū nō est dare principiū acqsi
tum per motuz neqꝫ divisibile neqꝫ indivisibile: quapro/
pter dicit cōmen. super. 6. phyicoꝝ. ꝙ parte ꝑncipij mo
tus nō est primuz mutatuz esse nisi in potētia: ita in illu
minatione medij nō est dare aliquid ꝑmo illuminatum.
Ad 4m ¶ Ad quartū dōm: ꝙ ꝛ si detur ꝙ ignis nō possit infri/
gidari: tamē virtus per quā corpora superiora infrigidāt
ħ inferiora potest educi de potentia ignis: bene eniz pōt
esse in aliquo potētia infrigidativa absqꝫ ħ ꝙ illud sit for
maliter frigide. corpora eniz celestia non sunt formaliter
frigida nec calida: ꝛ tamē quedam illorum sunt potesta/
tive frigida: ꝛ quedam potestative calida. ¶ Vel potest
dici ꝑz aliquos ꝙ ignis in ꝓpria sphera potest actualiter
infrigidari. Sicut aqua actualiter calefieri. Et auctorita
tem Aug. debere intelligi de igne in aliena materia. sicut
est ignis in carbone vel in fumo cuiusmodi est ignis flā/
ma: quia sicut dicit pħs. 2. de generatione. flāma est fum⁹
ardens. ¶ Qui vult tenere opinionem primā potest re/
spondere ad argumēta in oppositū.

Ad ꝑm **Ad primum** cum dicitur: ꝙ omnis forma rea
lis gn̄abilis ꝛ corruptibilis edu/
citur de potētia subiecti in quo est ꝛc̄. potest dici ħ nō eē
veruz de similitudinibus formaꝝ que nō manent in ab/
sentia generātis: de numero autez talium formarū est lu
Ad 2m men ꝛ similitudines coloꝝ in medio. ¶ Ad secunduz
dicendū: ꝙ auctoritas Aug. intelligenda est de multipli
catione rei: nō similitudinis: valde tamē difficile est itel/
ligere: quomodo creatura possit producere sui similitu/
dinem per moduz predictū: cum ꝑm illū modū nō cla/
reat de quo similitudo fiat. ¶ Q. ō. 11.

Q. ō. 11. **Secundo queritur** vtrū me
Ar. ꝑo diuz illu
minetur in tempore vel in instanti. Et ostēdo
ꝙ nō in instanti: sed in tempore: pħs. 7. phy.
Si tanta virtus tantū movet per tātū spatiuz in tāto tē
pore: maior virtus ħ facit in minori. ergo si lux creata il/
luminaret mediuz in instāti: virtus divina posset idem
medium illuminare in minori mensura q̄z sit instans: qd
Secūdo falsum est: quia indivisibili nihil est minus. ¶ Itez nul/
lus motus est in instanti: quia omnis motus est mutatio
cōtinua. Sed illuminatio medij est per motum localem
vel saltem per motuz alterationis: quia cuz mediuz illu/
Tertio. minatur: alteratur: ergo nō illuminatur in istāti. ¶ Itē
sicut docet experiētia ꝛ dicit pħs de sensu ꝛ sensato: obie
ctuz auditus cuiusmodi est son⁹: nō attingit ad auditū
nisi in tempore: ergo a simili color ꝛ lux nō attingunt vi
suz nisi in tēpore: ergo multiplicatio similitudinis lucis
que similitudo lumē est ꝛ similitudines coloꝝ multipli/
Quarto. cantur in tempore. ¶ Item virtute nature nulla forma
introducitur in instanti in materia indisposita. Sed me
diuz ante illuminationez est indispositum ad susceptio/
nem luminis: quia est sub altera parte cōtrarietatis: que
est tenebra. ergo nō recipit lumē in instanti.

In opm **Contra** Avicen. 6. naturaliū. lib. 3. cap. 8. dicit ꝙ si/
mulachruz visi redditur mediāte translu/
cente membro receptibili: apto: levi: illumiato: ita vt nō
recipiat illud substantia translucentis aliquo modo ꝑm
ꝙ est ipsa forma: sed cadit in illud ꝑm oppositionē nō in
tempore: ergo a simili ꝛ similitudo lucis que est lumen:
diffunditur per medium in nō tempus. ¶ Item pħus
de sensu ꝛ sensato. expresse determinat ꝛ ex intentione: ꝙ
sonus nō attingit vsqꝫ ad auditum subito: ꝛ ꝙ nō sic di/
cenduz est de lumine. Sed ꝙ attingit vsqꝫ ad visum su/
bito: ꝛ sicut pꝫ per seriē littere ibi accipit subito ꝓ istāti.

Ad istam questionem dicitur aliqui Rn̄o
ꝙ medium
nō illuminatur in instanti: sed in tempore imperceptibi
li: quia creatura nihil potest operari instanti: nisi tantum
modo mutationem que est finis motus. Si autem lumi
nare staret illuminaret mediuz: nec posset dici ꝙ illumi
natio esset finis motus illo modo. ¶ Alij autem vide/
tur contrariuz: qui magis videntur sequi opinionez pħi
qui scōo de anima. opinionez predictaz reprobare videt T. 2. 70.
reprobando simul illam opinionem: que dicit ꝙ lumen
est defluxio corporis. Dicit enim sic. nō recte Empedo/
cles dixit. neqꝫ si aliquis alius dixerit sic: ꝙ feratur lumē
ꝛ extendatur in medio terre ꝛ cōtinentis: nos autez la/
teat. ħ autē est extra ea que videntur. In parvo eniz spa
tio lateret nos. ab oriente autem in occidens latere: ma/
gna quidez multū questio est. Volens dicere ꝙ si lumen
multiplicaretur in tempore: ꝙ q̄zuis multiplicatio eius
super parvū spacium posset esse in tempore imperceptil/
bili: tamē nō videtur probabile ꝙ tempus nō multipli/
catuz ab oriente in occidens nō posset percipi. Et certe
satis ꝓbabile est ꝙ si per spaciuz vnius digiti multipli/
caret in aliqua parte temporis: ꝙ tot partes temporis il
li equales simul iuncte quot sunt spacia vnius digiti in/
ter oriens ꝛ occidens constituerent aliquaz partem tem
poris perceptibilem. ¶ Videtur ergo istis dicendum: Mediuz
ꝙ medium illuminatur in instanti: quia medium est in illumiari
vltimata dispositione ad hoc vt de ipso educatur lumen instāti.
ad presentiam corporis lucidi: quando autem materia
est in vltimata dispositione ad hoc vt de ipsa educatur
aliqua forma: tunc dicunt ꝙ per naturam potest educi
in instanti: maxime forme que dicuntur intentionales
que sunt similitudines formarū magis realiuz. ¶ Et ħ
opinio secunda magis pħo videtur consona. Et etiam
Augustino dicenti. 6. de trini. cap. 1. Q3 candor qui gigni
tur ab igne atqꝫ diffunditur: coevus est illi: ꝙ nō esset si
illa diffusio esset in tempore. ¶ Preterea aliter nō esset
ita conveniens exempluz ad ostendendum coeternitatē
filij cuz patre: ad quā tamē ostendenduz Aug⁹ adducit
predictū exemplū: q̄zuis in infinituz dissimile: tū tanq̄z
in corporalib⁹ simillimum prout est possibile.

Qui vult tenere hanc secundam opinionē Ad ꝑm.
que mihi magꝫ placet: po
test dicere ad primuz in oppositū: ꝙ illa propō pħi intel
ligenda est de rebus que fiunt in tempore. Q3 patet per
ħ ꝙ ibi loquit̄ de motu. Nec ideo sequitur ꝙ virt⁹ crea/
ture ita nobiliter illuminet medium: sicut posset facere
virtus creatoris: quia posset mediuz illuminare creādo
ꝛ lumine clariori: q̄zuis non posset fieri in minori men/
sura q̄z in instanti propter eius indivisibilitatem. ¶ Ad Ad 2m
secunduz ꝙ illuminatio medij nō est per motuz localez:
immo illūinatur vna pars medij mediāte alia. Non eni
potest dici ꝙ lumen sit corpus: qd localiter per mediuz
movearur. Sicut enim dicit pħs. 2. de anima. lumen cor T. 2. 68.
pus nō est: quia duo corpora nō possunt simul esse in eo/
dem naturaliter. Lumen autez simul est cum diaphano.
Et de sensu ꝛ sensato. dicit ꝙ similitudines colorū ꝛ lu/
men non veniunt ad visum per discursiones. Alteratio
autez que dicitur intentionalis bene fit in instanti in su/
biecto vltimata dispositione disposito. ¶ Ad tertiuz di/ Ad 3m.
cenduz: ꝙ nō est simile de sono ꝛ lumine: quia sicut dicit
pħs de sensu ꝛ sensato. sonus nō attingit auditū nisi me
diante quodā aeris motu. Unde dicit ꝙ videtur strepi/
tus esse cuiusdaz motus. non sic autem est de lumine vt
ipsemet dicit ibidez. ¶ Ad quartuz dicēdum: ꝙ mediū Ad 4m.
q̄zuis ante illuminationē sit tenebrosum: nō tamen pro/
pter ħ

pter hoc est indispositum ad luminis susceptionem: quia tenebra nō est aliqua natura lumini contraria. Sed tantum est luminis priuatio. vnde nō repugnat receptiōi luminis tāq̄ natura contraria vel disperata. ¶ Qui vult tenere opinionem primā potest dicere auctoritates in cōtrariū adductas q̄ nō intendunt negare mediuz illuminari in tempore nisi loquendo de tempore perceptibili.

Qō. iii. ¶ Questio. III.

Ar. p° **T**ertio queritur vtrum lux cōtinue pducat lumen respectu eiusdem partis medij. Et videtur q̄ sic. Augu. 3. super Geñ. circa mediuz aer presente lumine: nō factus est lucidus: sed fit. Quia si factus esset: non autem fieret: etiam absente lumine: lucidus maneret. Ergo videtur q̄ lumen respectu eiusdem partis medij semper a luminari producitur: quādiu ibi est.

Secūdo ¶ Item pars medij illuminata non minus apta est ad susceptionem luminis q̄ȝ ante: nec luminare minus aptuz ad pducenduz lumen q̄ȝ ante. ergo luminare in parte medij sibi opposita nō cessat producere lumen.

Tertio. ¶ Itez q̄ color sine motu videtur: simul videtur: et visus est: ergo a simili eadē pars medij: q̄ sine motu illuminatur q̄ȝdiu illuminata est.

In opm **C**ontra phs. i. lib. perihermī. qd̄ fit nō est: ergo a simili illa pars medij que illuminata est diuz est illuminata non illuminatur.

Rñ° Lux mo ta ꝯtinue producit lumē suū nō autez stans. **R**espondeo q̄ aliter iudicandum est de luminari q̄ continue mouet̄ q̄ȝ de ipso si staret. Sol enim ppter p̄m suū motuz cōtinuū: quādiu est super nostruz hemisperium: cōtinue producit lumen respectu cuiuslibet partis hemisperij nostri: quia ppter continuaz renouationez habitudinum inter se et partes medij radij sui in medio continue corrumpūtur: et continue producūtur: quia nullus radius moueri potest ab illo situ in quo productus est. Si autem sol staret: ita q̄ semper haberet eundem aspectuz ad quālibet partē medij: figraz medio existente in dispositione potissima ad luminis susceptionez. Tunc dico q̄ sol non cōtinue produceret lumen iam productū: quia creatura pducta amplius produci nō potest: eo q̄ producitur per motum vel mutationez et accipit diuersum esse ab esse producentis: nec etiaz cōtinue pduceret lumē aliud et aliud: quia nō esset ratio: quare lumen prius productū corrūperetur: et tota possibilitas medij: ad lumen per positionem esset ad actuz reducta. ¶ Preterea si sole stante et mēe existente in dispositione supradicta: sol semper pduceret lumen aliud et aliud: cuz prius productuz non corrumperetur: augeretur lumen in medio sine fine: et plus esset in longo tempore de lumine in medio per vnum solem: q̄ȝ in breui tempore per multos soles.

Ad p̄m **A**d primum in oppositum dicenduz: q̄ Aug. in allegata auctoritate accepit fieri pro conseruari in esse facto: volens dicere q̄ si aer lucidus: q̄ sua lucidi tas cōseruaretur ab alio absente luminari maneret lucidus: ibi enim accepit lumen pro luce existente in luminari.

Ad 2m ¶ Ad secunduz cum dicitur: q̄ pars medij et illuminata nō minus apta est ad suscipienduz lumen q̄ȝ ante etc̄. Dico q̄ falsum est: quia retēta positione dicta in corpore questionis tota possibilitas medij transformabilis in lumen esset ad actum reducta: et saltē si nō p̄mo tñ: tādez oporteret q̄ esset totalr̄ ad actū reducta et tunc āplius illuminari nō posset. Scd̄m tñ opinionez illoruz qui dicunt lumē nō educi de potētia medij: nō ita clara esset solutio ad argumentum: cū diuerse partes luminis in eadem parte medij non se coangustent.

Ad 3m ¶ Ad tertiū dd̄z: q̄ cuz dicitur res visa videri: accipitur videri pro cōtinuatione visionis primo facte. ¶ Aliqua argumenta potuissent ad hanc questionez applicari: que supe-rius prima distin. facta sunt in illa questione: vtruz idem sit realiter rei creatio et conseruatio: et questione sequenti: que ibidem soluta sunt.

Qō. iiii ¶ Qō. IIII.

Ar. p° **Q**uarto queritur vtruz lumen sit de essentia coloris. Et videtur q̄ sic. participatio lucis ē lumen. Lumen enim est quid influxuz a luce: s̄m Auicē. 6. naturaliuz. lib. 3. cap. i. Sed color est quedā participatio lucis: vnde albedo inter colores maxime dicitur participare lucem: et nigredo minus q̄ȝ aliquis color: et medij colores s̄m q̄ plus vel minus participāt de luce accedunt ad albedinez et elongant̄ a nigredine: ergo color est lumen vel saltez lumen est de essentia eius.

Secūdo ¶ Itē si lumen nō esset de essentia coloris: aut eius essentia: eētia coloris remaneret in tenebris. Sed h̄ est falsum s̄z q̄ expresse dicitur: dicit Auicē. 6. naturaliuz. lib. 3. ca. i. ergo lumen vel est de essentia coloris: vel tota eius essentia.

Tertio. ¶ Itez videmus corpora s̄m diuersaz receptionez luminis: diuersimode colorari. Unde videmus corpus vniforme in sui superficie: apparere coloris alterius in parte magis illuminata: q̄ȝ in parte minus illumiata. Colla eniz quarūdam auium diuersorū colorū videntur s̄m diuersam eorū habitudinez ad lumen. Et etiā vt habetur. 4. Reg. cap. 3. Orto iam sole ex aduerso aquarū viderunt moabite ecōtra aquas rubeas quasi sanguinez. ergo videtur q̄ est de essentia coloris aut tota eius essentia.

In opm **C**ontra si lumen esset de essentia coloris: essentia coloris nō remaneret in tenebris. S̄z h̄ est falsum. Dicit enim cōmen. supe scd̄z de anima. q̄ nō potest

T. cō. 67 aliquis dicere. q̄ color nō inuenitur in actu nisi luce presente. Et parū post dicit q̄ presentia lucis nō est necessaria in essendo colorez: sed tñ essendo visibilē: ergo lumen nec est coloris essentia: nec de eius essentia. ¶ Item s̄m p̄hm. 2. de anima. quorūdaz videtur lux seu lumen in tenebris: et nō videtur eorū pprius color. Et hec sunt que dicuntur noctiluca. Sed si lumen esset de essentia coloris eorū: aut tota essentia: nō videret̄ vnuz sine alio: ergo lumen nec est coloris eētia: nec de eius essentia.

Rñō **A**d istam qōnem dixerunt aliqui q̄ nō lumen: sed lux. nō celestis: sed elemētaris est de essentia coloris: talis eniz lux in extremitate perspicui aliquo modo terminati p opacitatez: est color seu de eius essentia. ¶ Et si dicatur eis q̄ terra colorata est: et tamē nō habet connaturalem lucez: Alias eniz ante creationem lucis: nō fuisset inuisibilis: et tamē dicitur de ea Geñ. i. s̄m aliaz translationem: q̄ terra erat inuisibilis. Respondēt dicentes: quodlibet corpus habere aliquā naturalez lucem: q̄ȝuis nō sufficiat in aliquibus corporibus ad h̄ vt videātur. Dicunt enim experientia pbari posse de corpore quātūcūq; obscuro posse fieri luciduz: corporis essentia manente salua. ¶ Sed cōtra hanc opinionez arguitur sic. q̄ȝuis forma accipiens magis et minus sit cōposita ex pluribus gradibus actualitatis nō differētibus nisi s̄m imperfectuz et perfectum: tñ s̄m omnes veruz est: q̄ nō est composita ex diuersis naturis. Unde dicit auctor sex p̄ncipiorū: q̄ forma est simplici essentia cōsistens. Cuz ergo color sit quedam nō est cōposita ex luce et aliqua alia natura: lux ergo nō est pars essentie eius. ¶ Q; etiam non sit tota essentia. Arguitur nō tātum modo est in actu in superficie corporis lucidi: sed etiam in profundo. Sed s̄m p̄hm de sensu et sensato. color est in extremitate perspicui terminati. Dicit etiaz cōmē. super 2m de anima. q̄ color est in vltimo diaphani terminati. Unde color nō est in pfundo corporis in actu sicut nec superficies est ibi in actu: sed in potentia. Si autem dicas q̄ lux nō habet rationem coloris: nisi inquantum est in superficie: ita q̄ illud qd̄ in profundo est non color in actu in superficie est color: hoc nō videtur suffi-

dit aerem: ⁊ de qua materia scilicet de aquis: ⁊ quales sint aque que super illud celuȝ sunt: scilicet vt glacies solidate.

¶ Alij putant celuȝ illud esse ignee nature quibus consentit Augustinus.

Quidaȝ vero celuȝ quod excedit aeris spatia ignee nature dicunt: asserentes super aerem purum ignem esse: qui dicitur esse celum: de quo igne sydera ⁊ luminaria facta esse cōiectant. Quibus Augustinus consentire videtur. Utrum
Aug.sup Gen. vero nomine firmamenti celuȝ qđ excedit aerem: an ipse aer hic intelligatur: idem Augustinus querit nec soluit. Magis tamē approbare videtur celum illud hic accipi qđ spacia aeris excedit. Aquas auteȝ que super illud celum sunt dicit vaporaliter trahi ⁊ leuissimis suspendi guttis. Sicut aer iste nubilosus exhalatiōe terre aquas vaporaliter trahit: ⁊ per subtiles minutias suspendit ⁊ post corpulentius cōglobatas pluuialiter refundit. Si ergo potest aqua sicut videmus ad tantas minutias peruenire vt feratur vaporaliter super aerē aquis naturaliter leuiorem. Cur non credamus etiā super illud leuius celum minutioribus guttis ⁊ leuioribus immanare vaporibus. Sed quoquo modo ibi sint: ibi esse nō dubitamus.

¶ Que sit figura firmamenti.

Queri etiam solet cuius figure sit celuȝ? Sed spiritus sanctus q̄uis auctores nostri sciuerint per eos dicere noluit: nisi quod prosit saluti. Queritur etiam si stet an moueatur celum? Si moueatur inquiunt quomodo est firmamentum? Si stat quomodo in eo fixa sydera circfieunt? Sȝ firmamentuȝ dici potest nō propter stationem sed propter firmitatem vel terminuȝ aquaruȝ intransgressibilem. Si autem stat: nihil impedit moueri ⁊ circuire sydera.

¶ Quare tacuit scriptura de opere secunde diei quod in alijs dixit.

Post hec queri solet quare hic nō est dictum sicut in aliorū dierum operibus: vidit deus q̄ esset bonum? Sacramentuȝ aliquod hic commendatur. Ideo enim fortassis non est hic dictum: quod tamē sicut in alijs factū est: quia binarius principiū alteritatis est ⁊ signum diuisionis.

¶ De opere tertie diei quando aque congregate sunt in vnum locum.

Sequitur. dixit deus congregentur aque in locum vnuȝ ⁊ appareat arida. Tertie diei opus est cōgregatio aquaruȝ in vnū locuȝ. Congregate sunt enim omnes aque celo inferiores in vnam matricē: vt lux que preterito biduo aquas clara luce lustrauerat: in puro aere clarior fulgeat: ⁊ appareat terra que cooperta latebat: ⁊ que aquis limosa erat: fieret arida ⁊ germinib⁹ apta. Eodem enim die protulit terra herbam virenteȝ lignūq̄ faciens fructum. Si autem queratur vbi congregate sint aque que totum texerant spacium vsq̄ ad celum? Potuit fieri vt terra subsidēs cōcauas partes preberet vbi fluctuātes aquas reciperet. Potest etiā credi primarias aquas rariores fuisse que sicut nebula tegerent terras: sed congregatione esse spissatas: ⁊ ideo facile in vnum posse redigi locum. Cūq̄ multa constet esse maria ⁊ flumina: in vnuȝ tamen locum dicit aquas congregatas ꝑpter continuationem omniuȝ aquarum que in terris sunt: quia cuncta flumina ⁊ maria magno mari iungitur. Ideoq̄ cum dixerit aquas congregatas in vnum locum: deinde dicit pluraliter congregationes aquaruȝ propter multifidos sinus earuȝ quibus omnibus ex magno mari principium est.

¶ De ope quarte diei qñ facta sunt luminaria.

Sequitur. dixit deus fiant luminaria in firmamento celi: ⁊ diuidant diem ac noctem. In precedenti triduo disposita est vniuersitatis hui⁹ mundi machina: ⁊ partibus suis distributa. Formata enī luce prima die que vniuersa illustraret: duo sequentes dies attributi sunt supreme ⁊ infime parti mundi firmamēto scilicet aeri terre ⁊ aq̄. Nam secunda die firmamentum desuper expansum est. Tertia vero aquaruȝ molibus inter receptacula sua collectis terra est reuelata atq̄ aer serenatus. Quattuor ergo mundi elementa illis diebus suis locis distincta sunt ⁊ ordinata. Tribus autem sequentibus diebus ornata sunt illa quatuor elemēta. Quarta.n. die ornatuȝ est firmamentuȝ sole ⁊ luna ⁊ stellis. Quinta aer in volatilibus ⁊ aque in piscibus ornamenta acceperūt. Sexta accepit terra iumēta ⁊ reptilia ⁊ bestias: post que omnia factus est homo de terra ⁊ in terra: non tamen ad terrā nec ꝑꝑ terrā: sed ad celū ⁊ ꝑꝑ celuȝ.

¶ Ante alia de ornatu celi agi𝔱 sicut pri⁹ factū ē.

Quia ergo celum ceteris elementis speciem prestat: priusq̄ alijs factuȝ est: ideo ante alia ornatur in quarto die quo fiūt sydera. Que ideo facta sunt vt per ea illustretur inferior pars ne esset habitantibus tenebrosa. Infinitatiq̄ hominuȝ prouisum est vt circūeunte sole potirentur homines diei noctisq̄ vicissitudine propter dormiēdi vigilandiq̄ necessitatem: ⁊ ideo ne nox indecora remaneret: sed luna ac syderibus consolarentur homines quibus in nocte operandi necessitas incumberet: ⁊ quia quedā animalia sunt

que lucem ferre non possunt. Quod autem subditur. Et sint in signa et tempora et dies et annos: quomodo accipiendum sit queri solet? Ita enim dictum videtur quasi quarto die cepissent tempora: cum prius triduum sine tempore non fuerit. Ideoque tempora que fiunt per sydera non spacia morarum sed vicissitudinem aeree qualitatis debemus accipere: quia talia motibus syderum fiunt: sicut dies et anni quos visitate novimus. Sunt enim in signa serenitatis et tempestatis: et in tempora: quia per ea distinguimus quatuor tempora anni scilicet: ver: estatem: autumnum: hyemem. Vel sunt in signa et in tempora: idest in distinctionem horarum: quia priusque fierent: ordo temporum nullis notabatur indicijs vel meridiana hora vel qualibet hora.

Di. xiiii Hec quarta die facta sunt. Dist. XIIII.

Dixit quoque deus etc. Superius determinavit Magister de opere prime diei. Hic determinat de opere secunde diei. Et dividitur in partes duas.

Divisio in duas. Primo ponit narrationem. Secundo movet triplicem dubitationem. ibi. [Queri etiam solet.]

Subdivisio in duas. Prima in duas. Primo narrat opus secunde diei secundum opinionem propriam. Secundo movet opinionem alienam. ibi. [quidam vero.] Tunc sequitur illa pars que divisa fuit superius in qua determinat de opere tertie diei. que ibi incipit. [Sequitur dixit deus congregentur aque.]

3ª divi. in tres. Et dividitur in partes tres. Primo ponit sue veritatis narrationem. Secundo movet quandam dubitationem: et ponit eius solutionem. ibi. [Si autem queratur.] Tertio ponit cuiusdam tacite questionis responsionem. ibi. [Cumque multa.] Tunc sequitur illa pars que divisa fuit superius: in qua determinat de opere quarte diei: que ibi incipit. [Sequitur dixit deus fiant etc.] Et dividitur in partes duas. Primo determinat quando fuerunt facta luminaria. Secundo ostendit propter quid fuerunt facta. ibi. [Que ideo facta sunt.]

Circa hanc distin. querendum est de tribus principaliter. Primo de celo crystallino et firmamento: que facta fuerunt die secundo. Secundo de elementis que facta fuerunt die tertio. Tertio de luminaribus que facta fuerunt die quarto. Circa primum queruntur sex. Primo utrum celum crystallinum sit nature aquee. Secundo utrum moveatur. Tertio utrum firmamentum sit nature ignee. Quarto utrum habeat sphericam figuram. Quinto utrum habeat dextram et sinistram. Sexto utrum moveatur ab intelligentia creata aut per suam naturalem formam.

Qō. I. Questio. I.

Ar. pº Primo ostendo quod celum chrystallinum dictum sit nature aquee. Quia in scriptura inter celum empyreum et firmamentum nullum corpus dicitur esse

Secundo nisi aque que super celos sunt. Item Augustinus. 27. questione ad Orosium. Quomodo quale sit sint aque ille quas scriptura docet super celos esse easdem ibi minime dubitemus: sicut enim nubes iste que utique aque sunt feruntur super aera quod est tertium elementum: ita fieri posse arbitror ut aque

Tertio. T. 2. 17. tenues atque subtiles ferantur supra celum. Item secundum philosophum 8. phy. homo est minor mundus. Sed in homine membrum frigidum et humidum hoc est cerebrum est in superiori parte. ergo a simili in maiori mundo elementum frigidum et humidum quod est aqua est in superiori parte.

Contra Aug. 13 confes. quasi inter principium et medium sunt alie aque super hoc firmamentum credo immortales et a terrena corruptione secrete. Cum ergo natura aque sit corruptibilis. Videtur quod illud celum quod dicitur crystallinum vel aqueum non vere sit nature aquee. Item secundum philosophum 1. celi et mundi. ubi est motus totius ignis illic scintille: et ubi est motus glebe unius: ibi est motus totius terre. Sed aqua naturaliter quiescit inferius: ergo si celum quod dicitur crystallinum esset nature aquee violenter quiesceret superius: et violenter circulariter moveretur. Sed nullum violentum est perpetuum. Unde secundum philosophum 2. ce. et mun. motus violentus non est sempiternus: ergo cum illud celum erit perpetuo super firmamentum non est nature aquee ut videtur.

Rñº Ad istam questionem dixerunt aliqui quod ille aque que sunt super celos: non sunt aque corporales sed spirituales: ita quod per illas aquas intelligunt ipsam naturam angelorum. Sed hec opinio falsa est: unde quod Aug. huius opinionis fuisse videbatur. 13. li. confes. eam retractat. 2. li. retractationum. cap. 6. Dicens sic. quod dixi sit firmamentum factum inter spirituales aquas superiores et corporales inferiores: non satis considerate dictum est: res autem in abdito est valde. Alij dixerunt illas esse aquas corporales et eiusdem nature cum istis aquis inferioribus. Sed per firmamentum de quo ibi loquitur scriptura intelligebant aerem medium inter aquas istas inferiores: et aquas suspensas in nebulis in loco nubium: dicentes aerem in scriptura celum vocari cum dicitur: volucres celi: et istum aerem etiam dicebant esse firmamentum: quia intervallum eius dividit inter quosdam vapores aquarum et istas aquas que corpulentius in terris fluitant. Hanc opinionem refert Aug. 2. li. super Gen. non multum post principium. et dicit de hac opinione: postea sic habeat diligentiam consideratione que laude dignissimam iudico: quod enim dixit neque contra fidem est: et in promptu proposito documento credi potest. Sed illa opinio stare non potest: quod scriptura dicit illas aquas esse super firmamentum quod secundo die factum est: et in quo quarta die luminaria facta sunt: hoc autem aer tertio die factus est: nec in ipso stelle posite sunt. Alij dicunt quod sunt aque corporales eiusdem nature cum istis: et sunt super firmamentum: quod secundo die factum est. Cuius opinionis fuisse videtur Aug. ut patet 2. super Gen. quasi inter principium et medium: qui videtur velle quod sint ibi quasi vaporaliter suspense: ad modum quo videmus eas super istum aerem inferiorem in loco nubium: nec tendunt ad inferiora: sicut nec iste quamdiu vaporaliter suspense sunt. Hug. etiam 1. lib. de sacra. par. 1. c. 20. dicit quod partim supra firmamentum partim infra earundem aquarum natura consistit. Alijs autem videtur quod illud celum non sit nature aquee eiusdem speciei cum istis aquis: quod dicunt ipsi: hic est ordo corporum mundi: ut corpora nobiliora situm habeant altiorem. Unde dicunt illud celum nobilius esse quam firmamentum: et tamen ipsum vocari nomine aquarum: propter aliquas eius proprietates aliquibus proprietatibus aque consimiles: aqua enim est nature perspicue frigide et humide formaliter et effective: etiam illud celum est perspicuum formaliter: frigidum autem et humidum effective: quantum non formaliter. Unde virtus eius in istis inferioribus contemperat caliditatem et siccitatem quam ad hec inferiora influunt aliqua superiora corpora: et sphera ignis.

Ad pᵐ Qui vult tenere hanc ultimam opinionem: potest dicere ad argumentum primum in oppositum quod illud celum inter empyreum et firmamentum in scriptura nominatur nomine aquarum propter conformitatem in proprietatibus predictis.

Ad 2ᵐ Ad secundum dicendum: quod Augu. non dixit hoc asserendo quod ita sit sed quod ita potuit esse: nec ibi determinat quales sint ille aque sed magis sub dubio relinquere videtur: quomodo ibi sint

Ad 3ᵐ et quales sint. Ad tertium dicendum. quod non persona est similis coordinatione partium in maiori mundo et minori

quia in

quia in maiori ordinantur sm maiorem et minorem nobi
litatem: quia ex hac ordinatione fit quedam influentiarum
contemperantia homini utilior et conuenientior. Si autem
in minori mundo membrum nobilissimum quod est cor
poneretur in parte superiori nō esset conueniens ordina/
tio per cōparationē ad act ideo anime: cuius sunt instru/
menta. Quia tamē in ratione pro predicta opinione sup
ponitur. s. qȝ h est ordo corporū mūdi: vt corpora nobilio
ra situ habeāt altiorem dubiū est: quis enim corpus quintum
nobilius sit elemētis et altius: et inter elemēta illō quod
est nobilius sit altius: et inter spheras corporis quinti no
bilissima sit altissima que est celum empyreū: tamē sphe/
ra solis que est media inter spheras planetarum nobilior
est vt multis videtur quā sphera cuiuscūqȝ alterius plane
tetū sol inter omnes planetas nobilissimus videatur.

Rño
Qui vult tenere opinionem tertiā pōt dicere ad argumēta ad aliam partem.

Ad pᵐ
Ad primum qȝ forte Augustinus ibi: per illas aquas immortales intellexit an/
gelos: et qȝ hoc retractauit: vt dictum est. ¶ Ad scōm dōm:
Ad 2ᵐ
qȝ elementū nō mouetur nāliter ad suum locum: nisi qȝ
ibi est influentia corporū celestiū in tali proportione quā re/
quirit natura illius elemēti ad suam salutē: dicendū ergo
qȝ sicut h inferius in loco aque est influentia corporū ce/
lestium in tali proportiōe in qua est saluatiua nature aquee:
ita est in loco aquarum que super celos sunt: et ad h magis:
vnde et ille aque puriores sunt quā iste quis eiusdē spēi: et
ibi nāliter sunt et cōseruant: sicut iste inferi⁹. Qō. II.

Qō. II.
SEcundo querit vtrū celū crystallinū moueat. Et vr̄ qȝ nō. qȝ celū
Ar. pᵒ
ēpyreū nō est stellatū: idō nō mouet: sȝ celū cry/
stallinū nō est stellatū: ergo nō moueƚ. ¶ Item
Secūdo
primus motus dȝ esse mēsura aliorum motuū sm artē phi
10. meta. Sed impossibile est motū corporis nō stellati nō ma
T. cō. 2.
nifestū sensui esse mēsurā aliorū motuū: qȝ dȝ mensurā eē
certā: ergo celum crystallinū cū nō sit nostro sensui ma/
nifestū: nec sit stellatū nō moueƚ. ¶ Item ois motus est
Tertio.
propter acquisitionē perfectionis vel exclusionē imperfe/
ctionis in ipso mobili vel in aliquo alio. Sed celum cry
stallinū per motū nō acquireret in se aliquā perfectionē
nec a se excluderet aliquā imperfectionē. Sua enim perfe
ctio incorruptibilis est in eo: et hȝ oēm pfectionē quā pōt
habere per nām: nec ēt per suū motū acquireret in alio:
aliqua pfectio vel excluderet imperfectio: qȝ cum sit vni/
forme nō aliter influeret motū quā nō motū: qȝ a qualibȝ
eius parte est influētia similis: ergo nō moueƚ.

In opᵐ
Contra Auic. 9. meta. cap. 3. supra spherā stellatam dicit eē spherā aliā quā vocat corp⁹ vltimū
et dicit illud moueri. Sed illa sphera que imediate est su
pra stellatā est illud qō vocamus celum crystallinū. ergo
mouetur. ¶ Item est medius inter firmamētum et celum
empyreū: ergo dȝ pticipare aliquā vtriusqȝ proprietatem.
Sed celū empyreū nō est stellatū nec moueƚ: firmamen/
tum est stellatū et moueƚ. ergo cū celum crystallinum nō sit
stellatū cōueniēs est qȝ moueatur.

Rñ⁹
Celū cry
stallinum
moueri.
Respondeo qȝ celum crystallinū moueƚ: qȝ pba tur auctē et rōne. Auctē sic. Auic.
9. meta. cap. 2. Dicit qȝ pmū ex separatis proprius est illō
qō mouet ipsam primā: que sm eū q peritus est in scietijs
quas docet Ptholemeus: est sphera preter spherā stella
rū fixarum circūdās eam nō stellata. Illā aūt spherā vocam⁹
celū crystallinū. ¶ Ad h etiā est rō ipossibile est eādem sphe
ram motu proprio simul moueri ad opposiitas ptes pōnis.
Sed sphera stellarum fixarum pprio motu: moueƚ ab occiden
te in oriēs in centū annis per gradū vnū: et tn̄ videmus
eā moueri ab oriēte in occidēs diurno motu: ergo opȝ qȝ
h motus sit in ea per motū alterius sphere circūdātis eā
et eā motu suo reuoluētis. Sed illa sphera nō est celū em
pyreū: quia nō mouetur. Cū ergo supra spherā stellarum
fixarum nō sint nisi duo celi. s. crystallinū et empyreū. Cōce
dendū est qȝ sphera reuoluēs per motū suum spherā stel
larū fixarum ab oriēte in occidēs est celū crystallinū. moue/
tur ergo et ab oriente in occidens.

Ad pᵐ
Ad primum in oppositū dōm: qȝ quis celum empyreū nō sit stellatū nec mo/
ueatur: tamē ipm nō esse stellatū nō est rō quare nō mo/
uetur. Sed hui⁹ rō posita est supra dist. 2. q. pᵃ tertij. arti.
Ad 2ᵐ
¶ Ad 2ᵐ cū dr: qȝ pmus motus dȝ eē mēsura aliorum mo
tuū et c̄. Dico qȝ h dȝ intelligi de pmo motu mānifeste no/
bis noto existēte in tali mobili: sicut in subiecto in quo sūt
signa ad que aīa respiciēs pōt in apprehēsiōes certas di/
stinctiones facere in illo motu: et per ipsum mēsurare du/
Ad 3ᵐ
rationes aliorum motuū. ¶ Ad 3ᵐ dōm: qȝ per h qȝ celum
crystallinū motu suo reuoluit spherā stellatā et spheras
vij. planetarum ab oriēte in occidēs: acquirit p motū suum
in corporibus inferioribus aliqua perfectio: et excludiƚ ali/
qua impfectio. ¶ Preterea res vniformis aliqd pōt in/
fluere per motū qō nō influeret sine motu: qō patȝ p col
lisionē fortē duorum lapidū qui supra corpora homogenea
generaƚ ignis quādoqȝ: q tn̄ ex eorum cōiunctione sine mo
tu nō generaretur. ¶ Qō. III.

Qō. III.
TErtio queritur vtrum firma/ mētum sit nāe
Ar. pᵒ
igneę: et vr̄ qȝ sic. Dam. li. 2. ca. 8. nisi superiace/
ret aqua inflāmatū iā vtiqȝ esset a calore firma
mentū: ergo nō est nāe icorruptibilis. Sȝ aut est nāe in/
Scdo
corruptibilis aut ignee: ergo est ignee nāe vt vr̄. ¶ Item
Aug 3. de libe. ar. inter pncipiū et mediū. In corruptibi/
libus lux tenet pmū locū: per lucē intelligēs ignem. Sed
inter corpora nobis sensibilia firmamētū tenet pmum lo/
Tertio.
cum: ergo est sphera ignis vt vr̄. ¶ Itē Aug. 2. sup Geñ.
nō multū post pncipium: sup aerē purus ignis esse dr̄ ce
Quarto.
lum. ¶ Item Damas. li. 3. ca. 15. quorum nā eadem. Horum
actio est eadē: et infra in eodē cap. vult qȝ nā cognoscitur
per suā nālem actionem. Sed ignis et firmamētum conue/
niunt in nāli actione que est calefacere et siccare: ergo vi/
detur qȝ firmamētū sit nāe ignee.

In opᵐ
T. c. 20.
Contra phs pmo celi et mūdi. loquēs de firmamē/ to dicit: qȝ corpori rotūdo nō est cōtrarium ois.
Sed igni cōtrariatur aqua: ergo nō est nāe ignee. ¶ Itē
T. c. vi. 8
phs eodē lib. dicit: qȝ firmamētū nō cadit sub corruptio
ne. Sed qōlibet elementū est corruptibile sȝ partē: ergo
firmamētū nō est alicuius elemētaris nāe.

Opi. pul
chra ali/
quorū qȝ
celum est
nāe ignee
Ad istam qōnem dixerunt aliqui: qȝ celum est ignee nature. Est enim
ignis in sua sphera: vt ipsi dicūt: nō ponētes aliquā quītā
naturā corporeā simplicē preter elemēta. Cuius opinio/
nis videtur fuisse Marcian⁹ in h qȝ dicit qȝ mundus cō
stat ex quatuor elemētis in modum sphere globatus non
faciendo mētionē de aliquo corpore quinto. Huius opi
nionis videtur fuisse Plato in thymeo. Aug⁹. etiā dicit
vnū verbū. x. de trini. cap. 7. in quo videtur abijcere opi
nionē illorū qui ponūt nescio qō corpus quītū super ista
Celū nō
esse nāe
ignee.
notissima quatuor elemēta. Sed h opinio est cōtra phm
et suū Cōmē. et cōtra Auic. et Algazelem: et qȝ maius est cō
tra rationē. Per naturā enim motus et influētie et mix/
T. c. 4. 1
Prīa rō.
tionis elemētorū et saluationis eorum probari potest de ne/
cessitate qȝ celū nō est alicui⁹ elemētaris nature. ¶ Per
naturam motus sic arguitur: vnaqueqȝ quatuor naturarum
elemētarium habet naturalē motum sibi proprium et indire
ctum: et nō est possibile vt vnum corpus habeat duos mo
tus nāles. Cum ergo firmamentū naturalē aptitudinem
habeat ad circularē motum: sequitur qȝ nō est de natu/
T. c. 8.
et circa.
ra alicuius elementi: et h ratio sumitur a pho. i. celi et mū
di. et ab Auicē. lib. suo de celo et mūdo. cap. 2. ¶ Per na
turam aliquorum corporū celestium arguitur sic. experiē

tis docet qđ saturnus infrigidat: luna humectat: Ignis autem calefacit ⁊ desiccat: ergo saturnus ⁊ luna nō sunt ignee nature: ergo nec firmamētuȝ in quo luminaria pre dicta sunt posita. Sol autē calefacit ⁊ desiccat: terra aūt infrigidat ⁊ aqua ⁊ aer humectant: ergo non est nature terree nec aquee nec aeree. ergo nec firmamentuȝ: quantum ad spheras planetaruȝ est alicuius elementaris nature: ergo a simili nec sphera in qua sūt stelle fixe. ℂ Ex parte mixtionis elemētoruȝ arguitur sic. Elemēta inter se habent cōtrarias qualitates. Cōtraria autē nūꝗ͂ conueniunt adinuicē ad aliquid vnum cōstituenduȝ. Sed a se diffugiunt naturaliter nisi per aliud: sublimatum super cōtrarietatē cōcilientur: ergo ꝓpter naturalē mixtionē oportuit ponere corpus sublimatum: super cōtrarietatē: quo cōciliarentur elementa: ergo est corpus quintum vltra quatuor elemēta. ℂ Ex parte saluationis elementorum arguit̄ sic. vnuȝ elementū nō est saluatiuū alterius per se: sed magis corruptiuuȝ: ⁊ tamē vnuȝ elemētuȝ rēnuit separari ab alio: vt patȝ in clepsydris: in q̄ cū obturatur foramē superius ne aer intrare possit aqua nō descendit per foramina inferiora: ergo h̄ est propter receptionem influentie alicuius corporis nō elementaris: q̄ȝ nō posset recipere ab alijs elemētis separata: ⁊ ꝙ influētie corporales per vacuū nō transmittuntur.

Ad p̄ᵐ

Ad primum

in oppositū dicēdū: ꝙ ibi Dam. vel firmamentuȝ vocat aerē vel loquitur s̄m opinionem illorū qui dicebant non esse aliquod corpus quintum vltra quatuor elementa: ⁊ ita firmamentū esse alicuius corruptibilis nature: eodē enim lib. ca. 9. narrat plures opiniones ⁊ nullaȝ videtur asserere dicens: ꝙ aliqui dicunt vt Basilius firmamentum esse subtilis nature velut fumū: alij aquose nature: alij ex quatuor elementis ipsuȝ esse cōpositum. Alij dicunt ipȝ esse corpus quintuȝ.

Ad 2ᵐ

ℂ Ad scdm dōm: ꝙ illud verbum Aug. sic intelligendū est vt lux accipiatur per ignem in sphera sua ⁊ ꝙ teneat primuȝ locum nō simpliciter: sed inter corpora elementaria.

Ad 3ᵐ

ℂ Ad tertiuȝ dōm: ꝙ Aug°. super Gen. dixit illud verbum opinionē Platonicoruȝ recitando vel inuestigādo locut° est nō asserendo.

Ad 4ᵐ

ℂ Ad quartuȝ cum dicitur: ꝙ quorū natura est eadem horum actio eadē ⁊c̄. Dico ꝙ verum est ⁊ ecōuerso loquēdo de operatione vniuoca: q̄uis autē ignis ⁊ sol calefaciāt: ⁊ calefacitis tamē generatur ab igne generatiōe vniuoca: q: ignis est calidus formalr̄: a sole aūt ⁊ motu gnātur calor gnōne equoca: q: nō sunt calidi formalr̄. Qō. IIII.

Qō. IIII

Quarto

querit utruȝ firmamentum habeat sphericaȝ figurā. Et videtur ꝙ nō. ꝓ. Extendens celum sicut pellē

Ar. ꝓ°

ergo habet figurā tentorij ⁊ nō sphere: vt videtur.

Scdo

ℂ Itē quelibet pars sphere equaliter distat a cētro. Sed quelibet pars firmamēti non equaliter distat a terra que dicitur eius quasi centruȝ: quia in estate sol est a terra remotior q̄ȝ in hyeme. ergo videtur ꝙ firmamentuȝ nō habeat figuram sphericā.

Tertio.

ℂ Itē figura quadrata magis attestat̄ firmitati q̄ȝ spherica: ergo magis firmamentuȝ decet esse figure quadrate q̄ȝ spherice.

Quarto.

ℂ Item si ponatur ꝙ celuȝ sit oualis figure: ex hoc non sequitur ꝙ per suū motuȝ ponatur aliquid vacuū nec duo corpora sil' esse: ergo ita pōt poni oualis figure sicut spherice.

In opᵐ

Contra

phs. 2. celi ⁊ mūdi. Mūdus totus est rotūdus circularis ⁊ decenter factus decore q est summus decoruȝ. Et in multis alijs locis celum esse rotundum testatur.

Rñ°
Firmamētū eē nāe spherice.

Respondeo

ꝙ firmamentū est spherice: ⁊ etiā stelle. Unde dicit phs. 2. ce. ⁊ mū. ꝙ stelle sunt rotunde orbiculate. ℂ Q. autem celum sit spherice figure. per ratione patȝ sic: q: infra firmamentū omnia corpora generabilia ⁊ corruptibilia cōtinentur, ⁊ ideo conueniens fuit ipsum creari in figura capacissima. h̄ autē est figura spherica. ℂ Preterea cuȝ firmamētuȝ circulariter moueat̄: ⁊ figura spherica ad circularē motum sit aptior q̄ȝ alia ꝯueniens fuit celo dare figurā sphericaȝ. ℂ Preterea cū celū sit corpus perfectū ⁊ inter figuras perfectior fuit spherica: cōuenientius fuit celū sphericam habere figuraȝ q̄ȝ aliā. ℂ Preterea cū simplex sit ante cōpositum ⁊ spherica figura sit alijs figuris simplicior: q: vna superficie cōtinet̄: debuit assignari corporibus primis. ℂ Preterea si firmamētuȝ esset alterius figure q̄ȝ rotūde: vt forte q̄drilatere vel trilatere vel oualis sequeretur ꝙ per suuȝ circularē motū aliquādo relinqueretur vacuuȝ inter ipsum ⁊ celū crystallinū: ⁊ ꝙ aliqua pars eius: aliquādo simul esset cuȝ aliqua parte celi crystallini: que s̄m naturā impossibilia sunt. Et predicte ratiōes extrahi possunt ex sentētia phi. 2. celi ⁊ mundi. Et Auicē. lib. suo de celo ⁊ mundo. ca. 8. vbi probat ꝙ figura celi est spherica. T. c. 22. vsq̄ ad 32. ⁊ c̄c.

Ad p̄ᵐ

Ad primum

in oppositū dōm: ꝙ scriptura ibi loquitur de figura celi q̄ȝᵐ ad sensuȝ nostroȝ apparētiā vel quātuȝ ad nostruȝ hemispherium tātuȝ.

Ad 2ᵐ

ℂ Ad scdȝ dōm ꝙ q̄uis firmamentū equaliter distet a centro mundi: tamē deferens solis nō habȝ centrū suum: cū centro mūdi: ⁊ ideo quādoq̄ remotior est a terra vt in estate: quādo est in auge: quandoq̄ ꝓpinquior vt in hyeme cū est in oppositione augis. Unde sol tunc maxime elongatur a terra: cuȝ maxime appropinquat ad zenith capitis nostri: est tamē deferēs solis sphe rice figure: q: sicut oēs linee directe a cētro mūdi ad q̄ȝcūq̄ partē ꝯcauitatis firmamēti sunt equales inter se: sic oēs linee a cētro deferētis solis ad quācūq̄ partē cōcauitatis illius eēnt equales inter se: ⁊ sic dico de lineis directis a centro ad quācūq̄ partē ꝯuexitatis.

Ad 3ᵐ

ℂ Ad tertiū dōȝ: ꝙ q̄uis figura quadrata sit magis apta firmitati sitȝ: nō tñ firmitati nature: nec ita ꝯueniēs est motui circulari sicut spherica.

Ad 4ᵐ

ℂ Ad quartuȝ dōm ꝙ illud argumentuȝ deficit in h̄ ꝙ supponit ꝙ firmamentuȝ semper moueatur super eosdē polos: h̄ enīȝ falsum est: quia continue mutat polū: vnde phs. 2. celi ⁊ mundi. Non est reuolutio totius ⁊ eius incessus super vnum locū semper: Sed super loca diuersa: ⁊ h̄ experiētia patet per stellam que dicitur nautica que solebat iudicari eē in polo: ⁊ nō sensibilr̄ describit circulū circa polū. Qō. V.

Qō. v.

Quinto

querit̄ verū firmamētū habeat dextrā ⁊ sinistrā. Et videt̄ ꝙ sic phs. 2. ce. ⁊ mūdi. Si est ꝑncipiuȝ motus celi vnde oriunt̄ stelle tūc ꝓculdubio iste loc° est dextra celi: ⁊ vbi occidit stelle ē sinistra pars celi. Ar. ꝓ° T. c. 8.

Secūdo

ℂ Itē phs eodē lib. Est orbi virtus diuersa ꝓculdubio. s. dextrum ⁊ sinistrū: q̄m sunt ei loca inceptiōis ⁊ stat° ex opere factoris sui. T. 2. 13.

ℂ Itez ꝓbabile est in celo esse dextrum ⁊ sinistrū sicut superius ⁊ inferius. Sed incole ē superi° ⁊ inferius: q: s̄m phm. 2. ce. ⁊ mū. pars australis dicitur pars celi superior: pars aquilonis inferior. ergo in celo est etiā dextrum ⁊ sinistrum. T. 2. 16.

In opᵐ

Contra

phs. 2. celi ⁊ mūdi. Nos nō videm° in corporibus olno que nō habent animā vnde incipiunt motus coꝝ. Sed dextra pars est illa a qua incipit corporis motus: ergo dextra nō est in corporib° que nō habent animaȝ. Sed vt inferius ostendetur celuȝ est inanimatuȝ: ergo nō habet dextraȝ nec sinistram. T. c. 9.

ℂ Itē phs in eodem lib. dextra ⁊ sinistra nō sunt in aliquis plantaruȝ. Cum ergo planta sit habens animā vegetatiuam ⁊ celum simpliciter sit inanimatū: vt ostendetur: multo minus debet poni dextra ⁊ sinistra in celo q̄ȝ in planta. T. 2. 7.

ℂ Item in corpore in quo sunt dextrum ⁊ sinistrū: dextra semper manet dextra: ⁊ sinistra semper sinistra quomodocūq̄ illud corp° moueatur. Sed h̄ in celo poni nō

potest

potest: quia quelibet pars celi quādoqꝫ est in oriēte quā-
doqꝫ in occidēte: ergo in celo nō est dextꝝ neqꝫ sinistrū.

Rñº In celo eē dextrū ꝛ sinistrū lꝫ iproꝑe

Respondeo ꝙ in celo est in aliquo mō dextꝝ ꝛ sinistrū: nō tñ ita ꝓprie sicut in animalib⁹. Dextra eniꝫ ꝓprie est illa pars: a qua incipit res moueri ex seipā: ꝛ pars sinistra ē pars opposita. s. illa que scḋo mouet̄ ex se ipsa: ꝛ iō dextra ꝛ sinistra ꝓprie loquēdo nō sunt nisi in animalib⁹ in quibus est ꝑncipium motus ſm locuꝫ: ꝛ in eis ꝑmo mō pars dextra: qꝛ fortior

T.c.13.

vt̄ pbs. 2. celi. ꝛ mūdi. Si celū hꝫ aīam ꝛ est in eo ꝑnci-
piuꝫ motus ꝓculdubio est ei sursum ꝛ deorsum ꝛ dextꝝ ꝛ sinistrū: in quo satis apparet ꝙ si nō extimasset celū eē aīatuꝫ: ꝙ ꝓprie nō potuisset in eo dextrū ꝛ sinistrū. Sed tm̄modo ſm quādā cōparationē: ad nostraꝫ dextrā ꝛ si-

T.c6.x.

nistrā: qḋ expresse pꝫ: cū dicat in eodē lib. ꝙ ex corporib⁹ que nō habēt aīam sunt sursum ꝛ deorsum dextrū ꝛ sinistrum quādo cōparam⁹ ea nobis: sicut faciunt augures: ipsi eniꝫ nominānt auē que est super dextrā nostrā: dextrā ꝛ que est super sinistrā: sinistrā: ꝛ sicut res posita cōtra nostram preparationē sicut statua. Nā sinistra statue est contra dextrā aspiciētis ad ipsam: ꝛ dextra cōtra sinistram. Cuꝫ ergo teneam⁹ celū nō esse animatū: ꝛ inferius ꝓbabitur nō debemus ponere ꝓprie loquēdo dextrū ꝛ sinistruꝫ: sicut in aīalibus mouētib⁹ se ſm locū. Quia tñ illa pars celi que est in oriente imediatius recipit influentiā intelligētie mouētis ꝙ̄ alie. Ideo illa pars que est in oriēte quecūqꝫ sit illa dū ibi est participat aliquā ꝓprietatem partis dextre ꝛ illa eadem, quādo est in occidēte participat aliquā ꝓprietateꝫ partis sinistre: vnde eo modo quo potest poni dextrū ꝛ sinistrum in celo: quelibꝫ pars celi quādoqꝫ est dextra quādoqꝫ est sinistra. ¶ Ad imaginānduꝫ autē dextrū ꝛ sinistrū in celo ante ꝛ retro ꝛ sursum ꝛ deorsum debem⁹ imaginari hoīeꝫ iacentē supinum habēteꝫ caput versus polū australem: ꝛ pedes versus polum aquilonarē ꝛ dextrā suā ad orienteꝫ ꝛ sinistrā suā ad occidentē: ꝛ faciē suā ad partē celi que est super nostrum hemisperiū: ꝛ dorsum suū versus oppositā partē: ꝛ imaginari qḋ voluat celū a dextra sua ad sinistrā suaꝫ: ꝛ ſm hanc imaginationē ponem⁹ sursuꝫ celi in parte australi ꝛ deorsum eius in parte aquilonari: ꝛ dextrā eius in oriente ꝛ sinistrā eius in occidēte. Et ante eius illā partem que est super nostrū hemisperiū: quecūqꝫ sit illa ꝛ eius retro parteꝫ oppositam. ¶ Tria ꝑma argumēta ꝓbāt in celo esse dextrū ꝛ sinistruꝫ supponendo ꝙ sit animatū: sicut extimauit pbs: ꝛ qꝛ ibi habuit falsam estimationeꝫ: ideo illa argumēta nō valent ad ꝓbandum ꝙ in celo sit dextruꝫ ꝛ sinistrū ꝓprie: sicut in animalib⁹ mouentib⁹ se ſꝫ locū.

Ad argª

¶ Argumēta ad partē aliā bene ꝓbant: ꝙ ꝑdicte differentie nō sunt in celo: sicut in aīalib⁹ ſm locū se mouentibus: ꝛ hͦ est veꝝ. In celo tñ plus est de pticipatiōe dextre ꝛ sinistre: ꝙ̄ in plantaꝛo ꝙ localr̄ mouet̄: ꝛ influētiā intelligētie mouētis imediati⁹ recipit illa po celi: q̄ est in

Qō. VI.

oriēte q̄cūqꝫ sit illa: plāte āt nō mouēt̄ ſꝫ locū. Qō. VI.

Ar. ꝑº T.2.64.

Sexto queritur vtrū moueat̄ celuꝫ ab intelligētia creata: aut per suā naturalē formā. Et vꝫ ꝙ nō mouet̄ ab intelligētia creata. Phs. 2. celi ꝛ mū. Cā ꝑma est q̄ mouet cātū ꝑᵐ. Sed per cātū ꝑᵐ phs itelligebat firmamētū: ergo nō mouetur ab intelligētia

Scḋo

creata. ¶ Itē ꝑmo metheo. dicit phs ꝙ corpora celestia nō recipiūt peregrinas impressiōes: ergo nullā recipiūt ab intelligētia creata influētiā. Sed alr̄ non possent moueri ab intelligētia: ergo nullū corpus celeste mouet̄ ab

Tertio. T.c6.8. ꝛ infra. T.2.4.

intelligētia creata. ¶ Iteꝫ ſm phꝫ ꝑmo celi ꝛ mū. Motus celi naturalis est: ergo mouet̄ a sua materia vel a sua forma: qꝛ phs. 2. phy. diuidit naturā in materiā ꝛ formaꝫ

Quarto. T.2.60.

Nō ergo mouet̄ ab intelligētia. ¶ Itē ſm pħm. 8. phy. ꝑmū mobile mouet seipm. Sed celū est ꝑmuꝫ mobile: ergo

mouet seipm. nō ergo mouet̄ ab intelligētia. ¶ Itē ſm pħm in fine. 8. phyſi. ꝑim⁹ motor est infinite potētie: sed

Quinto. T.c.80. ꝛ cc.

nulla intelligētia creata est infinite potētie: ergo nulla intelligētia creata mouet ꝑimā sperā: ergo a simili nec aliquā aliā. ¶ Itē si aliqua intelligētia creata moueret ce-

Sexto.

luꝫ: aut moueret trahēdo aut pellēdo: nō trahēdo: quia nullus talis motus est per ꝯuenientiā mobilis ad motorē. Spūs aūt nullā habꝫ ꝯuenientiā cum corpore: cuius nō est perfectio. Nec pellēdo: qꝛ talis motus esset per repugnantiaꝫ mobilis ad motorē. Intelligētia aūt sicut cum celo nō habet cōuenientiā: ita nec repugnantiam: ergo celuꝫ nō mouetur ab intelligētia vt videtur.

In opꝫ.

Contra Aug. 8. de trini. cap. 2. dicit ꝙ angeli mūdi spūs sunt corpora celestia inspirantes atqꝫ ad arbitrium quo seruiūt deo mutantes atqꝫ versantes. ¶ Itē phs. 12. meta. inuestigat numeruꝫ intelligētiaꝝ: ꝑ

T.2.47.

numerū mobiliū: hoc aūt nō fecisset nisi extimasset intelligentias esse motrices corporū celestiū vt vꝫ. ¶ Iteꝫ si celū moueret̄ naturalr̄ a sua forma cū nulla sit rō nālis: quare magis quiesceret in vna dispōne ꝙ̄ in alia: cū motus suus nō sit ad locū: sed circa locū: quies eius eēt violenta ꝛ circa nām. Sed ſm pħm. 2. ce. ꝛ mū. nō est aliqḋ

T.c.B.

extra nām sempiternū: celū aūt post iudiciū quiescet quiete ꝑpetua: ergo nō mouet̄ ꝑ nām a sua forma.

Ad istaꝫ qōnem dicunt qdā ꝙ celū effectiue mouet̄ a cā ꝑª nō mediāte aliq̄ scḋa cā. Sed hͦ non est veꝝ: qꝛ licet n. de⁹ posset mouere oēs orbes nō mediāte cā scḋa: tñ ꝓp cōicationeꝫ bonitatis sue: voluit ipsos moueri a se mediātib⁹ aliqb⁹ causis scḋis: ꝛ ēt ꝓp maiorē creaturaꝝ inter se ꝯnexionē. ¶ Aliꝫ dicūt ꝙ orbes celestes mouent̄ ab aīab⁹ suis effectiue: ꝛ qlibꝫ orbis mouet̄ ab vna intelligētia sibi appropriata in rōne amati ꝛ desiderati: ꝛ oēs orbes a cā ꝑma in rōne amati ꝛ desiderati: hͦ est dictu: ꝙ aīe coꝝ mouēt eos ꝓp amorē ꝛ desideriū cāe ꝑme: ꝛ hͦ est opīo Aui. 9. meta. ca. 2. ¶ Sed hͦ opīo supponit falsuꝫ: in hͦ ꝙ supponit celos esse aīatos: nō. n. sunt aīati vt in hac eadē dī. ostēdet̄. ¶ Aliꝫ dicūt ꝙ celū naturalr̄ mouet̄ a sua forma: q̄uis sit corporalis: dicētes ꝙ sicut forme grauiū ꝛ leuiū determinate sunt: ad motū rectū sursum vel deorsuꝫ: sic forma celi determinata est ad circularē motū. ¶ Sed hͦ opīo nō est vera: qꝛ corpora determinata ad aliquē motū naturalē determinata sunt ad illū: ꝓp hͦ ꝙ per ipm ꝯsequuntur aliq̄ꝫ ꝑfectionē. Vñ grauia ꝛ leuia per suū motū ꝯsequūtur ad loca sua ꝯseruationē sue salutis. Celū aūt ꝑ suum motū nō ꝯseq̄t̄ aliquā ꝑfectionē: nec potes recte dicere: ꝙ rōe mouet̄ sic: vt ꝯseq̄t̄ istā ꝑfectionē: que est mot⁹: quia post resurrectionē qñ facies mūdi meliorabit̄ ipꝫ celum sua ꝑfectiōe ꝑuaret̄ qḋ est icōueniēs. Et ꝑterea si hͦ eēt ꝑfectiōis naturalis in celo maxie deberet repiri in nobilissimo celoꝝ: hͦ est in celo ēpyreo: ꝛ tñ vt supi⁹ habitū ē: illud celū qescit. ¶ Et ꝑterea nō appet rō: q̄re ꝑfecti⁹ sit celū ꝑ suū motū ab oriēte in occidēte ꝙ̄ ecōuerso. Auic. ēt li. 9. meta. ca. 2. Dicit ꝙ ꝑnᵐ motuū celi nō est nā: nec est ꝑ violētiā. Sꝫ ē ꝑ volūtatē ꝛ si itellexisset nō de volūtate aīeꝫ de volūtate itelligētie: bñ itellexisset: sed extimauit ꝙ aīa celi mouebat ipm ꝑ volūtatē: in quo errauit: qꝛ celū aīatū nō est. ¶ Aliꝫ dicūt ꝙ celū mouet̄ ab itelligētia naturalr̄: sꝫ hͦ nō ē veꝝ. Aīa. n. itellectiua cū sit cōnaturalior corpi qḋ ꝑficit ꝙ̄ aliq̄ itelligentia alicui orbi: tñ potētia motiua hoīem nō mouet ſm locū: nisi ad imperiuꝫ volūtatis vel sensitiui appetit⁹: cū volūtas rōnalis nō habeat suū vsum: sicut ꝯtingit quādoqꝫ in somniꝫs. ergo multo minus virt⁹ angeli mouet localr̄ celū ꝑter imperiuꝫ volūtatis. ¶ Preterea naturalis influētia ipsi⁹ āgeli ex se nō est magis determinata ad mouēduꝫ celum: ad partē vnā ꝙ̄ ad parteꝫ aliā: ergo opꝫ ꝙ ad mouendū ad vnā parteꝫ determinate determinet̄ ꝑ iperiū volūtatis.

¶ Alij dicunt q celuz mouetur ab intelligētia solo imperio volūtatis: sed hoc est falsum. Uidemus enim q in motu quo anima mouet corpus suuz localiter est intellectus dirigēs ⁊ volūtas imperans: ⁊ alia potētia a voluntate motū exequens ſm imperiū volūtatis ꝓut pōt. Ita ergo ⁊ in motu quo angelus mouet celū: nō tantūmodo est intellectus dirigēs ⁊ volūtas motū imperās: sz ēt alia potētia motū exequēs ſm imperiū volūtatis intelligentie ꝓut pōt: vnde h articulus. s. q angelus sola volūtate mouet celuz a domino Stephano epo Parisieñ. ⁊ sacre theologie doctore excōicat9 est.

Celū moueri ab intelligētia educēdo aliq̄z vtutē de po celi.

¶ Dico ergo q celū mouetur ab intelligētia per h q aliqua potētia ipsius intelligētie intellectu dirigēte ⁊ volūtate imperāte aliquam virtutē educit de potētia celi ad actuz qua celū determinatur ad motū determinatū imperatū ab intelligētie voluntate: ⁊ per illā virtutē ipm celū mouet se. Sunt ergo ista sic ordinata in mouēdo celuz: q angelus sub deo est celi principalis motor: virt9 cāta in celo ab ipso angelo modo predicto est quasi instrumētalis motor. Forma āt nālis tāz accidētalis q̄z formalis ipsius celi est illud qd ē in celo nālis aptitudo: vt sic moueat: ⁊ q̄zdiu h virt9 continuabitur in celo: per ipsius intelligētie potētiaz tādiu celū mouebitur: ⁊ cū desinet predictā influētiā cāre ⁊ cōseruare in celo: celuz quiescet.

Ad pᵐ

Ad primum in oppositū cum dr: q causa pma est que mouet pmū ⁊c̃. Dico q intelligēdū est non de cā pma simplr: sed in ordine cāz appropriataz corporib9 celestibus mouēdis: volēs dicere q illa pma est in dignitate que efficit motum orbis primi.

Ad 2ᵐ

¶ Ad scdm dōm q phs in illo verbo vocat peregrinas ipressiones sensibiles qualitates extraneas ordinatas ad recipiētis corruptionē: talis aūt nō ē ipressio quā āgelus per suā potētiā motiuaz causat in corpore celesti.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertiū cuz dr. q motus celi est nālis ⁊c̃. pōt dici. q phus extimauit celū animatū: ⁊ ab aia naturalr moueri. Et iō cuz falsum sit celuz esse animatū: nō est recipiēdus phus in verbo pdicto. ¶ Uel pōt dici q dicit illuz motū esse nālez: qꝛ nō est violent9 eo q in celo rōne forme sue quā nō cōsegtur nec grauitas nec leuitas: ⁊ rōne sue figure. q sphericā est: est nālis aptitudo vt sic moueat.

Ad 4ᵐ

¶ Ad 4ᵐ cuz dr pmū mobile mouet se ipm ⁊c̃. pōt dici q phs ibi estimauit corpora celestia aiata: ⁊ ideo estimauit mobile mouere seipm per aiam suā: ⁊ iō cuz corpora celestia aiata nō sint: nō opz in verbo pdicto pho cōsentire. ¶ Uel pōt dici q intelligētie motrices corpoꝝ celestiuz appropriate sunt ad mouēdū illos orbes quos mouēt: ⁊ virtus eaꝝ ꝓportionata est illis ad mouēduz eos sic. Et ꝓpter h phs sub pmo mobili ꝯphēdebat. ⁊ ipsuz mobile ⁊ intelligētiam eius motricē loquēs de eis. Sicut de vna re ꝯposita ꝓpter pdictā appropriationē ⁊ ꝓportionē.

Ad 5ᵐ

¶ Ad qntū cū dr: q pmus motor est īfinite potētie ⁊c̃. Dico q h oz intelligi de pmo motore simplr q mouet oēs orbes in rōne amati ⁊ desiderati inquātū itelligētie obediēdo sibi ex amore mouēt orbes: q ēt est pria cā efficiens mot9 orbiū inquātū secūdarij motores mouēt in eius virtute quā ab ipso recipiūt: talis enīz motor de9 ē. ¶ Uel pt dici q si phs per pmū motorē ibi itellexit aliquā intelligētiaz creatā: q pro tāto dixit ipm esse īfinite potētie: quia mouet in virtute cāe prime que hz infinitā potētiā in vigore: vn̄ Auic. 9. meta. ca. 2. motor celestis corpis mouet ea virtute infinita: virt9 autē que est sue anime corporee finita est. Inquātū autē intelligit primū stat de eius lumine ⁊ virtute super eaz ⁊ fit ipsa q̄si habēs virtutē infinitaz. Nō ꝯsentio tamē cū Auicē. in h q voluit ipsa corpora celestia moueri ab anima.

Ad 6ᵐ

¶ Ad sextū dōm q ille motus nec est pulsio nec tractio ꝓprie loquendo: q̄uis magis assimilet tractioni q pulsioni: ipsum enim celuz per virtutē de ipso eductā de potētia ad actuz: per potētiam intelligētie seipsum mouet motu imperato ab intelligentie volūtate: ⁊ in h quasi trahit se ad quādā concordiā cū volūtate intelligētie: q aūt ꝓprie non sit tractus motus ille patz per illud qd dicit Cōmen. super. 7. phyficoꝝ. de motu tractus. s. q attractio in qua attrahēs est quiescēs ⁊ attractū est motū: nō est attractio in veritate rei: sed attractū mouet ex se ad attrahens vt perficiat se: vt lapis mouet ad inferius ⁊ ignis ad superius: ⁊ similr opz h intelligere de motu ferri ad magnetem: ⁊ nutrimēti ad mēbra: ⁊ paucis interpositis subiungit q nutrimēta nō mouent ad nutriendū nisi cuz fuerit in aliqua dispōne de nutritis: ⁊ semp ferrū nō mouet ad magnetē nisi cū fuerit in aliqua qualitate de magnete. Cum ergo angelus in mouēdo celum localr nō moueatur: pz q nō mouet trahēdo ꝓprie loquēdo de tractiōe.

T. cō. x.

¶ Argumēta ad partez oppositā gr̄a cōclusionis possunt cōcedi: de illa tñ sentētia phi nō est curādū: qꝛ ibi errauit si sua intētio fuit nō esse aliquas intelligētias nisi illas que appropriate sunt ad mouendum orbes.

Consequenter querit de secundo pncipali. Et circa hoc querūtur sex. ¶ Primo vtrū in vno elemento sit vna forma tantū. ¶ Secūdo vtrum forma elemētaris recipiat magis ⁊ min9. ¶ 3o vtruz in materia min9 elemēti sit potentia actiua ad formaz alteri9 elemēti. ¶ Quarto vtrū pars alicui9 elemēti extra locū suū posita: possit se mouere ad suuz locum. ¶ Quinto vtrū elementa die tertio fuerit facta virtute celi de materia pmo creata. ¶ Sexto vtrum elementa possent aliqd operari: si celū nō influeret in ipa. Q. ō. I.

Qō. I.

Primo ostendo q in quolibet elemento sunt plures forme. Phs. 7. meta. diffō ratio est ⁊ ois ratio partes hz: vt aūt rō ad rem: ⁊ pars rōnis ad partē rei similr se habz. Cum ergo diffinitio cuiuslibet elemēti cōstet ex genere ⁊ pluribus differentijs sequit q gen9 elemēti ē pars substātie eius: ⁊ differētia indicat aliā. Cuz ergo genus nō indicat primā materiā: sed compositū ex materia ⁊ forma: in quolibz elemēto sunt plures forme.

Ar. pᵒ
T. 2. 33.

¶ Itez Auicē. i. meta. sue. c. 7. Differentie nō acquirunt generi certitudinē: sed acqrunt ei esse in actu. Aliud ergo indicatur per genus: ⁊ aliud per differētiam. Cum ergo per gen9 indicetur aliqua forma: ⁊ etiam per differētiā: ⁊ quodlibz elemētū habeat gen9 ⁊ dr̄iā in quolibet elemēto est plus q̄z vna forma.

Secūda

¶ Item ois differentia indicat formā: ⁊ etiā genus indicat formā. Sz ſm phm. 6. Top. gen9 nō pdicatur de differētia. ergo alia forma indicatur per gen9: ⁊ alia per differentiaz. Sed qdlz elementuz habet gen9 ⁊ differentiā: ergo in quolibet elemento sunt plures forme.

Tertio.

¶ Itez omnis differētia indicat formā q diuerse differētie diuersas formas. Sed qdlz elm hz plēs dr̄ias nec predicat vna de alia. q qdlz elm hz plēs formas.

Quarta.

¶ Itē foia in qua vnū elm ꝯuenit cū alio: nō est illa in qua vnū differt ab alio. Sz elā ꝯueniūt i forma subalitatis ⁊ corpeitatis: differūt aūt in suis formis ꝯpletis: q in elēis alia est forma corpea alia for9 ꝯpletiua.

Quinta.

Contra vna ꝓductio terminat ad vnaz formā. Sz qdlz elm vna ꝓductiōe ꝓducit nō sic hō cui9 vna ps ꝓducit p gnōnē alia ps p creationē: q in quolibz elo est tm̄ vna foia. ¶ Itē Aui. li. suo phy. li. 1. ca. 13. forma simplex est sicut forma aq̄ aut ignis q ē nō ꝯstituta ex formis multis nuō: q in nullo elēo sūt plēs forme.

In opᵐ.

Respondeo q in quolz elēo est tm̄ vna sbalis forma: quā vitatē qdā sic declarare nitunt: dātes q ex duab9 reb9 in actu ipole est vnū p eēntiā ꝯstitui: vñ phs. 7. meta. Impole ē sbaz ex substātijs eē in exn̄tib9 sic in actu. duo nāq3 sic actu nūq̄z sunt vnū actu. Sz si ptāte duo fuerint erūt vnuz. Sz quelz forma

Rñᵒ
In quolz elo ē tm̄ vnā foiaz
T. c. 49.

sbalis

substãtialis est aliqua actualis natura:ergo impossẽ ẽ cõ
positũ substãtialiter esse vnũ:vbi sunt plures substãtia/
les forme. Cũ ergo quodlibꝫ elemẽtum sit substãtialiter
Contra hũc modũ. vnuꝫ:impossibile est in minimo elemento esse plures ꝗ̃
vnaꝫ sbalẽ formã. Sed h rõ non valet:si eni esset vali ia
cũ mã dicat aliquẽ actualitatis gradũ ꝙ sit fundamẽtũ
transmutationis naturalis esse nõ posset ex mã ꝛ forma:
posset vnũ constitui:qꝺ falsum est. Unde opꝫ auctẽ phi
quã allegãt intelligi de duob⁹ existẽtib⁹ in actu stabili: ꝛ
quieto ꝛ terminato:h est in actu cõpleto:eo mõ quo cõ/
2ª rõ totalis ꝛ ppa uenit creature. ¶ Potest ergo pncipale ppositũ sic de/
clarari:ad ponẽdũ in vno elemẽto plures formas nõ cõ
pellit fides: qꝺ satis planũ est:nec naturalis ei⁹ operatio
ꝗ ad suas actiones naturales sufficit vna forma:nec sua
naturalis passio. Ad h eniꝫ vt recipiat influẽtias ipsum
trãsmutãtes nõ requiruntur in ipso forme plures:nec na/
turalis determinatio mãe sue ad formã: ꝗ p agẽs qꝺ na/
turalr corrũpit formã vnius elemẽti:sufficiẽter determi
naf mã nãliter ad formã:quã agens introducit in mã. h
aũt ad formã similẽ forme agentis priorẽ formã corrũpen
tis:ad h eniꝫ nãle agens formã in mã vnius elemẽti cor/
rũpit vt de illa mã formã sibi similez educat:nec dispositio mãe ad formã:ꝗ cuꝫ inter formas substãtiales forma
elementi sit infimissima ꝛ mãe ppinqssima sua exñtia in
mã nõ videf depẽdere ex aliqua dispõne media:nec eius
pductio:ꝗ vt in arguẽdo tãgebatur vna pductione p/
ducitur qꝺlibet elemẽtuꝫ:nõ sicut hõ cuius vna pars p/
ducitur per generationeꝫ:alia p creationẽ. Frustra ergo
in vno elemẽto essent plures forme. Cũ ergo natura ni/
T.ↄ.45. hil faciat frustra:vt di.3.de anima:ꝗ vt ibidem dicitur:
ppter aliquid cõstituũt oĩa que sunt a nã:vt etiã di pño
T.ↄ.50. celi ꝛ mũdi. Natura nõ facit aliqꝺ factũ vanũ:seqtur ꝙ
in vno elemẽto nõ est nisi vna substantialis forma.

Ad pꝛm

Ad pꝛimum in oppositũ dicendũ:ꝙ ille par/
tes diffinitiõis:de quibus loqui/
tur phs:nõ sunt partes sm rem:sed partes sm rationeꝫ:
Idem enim indicatur per genus ꝛ speciem ꝛ differen/
tiam. Sed per genus sub modo indeterminato:p spẽm
sub modo determiato: per differẽtiã sub modo determi
Ad 2ᵐ nato. ¶ Ad scðm dõꝫ:ꝙ differẽtie dicũtur acquirere ge
neri esse in actu sꝫ rationẽ:genus eniꝫ ꝛ differẽtia nomi
nant intentiones secũdas pꝛimis intentionib⁹ adiũctas
q.d. Auic.ꝙ res signa per genus modo indeterminato ꝛ
possibili ad determinationẽ:cuꝫ ei adiũgitur diã signatur
Ad 3ᵐ modo determinato in actu rõnis. ¶ Ad 3ᵐ dõm:ꝙ ra/
tio quare genus nõ predicaf de diã est ppter quãdã rõ/
nem quã importat diã ad illud a quo genus separatur p
diãm:ꝛ etiã aliquẽ actuꝫ q debef rei per suã formã. Cor
poreũ eniꝫ put est sbalis diã vltra rei essentiã dicit apti/
Ad 4ᵐ tudinẽ ad susceptionẽ dimẽsionuꝫ. ¶ Ad quartũ dõm:
ꝙ oẽs diẽ vnius elemẽti eandẽ formã importãt sub rõe
alia ꝛ alia:ꝗ diã generalior formã indicat vel totã essen
tiaꝫ sub modo determinatiuo magis in gñalitr diã spã/
lior idem indicat modo determinatio magis in speciali.
Ad 5ᵐ ¶ Ad qntũ dõm:ꝙ in elemẽtis sm reꝫ nõ est aliqua cõ
uenietia nisi in similitudine mãe. Cum enim ex vno ele/
mento generatur aliud:resolutio fit vsqꝫ ad essentiã ma/
terie pꝛime. Unde cũ elemẽta dicãtur cõuenire in substã
tialitate ꝛ corporeitate:h intelligi debꝫ de cõueniẽtia sm
rationẽ:ꝗ pportionali modo mã ignis per suã formã hꝫ
rationeꝫ substãtialitatis ꝛ corporeitatis:sicut mã aque p
Qõ.II. suã formã:ꝛ sic de alijs elemẽtis. ¶ Qõ.II.

Ar.pº

SEcundo queritur vtruꝫ forma elemẽ
taris recipiat magis ꝛ min⁹
Et videf ꝙ nõ. phs lib. pdicamentoꝝ dicit ꝙ
substãtia nõ recipit magis ꝛ min⁹:ꝙ non esset
Secũdo verũ si forma substãtialis reciperet magꝫ ꝛ min⁹. ¶ Itẽ
Auic.suo lib.phy.lib.2.ca.3.dicit ꝙ forma substantialis
nõ recipit magis ꝛ min⁹. ¶ Iteꝫ Auic.6.pncipioꝝ. dicit Tertio.
ꝙ forma est simplici ꝛ inuariabili essentia ꝯsistens:qꝺ nõ
esset veruꝫ si reciperet magis ꝛ minus. ¶ Item si forma Quarto.
substãtialis reciperet magis ꝛ minus:acquireref per mu
tationẽ cõtinuã:ꝛ ita sequeretur ꝙ generatio esset mot⁹
qꝺ negat phs.5.phy. Et etiã sequeref ꝙ forma substãtia T.c.8.
lis esset diuisibilis in infinitũ. Sicut mutatio cõtinua p
quã acquireretur: qꝺ videf absurdũ cũ diuisibilitas per
se in infinitũ nõ videatur ꝯuenire nisi cõtinue quãtitati.
¶ Itẽ si forma substãtialis reciperet magis ꝛ min⁹cũ nõ Quinto.
posset recipere magis in esse nisi reciperet magis ꝛ min⁹
in essentia:tũc forma substãtialis quãdo eẽt perfecta eẽt
cõpositissima:qꝺ incõueniẽs videtur:ꝗ quãto forma est
perfectior tãto vr simplicior. ¶ Itẽ si forma sbalis reci/ Sexto.
peret magis ꝛ min⁹:qñ aqua calefit tñ pportionalr ac/
quireretur de igneitate.quãtũ acqreref de caliditate. Cũ
ergo aqua magis est calida ꝗ̃ frigida magis eẽt ignis ꝗ̃
aqua:qꝺ absurdum videtur.

Contra phs in lib. pdicamentorũ:enumerat gene/ In opᵐ
ratione inter spẽs motus:sed si forma sba/ In post pñtis.
lis nõ reciperet magis ꝛ minus:generatio ita esset muta
tio ꝙ nõ motus. ¶ Itẽ Cõmẽ.in lib.de sba orbis.vult
ꝙ forme elemẽtoꝝ recipiãt magis ꝛ minus. ¶ Item.7.
phy.dicit ꝙ si numerus esset sba plus ꝛ minor numerus
similis esset spẽi:qꝺ nõ esset nisi forma sbalis posset reci/
pere magis ꝛ minus in eadeꝫ spẽ. ¶ Item phs.6 phys. T.c.59.
nõ erit fieri nisi factũ sit aliquid prius nec factuꝫ esse nisi
fiat aliqd prius:similr aũt est ꝛ in corrũpi ꝛ corruptũ eẽ:
generatio ergo ꝛ corruptio sunt cuꝫ quadã successiõe qꝺ
nõ esset verum nisi forma generabilis ꝛ corruptibilis re/
ciperet magis ꝛ minus.

Rñº Op. aliquoꝝ.

Ad istaꝫ questionem dicunt multi:ꝙ
nulla forma sba
lis recipit magis ꝛ min⁹:ꝗ eẽ sbale est pfectio qdã: per/
fectio autẽ est cõplementũ: ꝯplemẽtuꝫ autẽ vniuscuiusqꝫ
rei est indiuisibile:ꝛ ideo dicũt ipsi: ꝙ esse substãtiale
cuiuslibet rei est in diuisibili:qꝺ nõ eẽt veꝝ si forma sba/
lis reciperet magis ꝛ minus. ¶ Preterea si forma sub/
stantialis reciperet magis ꝛ minus mã per ppriã perfe
ctionem forme cõstitueretur in actu. Sed quicquid ad/
uenit materie cõstitute in actu est accidens:ergo alia p/
fectio forme substantialis esset accidens: ꝛ sic vna forma
substantialis cõstitueretur ex pluribus partibus quaruꝫ
vna sola esset substantialis ꝛ alie accidentales: qꝺ absur/
dum est. ¶ Sed cõtra hanc opinionem sunt auctoritates Contra hãc opi.
tes allegate in oppositũ. ¶ Preterea Damas.lib.3.ca.
15.dicit ꝙ in gladio ignito quẽadmoduꝫ nature seruan/
tur ignis ꝛ ferritas ꝛ actiones. Sed constat ꝙ nõ est ibi
forma ignis ꝯpleta:quia due forme substantiales comple
te nõ possunt simul esse naturaliter in eadem parte mate
rie:ergo forma ignis recipit magis ꝛ minus. Multi ta/
men nõ consentiunt in h Damas.nisi per naturam ignis
intelligat quandaꝫ qualitatẽ accidentalem multuꝫ par/
ticipanteꝫ de virtute ignis:ꝛ sic verbum eius non est ad
propositũ. ¶ Preterea vt superius declaratuꝫ est dist.
12.materia elementoꝝ sit creata sub aliqua forma nõ ta
men sub aliqua forma completa:fuit ergo creata sub for/
mis elementorũ incompletis. Ex quo sequitur ꝙ forme
elementares talis nature sunt ꝙ recipere possunt magis
ꝛ minus. ¶ Alij dicunt:ꝙ inter formas substantiales so Alia opi.
le forme elementares recipiunt magis ꝛ minus: propter
earum imperfectionem. Sed quãuis h non esset questio
nisi de formis elementaribus:tamen quia alique alie for/
me substantiales recipiunt magis ꝛ minus. Ideo debet
predicta opinio quantum ad vnam partem reprobari. s.
quo ad h ꝙ posuit nullam formam substantialem:aliam
ab elementari recipere magis ꝛ minus. Dicit enim Cõ/
men.super pmũ phy.apud generationẽ hois nõ cessant

partes spermatis recedere: & partes hominis fieri: do/
nec forma humana perficiatur & ibidem: Dicit q partes
spermatis in generatiōe hominis successiue destruūtur

Determinatio au. formas sbales elemētorum & nōnullas alias formas sbales suscipe magis & min⁹.

¶ Uidetur ergo mihi dicēdum: q forme substātiales elemē
torū: & alique alie forme substātiales recipiūt magis & mi
nus: imo vt ꝓprius loquar: ꝯtingit māz formas elemen/
tares & aliquas alias formas substātiales pticipare sꝫ ma
gis & min⁹: per h̄ q ꝯtingit māz plus vel minus habere
de essentia illius forme. Si enim nō ꝯtingeret formā ele/
mentarē sꝫ plus vel min⁹ pticipari a materia. Si ex ter/
ra imediate gnāret ignis terra deueniret ad maiorē rari
tatē q̄ȝ sit raritas ipsius aeris: remanēs tñ incōpleta spē
terre: posset eniȝ per naturaȝ deduci ad tātaȝ raritatē: si/
cut est raritas ipsi⁹ ignis vno gdu min⁹ adhuc terra rema
nēs ꝯpleta quod satis opinabile vr̄. ¶ Preterea accidēs
nō pōt naturalr̄ existere in materia nisi mediante aliqua
forma substātiali: sed forma substātialis repugnās alicui
accidēti magis īpedit exñtiam illius in mā sua q̄ȝ iuuet:
aqueitas vero est repugnās caliditati: quod patȝ q agit
ad corruptionē eius: sicut pōt forma: ergo aque nō iuuat
ad sustētationē caliditatis in mā sua: exñtia ergo calidi/
tatis ī materia aque nō depēdet ex forma aq̄: restat ergo
q in aqua calida est aliqua forma substātialis a forma aq̄
caliditati ꝯsona mediāte qua est caliditas in materia aq̄.
Hoc aūt nō videt̄ esse nisi igneitas vel aereitas. Cū ergo
in eadē parte materie nō possint simul esse due forme cō
plete: restat q in aqua calida est forma aeris vel ignis in/
cōpleta: qd̄ nō esset veꝝ si forme elemētares nō reciperēt
magis & min⁹. ¶ Cōtra illos tñ qui dicūt caliditatem &
frigiditatē esse accñtia que insunt cōposito: non per na/
turā forme: vel quia materia sic vel sic passa est ab agente
cuȝ ad h̄ vt talia accidētia possint esse in materia nō req
ritur forma substātialis: nisi q sine ea mā nō posset natu
raliter existere nec ab agente naturali pati predicta ratio
parum valere videtur.

Ad p^m

Ad primum

in oppositū videtur q phūs ibi loquitur de substātia quantū ad
illud eē a quo maxime nomē substātie iponit̄ ad significā
dū: h̄ est eē stabile & qetum & plene terminatū ꝓut cōtin
git ī generabilib⁹ & corruptibilib⁹. Accidēs aūt nō iponit̄
ad significādū a sui ꝯplemēto: q adiacētia & īherētia nō
minus sunt in accidēte incompleto quā completo: q ac
cidere cum sit qd̄dam debile eē ꝯuenit rei que accidit ex
īpfectione eiusdē. Uel pōt dici: q oēȝ actualitatē substan
tialem citra cōplemētum cōprehendit sub rōne materie
ꝓxime: & gradū actualitatis incōpletissimū: qd̄ non pōt
cōplere: vel ad cōplementū disponere sub rōne materie

Ad 2^m

prime: & solū cōplemētuȝ sub noīe forme. ¶ Ad scdm̄ di
cendum: q illud verbū Auic. recipiēdum nō est: ipse eni
non intellexit aliquā formā substātialem educi de poten/
tia materie. Sed ipsam imp̄mi materie a datore. Et ideo
nō est mirum si negauit ipsam recipere magis & minus.
¶ Uel pōt dici: q sub nomine forme: nō intēdebat loq:

Ad 3^m

nisi de forme cōplemento. ¶ Ad tertiū dicēdū: q illa sim/
plicitas de qua ibi loquit̄ actor: ille nō excludit cōpōneȝ
forme ex plurib⁹ gradib⁹ actualitatis nō distinctis inter
se: nisi in potētia. Sed excludit cōpōnem ex mā & forma:
qd̄ pȝ: q simplicitatē de qua ibi loquit̄: attribuit non tm̄
forme substātiali. Sed etiā accidētali: & tñ certum est: q
multe forme accidētales hn̄t gradus ī sui eēntia: per qd̄
participari possunt a mā sm̄ magis & minus: per h̄ eniȝ

Ad 4^m

mā magȝ pticipat formā quā plus hȝ de eē n⁹ illi⁹. ¶ Ad
quartū dicēdū: q forma substātialis elementaris: educit̄ de
potētia materie nālīter per mutationē cōtinuaȝ nec fuit
intētio phi. 5. phy. h̄ negare. Sed itendebat dic̄ q mot⁹
dicit trāsmutatiōeȝ in cōparatione ad subiectū. Uñ sm̄
mot⁹ mouet̄ vt terminus motus. generatio vō dicit trās
mutationē in cōparatione ad terminum. vñ sm̄ genera

tionis nō generat̄. Sed illud q acqrit̄ per generationem.
Et sicut forma elemētaris acquirit̄ per cōtinuam muta/
tionem ita dico q est diuisibilis quātum est ex pte sua si/
ne fine in potētia. diuisibilitas aūt per se sine fine que soli
cōtinue quātitati est ꝓpria: est in ptes q̄ est equalis actua
litatis. Partes aūt in quas diuisibilis est eēntia forme: q̄
recipit magis & minus nō sunt equalis actualitatis: imo
se habent sm̄ maiorē & minorē actualitatem loquēdo de
diuisibilitate que sibi cōuenit ex nā sue essentie: et q loquē
do de diuisibilitate que sibi ꝯuenit per accidēs. i. partibi/
litatem māe sub quātitate sic diuisibilis est in ptes eq̄lis

Ad 5^m

actualitatȝ. ¶ Ad 5^m dōȝ: q bñ veꝝ est: q mā nō pōt p/
ticipare formā sꝫ magis & min⁹ nisi habēdo in actu plus
vel minus de essentia illius forme: & qñ illa forma est pfe/
cta tūc est cōpositissima loquēdo de ꝯpōne ex pluribus
gradib⁹ actualitatis inter se nō distinctis in actu: sed tm̄
in potētia. Sed tūc est minime cōposita loquēdo de cō/
positione que est ex actuali & potētiali: quāto eniȝ forma
magis accedit ad cōplemētū tanto magis a tali cōpōne
recedit. Prīa ꝯpō nobilitatis est in forma que nō est na/
ta habere totaȝ perfectionē suā in vno indiuisibili. Sed
scda ꝯpō ignobilitatis est vñ cuȝ dī q quāto forma est p/
fectior tāto est simplicior. Dico q si verbuȝ arcet̄ ad for/
mas gñabiles & corruptibiles per nām: debȝ intelligi de
simplicitate opposita secūde intentioni non p̄me. ¶ Ad
sextū dōm: q cū aqua calefit: quantū acquirit̄ ibi de cali
ditate tm̄ acqritur ꝓproportiōalr̄ de igneitate: nec ꝓpter
hoc tñ ꝯcludi pōt q aqua bulliens magis sit ignis q̄ȝ aq̄
q illa caliditas que est in aqua bulliente magis est longe
a ꝯplemēto caliditatis ipsius ignis q̄ȝ ab ipsius calidita/
tis inchoatiōe. Illud. n. ꝯplemētū caliditatis qd̄ acqrit̄ p
ꝯplemētuȝ igneitatis p̄ncipalior ps est ipsius caliditatis
q̄ȝ totuȝ aliud acq̄situ aū. ¶ Ad rōnes aūt que fuerunt

Ad rōes p^e opi.

adducte in corpore q̄ōnis faciliter pōt solui. Cum enim
primo dicebatur q esse substātiale est perfectio quedam
dōm q si est esse substātiale cōpletuȝ est perfectio cōple/
ta. Si autē est esse substātiale incōpletū nō tam debet di/
ci perfectio q̄ȝ diminuta participatio incomplete perfe
ctionis in illa specie: potest tamē dici illa diminuta per/
fectionis participatio quedā incōpleta perfectio. ¶ Qđ
autē secūdo dicebatur q quicquid aduenit materie con
stitute in actu est accidēs: intelligendū est de actu stabili
& quieto & plane termināte materiaȝ substātiali termina
tione ꝓut in illa materia possibile est per naturā: non sic
autēȝ constituitur materia in actu per portionem forme

Q̄ō. iii.

elementaris primo acquisitam. ¶ Q̄ō. III.

Ar. p^o

Tertio queritur

vtruȝ in materia vniuscuiusque elemē
ti sit potētia actiua ad formaȝ alterius elemēti
Et videtur q sic. Aug. lib. 3. de tri. cap. 7. Om
niuȝ reruȝ que corporaliter visibiliterq̄ȝ nascūtur occulta
quedā semina in istis corporeis mūdi huius elemētis la/
tent. Sed semen est vis actiua: ergo in materia cuiuslibȝ
elementi sunt potentie actiue ad formas omnium reruȝ

Secūdo T. c. 81.

que corporaliter visibiliterq̄ȝ nascuntur. ¶ Item phūs
p̄mo physicorū. dicit q materia appetit formaȝ: sicut fe/
mina masculuȝ & turpe bonum: & q ibi loquitur de ap/

T. c. 80.

petitu respectu forme nō habite: patet per illud quod di
cit parum ante: q altera pars contrarietatis: idest priua
tio multotiens imaginabitur ad maleficiuȝ ipsius: idest
rei iam genite. Sed materia existens sub vna forma ele/
mentari: non appeteret aliam formaȝ elementarē nisi in
ea esset aliqua potentia actiua per quaȝ determinaretur
ad illam: ergo in materia vnius est aliqua vis actiua ad

Tertio.

formam alterius. ¶ Item forme artificiales generan/
tur a principio extrinseco. Forme autēȝ naturales a prin

T. c. 3.

cipio intrinseco: quia sꝫ phm̄. 2. phy. natura est p̄ncipiū
mot⁹ eius in quo est per se. Cū ergo ex vno elēto nālīter
generatur

generatur aliud videtur ꝙ in materia vnius elemēti sit aliquod principiū actiuū per qḋ transmutat se ad formā alterius elementi. ¶ Itē in seminibus est vis actiua respectu forme introducende in materia illius seminis: ergo a simili est vis actiua in vno elemento respectu forme introducende in materia eiusdem elementi.

Quarto.

In opp^m

Contra

Gen̄.i.nō dī esse semē nisi in viuentib⁹ aliqua vita: ergo videtur ꝙ in mā rerū non viuētiū nō est semē ad formam aliam. Sed vis actiua in materia respectu forme introducende vis seminalis est: ergo in mā elemētoꝝ cū nō viuāt nō est aliq̄ vis actiua respectu forme introducēde. ¶ Item materia in qua est vis seminalis respectu forme introducēde in ea determinata est tm̄ ad vnam spēm: sicut pōt trahi ex verbis phī scdō phy. Unde videm⁹ ꝙ ex semine equi non generaē alia spēs: nisi forte per viā alicui⁹ corruptionis in semine vel errorē nāe. Sz mā vnius elemēti nō est determinata ad vnā spēz: qꝛ de mā vnius elemēti pōt educi forma cuiuslibet alterius elemēti: ergo in mā vnius elemēti non est vis seminalis respectu forme introducēde in eadem: ergo nec vis actiua: cū vis actiua in mā respectu forme introducēde in eadē sit vis semialis respectu illi⁹ forme.

T.ꝯ.84. ⁊ cc̄.

Rn̄⁹

In mā vni⁹ elm̄ti nō ē pōꝫ actiuā sibi nālr coaptatā ad formā alteri⁹.

Ad istā questionem

rn̄⁹ ꝙ in materia vni⁹ elemēti nō est potētia actiua sibi naturalr coaptata ad formā alterius elemēti. Sicut dicim⁹ ꝙ in grano est potētia actiua sibi naturalr coaptata ad formā talis plante, de qua iterū oritur simile granū: ⁊ sicut dicim⁹ ꝙ in semine equi ē virtus actiua sibi nāliter coaptata ad formā equi. Sic enim loquēdo de potētia actiua nō iuenitur nisi in seminib⁹: ⁊ in his de qb⁹ dī Gen̄.i. ꝙ hn̄t in se sementez generis sui. Unde si circūscriberet omnis forma substantialis a mā nō remaneret aliqd actiuū in materia ad aliquā formam determinatā: in mā tn̄ elemētoꝝ saltē in ꝯfinijs suis ē potentia actiua ad formā alteri⁹ elemēti: nō tn̄ illi elemēto naturalr coaptata. Sed de potētia māe eius ab alio elemento educta cū aliquo gradu forme substātialis alteri⁹ elemēti. Elemēta enī in cōfinijs suis nō sunt pura: vnū enī in alio inchoauit formā suā per mutuā actionem ⁊ passionē que est in eis: vnde in pma factione elemētorū suas habuerūt formas ꝯpletas: nec credo ꝙ in vna esset potētia actiua ad formā alteri⁹: sed statim postea per mutuā actionem ⁊ passionem inchoauit vnū in alio formā suam saltez in confinijs suis.

Ad p^m

Ad primum

in oppositū dōm: ꝙ Aug. vocauit ibi semē nō vim actiuā. Sed qddā pncipiū purū pōle fundamēto trāsmutationis naturalis ꝯcreatū: trāsmutabile per nām in omnē gn̄abilē ⁊ corruptibilez formā: l3 est in oēm formā educibilē per naturā de potētia māe. ¶ Uel pōt dici ꝙ q̄uis in vno elemēto nō sit vis actiua naturalr coaptata ad formā alterius: tn̄ in ipsis elemētis sil' est vis actiua ad mixtorū gn̄abiles ⁊ corruptibiles formas: qꝛ elm̄ta per suas virtutes actiuas seinuicez trāsmutādo sm̄ ꝓportiones diuersas māꝫ suā disponūt ad diuersas formas mixtoꝝ: ⁊ ꝙ ille fuerit intellect⁹ Aug. vr̄ p illud qḋ in eodē li.ca. seqnti dī de gnōne diuersoꝝ mixtoꝝ ista originalr ⁊ primordialiter in quadā textura elemētoꝝ iam cuncta create sunt. Sed acceptis oportunitatib⁹ pdeūt. nā sicut matres grauide sunt fetibus: sic ipse mūdus grauidus est causis nascentiū: per h ꝙ dicit in textura elemētoꝝ: vr̄ declarare itellectū quē habuit in verbo superius allegato. ¶ Ad scdm cū dī: ꝙ materia appetit formā ⁊c. Dico ꝙ ille appetit⁹ de quo ibi loqtur nihil aliud est q̄ꝫ naturalis possibilitas in mā ad h vt pficiaē forma: vnde multū large ibi accepit phs nomē appetitus: ita ꝙ videbaē Auicē. vt pꝫ lib. suo physicoꝝ. lib.i.ca.2. ꝙ esset locutio figurata. dicit enim sic. difficilis est mihi intellect⁹ hui⁹ verbi: qꝛ magis videē h esse dictio figurate loquētiū q̄ꝫ physicoꝝ. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ sicut dicit phus. 2. physicoꝝ. natura dī de materia ⁊ de forma. vnde dico ꝙ trāsmutatio vnius elementi in aliud dī nālis ꝓpter naturalē possibilitatē māe ad h vt transmutetur a naturali influentia alterius elementi: ⁊ qꝛ forma magis natura q̄ꝫ mā magis est naturalis transmutatio q̄ꝫ de semine fit plāta vel de semine eq fit equus q̄ꝫ illa qua de vno elemēto fit aliud. ¶ Ad 4^m dōm: ꝙ nō est simile de semine respectu forme rei generāde ex semine: ⁊ de mā vnius elemēti respectu forme alterius: semē enī est materia determinata respectu rei generāde ex semine: nō sic aūt materia vni⁹ elemēti respcū forme alteri⁹ elemēti. ¶ Argumēta ad oppo^m pcedūt de potētia actiua rei cui est nālr coaptata. Q̄ō. IIII.

Ad 2^m

Ad 3^m T.c. 4.

Ad 4^m

Q̄ō. IIII

Ar. p^o

Quarto queritur

vtrum pars alicuius elemēti extra locū suū posita possit se mouere ad locū suū. Et videē ꝙ nō. Illud qḋ est in mobili inquātū est in ipso nō pōt mouere illud mobile. Unde exn̄s in naui ⁊ impellēs nauē nō mouet. Si sit est extra mouebit. Cū ergo forma elemēti sit in elemēto elemētū per suā formā nō pōt se mouere. ¶ Itē sm̄ phm̄. 8. phy. omne qḋ se mouet resolubile est in talia duo: quoꝝ vnū est per se mouēs ⁊ aliud per se motū. Sed nullū elementū est resolubile in talia duo: pma enī mā per se mobilis nō est. ergo nullū elementū pōt se mouere. ¶ Itē qḋ mouet inquātū mouet est in actu: qḋ moueē inq̄tū mouetur est in potētia: qꝛ sm̄ phm̄. 3. phy. motus est act⁹ entis in potētia sꝫ ꝙ hui⁹. Sed nihil vnū ⁊ idē simul est in actu ⁊ potētia cū sint opposita. ergo nihil vnū ⁊ idē pōt mouere seipꝫ. ¶ Itē phus. 7. phy. vult qḋ omne ꝙ mouetur ab alio moueē: nullū ergo elementū mouetur a se. ¶ Itē phs. 8. phy. dicit ꝙ grauia ⁊ leuia nō mouentur a se: sed a generāte ⁊ a soluente ꝓhibēs.

Secūdo T.ꝯ. 40. ⁊ cc̄.

Tertio.

T.c. 6.

Quarto. T.ꝯ.1. Quinto. T.c.33.

In op^m T.ꝯ.24.

Contra

phs. 4. celi ⁊ mūdi. sunt quibus est principiū permutationis: cuius est ex se ipso de intus. Sicut graue ⁊ leue: ergo cū elemēta grauia vel leuia in se ipsis habent pncipiū permutationis vt videē. ¶ Item phs in codē lib. in graui ⁊ leui manī^m est pncipiū permutationis plus ⁊ manifestius q̄ꝫ sit declaratio eius et in reliquis rebus: ergo videtur ꝙ elemēta cum sint grauia ⁊ leuia manifestius habent in se principium permutationis sue sꝫ locum q̄ꝫ res alie. ¶ Itez per eandez virtutē moueē res ad locū ⁊ quiescit in loco: sed elementū per se ipsum quiescit in loco suo: ergo cum est extra locum suum potest se mouere ad ipsum.

Rn̄⁹ aliquoꝝ.

Ad hanc questionem

dicunt quidā ꝙ grauia ⁊ leuia nō mouētur a se essentialr: sed tātū mō per accidēs: per se ipsa enim mouent mediū ⁊ medium motū mouet ea: ⁊ ita in mouēdo mediū per se: mouent se ipsa per accidens. Sicut nauta mouēdo nauez per se: seipsū mouet per accidēs: ⁊ h videtur esse intentio Cōmentatoris super. 8. physicorū. ⁊ super. 3. celi ⁊ mundi. ¶ Sed h alijs nō placet: videtur enim eis ꝙ nihil esset inter celū ⁊ terrā: neq3 dimensio: nec aliud ꝙ lapis mutaret se de celo ad terrā q̄ꝫ nō per successionē. Aliter potest melius argui: quia si medietas partis terre que est iter sperā aque ⁊ centrū subito adnihilaretur: aqua descenderet inferi⁹ ⁊ tamen nō per aliquod mediū. ¶ Preterea cum grauia ⁊ leuia sint mobilia per se: videtur incōueniēs ꝙ nō habeant motorez a quo per se moueātur. ¶ Preterea p eandez virtutem per quā grauia ⁊ leuia quiescunt in locis suis: mouentur ad illa. Sed sue quietis in locis suis est aliqua causa per se: ergo est aliqua causa per se sui motus ad loca sua. ¶ Alij dicunt ꝙ moueneē ab influentia loci ꝯrij expellēte. ¶ Sꝫ h nō pōt dici cū p se mot⁹ eoꝝ: qꝛ tūc quanto scintilla esset ꝓpingor cētro tāto velocius

T.32.c.5. ⁊ cc̄.28.

mouerek qz fortius attingerek a cā mouētes: τ tñ certum
est q motus grauiū τ leuium est velocior versus finē: q̃z
versus pncipiū. ¶ Alij dicūt q cū motus eoꝝ est virt⁹
C. io. loci nālis attrahēs: ita q mot⁹ elēoꝝ ad sua loca est mo/
tus tract⁹. ¶ Sed ꝫ h sic pōt argui: Cōmē. sup. 7. phy.
dicit q attractio in qua attrahēs est qescēs: τ attractum
motū nō est attractio in rei veritate. Sed attractum mo
Rñ⁹ au. uetur ex se ad attrahēs vt perficiat se vt lapis mouek ad
Grauia τ inferi⁹ τ ignis ad superi⁹. ¶ Unde mihi vr̃ dōm: q q̃z/
leuia mo uis elemēta ad suos mot⁹ nāles: determinata sunt a gene
uenk p v̄/ rāte: tñ per virtutē suā τ aliquā participationē influētie
tutē ppā que viget in locis suis exequunk illos motus ad quos a
generāte sunt determinata. Unde Rabi moyses. 67. ca.
dicit q in quolibz elemēto est virtus originalis p quā pt
moueri in locū suū motu recto: nisi phibeat impediēs: τ
tota mouēt se per illud tñ per qd sunt in actu: τ tota mo
uenk per illud per qd sunt in potētia. Ad qd efficatiā tñ
istius motus coadiuuat motio ipsius mediј: facta a gra/
ui vel leui qd mouek. Sicut docet experiētia: qz duo cor
pora eiusdē grauitatis τ eiusdē figure si vnū incipiat de/
scendere a loco superiori: τ aliud a loco iferiori: ita q qñ
incipiens moueri a loco iferiori icipit descēdere iā motū
a loco superiori peruenerit ad locuz equaliter distantē a
terra. Sicut locus a quo aliud genere incepit descēdere
illd graue qd incepit moueri a loco superiori: veloci⁹ ve/
niet ad terrā q̃z aliud graue a distātia equali: τ tñ in distā
tia equali equaliter respiciebank ab influētia loci. Et q
T. c. 29. ista fuerit intētio phi. 8. physi. pz per h q ad pbandum
τ infra. grauia τ leuia non moueri a se: vr̃ hac ppōne q ea que
mouenk a se nō sunt determinata ad vnū motū: sed pñt
se mouere ad partes cōtrarias: in quo satis ostendit: q
nō intendit negare grauia τ leuia moueri a se: nisi pro tā
to q nō determinant se ad motus suos. Sicut animalia
q̃uis motus ad quos determinata sunt a generante per
virtutem propriam τ participationem influentie que vi
get in locis suis possunt exequi.

Ad pꝛᵐ **Ad primum** in oppositū cuz dr̃ q illud qd est
imobili inquantū est in ipso: non
pōt mouere illud τc̃. Dico q hoc intelligendū est in cor
poribus: τ de motu ad quē nō sunt determinata per na/
Ad 2ᵐ turam. ¶ Ad 2ᵐ dōm: q illud verbū phi intelligēdum
est de eo qd mouet se: nō tantuz motū exequēdo sz etiaz
Ad 3ᵐ se determināndo ad talē motū. ¶ Ad 3ᵐ cum dr̃: q nihil
vnū τ idez sue est in actu τ in potētia τc̃. Dico q vnum
est in actu rōne forme. Et in potētia rōne materiee. Uñ
Auic. 2. meta. cap. 2. res sm q est in potētia est alia res: τ
ipsa est alia res sm q est in effectu: τ parū post: corp⁹ igik
est substātia composita ex quodā per qd habz potētiaz τ
ex quodam per quod habz effectuz q est forma eius per
quod vero habz potentiā est mā eius. Dico ergo q ppo
sitio predicta intelligēda est rōne eiusdē τ respectu eius/
Ad 4ᵐ dem. ¶ Ad 4ᵐ dōz: q illa auctas phi intelligēda est de
eo qd mouetur ab aliquo determinante ipm ad motuz.
Ad 5ᵐ ¶ Ad 5ᵐ dōm: q pro tanto dicit phs grauia τ leuia nō
moueri a se: sz a generāte qz a se ipsis nō sunt determiata
ad illū motū: sed a generāte. ¶ Qō. V.

Qō. V. **Quinto queritur** vtrū elemēta
die tertio fue
Ar. pᵒ runt facta virtute celi de mā pmo creata. Et
vr̃ q sic. Greg. 4. lib. moꝛ. lōge vltra medium
Aer ex celi qualitate disponik. Cū ergo inter se distincta
sint per suas formas: forme eoꝝ per celi virtutē de poten
Secūdo tia māe educte sunt vt vr̃. ¶ Item per celi virtutē edu
cūtur de potētia māe res viuētes: ergo silr̃ per celi virtu
tez educi poterūt forme elemētares de potētia māe que
Tertio. sunt min⁹ nobiles. ¶ Itez sicut experiētia docet: qñqz p
virtutē celestē h inferius generak: quādoqz ꝯuertik mul/
ta de aqua in aerem: vt pz in estate: quādoqz ecōuerso: vt
patz in hyeme. Similr̃ potest argui de terra respectu aq̃
τ ecōuerso: ergo videk q per virtutē celestez pñt elemen
ta q̃tuor generari. ¶ Itē Auic. 9. meta. ca. 5. elemēta hz Quarto.
māmm in qua cōueniunt: τ formas quibus differūt: vnde
opz vt ad diuersitatez suarum formarum cooperetur di/
uersitas dispositionuz celorum.

Contra sicut in factione celoꝝ scribitur dixit deus:
itare in factione elementoꝝ. Ergo videk q In opp̄ᵐ
sicut firmamentū verbo dei imediate tm̄ factū est de mā
pmo creata: q ita elemēta facta sunt verbo dei imediate
tm̄ de mā primo creata. ¶ Item maxima virtus actiua
in celo est per luminaria. Unde Cōmen. super. 4. celi et
mūdi. orbes nō sunt cā vite eorū que sunt h nisi per stel/
las: sed illa nō fuerūt posita in firmamēto ante factionez
celorū sed post: qz fuerunt facta die 4ᵒ. ergo vr̃ q elemē
ta nō fuerūt facta mediāte celo: sed a deo imediate tm̄.

Respondeo q elemēta die tertio: nō fuerūt fa/ Rñᵒ
cta virtute celi de mā pmo creata Elta fue
sed adeo imediata tm̄: sicut bene persuadet ratio pma ad rūt ime/
pmaz partē: τ addūt ēt aliq rōnē aliā dicētes: q per h q diate a
dixit deus pducat τ cōgregenk: dedit deus possibilitatez dēo soli:
māe τ talez dispōnez: vt post luminariū formationem de
mā ipsoꝝ elementoꝝ possent forme tales virtute creata
nāliter educi. Unde dicunt q illa dispō non fuit in mā a
pma creatiōe: sed vtꝝ h sit veꝝ vel falsuz: nō diffinio.

Ad primum in oppositū dōm q q̃uis corpo
ra celestia nō possint de mā vni/ Ad pᵐ
us elemēti educere formā alterius: nō tñ h poterāt anq̃z
elemēta essent a deo facta de mā pma creata: qz tunc nō
erāt luminaria in celo: nec erat aliqd elemētū formatuz.
Ad educēdū autē per nāz formā vni⁹ elemēti: de mā alte
rius simul cōcurrit virtus luminariuz saltē alicuius vel
aliquoꝝ: τ aliqua virtus illius elemēti: cui⁹ forma de mā
alterius debz educi. Qdlibet eniz elemētuz aliquā imit/
tit īfluētiā in aliud elemētū. Si aūt dicak: q corp⁹ celeste
posset educere formā ignis: de mā terre: etiā dato q nul/
la penitus adesset influētia ipsius ignis. Saltē tenēduz
est: q h nō posset sine virtute alicui⁹ luminaris: τ nulluz
luminare fuit in firmamēto ante elementoꝝ factionem.
Credo etiā q si suisset pose q celū per suā virtutē τ suū
motū eduxisset formas q̃tuor elemētoꝝ igniēdo partem
māe sibi ppinquiorē: τ partē remotissimaz maxime in/
spissando τ infrigidādo: τ sic educēdo formā terre: τ ptē
māe: que segtur ignē calefaciēdo: nō tñ igniēdo: τ sic ge/
nerando aerē: τ partē māe que est ppe terrā inspissando
minus tamē q̃z terreā māṁ τ humectādo τ alia faciēdo
que cōcurrunt ad aque generationē: tamē deus illas for
mas per seipsuz eduxisset imediate tm̄: sicut τ fecit: quia
decebat vt pncipales partes mundi: τ prime hypostases
spēꝝ perfectaꝝ: nō tm̄ essent ab eo imediate tm̄ quātum
ad māṁ: sed ēt quātū ad formā. ¶ Ex dictis pz solutio
ad scdz τ tertiū. ¶ Ad 4ᵐ dōz q verbū Auic. nō est reci Ad 4ᵐ
piendū in pposito: errauit. n. in modo ponendi exitum
creaturaꝝ a deo: qz voluit q a deo nō emanauerit imme
diate tm̄ nisi vna creatura. s. itelligētia pma: τ posuit plu
ra alia falsa circa modū emanādi creaturas. ¶ Argumē
ta ad partē scdam gra ꝯclonis ꝯcedo: verbū tñ Cōmē
tatoris non multū facit ad ppositum. Quia loquitur de
influentia que est ad generationez nō viuentiū: elemēta
autē nō viuunt. Celuz autē aliud influere in h inferio/
ra per partē nō stellatā nō negat. ¶ Qō. VI. Qō. VI.

Sexto querik vtꝝ elta possent aliqd opari si
celū nō īfluerer i ipa. Et vr̃ q sī. Nul Ar. pᵒ
lus spūs posset aliqd opari nisi in v̄tute supremi
spūs: g a siīi nec aliqd corp⁹ nisi i v̄tute supmi cor
pis. ¶ Itē opō rei depēdet ab eo p qd res ꝯuak i eē: qz Secūdo
opari cuiuslz rei dpēdet ab ei⁹ eē: z elta ꝯuāk i eē p īfluē
tiā celi. vñ videm⁹ ea nālr mouēri ad loca i gb⁹ ē īfluē⁹ ce/
li in

li in proportione que requiritur ad conseruationem sui
esse:ergo operatio elemētorū dependet ab influētia celi.
Tertio. Articul° excōicat° ¶ Item a dño Stephano epo Parisieñ. excōicati sunt
dogmatizātes: q̄ in causis efficiētib° cessante pma cessat
secūda ab opatione sua. Dūtñ scda operet̃ ŝm māž suaž.
sed inter cās efficiētes celū est cā pot q̄ qōcūq̄ elsitum.

In op^m **Contra** si celū nō moueret̃ nō influeret: q̄ eius in/
fluētia est per motū:sed si celū staret ignis
in stuppā ageret:ꝯrium eniž dogmatizantes a dño Ste/
phano epo Parisieñ. excōicati sunt:ergo el'a aliqd pos/
sent operari si celū in ipsa nō influeret. ¶ Itē influētia
celi cōtraria nature rei magis ipedit nālem rei operatōe
q̄ carētia cuiuscūq̄ celestis influentie. Sed celestis īfluē
tia in tēpore hyemali cōtraria est elementis actiuis:z in
tēpore estiuali elementis passiuis:z tamē in hyeme ope/
rant̃ elemēta actiua:z i estate elemēta passiua:ergo z ope
Mā° rari possent si celū nihil penit° influeret in ipsa.

Ad istam questionez dicunt quidam
q̄ si celuž nihil
influeret in elemēta:q̄uis elementa nō possent operari
q̄a que pñt celo influēte:tamen aliquid possent operari
nāli operatione:q̄ sic pž. Elemēta quātū ad totā suā sub
stātiā pducta fuerūt in esse imediate a deo nō mediante
corpore celesti:vnde errauerūt dicētes deū pduxisse ele/
mentoꝝ māim:mediāte corpore celesti:z illi q dñt māim
elemētoꝝ:q̄uis a deo imediate creatā nō fuisse ꝑ°forma
al ab ipso imediate:sed celesti corpe mediāte:a deo ergo
imediate acceperūt ꝑmo totā suā substantiā z māim:z ex
ꝯsequēti aliquod post se nālr operari:cū omni nature ali
qua ꝓpria operatio debeat̃:nō omnis ergo eoꝝ operatio
depēdet ab influ:tia celi:q̄ tñ vt dicit Augu.3.de trini.
cap.4.corpora inferiora quodā ordine regunt̃ per supe/
riora:ꝯcedendū est elemēta aliquā nobilitatione z perfe
ctione accidētalē recipere per virtutē celi: ꝓpter quā cō
sequēdam nāli appetitu mouent̃ ad loca sua:eo q̄ in eis
maxime est illa influētia:in illa ꝓportiōe per quā sortiun
tur predictā nobilitationē z perfectionē accidentalē per
Cōtra p̄/ dictā op. est alia. quā aliquid possunt operari qđ alias nō possent. ¶ Sž
cōtra predictā opinionē aliqui sic arguunt operari ꝑsup
ponit esse:sed si celuž nihil penitus influeret in elemēta
desinerēt esse:qđ ꝓbant auctē experientia z rōne. Auctē
sic. Rabi moyses.67.cap.dicit:q̄ sicut si quiesceret cor a
motu suo q̄si in ictu oculi moreret̃ hō:z destrueret̃ mot°
eius z virtutes sic z si celi motus qesceret per pūctū ho/
re periret mūdus in vniuerso suo:z destruerent̃ oīa que
sunt in ipso:z dixit h estimās q̄ nihil celum influeret ni
si per motū l quo tñ nō acquiesco sibi. ¶ Experiētia sic
videm° grauia z leuia nāliter tēdere ad loca sua nālia: z
nō vř esse alia rō:nisi q: in eis est influētia corporis qnti
in illa ꝓportiōe quā requirūt ad h q̄ ꝯseruent̃ in suo eē.
¶ Rōne arguunt sic.cuž ex vno elemēto generat̃ aliud
huius gnōnis elementū:generās est cā scda.z corp° qn/
tum est cā ꝑma. Sed sicut dr in cōmēto sup ꝑmaž ꝓpo/
sitionē de causis nō figitur causatuž cause secūde:nisi per
virtutē cāe ꝑme:ergo cōseruatio elemētoꝝ nō tñ est cā
ꝑma extra genus:que est cā simplr ꝑma:sed a cā ꝑma in
genere que est corp° qntū. Et hi respōdēt ad ea que pre/
dicta opinio pro se adducebat. Dicūt enim q̄ q̄uis for/
me elemētoꝝ fuerūt a deo:tñ ex h nō sequr q̄ nō depē/
deant a celesti corpore:q: si aliquē effectuž qui potest esse
a deo mediāte cā secūda deus faciat imediate tñ:nō pp
h minus depēdet a cā scda q̄ si factus esset ea mediante.
¶ Est ergo istoꝝ opinio q̄ si celuž nihil influeret in ele/
menta q̄ nihil penitus agerēt:q: desinerēt esse. ¶ Sed
cōtra hanc opinionē aliqui sic arguunt:nulla res desinit
esse per subtractionē eius:q̄ non pōt eē sui cā nec cū cā.
Sed corpus qntum nō pōt esse pductionis māe cā nec
cū cā:quia mā nō pōt pduci in esse nisi p creationem:q

mā nō desineret eē per subtractionež corporis qnti īfluē
tie. Sž si forme eꝛoꝝ desinerēt e p subtractionē īfluētie
corpis qnti materia eorū desineret esse:cū non pduceret̃
aliqua forma alia mediāte quasi mā haberet esse:mā autē
naturaliter esse nō potest nisi per formā:quia sicut natu/
rale esse accidētis est esse per subiectum:ita naturale esse
materie est esse per formā. Sed forte ad hanc rationē di/
cerent alij:q̄ nō esset incōueniēs:q̄ mā per modū predi
ctum desineret esse per subtractionē influentie corporis
quinti:quia per cōsimilež modum possunt esse cuž causa
materie:in h eniž q̄ possunt esse cū causa forme: per quā
materia habž esse possunt esse cū causa materie:nō tamē
possunt esse cū causa essentie eius. Dicit enim Auicen.2.
metaph.cap.4.q̄ possibile est esse aliquā causam essendi
rem:ita vt nō sit per illam nisi esse rei. ¶ Alij dicunt ad
questionē q̄ si celum nihil influeret in elemēta: elemēta
manerent:q: z si sint generabilia z corruptibilia ŝm par
tes:tamē ingenerabilia z incorruptibilia sunt ŝm se tota
q̄uis eniž ŝm se tota fuerunt a deo producta. h tamē nō
fuit per generationež naturalē:vnde ŝm se tota inquan/
tum sunt inter partes principales mundi:nō dependēt
a corpore quinto:vnde si celū nihil influeret:z terra eēt
luminosa ad h haberent aliquā operationež nō per quaž
pducerent naturales effectus qui perducūtur per mo/
tum:sed effectus qui dicūtur intentionales. Sicut est lu
men in medio z similitudines celorū:hñ adhuc possent
imutare visum:cuius immutatio est sine materiali imu/
tatione:tam ex parte obiecti:q̄ ex parte medij z organi.
¶ Harū trium opinionū media dimissa tanq̄ falsa z pe
riculosa:eo q̄ nimis videtur fauere illis: qui dicunt pri/
maž materiā fuisse a deo productā mediante celesti cor/
pore:prima z secūda possunt ꝓbari z sustineri.

Ad primum dōž: q̄ nō est simile: quia omnis Ad ꝑ^m
creatura quantū ad totam suam
substantiā z virtutež dependet a supremo spū: qui deus
est:nō sic autež elementa a celo. ¶ Ad scdž patet solutio Ad 2^m
ex dictis in questione. ¶ Ad tertiū dōm q̄ articulus lo Ad 3^m
quitur de causa efficiēte simpliciter prima cuius moueri
nō est celuž:sed deus sine cuius influētia nulla creatura
aliquid agere posset. ¶ Preterea celum nō est cā effici/
ens elementorū ŝm se tota:vt visum est. ¶ Ad argumē/
ta ad partem secūdaž dicenduž q̄ primū non cogit:quia
q̄uis celum habeat aliquē moduž influendi per motuž
quem nō haberet sine motu:quia eius influentie non sic
renouarentur:nec alternarētur per comparationež ad di
uersas partes mundi:nec ŝm illum moduž ꝓportiona/
rentur quomodo ꝓportionantur: tamen si modo staret
sua naturali influentia nō priuaretur que sibi ratione sue
materie debetur. ¶ Secunduž etiam deficit:quia nun/
q̄ influentia celestis in hyeme ita est cōtraria elementis
actiui :nec in estate passiuis quin ab aliqua parte celi sit
aliq̄ īfluētia coadiuuās actiua:z aliq̄ coadiuuās passiua.

Onsequēter queritur de tertio ꝑn
cipali. Et circa h q̄/
runtur sex. ¶ Primo vtruž omnia luminaria
sint posita in vno corpore continuo. ¶ Secun
do vtrum aliqua luminaria preter motum spe/
re moueantur motu ꝓprio. ¶ Tertio vtruž deus posset
mouere vltimuž celum motu recto. ¶ Quarto vtrum
corpora celestia sint animata. ¶ Quinto vtrum habeāt
effect° naturales diuersos in specie circa illa corpora cor/
ruptibilia. ¶ Sexto vtrum celum sit a nobis visibile in
parte non stellata. ¶ Questio. I. Q̄ō.1.

Rimo ostendo q̄ omnia lumi/
naria posita sūt Ar.ꝑ°
in vno corpore continuo:q̄ ꝑbs.12.meta.q̄ vnuž
sit celū manī^m est:sž ꝯtigua nō sūt:vñ ergo oēs
spe celestes sunt ꝯtinue. ¶ Itē si spe celestes eēnt ꝯtigue Secūdo

nō continue videtur ꝙ ex cōfricatione earuȝ in suo motu sonus generaretur. Sed sicut experiētia docet p motus eaꝝ nullus gn̄atur son⁹: q꜡ cū illa corpora sint valde magna: ⁊ mot⁹ coꝝ velocissimi⁹: illū sonū audirem⁹: vr̄ ꝙ
Tertio. ꝙ oēs sphere celestes sint vnū corpus cōtinuū. ❡ Itē Gen̄.i. fiant luminaria in firmamento celi: nō dixit in firmamētis: ergo vr̄ ꝙ nō sit nisi vnū firmamētum ꝙ non videref verū: si sphere celestes eēnt cōtigua: q꜡ quelibet
Quarto. illaꝝ posset dici firmamentū. ❡ Item ad motuȝ sphere superioris sequitur motus spheraꝝ inferiorum. Sȝ si sphere essent corpora cōtigua: ad motū vni⁹ nō seq̄ref mot⁹ alteri⁹: ḡ nō sunt corpora cōtigua: sed vnū corpus ꝯtinuū.

In op^m **Contra** partes cōtinui nō numeranf cōtra se inuicē: sed sphere numeranf īter se: a phis.n. numeranf .viij sphere celestes nobis sensibiles .i. sphere vij. planetaꝝ ⁊ octaua sphera in qua sunt stelle fixe: ergo sphere celestes nō sunt vnū corpus ꝯtinuū. ❡ Itē īpossibile est partem vni⁹ corporis cōtinui f̄m se totam moueri ad vnā partē ⁊ aliā sibi imediatā: sim̄r moueri ad ꝯ̄riā partē. Sed sphere inferiores ꝓprijs motib⁹ mouenf ab occidēte in oriēs. Superiores aūt ab oriēte in occidēs: ergo non sunt vnū corpus cōtinuū vt videtur.

Rn̄° aliquoꝝ. **Ad istaȝ q̄ōnem** dicūt aliq ꝙ oīa luminaria celi sunt in vno corpe cōtinuo: ⁊ ēt luminaria cōtinua cuȝ orbib⁹ suis: dicentes luminare nisi aliud esse q̄ȝ ptem celi in qua est multa lux aggregata: eo ꝙ celū in partē que dicunf luminaria magna est receptiuum luminis ⁊ retētiuū q̄ȝ in alijs ptib⁹
T.c.41. qbus videf ꝯsentire phs. 2.li. celi ⁊ mūdi. oēm substātiaȝ de stellis eē ex illo corpore in quo incedit. Dicūt etiaȝ ꝙ distinctio orbiū inter se: nō est ꝓpter distinctionē formarū diuersaꝝ in spē: sicut distinguunf elemēta inter se: nec ex discōtinuatione superficieruȝ: sicut distinguif lapis a lapide: sed est ex diuersitate motuū: que non discōtinuat corp⁹ subtile ⁊ ad motuȝ habile: sicut mālfeste apparet in aqua q̄n f̄m diuersas sui partes mouef ad diuersas positiones. Corp⁹.n. esse nō fluibile ⁊ vnā partē eius ab alia posse diuidi: ⁊ verū posse cōtinuari: ⁊ tn̄ eius mām̄ non posse nāliter priuari sua forma. Nō cōtradicūt ⁊ talē materiā dedit deus corpori qnto. ❡ Alij dicūt ꝙ corpori 5° corpora celestia solida sūt nec sūt scissibilia: vn̄ Job.37.
T.c.47. ⁊ cc. di de celis ꝙ solidissima .q. ere fundamēti sunt: ⁊ phs.2. celi ⁊ mūdi. ꝓbat: ꝙ stelle non mouenf ab vna pte orbis ad aliā partē: q꜡ orbis scinderef: ⁊ h̄ hȝ pro incōueniēti: Hoc ēt multis vr̄ rōnabile ꝙ si orbes essent sic fluibiles ⁊ scissitabiles per naturā corruptibiles viderenf: ⁊ ideo vr̄ istis ꝙ illa motuū ꝯtrarietas: nō posset esse cū conti-
Spas celestes eē cōtiguas nō continuas. nuatione spheraꝝ adinuiceȝ. Sunt ergo sphere celestes inter se ꝯtigue: nō ꝯtinue ⁊ deferēs planete: cuius circūferentia est inter ꝯuexū ⁊ ꝯcauū sphere: cōtiguus cū pte sphere: ip̄m ambiēte: ⁊ cū illa q̄ ambif ab ipso epicyclus cuius centrū ⁊ circūferētia est inter ꝯuexū ⁊ ꝯcauū deferentis ꝯtiguus cū ptib⁹ deferētis: ⁊ planeta cuius centꝝ ⁊ circūferentia est inter conuexuȝ ⁊ concauum epicycli contiguus cum epicyclo.

Ad p^m **Qui vult tenere** hanc opi. s̄cdaȝ pōt dicere ad p^m in oppositū ꝙ phs dixit celū esse vnuȝ: accipiēdo ꝓ sphera octaua tm̄ vel h̄ dixit pp quādā coordinationē spheraꝝ se inicē ꝯtinētiū.
Ad 2^m ❡ Ad 2^m dōȝ ꝙ aliq extimauerūt ex illo motu sonū generari: ⁊ a natiuitate nostra aures nostras ita repleri illo
Ex motu celorū non cārt sonū i qr T.c.52. sonitu: ꝙ postea a nobis nō pōt ꝯp̄hēdi: sicut ferrarij nō pn̄t discernere inter vocē ⁊ silentiū: pp dispōnem ꝯsuetudinis auditus eoꝝ ⁊ impulsioneȝ ex voce malleoꝝ. Sȝ h̄ phs.2. celi ⁊ mū. reputat derisoriū ⁊ ridiculosuȝ. ❡ Alij dicūt ꝙ ille sonus nō puenit vsqȝ ad nos: cū tn̄ sit ibi magis armonia adducētes auc̄teȝ lib. Job. 38 ca. ꝯcentum celi dormire quis faciet. ❡ Sed h̄ opio nulla est ⁊ male accipiūt intellectū auc̄tis: q꜡ intelligi dȝ de cōcentu: qui erat in celo: post resurrectionē: ita vt accipiaf cōtinēs ꝓ ꝯtento: aut cōcentū vocauit ꝓportionē motuum ipsoꝝ. ❡ Dōȝ ergo ad arg^m ꝙ cū quare ex ꝯfricatione illoꝝ corporum nō generatur sonus: est q꜡ nō sunt talia corpora ꝙ in eis sit sonus in potētia. ❡ Ad 3^m dōm ꝙ sub nomi- Ad 3^m
ne firmam ꝯp̄hēdit oēs .viij. spheras loquēs in singulari pp vnitateȝ coordinationis: q꜡ vna cōtinet aliā: vel forte apparentiam sensus: cui non est illa distinctio manifesta.
❡ Ad 4^m dōm ꝙ bene corpus alteri cōtiguū per suum Ad 4^m
motū mouet aliud: per hoc ꝙ influētia vnius attigit ēt ꝓfundū alterius: nec miꝝ cū corpus distans ab alio: q̄n̄ ꝙ per suaȝ influentiā moueat ipsum: sicut patet quia luna cāt in mari fluxum ⁊ refluxum. ❡ Q. vellet tenere opinionem primaȝ faciliter pōt respōdere ad arg^a ex his que in opinione supponūtur. Q̄ō.II. Q̄ō.II.

SEcundo queritur vtruȝ aliqua lumi- Ar.p°
naria: preter motum sphere moueantur motu ꝓprio. Et videtur ꝙ non.
phs.2. celi ⁊ mūdi. Remanet ergo vt dicam⁹ T.c.46.
ꝙ circuli mouētur tātum: ⁊ ꝙ stelle sunt quiete rotūde fixe composite in circulis: cuȝ quibus incedunt circuli.
❡ Iteȝ phs eodem lib intelligif hoc ꝓbare de luna per Secūdo
experientiā dicens: ꝙ stelle nō mouētur motu rotundo T.c.49.
⁊ illud manifestuȝ est ⁊ clarū: quoniā res inuoluta conuertitur ⁊ reuoluif necessario qđ est quia facies lune est
apud nos ⁊ opposita nobis semper ⁊ nō mutaf. ❡ Iteȝ Tertio.
inconueniens est facere rem mobilem: ⁊ nō preparare sibi instrumētuȝ motus. Sed natura nō preparauit stellis instrumentū motus: ergo natura naturans nō instituit stel-
las mobiles motib⁹ ꝓprijs: ⁊ sic videtur arguere phs.2. T.c.50.
celi ⁊ mundi. ❡ Iteȝ si stelle mouētur motibus ꝓprijs: Quarto.
aut sunt in orbibus vie vacue per quas incedūt aut scin-
dunt orbes: aut duo corpora erunt simul quoruȝ quod- Vide.2. celi.t.cō.
libet inconueniens est. 47.

In op^m. **Contra** Aug.2. sup Gen̄ paꝝ vltra mediū: ab ipsis qui h̄ curiosissime ⁊ ociosissime quesierūt inuentuȝ est: celo etiā nō moto. Si sola syderavertentur fieri potuisse: oīa que in ipsis syderū cōuersionibus animaduersa atqȝ cōprehēsa sunt: ergo ita possumus ponere stellas moueri sicut orbes. ❡ Item si stelle nō mouerentur motibus ꝓprijs: non essent terre ꝓpinquiores: ⁊ quādoqȝ remotiores cuȝ idem sit centrū mundi ⁊ oīum spheraruȝ. Cum ergo in stellis quādoqȝ sint approximationes ⁊ elongationes ⁊ stationes ⁊ retrogradatiōes videtur ꝙ moueātur motibus ꝓprijs. ❡ Item videmus ad sensum stellas .q. scintillates. Cum ergo nō sint ignee
vt ꝓbatum est supra. Et dicit etiā phus.2. celi ⁊ mundi. T.c.42.
videtur ꝙ h̄ sibi per aliquem ꝓprium motum eaꝝ: vtpo-
te per motuȝ alicuius circūuolutionis: vel per saltuȝ velocem ad diuersas partes positionis. Vide.2. celi.t.cō.

Respondeo ꝙ luminaria que sunt in octaua sphera: que dicūtur stelle fixe: ꝓ- 46.⁊ istis Op. principalis.
prijs motibus nō mouentur: sed tantū per ipsam spheram que ꝓprio motu mouetur ab occidente in oriens: in centum annis per gradum vnum. Sed per motum none sphere mouetur motu diurno ab oriente in occidēs:
quilibet autem planeta preter motum diurnum sphere Quilibȝ planeta
fixe: qui est ab oriente in occidens: ⁊ preter motum pro- q̄tuō motib⁹ mouef sole dēpto q epicyclo caret.
prium illius sphere: qui est ab occidente in oriens mouetur etiam per motum deferentis: quilibet etiam planeta preter solem vltra predictos mouetur per motuȝ in epicicli. Solus auteȝ sol inter planetas caret epiciclo nec est intelligendū: ꝙ epicyclus transferat de vna parte deferētis ad aliam. Sed sicut tota sphera mouetur motu circu-
lari circa suum centruȝ: ⁊ deferens circa suum centruȝ: Epicycli
ita epicyclus mouetur motu circulari circa suuȝ centꝝ: mot⁹ circularis.
qđ habet inter conuexum ⁊ concauum deferentis: vt in precedēti

Dubi^o precedenti questione dictum est. Uerum autem aliquis
Rñ^o planeta moueat circa centrũ proprium satis creditur de
sole qđ non de saturno: aut ioue: marte: venere: et mercu
rio: mihi est incertum. Unde cũ certũ est φ nullus pla
neta transfert. de vna parte epicycli ad aliã: sicut nec epi
cyclus de vna parte deferentis ad aliam. Utrum tamen
probatur multis φ luna motu proprio circulariter mouea
tur circa suuz centrum: qđ habz inter concauum et con
uexum epicycli: qz illa macula que est in luna nunqz no
bis apparet modo opposito: ita vt illa pars macule que
est inferius: postea sit superius: et econuerso: vt videtur
T.2.49. etiã velle pho. 2 celi et mũdi: et tamen si motu proprio non
moueretur per motum epicycli: illa macula transpone
retur: ita φ pars inferior si circa superior et econuerso: et
motus lune circa centrũ suum ad partem cõtrariam mo
tus epicycli in tali proportiõe φ quãtum per motũ epicy
cli: illa macula transponeret tñ per motũ lune proprium
ad contrariuz transpositio prohibetur.

Ad p^m Uide. 2. ce. t. c. 46. et infra. **Qui ergo vult** tenere hanc opinionẽ põt di
cere ad pmũ in oppositũ φ
pho simplr sic fuit cõtrarie opinionis: nec vr posuisse ali
quẽ planetã moueri nisi per propriũ motũ spere sue: et per
motũ diurnũ: qui est in speris inferiorib^o: per motum su
Ad 2^m preme spere que mouet. ¶ Ad scdm dõm φ illud qđ ar
T.2.49. guit pho de facie lune in corpore qõnis solutũ est per illđ
qđ dictũ est de motu epicycli sui et de motu lune circa pro
Ad 3^m priuz centrũ. ¶ Ad 3^m dõm: φ illud arg^m phi non plus
T.c.50. probat: nisi φ aliqua stella nõ mouetur de vna parte orbis
Ad 4^m sui ad aliã gradiẽdo: sicut gradiuntur aialia. ¶ Ad 4^m
dõm: φ nullũ de illis incõueniẽtib^o seqt nisi cõtraponẽ
tes stellã moueri motu proprio de vna parte orbis ad aliã.
Argu. 1 ż ¶ Quia aũt argumẽta ad partẽ aliam videnť ꝯcludere
rũ sol. stellas trãsferri motu proprio de vna parte orbis ad aliam
qđ falsũ est solueńda sunt.

Ad p^m **Ad primuz** ergo dõm: φ Aug. loqtur ſm opio
nem illorũ qui dicũt celũ esse igneũ
et stellas globos igneos: isti eniz bene poterãt ponere φ
Ad 2^m celũ posset scindi per propriũ incessum stelle. ¶ Ad scdm
Elõgatõ dõm: φ absqz h φ stella proprio motu transferatur de vna
et plãete parte epicycli ad aliã: et epicyclus de vna parte deferẽtis
approxia ad aliã: põt esse planeta quãdoqz eleuat^o: qñqz depressus
tio pp ter propter motũ epicycli: et deferentis ecentricitatẽ lune tñ
motũ epi nõ assignat statio vel directio vel retrogradatio pp velo
cycli. citatẽ motus sui epicycli: vt dicũt qdã. ¶ Ad 3^m dõz: φ
Ad 3^m illa scintillatio que apparet in stellis: nõ est pp motũ pro
Qr stel priũ eoz: sz pp motũ mediј et tremorẽ spũuz visibiliũ: in
le scintil appręhẽdẽdo propter longinquã eaz distãtiã a visibilib^o
lant. nostris: et hanc scdam cãm tangit pho. 2. celi et mũ. q nõ
T.c.48. aliqb^o vr nõ sufficeret sine potẽtia. ¶ Qõ. III.

Qõ. III. **Tertio queritur** vtz de^o posset
mouẽ vltimuz
Ar. p^o celũ motu recto. Et vr φ nõ. qz ois mot^o cor
T.c.45. poris rectus est de loco ad locũ. Sz ſm phz 4.
T.2.69. physic. vltimum celuz nõ est in loco: ſm etiam eundem
t.99. et pmo celi et mundi. extra vltimum celum non est locus
100. et 2° neqz plenitudo neqz vacuitas: ergo impossibile est deuz
ce. t. c. 27 mouere vltimum celuz motu recto. ¶ Item deus non
Secũdo posset facere vacuum: quia cum vacuum sit capacitas di
Uacuuz stãtie inter quã nulla penitus est distãtia: nec aliqđ aliud
quid. deus possz facere ista duo simul. s. φ aliqua sibi nõ essent
ꝯiuncta: nec tñ distarent abinuicem: qđ cõtradictionem
includere videt. Sz si deus posset mouere celũ vltimuz
motu recto posset facere vacuum: quia si moueretur mo
tu recto aliqua pars eius recederet a loco in quo est: nec
succederet in illuz locũ aliud corp^o: ergo deus nõ posset
vltimũ celũ mouere motu recto.

In op^m **Contra** deus saluata figura vltimi celi: et terra nõ
mota posset aliquã partẽ celi ꝯiũgere ter
re: qđ esse non posset suppositis positionibus positis nisi
mouendo aliquam partem vltimi celi vsqz ad terram.
Sed si vna pars celi sic moueretur: et alia pars non mo
ueretur elongando se a terra non maneret figura celi si
cut modo est. ergo deus totum vltimum celum posset
Secũdo mouere motu recto. ¶ Itez a domino Stephano Pa
Articul^o risieñ episcopo et sacre theologie doctore excommuni
parisieñ. catus est iste articulus: scilicet φ deus nõ posset motu re
cto mouere celum.

Rñ^o **Respondeo** φ deus posset mouere vltimũ ce
Rez p se lũ (suũ creãdo spaciũ extra ipsuz
et sz se to siue nõ creãdo) motu recto: qꝛuis eniz eandẽ rem per se
taz motu et ſm se totã impoẽ sit moueri motu locali recto: p quã
recto sine cũqz potẽtiã nisi extra ipsaz sit aliqđ spaciũ. Unde si nul
spatõ mo la creatura esset: nisi vnus angelus: de^o nõ posset ipz an
uẽi ĩpoẽ gelũ tali motu mouere nisi inquantũ posset creare aliqđ
p accñs et spatiũ extra ipm: vel circãtñ per accñs vel ſm partem
ſm partẽ deus posset mouere corp^o aliquod motu locali recto: qꝛ
polem. uis extra ipsuz nullũ esset spatiũ: vnde si esset aliqđ fora
Aliquod men in celo empyreo: et min^o hõ haberet lanceã in pellẽ
ex^m de fo do per motũ rectũ: partẽ lancee inferiorẽ versus vltimã
ramine. superficiẽ celi empyrei: faceret φ lãcea motu recto tran
scenderet quãtũ ad aliquã sui partẽ vltimã superficiẽ ce
Applica^o li empyrei: qꝛuis extra ipsaz nullũ sit spatiuz: sic dico φ
deus si moueret motu proprio recto vnã partẽ celi empy
rei vsqz ad terram figure celi et quantitate saluis manen
tibus faceret non alia pars celi moueretur motu recto:
quãuis non in aliquo spatio. Sic ergo patet φ posset to
tum celum mouere motu recto per rectum motum il
lius partis quã moueret in spatio.

Ad p^m **Ex dictis** patz solutio ad primum in oppositum.
Ad 2^m ¶ Ad secundum dicendum: φ deus
posset facere vacuum nec ad hoc sequitur φ posset face
re duo cõtradictoria simul: qz si deus destrueret omnez
creaturã que est inter celũ et terraz celo nõ moto nec ter
ra mota: celũ nõ distaret a terra: quare inter quecũqz di
stantia localr nõ est dimẽsio aliqua. (Dimẽsio aũt creatu
ra est) nec esset ꝯiunctũ eidẽ: qz inter illa posset creari
distãtia ipsis nõ mutatis: vnde qꝛuis distare et nõ distare
cõtradicãt: et cõiungi et nõ ꝯiungi cõtradicãt: tñ põne re
Nõ diste tenta: nõ distare et nõ ꝯiũgi nullã implicarẽt ꝯtradictio
re et ñ cõ nẽ. ¶ Preterea ad h est alius defectus in argumẽto. Si
iũgi nõ ꝯ eniz deus moueret vltimũ celũ motu recto: non pp hoc
dicũt. sequeret esse vacuũ: qz celũ nõ est in loco. Ex dictis patz
Uacuũ ñ φ illa probatio qua aliq nitunť cõcludere: φ si celum esset
seq si celũ trilatere vel quadrilatere figure ad suũ moueri circulari
trilatere ter sequeretur relinqui vacuũ: eo φ latus nõ eleuaretur
figure et ad locum a quo recederet angulus lesticaz esset gratia
moueret forme: nisi extra illud celum mobile esset locus.

¶ Questio. IIII.

Qõ. IIII. **Quarto queritur** vtruz corpã
Ar. p^o celestia sint
Baruch animata. Et vr φ sic Baruch. 3. stelle dede
runt lucẽ in custodijs suis: et letate sunt voca
te sunt: et dixerũt assum^o. Sed letari et loqui nõ sunt ac
tus rei corruptibilis inanimate: ergo stelle animate sunt.
Secũdo ¶ Item phus scdo celi et mundi. dicit de corporibus ce
T.2.61. lestibus φ ipsa sunt viua habentia operationem anima
Tertio. lem. ¶ Item phus eodem lib. si essent in vnoquoqz or
T.2.71. bium hesitantium: stelle multe esset orbis vltim^o in labo
re et pena: cum ipse moueret orbes qui sunt post ipsum
motu diuerso et reuolueret eos. Sed esse in labore et pe
na non competit corpori inanimato: ergo vltimus orbis
Quarto. est animatus. ¶ Item Auicen. 9. metaph. cap. pmo. di
Quinto. cit φ celum est animal obediens deo. ¶ Item corpora
mixta in quadam equalitate proportionis sunt anima
bilia: et quãto magis accedunt miscibilia in mixto ad equa
litatẽ proportiõis: tãto sunt aiabilia aia nobiliori: vñ soluz

corpus humanuȝ inter corpora mixta propter magnam
sui equalitatē: ⁊ recessum a cōtrarietate est animabile aīa
intellectiua. Sed corpora celestia maxime recedūt a con
T.c.20. trarietate ſm doctrinā phi.j.celi ⁊ mūdi: ergo maxime
⁊ infra. sunt aīabilia anima intellectiua. ¶ Item nullū non vi
Sexto. uēs est efficiēs cā vite. Qꝛ ſicut dicit Aug.li.83.q.q.2.oē
qd̄ fit: ei a quo fit par eſſe nō poteſt: ergo nec maius: ſed
ſm eundeȝ.xj.de ciuitate.capi.7.viuētia preponūtur nō
viuentibus. Cum ergo corpora superiora ſint cauſa vite
in iſtis īferioribus: vt patet in gñratiōe plātaꝝ ⁊ brutoꝝ
generatoꝝ: per viam putrefactiōis: videt̄ ꝙ hēant vitaȝ.
In 3ᵒ triuȝ inſtatur. Contra ſi corpora celeſtia eſſent animata: probabile
eſt: ꝙ haberēt animā intellectiuā iuſtam: ⁊
ſic non eſſet reprehēſibile ea reuereri per orationē eoruȝ
implorādo auxiliū: ꝙ tamē falſum eſt: qꝛ ſicut dicit Job.
31. Si vidi ſolem cum fulgeret: ⁊ lunaȝ incedētem clare:
ſegl: ⁊ oſculatus ſum manum meam ore meo que eſt ini
quitas maxima ⁊ negatio contra deū altiſſimū. In qua vi
detur Job inuere ꝙ reuereri ſolem ⁊ lunā ſicut res in
Lunaȝ ⁊ telligētes ſit erroneū. ¶ Item Dama.li.2.capi.5 nullus
ſolē reuerē aīatos celos vel luminaria exiſtiet: inanimati.n.ſunt ⁊ in
erroneū. ſenſibiles. ¶ Item ponere corpora celeſtia aīata eſt arti
Arti.pa culus excōicatus a dño Stepho quodā piſien.epoꝛ ſa
riſienſis. cre theologie doctore.
Rñˢ Respondeo ꝙ quauis Ar.⁊ Auicen.ſenſe
Rabi runt corpa celeſtia aīata: ſicut patȝ
moyſes. in auctoritatibus allegatis in opponēdo. Et etiam Ra
bi Moyſes. vt patet li.ſuo capi.77. vbi dicit ꝙ celi ſūt
animalia rationabilia. ſ. aprehēſores creatoris. Tamen in
hoc eis acqeſcēdum eſt. Quāuis etiam q̄nq; Augu. vi
deat̄ h ſub dubio reliqſſe: vt patet.13.de ciui.capi.16.tū
de hoc dubitandum non eſt: ſed aſſerendum eſt ipſa non
Celū aīa eſſe aīata. Non habent enim aīam vegetatiuaȝ: quia nec
tū aīa ve nutriuntur neq; augent̄ nec ſibi ſimile de ſe gñrāt. Gene
getatiua ratiua aūt nutritiua: ⁊ augmētatiua ptes ſunt potētiales
vl' ſēſitiua anime vegetatiue. Nec hñt animā ſenſitiuā: cum organa
vl' itelle ſentiēdi non habeant: nec videmus ſenſitiuam a negeta
ctiua nō tiua ſepari: omne enim ꝙ ſentit hēt aliq̄ȝ potētiam vege
eſſe. tatiue. Nec habent aīam intellectiuā: quia nullū corpus
Vide 2ᵒ pōt informari anima itellectiua: niſi habēte viȝ delectan
de anima di vegetādi ⁊ ſenſificādi: qꝛ ſuas opationes itelligibiles
T.c.47 per corpus nō exercet: niſi mediātibus aliqbus viribus
ſenſitiuis. Cū ergo vt dicit phs.2.de anima: non ſit ani
T.c.13.⁊ mo preter predictas: ſeqtur ꝙ corpora celeſtia ſimplici
infra. ter ſunt inanimata.
Ad pᵐ Ad primum in oppoſitum dōm: ꝙ illud ver
bū dicit̄ ſm metaphoram. vnde
Dama.li.2.capi.5.⁊ ſi dicat diuina ſcriptura letent̄ celi ⁊
exultet terra eos q in celis angelos: ⁊ q in terra hoies ad
letitiā vocat. Nouit aūt ſcriptura ⁊ pſopopeia. i. pſonaȝ
Ad 2ᵐ fictione vtiꝛ ⁊ vt de aīatis de inanimatis loq. ¶ Ad 2ᵐ
dōm ꝙ illud verbuȝ phi: nō eſt recipiendū in propoſito: qꝛ
fuit enim contrarie opinionis. ¶ Poteſt tamen curialr
dic: vt aliqui volunt: ꝙ intelligentias motrices vocauit
animas corporū celeſtiū pp ſui deputationē: ⁊ appropria
tiōem ad mouēdum illa corpora: ⁊ proportionem virtu
Ad 3ᵐ du plex rñˢ tis eoruȝ: ad mouēdum ea tali motu. ¶ Ad 3ᵐ dōm aut
ꝙ illud verbum phi non eſt recipiendū: aut ꝙ ibi acci
pit eſſe in labore ⁊ pena per ſe habere ad moduȝ laboran
tis: ⁊ nimiā penā ſuſtinētis: qꝛ ſicut hō q in ꝓportionalr
laborauit: nō pōt aliquod mobile magnū mouere ita ve
lociter ſicut poterat añ laborē: ſic itelligentia mouēs pri
mū orbē ⁊ reuoluēs orbes īferiores nō poſſȝ ita velociter
mouere primum orbē: ⁊ ex ꝯñti nec orbes inferiores ita
velociter reuoluere: ſi in vnoquoq; eorum eſſent ſtelle
multe. Sicut poteſt modo: quia virtus eius ita ꝓportio
nata ad mouēdū eſt primū orbem ⁊ reuoluēdum orbes
inferiores illo motu quo mouet ꝙ non poſſet eos velo
cius mouere: ⁊ ideo ſi alia corpora adderent̄ non poſſet
omnia reuoluere ita velociter. ¶ Ad 4ᵐ dōm: ꝙ verbū Ad 4ᵐ
Auicen. recipiendū non eſt. planū eſt. n. ꝙ eſtimauit cor
pora celeſtia aīata. ¶ Ad 5ᵐ dōm: ꝙ nō q̄cūq; receſſus Ad 5ᵐ
a cōtrarietate facit corpus eſſe aīabile: ſed tantūmodo il
le qui eſt per naturam ꝯuenientis ꝓportionis in mixtio Ad 6ᵐ
ne ad actus vite. ¶ Ad 6ᵐ dōm: ꝙ corpora celeſtia non Vita i in
poſſent cauſare in iſtis inferioribus vitam per ſuam vir ferioribˢ
tuteȝ corporalē tantū. Sed tñ h poſſunt per eam cū vir ē ex orbi
tute motricū itelligentiaꝝ principaliꝰ. Q.5.V. bˢ habeat
Q.5.V.
Quinto queritur vtrum corpora Ar.pᵒ
celeſtia habeant
effectꝰ naturales diuerſos in ſpecie circa iſta cor
pora corruptibilia. Et videt̄ ꝙ non Gñ.j. dicit̄
de luminaribus celi: vt ſint in ſigna ⁊ tēpora: ergo nō ſunt
cauſe ſed ſigna. ¶ Itē Dama.li.2.capi.6. nos dicimꝰ qm̄ Secūdo.
ipſa aſtra non ſunt cauſa alicuius eorū que fuerunt: neq;
corruptiōis eoꝝ que corrūpunt̄. Signa aūt ſunt magna
hymbrium: ⁊ aeris trāſmutatiōis. ¶ Itē phs.j.de gñ Tertio.
ratiōe quoꝝ eadeȝ eſt mā actiua ſunt ⁊ paſſiua ad inuicē T.c.87.
Sȝ vt ſupꝰ habitū corpoꝝ ſupioꝝ ⁊ īferioꝝ nō eſt vnige
nea mā. Ergo iſta inferiora ab iſtis corpibus ſupioribus
nō patiunt̄. ¶ Itē alterans oīa corpa nō debet eē altera Quarto.
tum. Sȝ corpa celeſtia alterant̄ ab intelligētijs mouētibꝰ
in ꝯtrū de ipſis educūt virtutes per quas mouent̄ vt ſu
periꝰ dictū ē. Ergo ſaltē nō poſſunt alterar̄ oīa iſta corpa .d.iſta.q.
īferiora. ¶ Itē actio corpoꝝ ſupioꝝ in iſta inferiora eſt p Vtꝝ celū
lucē. Sed oīa lūinaria cōicant in luce. Ergo in iſtis infe moueat̄
rioribus nō cauſant effectus diuerſos in ſpecie. ab itellige
Contra Boe.4.de ꝯſolatione factū eſt inhens re tia creata
bus mobilibus diſpoſitio p quaȝ ꝓuidētia in coīe
ſuis quecūq; nectit ordinibꝰ. Ergo videt̄ quā ipſa corpa qōnis.
ſuperiora per ſuū motū cā ſunt oīum effectuū in iſtis īfe In oppᵐ.
rioribꝰ tam nāliūm q̄ȝ ex li.arbitrio depēdentiū. ¶ Iteȝ
phs in li.de ꝓprietatibꝰ elemētoꝝ: dicit ꝙ regna vacua ſunt
⁊ terre depopulare apud ꝯiūctionē duarū magnaꝝ ſtel
larum. ſ. Iouis ⁊ Saturni. Sȝ talia dependēt ex li.arbi
trio: ergo aſtra cauſa ſunt effectuū ex li.arbi dependētiū:
Multo fortius ergo ſunt cauſa oīum effectuū naturaliū.
¶ Itē Dama.li.2.capi.6. conſtituunt̄ multociens ⁊ co
mete ſigna quedā mortis reguȝ: h aūt non ſignificaret:
niſi aliquē effectum īprimeret: ergo ſtelle quedā cauſant
mortem: ⁊ quedam vitā que ſunt actiones diuerſe in ſpe
cie. ¶ Itē Rabi moy.82.capi.dicit. Inuenies dictū a ſa
piētibus nō eſt aliqua plāta inferius que nō habeat ſtel
lam in celo que pcutit eam ⁊ dicit ei creſce.
Respondeo ꝙ corpora celeſtia hñt circa iſta in Rñˢ
feriora naturales effectus: ⁊ quoſ
dam diuerſos in ſpecie: nō tamen poſſunt ſup actus lib.
arbitrii ipſos actus efficiēdo vel liberuȝ arbitriū ad illos
actus cogendo: poſſunt tamen ad illos actus diſponere
inclinando: ſed nullo modo neceſſitādo. Qd autem cir Inclinā
ca iſta īferiora naturales effectus habeāt: ⁊ expiētia docet: do ñ neci
⁊ h eſt rationale: qꝛ ſunt corpora nobiliora: ⁊ pcellētia tando ſu
in virtute ſicut pcellūt in ſitu. Ordo autem vniuerſita piora cor
tis eſt: vt potētiora ⁊ ſupiora influant in īferiora ⁊ minus pa i actus
potētiora: vnde Augu.3.de trini.capi.4. corpa craſſiora libe.agūt
⁊ īferiora per ſubtiliora ⁊ potētiora quodā ordine regūt̄.
¶ Preterea vniuerſitatis ordo hoc requirit: vt ſicut in Alia ratio
motu locali: videmus corpora moueri infra ūnum corpꝰ ne vidēꝰ
nō motū: ita in motu alteratiōis ſm qualitatē debet eſſe corpa mo
aliquod corpus alterans nō alteratū: alteratione diſponē ueri i ter
te ad gñratiōem ⁊ corruptionē: talia aūt corpora ſunt oīa ra corpus
corpa celeſtia. ¶ Preterea videmus elementa ſaluari in
locis ſuis per īfluētiam corpum celeſtium in illa propor
tione in qua eſt illius elemēti ſaluatiua: vnde diuerſa pro
portio celeſtium influentiarū in locis diuerſis eſt ratio
quare ita ordinant̄ elementa ſm loca: ⁊ quare quodlibet
conatur

conatur esse in proprio loco: et hoc ratio nō tantum ostē dit ꝙ h inferius habeant naturales effectus in specie diversos. ¶ Preterea a diversis formis substātialib⁹ emanāt diverse virtutes: per diversas virtutes pducūtur diversi effectus: et ideo qꝛ corpora celestia specie differunt p influentias suarū formaꝝ substātialium quas imittunt cum suis radijs lumīosis cānt effectus diversos in specie in istis iferioribus. Qꝛ aūt non possint sup effect⁹ li. arbi. ipsos efficiēdo: vel liberū arbitriū necessitādo patet: qꝛ vt inferius ostendet liberū arbitriū cogi nō pōt. ¶ Preterea liberꝫ arbitꝫ supius est quocūqꝫ celesti corpe qđ nō esset verum si ab influentia corpoꝝ celestium cogi posset ¶ Qꝛ autem possint ad illos actus disponere inclinādo loquēdo de libero arbitrio dū actu est corpis corruptibilis forma patet: qꝛ possunt alterare corpis dispositiōes: et varie dispōnes corpis inclināt ad varias affectiones mediāte motu appetitus sensitiui: et h pōt hō in se experiri fm varias influentiarum celestiū dispositiones.

Suprora corpora quō inclinant.

Ad pⁿ

Ad primum in oppoᵐ dōm: ꝙ verum est: ꝙ sunt signa cooperatiua tamē ad aliquos effect⁹ naturales quos significāt. ¶ Ad 2ᵐ dōm: ꝙ Dama. ibi loqtur de causalitate pncipali: quā attribuebant illis idolatre: vnde nō intendebat excludere omnē causalitatē ab eis: sicut patet per illud qđ postea dicit scilicet ꝙ qualitas aeris facta a sole: et luna et stellis: alij et alij diversas 9plexiones: et habitus: et dispositōes 9stituit ¶ Ad 3ᵐ dōm: ꝙ illa que mutuo agūt et patiunt naturaliter: bene oportet ꝙ cōmunicēt in materia: tn̄ si vnū agit in aliud absqꝫ h ꝙ patiaf ab illo: nō oportet ꝙ cū eo 9municet in materia: et ꝙ ista sit intētio phi patet: qꝛ post verbū allegatum imedate subiūgit ꝙ h facit in passibilia entia quoꝝ nō est eadē materia: nō est ergo incōueniens: ꝙ corpora celestia ista inferiora trāsmutēt: q̄uis cū eis nō cōicēt in materia eōione vniuocaꝫ: qꝛ ab istis iferioribus nō trāsmutant. ¶ Ad 4ᵐ dōm: ꝙ corpa celestia si alterant simili alteratiōe illi quā causant in istis iferioribus: alia aūt alteratiōe sublimiori nō est incōueniēs ꝙ alterentur. Luna. n. cuꝫ de nō illuminata fit illumiata. Sicut fit imediate post eclipsim alteratur: inq̄tū lumen de novo de pō eius educit: illa ēt alteratio q̄ corpa celestia alterant ab itelligētijs motricib⁹ per h ꝙ educūt de potentia ipsoruꝫ virtutes: p quas mouētur: est alteratio sublimior: et maxie iter alteratiōes corpuꝫ a nulli alteratiōe recedēs: nec est incōueniēs talē alterationē pcedere motū localē. ¶ Ad 5ᵐ dōꝫ: ꝙ corpa supiora nō alterāt ista iferiora per influentiā luminis tm̄: sed etiā p motū et per influētias imissas a suis formis substātialib⁹ cum radijs luminosis: per quam influentiam causat luna mirabiles estus oceani: h est fluxuꝫ eius et refluxuꝫ. ¶ Quia aūt argumēta ad partem secūdam concludūt ꝙ etiā possunt sup liberum arbitrium soluenda sunt.

Ad 3ᵐ
Scḋus ista phō pposiōi q̄ sūt actiua et passiua ad invicē cōicāt i eodē textu. 87.
Ad 4ᵐ
Ad 5ᵐ

Ad pᵐ in 9riū qꝛ p bāt 9 liberū arbi.
Quid fatum.
Quid prudentia.
Ad 2ᵐ

Ad primum ergo dōm: ꝙ Boe. ibi vocat fatū ordinē in rebus mobilibus ad divinam pvidentiā relatum: vnde fatum est explicatio divine pvidētie in effectu. Unde Boe. eodē li. et eodē cap. pvidētia est divina ratio in summo oīum principe 9stituta: et postea dicit paucis interpositis: ꝙ adunatio temporalis ordinis digesta atqꝫ explicata tēporibus fatū vocat: et parū post ordo fatalis ex prouidētie simplicitate pcedit. ¶ Ad 2ᵐ dōm: qꝛ apud cōiunctionē Jouis et Saturni sunt depopulate terre per bella: nō qꝛ hoies non potuerint resistere influentie illius cōstellationis ad dissentionē inclinātis. Sed qꝛ noluerūt: qꝛ sicut dicit ptholemus in almage. Sapiēs homo dominabit astris: q̄uis autem coniunctio Jouis et Saturni non possit voluntatem cogere: tamen pp cōtrarias ifluentias Jouis et Saturni: eo ꝙ Saturn⁹ hēt influētiam melancholicā et malam: Jupiter aūt imittit valde bonam ifluentiam: potest ad rixam et discordiam homines iclinare: cui tn̄ inclinationi homines per libertateꝫ arbitrij possunt resistere et satis facilr cum adiutorio gratie dei. ¶ Ad 3ᵐ dicunt qdaꝫ ꝙ illa cometa nec naturaliter generatur: nec etiā est vna de stellis ifirmamēto positis: vñ nec eius significatio est naturalis: vnde Dama. li. 2. capi. 6. dicit ꝙ comete nō sunt ex hijs que a principio genita sunt astra: sed divina iussiōe fm ipsum tēpus 9stituūtur et rursus dissoluūtur.

Ad 3ᵐ
Uide h 3 cometis opiones diversas.

Alijs autem qui magis sequunt viam phicaꝫ: videtur ꝙ stella comata sit ipressio sicca et calida generata in supiori pte aeris pꝑe igneꝫ: ex vapore calido et sicco et globus istius vaporis adunatus apparet corpus stelle. partes aūt illius vaporis discōtinuate circa illum globū et in longū protēse in suis extremitatib⁹ illi globo cōiuncte sunt q̄si. eius come et fm hāc opionem significat: et causat non per se: sed per accidens mortalitateꝫ prouenientem ex ifirmitatibus calidis et siccis: qꝛ vehemēs et distēperata siccitas consueta est preuenire: et cōcomitari comete generationem: et qꝛ vt plurimum divites nutriunt calidis et siccis: Ideo illo tēpore multi divites moriunt inter quos mors regum et principū est magis notabilis et ita videt: ꝙ fm quācūqꝫ opionē istarum nullum penitus dominiū hēt super liberum arbitrium. ¶ Questio. VI.

Magis phica vide. pᵒ metheoroꝝ Capῖo 2ᵒ et 3ᵒ

Cur comete significāt mortē regū et pncipuꝫ.

Qō. VI.

Ar. pᵒ

SExto queritur vtrum celum sit a nobis visibile in parte nō stellata. Et videtur ꝙ nō. Auicē. 6. natural. li. 3. capi. 1. dicit ꝙ corpus simplr translucens: no est visibile vllo modo. Sꝫ celū in parte nō stellata est corpus simpliciter trāslucens: qꝛ mediātibus stellis planetarum vident stelle fixe. Ergo celum nō est a nobis vllo modo visibile in parte non stellata. ¶ Item Auicē. eodem li. capi. 3. dicit ꝙ visibile ex sua eēntia phibet videri illud qđ est post ipsum. Sed pars celi nō stellata: nō phibet videri illud qđ est post ipsū: ergo nō est visibilis vllo modo. ¶ Itē spa octaua nō magis recipit lumē solis de die: q̄ꝫ de nocte: sol. n. existēs in hemispio cōtra positō nostro hemispio: nō magis distat a medietate octaue spe que est sup nr̄m hemispium: q̄ꝫ existēs in oriēte distet a parte octaue spe: que est in occidente. Ergo si ptem celi nō stellataꝫ viderem⁹ de die equaliter viderem⁹ de nocte. Cum ergo illud qđ vulgus dicit celum esse non appeat nobis equalr de nocte: sicut de die vt docet expentia: videt ꝙ fꝫ rei veritatē illud nō est celū: qđ vulgus dicit se videre. ¶ Itē q̄uis ignis sit nāe lūinose: tn̄ pp sui subtilitatem a nobis sua spa non videtur. Sꝫ corpa celestia subtiliora sunt quocūqꝫ elemento. Ergo nulla pars non stellata a nobis videtur.

Contra Galaxia est ex ptib⁹ primi orbis: sicut dicit phs. 2. meteu. fꝫ trāslatiōem antiq̄ꝫ. Sꝫ in Galaxia sunt multe ptes nō stellate. Ergo a nobis videt aliq̄ pars celi nō stellata. ¶ Itē nō tantū vı́ a nobis luna: in parte in qua agregatū est lumē sed etiaꝫ in pte alia Ergo a simili pōt a nobis videri queliꝫ pars orbis: q̄uis in ea nō sit aggregatū lumē. ¶ Item de die videt a nobis aer pp receptionē luminis in eo: aliter. n. si visui nr̄o de die nō obijceret aliquod corpus soliduꝫ: ita videt nobis ꝙ essemus in tenebris sicut de nocte. Ergo a simili pars orbis nō stellata videri potest a nobis pp receptionem luminis in ea. Sicut. n. illuminatur aer a sole: ita illuminantur omnes partes orbis.

In oppᵐ instatur capi. 3ᵒ

Ad istam questiōeꝫ dixit Guil. de conchis in libro ad ducē normānorū de naturalib⁹ qōibus: sicut supra lunam: neqꝫ tu: neqꝫ alius pter stellas vidit aliqd: visualis radius cuꝫ ad supiora dirigit: nec est ibi obstaculū quo repcutiat: deficit deficiēdoqꝫ spissat: cū aūt trāsit p oculū in quo est albuineus humor: et cristallinus cū experit: nec alius color sibi occurrit: talē sibi. i. aquꝫ

Rñ

Radi⁹ visualis qd

⁊ crystallinuꝫ sibi ꝯfugit: radium autem visualem: vt pꝫ ante in eodem li. dicit esse corpus ꝙ naturali agilitate in eodeꝫ fere momēto modo est in oriente mō in occidēte.

Contra opionē.

Sed hanc opinionem multa sequūtur improbabilia vnum est ꝙ videmus extra mittentes nō intus suscipiētes: aliud est ꝙ vnū corpus transiret p alia sine diuisione eius naturalr. Si auteꝫ velit dicere: ꝙ illi radij reflectant super occulū: ⁊ ipm̄ videāt ħ improbabile est cum illud qđ iudicam⁹ nos videre taꝫ longe distare a nobis: ⁊ tante magnitudis nobis videat. Si a ūt intēdit radium visualem nihil videre nisi illud qđ sibi ꝯfingit in loco vbi deficit ⁊ spissat: ħ est etiā improbabile: ꝗ̄uis etiā imaginatio cōfingere possit in se imagines rerum absentium. Hoc tñ facere pticularem sensum non ꝯceditur: ꝗ̄uis ex causis alijs supius in ħ scđo positis appareat aliquē esse p̄sens: qđ nō est presens: ⁊ aliqđ esse alterius coloris quā sit. ¶ Alij dicunt ad questionem: ꝙ sicut nō videmus aerem purū: nec ignem purum pp caliditateꝫ eoruꝫ: sic nō videmus aliqđ de tota essentia gnita nisi stellas: q: q̄nto corpa sunt superiora: tanto sunt nobiliora: ⁊ q̄nto nobiliora: tāto rariora: illud ergo qđ videmus est qđdaꝫ cōfusum resultans: qm̄ ad apparētiam visus nostri ex aere ⁊ igne ⁊ celo. Sicut si accipem⁹ plura corpa: quoꝝ quodlꝫ esset ita tenue: ꝙ neutrū illorum per se sufficeret ad terminādū visuꝫ nr̄m a remotis: ⁊ plura simul sufficerēt si ordinarent: ita ꝙ vnū esset ante aliud magna distātia inter ea existe: visus a remotis aspiciens iudicaret esse vnū visibile: q: nō apprehēderet distinctionem inter illa: ⁊ apperet sibi qđdam ꝯfusum ex illis: ⁊ ħ manifestaret: si visui a remotis obijcerent multi parietes vitrei: vnus ante aliū diuersimode lumē pticipātes.

3ᵃ op. quā pbabilr sustētat doctor infra.

Cōtra hāc opi.

Sed siue videamus fꝫ qđ dicit ista opinio siue nō: quedā falsa supponunt in ea. Sol. n. nobilior est inter planetas: ⁊ tñ supra ipm̄ sunt mars Jupiter ⁊ Saturn⁹. Non est ergo verū ꝙ q̄nto corpa sunt supiora: tāto sint nobiliora ꝗ̄uis ita se hēant corpora elemētaria inter se: ⁊ celū etiā nobilius est elemētis.

Quanto supiora i celis tāto pfectiora in orbib⁹ minime.

¶ Preterea cū pars celi stellata: non sit minoris nobilitatis etiā circūscripto lumie: qđ recipit a sole q̄ꝫ pars nō stellata: ⁊ tñ certū est ꝙ densior est: vnde etiā abūdantius a sole recipit lumē ⁊ retinet: nō est verū in partib⁹ essentie gnte: ꝙ q̄nto sunt nobiliores tāto sunt rariores. Subtilitas. n. corpoꝝ celestiū nō attēdit penes maiorem ⁊ minorē raritatē sicut subtilitas elemētoꝝ: q̄ꝫuis subtilissimū inter ea. s. celū empyreū credit rarissimū: eo ꝙ talis dispō ꝯpetit loco corpoꝝ beatoꝝ. Sed attēdit penes hēre maiorē ⁊ minoreꝫ virtutem: que in aliqua parte densiori est maior: q̄ꝫ in alia magis rara: ⁊ ad similitudinem istius modi subtilitatis dicimus ꝙ aurū est subtili⁹ plūbo: ⁊ cū tñ plūbum sit rarius: ⁊ corpa beatoꝝ erūt igne subtiliora: nec tamen erunt ita rara.

3ᵃ op. quā ēt sustentat doc.

In celo colori sile

¶ Alij dicunt: ꝙ illud quod iudicat homo se videre in parte celi nō stellata est aliquid simile colori existens in parte celi nō stellata: vel in celo crystallino: qđ qdē causatur: ex naturali luce ipsius celi: ⁊ luminis: ꝙ recepit a sole ⁊ stellis: pars. n. illa nō est tante densitatis ꝙ in ea possit aggregari lumē sicut aggregat i pte stellata: pp quā aggregationē nō possumus videre in pte stellata illđ simile colori ꝙ videm⁹. in pte octaue spere nō stellata vel in celo crystallino. Un de Auicē. 6. naturaliū. li. 3. capi. 3. dicit ħ qđ dicit ꝙ sol ⁊ stelle hñt colores: ⁊ ꝙ lux obtegit colores eoruꝫ videtur esse verū: q: aliqua hñt in se ipsis colorē: que cū refulgēt augmētat in ipsis fulgor: ita ꝙ supat visum: ⁊ non sentit color. Illa etiam ps celi: inqua videm⁹ illud simile colori nō est tante raritatis: sicut purus aer vel purus ignis. vnde magis potest esse aliqualis aggregatio lūinis in ea: q̄ꝫ in puro aere: vel puro igne: ⁊ ideo pars celi non stellata: vel ipm̄ celum crystallinū magis pōt termiare visus: q̄ꝫ purus aer vel purus ignis. ¶ Qui vult tenere hāc opinionem pōt facilr rńdere ad argumenta in oppositum.

Ad ħᵐ Ad argᵃ pncipaᵃ sustinēdo 3ᵃᵐ opi.

Ad primum. cum dicitur ꝙ corpus trāslucēs nō est visibile vllo modo: dico ꝙ ħ verum est: qñ est tanta trāslucentia ꝙ rem que est post ipsum nō p̄hibet videri: nec facit ipsam minus clare videri: qđ dico pp vitrū crystalluꝫ ⁊ similia: ⁊ si non prohibeant rem que est post ipsa videri itamen faciūt ipsaꝫ minus clare videri: nisi quādoqꝫ per actionis mōstrum pp factionē radiorum res apparet maior: que videt mediāte crystallo: purus vero aer: ⁊ ignis purus: ⁊ spe septeꝫ planetarum: excepta pte stellata: sunt corpora ita trāslucētia ꝙ in nullo diminuāt claritatē visiōis: ⁊ de talibus corporibus trāslucētibus verbū Auicē. intelligēdum est. Octaua aūt spa in parte nō stellata vel ipsum celum crystallinū: nō ita trāslucēs: nec tante sunt raritatis: ⁊ ideo aliquo modo possunt termiare visum ad similitudinē qua crystallus clarissima ⁊ lucidissimū ⁊ vitrū visum terminat.

Ad 2ᵐ

¶ Ad 2ᵐ cum dicit: ꝙ illud qđ est visibile ex sua essentia p̄hibꝫ videri illud qđ est post ipꝫ: potest dici ꝙ ibi vocat p̄habile videri put extendit ad diminuere claritatem visionis. ¶ Uel dic ꝙ vocat visible ex sua essentia lucem aggregatā que non indiget alio lumine: ad ħ ꝙ videatur: ħ etiā qđ dicit ꝙ pars celi nō stellata non p̄hibet videri illud qđ est post ipsum: ꝗ̄uis ħ certū sit de speris planetaꝝ: tñ de spa octaua: ⁊ celo crystallino incertū est. Ego enim credo ꝙ si celum empyreū esset terminatiuū nostri visus q̄ꝫtum est ex parte sua: ꝙ p̄hiberet videri a nobis pp̄ter octauam spam: vel celum crystallinuꝫ vel si totam nō p̄hiberent: taꝫ minus clare pp ipsa videretur.

Ad 3ᵐ 2ᵃ rō qr celū magis vr de die q̄ de nocte.

¶ Ad 3ᵐ dōm: ꝙ ratio quare celū minus clare videtur a nobis de nocte q̄ꝫ de die duplex est. vna est p̄pter aereꝫ qui nō est illuminatus de nocte sicut de die: ꝗ̄uis enim lumen non sit necessariū ex parte medij: ad ħ ꝙ illud qđ est coloratum in actu videatur tamen bene est necessariū: ad ħ ꝙ clarius videatur. Efficacius. n. multiplicat color suā similitudinē per mediuꝫ illuminatū: ꝙ nō illuminatum ceteris partibus: aer eniꝫ per lumē efficitur magis trāslucēs. Alia ratio est quia de nocte videm⁹ stellas: que sunt. q. improportionālr magis visibiles: quā pars nō stellata: illud aūt ꝙ parum est visibile iuxta illud qđ est multū visibile minus videt.

Ad 4ᵐ.

¶ Ad 4ᵐ dōꝫ: ꝙ ꝗ̄uis celum crystallinū ⁊ spa octaua sint corpa subtiliora q̄ꝫ purus ignis ⁊ purus aer ex ħ tñ nō seqt ꝙ sint rariora. Ut. n. dictū est in corpe qđis coꝝ subtilitas nō attendit penes raritateꝫ: cum dicitur in Job. de celis. 37. capi. ꝙ solidissimi quasi ere fundati sunt.

Ad argᵃ in ꝯtrū sustinendo 2ᵃᵐ opi.

Qui vult tenere opioem scđam potest dicere ad ħᵐ ad partem scđam: ꝙ ꝗ̄uis in Galaxia sint multe partes nō stellate: tñ ē ibi maior aggregatio luminis q̄ꝫ in alijs partibus nō stellatis: tñ q: celum dēsius est i illa parte: tñ q: sunt ibi multe stelle multū sibi p̄pinqua ita vt abūdātius possit partē mediā illuminare: aliq tñ Galaxiā pununt in igne.

Ad ħᵐ Galaxiā cēt i igne.

Ad 2ᵐ.

¶ Ad scđuꝫ dōm ꝙ ꝗ̄uis illa pars lune: in qua apparet macula non sit ita disposita ad ħ ꝙ illuminet sicut alie ptes lune eo ꝙ creditur in illa pte esse minus dense ⁊ magis appropinquās ad dispositionē corporis trāslucentis: tñ densior est q̄ꝫtuꝫ ptes orbis nō stellate ⁊ ideo magis visibilis. ¶ Aliq tñ dicunt: ꝙ in illa parte nō videtur luna ꝗ̄uis per visum apprehendat: eo modo quo per carētiā lumis visus tenebras apprehēdit. Dicit. n. phs. 2. de anima ꝙ manifestuꝫ est: qm̄ nō est vnū visu sentire ⁊ videre: ⁊ naqꝫ cum non videmus visu discernimus ⁊ tenebras ⁊ lumen sed non similiter: ga fm Cōmentato. ibidem per visum iudicamus lucem per se: ⁊ obscuritatem fm ꝙ est priuatio lucis.

C. 2. 138.

C. 138.

Ad 3ᵐ.

¶ Ad 3ᵐ dōm: ꝙ si de die aer esset purissimus ⁊ eēt oculus in tali dispositione ꝙ nihil penitus sibi obijceretur nisi aer nō iudicaret se esse in lumie. Sed in tenebris

Et signum ad hoc est: si enim de nocte non existentibus in aere vaporibus densis ponas lumen in aliquo loco & dirigas aspectũ numeri nõ ad ipsum luminare nec ad corpus solidum in quo recipiatur eius lumen: sed tantũ ad aerem medium nõ iudicabis ipsum esse illuminatũ: cũ tamẽ deriuatum sit lumen a luminari ad corpus solidũ per aerem mediũ.

Crystalli spẽs diuerse.
Crystalli ꝑductio ex aqua q̃liter fit.

Circa litteram crystallinus enim lapis cui magis ẽ firmitas & perspicuitas de aquis factus est. Quod nõ est intelligendum de omni specie crystalli: quia est quedã crystalli species generati in terra multum calida: alia est species crystalli que fit ex aqua cõgelata: supra quã tãtũ postea inualescit frigus vt corrũpatur in illa materia forma substãtialis aque & in aliã materiã transmutetur. Glaciali soliditate: potest dici ꝙ aque que super celos sunt cõparantur glaciali soliditati: nõ ꝑpter grauitatẽ sed ꝑpter cõtinuitatẽ & stabilitatẽ quia nec fluunt nec deorsum descendunt. Cõgregentur aque in locũ vnũ & appareat arida Nota hoc ad imaginandum figuram mũdi: ꝙ terra est rotũda. & ambitur sphera aque preter quartã eius: cuius maior est dimensio ab extremitate eius versus orientẽ vsq̃ ad extremitatẽ eiꝰ versus occidẽtẽ quã dimẽsio que est ab extremitate versus aquilonẽ ad extremitatẽ eius versus austrũ: & hec pars discooperta est ꝑpter habitationem hominũ & sic deus ordinauit virtutẽ & ꝑportionem corporũ celestium: vt per suã influentiã: terrã & aquã teneant in dispositione predicta: nõ tamẽ punctualiter: quia aliquando acquirit mare super terrã ex parte vna: & terra super mare ex parte alia: terra autem & mare vndiq̃ circũdãtur sphera aeris: & sphera aeris sphera ignis. Et sphera ignis sphera lune: & sphera lune sphera mercurij. Et sphera mercurij sphera veneris. Et sphera veneris sphera solis: & sphera solis: sphera martis. Et sphera martis: sphera iouis. Et sphera iouis: sphera saturni: & quelibet istarũ septẽ spherarũ nõ habet nisi vnã stellam. Sphera autẽ saturni circũdatur ab octaua sphera in qua sunt stelle multe: vnde plus cõfert ad vitã istorũ inferiorũ q̃ orbes planetarũ. Unde phs. 2. celi & mũdi. orbis primus est principium & virtus & causa in vita omnis viui: plusq̃ reliqui orbes valde: quapropter fit ꝙ orbis primus comprehendit corpora multa: & omnis orbis ex reliquis orbibꝰ comprehẽdit stellam vnã: & illa octaua sphera que dicitur primus orbis nobis sensibilis ambitur celo crystallino: & celum crystallinũ celo empyreo: vltra qđ nulla penitus est creatura neq̃ plenum: neq̃ vacuũ: & sic ista machina mũdialis cõputando quatuor spheras elementorũ & celum empyreũ & crystallinũ constat ex. 14. spheris. nec est inter spherã & spheram aliquod vacuum. Sunt insigna. s. naturalium euẽtuũ: & tempora. s. indistinctiones quattuor temporũ. s. veris estatis autũni & hyemis. Et dies. i. distinctiones dierũ & noctiũ & annos. i. distinctiones annorum.

Uid. hoc ꝑ fig. mũdi vide idẽ sere. 2. ce. C. ꝑ. 30.
Propter qđ terra discooperta: & cᵒ cã
C. cõ. 68.
Mũdialẽ machinã ex. 14. speris cõstare.

Di. XV. ¶ De opere quinte diei quando creauit deus ex aquis volatilia & natatilia. Di. XV.

Dixit etiam deus ꝑducãt aque reptile anime viuentis & volatile super terram &c. Opus quinte diei est formatio piscium & auium: quibus duo elemẽta ornantur: & de eadem materia. i. de aquis pisces & aues creauit: volatilia leuãs in aera: & natatilia remittens gurgiti.

¶ De opere sexte diei quãdo creata sunt animalia & reptilia terre.

Sequitur. dixit deus producat terra animam viuentẽ: iumẽta & reptilia & bestias terre sm̃ spẽs suas &c. Sexte diei opus describitur cum terra suis animalibus ornari dicitur.

¶ Utrum post peccatũ venenosa animalia noxia facta fuerint: an propter peccatum nocere ceperint prius facta innoxia.

Queri solet de venenosis & perniciosis animãtibus: vtrum post peccatum hominis ad vindictã creata sint: an potius creata innoxia peccatoribꝰ nocere ceperint? Sane dici potest ꝙ creata nihil homini nocuissent si non peccasset. Puniendorum nãq̃ vitiorũ & terrendorum: vel probandevel perficiende & perfruende virtutis causa nocere ceperunt. Fuerunt ergo creata innoxia: sed propter peccatum facta sunt noxia.

¶ Utrũ minuta animala tunc creata fuerint.

De quibusdam etiã minutis animantibus questio est. Utrum in primis conditionibꝰ creata sint: an ex rebus corruptis postea orta sint? Pleraq̃ enim de humidorum corporũ vitijs vel exhalationibus terre siue de cadaueribus gignuntur. Quedam etiam de corruptione lignorum & herbarũ & fructuum: & deus auctor omnium est. Potest autem dici ꝙ ea que de corporibus animaliũ maxime mortuorũ nascuntur: cum animalibus creata nõ fuerint: nisi potentialiter & materialiter. Ea vero que ex terra: vel ex aquis nascuntur: vel ex eis que terra germinante orta sunt: tunc creata fuisse nõ incongrue dici potest.

¶ Quare post omnia factus est homo.

Omnibus autẽ creatis atq̃ dispositis nouissime factus est homo tanq̃ dominꝰ & possessor: qui & omnibus preferẽdus erat vnde sequitur. Uidit deus ꝙ esset bonũ: & ait. Faciamꝰ hominem ad imaginẽ &c. Sed anteq̃ de hominis creatione tractemus: qđ supra breuiter tetigimus plenius versantes clarius faciamꝰ. In hac enim rerum distinctione catholici tractatores dissentire vt supra diximus inueniuntur. Alijs dicentibus res creatas atq̃ distinctas sm̃ species suas per interualla sex dierũ. Quorũ sententie quia littera Gen. magis inseruire videtur atq̃ catholica ecclesia magis approbat: ideo hactenꝰ studiose docuimꝰ quomodo ex illa commune materia prius informiter facta postea corporalium rerũ genera per sex dierũ volumina distinctim sint. Alijs autem videtur ꝙ non per interualla temporum facta sint: sed simul ita formata ad esse ꝑdierunt. Qđ Augu. super Gen. pluribus modis

nititur ostendere: dicens elemēta quattuor ita formata sicut modo apparent ab initio extitisse: et celum syderibus ornatum fuisse. Quedaz vero non formaliter sed materialiter tūc facta fuisse. Que post per temporis accessum formaliter distīcta sunt: vt herbe arbores et forte animalia. Omnia ergo in ipso temporis initio facta esse dicunt: sed quedaz formaliter et ꝓm species quas habere cernimus vt maiores mundi partes: quedam vero materialiter tantum. Sed vt dicit moyses loquens rudi et carnali populo locutionis modum temperauit de deo loquens a simili hominis qui per moras temporum opera sua perficit: cū ipse simul sua opera fecerit. Unde Aug. Ideo inquit Moyses diuisim refert deum illa opera fecisse: quia nō potuit simul ab homīe dici qđ a deo simul potuit fieri. Itē potuit diuidere scriptura loquēdi temporibus: qđ deus operandi temporibus non diuisit. Illi qui his auctoritatibus et alijs huiusmodi inherentes dicunt quattuor elemēta atq; celi luminaria ita formata sil' esse et habuisse: illos sex dies quos scriptura ꝯmemorat sex rez genera. i. distinctiōes appellant: que sil' facte sunt: partim formalr: partiz causaliter.

¶ Quomodo intelligendum sit deuz requieuisse ab omni opere suo.

Iam de septime diei requie aliqd nos eloqui oportet. Scriptuz est: quia compleuit de⁹ die septimo opus suuz: et requieuit die septimo ab vniuerso opere qđ patrarat. Requieuisse dicitur deus die septimo non quasi operādo lassus: sʒ ab vniuerso opere requieuit: quia nouaz creaturam facere cessauit. Requiescere enim cessare dicitur. Unde in Apo. dicitur. Nō habebant requiē dicentia: Sanctus: sanctus: sanctus: idest dicere non cessabant. Requieuisse ergo deus dicitur: quia cessauit a faciendis generibus creature: quia vltra noua nō condidit Usq; nunc tamen vt veritas in euangelio ait: operatur pater cum filio. s. administrationem eorūdem generuz que tūc instituta sunt. Creatoris enim virtus causa subsistēdi est omni creature. Qđ ergo dicitur. Pater meus vsq; modo operatur: et ego operor: illud vniuerse creature continuam āministrationē ostendit. Die ergo septimo requieuit vt nouam creaturaz vlterius non faceret: cuius materia vel similitudo nō precesserit: sed vsq; nūc operat᷑: vt qđ cōdidit cōtinere et gubernare nō cesset.

¶ Qualiter accipiendum sit quod dicitur: deus complesse opus suum septimo die: cum tunc requieuit ab omni opere suo.

Sed queritur quomodo septio die dicatur de⁹ complesse opus suum: cum ab omni opere illo die requieuerit: nec aliquod genus nouuz rerū fecerit? Alia translatio habʒ. Consumauit deus die sexto opera sua que nihil questionis affert: quia māifesta sunt que in eo facta sunt: et omniuʒ consumatio eo die perfecta est: sicut scriptura ostendit cum ait. Uidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Omnia quidē naturaliter bona erant: nihilq; in sui natura vitij habentia: et sunt bona que condidit deus etiam singula. Simul vero vniuersa valde bona: quia ex omnibus consistit vniuersitatis am mirabilis pulchritudo: in qua etiā illud quod malum dicitur: bene ordinatuʒ et loco suo positum eminentius cōmēdat bona: vt magis placeant et laudabiliora sint dum cōparantur malis. Sexto ergo die facta est operuʒ consumatio. Ideo premissa oritur questio quomodo dicatur deus die septimo opus suum complesse: qđ hebraica veritas habet: in quo tamen nihil nouū creasse dicitur: nisi forte dicatur die septimo compleuisse opus suum: quia ipsum benedixit et sāctificauit: sicut subijcit scriptura. Benedixit diei septimo et sanctificauit illuʒ. Opus enim est bn̄dictio et sanctificatio sicut Salomō aliqđ operis fecit cū templuʒ dedicauit.

¶ Que sit bn̄dictio et santificatio septime diei.

Illum autem diem sanctificasse et benedixisse dicitur: quia mystica pre ceteris bn̄dictiōe et sanctificatione euʒ donauit. Unde in lege dicitur Memento sanctificare diez sabbati. Et inde est ꝙ numerando dies: vsq; ad septimuʒ procedimus et dicimus septem esse dies quoruʒ repetitione omne tempus agitur: nō quin alius sit ab illis dies octau⁹ et nonus: et sic de ceteris. Sed quia in sex diebus reruʒ genera distincta sunt: et in septimo licet nō fuerit nouuz genus rerum institutuz: fuit tamen in eo quasi quidā nouus status sanctificationis operuʒ et requietionis opificis. Potest etiam sic exponi illud. Compleuit deus die septimo opus suū. i. ꝯpletuʒ et ꝯsumatum vidit.

Dist. XV. Di. XV.

Dixit etiam deus producāt aque etc. Supius determinauit magister de opere ꝑme diei secūde tertie et quarte. ¶ Hic determinat de opere diei quinte: et illa pars manet indiuisa. ¶ Tunc sequitur illa pars que diuisa fuit superius. que ibi incipit. [Sequitur dixit deus.] in qua determinat de opere sexte diei: et diuiditur in partes duas. ¶ Primo ponit operationis sexte diei descriptionē. ¶ Secūdo conuertit se ad determinandum incidentez questionē. ibi. [Sed anteꝗ̄ de hominis creatione.] ¶ Prima in duas. ¶ Primo ꝓcedit simpliciter narrando. ¶ Secūdo q̄ōnes mouendo et soluendo. ibi. [Queri solet.] ¶ Et ista in duas: ꝓm duas questiōes q̄s mouet. secūda ibi. [De quibusdam etiam.] ¶ Tunc sequitur illa pars. que ibi incipit. [Sed ante quā.] In qua determinat

Pria sb/diui. i. 2.

Pria p̄n/cipalis in duas.

Scḋa pn cipalis in duas. terminat dubitationē incidentē. Et diuiditur in duas.
℄ Primo determinat eā ẜm opinionē ppriā. ℄ Se-
cundo ẜm opinionē alienā. ibi. [Alijs aūt vī.] ℄ Tunc
seqtur illa pars que diuisa fuit superius. In qua determi
nat de requie diei. vij. que ibi īcipit. [Iā de septime diei]
Alia ps pncipal in tres. Et diuiditur in partes tres. ℄ Primo docet quomodo
debeat intelligi deū requieuisse. ℄ Secundo quomodo
debeat intelligi deū die septimo opus suū compleuisse.
ibi. [Sed queritur.] ℄ Tertio quomodo debeat intelli-
A.l.diē. gi ẜm illum sanctificasse. [Illum autē diē.]

Circa hanc
distī. querūtur qnqꝫ. Pri
mo de animalib⁹ quantū
ad corp⁹. ℄ Secūdo quātū ad animā. ℄ Ter-
tio a cōparatione anime ad cōpositū. ℄ Quar
to de animalib⁹ quantum ad tēpus pductiōis
eorū. ℄ Quinto de requie ꝛ sanctificatiōe diei septime.
℄ Circa pmū querūtur duo. ℄ Primo vtrū corpora
animaliū ita sint composita ex quatuor elemētis: ꝙ vere
ibi maneāt essentie formarū elementarium incomplete.
℄ Secūdo vtrū in corporibus animaliū elemēta acti-
Qō.1. ua pdominenꝭ passiuis. ℄ Questio. I.

Ar.pᵒ # Rimo ostendo
ꝙ ī corporib⁹
animaliū non
manēt essentie formarū elemētariū nec comple
T.c.86. te nec incōplete: quia ẜm phm. 1. de generatiōe.
quelibet pars mixti est mixta. Sed duo corpora siue cō-
pleta siue incōpleta nō possunt naturaliꝭ simul esse: ergo
si esset mixtio ita nō remanerēt ibi elemēta ẜm essentias
Secūdo suas: quelibet pars mixti nō posset mixta esse. ℄ Item
ita sunt cōposita corpora animaliū ex elemētis sicut me-
dij colores ex extremis. Sed in medio colore nō sūt me-
dij colores ẜm eēntias suas nec cōpletas nec incomple-
tas: quia ita simplex qualitas est medi⁹ color: sicut extre-
mus: ergo siliꝭ in corporib⁹ aīaliū nō manēt forme elemē
tares ẜm essentias suas: nec cōpletas nec incompletas.
Tertio. ℄ Itē corpora animaliū nāliter generantur. Sed ignis
de spera sua ad inferiora nāliter nō descendit. ergo in cor
poribus animaliū nō est essentia ignis neqꝫ cōpleta neqꝫ
Quarto. incōpleta. ℄ Itē caliditas ignea adurit: caliditas que ē
in corporib⁹ animaliū naturaliꝭ digerit: ergo caliditas q̄
est in corporib⁹ animaliū nō est ignea.

In opᵐ T.2.90. # Contra
phs in fine primi de generatiōe. mixtio est
miscibiliū alteratoꝝ vnio. ergo videtur ꝙ
in mixtione elemēta alterantur ꝛ vniunꝭ: ꝛ sic in mixto
T.2.37. remanēt ẜm suas essentias incōpletas. ℄ Itē phs. 2. celi
ꝛ mūdi. loquēs de animalib⁹ dicit: ꝙ ipsa generanꝭ ex re
bus cōtrarijs diuersoꝝ locoꝝ: ꝛ nō est aliqua pars ani-
lis in loco suo: quapropter fit: ꝙ animal veterascit ꝛ fini
tur velociter. Hec aūt vera nō essent nisi elemēta ẜm su
as eēntias incōpletas remanerēt in mixto. ℄ Itē Aui.
Cōplō quid ẜm Auicē. lib. 4. de animalib⁹. cap. de ꝯplexione in vii. Complexio
est res accidēs ex cōtrariaꝝ qualitatū operatione in par
ticulis minimis: ꝛ diuidētibus se adinuicē ꝛ tunc in eis
accidit vna qualitas que dicitꝭ cōplexio. Sed ille qualita
tes nō separanꝭ a substātialib⁹ formis: ergo in corporibus
animaliū: cū sint cōplexionata sunt essentie elemētorū
incōplete: in qbus radicanꝭ ille cōtrarie qualitates: que
Aū me- dietatē libri. sunt caliditas: frigiditas: humiditas: ꝛ siccitas. ℄ Item
phs lib. de sensu ꝛ sensato. vltra ꝙ color sit in extremita-
te perspicui terminati. ergo omne corpus coloratum est
cōpositū ex corpore perspicuo ꝛ opaco: ꝙ terminatio p-
spicui est per opacum.

Ad qōnē nō ē ne- cessitatē ppriam pᵃ opi. q̄ pbabiliꝭ sustētat. # Ad istā qōnem
dicūt quidā ꝙ in corpo-
ribus animaliū sunt for-
me substātiales elementoꝝ ẜm suas essentias incōpletas
ꝛ hec opinio multas auctes habet pro se: quarū aliqūe sūt
in opponēdo allegate. Dicit etiā Damas. lib. 3. cap. 16. ꝙ
necesse est dic hominē ex qnqꝫ ad minus compositū esse
naturis. s. quatuor elemētis ꝛ anima. Phs etiā. 2. de ge T.2.49.
neratione. pbat oīa corpora mixta esse cōposita ex qua-
tuor elemētis. Dico. n. sic. Omnia mixta corpora quecū-
qꝫ circa mediū locū sunt: sunt ex omnib⁹ composita sim-
plicib⁹: terra quidē inest omnib⁹: quia vnūquodqꝫ ma-
xime est ꝛ multū in pprio loco: aqua autē inest: qꝛ oꝫ ter
minari cōpositū. Sola autē est simplicium bene termina-
bile aqua. Amplius ꝛ terra sine humido nō pōt cōmora-
ri. Sed hoc est ꝙ cōtinet terrā. s. si auferatur ex ipsa oīo hu A.l.s.n.
midū decidit vndiqꝫ terra. s. in pulueres. igiꝭ ꝛ aqua p-
pter has inest causas: ꝛ postea statī pbat: ꝙ insunt ignis
ꝛ aer: ꝛ postea ꝯcludēdo dicit ꝙ in omni composito sim
plicia inerūt. Cōmen. etiā super. 12. meta. dicit: ꝙ mate- Com. ii
ria pma habet habilitates ad recipiendū primas cōtra-
rietates. s. formas quatuor elemētoꝝ. Secūdo vero habz
potētias cōsimiliū partium mediantib⁹ formis quatuor
elemētorū: ꝛ ille potentie diuersanꝭ ẜm mixtiones diuer
sorū quatuor elemētorū: ꝛ ratiōe hui⁹ diuersantur forme gene
rabiliū. ℄ Preterea ad hoc est ratio. In animalib⁹ enim
est principiū corruptionis intrinsecū. Unde ẜm doctri-
nam medicoꝝ calidū naturale: qđ fundatur in humido
radicali cōtinue depascit ipsum humidū: ꝛ ipso humido
radicali cōsumpto destruiꝭ calidū ꝙ in ipo radicabatur:
et sic causatur mors. s. per destructionē naturalis humi- Cā mor- tis.
di: ꝛ naturalis calidi: vnde corpora mortuoꝝ efficiuntur
frigida ꝛ sicca. Si autē in corporib⁹ mortuoꝝ non essent
forme elemētorū ẜm suas essentias incōpletas videꝭ ratio
ꝙ in eis nō esset principiū actiuū corruptionis intrinse-
cū. ℄ Preterea ẜm phm. 2. de generatione. ex eisdē nu T.c.50.
triuntur oīa ex qbus sunt. nos autē videmus: ꝙ ad nu-
trimentū plante ministratur aqua ꝛ terra: ergo videtur
ꝙ incōpleta forma terre ꝛ aque in plāta sunt: ꝛ pari rōe
in corporib⁹ animaliū: ꝛ si ibi est forma terre ꝛ forma aq
ibi est forma aeris ꝛ ignis: ꝛ sic videtur arguere phs scḋo
de generatiōe. ℄ Alij dicūt ꝙ forme elemētares ẜm suas 2ᵃ opi.
essentias nullo modo sunt ī mixto: quia cū quelibꝫ pars T.2.49.
mixti sit mixta: ẜm phm. pmo de generatione. oporteret T.cō.86.
ꝙ ille forme essent simul in qualibet parte māe corporis
animalis. Cū ergo forma aque maiores reqrat dimēsio-
nes ī mā sua q̄ꝫ forma terre: ꝛ forma aeris q̄ꝫ forma aque:
ꝛ forma ignis q̄ꝫ forma aeris. sequereꝭ ꝙ eadē pars ma-
terie simul esset sub maiori quātitate ꝛ minori qđ est im-
possibile. Et preterea dicūt ipsi forme elemētares nō re- A.l. sba- les.
cipiūt magis ꝛ min⁹: ꝛ cōstat ꝙ ẜm suas essentias com-
pletas forme elemētoꝝ nō possunt ī mixto esse: ergo nul
lo mō. Dicūt ergo isti ꝙ pro tāto dicunꝭ corpora aīaliū
esse cōposita ex quatuor elementis: qꝛ in eis est forma q̄
media inter formas elemētares aliquā ꝯueniētiā habēs
cū forma cuiuslibet elementi: vnde ꝛ qualitates actiue ꝛ
passiue que sunt in corporib⁹ animaliū aliquā cōuenien
tiā habēt cū qualitatibus actiuis ꝛ passiuis: que sunt in
elemētis: sunt tn̄ tēperatiores: nec mirū est si vnā formā
in corporib⁹: que mixta dicūtur cōsequūtur iste quatuor
virtutes: cū tamē nō cōsequanꝭ formā elemēti vnius: qꝛ
bn̄ videm⁹ ꝙ virtutes q̄ ab inferiorib⁹ p plura pticipanꝭ
ꝛ nā sublimiori pticipanꝭ p vnum.

Qui vult tenere
opinionē primā potest di- Sustētat pᵃᵐ opi.
cere. Ad primū in opposi- ideo dī
tum ꝙ q̄uis forme elemētares ẜm suas essentias incom Ad pᵐ.
pletas sint in corporib⁹ animaliū: tamē quelibet pars il-
lius corporis est mixta: quia forme elemētares incōplete
simul sunt in qualibꝫ parte māe corporis mixti: q̄uis. n.
due forme substātiales cōplete nō possint simul eē in ea-
dē parte māe: tn̄ ẜꝫ suas essentias incōpletas simul pos-
sunt esse: sicut pꝫ in ferro ignito. Dicendū ergo ꝙ ele- Qūo fit mixtio.
menta in mixtione diuidunt se vsqꝫ ad partes minimas
ẜm sensum: ꝛ ille partes trāsmutant se: ita ꝙ vna corrū-
pit in alia ꝯplemētū forme substātialis illius: ꝛ ecōuerso.

Et vna etiã educit de materia alterius aliquam inchoationem sue forme ⁊ ecõuerso: ita ꝙ in qualibet illarũ particularium sunt forme substãtiales quatuor elementorum quantũ ad aliquas inchoationes earũ: licet sit sᷣm suas incõpletas essentias: ⁊ sic per virtutẽ conciliantẽ elemẽta ad mixtionẽ vniuntur: ⁊ fit ex illis vnũ corpus: in cuius qlibet parte sunt oẽs quatuor forme modo predicto q̃uis non sᷣm eandem ꝓportionem in qualibet parte: quia in aliqua parte plus accedũt ad cõplemẽtũ sua forma elemẽtorum acti[uo]rũ q̃ passiuorũ in alia parte ⁊ econuerso: ⁊ per illã diuersam ⁊ diuersam ꝓportionẽ diuersificantur

Fit alio⁹ mixtio.

mixta: ⁊ partes in heterogeneis mixtis. ¶ Uel põt dici ⁊ ꝓbabilr: ꝙ etiam ꝯtingit fieri mixtionẽ: per hoc ꝙ tria elemẽta agunt in quartũ de materia eius educendo formas suas citra cõplementũ: ⁊ remittẽdo formam quarti destruẽdo eius complementũ.

Ad 2ᵐ

¶ Ad scd̃z dicunt forte quidã: ꝙ in coloribus medijs sunt extremi colores sᷣm suas essentias incõpletas: ⁊ sᷣz ꝙ sunt in alia proportione cõstituunt diuerse spẽs colorũ mediorũ: ⁊ sᷣm h̄ colores medij in eẽntia nõ sunt ita simplices sicut extremi. ¶ Uel põt argumentũ solui per interemptionẽ maioris: q2 nõ est talis necessitas ponẽdi incõpletas essentias extremorũ colorũ in cõstitutiõe coloris medij: sicut in cõpletas essentias formarũ elemẽtariũ in cõpositione corporis animalis ⁊ cuiuslibet mixti.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertium dicũt ꝙ nihil de essentia ignis descẽdit inferius ad ꝯpõnẽ mixti Sed per actionẽ virtutis cõciliãtis elemẽta ad mixtionẽ cooperãte aliquo modo alia influẽtia spere ignis educitur forma ignis de m̃a alterius elemẽti: de cuius materia alia duo elemẽta educũt formas suas sᷣm aliquẽ gradũ incõpletũ in illa ꝓportiõe quã exigit forma cõpletiua illius mixti ad quã disponit illa mixtio elemẽtorum.

Ad 4ᵐ

¶ Ad quartũ dõm: ꝙ caliditas ignea in humano corpore nõ adurit nec in corpore brutorũ: q2 est ibi temperata ꝓpter hoc ꝙ nõ est ibi ꝯpleta: sed corporis illius nature ꝓportionata: ⁊ agit in virtute ipsius anime multo magis q̃z in virtute ꝓpria.

Ad rões scd̃e opi.

¶ Ad rationes autem adductas in corpore questiõis pro alia opinione respondent dicendo

Ad pᵐ

ad primã ꝙ generãs mixtũ: q2 nõ intendit eductionem formarũ elemẽtariũ in ꝓportione supradicta nisi ꝓpter formã cõpletiuã illius mixti: ideo non educit de materia dimensiones ꝓportionatas forme illius elemẽti vel istius: sed ꝓportionatas completiue forme ipsius mixti.

Ad 2ᵐ

¶ Ad aliã rationẽ respondent per interemptionẽ huius ꝙ dicebat formas elemẽtares nõ recipere magis ⁊ min⁹. Recipiunt enim magis ⁊ minus sᷣm ꝙ superius ostensũ ẽ.

T. ꝯ. 84.

¶ Qz etiã dicit ph̄s p̄mo de generatiõe de elementis in mixto: ꝙ nec corrũpuntur nec alterũ nec ambo. Saluatur eniz virtus eorũ. Dicũt isti esse intelligendũ modo supradicto .s. ꝓpter manẽtes incõpletos gradus eorũ in quibus saluatur virtus eorũ incompleta.

Sustẽtat sᷣm opi. ideo dẽ Ad pᵐ

Qui vult tenere opinionẽ aliã potest dicere ad primũ in oppositũ ꝙ illa alteratio de qua ibi loquitur ph̄s nõ est alteratio ꝓprie dicta: que est qualitates sensibiles tantũ. Sed extẽdit ibi nomẽ alterationis ad corruptionem formarũ elementariũ sᷣz se totas: ⁊ generationẽ forme mixti in materia etiã eorũ.

Ad alia duo ⁊ ad oẽs ar⁹ ꝓ pᵃ op. dicẽ insil.

¶ Ad alia duo ⁊ ad alias oẽs auctoritates allegatas pro p̄ma opinione in corpore questiõis dicunt illas debere ita intelligi ꝙ in corporib⁹ mixtorũ sunt forme elemẽtares: nõ quãtũ ad essentiã vllo modo: sed q̃ntũ ad aliquã virtutẽ earũ: eo modo quo dictũ fuit in declaratione istius opinionis. Dicũt etiã ꝙ per istam viã bene potest poni principiũ actiuũ corruptionis intrinsecũ in corporib⁹ animaliũ inquãtũ vna pars magis habens virtutẽ calidi q̃z frigidi trãsmutat aliã: que nõ tãtũ debet habere de virtute calidi ad caliditatis excessũ Et sic potest dici de virtutib⁹: ⁊ per istã viam per actionẽ intrinsecã potest corrũpi armonica ꝓportio illarum virtutũ: que necessaria est ad naturã illius mixti.

¶ Ad quartũ dõm: ꝙ nõ sic debet intelligi verbũ ph̃i: ꝙ illa perspicuitas fit in corpore colorato per naturã vnius corporis: ⁊ eius creatio per naturã alterius. Sz ꝙ sunt in corpore per talem formã per quã corpus partiz participat perspicuitatẽ ⁊ partim opacitatẽ. ¶ Q. ö. II. Ad 4ᵐ

Q. ö. II.

Secundo queritur vtrũ in corporib⁹ animaliũ elemẽta actiua predominẽtur passiuis quãtũ ad virtutẽ: ⁊ videtur ꝙ nõ. Ph̄s p̄mo celi ⁊ mũdi. sunt motus corporũ compositorũ diuersi: verũtamẽ motio illorũ est per motũ corporis simplicis vincẽtis sup ipsũ: sed corpora animaliũ naturalr mouent ad locũ terre ⁊ aque nõ ad locum aeris ⁊ ignis: ergo terra ⁊ aqua vincũt aerẽ ⁊ ignẽ in corporibus animaliũ: ergo predominant quãtũ ad virtutẽ.

Ar. pᵒ

T. ꝯ. 7. li. I. sᷣz tñ.

Secũdo

¶ Itẽ magis debẽt denominari corpora ab elemẽtis dominãtibus sᷣz quãtitatẽ virtutis q̃z sᷣz quantitatẽ molis. Sed Geñ. i. Omnia animalia dicũtur facta ex terra ⁊ aqua. Ergo terra vel aqua p̄dominãtur quantũ ad virtutẽ in corporib⁹ animaliũ.

Tertio.

¶ Itẽ illud quãtũ ad virtutẽ predominat in corporib⁹ animaliũ in quo est radix vite. Sed vita radicatur in humido radicali: ergo humiditas maxime dominat quãtum ad virtutẽ in corporibus animaliũ. Cũ ergo humiditas sit qualitas passiua sᷣm ph̄m. 2. de generatione videtur ꝙ elemẽta passiua p̄dominentur in corporib⁹ animaliũ.

T. cõ. 8.

Contra Aug. 3. super Geñ. bene post principiũ dicit ꝙ aĩa cui vis sentiẽdi inest: cũ corpora nõ sit per subtilius corp⁹ agitat vigorẽ sentiẽdi. Sz subtiliora elemẽta sunt elemẽta actiua: ergo in corporib⁹ animaliũ elemẽta actiua quãtum ad virtutẽ predominãtur passiuis.

In opᵐ.

Secũdo

¶ Itẽ sᷣm ꝙ põt trahi ex sñia ph̃i. lib. de morte ⁊ vita. Uita cõsistit in calido ⁊ humido de difficili exiccabili. Sed caliditas nõ inuenit nisi in aere ⁊ in igne humiditas: de difficili exiccabilis est humiditas aerea: ergo in corporib⁹ animaliũ maxĩe p̄dominãtur quãtũ ad virtutẽ ignis ⁊ aeris que sunt elemẽta actiua.

In qb⁹ ꝯsistit vita

Respondeo ꝙ omnib⁹ pensatis in corporibus animaliũ elemẽta actiua: que sũt ignis ⁊ aer: predominãtur quãtũ ad virtutẽ elementis passiuis: que sunt terra ⁊ aqua: passiua vero p̄dominantur quãtũ ad quantitatẽ molis. Si eniz elemẽta passiua p̄dominarẽtur quãtũ ad virtutẽ: nõ essent apta corpora ad suscipiendũ influentiã sensus ⁊ motus: per animã: sic nec corpora mineralia. Si autẽ elemẽta actiua p̄dominarent quãtũ ad quãtitatẽ molis: tũc nõ esset in corporib⁹ sufficiẽs soliditas ꝓpter raritatẽ ignis ⁊ aeris: ⁊ etiã elementa passiua ꝓpter debilitatẽ virtutis nimis cito corrũperẽtur ab elemẽtis actiuis ꝓpter iꝓportionẽ superabundãtie virtutis elemẽtorũ actiuorũ supra virtutẽ passiuorũ. Est autẽ gradus determinatus vltra quẽ virt⁹ elemẽtorũ actiuorũ nõ põt excedere virtutẽ elementorũ passiuorũ salua illa ꝓportione: que necessaria est in corporib⁹ animaliũ: ad operatiões vite ⁊ sensus ⁊ bonã corporis ꝯsistẽtiã. Et gradus vltra quẽ opz virtutem elementorũ actiuorũ excedere v̄tutẽ elẽtorũ passiuorũ: ad h̄ vt corpus sit aptũ ad recipiendũ animalẽ vitam.

Ad q̃onẽ ⁊ ẽ bimẽbris ꝯcl̃o

Gradus existẽtis elẽtorũ vltra q̃z actiua sit excedit passiuã.

Ad primum in oppositũ dicũt qdã ꝙ cũ graue ⁊ leue cõsequãtur raritatem ⁊ densitatẽ: que sunt in cõposito rõne m̃ae: ⁊ motus nãlis fit in corporib⁹ generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ per naturã grauitatis ⁊ leuitatis: ꝙ corpora mixta mouent sᷣm exigentiã illius elemẽti: qd̃ predñatur in eis quantũ ad materiã: ⁊ sic dominãtur in corporib⁹ mixtis corpora passiua. Sed cõtra h̄ est: quia nõ semper corp⁹ densius est grauius: quia plũbũ grauius est ferro: ⁊ tamẽ rari⁹. ¶ Preterea q̃uis corpora mixta moueant rõne materie ⁊ tamẽ

Ad pᵐ

Ꝯtrium.

moueñt

movent se rõne forme: ergo predominatio alicuius ele/
Scdʒmẽ tẽ ꝓpriã. menti ꝯm materiã nõ videtur ratio vt illud mixtuʒ ꝯm
exigentiam illius elementi moueat se. ¶ Uidetur ergo
mihi dõm ꝙ illud verbũ phi intelligit de victoria quã/
tuʒ ad predominãtiã quãtitatis molis:inquãtuʒ mixtio
in qua est talis predominãtia:disponit ad talem formaʒ
mixti cõpletiuã que determinatur ad mouẽduʒ mixtuʒ
ad illam partẽ:ad quaʒ moueretur per suã formã elemẽ/
Ad 2m tuʒ ibi predominãs quantũ ad molem. ¶ Ad secunduʒ
dicendũ ꝙ magis denominãtur corpora animaliũ ab ele
mentis predominãtibus ꝯʒ quãtitatẽ molis q̃ʒ ab elemẽ
tis predominãtibꝰ quantũ ad quantitateʒ virtutis:quia
quãtitas molis nobis est sensibilior:ꝛ quia mixtũ dicitur
fieri de elemẽtis ꝓportionatis modo supradicto in pre/
cedẽnti tã q̃ʒ de materia ꝓxima. Ideo denominãtur ab
elemẽtis que plus habẽt de rõe materie:cuiusmodi sunt
elemẽta passiua. Et etiã q: naturalis motus omniũ mix
toruʒ est ad illã partẽ ad quã mouẽtur elementa passiua.
Ad 3m ¶ Ad tertiuʒ dõm:ꝙ vita radicatur in humido aereo:
Uita ra/ quãtũ ad predominãtiã sicut in ꝑncipio magis passiuo:
dicat in ꝛ est per calidũ aereuʒ ꝛ igneũ tanq̃ʒ actualiori ꝑncipio
humido vnde patet ꝙ ad actiones vite aialis plus cõfert virtus
aereo. aeris ꝛ ignis:q̃ʒ terre ꝛ aque.

Consequẽter queritur de secũdo principali. Et circa
hoc querũtur duo. ¶ Primo vtruʒ sit aliqd
in materia de quo fiant brutoruʒ anime: ꝛ alie
corruptibiles forme. ¶ Secundo vtrum anime bruto/
Q̃õ.1. rum sint extense. ¶ Questio. I.

Ar.ꝑo # Primo ostendo ꝙ i materia nõ sit aliqd de quo
fiant brutorũ anime ꝛ alie corruptibiles forme:
Quia illud non est tota essentia forme:q: sic for
me nõ generarẽtur:sed essent materie cõcreate nec pars
essentie forme:q: ita difficile est vnã parteʒ forme fieri de
nihilo:sicut totã nec aliquid purum possibile:q: aliquid
purũ possibile esse videtur includere cõtradictionẽ: cuʒ
Secũdo esse sit actus. ¶ Iteʒ si est aliquid in mã de quo fiat cor/
ruptibilis forma:aut illud est trãsmutabile in formã:aut
nõ si sic.desinit esse ꝙ erat:ꝛ ita in ꝓductione forme fie/
ret alicuiꝰ rei adnihilatio ꝙ incõueniẽs videtur. Si nõ
Tertio. ergo de illo nõ fierẽt forme. ¶ Itẽ phus.7.meta.probat
T.c.22.ꝛ ꝙ forma nõ generatur: nisi q: cõpositũ generatur: ergo
27. illud de quo fit forma.nõ est aliud:q̃ʒ illud de quo fit cõ
positũ. Cũ materia ergo sit de quo fit cõpositũ:nõ opor
Quarto. tet vltra h̄ ponere aliquid de quo fiat forma. ¶ Item si
esset aliquid in materia transmutabile in formã: tunc cũ
forma per naturã corrũperetur:resolueret in illud: quia
T.c.45. sic dicit phs.3.phy. Omne resoluitur in hoc ex quo est:
ꝛ tunc pari rõne illud idẽ iterũ posset trãsmutari in for/
maʒ:ꝛ sic forma corrupta posset reduci eadẽ numero per
T.c.70. naturã:qḋ est ꝯtra phʒ.2.de generatiõe.
In opm

Contra forme respectu quaruʒ materia est in pura
potẽtia receptiua:nõ fiunt per naturã:sed
per creationẽ. Unde nõ obstante ꝙ corpus sit in potẽtia
receptiua ad animã intellectiuã:tamẽ quia nõ est corpo
re aliquid de quo fiat anima intellectiua:ipsa nõ genera/
tur:sed creatur:ergo cũ anime brutoꝝ ꝛ alie generabiles
ꝛ corruptibiles forme:nõ ꝓducãtur per creationem.sed
per naturã videtur ꝙ mã sit aliquid de quo fiant ille for
Secũdo me. ¶ Item Aug.lib.3.de trini.cap.7. Omniuʒ rerum
que corporaliter visibiliterq; nascũtur: occulta quedam
sciẽtia in istis corporeis mũdi huius elemẽti latent: alia
iam sunt cõspicua oculis nostris ex fructibꝰ animantibꝰ:
Alia vero illa occulta istorũ seminũ semina:vnde iuben
te creatore ꝓduxit aqua prima natatilia ꝛ volatilia:terra
sui generis germina ꝑma:ergo videt ꝙ forme brutoꝝ ꝛ
herbarũ,a ꝑncipio facte fuerũt de aliquo mãe ꝯcreato.

Responsio aliquorum ad hanc questionẽ est: ꝙ Ad rõnẽ
non opʒ ponere aliquid in materia ꝯʒ mẽteʒ
de quo fiat forma:eo ꝙ nõ generatur forma: nisi q: gene/ aliorũ ꝑo
ratur cõpositum ꝯm doctrinã phi.7.meta. ¶ Sed h̄ re/ oõi.
sponsio non videtur sufficiens:q: q̃uis perfectio prius T.c.22.
ordine nature attingat totuʒ q̃ʒ partes: tñ in via genera ꝛ.27.
tionis:que est ꝓcessus de imperfecto ad perfectuʒ prius ꝯ opi.ista
est ordine nature ꝓductio partiuʒ:q̃ʒ totius inquantuʒ tur ꝓ.
partes sunt quedaʒ ꝑncipia totius:ꝛ ꝑncipia sunt prio/
ra naturalr ꝑncipiato. Cuʒ ergo forma sit ꝑncipalior pa
cõpositi prius ordine nature est ꝓductio forme q̃ʒ cõpo/
siti:ergo cõpositũ ꝓducitur:quia forma in mã ꝓducitur
opʒ ergo dare aliquid in fundamẽto transmutatiõis: de
quo forma:que per naturã ꝓducitur fiat:verbũ aũt phi
in respõsione argumentoꝝ soluetur. ¶ Preterea q̃uis Secũdo
in iustificatione peccatoris de non grato fiat gratus per
gratie infusionẽ:tamẽ quia anima nõ est aliquid de quo
fiat gratia:sed est in sola potẽtia receptiua ad eam gratia
nõ fit in ipsa:nisi per creationẽ:ergo similr q̃uis de non
animali fiat animalis:ꝛ de nõ plãta fiat plãta: tamẽ si nõ
esset dare aliquid in fundamento mãe:de quo fierent ille
forme:nõ possent fieri nisi per creationem:qḋ falsum est.
¶ Si dicas ꝙ nõ valet:q: per h̄ de materia fit cõpositũ Rñº
ꝙ ipsa substãtialiter trãsmutatur. ¶ Cõtra h̄ arguo sic. Instãtia
Ipsuʒ substãtialiter trãsmutari nõ põt nisi quadrupliciter Mãm
ter intelligi. s. aut q: recipit formã:aut q: trãsmutatur in trãsmuta
eaʒ ꝯm aliquid sui:aut ꝯm se totã:aut q: ꝯm se totã in cõ ri ꝯtigit
positũ trãsmutatur. Si ꝑmo modo tunc restat eadẽ dif q̃drupĺr.
ficultas:que prius.s. vnde fit illa forma. Si secũdo modo
habeo ꝓpositũ:q: illud mãe qḋ trãsmutatur in formam
quicquid sit illḋ est illud:de quo fit forma. Si tertio mõ
adhuc fieret forma de tota mã nõ remaneret mã pars cõ
positi:qḋ ipsi negãt:ꝙ eniʒ ꝯm se totũ in aliud trãsmuta
tur:nõ remanet id qḋ erat. Si quarto modo eẽ h̄ nõ põt
nisi trãsmutetur in formã:q: ꝙ trãsmutatur in cõpositũ
trãsmutatur in ipsuʒ:aut rõne materie:aut ratõe forme:
aut ratione vtriusq;:sed mã nõ potest nãliter trãsmuta/
ri in cõpositũ rõne materie ꝛ forme simul:quia mã non
potest trãsmutari in seipsam. ¶ Aly dicũt ad questionẽ 2a opi.
ꝙ in fundamẽto mãe est aliquid de quo fit forma corru/ ꝯ opionẽ
ptibilis:ꝛ h̄ est aliquis gradus essentie illius forme. Sed
hec etiã rñº nõ videtur sufficiẽs:q: aut ille gradus trãs/
mutatur in aliuʒ gradũ:aut nõ. Si nõ:nõ video quomo
do de illo fiat alius gradus. Si sic iam ille prior gradus
nõ remanet:q: impossibile videtur ꝙ vna res trãsmute
tur in aliã:ꝛ remaneat idẽ ꝙ erat ante. Sed forma gene/
rata manet:ꝛ quelibʒ portio sua ꝓportio sue essentie sit
forma resolubilis in plures partes actualitatis. Restat 3a opi.
ergo ꝙ ille gradus predictus nõ fuisset aliqua portio for ꝯ opionẽ
me generande. ¶ Aly dicunt ꝙ de quo fit corruptibilis
forma per naturã:est tota essentia forme:que est cõcreata
materie sub aliquo esse actuali incõpleto. ¶ Sʒ h̄ respõ
sio nõ videtur sufficiens:q: quantũ est de essentia forme
in materia:tãtuʒ est ibi de actuali existentia illius forme:
si materie essent cõcreate tote essentie formarũ generabi/
lium ꝛ corruptibiliũ:fuissent illi ꝯcreate in pleno actua
li esse. Unde predicta opinio ponere videtur latitatiõeʒ
formarũ in materia:que opinio a phis magis autenticis
reprobatur. ¶ Preterea cũ diffinitio indicet quiditatẽ
rei posset dici ꝙ in aere essʒ illud qḋ indicatur per diffi/
nitionẽ ignis:q: essentia forme ignis materie coniuncta
sub quacũq; actualitate essentiã ꝛ quiditatẽ ignis consti
tuit. ¶ Preterea ꝯm illã viam nõ euaderetur h̄ incõue
niens.s. quin per naturã fieret aliquid de nihilo:quia illa
opinio nõ potest dare de quo fiat graduʒ essendi comple
tus. ¶ Uidetur ergo mihi dicenduʒ:ꝙ in materia: per Ad q̃õnẽ
quã intelligo fundamentũ nature est aliquid purũ possi ꝯʒ mẽteʒ
bile:qḋ per naturã est transmutabile in formã generabi/ ꝓpriã.

lem ⁊ corruptibilem ratiōe cuius essentia talis forme: to
ta est in materia sub esse incōpleto vocando esse incōple
tum nō esse actuale imperfectuꝫ: sed esse purū possibile.
Instātia. ¶ Et si dicatur materia est quid compositum ex actuali
actione infima ⁊ possibili nō tantum possibilitate: que
dicit solā relationeꝫ vel negationē actualitatis perfectio
nis potest dici ꝙ predictuꝫ principiū purū possibile: est
ipsa possibilitas positiua: que est de ratione materie: tāꝗ̄
Rñº pars eius infimior. Cui opinioni videtur cōcordare Cō
Coñ.3. mētator super .8. meta. dicēs ꝙ illud quod fuit in poten
tia est in actu: h̄ est ꝙ illa possibilitas trāsmutatur in ac
tualitatem que est forma: ⁊ forte aliqui antiquorum qui
Op. anti sub forma omnē actualitateꝫ comprehendebāt materiā
quoꝝ. vocabant istud principiū purū possibile: ⁊ ideo aliqui il
lorū dicebant: māꝫ nō esse de essentia cōpositi: sed tran
sire in actualitatē que ꝑducitur per naturā. Melius tñ
est vt per naturaꝫ intelligamus infimū actualitatis gra
duꝫ: quē in generabilibus ⁊ corruptibilibꝰ natura potest
ad cōplementū reducere vel disponere: ⁊ per predictum
principiū purū possibile intelligamus passiuā potentiaꝫ
materie: nō illaꝫ qua materia potest ipsaꝫ recipere formā
quia illa sola ratione differt a mā: sꝫ per quā mā ita se hꝫ
ad formā: ꝙ de ipsa est educibilis per naturaꝫ. Et de ista
duplici potētia passiua in mā superius dictū est. dist. 12.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositū dōm: ꝙ illud in mā
de quo fit forma: dicitur puꝝ pos
sibile: quia nō habet actualitatē ꝓpriam: est tamē per ac
tualitatē alienā: vnde illud principiū purū possibile po
nere esse per se: includeret cōtradictionē nō enim potest
dici esse in actu: nisi quia concretū est alicui actualitati:
nō est autē nobis cognoscibile nisi per argumentationeꝫ
vel priuatiue .s. remouēdo omnē actualitatē: vel per cō
Ad 2ᵐ parationeꝫ ad formā. ¶ Ad 2ᵐ dōm: ꝙ illud principiuꝫ
possibile est transmutabile in formaꝫ: nec tamē adnihila
tur: q2 ꝗ̄uis non maneat purū possibile: sicut ante erat:
manet tamē actualitas forme: in quā trāsmutatur: ꝗ̄uis
Vid̄ i 4º enīꝫ substātia panis trāsubstātietur in corpus xp̄i nō tñ
sn̄iaꝝ. adnihilatur: q2 ꝗ̄uis nō remaneat panis substātia: manet
Differt tamē corpus xp̄i: in qd̄ transmutatur: ꝗ̄uis autem inter
trāsmuta istas trāsmutationes multa sit dissimilitudo: q2 in sacra
tio panis mento altaris trāsmutatur substātia cōposita in substan
in corpꝰ tiam compositā nullo cōi manēte: h̄ autē transmutatur
xp̄i a trās possibibile in formā fundamēto nature cōi manēte. In
mutatiōe sacramēto etiā altaris transmutatur vna essentia actua
mãe i for lis in aliaꝫ essentiā actualem: h̄ auteꝫ transmutatur pura
maꝫ. possibilitas in actualitatē. In sacramēto etiā altaris trās
mutatur panis in aliquid actu preexistens: hic aūt possi
bilitas nō transmutatur in aliquid actu preexistēs: quia
forma in quā trāsmutatur actu nō preexistit: ⁊ multe alie
sunt dissimilitudines: tamē h̄ exemplū in h̄ facit ad ꝓpo
situm meū ꝙ per ipsuꝫ manifeste declaratur illud nō ad
nihilari: qd̄ in aliud trāsmutatur: ⁊ nō maneat ꝙ erat añ.
Ad 3ᵐ ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ illud verbum ph̄i. 7. meta .s. ꝙ for
T.c. 22. ma nō fit sed compositū: restringi debet ad factioneꝫ rei
⁊. 27. complete per se stantis naliter cuiusmodi est substantia
Ad 4ᵐ composita: ⁊ nō corruptibilis forma. ¶ Ad quartū dōꝫ
ꝙ cuꝫ forma generabilis corrūpitur per naturā resoluit
in ꝑncipiuꝫ pure possibile: sed nō illud idem in numero
ꝙ fuit transmutatuꝫ in ipsam: sed in aliud sꝫ ꝙ vna res
pure possibilis potest dici aliud ab vna re possibili: q̄ nō
est ipsa: ⁊ est alietas potētialis: ⁊ etiaꝫ si illud principium
puruꝫ possibile transmutatur in formeꝫ nō trāsmutabi
tur in eadeꝫ numero: que resoluta fuit in ipm: sed in aliū
Et ideo ex predicta positione nō sequitur eandē formaꝫ
in numero posse reduci per naturā. ¶ Auctoritas Aug.
A. I. redu exposita est dist. precedenti in illa questiōe. vtrum in mā
ci. vnius elemēti sit potētia actiua ad formā alterius elemē
ti in solutione pmi argumenti. ¶ Qō. II.

Secundo queritur vtruꝫ anime bruto Qō. 13.
ruꝫ sint extense. Et videtur
ꝙ nō. Autor de spū ⁊ anima. cap. 8. sic ait. Dici Ar. pᵒ
tur spūs anima siue hois siue peccatoris: sꝫ spi
ritus nō sunt extensi: ergo anime brutorū nō sunt extēse.
¶ Item forma extensa nō est principiuꝫ actiuū motus: Secūdo
nisi ad alterā partem determinate: vt patet in forma gra
uiuꝫ ⁊ leuiū. Sed bruta per suam animaꝫ possunt se mo
uere ad oppositas partes pōnis: ergo aie brutoꝝ nō sunt
extense. ¶ Iteꝫ sola quātitas est extensa per se sola: quali Tertio.
tas per accidēs. Sed anima brutorū neqꝫ est quātitas ne
qꝫ est qualitas: sed substātialis forma: ergo nō est extensa
neqꝫ per se: neqꝫ per accidēs. ¶ Iteꝫ anima sensitiua cō Quarto.
tinet partes corporis bruti ꝺm ph̄m. 1. de anima. Sed sꝫ T.c. 90.
ꝙ videtur ibidē velle ph̄s nō posset continere corpus si T.c. 91.
ipsa esset partibilis: ergo videtur ꝙ ipsa partibilis nō sit ⁊ infra.
Sed si esset extēsa: esset partibilis: ergo nō est extensa.

Contra cuꝫ partes anguille diuiduntur: partes re In opᵐ
manent viuētes ⁊ sentiētes: ꝙ nō esset ni Vide sn̄
si eius anima per diuisionē corporis diuideret. diuidi aūt aia. t. cō.
nō posset nisi esset extēsa. ¶ Iteꝫ cum anima bruti edu 93. T. 2. L.
catur de potētia materie: nō per creationē: sꝫ ꝙ videtur c. 20.
velle Aug. 13. de ciui. ca. vlt. Sed si nō est extensa: pari ra
tione nec alie substātiales formeque educūtur de poten
tia materie. Sed alie que educūtur de potentia materie
extenduntur: ergo ⁊ iste.

Ad istaꝫ qōnem dicunt aliqui ꝙ aīe bru Ad qōnē
toruꝫ sunt extense: nō per sꝫ mēteꝫ
se: sed per extensioneꝫ materie innitentes experientie in aliorꝫ quā
opponēdo allegate ad hanc partem de diuisione anguil ista mā
le. ¶ Rationi etiaꝫ innituntur sic. anima enim sensitiua tenet ꝓ
bruti de potētia materie educitur. Unde de ecclesiasticis babilr.
dogmatibus. ca. 16. pecudū anime cuꝫ carne ipsa carnis
viuacitate nascuntur: ⁊ cum carnis morte finiuntur. In
qualibet auteꝫ parte materie ipsius bruti: que animatur
anima sensitiua: prefuit ꝑncipiuꝫ purū possibile trāsmu
tabile in ipsaꝫ: nec ꝓbabile vꝫ: ꝙ in q̄lꝫ pte mãe fuit totū
q̄ de q̄lꝫ pte mãe bruti aīati aīa sensitiua educta est aliq̄
pars ipsius anime sensitiue: ꝺm ergo vnam sui parteꝫ est
in vna parte materie: ⁊ ꝺm aliaꝫ in alia parte qd̄ nō esset
verū si nō esset extensa ꝺm extēsionē sue materie. ¶ Alij Op. 2ᵃ q̄
dicunt ꝙ nō est extensa. Sed est in qualibet parte corpo etiā ꝓba
ris tota: quia vt videtur eis: aliter nō posset corpus mo bilr sustē
uere localiter ꝺm oppositas partes positionis. ¶ Et pre tat infra.
terea nō dicunt: aliter nō sentiret tota in qualibet parte
corporis. Cuius cōtrariuꝫ videtur velle Aug. in epistola
ad Dioscho: ⁊ in pluribꝰ alijs locis. ¶ Preterea vt vi
detur eis si esset extensa discōtinuaretur per discōtinua
tionem membrorū: que videtur discōtinuari in ūcturis
⁊ sic nō posset mēbra corporis cōtinere.

Qui vult tenere primaꝫ opinionē: que mi Sustētat
hi est intelligibilior: potest pᵃᵐ opi.
dicere ad primuꝫ in oppositū: ꝙ ille auctor vocat aiam iō dic ad
peccatoris spūm: ꝓpter maioreꝫ eius actualitateꝫ: q̄ꝫ ha pᵐ pnci
beant alie forme que educūtur de potentia materie: ⁊ q2 pale.
minus habet māles operationes. Sed habet operatiōes
magis accidētes ad spūalitatem: vnde dicit ph̄s. 2. de ani T.c. ixi.
ma. ꝙ sensus est susceptiuus spēꝝ sine materia. ¶ Ad se Ad 2ᵐ
cunduꝫ cum dicitur: ꝙ forma extensa est principium ac
tiuum motus ad diuersas partes positionis ⁊c̄. Dico ꝙ
instantiaꝫ habet in forma extensa que mouet post appre
hensionem propter illius forme actualitatem maiorem:
que ꝺm vnam sui parteꝫ sigi potest in vna parte sui cor Ad 3ᵐ
poris: ⁊ sic mouere corporis partem aliam cuiusmodi est For̄ sba
sensitiua brutoꝝ. ¶ Ad tertiuꝫ cum dicitur. ꝙ sola qua les edu
litas est extensa per accidens. Dico ꝙ falsum est. omnes cte d poᵃ
enim forme substātiales que educuntur per naturam de mãe sur
potentiꝫ materie extendūtur per accidens .s. per exten extense
sionem accñs.

T.c.49. sionem sue materie. Unde cum dicit phs.6.physicoꝝ. ꝙ
quantū diuisibile est per se: ipsum quale autem per acci
dens aut non intendebat ibi loqui de omni forma diuisi
bili per accidens aut qualitatē extendebat nō tantū ad
formas accidētales: sed etiā ad formas substātiales: que
Ad 4m de potentia materie naturaliter educūtur. ¶ Ad quar/
tū dōm: ꝙ ibi loquitur phs de partibilitate ad actū re/
ducta: ⁊ de partibilitate ẜm potentias: volens dicere ꝙ
si pars anime esset in vna parte corporis: per quā anima
tantū moueret ẜm locū: ⁊ alia pars in alia parte corpo
ris: per quā tantū sentiret: ita ꝙ ille partes anime nō es/
sent cōtinuate adinuicem: tunc nō posset corpus conti/
nere. Et aliter etiā probat talem diuisionē nō esse in ani/
ma sensitiua: per hoc ꝙ partes aliquorū animaliū inci/
Ad rōes sorum habent simul sensum ⁊ motū ẜm locum. ¶ Ad
P. 2e opi. rationem primo adductam pro alia opinione in corpore
q̄stionis soluta est in solutione secūdi argumenti. ¶ Ad
illud quod ibidē dicitur. s. ꝙ tota sentit in qualibet cor/
poris parte: dicunt ꝙ verū est: sed non per se totam: ⁊ si
inueniatur Aug. dixisse ꝙ tota ⁊ per se totam sentit sen
sitiua in qualibet corporis parte: exponendū est de sensi/
tiua in homine. Uel dicendū ipsum inuestigando h' di/
xisse: nō tanq̃ opinionē ꝓpriam asserendo. ¶ Qd autē
dicebatur ibidē ꝙ tunc esset in animalibus diuisio per
membrorū discontinuationē nō multum valet: quia vt
inferius ostendetur membra corporū animalium conti/
nua sunt non contigua.

Sustētat 2ā op. dic ꝙ ad pm **Qui vult tenere** aliam opinionē potest di
in opm cere ad primū in opposi/
Nō ima/ tum ꝙ in incisione animaliū: quorū partes post incisio
giātidem nem mouētur ⁊ sentiunt: prima sensitiua corrūpitur ꝓ/
de aialib' pter corruptionem corporis cuius erat forma. Sed quia
änulosis. ꝓpter magnā vniformitatē partium quelibet pars est
3a. opi. sufficiēter disposita ad hoc vt animetur: Ideo dicunt ꝙ
per virtutē corporū celestium de qualibet illarum par/
tium potētia subito educitur anima sensitiua. ¶ Alij di
cunt ꝙ q̄uis sensitiua nō sit extensa: tamen est plures in
potētia: que potentia reducitur ad actum per corporis
diuisionem. Sicut dicunt ipsi videmus ꝙ q̄uis partes
linee continuētur ad punctū vnum: tamē cum diuidi/
tur de vno puncto fiunt duo puncta. ¶ Sed quicquid
sit de solutione. Exemplū falsum est. nunq̃ enim vnus
punctus diuiditur in duo puncta: nec in linea continua
inter puncta terminātia lineam est aliquis punct' realr
in actu: Uñ si linea diuiditur: nō diuidit punctū in duo
puncta. Sed per diuisionem reducuntur ad actum duo
puncta: que ibi ante erant in potentia: vnde cum partes
linee dicitur continuari ad punctū: intelligendum est
de puncto signato in linea imaginabiliter vel intelligibili/
ter tantū: aut de puncto in potentia: qui dicitur pūctus
vnus propter simultatem: ꝙ sicut illa duo puncta: que p
diuisionem linee reducuntur ad actum actualiter simul
sunt manentia: tamē distincta si est linea naturalis: ita an
Ad 2m te diuisionem simul erant in potentia. ¶ Ad secundum
forte dicerent aliqui istorum ꝙ nulla forma substantialis
extensa est. Alij forte dicerēt ꝙ non est simile de aliis for/
mis eductis de potētia materie: ⁊ de ista propter maiorē
huius forme actualitē: ⁊ quia ista est spiritualis magis
q̃ alie ⁊ minus materialiter.

Consequenter queritur de tertio principali. Et cir/
ca hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrū ordine
nature prius sit aia bruti: q̃ animal. ¶ Secun
do vtrum nobilior sit anima q̃ animal.

Q. 1. ¶ Questio. I.

Ar. pº **Primo ostendo** ꝙ anima bru/
ti non est pri' ordine nature: q̃ animal: phus ẜmo Politi/
corū. capi. 2. Dicit ꝙ necessarium est totum esse prius
parte. Sed animal est totū ⁊ anima est eius pars: ergo
prius ordine nature est animal q̃ anima. ¶ Item illud Secūdo.
qd prius producitur ordine nature prius est. Sed ordine
nature prior est animalis ꝓductio q̃ anime: quia forma
producitur per hoc qd compositū ꝓducitur. Unde di/ T.c. 22.
cit phus. 7. metaph. ꝙ forma non generatur sed compo ⁊ 27. ⁊ in
situm. Cum ergo anima sit forma ⁊ animal sit composi/ 8º. t.c.3.
tum ex materia ⁊ anima: prius ordine nature est animal
q̃ anima ¶ Item prius ordine nature est animal q̃ ani Tertio.
ma sit pars eius. Sed animā bruti esse nihil aliud est: q̃
ipsam esse partem animalis: quia formam corruptibilem
esse est ipsam esse partē compositi: ergo prius ordine na
ture est animal q̃ anima.

Contra ẜm phm. 5. metaph. Accidens est prius to/ In opm
to: vt musicū homine musico. Forma er/ T.c. 16.
go compositi ex substātia ⁊ accidente prior est ipso toto:
ergo a simili forma compositi ex materia ⁊ forma substan
tiali prior est ordine nature q̃ ipsum totum. ¶ Itē pri Secūdo.
us est ordine nature: formā esse q̃ ipsam esse in materia
quia prius ordine nature est ipsum esse absolutū q̃ esse
in relatione. Sed prius ordine nature est formā esse in
materia q̃ ex ipsa ⁊ materia esse per essentiā vnum to/
tū: ergo prius ordine nature est anima q̃ animal: qd est
vnū totum per essentiā constitutum ex materia ⁊ aia.

Respondeo ꝙ ordine nature pri' est anima q̃ Ad qōnē
animal aliquo mō. Et aliquo mo/ dic doc.
do econuerso. Esse enim prius ordine nature est esse pri' duplr.
causalitate: extenso nomine causalitatis. Unde pro tāto Ad qōnē
dicitur vna res esse alia prior ordine nature: quia aliquā dic doc.
rationē causalitatis habet respectu illius. Anima autē duplr eē
bruti aliquā rationē causalitatis habet respectu anima/ pri' ordie
lis ⁊ animal respectu eius. Cū enim materia ⁊ forma sint nāe qd.
essentialia ⁊ intrinseca principia cōpositi: ⁊ principia ha
beāt aliq̃ rōnem cāitatis respectu ꝑncipiati oportet ꝙ mā ⁊
forma habeāt aliquā rationē cāitatis respectu cōpositi.
Cū anima sit forma cōpositi: ꝙ est animal hʒ respectu ei'
aliquā rationem causalitatis: ⁊ ex cōsequenti est ẜm ali/
quē modū ipso prior ordine nature. Quia tamē forma
⁊ materia: vt per se cōsiderata sunt essentie īperfecte: nec
sic eis conuenire potest per naturā essendi perfectio. Cō
positum autē quid perfectum est in genere suo. Per cu
ius perfectionē materia ⁊ forma participant perfectionē
essendi prout eis conuenire potest. Ideo perfectio toti'
habet aliquā rationem causalitatis respectu perfectiōis
essendi que potest cōuenire forme tali: ⁊ ex consequenti
animal cū sit totum prius est ordine nature ẜm aliquē
modum: q̃ anima ipsa: inquantū perfectio essendi: que
partibus conuenire potest eis cōuenit mediante toto: q̃
prius ordine nature attingit totū.

Ad primum in oppositum dicendum ꝙ illud Ad pm
verbum phi intelligendum est de
prioritate perfectionis. Et verū est ꝙ perfectio prius or
dine nature attingit totum q̃ partes vt visū est. ¶ Ad Ad 2m
secundū soluendum est per interemptionem minoris:
q̄uis enim perfectio prius ordine attingat totum: q̃
partes: tamen in via generationis: que est processus de
imperfecto ad perfectum prius est ordine nature produ/
ctio forme in materia q̃ productio compositi vel ẜm rē
si realiter differunt: vel ẜm rationem. Si ita est ꝙ pro/
ductio forme in materia sit realiter idem: ꝙ productio
compositi: vt quidam dicunt. Unde cum dicit philoso/
phus: formam non generari: sed compositum loquitur
de generatione rei complete per se stantis naturaliter:
quia tale ens est illud quod proprie dicitur esse eo mo/
do quo dici potest de ente creato. Materia autem et
forma magis proprie dicuntur partes entis quā entia:
Unde nec sunt in predicamento nisi per reductionem.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertium dicendum: ꝙ formam esse proprie lo-
quendo est ipsam esse in materia loquendo de corrupti-
bili forma: ⁊ de suo naturali esse prius autem ordine na-
ture vel ſm rationem intelligendi est formam esse in ma
teria q̃z ex ipsis duobus vnum totum constitui. Et pri-
us vnum totuz constitui ex ipsis q̃z sint partes illius to
tius. Animam ergo bruti esse est ipsam esse in materia: ⁊
ex consequēti ex ipsa ⁊ materia cōstituitur animal: ⁊ ex
consequenti est pars animalis.

Ad argᵐ ad pᵐ in opᵐ q: ꝯ- riāſ 2ᵉ p- ti rōnis **Primum** argumentuz ad partē secundā ꝓcedit
de prioritate ordine nature que attēdi-
tur de imperfecto ad perfectū. ¶ Ad secūdū dōm ꝙ ma
ior est falsa: quia nāle ⁊ reale eē corruptibilis forme nihil
aliud est: q̃z esse in mā: sicut naturale ⁊ reale esse acciden-
tis nihil aliud q̃z esse ipm in subiecto: ⁊ reale esse creatu
re nihil aliud est: q̃z esse nō de aliquo ab alio. Vñ sicut
nō possum dic̄ ꝙ prius sit ordine nature creaturā esse in
reali existentia: q̃z ipsam esse ab alio. Sic non possum dic̄
ꝙ prius sit ab alio q̃z sit ab alio. Et sicut non possum dic̄
ꝙ prius est accidens in reali existentia: q̃z ipsum esse in
subiecto cū suum realiter ⁊ naturalr existere idem sit ꝙ
in subiecto esse. Sic nō possum dic̄ ꝙ prius ordine natu
re sit corruptibilis forma in sua nāli ⁊ actuali existētia: q̃z
sit in materia cum ipsam esse realiter actualiter ⁊ nālīter
Qō. II. idē sit re: ꝙ ipsaz in mā esse. Qō. II

Ar. pᵒ T. c. 7. **Secundo** queritur vtruz anima sit no-
bilior: q̃z animal. Et videtur
ꝙ sic Cōmē. in expōne verbi Ar. 7. meta. Si
species mā est por: ⁊ magis ens: ⁊ in ꝯpoꝫ qō ex
vtrisq̃z prior erit: ꝓpter eandē rationē dicit ꝙ forma est
magis substātia q̃z ꝯpositū: sed anima est forma ⁊ aial est
cōpositū: ergo anima est magis substātia: q̃z aial: ⁊ ex cō
Secūdo. T. c. 2. Cō. 7. sequēti nobilior. ¶ Item ſm phm. 2. de anima. forma est
actus: ⁊ mā est potētia. Unde ſm Cōmē. super. 7. meta.
Compositū ex ambobꝰ nō est in actu: nisi ꝓpter formaz.
Sed cōpositū ex actu ⁊ potētia minus est actu q̃z actus
per se: ergo cū aial sit ꝯpositū ex mā ⁊ forma: ⁊ aia sit actꝰ
cū sit forma: minus est actu animal: q̃z sit aia: ⁊ ex ꝯsequē
Tertio. ti minus est nobile. ¶ Itez cōpositū ex re magis nobi-
li: ⁊ minꝰ nobili: que diminuit de bonitate magis nobilis
minus est nobile q̃z pars nobilis per se. Unde ꝯpositum
ex vino ⁊ aqua minus est nobile q̃z vinū per se. Sed for-
ma est nobilior q̃z mā: ⁊ diminuit eius nobilitaᵗ per māz
Dicit enim Rabi moyses cap. 127. ꝙ cōtingit forme cor
ruptio per accidēs. s. q: est cōiuncta māe: ergo cōpositū
ex mā ⁊ forma minus est nobile q̃z forma per se. ¶ Itez
Quarto. Vide. 7. meta. t. c. 20. ⁊. 21. ⁊ in 2. 35. ⁊ 8. phys. T. c. 35. nomē principalius sigt illud quod prenobilius est in re.
Sed nomen principalius sigt formam q̃z compositum:
quia principalius significat illud quod principalius ca-
dit in cognitione. Cōpositū autem nō cognoscitur nisi
per formā. Sicut eniz dicit Auic. 8. meta. cap. 3. mā phi-
bet rez intelligi: ergo nobilior est forma q̃z ꝯpositū.

In opᵐ instat pᵒ T. 2. 22. ⁊ 27. ⁊ 18ᵒ T. c. 3. **Contra** illud est nobilius ad qō principalius gene-
ratio terminatur. Sed ſz phz. 7. meta. Ge
neratio principalius terminatur ad cōpositum: q̃z ad for
mā: ergo cuz animal sit cōpositū ⁊ anima sit forma nobi-
lius est animal q̃z anima. ¶ Item nobilius est ens quod
natuz est per se existere: q̃z ens qō nō est natuz per se exi-
stere. Anima bruti de qua loquimur nō est nata per se exi
stere ergo nobilius est animal q̃z talis aia.

Ad qōnē ſz mētez aliorū. op. pᵒ. **Ad istaz questionem** dixerūt quidaz
ꝙ anima nobi-
lior est q̃z sit animal: q: ſm eos forma nobilior est q̃z com
positum ex mā ⁊ forma: quorū ratio est: q: ſm istos nihil
est de essentia animalis vel cuiuscūq̃z alterius rei que di-
citur cōposita nisi actualitas: ⁊ ſm eos: nō est aliq̃ differē
tia realis inter actualitatē ⁊ formā: vnde nihil est de eēn-
tia cōpositi nisi forma. Materia vero nihil aliud est rea-
liter: q̃z quedaz natura pure possibilis per quam essentia
que dicitur ꝯposita est corruptibilis. Unde si ab essentia
rei esset talis possibilitas circūscripta multo nobilior eēt
q̃z tali possibilitati cōiuncta: ⁊ q̃z cōiunctū ex ipsa ⁊ tali
possibilitate. Et sic multi magni ātiquius de mā loque-
bantur ⁊ de forma. Aristoteles etiā ⁊ suus Cōmētator in Vide 5ᵒ meta. t. c.
terdū dicunt verba que hanc sententiaz sonare vidētur ⁊ 2. 35. ⁊. 7.
interdū verba que sonāt cōtrarium. Unde dubie viden- t. c. 34. 35
tur locuti fuisse de mā ⁊ forma. ¶ Secundū autez cōlo- 20. 21. ⁊ in
rem opinionē: que potest materiaz esse de esse compositi 2. ⁊ alibi
⁊ ipsam importare infimum actualitatis gradū: oportet ⁊ in 8ᵒ.
cōcedere ꝙ cōpositū ex materia ⁊ forma nobilius est q̃z t. c. 9. ⁊. 6
forma tantum: que est altera pars eius: quia sicut possi- Vid hic
bilitas est in materia ad recipienduz formā: ita est possi- q. 7. me.
bilitas in forma: ad hoc vt recipiatur in materia: vñ pos-
sibilitas materie est: ⁊ posse recipere ⁊ possibilitas forme
in posse recipi. Unde talis forma ex se ens imperfectum
est. Compositū autem ex ea ⁊ materia est ens perfectuz
in suo genere. Qꝫ autem perfectius est: nobilius est. No
bilius est ergo animal brutum q̃z eius anima. Qō bene
ostendunt rationes ad partez scōam.

Ad primum in oppositum dicendum: ꝙ for- Ad pᵐ
te Commentator: ⁊ etiam Ari-
stoteles h̄ senserunt loquēdo de materia ⁊ forma ſm opi-
nionem primaz. ¶ Vel sic exponēduz est verbuz ꝙ for-
ma nata habere suum perfectuz existentie modū sine ma
teria nobilior est q̃z compositum ex materia ⁊ forma. De
forma enim que est altera pars compositi verbum istum
nō potest esse verum per se: etiaz de forma que nata est p
se existere: cuiusmodi est anima intellectiva: per se enim
nobilius est compositū ex anima ⁊ corpore qō est homo
q̃z anima intellectiva. Alias enim separata haberet suuz
perfectum existentie moduz: nec anime beate iterum su-
is corporibus vnirentur: quia in corporis resumptione
sua nobilitas minueretur quod falsum est. ¶ Ad secun- Ad 2
duz dicendū: ꝙ q̃uis forma corporis plus habeat de ac-
tualitate q̃z materia: tamen vtraq̃z possibilitatem habet:
q̃uis diversimode: vt iam dictum est. Unde ⁊ phus. 7. T. 2. 49.
metaph. dicit ꝙ si ex duobus fiat vnuz: oportet ꝙ quili-
bet eorum aliquo modo sit in potentia. Per hoc autem
ꝙ forma recipitur in materia aliquo terminatur sua pos-
sibilitas que est in posse recipi: ⁊ possibilitas materie que
est in posse recipere: que tamē possibilitas plene non ter
minatur si est materia existens in potentia ad aliam for-
maz. ¶ Ad tertiuz dicendū: ꝙ q̃uis forma que nata est Ad 3ᵐ
per se habere perfectuz existētie modum: absq̃z omni ma
teria fieret minus nobilis: si fieret possibilitati coniun-
cta tamen forma que est nata perficere materiaz nobilita Nobilita-
tur per suum recipi in materia inquantum per hoc ter- tur forᵉ
minatur eius possibilitas: que naturaliter prohibet per mālis ꝑ
se existere vel habere perfectuz existentie modum: qō di- māe cōiu
co propter animaz rationalem: que per se potest existere: uncta.
non tñ ſm perfectū existentie modū per naturaz. ¶ Ad Ad 4ᵐ.
quartum dicendum ſm aliquos ꝙ maior est falsa: immo
principalius significat illud quod magis intelligimus
de re: quia magis intelligimus formam q̃z compositum:
eo ꝙ est ratio cognoscendi compositum. Ideo principa-
lius significat formaz q̃z compositū: non quia forma sit
nobilior composito. ¶ Vel potest dici ꝙ q̃uis nomen
imponatur ad significanduz a forma: tamē principalius
imponitur ad significanduz compositū: proferens enim
hoc nomen homo vel animal principalius intēdit signi
ficare hominē vel animal q̃z animaz.

Consequenter queritur de quar
to principali. Et
circa hoc querūtur duo. ¶ Primo vtz vol-
tilia ⁊ natatilia debuerūt fieri vna die. ¶ Se
cundo vtruz homo sit finis productionis. Qō. I.
Primo

Q̃o. I. Ar. p°

Primo ostendo ꝙ volatilia ⁊ natatilia non debuerunt fieri vna die: quia volatilia sunt ad ornatum aeris: natatilia ad ornatum aque. Gradientia ad ornatuz terre: ⁊ sicut differt terra ab aqua: ita aqua ab aere: ergo cuz natatilia nõ fuerint eodem die facta cum gradientibus: videtur ꝙ nõ debuerunt eodem
Secũdo. die fieri cum volatilibus. ¶ Item si natatilia ⁊ volatilia eodem die fuerunt facta: quia aqua ⁊ aer eodem die facta fuerunt: pari ratione gradiẽtia eodez die fieri debuissent quia etiã terra cum aqua tertio die fuit facta. Non videt ergo rõ: quare natatilia ⁊ volatilia eodẽ die facta fuerũt.

Jn opp^m **Contra** magis differt homo ab animalib⁹ alijs gradientibus: q̃z natatilia a volatilibus. Sed homo ⁊ animalia gradientia eodẽ die facta fuerunt: sciliz die. 6. Ergo ẽt natatil⁹ ⁊ volatilia debuerũt fieri vno die.

Ad qõnẽ dic̃ doc. **Respondeo** ꝙ natatilia ⁊ volatilia debuerunt fieri vno die: ⁊ facta sunt: sciliz die quinto. Sicut enim eodẽ die factus est totus ornat⁹ trãsparentis nãe luminose. s. die quarto: ita eodez die debuit fieri totus ornatus trãsparentis nature nõ luminose. s. die quinto hoc est aeris ⁊ aque ⁊ vno die debuit fieri totus ornatus nature opace. s. terre. Et ideo homo ⁊ alia animalia gradientia debuerũt fieri vno die. s. die septio. ¶ Preterea alia est congruitas factionis volatiliũ ⁊ natatilium die vno: quia pars aeris: que ornatur volatilib⁹ aqueis vaporibus cõmixta est. Unde Aug. 3. super Geñ. longe post principium. Spiritus dei qui scribẽti aderat ex aquis dicit producta volatilia. Aquarum enim natura bipartitũ locum sortita est. Inferiorem. s. in vnda labili. Superiorem vero in aura flabili. Illum deputatũ natantibus istum volatilibus.

Ad p^m Ad 2^m **Ad primum** patet solutio ex iaz dictis. ¶ Ad secunduz dicendum ꝙ ratio q̃re natatilia ⁊ volatilia vno die facta fuerunt: non est: quia aqua ⁊ aer vno die facta fuerunt: sed quia aqua ⁊ aer conueniunt in transparẽtia nõ luminosa. ⁊ q̃ pars aeris aui
Q̃o. II. bus ornata vaporib⁹ aqueis est cõmixta. Q̃o. II.

Secundo queritur vtrum homo sit finis productionis animaliuz Sed quia h questio superius distin. prima. soluta est in illa questione vtrũ creatura rationalis sit finis creaturarum non rationabilium: Ideo hic repetere esset superfluum.

Consequenter queritur de grto pricipali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrum
Q̃o. I. deus die septimo regeuerit. ¶ Secũdo vtrũ illum sanctificauerit. Questio. I.

Ar. p°

Primo ostendo ꝙ de⁹ die septimo nõ requieuerit: quia illo die quo aliquis cõplet suum op⁹ ab operando nõ quiescit. complare eniz opus est operari. Sz Geñ. scdo dicitur ꝙ compleuit deus die
Secũdo. septimo opus suum: ergo die. 7. non requieuit. ¶ Item saluator Jo. 5. pr̃ vsq̃z modo operatur: ⁊ ego operor: ergo
Jn opp^m deus ab opere non requieuit die septimo. ¶ Contrariũ habetur in sacra scriptura Geñ. scdo.

Ad qõnẽ dic̃ doc. Reqes tripl̃r accipi põt. **Respondeo** ꝙ requies ad presens potest accipi tripliciter. ¶ Uno modo pro cessatione ab opere fatigante operantẽ: ⁊ cũ deus in operando fatigari nõ possit nec potuerit: ideo requies talis deo nõ cõuenit. ¶ Alio modo p cessatione ab omni opere simpliciter: quodcũq̃z sit illud: ⁊ sic etiam deus nõ requiescit: quia semper operatur mundũ cõseruando ⁊ gubernando ⁊ ordinando. Est etiã principaliter operari in operatione cuiuslibet creature inquantuz operatio est: h dico ad excludenduz deformitates: que sunt in operibus peccatorũ. Unde cõmentũ super primam ꝓpositionem de causis: causa prima adiuuat causam secũdaz super operationem suam: quoniã omnez operationẽ quã secunda efficit: ⁊ prima efficit: verũtamen efficit eam per moduz altiorez ⁊ sublimiorem. ¶ Tertio modo potest accipi requies pro cessatione a producẽdo nouum genus creature: ⁊ sic intelligendũ est deum requieuisse die septimo ab omni opere: qd patrarat: vñ Aug. 4. super Geñ. ad litteram longe ante mediuz dicit: ꝙ potest intelligi deum requieuisse a cõdendis generib⁹ creature: quia vltra iaz nõ cõdidit alia genera noua. Dicit etiaz ad Oros. 42 questione. ꝙ requiescere deus dicitur a ꝯdendis nouis creaturis: q̃ post editionẽ operuz sex dierz nullam deinceps cõdidit creaturã. Q̃z sic intelligendũ est: quia in illis sex primis diebus: oẽs creature: que producende erant ꝓduxit: aut in suis actualitatibus vt machinã mundialez ⁊ creaturas pertinentes ad eius ornatũ: aut in suis principijs: que poterãt postea naturaliter produci. Qd dico propter aliquas species imperfectorz animaliumi ⁊ quedam alia que in operibus sex dieruz nõ fuerũt producta: nisi in principijs suis: aut in suo simili: qd dico ꝓpter animas intellectiuas: ⁊ gratiam ⁊ virtutes: quas modo frequẽter creat: quibus creature similes in specie producte fuerunt in operib⁹ sex dieruz. Anima enim ade ⁊ anima eue: que create fuerunt in operibus sex dieruz sunt eiusdem speciei cuz animabus aliorz hominuz. Q̃a requieuit die septio de⁹. Q̃ũo oẽs sũt in sex dieb⁹ ꝓducte fuerũt.

Ad primum in oppositũ dico ꝙ duplex est rei completio: vna in dando rei perfectionem in essendo: alia est perfectio rei in operando. ¶ Primo modo loquendo cõpleuit deus opera sua die sexto. vnde alia translatio habz ⁊ compleuit deus die. 6. opus suum qd fecerat. ¶ Secundo modo loquendo cõpleuit deus opus suuz die septimo. In principio eni diei septimi res institute inceperũt exire in suas operatiões debitas: ⁊ h non obstante: eodem die requieuit deus eo modo quo in corpore questionis expositũ est. ¶ Ad 2^m solutũ est per dicta in corpore qõnis. Q̃o. II. Ad p^m Rei cõpletio 2^x. Q̃o. II.

Secundo queritur vtrum deus diem septimuz sanctificauerit. Et videtur ꝙ nõ: q̃ q̃ dnõ potest recipere gratiez sanctificantẽ: non potest sanctificari. Sed dies nõ potest recipere gratiaz sanctificantez: ergo nõ potuit sanctificari. ¶ Itez dies dñica sanctior est q̃z sabbatum: ergo magis debet dici ꝙ diẽ dñicam sanctificauerit: que fuit dies. 8. q̃z illã: que fuit. 7. ¶ Cõtrariũ h̃r Geñ. 2. Ar. p° Secũdo. Jn opp^m

Respondeo ꝙ deus nõ dicitur diez septimuz sanctificasse: quia fecerit eam sanctitatis subiectuz. Sic enim tẽpus sanctificari nõ potest sicut ostendebat primuz argumentum. Sed dicitur eaz sanctificasse: quia instituit eam sanctitatis signuz. Significat enim sanctitatez incompletam: que est per gratiam in via: ⁊ sanctitatem completaz per gloriam in patria: ⁊ quia ipsam sanctis operibus: ⁊ ad sanctitatez disponẽtibus deputauit: ⁊ sic per accidens: illa dies septia ad sanctitatem disponit. Ad qõnẽ dic̃ doc. Q̃ũo diẽ septimaz de⁹ sanctificauit.

Ad primum solutum est in corpore questionis. ¶ Ad secundũ dicendum ꝙ obseruatio diei septime mutata est in diem sequentez: que a nobis dicitur dies dominica: ⁊ est p̃ma dies septi^e apud nos: q̃ septia dies figurabat requiez futurã corpis dñici in sepulchro: hui⁹ aũt figure veritas ipleta est: ⁊ iõ ꝯgrue obseruatio illi⁹ diei: in diez mutata est sequẽtez. Fuit h ẽt factũ ad significãdũ ꝙ dñica resurrectio exp̃ssi⁹ repñtat nostrã pfectã sctatẽ futurã: ⁊ magis nos ad illã sanctitatez disponit q̃z illa cessatio ab opere ratiõe cuius scriptũ est deum die septimo requieuisse. Ad p^m Ad 2^m Cur mutata ẽ obsuatio diei septie in diẽ dominicã.

Reptilium tria genera.

Circa litteram Iumenta ⁊ reptilia. Nota hic φ reptilium tria sunt genera. Quedam trahunt se vi pennularuꝫ: vt pisces in aqua: Quedaꝫ vi costaruꝫ vt lacerte: Quedã ore vt vermes fuerüt

Venenum ad vitam serpentis spectat.

creata innoxia: qd non est sic intelligendum φ serpens primo factus non habuerit venenum: quia spectat ad eius vitam: vt videtur velle Ambro. in exameron. Sed quia si non fuisset peccatum vsum nocendi hominibus nõ habuissent: nõ potuit simul a deo dici qd a deo simul potuit fieri. Sed hoc non multum valet contra opinionem illam: que dicit deum fecisse operata narrata Gen. primo per interualla sex dierum: quia quãuis Moyses non potuerit simul dicere omnia: potuisset tamẽ dicere oia sic fuisse facta: si oia sic facta fuissent.

¶ De hominis creatione vbi considerandũ est quare creatus sit hõ: ⁊ qualiter sit institutus: que duo supra tractata sunt: ⁊ qualis factus ⁊ qualiter lapsus: postremo quomodo sit reparatus: que discutiẽda sunt. Dis. XVI.

Dis. xvi.

His excursis que supra de hominis creatione premisimus effectui mancipare atq; ordine explanare nunc suscipimus: vbi hec consideranda videñt: scilicet quare creatus sit homo: ⁊ qualiter institutus: ⁊ qualis ⁊ quomodo factus. Deinde qualiter sit lapsus: postremo qualiter ⁊ per que sit reparatus. Horuꝫ autem primo ⁊ secundo posita: idest causam creationis humane ⁊ modum institutionis superius pro modulo nostre facultatis tractauim⁹. Ideoq; superest vt qualis vl quomodo factus sit discutiamus. In Gene. legitur. Faciamus hominem ad imaginem ⁊ similitudinem nostram ⁊c. In eo φ dicit faciamus vna operatio trium personarum ostenditur. In hoc vero φ dicit ad imaginem ⁊ similitudinem nostram: vna ⁊ equalis substantia trium personarum monstratur. Ex persona enim patris hic dicitur ad filium ⁊ spiritum sanctum. Non vt quidam putant angelis: quia dei ⁊ angeloruꝫ non est vna ⁊ eadẽ imago vel similitudo.

¶ Q imago ⁊ similitudo hic a diuersis accipitur varie: a quibusdam increata: ⁊ ab alijs creata ⁊ increata: vel essentia trinitatis: vel filius ⁊ spiritus sanctus.

Imago autem ⁊ similitudo in hoc loco vel increata intelligitur: idest trinitatis essentia ad quã factus est homo: vel creata in qua factus est homo: ⁊ ipsi homini concreata. Increatam enim imaginem que deus est: intellexisse videtur Beda cum dicit: non esse vnam imaginẽ dei ⁊ angelorum: sed trium personarum: ⁊ ideo personis non angelis sit ibi sermo. Improprie tamen imago dicitur: quia imago relatiue ad aliud dicitur cuius similitudinem gerit et ad quod representandum facta est: sicut imago cesaris que ipsius similitudineꝫ preferebat ipsum quodãmodo representabat. Proprie autem imago dicitur id ad quod aliud fit. Sicut exemplum proprie dicitur quod sumitur ex aliquo: ⁊ exẽplar ex quo sumitur aliquid. Ponitur tamen ⁊ aliquando abusiue alterum pro altero: ita ⁊ minus proprie accipitur imago: essentia trinitatis: si tamen ea nomine imaginis in hoc loco intelligitur.

¶ Opinio eoruꝫ qui putauerunt filiuꝫ per imaginem ⁊ similitudinẽ hic accipi.

Filius vero proprie imago patris dicitur: sicut supra in tractatu de trinitate diximus. Unde fuerunt nonnulli qui ita distinxerunt vt imagineꝫ in hoc loco intelligerẽt filium: hominem vero non imaginem: sed ad imaginem factum dicerent: quos refellit apostolus dicens. Uir quidem est imago ⁊ gloria dei. Hec nãq; imago: idest homo cum dicitur fieri ad imaginem non quasi ad filium dicitur fieri: alioquin non diceretur ad imaginem nostram. Quomodo enim nostram diceretur: cũ filius solius patris imago sit. Fuerunt autem ⁊ alij perspicacius hoc tractantes qui per imaginem filium ⁊ per similitudinem spiritũ sanctum intelligerent: qui similitudo est patris et filij. Et ideo pluraliter putauerunt dici nostrã id referentes ad similitudineꝫ tantuꝫ: ad imaginem vero subintelligenduꝫ esse meam. Hominem vero ⁊ imaginem esse ⁊ ad imaginem ⁊ similitudineꝫ factuꝫ esse tradiderunt: ⁊ imagineꝫ imaginis esse ⁊ similitudinis. Aug. l. 7 li. de tri. Aliorum opinio.

¶ Nec horum scientiam approbat: sed imagineꝫ ⁊ similitudinem dei in homine querendam et considerandam docet vt imago et similitudo creata intelligatur.

Uerumtamen distinctio licꝫ reprobabilis penitus non videatur: quia de medio montis: idest auctoritatibus sanctoruꝫ non manat: congruentius in ipso homine imago ⁊ similitudo querenda est ⁊ consideranda. Factus est ergo homo ad imaginem dei ⁊ similitudineꝫ sm mentẽ: qua irrationabilibus antecellit: sed ad imaginem sm memoriam ⁊ intelligentiam ⁊ dilectionem. Ad similitudinem sm innocentiam et iustitiam: que in mente rationali naturaliter sunt. Uel imago consideratur in cognitione veritatis: similitudo in amore virtutis: vel imago in alijs omnibus: similitudo in essentia: quia ⁊ immortalis ⁊ indiuisibilis est. Unde Augustinus in libro de quantitate anime. In quibus cõsiderat imago et similitudo. Aug. li. de quãtitate aie.

Anima

Anima facta est similis deo: quia immortalem ⁊ indissolubilem fecit eam deus. Imago ergo pertinet ad formam: similitudo ad naturam. Factus est ergo homo scdm animã ad imaginez ⁊ similitudinem non patris vel filij vel spiritussancti: sed totius trinitatis: ita ⁊ scdm animaz dicitur homo esse imago dei: quia imago dei in eo est. Sicut imago dicitur ⁊ tabula ⁊ pictura que in ea est: sed propter picturaz que in ea est simul ⁊ tabula imago appellatur: Ita propter imaginez trinitatis etiaz illud in quo est imago nomine imaginis vocatur.

¶ Q homo dicitur imago ⁊ ad imaginem: filius vero imago non ad imaginez.

Quo circa homo ⁊ imago dicitur ⁊ ad imaginem: filius autem imago non ad imaginem: quia natus: non creatus: equalis ⁊ in nullo dissimilis: homo creatus est a deo non genitus non parilitate equalis: sed quadam similitudine accedens ei. Unde Augu. in lib. vij. de trinitate. In Gen. legitur. Faciamus hominem ad imaginez ⁊ similitudinem nostraz. Faciamus ⁊ nostram pluraliter dixit: ⁊ nisi ex relatiuis accipi non oportet vt facere intelligãtur pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus: ad imaginez patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti: vt subsisteret homo imago dei. Sed quia non omnino equalis fiebat illa imago tanq̃ non ab illo nata: sz ab eo creata. Ideo ita imago dicit q ⁊ ad imaginem: quia non equatur parilitate: sed accedit quadam similitudine. Filius autez est imago: sed non ad imaginem: quia equalis patri. Dictus est ergo homo ad imaginem propter imparem similitudinem. Et ideo nostram: vt imago trinitatis esse homo intelligatur: nõ trinitati equalis: sicut filius patri. Ecce ostensuz est scdm quid homo sit similis deo: scilz scdm animam. Sed ⁊ in corpore quandam proprietatẽ habet que hoc indicat: quia est erecta statura: scdm quã corpus anime rationali congruit: quia in celuz erectuz est. Augu.

Dist. XVI.

His excursis ⁊c. Supra determinauit magister de creatura pure spirituali ⁊ de creatura pure corporali. Hic determinat de creatura composita ex spirituali ⁊ corporali. Et diuidit ps ista i prohemium ⁊ executionẽ. Executio ibi incipit. [In genesi loquitur.] In hac autem executione primo determinat de hominis conditione. Secundo de eius lapsu. 21. dis. ibi. [Videns igitur diabolus.] ¶ Prima in duas. ¶ Prio determinat conditionem hominis. ¶ Secundo statuz hominis conditi. 19. dist. ibi. [Solent queri.] Prima in tres. ¶ Primo de productione hominis in communi. ¶ Secundo de productione viri specialiter dist. sequenti. ibi. [De origine.] ¶ Tertio specialiter de productiõe mulieris dist. 18. ibi. [In eodez quoq; paradiso.] ¶ Prima in duas. ¶ Primo ostendit quomodo homo factus dicitur ad similitudinem ⁊ imaginem. ¶ Secundo inquirit in speciali: quid ibi appellat imago ⁊ similitudo: ibi. [Imago autem.] ¶ Et ista in duas. ¶ Primo procedit scdm q per imaginem intelligitur imago ⁊ increata similitudo. ¶ Secundo scdm q per imaginem intelligitur imago ⁊ similitudo creata. ibi. [Verũtamen h distinctio.] ¶ Et ista in duas. ¶ Primo ostendit quomodo debeat intelligi in anima imago ⁊ similitudo. ¶ Secundo ponit differentiam inter imaginem scdm q dicitur de homine ⁊ de filio. ibi [Quo circa.]

Circa hanc distinct. queruntur. vi. ¶ Primo vtruz in homine sit imago dei veraciter. ¶ Secũdo vtrz imago sit in homine nãliter. ¶ Tertio vtruz sit idem imago ⁊ similitudo. ¶ Quarto vtruz ita expresse sit in homine: sicut in angelo. ¶ Quinto vtrum eiusdem speciei sit in vtroq;. ¶ Sexto vtruz expressius sit imago dei in homine q̃z in muliere. ¶ Sed quia prime questionis veritas satis videtur declarata lib. primo. dis. 3. vbi ponit quomodo imago dei consistit in creatura: in memoria: intelligentia ⁊ volũtate: ⁊ in mente: notitia: ⁊ amore. Ideo hic iterum circa istam questionem immorari superfluum videretur. ¶ Qõ. ii. Qõ. ii.

Secundo ergo queritur vtrum imago sit in hõie naturaliter. Et vr q nõ: quia Aug. in lib. de. x. chordis: parũ ante medium: dicit q sicut differt imago imperatoris in filio: ⁊ in mimo. Sic differt imago dei in homine ⁊ in filio dei: sed imago imperatoris in mimo non est naturaliter: sed artificialiter: ergo nec imago dei in homine. Ar. pº

¶ Item phus. 2. physicorũ. distinguit agens per voluntatem ab agente per naturam. Sed imago dei est in homine per diuinam voluntatem: non ergo est in homine per naturaz vt videtur. ¶ Item imago naturalis conuenit cum eo: cuius est imago in natura: sed homo non conuenit in natura cum deo: ergo non est in ipso imago dei naturaliter: vt videtur. Secũdo T. p. 49. ⁊ infra. Tertio.

Contra qd est in aliquo per suas proprietates naturales: naturaliter est in illo. Sed imago dei est in homine scdm suas potentias naturales: que sunt memoria intelligẽtia ⁊ voluntas: ergo naturaliter est in eo. In opm p

¶ Item asinus artificialis: non est asinus veraciter: ergo a simili imago artificialis nõ est imago veraciter. Sz homo est imago dei veraciter: quãuis nõ imago consubstantialis: ergo est imago dei naturaliter: quãuis non sit imago connaturalis. Secũdo

Respondeo q imaginem dei esse in homine naturaliter: dupliciter potest intelligi. Aut ita q sit effecta a causa que naturaliter ipsam produxerit: ⁊ sic nõ est verum: quia est facta a deo per voluntatem imperantez: Aut ita q sit in eo formaliter per nãlia sua. Et sic dico q imago dei est in homine naturaliter. Attenditur enim imago dei in homine scdm ea que homini sunt naturalia ꝗ in essentia forme sue completiue: que est anima cum trinitate potentiarum: que sunt memoria intelligentia ⁊ voluntas scdm q in primo libro distinct. 3. expositum est. Ad qõnẽ sz mẽtez ppetũ. A. l. eẽ.

Ad primum in oppositum dicendum q intentio Augusti. non fuit dicere: q homo non esset imago dei naturalis: sed q non esset cõnaturalis imago: quia non est eiusdem nature cum deo. Ad pm

¶ Ad secũduz dicendum: q non plus concludit nisi q imago dei in homine nõ fuit naturaliter pducta a sua cã efficiente: ⁊ hoc est verum: quia facta est a deo voluntarie creante. ¶ Ad tertium cum dicitur q imago naturalis conuenit cum eo cuius est imago in natura ⁊c. Dico q verum est. Sed conuenire in natura cum aliquo h Ad 2m 3d 3m

Cōuēire cū aliquo in nā tri pfr. triplíciter potest intelligi. Uno modo ita q̨ habeat eandem naturam in numero cum illo: ⁊ sic imago ſm q̨ dicitur de filio dei: conuenit in natura cū eo: cuius est imago: scilicet cum patre: ⁊ talis imago non tantum dicitur naturalis: sed maxime cōnaturalis. Alio modo ita q̨ aliqua natura vniuoce vtriq; cōueniat: quāuis numeretur in illis: ⁊ sic imago ſm q̨ dicitur de homine respectu patris sui carnalis: dicit conuenientiam in natura cum eo cuius est imago in nā. Et hoc ideo imago nō solū pōt dici nālis: sed etiaȝ aliquo modo ꝯnālis: q̄uis nō maxime. Tertio modo ita q̨ illud qd̄ dicitur imago per naturalia sua imitetur naturam illius: cuius est imago: quāuis nulla natura vniuoce cōueniat ambobus. Sed hoc modo impropriissime accipitur cōuenientia in natura: ⁊ sic dico q̨ imago ſm q̨ dicitur de homine respectu dei: includit conueniētiam in natura: natura enim ipsius hominis est quedam imitatio diuine nature: ⁊ talis imago q̄uis possit dici naturalis: nō tantuȝ dici potest cōnaturalis. ¶ Uel breuiꝰ posset dici. s. q̨ maior est falsa de imagine naturali: nō cōnaturali. ¶ Argumenta ad partem oppositam concludit imagineȝ dei esse in homine naturaliter inquantuȝ attenditur in homine formaliter ſȝ ea que naturalia sunt homini: ⁊ ideo cōcedenda sunt.

Qō. III. ¶ Questio. III.

Tertio queritur

sine argumentis vtrum ideȝ sit imago ⁊ similitudo.

Ad qōnē ſm mētē ppriā. **Respondeo** q̨ in istis corporalibus quandoq; distinguitur similitudo cōtra imaginem: scȝ quādo est imago in formis: sicut cum in ligno vel lapide describitur alicuiꝰ hominis fieri sine coloris illius similitudine. Quādoq; comprehēditur in ratione imaginis. s. quādo est imago formata ⁊ expressa. Sic enīȝ de ratione imaginis sunt tria. s. partium ordinata distinctio debita lineamentoꝝ figuratio: ⁊ coloris assimilatio. A simili de imagine dei in homie: q̨ si loquamur de imagine formata ⁊ expressa: sic de ratione imaginis est similitudo: ⁊ sic de ratiōe imaginis sunt ista tria potentiarum: maxime comparatiōem ad actus or'inata distinctio: et quasi loco figurationis est potētiaruȝ quedam ꝓportionalis adequatio ſm q̨ in primo libro ostensum est: ⁊ quasi loco coloris est cuiusdam transformationis spiritualis assimilatio. Si autem loquamur de imagine informi: sic similitudo distinguitur contra imaginem: quia tunc imago duo prima tantuȝ comprehendit. Dico ergo q̨ similitudo dei in in anima: ſm qd̄ distinguitur supra imaginem est per gratiaȝ gratum facientem: ⁊ imago formaliter per eius naturales potentias: maxime per comparationem ad actus respectu nobilissimi obiecti: ⁊ ex consequenti per comparationem ad ipsius anime naturam.

Qō. IIII ¶ Questio. IIII.

Quarto queritur

vtrum imago di: ita expresse sit in homine sicut in āgelo.

Ad qōnē ſȝ mēteȝ ppriā. **Respondeo** q̨ considerādo deum inquantuȝ regit ⁊ continet totum vniuersuȝ totus existens in qualibet parte vniuersi. Sic expressius est imago dei in anima: q̄ȝ in angelo: inquantum anima continet ⁊ regit corpus suum tanquā suum vniuersum existens in qualibet parte illius. Sed quia hec cōsideratio accidētalis est imagini. Ideo ex hoc nō potest cōcludi: q̨ in anima sit imago dei expressius simpliciter: q̄ȝ in angelo: sed ſm quid ⁊ quantum ad aliqua accidentalia. Cōsiderādo autem deuȝ ſm id qd̄ est. Sic simpliciter expressius est imago dei in angelo q̄ȝ in homine per naturam: ⁊ quia hec cōclusio sequitur ex h̄ q̨ superius distinctione pma. in illa questione vtruȝ nobilior sit in angelorū natura: q̄ȝ animarū: probatū est: q̨ naturᵃ angeli nobilior est: q̄ȝ natura anime: ideo h̄ iterū illi difficultati nolui immorari. Hec enim questio in illa virtualiter continetur.

¶ Questio. V. Qō. V.

Quinto queritur

vtrum imago di: sit eiusdem speciei in angelo ⁊ in homine. Et videt q̨ sic. quia ſȝ Aug. 3. lib. de libero arbitrio. circa mediuȝ. Anime rationales sunt angelis natura pares Ar. pᵒ
Non sunt autem due species diuerse: pares in vniuerso: quia vniuersum totuȝ gradatim est ordinatuȝ: quantum ad species: ergo anima ⁊ angelus sunt eiusdē speciei. Cū ergo tam angelus: q̄ȝ anima sit imago dei per suam naturam: imago est eiusdeȝ speciei in vtroq;. ¶ Item quecū Secūda
q; cōueniunt in vltima differētia: cōueniunt in specie: ſȝ angelus ⁊ anima cōueniunt in vltima differētia: que est rationale: q: ista est nobilissima differētia: ⁊ vltima semper est nobilissima. ergo angelus ⁊ anima cōueniunt in specie. ¶ Item quecūq; cōueniunt in nobilissima natu Tertia.
rali operatione: cōueniunt in specie. Sed angelus ⁊ anima sunt huiusmodi: q: nobilissima nālis operatio ipsius angeli est intelligere: quicquid intelligit sine discursu. h̄ autem potest anima separata facere per naturaȝ: quia tūc intelligendo ad fantasmata nō recurrit: ergo anima ⁊ angelus sunt eiusdem speciei. ¶ Iteȝ si anima differret ab Quarta.
angelo in specie: h̄ esset per h̄: quia anima est vnibilis: angelus nō. Sed hoc nō potest esse ratio differēdi animaȝ ab angelo in specie: quia vnibile nō potest esse anime nobilissima differētia: ⁊ res differt ab alia in specie per nobilissimaȝ differentiaȝ: ergo videtur q̨ angelus ⁊ anima non differunt ſm speciem.

Contra nō est idē in specie: qd̄ nihil intelligit sine fantasmate cum eo qd̄ intelligit sine fantasmate. Sed ſm phm. 3. de anima. Anima nihil intelligit sine fantasmate. planuȝ est autem q̨ angelus intelligit sine fantasmate: ergo videtur q̨ angelus ⁊ anima nō sunt in eadeȝ specie. ¶ Item illud qd̄ est cum eternitate non est eiusdem speciei cuȝ eo: qd̄ est post eternitateȝ. Sed dicitur super secundaȝ propositionē de causis. Intelligentia est cuȝ eternitate ⁊ anima post eternitatem: ergo non sunt eiusdem speciei. In opᵐ instaᵗ pᵒ T. c. 30.

Respondeo q̨ eo modo quo anima est in specie: differt ſm speciem: ab angelo: qd̄ patet ex hoc q̨ anima per essentiam suam naturalem habet aptitudineȝ vt vniatur corpori humano: que etiā aptitudo remanet in ea inseparabiliter non tantuȝ quantum est vnita. Sed etiam quādo est separata. In angelo autem non est aptitudo naturalis ad hanc vnionem. Ad qōnē ſȝ mēteȝ ppriā. Aīa differt ab āgelo i spē
¶ Anima etiam per naturam non potest intelligere cōclusiones nisi ratiocinando: ⁊ ideo dicitur rationalis: angelus autem per naturā intelligit conclusionem in principio simul vno actu intelligendo principium ⁊ conclusionem: quāuis intelligat vnam conclusionem post aliā: quia non simul intelligit omnes conclusiones: que virtualiter in principijs continentur. Et quāuis vnam conclusionem intelligat: ⁊ postea aliam: ⁊ intelligat quid est ratiocinari: nō tamen ratiocinando intelligit: vnde proprie loquendo rationalis dici non debet: sed intellectualis. Hec predicta satis ostēdunt animam differre ab angelo ſm speciem: eo modo quo sibi conuenit esse in specie. Qd̄ ideo dico: quia non ita dici potest animaȝ esse in Aiaȝ sic ē in spē sicut hō.
specie: sicut homo. ¶ Ad cuius intelligentiam scienduȝ q̨ forme que non sunt per se nate stare: non sunt in specie nisi per reductionem: inquantum videlicet sunt partes compositoruȝ in specie existentium. Magis tamē de prope reducitur ad spēm: q̄ȝ mā: forma autē que est nata per se stare: vt est aīa intellectiua: q̄uis nō ita incōplete

sit in

fit in specie:sicut forma:que nõ est nata per se stare:tamẽ videtur ꝙ directe ⁊ complete non sit in specie: inquantum in ea est aptitudo naturalis:vt sit corporis substantialis forma:nec habet separata suum perfectum existentie modum. Sed homo quiuis per animam sit principalius in specie: quaꝫ per residuam partem essentie suet completius est in specie quam anima: quia est directe in specie ⁊ complete.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum cuꝫ dicitur:ꝙ anima ⁊ angelus sunt nõ pares ⁊c̃. Dico ꝙ h̃ intelligitur quantũ ad imediationem recipiẽdi gratiã a deo. Ita enim nata est anima recipere gratiã imediate:sicut ⁊ angelus:q̃uis angelus simpliciter nobilior sit per naturã.
Ad 2^m ¶ Ad scd̃m dicenduꝫ:ꝙ angelus ⁊ anima nõ ꝯueniũt in vltima dr̃ia.anima enim est rationalis:⁊ angelus est intellectualis.
Ad 3^m ¶ Ad tertiuꝫ dicunt: quidã:ꝙ anima separata nõ intelligit per naturã conclusiones in ꝑncipijs vnico ictu sine omni discursu: sicut angeli q̃uis velocius ⁊ subtilius discurrat separata: q̃ cũ est corruptibili corpore aggrauata:q̃uis enĩ separata ad fantasmata nõ recurrat.h̃ enim nõ obstat:quin discurrẽdo intelligat. ¶ Alij dicunt ꝙ q̃uis separata cuꝫ angelis in modo intelligendi cõueniat.s.in intelligendo sine discursu:tamẽ eo ip̃o ꝙ in ea est naturalis aptitudo ad h̃ vt sit pars hominis:qui per naturã sine discursu conclusiones non intelligit:alterius speciei est q̃ ipse angelus
Ad 4^m ¶ Ad quartuꝫ dicendũ ꝙ nobilissima differẽtia in anima nõ est vnibilitas ad corpus sed ratiõale. ¶ Argumẽta ad partem aliam gratia cõclusionis possunt concedi.

¶ Questio. VI.

Q̃o.vi. **Sexto queritur** vtruꝫ expressius sit imago dei in viro:
Ar.p^o q̃ in muliere. Et videtur ꝙ nõ. Aug.12.de trini. cap.4.vult ꝙ imago est in hoĩe quantũ ad superiorẽ portionẽ rationis. Sed quo ad illam portionẽ nulla est distinctio inter virũ ⁊ mulierẽ: ergo nõ est exp̃ssius
Secũdo ⁊ 3.2j. imago dei in viro q̃ in muliere. ¶ Itẽ ẜ p̃hm.10.meta. Masculinitas ⁊ femininitas nõ diuersificant spẽm. Cũ ergo imago dei totã speciẽ nature humane cõsequatur. ⁊ que totaꝫ speciem cõsequũtur equaliter sunt in quolibet indiuiduo illius speciei:quia talia sunt speciei ꝓpria.
Ca.d cõitatibus vsum. Tertio. Et sicut dicit Porphyrius,ꝓpriuꝫ eq̃liter dr̃ de illis que ipso participant:sequitur ꝙ imago dei non magis sit expresse in viro q̃ in muliere. ¶ Itẽ Glo. super illud ps. Signatũ est sup nos:imago creatoris est in q̃ nat^a est homo.s.ratio imago recreationis per quã reformatur imago creata.s.dei gratia:que menti reparãde infunditur: ẜ in imagine recreationis:que est per gratiã: vir ⁊ mulier parificantur:ergo a simili in imagine creationis.

In op^m instaf p^o **Contra** ꝓma ad Cor.xi.vir nõ debet velare caput suũ:quoniã imago ⁊ gloria domini est:mulier autẽ gloria viri est. Hec verba pretendere videntur imaginẽ dei esse expressius in viro q̃ in muliere. ¶ Itẽ Glos.super verbum preallegatum. vir ad imagineꝫ dei factus est non mulier.

Ad q̃one ẜ mẽteꝫ ꝓpriã. **Respondeo** ꝙ quantũ ad quedã accidentalia per que declaratur dignitas ⁊ decor imaginis:expressius est imago dei in viro q̃ in muliere: ⁊ sic intelligitur illa Glo.i.ad Corin.xi. que talis est. Inde igitur vir est imago dei:q: sicut ex deo sunt omnia ita ex adã omnes homines:⁊ sic cõseruat auctoritatẽ ꝑncipij:⁊ aliquib^o interpositis:postea dicitur. Sicut xp̃us preest:⁊ regit ecclesiã:⁊ ecclesia subseruit ei. Ita vir ⁊ preest:⁊ regit mulierẽ. Et huic videtur cõcordare aplus in loco predicto:q: postq̃ dixit virũ esse imaginẽ ⁊ gloriaꝫ dei:⁊ mulierẽ gloriam viri:statim subiunxit:nõ enĩ vir ex muliere est. Sꝫ mulier ex viro. Nõ.n.creat^o est vir pp mulierẽ:ẜ mulier pp viꝝ. ¶ Si ẜ loq̃mur de imagine quantũ ad naturales ꝓprietates partiuꝫ imaginis sic illi qui ponũt omnes animas naturaliter esse equales in ꝓprietatibus naturalibus dicerent equaliter imagineꝫ dei esse in viro ⁊ in muliere. ¶ Sed illi habent fundamẽtũ maluꝫ:quia nõ omnes anime sont in naturalibus ꝓprietatibus equales. Unde videtur ꝙ quantũ ad naturales ꝓprietates partiuꝫ imaginis expressius est imago dei in habente nobiliorem animaꝫ. Et quia q̃uis alique mulieres nobiliores animas habeant in naturalibus:q̃ habeant aliqui viri:tamẽ de cõi lege:⁊ in pluribus nobilioreꝫ in naturalibus ꝓprietatibus sunt anime viroꝝ q̃ mulierum. Unde vt in pluribus ⁊ de lege cõmuni expressius est imago dei in viris q̃ in mulieribus. Huic concordat quedam Glos.super illud prima ad Cor.xi.mulier autẽ gloria viri est:dicẽs ex quo ipsa est:⁊ cui subseruit: vel dicitur esse vir imago dei:quia principaliter creatus est ad imagineꝫ dei:in quo nãrr ãplius q̃ in muliere viget ⁊c̃. — *right margin:* Non oẽs alaꝫ eq̃les in nãlib^o esse. · Exp̃ssi^o imago dĩ in viris q̃ in mulierib^o.

Ad primum dicenduꝫ:ꝙ quantum ad superiorem portionẽ rationis bene est distinctio inter viruꝫ ⁊ mulierem:quia vt in pluribus naturaliter est in viris nobilior: q̃ in mulieribus: quãuis aliquando in aliqua muliere signata comparata alicui viro signato:viuacior sit in muliere ratio q̃ i viro. Beata etiam virgo pie creditur nobiliorem animam habere:etiaꝫ naturaliter quam quilibet purus homo. Ad p^m · Uirginẽ gl̃iosã nobiliorem aĩaꝫ hr̃e q̃ aliq̃s pur^o hõ.
Ad 2^m ¶ Ad secũdum cum dicitur ꝙ que cõsequũtur totaꝫ speciem: equaliter sunt in quolibꝫ indiuiduo illius speciei ⁊c̃. Dico ꝙ non est verum:quando species participatur ab indiuiduis ẜm magis ⁊ minus. Sed aliqui dicunt ꝙ species anime participatur a suis indiuiduis ẜ magis ⁊ minus. ¶ Sed quia h̃ dicere duruꝫ videtur cum quelibet anima videatur esse complete in specie anime:quantum ad illud q̃d est de eẽntia speciei:potest aliter dici ad argumentum:sciliꝫ ꝙ indiuiduis equaliter participantibus essentiam speciei possunt esse proprietates inequales per actionem agentis. Unde dico ꝙ deus vni anime dedit maiorem intellectus claritatem:q̃ alij.
Ad 3^m ¶ Ad tertiuꝫ dicendum ꝙ est simile de imagine creationis ⁊ recreationis quia contingit habentes minus nobilem naturam:quandoq; habere maiorem gratiam. ¶ Argumenta ad partem oppositum procedũt de imagine:quantuꝫ ad aliqua accñtalia:per que declarat̃ dignitas imaginis atq; decor.

Circa litteram In h̃ ꝙ dicit faciamus:vna operatio trium personarũ ostenditur. opera eniꝫ trinitatis in producendo creaturas indiuisa sunt. Pater enim ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus sunt creaturarum vnus creator: dei ⁊ angelorum non est vna ⁊ eadem imago:quia imago dicit ordinem immediatum tãtum ad illud:cuius est imago.impossibile est autem aliquid immediate ordinari ad angelum ⁊ ad deum immediate tantuꝫ. Non ab illo nata:sed ab illo creata: ⁊ tamẽ h̃ non obstante est imago naturalis:quãuis non connaturalis:ẜm ꝙ in questionibus expositum est. Plura alia essent dicenda de imagine. Sed in parte dicta sunt libro primo.distinctione tertia. — *right margin:* Q̃o intelligit̃ faciamus hoĩeꝫ ad imaginẽ.

¶ De creatione anime vtrum de aliquo facta sit vel non:⁊ quando facta:⁊ quam gratiam habuerit in creatione. Dist. XVII. — *right margin:* Di. xvij.

Hic de origine anime plura queri solent:scilicet vnde creata fuerit: ⁊ quando: ⁊ quam gratiam habuerit in creatione. Sicut hominis formatio ẜm corpus describitur cum dicitur:

formavit deus hominē de limo terre: ita eius dem ſm animaȝ factura deſcribitur cum ſubditur ⁊ inſpirauit in faciem eius ſpiraculuȝ vite. Corpus enim de limo terre formauit deus cui animam inſpirauit. Vel ſm aliam litteraȝ flauit vel ſufflauit: nō ꝙ faucibus ſufflauerit vel manibus corporeis corpꝰ formauerit. Spiritus enim deus eſt: nec lineamentis membrorum compoſitus. Non ergo carnaliter putemꝰ deum corporeis manibus formaſſe corpus vel faucibus inſpiraſſe animam: ſed potius hominem de limo terre ſm corpus formauit iubendo: volendo: idest voluit ⁊ verbo ſuo iuſſit: vt ita fieret: ⁊ inſpirauit in faciem eius ſpiraculuȝ vite: idest ſubſtantiaȝ anime in qua viueret: creauit: non de materia aliqua corporali vel ſpirituali: ſed de nihilo.

Q. ſi corporeis inſtris formaſſe vel ſufflaſſe deꝰ dī.

¶ Opinio quorundam hereticorum qui putauerunt animaȝ eſſe de ſubſtantia dei.

Putauerunt eniȝ qdaȝ heretici deum de ſua ſubſtantia animā creaſſe verbis ſcripture pertinaciter inherentes: quibus dicitur inſpirauit vel inſufflauit ⁊c̄. Cum flat inquiūt vel ſpirat homo de ſe flatum emittit. Sic ergo cuȝ dicitur deus flaſſe vel ſpiraſſe ſpiraculum in faciem hominis: ex ſe ſpiritus hominis emiſiſſe itelligitur: idest de ſua ſubſtātia. Qui hoc dicunt non capiunt tropica locutione dictum eſſe ſufflauit vel flauit: idest flatuȝ hominis. ſ. animaȝ fecit. Flare enim eſt flatum facere: flatum facere eſt animaȝ facere. Unde dominus per Eſaiam. Omnē flatum ego feci. Nō ſunt ergo audiendi qui putant animaȝ eſſe parteȝ dei. Si enim hoc eſſet: nec a ſe nec ab alio decipi poſſet: nec ad malum faciendū vel patiendum compelli: nec in melius vel deterius mutari. Flatus ergo quo hominem animauit factus eſt a deo: non de deo nec de aliqua materia: ſed de nihilo.

Rñ°

¶ Hic quando facta ſit anima: an ante corpus an in corpore.

Sed vtrum in corpe vel extra corpus etiam inter doctos ſcrupuloſa queſtio eſt. Augu. enim ſuper Gen̄. tradit animaȝ cum angelis ſine corpore fuiſſe creatam poſtea vero ad corpus acceſſiſſe: neqꝫ compulſa eſt incorporari: ſed naturaliter illud voluit: idest ſic creata fuit vt vellet: ſicut naturale nobis eſt velle viuere. Male autem velle viuere: non nature ſed voluntatis eſt peruerſe. Alij vero dicunt animam primi hominis in corpore fuiſſe creatam: ita exponētes verba illa. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vite: idest animam in corpore creauit que totū corpus animaret: faciem tamen ſpecialiter expreſſit: quia hec pars ſenſibus ornata eſt ad intuenda ſuperiora. Sed quicquid de anima primi hominis eſtimetur de alijs certiſſime ſentiendū eſt ꝙ in corpore creentur. Creando eniȝ infundit eas deus: ⁊ infundendo creat. Dicēdum eſt etiam animaȝ illam nō ſic eſſe creataȝ vt preſcia eſſet operis futuri iuſti vel iniuſti.

Opinio Augu.

Aliorum ſnīa.

Q. aīa illa nō fuit pſcia operis futuri

¶ In qua etate deus hominem fecerit.

Solet etiam queri vtrum deꝰ homineȝ repente in virili etate fecerit an proficiendo ⁊ etates augēdo: ſicut nunc format in matris vtero? Augu. ſuper Gen̄. dicit ꝙ Adam in virili etate continuo factus eſt: ⁊ hoc ſm ſuperiores non inferiores cauſas: idest ſm voluntatem ⁊ potentiā dei: quas nature generibus non alligauit: qualiter ⁊ virga Moyſi conuerſa eſt in draconeȝ: nec talia contra naturaȝ fiunt: niſi nobis quibus aliter nature curſus innotuit: deo autem natura eſt qđ facit. Non ergo cōtra diſpoſitionem ſuam illud fecit deus. Erat enim prima creaturaruȝ conditione ſic hominem poſſe fieri: ſed non ſibi erat neceſſe vt ſic fieret: hoc eniȝ non erat in cōditione creature: ſed in beneplacito creatoris: cuiꝰ volūtas neceſſitas eſt. Hoc enim neceſſario futurum eſt qđ vult ⁊ preſcit. Multa vero ſꝫ inferiores cauſas futura ſunt: ſed in preſcientia dei futura non ſunt. Si autem ibi aliter futura ſunt: potius futura ſunt: ſicut ibi ſunt vbi preſcit ille qui nō poteſt falli. Sic ergo factus eſt Adam non ſm inferiores cauſas: quia non erat in rerum cauſis ſeminalibus: vt ita fieret: ſed ſm ſuperiores non cōtra naturam operantes: quia in reruȝ cauſis naturalibus erat: vt ita poſſet fieri.

¶ Q. homo extra paradiſuȝ creatus in paradiſo ſit poſitus: ⁊ quare ita factum ſit.

Hominem auteȝ ita formatum tulit deus: vt ſcriptura docet: ⁊ poſuit in paradiſo voluptatis quē plantauerat a principio. His verbis aperte Moyſes inſinuat ꝙ homo extra paradiſum creatus poſtmoduȝ in paradiſo ſit poſitus. Qđ ideo factuȝ dicitur: quia non erat in eo permanſurus: vel vt non nature: ſed gratie hoc aſſignaretur. Intelligitur autem paradiſus localis ⁊ corporalis in quo homo locatus eſt. Tres enim generales de paradiſo ſentētie ſunt. Una eorꝫ qui corporaliter intelligi volūt tm̄. Alia eorum qui ſpiritualiter tantum. Tertia eorum qui vtroqꝫ modo paradiſum accipiūt. Tertiam mihi placere fateor vt homo in corporali paradiſo ſit poſitus: qui ab illo pricipio plantatus accipi poteſt: quo terram omneȝ remotis aquis herbas ⁊ ligna producere iuſſit. Qui ⁊ ſi preſentis eccleſie vel future typum tenet: ad

Tres ſnīe d̄ padiſo ſūt ⁊ que ſunt.

A quo pncꝰ ſit plātatus

net:ad litteram tamē intelligenduz est esse locum amenissimum fructuosis arboribus magnum: z magno fonte secunduz:qd dicimus a principio:antiqua translatio dicit ad orientem Unde volunt in orientali parte esse paradisuz longo interiacēte spatio vel maris vel terre regionibus quas incolunt homines secretum: z in alto situm vsq3 ad lunarez circulū pertingē tez. Unde nec aque diluuij illuc peruenerūt.

Qual' sit loc' padisi vbi.

Ꝯ De lignis paradisi inter que erat lignum vite z lignū scientie boni z mali.

In hoc autem paradiso erāt ligna diuersi generis inter que vnum erat qd vocatū est lignū vite:alterum vero lignum scientie boni z mali Lignuz autem vite dictuz est sicut docet Beda z Strabus:quia diuinit' accepit hanc viz: vt qui ex eius fructu comederet: corp' eius stabili sanitate z perpetua soliditate firmaretur: nec vlla īfirmitate: vel etatis imbecillitate in deterius: vel in occasuz laberetur. Lignū autem scientie boni z mali:non a natura hoc nomen accepit:sed ab occasione rei postea secute Arbor enim illa non erat mala:sed scientie boni z mali:ideo dicta est:quia post prohibitiōem erat in illa transgressio futura:qua homo experiendo disceret qui esset inter obedientie bonū z inobedientie maluz. Non ergo de fructu qui nosceretur inde positū est illud nomen : sed de retransgressioue secuta. Cognouit eniz homo priusq3 tangeret hoc lignum bonuz z malum: sed bonum per prudentiam z experientiaz:malum vero per prudentiam tantuz. Quod etiaz per experientiam nouit vsurpato ligno vetito: quia per experientiaz mali didicit quid sit iter bonum obedientie z malum inobedientie. Si vero primi parentes obedientes essent nec contra preceptum peccassent:non ideo tamen minus diceretur lignuz scientie boni z mali:quia hoc ex ei' tactu accideret si vsurparetur. A ligno ergo homo prohibitus est:qd malum non erat:vt ipsa precepti conseruatio bonum illi esset:transgressio maluz . Nec melius considera tur quantū maluz sit inobedientia q3 hoc modo:cuz scilz ideo re' factus esse hō intelligitur quia prohibitus rem tetigit:quā si non prohibitus tetigisset:nec peccasset nec penam sensisset. Si enim venenosam herbaz prohibitus tetigeris:pena sequitur: z si nemo prohibuisset:similiter prosequeretur. Si etiā prohibetur res tangi que non tangenti tantum: sed prohibenti obest:sicut aliena pecunia: ideo prohibitum est peccatum:quia prohibenti est damnosum. Cum vero tāgitur:qd nec tangenti obest:si nō prohibetur:nec cuilibet si tangatur:ideo prohibetur vt per se bonum obedientie z malum inobedientie monstretur. Sicut primus homo a re bona prohibitus penam incurrit : vt non ex re mala:sed ex inobediētia pena esse monstrarē sicut ex obedientia palma.

Quare vocatū sit lignuz scie boni z mali.

Dis. XVII.

Hic de origine anime zc. Superius determinauit magister de pductione hominis in cōi. Ꝯ In hac parte determinat de pductione viri spālr z diuiditur in partes tres. Ꝯ Primo determinat de viro quantū ad anime naturā. Ꝯ Secundo quātuz ad corporis staturā. ibi [Solet etiā.] Ꝯ Tertio de loco habitationis sue:quādiu seruauit inocentiā. ibi. [Hominem autem.] Ꝯ Prima in duas. Ꝯ Primo ostendit vnde anima fuerit pducta. Ꝯ Secundo vbi. s. vtruz in corpore vel extra. ibi. [Sed vtrum in corpore.] Ꝯ Tunc sequitur illa pars que ibi incipit. [Hominez autem.] Et diuiditur in partes duas. Ꝯ In prima determinat de terrestri paradiso. Ꝯ In scda de cōditione lignorū existentium in eo. ibi. [In hoc autez paradiso.]

Circa hanc dist. querūtur de duob' principaliter. Ꝯ Primo de anima Ade. Ꝯ Secundo de eius corpore. Ꝯ Circa primū querūtur quinq3. Ꝯ Primo vtruz anima Ade fuit pducta ex aliqua materia. Ꝯ Secundo vtrū fuit pducta in corpore:vel extra. Ꝯ Tertio vtrum anima rationalis fuit ipsius Ade specifica forma. Ꝯ Quarto vtruz anima intellectiua possit substantialiter trāscēdere corpus suuz remanēs actu eius forma. Et in qualibet parte eius tota. Ꝯ Quinto vtruz in Adam fuerit aliqua alia forma substantialis:cū anima intellectiua:qd ex cōsequēti querūt de quolibet alio. Qō. 1. Qō. 1.

Primo ostendo q2 aīa Ade non fuerit producta ex aliqua materia. Qz aut illa materia pri' fuisset sub aliqua forma corporali:aut spirituali:aut sub nulla. Non primo modo:quia fm Boetiū. in lib. de duab' naturis. Et vna persona christi vltra medium ex corpore nō potest fieri incorporeuz:nec secūdo modo: q2 vnus spiritus nō transmutatur in aliū:nec tertio modo q2 materia sine forma esse nō potest. Cū dicat Boe. pmo lib. de trini. cap. 3. q2 nihil dicitur esse fm materiaz:ergo anima Ade nō fuit facta ex aliqua materia. Ꝯ Item cōpositū ex mā z forma:nō est alicuius alteri' materie forma. Sed anima intellectiua est corporis humani substātialis forma. Ergo nō est composita ex materia z forma. Ꝯ Itez materia nō est perfectio materie:sed anima intellectiua fm se totaz est humani corporis substātialis perfectio. ergo nō habet materiā sue essentie partē. Ꝯ Item si anima est ex mā aut illa mā pportiōatur sue forme:aut nō. Si nō tunc ex ipsa z mā nō potest fieri per essentiaz vnuz:si sic:tunc forma sua nō posset perficere materiam aliā: z sic aīa nō esset hūani corporis forma: qd est erroneū.

Ar. p° *Secūdo* *Tertio.* *Quarto.*

Contra in omni creatura per se stante differt: qd ē z quo est. Sed quo est:est forma: qd est videtur esse materia:vel cōpositum:ergo cuz anima possit per se stare:videtur q2 sit composita ex materia z forma. Ꝯ Item sicut superius est habituz dist. 3. Angelus compositus est ex materia z forma. Sed angelus simplicior ē q3 anima:quia nobilior est per naturā:vt superius ostensum est. ergo multo fortius anima cōposita est ex materia z forma. Ꝯ Itez Aug. 7. super Geñ. nō multuz post principiuz. Si quoddā incōmutabile esset anima: nullo mō eius quasi materiez querere debemus:hic videtur velle Aug. z animaz esse mutabilē z ipsam habere māam.

In opm *Secūdo* *Tertio.*

Respondeo q2 animaz Ade fuisse pductaz ex aliqua materia dupliciter potest intelligi. s. aut ex materia:que pductionem anime dura

Ad qōnē doc. varias opi. sa sentat.

tione precesserit: ⁊ sic nō fuit producta ex aliqua materia.
Op. pᵃ Aut ex mā que ꝓductionē anime sola origine precesserit
vt sonus tm̄. Et sic ad h̄ dicūt aliq: ꝙ aīa ade: nec aliqua
alia anima rationalis ꝓducta fuit ex aliqua mā. Nō eniꝫ
sm̄ istos necessariū est ponere māꝫ in anima: nisi accipiē
do materiā pro principio pure possibili: qd̄ est trāsmuta
bile in illas accidentales formas: que de potentia ipsius
anime educi possunt per virtutem agentis creati. Cum
ergo illud principiuꝫ purum possibile non sit de eēntia
eius: in quo est: videtur eis in anima nō esse materiā tan
q̄ꝫ partez essentie sue: ⁊ per hanc viam ipsi soluunt ea: q̄
videtur obijci cōtra eos: dicētes ꝙ sm̄ hanc viam bene
sustinent animā esse mutabilē ⁊ passibilem: ⁊ a superiori
natura ⁊ a se ipsa: quia per naturā suam potest se mouere
Op. 2ᵃ. ⁊ agere: ⁊ per illud principiuꝫ purū possibile potest mo/
ueri ⁊ pati. ¶ Alij autē dicunt: ꝙ anima habet materiā
que est pars essentie sue: nō tamē vnigeneā cum materia
corporaliuꝫ: ⁊ ad h̄ declarandū recurrenduꝫ est superius
ad dist. 3. vbi declaratū est qōne. 2. essentiā angeli eē ꝯpo
sitā ex mā ⁊ forma: extēdēdo nomē māe ad oēꝫ nāꝫ possi
bilē: ex qua ⁊ alia natura magis actuali cōstituitur vnuꝫ
per essentiaꝫ: ⁊ questione sequēti declaratum est: illaꝫ cū
materiā corporaliū nō esse vnigeneaꝫ. Videtur etiā istis
dōm māꝫ anime nō esse vnigeneā cū mā angeloꝝ.

Sustētat 2ᵃᵐ opi. Ad pᵐ **Qui vult tenere** hāc vltimā opinionē: pōt dicere ad pmū in opposi/
tuꝫ ꝙ nō plus cōcludit nisi ꝙ anima Ade non fuit ꝓdu
Ad 2ᵐ cta ex aliqua mā: que ipsam duratione ꝓcesserit: ⁊ hoc
est verum. ¶ Ad scdm cū dr: ꝙ cōpositum ex materia ⁊
⁊ forma: nō est alicuius alterius materie forma ⁊c̄. Dico
ꝙ h̄ esset verū. Si materia esset vnigenea. Sed materia
anime nō est vnigenea cuꝫ materia ipsius corporis. Sed
Ad 3ᵐ est actualior: q̄ꝫ forma incōpleta in corpore humano pre/
cedēs ordine nature anime intellectiue infusionē. ¶ Ad
Ad 4ᵐ tertiū dicendū: ꝙ materia nō est vnigenea cuꝫ alia mate
ria: vnde potest esse pars perfectiōis illius. ¶ Ad quar/
tuꝫ dōm: ꝙ mā ipsius anime bene ꝓportionatur sue for/
me: quantū ad cōstitutionē vnius per essentiaꝫ. Sed nō
quantū ad terminādum totā possibilitatē illius: que est
in posse recipi in alio. Sicut enim possibilitas materie ē
in posse recipere formā: ita possibilitas forme est in posse
Differt mā ⁊ forᵃ cꝛruptibilium ⁊ mā ⁊ forᵃ icorrupᵐ recipi in materia. Unde sicut materia generabiliū ⁊ cor/
ruptibiliuꝫ terminat possibilitatē sue forme: sed nō econ
uerso: ⁊ materia corporū incorruptibiliuꝫ terminat pos/
sibilitatē sue forme: ⁊ ecōuerso. Ita forma aīe terminat pos
sibilitatē sue materie ad substātialē formaꝫ. Sed materia
nō terminat possibilitatē forme: ⁊ ideo ad h̄ nō obstante
sua materia receptibilis est in ipso corpore tāq̄ꝫ forma.

Sustētat pᵃᵐ opi. Ad pᵐ **Qui vult tenere** opinionez aliā: potest di
cere ad primū in opposi
tū ꝙ qd̄ est ipsius anime: est essentia anime cōcreta cū ꝓ/
prietatibus naturalibus: ⁊ quo est: est sua essentia absolute
cōsiderata. Vel potest dici sm̄ alios ꝙ suuꝫ: qd̄ est: est sua
Ad 2ᵐ essentia: vt per se exn̄s: ⁊ suuꝫ quo est: est suū esse. ¶ Ad
secūdū dicunt aliqui ꝙ angelus dicitur cōpositus ex ma
teria ⁊ forma: nō quia habeat materiā sue essentie partē:
sed q: in eo est principiū purū possibile transmutabile in
accidētia q̄ de potētia ipsius āgeli per se seipsum: vel per
aliud agēs creatū potest educi. ¶ Vel potest dici: ꝙ nō
est incōueniens ponere aliquod cōpositū ex forma ⁊ ma
teria: ꝙ in se habet suum completū existētie moduꝫ: esse
nobilius substātia nō cōposita ex materia ⁊ forma: que ꝑ
Ad 3ᵐ se nō habet suum naturalē completū existentie modum.
¶ Ad tertiū dōm: ꝙ Aug. nō dicit animā habere mate/
riam: sed quasi materiā. Et potest dici ꝙ illud principiū
purū possibile: qd̄ est in anima ad formas accidentales q̄
de ipsa possunt educi per virtutē agentis creati: est quasi
materia pro tanto: quia per ipsam anima est mutabilis ⁊
passibilis.

¶ Questio. II. Q̄ō. ii.

Secundo queritur vtruꝫ anima Ade fuerit ꝓ Ar. pᵐ
ducta in corpore: vel extra. Et vr̄ ꝙ extra Auicē.
2. meta. ca. 4. forma prior est hyle. i. materia. Cum
ergo anima sit forma: ⁊ corpꝰ eius mā: videtur ꝙ anima
ante suum corpus fuerit creata. ¶ Item corpus ade fa/ Secūdo
ctuꝫ est ꝓpter animā: q: forma finis est materie. ergo pri
us debuit anima fieri q̄ꝫ corpꝰ. ¶ Itē sicut se habet euuꝫ Tertio.
ad tēpus: ita euiternū ad tēporale. Sed euū precedit tē/
pus. Unde Boe. de cōsol. lib. 3. paꝫ vltra mediū. Tem/
pus ab euo ire iubes: ergo similiter: anima ante corpꝰ cū
anima sit res euiterna: ⁊ corpus sit res tēporalis.

Contra phs. 9. meta. q̄uis actus simpliciter prior In opᵐ
sit potētia: tamē in eodem numero potētia T. 2. h.
precedit actuꝫ. Sed anima est actus corporis sm̄ phm̄. 2. T. c. 6.
de anima. ergo corpus prius debuit fieri: q̄ꝫ anima: ⁊ ani ⁊. 7.
ma debuit in ipso creari. ¶ Itē dicit Auic. 6. naturaliū. Secūdo
lib. 5. ca. 3. ꝙ anima humana nō fuit prius existens per se
⁊ deinde venit in corpus. ¶ Item si aīa ade fuisset crea/ Tertio.
ta extra corpus cum habuisset liberū arbitriū: aut fuisset
cōuersa ad deū: ⁊ sic cōfirmata in bono: aut auersa a deo:
⁊ sic obstinata in malo anteq̄ꝫ corpori vniretur: qd̄ falsū
est. ergo videtur ꝙ nō fuerit creata extra corpus.

Ad istaꝫ qōnem dixerunt quidā: animam Ad qōnē sꝫ mētē aliorū pᵃ opi.
ade creataꝫ extra corpus
quia fuit creata ante sui corporis formationē: vt sic osten
deretur a corpore nō depēdere. ¶ Alij autez h̄ in dubio 2ᵃ opi.
posuerūt: vnde ipsemet Aug. de h̄ videtur dubitasse: vt
patꝫ lib. 7. super Gen̄. nō multuꝫ ante finem: loquēs de
anima ade sic ait. certe opinioni humane tolerabiliꝰ mi/
hi videtur deum in illis primis operibus: que simul oīa
creauit: animā etiā humanaꝫ creasse: quā suo tēpore mē/
bris ex limo formati corporis inspirasset: cuius corporis
in illis simul cōditis rebus rationē creasset causaliter: sꝫ
quā fieret cū faciēdum esset corpus humanū. ¶ Sed vi Ad qōnē sm̄ mētē ꝓpriā.
detur rationabilius dicēdū: ꝙ fuit creata in corpore q̄ꝫ/
uis eam deus creasse potuisset ante corpus: si voluisset
Et qd̄ in corpore creata fuerit videtur innuere textus sa
cre scripture. Gen̄. 2. vbi dicitur formauit dn̄s deus ho/
minē de limo terre ⁊ inspirauit in faciem eius spiraculū
vite: ⁊ factus est homo in animā viuentē: vbi eniꝫ tangit
corporis formatio: ⁊ deinde anime inspiratio. Et h̄ rōna
bile est: quia cū sit corporis forma ⁊ motor: congruū fuit
⁊ ipsam nō mereri: neq̄ꝫ demereri: nisi in corpore. Si aūt
creata fuisset ante corpus extra corpus mereri vel deme
reri potuisset. ¶ Preterea cum naturalē inclinationeꝫ
habeat ad corpus: sicut forma ad materiā: ⁊ eā esse nō glo/
rificatā: ⁊ sine corpore: penale sibi fuisset: ⁊ ita ante pecca
tum penaꝫ passa fuisset: prius ergo fuit plasmatū corpus
ade: ⁊ tūc anima per creationē sibi inspirata.

Ad primum in oppositum cū dr̄ ꝙ forma ꝑor Ad pᵐ
est materia. Dico ꝙ h̄ intelligen
dum est: aut de prioritate dignitatis aut de prioritate ali/
qualis cālitatis in forma respectu materie ꝑme: eo ꝙ ac/
tualitas essendi cōuenire nō potest per naturam materie
nisi per aliquā formā: corpus autez ade. cui deus infudit
animā: nō fuit materia prima sola: sꝫ fuit materia sub ali/
qua forma incompleta. ¶ Ad scdm dicendum: ꝙ q̄uis Ad 2ᵐ
corpus Ade factum fuerit propter animaꝫ: ex hoc tamē
non sequitur: ꝙ creatio anime debuerit precedere corpo
ris plasmationem: ⁊ si finis sit prior in intentione: nō ta/
men oportet ꝙ sit prior in executione. ¶ Ad tertium di Ad 3ᵐ
cendum: ꝙ q̄uis esse anime absolutum mensuretur euo
tamen operationes eius quas exercet inquantum est cor
poris motor: ⁊ forma: non mensuratur euo: ⁊ quia talis
nature creata fuit anima: vt in ea esset aptitudo natura/
lis ad h̄: vt esset corporis motor: ⁊ forma nō debuit crea/

Qõ. III. ri cum alijs euiternis. ℂ Questio. III.

Ar.pᵒ TErtio queritur vtrũ anima rationalis fuerit ipsius ade specifica forma. Et videtur φ non: qꝛ omnis forma in essendo innititur sue mate/rie. Sed anima intellectiua in essendo non innititur cor/pori: quia aliter in separatione amitteret suum esse. ergo
Secũdo nõ fuit forma corporis ade. ℂ Item φ est cõtra inclina/tionem naturalẽ est vt in paucioribus: Sed plures sunt anime separate: q̃ʒ cõiuncte: ergo anima non habet natu/ralez inclinationẽ ad corpus. Sed forme habent natura/les inclinationes ad suas materias: ergo anime rationa/
Tertio. les nõ sunt forme corporũ humanorũ. ℂ Item essentia anime aut est totaliter dependẽs a corpore: aut totaliter independẽs: aut partiʒ dependens: ⁊ partim indepẽdẽs nõ primo modo: qꝛ tũc corrũperetur per corporis corru/ptionẽ: qđ falsum est. Nec tertio modo: qꝛ cũ sit simplex nõ habet partẽ ⁊ partez. restat ergo φ sit totaliter a cor/pore independẽs. Sed omnis forma aliquo modo depẽ/det a sua mã: ergo anima ratiõalis nõ est humani corpis
Quarto. forma. ℂ Itẽ cuʒ forma sit nobilior pars cõpositi ⁊ ꝯpo/situʒ debeat a nobiliori pte denominari: magis debet: hõ dici spũs: q̃ʒ corp⁹. Sed hoc falsuʒ est: h̄ enim falsa est: ho/mo est spũs: h̄ eniʒ vera est: homo est corpus: ergo anima intellectiua cum sit spũs: nõ est humani corporis forma.
Quinto. ℂ Itẽ hõ nõ est hominis specifica forma. Sed aĩa rõna/lis est homo dicit eniʒ Auicẽ. 6. naturaliũ. lib. 5. cap. 7. de anima rõnali: φ ipsa verissime est ego: aut φ ipsa est ego regẽs hoc corpus: ergo nõ fuit ipsi⁹ ade forma specifica.

In opᵐ T.c.12. Contra phs. 1. de anima. Intelligere est actus con/iuncti ex anima ⁊ corpore: φ nõ esset verũ nisi anima intellectiua esset humani corporis forma. Sʒ forma cõpositi nobilissima est specifica: ergo cũ in homi/ne nulla sit nobilior forma: q̃ʒ anima itellectiua: videtur φ ipsa fuerit ipsius ade ⁊ cuiuslibet alterius hominis sit
Cap. de diã ad finẽ. forma specifica. ℂ Itez Porphyrius. sumus rationales h autẽ nõ esset nisi anima rõnalis esset hominis cõpleti/ua forma: cuʒ rõcinari sit vltimus actus ipsius hominis inquantũ est natus cognoscere quid sibi in h̄ corruptibi/li corpore potest cõpetere per naturã. ℂ Itẽ Auic. pmo meta. sue. cap. 3. ratiõale nõ acquirit animali intentionẽ animalitatis. Sed acquirit ei esse in effectu. Intẽdẽs lo/qui de effectu completo. Illud autẽ per qđ habet homo esse in effectu ꝯpleto: est forma: p quã hõ reponit in spe/cie: ergo anima ratiõalis est ipsius hois forma specifica.

Ad qõnẽ ƀʒ mẽtez ꝯpoiã. Respondeo φ anima ratiõalis fuit ipsius ade forma specifica: ⁊ etiã cuiuslibet hois sua anima intellectiua est forma specifica: homo enĩ experitur se rõcinari: nõ tantũ de intẽtionibus particu/laribus. Sed etiã de intẽtionib⁹ vniuersalibus: hãc ḡ ac/tionẽ habʒ homo per aliquid sui pncipaliter nõ per ma/teriã: nec per aliquã substãtialẽ formã incõpletã: nec per accidẽtalẽ formã: qꝛ cuʒ rõcinari sit vltimus actus: ⁊ no/bilissimus: quẽ possit homo naturaliter habere sub rõne qua natus cognoscere opʒ φ sibi cõueniat principaliter per nobilissimã sui partẽ. Nobilissima autez pars cõposi/ti est forma specifica. ergo ratiocinari pncipaliter conue/nit homini per suaʒ formã specificã. Sed certuʒ est φ si/
T.c.24. bi cõuenit per animã rationalẽ: qꝛ vt dicit phs. 2. de aĩa. Anima est quo viuimus ⁊ sentimus ⁊ mouemur: ⁊ intel/ligimus primũ. ergo forma hominis specifica est anima rationalis. ℂ Preterea oẽs appetimus beatitudinem. Unde beat⁹ Aug. 13. de tri. cap. 8. dicit φ ad h̄ natura cõ/pellit: cui sũme bonus ⁊ imutabilr verus creator: hoc in/
T.c.45. didit. Sed ƀʒ phʒ 3. de anima. Natura nihil facit frustra
T.c.59. ⁊ scđo celi ⁊ mũdi. dicit φ natura nihil facit vanuʒ. Ap/petitus autez naturalis esset vanus ⁊ frustra: si rem appe/titaʒ nec per se: nec per aliuʒ posset cõsequi. Nos ḡ possu/mus cõsequi beatitudinẽ. Sed plena beatitudo nõ põt haberi sine clara dei visione: ergo possumus cuʒ adiuto/rio dei attingere ad clarã dei visionẽ. Sed nõ possumus deuʒ videre: nisi per potẽtiã intellectiuã. ergo de essentia hominis est anima habẽs potẽtiaʒ intellectiuã. Sed cõ/stat φ nulla pars hominis nobilior est anima itellectiua Cuʒ ergo nobilissima pars cõpositi sit eius forma specifi/ca. Sequitur φ anima intellectiua est hominis forma.
ℂ Preterea phs. 2. de anima. dicit φ si aliquid cõmune T.c.7.
in omni anima opʒ dicere erit vtiq̃ primus actus corpo/ris organici phici. Sed anima intellectiua est anima: vñ dicit phs. 2. de anima. φ est alteruʒ genus anime a vege/ T.c.21.
tatiuo ⁊ sensitiuo: ergo prim⁹ actus corporis phici orga/nici. Sed cõstat φ nullus act⁹ in homine: idest forma est nobilior ea: ḡ aĩa itellectiua est nobilissima corpis forma.

Ad primum in oppositũ cum dr: φ omnis for/ma in essendo innititur sue mate/rie ⁊c̃. Dico φ verum est. Si vocas inniti materie: natu/raliter iclinari ad ipsã ad hoc vt ex ipsa ⁊ mã possit vnũ cõstitui per essentiã. Et si vocas initi materie dependere ab ea quãtuʒ ad cõpletuʒ essendi modũ. Sed si vocas in/niti mãe nõ posse esse sine materia: quã perficit. Sic dico φ ꝓpositio habet instãtiaʒ in corporis humani specifica forma: potest eniʒ esse sine corpore: q̃uis sine illo nõ ha/ Ad pᵐ
beat suũ cõpletũ nãlis existẽtie modũ. ℂ Ad secundum cuʒ dicitur: φ illud qđ est cõtra naturalẽ inclinationem est vt in paucioꝛib⁹ ⁊c̃. Dico φ h̄ intelligẽdum est in to/ta vniuersitate creaturaꝝ. Plures eniʒ sunt creature ha/bentes suuʒ cõpletuʒ existẽtie modum in sua spẽ: q̃ʒ sint anime a corporib⁹ separate. In vna tamẽ specie nõ est in/cõueniens esse plura indiuidua illius spẽi: que nõ habe/at suũ completũ existẽtie moduʒ: vsq̃ ad aliquod tẽpus adeo determinatũ: q̃ʒ illa que habẽt. Sicut in spẽ aiaruʒ deo pro nobis aliquid melius ꝓuidentie. ℂ Ad tertiuʒ Ad 2ᵐ
dicenduʒ: φ essentia anime nõ est totaliter dependens a corpore: nec ƀm partez vnã dependẽs: ⁊ ƀm aliã nõ depẽ/dens. Sed dico φ tota quãtuʒ ad suum completũ natu/ralis existentie moduʒ est a corpore dependẽs: ⁊ ƀm se to/tam est a corpore independẽs quãtuʒ ad esse simpliciter quia remanet in actuali esse post corporis corruptionez quia vt inferius ostendetur ipsa est incorruptibilis p na/turam. ℂ Ad quartuʒ dõm: φ sicut spũs nõ predicatur de homine: ita nec corpus inquãtum est hominis pars. Sed inquãtuʒ imponitur ad signduʒ illud idẽ: qđ signi/ficat homo sub modo tamẽ indeterminato: qꝛ sic est ho/mini genus. ℂ Ad quintum dõm: φ predictuʒ verbum Auicẽ. falsum est: ⁊ contra symbolũ in quo dicitur φ aĩa rationalis ⁊ caro vnus est hõ. ℂ Qõ. IIII.
Ad 3ᵐ
Animã a corpe de/pẽdere ⁊ nõ depẽ/dere.
Ad 4ᵐ
Ad 5ᵐ
Qõ. IIII

Ar.pᵒ QUarto queritur vtrum anima intelle/ctiua possit substãtialiter trãscẽ/dere corpus suuʒ: remanẽs actu eius forma: ⁊ in qualibet parte corporis tota. Et videtur φ sic. Bernardus lib. de precepto ⁊ dispensatione versus finem: dicit φ nõ est presentior spũs noster: vbi animat:
Secũdo T.c.9. Eod tex. q̃ʒ vbi amat. ℂ Itez ƀʒ phm. 2. de anima. Sicut se habʒ tota anima ad totũ corpus. Sic visus ad oculũ: vnde di/cit φ si oculus esset animalis: anima eius esset visus: ⁊ sed visus potest trãscẽdere oculum remanẽs oculi forma: vt ostẽdam: ergo tota anima potest trãscẽdere suum corpus remanẽs actu eius forma. Minorez pbo per auctoritatẽ Aug. 6. musice. nõ multũ longe ante medium. dicẽtis φ nos ad capienda spacia locoꝝ: diffusio radioꝝ iuuat: qui e breuibus pupillis in aperta emicant: ⁊ adeo nostri sunt corporis: vt q̃q̃ʒ in procul positis rebus: quas videmus nostra anima vegetetur. Dicit etiã lib. de quãtitate ani/me circa mediũ. φ oculi videntur ⁊ patiũtur vbi nõ sunt φ nõ esset verũ: nisi potẽtia visiua trãscenderet oculum remanens eius forma. ℂ Item Augu. 18. de ciui. cap. 19. Tertio.

Dicit de fantastico hominis: q cuz corpus non sit: tamē mira celeritate corporuz formas capit: & ipz sopitis: aut oppressis corporeis hominis sensibus: ad aliorū sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perduci. Ita vt corpora ipsa hominuz alicubi iaceant: viuentia quidem: sed multo grauius atq; vehementius: q̄z somno suis sensibus obscuratis fantasticū illud veluti corporatuz in alicuius aialis effigie: appareat sensib⁹ alienis. Sz illud fantasticū nō seperatur a substātia anime: ergo aīa intellectiua potest substātialiter corpus suū transcēdere: remanēs eius forma. ¶ Itez loquitur de beato Ambro. q interfuit exequys beati Martini: corpore suo viuēte remanēte Mediolani q esse nō potuisset: nisi anima trāscendisset corpus: & simul remāsisset actu eius forma.

Quarto.

In opp^m p̄

Contra Aug. lib. de quātitate anime: non multum longe post principiū. dicit discipulo: q anima tua est h̄: vbi est corpus nec vltra spatiuz eius porrigitur. ¶ Itez eodē lib. parū post: approbat sententiā discipuli dicētis: q nō ignoraret: quid agatur Mediolani. Si animus eius vsq; ad eā porrigeretur: presentiaq; sentiret: videtur ergo sentire Aug. q anima suū corpus nō trāscēdat substātialiter: quia aliter homo posset scire naturaliter: que fiunt in locis: vbi corpus suum presens nō est. ¶ Item forma debet proportionari materie: ergo & anima corpori: cuz sit eius forma: sed si substātialiter corpus transcenderet: nō ei proportionaretur: ergo corpus substantialiter non transcendit.

Secūdo

Tertio.

Ad qōnē fz mētez aliorū q̄ valde sutcilis exstit.

Ad istaz questionem aliquādo dixerunt aliqui: q anima intellectiua potest substātialiter suū corpus transcendere: remanēs actu eius forma: & in qualibz parte ei⁹ tota: qd̄ declarare nitebātur auctoritatib⁹: exēplis: & rōnibus: vt enīz habetur .4. lib. Reg. cap. 5. dicit heliseus ad giezi: non ne cor meuz in presenti erat: quando reuersus est homo de curru suo in occursuz tui. Ecce qd̄ dicit cor suū fuisse presens vbi corpus suū erat presens ibi cor accipiens pro anima. Ad h̄ etiā adducebant aliquas auctoritates allegatas in opponēdo ad primā partē. ¶ Ad h̄ etiā adducunt exēpla. Angelus enīz quādoq; trāscendit substātialiter corpus q assumit: ita q tot⁹ est in illo corpore: & totus extra: qd̄ patz: cū aliquādo assumat corpus minoris quātitatis: q̄z sit spatium: cui toti posset se simul facere presentez. Ita dicūt aliquo modo a simili: q corp⁹ humanū nō est tāte quantitatis: sicut est illud spatiū cui toti anima simul posset se facere presentē a corpore separata: & vt dicūt ipsi non est rō quare in corpore existens: nō possit tātū spatiū attingere quantum posset a corpore separata. Cū nō habeat perfectionē existēdi modū: imo minus perfectū separata q̄z cōiuncta. ¶ Aliud exēpluz videm⁹ q tota anima est in corpore paruuli: & postea cū corpus eductū est ad perfectā quātitatē: anima est in qualibet parte illius corporis tota: nō tn̄ per aliquā sui mutationez. Sed impossibile est: q res existens in paruo spatio attingat spacij maioris quālibet partez nisi mutetur. Videtur ergo q corpore paruuli existēte parue quātitatis: anima saltē ipsuz tātū excedebat: q̄tū quātitas eius perfecta: quātitatē primo imperfectā excedit. ¶ Ad hoc etiaz rationē adducunt. Impossibile est potētiaz organi perfectiuā attingere ad cognitionez intelligibiliū & vniuersaliū & ipsam esse liberā: ergo si anima ita est corporis forma fz se totam: & totalr̄: vt nullo modo substātialiter ipsuz trāscēdere possit: nō est in ea aliquid qd̄ nō sit mīe corporalis forma. In ipsa ergo nihil eēt per quod apphēderet intellectualia: & vniuersalia: & per qd̄ esset in sui actione libera. Videtur ergo q sicut inquātuz est in corpore: sunt in ea potentie: que dnr̄ organis alligate: q ita in ipsa: sub ratiōe qua corpus substātialiter transcendit sint potētie: que nō sint organis alligate .s. itellectus & voluntas per quas est in ea cognitio & amor intellectualiuz libertas. ¶ Sed hāc opinionez nō tenet doctor: cōtras: Quia ipsaz videtur sequi plura improbabilia. Quorum vnū est q tota substātia anime intellectiue: tota esset in corpore: & tota extra. Aliud est q simul eēt vbi est forma & vbi nihil īformaret. Aliud est q homo in vno loco existens posset scire secreta locorū: vbi corpus suuz nō esset presens. Aliud est quia ex illa opinione sequi videtur q vna anima duorūz corporuz penitus similiuz posset esse forma. Si enīz trāscēdit hoc corpus: qd̄ informat: videt̄ q inquātuz est extra hoc corpus: posset informare aliud corpus: q esset taz simile isti: vt solo numero differret ab isto: vnde illa opinio fauere vr̄ errori dicentium: q oīuz hominū sit anima vna: q̄uis autē suum corpus substantialiter nō excedat: ipsuz tn̄ excedit virtualiter: q forma quāto est nobilior: tanto magis mā̄z suā virtualr̄ excedit anima autē intellectiua nobilior est inter omnes formas informātes materiā corporalē: & ideo possibilitas corporis: cuius est forma: nō equat totā virtutē actualitatis illius. Sed multū exceditur ab ea: & sub hac rōne sunt in homine virtutes & operationes: in q̄bus non cōicat corporalis mā̄: vt pz in itellectu: & volūtate: & in actib⁹ eaz. Et sic patz solutio ad rationē adductā pro alia opinione in corpore questionis. Cōcedendū est ergo q anima duz actu est corporis perfectio: ipz per nām sbālr̄ nō excedit.

Ȝ op. q s̄ cōis & q̄ pfā icōuenientia sequunt̄.

Conclō rāsiua.

Ad p̄^m

Ad primum in oppositūz dōm: q illud verbū Bernardi: intelligedū est quātū ad conatū .q.d. q nō min⁹ conatur eē: vbi perfecte amat. q̄z vbi animat. ¶ Ad scdm̄ dōm: q minor est falsa: & ad auctoritates Aug. per quas eam pbas: dōm q q̄uis illa fuerit opinio sua: tn̄ cōiter nō tenet̄ nisi sic itelligant̄: vt pro tāto dicātur radij visuales protēdi vsq; ad rē visam & oculi videre: & pati: vbi nō sunt: q radij a re visa deriuantur vsq; ad oculuz per quas visiua a re patitur: q̄ est vbi oculus nō est. ¶ Ad tertium dōm: q illud verbum Aug. nō sic intelligēduz est: vt fantasticū hominis realiter egrediatur de corpore ipso remanēte viuo. Sed q sic apparet quādoq; homini in somnis: & cōtingit quandoq;: q sicut somniat homo se facere vel dicere: ita angelus bon⁹: vel malus in assumpto corpore: simili corpori somniantis illud realiter facit aut dicit: & q h̄ fuerit intentio Aug. satis apparet per dicta Aug. que sequunt̄ vsq; in fine cap. diligēter intuēti. ¶ Ad quartum dōm q beatus Ambro. nō interfuit exequys beati Martini. Sed se interfuisse somniauit & pro dilectione & deuotione: quā ad sanctū virum habebat angelus eius custos: in assumpto corpe simili corpori beati Ambro. illis exequys realiter interfuit. ¶ Ad auctoritatē autē: que adducebat̄ in corpore qōnis: pro alia opinione dōm: q pro tāto dicit heliseus cor suū fuisse presens: quādo naamā reuersus est de curru in occursuz giezi: q h̄ in spū clare vidit: q̄uis aīa eius realiter ibi presens nō esset. ¶ Qō. V.

Ad 2^m

Ad 3^m

Ad 4^m Ambro. nō interfuit exeqys beati martini fz eius angelus.

Ad auc. de eliseo.

Qō. V.

Quinto queritur vtrū in adaz fuerit aliqua forma substātialis: cum anima intellectiua q etiā queritur de quolibet alio homine. Et videtur q nō. Quia fm̄ phm̄. 4. Top. nō cōtingit idē amplius permanere si qd̄ omnino de specie permutatuz sit. Sed hoc nō esset verum: si in homine eēt aliqua alia forma substātialis cū intellectiua: quia tūc intellectiua recedente posset idem corpus in numero per formaz aliā remanere: ergo in homine nō est alia forma q̄z itellectiua. ¶ Itez genus predicatur de specie predicatiōe per eēntiam: sed tali predicatione pars non predicatur de toto: ergo genus significat totū: qd̄ sigt̄ species: q̄uis sub modo indeterminato: q nō esset verū: si per aliaz formā eēt homo corpus: & per aliā homo. ¶ Itē si idem corpus in numero esset mortuuz & viuū: idez numero esset diuersa generez

Ar. p̄ᵒ

Ca. io.

Secūdo

Tertio.

genere:qz aliud genus est corpus viuum: et aliud genus
corpus mortuū. Sed si in homine esset alia forma cū in/
tellectiua:per illā posset remanere idem corpus in nu/
mero:intellectiua recedēte:per quā erat viuens:ergo in
Quarto. homine nō est alia forma ꝙ intellectiua. ¶ Item pho.8.
T. c.14. metheo. caro que non potest facere opus carnis:est caro
equiuoce. Sed talis est caro mortua:quia non potest nu/
trimentū in carnē cōuertere. Sed si per aliam formam
esset caro:et per aliā viua:caro posset dici vniuoce de mor
tua et viua:qz posset corrūpi vel separari forma.per quā
Quinto. est viua:et remanere illa per quā est caro. ¶ Item pho.8.
T. c.10. meta. comparat substātiā numeris volens ꝙ sicut nūe/
ro nō potest aliqd addi vel subtrahi sine mutatiōe spēi:
ita nec substātie. Sed hoc nō esset verū:si in hoīe esset alia
forma ꝙ intellectiua:quia tūc separata intellectiua: pos/
Sexto. set per aliā formā in eadē spē remanere. ¶ Item Boe.
gnto de ɔsol. parū vltra mediū. quicquid potest potētia
inferior:potest superior:et plus:ergo a simili:quicquid pōt
forma inferior:potest superior:et plus:ergo per intellecti
uam potest materia sortiri totū esse qd posset habere per
formas precedētes:si manerēt et plus:ergo videtur ꝙ in
aduentu intellectiue omnis alia forma destruatur: quia
Septio si remanerēt superflue essent. ¶ Item in cōposito ex ma/
teria et prima forma:saluatur tota ratio substātie:inquan
tū suba est:ergo ois alia forma post illā est extra rōnem sbe
inquātū substantia est. Si ergo in hoīe remaneret alia for
ma cū intellectiua:ipsam ordine nature precedēs intelle
ctiua esset extra rationē hominis inquantū substātia est
Octauo. ꝙ irrationale videtur. ¶ Item cōmen. sup. 12. meta. qd li
T. c. 11. bet ens nō fit ex qualibet potentia. Sed vnūquodqz en/
tiū fit ex eo:ꝙ est in potentia illud qd fit:idest ex ppria
potētia:ita ꝙ numerus potentiarū sit sicut numerus spe
In eodē ciērū entiū generabiliū. Et dicit hoc:quia opinatur:ꝙ ma
cō. vide. teria pma est vna sm subiectum:et multa sm habilitates
Ex hoc arguo:ille habilitates nō sunt in materia: ita ꝙ
vna mediāte alia:ergo nō sunt in vno composito plures
forme:vna mediāte alia. Sed aliter nō possent eē in vno
cōposito plures forme:ergo in quolibet cōposito est tan/
Nono. tū vna forma. ¶ Itē in cōmēto super primā ppositio/
nem de maximis the. dicit sic. quelibet proprietas ꝙuis
nō habeat cōpaginem partiū vel cōcretionē naturarū:
hz tamē pluralitatē effectuū:vnde albedo fac albū: facit
coloratū:et facit quale:ergo a simili:per animā intellecti
Decimo uā est homo substātia et corpus:et animal et hō. ¶ Item
T. c.37. scdo de anima. viuere viuentibus est esse. Si ergo corpꝰ
recedente intellectiua nō perdit totū esse:qd ante habe/
bat:nō perdit totū viuere:qd nō est erroneū:qz tunc cor
pus xpi nō fuisset vere mortuū:ergo recedēte anima in/
tellectiua perdit corpus totū esse:qd ante habebat:ꝙ nō
oporteret:si in homine esset aliqua alia forma: cum intel
lectiua ipsam ordine nature precedēs.

In opꝰ Ca.ii. **Contra** pho.4. Top. corpus est aialis pars. Sed si
per eandē formā esset homo:corpus:et ani
mal et homo corpus nō esset hominis pars:sed semp di/
ceret idē:qd homo sub modo tñ alio:ergo in homine est
alia forma:per quā est corpus:et alia per quā est animal:et
Secūdo homo. ¶ Item Damas. lib.3. cap.16. Dicit ꝙ necesse est
hominē dīe ex quinqz ad minus ɔpositū eē naturis. i. ex
Tertio. quattuor elemētis:et anima. ¶ Item Auic. lib. pmo. phy.
cap.13. forma composita est:sicut forma hominis:que est
cōstituta ex multis virib;:et ex multis formis q̄ ɔueniūt.

Ad qōnē sz mētē aliorū. Prima **Ad istā qōnem** dicūt quidā ꝙ in homie
nō est alia forma substan/
tialis:ꝙ anima intellectiua:nec ɔpleta:nec incompleta:
nec in aliquo cōposito vno est nisi vna forma tantū dicē
tes esse cuiuslibet substantie in indiuisibili cōsistere:et for
mā sbalē:que erat educta de potētia mãe in aduētu intel/
lectiue debēt corrūpi:et recedēte intellectiua aliā formā

specificā in materia introduci et noua accidētia priorib;
similia in eadem materia causari. ¶ Sed primo cōtra hoc ɔ opionē Primo
qd dicūt esse cuiuslibet substātie: ɔsistere in indiuisibili:
argui potest per ea per que pbatū est superius dist.14.
formas substātiales elemētorū suscipere magis et minus.
¶ Item per experientiā in planta arguitur sic. videmus Secūdo
plantā:quādoqz in vna sui parte mori:et viuere in parte
alia:et tamē partes remanēt cōtinue:qd nō esset verū: ni
si aliqua substātialis forma maneret cōis parti vtriqz:er/
go vel in planta sunt plures forme:vel sua forma recipit
magis et minus:Sed quocūqz istorū dato falsum est:esse
plante in indiuisibili cōsistere. ¶ Preterea contra illud
qd debēt formā eductā de potentia materie in aduentu
intellectiue corrūpi:arguit sic. a seipsa enim nō corrūpitur
forma enim in materia sue corruptioni resistit:quātū po
test:nec etiā ab essentia mãe prime. hoc satis planū est. Nec
ab essentia anime intellectiue:ꝙ cū vna forma introdu/
citur in mã nō corrūpit formā aliā. Sed forma pexistēs
corrūpitur:quādo corrūpitur per actionē introducētis
secūdā. Nec dicendū est ꝙ adeo corrūpatur:ꝙuis intro
ducat intellectiuā:quia tunc in cōpletione hominis: nō
tantū esset necessaria supernaturalis operatio in creādo
intellectiuā. Sed etiā supernaturalis corruptio alicuius
preexistētis:qd irrationabile videt. Nec dicendū est illā
formā corrūpi ab agēte naturali:qd ipsam pduxit:qz na
turale agens aliquid pducens naliter conatur ipsum cō
seruare in esse pducto. Videtur ergo ꝙ nō sit dare prin/
cipiū effectiuū corruptionis ipsiꝰ. ¶ Preterea si in ad/ Tertio.
uentu intellectiue opz totū corrūpi quicquid ante pdu/
ctū erat in mã: qd oz dicere:si prima forma corrūpitur
tunc natura illā formā frustra pduxisset:cū dicatur th
3. de anima. ꝙ natura nihil facit frustra. Unde videt ꝙ T. c. 45.
stati facta pꝰ corruptione in semine aīa intellectiua crea
retur:qz ex tūc esset in mã illa dispositio:que requirit in
ea ad receptionē intellectiue:hoc est denudatio eius ab oī
forma accidētali et substātiali:sm ꝙ opinio cōtraria im
plicare videtur. ¶ Preterea ex illa opiniōe vr seq vnū Quarto.
inopinabile:qz si in eodē instanti:introduceretur forma asi
ni et forma hominis:mã hominis ita esset apta ad reci/
piendū formā asini:sicut intellectiuā:et mã asini animam
intellectiuā:sicut formā asini:qz in illo instāti denudare
tur vtraqz mã ab omni dispositione ad formā:et nuda es/
sentia mãe nō magis respicit vnā formā ꝙ aliā. ¶ Con Quinto.
tra hoc etiā qd dīt:ꝙ recedēte intellectiua noua accidētia
introducunt in mã priorib; similia. Arguitur sic. illa enī
introductio nō esset a casu:qz sm pħm. 2. phy. que sunt a T. c. 48.
casu eueniūt: vt in paucioribꝰ:nec posset huius introdu 52. c. 77.
ctionis dari cā determinata:illa enī nō est essentia mate
rie prime:qz quātū est de se:nō magis terminatur ad il/
la accidentia:ꝙ ad alia. Nec essentia anime intellectiue:
quia prius ordine nature:ipsa separatur ꝙ illa noua acci
dentia introducantur. Ex pari rōne potest argui ꝙ prio
ra accidētia nō determināt mãm ad noua accidētia cōsi/
milia quia prius ordine nature priora accidētia opz cor/
rūpi:ꝙ noua introduci. Sed impossibile est ꝙ priꝰ ordi
ne nature corrūpatur causa:ꝙ pducatur effectus. Nec
potest dici ꝙ cā determinās mãm ad illa cōsimilia acci/
dentia:sit influentia corporis quinti:qz si in eodē loco:et
in eadē hora in qua decapitatur magnꝰ et albus: decapi/
taretur paruus et niger:nō apperēt talia accidētia in mã
parui et nigri. Sicut apparent in mã magni et albi. Nec
potest dici ꝙ illa determinatio fit ex parte corrūpētis na
turalis assimilati corrupto:per hoc qd in corrūpēdo pa/
titur a corrupto:quia cū maxime patiatur a qualitati/
bus actiuis ipsius corrupti:maxime determinaret mãm
ad qualitates cōsimiles actiuas illius:que ante erāt incor
rupto ante suā corruptionē. Sed hoc aperte falsum est:
quia in homine fiat vita per calidū et humidū:post sepa

rationē autē intellectiue corpus efficil siccū ꝛ frigidum.
Septi a. ¶ Preterea q̄uis ignis corrūpēdo aerem patiatur ab
aere: nō tñ determinat materiā aeris ad cōsimilia accidē
tia prioribus: sed magis ad accidētia cōcordātia forme: q̄
de nouo introducitur: ergo nec cū naturaliter corrūpēs
hominē: q̄uis in agendo patiatur: determinat materiā
ad cōsimilia accidētia prioribus: sed magis ad alia accidē
tia illi forme cōcordātia quā de nouo debēt introduci in
instāti. Et cū h̄ forma sit repugnās priori forme cuꝫ prior
esset in corpore forma vite: ꝛ h̄ sit cadaueris ꝛ non posset
esse ratio determinationis materie ad cōsimilia acciden
tia prioribus. Nec est illa determinatio per ipsos spirit⁹:
qui erant in corpore dum viuebat: q: ſꝫ Constabu. in li.
de differētia spiritus ꝛ anime. Spiritus cuꝫ separatur a
corpore perit. Sed ſm opinionem prenarratā: in separa/
tione intellectiue nō remanet in mā ꝑma corporeitas: q̄
ꝛ spiritus qui erant in corpore: dū viuebat: pereunt: ſm
Septio etiā eundem Cōstabu. in codeꝫ lib. Spiritus vitalis exit
in hora mortis. ¶ Preterea si illi spiritus remanerēt cū
sint naturaliter operātes nūq̄ꝫ possent determinare ma/
teriā ad accidētia per violentiaꝫ introducta. Sicut sunt
cicatrices: ꝛ tamē videmus in corpore mortuo cōsimiles
cicatrices: sicut in corpore viuo: nec potest dici: ꝙ illa de/
terminatio sit ꝑpter naturalē ꝯsītiam accidentium: que
de nouo dicūt introduci ad priora accidētia: quia deter/
minate ꝯsequētie vnius forme ad aliā formam opꝫ dare
causāꝫ efficientē determinatā: quā nō cōtingit hic dare:
sicut per predicta potest ꝓbari. Nec potest dici ꝙ mate/
ria determinetur ad illa cōsimilia accidentia per oēs cās
prenarratas: simul iunctas: quia si aliqua plura simul cō/
currunt ad ꝓducendū aliquem effectū: ad quem ꝓducē
dum neutrū illorū per se sufficeret: opꝫ ꝙ quodlibet illo
ruꝫ per se possit facere aliquā determinatā dispositioneꝫ
vel habeat aliquē determinatū aspectum ad illuꝫ effectū
Sed neutra predictarū causarū p se potest facere in ma/
teria aliqueꝫ determinatā dispositionē ad cōsimilia acci/
dentia: nec ad illa hꝫ aliquē determinatū aspectuꝫ: sicut
ꝓbari potest per eundē moduꝫ: quo ꝓbatū est ꝙ neutra
illaruꝫ potest ad cōsimilia accidētia determinare. Restat
ergo ꝙ recedente anima intellectiua remanēt in corpore
aliqua accidētia eadē in numero: que prius inerāt: sicut
2ª opi. eadē quātitate ꝛ eadem figura. ¶ Alij dicunt ad q̄ōneꝫ
ꝙ in homine nō est alia forma q̄ꝫ intellectiua: ꝛ tamē re/
cedente intellectiua remanēt aliqua accidētia eadē in nu
mero: que prius inerant ꝑpter vnitatē materie: q: sicut
dicit Auic. i. lib. phy. cap. 6. que cōsequūtur ex parte ma/
terie: aliquādo remanēt post formā. Sicut cicatrices vul
neruꝫ ꝛ nigredo ethiopis post mortē. Et pro hac opinio
Ca. i. ne videtur facere ꝙ dicit Cōmē. in lib. de substātia orbis
scꝫ ꝙ dimensiones interminate precedūt formā substan/
ꝯ hꝫ opi. tiale in mā. ¶ Sed cōtra pho. i. phy. mā cū forma cā est
T. c. 80. omniuꝫ accidētiuꝫ: que sunt in ea sicut mater. ꝛ ꝑmo me
T. c. 17. taphy. dicit de fundamēto nature: per qd̄ intelligit ma/
teriā: ꝙ nō estimatur hic quātitateꝫ: aut qualitē: aut ali/
ud oino. Ex quib⁹ auctoritatibus sequitur: ꝙ nomē acci
dens nec terminatū: nec interminatū potest esse in mā:
nec mediāte aliqua substātiali forma. Unde verbū ꝯmē.
de substātia orbis allegatū est nisi itelligatur de forma cō
pleta: ergo in separatione intellectiue remanēt aliqua ac/
cidentia eadē numero in mā corporis sequitur ꝙ rema/
net etiā aliqua substantialis forma incōpleta: que sil' erat
Ad q̄ōnē in mā: cuꝫ anima intellectiua. ¶ Uidetur ergo mihi di/
ſꝫ mēteꝫ cendū ad questionē: ꝙ in adaꝫ fuit aliqua substātialis for
ꝑpriā. ma incōpleta cū anima intellectiua: ꝛ ita est in quolibet
alio homine: que educitur de potentia ipsius materie ex
qua ꝛ mā cōstituitur vnuꝫ cōpositū incōpletuꝫ: qd̄ cuꝫ
aliquibus suis accidētalibus dispōnib⁹ incōpletis: est ma
teria ꝑxima ꝛ ꝑpria ad recipiendū animā intellectiuaꝫ:

per quā formā: sine intellectiua mā nō potest cōstitui in/
esse stabili ꝛ quieto ꝛ plene terminato. Et ideo recedēte
intellectiua: statim incipit fieri resolutio cōtinua vsq̄ꝫ ad
essentiā materie ꝑme naturaliter. Qd̄ dico ad excipiēdū Nec i xp̄i
corpus xp̄i: in quo talis resolutio nō fuit facta virtute di corpe nec
uina h̄ supernaturaliter prohibēte. Nec etiam fuit facta v̄gis scā
in corpore beate virginis: vt pie creditur: de corpore: au/ fuit reso/
tem xp̄i certuꝫ est. Nec cōpositū ex mā ꝛ illa forma in/ lutio ad
cōpleta habet plene rationē substātie: inquātuꝫ substātia ꝑam māꝫ.
est: nec corporis: inquātū corpus est: si tātum modo incō
plete: ꝛ per quādā reductionē: q̄uis nō ita incōplete cō/
ueniat sibi ratio substātie: vnde substātia est: sicut mate/
rie ꝑme: nec ita a remotis reducitur ad predicamentum
substātie. Unde per animā intellectiuam nō tantū cōsti/
tuitur homo: sub rōne qua homo. Sed etiā sub ratione
qua cōpleta substātia ꝛ sub rōne: qua compleꝫ corpus
ꝛ sic de alijs. Ex predictis potes videre ꝙ sic nō obstāte
incōpleta ꝛ indeterminata actualitate māe prime ex ipaꝫ
ꝛ forma elemētari cōstituitur vnuꝫ per essentiā. Ita dico
ꝙ nō obstāte incōpleta ꝛ indeterminata actualitate māe
ꝑxime: ꝛ ꝑpie ad recipiēduꝫ intellectiuā: ex ipsa intelle
ctiua cōstituitur vnū per essentiā. ¶ Pro hac etiā opi/ Priā rā.
nione sunt rōnes multe: quarū prima sit h̄. Per actionē
generātis educitur aliqua forma de potētia materie: nec
corrūpitur in aduētu intellectiue: vt superius ꝓbatū est:
in reprobatione opinionis ꝑme. ergo in homine cuꝫ aīa
intellectiua est aliqua forma incōpleta educta de poten/
tia materie disponēs materiā ad intellectiue receptionē.
¶ Iteꝫ aliter post receptionē intellectiue nō remanerēt Secūda.
aliqua accidētia eadē in numero: sicut ostensum est in re
probatiōe opinionis secūde: ꝛ tñ aliqua accidētia eadem
in numero remanēt: q: nō introducūtur noua prioribus
similia: sicut ostēsum est in reprobatione opinionis ꝑme.
¶ Preterea aliter filius carnalis nō haberet eē genituꝫ Tertia.
a patre: quia mā est ingenita: anima etiaꝫ intellectiua: vt
postea ostēdetur: nō generatur: sed creat: vnio etiā ips⁹:
cuꝫ corpore est a creāte: opꝫ ergo ibi ponere aliquam for/
maꝫ eductā de potētia māe incōpletā ratione cuius: fili⁹
possit dici habere esse genitū a patre. Et si dicas ꝙ in ad Instātia.
uentu intellectiue fuit corrupta: h̄ improbatū fuit in re/
probatione ꝑme opinionis. Et etiā sequeretur inconue/
niens primū. s. ꝙ in filio carnali nullū est esse genitum a
patre: q: ſm illā opinionē corruptuꝫ est. Nec dici pōt ꝙ
q: virtus generātis expoliauit māꝫ ab oī forma educta
de potētia māe: vt sic posset recipere itellectiuā: per quā
est hois esse: ꝙ ideo illud esse: qd̄ est per intellectiuā: pos
sit esse genitū dici: q: pari rōe: ꝛ ipsa aīa intellectiua geni
ta dici posset. ¶ Preterea si nulla alia dispō reqritur in Quarta.
mā ad recipiēduꝫ intellectiuā: nisi eius expliatio ab oī
forma educta de potētia materie: cuꝫ in transmutatione
nutrimēti in sanguinē: fiat resolutio vsq̄ꝫ ad essentiā ma
terie ꝑme: vt ipsimet cōcedunt in alio instāti esset mate/
ria disposita ad recipiēdum animā intellectiuā ita bene
sicut ꝛ formaꝫ sanguinis: q̄ꝫ absurdum est: quia tunc alie
transmutationes quas facit natura vsq̄ꝫ ad receptionem
intellectiue essent superflue. Restat ergo ꝙ mā apta isfor
mari anima intellectiua: dicit cōpositū ex materia ꝑma:
ꝛ aliqua dispositiōe incōpleta educta de potētia materie
que nō potest esse sine aliqua forma substātiali icōpleta.
¶ Preterea si in homine nō eēt alia forma q̄ꝫ intellecti Quinta.
ua: in ipso intrinsecus nō esset principiū actiuum corru/
ptionis sue: quia anima naturali appetitu renuit separa/
ri a mā: quā perficit: ꝛ mā ratione sue essentie tātuꝫ: non
magis appetit vnam formā q̄ꝫ aliam: qualitates etiā acci
dentales: cum oēs ordine nature sequerentur vnionem
intellectiue cuꝫ mā: quia ille que precesserūt: essent corru
pte: ꝛ nō possent esse cū corruptiōis vnionis anime intel
lectiue cum mā: quia effectus nō agit naturalr̄ ad corru/
ptionem

ptionem sue cāe: nec imediate: nec producendo effectuȝ sine cause repugnās: qꝛ sic etiaȝ produceret naturaliter effectuȝ contrariū sibi ipsi: quicquid repugnat cause repugnat eius effectui.

Sexta. A.l.ci.

¶ Preterea si nō essȝ in homine alia forma q̄ȝ intellectiua nihil de essentia hominis posset ꝑduci de potētia materie nutrimēti: quia materia nō pōt educi de potētia materie: nec etiā intellectiua: vnde ſm illam opinionē: nutrimentū nō cōuerteret in substantiā hominis nisi per hoc ꝙ mā nutrimēti expoliaretur oībꝰ formis: ⁊ tandē ipsa nuda informaretur hominis preexistenti forma qꝺ multis nō videtur verū: quia sic regulariter melius nutriret illud qꝺ faciliꝰ posset expoliari a propriis formis: ⁊ sic etiā simplex elemētū nutrire posset: neutruȝ autē istorū est verum: qꝛ multa faciliter expoliant a sua forma: que nō ita bene nutriunt: sicut aliqua que non ita faciliter expoliātur a suis formis. Illud etiam qꝺ nutrit opȝ esse mixtuȝ: qꝛ ſm pħm.2.de generatiōe. ex eisdē sumus ⁊ nutrimur.

L.c.50.

¶ Preterea homo per peccatū originale nō tantū relinquitur nālibus suis: sed etiā in naturalibus vulneratur ſm Gloſ. super illud Luc.10. homo quidā descēdebat ⁊c̄. Et etiā ſm Aug. dicētē.13.de ciui. cap.10. ꝙ pro magnitudine culpe illius ⁊ naturā mutauit in peius vt ꝙ penaliter precessit in peccātibus hominibus primis: etiā naturaliter sequeret in nascentibꝰ ceteris. Sed ista peioratio nature non est in paruulo: per aliquē malū sue volūtatis actuȝ: nec rōne essentie māe: nec anime intellectiue nec vnionis eorū abinuicē: quia tunc etiā fuisset in Adam: si factus fuisset in naturalibꝰ puris: qꝺ tamē nō est verū. Restat ergo ꝙ illa peioratio est in natura paruuli per aliquā dispositionē eductā de potentia materie virtute generātis precedētē naturali ordine anime intellectiue infusioneȝ. Sed illa dispositio in mā fundari nō potest: nisi mediāte aliqua substātiali vt ex supradictis haberi potest. Nō eniȝ dici potest ꝙ illa dispō ꝓducatur virtute generātis post infusionē intellectiue ordine nature: qꝛ tunc nō tā debet dici anima infundi carni fede q̄ȝ feditas creari in natura humana: prius ordine nature mūda: qꝺ nō videtur esse cōsonū dictis sanctoꝝ.

Septia

¶ Preterea si in hoīe nō esset alia forma q̄ȝ intellectiua cū in morte aīa intellectiua dñi nostri iesu xp̄i separata fuerit a suo corpore: nō remāsisset in mā illius corporis eadē corporeitas in numero: que prius: ⁊ ita nō fuissȝ corpus positū in sepulchro idē in numero: cū illo corpore dñi nostri iesu xp̄i: qꝺ habuit dū viuebat: qꝺ est erroneū.

Octava.

¶ Preterea in sacramēto altaris substātiā panis trāsubstantiat in corpus xp̄i: nō in māȝ tātuȝ: qꝛ mā nō est corpus: sed pars corporis: ⁊ tñ nihil de substātia panis trāsubstātiatur in animā intellectiuā ſm cōiorem opinionē doctoꝝ: que ponit animā intellectiuā: ⁊ dimēsiones corporis ibi esse per cōcomitantiā. Aliter enim si aliquis cōsecrasset in triduo mortis xp̄i: non fuisset trāsubstātiata panis substātia in totū illud in qꝺ trāsubstātiabatur mō qꝺ falsum videtur. Restat ergo ꝙ in corpore iesu xp̄i est aliqua alia forma cum anima intellectiua in quā trāsubstantiatur forma panis: sicut mā in māȝ. ¶ Hec etiā opinio cōfirmatur per Aug.1.lib. retracta. cap.5. sic dicenteȝ Illud quoqȝ temere dictū est a sūma essentia spēm corpori per animā tribui que est quantūcūqȝ est p animā: ergo corpus subsistit: ⁊ eo ipso est quo animat siue vīr: vt mūdus siue particulariter vt vnūquodqȝ animal intra mūduȝ: hoc totū prorsus temere dictuȝ est: hoc qꝺ hic retractat in lib. de imortalitate anime dixerat.

Ad pᵐ

Ad primum in oppositum cum dicitur ꝙ nō cōtingit ideȝ amplius permanere si quid omnis de spē permutatuȝ sit ⁊c̄. Dico ꝙ verum est de permanētia in genere vel spē directe: qꝛ nullo modo pōt intelligi: ꝙ nihil ideȝ numero remaneat de rōne substātialitatis: qꝛ ſm oēs: mā que est de essentia rei eadē in numero remanet: ita dico ego ꝙ mā: ſm ꝙ dicit cōpositum ex essentia materie prime: ⁊ aliqua forma incōpleta remanet intellectiua separata: qꝺ tamē ꝯpositū nō est in genere nec in spē directe ⁊ plene: sed per quādā reductionē ꝓpinquiorem tamen: q̄ȝ sit illa reductio qua esse materie prime reducitur ad genus ⁊ spēm.

Ad 2ᵐ

¶ Ad scḋm dōm ꝙ q̄ȝuis homo per aliā formā habeat esse corporeitatis incōpletuȝ in gradu illo: ⁊ per aliā sit homo: ⁊ si quia per intellectiuā: nō tñ est homo: sed etiā per eā habȝ cōplementū in gradu substātie: vnde substātia est ⁊ corpus: vnde corpus est: cōuenienter impositū est corpus ad significandū modo indeterminato ideȝ qꝺ sigt̄ homo: modo determinato: ⁊ sic corpꝰ accipit put est genꝰ ⁊ importat corporeitatē cōpletam in gradu illo. Corpus autē qꝺ est pars nō sigt̄ nisi compositū ex mā pria ⁊ illa forma incōpleta ꝙ compositū nō habet cōplete rationeȝ corporeitatis ēt in gradu illo: nec etiam in genere corporis directe: sȝ reductionem: nec corpus hoc modo sumptum de homine predicatur: sed ſm ꝙ est genus.

Quō accipit corpus vt ē genus.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertiū dicendū ꝙ nō est incōueniēs idem in numero esse per reductionem in diuersis generibꝰ. Eadē eniȝ mā in numero primo est sub forma plante: ⁊ quandoqȝ postea sub forma animalis que sunt diuersa genera. Illud auteȝ corpus qꝺ remanet ideȝ numero mortuū ⁊ viuuȝ est corpus ꝙ est hominis pars duȝ viuit: de quo dictū est supra ꝙ nō est in genere: nisi per reductionē: ⁊ ideo nō est incōueniēs ꝙ tale corpus idē in numero per modū supradictuȝ sit in diuersis generibꝰ.

Ad 4ᵐ

¶ Ad quartū cum di ꝙ caro mortua non pōt facere opus carnis ⁊c̄. Dico ꝙ q̄ȝuis nō possit facere opꝰ carnis: qꝺ est nutrimentū in carnē cōuertere: quia lȝ sibi debetur inquantū caro animata: tamē potest facere opus carnis ꝙ carni debet inquātum caro incōpleta est: vnde alio modo patitur corpꝰ nutriri a nutrimento carnis: q̄ȝ ab alio nutrimēto: vnde caro de mortua ⁊ viua nō dicit pure equiuoce: sed analogice: quia plenius dicitur de carne viua: ⁊ hāc analogiā pħus vocauit equiuocationem.

Ad 5ᵐ

¶ Ad quintū cum dicitur ꝙ substātie nihil potest addi sine spēi mutatiōe sicut nec numero. Dico ꝙ hoc intelligenduȝ est de substātia directe existēte in genere: cui cōpetit plena rō substātie: vnde creata substātia est: quia talis substātia: nō est nisi assit forma ꝯpleta ⁊ specifica: substantie autē existēti in spē per formā ꝯpletaȝ: nihil substātiale potest addi.

Ad 6ᵐ

¶ Ad sextū dōȝ ꝙ sicut quicquid pōt potētia inferior: potest superior: nō tamē per illū eundeȝ modū. Sed per modū nobiliorē: ⁊ ideo inferior cū superiore nō superfluit. Ita dico ꝙ illud qꝺ potest forma icōpleta: potest cōpleta sed altiori modo: vnde sicut si nō esset in homine nisi vna forma: cū ratione substātialitatis q̄ ibi esset per animā intellectiuā nō superflueret iferior rō substātialitatis: que ibi esset per materiā primā. Ita dico ꝙ in homine cum superiori rōne substātialitatis: que est in eo p aīaȝ intellectiuā nō supfluit inferior rō sbalitatis q̄ est ibi per māȝ primā ⁊ ꝓpriaȝ. Sed ex his cōstituitur vna ratio substātialitatis cōpleta.

Nō nobilior pōt superior pt qcqd iferior pōt

Ad 7ᵐ

¶ Ad septimū cuȝ dicitur ꝙ in composito ex mā ⁊ forma prima: saluatur tota rō substātie inquātuȝ substātia est ⁊c̄. Dico ꝙ falsuȝ est: sicut declaratū est in corpore q̄ōnis: qꝛ cōpleta ratio substantie: nō tantū inquantū homo est: sed etiā inquantuȝ substātia est: nō est p̄ter formā specificā.

Ad 8ᵐ.

¶ Ad octauū dicenduȝ ꝙ illa auctoritas nō habet locum in ꝓposito: qꝛ intellectiua nō educitur de potētia materie: ibi anteȝ loquitur Cōmē. de habilitatibꝰ materie respectu formaruȝ educibiliuȝ de potētia materie. ¶ Uel potest dici ꝙ q̄ȝuis habilitates respectu formarū disperatarū non sint in materia vna mediāte alia: nec vna mediāte alia reducat ad actuȝ tñ habilitatū: quarum vna est respectu alicuius forme completiue ⁊ alia respectu alicuius incōplete forme disponentis ad illaȝ: vna reducitur in actū mediāte

A.l.illaȝ.

alia:⁊ tunc vnius in materia dependet ex alia: vnde etiā
illa auctoritas nō esset efficax ad concludendū vnaʒ for/
Ad 9^m maʒ tm̄. ¶ Ad nonū dicendū:ꝙ ꝙ albedo sub ratione
qua talis color est:nō presupponit de necessitate in fun/
damento suo aliqueʒ qualitatis gradū dispositiuuʒ ad il
lam:ideo per ipsam tantuʒ:⁊ potest esse subiectū qualʒ
⁊ coloratū ⁊ albū. Anima auteʒ intellectiua de necessita/
te presupponit in mā sua aliquā incōpletā substātialita/
te per aliquā formā incōpletam:⁊ ideo ꝗuis per animā
intellectiuā fit cōplementuʒ substātiale cōpositi:⁊ in spē
⁊ in gradu cuiuslibet generis subalterni ⁊ generis gene/
ralissimi:nō tamē per ipsaʒ est tota ratio substātialitatis
in homine:ꝗ per formaʒ nō est illa portio rōnis essendi:
Ad 10^m ꝗ̄ʒ de necessitate in sua mā presupponit. ¶ Ad decimuʒ
dōm:ꝙ ad hoc ꝙ homo moriatur nō oportet ꝙ corpus
perdat totū eē:qd ante habebat: sed sufficit ꝙ perdat eē
qd sibi cōueniebat sub rōne qua viuens:vnde cum dicit
phs ꝙ viuere viuentibus est esse:nō est intelligenduʒ ꝙ
sit totum esse hominis viuentis simpliciter:sed tantum
sub ratione qua viuens.

Consequēter querit̄ de secun/
do principali. Et
circa hoc querūtur qnqʒ. ¶ Primo vtrū ali/
quid de natura celesti fuerit de essentia ipsius
ade. ¶ Secūdo vtruʒ corpus ade productū fuerit a deo
aliqua celesti influentia mediāte. ¶ Tertio vtrū qualita
tes elemētares in corpore ade fuerūt in punctali equali/
tate. ¶ Quarto vtruʒ partes ipsius ade ante separatio/
nē anime a corpore fuerūt plures res in actu:qd etiā in/
tendo querere de quolibet alio homine. ¶ Quinto vtꝝ
tales sint cōditiones paradisi terrestris:sicut a magistro
Qō.1. in lr̄a referuntur. Questio. I.

Ar.pᵒ Primo ostendo ꝙ aliqd de na/
tura celesti fiat
de essentia ipsius ade phs.16.de animalibus.di/
cit ꝙ in semine triplex est calor.s.celestis igneus ⁊
animalis. Sed accidēs nō est sine subiecto:ergo
in semine est aliqua substātia celestis:ergo a simili aliqd
Secūdo. de substātia celesti est de cōpositiōe humani corporis cu/
T.c.17. iuscūqʒ. ¶ Item sm̄ phm.8.phy.⁊ Damas. lib.2.ca.xi.
homo est minor mūdus:hʒ aūt est propter sui similitudi/
nem cū maiori mūdo. Sed maior mundus cōstat ex qua
tuor elemētis ⁊ nā celesti:ergo ⁊ in minori mūdo:qui est
Tertio. homo:nō tm̄ sunt quatuor elementa:sed etiā aliquid de
natura celesti. ¶ Item impossibile est vnuʒ ex cōtrarijs
naturaliter cōsistere:nisi aliquo medio ꝯcilientur. Cum
ergo corpora nostra ꝯposita sint ex elemētis:que sunt cō
traria:opʒ ꝙ de cōpositione corpis nostri sit aliquid quo
cōcilientur.hʒ autē nō videtur esse nisi aliqua pars qnte
essentie:ergo pars aliqua quinte essentie est de composi/
tione corporis humani.

In opᵐ Contra celeste corpꝰ est icorruptibile:vnde ab ipso
nulla pars potest nāliter separari:ergo nul
la pars ipsius celi est de cōpositione corporū humanorum
naturaliter formatorū:ergo a simili nec de ꝯpositiōe cor/
poris ade:ꝗ ꝗuis fuerit supernāliter plasmatū:tn̄ eius/
deʒ nature cū alijs humanis corporibꝰ fuit.

Ad qōnē sʒ mēteʒ ppriā. Respondeo ꝙ nihil de essentia corpis ade nec
alicuius alterius corporis huma/
ni. Nō enim est generabile ⁊ corruptibile ipsuʒ celū:nec
aliqua pars eius. Unde nec ita potest ꝓportionari:vt cū
alijs elemētis possit cōstituere aliquid vnuʒ per essentiā
informabile vna cōpositiua forma. Uirtus tamē eius co/
operatur ad mixtionē:quia cū elemēta sint ꝯtraria:⁊ cō
traria naturalr̄ ⁊ per se a se diffugiant:nunꝗ̄ cōcurrerēt
ad mixtioneʒ elemēta per naturā nisi per virtutem cor/
porum celestium conciliarentur:⁊ ad proportionem na/
ture mixti concordantem reducerētur.

Ad pᵐ Ad primum dōm ꝙ calorem animalē in semi/
ne vocat phs calorem ibi causa/
tuʒ virtute anime generātis ⁊ calorem igneum causatū
per actionē virtutis ignis ⁊ caloreʒ celestē vocat caloreʒ
cātuʒ in semine virtute ipsiꝰ celi. Et est sm̄ aliquos idem
calor ad cuius productioneʒ cōcurrunt predicta agentia
Ad 2ᵐ tria. ¶ Ad scōm dōm:ꝙ nō opʒ per omnia sit simile de
Uid ꝯm. maiori mūdo:⁊ minori:imo in aliquibus est simile ⁊ in
17. in 8ᵒ pluribus dissimile. ¶ Ad tertiū solutum est ex dictis in
phys. corpore qōnis:sufficit enim ꝙ virtus celi concurrat ad
mixtioneʒ:nec oportet ꝙ aliqua pars celi sit de essentia
corporis mixti. Questio. II.

Qō.II. Secundo queritur vtruʒ cor/
Ar.pᵒ pꝰ ade fue
rit ꝓductuʒ a deo aliqua influētia mediāte. Et
videtur ꝙ sic. Aug.3.de tri.cap.7.dicit ꝙ mul
ta sunt aialia siue in terra siue in aqua:que coeūdo alia
pariunt:cū tamē illa nullis coeuntibus parētibus orta
sint. Sed generās coeundo ⁊ genitū eiusdem sunt spēi:
ergo corpus eiusdē speciei potest generari per propaga/
tionē ⁊ putrefactioneʒ:ergo nō obstante ꝙ corpus huā-
nuʒ ꝓpagatur:potuit corpus ade per aliquā celesteʒ in/
Secūdo. fluentiam generari. ¶ Item oīs virtus que est in mixto
est ex elemētis:quia tota virtus totius est ex virtute sua
ruʒ partiuʒ:ergo per influentiaʒ celestis corporis possit
quodlibet elementū de materia generari videtur ꝙ cor
pus Ade cuʒ fuerit mixtū ex elemētis potuit per aliquā
celestem influentiaʒ generari.

In opᵐ T.c.26. Contra phs.2.phy.dicit ꝙ homo generat hominē
⁊ ex materia:ergo videtur velle ꝙ ad gene
rationem corporis humani necessariuʒ est agens parti/
culare ⁊ vniuocū influentia corporis quinti.

Ad qōnē sʒ mēteʒ Auic. vt ꝑponit eā Auer. Cō.46. Ad istaʒ questioneʒ dixerūt aliqui cor
pus humanū pos/
se generari de terra per influētiā corporis quinti. Sicut
mus absqʒ actione agētis particularis vniuoci:ꝗuis cō
uenientius generetur in matrice. Cuius opinionis fuit
Auic. vt refert Cōmē. super.8 phys. Dicūt enim ꝙ cor
pus humanū ante infusioneʒ intellectiue:nihil aliud est
ꝗ̄ʒ quoddā cōpositū ex materia ⁊ formis quatuor elemē/
toruʒ incōpletis existētibus in eadē parte materie in ali
qua ꝓportione determinata per quā sufficiēter disponi/
tur materia ad anime intellectiue susceptionem. Sed vt
dicūt ipsi. Ad qualēcūqʒ ꝓportionem elementoꝝ in ma/
teria:sufficiens est aliqua influentia corporis quinti. Cū
enim per eius influētiaʒ possit de mā terre educi forma
cuiuslibet elemēti in diuersis gradibus:⁊ forma terre re/
mitti multū:vel parū:videtur eis ꝙ cuiuscūqʒ ꝓportio/
ni formarū elementariū in mā correspōdeat aliqua cele/
stis influētia tanꝗ̄ sufficiens causa ꝓportionis illius. Et
illam influentiā dicūt fuisse quādo corpus ade fuit factuʒ
nec tamē illa influentia fuit vbiqʒ. Sed super illum locū
vbi erat terra de qua factū fuit. ¶ Sʒ illa opinio est he/ ꝯ opi. ꝙ
retica. Est enim cōtra sacraʒ scripturā:dicitur enim Ge heretica.
nesis.2.ꝙ formauit deus homineʒ de limo terre: vbi nul Primo
la fit mentio de aliqua influētia media. ¶ Preterea ille Secūdo
articulus est excōicatꝰ ꝙ homo sufficiēter posset genera/
ri ex putrefactione. ¶ Est etiā illa opinio cōtra phīam. Tertio.
Dicit enim Cōmē. super 8.phys. Quoniā si esset possi/ Cō.46.
bile ꝙ homo generaretur a nō semie hominis:tūc de ne
cessitate ille homo diceretur equiuoce homo.cuʒ isto ho
mine:qm̄ quādo natura sunt diuersa:diuersabitur ⁊ for
ma. Et post parū sic arguit cōtra supradictā opinionem.
Si eēt possibile vt homo generaretur a terra:sicut mus:
tunc aut esset necessario aut in maiori parte:aut in mino
ri parte.⁊ si esset necessariuʒ:tunc homo nō generaretur
ab homine oino. Et si esset in maiori parte:tūc hō gene
raretur ab hoie in minori parte:⁊ si hoc esset:esset casua/
liter ⁊ si

liter: et sic et in minori pte. Quarto. casu: tūc eadē spēs inueniret a nā: et a casu qd̄ hʒ pro incōueniēti. ¶ Preterea dixit ipse si ita esset possibile esset: vt homo generaretur ex semine asini: aut ex semine equi: qd̄ falsum est. ¶ Dicendū ergo ad questionem quod corpus ade fuit plasmatum a deo nulla celesti influentia mediante: nec agente particulari vniuoco: qr nullū erat tale: ꝑpter enī nobilitatē corporis humani nō potest causa creata ad eius ꝑductionem attingere nisi per modū vnū: nō sic aūt est de murib⁹ ꝑpter imperfectionē corporis eorū. Sed tamen verum est ꝙ genit per putrefactionē et per ꝑpagationē eiusdem sint spēi: diuina autē potētia: quia est illuminata potuit et potest corpus humanū eiusdem spēi cū corpore: qd̄ ꝑpagatur ꝑducere nullo alio agēte mediante.

Ad qōnē fʒ mētē ꝑpriā. Cā limitata pp qd̄ ñ agit ad ꝑductiōē humani corporis nisi per vnū modū.

Ex dictis patet solutio ad ꝑmū in oppositum. ¶ Ad scōm dōm ꝙ maior falsa est: videmus enī ꝙ forma mixti corporis hʒ aliquā operationem que nō causat ex qualitatib⁹ elemētarib⁹: et quanto magis ꝓceditur in nobilitate formarū tāto magis inuenitur forma virtualiter naturā elemētarē excedere. Forma aūt disponēs materiā ad susceptionē intellectiue nobilissima est inter oēs formas q̄ educunt de potētia māe. ¶ Ad rationē autē que fuit adducta pro illa opinione in corpore qōnis. Dicendū ꝙ nulla celestis influētia per se sufficiēs est ad causandū illā ꝓportionē formarū elemētarū in materia quā regrit corp⁹ hūanū. Qō. III.

Ad ꝑm. Ad 2m

Qō. III.

Tertio queritur vtrū qualitates elementares in corpore ade fuerūt in pūctuali equalitate. Et videtur ꝙ sic. qr corp⁹ ade fuit nobilissime cōplexionatū. Sed quāto cōplexio est equalior tanto nobilior: ergo videt ꝙ corpus ade fuit in sūma equalitate cōpositū. ¶ Item inequalitas miscibilium est quedā necessitas ad corruptionē: sed corpus ade poterat nō corrūpi: ergo qualitates elemētares fuerūt in eius corpore ꝭm punctualē equalitatē. ¶ Item q̄diu anima fuit in deo subdita vt debuit: et corpus fuit subditū et perfecte. Sed in statu innocentie anima sine omni obliquitate se habebit ad deū: ergo et corpus ad animā sine omni rebelliōe. Sed h nō fuisset possibile si in corpore ade fuisset inequalitas corporū elemētariū: quia qualitas ꝓdominās ꝭm exigentiā nature sue: corpus naturaliter transmutasset: ergo videtur ꝙ qualitates in corpore ade fuerūt sʒ punctualem equalitatem.

Ar. ꝑo. Secūdo. Tertio.

Contra. nos videmus ꝙ ꝭm rectā ꝯplexionem cor dʒ esse magis calidū q̄ʒ frigidū: et cerebrū magis humidū q̄ʒ siccū. Cū ergo humana ꝯplexio per peccatū nō fuerit totaliter corrupta: q̄uis fuerit deteriorata: videtur etiā ꝙ in corpore ade plus fuerit in corde eius de caliditate q̄ʒ de frigiditate. ¶ Itē si qualitates prime fuerūt ibi ꝭm pūctualem equalitatē: cū secūde q̄litates causent ex primis. secūde etiā ibi fuissent ꝭm punctualem equalitatem: ergo illud corpus tm̄ habuisset de grauitate quātum de leuitate: qd̄ falsum est.

In opm. Cor magis calm q̄ʒ fridū. Secūdo.

Ad istā qōnē dixerunt aliqui ꝙ qualitates in corpore ade non fuerunt in pūctuali equalitate loquēdo de equalitate apparentie: qr tūc dicunt ipsi in illo corpore nō potuisset esse mutua actio et passio: quia quantū vna qualitas potuissʒ agere tantū alia resistere et ecōuerso: et tamē in illo corpore nō fuisse mutua actio: vel esse naturaliter potuisse: ētante peccatū: quia si nō peccasset: tamē ad cōseruationē vite alimētū sibi necessariū fuisset. Unde vt habet Gen. scdo. deus precepit ade: vt de omni ligno paradisi comederet excepto ligno scientie boni et mali. Sed quicquid sit de equalitate qualitatū et de mutua actione et passione earū in corpore ade ante peccatū: vnū tamē falsū supponere videt in h ꝙ volūt: ꝙ si qualitates in aliquo corpore essent ꝭm equalitatē equiparātie ꝙ nō posset ibi esse mutua actio et passio. Uideo enī ꝙ agēs debilius q̄uis ab agente fortiori: tamē aliquam trāsmutationē facit in agēte ꝓdominātē: si illa duo agentia in materia cōicāt. Omne. n. tale agens physicū in agendo patitur. Fortius tamē agēs patit rōne alicuius: qd̄ est in eo inferius inferiori agente. Unde q̄uis ignis sit fortius agens q̄ʒ terra rōne tn̄ sue materie: que est inferior q̄ʒ forma terre patit a terra: vnde si poneremus formas elementorū duorū vt ignis et aque in pūctuali equalitate adhuc ignis pateretur ab aliqua rōne sue materie et ecōuerso. ¶ Dico ergo ad questionē: ꝙ qualitates in corpore ade fuerūt in maxima equalitate ꝓportionis per cōparationē ad naturales actus ipsius anime. Unde corpus illud ita nobilissime fuit cōplexionatū: qd̄ nobilius cōplexionari non potuisset: qualitates tamē in illo corpore nō fuerūt inequalitate equiparātie nec ꝭm aliquos in aliquo mixto in tali equalitate esse possunt. Cū ergo vita fiet per calidum et humidū: qd̄ pʒ ex hoc ꝙ corpora mortua efficiunt frigida et sicca: opʒ ꝙ in corpore viuente maxime humano plus sit de calido naturali q̄ʒ de frigido: et de humido: q̄ʒ de sicco. Si enī aliqd̄ corpus haberet caliditatē et frigiditatē et humiditatē et siccitatē in pūctuali equalitate equiparātie illud corpus ineptū esset ad actus vite. Qr etiā nō possint esse in aliquo mixto in tali equalitate conant sic aliqui declarare. Certū est enim ꝙ tāta de essentia caliditatis virtuosior est quā ista portio de essentia frigiditatis: qr caliditas est qualitas magis actiua q̄ʒ frigiditas vnde si ille qualitates equarent in essentys eēnt inequales in virtute: et si equarētur in virtute essent inequales in essentys. Unde impossibile est ꝙ ille due simul equentur in vtroqʒ: qualitates etiā passiue annexe frigiditati Sicut est humiditas aquea siccitas terrea virtuosiores sunt: q̄ʒ ille que sunt annexe caliditati: vnde siccitas terrea preualet humiditati aeree: et humiditas aquea siccitati ignee: vnde si talis fieret proportio ꝙ caliditas ignea equaretur in virtute frigiditati aquee: humiditas aquea excederet in virtute siccitatem igneam: maxime qr tunc oporteret ibi plus esse de essentia frigiditatis aquee: q̄ʒ caliditatis ignee: et ex consequenti plus de essentia humiditatis aquee q̄ʒ siccitatis ignee. Et ita video ꝙ si esset equalitas in virtute in qualitatibus actiuis esset inequalitas ꝭm virtutem in qualitatibus passiuis: et econuerso. Quia tamen siccitas ignea coadiuuat caliditatem igneā et econuerso: et humiditas aquea frigiditatem aqueam: et econuerso: forte posset virtus caliditatis ignee excedere virtutem frigiditatis aquee: et virtus humiditatis aquee virtutem siccitatis ignee in tali ꝓportione ꝙ coniunctū ex virtute caliditatis et siccitatis ignee equaretur cōiuncto ex virtute humiditatis et frigiditatis aque. Et per h que dicta sunt de comparatiōe qualitatū ignis et aque inter se potes in parte videre: que dicēda sunt de comparatione qualitatū aeris et terre inter se.

Ad qōnē fʒ mētē alioꝝ.

Si due eloꝝ forē eēnt i pūctuali eq̄litate et adhuc esset actio et reactio

Ade corp⁹ nobilissime ꝯplecatū.

ꝫ opm

Ad primum in oppositum cū dicitur ꝙ quāto complexio est equalior tanto est nobilior et c̄. Dico ꝙ h est verum de equalitate ꝓportionis per comparationē ad naturales actus ipsius anime. ¶ Ad secundū cum dicitur ꝙ inequalitas miscibilium est necessitas ad corruptionem et c̄. Dico ꝙ verum est si corpus relinqueretur sue nature. Sed corp⁹ ade poterat nō corrumpi per originalē iustitiam que erat adiutorium supernaturale per quod anima potuisset continere corpus ade ne fuisset dissolutū cū adiutorio eius ligni vite. ¶ Ex hoc patet solutio ad tertium. ¶ Argumenta ad partem aliam concludunt ꝙ qualitates in corpore ade nō fuerunt in punctuali equalitate equiparantie: et hoc est verum. Forma tamen argumēti secundi nō multum videtur valere. Qō. IIII.

Ad ꝑm

Ad 2m

Per qd ania ade potuisset ꝑpetuare corp⁹ ei⁹.

Ad 3m

Qō.iiii. **Q**Uarto queritur vtrū partes ipsius ade ante separationē anime a corpe
Ar.pᵐ fuerunt plures res in actu:qḋ etiā intēdo q̄rere de quolibz alio homie. Et vr̄ φ sic.q꞉ qḋ
mouetur est in actu:ꝛ qḋ mouet. Sz corpꝰ mouet̄ ab aīa
ergo corpꝰ hoīs est vna res in actu ꝛ aīa alia res in actu.
Secūdo. ¶ Itez moto cōtinuo mouet̄ quelibz eius pars. Sz vna
pars humani corporis moueri pōt alia quiescente: ergo
nō sunt cōtinue sed cōtigue:ꝛ sic vr̄ φ plures res i actu
sint. ¶ Itē in diuersis partibꝰ corporis sunt diuerse ꝓꝓe
Tertio. tates spē differētes:vt pꝫ in corde ꝛ cerebro ꝛ alijs mem
bris. Sed h̄ nō vr̄ posse esse in vno corpore continuo:q꞉
res diuersaꝝ formaꝝ nō vident̄ posse cōtinuari.ergo vr̄
φ partes corporis nō sint cōtinue:ꝛ ita vr̄ φ sint plures
Quarto. res in actu. ¶ Itē partes sunt cā totius:ergo ꝛ actuali
tates partiū sunt cā actualitatis totius:ꝛ sic partes in to
Quinto. to ꝓprias hn̄t actualitates:ꝗ sūt pl̄es res in actu. ¶ Itē
minꝰ depēdet vna pars corporis ab alia:q̄z accidēs a sb̄o
Sed accidēs ꝛ sb̄m sunt plures res in actu:ergo multo
fortius ptes hoīs. ¶ Itē cū pars separat̄ a toto ꝓpriam
Sexto. hꝫ actualitatē:sed illā nō vr̄ hr̄e per separationē:q꞉ sepa
ratio magis vr̄ ꝑuare q̄z ponere:ergo ptes ante sepatio
nez a toto ꝓprias hn̄t actualitates:ꝛ si sic:exn̄tes in toto
Septio sunt plures res in actu. ¶ Itē cerebrū nō ꝯtinuatur cra
neo nec caro ossi: nec ossa in iūcturis adinuicē. ergo ꝛc̄.

In opᵐ **Contra** plures res in actu nō sunt vna res in actu sed ptes hoīs sunt vna res in actu:q꞉ sicut
dicit̄ symbolū athanasij. Aīa rōnalis ꝛ caro vnꝰ est hō:ꝗ
nō sunt plures res in actu. ¶ Itē si oculus in toto habꝫ
suā ꝓpriaz actualitatē:ꝛ partes alie sılr̄:tūc oculus sepa
ratus esset oculus vniuoce:q꞉ retinēt ꝓpriā actualitatez
T.c.9. quā habebat ante. Sed h̄ est cōtra phꝫ.2.de anima: ergo
partes hoīs nō hn̄t ꝓprias actualitates in toto. Sed tm̄
actualitatē totiꝰ:ergo nō sunt pl̄es res in actu.

Ad qōnē ꝯꝫ mētez alioꝝ. **Ad istam qōnez** dicerēt forte quidā φ alı que partes hoīs sūt pl̄es
res in actu:q꞉ forme elemētares icōplete:ꝗ sunt de hu
mani corporis essentia plures res sunt in actu incōpleto
Sed h̄ rō nō multū cogit:tuz q꞉ ꝯm quosdā essentie for
marū elemētariū nō sunt de hūani corporis essentia:nec
ꝯm esse ꝯpletū nec incōpletū:sed tm̄ sunt ibi ꝯm vꝛtutem
tū q꞉ si ille forme incōplete sint de humani corporis eēn
tia:vt auctes phoꝝ ꝛ sanctoꝝ magis vident̄ velle:nō sūt
distincte in actu:imo ex ipsis exn̄tibꝰ in eadē parte mãe
vna cōstituit̄ forma mixta ꝛ incōpleta. ¶ Dico ergo ad
Ad qōnē ꝯm mētē ꝓpriā. qōnem φ nomine rei possumus intelligere partē vel to
tuz. Primo mō partes hominis sunt plures res in actu
q꞉ sunt plures partes in actu:ꝛ hoc nō est cōtra vnā ꝯpo
sitaz actualitatē totiꝰ:q꞉ partes sunt plures ptes in actu
per vnā actualitatē totius. ¶ Si aūt nomine rei intelli
gamus totū, sic partes hominis nō sunt plures res in ac
tu:q꞉ nō sunt plura tota in actu. Qḋ pmo declaro de pti
bus corporis in se:q꞉ ille partes continue sunt:vna eiꝫ ꝛ
eadē forma in numero ꝯꝫ se totā nō pōt simul esse forma
distinctaꝝ mãꝝ ꝛ vnigeneaꝝ:sed aīa intellectiua ꝯm se
totā est forma cuiuslibet partis mãe ipsius corporis:ergo
videtur φ partes mãe corporis humani sunt continue.
¶ Preterea ita debēt iudicari partes corporis humani
cōtinue sicut partes corporis bruti:sed ptes corporis bru
ti cōtinue sunt.aliter enim cū sensitiua extēdatur: vt su
perius habitū est:esset sensitiua in eo distincta in plures
partes in actu per actualē distinctionē partiū corporis:ꝛ
sic partes inter se distincte essent plura animalia in actu:
q꞉ quelꝫ esset substātia aīata sensibilis. Si ergo h̄ incōue
niens est dicere. Restat φ partes corporis bruti sunt cō
tinue inter se:ꝛ etiā partes corporis humani inter se. Sꝫ
partes cōtinui non sunt plura tota in actu:q꞉ pluralitas
in actu includit numerū in actu:ꝛ numerus in actu dis
cretionē in actu ꝛ discretio in actu:excludit ꝯtinuatōez
in actu. ¶ Preterea cuz in cōtinuo in actu sint infinite
partes in potētia:si ptes cōtinui essent plura tota in actu
in cōtinuo essent infinita tota in actu:qḋ falsū ē. ¶ Pre
terea cū cuilibet toti in actu cōueniat locari per se iā q̄lꝫ
pars terre locata esset violenter excepto illo atomo qui
esset in centro. Restat ergo φ partes ꝯtinui nō sunt plu
ra tota in actu. Cū ergo partes corporis humani conti
nue sint:vt ante ꝓbatū est:seq̄tur φ nō sint plura tota in
actu. ¶ Qꝫ etiā corpus ꝛ anima in hoīe nō sint plura to
ta in actu:pꝫ q꞉ plura tota substātialia sunt plura suppo
sita:ꝛ ita si corpꝰ ꝛ anima in hoīe essent plura tota in actu
in homie essent plura supposita in actu:h̄ aūt falsuz est:
homo eni nō est nisi suppositū in actu. ¶ Preterea plu
riuz totoꝝ in actu nō vnigeneoꝝ nō est vna diffinitio:sꝫ
hominis est vna diffinitio nō plures:ergo cū anima nō
sit vnigenea nãe cū corpore:seq̄tur φ corpus humanum
ꝛ aīa q̄ꝫdiu est illius corporis forma in actu nō sunt plu
ra tota in actu. Sic ergo declaratū est:ꝛ φ partes corpo
ris humani nō sunt plura tota in actu:ꝛ φ corpus ꝛ aīa
in homine non sunt plura tota in actu:nec mã ꝛ forma
substātialis in quocūqꝫ ꝯposito sunt plura tota in actu.

Ad primum in oppositū cuz dr̄ φ corpus mo uetur ab anima ꝛc̄. pōt dici φ ex Ad pᵐ
hoc nō sequit̄ φ corpꝰ ꝛ anima in homine sint plura to
ta in actu. Sed φ qōlibet illoꝝ sit in actu: ꝛ ego cōcedo
φ corpus ꝛ aīa in hoīe sint in actu per vnam cōpositā ac
tualitatē totius (q̄ꝫuis ista ꝯposita actualitate corrupta)
anima hoīs suā ꝓpriā habeat actualitatem. Cum aūt est
ꝯiuncta ex actualitate anime incōpleta:ꝛ actualitate cor
poris incōpleta ꝯposita est vna actualitas totius ꝯpleta.
¶ Ad scḋm cuz dicitur: φ moto cōtinuo mouetur que Ad 2ᵐ
libet eius pars ꝛc̄. Dico φ nō opꝫ hoc esse veꝝ nisi de cō
tinuo qḋ mouet̄ sine alicuius partis sue flexiōe: aut extē
sione vel cōtractione. Corpus aūt humanū est quoddaz
ꝯtinuū qḋ flecti pōt. ¶ Ad tertiū dōm φ in vno corpo Ad 3ᵐ
re cōtinuo:bn̄ possunt esse diuerse ꝓprietates accidēta
les spē differētes in diuersis eius partibꝰ:maxime qn̄ for
ma ꝯpletiua illius ꝯtinui in se ꝯtinet supereminēterꝰ nō
per modum vniuocuꝫ virtutes pluriuꝫ formaruꝫ substā
tialium:ꝛ talis est forma hominis completiua. Et etiaꝫ
ꝯm opinionem famosam in humano corpore sunt forme
substantiales elementorum incomplete:que ꝯm diuersaꝫ
proportionem in diuersis partibus materie possunt esse
ratio diuersarum proprietatuꝫ specie differentiū. ¶ Ad Ad 4ᵐ
quartum cum dicitur φ actualitas partium est causa ac
tualitatis totius ꝛc̄. Dico φ verum est inquantuꝫ ex ac
tualitatibus partium incompletis constituitur vna ac
tualitas compositi completa post cuius constitutionem
quādiu durat:partes distinctas actualitates non habēt.
Sed sunt in potentia ad actualitates distinctas. ¶ Ad Ad 5ᵐ
quintum dicendum:φ q̄ꝫuis minus dependeat vna ps
corpīs ab alia q̄z accns a sb̄o: tn̄ q꞉ plus depēdet vna ps
corporis ab alia q̄z subiectum ab accidente:ꝛ quia ex sub
iecto ꝛ accidente non constituitur:ita vere vnum sicut
ex partibus corporis: Ideo non oportet φ ita possint di
ci partes corporis plures res in actu:sicut accidēs ꝛ sub
iectum. ¶ Ad sextum dicendum φ non est intelligen Ad 6ᵐ
dum φ separatio det parti essentiam quaꝫ ante non ha
bebat: sed per hoc φ vna pars per diuisionem separa
tur ab alia:illa essentia sortitur rationeꝫ totius: que ante
diuisionem rationem partis habebat. ¶ Ad septimum Ad 7ᵐ
soluenduꝫ est per interemptionem. cerebrum enim me
diante pia matre ꝛ dura matre continuatur craneo. Ca
ro etiam mediante cartilagine continuatur ossi: cui con
tinuat̄ ps durior cartilaginis:ꝛ mollior cōtinuat̄ carni.
Vn̄ cartilago est q̄si mediū inter os ꝛ carneꝫ. Ossa ēt in
iūcturis ꝯtinuant̄ mediātibꝰ ligamētis quoꝝ ptes circa

extremitates duriores sūt ꝛ ꝯtinuant ossi. Qō. V.

Qō. v. **QUinto** queritur vtrū3 tales sint cōdi/
tiones paradisi terrestris: sicut
Ar. ꝓ° a magistro in lr̄a referunt. Et vr̄ ꝙ non. quia
hystoriographi: qui orbē terraꝝ descripserūt
Secūdo. de aliquo loco tales ꝯditiōes narrasse nō legunt. ❡ Itē
Damas. li. 2. ca. 8. dicit ꝙ Ocean⁹ est velut quidā fluuius
circuiens oēm terra3 de quo dixisse vr̄ diuina scriptura
q̄m fluuius ꝓcedit ex paradiso: ergo videt ꝙ paradisus
terrestris: nō noiet aliquā ꝑtē terre determinatā. S3 ter
Tertio. ram totā cuius cōtrariū dicit magister. ❡ Itē Gen̄. 2. dē
paradisus voluptatis. Sed non pōt esse habitatio volu/
ptuosa in spera ignis: ergo locus ille non pertingit vsq3
A. l. nō vi ad lunarē globū cuius cōtrariū dicit magr̄. ❡ Itē arbo
dent pos res fructifere nō possunt esse in igne. Ergo cū ille locus
se esse. sit arborib⁹ fructiferis fecūdus nō attingit ad lunarē glo
Quinto. bu3: q2 tunc esset in spera ignis. ❡ Ite3 sicut hr̄ Gen̄. 2.
deus posuit hoiem in paradiso voluptatis vt operaret:
ꝛ custodiret illū. Sed si esset sequestrat⁹ a regiōib⁹: quas
Sexto. incolūt hoies: sicut dicit magr̄ in lr̄a custodia non indi/
guisset. ❡ Itē Gen̄. 7. operti sunt oēs mōtes excelsi sub
vniuerso celo: ergo male dixit magr̄ dicēdo ꝙ aq̄ diluuij
vsq3 ad sūmitates paradisi terrestris nō ꝑuenerūt.

In opm̄ **Contra** in his q̄ dicit magister de terrestri paradi/
so. s. ꝙ est loc⁹ amenissim⁹ ꝛ fructuosis arbo
ribus ꝯsitus: ꝛ magno fonte fecūdus in parte orientali a
regionib⁹ quas incolūt hoies secretissimus vsq3 ad luna/
re3 globū pertingens: ita ꝙ nec aque diluuij illuc ꝑuene
Secūdo. runt nō reprehēdit a doctorib⁹. ❡ Itē iste eedē cōtradi/
ctiones quas narrat magr̄ de terrestri paradiso referunt
a Strabo ꝛ Beda i glo. sup illō Gen̄. 2. Plātauerat aūt
dn̄s deus paradisum ꝛc̄.

Ad qōnē
s3 mēte3 **Respondeo** ꝙ vere sunt ꝯditiōes quas de pa/
ꝓpriā. radiso terrestri narrat magr̄ in lit
tera. Si verba magistri bene intelligant: ꝙ melius pate/
bit in solutione argumentoꝝ.

Ad ꝓm̄ **Ad primum** in oppositū dōm ꝙ hystoriogra/
Que nar phi narrāt ea que per experiētia3
rāt hysto apprehēderūt: vel ab expertis audierūt: ꝛ q2 locus ille ē
riogphi. hominib⁹ inaccessibilis in statu nature lapse ꝓpter inter
positionē mariū ꝛ terraꝝ inhabitabilium: ꝛ ēt ꝓpter cu
A. l. colla stodiā illius vie: q2 sicut ait Aug. xi. super Gen̄. dīus finē.
uit. exponēs illud verbū Gen̄. 3. collocauit ante paradisum
De para voluptatis cherubin ꝛ flāmeū gladiu3 atq3 versatilē ad
disi terre custodiendā viā ligni vite. In paradiso visibili factū esse
stri custo credēdu3 est: vt per angelicū ministeriu3 esset illic ignea
dia. quedā custodia. Idō de paradiso terrestri paru3 vel nihil
Ad 2m̄ rettulerūt. S3 moyses de illo locut⁹ est: q2 h̄ habuit per
diuinā inspirationē. ❡ Ad scd̄3 pōt dici ꝙ Damas. non
dicit ꝙ Oceanus esset ille fluuius de quo dicit scriptura
qui egrediebat de loco voluptatis. Sed dicit ꝙ est velut
fluuius de quo. s. fluuio dicit diuina scriptura qō fluuius
ꝓcedit ex paradiso ꝓpter aliqualē similitudinē: q2 sicut
fluuius est ꝓncipiu3 ꝓximum illoꝝ quatuor fluuioꝝ: in
quos di diuidi. Gen̄. 2. Sic Ocean⁹ est ꝓma radix oium
Instātia mariū ꝛ fluuioꝝ. Si aute3 aliquis vellet obstare his que
dicunt de origie istoꝝ fluuioꝝ per hoc ꝙ fontes aliquo/
Rn̄° ru3 noti sunt. Hec instātia remouet per h̄ qō dicit Aug.
8. super Gen̄. ante mediū: q2 illi fluuij alicubi vadūt sub
terra ꝛ post tractus ꝓlixoꝝ regionū locis alijs erūpunt
Ad 3m̄ vbi tāq3 in suis fontib⁹ noti esse ꝓhibent. ❡ Ad tertiu3
dōm: ꝙ verbū magistri est ibi hyperbolicū ad insinuādu3
magnā altitudinē illius loci: nō enim ascendit locus ille
vsq3 ad sperā lune: nec etiā vsq3 ad speru3 ignis: transcē/
dit tū mediū aeris interstitiū: in quo generātur imꝑssio
Cāe tēpa nes frigide ꝛ humide ꝛ attingit vsq3 ad parte3 aeris pu
mēti ter/ rissimā: ꝛ est sub equinoctiali circulo. Unde triplici de cā
restris pa locus est tēperatus: ibi enim est calor ex vicinitate spere
radisi.

ignis: ꝛ directa oppōne solis: ꝛ duplici transitu eius bis
in anno per zenith capitis inhabitantiū ibi qui inhabi/
tantes sunt Enoch ꝛ Helyas ꝛ hinc triplicē cām calo/ Enoch ꝛ
ris temperat aeris subtilitas: forti⁹ enim agit calor in re helyas
grossa q3 tenui: ꝛ etia3 q2 calor geminus ex reflexione ra/ habitan/
dioꝝ ab alia superficie terre nō ascendit vsq3 illuc: ꝛ etiā tes ipm.
sūma frigiditas que in medio interstitio aeris viget cu⁹
extremitati superiori equaliter forte ꝓpinqua est super/
ficies illius loci sicut spere ignis: vnde forte dici posset:
q2 transcēdit locū in quo generat circulus qui sensui no
stro apparet eē in circuitu lune: qō iō dicit magr̄: ꝙ per/
tingit vsq3 ad lunarē globū nomine globi lunaris ꝓdi
ctu3 circulū appellādo qui in aere generatur in loco im
ꝑssionū humidaru3 vltra quē locum eleuatur superfi/
cies paradisi terrestris vt dictū est. ❡ Ad quartū p3 solu Ad 4m̄
tio ex ia3 dictis: locus enim ille nō attingit vsq3 ad spe/
ram ignis: ꝛ est ibi sufficiens humiditas per illū fluuiu3
de quo dicit Gen̄. 2. ꝙ inde diuiditur in quatuor capita.
❡ Ad q̄ntū dōm: ꝙ illa custodia intelligatur qua homo Ad 5m̄
custodiret paradisum: ne perderet eū: vnde Aug. 8. sup
Gen̄. circa mediū. Custodiret autē eundē paradisu3 ipe
sibi ne aliquid admitteret: quare tamē mereretur expelli
Uel ad h̄ dicitur hō positus in paradiso: vt operet ꝛ cu/
stodiret illu3: vt ꝓm Aug. vbi prius ipsum hoie3 opera/
retur deus ꝛ custodiret. Sicut enim operatur homo ter
ra3: nō vt eā faciat esse terrā: sed vt electa3 ꝛ fructuosam
sic deus hominē multo magis ipse quem creauit vt hō
sit cu3 ipse operat: vt sit iustus. ❡ Ad sextu3 dōm: ꝙ ibi Ad 6m̄
sit distributio pro mōtib⁹ terre cōiter habitabilis.

Circa litteram. Peruicaciter ꝓ/
uicaꝝ media cor
repta dicit ꝓteruus improbus ꝛ ꝓprie qui in
ꝓposito ad victoriā perseuerat: ꝛ inde ꝑuica/
citer dicitur. Non sunt audiendi qui putent anima3 esse
partem dei. ❡ Contra Actuu3. 17. Genus dei sumus. Dubiū
Sed non quo ad corpus: ergo quo ad anima3: ꝛ sic vide litale.
tur esse eiusdem nāe cū deo ꝛ pars eius. ❡ Respondeo Ad du m̄
dicimur eē gen⁹ dei: h̄ est de gn̄e eius ꝑ similitudinē nō per
ꝓprietate3: ꝛ hoc ad significādu3 naturalem anime pul/
chritudine3: ꝛ est tropus similis illi quo dicimus de ho/ Cur vo/
mine pulchro ꝛ elegāte ꝙ est de genere regio vel esse vi/ camur
detur. Uel dicimur eē genus dei inquantum principiati gen⁹ dei.
sumus ab eo per creationē in nobis metipsis imaginem
eius portātes. Aug. super Gen̄. tradit anima3 cū angelis
sine corpore esse creatam. Sed intelligendu3 est h̄ ipsum
nō dixisse asserēdo: sed magis inquirendo ꝛ dubitando:
Nec talia cōtra natura3 fiunt nisi nobis quib⁹ aliter nāe
cursus innotuit. ❡ Ad cuius intelligentiā sciendū est ꝙ
in natura cuiuslibet creature est: vt de illa possit fieri per
diuinā potentiā quicqd deus de illa vult fieri: ꝛ sic ꝓdu
ctio ipsius ade in statu virili: ꝛ conuersio virge in draco
nem ꝛ cōsimilia nō sunt opera cōtra naturā. Sed appel
lando naturā qua creatura naturaliter potest agere: ꝛ ēt
qua ab alia creatura naturaliter pōt pati: sic ꝓdicta ope/
ra sunt opa ꝯ naturā vel supra natura3 vsq3 ad lunarem
circulū pertingētē. i. vltra locū ad que3 ascēdūt vapores
eleuati a luna ex qb⁹ gn̄at ille circulus q visu nr̄o appet Dubm̄
eē in circuitu lune: nec aq̄ diluuij illuc ꝑuenerūt. ❡ Cō
tra illa pars ad quā aq̄ diluuij nō ꝑuenerūt nō est ꝓmix/
ta vaporib⁹ aqueis: ergo ille aer tante est puritatis ꝙ ha
bitationi hoiu3 nō ꝯueniret. ❡ Rn̄deo q̄uis illa aeris Ad du m̄
ad quā attigit suꝑficies paradisi terrestri nō sit ita ꝓmix
ta vaporibus: sicut ista pars aeris inferior: tamē illa pars
aeris: que est in paradiso terrestri: aliquo modo cōtempe
rata aliquibus vaporibus ascendentibus ex illo fluuio:
qui est in ipso. Homines autem in statu innocentie viue
re potuissent in aere puriori q3 in statu nature lapse: q2
puriorem habebant natura3.

Di. xviij ¶ De formatiõe mulieris. Dist. XVIII.

N eodem quoqȝ paradiso mulierem formauit deus de substantia viri: sicut post plantatum paradisuȝ hominemq in eo positum ⁊ post vniuersa animalia ad euȝ ducta: suisq nominibus designata: subnectit scriptura. Immisit deus soporem in adam. Cũq obdormiuisset: tulit vnaȝ de costis eius: ⁊ formauit eam in mulierem.

¶ Quare virum prius: ⁊ postea de viro mulierez creauit: non simul vtrũq.

Hic attendenduȝ est quare nõ creauit simul viruȝ ⁊ mulierem sicut angelos: sed prius viruȝ: deinde mulierem de viro. Ideo. s. vt vnum esset generis humani principiuȝ: quatenus in hoc ⁊ superbia diaboli cõfunderetur: ⁊ hominis humilitas dei similitudine sublimaretur. Diabolus quippe aliud a deo principiũ esse cõcupiuerat. Ideoq vt eius superbia retũderetur: hoc homo in munere accepit qδ diabolus peruerse rapere voluit: sed obtinere non potuit. Et per hoc imago dei in homine apparuit: quia sicut deus omnibus rebus existit pricipium creationis: ita homo omnibus hominibus principium generationis. Ideo etiam ex vno homine oẽs esse voluit deus: vt dũ cognoscerẽt se ab vno esse oẽs: se quasi vnũ amarẽt.

¶ Qr̃ δ later̃ viri ñ δ alia corpis pte formata sit.

Cum autem his de causis facta sit mulier de viro: nõ de qualibet parte corporis viri: sed de latere eius formata est: vt ostenderetur: quia in consortium creabatur dilectionis: ne forte si fuisſȝ de capite facta: viro ad dominationem videretur preferenda: aut si de pedibus ad seruituteȝ subijcienda. Quia igitur viro nec domina nec ancilla parabatur: sed socia: nec de capite nec de pedibus: sed de latere fuerat producẽda: vt iuxta se ponendaȝ cognosceret: quã de suo ꝑlatere sumptam didicisset.

¶ Quare dormiẽti ⁊ ñ vigilãti costa subtracta ẽ.

Non sine causa dormienti quoq viro poti⁹ q̃ vigilãti detracta est costa: de qua mulier in adiutorium generationis viro est formata: sed vt nullam in eo sensisse penam monstraretur: ⁊ diuine simul potentie op⁹ mirabile ostenderetur: que hominis dormientis latus aperuit: nec eũ tamen a quiete soporis excitauit. In quo etiaȝ

De sacro hu⁹ opis

opere sacramentuȝ christi ⁊ ecclesie figuratum est. Quia sicut mulier de latere viri dormientis formata est: ita ecclesia ex sacramentis que de latere christi in cruce dormientis profluxerunt: sciȝ sanguine ⁊ aqua quibus redimimur a penis atq abluimur a culpis.

¶ Q de illa costa sine extrinseco additamento facta fuit per dei potentiam sicut quinq panes in se multiplicati sunt.

Solet etiam queri vtrum de illa costa sine adiectione rei extrinsece facta sit mulier? Qδ quibusdam non placuit. Ceterum si ad perficienduȝ corpus mulieris deus extrinsecum augmentũ addidisset: maius illud esset q̃ ipsa costa. Ideoq potius de illo addito q̃ de ipsa costa mulier facta deberet dici: de quo plures accepisset substantie partes. Restat ergo vt de sola ipsius coste substantia sine omni extrinseco additamento per diuinam potentiam in semetipsa multiplicata mulieris corpus factum dicatur: eo sane miraculo quo postea de quinq panib⁹ iesu celesti benedictione multiplicatis quinq milia hominum satiata sunt. Illud etiam sciri oportet q cum angelorũ ministerio facta sit mulieris formatio: nõ est eis tamen tribuenda creationis potentia. Angeli enim nullam possunt creare naturaȝ: ergo nec formare costã in mulierez: nec carnis supplementuȝ in locũ coste: nõ q nihil agant vt aliquid creetur: sed nõ ideo creatores sunt: sicut nec agricole segetum vel arborũ. Solus deus. i. trinitas est creator. Facta est ergo femina a deo: etiam si costa ministrata sit per angelos.

¶ Utruȝ ſm superiores an ſm inferiores causas: ita facta sit mulier: idest an rõ seminalis id haberet: vt ita fieret an tantũ: vt ita fieri posset: sȝ vt sic fieret in deo tantũ esset causa.

Sed queritur an rõ quã de⁹ primis operib⁹ concreauit id haberet: vt ſm ipsaȝ ex viri latere feminã fieri necesse foret: an hoc tm̃ vt fieri possȝ? Ad qδ sciendũȝ est oĩum rex causas in deo ab eterno esse. Ut enim hõ sic fieret vel equus ⁊ huiusmodi: in dei potẽtia ⁊ dispõne ab eterno fuit. Et he dicunt̃ primordiales cãe: quia istas alie nõ precedunt: sed iste alias que sunt cause causarũ. Cũq vnũ sit diuina potentia dispositio siue volũtas: ⁊ ideo vna omniuȝ principalis causa: tñ ꝑpter effectus diuersos pluraliter dicit Augustinus: causas primordiales omniuȝ rerũ in deo esse: inducẽs similitudineȝ artificis in cuius dispositiõe est: qualis futura sit arca. Ideo ⁊ i deo vniuscuiusq rei future causa precessit. In creaturis vero quarũdam rerũ: sed nõ omniuȝ cause sunt: vt ait Aug. Qr inseruit deus seminales rõnes rebus: ſm quas alia ex alijs prouenĩũt: vt de hoc semine tale granuȝ: de hac arbore talis fructus: ⁊ huiusmodi. Et he quoq dicuntur primordiales cause: ⁊ si nõ

ideo

adeo proprie: quia habent ante se causam eternam: que proprie et vniuersaliter prima est. Ille vero ad res aliquas dicuntur prime que scilz ex eis prouenisset. Ideo etiam primordiales dicuntur quia in prima rerum conditione rebus a deo insite sunt: et sicut creature mutabiles sunt ita et he cause mutari possunt. Que autem in immutabili deo causa est: mutari non potest.

¶ Distinctio causarum rerum perutilis: scilicet quod quedam in deo et in creaturis: quedam in deo tantum sunt.

Omnium ergo rerum cause in deo sunt: sed quarundam cause et in deo sunt et in creaturis. Quarundam cause in deo tantum sunt: et illarum rerum cause dicuntur abscondite in deo: quia ita est in diuina dispositione: vt hoc vel illud fiat quod non est in seminali creature ratione. Et illa quidem que secundum causam seminalem fiunt: dicuntur naturaliter fieri: quia ita cursus nature hominibus innotuit. Alia vero preter naturam quorum cause tantum sunt in deo. Hec autem dicit Augu. esse illa que per gratiam fiunt vel ad ea significanda non naturaliter: sed mirabiliter fiunt. Inter que mulieris facturam de costa viri ponit ita dicens. Ut mulierem ita fieri necesse foret: non in rebus conditum: sed in deo absconditum erat. Omnis creature cursus habet naturales leges. Super hunc naturalem cursum creator habet apud se posse de omnibus facere aliud quam eorum naturalis ratio habet: vt scilz virga arida repente floreat: fructum gignat: et in iuuentute sterilis femina in senectute pareat vt asina loquatur: et huiusmodi. Dedit autem naturis vt ex his etiam hec fieri possent: non vt in naturali motu haberent. Habet ergo deus in se absconditas quorundam futurorum causas quas rebus conditis non inseruit: easque implet non opere prouidentie: quo nature subsistunt vt sint: sed quo illas administrat vt voluerit: quas vt voluit condidit. Omnium ergo que ad gratiam significandam non naturali motu rerum: sed mirabiliter facta sunt abscondite cause in deo fuerunt: quorum vnum erat quod mulier facta est de latere viri dormientis. Non habuit prima rerum conditio vt femina sic fieret: sed vt fieri posset: ne contra causas quas deus voluntarie instituit mutabili voluntate aliquid facere putaretur.

¶ De anima mulieris que non est ex anima viri: vt quidam putauerunt dicentes animas esse ex traduce.

Quemadmodum mulieris corpus de viri corpore traductum fuit: ita putauerunt aliqui ipsius animam de viri anima propagatam: et omnes animas preter primam de traduce esse sicut corpora. Alij autem putauerunt simul omnes animas ab initio creatas. Catholica autem ecclesia nec simul: nec ex traduce factas esse animas docet: sed in corporibus per coitum seminatis atque formatis infundi: et infundendo creari. Unde in ecclesiasticis dogmatibus. Animas hominum non esse ab initio inter creaturas intellectuales naturas: nec simul creatas: sicut Origenes fingit: dicimus neque in corporibus per coitum seminari: sicut Luciferani et Cyrillus et quidam latinorum presumptores affirmant. Sed dicimus corpus tantum per coniugij copulam seminari. Creationem vero anime solum creatorem nosse. Eiusque iudicio corpus coagulari in vulua et compingi atque formari: ac formato iam corpore animam creari atque infundi: vt viuat in vtero homo ex anima constans et corpore: et egrediatur viuus ex vtero: plenus humana substantia. Hierony. etiam anathematis vinculo illos condemnat qui animas ex traduce dicunt: inducens auctoritatem prophete. Qui finxit singulatim corda eorum. Hoc satis inquit innuit propheta quod non ipsam animam de anima facit deus: sed singulatim animas de nihilo creat.

Dist. XVIII. Di. x viij

In eodem quoque paradiso etc. Superius determinauit magister de productione viri specialiter. ¶ Hic determinat simpliciter de mulieris productione. Et diuiditur pars ista in duas. ¶ In prima parte determinat de productione mulieris quantum ad corpus. ¶ In secunda quantum ad animam. ibi. [Quemadmodum.] Prima in duas. ¶ Primo determinat de productione corporis mulieris simpliciter. ¶ Secundo de rationibus seminalibus incidentaliter ibi. [Sed quare.] Prima in tres. ¶ Primo ostendit quando fuit corpus mulieris formatum. ¶ Secundo de quo ibi. [Cum autem.] ¶ Tertio qualiter. ibi. [Solet etiam queri.] ¶ Illa pars in qua determinat de rationibus seminalibus. Diuiditur in duas. ¶ Primo narrat quid dicantur cause primordiales et rationes seminales. ¶ Secundo ex hoc quandam elicit conclusionem. ibi. [Omnium igitur.]

Circa hanc distin. queruntur principaliter de duobus. ¶ Primo de productione corporis mulieris. ¶ Secundo de productione anime eius. ¶ Circa primum queruntur tria. ¶ Primo vtrum corpus mulieris fuerit factum de costa viri dormientis. ¶ Secundo vtrum productum fuerit de illa costa secundum rationem seminalem. ¶ Tertio vtrum ratio seminalis sit aliquid transmutabile in quamlibet formam educibilem per naturam de potentia materie.

Questio. I. Q̃ő. I.

Primo ostendo quod corpus mulieris non fuit semen de costa viri dormientis: Quia Gen. primo dicitur quod masculum et feminam creauit. Sed quod creatur non fit de aliquo. ergo corpus mulieris non fuit factum de costa viri. Ar. p°

¶ Item perfectum fit ex imperfecto: sed corpus viri est perfectius quam corpus mulieris: ergo videtur quod mulier non fuerit facta quantum ad corpus de viro. Secundo. ¶ Item costa illa aut erat necessaria corpori ade: aut non: si non: ergo in adam fecisset deus aliquid superfluum: quod falsum est: si sic si costa illa sibi fuisset subtracta remansisset corpus ade diminutum: quod inconueniens est: ergo videtur quod cor Tertio.

Quarto. pus mulieris non fuerit factum de costa viri. ¶ Item
quicquid fuit de essentia corporis ade resurget in ipso. er
go si corpus mulieris factum fuisset de costa corporis
ade: non resurgeret eua in eodez corpore in numero: q2
eadem materia in numero non potest simul esse in duo-
bus. Restat ergo q corpus mulieris non fuit factum de
Quinto. costa viri. ¶ Item phus lib. primo de somno z vigilia.
In pn° passio est somnus: h est in potentia propter excessum vi/
fere. gilandi: z est ergo somnus propter fatigationem sensuum:
Sed vires animales in adam ante peccatum non pote/
rant fatigari: Ergo adam in statu innocentie non dormi
uit: z si sic corpus mulieris non fuit factum de costa viri
dormientis. ¶ Item de re tam parua nō potuit fieri tā/
Sexto. tuz corpus: sicut corpus mulieris nisi vel per rarefactio/
nem: vel per alterius materie additionem. Si pmo mo/
do corpus mulieris fuisset improportionaliter raruz. Si
secundo modo magis debet dici factum de illa materia
superaddita q̄z de costa: q2 plus esset superadditu3 de ma
teria q̄z ante fuisset in costa.

In op^m A.Lob/ dormiss3 **Contra** Geñ. 2. imisit deus soporē in adā cūq3 ob/
dormiuisset tulit vnā de costis eius z reple
uit carnē pro ea: z edificauit dñs deus costaz quā tulerat
de adam in mulierem.

Ad q̄onē h3 mētez ppriā. **Respondeo** q corpus mulieris fuit factuz de
costa viri dormiētis: vt eniz mai°
esset vinculū amicitie: z fortius inter idiuidua humane
nature: voluit deus vt esset vnū indiuiduu3 nāe huma/
ne radix oium alioz eiusdē nāe. Et q2 vir pp nobilitate3
virilis cōplexionis: z q2 naturalr perspicaciorē h3 rōnis
vsu3: d3 esse mulieris caput z rector: idō magis decuit pri
ma3 mulierē sūmi de pmo viro q̄z ecōuerso. Et q2 vir z
mulier quātū ad thoz siue quātū ad ɔiugalē actum: ad
paria obligant cū dicat Aplš. 1. Cori. 7. q mulier sui cor
poris non h3 potestatē: sed vir: silr aūt z vir sui corporis
Q̄r ħ co potātē nō h3: sed mulier. Ideo nō est facta de parte supio
sta z n̄ de ri hois tāq3 dña: nec de pte inferiori: tāq3 ancilla: sed de
capite n̄ parte media. s. de costa: que est in latere: tāq3 eq̄lis z socia
ħ pedib° quātū ad mutuā obligationē reddēdi debitū. Et q2 mu
facta est lier a viro recipit robur: q2 vir mulieris defensor est. Uir
mulier. aūt per mulierē emollit: ideo ad h signdū mulier facta ē
de parte viri dura. s. de osse: pro quo deus carnem substi/
tuit que mollis est. Et q2 in ɔiugio magnū est sacramen
tu3. s. vniōis aie cū deo z hūane nature dei verbo z vnio
nis eccl̄ie ipsi xpo. Dicēte apo. ad ephe. 5. Sacramētum
h magnum est. ego aūt dico in xpo z in eccl̄ia. Idō voluit
de° vt mulier fieret de costa viri soporati: vt in sopore il/
lo aptior eēt eius intellect° ad recipiendū hui° sacramēti
reuelationē. Intēsio enim sensuū in actib° suis diminuit
naturalr intensionē intellectualis virtutis. Unde adam
in illo sopore: h sacr3 intellexit: qd pat3: q2 vt hr Geñ. 2.
postq̄z adducta est mulier ad eū dixit. h nūc os ex ossib°
meis z caro de carne mea: h vocabit virago: q̄m de viro
sūpta est: q̄obrē relinq̄t hō prem suū z matrē z adhere/
bit vxori sue: z erūt duo in carne vna. ¶ Ad h etiā est rō
allegorica. q2 eniz vir represētat xpm z mulier ecclesiaz
z ɔiugiū viri z mulieris despōsationem ecclesie a christo
que desponsatio est per merituz passionis domini nostri
iesu christi: cuius morte3 in cruce repñsentabat sopor ipsi°
ade: eo q mors iesu christi ordinabatur ad festinā resur/
rectionē: ideo pter hoc mysteriu3 decuit vt mulier su/
meretur de viro soporato: z quia latus corporis xpi aper
tum fuit in cruce: z de ei° apertura emanauerūt sanguis
z aqua per que duo figrata fuerunt duo sacramēta: scil3 ba
ptismus z penitētia: z ex consequēti alia: virtutem z effi
cacia3 habere per merituz passionis iesu christi: per quo/
rum sacramentorum virtutem ecclesia iungitur christo.
Ideo decuit, vt mulier: que viro fiebat in coniugium de
parte virilis lateris sumeretur.

Ad primum in oppositū dōm: q illud verbū Ad p^m
intelligitur de viro z muliere ra
tione partis nobilioris: que est anima: nō ratione corpo/
ris. ¶ Ad scdm cum dicitur q corpus viri est perfecti° Ad 2^m
q̄z corpus mulieris zc. Dico q verum est. Sed costa vi/
ri de qua factū fuit corpus mulieris nō erat: ita perfectū
sicut corpus mulieris: qd de illa factu3 est. ¶ Ad tertiū Ad 3^m
dōm q illa costa z si nō esset necessaria ipsi ade ratiōe in/
diuidui: erat tamē sibi necessaria ratiōe speciei: nō tamē
sic intelligendū quin deus potuisset fecisse corpus mulie
ris de nihilo vel de alia materia si voluisset. Sed fm illā
similitudinē qua dicimus q semen nō est necessariū in/
diuiduo propter se: sed propter specie3. ¶ Ad quartū cū Ad 4^m
dicitur q quicquid fuit de eēntia corporis ade resurget
in ipso zc. Dico q vez est loquendo de h qd fuit de eius In eua
essentia necessariū idiuiduo: nō aūt ad h qd fuit de eius resurget
essentia nō pter necessitate3 indiuidui: sed speciei tātū. mā coste
Unde dico q materia illius coste non resurget in adam ade ex q̄
sed in eua. ¶ Ad quintū dicēdū: q ille somnus non fuit creata fu
in ada3 propter fatigationē virtutū animaliū: Sed pro/ it eua.
pter intensione3 intellectualis virtutis: z ideo magis p/ Ad 5^m
prie dicit fuisse sopor q̄z somnus: nec fuit iste sopor in eo Differt
totaliter per viam nature. Sed h intentio intellectualis sopor a sō
virtutis fuit principaliter deo supernaturaliter operāte no.
qd notat scriptura Geñ. 2. dicens imisit dñs deus soporē
in adam. ¶ Ad sextu3 dicendū fm quosdam q corpus Ad 6^m et
mulieris fuit factu3 de illa costa supernaturaliter multi/ vltimo-
plicata diuina virtute sine aliqua additione alterius ma de.
terie. ¶ Alij dicunt q fuit superaddita materia vel pre/
iacens: vel de nouo creata: nec tamen magis debuit dici
corpus mulieris factum de illa materia q̄z de costa: quia
nō fuit factum de illa materia nisi costa mediante: scilic3
facta prius transmutatiōe illius materie in costā. ¶ Uel
potest dici vt volunt aliqui q sicut videmus ad haben/
dam perfectam hominis quantitate3 plus superaddi de
materia q̄z fuerit in semine: z tamen magis dicimus cor
pus perfectu3 esse ex semine q̄z ex illa materia superad-
dita: eo q illa portio corporis que facta est ex semine: est
aliquid radicalius in corpore: q̄z illud quod in eo fem ē
ex materia superaddita. Ita aliquo modo potest dici a si/
mili: quāuis nō penitus sit simile: q illa portio que fuit
facta in corpore mulieris de costa ade: fuit aliquid radi/
calius in muliere: q̄z illud quod fuit factum in eius cor/
pore de materia superaddita. Et idō magis debuit dici fa
ctū de costa q̄z de mā supaddita. ¶ Sed hec secūda solu
tio aliquibus non placet: quia non videtur ratio: qua/
re portio facta de materia ab eo creata minus esset radi/
calis in corpore mulieris q̄z portio facta de costa.

¶ Questio. II.

Secundo queritur vtrum ra Q̄ō. ii.
tio semina/
lis sit aliquid transmutabile in quālibet formā Ar. p°
educibilem per naturam de potentia materie.
Et videtur q sic phus. 16. de animalibus. vult q prius
ordine nature sit animal: q̄z homo: ergo forma speciei est
in materia mediante forma generis. Sed illud median/
te quo introducitur in materia forma speciei est ratio se/
minalis vt videtur. Cum ergo forma generis videatur
quid indifferens ad quamlibet formam naturalem sub
illo genere contentā. Uidetur q ratio seminalis sit ali/
quid indifferens ad quālibet formam generabilem z cor
ruptibilem. ¶ Item fm Porphyriu3 genus habet om Secūdo
nes differentias potestate: actu vero nullam. Cum ergo Cap. de
differentia adueniens generi constituat speciem. Uide- diff.
tur q forma speciei sit in potestate in forma generis: vi/
detur ratio seminalis forme speciei: z ex consequenti vi/
detur q ratio seminalis sit quid indifferens ad quālib3
formam educibilem per naturam de potentia materie.

¶ Item

Tertio. ¶ Item intentiones logicales cum nõ sint vane aliquã correspondentiaʒ habent in rebus. Cum ergo corpus logicaliter vel vniuersaliter consideratum intelligatur: vt quedam intentio seminalis omniuʒ corporum considerato rum sub specificis intentionibus. Videtur similiter ꝙ in re sit aliqua corporalis forma: que sit ratio seminalis omniuʒ aliarũ formarũ corporalium educibiliuʒ per naturam de potentia materie.

In opp^m **Contra** Aug. 9. sup Geñ. v̾sus finẽ loquens de rõnibus seminalib^s dicit: qd vnũqdq3 valeat vel nõ valeat: qd de quo fieri possit vel nõ possit: ex his velut ꝑmordijs corporũ: oĩa que gignunť suo tpe exortus ꝓcessusq3 sumũt finesq3 ꝛ decessiones sui cuiusq3 generis: vñ fit vt vel de grano tritici non nascatur faba vel de faba triticũ: ergo vr̃ ꝙ diuerse sunt rõnes seminales respiciẽtes diuersas spẽs. ¶ Item si rõ seminalis esset aliquid trãsmutabile in qualʒ formã educibilem de potẽtia mãe oĩuʒ formaꝝ educibiliũ de potẽtia mãe: nõ esset nisi vna rõ seminalis qđ falsuʒ est ꝫm sanctos frequẽter loquẽtes de rõnibus seminalib^s in plurali.

Ad qõnẽ ꝫ mẽteʒ ꝓpriã. Rõ seminal' pt accipi dupliciter. p^s mod^s. **Respondeo** ꝙ rõ seminalis põt accipi ꝓprie ꝛ cõiter. ¶ Primo mõ est q̃dã actiua in semie ꝯnãlis eidẽ per quã mã seminis determinatʒ respicit spẽʒ ꝛ trãsmutať nãlr: ꝛ p se ad formã que reponiť in illa spẽ. ¶ Qꝫ aũt sit vis actiua in mã vr̃ Augu. 5. lib. sup Geñ. v̾sus finẽ vbi loquẽs de cuiuslibet arboris pulchritudine quãtuʒ ad robur ramos frondes ꝛ poma dicit ꝙ in semina illa oĩa fuerũt ꝑmitus nõ mole corporee magnitudinis: sed vi potẽti atq3 cãli: nõ est aũt ꝯueniens ꝙ vis pure passiua sic nomineť. Qꝫ ẽt sit vis nãlis: testať Aug. 3. li. sup Geñ. inter mediũ ꝛ finem vbi loquẽs de talib^s que gignũtur de corporib^s aĩalium mortuoꝝ dicit ꝙ hoc est: qꝛ in corporib^s animãtiũ est q̃dã vis nãlis: ꝛ quasi ꝑseminata mã: ꝛ quodãmõ intitata ꝑmordia illorũ aĩaliuʒ: que de corruptionib^s corpoꝝ mortuoꝝ oriuntur. Qꝫ etiã p eã mã respiciat determinatã spẽm: pʒ per Aug. 9. sup Geñ. v̾sus finẽ. vbi vult ꝙ per rõnẽ seminaleʒ ex grano tritici ꝓduciť triticũ ꝛ nõ faba: ꝛ ꝙ ex faba nõ ꝓduciť triticũ sed faba. Qꝫ ẽt per eã mã trãsmutetur ad formã satis pʒ ꝛ maxime in semie aĩaliũ que gñantur per ꝓpagationẽ in quo est v̾tus a generãte transfusa: per quã mã disponiť ꝛ organizať. Ex dictis pʒ ꝙ rõ seminalis ꝓprie dicta nõ est aliqđ ꝑn^m purũ posse: qꝛ est vis actiua. Pʒ ẽt ꝙ si in semine fiat aliqua impressio extranea ꝛ ꝯnãlis per quã fit q̃nq3: vt semen degeneret: ita vt iterduʒ de grano tritici ꝓducať herba de qua oriť granũ nõ triticeũ: ꝙ talis ĩpressio nõ est ꝓprie dicta loquẽdo rõ seminalis grani triticei: qꝛ seminalis rõ est ꝯnãlis eidẽ. Pʒ etiã ꝙ nõ est nisi in viuẽtib^s aliq̃ vita: vel que vitã habuerunt: vel ex re viuẽte ꝓducta sunt: qꝛ de solis viuẽtibus dĩ Geñ. ꝑmo. ꝙ hñt in se semẽtẽ generis sui: ꝛ rõ seminalis ꝓprie loquẽdo nõ est nisi in semie. Pʒ ẽt ꝙ nõ est qd indifferẽs ad qualʒ formã educibilẽ per nãm de potẽtia materie: qꝛ vt dictũ est: mã per seipsaʒ respicit determiatã spẽm. Patʒ ẽt ꝙ nõ est trãsmutabile in formã itroducendã in mã seminis: qꝛ ex quo est vis actiua est aliq̃ forma in actu: ꝛ vna forma in actu: siue sbalis siue accidẽtalis nõ transmutať nãliter in aliã. Nec põt dici ꝙ sit tota essentia forme sub esse incõpleto vel aliqua portio ei^s in actu icõpleto: q̃ introducẽda est in mã seminis: qꝛ q̃uis possibilitas ad illã formaʒ sit ꝯnãlis mãe seis: tñ dici nõ põt: ꝙ dũ est sub forma seminis alia forma introducẽda vel aliqua eius portio cõnaturalis sit eidẽ. Patʒ etiaʒ ꝙ rõ seminalis nõ est forma sbalis ipsi^s seminis: qꝛ materia per suã substãtialẽ formã nõ trãsmutať ad formã aliã nãliter p se: qꝛ nulla forma naturalr̃ per se agit ad sui ipsius corruptionẽ in materia: materia aũt seis transmutať per rõnẽ seminalẽ naturalr̃ per se ad formã aliã: q̃ꝫ sit seminis forma. Restat ergo ꝙ rõ seminalis ꝓprie dicta est q̃dam vis actiua cãta in semine a generãte vl' a cãnte alia a forma substãtiali ipsius seminis que iuuat ad ꝯseruandũ in materia formã illã ad quã determinauit materiã ꝛ transmutauit. Vñ pħs. 16. de aĩalib^s loquẽs de virtute iformatiua mẽbroꝝ: quã dicit eẽ in ẽbryone. Dicit ꝙ sermo dicentis ꝙ illud qđ opať corrũpiť: postq̃ꝫ fecerit oĩa membra: falsus est. Nec est intelligẽdũ ꝙ illa virtus sit sicut in subiecto in mã semis q̃ꝫ transmutat: qꝛ nulla virt^s nãlis exñs in materia mediãte substãtiali forma: ita ꝙ sit ꝯnaturalis ipsi ꝯposito agit per se ad corruptioneʒ illi^s forme. Sed est illa virt^s sicut in subiecto in spũ corporeo iclusõ in semine: vñ si ꝯtingeret ꝙ spũs corrũperet in semie nõ remaneret in semine rõ seminalis: qua materia naturalr̃ trãsmutareť ad determinatã formã. 2^s mod^s. Si aũt accipiať cõiter: sic põt dici nõ tñ de vt ꝑdicta: sed etiaʒ de ꝑn^o pure possibili trãsmutabili in formã educibileʒ per naturã de potẽtia materie: ꝛ sic in materia vni^s elñti est rõ seminalis ad formã alteri^s elñti: ꝛ in elñtis ad ea q̃ naturalr̃ gñanť ex elñtis: ꝛ ꝫ hũc sensuʒ: q̃nq3 Aug. loqť de rõne seminali. Alio mõ Cõiter etiã loquẽdo põt accipi pro influentia recepta in materia vni^s elemẽti ab alio: ꝛ ꝓ q̃dã possibilitate obediẽtie que est in materia ad ꝺ vt de^s faciat de ea qcqd voluerit. Et sic vr̃ loq Aug. de rõne seminali longe post ꝑn^m sexti lib. sup Geñ. vbi dicit ꝙ adã ꝛ eua facti fuerunt ꝫm potẽtiã p verbũ dei tãq̃ꝫ seminalr̃ mũdo inditã: cũ creauit oĩa siľ. Ex dict' pʒ ꝙ rõ seialis ꝓpe dicta nõ est aliqd trãsmutabile in q̃lʒ formã educibilẽ p nãʒ de po^a mãe.

Ad p^m **Ad primum** in oppositũ cũ dr̃: qđ illud mediãte quo introduciť in materia for^a spẽi est rõ seialis ꝛc̃. Dico ꝙ veꝝ est: si illud sit ꝑn^m actiuuʒ ꝛ ꝯnaturale p qđ materia respiciat determiatã spẽm ꝛ naturalr̃ trãsmuteť ad formã: nõ oĩs aũt he cõditiões ꝯueniũt in forma gñis. ¶ Ad 2^m dõʒ: ꝙ gen^s nõ hʒ oẽs dñas in ptãte actiua. Sed i potẽtate passiua: inq̃ꝫtũ gen^s dicit qd ꝯtibile p diuersas dñas ope rõnis: qꝛ in reꝝ natura: illa forma q̃ dr̃ forma idiuidui gñis ad determinatã spẽʒ ordinať: nulla enĩʒ forma realr̃ cõis est in reb^s diuersaꝝ spẽꝝ. ¶ Ad 3^m dõʒ: ꝙ q̃uis intẽtiones logicales habeãt aliquã correspõdẽtiã in reb^s: nõ tñ opʒ ꝙ ita iueniatur in re: sicut inueniť in intẽtionib^s logicalib^s: qđ pʒ: qꝛ q̃libet res: ꝫm suũ esse reale vna numero est. In intentionibus autẽ logicalibus inuenitur vnitas que nõ est vnitas ꝫm numerum: sed ꝫm genus vel spẽm: pro tanto ergo dicuntur habere correspõdentiam in rebus: quia res intellecte sub illis intentionibus saluantur in rebus eẽ q̃uis nõ sub illo modo. Unde nõ opʒ ꝙ si corpus logicaliter cõsideratũ sit quid indifferẽs ad specialia corpora ꝙ propter hoc in re inueniatur cõsimilis indifferentia. ¶ Potest etiaʒ dici ꝙ q̃uis corpus intellectiuuʒ in generali itelligatur: vt indifferẽs ad omnia corpora specifica: nõ tamẽ propter hoc potest dici ratio seminalis eorum: quia ratio seminalis est vis actiua: corpus autẽʒ sic intellectuʒ in generali: nõ intelligitur vt potens se contrahere ad diuersas species. Sed vt possibile contrahi opere rationis.

Ad 2^m Gen^s oẽs dñas in ptãte passiua hʒ: ñ ãt actiua. Ad 3^m Vide ꝺ ꝺ scdis itẽtionib^s.

¶ Questio. III. Q̃ꝫ. III.

Ar. p^o **Tertio queritur** vtrum corpus mulieris fuerit productum de costa viri ꝫm rationem seminalem. Et videtur ꝙ sic. Quia vult Augu. 6. sup Geñ. longe post principium ꝙ cum deus creauit omnia simul corpus ade ꝛ eue fuerunt facta ꝫm potentiam per verbum dei tanq̃ꝫ seminaliter mundo inditam: ergo videtur ꝙ corpus eius fuerit productũ de costa illa ꝫm rationem seminalẽ. ¶ Item corpus eue fuit factum de costa illa ꝫm aliquaʒ rationem causalem. Sed idem videtur ratio causalis qđ ratio seminalis: ergo fuit factum de costa ꝫm rationeʒ seminalem. Secũdo.

In opm **Contra** Hugo pmo lib. d sacra.par.6.c.36.loquēs de factione corporis mulieris de costa Ade dicit h esse factuz eo miraculo: quo postea de.5.panib' in manibus iesu celesti benedictione multiplicatis quinqz sunt hominū milia satiata. Et h idez recitat magr in lra. Sed talis factio nō est fz seminalē rationē: ergo corpus mulieris nō fuit factū de costa ade fm seminalez rōnem.
Secūdo. ¶ Itez oia indiuidua eiusdem spēi nāli pductione eodem modo pducunt. Sed indiuidua humane spēi que pducunt nāliter fiunt ex semine: ergo cū corp' eue factū fuerit de costa & nō ex semie: nō fuit eius pductio nālis. Sed ois pductio q est fz rōnē seminalē est nālis: g corp' eue nō fuit factū de costa fz rōnē seminalem.

Ad qōnē fz mētez ppriā. **Respondeo** solet assignari dīa iter rōes pmordiales & causales & nāles & seminales. Qz rōnes pmordiales sunt rōes creaturaz factiue in deo existētes. Cāles aūt rōes siue qdā possibilitates obediētie in creaturis per quas creator facit de creaturis qcqd voluerit: & sic accipit Aug. rōnē cālez.6.sup Gen. qsi inter pnm & mediū cū dicit q corp' viri & mulieris facta fuerūt cāliter. l. qn pmo facta sunt inuisibiliter cū de' creauit oia sil. ¶ Rōnes aūt nāles dnr qdā virtutes actiue nāles existentes extra rē. Unde pōt dici ignis fieri ex aq fz rōnē naturalē: qz de aqua fit ignis per vtutē ignis nāliter operātē: q tn virt' nō est virt' intrinseca aq. ¶ Rōnes aūt seminales sunt qdā vires actiue in seminib' znāles eisdē per quas semia determinatas spēs respiciūt: & p quas māe seminū trāsmutant naturalr ad formas: qnqz tn vnum ponit p altero. Cum ergo in costa nulla fuerit vis actiua znālis coste: per quā nālr de costa formatum fuerit corp' mulieris: nec ēt p aliquā vim actiuā nālez & extrinsecā ipsi coste: corp' mulieris factū fuerit de ea. Sequit q corp' nō fuit pductū de costa ade fm rōnē seminalez pprie, dictā: nec fm rōnē nālē: fuit tn a deo pductuz de costa fm rōnē cālez & pmordialem.

Ad pm **Ad primum** in oppositu dōm: q potētiā seminaliter mūdo inditā. Aug. ibi
Ad 2m vocat rōnē cālez put est quedā possibilitas obediētie in creatura p quā de' facit de ipsa: qcqd voluerit. ¶ Ad 2m dōm q nō est idē rō cālis: qd rō seminalis: fm qd in corpore questionis visum est.

Consequenter queritur d. scdo pncipali. & circa hoc querūtur tria. ¶ Primo vtz ipsi' ade & eue fuerit aia nūero vna q querit de oibus hominib'. ¶ Secūdo vtz aia eue fuerit facta de aia ade Et vtz aie filioz fiant per generationē de aiab' patruz. ¶ Tertio vtruz anima ade & eue & oēs alie anime simul
Qō.I. fuerunt create. Qō. I.

Ar.p° T.c.11. **Primo ostendo** q oiuz hoium sit aia vna nūero pho.3.meta. vult q ois diuisio: aut est fz qtitatē aut fz spēz: numeratio aūt includit diuisionē. Cū ergo in aia nō sit quātitas nec diuersitas fm
Secūdo spēm videt q oium hominū sit aia vna nūero. ¶ Item magis videnť differre et zriari mēbra eiusdē corporis: qz diuersa corpora inter se. Cū ergo aia vna sit perfectio mē
Tertio. broz zrioz in codez corpore: vr silr q possit esse pfectio pluriū corpoz. ¶ Itē qd multiplicat ad alterius multiplicationē videt ab eo depēdere. Sed aie nō depēdent a
Quarto. corporib': ergo nō opz q fz multiplicationē corpoz humanoz sit multiplicatio animaz. ¶ Itē nālis operatio aie est regere corpus. Sed nulla res est sine sua nāli operatione: ergo nō ē aia que nō regat corp': qd nō esset verū nisi omniū corpoz humanoz esset anima numero vna.

In opm **Contra** Auic.6.naturaliū.lib.5.cap.3. dicit q cum fuerit duo corpora acquirerent eis due aie & paucis interpositis: postea subdit q vnā animā in numero esse in duob' corporib': h per se pz eē falsuz. ¶ Itē
A.I. ipoē est sil opposita eidē inee. impoē eē opposita sil inesse eidē. Sz ab intellectu vnius hominis scitur aliqd qd intellect' alterius hois ignorat ergo illoz nō est intellectus numero vnus.

Ad qōnē fm mētē ppiā. **Respondeo** q pluriū hominū impoē est esse vnā animā in numero: sicut ostēdunt rōnes facte ad hāc ptē: & sic pz q ade & eue non fuit aia nūero vna. h aūt zclo seqt ex quadā zclone superi' declarata dist.17. que est q aia rōnalis est ipsius hois specifica forma. impoē entz est pluriū idiuiduoz esse formā specificā numero vnā. Cōdēnāda est ergo tāqz heretica opinio Auer. & sequentium eius ponētuz q omniuz hominuz est intellectus numero vnus.

Ad primum in oppositū dōm: q illa auctoritas phi intelligēda est de diuisiōe Ad pm
que fit per virtutez creatā: multiplicatio aūt animaz in eadē spē est per increatā virtutē. ¶ Ad 2m cum dr: q ma Ad 2m
gis videnť zriari mēbra eiusdē corporis q diuersa corpora inter se &c. Dico q oibus pēsatis nō est verum: qz oia mēbra corporis zstituūt vnū corp' zrinuū: vt in pcedēti dist. ostēsuz est. & inter ea est vnū pncipale mēbrū mediāte quo deriuat influētia aie ad oia alia mēbra qzuis oiuz mēbroz imediate sit per essentiā forma inquātū vnū corpus perfectibile ab ea cōstituūt. Duo aūt corpora humana nō zstituūt aliqd vnū zrinuū: nec est influētia anime
in vnū corp' humanū mediāte alio. ¶ Ad 3m cum dr: q Ad 3m
illud qd multiplicat ad alteri' multiplicationē: vr ab eo depēdere &c. Uez est si nō posset multiplicari sine alteri' multiplicatiōe: qzuis aūt deus nō multiplicaret animas nisi multiplicarent corpora humana tn si nunqz fuissent
corpora humana multe aie creari potuissent. ¶ Ad 4m Ad 4m
dōm q regere corp' nō est nālis opatio anime in actu nisi dū actu est corporis forma: in ipsa aūt sepata a corpe sūt
nāles actiōes. s. nālis cognitio & nāle velle. Qō. II. Qō.II.

Ar.p° **Secundo** querit vtz aia eue fuerit fcā de aia ade: & vtz aie filioz fiant per generationē de aiabus patrū. Et vr q sic. Gen.46. di q oēs anie que egresse sunt de femore Iacob absqz vxorib' filioz & ingresse sunt cū Ia
cob in egyptū fuerūt.76. ergo videt q aie filioz sunt de A.I.66.
animab' parentū: & a simili vr q aia eue de anima ade.
¶ Itē fm phm.2. de aia. tūc vnūqdqz perfectum est qd Secūda.
eū pōt facere tale alterū quale ipsuz est: ergo cū anima sit T.c.34.
res pfecta vr q vna aia aliā aiaz pducere pōt. ¶ Item Tertio.
pho.2.phy. hō generat hoiez ex mā & sol. Cū ergo aia sit T.c.26.
nobilior ps hois: vr q pr generet filij animā. Aliter ma
gis posset dici nō generare hoiez qz gñare vt vr. ¶ Itez Quarta.
perfectior est virtus gñatiua in hoie qz in aialib' brutis: Sed per virtutē gñatiuā bruti pducit zplementū fetus ipsi': ergo multo forti' p vtutē generatiuā ipsi' pris pdu
cit zplemētū filij sui: qd est aia intellectiua. ¶ Itē Aug. Quinta.
10. sup Gen. nō multuz añ finē postqz dubie l; curius est de hac qōne arguēdo p & cōtra sic dicit. his igit quantū potuim' p tpe ptractatis oia paria vl pene paria ex vtroqz latere rōnū testimonioz qz momēta pnūciarē nisi eorū snia qui animas ex parētib' creari putāt: de baptismo paruuloz ppōderāt: ergo vr magis estimasse aiam rōnalem esse a generāte: quā q non.

Contra pho.16. de animalib' intellect' tm intrat ab extrīseco: nō ergo est a generāte. ¶ Itez si In opm
aia plis essz a parēte per gnōnē trāsfunderet cū sēie. Cū ergo multa semina pereāt multe anime rōnales corrūperentur: aut essent multe: que nūqz facerent pfectiōes corporuz humanoz: quoz vtrūqz falsum est. ¶ Item Aui.
6. nāliū. li.5. ca.3. dicit: q oium partiū corporis debilitan Mēbra
tur vtutes in fine etatis iuuentutis qd fit circiter.40. ānū debilitāt i
Dicit etiā ibidē q virt' appehēdēs intelligibilia plerū fine iuuē
qz nō corroborat nisi vltra hāc etatē: vn si esset de virtu tutis.
tibus

lib⁹corporib⁹deberet tūc debilitari. Cū ergo ibi Auic. vocet virtutes corporales illas virtutes que sunt a generante seqtur q aia plus nō generat a parēte.

Ad qōnē sʒ mētez ppriā. **Respondeo** q aia eue fuit facta de aia ade nec aie filiorꝫ fiunt per generationeʒ de animab⁹patruʒ. Sed quelibʒ aia intellectiua pducit a deo imediate tm̄ per creationē. Per nullā enīʒ formaʒ nāliter eductā de potētia māe: pōt res cognosci nisi ꝓm esse quod hʒ in mā in re extra. Sed qlʒ res sub tali eē est singularis: ꝛ iō per nullā formā nāliter eductā de potentia māe pōt res cognosci nisi ꝓʒ esse singulare. Sed p intellectiuā cognoscit res nō tm̄ ꝓm suū esse singulare. Sʒ etiā sub intentiōe vlī: ergo nō est educta per nām de potentia māe: Sed si esset a generāte: esset educta p nāʒ de potētia māe: ergo nō est a generante. ¶ Preterea nulla forma que est nāliter pducta per virtuteʒ generātis pōt se reflectere sup se: nec sup actū suū. Sed aia intellectiua pōt se reflectere: intelligēdo ꝛ volēdo sup se ꝛ sup actum suū: ergo nō est a generante. ¶ Preterea appetitiua educta de potētia māe nō hʒ libertatē in appetitu: sicut patʒ in appetitiua brutorꝫ: Sed intellectiua habʒ libertatē in appetitu: ergo nō est educta de potētia māe: ꝛ ex ꝯsequēti sequit q nō sit a generāte. ¶ Preterea aia intellectiua est sub deo finis oīs nāe corporalis: ꝛ oīs corporalis influentie: pncipia.n. que sunt mā ꝛ forma ordinant ad cōpositū: corpora aūt pmo ꝯposita .i. elementa que dicūt corpora simplicia ordinant ad mixtū: mixtū aūt ad vegetatiuū: vegetatiuū aūt ad sensitiuū: sensitiuū aūt ad intellectiuū: ꝛ intellectiuū imediate ad deuʒ: finis aūt nobilior est his: que sunt ad finē: ergo aia intellectiua nobilior est omni corporali nā. Sʒ effect⁹ nō pōt esse nobilior sua cā efficiēte: qꝛ ꝓm qđ dicit Auic. 6. meta. ca. 3. cā dignior est cāto: ergo intellectiua nō pōt esse effect⁹ alicuius corporalis nāe: nec ēt pōt esse effect⁹ alicui⁹ spūalis nāe create: qꝛ cū effect⁹ imediate ordinet in cāʒ suā pximā: tūc ipsa aia hēret ordinē in deū mediāte aliq̄ virtute nāli ꝛ spūali creata. Sed hoc est falsuʒ. ipsa.n. imediate facta ē ad imaginē dei: vnde ꝛ imediate est ordinabilis in deum per cognitionē ꝛ amorē ꝛ p adiutoriuʒ grē ꝛ glīe. Restat ergo q nō est a generāte nec per aliquā virtutē corporalē nec spūalē. Sed est a deo per creationē: vñ Cassiodo. lib. 2. de aia. ca. 2. aia hois est: vt veraciuʒ auctorꝫ ꝯsentit, auctoritas a deo creata: ꝛ infra ca. 7. veraciter firmeqꝫ credēdum

A.l. auc. est deū aias creare. Et auctor de ecclesiasticis dogmatib⁹ cap. 13. dicit q aie cū corporib⁹ per coitū nō seminant: sʒ creant: ꝛ Glo. sup illud ps. Qui finxit sigillatiʒ: dicit q anime fiunt ex nihilo.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositū dōm: q in illa auctē

Ad 2ᵐ Gen. pōit per synecdochē: pars pro toto .i. aia pro hoīe. ¶ Ad 2ᵐ cuʒ dr: q tūc vnūqđqꝫ pfectū est cū pōt facere tale alterꝫ: quale ipm est ꝛc. Dico q hoc intelligēdū est de reb⁹ hñtib⁹ formā in mā trāsmutabili trāsmutatione ad substātialē formā: cuiusmodi sūt

Ad 3ᵐ gñabilia ꝛ corruptibilia. ¶ Ad 3ᵐ dōm: q hō dr gñare hominē nō qꝛ generet intellectiuā que est hois substātiale ꝯplemētū: sed qꝛ de potētia māe vis gnātiua ipsi⁹ ptis educit quēdā formā substātialē icōpletā ꝛ quasdā dispōnes accñtales disponētes māʒ ad susceptionē itellectiue.

Ad 4ᵐ ¶ Ad 4ᵐ dōm: q q̄uis ṽtus gñatiua hois sit nobilior: q̄ʒ generatiua bruti: tñ ex hoc nō seqt q per generatiuā hois pducat ꝯplemētū plus: sicut sit per generatiuā bruti. Hoc.n. nō est p imperfectionē generatiue hois: sed pp magnā eius pfectionē: qua māʒ disponit tā nobili dispositiōe q ab illo solo q est sup oēm nām creatam pōt produci cōplementū pportionatum māe disposite tā nobili

Ad 5ᵐ dispōne: vñ illa dispō quā facit gñatiua hois in mā lōge est qđ nobili⁹ q̄ʒ alicuius bruti specifica forma. ¶ Ad 5ᵐ dōm: q Aug. in auctē pallegata sup Gen. bene videtur

dubitasse: nihil tamē ibi asseruit: ꝛ alibi in libris suis sententiā cōtrariā asseruisse videtur. Qō. III. Qō. III.

Tertio queritur vtrū anime ade ꝛ eue ꝛ omnes alie aie sil' fuerūt facte. Et vr q sic. Job. 40. dixit dñs ad Job. ecce vehemoth quē feci tecuʒ Ar. pᵒ

Sed Job nō fuit fact⁹ cū vehemoth quātum ad corp⁹: ꝫ quātū ad aiam: ꝫ sil' aie aliorꝫ. ¶ Itē oēs angeli sil' creati sunt: ꝛ oēs stelle sil' facte sunt: ergo cū aie sint per nām inferiores angelis ꝛ supiores stellis: vr q oēs aie sil' create sunt. ¶ Itē oēs aie sunt eq̄lis durationis a parte post ergo vr silr: q debuerūt esse eq̄lis duratiōis a parte ante vel dicas quare nō. ¶ Itē angeli q mō mouent corpora celestia creati fuerūt ante factioneʒ illorꝫ corporꝫ q̄ erant ab eis mouēda: ergo silr cū aie sint motrices corporꝫ hūanorꝫ vr q creari debuerūt anq̄ʒ fierēt corpora humana: si sic: nō esset rō q̄re vna fuisset creata post aliam. Secūdo. Tertio. Quarto.

Contra ps. Q. finxit sigillatiʒ corda eorꝫ. Cuʒ ergo per corda intelligat aias: vr q deus creet animas nō sil': sʒ vna post aliaʒ. ¶ Item de ecclesiasticis dogmatib⁹. cap. 13. dr animas hoīuʒ nō esse ab initio sil' creatas: sicut origenes fingit: sʒ formato iā corpe animaʒ creari ꝛ isundi. ¶ Itē Auic. 6. nālium. lib. 5. ca. 3. Manifestuʒ est animas incipe eē cū incipit mā corpalis apta ad seruiēdū eis: ꝛ corpus creatū est regimē eius ꝛ instrm: ergo nō creantur anime nisi formatis corporibus: quorum debent esse perfectiones. In opᵐ Secūdo. Tertio.

Respondeo q aia ade ꝛ aia eue: ꝛ oēs alie anime nō sil' fuerūt facte: cui⁹ rōnē aliqui assignāt: qꝛ nō potuissent fieri multe anie in nūero ante corpis multitudinē: eo q aie indiuiduant p corpa: ꝛ hoc vr sumptū ab Aui. 6. nāliū. lib. 5. ca. 3. ¶ Sed h rō nulla est: qꝛ si deo placuisset: potuisset oēs animas sil' creasse: anq̄ʒ aliqđ corp⁹ plasmaret: qꝛ q̄libʒ illarꝫ se ipsa formaliter fuisset nūero vna: sicut ꝛ mō q̄uis hāc vnitatē a deo efficiēte receperint. ¶ Dōm ḡ q de⁹ oēs aias sil' creare potuisset. Sʒ noluit qꝛ cū aia sit hūani corporis motor: ꝛ forma nō ita fuisset ꝯgruū aias creasse an corpa: sicut in illo istāti: quo corp⁹ cuiuslʒ hʒ ꝯplemētū dispōnis ad aie susceptionē. ¶ Preterea si oēs aie simul an suorꝫ corporꝫ formationē create fuissent: cū habuissent vsū lib. arbitrij meruissent: vl' demeruissent cū nō extra statū vie eēnt: ꝛ aliquā sciaʒ habuissent: ꝛ sic cū aliquo actuali merito vel demerito sciētes corporib⁹ vnirent: quorꝫ vtrūqꝫ falsuʒ ē. In instāti.n. vniōis aie ad corp⁹ nō hñt nisi peccatū originale qđ p illā vnionē ꝯhunt nō ex pte dei viuētis: sed ex pte fedarꝫ carniū: qb⁹ vniunt. Cuʒ ēt vniunt nesciam hñt eorꝫ: q̄ postea p sensus acqrūt: ꝛ ita si an suā vnioneʒ illorꝫ habuissent sciam: addiscere eēt reminisci: qđ a pho pmo lib. posteriorꝫ. reprobatur. Ad qōnē sʒ mētez ppriā. Rō aliorū p trāsione. A. Lecceperit. Rā pha.

Ad primum in oppositū cū dr: vehemoth factus fuisse cū Job ꝛc. Dico q h intelligēduʒ est esse dictū nō pp simultatē ꝯditiōis in eodē tpe: sʒ pp silitudinē rōnis ꝓʒ Greg. sup illud verbum. Ad pᵐ

¶ Ad 2ᵐ dōm: q nō est sile de factiōe angelorꝫ: stellarꝫ: ꝛ aiarꝫ: qꝛ aie nālē hñt aptitudinē ad hꝫ vt sint forme corporū hūanorꝫ: ꝛ iō an sua corpora creari nō debuerūt: nō sic aūt pōt dici de āgelis ꝛ de stellis. ¶ Ad 3ᵐ dōʒ: q nō est sile de eq̄litate in duratiōe a pte post ꝛ a pte an: qꝛ duratio euiterna infinita est a pte post: ꝛ iō ex pte illa nō pōt recipere magis ꝛ minus: sʒ a pte an hʒ initiū: ꝛ iō a pte ante cuiuūni⁹ aie pluri tpi coexistit: q̄ʒ cuiꝰ alteri⁹. ¶ Ad 4ᵐ dōʒ: q nō sicut mō angeli mouēt corpa celestia: ꝛ aie corpa hūana: qꝛ angeli nō sunt forme corporꝫ celestiuʒ nec ipsa mouēt nālr: sʒ volūtarie tm̄. Anime ṽo forme sūt corporū hūanorꝫ: ꝛ in eis faciūt mot⁹ naturales ꝛ voluntarios vñ pp cōnālitatē aiarꝫ ad sua corpora: que nō est angelorꝫ ad corpa celestia nō sic debuerūt creari an factionē suorꝫ Ad 2ᵐ Ad 3ᵐ Ad 4ᵐ

corpoꝝ:sicut angeli ante factionem corporum celestium que mouentur ab eis.

Circa litteram. Post vniuersa aīa lia ad euz ducta:ꝙ itelligi pōt factū angelico,mi. sterio: siue añ adā fuerit adducta spūalr seu imagiabilr vl' pot⁹ ꝯ̄z potentiā corpalez ⁊ localē:sicut ⁊ adducta fuit ad eū mulier:vt nullā i eo sensisse penā mōstraret.Sciēdū tñ ꝙ cū diuisio ꝯtinui naturalr causet dolorē in re: q̄ doloris capax est:adā in abstractiōe coste doluisset nisi fuisset vis ꝯtēplatiōis aīe:q̄ ita totalr erat ad deuz recollecta ⁊ intēta ꝙ sensuz doloris ꝓhibuit vl' nisi fuisſʒ dolor p diuinā po^{tia} supnālr ꝓhibit⁹:⁊ hāc cāz maxīe vr̄ approbare magr̄ in lr̄a cū dic̄ ꝙ in h̄ scō fuit ꝓbatū diue potentie mirabile op⁹.Cuʒ āgeloꝝ misterio scā sit mulieris formatio pt.n.dici ꝙ angeli exhibuerūt ministeriuʒ:vel ipsʒ adā soporādo ꝯ̄z aliquos vl' ipsaʒ costā abstrahēdo ꝯ̄z alios nō supplēdo illō qḋ deerat ad pfectā muliebris corporis q̄ntitatē:nec corp⁹ mulieris formādo.Vñ Augu.9. sup Gen̄.iter mediū ⁊ finē.Alr q̄rit quēadmodū sit soporat⁹ adā costaqʒ ei⁹ sine vllo doloris sensu a corpis ꝯpage detracta sit:h.n.fortasse dicant potuisse p āgelos fieri. formare aūt vel edificare costā vt mulier esset:vsqʒ adeo nō potuit nisi de⁹ a quo vniuersa natura subsistit vt ne illud carnis supplemētū in corpe viri ꝙ i illi⁹ coste successit locū ab āgelis factū eē credideriz. Sic nec ipsʒ hoīez d terre puluē.Et aliqb⁹ iterpositis nō multū postea sic ēt ait.Certissime dixeriz supplemētū illō carnis l coste locū:⁊ ipsi⁹ sexie corp⁹ ⁊ alaʒ formationēqʒ mēbroꝝ oīaviscera sēsus oēs:⁊ qcq̄d erat quo illa ⁊ creatura ⁊ hō ⁊ femia erat nō nisi illo ope di fctm:qḋ de⁹ nō p āgelos:sʒ p semet ipsʒ opat⁹ ē.Nō ꝙ nil agant vt aliq̄d creet ibi pōt accipi creari p ꝓduci:qḋ pʒ p h̄ qḋ subiūgit:sʒ nō iō creatores sunt:sicut nec agricole segetuʒ aut arboꝝ:sʒ dicim⁹ corp⁹ eīn p ꝯiugij copulā sēlari ibi loq̄r de sēlatiōe corpis p modū licitū:q2 sine ꝯiugio p modū illicitū seminat.

Dis.xix. ¶ De primo hominis statu ante peccatū.s.qualis fuerit ꝯ̄z corp⁹ ⁊ ꝯ̄m alam. Dis.XIX.

Solent queri plura de pimo hominis statu ante peccatum:scilʒ qualis fuerit homo priusq̄ peccaret:⁊ in corpore ⁊ in anima mortalis an immortalis:passibilis an impassibilis: De termino inferioris vite ⁊ de transitu ad superiorem: de modo propagationis filiorum: ⁊ alia multa que nō inutiliter sciuntur:licet aliquando curiositate querantur.Ait priusq̄ ad animi qualitatem pertinentia prosequamur:de qualitate eius ꝯ̄m corpus:⁊ de modo propagationis filiorum:⁊ de alijs quibusdaʒ inspiciamus. Primus ergo homo ꝯ̄m naturā corporis terreni ⁊ imortalis fuit quodāmodo ꝯ̄m aliquid:q2 potuit nō mori:⁊ mortalis quodāmodo:quia potuit mori.In illo nāqʒ primo statu habuit posse mori ⁊ nō posse mori.Et hec fuit prima humani corporis imortalitas:scʒ posse non mori. In secundo vero statu post peccatum habuit posse mori:⁊ nō posse nō mori:quia in hoc statu moriendi est necessitas. In tertio statu habebit posse nō mori:⁊ nō posse mori:quia ad illuʒ statuʒ pertinet moriendi impossibilitas: qḋ ex gratia erit non ex natura. In primo statu fuit corpus hominis animale:idest egēs alimonijs ciborum.Unde ⁊ homo factus dicitur in animaʒ viuentem non spiritualē:idest in animam corpus sensificantē:qḋ adhuc erat animale nō spirituale:qḋ egebat cibis vt per animaʒ viueret. Factus est ergo in animaʒ viuentem:idest vitam corpori dantem:tamen per sustentamēta ciborum:⁊ tunc erat corpus mortale ⁊ imortale:q2 poterat mori ⁊ poterat nō mori. Post peccatuʒ vero factum est mortuum: sicut dicit apostolus. Corpus propter peccatum mortuū est:idest necessitateʒ moriendi in se habet. In resurrectione vero erit spirituale:scʒ agile ⁊ cibis non egens:⁊ imortale:non sicut in statu primo fuit:scʒ ꝙ possit nō mori : sed etiam ꝙ non poterit mori. Unde Augu.super Gen̄. Apostolus ait. Corpus quideʒ mortuum est ꝓpter peccatuʒ ⁊c̄. Prius de limo terre formatum est corpus animale non spirituale cum quali resurgemus. Renouabitur enī a vetustate nō in corp⁹ animale quale fuit:sed in meli⁹: idest spirituale:cuʒ hoc mortale induet imortale in qḋ mutandus erat adam:nisi mortem corporis animalis peccādo meruisset. Non ait apostolus corpus mortale est propter peccatuʒ sed mortuuʒ. Illud enim ante peccatum mortale ⁊ immortale erat:quia poterat mori ⁊ nō mori. Aliud autem est non posse mori: aliud posse nō mori. Ideo factum est per peccatū nō mortale qḋ erat:sed mortuuʒ: qḋ nō fieret nisi peccaret. Animale enim non est hoc corpus sicut primi hominis fuit:sed iam deterius est. Habet enim necessitateʒ moriendi. Ecce hic euidenter aperit Augu.ꝙ corpus hominis ante peccatuʒ mortale ⁊ imortale fuit:sed non qualiter fiet in resurrectione. De hoc eodem Beda super Gen̄.ait. Non est credendū ante peccatum ita fuisse mortua corpora sicut mō. Ait enim apostolus. Corpus propter peccatū mortuū est:sed licet fuissent alalia nōdum spūalia: nō tamē mortua:que.s.necesse esset mori.

¶ Utruʒ imortalitas quā habuit ante peccatuʒ esset de cōditione nature:an ex gratie bñficio.

Solet hic queri cuʒ homo primus mortale ⁊ imortale corpus habuerit:vtrum ex conditione nature ipsius corporis habuerit vtrūqʒ: an alterum beneficiuʒ esset gratie:scʒ immortalitas:id posse non mori: Ad quod dici potest: q2 alteruʒ habebat in natura corporis: idest posse mori. Alterum vero scʒ posse non mori erat ei ex ligno vite.s.ex dono gratie. Unde Augu. super Gen̄. Quodāmodo creat⁹ est homo immortalis:qḋ erat ei de ligno vite: nō de conditione nature. Mortalis erat de ꝯditione corporis

poris animalis:immortalis beneficio conditoris. Non enim imortale erat qđ omnino mori non posset:qđ non erit nisi cum fuerit spirituale. Aperte dicit ꝙ non natura:sed ex ligno vite habebat posse nō mori. Propter hoc aliqui dicunt ꝙ nisi illo ligno vite vteretur:non semper viueret:quia peccaret. Peccaret enim si illo ligno non vteretur:quia preceptum erat ei: vt comederet de omni ligno paradisi:nisi de ligno scientie boni ⁊ mali. Sicut ergo peccauit comedendo quod erat prohibitum:ita etiam peccaret si non comederet qđ erat iussuȝ.

¶ Si nō foret preceptū vt de illo ligno comederet ⁊ alijs nō illo vteref:an posset non mori.

Sed adhuc queritur si nō esset preceptum vt de ligno vite ederet:⁊ alijs:⁊ non illo vescceretur:nunquid posset non mori? Si semper viueret non vtens de illo ligno:non erat ei ex illo ligno posse non mori. Si vero non posset semper viuere:id erat
Op. quorūdā. ei ex illo ligno posse. Aliqui dicunt ꝙ si non fuisset ei preceptuȝ vesci de illo ligno:⁊ alijs ⁊ nō illo vesceretur:viueret semper. Sic determinantes illud quod supra dixit Augu. erat ei de ligno vite non de conditione nature tantū scilȝ quasi non ex conditione nature solūmodo erat
Aliorum opinio. ei:sed etiam ex illo ligno. Alijs autem videtur ꝙ ex ligno vite erat ei posse non mori:nō ex natura. Ideo enim dicitur potuisse nō mori: q: poterat vti illo ligno: de quo edens nō moreref.

¶ Questio Augustini quomodo immortalis factus est homo.

De hac vero hominis immortalitate qualis fuerit Augu. super Geñ. questionem mouens sic ait Queritur quomodo immortalis factus sit homo pre alijs animantibus:⁊ quomodo cum il
Soluere incipit. lis cōmunem acceperit alimoniam? Sed alia est immortalitas carnis:quam in adam accepimus:alia quā in resurrectiōe speramus per christum. Ille factus est homo immortalis vt non posset mori:si non peccaret:moreretur autem si peccaret. Filij vero resurrectionis nec poterūt vltra peccare nec mori. Caro nostra non tunc egebit refectione ciborum: quia nulla poterit esse defectio. Caro ade ante peccatum ita immortalis creata est:vt per alimonia adiuta esset mortis ⁊ doloris expers. Sic ergo immortalis ⁊ incorruptibilis condita est caro hominis vt suam immortalitatem ⁊ incorruptionem per obseruantiam mandatorum dei custodiret. In quibus mandatis hoc continebatur:vt de illis lignis concessis manducaret: ⁊ ab interdicto abstineret. Per horum edulū immortalitatis dona conseruaret: donec corporalibus incrementis perductus ad etatem: que conditori placeret: multiplicata progenie ipso iubente sumeret de ligno vite:quo perfecte immortalis factus:cibi alimenta vlterius non requireret.

¶ Summatim super ipsum verborum sententiam perstringit.

Ecce his verbis videtur augustin⁹ tradere ꝙ caro primi hominis immortalitatem in se habuerit:que per alimoniam ciboruȝ conseruaretur vsq; ad tempus sue translationis in melius:quādo de ligno vite comederet ⁊ fieret olo imortalis:ita vt nō posset mori.

¶ Ex predictis consequi videtur hominem de nature sue conditione quoquo modo fuisse immortalem: sed non omnino fieret immortalis nisi participato ligno vite.

Ideo aliqui dicūt ꝙ imortalitatē de natura habebat qua poterat nō mori: que aliorum lignorum esu poterat conseruari: sed non poterat consumari nisi per assumptionem ligni vite. Quod videtur Augu. sentire super Geñ. dicens. Hoc quoq; addo:talem cibuȝ illam arborem prestitisse: quo corpus hominis stabili sanitate firmaretur:non sicut ex alio cibo sed inspiratione salubritatis occulta. Hic innuere videtur ꝙ cum alijs cibis posset corpus sustentari:hoc cibo indeficiēte sanitate firmaretur. Ex quo consequi videtur: ꝙ sicut in natura sua habuit mortalitatē quandaȝ:scilȝ aptitudinem moriendi: ita aliquam immortalitatem in natura sui habuit:idest aptitudineȝ qua poterat nō mori cibis adiutus:sed si perstitisset:immortalitatis perfectio esset ei de ligno vite. Sed qui hoc tradunt:quomodo superiora Augustini verba: quibus dicit ꝙ erat imortalis ex ligno vite:huic snie nō cōtradicāt diligēter inquirāt.

Dist. XIX. Dist. xix.

Solent queri plura. Superius determinauit magister de cōditiōe hominis. ¶ Hic determinat de statu hominis conditi. ¶ Et diuiditur in partes duas. Primo pponit qͣ intendit. Secūdo exequitur ibi.[Prim⁹ ergo hō.] ¶ Et ista in duas. ¶ Primo determinat de statu quē habuisset in vita ista. ¶ Secundo de translatione eius ad aliaȝ vitam circa finē.20. disti. ibi.[Talis erat hoīs institutio.] ¶ Prima in duas. ¶ Primo determinat de statu hoīs absolute.s. vt erat quoddā indiuiduū. ¶ Secūdo de statu eius respectiue scȝ put erat futurū aliorū principiū. dist.20. ibi.[Post h̄ videnduȝ est.] Prima in duas. ¶ Primo procedit simpliciter veritateȝ narrādo. ¶ Secūdo quasdaȝ questiones mouēdo. ibi.[Solet h̄ queri.] Pria in duas. ¶ Primo narrat veritatem de hoīs mortalitate ⁊ imortalitate. ¶ Secūdo de hoīs animalitate ⁊ spūalitate. ¶ Vel potest dici qͣ ibi explanat qͣ prius dixerat ibi.[In pmo statu.] ¶ Tunc sequitur illa pars in qua pcedit questiōes mouendo. Et diuiditur in duas. ¶ Primo inquirit vn̄

fuerit homini imortalitas. ¶ Secũdo qualis fuerit illa imortalitas ibi.[De hac vero.] Prima in duas. ¶ Primo mouet questionẽ principalẽ. ¶ Secũdo iuxta hoc mouet aliã incidentalẽ ibi.[Sed adhuc queritur.] ¶ Tũc sequitur illa pars in qua ostendit qualis fuit illa imortalitas. Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo ostẽdit differẽtiã iter illã imortalitatẽ et mortalitatẽ patrie. ¶ Secundo ostẽdit qualiter illa imortalitas erat per lignũ vite ibi.[Ideo aliqui dicunt.]

Circa hanc disti. querũtur tria. ¶ Primo de imortalitate hois quãtũ est ex pte anime. ¶ Secundo ex parte corporis. ¶ Tertio ex parte ꝯiũcta. ¶ Circa primũ queruntur duo. ¶ Primo vtrũ aĩa rõnalis nãliter sit imortalis. ¶ Secundo querit incidẽter vtrũ aĩa bruti quãtũ est de pma institutiõe nãe fuerit icorruptibilis. Q. I.

Q. i. Ar. pᵒ Secũdo

Primo ostẽdo ꝙ aĩa rõnalis nõ est nãliter imortalis Apo. I. ad Thimo. vlti. dicit de deo ꝙ solus hꝫ imortalitatẽ: ergo nulla creatura est imortalis. ¶ Itẽ Aug. 4. super Geñ. lõge añ mediũ dicit ꝙ virtus dei. Si ab eis que creata sunt regẽdis aliquãdo cessaret: sil' et illorũ cessaret spẽs: omnisq; nã concideret: ergo omnis natura creata: quãtum est de se corruptibilis est.

A. l. creatura. T. ꝯ. 45.

¶ Item phus. 3. phy. Omne resoluitur in hoc ex quo est. Sed aĩa cõstat ex mã et forma: ergo in ipsas resolubilis est per naturã: qꝛ de tali resolutione loquitur phs.

T. c. 66. A. l. marcescit.

¶ Item phus pmo de aĩa. Intelligere et cõsiderare cõsumunt alio quodam interius corrupto. Sed intelligere est naturalis actio ipsius anime rõnalis. Cum ergo naturalis operatio substãtie nõ possit corrũpi sine corruptione substãtie cuius est operatio. Videt ꝙ anima rõnalis sit mortalis. ¶ Itẽ quorũ est vnũ esse nõ põt vnũ corrũpi sine altero: qꝛ corruptio est amissio essendi. Sed aie et corporis est vnũ esse: quia ex illis cõstituitur vna essentia. Vnius aũt essentie nõ est nisi vnũ esse: ergo non põt corrũpi corpus sine anima.

In opᵐ Contra Aug. 2. de trini. ca. 9. loquẽs de anima dicit sic. nec anime humane hoc accidere potuit vt cuꝫ corpore moreretur dicẽte dño nolite timere eos q occidũt corpus: aĩaꝫ aũt nõ possunt occidere.

Secũdo. ¶ Itẽ Cassiodorus li. de anima. cap. 3. sic ait. Nos immortales animas esse facile veridicis rationibus approbamus. Nam cuꝫ ad imaginẽ et similitudinẽ creatoris sui legamus esse eas qs audeat cõtra sanctaꝫ auctoritatem mortales dicere: aut impudẽter asserat a creatoris sui similitudine discrepare. Nã queadmodũ poterant esse imago et similitudo dei: si mortis termio clauderẽtur. q. d. nõ possent.

Tertio. ¶ Itẽ Cassiodo. eodẽ lib. et eodẽ cap. hinc imortalẽ debemᵘˢ animã agnoscere ꝙ appetit de eternitate cogitare. desiderat enĩ post corporis mortẽ relinquere sui corporis famã: cupit laudari sine fine.

T. c. 65. 2ᵒ de aĩa. T. c. 21.

¶ Itẽ phs pmo de anima. Intellectus videtur quedã substãtia esse et nõ corrũpi: et alibi in eodẽ li. dicit ꝙ separat ab alijs: sicut ppetuũ a corruptibili.

Ad qõnẽ hꝫ mẽteꝫ ppeiũ. pᵒ artic:

Respondeo ꝙ anima rõnalis naturalr̃ est immortalis. Et pmo declarãduꝫ est ꝙ ita sit. ¶ Secundo reddenda est ratio quare ita est. ¶ Q. aũt immortalis sit declaratur sic. quia eligere morteꝫ ꝓpter honorẽ dei et ꝓmotionẽ fidei et salutẽ rei publice est eligere recte: qꝛ actus est virtutis fortitudinis: sm qd põt trahi ex sentẽtia phi. 3. ethi.

A. l. rõne Cap. ii. Jo. 9. c. 9 A. l. r. ce

Sed sicut dicit Aug. 3. de libero arbi. nõ multũ vltra medium: ꝙ quisq; recte eligit appetẽdum cũ ad id peruenerat necesse est melior fiat: melior autẽ esse nõ poterit qui nõ erit: ergo ille q eligit mortẽ ꝓpter honorẽ dei cum per illã mortẽ melior efficiatur. cũ hoc sit actus virtutis vt dictuꝫ est. Sequitur ꝙ per illã morteꝫ quãtuꝫ ad animã esse nõ desinit.

A. l. creatura nãlr

¶ Preterea nulla creatura naturalr̃ appetit illud ad qd nõ hꝫ aptitudinẽ naturalẽ. Sed anima rõnalis naturalr̃ appetit perpetuari in vita: nõ tñ sm spẽm: sed etiã sm indiuiduũ: ergo ad perpetuitatẽ vite hꝫ aptitudinẽ nãlem: per quã perpetuat in vita nãli: supposita tamẽ influẽtia dei generali.

appetit illud ad qꝫ hꝫ aptitudinẽ nãlẽ et c.

Huius tñ rõnis aliq negãt maiorẽ: dicentes ꝙ ois creatura nãliter appetit: nõ tñ ad ppetuationem sue spẽi. Sed etiã sui indiuidui et magis cũ videamᵘˢ ipaꝫ magis conari ad cõseruãdũ ꝓpriũ indiuiduũ q̃ꝫ spẽm: et tñ nõ ois creatura hꝫ nãlẽ aptitudinẽ ad perpetuitatẽ sui esse in ꝓpriũ indiuiduũ per naturã.

A. l. in ꝓprio indiuiduo. T. c. 7.

¶ Iteꝫ quelibet potẽtia corruptibilis ledit et debilitat ab excellẽtia obiecti. Sed intellectᵘˢ noster ab excellẽtia obiecti nõ debilitatur: sed fortificat sm phm. 3. de aĩa. Ergo sequit ꝙ nõ sit potẽtia corruptibilis: et ex ꝯsequẽti seqt ꝙ nec substãtia est corruptibilis in qua radicat. ¶ Preterea sm ꝙ dr. 2. ad Thimo. 4. Dñs est iustus iudex: apud aũt iustũ iudiceꝫ bõi plus debẽt reportare de bono reddito: et mali plᵘˢ de malo inflicto. Nũc aũt videmus in presenti vita multos bonos multũ hic de malo iflictos et paꝝ de bono reddito. Videmᵘˢ etiã multos malos multuꝫ hic de tẽporali bono et parũ de malo isticto. Opꝫ ergo ꝙ iustitia dei exigẽte bõis retribuatur in alia vita plus de bono a iudice: et malis plus infligat de malo pene: qd nõ esset veꝝ. Si anima rõnalis cũ corpore moreret. ¶ Aliqui tñ hãc rõnem gr̃a forme dñt nõ valere: qꝛ si anima cũ corpore moreret: tñ tm̃ bonũ est viuere sm rectuꝫ iuditiũ rõnis: qꝛ oĩbus pẽsatis semp plus haberẽt boni de bono q̃ꝫ mali. ¶ Sed hec instãtia nõ est bona: qꝛ q̃uis plus haberent de bono actoꝝ nõ tñ plus haberẽt de bono meritis reddito. ¶ Preterea aĩa rõnalis hꝫ actũ nõ dependẽtẽ a corpore: qꝛ intelligit rem sub esse vli et libere eligit et se põt reflectere super se: et super actũ suuꝫ cognoscẽdo et volẽdo que facere nõ põt potẽtia nõ habẽs actũ nisi mediãte organo corporeo. Sed potẽtia hñs actum nõ dependẽtẽ a corpore nõ corrũpitur cũ corpore: ergo intellectus et voluntas anime rõnalis nõ corrũpit cuꝫ corpore: et ex ꝯñti sequit ꝙ nec substãtia in qua radicant. Et hoc de primo articulo dicta sint.

A. l. et ꝯñ quẽter. 2ᵒ artic.

¶ Cõsequenter reddẽda est rõ quare anima rõnalis est imortalis. ¶ Ad cuius intelligẽtiã sciendũ ꝙ aliqua res põt corrũpi vel per solã subtractionẽ influẽtie sue originis: sicut corrũpitur lumẽ in aere: per subtractionẽ luminaris: vel per actionẽ cõtrarij extẽdẽdo cõtrariũ ad oẽ illud cuius actio repugnãs est rei corrũpende siue pmo: siue ex ꝯsequẽti: siue sit a pncipio itrinseco siue extrisecoꝝ sic corrũpit calidũ a frigido et aer ab aqua et accidẽtia per corruptionẽ subiecti: et corpora animaliũ: que nõ tm̃ corrũpit per actionẽ pncipij extriseci. Sed ẽt in se hñt principiũ intrinsecũ sue corruptionis: inquãtũ sunt ꝯposita ex cõtrarijs.

Aliqd põt corrũpi dupl'r.

¶ Per subtractionẽ aũt influẽtie pme et pncipalis originis: q̃lꝫ creatura corruptibilis est: qꝛ pma et pncipalis origo cuiuslꝫ creature deᵘˢ est: qui nõ tm̃ est ipsi creature cã fiendi. Sꝫ etiaꝫ causa subsistẽdi. Vnde Aug. 4. sup Geñ. lõge ante mediuꝫ. Creatoris potẽtia et oipotẽtis atq; oĩa tenẽtis virtus cã subsistẽdi est ois creature. Et huic ꝯcordãt verba platonis in thymeo alloquẽtis in psona dei creaturas nãliter incorruptibiles quas quidã gentiles deos vocabãt: que sm ꝙ recitat Aug. 13. de ciui. cap. 16. Sup hoc vos q in consitu orti estis attẽdite quoꝝ operũ: ego parens effectorq; sũ: hec sunt indissolubilia meo nutu: q̃ꝫquã oẽ colligatuꝫ solui põt. Rõnales tñ anime et alie creature nãlr icorruptibiles per solã subtractionẽ alicuius create influentie corrumpi nõ possunt. ¶ Nec per actionẽ cõtrariã agentis creati: qꝛ ipsaꝝ mã nõ est possibilitas ad formã alteriᵘˢ spẽi eo ꝙ nõ est vnigenea cũ mã reꝝ alterius spẽi: que & nõ habẽt materiã vnigeneã cũ re alterius spẽi non sunt trãsmutabilia naturalr̃ ad formã aliã: et ex cõsequẽti nec per actionẽ naturalẽ ab aliqua creatura sunt corruptibilia: quia

lis:quia natura nõ intẽdit corruptionẽ nisi ex ɔñti. Pri
T.c.17. mo autẽ intendit generationẽ: vñ ſm phz.1.de gnã. vni⁹ eſt corruptio alteri⁹: ⁊ ecõuerſo. Patz ĝ ex predictis qre ⁊ per quẽ modũ anima rõnalis imortalis eſt.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppoſitũ cũ dr̃ ꝙ ſolus de⁹ hʒ imortalitatem ⁊c̃. põt dici ꝙ ibi apls imortalitatẽ ampliat ad carentiã omnis mutabilitatis. Mutabilitas enĩ aliqualis eſt mors. Uñ Aug⁹.7. ſuper Geñ. circa finẽ: loquẽs de aĩa rõnali. Dicit ꝙ ſm mutabilitatẽ qua põt vel melior vel deterior fieri non in merito mortalis põt intelligi. ℭ Uel põt dici ſolus de⁹ habere imortalitatẽ eo ꝙ a nullo alio ɔſeruaẽ in vita. de⁹
Ad 2ᵐ autẽ cã eſt ſubſiſtẽdi omni creature. ℭ Ad 2ᵐ dõm: ꝙ p auctoritatẽ Aug. nõ plus ɔcludiẽ niſi ꝙ p ſubtractionez diuine influẽtie manutenẽtis quelʒ creatura corruptibilis eſſet: ⁊ hoc eſt veꝝ. Sed creaturas dicim⁹ incorruptibiles que ab alia creatura nõ idigent ɔſeruari in eſſe: nec
Ad 3ᵐ per potẽtiã alicuius creature poſſunt perimi. ℭ Ad 3ᵐ cũ dicitur: ꝙ oẽ reſoluiẽ in h ex quo eſt ⁊c̃. Dico ꝙ h intelligendũ eſt: nõ tñ de reſolõne reali: ſed de reſolõne ſiue ſit realis ſiue ſm actionẽ intellect⁹. Aut ſi intelligiẽ de reali tñ. Tũc h intelligendũ eſt de re que per actionẽ na
Ad 4ᵐ ture create ꝓduciẽ cuiuſmodi res nõ eſt anima rõnalis. ℭ Ad 4ᵐ cuz dr̃: ꝙ intelligere ⁊ ɔſiderare cõſumuntur alio quodã interi⁹ corrupto ⁊c̃. Dico ꝙ h intelligenduz eſt de mero mõ intelligẽdi ⁊ ɔſiderandi quo anima nãlr intelligit duz actu eſt corporis corruptibilis forma: q: ſic intelligẽdo indiget miniſterio viriũ ſenſitiuaꝝ: que ſunt vires orgãice ex debita diſpõne ipſi⁹ corpis: ⁊ iõ p corruptiõez alicui⁹ debite diſpõis in corpe põt aĩa amittere vſũ rõnis duz actu eſt corporis corruptibilis forma: vt iferi⁹
Ad 5ᵐ declarare ꝓpono. ℭ Ad quitũ dõm ꝙ nec humane que cõſtituta eſt ex anima ⁊ corpore vnũ eſt eſſe ɔpoſitum ex eſſe corporis ⁊ ex eſſe anime. Et iõ corrũpi põt ſm vnaz ſui partẽ: ⁊ manere ſm aliã: ſicut ⁊ corrũpi põt ſm corp⁹ ⁊ manere ſm alaz: nec volo dicere ꝙ in hoie eſſe corpis ⁊ eſſe anime ſint duo eſſe in actu: ſed tantum in potentia.

ℭ Queſtio. II.

Qõ.II. **Secundo** queriẽ vtꝝ aĩa bruti ſit incorruptibilis: ⁊ vr̃ ꝙ ſic. Eccl.
Ar.pᵒ 2⁰. vn⁹ eſt interit⁹ hominuz ⁊ iumẽtoꝝ: ⁊ equa vtriuſqʒ cõditio: ergo cũ anime hois ſit imor
Secũdo. talis vr̃ ꝙ anima bruti ſit imortalis. ℭ Item Aug. 8. de trini. ca.16. omni corpori ꝓferẽtur anime qualiſcũqʒ nãe. Sed ſm Aug. 7. ɔfeſ. longe poſt pñᵐ. icorruptibile corruptibili eſt preferẽdũ: ergo cũ aliqua corpora ſint incorruptibilia: ſequitur ꝙ brutalis anima ſit incorruptibilis.
Tertio. ℭ Itẽ cuius operatio nõ ſeneſcit incorruptibile eſt. Sʒ opatio brutalis anime nõ ſeneſcit niſi rõne corporis tñ:
T.c.65. Uñ phs.1. de anima. Si accipiat ſenior oculũ iuuẽis vr̃ debũ vtiqʒ ſicut ⁊ iuuenis: quare ſeniũ nõ eſt aliquid in ſuſtinẽdo animam. Sed illud in quo eſt: ergo brutalis anima eſt incorruptibilis vt videtur.

Jn opᵐ **Contra** reſurrectio corpoꝝ humanoꝝ erit pp imortalitatẽ animaꝝ. Sed brutoꝝ corpora non
Secũdo reſurgent: ergo eoꝝ anime imortales nõ ſunt. ℭ Itẽ aĩa brutalis nõ põt habere aliquã actionẽ: vbi per corp⁹: q:
T.c.7. ſicut dicit phs.3. de aĩa. ſenſitiuuz nõ eſt ſine corpore: ſed
T.c.13. ſicut ipſemet dicit.1 de anima. Si nulla eſſet ꝓpria opatio ipſius anime itellectiue nõ eſſet ſepabilis: ergo anima brutalis nõ eſt ſepabilis a corpe: ſʒ ẽ cũ corpe corruptibiẽ.

Ad qõnẽ **Reſpondeo** ꝙ anima brutalis nõ eſt incorruptibilis: ſed cuz corpore corrũpiẽ. Cuius rõ eſt: q: per naturã educiẽ de potẽtia mãe exñtis in potẽtia ad formã alteri⁹ ſpẽi: vnde ſuum eſſe depẽdet a corpore ⁊ ex debita diſpõne ipſius corporis: ⁊ iõ nãliter corrũpitur per corporis corruptionẽ: ⁊ per nãle agẽs ꝓt de mã ſui corporis forma alia educi.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppoſitũ cũ dr̃: ꝙ vnus eſt interi. us hois: ⁊ iumẽtoꝝ ⁊c̃. Dico ꝙ illud dictũ eſt cõcedendo nõ diffiniẽdo vel quantũ ad illud qõ apparet exteriori ſenſui. ℭ Ad ſcdm cuz dr̃:
Ad 2ᵐ incorruptibile corruptibili eſt preferẽdum ⁊c̃. Dico ꝙ h intelligendũ eſt ceteris paribus: q̃uis autẽ aliqua corpora ſint naturalr̃ incorruptibilia: ⁊ anima brutalis ſit corruptibiẽ: cetera tñ nõ ſunt paria: q: cũ qõlʒ viuẽs ſimplr̃ ſit nobilius nõ viuẽte forma vite que eſt anima: nobilior eſt omnib⁹ pẽſatis qualʒ re incorruptibili nõ hñte vitã.
Ad 3ᵐ ℭ Ad tertiũ cũ dr̃: ꝙ opatio brutalis anime nõ ſeneſcit Dico ꝙ imo ſeneſcit rõne corporis: ⁊ p corruptionẽ corporis corrũpiẽ. ℭ Uel põt dici ꝙ ibi loqtur de ſenſitiua in hominib⁹: que ſm ſui eſſentiã ſimplr̃ incorruptibilis eſt: q: per eãdẽ formã que eſt anima itellectiua hʒ hõ eſſe ſenſitiuũ ⁊ intellectiuuz.

Conſequẽter queriẽ de ſcdo pñcipali. Et circa hoc q̃runẽ duo. ℭ Primo vtrũ adã nõ peccãte corpus eius nũqʒ diſſolutuz fuiſſet. ℭ Secundo vtrum poſt peccatum per eſum ligni vite in vita perpetuari potuiſſet. Queſtio. I. Qõ.I.

Primo oſtẽdo ꝙ ſi adaz non peccaſſet nihilomin⁹
Ar.pᵒ aliquãdo corpus eius diſſolutũ fuiſſet. Phs. 3.
T.c.16. ⁊ 17. ⁊ p de gñã. t.c. 44. ⁊. 50 ⁊.51. phy. Omne agẽs phyſicũ in agẽdo patiẽ. Sed omne agẽs qõ in agẽdo patiẽ ad vltimũ corrũpitur. Cum ergo calor corporis ade pñce tranſmutaſſʒ alimentũ: etiã ſi adã nõ peccaſſet: ſequitur ꝙ calor in corpore ſuo ad vltimuz corruptus fuiſſet: ⁊ ex cõſequẽti ei⁹
Secũdo. vita. ℭ Itez ego video ꝙ bruta que nõ peccãt nihilominus moriũtur: nec põt dici ꝙ h ſit: ꝓpter hominis peccatuz: quia ⁊ ſi homo nõ peccaſſet: fuiſſent tñ beſtie: que vixiſſent õ carnib⁹ alioꝝ animaliũ. Uñ Aug. 3. ſup Geñ. longe poſt mediuz: nec recte poſſumus dic nõ eſſe ⁊ alie quib⁹ alie veſcerentur: ergo a ſimili videtur: ꝙ ſi hõ non
Tertio. peccaſſet nihilomin⁹ ad vltimũ mortuus fuiſſet. ℭ Itez
T.c.37. phs. 2. celi ⁊ mundi. dicit ꝙ q: animalia generãtur ex rebus cõtrarijs diuerſoꝝ locoꝝ: ⁊ nõ eſt aliqua pars aĩalis in loco ſuo ſit ꝙ animal veteraſcit: ⁊ finiẽ velociter. Sed corpus ade cõpoſitũ erat ex elemẽtis: ergo etiã ſi nõ peccaſſet corpus eius fuiſſet corruptuz ⁊ finitum velociter.
Quarto. ℭ Item vita ſtat per radicale humiduz ⁊ naturale calidum radicatum in humido. Sed nãle eſt calido paulatim ſuuz ɔſumere humidũ quo cõſumpto extinguitur. Cuz ergo vita ade in ſtatu innocẽtie ſtaret per caliduz ⁊ humidũ: videẽ ꝙ in eo fuiſſet cõſumptio vite per cõſumptionem radicalis humidi: ⁊ extinctionem naturalis calidi: etiã ſi nũqʒ peccaſſet. ℭ Itez caro eius erat mollis:
Quinto. Unde ferro penetrari potuiſſet. Cuz ergo aliquis filioꝝ eius potuiſſet peccare: etiã ſi adam nõ peccaſſet potuiſſʒ adam percuſſiſſe gladio: ergo ſi adam in innocentia permanſiſſet nihilominus mori potuiſſet.

Jn opᵐ **Contra** Aug. de ciui. lib.14. cap.9. loquẽs de ſtatu inocẽtie pmoꝝ parentuz. dicit ꝙ ibi mors
Secũdo. nõ metuebaẽ: nec vlla corporis mala valitudo. ℭ Item Anſel. lib.1. cur deus hõ cap.9. vult ꝙ ſi nõ peccaſſet hõ nõ deberet ab eo deus mortẽ exigere. Sed deus nõ facit aliquid indebitũ: ergo videẽ ꝙ ſi hõ nõ peccaſſet de⁹ eũ
Tertio. a morte preſeruaſſet. ℭ Itez Boe. in lib. de duab⁹ naturis: ⁊ vni perſona chriſti: nõ multũ ante finez loquẽs de ſtatu innocentie dicit ꝙ ſi adam non peccaſſet mortem nulla ratione ſenſiſſet.

Reſpondeo ꝙ ſi adam nõ peccaſſet corpus ei⁹ nũqʒ diſſolutum fuiſſet. Nec a cã violẽter diſſoluẽte: q: ab h ipſum diuina ꝓuidentia preſeruaſſet. Nec a cã naturalr̃ diſſoluẽte ſiue intrinſeca ſiue extrinſeca. Cuius diuerſi diuerſas rationes aſſignãt. Ad qõnẽ ſʒ mẽtez ꝓpriã.

p^a rō ad rñnē. Dicūt eniꝫ qdā ꝙ qꝛ in corpore ade qualitates elemēta/res erāt in pūctali equalitate equiperātie: ita ꝙ tm̄ po/terat in eo frigiditas quātū caliditas ⁊ econuerso:⁊ hūi/ditas quantū siccitas ⁊ ecōuerso. Jō in eius corpore non erat mutua actio ⁊ passio sine quo nāliter corp^9 hūanuꝫ

ꝫ rōnē. dissolui nō posset. ¶ Sed h̄ ratio inualida est. Sicut.n. supra dis.17. ostensuꝫ est qualitates elemētares in corpe ade nō fuerūt in punctali equalitate equiparātie:qꝛ ad h̄ ꝙ corpus sit aiabile:maxīe tā nobili aia:sicut est rōnalis opꝫ ꝙ caliditas ⁊ humiditas plus possint in corpore q̄ȝ frigiditas ⁊ siccitas:qꝛ vita hoīs pncipaliter in calido ⁊ hūido radicatur:vn̄ ⁊ sanguis inter humores calidus ē ⁊ humidus dr̄ Leuit.17. ꝙ anima oīs carnis in sanguie est:⁊ accipit̄ ibi aia pro vita. ¶ Preterea si in corpe ade nō fuisset actio ⁊ passio nulla fuisseꝫ ibi ꝯsumptio ⁊ sic ali mento ad vite ꝯseruationē nō indiguisset:qđ falsum est. Aliter eniꝫ Gen̄.2. nō fuisset sibi preceptuꝫ comedere de oī ligno paradisi alio a ligno sciētie boni ⁊ mali. Aug.ēt

2^a rō. dicit.6. super Gen̄. nō multū ante finē ꝙ imortalitas pre stabatur hoī de ligno vite. ¶ Alij pncipalis ꝯclusionis aliā rōneꝫ assignāt dicētes ꝙ cōcurrente virtuositate cō/plexionis ade ⁊ virtuositate ligni vite ⁊ virtuositate ori/ginalis iustitie simul poterat aia ꝓhibere ne fieret tanta cōsumptio in radicali hūido:nec tāta debilitatio in nāli calido:que restaurari nō possent:per efficatiaꝫ ligni vite cuius virtus erat tanta:ꝙ de illo poterat virt^9 nutritiua ipsius ade cū adiutorio originalis iustitie generari humi dū:ita virtuosum ad ꝯseruationem calidi nālis:sicut est humidū radicale:poterat ēt ꝯtinere v̄tutes corporis ne distēperarent̄ per virtutē alicui^9 exterioris ⁊ nālis influē/tie vel interioris:⁊ iđ vt istis vl in statu illo per adiuto/

3^a rō. ria p̄dicta sine fine viuere potuisset. ¶ Alijs vr̄ ꝙ q̄ȝuis per predicta adiutoria adā in optima dispōne corporis p longissimū tēpus viuere potuisset:nō tm̄ sine fine:nec tm̄ mortuus fuisset si nō peccasset:qꝛ ante illud tp̄s qua nō obstātib^9 p̄dictis adiutorijs deficere incepisset. Si in illo statu dimissus fuisset:deus eū trāstulisset ad celestem glo riā in qua nec peccare nec mori potuisset. Cui opinioni vr̄ ꝯcordare Aug.12. de ciui.ca.21. sic dicēs hoiem cuius nām quodāmodo mediā inter angelos bestiasq̄ꝫ ꝯdebat vt si creatori suo tāq̄ꝫ vero dn̄o subdit^9 p̄ceptuꝫ eius pia obedientia custodiret i ꝯsortiū trāsiret āgelicū sine morte media beatā imortalitatē sine vllo termino ꝯsecutus.

Ad p^m **Ad primum** in oppositū cū dr̄ ꝙ oē agens qđ in agēdo patit̄ ad vltimū corrū/pitur ⁊c̄. Dico ꝙ ver̄ est nisi restauretur. Sed sicut defī est nō tm̄ calor nālis ipsius ade in agēdo debilitaret̄: qn per efficaciā ligni vite ⁊ virtutē aie cū adiutorio origina lis iustitie restauraret̄. ¶ Uel pōt dici ꝙ cū dr̄ oē agens physicū in agēdo patit̄: ⁊ hoc intelligēdū est si relinqua/tur virtuti ꝓprie sue nāli. Justitia aūt originalis aliquid supernāle erat qua fieri poterat:vt calor nālis in corpore

Ad 2^m ade sic ageret vt agēdo nō debilitaret̄. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ

Quō bru ta essent alita ante pctm̄ ⁊ đ eodē ter/mino vite. s̄m aliquos:si peccatū nō fuisset bruta aīalia nō morerentur quousq̄ꝫ fuisset adipletus nūerus electoꝝ:⁊ bestie q̄ nūc viuūt de carnib^9 aliaꝝ in statu innocētie alio cibo nu trite fuissent:qꝛ vt dicit Aug.li.1. retract.cap.9. fieri pos/set vt alerent̄ ab hoībus etiā de fructib^9 terre:si pp obe/dientiā:qua ipsi homines deo sine vlla iniquitate seruirēt mererent̄ oēs bestias ⁊ aues omni mō habere seruiētes. ¶ Uel pōt dici ꝙ nō est simile de alijs aialib^9: ⁊ de ho/mine:qꝛ bruta nō hn̄t illud adiutoriū supernaturale: qđ

Ad 3^m hō habebat in statu inocētie ad ꝯseruationē vite. ¶ Ad tertiū dōm:ꝙ illud verbū ph̄i intelligendū est de corpo ribus animaliū suis nālib^9 relictis:corp^9 aūtē ade in sta tu inocētie in vita nō tm̄mō per nāle:sed etiā per supnā/

Ad 4^m le adiutoriū fuisset cōseruatū. ¶ Ad quartū dōm:ꝙ ⁊ si adā nō peccasset:ver̄ est tn̄ ꝙ aliqua ꝯsumptio tēperata tamē in suo radicali humido facta fuisset:sed quāta fuis/set deperditio:tāta fuisset illius humidi radicalis per li/gnuꝫ vite restauratio. ¶ Ad qntū dōm:ꝙ q̄ȝuis vnus Ad 5^m de filijs adā peccātib^9 ipꝫ adā:etiā si nō peccasset potuis/set gladio perforare:si vterq̄ꝫ sibi relinqueret̄: nō tamē h̄ fuisset potētie per cōparationē ad diuinā ꝓuidentiā:que ordinauerat ipsuꝫ adam ab omni violentia preseruare si non peccasset. Questio. II. Qō.II.

Secundo queritur vtr̄ adaꝫ post pec/catuꝫ per esum ligni vite in vita perpetuari potuisset:⁊ vr̄ ꝙ sic. Gen̄.3. dr̄ Ar.p^o de adā post peccatū. Nūc ergo forte mittat ma nuꝫ suā ⁊ sumat de ligno vite:⁊ comedat:⁊ viuat in eter nū. Emisit eū dn̄s deus de paradiso voluptatis: ergo vr̄ ꝙ post peccatū per esum ligni vite potuisset perpetuari in vita. ¶ Jtē Aug.6. super Gen̄. nō multū ante finem Secūda. dicit de adā:ꝙ a ligno vite separatus est:cū peccasset:vt posset mori:ergo vr̄ ꝙ si post peccatū a ligno vite separ^9 nō fuisset:mori nō potuisset. ¶ Jtē Enoch ⁊ Helyas p Tertia. esum ligni vite in terrestri paradiso cōseruātur:ergo sic potuisset adā post peccatū conseruari.

Contra Gen̄.2. dicit dn̄s ad adaꝫ de ligno sciē bo/ni ⁊ mali ne comedas:in quacūq̄ꝫ eniꝫ die Jn op^m comederis ex eo morte morieris. Cuꝫ ergo sn̄ia dei falsi/ficari nō possit:videt̄ ꝙ adam post peccatū per esum ali cuius ligni nō potuisset in vita perpetuari. ¶ Jtē Ro. 6. stipēdia peccati mors est:ergo ex quo adaꝫ peccauerat eum recipere mortis stipendiuꝫ oportebat.

Respōdeo ꝙ adam post peccatū per esum ligni vite in vita perpetuari non potuisset Ad qōnē s̄ꝫ mēteꝫ ppꝛ.i. qꝛ per peccatū fuit spoliatus originali iustitia sine qua p lignū vite cōsumptio radicalis humidi sufficiēter restau rari nō potuisset:nec etiaꝫ per virtutē anime iustitia ori ginali spoliatā potuissent virtutes corporis ꝓhiberi a di stemperātia disponente ad mortē:per esum tn̄ ligni vite longe diutius cōseruari potuisset q̄ȝ ꝯseruatus fuerit ꝓ/pter efficaciaꝫ ligni illius.

Ad primum in oppositū dōꝫ:ꝙ i illa auctorita te Gen̄. accipit̄ viuere in eternuꝫ Ad p^m pro viuere valde diu nō pro viuere sine fine. ¶ Ad scōꝫ Ad 2^m dōꝫ ꝙ i illa auctoritate Aug. h̄ qđ dicitur posse mori refe rendū est nō ad separationē a ligno vite:sed ad peccatuꝫ qđ patꝫ qꝛ cōsequēter dicit̄ ꝙ nisi peccasset nō mori pos/set:⁊ debet in p̄dicta auctoritate ly vt legi cōsecutiue:vn̄ auctas Aug. sic dꝫ pūctari a ligno vite separ^9 est cuꝫ pec/casset vt posset mori. ¶ Ad tertiū dōꝫ:ꝙ q̄ȝuis Enoch Ad 3^m Per li/gni vite esuꝫ enoc ⁊ hely^a ne fine vi uere ne/queūt. ⁊ Helyas in paradiso terrestri per esum ligni vite cōser/uentur in vita:vsq̄ꝫ ad aduentuꝫ antixp̄i:tamē per h̄ in illo statu sine fine viuere non possent. ¶ Uel pōt dici ꝙ tādiu nō cōseruātur in vita per solū ligni vite esum. Sꝫ cuꝫ hoc adest aliquid supernāle adiutorium.

Consequēter querit̄ de tertio pn cipali. Et circa hoc querūtur duo. ¶ Primo vtruꝫ illa imortali/talitas qua adā posset nō mori inesset sibi per sua nālia tm̄. ¶ Secūdo vtr̄ imortalitas que erat in sta tu inocētie esset eadē cū imortalitate glīe. Qō.I. Qō.I.

Primo ostendo ꝙ posse nō mori inerat ipsi adā per sua nālia tm̄. Aug. Ar.p^o 6. super Gen̄. nō multū ante finē:⁊ recitat ma gister in lr̄a:creat^9 est pimus hō imortalis ꝙ ei prestabatur de ligno vite. Sed esus ligni vite erat nālis: Secūdo ergo posse nō mori inerat ipsi adā per nālia tm̄. ¶ Jteꝫ nālis rectitudo secū nō cōpatit̄ necessitatē moriēdi:quia in habēte necessitatē moriēdi:vires regitiue ipsius corpo ris ⁊ ipsuꝫ corpus nō sunt in potestate voluntatis qđ est cōtra naturale rectitudinē:ergo in ipso adam sola recti/tudo naturalis sufficiebat ad h̄ ꝙ ipse posset non mori.

¶ Item

Tertio. ¶ Itē sola rectitudo nālis sufficit ad innocentiā: sed p innocentiā ipse adam poterat nō mori: ergo sola rectitudo nālis sibi sufficiebat ad posse nō mori.

In opp^m **Contra** Aug. 6. super Geñ. nō multū añ finē dicit de adā q̄ mortalis erat cōditione corporis alalis. Immortalis aūt bñficio adiutoris. Et paz ante in eodē loco dicit q̄ erat imortalis non de ꝯstitutione nāe.

Secūdo. ¶ Itē opposita nō īsunt eidē per eandē cām: sed homo mortalis est per nām: q2 mortale ponitur in diffōne hominis: ergo nō erat adam imortalis per nām.

Ad qōnē ſꝫ mētez ppriā. **Respondeo** q̄ ad imortalitatē ipsius ade que poterat nō mori tria ꝯcurrebant simul. s. virtuositas sue nāe tāq̄ dispō remota efficacia ligni vite tāq̄ dispō magis ꝓpinqua ⁊ ꝯditorio bñficium supnāle q̄ fuit bipartitū vel tripartitū tāq̄ ꝯplementū. Cui⁹ beneficij vna pars fuit originalis iustitia per cuius adiutoriū virt⁹ nālis ipsius ade poterat de ligno vite restaurare illud qḋ in adā ꝯsumptū fuisset de radicali humido: ⁊ calorē nālez in virtute sua cōseruare vel debilitatum restaurare: ⁊ elemēta in corpore ꝯtinere: ⁊ sic poterat corpus ab omni nāli corruptione ꝑseruare. ¶ Alia pars beneficij ꝯditoris erat diuina ꝓuidētia qua deus īmediate per seipm vel ministeriū angelicū ꝑseruasset ipꝫ ab oī re violētāte. Tertia ps ſm aliquos fuit aliqua supnālis vt⁹ data ligno vite: qḋ vr̄ sentire Aug. 8. sup Geñ. fere eque distāter inter pncipiū ⁊ mediū dicēs illā arborē talem cibuz q̄ꝫ corporalē prestitisse quo corp⁹ hois sanitate stabili firmaret: nō sicut ex alio cibo: sed nōnulla inspiratione salubritatis occulta. Et sic pꝫ qḋ imortalitas qua adā poterat nō mori nō inerat sibi per nālia tm̄. Sed longe magis erat supernaturalis q̄ꝫ nālis.

Ad p^m **Ad primum** in oppositū cū dī: q̄ imortalitas prestabatur ade de ligno vite ⁊c̄. Dico q̄ verū est dispositiue: sed per adiutoriū supnāle cōpletiue: qḋ pꝫ: q2 postq̄ꝫ dixit Aug. q̄ imortalitas ꝓstabatur ade de ligno vite: imediate subiūxit: qḋ nō prestabatur ꝯditione nāe.

Ad 2^m Nālis rectitudo duplex. ¶ Ad 2^m dōꝫ: q̄ nālis rectitudo dupl'r pt accipi. Uno modo pro illa que esset per sola nālia: ⁊ talis rectitudo nō esset rectitudo nisi in respectu maioris obliquitatis: q2 talis aliquā hēt obliquitatē: vnde si deus faceret vnū hoīem ex eēntiis: cū suis nālib⁹ relinquēdo in ipso esset aliquādo mot⁹ sensualitatis preter imperiū voluntatis: q̄uis nō ita inordinate: sicut in descēdētibus ab adā per viā nālis ꝓpagationis: vnde talis rectitudo nālis ꝯpateret secū necessitatē moriēdi. Alio modo pōt dici rectitudo nālis que nō esset ita recta: vt rō ⁊ voluntas a mādatis dei in nullo declinarēt: ⁊ vires īferiores essent in obediētia virtū supiorꝫ ita vt ſꝫ eaꝫ ipiū vel pter eaꝫ ipiū nō mouerēt vel mouerēt: ⁊ talis rectitudo nālis nō pōt eē per solā virtutē nāe nisi adsit supnāle bñficiū ꝯditoris: ⁊ talis rectitudo nō ꝯpatit secū necessitatē moriēdi.

Ad 3^m ¶ Ad 3^m cū dī: q̄ p inocētiā ipse adā nō poterat mori ⁊c̄. Dico q̄ verū est: per inocentiā positiue dictā: que erat per supernālez habitū originalis iustitie nō per inocentiā negatiue dictā: que ex puris nālib⁹ in adā potuisset esse.

Mortalitas dīa ſbal̄ hois nō est. ¶ Argumēta ad partē aliā grā ꝯclōnis possunt ꝯcedi. Scdm tn̄ argumētū deficit in ꝓcessu: mortalitas eniꝫ nō spectat ad essentiaꝫ hois: nec est eius ſbalis dīa. Unde Ansel. 2. li. cur deus hō. cap. xi nō puto mortalitatez ad purā: sed ad corruptā hois nām ptinere: ⁊ parum postea. Nā si pertineret ad veritatē humane nāe mortalitas: nequaq̄ꝫ posset hō esse: qui esset imortalis: nō ergo ptinet ad sinceritatē humane nāe corruptibilitas siue incorruptibilitas: q̄m neutra facit aut destruit hoīem.

Ca. 11. Et huic ꝯcordat: qḋ dicit phus in Top. li. 4. dicens: q̄ si ex mortali fiat imortale: nō dicim⁹ euꝫ nouā vitā sumere: sꝫ nouū accidēs vite: non ergo mortale est dīa hois ſbalis. Sed positū fuit in loco alicui⁹ ſbalis dīe: ab illis q̄ existimauerūt esse quedā alalia rōnabilia nāliter imortalia: q̄ deos vocabāt. Unde Porphy. Sum⁹ rōnales nos ⁊ dij. Sed mortale additū separat nos ab illis: ⁊ tales tāq̄ꝫ errantes loquebantur. Ca. 4.

Questio. II. Qō. II.

SEcundo queriř vtꝫ imortalitas que erat in statu inocētie esset eadē cū imortalitate glorie: ⁊ vr̄ q̄ sic: q2 sicut dicit Aug. de vera religione lōge post pn^m: q̄ p gloriā hōc corp⁹ restituet ꝓstine stabilitati: sed ꝓstina stabilitas fuit stabilitas innocentie status: ergo stabilitas q̄ erat in statu inocētie erat real'r idem cū stabilitate glie: ḡ a sili ⁊ imortalitas eadē. Ar. p^o

¶ Itē sicut se hꝫ mors ad pctm̄ ita pō moriēdi ad po^em peccādi: sꝫ in adā eadē erat p eēntiā potētia qua poterat peccare: ⁊ nō peccare cū illa qua trāslatus nō possꝫ peccare: ḡ ⁊ eadē pō q̄ poterat mori: ⁊ nō mori cū illa qua trāslat⁹ in gloriā non potuisset mori. Secūdo.

¶ Itē eadē est mortalitas in statu innocētie ⁊ miserie: ḡ a simili eadē imortalitas in statu inocētie ⁊ glorie. Tertio.

Contra ſm magrm in lrā. Alia est mortalitas carnis: quā in adā accepim⁹: alia quā i resurrectione speram⁹ per xp̄m. In opp^m

¶ Itē imortalitas inocētie fuit per originalez iustitiā imortalitas glie per gloriā. Sed habit⁹ originalis iustitie: non erat idē cū habitu glorie: ḡ nec imortalitas inocētie erat eadē cuꝫ imortalitate glie. Secūdo

¶ Itē imortalitas inocētie nō erat eadē cū imortalitate que ꝓmittiř in premiū: q2 adā nō fuit ꝯstitutus in statu premij sed meriti. Sed est quedā imortalitas que ꝓmittitur in premiuꝫ: de qua dī Apoc. 21. qḋ mors vltra non erit: ergo imortalitas inocētie nō erat eadē cū illa. Tertio.

Ad qōnē ſꝫ mētez alioꝝ p^o. **Ad hāc** qōnē dicūt q̄dā q̄ imortalitas pōt notare potētiā nō moriēdi vel statuꝫ. Primo mō imortalitas innocētie erat eadē cuꝫ imortalitate glorie p essentiā solo accidēte differēs: q2 eadē est potētia anime: qua adā in statu innocētie poterat non mori: cū illa qua trāslatus nō potuisset mori differēs ſm aliā ⁊ aliā dispōnem accidētalē. ¶ Scdo mō accipiendo imortalitatem alia erat imortalitas innocētie ab imortalitate glie: q2 diuersi stat⁹ sūt posse mori: ⁊ posse n̄ mori: ⁊ nō posse mori. Uñ boe. in li. ḋ duab⁹ naturis: ⁊ vna ꝑsona xp̄i. nō multū añ finē. Tres pōit hoīꝫ stat⁹. s. statū inocētie in quo hō poterat mori: ⁊ poterat non mori: sicut poterat peccare ⁊ nō peccare. Et statū glorie in quo hō nō poterat peccare nec mori. Et statū miserie in quo mors hoiez necessario subsecuta est ⁊ pctm̄.

Secūda. ¶ Pōt etiaꝫ al'r dici ad qōnē. s. q̄ imortalitas inocētie partiꝫ erat eadē cū imortalitate glorie: ⁊ partiꝫ diuersa: qḋ sic pꝫ: vt. n. dictū est superi⁹ ad imortalitatē que erat in statu innocētie ꝯcurrebāt tria. s. s. virt⁹ nālis ipsius ade: ⁊ corpalis esus ligni vite: ⁊ ꝯditorio bñficiū supnāle. ¶ Quātū ad p^m erat eadē per essentiā imortalitas: que erat in statu inocētie cū imortalitate glorie: differēs ſꝫ dispōnē accñtalē: sicut eadē nām p eēntiā adā habitur⁹ erat in statu glorie: quaꝫ habebat in statu inocētie q̄uis cū alia accñtali dispōne. ¶ Quantum aūt ad alia duo imortalitas stat⁹ inocētie erat differēs ab imortalitate stat⁹ glie: q2 loco corpalis esus ligni corpalis erit i glia spūalis esus: spūalis ligni vite: de quo dī Apoc. 2°. Uincēti dabo edere de ligno vite qḋ ē in paradiso dei mei. Loco ēt originalis iustitie erit habit⁹ glie q est habitus differēs ab habitu originalis iustitie per quē habitū redūdabit in corp⁹ imortalitas: que ꝯsistit nō tm̄ i posse nō mori: sed ēt in nō posse mori. Unde Augu. in epl̄a ad Dioscoꝝ. q. circa me^m. tā potētē fecit de⁹ aīaꝫ: vt ex eius plenissima btitudine q̄ in fine tēpoꝝ sanctis ꝓmittiř redundet in īferiorē nām: que est corp⁹: nō btitudo q̄ fruētis ⁊ intelligētis est ꝓpria: sed plenitudo sanitatis. s. incorruptiōis vigor. ¶ Ex dictis pꝫ ꝓ magna parte rñsio ad arg^a ad vtrāq̄ꝫ ptē. tria. n. p^a ꝓcedūt de imortalitate ſm q̄ accipiř ꝓ potētia nō moriēdi: vel ꝓ vtute nāe ipsi⁹ ade

que erat vnũ de cõcurrentibus ad imortalitatẽ. ¶ Tria argumenta ad partez aliã procedunt de imortalitate sm ꝙ nominat statum: vel de imortalitate quantũ ad cõplementuz ꝙ in imortalitate inocẽtie erat habitus originalis iustitie cũ corporali esu ligni vite: i imortalitate glorie erit habitus glorie cũ spũali esu ligni vite.

Circa litteraz. Tunc erat corpus mortale ⁊ imortale nec hoc erat incõueniẽs: q2 ibi accipit imortale nõ pro nõ posse mori: q2 sic mortale ⁊ imortale opposita sunt. Sed pro posse nõ mori: ⁊ sic mortale ⁊ imortale nõ opponitur. Corpus mortuũ est ꝓpter peccatuz. i. necessitatẽ habet moriẽdi. Per horũ edulũ: h ⁊ h edulis: ⁊ h edule est cibus habilis ad edendum: ⁊ nõ dr̃ h edulũ. Sumeret de ligno vite quo pfecte imortalis fiet' cibi alimẽta nõ vlteri' regreret: ⁊ forte ibi accipit lignũ vite: pro ligno vite paradisi celestis: q2 corpalis esus ligni vite semel sumpt nõ potuisset corpus hominis facere imortale illa imortalitate que vlterius cibi alimẽta nõ regreret. Uel põt dici ꝙ si ibi loqtur de corporali esu ligni vite tũc dõm est: ꝙ per illũ esum fuisset cõseruatus in bona corporis dispõne quousq3 fuisset trãslatus ad immortalitatẽ glorie in qua sibi alimẽta vlterius nõ regreret: vsq3 ad tp̃s sue trãslationis. Utrũ autẽ deus hões in statu inocẽtie trãstulisset successiue ad imortalitatez glorie: aut expectasset quousq3 esset impletus numerus electoꝝ: ⁊ tũc oẽs sil' trãstulisset: dubiũ est: videt tamẽ ꝓbabilius ꝙ trãslati fuissent successiue: quia simul omnes in terrestri paradiso manere nõ potuissent.

¶ De modo procreationis filiorum si non peccassent primi parentes ⁊ quales nascerentur

Dist. xx. filij. Distin. XX.

Post hec vidẽduz est qualiter primi parentes si non peccassent filios procreassent ⁊ quales ipsi filij nascerẽtur? Quidaz putant ad gignendos filios primos homines in paradiso misceri non potuisse: nisi post peccatũ dicentes concubituz sine corruptione vel macula non posse fieri. Sed ante peccatũ nec corruptio nec macula in homine eẽ poterat: quoniaz ex peccato hec consecuta sunt. Ad qd̃ dicenduz est ꝙ si non peccassent primi homines: sine omni peccato ⁊ macula in paradiso carnali copula conuenissent: ⁊ esset ibi thorus imaculatus ⁊ cõmixtio sine concupiscentia: atq3 genitalibus membris sicut ceteris imperarent: vt ibi nullũ motum illicitum sentirent: ⁊ sicut alia mẽbra corporis alijs admouemus: vt manum ori sine ardore libidinis: ita genitalibus vterentur membris sine aliquo pruritu carnis. Hec. n. letalis egritudo mẽbris hũanis ex peccato ĩhesit. Genuissent itaq3 filios in paradiso per coitum immaculatum ⁊ sine corruptione. Cur nõ credamus primos homines ante peccatum genitalibus membris ad procreationẽ imperasse potuisse: sicut ceteris in quolib3 opere sine voluptatis pruritu vtuntur. Incredibile enim nõ est deuz talia fecisse illa corpora: vt si non peccassent: illis membris sicut pedibus imperarent: nec cuz ardore seminarent: vel cũ dolore parerent: sed post peccatum motum illum meruerunt quem nuptie ordinant: continentia cohibet. Infirmitas enim prona in ruinam turpitudinis excipitur honestate nuptiali: ⁊ qd̃ sanis est officium: egrotis est remediuz. Emissi quidem de paradiso conuenerunt ⁊ genuerunt: sed potuerunt in paradiso eis esse nuptie honorabiles ⁊ thorus imaculatus sine ardore libidinis: ⁊ sine labore pariẽdi.

Op. quorũdã.

Rñ̃o ꝯ il lorũ opi.

Aug. sup Geñ. li. 9

¶ Quare in paradiso non coierunt duobus modis soluit.

Cur ergo non coierunt in paradiso. Quia creata muliere mox transgressio facta est: ⁊ eiecti sunt de paradiso. Uel quia nondum deus iusserat vt coirent: ⁊ poterat diuina expectari auctoritas vbi concupiscentia nõ angebat. Deus vero nõ iusserat: quia casum eorum presciebat: de quibus homo propagãdus erat. Ecce expresse habes de modo propagationis filioꝝ. Aug. sup Geñ.

¶ De termino illius inferioris vite: vtrum natis filijs per successiões: an simul omnes trãsferendi essent.

De termino vero temporis quo trãsferrentur ad spiritualem celestemq3 vitam certum aliquid scriptura nõ tradit. Et ideo ambiguum est vtrum parentes genitis filijs perfectaq3 humani officij iustitia: ad meliorem statum transferrentur: nõ per mortem sed per aliquam mutationem: an patres in aliquo statu vite remanerent: ligno vite vtentes: donec filij ad eundem statum peruenirent: ⁊ sic impleto numero omnes simul ad meliora transferrentur: vt eẽnt sicut sancti angeli in celis. De quo Aug. ambigue disserit super Geñ. ita inquiẽs. Potuerunt primi homines in paradiso filios gignere non vt morientibus patribus succederent filij: sed in aliquo forme statu manẽtib': ⁊ de ligno vite vigorez sumentibus: ⁊ filij ad eũdem perducerentur statum: donec impleto numero sine morte animalia corpora in aliã qualitatem transirent: in qua omnino regenti spiritui deseruirent: ⁊ solo spiritu viuificante sine corporeis alimentis viuerent. Uel potuerunt parentes filijs cedere vt per successionem numerus impleretur. Qui genitis filijs perfectaq3 humani officij iustitia ad meliora transferrentur: nõ per mortez sed per aliquã mutationez. Ecce hic habem' de transitu hominis ad meliora: sed incertum nobis relinquit: vtrũ simul transferant an per successiões. Aug.

¶ Quales procrearent filios vtrum perfectionẽ stature ⁊ vsum membrorum habentes qualis homo primus fuit conditus.

Si vero

Si vero queritur quales si non peccasset homo filios genuisset: vtrũ videlicet sicut ipse primus homo scd̃m staturã corporis ⁊ vsus mẽbroꝝ pfectus mox cõditus extitit ita etiã eius filij in ipso natiuitatis exordio pfecti existerent: qui ambulare ⁊ loqui: ⁊ cuncta facere possent? Responderi põt ꝙ filios paruulos nasci oportebat ppter materni vteri necessitatem. Sed vtrum mox nati pfectionem stature ⁊ mẽbrorum vsum haberẽt: an puuli ⁊ in minori etate constituti vti possent membrorũ officijs an per interualla temporum: eo modo quo nunc fit perfectionem stature ⁊ vsum mẽbrorum recepturi essent: de auctoribus diffinitum non habemus.

Rñ° vbi vno sine ãbiguo posito tripartitam subijcĩ distinctionẽ.

¶ Ambigua Augustini verba ponit: vbi tamen videtur innuere ꝙ filij ⁊ paruuli possent membrorum vti officijs.

Et super hoc Augustinus ambigue loquitur. Mouet nos inqt si primi homines non peccassent: vtrum tales filios essent habituri qui nec lingua: nec manibus nec pedibus vterentur. Nã propter vteri necessitatem forte necesse erat puulos nasci. Sed quãuis exigua pars corporis sit costa: non propter hoc paruulam viro coniugem fecit. Unde ⁊ eius filios poterat omnipotentia creatoris mox natos grãdes facere. Sz vt hoc omittã: poterat certe eis prestare quod multis animalibus prestitit: quorum pulli q̃uis sint paruuli: tamen mox vt nascuntur currunt ⁊ matrem sequũtur. Ecõtra homini nato nec ad incessum pedes idonei sunt: nec manus saltem ad scalpendum habiles: ⁊ iuxta se mãmis positis nascentes magis possunt esurientes flere q̃ sugere: proptereaq; infirmitati mentis congruit hec infirmitas carnis. His verbis videtur insinuari ꝙ filij etiam paruuli officijs mẽbrorum valerent vti.

¶ Quibusdam non absurde placuit ꝙ filij parui nascerentur: ⁊ per accessum temporis in statura ⁊ in alijs sicut nunc proficerent: quod non esset vitio imputandum.

Sed cum Augustinus sub assertiõe de his nihil tradat: nõ irrationabiliter quibusdam placuit primoꝝ parentũ filios nascituros paruos: ac deinde per interualla temporum eadem lege qua ⁊ nunc natiuitatẽ humanam ordinatã cernimus: stature incrementum ⁊ mẽbrorum vsum recepturos vt in illis expectaret etas ad ambulandũ ⁊ loquendum sicut modo in nobis: quod vtiq; non esset vitio imputãdum sed cõditioni nature: sicut a cibo abstinere penitus non valebãt: nec tñ illud erat ex vitio sꝫ ex natura cõditiõis.

¶ Oppositio quorundam volentiũ probare eos posse viuere sine alimonia.

Ad hoc autem opponitur ita. si nõ peccarẽt non morerentur: sed non peccarent si non comederent. Poterant igitur sine alimonia viuere. Ceterum sicut supra diximus non solum peccarent si de ligno vetito ederent: sed etiam si cõcessis non vterentur: quia sicut erat eis preceptum non illo ligno vti: ita alijs vesci. Preterea contra naturalem rationem facerẽt qua intelligebãt de illis esse edendum: quod ⁊ naturaliter appetebant. Item opponitur. Cum fames sit pena peccati si non peccarent: famẽ non sentirent: sed sine fame superfluum videretur comedere. Unde putant quidam eos cibis non indiguisse ante peccatum: quia non poterant esurire si non peccassent. Ad quod dici potest: ꝙ fames vere defectus est ⁊ pena peccati. Est enim imoderatus appetitus edendi: cui non subiacuisset homo si non peccasset: sed proculdubio peccaret nisi hunc defectũ cibo preueniret. Habebat enim naturalem appetitũ ⁊ moderatũ cui ita satisfaciendum erat ne defectum famis sentiret. Sicut ergo non ex vitio sed ex nature conditione erat ꝙ ante peccatũ homo cibis indigebat: ita non ex vitio esset: sed de natura: si hominis conditio in principio suo idest in primo parente a pfecto icboata in subsequenti ppagatione a modico ad maiora proficeret: vt. s. per interualla tẽpis stature corpee incrementa: vsumq; membrorum susciperet.

Alia oppõ circa idẽ.

¶ Utrum sicut statura corporis ita etiam sensu mentis paruuli nascerentur: ⁊ per accessum tẽporis proficerẽt in sensu ⁊ noticia veritatis. an mox nati in his essent perfecti.

Et cum de corpore humano nõ sit absurdum vel inconueniens hoc existimare: queri solet: vtrum de sensu anime ⁊ cognitione veritatis eodem modo sentiendũ sit vt scilicet hi qui sine peccato nascerentur: sensu ⁊ intelligentia mentis imperfectis existerent: ⁊ per accessum tẽporis in his pficerent vsq; ad pfectionem an mox conditi pfectionem sensus ⁊ cognitionis pciperent. Illi qui sentiunt paruulos natos in statura corpis ⁊ vsu membroꝝ per accessũ temporis profecturos: non diffitentur eosdem in exordio natiuitatis sensu imperfectos existere: ⁊ per interuallum temporis in sensu ⁊ cognitione proficere vsque ad perfectum. Rñ°.

¶ Contra illorum sñiam opponunt quidam.

Ad quod quidam opponunt dicentes. Si mox nati non hẽrent pfectionem sensus ⁊ intelligentie: ignorãtia in eis esset: ignorantia aũt peccati est pena. Sed q hoc dicũt nõ satis diligenter cõsiderãt:

qr non ois q aliqd nescit vel minus pfecte aliquid scit:statim ignorātiam hēre siue in ignorantia esse dicendus est:qr ignorātia non dicit nisi cum id qd sciri r nō ignorari dz:nescit. Taliscz ignorātia pena peti est cuz mens vitio obscuratr:ne cognoscere valeat ea q scire deberet.

¶ De hois trāslatione in meliorē statū r de duobus bonis altero hic dato altero promisso.

Talis erat hois institutio ante peccatum sm corpis cōditionem. De hoc aūt statu transferendus erat cū vniuersa posteritate sua ad meliorē digniorēcz statum vbi celesti r eterno bono in celis sibi parato frueret. Sicut enim ex duplici natura cōpactus est hō ita illi duo bona cōditor a principio preparauit:vnum tpale: alterū eternum: vnū visibile:alterū inuisibile: vnum carni alteruz spūi. Et qr primū est quod est aiale: deide quod est spūale tempale acvisibile bonum prius dedit. Inuisibile aūt r eternum pmisit: r meritis qrendum pposuit. Ad illius aūt custodiam qd dederat:r ad illud pmerendum quod promiserat naturali rationi in creatiōe aie hominis indite:qua poterat inter bonum r malū discernere:preceptum addidit obediētie:p cuius obseruantiam datum non perderet r promissum obtineret:vt p meritū veniret ad premiū.

Dist. xx. Ost hec videndū est. Superius determinauit magister de statu ade absolute put erat vnū indiuiduuz. ¶ Hic determinat de statu eius respectiue put erat futurū aliorū principiū r diuiditur in partes duas. ¶ Primo inquirit magr qualiter primi parētes in statu innocētie filios pcreassent. ¶ Secūdo quales filios pcreassent. ibi [Si vero qritur.] Prima i duas. ¶ Prio inquirit qliter primi parētes in statu innocētie filios expectassent. ¶ Secūdo qdiu parētes ad mutationis statum filios expectassent. ibi. [De termino vero tēporis.] ¶ Tunc sequit illa pars in qua inquirit quales filios pcreassent. que ibi incipit. [Si vero queritur.] Et diuidit in duas. ¶ Primo inquirit de qualitate filiorū ex parte corpis. ¶ Scdo ex pte aie. ibi. [Et cū dei corpe.]

Irca hāc di. qrūt duo pncipalr. ¶ Primo qlr pmi parētes in statu inocētie filios pcreassent. ¶ 2° qles filios pcreasset ¶ Circa pm qrūt qtuor. ¶ Prio vtz in paradiso terrestri fuisset p carnalē copulā filiorū gnō. ¶ 2° vtz per qualibz carnalē copulā fuisset prolis generatio. ¶ 3° vtz tāta sicut modo fuisset in illo actu delectatio. ¶ 4° vtz fuisset in muliere vgīitatis amissio. Q6. I.

Q6. I. Ar. p° Rimo ondo qp i paradiso terrestri nō fuisset p carnalē copulā prolis gnō. Damas. li. 2. ca. 6. Oia q sunt sm gnōnez subijciunt corruptiōi: Sz pmi parentes si stetissent pcreassent filios imortales:qr in terrestri paradiso:nulla fuisset holuz corruptio:g vr qp p carnalē gnōnē filios nō pcreassent. ¶ Itē sz phz. 2. de aia. ad h data est vis gnātiua:vt q non pnt zuari in se zuent in suo sili.

Secūdo. Sz hō in statu inocētie poterat zuari in se ipso: g vr qp viz gnātiuā nō hēbāt:r si sic p carnalē copulā filios n generasset.

Tertio. T.c.35. ¶ Itē vt iterū ondet:semē ē supfluitas alimēti: sed in corpe pmorū parētū in statu inocētie nihil fuisset supfluū:g ab eis nulla fuissz seis decisio:sz gnō filiorū per carnalē copulā:nō pt fieri sine seis decisiōe:g p carnalez copulā filios nō genuissent in statu inocētie.

Contra. Gen. 2. di mulier fcā in adiutoriū viri. Sz nō ad aliō nisi ad gnōnē q est p carnalē copulā:qr ad qdlz illō op° magis potuissz adiuuari vir a viro qz a muliere:g vr qp in statu inocētie p carnalē copulā filios gnāssent. In op°

¶ Itē magr in lra dicit:qp si non peccassent pmi hoies in paradiso sine oi pctō r macula carnali copula zuenissent:r paz postea dicit qp genuissent filios in padisuz p coitū imaculatum. Secūdo.

Respondeo qp nō obstāte opione illorū q dixerūt qp hoies nō fuissent multiplicati per carnalē copulaz. Si pmi parētes nō peccassent: sz p creationē sicut multiplicati sunt āgeli. De quorū opinione vr fuisse Greg. nixen°. pmi parētes in padiso terrestri p carnalē copulā filios genuissent. Hoi. n. cū ēt an pctm corp° aiale hūit indigēs alimōijs idigebat nāle erat posse gnāre filios p carnalē copulā:cū ceteris aialib° pfectis h nālr zueniat. Huic opioni zcordat Aug. 14. de ci. ca. 23. dicēs qsgs dicit hoies nō fuisse coituros nec gnāturos nisi peccassent:qd aliō dicit nisi pp nūerositatē sanctorū necēu hois fuisse pctm. q. d. h dīc icōueniēs ē:huic etiam' zcordat:quod dicit Aug. 9. sup Gen. lōge post pncipiuz nō inuenio ad qd adiutorium facta sit mulier viro si pariendi causa subtrahatur. Ad qūt sz mēz ppūl.

Ad primuz in opp° cū di qp oia q sūt p gnōnē subijciūt corruptiōi. Dico qp h verū est si pueris nālib° relinquēt:hoies aūt si nō peccasset p supnāle bnficiū zditoris a corruptiōe fuissent pfuati. Ad pm

¶ Ad 2m dōz qp phs i auctē pallegata nō tāgit totā cāz qre data ē hoib° vis gnātiua:qr nō tm data ē eis vis gnātiua:pp spēi zuationē:sz ēt pp mltiplicationē idiuiduorū in eadē spē:vt sic p diuinā pūidētiā repleat nūerus electorū. Ad 2m

¶ Ad 3m cū di qp in corpe pmorū parētū nihil fuisset supfluū rc. Dico qp verū ē: loqndo de supfluo indiuiduo r spēi:semen autez qzuis si superfluū in indiuiduo: tn est necessarium ad naturalem conseruationē spēciei nō tm semē mulieris:qr sicut dicit Auic. 9. de aialibus. ca. de cā masculinitatis r feminitatis mā mulieris: q di spma nō hz in se vtutē gnātiuā:sz po° vt in ea fiat gnō r iō ad nālē gnōnē reqrit spma viri tācz actiuū pn°:vn Auic. 9. de aialib°. ca. 1. dicit qp semen viri inuoluitur cū matrice r pfundat in mā vt sit opator mēbrorz r ducat idoneā mām ad mēbra. Q6. II. Ad 3m

Q6. II. Ar. p° Ecundo qrit vtz p qualz carnalē copulā fuissz plis gnō. Et vr qp nō: qr vis nutritiua semē administrat gnātiue. Sz sm qp dicit Aui. 6. nālū. li. 2. c. 1. vis nutritiua opatur oi tpe vite singularis. Si g adā zrinue nutriret in eo semen zrinue gnāret. Aut g oporteret ipz exordinarie pollui:aut nāz grauari:aut qnqz cogscere vxorē suā pgnātē. Sz duo pª sūt icōuenietia:g aliqn coguissz pgnātez:r sic nō p qnecūqz actū fuissz plis gnō.

Secūdo. ¶ Itē sicut comedē est nālis act°:ita mulierē cogscē:sz in statu inocētie debebat hō satisfacē nāli appetitui gustus:g a sili nāli appetitui tact°:qncūqz g copulā appetiuissz vxorē carnalr cognouissz siue fuisset in statu in quo per illum actum potuisset concipere:siue non.

Contra. in statu inocētie qncūqz hō selasset terraz recepissz fruct° ex ea:qr sterilitas terre pp pctm inflicta est:vnde post peccatū dictū est ade Gen. 3. maledicta terra in opere tuo:g a sili nūqz hō semiassz in muliere:qn in illa fructū plis gnāsset. In op° Sterilitas terre ex pcō.

Respondeo qp per carnalē copulā fuissz in paradiso terrestri plis gnō:quia vis gnātiua pfecte erat subiecta rōni:vn exire in actu nō appetebat nisi sz dictamē rōnis:recta aūt rō dictat nulla cē re vtendūz Ad qūt sm mēz ppūl.

re vtendū nisi ad id pp qd eſt: ⁊ q2 vis gñatiua data fuit hoi p ſtatu inocētie ad ꝓlis gñonē tm̄: iō rō hoīs in ſtatu inocētie cū eſſet recta ſemp dictaſſet gñatiuā nō debere appetere exire in actū niſi vxore exñte in tali ſtatu in quo per carnalē copulā ꝯcipe potuiſſet: vñ nunq̄ꝫ vxori carnal̄r copulat⁹ fuiſſet, nec ad h ipſꝫ gñatam iſtigaſſet niſi p illo tpe ꝓ quo p illū actū mulier apta fuiſſꝫ ipregnari. Cū ģ ſemē viri ſemp validū fuiſſet pp itegrā nāe vtutē: p quālꝫ carnalē copulā fuiſſet ꝓlis gñatio.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppᵐ dōꝫ q cū regimē corpis adē eēt ſꝫ moderātiā rōnis recte nūq̄ꝫ nutritiua ſemē ſeu māꝫ ſeis miniſtraſſet in abūdāti ſufficiētia vſqꝫ ad horā gñandi opportunā. ℂ Ad 2ᵐ dōꝫ q adā nūq̄ꝫ carnalē copulā appetiuiſſet niſi qñ eēt tp̄us ad gñonē aptū: q2 vis gñatiua pfecte erat rōni ſubiecta: vñ Aug. 9. ſup Gen. longe poſt pⁿᵐ dicit q nulla ꝯcupiſcētia tāq̄ꝫ ſtimulus iobediētis carnis vrgebat. Qō. III.

Qō. III. Ar. pᵒ **Tertio** querit vtꝝ tāta ſic mō fuiſſꝫ i carnali copula dlectatio. Et vr̄ q n. q2 mō in illo actu: pp vehemētiā delectatiōis rō obnubilaẗ. vñ Aug⁹. 9. de ci. ca. 16. q in illo actu pp intēſionē voluptatis pene ois acies: ⁊ q̄ſi vigilia cogitatiōis obruiẗ. Sꝫ i ſtatu inocētie nō fuiſſet rō hoīs obnubilata: ģ nō fuiſſꝫ delectatio ita itēſa ſic mō. ℂ Itē

Secūdo. quāto appetit⁹ ē maior tāto delectatio itēſior. Sꝫ i ſtatu inocētie nō erat appetit⁹ gñatiue ita intēſus: ſicut mō: q2 ſꝫ Aug. 14. de ci. dei c. 17. eo volūtatꝫ nutu moueret illa mēbra: quo cetera ⁊ ſine ardore ⁊ illecebroſo ſtimulo cū trāqllitate animi ⁊ corpis: ģ nec delectatio i illo actu: ita

Tertio. fuiſſꝫ itēſa. ℂ Itē q̄ꝫto volūtas magis applicat ſe delectatiōi tāto ceteris parib⁹ ē delectatio itēſior. Sꝫ in ſtatu inocētie nō ita imerſiſſet ſe volūtas hoīs in delectatione act⁹ illi⁹: ſic mō: eo q in hoīe forti⁹ erat frenū rōis: ģ vr̄ q in illo ſtatu nō fuiſſꝫ delectatio ita itēſa ſicut mō.

In oppᵐ Ca. 14. ſm diui/ſionē. **Contra** ſꝫ phꝫ. 7. ethi. ca. 16. delectatio eſt opō ſm nāꝫ habit⁹ nō ipeditaꝫ: q̄ꝫto ģ opō ē nālior ⁊ magis expedita: tāto ē delectabilior. Sꝫ in ſtatu inocētie act⁹ carnalis copule nō fuiſſꝫ min⁹ nālis q̄ꝫ mō: ⁊ fuiſſet expeditior: ģ in ſtatu inocētie tāta fuiſſꝫ delectatio in

Secūdo. illo actu ſicut mō vl̄ maior. ℂ Itē ſenſus viſus in ſtatu inocētie magis fuiſſꝫ delectat⁹ in ſuo obō q̄ꝫ mō. Sil̄r auditu⁹ olfat⁹ ⁊ guſt⁹: ģ a ſili ⁊ ſenſus tact⁹ vt videtur.

Ad qōnē ſꝫ mētez alioꝝ. **Ad istam qōnē** dicūt qdā q in actu carnalis copule fuiſſꝫ tanta dlectatio vl̄ maior in ſtatu inocētie: ſicut mō: q2 vis gñatiua erat pfectior ⁊ act⁹ ei⁹ ſibi ꝯuenientior ⁊ ſenſus tactus viuacior: ⁊ deciſū fuiſſet ſemē pfecti⁹ in locis neruoſis p q̄ trāſit ꝯuenient⁹. Cū ģ cauſeẗ delectatio in hoīe ex ꝯiunctiōe ꝯuenietis cū ꝯuenienti cū pceptiōe eiuſdē: vr̄ q tūc delectatio ſenſibilis in actu illo fuiſſꝫ maior q̄ꝫ mō q̄ꝫuis vis ꝯcupiſcibilis nō imoderate delectatōi inheſiſſꝫ: ſꝫ ſꝫ mēſurā rōis: ſicut ſobri⁹ hñs guſtū bñ diſpoſitū ⁊ viuacē nō minorē ſentit delectationē ſenſibilē in ſūptiōe cibi q̄ꝫ guloſus nō hñs guſtū: ita viuacē: nec ita bñ diſpoſitum.

2ᵃ opi. ℂ Alij dicunt cōtrarium dicentes q q̄ꝫuis: nec virtus generatiua: nec virtus cōcupiſcibilis: ſint modo ita pfecte: ſicut erant in ſtatu inocentie: tñ quia nō ita poſſit formari a ratione in hoc ſtatu: ſicut in ſtatu inocentie: fortius modo mouenẗ motu delectatiōis in actu carnalis copule: q̄ꝫ in ſtatu inocētie: ſicut equus laſciu⁹ rupto freno forti⁹ moueẗ q̄ꝫ equ⁹ fortior cū frenaẗ ⁊ teneẗ a ſuo ſeſſore.

Suſtētat 2ᵃᵐ opi. iō dic ad pᵐ pnci/pale. **Qui vult** tenere 2ᵃᵐ opi. q̄ multis vr̄ ꝓbabilior pōt dicere ad pⁿᵐ in oppᵐ q obnubilō rōnis mō nō eſt pp itētionē delectatiōis tm̄. Sꝫ pp debilitatē rōnis in ſuo actu q̄ aggrauata eſt corpe corruptibili: ⁊ pp ardorem diſtēperatū ⁊ diſtemperatā corporis trāſmutationē: quoꝝ neutrū fuiſſet in ſtatu inocētie: ⁊ iō q̄ꝫuis fuiſſet delectatio itēſior q̄ꝫ mō: nō tñ obnubilaſſet rōnē. ℂ Ad 2ᵐ cū dr̄: q q̄ꝫto appetit⁹ ē maior: tāto delectatio itēſior ⁊c. Dico q vꝝ ē ceteris parib⁹. Sꝫ

Ad 2ᵐ maior pfectio vtutis ⁊ ſenſus in ſtatu inocētie q̄ꝫ mō pl⁹ feciſſent ad itentionē delectatiōis q̄ꝫ maioritas appetit⁹ in ſtatu corrupto: ſicut videm⁹ q q̄ꝫuis ſenex itēpat⁹ intenſi⁹ appetat act⁹ carnalis copule q̄ꝫ iuuenis tēpat⁹: tñ iuuenis tēpat⁹ maiorē ſentit delectationē in cognoſcēdo carnal̄r vxorē ſuā q̄ꝫ intēpat⁹ ſenex in ſuā vxorē cognoſcēdo. ℂ Ad 3ᵐ cū dr̄ q q̄ꝫto volūtas magꝫ applicat dlectatiōi tāto ceteris pib⁹ ē delectatio itēſior ⁊c. Dico q verū ē. Sꝫ in ſtatu nāe lapſe nō ſunt cetera paria his q̄ erāt

Ad 3ᵐ in ſtatu inocētie: ſicut in corpe qōis dcm̄ ē in ſolōne pcedētis argumēti. ℂ Qui vult tenere 2ᵃᵐ opi. pōt rūdere ad pᵐ in oppᵐ dicēdo: q q̄ꝫto opō ē magꝫ expedita tāto eſt delectabilior ceteris parib⁹: ſꝫ itētio ꝯuerſiōis volūtatis ſup delectationē in ſtatu inocētie nō erat eq̄lis illi q̄ ē in ſtatu nāe lapſe. ℂ Ad 2ᵐ dōꝫ q q̄ꝫuis in ſtatu innocētie alij ſenſus magis delectarenẗ in ſuis obētis q̄ꝫ mō delectatiōe nāli: nō tñ delectatiōe curioſitatis. ℂ Uel pōt dici q nō ē ſile de delectatiōe tact⁹ ad delectatiōeꝫ alioꝝ ſenſuū: q2 delectatio ſenſus tact⁹ maxīe ē in re groſſa: ⁊ iō er⁹ itētio min⁹ erat ꝯuēiēs ſtatui inocētie q̄ erat q̄ſi ſpūalē rē⁹ ſtat⁹ iſti⁹ q̄ꝫ itētio dlectatiōis ſenſuū alioꝝ. Qō. IIII.

Suſtētat 2ᵃᵐ opio. iō dr̄ ad pᵐ i oppᵐ Ad 2ᵐ

Qō. IIII. Ar. pᵒ **Quarto** q̄riẗ vtꝝ p carnalē copulā fuiſſet i muliere vginitatꝫ amiſſio: ⁊ vr̄ q nō. Q2 dicit Aug. 14. de ci. c. 27. q i ſtatu inocētie nulla corruptiōe itegritatis ifūderet marit⁹ gremio vxoris. ℂ Itē Aug. i. d ci. c. 19. q eādē ſana mēte ptauerit ſe pdere pudicitiaꝫ. Si forte in

Secūdo. appheſa ⁊ oppſſa carne ſua exerceaẗ ⁊ expleaẗ libido nō ſua: ergo vr̄ q vgitas violēter nō pt auferri: ſꝫ in muliere violēter pt fieri clauſtroꝝ aptio ⁊ ſeis iſuſio: ⁊ in ſuſceptiōe ſeis ꝯ volūtatē mulieris eē ſenſibil̄ delectatio: ģ vr̄ q iſta tria nō auferūt vgitatē niſi ſil̄ adſit volūtatꝫ deordinatio: ſꝫ in muliere i ſtatu inocētie nulla fuiſſꝫ i actu carnal̄ copule volūtatis deordinatio: ģ nec vgitatis amiſſio.

Tertio. ℂ Itē dolor cāẗ i hoīe ex diuiſiōe ꝯtinui cū pceptiōe eiuſdē: ſꝫ in muliere i ſtatu inocētie nullus fuiſſꝫ dolor: ģ nec in ea fuiſſꝫ fcā aliq̄ clauſtroꝝ aptio: ģ nec vgitatꝫ amiſſio.

In oppᵐ **Contra** vginē ꝯcipe ⁊ pere miraculū ē: ſꝫ in ſtatu inocētie mulier ꝯcepiſſꝫ: ⁊ pepiſſet nāl̄r: ģ

Secūdo. p actū carnal̄ copule vgitatē amiſiſſꝫ. ℂ Itē duo corpa nō pñt nāl̄r ſil̄ eē in eodē loco: ģ nec marit⁹ itrare corp⁹ mlierꝫ nec ꝓles exir̄ ꝯuētre ſine clauſtroꝝ aptiōe potuiſſꝫ

Ad qōnē ſꝫ mētez ꝓpriaꝫ. **Respondeo** q in ſtatu inocētie in actu carnal̄ copule fuiſſꝫ fcā i mliere clauſtrorū aptio: ⁊ ſeis viril̄ i mſicē mlierꝫ trāſfuſio: ⁊ i ſuſceptiōe illi⁹ ſeis fuiſſꝫ i muliere ſenſibil̄ delectatio: ⁊ fuiſſꝫ ſeis virilis cū ſele mulieris fcā ꝯmixtio. Sꝫ nō fuiſſꝫ aliq̄ volūtatis deordiatio: nec i aptiōe clauſtroꝝ fuiſſꝫ penalis paſſio: q2 ſicut dicit Aug. 14. de ci. c. 27. Sicut ad piēdū nō doloris gemit⁹: ſed maturitatꝫ ipulſus fetꝫ viſcera relaxaret: Sic ad fetādū ⁊ accipiēdū nō libidis appetit⁹: ſꝫ volūtari⁹ nāꝫ vtrāqꝫ ꝯiūgeret. ℂ Ex pdcis moueẗ aliq ad dōꝫ: q i mliere nō fuiſſꝫ vgitatꝫ amiſſio ex quo ibi nō fuiſſꝫ volūtatis deordiatio: ⁊ poſt aptiōeꝫ clauſtroꝝ nō penalē fuiſſet iteꝝ clauſtroꝝ recluſio. Sicē os apiẗ ⁊ poſtea clauditẗ: ⁊ q2 vt volūt aliq q̄ꝫuis fuiſſꝫ illa aptio in ptu: ſi tñ oportuiſſꝫ ipaꝫ eē i ꝯcubitu: q2 ſꝫ q dicē Aug. 14. d ci. ca. 27. qñ illas corporis ptes non ageret turbidus calor ſed ſpontanea poteſtas: ſicut opus eſſet adhiberet. Ita tunc potuiſſet vtero coniugis ſalua integritate feminei genitalis virile ſemē imitti: ſicut nunc poteſt eadem integritate ſalua ex vtero virginis fluxus cruoris mēſtrui emitti. Eadē qppe viā poſſꝫ illd iniçi qua hoc pōt eijci. Sꝫ hoc vltis dcm̄ alij nō vr̄ rōnale: q2 ſꝫ h mēbꝝ virile deſeruiēs gñareẗ mēbꝝ mulieris nō itraſſet: ſꝫ ab exteriori ſemē introiuiſſet: nec Aug⁹. in auctē pallegata aſſe/

Opinio/nes diuerſe an eſſet amiſſa virginitas i ſtatu inocētie. A. i. fieri.

Secũda. rit: q ita factũ fuisset. Sz q ita fieri potuiss. ¶ Id aliis vr dõz q ex pnarratis in pn° qõis legit q mulier i actu carnalis copule virginitatẽ amisisset: nec tñ pp h ob aliq dignitate cecidisset: qr in illo statu vginitas nõ pferretur ꝯiugio: qũuis mõ ꝯiugio pferat pp rõnẽ que dicet cũ tẽ ptabitur de ista mã dño concedente.

Vide i 4° di. 33. q. vlti. **Qui vult** tenere hanc vltimã opi. põt dicere ad duo p° arg° in oppm q pcedũt de virginitate sz q dicit mẽtis integritatẽ. ¶ Ad 3m põt dici q i diuisiõe illaꝝ nullus fuiss dolor: eo q pies ille plene erãt in obediẽtia volũtatis. ¶ Qui vult tenere aliã opi. posset dicere ad pm argm in oppm q illa apitio claustroꝝ que fuisset in ptu: ẽt si aliq apitio fuisset in ꝯcubitu non sufficisset ad amissionẽ vginitatis: qr postea fuiss earũdẽ ptiũ reclusio. Cũ aũt dr ẽe miraculũ vginem ꝯcipe ꝛ pere intelligẽdũ est: si ꝯcipit sine seminis susceptione ꝛ claustroꝝ aptiõe. ¶ Ad tertiũ pz qũo r ñderi debeat p iã dcã.

Consequẽter querit de scdo pncipali. Et circa h qrũtur qtuor. ¶ Primo vtꝝ in statu inocẽtie fuiss eqlis multiplicatio viroꝝ ac mulieꝝ. ¶ Secũdo vtꝝ pueri stati cũ nati fuissent habuissent pfectionẽ mẽbroꝝ. ¶ Tertio vtꝝ pueri nascerent cuz originali iustitia. ¶ Quarto vtꝝ nascerent pfecti in scia. Qõ. I.

Qõ. j. Ar. p° **Primo** ostẽdo q in statu inocẽtie non fuisset equalis multiplicatio viroꝝ ac mulieꝝ: qr sm pbz. li. 16. de animalib°. femina est mas occasionatus: ergo pter intentionẽ nãe gñat. Sz i statu inocẽtie nã nõ fuiss frustrata sua intẽtione: g nũq fuisset in statu innocẽtie fcia gñata.

Secũdo. L. c. 59. ¶ Itẽ sz pbz. 2. de gñone. in olb° ingm°: q melr° est desiderare nãm semp: sed pfectior est sex° masculin° q feminin°: g vis gñatiua nãlr appetit pl'e gñare in masculino sexu: sz in statu inocẽtie nã nũq fuisset frustrata suo nãli appetitu: g semp fuisset gñatio prolis in masculino sexu.

Tertio. ¶ Itẽ gnõ masculi est pp seminis vtutẽ ꝛ pfectionẽ: vñ Auic. 9. de aialib°: ca. de cã masculinitatis ꝛ feminitatis dicit q cũ spma fuerit calidũ ꝛ ei° calor vincẽs: tunc erit masculus. Sz in statu inocẽtie semp fuisset semẽ pfecti° digestũ ꝛ vtuosius q semẽ de quo gñat masculus in statu nãe lapse: g in statu inocẽtie solos masculos gñassent.

In oppm **Contra.** nã sic pcessisset in gñando sicut de° eã istituit: sz de° nõ fecit p° plᵉs viros q mulieres: qr p° nõ fecit nisi vnũ virũ ꝛ vnã mulierẽ: g vr q in pcessu natura eqlr viros: ꝛ mulieres multiplicasset.

Ad qõnẽ sm mẽtẽ ppriã. **Respondeo** q in statu innocẽtie fuisset eqlis mltiplicatio viroꝝ ꝛ mulieꝝ: q aũt oportuisset nasci viros ꝛ mulieres. Istud pz: qr ꝯtra ius nãe fuisset: q aliq mulier que descẽdisset ab adã carnaliter fuisset sibi copulata: ꝛ iõ si viri nõ fuissent geniti mulieres genite multiplicationi spẽi salua inocẽtia non vocassent: silr ꝯ ius nãe fuisset: q aliqs masculus descendens ab adã ꝛ eua: ipsi eue carnalr copulat° fuisset: vñ si mulieres non fuissent genite masculi geniti multiplicationi spẽi salua inocẽtia nõ vocassent. Qr ẽt in pari nuõ multiplicati fuissent: pz ex h q vn° vir nõ habuisset nisi vnã vxorẽ: nec vna vxor nisi vnũ virũ: cũ isptratiõe spũs sci dixerit adã Gen. 2. d viro ꝛ muliere: q erũt duo i carne vna: nulla ẽt mulier fuisset sine viro: nec vir sine muliere: qr ois multiplicatiõi spẽi dedissent operã: qr pmis parẽtib° dcm est: nõ tm p se sz p tota sua posteritate si in statu inocẽtie pmãsissent: illd vbũ qd scriptũ est Gen. i. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ replete terrã: ad qd seqt q

Nõ modũ eqlitatis viroꝝ ꝛ mulieꝝ in statu inocẽtie equalr fuisset multiplicat° numerus viroꝝ ꝛ mulierum. ¶ Modus aũt p quẽ h factũ fuisset sic patere põt. Vis gñatiua erat pfecte in obedientia voluntatis: ꝛ iõ qñ voluissent parẽtes ꝯceptionẽ mulieris sperassent vtuti gñatiue: ꝛ tũc decidiss semẽ min° calz ꝛ magz aptũ ad gñionẽ felei sex°: qd nã reposuisset i loco mricis magis apto ad feie gñionẽ: qñ aũt voluissent gñare masculũ: vt° gñatiua obediẽs decidisset semẽ calidi° ꝛ vtuosi° aptũ ad masculi gñonẽ: q nã reposuisset in loco mricis magis apto

Quis loc° aptior in mrice ad gñonẽ masculi p masculi formatiõe: q loc° ẽ in dextra pte mricis: dicẽte Auic. li. 9. de aialib°. ca. de cã masculinitatis ꝛ feminitatz q vẽtriculus dexter ẽ habilior ad faciẽdũ masculũ q sinister: ꝛ hoc est: qr magis calidus.

Ad pm **Ad primum** in oppm dõz q sz Aui. 6. meth. ca. 5. distinguẽda ẽ nã creata in nãz vlez ꝛ pticularẽ: dicit. n. sic. Intelligo p vtutẽ pticularez vtutẽ ppriã regis vni° idiuidui: ꝛ itelligo p nãz vlez vtutẽ isusaz in sbas celoꝝ qsi vnã rẽ gubernãtẽ vniuersitatẽ gñonũ: nec p illã vtutẽ debes itellere aiam: sz vtutẽ recepta in celis ab itellĩgẽtys motricib° ex puidẽtia creatoris põt g dici q q̃uis fcia mõ gñet pter intẽtionẽ nãe pticulãris: nõ tñ pter itẽtiõez nãe vlis. Intẽdit. n. sexũ masculinũ ꝛ femininũ pp maiorẽ pfectiõez vniuersi: ꝛ pp nũerosiorẽ mltiplicatiõez ididuoꝝ. In statu ãt inocẽ° ñ tm gnõ fuiss feie d itẽtiõe nãe vlis: sz ẽt d itẽtiõe nãe pticlarz

Ad 2m qr tũc erat obediẽs volũtati. ¶ Ad 2m dõz: q q̃uis melior sit sex° masculin° q feminin°: tñ melr° est simplr gnõ feiaꝝ ꝛ masculoꝝ q sola gño masc'loꝝ. In statu ãt inocẽtie: qr nã pticularis vtutz gñatiue erat obediẽs volũtati. Intẽdebat illd qd simplr melr° erat p ordiata ꝛ nãli multiplicatiõe indiuiduoꝝ i spẽ. ¶ Ad 3m dõz: q qñ voluis-

Ad 3m sent gñare feminã vt° gñatiua: q erat obediẽs volũtati decidiss semẽ aptũ ad h: ꝛ naturalr repositũ fuisset in loco mricis apto ad femine generationẽ. Qõ. II.

Qõ. ii. Ar. p° **Secundo** qrit vtꝝ pueri statz cũ nati fuissent habuissent perfectũ membroꝝ vsum: ꝛ vr q sic. qdã aialia statim cũ nascũt hñt sufficiẽtẽ mẽbroꝝ vsũ: g cũ hõ sit pfectior ceteris aialib° si pctm nõ fuiss statz cũ nascerent nõ tm sufficiẽtẽ: sz pfcm mẽbroꝝ vsuz hñet.

Secũdo. ¶ Itẽ in statu nãe lapse duas etates videm° i qb° hoies ñ hñt pfectũ mẽbrorũ vsũ. s. isantilẽ ꝛ senilẽ. Sz in statu innocẽtie q̃tãcũq hñent hoies magnã etatẽ nũq amisissent pfectũ vsuz mẽbroꝝ. g ẽt pfcm vsũ mẽbroꝝ in etate isantili hñissent.

Tertio. ¶ Itẽ Aug. i li. d bap° puuloꝝ: ppe finẽ loqns de pueris genitis i statu nãe lapse: g nõ hñt pfcm mẽbrorũ vsũ dic q ifirmitati mẽtis ꝯgruit h ifirmitas cornis. Sz pueri i statu inocẽ° ñ hñissẽt ifirmitatẽ mẽtis: qr tal' ifirmitas vl exitio pueilẽ: g ñ hñissẽt ifirmitatẽ carnis.

In oppm **Contra** pfcio viriũ corpaliũ motiuaꝝ depẽdet a pfectiõe orgãoꝝ. Sz i statu inocẽ° filij ñ fuissent nati cũ pfcã q̃titate orgãoꝝ: qr nati fuissent puli: g mox nati nõ habuissent pfectũ vsuz mẽbroꝝ.

Ad qõnẽ sz mẽtez ppriã. **Respõdeo** q pueri stati cũ nati fuisset nõ hñissent pfcm mẽbroꝝ vsuz q̃tũ ad oẽs act°. Sz tm q̃tũ ad act° isantili etati ꝯuẽiẽtes: nec statz cũ nati fuissẽt hñissẽt pfectã q̃titatẽ corpis virilis: sz ad illã p pcessũ tpis deuenissẽt.

Adã plasmatũ esse in pfecta q̃titate. Adã tñ plasmat° fuit i pfcã q̃titate corpis viril' hñs vtutẽ ad pfcm mẽbroꝝ vsũ: vñ Aug. 15. de ci. c. 12. h sentire vr dicẽs de adã q fortassis ẽt qñ creat° ẽ: gñare potuit: nec. n. cũ tã puũ q isantes nri sunt factũ fuisse credibile est.

Ad pm **Ad primum** in oppm dõm q q̃uis plᵉs hois simplr sit pfcior q fet° brutoꝝ: tñ fet° alic° bruti: pt stati cũ nat° ẽ aliq pfcionẽ hñe quã ñ hz fet° hois: sic videm° q q̃uis hõ simplr sit nobilior vulture: vultur tñ clari° videt.

Cur fet° bruti citi° exerceat opẽs q hois fetus. Rõ ãt q̃re de° ordinauit vt fet° bruti citi° hẽat pfcm vsũ mẽbroꝝ q fet° hois ẽ: qr puul' hũane spẽi non deest cura parentũ: sicut deest fetib° illorũ aialiũ.

Ad 2m ¶ Ad 2m dõm: q in statu innocẽtie nõ fuisset filie de etate puecta ꝛ isantili: qr initiũ viuẽdi habuissent sz nõ terminũ: ꝛ iõ hñissẽt defect° nãles: g ꝯsequũt initiũ essendi per nãm. Sz nõ illos qui ꝯsequunt terminũ cui°

sunt

Ad 3m. sunt debilitatio ꝛ fractio corpis per semina ꝛ debilitatio
viriū aialiuʒ ꝛ filia. ¶ Ad 3m dōʒ ꝙ puuli hñt infirmita
teʒ carnis nō solum in agēdo: sed ēt in patiēdo. Paruuli
aūt qui nati fuissent in statu innocētie habuissent īfirmi
tatē carnis in agēdo: sed nō in patiēdo: nec tālē habuis/
sent infirmitatē in agēdo: sicut paruuli qui mō nascunt:
qꝛ nō habuissent infirmitatē in agēdo quantū ad actus
īfantiles quā mō hñt paruuli qui magis possunt esuriē/
tes flere q̄ʒ mām̄as sugere. ¶ Preterea cuʒ dī in arg° ꝙ
paruuli in statu innocētie nō habuissent infirmitatē mē
tis: h̄ intelligēdū est quātū ad habitū habuissent tñ eaʒ
Qō. III. quantum ad vsum: nec tamē ex vitio ꝓuenissent: ſʒ ex le
ge nature. Questio. III.

Ar. pᵒ TErtio querit vtꝝ pueri in statu inocen/
tie fuissent nati cū originali iusti/
tia. Et vr̄ ꝙ nō: Hug. i. lib. de sacra. pte. 6. cap.
24. loquēs de paruulis qui fuissent in statu in/
Secūdo. nocētie dicit ꝙ nascendo originali iustitie meritum non
accipet. ¶ Itē originalis iustitia erat quedā bñficium
pmis parētib° supnālr data: erat. n. qdā supnālis habit°
Tertio. sed supnālia nō trāsfundunt a parēte in ꝓleʒ: ergo vr̄ ꝙ
paruuli in statu innocētie cuʒ originali iustitia nati non
fuissent. ¶ Itē sbm originalis iustitie erat aīa rōnalis:
sed aīam rōnalē a parētib° nō accepissent: ergo neqʒ iusti
tiaʒ originalē a sua natiuitate habuissent.

In opm Contra Hug. li. i. de sacra. parte. 6. ca. 23. loquēs de
paruulis p̄dictis dicit ꝙ q sine peccato ge
nerarent: ꝯñs est oīno ꝙ ēt sine peccato nascerent: ergo
A. l. ſʒ il/ nati fuissent in innocētia que erat per originalē iustitiaʒ
la inocē° ergo fuissent nati cū originali iustitia. ¶ Item Ansel. de
erat p ori cōceptu virili cap. 24. Si adā nequiuisset ad illos quos
ginalē iu generaturus erat: iustitiā suā ꝑducere nequaq̄ʒ potuissʒ
stitiaʒ. eis suā iustitiā trāsmittere.

Ad qōnē ſʒ mēteʒ ꝯpeiaʒ. Respondeo ꝙ si pueri in statu innocētie nati
fuissent cū origiali iustitia ꝙ rōa/
le fuisset: qꝛ q̄uis originalis iustitia causata nō fuerit ex
ꝑncipijs nāe: fuit tñ pmis parētibus data: nō inquātum
erant singulares psone. Sed inquātū in eis erāt oīa indi
uidua spēi in virtute. Unde in ipsis pmis parentib° fuit
data toti humane nāe: vnde ꝛ originale peccatū qd̄ op/
ponit illi iustitie dī peccatū nāe. Pro hac opi. est expsse
auctās Ansel. in opponēdo allegata ad hanc partē. Et il
lud qd̄ dicit in eodē lib. ca. i. s. ꝙ si adā ꝛ eua iustitiā ser/
uassent originalē: q de illis nascerent originalr: sicut illi
iusti eēnt: nō tñ nati fuissent in illa iustitia ꝯfirmati. Cui
videt ꝯcordare Hug. i. li. de sacra. parte. 6. ca. 24. dicens.
Sicut inobedientia vno tpe ꝯsumata nāʒ ad corruptōeʒ
mutauit: ita ēt obedientia nām ad incorrupitonē nō mu/
tasset: donec tpe suo vsqʒ in fineʒ seruata fuisset perfecta:
qui aūt interiʒ generarent a nā nōdū adhuc ad verā in/
corruptioneʒ trāsformata seminarent ꝛ paꝝ post subdit:
qd̄ nō potuit nā nascētib° dare: qd̄ in generantib° nondū
adhuc possidebat: ergo vsqʒ ad tp̄s sue trāslationis man
sissent in statu in quo potuissent mori ꝛ nō mori. Ex quo
sequit ꝙ etiā vsqʒ ad illud tp̄s māsissent in statu in quo
potuissent peccare ꝛ nō peccare: forte tñ nullus eoꝝ pec
casset: qd̄ vr̄ sensisse Greg. 4. lib. mor. quasi inter mediuʒ
ꝛ finē: sup illud verbum. 3. Job. ꝛ somno meo regescerer
dicēs: ꝙ si parentē primū nulla peccati putredo corrūpe
ret nequaq̄ʒ ipse filios gehēne generaret.

Ad pm Ad primum in oppositū dōm ꝙ Hug. in au/
ctoritate preallegata vocat meri
tuʒ originalis iustitie: nō ipsaʒ originalē iustitiā: sed con
firmationē in incorruptibilitate ꝛ in iustitia qd̄ pʒ: quia
post verbū allegatū imediate subiūgit: qm̄ ꝛ ipsi a qbus
nascerent nōdū adhuc perfecte obediētie iustitiā hrent
Ad 2m ꝛ tñ habebāt originalē iustitiā. ¶ Ad 2m cū dr̄: ꝙ supnā/
lia nō trāsfundant a parēte in ꝓleʒ. Dico ꝙ veꝝ est: sim
pliciter: sed bñ trāsfundit mā disposita ad suscipiendum
q̄uis aūt adā nō trāsfudisset ad posteros aīam rōnalem
nec iustitiā origialē: qꝛ si h̄ duo in posteris: sicut in pmis
parētib° per creationē fuissent: trāsfudisset tñ carnē mō
daʒ dispositā ad susceptionem rōnalis aīe ornate ꝛ fertifi
cate inpnāli habitu originalis iustitie. ¶ Ad 3m pʒ solo Ad 3m
ex his q dcā sūt in solone p̄cedētis argumēti. Qō. IIII. Qō. IIII

QUarto querit vtꝝ paruuli in statu in/
nocētie nati fuissent perfecti in Ar. pᵒ
scia. Et vr̄ ꝙ sic: qꝛ ignorātia pena ē. vñ Aug.
xi. de ciui. ca. 24. dicit ꝙ nō parua pena est in/
sipientia. Sʒ dicit Aug. i. lib. retractationū cap. 8. ꝙ oīs
pena si iusta est pena: pena ergo si paruuli in statu inocē/
tie: nō fuissent perfecti in scia: penā insipiētie habuissent
iniuste: qd̄ falsum est. ¶ Iteʒ Sap. 9. Corp° ꝙ corrūpit Secūdo.
aggrauat aīam. Sed in statu inocētie nō fuisset corp° de
necessitate subiectū corruptioni: ergo in nullo aggraua/
bat aīam. Cū ergo aīe fuissent pfecte create in scia: si crea
te fuissent extra corpora: vr̄ ēt ꝙ equalē pfectionē scie ha
buissent in corporib° paruuloꝝ. ¶ Itē vt habituʒ est su Tertio.
pra in qōne p̄cedēti paruuli fuissent nati cū pfectiōe iu/
stitie: qꝛ sine oī pctō ꝛ īclinatiōe ad pctīn. Sʒ pfectio iu/
stitie p̄supponit pfectionē scie: ergo fuissent nati pfecti ī scia.

Contra phs. 3. de aīa. dicit ꝙ aīa est sicut tabula: in In opm
qua nihil est actu scriptū. s. anteq̄ʒ actu in/ T. c. 14.
telligat: sed puuli in statu inocētie: nō statim habuissent
actū intelligēdi: ergo nec nati fuissent cū aliqb° similitudi/
bus reꝝ nec cū habitu scie. ¶ Itē nā ꝓcedit ab iperfe/ Secūdo.
cto ad perfectū in oībus generatis: ergo paruuli nō statim
a ꝑncipio habuissent perfectū rōis vsum. Sed perfectio
scie nō est sine perfectione vsus rōnis: ergo non fuissent
nati in scientia perfecti.

Ad hanc qōnem dicūt quidā: ꝙ paruuli nō fuis/ Ad qōnē
sent nati cū perfectione scie nec quantū ſʒ mēteʒ
ad vsum nec quantū ad habitū: sed in ꝓcessu tēporis scie aliōꝝ.
tiaʒ acquisiuissent: inueniēdo vel addiscendo sine omni
difficultate. Cui videtur ꝯsentire Hug. pmo li. de sacra.
parte. 6. ca. 26. dicēs sm extimationē nostrā id magis ap
probamus vt pmus hō corpore ꝛ sensu perfect° mox fa/
ctus fuisse credat: alios vo q ex ipso nascerent eadeʒ lege
qua ꝛ nūc natiuitatē hūanā ordinatā cernim° puulos na
sciturus: ac deide p iteruallā tēpoꝝ tā ī sensu animi q̄ʒ in
statura corpali icremēta accepturos. ¶ Alij vr̄ ꝙ sicut 2ᵃ opi.
pueri in baptismo v̄tutes recipiūt q̄tū ad habit°: nō tñ
q̄tū ad vsuʒ: ꝙ silr puuli in statu inocentie nati fuissent
pfecti in scia nāliū reꝝ q̄tū ad habitū: ſʒ nō q̄tū ad vsū
quē p ꝓcessū tpis obtinuissent: aīa. n. dū ē in corpe in in/
telligēdo idiget ministerio viriū sensitiuaꝝ q sunt organis
alligate: ꝛ iō ipeditis organis ipedit act° eaꝝ: ꝛ p ꝯñs rō/
nis vsus. In pueris aūt ē illō ipedimētū pp nimiā cere/
bri hūiditatē: ꝛ pp magnā fluitatē hūoꝝ ī orgāis ꝛ ꝯmo
tionē q ipediūt distinctā relucētiā imaginū: sic facies nō
apparēt distīcte in aq̄ mota: q̄pp dic̄ phs. i. phy. ꝙ pueri
pm appellāt oēs viros pres ꝛ feīas m̄res: posterī° aūt de/
terminā hoꝝ vnūqdqʒ. s. qñ illi° hūiditatis superfluitas
remouetur ꝛ cōmotiōes sedantur.

Ad primuʒ in opm cū dr̄: ꝙ ignorātia pēa ē ꝛc. Ad pm.
dico ꝙ veꝝ ē ꝓpe loq̄ndo de igrā/
tia: sʒ ſʒ hug. i. li. d̄ sacr. p. 6. c. 26. nō oīs q aliqd nescit aut
aliqd min° pfcē sit statī igrātiā hre dicēd° ē: qꝛ igrātia nō
dī nisi tūc solū cū illō qd̄ igrari nō debuissʒ nescit: puuli
aūt nō debuissent habere sciaʒ q̄tū ad vsuʒ: nec tñ pp h̄
fuissent ignorātes ꝓprie loquēdo de ignorātia: q̄uis po
tuissent dici nesciētes in actu. ¶ Ad scdm cuʒ dī ꝙ cor/ Ad 2m
pus: qd̄ corrūpitur aggrauat animaʒ ꝛc. Pōt dici ꝙ cor
pus qd̄ corrūpitur ibi vocat corp° infectū de necessitate
corruptioni subiectū: ꝛ aggrauationē vocat inclinatiōeʒ
ad peccādū que corruptibilitas ꝛ aggrauatio ī statu in/

nocētie nō fuissent:inquātū tñ corpora fuissent aialia:q2 alimonijs indiguissent in statu infantili vsum intelligēdi impediuissent: pp rōnē subdictam in corpore qōnis.
Ad 3m ℂ Ad tertiū dōz q fic paruuli fuissent nati: cū pfectione iustitie:quātū ad habitū:nō tñ quātū ad volūtarium vsum:a sifi dico aliqualr q fuissent nati in pfectione scie nāliuz rerū quātū ad habitū nō quātum ad rōnis vsuz: q̄zuis nō penit⁹ sit sile. ℂ Et q arg^a ad ptē aliā vnr con
Ad arg^a in opp^m. cludere:q illi puuli nō fuissent nati pfecti in scia rez nāliuz:ēt quātū ad habitū:iō sunt soluēda.
Ad p^m **Ad primum** dōz q illa auctas pbi itelligēda est p statu nāe lapse z de lege cōi.
Ad 2m ℂ Ad 2m dōz q nō plus ɔcludit nisi q puuli nō statim hūissent pfectū rōnis vsuz:z est vez. ℂ Opio ēt Aug. p alia opione allegata q̄ztuz ad illud qd dicit de pfectu ɔgōnis glosari dz q̄ztū ad vsum nō quantū ad habitum scientie reruz naturalium.

Circa lrāz. Uterenf membris sine aliquo prurītu carnis. In h nō intēdit excludere delectationē ab actu carnalis copule sed delectatiōis iordinatiōez: potuerūt in pa
Dubitāle. radiso eis eē nuptie honorabiles. Sed cū ēt mō sint nuptie honorabiles:q̄re h dixerit: Aug. merito q̄rif. ℂ R^o
Rñ^o. q ibi logf de nuptijs q̄ztū ad actuz carnalis copule ɔiugiz:z honorabilitatē vocat exclusionē verecūdie z erubescētie quā mō patiunf ɔiuges i illo actu:quapp nolūt
Dub^m in illo actu ab alijs ɔspici. Deus nō iusserat. Cōtra añq̄z expellerenf de paradiso dcm̄ fuit eis:vt hz Geñ.1. crescite z multiplicate. ℂ Rñ^o q illud mādatū datū fuit eis:
Rñ^o. nō p sp cū fuerit pceptū affirmatiuū: sed pro loco z tpe: quoz determiatio ex reuelatiōe diuie volūtatis depēdebat:q̄ q2 de⁹ eis nō reuelauerat. Iō dcm̄ est:q nō iusserat vn̄ in paradiso sil' carnalr nō ɔuenerūt. Sz icertū nobis relinqf vtz sil trāsferrenf an p successiōes:magis tñ extimādū qd p successiōes. Infirmitati mētis ɔgruit h infir
Dub^m Rñ^o mitas carnis. ℂ Cōtra ifirmitas carnis fuit in xpo: nō tñ ifirmitas mētis. ℂ Rñ^o logf de infirmitate cōcreta ex necessitate:teneritudo autez in carne xpi non fuit ex necessitate:sed assūpta ex volūtate:q2 pfectuz vsum mēbroz a pncipio natiuitatis habuisset si voluisset.

Dis. xxi. ℂ De inuidia diaboli qua ad hominez temptādum accessit. Dist. XXI.

Uidens igitur diabolus hominem per obedientie humilitatem posse ascendere vnde ipse per superbiam corruerat inuidit ei:z qui prius per superbiā diabolus fuerat:idest deorsuz lapsus:zelo inuidie factus est sathan: idest aduersarius. Unde z mulierem temptauit in qua minus q̄ in viro rationem vigere nouit. Eius enim malitia ad temptanduz virtutem timida:humanaz naturam in ea parte vbi debilior videbaf aggressa est. Ut si forte illic aliquatenus preualeret:postmodum fiducialius ad alteram que robustior fuit:pulsandam vel potius subuertendā accederet. Primuz ergo solitariam feminaz explorauit:vt in ea primuz omnē sue temptationis vim experiretur.

ℂ Quare in aliena forma venit.

Sed quia illi per violentiam nocere nō poterat: ad fraudem se conuertit:vt dolo hominez supplātaret:quem virtute superare nequiret. Ne autem fraus illius nimis manifestaretur in sua specie non venit:ne aperte cognosceretur:z ita repelleretur. Item ne nimis occulta foret fraus eius que caueri nō posset:z homo simul videretur iniuriam pati si taliter circūueniri pmitteret cum deus vt precauere non posset:in aliena quidem forma venire permissus est diabolus:sed in tali in qua eius malitia facile posset deprehendi:vt ergo in propria forma nō veniret voluntate sua propria factum est:vt autē in forma sue malitie congruenti veniret: diuinitus factum est. Uenit ergo ad hominem in serpente:qui forte si permitteretur in columbe specie venire maluisset. Sed nō erat dignum vt spiritus malignus illā formaz homini odio sain faceret:in qua spiritus sanctus apparuturus erat. Non ergo nisi per serpentez temptare permissus fuit diabolus:vt per illud qd foris erat astutiam temptantis animaduertere femina quiret. Diabolus enim per serpentez temptabat in quo loquebatur. Ideoq̄z serpēs dictus est esse callidior cunctis animantibus terre. Quia vt ait Aug. Mali angeli licet/ su Augu. perbia deiecti:natura tamen sunt excellentiores omnibus bestijs propter eminentiaz rationis:q̄uis serpens non rationali anima: sed spiritu diabolico possit sapientissimus dici. Non est ergo mirum si diabolus spiritu suo implēs serpentem sicut vates implebat: sapientissimū reddiderat omniuz bestiaruin:quem tamē ad temptanduz nō elegit diabolus:sed per quod animal permissus fuit tēptauit. Unde Augu. Augu. super Geñ. Non est putanduz q diabolus serpentem per quez temptaret elegerit: sed cum decipere cuperet:nō potuit nisi per quod animal posse permissus est:nocendi enim volūtas inest cuiq3 a se:sed potestas a deo. Sic autem loquebatur diabolus per serpentem ignorantem:sicut per energuminos:vel per phanaticos loquitur. Serpente enim velut organo est vsus mouens naturam eius ad exprimendum sonos verboruz z signa quibus suam monstraret voluntatez. Serpens ergo nec verba intelligebat:nec rationalis est factus:callidissimus tamen est dictus propter astutiaz diaboli. Locutus est autē sicut asina balaam:sed hoc diabolicuz:illud angelicum fuit. Boni enim z mali āgeli similiter operanf. Hic queri solet quare mulier nō horruit serpentem: Quia cuz nouerit creatuz esse:ipsum etiam officiuz loquendi a deo accepisse putauit.

ℂ De modo temptationis.

Temptatio autez hoc modo facta est. Stans coraz femina hostis superbus non audet

audet in verba persuasionis exire metuens deprehendi: sed sub interrogatione eam aggreditur: vt ex responsione colligeret qualiter in malitia procedere posset. Cur inquit precepit vobis deus: vt nō comederitis de ligno paradisi? Cui respondit mulier. De fructu lignorū que sunt in paradiso vescimur. De fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis deus ne comederemus: et ne tangerem⁹ ne forte moriamur. In quo verbo dedit locum temptandi cuꝫ dixit: ne forte moriamur: vnde mox diabolus dixit ad mulierē. Nequaꝗ̄ moriemini: scit enim deus ꝙ in quocūq; die comederitis ex eo: aperientur oculi vestri: et eritis sicut dij scientes bonum et maluꝫ. Attende ordinē ac progressum humane perditionis. Primo deus dixerat: quacunq; die comederitis ex eo mortem moriemini. Deinde mulier dixit: ne forte moriamur: nouissime serpēs dixit: nequaꝗ̄ moriemini. Deus affirmauit mulier quasi ambigēdo illud dixit: diabolus negauit. Que ergo dubitauit ab affirmante recessit: et negan ti appropinquauit.

De versutia diaboli qui vt facilius psuaderet malū remouit: et bonū in pollicito duplicauit.

Qui ad suam

persuasionem pleniter suffulciēdam idest vt maluꝫ quod intendebat libere persuaderet: et maluꝫ qđ mulier timuit negando remouit: et repromissioneꝫ addidit. Et vt eius psuasio citius reciperetur promissioneꝫ duplicauit. Una in nēpe com estionem suadens: duo in premio proposuit: similitudineꝫ dei: scientiāq; boni et mali spondens: vbi tribus modis hominem temptauit. s. gula in persuasione cibi cum dixit. In quocūq; die comederitis. Inani gloria in promissione deitatis cuꝫ dixit. Eritis sicut dij. Auaritia in promissione scientie: scientes bonum et malū. Gula est immoderata cibi auiditas: vanagloria amor proprie excellētie. Auaritia imoderata habendi cupiditas: que nō est tātuꝫ pecunie: sed etiā altitudinis et sciētie cum supra moduꝫ sublimitas ambit.

De duplici temptationis specie.

Porro sciēduꝫ est

duas esse spēs temptationis. s. interioreꝫ. s. exterioreꝫ. Exterior tēptatio est quando nobis extrinsecus maluꝫ visibiliter suggerit verbo vel signo aliquo vt ille cui fit ad consensuꝫ peccati declinet: et talis tēptatio tantuꝫ fit ab aduersario. Interior vero tēptatio est: quando inuisibiliter maluꝫ nobis intrinsecus suggeritur: et hec tēptatio aliquando fit ab hoste: aliquādo a carne: nam et diabolus inuisibiliter mala suggerit: et ex carnis corruptio ne subor itur motus illicitus et titillatio praua ideoq; temptatio que ex carne est: non fit sine peccato. Que autem est ab hoste: nisi ei cōsentiatur nō habet peccatuꝫ: sed est materia exercende virtutis. Temptatio auteꝫ carnis interior difficili⁹ vincitur: quia interius oppugnās de nostro contra nos roboratur. Homo ergo ꝙ sola exteriori temptatione pulsatus cecidit: tāto grauius plectendus erat quanto leuiori impulsu fuerat prostratus. Et tamē quia aliquā licet modicā cadendi occasioneꝫ habuit. Idcirco per dei gratiaꝫ iuuari potuit ad veniam: vt qui per alium ceciderat: per aliū erigeretur. Qui ergo n.. itatoreꝫ habuit ad maluꝫ: nō iniuste reparatorē habuit ad bonuꝫ. Diabolus vero quia sine alicuius temptatione peccauit per aliuꝫ vt surgeret iuuari nō debuit: nec p se potuit. Et idō irremediabile peccatū ei⁹ extitit peccatuꝫ vero hōis sicut per aliū habuit initiū ita per aliū nō incōgrue habuit remedium.

Quare homo nō angelus sit redemptus.

Preterea

angelica natura quoniam non tota perierat: sed ex parte perstiterat non est redempta: humana vero tota perierat. Et ideo ne penitus perderetur: ex parte est redempta: vt inde ruina suppleret angelica: Unde Augu. in enc. Placuit vniuersitatis creatori et moderatori: vt quoniā nō tota multitudo angeloruꝫ deum deserēdo perierat: ea que perierat in perpetua perditione remaneret: que auteꝫ cū deo illa deserēte perstiterat de sua certissime cognita semper felici tate gauderet. At vero creatura ratiōalis que in hominibus erat: quoniaꝫ peccatis atq; supplicijs tota perierat ex parte poterat reparari: vnde angelice societati suppleretur quod ruina illa minuerat: hoc enim promissum est sanctis ꝙ erunt equales angelis dei. Augu. in ench.

Quod non soli viro preceptum fuit datum.

Illud etiam

notandum est ꝙ non soli viro preceptuꝫ videtur esse datum cum ipsa mulier testatur: sibi etiam esse mandatum dicens. Precepit nobis deus et cetera. Supra tamen legitur ante factā mulierem deuꝫ dixisse viro. De ligno scientie boni et mali ne comedatis. Non dixit: ne comedas: forte: quia facturus erat mulierem de viro sic precepit: vt per virum ad mulierem perueniret mandatum: quia mulier que subiecta viro fuit non nisi mediante viro diuinum debuit accipere preceptum. Unde apostolus. Si quid discere voluerint domi viros suos interrogent. Si queritur quomodo loqui potuerit vel loquentem intelligere qui non didicerant inter loquētes crescēdo vel magisterio: Dicim⁹ ꝙ deus eos tales fecerat ꝙ possent loq: et discere ab alijs si essent. Aug. sup Gen.

VIdens ergo diabolus. Superius determinavit magister de hominis cõditione sive de egressu eius a pmo pncipio & eius statu. ¶ Hic determinat de eius casu.s. in peccatũ: & dividitur pars ista in partes duas. ¶ Primo determinat de illius peccati cõmissione quo persona corrũpit naturã. ¶ Secũdo de corruptiõis ad posteros transfusione qua natura corrũpit per personã distin.30. In qua incipit agere de peccato originali.ibi.[In superioribus insinuatũ est.] Prima in duas. ¶ Primo determinat magister de in pulsu quẽ primi parẽtes habuerũt ad peccandũ. ¶ Secũdo de adiutorijs que habuere ad resistẽdũ.dist. 24.ibi.[Nũc diligẽter.] Prima in tres. ¶ Primo determinat magister de tẽptatione primorum parentũ ex parte tẽptantis. ¶ Secũdo ex parte tẽptati dist. sequẽti.ibi.[Hic videtur diligẽter.] ¶ Tertio ex parte dei pmittentis dist.23.ibi.[Preterea queri solet.] Prima in tres. ¶ Primo determinat de malitia temptatoris. ¶ Secundo de modo tẽptandi ibi.[Tẽptatio autem.] ¶ Tertio de spẽbus tẽptationis.ibi.[Porro sciendũ ẽ] ¶ Quarto de precepto qḋ fuit mã tẽptationis. ¶ Vel melius dõm qḋ ibi removet a muliere viaz excusationis ibi.[Illud etiã notandum.] Prima in duas. ¶ Primo determinat de malitia tẽptatoris quo ad invidiam interiorem. ¶ Secũdo quo ad fraudolentã simulationẽ ibi [Sed q.] Illa pars in qua determinat de modo temptãdi:que ibi incipit.[Tẽptatio autẽ.] Dividitur in duas. ¶ Primo ostendit moduz tẽptandi quantũ ad astutiã interrogandi. ¶ Secundo quantuz ad constantiã promittendi ibi.[Qui ad suã persuasionem. ¶ Illa pars in qua agit de spẽbus tẽptationis. Dividit in duas. ¶ Primo determinat de tẽptationum diversitate. ¶ Scḋo de peccati primorum parentuz gravitate & remissibilitate. ibi.[Homo igitur.]

A.l.temptationi.

CIrca hãc distin. queruntur tria pn cipaliter. ¶ Primo de tẽptatione primorũ parentuz. ¶ Secundo de diversitate tẽptationuz. ¶ Tertio de gravitate & remissibilitate peccati qḋ ex illa tẽptatiõe est secutuz ¶ Circa primuz querũtur tria. ¶ Primo vtruz invidia fuerit ipsi diabolo ad tẽptandum primos parentes motivuz. ¶ Secũdo vtruz illius tẽptationis serpẽs fuerit conveniens instrumentuz. ¶ Tertio vtrum prius temptavit mulierem:q̃z virum.

Qõ.i. Questio. I.

Ar.pº

PRimo ostendo q motivuz diaboli ad temptanduz primos parentes nõ fuerit invidia: Aug.super Gen.q.inter pncipium & mediũ.nõ cã superbiẽdi est invidia: Sed causa invidẽdi est superbia. Cum ergo causa prima plus operetur ad effectuz q̃z secũda. Sicut habet ex prima ppositione de causis.magis debet dici q diabolus tẽptaverit primos parẽtes ex supbia q̃z ex invidia. ¶ Itẽ

Secũdo.

Greg.5.li.mor.versus finez:super illud Job.5. Parvulũ occidit invidia: Sic ait. Parvulus est:qui invidia occiditur:q: nisi ipse inferior existeret de bono alterius non doleret. Sed diabolus cũ sit superbissimus se inferiorem

Tertio.

homine nõ reputabat:ergo nec ipsi invidebat. ¶ Item invidia nõ est nisi respectu boni q invidus desiderat:sz diabolus bonuz eterne felicitatis:ad quã homo poterat ascẽderet nõ desiderabat:q: in malitiã obstinatus est:ergo

A.l.q vt q nec.

similiter nec pro possibilitate ascendẽdi ad ipsaz homini invidebat. ¶ Itez diabolus debet dici tẽptasse hominem

Quarto.

aut a pmo motivo aut a pximo:si a pmo debet dici temptatio ex superbia. Si a proximo debz dici temptatio ex odio:q: ex superbia & invidia oritur odiũ:ergo incõveniẽter dicitur:ipsuz tẽptasse pmos parẽtes ex invidia.

In opm

Contra Sap.2. Invidia diaboli mors introivit in orbez terrarũ:h est necessitas moriendi in genus humanũ. Sed h necessitas ex peccato primorum parentũ orta est:& illud peccatuz ex tẽptatione diabolica secutuz est:ergo videtur qḋ per invidiã diabolus pmos parẽtes tẽptaverit. ¶ Itẽ Greg.5.li.mor.versus finem: super illud Job.5 Parvulũ occidit invidia:hostis calli dus pmo homini invidẽdo subrepsit:quia amissa beatitudine minorẽ se imortalitate illius agnovit.

Secũdo.

A.l.subrexit.

Respondeo q motivũ diaboli ad tẽptandum primos parentes fuit invidia. Sicut enim dicit Aug.14.de civi.cap.12. Elationis vitiũ in dei adversario:qui est diabolus:maxime domĩari sacris litteris edocetur. Sed sm eundẽ.xi.super Gen.ad litteraz. Ex superbia oritur invidia:q: vt ibi dicit superbiẽdo invidus nõ invidẽdo:quisqz superbus est:& parũ post in eodez lib. loquẽs de superbia diaboli:dicit q ex hac cũ homini invidisse ratio manifesta declarat. Fuit ergo diabolus motus ad tẽptãdũ pmos parẽtes:& ex superbia vt eos sibi subijceret:& ex invidia vt eos a superna felicitate impediret: vnde superbia fuit pmũ motivũ:& invidia motivũ proximuz. Magis tamen denominatur illa tẽptatio ab invidia: q̃z a superbia:q: effectus magis solet denominari a cã proxima q̃z a remota. Et ideo magister in littera dicit diabo luz fuisse motũ ad tẽptãduz ex invidia dicẽs:videns diabolus hominẽ per obediẽtie humilitatẽ posse ascẽdere: vnde ipse per superbiã corruerat invidit ei.

Ad qõnẽ sm mẽtẽ ppciã.

Ad pm

Ad primum in oppositũ dõm:q motivũ diaboli in tẽptando fuit superbia & invidia:& si superbia plus ibi fuerit cooperata:tamẽ magis denominatur tẽptatio ab invidia:eo q fuit motivuz magis ppinquũ vt dictuz est. ¶ Ad scḋm cum dicitur

Ad 2m

q diabolus cũ sit superbissimus se inferiorẽ hõie nõ reputabat &c. Dico q veruz est:quantũ ad naturã:reputabat tamẽ cũ superiorẽ in potẽtia perveniendi ad habitationẽ celestez de qua ceciderat. ¶ Vel potest dici q q̃zvis nõ reputaret hominẽ actu superiorem:reputabat tñ euz posse fieri superiorez:& sicut Augº.dicit.xi.sup Gen. quasi inter principiuz & mediũ:superbus vel paribus invidet:quia sibi equãtur:vel inferioribus ne sibi equẽtur:vel superioribus q eis nõ coequẽtur: potuit ergo diabolus invidere homini:q̃zvis cuz actu reputaret inferiorez ne superior ipso efficeretur. ¶ Ad tertiũ cum dicitur q in

Ad 3m

vidia nõ est nisi respectu boni:qḋ invidus desiderat &c. Potest dici q falsum est:bene enim est respectu boni nõ desiderati inquãtum apprehẽditur:vt diminuẽs bonuz desideratũ:diabolus autez singulariter excellere appetit: & ideo si excellentiaz ad quã homo poterat pervenire nõ appetivisset:tamẽ pro ea boni invidisset. Potest tamen dici q diabolus appetit felicitatẽ eternam:saltẽ in generali nãli desiderio:q̃zvis non desiderio electivo. ¶ Ad

Ad 4m

quartuz cũ dicitur:q ex superbia & invidia oritur odiuz &c. Dicunt quidam q in appetitu electivo invidia realiter nõ distinguitur ab odio. Unde Aug.xi.super Gen. quasi inter principiũ & mediuz. Invidia est odiũ felicitatis aliene:nõ ergo sm istos:distinguitur invidia ab odio nisi sm q sunt passiones in appetitu sensitivo. ¶ Alij

Invidia qd.

videtur dõm q realiter distinguũtur. Et q ex odio oritur invidia:q: sicut delectatio oritur ex amore. Ita tristitia oritur ex odio. Sed sm Damas.lib.2.cap.12. Invidia est tristitia in bonis alienis.s.inquãtuz apprehenduntur vt proprie excellẽtie diminutiva. Et ita sm istos omnem invidiam opz precedere aliquod odium:q̃zvis bene aliquod odiũ ex aliqua invidia oriatur. Dicunt ergo q diabolus inordinate desiderãs singularẽ excellentiã odivit in primis parentibus aptitudinem ascẽdendi ad celestez habitationem inquantũ eaz apprehendebat:vt rei ab ipso amate contrariam:& ex consequenti orta est in eo tristitia:quia illã aptitudinẽ videbat in adam ex qua tristitia: amplius in odiũ nãe humane imersus est. Qõ. II.

Secundo

Qō.II. Ar.p° **S**Ecundo queritur vtrum predicte tēptationis serpens fuerit cōueniens instrumentū. Et videtur q̄ nō. quia quāto tēptatio est occultior tanto est grauior: ergo magis fuisset cōsonū malitie diaboli tēptare inuisibiliter: q̄ per visibile instrumētū.
Secūdo. ¶ Item spēs humana magis fuisset apta ad decipiēdum mulierē q̄ serpentina: ergo videtur q̄ spēs humana fuisset magis cōgruū instrumentū ad tēptandū q̄ serpentina.
Tertio. ¶ Itē quāto res hab3 aspectum simpliciorē ⁊ dulciorem tāto: ceteris paribus facilius acquiescitur eius persuasioni. Sed colūba hab3 aspectū simpliciorē ⁊ dulciorē q̄ serpens: ergo si diabolus in spē colūbe mulierē tēptasset: videt q̄ mulier sibi facilius consensisset.

In opp^m **Contra.** cōgruū est instrumētū representare opus ad qd̄ ordinatur: sed ad h̄ ordinabatur illa tēptatio vt homo deserēdo bonū simpliciter adherēdo bono: vt nūc similis efficeret aiali bruto: ⁊ vt deinceps malū in eo per sensualitatē serperet ad resurrectionē: ⁊ vt spūalr anima hominis ɔsterneret ad terrā. Cū ergo serpens sit animal brutū: ⁊ serpat ⁊ sic ad terrā ɔstratū illius tēptationis fuit cōgruū instrumentū.

Ad qōnē s3 mētē ɔpriā. **Respondeo** q̄ serpens fuit illius tēptationis cōgruū instrumentū per cōparationē ad tēptantē ⁊ ad tēptatū: ⁊ ad deū permittentē: q̄ cū serpens sit animal malignū ⁊ astutū ⁊ venenosum ⁊ homini inimicū ɔgruebat, malignitati diabolice ⁊ astutie: ⁊ sue suggestioni male: que est quoddā venenū spūale: ⁊ inimicitie quā h3 ad gen⁹ humanū. Fuit etiā ɔgruum per cōparationē ad tēptatum ɔpterea que in opponendo ad hanc partē dicta sunt: fuit etiā cōgruū per cōparationē ad deum ɔmittentē: nō enī fuisset cōgruum q̄ deus mulierē a diabolo tēptari inuisibiliter permisisset ne sicut dicit Hug. li. i. de sacra. pte. 7. ca. 2. nimis violēta esset fraus eius: si ɔsus occultaret. Nec in spē colūbe: q̄ sicut dicit Hug. i. li. de sacra. parte. 7. ca. 2. Dignum non erat vt spūs malignus illam formā homini odiosā faceret in qua postmodū eidē spūs sanctus apparere debuisset. Sed cōgruū fuit permittere: vt in illa forma tēptaret: ⁊ nō in aliā: que sue malitie conueniret. Unde Hug. in cap. predicto: vt aliā formā: nisi talem: que malitie sue cōueniret habere nō posset: diuina ordinatione dispositū est. Uenit ergo ad hominē in serpēte callidus qui fortassis: si permissus fuisset in forma colūbe venire maluisset.

Ad p^m Ad 2^m **Ex predictis** patet solutio ad primū. ¶ Ad scdm cū dr̄: q̄ spēs humana magis fuisset apta ad decipiendū mulierē q̄ serpentina ⁊c̄. Dico q̄ nō fuisset pro illo tpe: q̄ bn̄ sciebat: q̄ tunc non nisi duo indiuidua nature humane. s. ipsa ⁊ vir ei⁹: ⁊ iō si diabolus ad eā in humana spē apparuisset facilius fraudem eius deprehēdere mulier potuisset.
Ad 3^m ¶ Ad tertiū p3 solutio ex dictis in qōne.

Qō. III. Qō. III.

Ar.p° **T**Ertio queritur vtrū diabolus prius tēptauit mulierē q̄ virum: ⁊ videt q̄ nō: q̄ qui astutior est facilius pōt deprehēdere fraudē. Unde Prouer. 27. Astutus videns malum absconditus est. S3 sexus muliebris astutior est sexu virili. Unde s̄m q̄ dicit Auic. li. 8. de aialib⁹. cap. de industria animaliū: mulieres sunt magis fraudolēte q̄ viri: ergo cū diabolus in tēptādo fugeret deprehendi videt q̄ p̄mo tēptauerit virū.
Secūdo. ¶ Itē nō erat in muliere maior ɔnitas ad peccādū q̄ in viro: nullū ergo fuit motiuū in diabolo: quare prius tēptasset mulierē q̄ virū.
Tertio. ¶ Itē gloriosius reputatur a superbo vincere virū q̄ mulierē. Ergo cum diabolus ɔpter superbiam vehementer appetat excellētiā v̄r q̄ p⁹ tēptauerit vir q̄ mulierē.

In opp^m **Contra** callidus hostis castrū impugnādū inuadit a debiliori parte: sed diabolus est humane nature callidus hostis: ergo videtur q̄ a parte min⁹ forti h̄ est a muliere humanū genus: primo inuasit.
Secūdo. ¶ Itē cōgruum fuit primā tēptationē exemplar esse sequentium Sed s̄m Aug. 12. de tri. ca. 12. In nobis sensualitas respōdet serpēti. Inferior portio rōnis mulieri: superior: viro: ⁊ serpit tēptatio a sensualitate per inferiorē portionē rationis ad superiorē: ergo videtur q̄ prima tēptatio diaboli ad virū peruenerit per mulierem.

Ad qōnē s3 mētē ɔpriā. **Respondeo** q̄ sicut testat̄ sacra scriptura geñ. 3. Diabolus prius temptauit mulierē q̄ virū: ⁊ h̄ ɔpter tria. Quoꝝ vnū est: quia sciebat mulierē nō esse tante sapiētie: nec tāte cōstantie: sicut virum: ⁊ ideo facilius eam superare sperabat. ¶ Secūdū est q̄ ɔpter maiorē viri sapiētiā ⁊ astutiā. Si p̄mo cum fuisset aggressus ab ipso repelli timebat. ¶ Tertium est q̄ facilius mediāte muliere existimabat se posse virū vincere: cū sciret mulierē a viro multū esse dilectā: ⁊ ɔbabiliter cogitaret eā post peccatum viro suo: vt ei ɔsentiret fieri fore importunā. Unde Aug. 14. de ci. cap. xi. dicit de diabolo: qd̄ fallaciā sermocinat⁹ est femine apte. s. inferiori illius humane copule incipiens: vt gradatī perueniret ad totū: nō extimās virū facile credendum: nec errādo posse decipi. Sed dū alieno cedit errori. Et Hug. i. li. de sacra. pte. 7. ca. 3. humanā naturā in eā partem vbi debilior videbatur aggressus est: vt si forte illic aliquaten⁹ preualere potuisset postmodū cū maiori fiducia ad alterā q̄ robustior fuit pulsandā: aut poti⁹ subuertēdā accederet.

Ad p^m **Ad primum** in oppositū cū dicitur: q̄ mulieres sunt magis fraudulēte q̄ viri ⁊c̄. Hoc intelligendū est: nō q̄ magis sciant fraudare nec fraudē percipere. Sed quia magis student ⁊ conantur facere fraudē. In statu tamē innocētie conatus fraudandi nullo mō erat nec in viro nec in muliere.
Femine mag3 fraudolente q̄ viri.
Ad 2^m ¶ Ad scdm dōm q̄ q̄uis nō esset in muliere aliqua ɔnitas ad malū: tn̄ ɔpter dicta in corpore questionis per fraudolentam tēptationē facilius q̄ vir poterat vinci.
A. l. pp. Ad 3^m ¶ Ad tertiū dōm: q̄ sicut superbus appetit excellere: ita dico q̄ refugit deijci: q̄ ɔpter maiorē sapientiā ⁊ constantiā in viro q̄ in muliere formidabat vinci a viro. Ideo primo mulierem temptauit.

COnsequēter queritur de secundo principali. Et circa hoc queritur tria. ¶ Primo vtrū temptatio que est a carne aliquādo sit sine temptatione que est ab hoste. ¶ Secundo cui istarū tēptationum difficilius sit resistere. ¶ Tertio vtrū semper sit peccatū in tēptatione que est a carne. Qō. I. Qō. I.

Ar.p° **P**Rimo ostendo q̄ nunq̄ est temptatio a carne sine temptatione ab hoste. Eccl'. 10. Initiū omnis peccati est superbia. Sed virtus principij in omnibus effectibus sequentibus est. Ergo prima superbia que fuit diaboli cooperatur in omni temptatione ⁊ omni peccato.
Secūdo. ¶ Item instrumentū nō mouetur sine motore: sed corrupta caro est instrumentū diaboli s̄m illō Job. 9. terra tradita est in manus impij. i. in manus diaboli s̄m Glo. Ergo nūq̄ tēptat caro nisi mouēte diabolo.
Tertio. ¶ Itē nō pugnātis: nō debet fieri seruus victus in pugna. Sed victus a tēptatione carnis: eo ipso efficitur diaboli seruus: ergo in temptatione omni carnis eam instigādo: diabolus pugnat.
Quarto. ¶ Item Damas. li. 2. cap. 4. dicit de demonibus: q̄ omnis malitia ⁊ imunde passiones ex ipsis excogitate sunt. S3 omnis temptatio carnis imūda passio est: ergo ois tēptatio carnis a tēptatiōe demonū cāta est.

In opp^m **Contra** temptatio carnis ⁊ tēptatio hostis contra se inuicem diuiduntur vt ex verbis magistri in lra potest trahi. Sed eorū que cōtra se inuicē diuidūtur vnū potest ab alio separari: ergo tēptatio a carne pōt

Secūdo. separari a temptatione que est ab hoste. ¶ Item sicut se
hȝ peccatuȝ spūale ad carnale: ita tēptatio spūs maligni
ad tēptatione carnis. Sed peccatū carnale ꝛ spūale pos-
sunt adinuicem separari: ergo similr tēptatio que est a car
ne: ꝛ illa que est ab hoste.

Ad qōnē sȝ mētē ppriā. **Respondeo** q̄uis omnis temptatio que est a carne sit sicut a causa remota ab il
la tēptatione qua primi parētes tēptati fuerunt ab hoste
inquantuȝ illam temptationē secutū est peccatum in pri
mis parentibꝰ: quo humana natura corrupta est: ex qua
corruptione oriuntur tēptationes que sunt a carne: non
tamē omnis tēptatio que est a carne ē ab hoste: sicut a cā
ppinqua. Sed quādoqȝ tēptat diabolus carne non tem
ptante: quādoqȝ simul temptat diabolus ꝛ caro diabolo
carnē instigante: quādoqȝ tēptat caro nō a diabolo: sicut
a causa prima instigata: qꝛ cū per carnis corruptionem
sensualitas nō sit in rationis potestate potest ab obiecto
moueri ad aliquid cōtrariuȝ rationi qui motus est tem
ptatio surgens ex carnis corruptione.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositū cū dicitur: ꝙ virtus principij in omnibus effectibꝰ se
quentibus est ꝛc̄. Dico ꝙ est veruȝ vocādo virtutē prin-
cipij aliquē eius effectū: ꝛ bene cōcedo ꝙ corruptio car-
nis que est in hūana natura a prima hostis superbia me-
diante sua inuidia: ꝛ peccato primorū parentū est tēpta-
Ad 2ᵐ tionis que est a carne: causa prima. ¶ Ad scđm cuȝ di-
citur: ꝙ instrumentū nō mouetur sine motore ꝛc̄. Dico
Pap pᵒ pnᵐ ꝙ sm phm pmo politicoꝝ: quedā sunt organa inanima-
ta: quedā animata. Unde tulit ꝙ seruus est organuȝ ani-
matū: organū aūt siue instrumentū animatū per se ipsuȝ
potest moueri. Et ego dico ꝙ caro corrupta est sicut in-
strumētū animatū: vnde ꝛ ab obiecto potest moueri dia
bolo nō instigante: ꝛ tūc diabolus ea nō vtitur vt instru
Ad 3ᵐ menta. ¶ Ad tertiū cuȝ dicitur: ꝙ nō pugnātis non dȝ
fieri seruus victus in pugna ꝛc̄. Dico ꝙ veruȝ est de illo
qui non impugnat nec mediate nec imediate: ꝛ de illo q
nō vincit: de cōsensu volūtatis ppríe. Diabolus autē in
omni tēptatione carnis semper pugnat corruptione car
nis mediāte: etiā cuȝ actu carnē nō instigat ꝛ victus vin
citur de ꝯsensu volūtatis ppríe: ꝛ ideo nō est icōueniēs
ꝙ fiat seruus alicuius qui cōtra eū nō pugnauit imedia
Ad 4ᵐ te. ¶ Ad quartū cuȝ dicitur: ꝙ omnis passio imunda a
diabolo excogitata est ꝛc̄. Dico ꝙ hoc intelligenduȝ est:
sicut a causa prima vel remota. ¶ Argumēta ad partē
oppositā: qꝛ pbant ꝙ nō omnis tēptatio carnis est a tē-
ptatione hostis: sicut a causa cōiuncta gratia cōclusionis
concedi possunt. Minor tamē primi argumenti. Si vlr
accipiatur falsa est. Nō eniȝ potest esse relatiuū supposi-
tionis sine relatiuo suppositionis: ꝛ tamen contra se in-
Qō. II. uicem distinguuntur. Qō. II.

Ar. pᵒ **Secundo** queritur cui tēptationi dif-ficilius sit resistere: vtruȝ tē
ptationi que est a carne vel illi que est ab hoste.
Et videtur ꝙ illi que est ab hoste: qꝛ Job. 41.
dicitur de diabolo qꝺ nō est super terrā potestas que cō-
paretur ei. Sed quāto temptator est potentior tanto dif-
ficilius resistitur sue tēptationi: ergo difficilius resistitur
Secūdo. tēptationi: que est ab hoste: q̄ȝ illi que est a carne. ¶ Itē
magis est in nostra potestate caro q̄ȝ diabolus: ergo faci-
lius possumꝰ remouere temptationē carnis q̄ȝ diaboli.
Tertio. ¶ Iteȝ quāto temptatio est occultior ꝛ fraudolētior: tā
to difficilius ei resistitur. Sed tēptatio diaboli est occul-
tior ꝛ fraudulentior q̄ȝ tēptatio carnis: qꝛ diabolus ipu-
gnat latēter: caro auteȝ ipugnat patēter: ergo difficilius
resistitur temptationi diaboli q̄ȝ tēptationi carnis.

In opᵐ **Contra.** Boe. 3. li. de ꝯsol. longe ante medtū nulla pestis efficacior est ad noceonduȝ q̄ȝ familia
ris inimicus. Sed caro est nobis familiarior inimicꝰ q̄ȝ
diabolus: ergo plus pōt nobis nocere temptādo. ¶ Itē Secūdo.
grauior est persecutio quā regnuȝ patitur ab intrinsecis
q̄ȝ ab extrinsecis: quapropter dicit saluator Matth. 12. ꝙ
omne regnū ꝯtra se diuisum desolabitur: ꝗ regnū homi
nis grauius impugnat a carne cū sit intrinseca q̄ȝ ab ho
ste qui est extrinsecus. ¶ Iteȝ magister in lrā temptatio Tertio.
carnis interior difficilius vincitur.

Respondeo ꝙ si respectu peccati carnalis tē-ptat caro: diabolo nō instigāte: ꝛ Ad qōnē sȝ mētē ppriā.
aliuȝ hominē temptat diabolus de eodeȝ peccato: carne
nō tēptāte: tunc planum est: ꝙ primus difficilius potest
resistere temptationi q̄ȝ scđs ceteris paribus. Si autem
cōsiderētur iste due temptationes respectu diuersoꝝ pec
catoꝝ: vt temptatio hostis respectu peccati spūalis tem
ptatio carnis respectu carnalis: tūc homini magis pno
ad peccatū carnale q̄ȝ spūale: difficilius esset resistere tē-
ptationi carnis q̄ȝ hostis. E cōtrario dōm est de illo qui
multū esset pronus ad peccatū spūale: ꝛ parū ad carnale
Si auteȝ equalis pnitas supponatur vtrobiqȝ. Tunc di
co ꝙ tēptatio hostis fortior est per cōparationē ad tem-
ptanteȝ. Temptatio carnis fortior est per cōparationem
ad tēptatū: eo ꝙ in tēptatione carnis virtus tēptati de-
bilior efficitur: quia homo in illa contra semetipsum di-
uiditur: ꝛ ideo q̄uis temptatio hostis sit simpliciter for
tior: qꝛ principalior est cōparatio temptationis ad virtu
tem temptantis q̄ȝ tēptati: tamē tēptationi carnis diffi-
cilius ē resistere ppter debilitatē tēptati: quia vna pars
hominis cōtra aliaȝ diuiditur. Unde Hug. pmo vel 2ᵒ
lib. de sacra. parte. 7. cap. 9. dicit de temptatione carnis:
ꝙ hec temptatio difficilius vincitur: qꝛ interiꝰ oppugnās
de nostro cōtra nos roboratur. ¶ Tria prima argumēta Argᵃ nō
concludūt temptationē hostis esse fortiorem simpliciter soluūt ꝙ
q̄ȝ tēptationē carnis: ꝛ hec est vex: qꝛ fortior ē p ꝯpationē p ꝯclone
ad temptantē. Sed ex hoc nō sequitur ꝙ sit facilius resi ꝯcludūt.
sistere tēptationi carnis pp debilitatē tēptatio cuiꝰ vna
ps ꝯtra aliā diuidit. ¶ Tria alia argᵃ pbāt ꝙ difficiliꝰ ē
resistere tēptationi carnis q̄ȝ hostis: ppter debilitatē tem
ptati: ꝛ hoc est verū eo modo quo in corpore questionis
expositum est. Questio. III. Qō. III.

Tertio queritur vtrum semp sit peccatum in tē- Ar. pᵒ
ptatione que est a carne. Et videt ꝙ nō Aug.
de vera religione: quasi inter pncipiū ꝛ mediū
a deo peccatū volūtariū malū est vt nullo mō sit pecca-
tum si nō sit voluntariuȝ. Sed aliquādo tēptatio carnis
est cōtra tēptati volūtatem: ergo aliquādo in tēptatione
carnis nō est peccatū. ¶ Item nō est peccatū vbi est me Secūdo.
ritum. Sed in temptatione carnis cuȝ sibi viriliter resi
stitur est meritū: qꝛ ibi virtus perficitur dicēte apostolo
2. ad Cori. 12. Uirtus in infirmitate perficitur: ergo quā-
doqȝ in temptatione carnis nullū est peccatuȝ. ¶ Item Tertio.
si temptatio carnis semper esset peccatū discrete permi-
sisset Paulus. 2. ad Cori. 12. a se carnis stimulū remoue-
ri: ꝛ tunc eū tamē deꝰ noluit exaudire: qꝛ sicut dicit Glo.
ille stimulus vtilis fuit paulo: ergo videtur ꝙ Paulus
in illa tēptatione nō peccabat.

Contra. Magister in lrā temptatio que est ex car- In opᵐ
ne nō fit sine peccato. ¶ Itē Glo. super il A. l. est.
lud. 2. ad Cori. 12. Datus est mihi stimulus carnis mee: Secūdo.
dicitur ꝙ tēptatio que ē a carne peccatuȝ est ventale: ꝛ si
ei nō ꝯsentiatur. ¶ Item Aug. 19. de ciui. ca. 4. nonnul- Tertio.
lum vitium est cum caro cōcupiscit aduersus spūȝ.

Respōdeo ꝙ nō semper est peccatuȝ in tempta Ad qōnē sm mētē ppriā.
tione que est ex carne accipiēdo pec-
catum pro culpa vel demerito: quia nisi illius tēptatio-
nis cā fuerit volūtas antecedēter vel ei cōsentiat conco-
mitanter. Sed quātū potest ei resistat: nō video quomo-
do pro tali temptatione debeat culpari in homine bapti

zato: vel

zato: vel sibi debeat ad demeritū imputari. Ad dissoluē duz tamē argumēta facta ꝛ aliqua alia que fieri possent. Notandum ꝙ differentia potest assignari inter vitium ꝛ peccatū ꝛ culpā ꝛ demeritū: ꝗ̄uis frequēter vnū accipiatur pro alio.

Differt vitium a cl̄pa peccato ꝛ demerito.

Uitiū eniz est carentia habitualis dispositionis cōuenientis nature rei. Unde Aug. 3. de libe. arbi. bene vitra mediū ꝙ perfectioni nature decē perspexeris id vocat vitiū. ¶ Peccatuz vero est actus vel carentia rectitudinis in actu: ex eo qḋ declinat a regula sua: vnde in naturalib⁹ monstra dicuntur peccata: eo ꝙ declināt a recta regula nāe. Silr̄ in artificialib⁹ dī peccatum in effectu: cū declinat ab artis regula. In moralib⁹ est peccatū in actu cū declinat a regula rōnis recte. ¶ Culpa autez est in actu nō recto inquātuz est in voluntatis potestate. ¶ Demeritū aūt est culpa in ꝯparatiōe ad retributiōez ꝛ sic video ꝙ oē demeritū ē culpa: ꝛ ois culpa ē peccatū ꝛ omne peccatuz est vitiū: sʒ nō ꝯuertit: pōt ergo dici ꝙ omnis tēptatio carnis est mot⁹ vitiosus: q: ꝓuenit ex carentia habitualis dispōnis cōuenientis perfectiōi nāe humane: q̄ȝ fuit in ꝑma eius institutione. Est etiā peccatuz q: omnis motus ad illicituz discordat a regula rōnis recte. Sed nō ois tēptatio carnis est culpa vel demeritum q: quādoqȝ nō est in volūtatis potestate. ¶ Tria prima argumēta ꝓcedunt de peccato ſm ꝙ accipitur ꝓ culpa vel demerito.

Ad arg^a

¶ Argumēta ad partē aliam ꝓcedunt de vitio ꝛ pctō ſm ꝙ accipiunt: vt dīa a culpa ꝛ demerito.

CONsequēter querit de tertio principali. Et circa hoc querūtur tria. ¶ Primo vtruz primi parentes potuerūt ꝑmo venialiter peccare. ¶ Secundo vtruz peccatū eoꝝ fuerit oibus alijs peccatis magis graue. ¶ 3° vtꝝ fuerit pctī̄ remissibile. Qō. I.

Qō. I. Ar. ꝓ°

PRimo ostendo ꝙ primi parētes potuerunt ꝑmo venialiter peccare: q: velle aliqd ꝓhibitū motu volūtatis nō perfecto: peccatū est veniale nō mortale. Sed primi parētes primo potuerūt aliqd velle illicitū motu voluntatis imperfecto: añq̄ȝ illud vellēt motu voluntatis perfecto: q: cū sʒ Ansel. de ꝯcordia ꝓscie ꝛ liberi arbi. nō multum ante finē. Uolūtas seipsam mouet ꝛ libere ꝑmo pōt se mouere motu impfecto q̄ȝ pfecto: ergo potuerūt peccare venialr̄ añq̄ȝ peccarēt mortalr̄.

Secūdo.

¶ Itez peccatū veniale est dispō ad mortale: sed dispō ꝓcedit habituz: ergo ꝑmo potuerūt venialr̄ peccare.

Tertio.

¶ Itez ſm Aug. 14. de ciui. cap. xi. Adā credidit suū ꝯmissuz esse veniale. Sed nō est ꝓbabile ꝙ h̄ credidisset nisi sciuisset se ꝑmo posse venialiter peccare.

Quarto.

¶ Itez a rectitudine nō transitur ad obliquitatē maiorē nisi mediāte obliquitate minori: ergo a rectitudine innocētie nō fuit transitus ad obliquitatē q̄ est in peccato mortali nisi mediante minori obliquitate: que est in peccato veniali.

In opp^m

CONTRA. nullū peccatū simul pōt stare cuz inocētia nec corruptio inocētie cū imortalitate: ergo ꝑmi parētes nō potuerūt peccare quin per illud peccatū fierent de necessitate mortales. Sed nō potuerunt subijci de necessitate mortalitati nisi per peccatū mortale: ergo primū peccatū eoꝝ nō potuit eē veniale.

Secūdo.

¶ Itez deus nullū peccatū dimittit īpunitū: q: ſm Ansel. ꝑmo lib. Cur deus hō ca. 12. Nō decet deū peccatū impunitū dimittere. Sed adaz nō poterat pati originali iustitia in ipso manēte nec potuit in ipso corrūpi nisi ꝑ pctm̄ mortale: ergo ꝑmū peccatū ei⁹ nō potuit esse veniale.

Ad qōnē sʒ mētez cōiorez.

RESPONDEO ꝙ ſm opinionē cōiorez primi parentes nō potuerūt ꝑmo venialr̄ peccare: q: per originalē iustitiā erat in ꝑmis parētibus: rectitudo sine omni obliquitate qua rō ꝛ volūtas in ipsis a lege eterna nō declinabāt: nec vires īferiores ab īperio rōis ꝛ voluntatis. Sʒ peccatū nūq̄ȝ esse potuit sine aliq̄ obliquitate: ergo peccatū cū originali iustitia nunq̄ȝ se potuit cōpati: nec nisi per peccatuz mortale corrūpi potuit ergo ꝑ^m eoꝝ peccatū eē nō potuit nisi mortale. ¶ Preterea non videt multis ꝓbabile ꝙ sine omni ꝓnitate ad malū a tāta rectitudine recessisset absqȝ dei ꝯ ēptu: cōtēpt⁹ aūt dei sine peccato mortali eē nō pōt.

Alia opī.

¶ Alijs videtur ꝙ q̄uis ꝑmi parētes nō potuerūt primo peccare venialiter ex surreptiōe: eo ꝙ surreptio venit ex corruptione nature: tamē primo potuerūt peccare venialiter loquendo de veniali qḋ est veniale ex genere. Sicut ē dicere verbuz ociosum exire in risum dissolutuz: ꝛ similia: q: talis actus nō solum est peccatuz veniale: quando cōmittitur ex surreptione. Sed etiā tali peccato cōtingit venialiter peccare ex deliberatione.

Sustinet doc. ꝑmā opī. id dī Ad ꝑ^m

SUSTINENDO primā opinionez pōt dici ad primuz oppositū ꝙ primi parentes nō potuerūt ꝑ° aliqd velle illicitū motu volūtatis imperfecto tali iperfectione: per quā velle aliqd ꝓhibitū non sit peccatū mortale: q: talis imperfectio in motu voluntatis est ex surreptione: que ante corruptionē originalis iustitie in ꝑmis parētib⁹ esse nō potuit: q̄uis eniz a volūtate deliberatiua possit elici vnus actus alio fortior quilz tamē est peccatū mortale: si cōtra dei preceptū est.

Ad 2^m

¶ Ad scdm cū dicitur ꝙ dispositio ꝓcedit habituz ꝛc̄. Dico ꝙ verꝝ est de dispōne necessitatis ad mortale: peccatū autez veniale nō est dispositio necessitatis ad mortale: ꝛ iō a rectitudine inocētie pōt esse lapsus i mortale nō mediāte veniali.

Ad 3^m

¶ Ad tertiū cū dī ꝙ adam credidit suuz ꝯmissum esse veniale ꝛc̄. Dico ꝙ illud verbuz intelligit non de veniali: qḋ simul potest stare cum gratia dei. Sed de veniali qḋ dicitur veniale: q: remissibile: ita vt ꝓ illo pena mortis nō puniret: estimauit enim forte siniz mortis sibi esse relaxandā per penitētiā.

Ad 4^m

¶ Ad quartū cuz dicit ꝙ a rectitudine nō transitur ad obliquitatez maiorē nisi mediāte obliquitate minori ꝛc̄. Dico ꝙ instantiā habet in motu volūtatis: q: aliquo facinore per rōnez apprehēso ꝓpter aliquā boni apparētiā subito se potest in illud ꝑcipitare.

Sustētat 2^m iō dīc Ad ꝑ^m in opp^m.

¶ Qui vult tenere opinionez aliā pōt dicere ad primū in oppositū ꝙ q̄uis nullū peccatū simul possit stare cū innocētia ſm qḋ innocētia dicit imunitatem ab omni peccato: tamē ſm ꝙ innocētia dicit imunitatē a peccato mortali: peccatum veniale simul poterat stare cum innocentia: sola autez corruptio innocentie secūdo modo dicte inducere poterat mortis necessitatē.

Ad 2^m

¶ Ad scdm dōm ꝙ adā habitu originalis iustitie in ipso manēte potuisset pati aliquā penā sufficiēter puniēte peccatū veniale. Si aliquod ꝯmisisset in statu illo absqȝ h̄ qḋ moriendi necessitatē incurrisset ꝛ illo peccato expiato iam iterꝝ nullā penā pati posset nisi iterꝝ peccasset. Qō. II.

Qō. II. Ar. ꝓ°

SEcundo queritur vtrum peccatū primoꝝ parentū fuerit omnib⁹ alijs peccatis magis graue: ꝛ videt ꝙ sic. Aug. 14. de ciui. ca. 12. dicit: ꝙ ꝓceptum qḋ violauit adā tāto maiore iniustitia violatū est: quāto facilior possēt obseruātia custodiri: sed ꝓceptuz dei a nulla alia creatura facilius potuit custodiri q̄ȝ illud ab adaz custodiri potuisset: ergo nulla alia creatura grauius saltem peccauit q̄ȝ ꝑmi parētes.

Secūdo.

¶ Itē quāto peccatū est magis nociuum tanto est grauius. Sed peccatum primoꝝ parentum omnibus alijs magis fuit nociuum: q: per illud tota natura humana ab ipsis per ꝓpagationē deriuata fuit corrupta: ergo videtur ꝙ omnib⁹ alijs peccatis fuit grauius.

Tertio.

¶ Itē apud iustum iudicē mai⁹ peccatū puniri dʒ maiori pena. Sed peccatū ꝑmoꝝ parētū punitū fuit maiori q̄ȝ qḋcūqȝ aliud: q: nō tm̄ ꝓ illo fuerūt puniri i seipsis sʒ i tota posteritate sua ab eis sʒ nālē cursū deriuata.

In opp^m

CONTRA grauius est peccatū qḋ ꝓp suā magnitudinē est irremissibile q̄ȝ illud qḋ est remissibile

Sꝫ peccatū angeli mali est irremissibile: vt superi⁹ ostensum est. dis. 7. peccatū aūt primoꝝ parentuꝫ fuit remissibile: vt ostēdetur in sequēti qōne: grauı⁹ ergo fuit peccatuꝫ angeli q̄ȝ peccatū primoꝝ parentū.

Secūdo. ℂ Itē tanto grauius est peccatū: quāto min⁹ hꝫ de excusatione. Sed peccatū luciferi minorē habuit excusationē q̄ȝ peccatū adeꝫ: qꝛ ſm q̄ dicit magr̄ in līa: diabolus sine alicuius tēptatione peccauit. Primi aūt parētes tēptati a diabolo peccauerūt: ḡ grauı⁹ fuit peccatū luciferi q̄ȝ pmoꝝ parētuꝫ.

Ad qōnē ſm mētē ppriā. **Respondeo** q̄ peccatū primoꝝ parentuꝫ non fuit alijs omnib⁹ peccatis magis graue: qḋ sic pꝫ. Qꝛ tāto grauius est peccatū in volūtate quāto ꝯsentit in reꝫ magis illicitā: etiā fortiori motu: nō augmētato ex ignorātia vel nescientia vel infirmitate: ſꝫ ex sola electiōe: lucifer autē appetiuit rē magis illicitaꝫ q̄ȝ primi parētes: qꝛ res appetita a lucifero erat ꝓhibita appeti lege eterna ꝛ lege nāe. Illud aūt qḋ primi parentes appetiuerunt. s. comedere de ligno scīe boni ꝛ mali: nō fuit ꝓhibitū appeti nisi ꝓhibitione discipline. Habere etiā maiorē scientiaꝫ boni ꝛ mali: q̄ȝ eos deceret: q̄ȝ ēt scientiā appetiuerūt: nō fuit ita illicitū ad appetendum sicut illud qḋ lucifer appetijt. Appetiuit etiā lucifer rem illicitā fortiori motu voluntatis q̄ȝ primi parētes: qḋ pꝫ ex hoc: qꝛ ab illo motu postea reuerti nō potuit per penitentiā. Primi autē parētes penituerūt: vt in sequēti qōne ostēdetur: q̄ꝛuis etiā nec in primis parētib⁹: nec in angelo ante peccatū esset aliqua infirmitas vel ignorātia ꝓprie dicta. In illis erat sine aliq̄ nescientia que minor erat in lucifero: q̄ȝ in parētib⁹ pmis. Sequitur ergo qḋ peccatuꝫ luciferi grauius fuit q̄ȝ peccatū primoꝝ parentum.

Pctꝫ iude grauı⁹ pctō primoꝝ parentuꝫ. Posset etiā ꝓbari qḋ peccatū iude grauius fuit q̄ȝ peccatuꝫ primoꝝ parentū: qꝛ in reꝫ icōparabiliter magis illicitā sciēter ꝛ ex deliberatione cōsensit. Ex quib⁹ sequit̄ q̄ peccatū primoꝝ parentū nō fuit magis graue: oībus alijs peccatis simpliciter: q̄ꝛuis ſm aliquid: vt in solone argumētoꝝ ostēdetur grauius fuerit.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositū dōm: q̄ q̄ꝛuis primi parētes sine omni difficultate p̄ceptū sibi factuꝫ seruare potuissent: ꝛ angeli similr̄ precepꝫ nāe qḋ trāgressi sunt: h̄ tn̄ non excludit quin maior virtus ad persistēduꝫ esset in muliere ꝛ maior in angelo q̄ȝ in vtroq;: qḋ claꝝ est ſm illos qui angelos dicūt creatos fuisse in grā: ꝛ hoc ēt est veꝝ: q̄ꝛuis non ita claꝝ: supposito qḋ in grā creati nō fuerūt. Veꝝ est tn̄ qḋ hō p gratiaꝫ erat potētior ad merēduꝫ. Sed non valet hoc argᵐ Iste est in statu in quo magis pōt mereri q̄ȝ ille: ergo in eo est maior stabilitas ad nō cadendū nisi supposita equali virtute nāe: ꝛ eq̄litate bōitatis dispōis nālis in vtroq;. ℂ Vel pōt dici ad maiorē qḋ facilitas obseruādi preceptuꝫ: q̄ꝛuis aggrauet trāsgressionē: tn̄ hac facilitate eq̄li supposita fuit aliqua cā magis aggrauās peccatuꝫ āgeli q̄ȝ fuerit in hoīe.

Ad 2ᵐ ℂ Ad 2ᵐ cū di: q̄ quāto peccatū ē magis nociuū tāto est grauius ꝛc̄. Dico q̄ veꝝ est de peccato qḋ magis est nociuū peccāti. Peccatū autē angeli magis fuit nociuuꝫ peccāti q̄ȝ peccatū primoꝝ parentuꝫ: ꝛ ideo peccatū angeli maius fuit simpliciter. ℂ Pōt etiā dici q̄ sicut per peccatū primoꝝ parētuꝫ tota nā fuit corrupta: ita aliquo modo per peccatū āgeli: qꝛ nisi peccassꝫ pmos parētes nō tēptasset: qui si tēptati nō fuissent: nō peccassent: ꝛ sic nā hūana in eis corrupta nō fuisset: magis tn̄ per se reducit̄ ad peccatuꝫ primoꝝ parentū: q̄ȝ ad peccatum angeli: qꝛ ꝯtitia corruptionis humane nāe ad peccatū angeli nō fuit necīa: qꝛ primi parētes potuerūt tēptationi nō ꝯsentire. Sed fuit necīa ad peccatum primoꝝ parentuꝫ: vnde illud peccatuꝫ plus ꝛ magis dicēte fuit nobis nociuū q̄ȝ quodcūq; aliud peccatum: ꝛ ſm hō respectuꝫ fuit grauius oībus alijs peccatis. Sed hoc nō est esse grauius simplr̄: sed ſm aliqḋ.

Ad 3ᵐ ℂ Ad 3ᵐ cū dis q̄ apud iustuꝫ iudicē maius peccatum dꝫ puniri maiori pena ꝛc̄. Dico q̄ veꝝ est in ꝑsona illius qui peccatuꝫ cōmisit. Si autē magis fuit punitus angelus q̄ȝ primi parentes: q̄ꝛuis pena qua fuerunt puniti in posteritate sua fuerit maxima: quia reddita fuit illi peccato: inquantuꝫ fuit grauius alijs.

Questio. III. Qō. III.

Ar. pᵒ **Tertio queritur** vtrū peccatum primoꝝ parētū fuerit remissibile. Et videt̄ q̄ nō. Peccatū ſꝫ aliqḋ remissibile ꝛ irremissibile distant in infinituꝫ: qꝛ finibile ꝛ nō finibile nullā habēt inter se ꝓportionē: Sed peccatuꝫ hoīs ꝛ angeli nō distant in infinitū sicut nec voluntates eoꝝ. Cuꝫ ergo pctm̄ angeli sit irremissibile pctm̄ pmoꝝ parentuꝫ non fuit remissibile vt videtur.

Secūdo. ℂ Itē morb⁹ qui totā nāꝫ corrūpit insanabilis est. Sed per pctm̄ primoꝝ parētuꝫ tota nā humana fuit corrupta: ergo ab illo peccato sanari nō potuerunt vt vi.

Tertio. ℂ Itē Apl̄s ad Hebr̄. 6. Impoſe est eos qui semel sunt illuminati: gustauerint etiā donum celeste ꝛ participes facti sint spūs sancti: gustauerunt nihilomin⁹ bonuꝫ dei verbū: virtutesq; vēturi seculi ꝛ ꝓlapsi sunt: rursus renouari ad penitētiā. Sed primi parētes fuerūt illuminati ꝛ gustauerūt donū celeste: ꝛ fuerūt participes spūs sancti ꝛc̄. Que oīa possunt trahi ex dictis Dam̄. li. 2. cap. xi. ꝛ maxime adā: de quo di. 9. super Gen̄. Auꝰ fuisse qḋ per extasiꝫ particeps fuit curie angelice: ergo vr̄ q̄ renouari nō potuerūt per penitentiā.

Quarto. ℂ Itē peccatuꝫ qḋ nullā hꝫ excusationē remissibile nō vr̄. Sed pctm̄ primoꝝ parentū nullā habuit excusationē: qꝛ nec ex ignorantia nec ex īfirmitate peccauerūt: pmum peccatum ergo nō fuit remissibile: vt videtur.

In opᵐ **Contra.** Sap. 10. dr̄ de sapiētia increata q̄ h̄ illuꝫ: q primꝰ formatꝰ est a deo pater orbis terrarū cū solus esset creatus custodiuit ꝛ eduxit illum a delicto suo: ergo delictū eius remissum fuit.

Secūdo. ℂ Itē Ansel. lib. 2. Cur deꝰ hō. aliquātulū vltra mediū: adā ꝛ euā primuisse ad redēptiōeꝫ dubitādū nō ē: ꝛ paꝝ post icredibile quoq; vr̄: qm̄ deꝰ illos fecit: ꝛ ꝓposuit imutabilr̄ facere de illis: oēs hoīes quos ad celestē ciuitatē assumpturus erat qḋ illos duos ab hoc ꝓposito excluserit.

Ad qōnē ſꝫ mētēꝫ ppriā. **Respondeo** q̄ peccatū primoꝝ parētū remissibile fuit sicut satis testant̄ auctoritates ad hanc partē allegate: ꝛ testatur ēt expsse Augꝰ. in eplā ad enodiū: quasi inter principium ꝛ mediuꝫ. vbi vult: qḋ xp̄s adāꝫ de īferno eripit. Curᵒ rō est: qꝛ tota nā hūana virtualr̄ in ipsis fuit: nec ex tāto conatu in ꝓfunduꝫ se ꝑcipitauerūt: sicut āgelus malus: nō eniꝫ illo actu se dehabilitauerunt quantū se dehabilitare potuissent: ꝛ ideo nō ita fuerūt per suū peccatū habilitati ad malū vt angelus malus: ꝛ iō placuit diuine volūtati eis dare aliquā gratiā gratis datā siue fuerit aliquis habitus supnaturaliter inclinās ad pniam siue aliqua illustratio supnaturalis per modū passionis trāseūtis: siue aliqua motio spālis imediate tm̄ a deo facta quo supernāli adiutorio dispōere potuerūt ꝛ disposuerūt ad cōdignā pniaꝫ: quā deus in eis per gratiā gratū facientē cōpleuit: qḋ supnaturale adiutoriū: qꝛ mali angeli nō hñt nec habituri sūt: digne penitere nō possunt. Quare autēꝫ illud nō habeant nec sint habituri superius. dist. 7. est ostēsuꝫ.

Ad pᵐ. **Ad primum** in oppositūꝫ cū di: qḋ peccatum remissibile ꝛ irremissibile distāt in infinitū ꝛc̄. Pōt dici q̄ veꝝ est: quātū ad durationeꝫ loquēdo de remissibili qḋ remittit̄. Sed nō ſm id qḋ sūt ꝛ sic loquēdo dico q̄ peccatū angeli ꝛ hoīs fuerūt distātia in infinitū: qꝛ peccatuꝫ angeli durabit sine fine. Sed peccatū primoꝝ parentuꝫ per penitentiaꝫ fuit deletum.

Ad 2ᵐ. ℂ Ad 2ᵐ cuꝫ di: q̄ morbus qui totā nāꝫ corrūpit īsanabilis est ꝛc̄. Dico q̄ veꝝ est. Si totam corrūpit ꝛ totalr̄.

Quãuis autez per peccatum primorum parentum tota natura fuerit corrupta: nõ tamen totaliter: quia in natura humana remansit naturalis cognitio veri ⁊ naturalis amor boni. ¶ Uel potest dici ꝙ sicut morbus qui totaz naturam corrumpit curari potest potentia supernaturali: non naturali. Ita peccatum primoruz parentum ⁊ quodcũqz peccatuz mortale quod remittitur per potentiam supernaturalem curatur: quãuis de lege cõmuni requiratur aliqua dispositio in peccãte.

Ad 3m ¶ Ad tertiuz ſpõicẽdum: ꝙ arguit de ĩpossibilitate renouandi peccatorẽ ad pniaz. Dico ꝙ facienda est vis in verbo renouatiõis: renouari enĩz vocat iteꝝ nouũ fieri per lauacrũ regeneratõis idest per baptismũ: vnde Glo. super illud verbũ: negat hic apls iterationẽ baptismi. Sed nõ excludit penitẽtiã

Ad 4m ¶ Ad quartũ cũ dr̃ ꝙ peccatum: qđ nullã habet excusationẽ: remissibile nõ videtur ⁊c. Dico ꝙ verũ est habito respectu ad malitiã peccãtis: remissibile tñ esse potest p ꝯparationẽ ad mĩsicordiã redimẽtis: vnde peccatũ in spiritũ sanctũ ex certa ꝓcedit malitia ſm viã predictã remissibile est: vt inferius ostẽdetur. Uel põt dici ꝙ ⁊ si primi parẽtes nõ peccauerũt ꝓmo peccato nec ex ignorantia nec ex infirmitate nec pnĩnclinati ab interiori: peccauerũt tñ pulsati a tẽptatiõe exteriori.

Circa litteram.

Illi per violentiã nocere nõ poterat: qꝛ q̃uis ĩ posset potestate nãli: diuina tamẽ potẽtia nõ permittebat. In sua spẽ non venit: nõ est ĩ intelligẽdũ de spẽ in qua creatus est. Sed ibi spẽs diaboli vocatur aliqua forma assumpta sue malitie expressiua. Sic loquebatur diabolus per serpẽtẽ ignorantez: sicut per inerguminos vel phanaticos. Inergũmini vel energũmini sunt denoiati: quasi interius laborantes: ⁊ ꝯponitur ab in ⁊ erge qđ est labor.

Phanaticus morbus qđ. phanatic9. i. lunaticus vel insanus ⁊ dicitur phanaticus: quia phanũ violat idest tẽplum: vel quia ad phanũ ducitur: vt liberetur: vel dicitur a phanes qđ est apparitio: qꝛ mirabilia apparent eis fantasmata. Uel dicitur a phonos qđ est sonus ꝓpter responsa que aliquãdo diabolus dat per eos. Serpente est vsus velut organo: nõ quia sibi naturaliter esset vnitus: vnde eo visus est nõ naturaliter sed voluntarie officiuz loquẽdi serpentẽ a deo accepisse putauit. i. nõ accepisse actualiter nõ cõsiderauit. ¶ Uel potest dici ꝙ illa estimatio falsa secuta est in muliere peccatuz alicuius elationis mulier quasi ambigendo illud dixit: scꝫ ne forte moriantur nõ ꝙ dubitauerit de veritate diuine cõminationis. Sed quomodo intelligeret nesciuit: ⁊ ideo tepide ad modũ dubitãtis. Respõdit temptatio que est ex carne nõ fit sine peccato: hoc expositũz est in questionibus: homo sola exteriori temptatiõe pulsatus cecidit.

Dubm ¶ Contra Geñ. 3. vidit mulier ꝙ bonũ esset lignum ad vescendũ ⁊ pulchruz oculis aspectuqz delectabile: ergo fuit temptata aliqua interiori motiõe.

Rñ°. ¶ Respondeo ꝙ veruz est: sed iam precesserat peccatuz interius in mẽtis elatione. In cui9 cõmissiõe nõ fuerat interiori tẽptatiõe temptata. Diabolus vero sine alicuius temptatiõe peccauit.

Dubm ¶ Contra mali angeli alij a lucifero cecidisse ad suggestionem ipsius.

Rñ° ¶ Respondeo ꝙ non fuit suggestio: sed simpliciter imitatio sue voluntaria. Uel ſm alios verbum predictum ad solum luciferum referendum est. vnde illud pro causa precisa poni non debet irremissibilitatis peccati angeli mali. Intelligit q̃ subiecta viro fuit: sed aliter ante peccatum aliter post: quia ante peccatum erat in sola subiectione cure: post peccatuz facta est viro subiecta: quantuz ad correctionem ⁊ disciplinam: ⁊ hoc secũdo modo intelligitur verbũ Geñ. 3. sub viri potestate eris: ⁊ ipse dominabitur tui.

¶ De origine illius peccati. Dis. XXII.

Hic videtur diligẽter inuestigandũ esse que fuerit origo ⁊ radix illi9 peccati. Quidam putant quandam elationem in animo hominis precessisse: ex qua diaboli suggestioni consensit. Quod videt Aug. innuere super Geñ. ita inquiens. Non est putandum ꝙ homo deijceretur nisi precessisset in eo quedaz elatio comprimenda: vt per humilitatem peccati sciret q̃ȝ falso de se presumpserit: ⁊ ꝙ non bene se habet natura si a faciente recesserit. Item in eodem. Quomodo verbis temptatoris crederet mulier deum se a re bona ⁊ vtili prohibuisse: nisi inesset eius menti amor ille proprie potestatis: ⁊ de se superba presumptio: que per temptationem fuerat conuincenda aut perimenda. Deniqȝ nõ contenta suasione serpentis aspexit lignum bonuz esu: decorum aspectu: nec credens se inde posse mori: forte putauit deum alicuius causa significationis illa dixisse: ideo mãducauit: ⁊ dedit viro suo fortassis cuz aliqua suasione: quã scriptura intelligendaz reliquit. Uel forte nõ fuit suaderi necesse: cum eam mortuam esse illo cibo nõ videret vir. Sicut ergo nõ est permissus diabolus temptare feminaz nisi per serpentez ita nec viruz nisi per feminaz. Ut sicut preceptum dei per virum venit ad mulierez: ita diaboli temptatio per mulierez transiret ad virũ. In muliere vero que rationalis erat nõ est ipse locutus vt in serpente: sed persuasio eius q̃uis instinctu adiuuaret interius quod per serpentem gerebat exterius. Ex predictis temptationibus modus atqȝ progressus insinuatur: necnõ etiam quod prediximus innui videtur. s. ꝙ temptationem precesserat aliqua elatio ⁊ presumptio in mente hominis.

Dis. xxij.

¶ Obiectio contra illos qui dicunt elationem precessisse in mente.

Quod si ita fuit non ergo alterius suggestione prius peccauit cum auctoritas tradat: ideo peccatum diaboli incurabile esse: quia nõ suggestione sed propria superbia cecidit: hominis vero curabile: quia non per se sed per alium cecidit: ⁊ ideo per alium resurgere potuit. Quocirca predicta verba Augu. pium ac diligentem lectorem efflagitant que sic intelligere sanequimus. Non deijceretur homo in actum illius peccati: vt. s. lignum vetitum ederet ⁊ in has miserias per temptationẽ diaboli nisi elatio comprimenda precessisset: nõ vtiqȝ temptationem sed opus peccati. Talis enim fuit ordinis processus. Diabolus temptando dixit. Si comederitis eritis sicut dij scientes bonum ⁊ maluz: quo audito statim menti mulieris sur-

repsit elatio quedam ⁊ amor proprie potestatis: ex quo placuit ei facere qđ diabolus suadebat ⁊ vtriqȝ fecit. Suggestione igitur peccauit: quia temptatio precessit: ex qua in mente eius orta est elatio quam peccatum operis secutuȝ est ⁊ pena peccati

¶ Que fuit elatio mulieris.

Et talis quideȝ

elatio in mente mulieris fuit pro certo qua credidit ⁊ voluit habere similitudinem dei cum equalitate quadam putās esse veruȝ qđ diabolus dicebat. Et ideo specialiter mulierem cōmemorat Aug. inquiens Quomodo crederet mulier diabolo nisi esset in mente eius superba presumptio. Et quod ibi sequitur: scilicet que per temptationem fuerat conuincenda vel perimenda: ad mulierem referendum est: vt intelligatur que mulier: nō elatio fuerat per temptationem ⁊c.

¶ Que fuit elatio viri an crediderit ⁊ voluerit quod mulier.

Solet queri

vtrum illa talis elatio ⁊ amor proprie potestatis in viro fuit sicut in muliere: ad qđ dicimus: quia adam nō fuit seductus eo modo quo mulier. Non enim putauit esse verum qđ diabolus suggerebat. In eo tamen fuisse seductum credi potest ꝙ cōmissum veniale putauerit quod peremptoriuȝ erat. Sed nec prior seductus fuit nec in eo in quo mulier vt crederet deum illud lignum ideo tangere prohibuisse: quoniaȝ si tangerent fierent sicut dij. Verūtamen preuaricator fuit adam vt testatur apostolus. Poterat enim aliqua elatio menti eius inesse illico post temptationeȝ: ex qua voluit lignum vetitum experiri cuȝ mulierem nō videret mortuaȝ esca illa percepta. Unde Aug. super Gen. Cum apostolus adam preuaricatorem fuisse ostendit dicens. In similitudinem preuaricationis ade: seductuȝ tamen negat vbi ait. Adam nō est seductus sed mulier. Unde ⁊ interrogatꝰ nō ait: mulier seduxit me: sed dedit mihi ⁊ comedi. Mulier vō dixit. Serpēs seduxit me. Hanc autem seductionem proprie vocauit apostolus per quaȝ id quod suadebatur cum falsum esset veruȝ putatuȝ est: scilicet ꝙ deus lignū illud ideo tangere prohibuerit: quia sciebat eos si tetigissent: sicut futuros deos: tāq̄ eis diuinitateȝ inuideret: qui eos homines fecerat. Sed ⁊ si viruȝ propter aliquaȝ mentis elationeȝ que deuȝ latere non poterat sollicitauit aliqua experiendi cupiditas: cū mulereȝ videret accepta illa esca nō esse mortuaȝ Nec tamen euȝ arbitror si iaȝ spirituali mente preditus erat nullo modo credidisse quod diabolus suggerebat.

Aug. sup Gen.

¶ Quis plus peccauit adaȝ vel eua.

Ex quo manifeste

aīaduerti potest: quis eorū plus peccauerit: Adam scȝ vel Eua Plus eniȝ videtur peccasse mulier que voluit vsurpare diuinitatis equalitatem: ⁊ nimia presumptione elata credidit ita esse futurā. Adā vero nec illud credidit ⁊ de penitētia ⁊ dei misericordia cogitauit: dū vxori moreȝ gereus eius persuasioni consensit: nolens eam contristari ⁊ a se alienatā relinquere ne periret: arbitratus illud esse veniale nō mortale delictum. Unde Augustinꝰ: apostolus ait. Adaȝ non est seductus. Qđ vtiqȝ ita accipi potest vt intelligatur nō esse seductꝰ prior: scȝ vt in eo in quo mulier vt scȝ crederet illud esse veruȝ. Eritis sicut dij sed putauit vtrūqȝ posse fieri: vt vxori moreȝ gereret: ⁊ per penitentiaȝ veniam haberet. Minus ergo peccauit qui de penitentia ⁊ dei misericordia cogitauit. Postq̄ enim mulier seducta manducauit: eiqȝ dedit vt simul ederent: noluit eaȝ contristari quā credebat sine suo solatio contabescere: ⁊ a se alienataȝ omnino interire. Non quideȝ carnali victus concupiscētia quaȝ nondum senserat: sed amicabili quadam beniuolentia qua plerūqȝ fit: vt offendatur deus: ne offendatur amicus quod euȝ facere non debuisse diuine sententie iustus exitus indicauit. Ergo alio quodāmodo ipse etiā deceptus est. Inexpertus enim diuine seueritatis in eo falli potuit vt veniale crederet esse cōmissuȝ: sed dolo illo serpentino quo mulier seducta est nullo modo arbitror illū potuisse seduci. Ex his datur itelligi ꝙ mulier plus peccauerit in qua maioris tumoris p̄sumptio fuit Que etiam in se ⁊ in proximuȝ ⁊ in deum peccauit: vir auteȝ tantuȝ in se ⁊ in deuȝ. Inde ēt colligitur ꝙ mulier plus peccauerit: quia grauius punita est: cui dictuȝ fuit. In dolore paries filios ⁊c̃.

Aug. sup Gen.

¶ Quid p̄dicte sentētie aduersari videtur.

Sed huic videtur

contrariuȝ qđ Augu. super Gen. de viro ⁊ muliere peccatuȝ suuȝ excusantibus ait. Dixit adaȝ mulier quā dedisti mihi dedit mihi de ligno ⁊ comedi: nō dicit peccaui. Superbia enim habet confusionis deformitatem: non confessionis humilitatem. Nec etiam mulier cōfitetur peccatuȝ: sed refert in alteruȝ dicens. Serpens decepit me ⁊ comedi in impari sexu: sed pari fastu. Ecce hic dicit Aug. quia parem fastuȝ habuit mulier cum viro. Pariter ergo superbierunt ⁊ pariter peccauerūt. Sed hoc ita determinari potest vt dicamus pareȝ vtriusqȝ fuisse fastum in excusatione peccati: ⁊ etiam in esu ligni vetiti: sed disparem

Aug. sup Gen.

sed disparem et in muliere multo maiorem in eo quod credidit et voluit esse sicut deus: quod non vir. Verumtamen et de viro legitur quod voluit esse sicut deus. Dicit enim Augu. sup illum locum ps. Que non rapui tunc exolvebam. Rapuit Adam et Eua psumens vt diabolus de diuinitate: rapere voluerunt diuinitatem: et perdiderunt felicitatem. Item sup illum locum. Deus quis simi lis tibi. Qui per se vult esse vt deus: puerse vult esse similis deo: vt diabolus qui noluit sub eo esse: et homo qui vt seruus noluit teneri pcepto: sed voluit vt nullo sibi dominante esset quasi deus. Item super illum epistole locum. Non rapinam arbitratus est se esse equalem deo: quia non vsurpauit quod suum non esset: vt diabolus et prim⁹ hō.

De viro et legit quod voluerit esse sicut deus.

¶ Quorundam sententia quod Adam abierit esse vt deus: sed non crediderit possibile.

Ideo quibusdam videtur quod et Adam abierit esse sicut deus non tamen credidit id fieri posse: et ideo falsum esse quod diabolus pmittebat cognouit. Et licet diuinitatis equalitatem zcupierit: non tamen adeo exarsit: nec tanta est affect⁹ ambitione sicut mulier que illud fieri posse putauit: et ideo magis illud ambiendo supbiuit. Virum ait aliqua forte ambitionis subreptio mouit: sed non ita vt illud verum vel possibile fore putaret. Alijs ait videtur ideo dictum esse quod Adam illud voluerit: quia mulier de eo sumpta illud voluit: sicut inquiunt. Peccatum dicitur per vnum hoiem intrasse in mundum: idest in humanam naturam: cum tamen mulier ante virum peccauerit: quia per mulierem intrauerit de viro factam. Vel potius ideo per hominem dicitur intrasse: quia etiam peccante muliere si vir non peccasset: humanum genus minime peccatis corruptum periret. Minus ergo peccauit vir quam mulier.

Aliorum sententia quod ppterea de viro scriptum id dictum putant.

¶ Obiectio contra id quod dictum est virum min⁹ peccasse.

His autem opponi solet hoc modo. Tribus modis: vt Isidorus ait: peccatum genitur. s. ignorantia infirmitate: industria. Et grau⁹ est infirmitate peccare quam ignorantia grauiusque industria quam infirmitate. Eua autem videtur ex ignorantia peccasse: quia seducta fuit. Adam vero ex industria: quia non fuit seductus vt apostolus ait. Ad quod dicimus quia licet Eua in hoc per ignorantiam deliquerit quod putauit verum esse quod diabolus suadebat: non tamen in hoc quin nouerit illud dei esse mandatum: et peccatum esse contra agere. Et ideo excusari a peccato per ignorantiam non potuit.

¶ Quod ignorantia alia excusat: alia non.

Est enim ignorantia que excusat peccantem: et est ignorantia tamis que non excusat. Est autem ignorantia vincibilis: et ignorantia inuincibilis. Excusatio omnis tollitur: vbi mandatum non ignoratur.

¶ De triplici ignorantia que excusat et que non.

Est autem ignorantia triplex: et eorum scilicet qui scire nolunt cum possint que non excusat: quia et ipsa peccatum est. Et eorum qui volunt: sed non possunt: que excusat: et est pena peccati non peccatum. Et eorum qui quasi simpliciter nesciunt non renuentes vel pponentes scire: que neminem plene excusat: sed sic fortasse vt minus puniatur. Vnde Augustinus ad Valentinum. Eis aufertur excusatio qui mandata dei nouerunt quam solent habere hoies de ignorantia. Et licet grauius sit peccare scienter quam nescienter: non ideo tamen fugiendum est ad ignorantie tenebras: vt in eis quisque excusationem requirat. Aliud est enim nescisse: aliud scire noluisse: quia in eis qui intelligere noluerunt: ipsa ignorantia peccatum est: in eis vero qui non potuerunt pena peccati. Ignorantia vero que non est eorum qui scire nolunt: sed qui tanquam simpliciter nesciunt: nullum sic excusat vt eterno igne non ardeat: sed fortasse vt minus ardeat. Non igitur mulier excusationem habuit de ignorantia cum et mandatum nouerit: et peccatum esse secus agere non ignorauerit.

Vbi non sit excusatio.

¶ Vnde processerit consensus illius peccati cum natura hominis esset incorrupta.

Solet etiam queri cum sine vitio esset natura hominis vnde consensus mali pcesserit. Ad quod respondetur potest quia ex libero arbitrio proprie voluntatis fuit. In ipso enim et in alio causa extitit vt fieret deterior. In alio quia in diabolo qui suasit: in ipso quia voluntate liberi arbitrij consensit: et cum liberum arbitrium sit bonum: ex re vtique bona malus ille consensus prouenit: et ita ex bono malum manauit. De hoc autem in sequenti plenius tractabimus cum origo mali et in qua recoalescat inuestigabitur.

¶ An voluntas precesserit illud peccatum.

Si vero queritur vtrum voluntas illud peccatum precesserit. Dicimus quia peccatum illud et in volutate et in actu consistit: et voluntas actum precessit: sed ipsam voluntatem alia hominis voluntas mala non precessit: atque ex diaboli persuasione et hominis arbitrio illa voluntas mala prodijt: qua iustitiam deseruit et iniquitatem incohauit: et ipsa voluntas iniqtas fuit. Dist. XXII.

Dic. xxij.

Hic videtur diligenter esse inuestigandum. Super⁹ determinauit magister de temptatione primorum parentum: ex parte temptatio. ¶ In ista parte determinat de eorundem temptatione: ex parte temptati: et diuidi

tur in partes duas. ¶ Primo determinat magister de origine illius trāsgressiōis. ¶ Secūdo inquirit cāz illi⁹ originis.ibi.[Solet etiā queri cuz fine vitio.] Prima in duas. ¶ Primo determinat cōiter de origine peccati in viro ꝛ muliere. ¶ Secūdo cōparat peccatuz vnius ad peccatuz alterius:in grauitate.ibi.[Ex quo manifeste.] Prima in duas. ¶ Primo ostēdit ꝙ in viro ꝛ muliere elatio fuit prima transgressionis origo. ¶ Secūdo inq̄rit quanta fuit illa elatio.ibi.[Et talis quidem.] Prima in duas. ¶ Primo ꝓcedit veritatē narrādo. ¶ Secundo ad cōtrariuz opponēdo.ibi.[Q3 si ita fuit.] Pars illa que incipit.[Et talis.] In qua inquirit quanta fuit illa elatio. Diuiditur in duas. ¶ Primo inquirit quāta fuit in muliere. ¶ Secūdo quāta fuit in viro.ibi.[Solet q̄ri vtruz illa elatio.] Illa ps que incipit ibi.[Ex quo manifeste.] In qua cōparat peccatuz vnius ad peccatum alterius in grauitate diuiditur in duas. ¶ Primo ostēdit ꝙ mulier grauius peccauit. ¶ Secūdo in cōtrariuz opponit ꝛ soluit .ibi.[Sed huic videtur cōtrariuz.] Et ista diuiditur in tres. ¶ In prima opponit ex parte appetitus. ¶ In secunda ex parte appetibilis. ibi.[Verūtñ.] ¶ In tertia ex parte intellectus.ibi.[Dis autē solet opponi.] Et ista in tres. ¶ Primo ponit oppōnez. ¶ Secundo responsionē.ibi.[Ad qḋ dicimus.] ¶ Tertio vtilē de ignorātia distictionē.ibi.[Est āt ignorātia triplex.]

Circa hanc disti.querūtur duo pn̄cipaliter. ¶ Primo q̄ritur de peccato primorū parentū quantū ad inordinationez affectus. ¶ Secūdo per comparatione ad ignorantiā intellectus. ¶ Circa primuz q̄runtur quatuor. ¶ Primo vtruz primū peccatum mulieris fuerit superbia. ¶ Secūdo vtrū illud idē qḋ mulier appetijt vir appetierit. ¶ Tertio vtruz mulier grauius q̄ vir peccauerit. ¶ Quarto vtruz si vir non⁹ peccasset traxisset per peccatuz mulieris in genus humanū penalitas corruptionis.

Qō.i. Qō. I.

Ar.p° Primo ostendo ꝙ primuz peccatū mulieris:non fuit superbia: q2 per primū peccatū primi parētes nudati fuerunt iustitia origīali:sed per iobediētiā nudati fuerunt illa iustitia:q2 dicit ād adā dñs Gen̄.3.quis indicauit tibi:qḋ nudus esses nisi qḋ ex ligno de quo tibi precepe ram:qḋ nō comederes comedisti:ergo videtur ꝙ primuz peccatū ade fuit inobediētia nō superbia:ergo a simili ꝛ primū peccatū eue.

Secūdo. ¶ Item Gen̄.3.vidit mulier ꝙ bonuz esset lignū ad vescendū ꝛ pulchruz oculis aspectuq3 delectabile:ꝛ tulit de fructu illius ꝛ comedit: ğ videtur ꝙ primū peccatū eue fuerit gula:nō ergo superbia.

Tertio. ¶ Itez sicut legitur Matth.4. Diabolus primo tēptauit xp̄m de gula dicēs ei:si filius dei es:dic vt lapides isti panes fiant:sed eo ordine videtur tēptasse ꝓmos parentes:quo xp̄m tēptauit:ergo videtur ꝙ primū peccatuz eoꝝ fuerit gula nō superbia.

Quarto. ¶ Itez.1.ad Thi.vltio. Radix omniuz malorū est cupiditas:sed primū peccatū primorū parentū:fuit radix omniū malorū:ergo fuit cupiditas non superbia.

In opp̄m Contra Eccl.10.initiuz omnis peccati est superbia Sed ſm ꝙ dicitur Eccl.25.A muliere initiuz factuz est peccati:ergo primū eius peccatū fuit superbia.

Secūdo. ¶ Itez Aug.xi.super Gen̄.lōge vltra mediū.Quomodo crederet mulier a bona atq3 vtili re diuinit⁹ se fuisse ꝓhibitos:nisi iaz inesset mentis amor ille ꝓprie potestatis:ꝛ quedā de se superba presumptio:ergo videtur ꝙ primū ei⁹ peccatū fuit superbia.

Ad q̄ōnē ſ3 mētez ppriaz. Respódeo ꝙ primū peccatū mulieris fuit superbia quā imediate sciēdi curiositas ē [illegible]quibusdā comprehendit sub generali aua[illegible]r h inordinatū appetituz eius ligni vetiti secuta est gula:ꝛ in comestione spālis inobedientia: ꝓbabile enim videtur ꝙ ſm ordinē temptationis de peccato in peccatuz fuit lapsa. In tēptatione enim primo exp̄ssa est ꝓmissio excellētie:cum dicitur eritis sicut dij. Inordinatus autez appetitus excellētie fuit superbia. Secundo ꝓmissio sciētie cuz dicit sciētes bonū ꝛ malū. Inordinatus autē appetitus scientie est curiositas noxia. ¶ Tertio exprimit scriptura aspectū ligni vetiti:cū dicit vidit ergo mulier qḋ esset bonuz lignū ad vescenduz. In quo datur etiā itelligi imoderatus appetitus cibi:q est gula. ¶ 4° exp̄mit ipsaz comestionē:cuz dic ꝛ tulit de fructu ei⁹ ꝛ comedit in quo ꝯsumata ē mulieris inobediētia. Ordo tēptationis Eue.

Ad primum in oppositum dōm ꝙ q̄uis per superbiaz primi parētes nudati fuerūt originali iustitia:tamē forte h ꝓmo cognouerunt: quādo p esum ligni vetiti maculati fuerūt iobediētia:q2 vt dicit Aug 14.de ci.c.27.vt pena reciproca inobediētia plecteretur extitit in motu corporis quedā impudēs nouitas:que vt dicit Aug.in eodē cap.paruz ante ṽbuz predictū:ante illā inobedientiā in eis non extiterat:ꝛ iō per motum illū cognoscere potuerūt se originali iustitia nudatos:ꝛ se esse nudos corpore erubuerunt. Ad p̄m

¶ Scḋz argumētū nō plus cōcludit nisi ꝙ mulier peccauit peccato gule:ꝛ hoc est verum:q̄uis a gula nō inceperit sua trāsgressio. Ad 2m

¶ Ad tertiuz dōm ꝙ q̄uis diabolus primo ꝓposuerit xp̄o gule māz:tñ ad h intēdebat ip̄z iducere per ostentationez iactantie:que est quedā superbia. Ita diabolus primo allocutus est mulierem de materia gule dicēs. Cur precepit vobis deus ne comederetis de oī ligno paradisi:ꝛ tamē cogitauit se nō posse ad h iducere mulierē nisi p ꝓmissionē excellētie quā postea subiūxit. Ad 3m

¶ Ad 4m cū dī ꝙ radix oīuz maloꝝ ē cupiditas ꝛc̄.pōt dici ꝙ ibi cupiditas accipit̃ p iordiato amore cuiuscūq3 rei:ꝛ sic sub cupiditate ꝯp̄hēdit̃ sup̄bia Ul̃ si accipiat̃ cupiditas respectu diuitiarū tēporaliū que est auaritia proprie dicta h referēduz est ad illos q volūt diuites fieri:de q̄bus ap̄ls paꝝ ante locutus est:ꝛ per hoc qḋ dicitur oīum maloruz:nō fit distributio pro singulis generum sed pro generibus singuloꝝ:vnde Glof.ibidē.nō est genus mali:qḋ nō ex cupiditate quādoq3 ꝓueniat:q2 est radix omniuz malorum. Nota ꝙ h dicitur his qui volunt esse diuites:ꝛ non sunt. Ad 4m

Qō. II. Qō.ij°

Ar.p° Secundo queritur vtruz illud idē qḋ mulier appetijt:vir appetierit. Et vi ꝙ sic. Glo.sup illud ad Phil.2.sup illud ṽbū. Nō rapinaz arbitrat⁹ est ꝛc̄.certissime sciuit se esse equalē deo patri nō faciens rapinā: idest nō vsurpando qḋ suū nō esset:vt diabolus fecit primus homo:ergo videtur ꝙ primus homo appetijt esse:sicut deus quēadmoduz ꝛ ipsa mulier.

Secūdo. ¶ Itē Glo.super illḋ ps.Q3 nō rapui:tunc exoluebā: rapuit adaz ꝛ eua presumens vt diabolus de diuinitate rapere voluerūt diuinitatem:ꝛ perdiderunt felicitatem:ergo videtur ꝙ vtriq3 eorū sibi appetijt dei similitudinē.

Tertio. ¶ Itē vir cuz esset dignior q̄ mulier maiorē occasionē habuit apperēdi excellentiā q̄ mulier:Si ergo mulier appetijt esse deus:multo forti⁹ videtur ꝙ vir appetierit illud idez.

In opp̄m Contra magister in lra mulier voluit vsurpare diuinitatis equalitatē. Adam vero nō illud credidit. Sed nō videtur ꝓbabile qḋ appetierit qḋ futuruz nō credebat:ergo videtur ꝙ nō appetijt illud idem qḋ mulier appetijt.

Secūdo. ¶ Itē ad Thi.2. Adam nō est seductus mulier autem seducta in preuaricatione fuit. Sed si adam appetiuisset esse:vt de⁹ quēadmoduz ꝛ mulier ita fuisset seduct⁹:sicut mulier: ğ vi ꝙ illud nō appetiuit.

Ad q̄ōnē ſ3 mētez ppriā. Respódeo ꝙ appetitui mulieris appetitus viri in aliquo fuit conformis ꝛ in aliquo difformis. Cōformes enim fuerūt mulier ꝛ vir in nimius

diligendo

diligendo propriam excellentiam iam habitam. Intantum enim eam dilexerunt intense: quod eā diuine excellentie preposuerunt: et hec fuit prima ipsorum superbia. Non enim est tantum superbia in appetendo excellentiam indebitam nondum habitam. Sed etiam in diligēdo nimis intense iam habitam: ex qua superbia mulier et vir iam obtenebrati in aliam prosilīere superbiam: scilz in appetendo excellentiam indebitam non habitam. Et in illo appetitu mulier et vir fuerunt difformes: fm aliquos dicentes ꝙ mulier appetiuit non dei equalitatem quia non est probabile quod maiorē excellentiam appetiuerunt: q̄ diabolus promiserat. Sed vt potest haberi ex littera Genes.3. Diabolus non dixerat eos habituros dei equalitatem: si de prohibito ligno comederent. Sed dei similitudinem. Hoc enim aduerbium sicut non est nota equalitatis: sed similitudinis. Aliter eniz non preciperetur homini diligere proximum sicut se ipsum. Uel sicut dicit Rabymoyses libro.3.capitulo quarto. Quilibet intelligens hebraicam linguam scit ꝙ hoc nomen heloym equiuocum est deo et angelis et iudicibus habentibus ducatum in villis. Unde fm eundem cum dixit diabolus eritis sicut heloym. Sensus est eritis sicut homines et excelsi. Appetiuit ergo vterqz aliquā dei similitudinem in excellentia eis simpliciter indebita vel saltez pro illo statu pro quo eam habere cupiebant. Unde forte mulier appetiuit pro illo statu animali non posse mori: et vniuersalem et plenariam potestatem in disponēdo et gubernando omnem corporalem creaturam propria virtute et forte vniuersalem notitiam boni et mali: quorum primum post suam translationem sine morte media habuissent: si stetissent. Sed alia duo nunquaz habuissent: neutrum tamen istorum trium credo virum appetiuisse: nō enim videtur probabile ꝙ vir tāta scientia preditus estimauerit: hoc possibile: nec ꝙ appetiuerit qđ possibile non estimabat. Cui videtur consentire Augusti. super Gen. xi. libro prope finez dicens dolo illo serpentino quo mulier seducta est nullo modo virum arbitror potuisse seduci: illo modo quo illa potuit. Sed fm eundem parū post virum propter aliquam mentis elationem: que deum internorum scrutatorem latere non poterat sollicitauit aliqua experiendi cupiditas cum mulierem videret acceptā illa esca non esse mortuam. Et per hoc cum amicitia mulieris quam noluit contristare in crimen inobedientie lapsus est comedendo de ligno vetito persuasus a muliere.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicendum ꝙ in illa Glo. per primum hominem potest intelligi ipsa mulier: quia de viro fuit sumpta: aut quia redarguitur vir propter peccatum mulieris: quia ipsam non compescuit cum caput eius esset. ¶ Uel potest dici ꝙ quāuis diabolus et primus homo conati fuerunt vsurpare quod suum non erat: non eandem tamen excellentiam indebitam appetiuerunt: quia Lucifer appetijt excellentiam ad quam factus erat statim obtinere propria virtute sine merito: quapropter Grego.24. moral. longe post medium dicit: ipsum appetiuisse: vt peccent ceteris: et nulli subesset: virum autem non credo in tantam insaniam prosilijsse: vt appeteret deo nō subesse: Ipsum tamen arbitror appetiuisse aliquam precellentiam indebitam propter quod dictus est vsurpasse qđ suum non erat.
Ad 2ᵐ ¶ Ad secundum dicendum ꝙ adam et eua dicti sunt rapere voluisse diuinitatem propter hoc ꝙ excellentiam propriam intensius dilexerunt q̄ diui-
Ad 3ᵐ nam: non quia appetiuerunt dei equalitatem. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ quamuis mulier appetiuerit aliquaz participationem diuine excellentie sibi non conuenientem: quapropter dicta est appetiuisse esse vt deus: tamen vir quamuis ea excellentior esset rem tam illicitam non appetiuit: quia per maiorem intelligentiam: qua hoc nō estimauit esse possibile ad hoc appetendo refrenatus est.

¶ Questio. III. Qō. nᵃ

Tertio queritur vtrum mulier grauius q̄ vir peccauerit. Et videtur ꝙ nō. Augustinus. xi. super Genesim. longe ante finem dicit ꝙ vir et mulier excusauerunt se impari sexu: sed fastu: ergo videtur etiam ꝙ equaliter peccauerint. Ar. pᵒ
¶ Item eodem genere peccati plus peccat prelatus q̄ subditus: sed vir est prelatus mulieris: ergo in comedendo de ligno vetito grauius peccauit vir q̄ mulier. Secūdo.
¶ Item Gregorius in quadam Homelia super illud verbuz Matthei vigesimoquinto. Homo quidam peregre proficiscens etc. Dicit ꝙ considerare admonemur: ne nos qui plus ceteris in hoc mundo aliquid accepisse cernimur ab actore mūdi grauius inde iudicemur. Sed adam maiora dona nature et gratie acceperat q̄ mulier: ergo videtur ꝙ in comedendo de ligno vetito grauius peccauit. Tertio.

Contra. a iusto iudice deo grauius punita fuit mulier q̄ vir: vt patet Genes tertio. Ergo videtur ꝙ grauius peccauerat. In opᵐ
¶ Item mulier se precipitauit in peccatum: et etiam virum suum: vir autem non precipitauit nisi se ipsum: ergo grauius peccauit mulier vt videtur. Secūdo.

Respondeo ꝙ omnibus pensatis credo ꝙ mulier grauius peccauit: quia maiori temptatione pulsata: et mota motiuo magis illicito: et ex intensiori appetitu comedit de ligno vetito: nō fuit pulsata nisi a diabolo. Adam vero a diabolo et a muliere: que ab ipso diabolo instigabatur et adiuuabatur ad viri subuersionem. Fortis autem est temptatio viro: que simul est a diabolo et a muliere affectuose dilecta. Mulier etiam mota fuit ad comedendum de ligno vetito: eo ꝙ per hoc intendebat consequi aliquam participationem diuine excellentie: hoc etiam aliquas conditiones: vel partes sublimitatis: que sibi non poterant conuenire. Uir autem ex quadam curiositate et amicabili affectione ad mulierem propter quam causa noluit contristare motus est ad comedendum de ligno vetito. Quia etiam per esum illius ligni estimauit mulier posse consequi excellentiam maiorem q̄ ipse adam estimauerit ex intensiori affectu comedere de ligno illo presumpsit. Pro hoc etiam parte facit quia mulier in virum suum peccauit sibi de ligno vetito comedere suadendo. Ad qōnē fz mētez ppriaz.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicendum ꝙ in illa auctoritate paritas accipi debz pro similitudine non pro equalitate.
Ad alia. ¶ Alia duo argumenta non plus concludunt nisi ꝙ adam grauius peccauit habente respectu ad conditiones peccantis. Sed ex hoc non sequitur qđ grauius peccauerit simpliciter: quia alie grauitates preponderant: que fuerunt in peccato mulieris: vt ex dictis in corpore questionis patere potest.

Questio. IIII. Qō. IIII

Quarto queritur vtrum si vir non peccasset et intrasset per peccatum mulieris: ita genus humanum penalitas corruptionis. Et videtur ꝙ sic. Quia alter magis fuisset corruptiuum peccatum viri q̄ mulieris: sed quanto peccatum plus de bono corrumpit: tanto grauius est: ergo grauius peccasset adam q̄ mulier: cuius contrarium in precedenti questione est ostensum. Ar. pᵒ
¶ Item philosophus. 15. de animalibus. dicit ꝙ in generatione animalium ex mare est prin- Secūdo

cipium motus: ex femina autem est materia. Sed ex corrupta materia non potest fieri edificium nisi corruptū: ergo si adam non peccasset eua peccante adhuc intrasset in genus humanum penalitas corruptionis. ¶ Item partus sequitur ventrem quantum ad conditionem libertatis & seruitutis: ergo si sola eua peccasset filij essent de necessitate subiecti corruptioni. ¶ Item Damascen° lib. 3. capitulo scdo dicit: φ spiritus sanctus peruenit in virgine: de qua christus erat sine peccato originali nasciturus purgās eam. Sed illa purgatio non fuisset necessaria nisi peccatum originale contraheretur ex matre: ergo si sola eua peccasset nihilominus proles contraxisset peccatum originale: & ex consequenti subiecta fuisset penalitati corruptionis.

Tertio.

Quarto.

In opp^m

Contra filij procreati ex leprosa & sano nō fiunt de necessitate leprosi: ergo a simili: si sola eua peccasset filij pcreati ex eua & adā nō fuissent de necessitate penalitati corruptioni subiecti. ¶ Itē ad Rom. 5. per inobediētiā vnius hominis peccatores ɔstituti sunt multi: ergo videtur φ per peccatū viri filij nascūtur peccato originali infecti: ergo si nō peccasset pper peccatuz mulieris nō fuisset proles peccato originali infecta: & ex cōsequenti nec corruptioni subiecta.

Secūdo.

Ad qōnē ſz mētez ppriaz.

Ad hanc questionem dixerunt quidam φ si sola eua peccasset filij nati ex ea peccatum originale contraxissent: & ideo dicūt φ deus ipsi ade de alia muliere prouidisset. ¶ Alij dicunt φ filij nati ex ea: & adam originale peccatum non contraxissent: nascerentur tamen subiecti de necessitate penalitati moriendi: & alijs passibilitatibus que ex conditiōe nature proueniunt: & essent in eis naturales defectus nō sub ratiōe pene. ¶ Sed contra hanc opinionē est expresse magister in littera dicens φ peccante muliere si vir non peccasset humanum genus minime peccatis corruptum periret. Et Ansel. lib. de conceptu virginali inter principium & medium lib. dicit φ si non adam: sed sola eua peccasset non necesse esset totum genus humanum perire: sed solam Euam. ¶ Preterea non contrahendo originale peccatum includit nasci cum iustitia originali: sed per iustitiam originalem erat in habentibus eā posse non mori: ergo videtur φ predicta opinio cōtradictionem includit. ¶ Videtur ergo dicendum φ nascerētur cū iustitia originali nec eēnt subiecti de necessitate penalitati moriēdi: nec alijs penalitatib° quibus in statu miserie natura humana subiecta est: qz q̄uis mulier ministrasset corruptā materiā. Per virtutē tamē seminis virilis fuisset purgata materia ministrata a muliere a corruptione: & fuisset de duobus seminib° formata caro nō corrupta: sicut videm° φ de cibo nō multū sano generat nutritiua multū potens: & bene ordinata humores puros & sanos. Hec autē virtus in semine viri nō fuisset per naturalē potentiam generatiuā tantū: sed ad h̄ nō cōcurrisset supernaturale adiutoriū originalis iustitie.

Ꝯ hāc op.

A.I. nō ɔ̄here nascendo.

Ad qōnē ſz mentē ppriaz.

Ad p^m

Ad primum in oppositū cū dicitur: φ quātō peccatum plus de bono corrūpit tanto grauius est &c. Dico φ verum est: quādo plus de bono corrūpit in peccāte: peccatū autē mulieris maiorem corruptionē fecit in anima mulieris q̄z peccatū viri in anima sua. Plus enim fuit mulier habilitata ad malum per suū peccatū q̄z vir per suum. ¶ Ad scdm cū dicitur φ ex corrupta materia nō potest fieri edificium nisi corruptum &c. Dico φ verum est ab artifice per que non posset amoueri corruptio materie: per semen autem viri quod se habet sicut artifex ad materiam ministratam a muliere fuisset amota corruptio ab illa materia vt dictum est. ¶ Ad tertium dicendum: φ & si partus sequitur ventrem quantum ad conditionem libertatis & seruitutis legalis: non tamen quantum ad corruptionem naturalem: sed multo magis sequitur virum cuius semen se habet ad materiam ministratam a muliere: sicut principiū actiuum ad passiuum. ¶ Ad quartum dicendum φ illa purgatio de qua loquitur Damascen° non requirebatur in virgine ad auferendum transfusionem originalis peccati ad ipsum christum. Sed quia vt dicit Ansel. de conceptu virginali capitulo. 18. decebat vt illius hominis conceptio de matre purissima fieret: nempe decens erat: vt ea puritate qua maior sub deo nequit intelligi: virgo illa niteret de qua spiritus sanct° volebat & operaturus erat vt conciperetur & nasceretur ille de quo ipse procedebat.

Ad 2^m

Ad 3^m

Ad 4^m

Consequēter queritur de secundo pricipali. Et circa hoc queruntur quatuor. ¶ Primo vtrū peccatū primorum parentum processerit ex ignorantia. ¶ Secūdo vtrum peccatum sit ignorantia. ¶ Tertio vtrum excuset peccatum. ¶ Quarto vtrum magis excuset peccatum q̄z infirmitas.

¶ Questio. I.

Q.ō. I.

Ar. p°

Primo ostendo φ peccatū primorū parentum processit ex ignorantia: Isidorus secūdo libro de summo bono. 17. capitulo. peccatur aut ex ignorantia aut ex infirmitate aut ex industria. Sz peccatum primorum parentum non fuit ex infirmitate: quia in eis peccatum infirmitas nulla precesserat: nec ex industria: quia peccatū h̄ est peccatum ex certa malitia: quod est peccatum in spiritum sanctum: ergo videtur φ peccauit ex ignorantia. ¶ Item Augu. 14. de ciuitate capitulo. xi. dicit de adam φ inexpertus diuine seueritatis in eo falli potuit vt veniale crederet esse commissum: ergo adam peccasse videtur ex ignorantia: & multo fortius mulier que tantam claritatem intelligentie nō habebat. ¶ Item philosophus tertio Ethicorū capitulo tertio. Ignorat omnis malus: que oportet operari & a quibus fugiendum: ergo cum omne peccatū mortale faciat hominem malum videtur φ omne peccatum mortale procedat ex ignorantia. ¶ Item Augu. 14. de ciuitate capitulo. 17. videtur velle: φ in peccato primorum parentū fuerit infidelitas & inobediētia. Sed infidelitas est ignorantia: ergo primi parentes: vt videtur: ex ignorātia peccauerunt.

Secūdo.

Tertio.

Quarto.

In opp^m

Contra. Augu. 3. de libero arbitrio longe post medium. Approbare falsa pro veris nō est natura instituti hominis: sed pena damnati: ante ergo peccatum in primis parentibus nulla fuit ignorantia: & sic peccatum eorum ex ignorantia non processit. ¶ Item omnis ignorantia pena est: sed ſm Augustī. in lib. retractationū capitulo. 8. omnis pena si iusta est peccati pena est: ergo videtur φ ante peccatum in primis parentibus nulla fuit ignorantia.

Secūdo.

Ad qōnē ſm mētē ppriā.

Ignorantia duplex

Respondeo φ ignorātia extēso nomine quātum sufficit ad propositum dupliciter potest accipi. Uno modo pro simplici nescientia que est respectu illorum que nō tenetur homo scire: & talis ignorantia pena nō est. Sed naturalis defectus consequens creaturam: & h̄ fuit in primis parentibus ante omne peccatū: & ignorantia sic accepta forte cooperata est ad primum peccatum eorū: quia non est probabile φ si tantas penas: & tot alia mala ex peccato suo consequi sciuissent φ peccato consensissent quamuis si hoc sciuissent: tamē per libertatē arbitrij cōsentire potuissent.

¶ Secundo

¶ Secundo modo potest accipi ignorantia magis proprie. scz pro carentia cognitionis eorum que quis tenetur scire pro illo tempore quo debet scire illa: et hec ignorantia nullo modo fuit in primis parentibus ante primum eorum peccatum. Sed ex primo peccato quod fuit in nimis diligendo excellentiam: iam habitam in materia: ut eam plus diligerent quam divinam. In hanc ignorantiam lapsi sunt: et hoc antecessit comestionis actum: et post comestionem fuit in eis augmentata. Et hec ignorantia est pena ex peccato inflicta.

Ad pm

Ad primum in oppositum dicendum quod Isidorus in illa auctoritate aut loquitur pro statu miserie tantum: aut sub ignorantia nescientiam comprehendit. ¶ Ad secundum dicendum: quod illa falsa opinio non precessit in adam primum peccatum: sed comestionis actum. ¶ Ad tertium cum dicitur: quod ignorat omnis malus etc. Dico quod verum est aut de ignorantia ex qua procedit peccatum: aut de ignorantia quam incurrit homo ex peccato. ¶ Ad quartum dicendum quod infidelitas non accipitur ibi pro peccato opposito virtuti fidei. Sed prout opponitur fidelitati que est in volendo implere preceptum domini sui. Unde infidelitas ista fidelitati opposita: est inordinatio in affectu. ¶ Argumenta ad partem aliam bene probant quod falsa opinio et ignorantia proprie dicta non precesserunt in primis parentibus primum eorum peccatum: ex hoc tamen non sequitur quod non precesserint inobedientie crimen in comedendo lignum vetitum: unde expresse dicitur de muliere prima ad Thi. 2. quod fuit seducta in prevaricatione. ¶ Et quod ibi dicitur adam non fuisse seductus: verum est sicut mulier in credendo verum esse quod diabolus persuaserat: fuit tamen seductus estimando peccatum leve quod erat valde grave. Q. II.

Ad 2m Ad 3m Ad 4m A.I. decepcius.

Qo. II. Ar. pmo

Secundo queritur utrum ignorantia aliqua sit peccatum. Et videtur quod non. Omne peccatum deletur per penitentiam. Sed ignorantia non deletur per penitentiam: ergo nulla ignorantia est peccatum. ¶ Item Ans. in li. de concepru virginali c. 4. dicit quod non punitur nisi voluntas ergo videtur quod non sit peccatum nisi in voluntate. Sed omnis ignorantia est in intellectu: ergo nulla ignorantia est peccatum. ¶ Item pho. 2. eth. ca. 4. dicit quod ad virtutes scire parum aut nihil potest. Scientia ergo nec est virtus nec magna dispositio ad virtutem: ergo per contrarium ignorantia nec est peccatum nec magna dispositio ad peccatum. ¶ Item si ignorantia esset peccatum quamdiu homo in illa ignorantia esset continue peccaret quod videtur absurdum.

Secudo. Tertio. Quarto.

In opm

Contra. pho. 3. ethi. ca. 4. vult quod homines vituperantur propter ignorantiam: que est in electione. Sed homo non debet vituperari nisi pro peccato: ergo aliqua ignorantia est peccatum. ¶ Item 1. ad cor. 14. Si quis ignorat ignorabitur. Sed nullus ignoratur a deo nisi propter peccatum: ergo aliqua ignorantia est peccatum. ¶ Item Isa. 5. propterea captivus ductus est populus meus: quia non habuit scientiam. Sed non captivatur spirituali captivatione populus nisi per peccatum: ergo cum ignorantia sit carentia scientie ignorantia est peccatum. ¶ Item velle actum qui non est malus vel carentiam que non est mala non est peccatum: sed velle ignorare necessaria ad salutem peccatum est: ergo et talia ignorare est peccatum.

Secudo. Tertio. Quarto.

Ad qonem sz mentem ppriam.

Respondeo quod in aliquo potest esse duplex ignorantia: una rerum eorum que scire non tenetur: et hoc illi culpa non est: sive sit voluntaria sive involuntaria. Quedam rerum eorum que tenetur scire pro illo tempore quo tenetur ea scire. Et hec ignorantia est in homine: aut per voluntatis commissionem aut per omissionem. Nullus enim habens ignorantiam invincibilem de aliquo tenetur illud scire pro illo tempore: quo illam habet ignorantiam. Si est per voluntatis commissionem dicitur ignorantia affectata: quando scilicet homo vult ignorare ea que scire tenetur pro tempore quo scire tenetur. Si autem sit per voluntatis omissionem tunc dicitur ignorantia crassa: quia scilicet ex quadam negligentia omittit voluntas procurare notitiam eorum: que scire tenetur homo. Dico ergo quod nec ignorantia affectata culpa est formaliter: nisi ratione commissionis voluntatis: nec etiam ignorantia crassa nisi ratione negligentie vel omissionis ipsius voluntatis. Concedendum est tamen quod homo per quamlibet illarum ignorantiarum culpabilis est: et quod quamlibet illarum quantum ad illud quod de ea est in intellectu est vitium formaliter inquantum non convenit institutioni nature: et peccatum inquantum non concordat regule recte: et est etiam materialiter culpa. Sed quantum ad illud quod de ea est in voluntate est culpa formaliter: que autem sit differentia inter vitium peccatum et culpam superius dist. 21. dictum est.

Ad primum in oppositum cum dicitur: quod ignorantia non deletur per penitentiam etc. Dico quod immo quantum ad illud ratione cuius culpa est: hoc est quantum ad illud quod de ea est in voluntate: non tamen semper quantum ad illud quod de ea est in intellectu. ¶ Ad 2m cum dicitur: quod non punitur nisi voluntas: dico quod verum est: et huius ratio est: quia ratio culpabilitatis ignorantie et alterius actus culpabilis cuiuscumque vel omissionis actus penes voluntatem consistit. ¶ Ad 3m dicendum quod illud argumentum non plus concludit nisi quod ignorantia ratione eius quod est de ea in intellectu non est culpa formaliter: et hoc est verum. ¶ Ad 4m dicendum quod ignorare non est culpa: nisi pro tempore quo tenetur homo scire ea que ignorat: et ideo non oportet quod existens in ignorantia continue peccet. ¶ Tria prima argumenta ad partem aliam ostendunt ignorantiam esse peccatum formaliter: ratione commissionis vel negligentie voluntatis. et hoc verum est. ¶ Ad quartum dicendum quod non tantummodo velle actum qui est peccatum: vel carentiam actus: que est peccatum: culpa est: sed etiam velle actum vel carentiam actus ordinantes ad culpam. Ignorantia autem necessariorum ad salutem ita ordinat ad culpam quod cum tali ignorantia in eligendo recte dirigi non potest homo. Q. III.

Ad pm Ad 2m Ad 3m Ad 4m Ad argm ad ptem opposita.

Qo. III. Ar. pmo

Tertio queritur utrum ignorantia excuset peccatum. Et videtur quod non. Glo. super illud ad Ro. 2. Ignorans quoniam benignitas dei etc. gravissime peccas: quia ignoras te contemnere: ergo ignorantia peccatum non excusat: sed aggravat. ¶ Item phus 3. ethi. cap. 8. Ebrius meretur duplices increpationes: ergo ignorantia in ipso non excusat peccatum sed aggravat. ¶ Item sicut se habet ignorantia ad intellectum: ita defectibilitas ad voluntatem. Sed peccatum non excusatur ex defectibilitate voluntatis: quia cum omne peccatum procedat ex tali defectibilitate: esset peccatum haberet excusationem: ergo nec excusatur peccatum propter ignorantiam intellectus. ¶ Item malum additum malo non minuit: sed auget malitiam: ergo cum ignorantia sit malum non minuit peccati malitiam ut videtur.

Secudo. Tertio. Quarto.

In opm

Contra. scientia auget peccatum: unde Algazel li. 5. physi. cap. 4. dicit quod qui crescit in scientia et non crescit in bona vita elongabitur a domino: ergo per contrarium videtur quod ignorantia peccatum alleviat. ¶ Item Aug. 14. de trinita. cap. 15. qui non videt quemadmodum sit vivendum excusabilius peccat quam qui videt quod non est transgressor legis incognite: ergo ignorantia peccatum alleviat. ¶ Item Augu. 21. lib. contra Faustum. longe ante medium loquens de loth: qui ebrius concubuit cum filiabus suis: dicit quod culpandus est: non tamen quantum ille incestus: sed quantum illa meretur ebrietas: ergo videtur quod ignorantia que in ipso fuit per ebrietatem excusavit incestum.

Secudo. Tertio.

Ad qonem sz mentem ppriam.

Respondeo quod tribus modis ad presens possumus loqui de ignorantia. Est enim quedam ignorantia invincibilis simpliciter: et hoc totaliter excusat a peccato sive sit ignorantia iuris sive facti. Quia sicut dicit Aug. primo lib. retracta. cap. 12. peccatum usque adeo voluntarium malum est: ut nullo modo sit peccatum: si non sit voluntarium. Sed talis ignorantia tollit rationem voluntarii: ut accipi potest ex verbis phi 3. ethi. cap. 3. Est alia ignorantia que dicitur affectata: ut cum aliquis sua sponte vult aliquid ignorare: ut liberius peccet: et cum minori remorsu conscientie. Et hec ignorantia peccatum non tollit: nec excusat in aliquo omnibus pensatis. Quia si excuset inquantum est ignorantia:

Ignorantia multiplex.

tamē aggrauat:inquātuz est volūtaria. Ex magna enim
intensione volūtaria ad peccādum ꝑuenit ꝙ homo ve/
lit ignorare vt liberius peccet cū omnes homines natu/
In phe° raliter scire desiderant:vt habetur principio metaph. ꝙ
verbū intelligendū est per se:q: per accidēs ignorātia pt
appeti:vt iā dictū est. Est alia ignorātia partiz volūtaria
partim inuolūtaria:que dicitur ignorantia crassa vt cuz
aliquis per negligētiaz nō vult laborare:ad h vt sciat:ꝙ
scire tenet:q̄uis vellet scire sine labore:vel cū aliqs vult
aliqd facere ad qd ignorātia ꝯseqt:ꝛ talis ignorātia dimi
nuit de rōe volūtarij:ꝛ in h pctm̄ alleuiat. Sz nō totalr
tollit:vñ ēt peccātes ex tali ignorātia facilr° mīsicordiaz
ꝯsequūt:vñ apls.i.ad Thimo.2. Mīsicordiā dei cō,
secutus suz:q: ignorās feci in incredulitate.

Ad pⁿ. **Ad primum** in opp^m cū dī ꝙ grauissime pec/
cas q ignoras ꝛc. Dico ꝙ aut est
intelligēdū de ignorātia affectata:aut de ignorātia crassa
si de ignorātia crassa itelligit illud pctm̄ dī eē grauꝰ:nō
q: sit maiꝰ:sed pp periculū:q: q factuz suum ignorat esse
Ad 2^m. peccatū:minꝰ qrit remediū. ¶ Ad 2^m cū dī ꝙ ebrꝰ me/
retur duplices increpatiōes ꝛc. Pōt dici s3 aliquos ꝙ
A.l.se/ h est:pp duo pctā:que ꝯmittit.s.ebrietatē ꝛ pctm̄ ꝯñs ex
quens ea:pctm̄ tñ ex ebrietate sequēs diminuit p ebrietatē: rōe
ignorātie adiūcte ebrietati. Ita ꝙ qñqz minꝰ est hō culpa
bilis pp ebrietatē ꝛ factū sequēs ex ebrietate sil:q̄3 pp fa/
ctū sine ebrietate:sicut patuit in loth. ¶ Uel pōt dici ꝙ
illud v̄bū dctm̄ est s3 ordinationē cuiusdā legislatoris: q
Ad 3^m statuit ebrios ampliꝰ puniēdos:si pcusserint: nō q: ebrij
peccēt grauꝰ:s3 q: iniuriant frequētius. ¶ Ad 3^m dōm
ꝙ nō est sile de ignorātia in itellectu ꝛ defectibilitate in
volūtate:q: ignorantia crassa ex qua ꝓcedit pctm̄ dimi/
nuit de rōne volūtarij:nō aūt defectibilitas in volūtate
Ad 4^m reⁱⁱ actꝰ mali:imo magis cā:q: sine illa nō posset volun/
tas velle malū actū. ¶ Ad 4^m cū dī:ꝙ malū additū ma
lo nō minuit:sed auget maliciā ꝛc. Dico ꝙ nō opz eē ve
ruz:cū additur malum pene malo culpe: ignorātia autē
sub rōne qua ignorātia tm̄ pena est nō culpa. ¶ Uel pt
dici ꝙ illa ꝓpō intelligi dz extēsiue nō semp itēsiue: vide
mus.n.ꝙ aqua paꝝ calida addita aque multū calide nō
facit totū intēsius calidū:sed remissiꝰ:ita pōt ꝯtigere ꝙ
duo pctā sīt minꝰ hñt itēsaz maliciā q̄3 alteꝝ p se:cuz mi/
nus diminuit de malitia maioris:vt pz in illo:q occidit
hoiez ex ebrietate:minꝰ.n.itēse culpabilis est q̄3 si occide
Ad argᵒ in opp^m. ret nō ebrꝰ. ¶ Duo pⁱ argᵒ ad pte aliā ꝓcedūt de igno
De ince/ rātia crassa q̄ ptiz ē volūtaria ptiz inuolūtaria. ¶ Ad 3^m
stu loth. dñt qdā ꝙ ebrietas loth:nō tm̄ excusauit illū icestuz a tā
to:sed a toto eo ꝙ totalr abstulit sibi ad tps vsum lib.ar.
q: alr dñt ipsi hō q p culpā suā caderet in insaniā p totā
vitā in oībꝰ actibꝰ quos faceret q hñti vsuz li.arbi. essent
pctā:noua pctā cōmitteret:q̄uis minora:qd falsum vī.
Dicēte Ber.li.de lib.arb.nō multū post pn^m: ꝙ i sanis
nihil qd faciūt bonū vel malū iputat. ¶ Alij vī ꝙ illa
ebrietas excusauit illū icestuz nō a toto:s3 a tanto: q: q̄3/
uis ꝯmittēdo icestuz vsuz li.ar.nō haberet: fuit tñ icestꝰ
Qō.iiii aliquo mō volūtarius in virtute illius volūtatis ex qua
ꝓcessit ebrietas. Qō. IIII.

Ar.pⁿ **Quarto** querit vtꝝ infirmitas alleuiet
pctm̄. Et vī ꝙ nō.q: ea q̄ ope/
rant in nobis ad fructificandū morti:nō alle/
uiant pctm̄. Sz s3 aplm̄ Rom̄.7. Cū essemꝰ
in carne passiōes peccatoꝝ q̄ p legē erāt opabant in mē/
bris nr̄is:vt fructificarēt morti.g passiones nō alleuiant
pctm̄. Sz passiōes animi sunt īfirmitates s̄m Tulliū.8.
Secūdo. li.de tusculanis q̄ōnibus:g īfirmitas nō alleuiat pctm̄.
¶ Itē cā nō diminuit effectū:s3 s3 Isido.2.lib.de sūmo
Tertio. bono.ca.17. Infirmitas ē vna cā pctī:g nō diminuit pec/
catū. ¶ Itē p ꝯcupiscētiā inclinat volūtas ad itēsiꝰ vo,
lendū:g nō minuit volūtariū:ꝛ ex ꝯñti:neqz pctm̄. Sz
ꝯcupiscētia est īfirmitas:g īfirmitas nō minuit peccatū.
Quarta. ¶ Itē bona passio auget meritū:tāto.n.hō magis me/
ret quāto maiori mīsicordia pauperi ab eo subuenit: g a
sīli passio iclinās ad malū auget demeritū:cuz g peccare
ex īfirmitate sit ex passiōe peccare īfirmitas non minuit
sed auget peccatum.

In opp^m **Contra** Gal.5. caro ꝯcupiscit aduersus spūz.spūs
aūt aduersus carnē.h.n.sibi inuicē aduer/
sant:vt nō q̄cūqz vultis illa faciatis:ergo īfirmitas car/
Secūdo. nis diminuit de rōne volūtarij:g alleuiat pctm̄. ¶ Itez
Isid.2.li.de sūmo bono.c.17. grauꝰ ē peccare idustria q̄3
īfirmitate.h āt nō eēt veꝝ nisi īfirmitas alleuiaret pctm̄.

Ad qōnē s3 mētē ꝓpriā. **Respondeo** ꝙ īfirmitas alleuiat pctm̄ cum se
h3 ad ip̄z añter:q: passio in appe
titu sensitiuo ex̄ñs inq̄ztū p ipsaz īpedit aīa in actu rōis
q̄dā īfirmitas aīe est ꝛ eꝫᵒ. Sicut mēbꝝ dī eē corpalr in/
firmū cū nō faciliter vel mō debito possit in suā opōnez
exire. Sicut dicimꝰ oculū īfirmū q nō pōt clare videret
passio aūt añter se hñs ad pctm̄ tpm alleuiat:q: tāto ac/
tus minꝰ culpabilis q̄to minꝰ est ibi de motu ꝓprio vo/
luntatis:q: tāto minꝰ est ex̄ñs in ptāte nr̄a. Sed quanto
volūtas magis inclinat a passiōe tanto in illo actu minꝰ
est de motu ꝓprio volūtatis:q: tāto minꝰ mouet volun/
tas sub rōne:qua libera:g īfirmitas se hñs añter ad pec/
catū ip̄z alleuiat:nō sic āt īfirmitas ꝯñr se hñs ad pctm̄.

Ad pⁿ **Ad primum** in opp^m cū dī ꝙ ea q̄ ꝛ opant in
nobis ad fructificādū morti nō
alleuiāt pctm̄ ꝛc. Dico ꝙ falsuz est qñ pp eoꝝ impulsuz
minꝰ est in actu de motu ꝓprio volūtatis sub rōne q̄ mo
Ad 2^m uet libere. ¶ Ad 2^m cū dī ꝙ cā nō diminuit effectuz ꝛc.
Dico ꝙ veꝝ est de effectu p se:sed in pctō est cōuersio ꝛ
auersio:grauitas aūt pctī maxie attēdit ex pte auersiōis
que se h3 ad ꝯuersionē pter itētionē peccātis. Infirmi/
tas aūt p se cā est pctī ex pte ꝯuersionis.p accidēs aūt ex
pte auersionis:ꝛ iō q̄uis nō minuat ꝯuersionē: minuit
Ad 3^m tñ auersionē. ¶ Ad 3^m dōz ꝙ q̄uis p īfirmitatē volun/
Ad 4^m tas itēsius iclinet ad volēdū:nō tñ ille motꝰ ita est volū/
tati ꝓpriꝰ:sicut qñ mouet nō iclinata p passionē. ¶ Ad
q̄rtū cū dī ꝙ bona passio auget merituz ꝛc. Dico ꝙ non
est veꝝ de passiōe ante volūtatis motū:passio aūt sequēs
volūtatis motū:auget meritū vl potiꝰ signū est pfectiōis
motus volūtatis:ꝛ ex ꝯñti signū est magnitudinis meri
ti. Simili modo dōm est de passione inclināte ad maluz
per cōparationē ad determinatuz.

Circa litteram. voluit hic silitu
dinē dei cuz eq̄/
litate quadā. ¶ Cōtra nō pōt appeti:qd non
Dubᵐ pōt cogitari. Sed perfectio dei totalr a crea/
tura cogitari nō pōt:g mulier nō potuit appetē do eq̄ri.
Rñ°. ¶ Rñꝰ ꝙ sicut pōt cogitari ita appeti:cogitari pōt s̄m
qd ꝛ appeti s3 qd. Uel pt cogitari aliquid ꝙ nō pōt cō/
uenire nisi soli deo ꝛ in creatura appetēdo illud appetit
equari deo per accidēs. Cōmissuz vēiale putauit ꝙ per/
emptoriuz erat:h nō accipit veniale put distinguit cou
tra mortale:sed pro mortali de q̄ iter alia facilꝰ hr̄ venia
nimia ꝑsumptiōe elata: credidit ita esse futurū nec ex h
sequit ꝙ error pcesserit pmū eiꝰ peccatū:sed comestio/
nis actū:arbitratꝰ illud eē veniale nō mortale delictū.i.
nō credebat illud delictū sibi iducere necessitatē moriē/
di:ꝛ in h fuit deceptꝰ minꝰ peccauit: q de penitētia ꝛ de
dei mīsicordia cogitauit:minꝰ.n.peccat:q peccādo pe/
nitere ꝓponit:ꝛ dei misericordiā per penitētiā cōsequi
sperat q̄3 qui penitere nō ꝓponit:nec ēt mulier cōfitet
peccatū:vt.s.sicut debuisset:q: cōfessa fuit factuz:sed co/
nabatur excusare factū suū a culpabilitate:grauꝰ est in/
firmitate peccare:q̄3 ignorantia:q: ceteris paribus plus
excusat ignorantia q̄3 infirmitas:q: plus tollit de ratio/
ne volūtarij:tollit.n.cogitationē particularīū circa que
ꝯsistit

ↄsistit opꝰ bona vl' mala. Infirmitas ꝙo diminuit de motu ꝑprio volũtatis q sibi debet sub rõe ꝙ liberat nõ tñ totalr tollit: ꝑt tñ eẽ tãta ĩfirmitas ⁊ ĩgñãtia tã pua: ⁊ tã volũtaria q plus excusaret ĩfirmitas ꝙ̃ ignorãtia. In alio cã extitit: vt fieret deterior ibi accipit cã ꝓ occasione. In ipsa enim fuit cã: ⁊ in alio occasio.

¶ Quare deus permiserit hominẽ tẽptari sciẽs cuz esse casuruz. Dist. XXIII.

Di. xxiij.

Aug. sup Gen.

PReterea queri solet cur deus hominez temptari permiserit quem decipiendum fore presciebat? Sed non esset laudabile homini si ideo bene viuere posset: quia nemo male viuere suaderet: cuz in natura posse ⁊ in potestate haberet velle nõ cõsentire suadenti deo iuuante: ⁊ est gloriosius nõ consentire ꝙ̃ temptari non posse. Mouentur etiaz quidaz dicentes. Cur creauit deus quos futuros malos presciebat? Quia ꝓuidit quid boni de malis eoruz esset facturus? Sic enim eos fecit vt relinqueret eis vnde aliquid facerent: ⁊ si culpabiliter aliquid facerent: illũ de se laudabiliter operantez inuenirent. A se habent voluntatem malam: ab illo naturam bonam ⁊ iustam penam. Frustra ergo dicitur non deberet deus creare quos presciebat malos futuros: sciebat enim bonis profuturos ⁊ iuste pro mala voluntate puniendos. Addunt etiam: talem hominez deberet facere qui nollet omnino peccare. Concedimus quidem meliorez naturã esse que omnino peccare nollet. Concedant ⁊ ipsi non esse malam que talis facta est: vt posset nõ peccare si vellet: ⁊ iuste punitaz: que voluntate non necessitate peccauit. Cuz ergo hec bõa fit: illa melior: cur nõ vtrãqꝫ faceret vt vberius laudaret de vtraqꝫ. Illa. n. de sanctis angelis: hec de hominibus est. Itez inquiunt. Si deus vellet: ⁊ illi boni essent. Et hoc quidez concedimus: sed melius voluit: vt quod vellent essent. Et boni quidem non infructuose: mali vero non impune essent. Item inquiunt. Posset deus voluntatem eoruz vertere in bonum: quia omnipotens est: posset reuera cur non fecit? qꝛ noluit. Cur noluit? Ipse nouit. Nõ debemꝰ plus sapere ꝙ̃ oportet.

Cur deꝰ creauit quos ꝓ//sciebat malos futuros.

¶ Hic qualis ſm animam ⁊ agit de scientia hominis ante peccatum.

Et quidem secundum animaz rationalis fuit homo habens discretionez boni ⁊ mali. Scientiã quoqꝫ rerum creatarum ⁊ cognitionem veritatis: que prime perfectioni congruebat: mox conditus non incongrue accepisse putatur: ⁊ ad illã non studio vel disciplina aliqua per interualla temporis profecisse: sed ab exordio sue cõditionis diuinitus illaz percepisse.

¶ Qꝫ triplicẽ habuit hõ añ lapsuz cognitionẽ. s. rerum propter se factaꝝ ⁊ creatoris ⁊ sui.

Fuitqꝫ homo primus ante lapsum triplici cognitione preditus: rerum scilicet propter se factarum: ⁊ creatoris ⁊ sui. Reruz quippe cognitionem hominẽ accepisse perspicuuz est: cum non ipse creator vel angelus aliquis: sed homo omnibus animãtibus nomina imposuerit: vt ostẽderetur ꝙ singulorum notitiaz homo ipse habuerit. Que enim propter illum creata erant: ⁊ ab illo regenda ⁊ disponenda erant: horum omniũ deus illi ⁊ scientiã tribuit ⁊ prouidentiaz atqꝫ curaz reliqt. Nõ vt ait apostolus non est cura deo de bobus. Quorum aliorũqꝫ animaliuz deus homini curã reliquit ⁊ prouidentiaz: vt dominationi eius subijcerẽtur: ⁊ ratione illiꝰ gubernarentur: vt sciret illis necessaria prouidere a quibus emolumentuz debebat recipere. Hanc autem scientiaz homo peccando nõ perdidit: sicut nec illaz qua carnis necessaria prouidentur. Et iccirco in scriptura homo de huiusmodi non eruditur: sed de sciẽtia anime quam peccando amisit.

De cogne reruz creatarũ.

¶ De cognitione creatoris.

Cognitionem quoqꝫ creatoris primꝰ homo habuisse creditur. Cognouit enim a quo creatus fuerat: nõ eo modo cognoscendi quo ex auditu solo percipitur quomodo a credentibꝰ absens queritur: sed quadã interiori aspiratione qua dei presentiã cõtẽplabatur: nõ tamẽ ita excellẽter: sicut post hãc vitam sancti visuri sunt: neqꝫ ita in enigmate qualiter in hac vita videmus.

¶ De cognitione sui.

Porro sui cognitionẽ idez homo talem accepisse videtur vt ⁊ quid deberet superiori: ⁊ quid equali ⁊ inferiori nõ ignoraret. Conditionẽ quoqꝫ suaz ⁊ ordinez: scz qualis factus esset ⁊ qualiter incedere deberet: quid agere: quid cauere intellexit. Si horũ notitiã nõ habuisset: nõ esset reus preuaricationis: neqꝫ ipsuz cognouisset.

¶ Utrum homo prescius fuerit eorum que sibi futura erant.

Si autez queritur vtrũ homo sciẽtiaz habuerit eoꝝ que circa euz futura erant: idest si ruinã suã presciuerit: ⁊ similiter prescierit bona que habiturus fuisset si in obedientia perstitisset: Respõderi potest ꝙ ei magis faciẽda idicta sunt ꝙ̃ futura reuelata. Accepit eñi scientiaz ⁊ preceptuz eorum que facienda fuerant: sed nõ habuit prescientiaz eorum que futura erãt. Nõ fuit ergo homo presciꝰ sui casus sicut ⁊ de angelo diximꝰ. Quod Augu. super Gen. asserit ratione vtens quã supra posuimꝰ.

Rñꝰ ꝙre di nõ hñe futuroꝝ ꝑsciam.

Hec de scientia hominis quantū ad primū sta
Di. xxiij. tus ptinet: dixisse sufficiat. Di. XXIII.

PReterea queri solet ꝛc. Supi⁹ deter/minauit magr̄ de tēptatiōe pmoꝝ parētuȝ ex pte tēptātis ꝛ temptati. In hac pte determiat de eorūdez tēptatiōe ex pte dei pmittētis. Et diuidit in ptes duas. ¶ Prio excusat illā pmissionē p rōnē legitimā pmittēdi. ¶ 1° p datam hoi sciaȝ pcauēdi. ibi. [Et qdē ꝫ alaȝ.] Prīa in qnqȝ ꝫ qnqȝ qōes: q̄s mouet cuiꝫ sigillatī rn̄sionē subiūgendo. scda ibi. [Mouēt ēt.] 3° ibi. [addūt ēt.] 4° ibi. [Itē inquūt si de⁹ vellet.] 5° ibi. [Itē inquit possꝫ de⁹.] Illa po q̄ ibi icipit. [Et qdē.] Diuidit i q̄tuoꝛ. Prio ondit q̄n hō sciaȝ accepit. 2° q̄z rex sciaȝ accepit ibi. [Fuitqȝ hō.] 3° q̄lē sui ipsi⁹ cogñe habuit. ibi. [Porro.] 4° mouet q̄ōnez de pscia sui casus. ꝛ soluit ibi. [Si aūt q̄rit.]

CIrca hāc dis. q̄rūt duo pncipalr. ¶ Primo de tēptatiōis pmoꝝ parētū p/missiōe. 2° de ipsoꝝ cogñe. ¶ Circa pm̄ q̄rūt q̄tuoꝛ. ¶ Prio vtꝝ de⁹ potuissꝫ fecisse aliquā creaturā rōnalē vel itellectualē q̄ suis nālib⁹ relicta non posset peccare. ¶ 2° vtꝝ melius sit nō posse peccare q̄ȝ posse peccare. ¶ 3° vtꝝ debuit de⁹ hoīez tēptari pmittē. Qō. 1. ¶ 4° vtꝝ aliqs vir iust⁹ dēat tēptationē appetē. Qō. I.

Ar. p° PRimo ostēdo q̄ de⁹ potuit facere ali/quam creaturā rōnalē vl' itel/lectualē q̄ suis nālib⁹ relicta: nō possꝫ peccare ꝟtutē q̄ alicui creatur̄ ē supnāl': possꝫ do alicui aliȷ̄ creature sic ēē nālē: ꝫ p ꝟtutē supnālē vt p glīā creatura nō pt peccare: g̃ de⁹ talē potuit facē creaturā: que nālr nō possꝫ peccare.
Secūdo. ¶ Itē sicut in deo ē nālr bonitas ꝛ veritas: ita ipeccabilitas. Sꝫ creatura p nālia sua pticipat dei bonitatē ꝛ ꝟitatē: g̃ silr creatura rōnalis vl' itellectualis: p nālia sua pt pticipare dei ipeccabilitatē.
Tertio. ¶ Itē de⁹ fecit corporalē creaturā q̄ p nāȝ suā nō ē capax corpalis erroris: cui⁹ ē celū: g̃ a silī potuit facē spūalē creaturā: q̄ p nāȝ suā nō fuissꝫ capax spūalis erroris.

In op̄m Contra. duo opposita non pnt ꝯuenire alicui rei p nāȝ. Sꝫ posse peccare ꝯuenit nālr creature rōnali vl' itellectuali inq̄ȝtū ē de nihilo: g̃ nō possꝫ de⁹ facē creaturā rōnalē vl' itellectualē q̄ nālr non possꝫ peccare.
Secūdo. ¶ Itē vt pōt trahi ex ꝟbis phi. i. phy. qd vni ē sbale nulli ē accñtale: g̃ a silī qd vni ē supnāle nulli ē nāle:
T. c. 29. Sꝫ nō posse peccare cōuenit beatis supnālr: g̃ nulli creature rōnali vel intellectuali potuit ꝯuenire nālr.

Ad q̄ōnē fm̄ mētē ppriā. Respondeo q̄ de⁹ nō possꝫ facere aliq̄ȝ creaturā rōnalē vel intellectualē q̄ suis nālib⁹ relicta nō possꝫ peccare: q̄ nō possꝫ fieri aliq̄ creatura rōnalis vl' itellectualis nālr carēs libera volūtate: q̄ eo ipso: q̄ rōnalis vl' itellectualis ē: nāle ē sibi posse itelligere: ꝛ posse se mouē tēdēdo i rē cognitā vl' ab eo resiliendo nāle ē: g̃ creature rōnali vl' itellectuali vt i istos act⁹ possit libere: nō pōt aūt eē q̄n creatura inq̄ȝtū ē de nihilo sit defectibilis suis nālib⁹ relicta: g̃ sicut voluntas creature possꝫ deficē ab actu eēndi: nisi a deo ꝯuaret in eē ita in actu eēndi ꝯuata: ꝛ suis nālib⁹: q̄ȝtū ad actū volendi relicta pt manē in eē ꝛ defectū icurrere in actū volēdi: ꝛ inq̄ȝtū libera illā defectū pōt phibē. Sꝫ defect⁹ in actu volēdi libere: pctm̄ ē: g̃ nō possꝫ fieri creatura rōnalis vl' itellectualis q̄ suis nālib⁹ relicta: nō possꝫ peccare.

Ad p̄m Ad primum in opp̄m dōȝ q̄ q̄uis ꝟtutē aliq̄ȝ q̄ alicui creature ē supnālis: possꝫ de⁹ facē alicui aliȷ̄ nāle vtpote supnāle ē hoi posse volare ꝛ nāle ē aui: tn̄ sūt aliq̄ ꝟtutes alicui supnāles: que nulli aliȷ̄ creature pnt fieri nāles. Nō. n. pōe ē fieri q̄ glīa vl' grā sit alicui⁹ sbe: sbalis fōa: nec pfectas nālr ꝯsbalē formā vl' a ꝟtute nāe create pducta.
Ad 2m̄ ¶ Ad 2m̄ dōȝ q̄ nō ē sile de bonitate ꝛ ꝟitate ꝛ ipeccabilitate: q̄ pmis duob⁹ nō repugnat nā creare volūtatꝫ: repugnat āt nālī ipeccabilitati vt in corpe q̄ōnis ostīsuȝ ē.
Ad 3m̄ ¶ Ad 3m̄. dōȝ q̄ q̄uis aliq̄ creatura corpalis vt celū nō sit nālr capax corpalis erroris: ex h̄ tn̄ nō seq̄t itēr̄ū: q̄ ex maiori nobilitate nālī q̄ ē in creatura spūali q̄ȝ in creatura corpali: h̄ ē ex libera volūtate pueīt q̄ in ipsa possit eē error spūalis: cū tn̄ in alia nō possit eē error corpalis. ¶ Arg⁹ ad p/tē aliā grā ꝯclōnis pnt ꝯcedi: ꝫ tn̄ argm̄ deficit i pcessu q̄ defect⁹ ex pdictis pōt patere. Qō. II.

Qō. ii. SEcundo q̄rit vtꝝ meli⁹ sit non posse peccare q̄ȝ posse peccare.
Ar. p° Et vr̄ q̄ nō. meli⁹ ē illō qd ponit in laude viri iusti q̄ȝ suū opp̄m. Sed ad laudē viri iusti. Dicit Eccl. 31. Q. potuit trāsgredi ꝛ nō trāsgressus ē: g̃ meli⁹ ē posse peccare q̄ȝ nō posse.
Secūdo. ¶ Itē Aug. de ꝟa relig. q. itē pn̄m ꝛ me̅m: tales suos suos meliores de⁹ iudicauit: si ei suirēt liberalr: qd nullo mō fieri possꝫ si nō volūtate: sed necītate suirēt. Sꝫ q̄ nō possꝫ peccare suiret de necītate g̃ meli⁹ ē posse peccare: q̄ȝ n̄ posse peccare.
Tertio. ¶ Itē magr̄ in lr̄a glīosi⁹ ē nō ꝯsentire q̄ȝ tēptari nō posse: g̃ a silī glīosius ē nō peccare: ꝛ posse peccare q̄ȝ nō posse.

In op̄m Contra. Aug. in encħ. 63. c. meli⁹ ē aial rōale qd nō possit peccare q̄ȝ aial rōale qd possit n̄ peccare ꝛ peccare.
Secūdo. ¶ Itē melior ē stat⁹ pāe q̄ȝ stat⁹ vie. Sꝫ i statu pāe ē nō posse peccare: in statu vie ē posse peccare: ergo meli⁹ ē nō posse peccare q̄ȝ posse peccare.

Ad q̄ōnē ꝫ mētē ppriā. Respondeo q̄ n̄ posse peccare ꝯuēire pt creature duplici de cā: vl' ex determiatiōe pōe ad vnū ex necītate nāe: sicut in carētib⁹ li. ar. vl' ex determiatiōe pōe ad bonū p donuȝ grē. ¶ Prio mō meli⁹ p accñs ē posse peccare q̄ȝ nō posse peccare: inq̄ȝtū posse peccare nō ē sine li. ar. ¶ 2° mō nō posse peccare simplr̄ meli⁹ ē q̄ȝ posse peccare: q̄ meli⁹ ē li. ar. ꝯfirmatuȝ p donū grē: q̄ȝ nō ꝯfirmatuȝ. Si tn̄ aliqs hō nasceret in grā nūq̄ȝ peccatur⁹ meli⁹ eēt illi ꝫ aliquos: q̄ȝtū ad gliosiorē modū acqrēdi coronā posse peccare quousqȝ p visionē dine eēntie in bono ꝯfirmaret q̄ȝ an̄ illā visionē in hac vita ꝯfirmari: ita vt peccare nō possꝫ nisi in illa ꝯfirmatiōe in ipso grā gratū faciēs augeret. Videō. n. q̄ me/
A Lō. v. vocāt me/lius. li⁹ fuit āgelis q̄ steterūt creari in tali statu in quo possent peccare ꝛ nō peccare: q̄ȝ si fuissent a sua creatiōe ꝯfirmati. Vn̄ Greg. 5. li. mor. iter me̅m ꝛ finē. hoī āgeli eo apud deū maioris meriti fuerūt quo mutabilitatis sue motuȝ volūtatis statiōe sinxerūt: ꝫ si pdcā ꝯfirmatio nō pōeret ꝯfirmatū ex statū merēdi: nec dimiueret de rōe volūtarij difficile ē vidē: q̄uō nō ꝯfirmat⁹ rōe nō ꝯfirmatiōis gliosiori mō acqreret coronā: q̄ȝ supra dcō modo ꝯfirmatus. Vtꝝ aūt aliqs in via sine augmēto grē gratuȝ faciētis: ꝛ sine ipedimēto seu dimiutiōe vsus li. ar. possit ꝯfirmari: vl' nō dubiū ē.
Ad vt ¶ Primū argm̄ nō ꝯcludit q̄ posse peccare simplr̄ sit laudabilius q̄ȝ nō posse. Sed q̄ posse peccare cū adiūctiōe q̄ nūq̄ȝ peccet: meli⁹ esset homini viatori q̄ȝ nō posse peccare inquantuȝ per hoc gloriosius coronaretur. ¶ Secūduȝ argumentū cōcludit q̄ melius ē posse peccare q̄ȝ nō posse peccare ppter necessitatez nāe ad vnū: sicut in brutis: q̄ posse peccare liberū arbi. includit: ꝛ nō posse peccare modo pdicto liberꝫ arbi. excludit. ¶ Ad tertiū dōm ē simili modo sicut ad pmū. ¶ Duo argumēta ad partē aliam cōcludūt q̄ nō posse peccare ex determinatione libe. arbitrij ad bonuȝ per donum gratie simpliciter melius ē: q̄ȝ posse peccare: ꝛ hoc ē verum. Questio. III.

Qō. iii. TErtio queritur vtꝝ deus debuit hominem tēptari permittere.
Ar. p° Et videtur q̄ nō: q̄ impius eēt pater qui permitteret filiuȝ aggredi bellū in quo sciret eū esse ab alio superādū. Sed deus sciebat hominē esse a diabolo p illā

tēptationē

teptationē superādū:ergo videtur q deus nō debuit eū
Secūdo. permittere teptari. ¶ Itē rectus iudex nō debet pmit/
tere debilē inuadi a fortiori:sed diabolus erat hoīe for/
tior:ergo deus cū sit rectus iudex:nō debuit permittere
Tertio. hoīem ab eo inuadi. ¶ Itez nullus hō peccatū mortale
q phibere pōt dz pmittere fieri:et si occasione illi⁹ pre/
uideat maius bonū esse futurū:ergo a fōrti de⁹ hoīem labi
per teptationē i mortale peccatū pmittere nō debuit:cū
h prohibere posset:qūtis occasione illius maius bonum
preuideret esse futuruz.

In opp^m **Contra** Aug.7.de ci.ca.30.sic deus āministrat oīa que creauit:vt ipsa proprios motus agere sinat:ergo nō debuit teptatoris ⁊ teptati motus volūta/
Secūdo. rios īpedire. ¶ Itē in ptāte diaboli nō erat vincere ho/
minē nisi hō voluisset in volūtate hoīs cuz dei adiutorio
erat posse vincere diabolū.g illa pugna magis ordinaba
tur qūtū erat de se ad hoīs victoriā q̄ ad deiectionem
adeo:ergo impediri nō debuit.

Ad qōnē
fz mētez
ppriaz. **Respōdeo** q de⁹ debuit hoīez teptari pmittē:q legē cōez:⁊ iustā quaz pnceps istituit dz pmittere obseruari nisi in aliquo casu:⁊ ex cā spāli alr ordinet q̄ spālē ordinationē iuste posse facere in sapien/
tia sua:⁊ po⁹ retinuit. Lex aūt iusta ⁊ cōis adeo instituta
est q hoīez pmittat suo li.ar. vti siue ad malum:deo ad h
nō cooperāte:sz pmittēte:siue ad bonū:deo nō tm̄ pmit
tēte. Sz et pncipalr adiuuāte ⁊ pmtiāte q lex scripta est:
Eccl.15. Ubi dr q ante hoīez vita ⁊ mors bonū ⁊ malū qd
placuerit illi dabit ei. Tūc aūt qn pmi parētes fuerūt tē
ptati:nō fuit casus nec spālis cā: quare de⁹ alr ordinaret
maxie cū de nouo eēt pdcm statutū hoī pmulgatum: ⁊
hō multū potēs ad cauēdū ne li.arb.suo vteret ad malū
⁊ de⁹ puidebat sue po⁹ sapiētie ⁊ bōitatis maximā mani
festationē eliciēdū p semetipm occasiōe teptatiōis illius
⁊ iō debuit diabolū male vti suo li.ar.hoīez temptādo:⁊
ipz hoīez:et male vti suo li.ar.teptatiōi ꝯsentiēdo.

Ad p^m **Ad primum** in opp^m cuz dr q ipsi⁹ eēt pē g p/ mitteret fili⁹ aggredi bellum in quo sciret eū eē ab alio superādū ⁊c. Dico q nō est verū. Si iustitia h exigeret. Iustitia aūt exigebat vt de⁹ hoīem
Ad 2^m teptari pmitteret:vt in corpe qōnis ostēsuz est. ¶ Ad 2^m
cū dr q diabolus erat hoī fortior ⁊c. Dico q nō est verū
qūtū ad illā pugnā spūalē:q diabolus nō potuit vincere
hoīez nisi nolētē. Sz hō poterat diabolū vincere nolētē.
Ad 3^m ¶ Ad 3^m dōz q nō est sile de puisore pticulari ⁊ puisore
vli: puisor.n.pticularis semp pūt pt:dz defectū exclude
re apte sue puidētie cōmissa: puisor aūt vlis rōnabilr pt
pmittē defectū i vna pte vt ide puētiat mai⁹ bo^m toti. So
Ulrō h ō
puisore
pticulari
⁊ vli. lus āt de⁹ simplr ē puisor vlis:qlz āt hō puisor pticlar:⁊
⁊ iō qūtis hō n dēat pmittē fieri mortale peccm: pp mai⁹
bo^m h⁹ occasiōe futurū:tn̄ h de⁹ iuste pmittē pt. ¶ Ul pt
dici q ēt vn⁹ rex terren⁹:qūtis nō dēat facē peccm pp qd/
cūqz bonū qd hui⁹ occasiōe possz elici:tn̄ iuste pt pmittē
fieri. Si ex phibitiōe certitudinalr puideat graui⁹ malū
cōitati secuturū. Cui ꝯcordat Aug.1.de li.ar.lōge añ me^m
dicēs: vr mihi legē istam:que pplo regendo scribitur,rō/
ne ista:h est quedā mala permittere:⁊ per diuinā puidē/
tiam vindicari. ¶ Potest etiaz dici q principalis ratio
quare deus permittit hominem temptari fuit vt ipsum
permitteret vti libe.arb.suo libere. Sicut statuerat:non
quia occasione illius preuideret se scire posse:⁊ velle ma/
ius bonum elicere:qūtis deus h nō permisisset nisi inde
maius bonū elicere sciret:⁊ vellet:⁊ posset:sicut aliquādo
pater pprer aliquaz causam permittit filiuz cadere in fo
ueam:cuz tamē pprer illā causam h nō permitteret nisi
filiū de fouea exhibē posset.

Q̄.iiii Q̄.IIII.

Ar.p^o **Quarto** queritur vtrum aliquis vir iu/ stus debeat teptationem appe/ tere. Et videtur q nō. Quia teptari est peri/
culosum:⁊ sicut dicitur Eccli.3. Qui amat periculuz pe
Secūdo. ribit in illo:ergo temptari nō est appetendum. ¶ Itez
nō est appetenduz q nō est a deo:sed temptatio non est
a deo. Ut eni dicitur Iaco.1. Ipse neminē temptat ergo
Tertio. temptari nō est appetēdum. ¶ Item nō est appetēdum
pro cuius amotione est orāduz. Sed orandū est pro tem
ptationis amotione. Unde Math.6.dr. Et ne nos idu/
cas in teptationē:ergo teptari nō est appetenduz.

In opp^m **Contra** appetenduz est illud de cuius presentia est gaudēduz:sed de psentia diuersaruz tem/ ptationū gaudēdū est: vnde Iaco.1. Omne gaudiū exi/ stimate fratres mei:cū in varijs teptationibus incideri/
Secūdo. tis:ergo teptari est appetēdū. ¶ Itē 2^a ad Thimo.2.nō
coronabitur nisi qui legitime certauerit. Sed appetēdū
est illud sine quo nō habetur corona:ergo certamen tem
ptationis est appetendum.

Respōdeo est quedā temptatio a deo de qua dr Sap.3.deus teptauit eos ⁊ inuenit illos dignos se. Et quedā a carne:de qua Iaco.1. vnusqsqz teptatur a cōcupiscentia sua abstractus ⁊ illect⁹. Que/ Ad qōnē
fm mētē
ppriā.
Tempta
tio q̄dru
plex.
dā ab hoīe malo:vnde in psona maloz hoīuz dr h iustuz
Sap.2.teptem⁹ que vētura sunt illi. Est et qdā tempta
tio a diabolo de qua Act.5.cur teptauit sathanas cor tuū
mentiri te spūi scō. ¶ Prima teptatio semp ordinat ad
bonū teptari:q sicut dr Iaco.1.de⁹ intēptator maloz est:
⁊ iō tal teptatio ē appetēda:hāc appetebat Dauid dicēs
in ps. Proba me dñe ⁊ tēpta me. ¶ Scda qūtis aliqñ
possit eē sine culpa:tn̄ q semp est viciosa ⁊ regnum hoīs
in se ipso diuidēs:vt supr⁹.21.di.ostēsuz est:nō est appetē/
da:q nimis facilr cor subuertit:et senū. Un Dan 13. Di
cit Daniel illi seni maloz ꝯcupiscētia subuertit cor tuuz.
¶ Tertia teptatio ⁊ 4^a p ꝯpationē ad teptātes nō sunt
appetēde:q nō est appetēdū:q aliqs peccet. Malus āt
hō ⁊ diabolus peccāt teptādo. Per ꝯpōnē aūt ad tēpta
tū:et a nullo sūt appetēde p se cū sint qdā iclinatiua ad il
licitū:appetēde tn̄ sūt qñqz pp aliud.i pp virtutis exerci/
tiū. Sz q sicut pu⁹ ignis a vēto cito extiguit:⁊ magn⁹ ci
to iflāmat:ita amor boni adhuc tepidus ⁊ ifirm⁹ a flatu
teptationis magne in corde hoīs cito extinguit:sz amor
boni perfectus ⁊ feruēs fortius inflāmatur:vnde a viris
feruētib⁹:⁊ perfectis fm q in via pōt esse perfectio. Tē/
ptatio ab hoīe malo:per cōparationē ad teptatuz:est ap/
petēda:⁊ etiaz teptatio a diabolo:⁊ h pp virtutis exerci
tiuz ⁊ augmētuz. Ab impfectis vero ⁊ infirmis:nō sunt
appetēde pp periculū. Unde Aug.14.de ciui.ca.9. vult
q sicut se habet infirmitas ⁊ firmitas electorum sic me/
tuunt cupiuntqz temptari.

Ad primuz dōz q nō plus ꝯcludit nisi q tem ptatio nō est appetēda ab infirmis Ad p^m
q feruētes ⁊ pfecti in teptatiōe nō pereunt: sz pficiunt.
¶ 2^m arg^m pcedit de teptatiōe carnis vel de teptatione Ad 2^m
hostis que hz exitū malū:que teptatiōes a nullo sunt ap
petēde. ¶ Ad 3^m dōz q nō est idē teptari:⁊ i teptatiōez Ad 3^m
iduci:q iduci itēptationē ē a teptatiōe vinci: q a nullo Differt
est appetēdū. ¶ Primū arg^m ad ptē aliā pcedit de tem/ teptari ⁊
ptatiōe q est a deo:aut si de teptatione:q est ab hoste siue itēptatio
hoīe siue demōe:intēdebat loq beat⁹ Iaco.tūc vbū suuz nē iduci.
referēdū est ad pfectos. ¶ Ad 2^m cū dr:q appetēdū ē il/
lud sine quo nō hr corona ⁊c. Dico q illud semp est ap/
petēduz per se sine quo nō hr corona cāliter: cuiusmodi
est grā dei:aliqd tn̄ q est occasio p accēns veniēdi ad co/
ronā:nō semp appetēdū est p se:sz bonū q ide elicit.

Consequēter querit de 2° pncipali Et circa h q̄runtur q̄tuor. ¶ Primo vtr adā in statu innocētie vi debat deū p eēntiā. ¶ Scdo vtr hēbat fidē. ¶ Tertio vtrū habebat oīuz rez cognitionē. ¶ Quar/ to vtr poterat incurrere aliqd deceptionē. Q̄.I.

Q.ó.i. Br.p° **Primo** ostendo q adam in statu innocentie videbat deum per essentiam. Magister li.4.dist.i.dicit q homo ante peccatuz deū sine medio videbat:sed h est videre deuz per essentiā:ergo adā in statu innocētie videbat deuz per essentiā.

Secūdo. ¶ Item nō videtur fuisse negatū in statu innocentie homini primo q in statu miserie concessum est. Paulo Sed sm Aug.in ante penultima qōne ad Orosiuz ad h profecto peruenerat Paulus:vt sic deuz in ista vita videret:sicut sancti:post hanc vitā videbunt:ergo videtur h ipsi adaz in statu innocētie fuisse cōcessuz.

Tertio. ¶ Item perfectioris sanctitatis videtur fuisse adaz in statu innocētie q̃ Moyses.Sed Moyses deuz videbat per essentiā:q de Moyse dicit dñs nūerorū.12. q palā:z nō p enigmata:z figuras deū videt:ergo multo fortius videt q adā in statu innocētie deuz videret p essentiā.

Quarto. ¶ Item natura rationalis bene disposita desiderat deū videre per essentiaz. Sed natura humana in statu innocētie erat bene disposita:ergo desiderabat deū videre per essentiā.Sed qui nō habet qd desiderat affligitur:ergo si adaz in statu innocētie nō videbat deū per essentiaz affligebatur:qd falsuz est.

In oppm **Contra** Joā.i.deū nemo vidit vnq̃. ¶ Itē Damasc.lib.i.ca.4.

Secūdo. In deo dicere quid est sm substantiā impossibile est.Sed si adam vidisset deū in statu innocētie per essentiā potuisset de deo dicere quid est sz substantiā:ergo deū per essentiā nō videbat.

Ad qōnē sz mētez ppriā. **Respondeo** q adam in statu innocētie deum per essentiā nō videbat nisi forte raptiz ipsuz viderit in illo sopore de quo habetur Geñ.scdo. Si enim sm cōem statū illius vite:deū per essentiā vidisset h nō fuisset nisi per lumen glorie:z ita fuisset beatus plene:qd falsuz est:q sicut dicit Aug.13.de tri.ca.8. vita beata nō deserit beatū:nec volentē: nec nolentē:vt ibidē pbat.Unde in fine capituli sic cōcludit.Nullo ergo modo vita esse poterit veraciter beata nisi fuerit sempiterna.Cū ergo post statuz innocētie adā peccauerit:z multas miserias incurrerit:sequitur q sm cōem statum illius vite:deū per essentiā nō videbat.Clariorem tamē habebat cognitionez de deo per effectus q̃ in statu miserie de lege cōi habeatur:q q̃uis haberet corpus animale:nō tamē erat de necessitate corruptioni subiectuz:z idō nō sic aggrauabatur anima corpore:sicut in statu miserie ¶ Preterea sicut dī Eccl.7.deus fecit hominē rectuz: Hoc autē requirebat rectitudo illa:vt inferiora superioribus subderenī:z superiora ab inferioribus nō impedirentur:vnde primus homo in statu inocētie per res exteriores z actus virtuz inferiorū nō īpediebatur a firma cōtēplatione intelligibiliuz effectuū siue cognitioni intelligibili pportiōatorū:qd dico ppter substātias intelligibiles creatas:quas etiā per essentiā nō videbat.In statu autez miserie per res exteriores z actus virtuz inferiorū distrahitur intellectus a cōtemplatione intelligibilium effectuū:qui sunt clarius speculū q̃ effectus sensibiles:z diuinā essentiam expressius repñtant.

Ad pm **Ad primum** in oppositū cū dicitur q hō in statu innocētie sine medio deuz videbat zc̃.Dico q hoc intelligendū est de medio impediēte vel enigmatico nō de medio manuducēte.

Ad 2m De raptu pauli. ¶ Ad scdm dōm q Paulus in hac vita deū per essentiā nō videbat:sm cōem statū huius vite:q̃uis ipsuz viderit per essentiā raptim. Per modū cuiusdā passionis transeuntis:z sic forte vidit ipsum adā in illo sopore:de quo habetur Geñ.2.vnde Aug.9 super Geñ.versus finem dicit q mens eius facta fuit particeps:tāq̃ angelice curie intrans in sanctuariū dei.

Ad 3m ¶ Ad tertiū dōm:q sz aliquos illa visio qua Moyses deū videbat nō erat visio dei per essentiā:erat tamē quedā cognitio excellentior q̃ alij habebāt:z quedā manifestatio familiarior.Sed q Aug.12. super Geñ.quasi inter mediuz z finem:videtur velle:q Moyses deū viderit per essentiā:dici potest ad argumētuz sicut ad precedēs imediate dictū est.

Ad 4m ¶ Ad quartuz dōm q ille qui nō habet qd desiderat pro tēpore:quo illud habere desiderat affligitur. Sed adā cuz esset rectus ordinataz habebat voluntatē: vñ nō desiderabat habere visionē dei per essentiā:nisi pro illo statu quo eā deus sibi dare disposuerat:desiderabat ergo in statu innocentie illā visionē habere in statu alio.

Ad arg° in oppm ¶ Primuz argumentū ad partē aliaz nō cōcludit q deus ab homine videri nō possit:sed intellectus est auctoritatis q nullus purus hō in corpore mortali vnq̃ deū per essentiā vidit nisi raptiz per modū passionis trāseuntis.Uel potest exponi de visione cōprehensiua:qua deus videtur quātū ex parte sua visibilis est.Unde Aug.de vidēdo deo:ante mediū: deū nemo vidit vnq̃:q eaz que in deo habitat plenitudinē diuinitatz nemo ɔspexit:nemo mēte aut oculis ɔp̄hēdit z sic exponit auctās Damas. Q.ó. II.

Q.ó.II. Ar.p° **Secundo** queritur vtruz adā in statu innocentie habebat fidem. Et videtur q nō.Hug.i.li.de sacra. par.6.ca.14.loquens de cognitione primi hominis pro statu innocētie dicit q cognouit homo creatorem suum nō ea cognitione:que foris ex auditu solo pcipitur : sz ea potius que intus per aspirationez ministratur. Sed sm aplm ad Ro.io.fides ex auditu:ergo videtur q adaz fidem nō habuit.

Secūdo. ¶ Itez eodē cap.dicit Hug.nō ea.s.cognitione qua deus modo a credētibus absens fide queritur:sed ea que tūc per presentiaz cōtemplationis scienti manifestius cernebatur.

Tertio. ¶ Item cognitio fidei est enigmatica.Unde p° ad Cor.13.videm° nūc per speculū in enigmate.Sed adam in statu innocētie nō cognoscebat deū per speculū enigmatice:q obscuritas est pena peccati:ergo videtur q fidez nō habebat.

In oppm **Contra** ad Hebr.xi.sine fide īpossibile ē quēq̃ placere deo.Sed adā ante peccatuz placebat deo:ergo fidem habebat.

Secūdo. ¶ Item eodē cap.credere opz accedētez ad deū.Sed adā in statu inocētie erat in statu accedēdi ad deū:q viator z bon° erat:g̃ hēbat fidē.

Ad qōnē sz mētez ppriā. **Respondeo** q adaz ante peccatū habuit fidē. Ut enim in precedenti questione ostēsum est:deū per essentiā nō videbat:sm cōem statuz illius vite. Unde sibi erat diuina essentia non apparens: illa aperta visione que est per habituz glorie:Cum ergo adā ante peccatū gratiā gratuz facientē hūerit dicente Dam.li.2.ca.xi.q habuit diuinā cooperantez gratiā:qd inferius magis declarabitur. Sequitur q habuit añ peccatum quādā inchoationez future beatitudinis:que inchoatio est per fidem in intellectu z spem z charitatem nō consumatam in affectu..

Ad pm **Ad primum** in oppositum dicēdū q auctoritas Hug.in presenti mā nō videtur tenēda nisi intelligatur de aspiratione habitum fidei nō excludēte.Fides enim nō est ex auditu solo:sed principaliter per inspirationē interiorem.

Ad 2m ¶ Ad scdm dōm q q̃uis adam habuerit fidē:perfectius tamē deum cognoscebat sm cōem statuz illius vite:q̃ sm cōem statuz modo cognoscatur:z sic potest exponi auctoritas:z si ita expresse alicubi negauerit Hugo adā in statu innocentie fidem habuisse qd glosari nō possit:ibi nō est ɔsentiēdū sibi.

Ad 3m ¶ Ad tertiū cuz dī q adam in statu innocētie deuz nō cognoscebat per speculū enigmatice.Dico q veruz est loquēdo de enigmate sm q importat obscuritatez pene vel culpe:sed sm q importat rei credite nō apparentiā in sua claritate imediate sic deū cognoscebat enigmatice sm cōmunē statum illius vite:z tale enigma sufficit ad fidei cognitionem:dicitur enim ad Hebr.xi.q fides

est argumētuz

Qõ.iii. est argumentum non apparentium. Qõ. III.

Ar.pᵒ **T**Ertio queritur vtrũ adam in statu inno
centie habebat omniũ rerũ cogni
tionẽ. Et videtur ꝙ sic. Ex Dam. li. 2. ca. xi. di
cit ꝙ deus fecit eũ regem eoꝝ: que sunt super
terrã. Sed decet regez habere cognitionez omniũ regẽ
doꝝ ab eo: ergo videtur ꝙ decuit deũ dare ipsi ade: oĩuz
Secũdo. rerũ cognitionẽ. ¶ Item Hugo. i. li. de sacra. par. 6. c. 13.
rerũ visibiliũ omniũ que cũ homine: ⁊ ꝓpter hominem
facte erant perfectã cognitionẽ hominẽ accepisse nullũ
dubiũ esse debet. Et ſm Dam. li. 2. ca. xi. deus fecit eũ do
ctorez intelligibilis creationis: ergo habuit sciẽtiã oĩum
Tertio. rerũ visibiliuz ⁊ intelligibiliũ. ¶ Item Hug. eodẽ cap.
iccirco ipse creator nõ a se aut ab angelo aliquo singulis
quibusq; animalibꝰ: sed ab homine nomina formari vo
luit: vt manifeste ostẽderet ꝙ singuloꝝ naturã ⁊ vsum ⁊
officia ex insita sibi homo ratione agnouit.

In opᵐ **Contra.** Aug. 8. super Gen. parũ ante mediũ posi
tus est homo in paradiso vt operaret eun
dez paradisum per agriculturã nõ laboriosaz: sed delitio
sam ⁊ mentẽ prudẽtis magis atq; vtilia cõmonẽtẽ. Sed
talis cõmonitio nõ est sine aliqua noua instructiõe: ergo
videtur ꝙ adaz per illã agriculturã acquisiuisset aliquo
Secũdo. ruz rerũ cognitionẽ. ¶ Item Aug. 9. super Gen. paruz
vltra mediũ: postq; dixit primũ hominẽ imposuisse no
mina animalibꝰ terrestribꝰ ⁊ volatilibꝰ in illa lingua: que
omnibꝰ erat cõis ante diuisionẽ linguaꝝ postea dicit cre
dendũ est paulatim cognitis pisciuz generibus nomina
imposita: ergo videtur ꝙ omniũ generum piscium non
habuit adam cognitionem.

Ad qõnẽ ſꝫ mẽtez ꝓpriaz. **Respondeo** ꝙ rerũ creataruz quedã sunt que
habent cursum naturalẽ quedaz
mirabilẽ: quedã voluntariũ: omniũ rerũ naturaliũ adaz
in statu innocẽtie habuit cognitionẽ: vnde in cognitiõe
illarũ nõ ꝓfecisset quantũ ad numerũ cognoscibiliũ: po
tuisset tamẽ in earũ cognitione ꝓficere: quantũ ad expe
rientiã: q2 multa cognoscebat intellectu: que postea expe
riendo cognouisset sensu: ⁊ sic poterat in earũ cognitiõe
ꝓficere: quãtuz ad aliũ cognoscẽdi moduz. ¶ In cogni
tione vero rerũ que fiunt cursu mirabili ⁊ voluntario ꝓ
ficere potuisset nõ solũ quãtum ad cognoscẽdi modum:
sed etiã quantũ ad numerũ cognoscibiliuz: q2 nõ habuit
omniũ taliũ rerũ cognitionẽ. Nullo enim modo creden
duz est ipsuz accepisse cognitionẽ omniũ futuroꝝ cõtin
A. l. ꝟ sit datuz. gentiuz: cũ neq; angelis ꝟ cõcessum sit: q̃uis enim forte
angeli sancti aliqua futura cõtingẽtia in verbo videant:
certũ est tamẽ ꝙ nõ omnia vidẽt. Nec etiaz credibile est
ipsuz accepisse sciẽtiaz qua secreta cordiũ cognouisset: q2
scriptũ est. 2. li. paral. c. 6. Salomonẽ deo dixisse: tu solus
nosti corda filioꝝ hominuz. ¶ Quia tamẽ ad guberna
tionẽ vite ꝓprie ⁊ alioꝝ nõ solũ requiritur cognitio eoꝝ
que naturalr̃ sciri possunt: sed etiã aliquoꝝ que naturalẽ
cognitionẽ excedũt: eo ꝙ vita hois ad finez supernãlem
ordinatur: credẽduz est de his supernãlibus primuz ho
minẽ tantã cognitionẽ accepisse: quãtã erat necessariuz
ad gubernationẽ vite humane ſm statũ illũ. Et ꝟ est de
pertinẽtibus ad cognitionem dei q̃z sui ⁊ rerũ aliarum.
Ad argᵒ ¶ Argumẽta ad partẽ primã procedunt de cognitione
eorũ: que naturalr̃ sciri possunt. ¶ Argumẽta ad partez
aliam procedunt de ꝓfectu cognitionis reruz naturaliũ
Qõ.iiii quantũ ad experientiaz. Qõ. IIII.

Ar.pᵒ **Q**Uarto vtrum adam ante peccatũ po
terat incurrere aliquã deceptio
nez. Et videtur ꝙ sic: q2 adaz in statu innocẽ
tie dormiuisset: ⁊ ita somniare potuisset. Sed
in somnio anima similitudinem rei estimat ipsam rem:
⁊ ꝟ est decipi: ergo adam in statu innocẽtie aliquã dece
Secũdo. ptionẽ incurrere potuisset. ¶ Itez quãto res videt sub
angulo minori tanto ceteris paribꝰ videtur minor. Sed
quãto videtur a remotiori tãto videt sub ãgulo minori:
ergo quãto res videtur a remotiori tãto ceteris paribus
videt minor. Sed in statu innocẽtie erat eadẽ natura vi
sus: sicut modo: ergo in statu inocentie potuisset adã de
cipi in iudicando rem visam a remotis minorem q̃z eẽt.
¶ Item sicut in ꝓcedenti questione dictuz est nesciebat Tertio.
occulta cordiũ nec habebat cognitionẽ omniũ futuroꝝ
ꝯtingẽtiũ: ergo in iudicãdo de illis decipi potuisset.

Contra. Aug. 3. de li. arbi. longe post mediũ: appro In opᵐ
bare falsa pro veris nõ est natura instituti
hominis: sed pena dãnati. ¶ Itẽ Aug. in Ench. cap. 9. Secũdo.
vsq; adeo rationabilis natura refugit falsitatẽ ⁊ quantũ
potest deuitat errorẽ: vt ⁊ falli nolint: etiã quicũq; amãt
fallere. Sꝫ nihil qđ hõ refugeret potuissꝫ eẽ in statu ino
centie: ergo hõ in illo statu decipi nõ potuisset.

Respondeo ꝙ adã in statu innocẽtie nullam Ad qõnẽ ſm mẽtẽ ꝓpriã.
deceptionez incurrere potuisset:
q2 nec a se ipso nec ab alio poterat decipi. Sicut enim in
ipso nulla potuisset esse lesio intrinseca: q2 virtus anime
regitiua perfecte suo corpori ꝓsidebat: ⁊ ipsuz poterat cõ
seruare: sic nulla potuisset fuisse deceptio ab intriseco ve
niens: q2 iudiciũ rõnis: oĩbus potẽtijs sensitiuis preside
bat: ita ꝙ nec poterãt moueri incõtrariũ rationi: nec ab
ipsis poterat ratio aliquatenus obfuscari. Unde per ipas
decipi nõ poterat. Nec etiã per semet ipsam q̃diu recta
sub deo manebat: sicut etiã non poterat ledi passione ab
extrinseco illata: siue q2 nullus esset q̃ iferret: siue quia si
adesset qui inferre vellet: diuina virtus ꝓhibuisset. Sic
dico ꝙ in statu illo nemo fuisset qui aliũ voluisset decipe
re: aut si fuisset aliquis qui aliũ decipere vellet diuine in
spirationis reuelatio siue per se imediate tñ siue per ãge
lũ ipsi ade succurrisset ne deciperetur.

Ad primum in oppositũ dõm ꝙ in statu ino Ad pᵐ
centie homines dormiuissent: ⁊
somniare potuissent: nec tñ ꝓpter hoc potuissent dcipi:
q2 nec ſm intellectiuã que in perfecte dormiẽtibus vsuz
suũ nõ habet vt inferius declarabitur. Unde tũc nec ve
rum nec falsuz iudiciũ rõnis habet: nec ſm virtutẽ sensi
tiuã que in somnio iudicasset ſm exigẽtiã similitudinis
aqua pateretur passione aĩali. Cũ autẽ virtus sensitiua
sic iudicat nõ decipitur: q2 tunc ſm exigentiã sue nãe iu
dicat. ¶ Uel dõm ſm aliquos ꝙ ꝓpter obediẽtiam vi
riuz inferioꝝ ad superiores ligatio sensuũ particulariuz
vsuz rõnis nõ ipediuisset: nec corpꝰ sic animã aggrauas
set: sicut modo cũ de necessitate subiectũ sit corruptioni.
¶ Ad scõm dõm ꝙ q̃uis res visa a remotis a sensu mi Ad 2ᵐ
nor iudicaretur q̃z esset: nulla tamẽ fuisset deceptio: quia
nec ſm virtutẽ sensitiuã: que ſm exigentiã recepte simi
litudinis iudicasset: nec ſm virtutẽ intellectiuã: que astr
eẽ iudicasset in re quã similitudo sensibilis sensui repsen
taret. Sicut in me modo nulla est deceptio cũ per virtu
tem sensitiuã iudico eãdẽ rem visam in maiori distantia
minorẽ q̃z sit: ⁊ ſm rationẽ iudico eã esse quãtitatis eius
dem sicut est in te. ¶ Ad tertiũ dõz ꝙ q̃uis nesciret oc Ad 3ᵐ
culta cordiũ: nõ tñ decipi potuisset: quia de ignotis nũ
q̃z alterã partez determinate iudicasset. ¶ Uel potest di
ci ꝙ diuinitus semper ei fuisset subuentuz: ne deciperet
in his quoꝝ scientiã nõ habebat.

CIrca litteram. Nõ esset lauda
bile hoi: si iõ bñ
viuere posset [illegible] q2 nemo male viuere suaderet:
qđ itelligi potest de laude fundata super ope
ris difficultatẽ nõ super operis bonitatẽ: q2 in paradiso
etiã laudabile est bene viuere: q̃uis ibi a nullo possit ma
le viuere suaderi: gl̃iosius est nõ ꝯsentire q̃z temptari nõ
posse: ꝟ exponi potest per illđ quod dictũ est in solutiõe
argumentoꝝ questionis secũde. illa eniz de sanctis ange

lis: h de hominib⁹ est. h ideo dicit: quia illi ágeli qui mó sunt sancti post suá creationé cito fuerüt côuersi z côfirmati: z sic ante suá côuersionem peccare noluerüt: z postea nec voluerüt nec potuerüt: hanc sciam hó peccádo nó perdidit: nó forte ipse adam quantú ad suuz ꝓprium indiuiduú: z loquédo de sciétia quantú ad habitú. Post peccatú tamé minus ꝓmptius z expeditius in côsiderando fuit. In posteris aūt suis quantú ad habitú etiá non remásit. Sed quo ad nále iudicatorium quo huiusmodi sciétiá ratiocinádo studédo z audiédo acquirere possūt aliquo modo: z perfectius possent acquirere q̄ȝ acqrant nisi vite breuitas ipediret iccirco in scriptura homo de huiusmodi non eruditur. ¶ Côtra scriptura multa tradit de cognitione rerú naturaliú: z sententiosius q̄nq̄ȝ q̄ȝ phi tradát. Unde Eccl. i. Breui sermóe z certissime tradit originé fluuioꝝ dicés omnia flumina intrant mare: z mare nó redúdat ad locú: vnde exeunt flumina reuertuntur: vt iteꝝ fluant: quá sniam pho. 2. metheo. diffuse ꝓsequitur: nec tamé ita bene. ¶ Respódeo per peccatuz cognitio hominis respectu rerú naturaliú obscurata est. Sed multo magis respectu reꝝ pertinétiú ad saluté. Et ideo scriptura principalius instruit hominé de reb⁹ pertinentibus ad saluté: q̄ȝ de naturalibus. Instruit tamen de vtrisq̄ȝ: inquátuȝ naturalia manuducüt intellectú bene dispositú ad aliquá cognitioné z laudé ipsius creatoris: nó habuit ꝓsciaȝ eoꝝ: q̄ futura sunt: nó supple oiuȝ sed tm̄ eoꝝ que ptinebát ad statú suuȝ.

Dub^m A. l multotiés.

Rñ°.

¶ De gratia hominis z de potentia ante casuz.

Di. xxiiij

¶ Distin. XXIIII.

Unc diligenter inuestigari oportet quá gratiam vel potentiam habuerit homo ante casum. Et vtrum per eaȝ potuerit stare vel nó? Sciendú est ergo q̄ homini in creatione: sicut de angelis diximus: datum est per gratiá auxilium z collata est potentia per quá poterat stare: idest nó declinare ab eo qd̄ acceperat: sed nó poterat ꝓficere in tantum: vt per gratiá creationis sine alia mereri salutem valeret. Poterat quideȝ per illud auxiliuȝ gratie creationis resistere malo: sed non perficere bonuȝ. Poterat tamen per illud bene viuere quodámodo: quia poterat viuere sine peccato: sed nó poterat sine alio gratie adiutorio spiritualiter viuere quo vitam mereretur eterna. Unde Augustin⁹ in Enchi. Sic factus est homo rectus vt z manere in ea rectitudine possz: nó sine diuino adiutorio: z suo fieri peruersus arbitrio. Utrúlibet horuȝ elegisset: dei voluntas fieret vel ab illo vel de illo. Et quia suam maluit facere voluntateȝ q̄ȝ dei: de illo facta é voluntas dei. Item in eodem. Sic hominem pri⁹ oportebat fieri: vt z bene posset velle z male. Nec frustra si bene: nec ipune si male. Ideȝ quoq̄ȝ in libro de correctione z gratia ait. Si hoc adiutoriuȝ vel angelo vel homini cum primuȝ facti sunt defuisset: quoniaȝ non talis natura facta erat: vt sine diuino auxilio possz manere si vellet: nó vtiq̄ȝ sua culpa cecidisset. Defuisset quippe adiutoriú sine quo manere non posset. Idem. Dederat deus homini bonam voluntatem. In illa quippe euȝ fecerat rectú. Dederat adiutoriuȝ sine quo non posset in ea manere si vellet: z per qd̄ posset. Ut auteȝ hoc vellet: in eius dimisit arbitrio. In eodem. Acceperat posse si vellet sed nó habuit velle quo posset. Nam si habuisset perseuerasset. His testimonijs euidenter monstratur q̄ homo rectitudineȝ z bonam voluntatem in creatione accepit: atq̄ȝ auxiliuȝ quo stare poterat alioquin nó sua culpa videretur cecidisse.

Q̄ꝫ l gra creat⁹ fuit in q̄ potuit stare sȝ nó ꝓficere.
Q̄ꝫ ét poterat p illá creationis graȝ bñ viuere quodá modo.

Augu.

¶ Qualis fuerat illa rectitudo z bonitas voluntatis in qua creatus est.

Sed quomodo rectam z bonam voluntatem habuit homo: si per eaȝ nec mereri vitam valuit: nec in ea stare voluit? Quia nec aliquid mali ea tunc volebat: z ad tempus stare voluit sed non perseueranter: z ideo recta z bona fuit tunc voluntas hominis.

¶ Oppositio contra illud quod dictuȝ est homineȝ nó potuisse proficere.

Ad hoc autem quod diximus hominem non posse proficere vel mereri per gratiam creationis: solet opponi sic. Per illud auxiliuȝ gratie creationis potuit stare in bono qd̄ acceperat. Potuit ergo resistere temptatiói. Sed resistere temptationibus atq̄ȝ suggestionibus malis meritum est ac bonum remunerabile. Omne auteȝ bonum merituȝ: profectus est. Per gratiam ergo creationis proficere potuit sine adiectione alterius gratie. Ad quod dicimus quia resistere malo: z nó consentire temptationi nó fecisset illi merituȝ etsi nó consensisset: quia nihil in eo erat qd̄ ad maluȝ impelleret: sicut angelis qui nó ceciderunt nó fuit meritum q̄ steterunt: idest q̄ nó corruerunt. Nobis auté meritum est aliquando si maluȝ nó facimus: sed resistim⁹: ibi dútaxat: vbi causa subest que nos id facere mouet: quia ex peccati corruptela ꝓni sunt ad lapsum gressus nostri. Ubi auteȝ nó interuenit causa nos ad maluȝ impellens: nó meremur si ab eo declinamus. Declinare enim a malo semper vitat penam: sed non semper meretur palmam.

Rñ°.

Q̄ꝫ nisi malo aliq̄ñ meritú est aliq̄ñ non.

¶ De adiutorio homini in creatione dato quo stare poterat.

Hic côsiderandú est quod fuerit illud adiutorium homini datum in creatione quo poterat manere si vellet? Illud vtiq̄ȝ fuit libertas arbitrij ab oi labe z corruptela immunis: atq̄ȝ volútatis rectitudo z oium naturaliú potétiarú anime sinceritas atq̄ȝ viuacitas.

De libero

De libero arbitrio.

Liberum vero arbitriuz est facultas ratiõis z voluntatis qua bonuz eligitur gratia assistẽte: vel malum eadem desistente. Et dicitur liberuz quantuz ad voluntatem que ad vtrũlibet flecti potest. Arbitrium vero quantum ad rationez cuius est facultas vel potentia illa: cuius etiam est discernere inter bonuz z maluz. Et aliquãdo quidez discretionẽ habens boni z mali qđ malum est eligit: aliquando, vero qđ bonũ est. Sed qđ bonum est nisi gratia adiuta nõ eligit: maluz vero per se eligit. Est enim in anima rationali voluntas naturalis qua naturaliter vult bonuz: licet tenuiter z exiliter: nisi gratia iuuet que adueniens iuuat eam z erigit vt efficaciter velit bonuz. Per se autem potest velle maluz efficaciter. Illa ergo ratiõalis anime potentia qua bonuz vel malũ potest velle: vtrũqꝫ discernens liberuz arbitriuz nuncupatur: quod bruta animalia nõ habent: quia ratione carent: habent tamen sensum z appetitum sensualitatis.

Qꝫ bruta animalia nõ hñt li. arb. sꝫ appetitũ sensualitatis

De sensualitate.

Est enim sensualitas quedaz vis anime inferior ex qua est mot⁹ qui intenditur in corporis sensus atqꝫ appetit⁹ reruz ad corpus pertinentiuz. Ratio vero vis anime est superior: que (vt ita dicamus) duas habet partes vel differentias: superiorez z inferiorem. Secundũ superiorez supernis conspiciendis vel consulendis intendit. Secũdũ inferiorem ad temporaliuz dispositionẽ prospicit. Quicquid ergo in anima nostra nobis considerantibus occurrit qđ nõ sit cõmune cuz bestijs ad rationez pertinet. Qđ autem in ea reperis cõe cuz beluis: ad sensualitatẽ pertinet. Et vbi nobis gradatim in consideratione partiuz anime progrediẽtibus primũ aliquid occurrit qđ nõ est cõmune cũ bestijs: ibi incipit ratio. Hoc autez Augu. docet in duodecimo libro de trinitate ita dicens. Videamus vbi sit quasi quoddam hominis exterioris interiorisqꝫ confiniuz. Quicquid enim habemus in animo cõmune cuz pecore: recte dicitur ad exteriorez hominẽ pertinere. Non enim soluz corpus exterior homo deputabitur: sed adiuncta quadã vita sua qua compages corporis z omnes sensus vigẽt: quibus instructus est ad exteriora sentienda. Ascendentibus ergo introrsum quibusdã gradibus cõsiderationis per anime partes vbi incipit aliquid occurrere: qđ nõ sit nobis cõmune cuz bestijs: ibi incipit ratio: vbi homo interior iam possit agnosci. Rationis autez pars superior eternis rationibus cõspiciendis vel consulendis adheresceit. Portio inferior ad temporalia gubernanda deflectitur. Et illa rationis intentio qua contemplamur eterna: sapientie deputatur. Illa vero qua bene vtimur rebus temporalibus scientie deputatur. Cum vero disserimus de natura mentis humane de vna quadaz re disserimus: nec eaz in hec duo que cõmemorauimus: nisi per officia geminamus. Carnalis autez vel sensualis anime mot⁹ qui in corporis sensus intenditur: nobis pecoribusqꝫ cõmunis est: qui seclusus est a ratione sapiẽtie: rationi autez sciẽtie vicinus est.

De rõe q̃ hꝫ duas ptes q̃ꝫm ad officia

Quid ad rõnẽ ptinet.

Ubi incipit rõ.

Qꝫ talis est ordo peccandi vel cadẽdi in nobis: qualis fuit in primis hominibus.

Illud quoqꝫ pretermittendũ nõ est qꝫ talis nunc in vno homine temptationis est ordo: z pgressio qualis tunc in primis precessit parẽtibus. Ut enim tunc serpens maluz suasit mulieri: ipsaqꝫ cõsensit: deinde viro suo dedit: sicqꝫ consumatum est peccatuz. Ita z nunc in nobis pro serpente est sensualis mot⁹ anime: pro muliere inferior portio rationis: pro viro superior ratiõis portio. Et hic est vir qui ſm apostoluz dicitur imago z gloria dei. Et illa est mulier q̃ ſꝫ eundem dicitur gloria viri. Atqꝫ inter hunc viruz z hanc mulierez est velut quoddaz spirituale cõiugiuz naturalisqꝫ contractus quo superior rationis portio quasi vir debet preesse z dominari. Inferior vero quasi mulier debet subesse z obedire. Ideo vir ſm apostoluz nõ debet habere velamẽ: sed mulier. Et sicut in cũctis animantibus nõ est repertuz homini adiutorium simile sibi: sed de illo sumptũ qđ ei formaretur in coniugiuz: ita in partibus anime quas cum pecoribus habemus cõmunes: nullũ menti nostre simile est adiutoriuz. Unde Aug. in codez. Illud nostruz qđ in actione temporaliuz tractandorũ: ita versatur vt nõ sit in nobis cõmune cum pecore: rationale est quidem: sed ex illa rationali mente qua subheremus intelligibili z incõmutabili veritati tãqꝫ ductuz z inferioribus tractandis gubernãdisqꝫ deputatuz est. Sicut eniz in omnibus pecoribus nõ est inuẽtum viro adiutorium simile nisi de illo detractuz in coniugiuz formaretur: ita menti nostre qua supernaz cõsulimus veritatez: nullum est ad vsum rerũ temporaliuz: quantũ nature hominis satis est: simile adiutoriuz ex anime partibus quas cõmunes cuz pecoribus habem⁹. Ideoqꝫ rationale nostruz non ad vnitatis diuortium separatum: sed in auxilium societatis quasi deriuatum in suo dispartitur officio. Et sicut vna caro est duorũ l masculo z in femia: sic intellectuz nostrũ z actionem siue rationez z appetituz ratiõalẽ: vel si aliquo modo significantius dici possunt vna mentis natura com-

Qꝫ in nobis ẽ vir z mulier z serpẽs z quõ.

De spũali cõiugio viri z mulierꝫ i nobis.

Testimonio aug. ita eẽ ostẽdit.

plectitur:vt sicut de illis dictuz est: erunt duo in carne vna:sic de his dici possit:duo in mente vna. Ecce ex his aperte itelligi potest qualiter in anima hominis existat imago illius cōiugii ⁊ qualiter in singulis nostrum spiritualiter sint illa tria.s. vir:mulier serpens.

¶ Qualr per illa tria in nobis ꝯsumet̃ tēptatio.

Nunc superest ostēdere quomodo p hec tria in nobis consumetur peccatum: Ubi agnosci poterit si diligenter intēdatur quid sit in anima mortale vel veniale peccatuz. Ut enim ibi serpens suasit mulieri:⁊ mulier viro. Ita ⁊ in nobis sensualis motus cum illecebraz peccati cōceperit:quasi serpens suggerit mulieri: scz inferiori parti rationis:idest rationi scientie:que si consenserit illecebre:mulier edit cibum vetitū. Post de eodem dat viro cum superiori parti rationis:idest rationi sapientie eandem illecebram suggerit quasi consentit: tunc vir etiam cum femina cibum vetituz gustat. Si ergo in motu sensuali tantuz peccati illecebra teneatur:veniale ac leuissimuz est peccatuz. Si vero inferior pars rationis consenserit:ita vt sola cogitationis delectatione sine voluntate perficiēdi teneatur:mulier sola manducauit:non vir: cuius auctoritate cohibetur voluntas: ne ad opus vsqꝫ perueniat. Si vero assit plena volūtas perficiendi vt si assit facultas ad effectum perducatur:vir quoqꝫ manducat:quia superior pars rationis illecebre consensit: ⁊ tunc est damnabile ⁊ graue peccatuz. Quando autez mulier sine viro gustat aliquando est mortale aliquando veniale peccatum. Ut enim dictuz est:tunc mulier sine viro gustat: cum ita delectatione cogitationis peccatum tenetur:vt faciendum nō decernatur:vt cum quidam terminus ⁊ mensura peccato adhibetur a viro vt nō liceat mulieri effrenata libertate in peccatum progredi. Si ergo peccatuz nō diu teneatur delectatione cogitationis:sed statiz vt mulierez tetigit viri auctoritate repellatur:veniale est. Si vero diu in delectatione cogitationis teneatur:⁊ si voluntas perficiendi desit mortale est:⁊ pro eo damnabitur simul vir ⁊ mulier idest totus homo:qr ⁊ tunc vir nō sicut debuit mulierē cohibuit:vnde potest dici ꝯsensisse.

Qn̄ peccatum sit veniale.

Qn̄ mulier sola mādu cat cibū vetitum.

¶ Repetitio summaz perstringens.

Itaqꝫ vt breuiter summam pstringaz quando peccatum ita in anima concipitur vt illud facere disponat:vel etiaz perficiat aliud frequenter:aliud semel:vel etiaz quando delectatione cogitationis diu teneatur:mortale est. Cum vero in sensuali motu tantum est vt prediximus:tunc leuissimuz est; quia ratio tūc non delectatur. Ideo autem supra dixi aliud frequenter:aliud semel:quia quedā sunt que si tantuz semel fiant:vel facienda disponātur: damnant:quedaz vero non: nisi sepius fiant: vel facienda decernātur: vt de ocioso verbo ⁊ huiusmodi. Hec August. in. xij. libro de trinitate tradit ita. Sicut in illo coniugio primorū hominuz serpens manducandum persuasit. Mulier autem nō manducauit sola:sed viro suo dedit ⁊ simul māducauerūt:ita ⁊ in quodam secreto coniugio quod in vno homine geritur ⁊ dignoscitur:cum rationi femine q̄ in rebus temporalibus agendis ratiocinandi viuacitate versatur:animalis sensus ingerit quandaz illecebram:tunc velut serpens alloquitur feminaz. Huic autem illecebre consentire: de ligno vetito est edere. Sed iste consensus si sola cogitationis delectatione contentus est:superiori vero auctoritate ita retinentur membra vt non exhibeantur arma iniquitatis peccato:sic habenduz existimo: velut lignū vetitum mulier sola comederit. Si autem in consensu illo ita decernitur quodqꝫ peccatuz:vt si sit potestas etiaz opere impleatur: intelligenda est mulier dedisse viro suo simul edendum illicituz cibuz. Neqꝫ eniz potest peccatuz non soluz cogitanduz suauiter verū etiaz perpetrandū efficaciter mente decerni:nisi ⁊ illa mentis intentio penes quaz summa potestas est membra in opus mouendi:vel ab opere cohibendi male actioni cedat. Nec sane cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis:non quidē decernens esse facienda:tenens tamen ⁊ volens libenter que statim vt attigerunt animum respui debuerunt:negandum est esse peccatū:sed longe minus q̄ si ⁊ opere statuatur implēdū. Et ideo de talibus quoqꝫ cogitationibus venia petenda est pectusqꝫ percutienduz ⁊ dicenduz. Dimitte nobis debita nostra. Neqꝫ eniz sicut in illis duobus primis hominibus personam suaz quisqꝫ portabat. Et ideo si sola mulier cibuz edisset illicituz:sola vtiqꝫ mortis supplicio plecteretur:ita dici potest in homine vno si delectationibus illicitis:a quibus continuo se deberet auertere cogitatio libenter sola pascatur:nec faciēda decernant̃ mala: sed tm̄ suauiter in recordatione teneantur quasi mulierē sine viro posse dānari. Absit hoc credere. Hic quippe vna persona est:vnus homo est:totusqꝫ damnabitur:nisi hecque sine voluntate operādi:sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi solius cogitationis sentiuntur esse peccata:per mediatoris gratiaz remittantur. Idem quoqꝫ in lib. contra manicheos de hoc eodem sic ait. Apostolus dicit. Secunduz principem potestatis aeris huius spiritus qui nūc

Aucte Aug. ita esse cōfirmat.

Qn̄ mulier cū viro manducat.

Utrū sit mortale qd̄ i sola dlectatione tenet̃ cogitationis.

operatur

operatur in filijs diffidentie. Nunquid ergo visibiliter eis apparet aut quasi corporeis locis accedit ad eos ⁊ operatur. Sed miris modis per cogitationez suggerit quicquid potest quibus suggestionibus resistendum est. Nunquid enim ignoramus astutias eius. Quomodo.n. accessit ad iudam quādo ei persuasit: vt domi nū traderet. Nunqd in locis: aut per hos oculos ei visus est: Sed vtiq3 vt dictum est in cor eius intrauit. Repellit autem illum homo si paradisum mentis custodiat. Posuit eniz hominem deus in paradiso: vt operaretur ⁊ custodiret: quia sicut ecclesie dicitur in canticis canticoruz. Ortus conclusus: fons signatus: quo vtiq3 nō admittitur peruersitatis ille persuasor: sed tamen per mulierem decepit. Non enī etiaz ratio nostra deduci ad consensionē peccati potest nisi cuz delectatio mota fuerit in illa parte animi qua debet obtēperare rationi tanꝙ rectori viro. Etiam in vnoquoq3 nostruz nihil aliud agitur cū ad peccatum quisq3 dilabitur: ꝙ tunc actum est in illis tribus serpente: muliere ⁊ viro. Nā primo fit suggestio siue per cogitationez siue per sensus corporis vel videndo: vel tangendo: vel audiendo: vel gustando: vel olfaciendo. Que suggestio cuz facta fuerit si cupiditas nostra nō moueatur ad peccandū excluditur serpentis astutia. Si autem mota fuerit: quasi iam mulieri persuasuz erit: sed aliquando ratio viriliter etiaz cōmotaz cupiditatem refrenat ⁊ compescit. Quod cum fit: non labimur in peccatuz: sed cum aliquanta luctatione coronamur. Si autez ratio consentiat: ⁊ quod libido cōmouerit faciendum esse decernat ab omni vita beata tanꝙ de paradiso expellitur homo. Jaz enim peccatuz imputatur etiaz si nō subsequatur factū: quando rea tenetur in cōsensione cōscientia.

¶ Quare hec de anime partibꝰ dixit.

Hec de anime partibꝰ interseruimus: vt ipsiꝰ anime natura pleniꝰ cognosceretur: ⁊ sm̄ quā sui portionē in ea sit liberuz arbitriū: intelligatur. s. sz rationē qua omne peccatū mortale geritur: sed nō omne veniale: illud. s. quod in solo motu sensualitatis existit.

¶ Q sensualitas sepe in scriptura aliter ꝙ supra accipitur: scil3 vt etiaz inferior rationis portio eius nomine itelligatur.

Non est autem silētio ꝓtereundū ꝙ sepe i scriptura noīe sensualitatis nō id solū in aīa qđ est nobis cōe cū pecore: s3 ⁊ iferior portio rōnis q̄ tēporaliuz dispōni intendit: intelligit. Qđ diligēs lector in locis scripture vbi de ipsa fit mentio vigilāter ānotet. Di. XXIIII.
Di. xxiiij.

Nunc diligenter ⁊c. Superiꝰ determinauit magister de impulsu quē primi parentes habuerūt ad peccandū. Hic determinat de adiutorijs que habuerūt ad resistenduz. ¶ Et diuidit pars ista in partes duas. ¶ Primo determinat de nālibus adiutorijs. ¶ Secūdo de gratuitī dis. 26. ibi. [Hec est grā operās.] Prima in duas. ¶ Primo ostēdit que fuerūt illa adiutoria. ¶ Secundo q2 ibi fecerat mentionē de lib. arbi. reuertitur ad tractādū specialiter de illo. dis. 25. ibi. [Jam vero ad ꝓpositum redeamus.] Prima in duas. ¶ Primo ostēdit ꝙ primi parētes habebāt sufficiens adiutoriū ad stādū. ¶ Secūdo ostēdit ꝙ fuerit illud adiutoriū. ibi. [Hec cōsiderandum est.] Prima in tres. ¶ Primo ostendit ꝙ primis parētibus data erat potestas a sua formatione qua stare poterant ⁊ nō ꝓficere. ¶ Secūdo mgr̄ quomodo erat bona potestas si per illaz nō poterat ꝓficere. ibi. [Sz qūo.] ¶ Tertio opponit cōtra illud qđ dixerat ꝙ per illā potestatez ꝓficere nō poterat: ⁊ oppositionē suā soluit. ibi. [Ad hoc autez.] ¶ Tunc sequitur illa pars que ibi incipit. [Hic ꝯsiderāduz.] In qua ostēdit ꝙ fuerit illud adiutoriū. Et diuiditur in partes tres. ¶ Quia prio ostendit quādā potētiaz anime diuersitatē. ¶ Secūdo ostendit sm̄ illas partes peccādi ꝓgressuz ⁊ ordinē ibi. [Illđ quoq3.] ¶ Tertio subiungit huius assignationis rōnez. ibi. [Hec de anime partibus.] Prima in tres. ¶ Primo ostēdit ꝙ illud adiutoriū fuit liberū arbitriuz. ibi. [Liberuz arbitriū.] ¶ Secūdo ostendit quid est liberuz arbi. ibi. [Liberū arbi. vero.] ¶ Tertio determinat de sensualitate ⁊ rōne ibi. [Est enim sensualitas.] Et ista in duas. ¶ Prima determinat de sensualitate. ¶ Secūdo de ratione ibi. [Ratio vero.] ¶ Tunc sequitur illa pars que ibi incipit. [Illud quoq3.] In qua sz partes anime ostēdit peccādi ꝓgressum ⁊ ordinem. Et diuiditur in tres. ¶ Primo ostēdit ordinē tēptationis ducētis ad pctm̄. ¶ Secūdo peccati ꝓgressuz ⁊ cōplementū. ibi. [Nunc superest.] ¶ Tertio subiūgit recapitulationē ⁊ cōfirmationē premissoꝝ. ibi. [Itaq3.]

Circa hanc dist. querūtur quatuor ꝓncipaliter. ¶ Primo đ naturali adiutorio ꝙ habuit homo ante peccatum ꝙ adiutoriuz maxime erat liberuz arbi. ¶ Secundo de quadā distinctione potētiarū anime: vt clarius appareat anime regnū. ¶ Tertio de nostro intellectu: per cōparationem ad suuz actū. ¶ Quarto de sensualitate ⁊ inferiori portione rationis ⁊ superiori per cōparationē ad peccatū. ¶ Circa primū querūtur quinq3. ¶ Primo vtruz per liberū arbitriū sine gratia gratum faciente potuissent primi parētes malo resistere. ¶ Secundo vtrū in bono proficere. ¶ Tertio vtrum idez sit liberum arbitriuz ꝙ voluntas. ¶ Quarto vtrum volūtas aliquādo velit aliquid ꝙ nō vult se velle. ¶ Quinto vtrum voluntas sit nobilior intellectu. Qō. I. Qō. i.

Primo ostendo ꝙ per liberum arbitrium sine gratia gratum faciente nō potuissent primi parētes malo culpe resistere: quia sm̄ magistruz in littera per liberū arbitrium bonum eligitur gratia assistente: ⁊ malum eadem desistente: ergo sine gratia gratuz faciente nunquā primi parentes malo resistere potuerunt. Ar. p° ¶ Item Aug. de vera innocētia longe vltra medium: natura humana ⁊ si in illa integritate in qua condita est permaneret: nullo tamen modo se ipsam sine creatore adiuuante seruaret: ergo primi parentes per liberum arbitrium non poterant se sine gratia gratū faciēte seruare a malo. Secūdo. ¶ Itē sicut natura creata vertibilis est sm̄ substantiam in nihilum: ita voluntas vertibilis est sm̄ electionem in malū. Tertio.
Sed primi parentes sine gratia dei non potuissent se ser

uare a vertibilitate in nihilum: ergo nec a vertibilitate
fm̄ electionem in maluꝫ.

In opp^m **Contra.** Damas.lib.scdo.caplo vltimo. manentes in eo ꝙ fm̄ naturam est in virtute sumus
declinantes autem ex eo qḋ fm̄ naturā ex virtute ad id
qḋ preter naturam est deuenimus ⁊ in malitia sumus:er
go casus in peccatuꝫ est recedere ab eo ꝙ est fm̄ naturā.
Sed ab hoc recessu natura integra sine gratia gratuꝫ fa
ciente poterat se seruare:ergo primi parentes per liberū
arbitrium sine gratia gratum faciente poterant malo re
Secūdo. sistere. ¶ Item Aug^s. primo lib.retracta.caplo.14. pec
cati reum tenere quemcꝫ:quia non fecit ꝙ facere nō po
tuit summe iniquitatis ⁊ insanie est: ergo si primi parētes
per liberum arbitriuꝫ sine gratia gratuꝫ faciente non po
tuissent malo culpe resistere illud malum eis non fuisset
imputandum:quod falsum est.

Ad qōnē fm̄ mētē ꝑpriā. **Respōdeo** ꝙ primi parentes in statu innocētie per liberum arbitriuꝫ sine gratia gra
tum faciente potuissent resistere omni malo culpe tam
Peccare qd. mortalis ꝙ̄ venialis: quia peccare est recedere ab eo qḋ
est fm̄ naturam ad quem recessuꝫ compelli non potuis
sent violenter propter liberi arbitrij libertateꝫ. Nec ad
hoc inclinationem habuissent propter nature rectitudi
nem ⁊ integritateꝫ:que in eis erat per iustitiam origina
leꝫ:quā magis credo fuisse gratiam gratis datam ꝙ̄ gra
tiam gratum facientem. Non credo tamen ꝙ per pura
naturalia potuissent resistere omni motui vitioso: quia
Iustitia oziginalē eē grāꝫ ḡtꝭ datā: ⁊ nō gratū faciētē. vires inferiores a suis obiectis mouerentur preter impe
rium:⁊ aliquando contra imperium rationis ⁊ volun
tatis que vires plenarie subiecte erant rationi ⁊ volun
tati per illud donuꝫ supernaturale ꝙ voco iustitiam ori
ginalem quā nō credo fuisse gratiā gratū facietem.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicenduꝫ ꝙ illa auctoritas magistri intelligenda est
pro statu nature corrupte. Si autem vis eam extendere
ad statum innocentie:tunc oporteret accipere gratiam:
prout se extendit ad gratiam gratum facienteꝫ:⁊ gratis
Ad 2^m datam. ¶ Ad secundum dicenduꝫ ꝙ quāuis primi pa
rentes potuissent peccato resistere sine habitu gratie gra
tum facientis:nō tamē sine auxilio diuine virtutis:quo
subtracto:etiam natura in nihiluꝫ decideret:nec aliqua
natura creata in suam operationem exiret. Virtus enim
dei in omni actione creature inquantum actio est:imme
diate ⁊ principaliter operatur:⁊ sic exponenda est preal
Ad 3^m legata Augusti.auctoritas. ¶ Ad tertium cum dicitur:
ꝙ primi parentes sine gratia dei non potuissent se serua
re a vertibilitate in nihiluꝫ ⁊c̄. Dico ꝙ verū est extendē
Qō.II. do gratiā dei ad qḋcūqꝫ eius auxiliū. Qō. II.

Ar.p^o **Secundo queritur** vtruꝫ primi parentes per liberuꝫ arbitriuꝫ sine gratia gratum fa
ciente potuissent in bono proficere. Et vide
tur ꝙ sic. Math.19. Si vis ad vitam ingredi serua mā
data:ergo videtur ꝙ ingredi ad vitam eternam consti
tutū sit in hominis voluntate. Sed illud qḋ est constitu
tum in hominis voluntate:potest homo sine gratia gra
tum faciente:ergo sine ea poterant primi parentes ad vi
Secūdo. tam eternam proficere. ¶ Item Damas.lib.scdo.ca.xi.
dicit ꝙ deus fecit primuꝫ hominem habentem potesta
Tertio. tem manere ⁊ proficere in bono. ¶ Iteꝫ perseuerare in
bono est proficere:sed vt in precedenti questione osten
sum est primi parentes sine gratia gratum faciente pote
rāt omni peccato resistere:qḋ est posse perseuerare i bo
no accepto:ergo videtur ꝙ poterāt in bono ꝑficere.

In opp^m **Contra** Magister i littera dicit ꝙ homini in creatione datum est per gratiam auxilium ⁊
collata potentia per quam poterat stare:idest nō declina
Secūdo. re ab eo qḋ acceperat:sed nō poterat proficere. ¶ Item
Hugo primo libr.de sacra.par.6.caplo.29.poterat itaqꝫ
homo per preceptum nature cōseruare bonuꝫ naturale
qḋ habuit. Sed per illud nō potuit eternuꝫ illud bonū
qḋ nec duꝫ habuit adipisci. Hoc autē nō esset verū si sine gra
tia gratuꝫ faciente in bono ꝑficere potuisset.

Ad qōnē fꝫ mēteꝫ ꝑpriaꝫ. **Respōdeo** ꝙ primi parētes sine gratia gratum faciente nō potuissent ꝑficere in bo
no meritorio de condigno:quia per talem profectū me
retur homo vitaꝫ eternam. Mereri autē vitam eternaꝫ
nō potest homo nisi per gratiā gratuꝫ facientem. Unde
apostolus Rom.6. Gratia dei vita eterna:ergo sine gra
tia gratū faciente predictū profectū habere nō poterant.
Per gratiā tamē gratis datā potuerunt ꝑficere in dispo
nendo se de cōgruo ad gratiā gratū facientē.

Ad p^m **Ad primum** in oppositū dicenduꝫ:ꝙ ingre
di ad vitam eternam constitutū
est in hominis volūtate adiuta per gratiā:quā deus dat
cuilibꝫ volēti facere qḋ in se est:vt habeat eā. Unde apo
stolus p^a ad Cori.15. Gratia dei sum id qḋ sum: ⁊ gratia
eius in me vacua nō fuit:sed abundantius illis omnib^s
laboraui:nō ego supple per propriā virtuteꝫ tantum:sed
Ad 2^m gratia dei mecuꝫ. ¶ Ad secundū dōm:ꝙ illa auctoritas
Damas.intelligenda est de profectu in bono accipiendo
bonuꝫ pro quadā dispositione ad gratiaꝫ. ¶ Uel potest
dici ꝙ loquitur de primo homine pro illo statu quo ante
peccatū habuit gratiā gratuꝫ facientē:ꝙ patet:quia post
verba allegata statim sequitur diuinam cooperātē habē
Ad 3^m tem gratiaꝫ. ¶ Ad tertiū cum dicitur ꝙ perseuerare in
bono est ꝑficere ⁊c̄. Dico ꝙ veruꝫ est perseuerare in bo
no gratie gratuꝫ facientis:quia talis actus elicitur a vir
Qō.III. tute formata per gratiam. Qō. III.

Ar.p^o **Tertio** queritur vtruꝫ idem sit liberum arbitrium:qḋ voluntas. Et vide
tur ꝙ sic. Damas.lib.3.cap.14.dicit ꝙ liberuꝫ
Secūdo. arbitriū:nihil aliud est nisi voluntas. ¶ Iteꝫ
Aug.lib.2.de libero arbitrio:quasi in principio nō pec
camus nisi libero arbitrio voluntatis. Sed fm̄ Ans.de
cōceptu virginali.cap.4. Quicquid faciunt mali sensus
⁊ mēbra totum imputandū est voluntati: ergo videtur
Tertio. ꝙ liberuꝫ arbitrium idem sit ꝙ voluntas. ¶ Item fm̄
Ans.in lib.de ꝯcordia prescietie ⁊ liberi arbitrij dicit ꝙ
voluntas est instrumentū mouens omnia alia instrume
ta:quibus sponte vtimur:⁊ que sunt in nobis: ⁊ se ipm̄
Sed ista nō cōueniunt nisi libero arbitrio:ergo ideꝫ est
Quarto. liberū arbitriū qḋ voluntas. ¶ Iteꝫ in anima nihil est
liberius voluntate:nihil etiā in anima liberius est libe
ro arbitrio:ergo idem est liberuꝫ arbitriū:qḋ voluntas.

In opp^m **Contra** Damas.lib.2.cap.22. Diuidit voluntatem in deliberatiuā ⁊ naturalē:sed volūtas na
turalis nō est liberum arbitriū. Ergo differētia est inter
Secūdo. liberū arbitriuꝫ ⁊ voluntatem. ¶ Item nō omnis act^s
procedens a voluntate est actus liberi arbitrij:quia vel
le aliquid ex surreptiōe nō est actus liberi arbitrij. Sed
si essent idem liberuꝫ arbitriuꝫ ⁊ voluntas omnis actus
voluntatis esset actus liberi arbitrij:ergo voluntas ⁊ li
Tertio. beruꝫ arbitriū nō sunt idem. ¶ Item Magister in litte
ra.liberum arbitriuꝫ est facultas rationis ⁊ voluntatis:
ergo videtur ꝙ liberuꝫ arbitriuꝫ comprehendit rationē
Quarto. ⁊ voluntatem. ¶ Item Bernar.lib.de libero arbitrio:
nō multuꝫ post principium.liberum arbitrium est liber
sui propter voluntateꝫ:⁊ iudex sui propter rationem: ⁊
nō multuꝫ postea dicit:ꝙ hoc ꝙ dico liber referetur ad
voluntateꝫ:⁊ arbitriū ad rationeꝫ:ergo videtur ꝙ com
prehendit rationem ⁊ voluntateꝫ.

Ad qōnē fꝫ mentē ꝑpriaꝫ. **Respondeo** ꝙ si dicatur arbitriuꝫ ab arbitratione cōsiliatiua cuꝫ talis arbitra
tio sit actus intellectus:tunc oportet dicere ꝙ liberum
arbitriuꝫ comprehendit intellectum ⁊ voluntatem dire
cte in sui

cte in sui rõne:quia velle liberum elicitur a voluntate:⁊
arbitratio consiliatiua actus est intellectus:vt dictũ est.
¶ Si aũt dicat arbitrium ab arbitratiõe imperatiua:si/
cut arbitrat imperator:volẽdo oĩno.vt ita fiat:vel non
fiat:sic intellect⁹ nõ est de rõne liberi arbitrij:nisi dispo/
sitiue. Sed formalr̃ liberum arbitrium est ipsa volũtas:
put ꝯsideratur post deliberationem:ꝑcedentem in intel/
lectu:vel post tp̃s in quo homo deliberare potuit ⁊ de/
buit. Nõ.n.põt dici ꝙ liberum arbitrium sit aliquis ha/
Uide h̃ mlta d̃ libero arbitrio.
bitus supadditus intellectui ⁊ voluntati realr̃ differens
ab vtroq;:ꝙ habit⁹ inclinat determinate ad alterã par/
tem i modũ nature.liberũ aũt arbitrium non sic:sꝫ ma/
gister videt sonare in quãdam tadiam. Et ꝓpter h̃ etiã
pꝫ ꝙ nõ dicit intellm̃ ⁊ voluntatẽ simul:vel alterũ per
se per modum habit⁹. Unde illud verbum Ber. de libe
ro arbitrio:liberum arbitriũ est habitus anime liberi sui:
sic debet exponi:vt per habitũ intelligat potentia facilr̃
exiens in actum suum. Nec põt dici ꝙ sit alia potẽtia ab
intellectu ⁊ volũtate:quia nõ est potẽtia volũtate iferior
cum ip̃m sit in anima supremuꝫ. Nec par eisq; due po/
tentie appetitiue penit⁹ equales in regno anime nõ sũt.
altera enim supfluere videret. Nec est potẽtia voluntate
superior:quia superioritatem in regno aie:videt Ans. li.
de cõceptu virginali ca.4.attribuere volũtati. Nec põt
dici ꝙ ip̃m liberum arbitrium sit intellectus per se:quia
intellect⁹ cogi põt per euidẽtiam veritatis. Sed liberuꝫ
arbitrium cogi nõ potest:vt in sequẽti dis. declarabitur.
Conclu/dit doctõ
Restat ergo ꝙ liberũ arbitrium vno mõ sit intellectus ⁊
volũtas simul:⁊ alio modo sit formalr̃ ipsa volũtas:put
ꝯsideratur post ꝑcedentem cõsiliationem in intellectu:vel
post tp̃s in quo homo deliberare potuit ⁊ debuit:vt di/
ctum est. Cum enim electio sit actus liberi arbitrij volũ
tas nõ habet rõnem liberi arbitrij:nisi inquãtuꝫ ab ipsa
põt pcedere actus eligẽdi. Sed sm̃ Damas. lib.2.c.24.
opꝫ oĩno consilium antecedere electionem:pbo etiã ter/
tio ethi.ca.4.dicit ꝙ voluntarium non omne eligibile:
Quis ac/t⁹ volũtatis pctm̃
sed certe qd̃ pcõsiliatum. ¶ Preterea omnis actus libe
ri arbitrij cõtra diuinum ꝑceptum mortale peccatũ est.
Sed nullus actus voluntatis ante deliberationẽ:⁊ tem
pus sufficiens ad deliberãduꝫ est mortale peccatũ:ergo
videtur ꝙ volũtas nõ sortiatur rõnem liberi arbitrij ni
si considerata post deliberationem:vel tempus sufficiẽs
ad deliberandum. ¶ Preterea ꝑmissio facta ante deli/
berationem nõ obligat de necessitate salutis. Et tamẽ fa
cta ex libero arbitrio ⁊ firmata obligat de necessitate sa/
Quid vo/tum.
lutis:si est de re que cadere debeat sub ꝑmissione. Unde
dicitur votum conceptio melioris ꝓposita deliberatiõe
Qñ volũtas hꝫ rõnẽ liberi arbitrij.
firmata. Restat ergo ꝙ voluntas nõ habet rõnem liberi
arbitrij nisi post deliberationem:vel saltẽ post tempus
sufficiens ad deliberãdum:quia ꝑsupposita rei itellectio
ne simplici:⁊ habito sufficienti tempore ad deliberãduꝫ
voluntas libere potest mouere:vel non mouere intelle/
ctum ad consiliandum:⁊ ideo si tunc ante consiliationẽ
precipitat se in aliquid illicitum iuste imputatur eidem.
Unde dicũt aliqui ꝙ quãuis ante consiliationem in in/
tellectu voluntas non possit eligere ꝓprie loquendo ꝓp
alias ab ipsa consiliatione intellectus:tamen consiliatio
intellectus potest eligi a voluntate ante aliam intellect⁹
consiliationem:cum nulla intellectus consideratio sit cõ
siliatio proprie loquendo:nisi ad illam moueatur intelle
ctus per imperium voluntatis:vel per aliquam diui
nam inspirationem.

Ad pm̃
Ad primum argumentum ad partem pꝛimã dicendũ:ꝙ verbuꝫ Damas. intel
ligendum est de libero arbitrio:put arbitriuꝫ dicitur ab
arbitratione non consiliatiua:sed imperatiua.⁊ de volũ
tate considerata post deliberationem intellectus:vel sal/
Ad 2m
tem post tempus sufficiens ad deliberandũ. ¶ Ad sc̃dꝫ
dicendum:ꝙ Ans. ibi loquitur de voluntate eo modo
Ad 3m
quo statim ante dictum est. ¶ Ad tertium simili modo
Ad 4m
soluendum est. ¶ Ad quartum cum dicit ꝙ in aia nihil
est liberius voluntate ⁊c̃. dico ꝙ voluntas non est plene
libera in appetendo rem nisi considerata eo modo quo
Ad alia argumẽta
ante dictum est. ¶ Duo prima ad partem aliam cõclu/
dunt ꝙ voluntas rõnem liberi arbitrij non habet quo/
cũq; modo considerata.⁊ h̃ est verum:non eniꝫ volũtas
est liberum arbitrium inquãtum potens se mouere na/
turaliter:sed inquãtum potens se mouere libere:ꝙ sibi
conuenit inquantum est considerata modo supradicto.
¶ Alia duo procedũt de libero arbitrio sm̃ ꝙ arbitriũ
dicitur ab arbitratione consiliatiua:vel quia voluntas
nunq̃ꝫ habet rationeꝫ liberi arbitrij:nisi cõsiderata post
actum intellectus. ¶ Qõ. IIII.

Qõ. IIII.
Quarto querit vtrum volũtas aliquã/
Ar. pᵒ
do velit aliquid ꝙ non vult se
velle. Et videtur ꝙ non Ans. lib. de libertate
arbitrij ca.5. omnis volens ipsum suum velle
Secũdo.
vult. ¶ Item voluntas mouet se ad volendum. Sꝫ nõ
potest se mouere ad volẽdum nisi volendo velle:q: nul/
lus alius actus debetur voluntati q̃ꝫ velle:ergo nunq̃ꝫ
Tertio.
vult aliquid ꝙ non velit se velle. ¶ Item Ans. de casu
diaboli ca.12. quicqd se mouet ad volẽdum prius vult se
ita mouere. Sed voluntas mouet se ad volendum quic
Quarto.
quid vult:ergo quicquid vult:vult se velle. ¶ Iteꝫ vo/
luntas nihil potest velle in vita:quia qui aliquid facit in
uitus ad illud faciẽdum cogitur:volũtas autẽ ad actũ
volendi cogi non potest. Sed si voluntas vellet aliquid
ꝙ nõ vellet se velle:aliquid vellet in vita:ergo quicquid
vult:vult se velle.

In opm̃
Contra sicut voluntas potest se reflectere sup suuꝫ
actum ita intellectus. Sed intellect⁹ aliqd
aliquãdo põt intelligere absq; h̃ ꝙ aduertat se intellige
re illud. Ut patet cum intellectus est ita intentus circa
obiectum ꝙ nõ reflectit se super se:nec super actũ:ergo
similiter voluntas aliquando potest aliquid velle absq;
h̃ ꝙ velit se velle illud. ¶ Item prius ordine nature vo
Secũdo.
luntas vult aliquid q̃ꝫ velit se illud velle:ꝙ ꝓbo a simi/
li:quia prius ordine nature intellectus intelligit aliquid
q̃ꝫ intelligat se illud intelligere. Sed prius ordine natu/
re separari potest a posteriori maxime in actibus volun/
tatis. Ergo voluntas potest aliquando aliqd velle absq;
Tertio.
h̃ ꝙ velit se illud velle. ¶ Item aliquãdo homo diligit
rem aliquam ⁊ dolet ꝙ diligit eam. Sed diligere aliqd
est ipsum velle:ergo voluntas aliquãdo vult aliquid ꝙ
Quarto.
vellet non velle. ¶ Item possibile est voluntatem aliqd
nollere cum h̃ ipsum velle h̃ nolle:ergo a simili possibile
est voluntatem aliquid velle:⁊ cum h̃ ipsum nolle h̃ vel/
le. qua ratione enim possum velle meum nolle:videtur
ꝙ possum nolle meum velle.

Ad qõnẽ sꝫ mẽteꝫ ꝓpriã.
Respondeo. ꝙ voluntatem velle aliquid du/
pliciter potest itelligi. Uno mo/
do de velle forti ⁊ perfecto. Alio de velle debili ⁊ imper/
fecto. ¶ Primo modo quãdocũq; volũtas vult aliqd
vult se h̃ velle:quicunq; enim perfecte diligit aliqd:opꝫ
ꝙ diligat omne illud per qd̃ vnitur cuꝫ dilecto. Sed cũ
re volita vnitur aliquo modo voluntas per h̃ ꝙ vult eã.
⁊ ideo oportet ꝙ velit se illam reꝫ velle. ¶ Preterea ex
reflectione voluntatis super actum suum primus actus
aliquam recipit perfectionem:sicut ex reflexione intelle
ctus super actum suum primus actus recipit aliquã pfe
ctionem. nunq̃ꝫ enim homo perfecte intelligit aliquid:
nisi se h̃ intelligere intelligat. ¶ Loquẽdo autem de vel
le debili ⁊ imperfecto:dico ꝙ aliquando voluntas vult
aliquid ꝙ non vult se velle. Sicut enim per sui liberta/
tem potest se mouere in actum volendi non perfecte:sꝫ
remisse:ita potest abstinere ne super ipsum actum refle/

erat se:non enim oportet ꝙ aliquam rem remisse diligēs
diligat quicquid est consonum rei dilecte. Unde frequē-
ter videmus ꝙ diligentes aliquam rem imperfecte ⁊ re-
misse non diligunt illam dilectionem.

Ad p[rimu]m **Ad primum** dicendum: ꝙ illud verbū Ans. debet intelligi de volēte aliquid
Ad 2[m] actu volendi formali ⁊ perfecto. ¶ Ad secūdum dicendū:
ꝙ minor est falsa. Si enim esset vera voluntas nihil actu
volens nō posset se mouere actu volendi: qd multis fal-
sum videtur. Non enim oportet omnem actionem eē a
potentia agente mediante alia actione: quia enim poten
tia actiua aliqua actualitas est ab ea potest esse imediate
aliqua actio. Unde illa motio qua voluntas mouet se in
Ad 3[m] primum actum volendi vltra voluntatem: ⁊ ipsum vo-
lendi actum non dicit in voluntate nisi relationē. ¶ Ad
tertium dicēdū: ꝙ opinio Ans. videt fuisse ꝙ nulla vo-
luntas creature rationalis seu intellectualis potuit habe-
re primum velle a se. Unde expresse dicit de angelo facto
apto ad volendum: ⁊ nihil volente: ꝙ non potuit habe-
re primum velle a se: sed tm̄ ab illo qui talē dedit sibi na-
turam: ⁊ per illud velle se mouere potest ad aliud velle:
⁊ ideo omnis mouens se ad aliquid volendū prius vult
se ita mouere in generali. Ego autem credo ꝙ primum
velle non tm̄ est in voluntate: sed etiam a voluntate quē-
uis principaliter a creatore voluntatis. Unde actus vo-
lendi finem qui est primus voluntatis actus ab ipsa vo-
luntate elicitur quāuis ad illum actum non sit determi-
nata a se: sed a creante. Sicut ignis per virtutem suā mo-
uet se sursum quāuis ad illum motum non sit determi-
natus a se: sed a generante. Ad volendum autem ea que
sunt ad finem: voluntas non tm̄ mouet se: sed etiam de-
terminat se. Sic ergo expone verbum Ans. quicquid se
mouet ad volendum prius vult se ita mouere. Ut sit sen-
sus ꝙ quicquid se determinat ⁊ mouet ad aliquid volē-
dum h facit in virtute alterius velle ad qd determinatū
Ad 4[m] est a creante. ¶ Ad quartum dicēdum: ꝙ non est idem
non velle ⁊ nolle. ⁊ ideo non sequitur ꝙ si voluntas ve-
lit aliquid qd non vult se velle: ꝙ propter hoc ꝙ velit ali-
quid qd vult se nolle. Utrum autem sit possibile ꝙ velit
aliquid qd vult se nolle: planum est ꝙ si vtrisqȝ actus cō-
sideretur in actu perfecto nō possunt simul esse: neqȝ etiā
altero existente perfecto. tamen vtroqȝ imperfecto existē-
te videtur multis ꝙ possunt simul esse melius ꝙ̄ calidū
⁊ frigidum sm̄ suum esse imperfectum in eadem parte
materie: que tamen simul esse possunt in predicto modo:
vt ipsi dicunt: ⁊ sic dicunt ea constituere tepidum.

Ad alia argumēta in oppositū ad p[rimu]m **Ad primum** ad partem aliam dicēdum: ꝙ si-
ue intellectus aliquādo intelligat
aliquid qd non intelligit se intelligere siue nō: tm̄ nunqȝ
potest aliquid perfecte intelligere quin se illud intellige-
re intelligat quantumcūqȝ intentus sit circa obiectum.
Unde ⁊ intellectus beatus qui ex toto conatu suo intue-
Ad 2[m] tur deum se ipsum intueri intelligit. ¶ Secundum ar-
Ad 3[m] gumentum bene concludit. ¶ Ad tertium dicunt aliq
ꝙ quāuis aliquando homo doleat ex deliberatiua volū-
tate de h ꝙ amat aliquam rem ex passione: tamen dicūt
ꝙ amans aliquid ex deliberatiua volūtate non potest si-
mul dolere ex deliberatiua volūtate de amore illo qd pla
num est loquendo de vtroqȝ actu: vel altero eorum: sub
Ad 4[m] esse perfecto: quāuis sm̄ aliquos simul possunt se compa
ti: vtroqȝ actu existente imperfecto. ¶ Ad quartum di-
cendum ꝙ non est simile de volendo meum nolle: ⁊ de
nolendo meū velle: quia nolle est respectu alicuius sub
aliqua ratione mali: ⁊ consequens est: vt qui refugit malū
tendat in bonum repugnās illi malo. Et quia nolle ma-
lum est bonus actus repugnans malo: quia nolle malū
est velle malū non esse: vel non habere: ideo consequēs
est qd si nolo malum ꝙ velim me illud nolle. Uelle autē
est respectu alicuius sub ratione qua bonum: ad velle au-
tem bonum non est consequens: imo magis repugnās:
ꝙ homo nolit illud quod est consonū illi bono: ⁊ quia
velle bonum est consonum bono volito: ideo ad velle bo
num: non est consequens: sed repugnans ꝙ homo nolit
illud velle. ¶ Questio. V. Q.6.v.

Ar. p[rim]o **Quinto** queritur vtrum volūtas sit no
bilior intellectu. Et videtur ꝙ
non. Illa potentia est nobilior: que habet ob-
iectum vniuersalius. Sed intellectus habet
obiectum vniuersalius ꝙ̄ voluntas: quia obiectum in-
tellectus est ens absolute: sub illa enim ratione intelligit
quicquid intelligit: obiectum autem voluntatis est ens
sub ratione qua bonum: ergo intellectus est nobilior vo
luntate. ¶ Item intellectus potest exire in actum suū Secūdo.
sine voluntate ⁊ non econuerso. Quia sm̄ Aug. 10. de tri.
ca. 1. non possumus velle nisi cognitum. Ergo intellect[us]
est voluntate potentior ⁊ ex cōsequenti nobilior. ¶ Itē Tertio.
intelligere sine appetere nobilius est ꝙ̄ appetere sine in-
telligere: ergo velle ratione huius qd addit super intelli
gere minus est nobile ꝙ̄ intelligere. Sed velle non est a
voluntate nisi ratione huius qd addit super intelligere: Quarto.
ergo voluntas est minus nobilis intellectu ¶ Itē quā-
to motor est prior in mouendo tanto est vltimior in ra-
tione finis. Unde primus motor simpliciter est vltimus
finis simpliciter. Sed in motibus anime intellectus est
prior motor ꝙ̄ voluntas: quia mouet voluntatem: cum
voluntas non possit moueri nisi a bono apprehenso: er-
go actus intellectus est vltimior finis in motibus anime
ꝙ̄ actus voluntatis. Sed quanto finis est vltimior: tan-
to nobilior: ergo actus intellectus est nobilior actu volū Quinto.
tatis: ⁊ intellectus voluntate. ¶ Item duorum moto-
rum ille minus est nobilis qui ab alio recipit formā mo-
uendi. Sed voluntas recipit formam ⁊ modum mouē-
di ab intellectu: quia forma per quā voluntas mouet est
bonum apprehensum per intellectum: ergo volūtas est
minus nobilis ꝙ̄ intellectus. ¶ Item Augustinus. 22. Sexto.
lib. contra faustum: quasi medio loco inter principium ⁊
medium: vult ꝙ in omnibus actibus anime contempla
tio precedat. Sed contemplatio est actus intellectus. Septio
¶ Item philosophus. 12. metaphysice dicit maximam T.c.51.
nobilitatem dei esse in eo ꝙ intelligit. ¶ Item philoso- Octauo.
phus. 10. ethicorum ca. 8. intellectus est optimum eorū
que in nobis sunt: ergo est voluntate melior.

Contra Bernardus libro de libero arbitrio non In op[positu]m
multum post principium dicit de volun-
tate: habet sane quocunqȝ voluit se rationem semper co Secūdo.
mitem ⁊ quodammodo pedissequā. ¶ Item Ans. lib.
de concep. virginali cap. 4. dominium totius regni ani- Tertio.
me attribuit voluntati. ¶ Item Hugo super illud capi
tuli septimi angelice hierarchie calidū acutū ⁊ super
feruidum: dicit ꝙ dilectio supereminet scientie: ⁊ maior
est intelligentia: plus enim diligitur ꝙ̄ intelligatur: ⁊
appropinquat dilectio ⁊ intrat vbi intellectus foris est.
¶ Item illa potētia est nobilior per quā creatura ratio- Quarto.
nalis ⁊ intellectualis magis vnitur cum deo. Sed ma-
gis vnitur cum deo per voluntatem ꝙ̄ per intellectū.
experimur enim nos magis deum diligere ꝙ̄ cognosce-
re. Dionysius etiam ca. 4. de diuinis nominibus magis
attribuit amori esse virtutem vnitiuam ꝙ̄ cognitioni:
ergo voluntas est nobilior intellectu. ¶ Item illa potē- Quinto.
tia per quā magis transformatur creata in similitudinē
creatoris que possibilis est creature est nobilior. Sȝ crea
tura rationalis magis transformatur in aliquam simili-
tudinem dei per voluntatem quā per intellectum. Un-
de Hugo in soliloquio de arra anime non multum post
principium: vim transformādi attribuit amori. ergo no
bilior est voluntas ꝙ̄ intellectus. ¶ Item illa potentia Sexto.
per quā

per quam anima magis viuit in esse secundo: et magis se
mouet in summam vitam que deus est: est nobilior. Sed
voluntas est huius: vnde Hugo vbi supra: circa princi-
pium: dicit sic: anima mea ego scio ꝙ vita tua dilectio est.
T.c.10. Philosophus etiam .9. metaphysice et commē. ibidem.
Expresse volunt ꝙ volūtas determinat rationem ad al-
teram partem: ꝙ non esset verum nisi anima magis mo-
ueret se et principaliꝰ per voluntatem q̃ per rationem:
Septio ergo nobilior est voluntas q̃ intellectus. ¶ Item nobi-
lior est potentia anime que cogi nō potest: q̃ illa que co-
gi potest. Sed homo cogi potest in actiōe intellectualis
cognitionis: quia motus quo res mouetur de necessita-
te ab alio contra propriam inclinationem est motus co-
actus. Sed homo aliquando de necessitate assentit ali-
cui veritati motus ab alio: vtpote ab euidentia rei: vel
ab idoneitate testificantium contra propriam inclinatio-
nem. Unde aliquando assentit alicui veritati dolēs. Sz
homo non potest cogi quantum ad inferiorem actum
voluntatis. Sicut enim dicit Bernardus de libero ar-
bitrio non multum post principium: voluntas pro sui
libertate nulla vi: nulla cogitur necessitate: ergo vo-
Octauo. luntas nobilior est intellectu. ¶ Item philosophus .9.
T.c.10. metaphy. postq̃ locutus est de ratione: quasi statim post
dicit: necesse est vt dominꝰ verius sit aliud: et dico ꝙ h est
appetitus vel voluntas: h habeo expresse per ipm ꝙ vo-
luntas verius dominatur in regno anime q̃ ratio: et ibi-
dem dicit cōmē. de voluntate qd est verum principium
in motibus ipsius anime.

Ad qōnē sm mētē ppoīā. **Respondeo** ꝙ voluntas simpliciter nobilior
est q̃ intellectus. Ad cuius intel-
ligentiam. ¶ Primo videndum est: quid est obiectum
intellectus et voluntatis. ¶ Secūdo declarabitur ꝙ no-
bilior est rō bonitatis q̃ entitatis: vel veritatis. ¶ Ter-
Arti. pri- tio ex his concludetur propositum.
mus. **Quantum** ad primum sciēdum ꝙ formalis ra-
Obm vo tio obiecti intellectꝰ dupliciter pōt
luntatis et accipi. Uno modo pro eo ꝙ primo de qualibet re occur-
intells qd rit apprehensioni intellectus: h est primum intellectum
eē ōndit. de re. Alio modo pro eo per qd res potest ab intellectu in-
telligi: ꝙ tamen primo non occurrit apprehensioni intel-
lectus: sicut intellectum. Primo modo ens absolute est
formale obiectum intellectus: est enim primum qd intel-
lectus intelligit de qualibet re. Secundo modo essentia
rei sub ratione qua res per ipsam est apta nata se manife-
stare: est formale obiectum intellectus: nisi enim res esset
apta nata manifestare se ipsam: nunq̃ eam possemus in-
telligere: et tamen h ratio non est primum intellectum a
nobis: sed ens absolute: vt dictum est. Et quia eēntia rei
inquantum per ipsam res apta nata est se manifestare in-
tellectui est veritas eius: ideo bene dicitur ꝙ vno modo
T.cō.9. formale obiectum intellectus est ens absolute dictum: sm
c.10. quem modum loquitur philosophus de obiecto intelle-
ctus tertio de anima: cum dicit ꝙ obiectum intellectus
est qd quid est. Alio modo formale obiectum intellectus
est verum. Obiectum autem voluntatis: siue accipiatur
pro primo volito: siue pro prima ratione volendi: nō est
ens absolute dictum. Sed ens sub ratione qua bonum:
ratio enim bonitatis in re est illud per qd est a nobis ap-
petibilis: et est illud qd ordine nature pmo est a nobis vo-
litum. Si enim a diligente rem aliquam queratur quare
diligit eam nō respondebit si rationabiliter respondeat: quia
Arti. scōs est ens: sed quia est bona. ¶ Secundo declaro ꝙ fuit cō-
sequenter propositum: ratio bonitatis est ratio perfectio-
nis: ens enim dicitur bonum sub ratione qua perfectum.
Unde res que plene perfecta est: plene bona est: et que di-
minutam habet perfectionem diminutam habet bonita-
tem. Nobilior autem est ratio perfectionis q̃ ratio enti-
tatis tātum. Sicut nobilior est ratio entis perfecti q̃ en-
tis tm̄: h enim regulare est ꝙ ratio perfectionis nobilitat
obiectum maxime: cum eius ambitum non contrahit:
qualis est ratio perfectiōis que est bonitas: tāti enim est
ambitꝰ: sicut ens. Sequitur ergo ꝙ nobilior sit ratio bo-
nitatis q̃ entitatis. Cuius conclusionis veritas faciliter
patet intelligenti ꝙ ratio entitatis absq̃ contractiōe sui
ambitus est de ratione bonitatis. Quod etiam sit nobilior q̃
ratio veritatis patet sic: deus est vltimus finis sub ratio-
ne qua bonus: alias enim ratio bonitatis nō esset in crea-
turis inquantum ordināt ur in ipsum: vt in vltimum fi-
nem. Sed deus sub nobilissima sui ratione est finis vlti-
mus: ergo nobilior est ratio bonitatis q̃ veritatis. Que
comparatio non debet attendi in deo sm aliquem gra-
dum nobilitatis qui realiter sit in ipso: quia omnium que
sunt in ipso est eadem nobilitas. Sed h comparatio in-
telligi debet sm modum nostre apprehensionis. Prete-
rea illa ratio est in ente nobilissima per quam ens est obie-
ctum nobilissime virtutis. Sed ens sub ratione qua bo-
num obiectum est nobilissime virtutis que est charitas:
dicit enim Augustinus .15. de trinita. cap. 18. qd nullum
est isto dei dono excellentius: ergo ratio bonitatis est no-
bilissima ratio que sit in ente. Preterea propter qd vnū-
quodq̃ tale: et illud magis: sm philosophum .1. poste. Sz T.c.5.
ratio entitatis et ratio veritatis bone sunt propter ratio-
nem bonitatis: ratio autem bonitatis bona est formali-
ter per seipsam. Melior est ergo ratio bonitatis q̃ ratio
entitatis vel veritatis. Quod absq̃ omni calumnia dici po-
test in creaturis. Sed qd est melius est nobilius. Dicit
enim Augustinus .6. de trinita. cap. 8. ꝙ in his que non
mole magna sunt idem est maius et melius: qd autem ma-
ius est nobiliꝰ est: ergo nobilior est ratio bonitatis q̃ ra-
tio entitatis: vel veritatis. ¶ Consequēter ex dictis cō- Arti. 3ᵒ.
cludo propositum. Sicut declaratum est in primo articu-
lo: ens sub ratione qua ens: vel verum: est obiectum in-
tellectus: et sub ratione qua bonum est obiectum volun-
tatis. In secundo etiam articulo declaratum est: ꝙ nobi-
lior est ratio bonitatis q̃ ratio entitatis vel veritatis. Ex
quibus sequitur ꝙ ens sub nobiliori ratione est obiectum
voluntatis q̃ intellectus: sed illa potentia anime est no-
bilior: cuius ens est obiectum sub ratione nobiliori. Si-
cut enim in cognitione potentiarum deuenimus per a-
ctus et in cognitionem actuum per obiecta: sm philoso- T.c.32.
phum .2. de anima. Sic in cognitionem nobilitatis po-
tentie deuenimus per cognitionem nobilitatis sui actꝰ:
et in cognitionem nobilitatis actus per cognitionem no-
bilitatis formalis rationis obiecti: ergo sequitur ꝙ nobi-
lior est voluntas q̃ intellectus. ¶ Si autē dicas ꝙ que- Instātia.
dam nobilius est cognoscere q̃ ea diligere dico ꝙ verum
est. Sed h non infringit ea que iam dicta sunt: quia ip- Rñᵒ.
sius actus nobilitas simpliciter attendit per compara- A.l. attē-
tionem ad nobilissimum obiectum. Sed nobilissimum do.
obiectum actus intelligendi et actus volendi est ipse de-
us: ergo per comparationem ad ipsum debet attendi no-
bilitas simpliciter et nostri intelligere et nostri velle. Sz
secundum omnes nobilius est deum diligere q̃ intelli-
gere: in tantum ꝙ ipsa cognitio si non assit dilectio elon- Nō pul-
gat a deo. ¶ Quod etiam concedūt philosophi. Dicit enim chrū dcīsi
Algazel in physica sua libro quito capitulo .4. ꝙ qui cre-
scit in scientia: et non crescit in bona vita elongabitur a
deo. Cum ergo nobilior actus simpliciter sit potentie
simpliciter nobilioris: restat vt prius ꝙ simpliciter nobi-
lior sit voluntas q̃ intellectus. ¶ Pro hac etiam par-
te multum faciunt auctoritates: et alique rationes: spe-
cialiter penultima ad secundam partem adducte.

Ad primum in oppositum cum dicitur ꝙ in- Ad pᵐ.
tellectus habet obiectum vlius
q̃ voluntas etc. dico ꝙ falsum est: tāti enim ambitus est
bonum: quāti ambitus est ens vel verum. ¶ Ad scōm di- Ad 2ᵐ.

cedum ꝙ ꝗ̄uis intellectus possit in aliquē actū sine vo
luntate ⁊ nō econuerso:non tamen ꝓpter h̄ sequit̄ ꝙ sit
nobilior voluntate:q2 incōplementum sui actus qui cō
sistit incompleta formatione verbi non pōt nisi per vo
luntatem. Q̄z patet per Augustinum.9.de trini.ca.vlti.
dicentem ꝙ ꝑtum mentis antecedit appetit⁹ quo id qd̄
nosce volumus querendo ⁊ inueniendo nascit̄ ꝓles ipa
notitia. Actus etiam inquātum potest voluntas cū mo
dico adiutorio intellectus fortissimus est. Ille autem in
quem potest intellectus sine adiutorio voluntatis debi
lis est ⁊ imperfect⁹. Ita ꝙ omnibus pensatis maius est
adiutorium ꝙ facit voluntas intellectui ad perfectionē
sui actus ꝗ̄ illud qd̄ facit intellectus volūtati ad sui act⁹
Ad 3m perfectionem. ¶ Ad tertium cum dicitur ꝙ intelligere
sine appetere nobilius est ꝗ̄ appetere sine intelligere ⁊c̄.
dico ꝙ verum est de actu appetendi qui est in rebus in
rationalibus:qui ꝓprie loquendo nō est actus volendi.
Non est autem verū de illo appetitu qui proprie loquen
do est actus volendi qui est libera inclinatio in rem voli
tam:nobilius enim est libere inclinari in summum bo
num ꝗ̄ ipsum intelligere ⁊ in ipsum non inclinari. Vn̄
velle deum quātum ad illud qd̄ addit vltra intelligere:
Ad 4m nobilius est ꝗ̄ ipsum intelligere sine velle. ¶ Ad quar
tum cum dicitur ꝙ in motibus anime intellectus est ꝑor
motor ꝗ̄ voluntas ⁊c̄. dico ꝙ verum est loquēdo de mo
uente dispositiue:intellectus enim per suum actuz dispo
nit ad actum voluntatis:non est autem verum de mo
uente principaliter ⁊ effectiue. Sicut enim sub deo mo
uet voluntas se ipsam. Nō oportet autem ꝙ primus mo
tor in anima ratione disponentis sit nobilissimus. Sed
ille qui mouet principalr̄ ⁊ effectiue:⁊ ille motor est vo
luntas:⁊ ideo actus voluntatis est vltimior in ratione fi
nis ꝗ̄ actus intellectus:actus enim intellectus ad actuz
voluntatis ordinatur. Cuius signum est ꝙ non quiescit
creatura rationalis in cognoscendo. Sed vltra tendit.
Ad 5m ¶ Ad quintum dicendum:ꝙ minor est falsa:forma eniz
per quam voluntas mouet se non est bonum apprehen
sum:imo est finis motus eius. Sed forma per quam mo
uet se est illud qd̄ est actuale in ea presupposita cognitio
Ad 6m ne in intellectu. ¶ Ad sextum dicenduz:ꝙ Augustinus
in illo verbo per cōtemplationem intelligebat vitam cō
templatiuā que consistit in cognitiōe dei ⁊ dilectiōe:vn
de non intendebat distinguere contemplationem cōtra
dilectionem. Sed contra exercitium operum exteriorū
⁊ moderātiam sensibilium passionuz. Dicit enim sic:in
ipsa ratione que partim est contemplatiua partim acti
ua proculdubio contemplatio ꝓcellit. In hac enim ima
go est dei qua per fidem ad speciem reformamur. Certū
est autem ꝙ imago comprehendit intellectum ⁊ volun
Ad 7m tatem. ¶ Ad septimum dicendum:ꝙ ibi philosophus
non intendit itelligere dei distinguere a suo diligere:vo
lens dicere ꝙ maxima nobilitas dei est in intelligēdo ⁊
Ad 8m diligendo se. ¶ Ad octauum dicendum:ꝙ plus in illo
verbo sub intellectu comprehendit totam partem ani
me intellectiuam que comprehendit itellectum ⁊ volū
tatem. Volens dicere hanc partem eē incomparabiliter
nobiliorem ꝗ̄ vegetatiuam ⁊ sensitiuam.

Consequēter

queritur de secun
do principali. Et
circa h̄ queruntur quinqꝫ. ¶ Primo vtrum
intellectus agens ⁊ possibilis sint potentie di
stincte in anima. ¶ Secundo vtrum memoria ⁊ intelli
gentia sint distincte potentie. ¶ Tertio vtrum irascibi
lis ⁊ concupiscibilis sint distincte potentie in volunta
te. ¶ Quarto vtrum inferior portio rationis ⁊ supe
rior sint distincte potentie. ¶ Quinto vtrum sensuali
tas numeretur sm̄ numerum potentiarum sensitiuarū
cognitiuarum.

¶ Questio. I. Q̄ō.1.

Primo

ostendo ꝙ intellectus agens ⁊ Ar.p⁹.
possibilis non sint distincte po
tentie in anima Auic.6.naturaliuz lib.5.ca.5.
dicit de intelligētia agente ꝙ comparatio ei⁹
ad animas nostras est sicut cōparatio solis ad visus no
stros:ergo videtur ꝙ intellectus agens ⁊ possibilis non
distinguuntur:sicut due potentie:sed sicut due substan
tie. ¶ Item Auic.9.metaphysice ca.3.dicit ꝙ est que Secūdo.
dam intelligentia que instuit super animas nostras:⁊ h̄ Infi. ca.
est intelligentia mundi terreni:⁊ vocamus eam intelligē
tiam agentem:ergo videtur ꝙ intellectum possibilē vo
cat animam nostram ⁊ intellectum agentem quandam
intelligētiam separatam:ergo videtur ꝙ intellect⁹ agēs
⁊ possibilis sint due substantie. ¶ Item philosoph⁹.3. T.cō.19.
de anima:loquens de intellectu agente dicit ꝙ h̄ intelle
ctus est separatus ⁊ immixtus ⁊ ipassibilis. Substantia
autem actu est:ergo videtur ꝙ distinctio intellectus in
agentē ⁊ possibilem non est distinctio potentiarum:sed
substantiarum. ¶ Item imaginatiua per idez abstrahit Tertio.
speciem imaginabilem:⁊ recipit eam:ergo cum intelle
ctiua sit potentior per idem abstrahit speciez intelligibi
lem:⁊ recipit eaz. Sed inq̄ztū abstrahit est agens:inquā
tum recipit est possibilis:ergo intellectus agens ⁊ possi
bilis non sunt distincte potentie. ¶ Itez vnus act⁹ sim Quarto.
plex non est actus distinctarum potētiarum:ergo cū in
telligere sit vnus actus simplex ad quē eliciendum con
currit intellectus possibilis ⁊ agens videtur ꝙ non sint
distincte potentie. ¶ Item intellectus agēs aut iudicat Quinto.
de intelligibili aut non:si non tunc esset minus nobilis
ꝗ̄ intellect⁹ possibilis:quod falsum est:quia vt dicit phi T.c.19.
losophus.3.de anima:semper honorabilius est agens pa
tiente. Si sic cum etiam itellectus possibilis iudicet de
intelligibili:tunc in intellectu essent due potentie qua
rum quelibet per se intelligeret:si intellectus agēs ⁊ pos
sibilis essent distincte potentie.

Contra

philosophus.3.de anima:loquens de itel In opp⁹
lectu agente ⁊ possibili:dicit ꝙ necesse est T.c.17.
esse in anima has differentias:⁊ ꝙ huius potentie intel T.c.18.
lectus possibilis est in quo oīa fiunt:ille vero.i.agēs quo
oīa est facere. Sicut habit⁹ qdā est:vt lumen:ergo vr̄ ꝙ
sint in aīa distincte potētie. ¶ Itē maior est distinctio in
aīa inter actiuū ⁊ passiuū ꝗ̄ iter duo actiua. Sed itell̄s Secūdo.
agēs ⁊ voluntas q̄ sunt actiue potētie sunt distincte potē
tie:ergo multo fort⁹ itell̄s agēs ⁊ pos̄is. ¶ Itez pho.2. Tertio.
physicorum mā ⁊ efficiens nō coincidunt in eandē cau T.c.70.
sam numero:nec etiam in specie:ergo similiter potentia
actiua ⁊ passiua non coincidunt in eandem potentiam
numero:ergo intellectus agens ⁊ possibilis distincte po
tentie sunt.

Ad istaz questionem

dixerūt aliq:ꝙ Ad q̄ōnē
distō intell̄s in sz mētez
agentem ⁊ possibilem est distinctio iter duas substātias: aliorum.
dicentes intellectum possibilem illuz qui est vnitus cor p⁹ opi.
pori. Intellectum autem agentem dicunt esse quādam
substantiam creatam separatam a corpore:superiorez ad
intellectum possibilem irradiando super ipsum facit eū
de nō actu intelligente actu intelligētem. Et huius opi
nionis videtur fuisse cōmē.sup lib.de anima. Et Auicē. 3⁹ð aīa t.
vt pz per auctoritates suas allegatas in opponendo. Et c.18.⁊ ali
aliquibus videt̄ ꝙ Ar.3.de anima:hoc senserit:ꝗ̄uis in bi:
verbis suis:pp obscuritatez eoꝛ bona expō poni possit. Ar.excō.
¶ Sz h̄ opio est erronea ⁊ reprobata ⁊ excōicata a dn̄o
stephano quondam episcopo parisien̄.⁊ sacre theologie
doctore. ¶ Alij dicunt ꝙ itellectus agens est ipse deus: 2⁹.opi.
quia ipse est qui illuminando nostrum itellectum redu
cit ipsum de potentia in actum:⁊ hoc modo illuminat
omnez hominem venientem in hūc mūduz:vt di Joā.1.

Huic

Huic videtur consentire Augustinus.13.de trini.ca.26. dicens ꝙ luce incorporea mens nostra quodammodo radiatur: vt de hys omnibus de quibus iudicamus recte iudicare possimus. Et sicut de sole corporali aliqua dicimus ratione sue substantie ⁊ aliqua ratiōe sue influentie que est lumen. Sic ⁊ de intellectū agente. Unde si loquimur de eo ſm se: sic est substātia increata que est de°. Si ratione sue influentie: sic dicitur intellect° agens eē qḋdam lumen in anima: quo formaľr illustratur ad intelligendum. De quo potest exponi verbum psalmiste dicēns. Signatū est super nos lumen vultus tui domine.

T.c.18. Et verbum philosophi.3.de anima: cum dicit ꝙ intellectus agens est in anima sicut quidam habitus vt lumē. ¶ Sed quāuis verissimum sit intellectuȝ nostrum nō posse reduci de potentia in actum: nisi per diuinam virtutem principaliter operantem: tamen nō sic est consuetudo loquendi: vt ipsum vocemus nomine intellectus agentis: cum non determinando verba loquimur de intellectu possibili ⁊ agente. Sed intendimus h̄ ad anime nostre naturam pertinere: vel ad eius naturales ꝓprietates.

Ad q̄onē ſm mētē ꝓpriā. ¶ Dico ergo ꝙ intellect° agens ⁊ possibilis sunt distincte potentie in anima nostra. Est enim intellectus possibilis potētia passiua in anima nostra qua potest recipere speciem intelligibilem ⁊ motum motione intellectuali: que vltra illud qḋ est in anima nostra: loco materie nihil videtur addere absolutum: sed tm̄ modo habitualem respectum ad speciem in ipsa receptibilē ad passionem receptiōis tam speciei itelligibilis q̄ȝ intellectualis motionis. Intellectus vero agens est potentia actiua in anima nostra qua potest anima de specie intelligibili: in potentia facere speciem intelligibilem in actu: ⁊ se ipsam intellectuali motione mouere: que vltra formale principium anime nostre: nihil videt addere absolutū: sȝ tm̄ modo habitualem respectum ad speciem: vt possibilem fieri actu itelligibilē: ⁊ ad actus suos: qui sunt spēm intelligibilem in potentia facere intelligibilem in actu: ⁊ mouere animam intellectuali motione.

Ad duo p° argu. **Ad duo** prima in oppositū dicēdū: ꝙ nō est stādum verbis Auic. in proposito. ¶ Ad

Ad 3m tertium dicēdum ſm quosdam ꝙ nō est etiā stādū Ar. in proposito: cum in verbo prealligato videat loqui de intellectu agente tanq̄ȝ de substātia separata. ¶ Potest etiam ſm alios dici ꝙ principium actiuū nostri intellect° dicit eē in actu: nō q: sit purus act°: sed q: est quid actiuus principio passiuo: ⁊ eodē sensu dicit ipsum eē qḋ impassibile ⁊ separatū a passione ⁊ imixtuȝ passioni: inquātum per ipm aia non patit: sed agit.

Ad 4m ¶ Ad quartū dicēduȝ: ꝙ nō est simile de imaginatiua ⁊ intellectiua in mō abstrahendi ⁊ recipiendi spēm: quia spēs in imaginatione habet aliud esse q̄ȝ species in itellectu: quia in imaginatione habet eē sensibile in intellectu itelligibile. Sed spēs in imaginatione nō habet aliud eē q̄ȝ spēs in sensu: vtrobiq̄ȝ habet esse sensibile: ideo q̄uis per idē agēs per qḋ spēs facta est in sensu: fiet alia in imaginatione: nō tn̄ per idem agēs pōt fieri in itellectu. Sȝ ad h̄ requirit nona potētia quā vocamus intellectum agēteȝ. ¶ Uel pōt dici: ꝙ sicut in intellectu ponimus principium actiuum ⁊ passiuum: ita modo suo in imaginatiōe ⁊ sensu. Unde

Com.60 vult cōmen. super scḋm de anima: ꝙ sicut in intellectu est dare motorem alium p̄ter rem intellectaȝ: quā philosophus vocat intellectum agentem. Ita in sensu est dare motorem alium preter ipsam reȝ que sentitur: ⁊ patet intuenti verba sua ibideȝ: ꝙ sicut est dare intellectū agētem: ita sensū agentem. Et dicit ꝙ Ar. ponit h̄ in intellectu ⁊ tacuit de sensu: ꝓpter h̄ forte ꝙ ibi nō erat ita clarum.

Ad 5m. ¶ Ad quintum cum dicitur ꝙ vnus act° simplex non est actus distinctarum potentiarum ⁊c. dico ꝙ imo quando vnam respicit: sicut principium passiuum aliaȝ sicut principium actiuum: ⁊ sic motio intellectualis respicit intellectum possibilem ⁊ agentem: ⁊ principalius respicit intellectum agentem q̄ȝ possibilem: quia intellectum agentem respicit: sicut principium actiuum: ⁊ possibilem: sicut principium passiuum. Aliter tamen dicendum est de intelligere eo ꝙ non significat motionem intellectualem absolute: sed in relatione ad illud in quo est ratione cuius relationis contrahitur ad rationeȝ passionis: vt declarabitur in tertio articulo principali. Ad 6m

¶ Ad sextum dicēdum: ꝙ ꝓprie loquendo non debemus dicere: nec ꝙ intellectus possibilis intelligat: nec ꝙ itelligat intellectus agens. Sed anima vel homo itelligit. Sicut enim cum graue: vel leue mouetur: non possumus dicere loquendo proprie: ꝙ principium eius passiuum moueatur: ⁊ actiuum mouear. Sed totū graue: vel leue mouetur per principium passiuuȝ ⁊ mouet se per principiū actiuum: ita dico ꝙ ipsa anima: vel homo mouetur motione intellectuali per intellectum possibilem: ⁊ mouet se motione intellectuali per intellectum agentem. Hoieȝ vl' aiaȝ itelligē: n̄ itellectū agētē vl' possibilē dicimus.

¶ Questio. II. Q̄o.II.

Ar.p°

SEcundo queritur vtrū memoria ⁊ itelligentia sint distincte potentie. Et videtur ꝙ nō. Actus enim memorie est cōseruare species. Sed h̄ attribuit phs intellectui possibili. Tertio de T.c.6. anima: vbi dicit bene dicentes sunt animam esse locum specierum: nisi ꝙ nō tota: sed intellectiua: ergo intellect° possibilis qui est idem ꝙ intellectiua non est potētia distincta ab intellectuali memoria. Secūdo. ¶ Item eiusdem potentie est actus ⁊ habitus. Sed in eadem potētia in qua est habitus scientie conseruanť species intelligibiles: ergo eadem est potentia spērum intelligibilium cōseruatiua: ⁊ in qua est habitus scie ⁊ actus intelligēdi. Sed illa in qua est actus intelligēdi est intelligētia: ⁊ illa in qua cōseruanť spēs intelligibiles est memoria: ergo eadem potentia est memoria ⁊ intelligentia.

Contra imago trinitatis ꝯsistit in anima intellectiua penes vnitatem substātie: ⁊ trinitatem potētiarum: que sunt memoria intelligētia ⁊ voluntas: ſm Aug.10. de trini. versus finem: ergo memoria est potentia distincta ab intelligentia. In opp̄m. ¶ Item in parte sensitiua alia est potentia que apprehendit: alia que conseruat: que enim per sensum cōmunem apprehenduntur in imaginatiua conseruantur: ⁊ que apprehenduntur per estimatiuam cōseruantur per memoriam ſm doctrinaȝ Auic. Secūdo. 6. naturalium lib.4.ca.1. ergo a simili in parte intellectiua: alia ratio est potentie que comprehēdit: alia que conseruat. Sed illa que cōprehendit est intelligētia: alia que conseruat est memoria: ergo memoria est potentia distincta ab intelligentia.

Ad q̄onē ſm mētē aliorum. **Ad istaȝ questioneȝ** dicunt aliq ꝙ memoria ⁊ itelligētia nō sunt distincte potētie: q: potētie distinguunť scḋȝ formales rōnes obiectoꝝ suoꝝ: nō ſm pticulares dr̄ias ꝯtētas sub formali rōne obiecti: formalē aūt rōnē obiectiuo co illud rōne cui° p se ⁊ p° obiectū respicit a potētia: cuiusmodi ē color respectu visus: Son° respectu audit°: vñ visus nō distinguit in plēs potētias pp pticulares dr̄ias coloꝝ: eadē.n. est potētia visiua respectu albi ⁊ nigri. Cū ergo formalis rō obiecti itellc̄s sit ens: vel verū eo ꝙ sub illa rōne p se ⁊ p° respicit qcqḋ respicit: nō distinguit in plures potētias pp diuersas dr̄ias entis: q̄uis distinguatur in diuersas potētias ex diuersa sui cōparatiōe ad ens ſm rōnem actiui ⁊ passiui: q: inquātum passiuus cōparatur ad suum obiectū: vt ens in potētia ad ens in actu. Op. p°. Formalis rō obiecti Et inquātum actiuus cōparať ad suū obiectū: vt ens i actu ad ens in potētia. Ur ergo ꝙ in pte cognitiua aie intellectiue nō sint plēs potētie q̄ȝ intellc̄s agēs ⁊ possib.

Differt i telligētia ab itellu pol'i rōe. Cum ergo memoria nõ sit intellect⁹ agens. Videt ꝙ sit idem ꝙ intellectus possibilis qui realr idem est qḋ intelligentia: differēs tñ rōne. Quia eadē potētia anteꝗ̃ sit reducta in actum dicit intellectus possibilis dr intellectus in habitu qñ est reducta in actum per habitū: ⁊ dr intelligentia quando est reducta in actum per actualem ꝯsiderationē. ¶ Alij dicūt ꝙ memoria ⁊ itelligētia sunt

Opi. 2ª. distincte potētie. Actus enim memorie est ꝯseruare speciem intelligibilem: actus intelligentie est intellectualis motio: non est autem aliqua cōmunis ratio sub qua ens comparetur ad actum conseruandi: ⁊ ad actum itelligēdi: est enim obiectū actus intelligendi inquātum est aptum natum se manifestare intellectui. Sub hac autē ratione nõ est obiectum actus conseruandi: sed sub ratione qua retentibile: ⁊ quia qḋlibet ens aptū natum est retineri: ideo qḋlibet ens potest esse obiectum memorie. Cū ergo potētie distinguant̃ ſm formales rōnes obiectorū: videt ꝙ memoria ⁊ intelligentia sint distincte.

Sustētat 2ᵃᵐ opionez īō dr ad ꝑmū. **Qui vult** hanc opinionē tenere: que magis videtur cōcordare Aug. ⁊ ſʒ quā expressi⁹ potest assignari imago dei in aīa: potest dicere ad ꝑmū ꝙ phs in verbo predicto non attribuit h̃ intellectui possibili: sed anime intellectiue que continet intelligentiā ⁊ memoriam. Et sciendū ꝙ cū distinguimus istas tres potentias in anima. s. memoriam intelligētiam ⁊ voluntatem: quālibet earum intelligimus esse compositam ex actiuo ⁊ passiuo: actiuum enim anime nõ tm̃ inuenitur in potentia cognoscente: sed etiam in potentia volente:

Actiuū ⁊ passiuū tā i volūtate ꝗ̃ in itelligētia ⁊ mēoria ⁊ in potentia retinente. Unde voluntas per suū actiuū mouet se ⁊ per suum passiuum mouet̃: ⁊ similr intelligētia. ¶ Memoria etiam nõ tm̃ conseruat species intelligibiles per suum passiuum: nõ enim idem est cōseruare ⁊ recipere: sed ad conseruandū cōcurrūt actiuum ⁊ passiuū simul. Sicut videmus ꝙ lumen qḋ recipit̃ i medio: ⁊ tñ ad eius conseruationem nõ sufficit ipsum medium: ſʒ cōseruatur ꝑncipaliter per suum actiuum ꝑncipiū. Et ex h̃ moti fuerunt quidam ad dicēdum intellectum agentē esse memoriam. ¶ Magis enim debet dici actus memorie

Ad 2ᵐ conseruare ꝗ̃ recipere. ¶ Ad scḋm dicēdum: ꝙ nõ opʒ ꝙ ad eandem potentiam pertineat habituari ⁊ cōseruare spēm intelligibilem: cum anima nõ est in actu intelligendi: species enim non sunt de essentia ipsius habitus. Nec sunt ſm illos qui tenent hanc opinionē imediata rō intelligendi. Sed ille que ex hijs gignunt̃ que nõ manent nisi dum intellectus actu itelligit: ⁊ talis spēs est in illa potētia: cuius est actus intelligendi. Sed ista species memoriter non retinēntur: qꝛ simul cū actu itelligēdi esse desinit: ⁊ h̃ species ſm ipsos dicitur verbum.

Sustētat ꝑᵃᵐ opionez īō dr ad ꝑᵐ in oppositū **Qui vult** tenere ꝑmam opinionem pōt dicere ad primum ad partē secūdam: ꝙ imago cōsistit i memoria intelligētia ⁊ volūtate: nõ ſm ꝙ nominant tres potentias: sed tres habitus: vel tres actus i vna substātia. Dicit̃ tamē aliquo modo imago cōsistere i intellectu ⁊ volūtate inquātū predicta tria virtualiter

Ad 2ᵐ sunt in istis. ¶ Ad secūdum dicēdū: ꝙ nõ est simile: ea enim que multiplicant̃ in inferioribus vniunt̃ magis in superiorib⁹: quia in summe supremo omnia sunt vnum: ⁊ ideo quāuis in ipsa sensitiua per vnā potentiam nõ sit apprehensio: ⁊ similitudinis rei apprehēse cōseruatio: tñ in anima intellectiua possunt esse ista duo per vnam potentiam.

¶ Questio. III.

Qõ. iii. Ar. ꝑº **Tertio** querit̃ vtrū irascibilis ⁊ cōcupiscibilis sint distincte potētie in volūtate. Et videt̃ ꝙ sic: qꝛ sunt distincte potētie in appetitu sensitiuo: ergo a simili in appetitu itellectiuo: vel quare nõ. ¶ Item spes ⁊ charitas sunt in volūtate.

Secūdo. Sed spes est in irascibili: qꝛ respicit bonū sub rōne qua arduum: charitas in ꝯcupiscibili: qꝛ respicit bonum sub ratione qua delectabile delectatione vera: ergo videt ꝙ irascibilis ⁊ concupiscibilis sunt due potentie in volūtate. ¶ Item ſm phm̃. 2. de anima: potētie inotescunt per

T. c. 22. actus: ⁊ actus per obiecta. Cum ergo volūtas respicit bonum sub ratione duplici. s. sub ratione ardui ⁊ delectabilis: videt̃ ꝙ volūtas sit distincta in duas potētias: quarum vna tendit in arduum. Et h̃ dicitur irascibilis: alia in delectabile: ⁊ h̃ dicitur concupiscibilis.

In opp^m **Contra** Dam. lib. 2. ca. 21. dicit ꝙ concupiscentia ⁊ ira sunt passiones animales: ⁊ vocat passiones animales que sunt in appetitu sensitiuo: ergo videt̃ ꝙ iste due potentie sint in appetitu sensitiuo non electiuo. ¶ Item a philosopho nõ inuenitur appetit⁹ distin-

Secūdo. ctus in irascibilem ⁊ cōcupiscibilem nisi sensibilis: ꝓbabile autem videtur ꝙ si ita eēt in appetitu electiuo ipm in istas duas potentias distinxisset.

Ad qōnē ſʒ mēte ꝓpā. **Respondeo** ꝙ quāuis volūtas tendat: ⁊ in arduum ⁊ in delectabile: nõ tamen possumus dicere ꝓprie loquendo: ꝙ distinguat̃ in irascibilem ⁊ concupiscibilem: tanꝗ̃ in duas potentias: qꝛ cū anima tendit in aliquod obiectum sub aliqua ratione generali: non distinguit̃ in plures potentias ꝓpter speciales rationes sub illa generali contentas. Unde qꝛ visus respicit obiectum suum sub ratione qua color: nõ distinguitur in plures potētias propter diuersas species coloris: voluntas autem respicit arduū ⁊ delectabile sub aliqua ratione cōmuni arduo ⁊ delectabili: respicit enī bonum sub cōmuni ratione boni sub qua continetur ratio ardui: ⁊ ratio delectabilis: ⁊ ideo ꝓpter illas diuersas rationes speciales boni: non oportet voluntatē in plures potentias diuidi. Non sic autem dici potest de appetitu sensitiuo: qui ꝓpter sui artationem non attingit ad communem rōnem boni: vnde arduum ⁊ delectabile sub aliqua cōmuni ratione nõ respicit: ⁊ ideo ſm has duas rationes in duas potentias distinguit̃. s. in concupiscibilē per quā tendit in delectabile: ⁊ irascibilem per quam in arduum tendit.

Ad ꝑᵐ Ad 2ᵐ **Et sic** solutum est primum argumentum in oppositum. ¶ Ad secūdum dicēdū: ꝙ quāuis spes in volūtate sit sub ratione qua respicit arduum: ⁊ charitas ſm ꝙ respicit delectabile verum: vel bonum simpliciter: non tamē ex hoc sequitur ꝙ irascibilis ⁊ concupiscibilis sint due potentie in voluntate: quia potētia superior sine sui multiplicatione bene habet actus correspōdentes pluribus potentijs inferioribus: non tamen per eundem modum. Sed modo altiori ⁊ nobiliori: ⁊ certe altiori modo tendit voluntas in arduū ⁊ delectabile verū: vel bonū simplr: ꝗ̃ appetit⁹ sensitiuus p duas poten-

Ad 3ᵐ tias i arduū ⁊ delectabile sensibile. ¶ Ad tertium pʒ solutio per ea que dicta sunt in corpore questionis.

¶ Questio. IIII.

Qõ. iiii Ar. ꝑº **Quarto** querit̃ vtrū iferior portio rōnis ⁊ supior sint disticte potētie. Et vr̃ ꝙ sic. Aug. 12. de tri. ca. 3. iferiorē portionē cōpat mulieri: ⁊ supiorē viro: ⁊ dicit iter eas eē spūale ꝯiugiū: ergo sicut i cōiugio carnali vir ⁊ mulier sūt distincte psone: ita vr̃ ꝙ in isto ꝯiugio spūali portio supior ⁊ i-

Secūdo. ferior sint disticte potētie. ¶ Itē ſʒ Aug. eodē li. c. 4. nõ attēdit̃ imago dei i aīa nisi ſʒ portionē supiorē. Sʒ eē de ratione imaginis: ⁊ non esse eidem potentie conuenire non potest: cum esse imaginem sit quid inseparabile ab anima: ſm illud psalmiste in imagine pertransit homo. Ergo portio superior ⁊ inferior: sunt distincte potentie.

Tertio. ¶ Item ſm philosophum. 6. ethi. ca. 2. altera pars anime est respectu non cōtingentium aliter se habere: altera respectu cōtingētium aliter se habere. Sed ſm Aug. 12. de trini. ca. 3. superior portio vacat contemplationi incōmutabilis veritatis: inferior portio inferioribus tra-

ctandis

eiundis ⁊ gubernandis. Cum ergo incōmutabilez veritatem non cōtingat aliter se habere: ⁊ ista inferiora cōtingat aliter se habere. Videt ꝙ altera pars anime sit superior portio rationis ab inferiori.

A.l. po^a. Quarto. ¶ Item cum: vt superi^o dictum est: lib. 1. potentie anime nō distinguunt: nisi sm relationes ad actus ⁊ obiecta: ⁊ alia sit relatio intellectus ad superiora ab illa relatiōe que est ad inferiora: ⁊ sm portionem superiorem referat ad superiora: ⁊ sm inferiorē ad inferiora. Videtur ꝙ ille due portiones sint in anima due distincte potentie.

In opp^m **Contra** Augustinus. 12. de trinita. ca. 4. cuʒ de natura mentis humane disserimus: de vna quadam re disserimus: nec eam in h duo que cōmemorauimus .i. superiorem portionem ⁊ inferiorem nisi per officia

Secūdo. geminamus: ergo nō sunt due potentie. ¶ Item idem est habitus quo diligitur summa bonitas: ⁊ propter eam inferiora: ergo cum minor diuersitas sufficiat ad distinctionem habituum ꝗ potentiarum: cum in vna potentia sint plures habitus. Videtur ꝙ ad cōsiderandum incōmutabilem veritatem ⁊ inferiora ꝑpter eam: sufficiat vna potentia in intellectu.

Ad qōnē sm mētē ꝓpriā. **Respondeo** ꝙ inferior portio rationis ⁊ superior non sunt due distincte potentie: intellectus enim noster inquātum contemplatur incōmutabile veritatem dicitur portio rationis superior:

Quid portio superior ⁊ inferior. inquantum autem cōtemplatur ista inferiora ad administrandum quāuis recte dicitur portio inferior. Scōm ꝙ expresse patet per Augustinum. 12. de trini. cap. 3. Et quia incōmutabilis veritas nobilior est hijs inferiorib^o: ⁊ quia etiam est eorum cām: ⁊ intellectus maxime dirigitur in consideratione effectuum per cōsiderationeʒ cause: ideo ratio per considerationem incōmutabilis veritatis regit se ipsam in consideratione inferiorū. Cui videt concordare Augustinus non tātum in loco primi allegato: sed etiam. 9. de trini. cap. 6. vbi vult ꝙ super mentem nostram: sunt quedam regule incommutabiliter manētes quibus recte approbamus: vel improbam^o qua nos contingit recte approbare: vel improbare. Et quia etiaʒ incommutabilis veritas fortior est ⁊ purior ꝗ creata veritas: ideo ratio nostra per conuersionem ad eam vigoratur ⁊ fortius illuminatur: ⁊ per sui conuersionem ad inferiora aliquo modo debilitatur ⁊ minus illuminat. Et quia vir est mulieris rector ⁊ ea superior: ⁊ in rōne viuacior ⁊ stabilior: ideo superior portio rationis comparatur viro: ⁊ inferior mulieri. Nec ex hijs potest concludi ꝙ due potentie sint: quia intellectus respicit incommutabilem veritatem: ⁊ ista inferiora sub vna ratione communi analoga. s. sub ratione veri: vel sub ratione entis. Et quia h ratio per prius ⁊ nobilius conuenit incommutabili veritati ꝗ inferioribus istis: potest etiam summi penes h: ratio quare intellectus per sui conuersionem ad incommutabilem veritatem dici debeat portio rationis superior: ⁊ per comparationem ad inferiora: portio rationis inferior.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicendum: ꝙ inter portionem superiorem ⁊ inferiorem dicitur esse coniugium secundum similitudinem: non proprie scilicet sm habitudinem diuersorum officiorum non personaruʒ: non oportet enim ꝙ in omnibus sit simile.

Ad 2^m ¶ Ad secūdum cum dicitur ꝙ esse imaginem ⁊ non esse eidem potentie cōuenire nō potest ⁊c. dico ꝙ verum est sm eundem respectuʒ. Sed sm diuersos respectus in actu: vel in aptitudine possibile est. Nō est ergo inconueniens ꝙ potentia intellectiua sm sui cōuersionem actu: vel aptitudine ad incommutabilez veritatem sit de ratione imaginis: ⁊ non sub rōne qua actu vel aptitudine conuertitur ad inferiora.

Ad 3^m ¶ Ad tertium cum dicitur ꝙ altera pars anime est respectu necessariorum: ⁊ altera respectu contingentium ⁊c. dico ꝙ ibi nō vocatur altera pars idem ꝙ altera potentia. Sed eadeʒ potentia sm diuersa officia partita: ⁊ aliquo modo est similis distinctio inter intellectum speculatiuum ⁊ practicum: qui tamen sunt eadem potentia.

¶ Ad quartuʒ dicendum: ꝙ quāuis alia sit relatio intellectus ad superiora: ⁊ alia ad inferiora propter diuersitatem rationuʒ specialium. Inquātum tamen referuntur ad ea sub vna ratione communi analoga vna generali relatione refertur ad ea: sm autem relationes intellectus ad speciales rationes obiecti: non oportet multiplicari potentias. Ad 4^m

¶ Questio. V. Q̄ō. v.

Quinto queritur vtruʒ sensualitas numeret sm numerum potentiarum sensitiuarum cognitiuaruʒ. Ar. p^o Et videtur ꝙ sic. Sensualitas est appetitus sensitiuus. Sed quelibet potētia sensitiua cognitiua est appetitus sensitiuus: aut ipsum cōcomitatur sensitiuus appetitus illi proprius: quia quelibet illarum potentiarum suam appetit perfectionem: ergo sensualitas numerat sm numerum potentiarum sensitiuarū cognitiuarum. ¶ Item si sensualitas non numeraret sm numerum ꝑdictarum potētiarum haberet organum distinctum ab organis earum. Sed hoc est falsum: nō eniʒ inuenitur organum anime sensitiue ꝙ nō sit organū alicuius potentie cognitiue: ergo videt ꝙ sensualitas numeret sm numerū potētiarum sensitiuarū cognitiuaꝝ.

Contra sensualitas est appetit^o sensitiuus. Sʒ nō est nisi vna potentia sensitiua appetitiua: quia quicquid appetit sensus appetit sub vna ratione. s. sub ratione delectabilis sm sensum: qḋ patet per h ꝙ nihil refugit nisi sub rōne qua contristabile sm sensum: ergo sensualitas non numerat sm numerum potētiarum sensitiuarum cognitiuarum.

Respōdeo ꝙ sensualitas nō numerat sʒ numerum sensitiuarum potentiarum cognitiuarum: quia sensualitas est appetitus sensitiuus cōmunis. Talis appetitus autem sensitiuus non distinguitur nisi in duas potentias. s. cōcupiscibilem ⁊ irascibilē. Distinctio enim potētiarum innotescit per distinctioneʒ rōnum formalium obiectorum suorum. Appetitus autē sensitiuus quicqd appetit: aut appetit: qꝛ est delectabile sm sensum: aut apprehendit sub ratione ardui: nec preter ea duo appetit sub aliqua rōne cōmuni. Sequit ergo ꝙ sensualitas non est vna potentia tm̄: nec distinguit in plures potentias ꝗ in duas.

Ad primuʒ in oppositū dicēdum: ꝙ potentiam cognitiuā appetere suā ꝑfectionē dupl'r pōt intelligi. Vno mō de appetitu nāli antecedente ordine nature cognitionē: ⁊ talis appetit^o numerat sm numerationē eaꝝ. Aut de appetitu ordine nāe sequēte cognitionē: ⁊ talis appetit^o nō numerat sm numeꝝ eaꝝ: nec. n. tali appetitu potētia cognitiua suā ꝑfectionē appet: t. Sʒ sensiens appetit^o: cuiuslibet potētie sensitiue cognitiue appetit suā ꝑfectionē. ¶ Ad scōm dōm: ꝙ minor est falsa. Sicut. n. organa potētiarū sensitiuaꝝ cognitiuaꝝ sunt in capite: sic organa sensualitatis sunt in corde. ¶ Qꝫ vt posse ꝯiecturari per verba Ar. 3. de aīa: ꝗuis ab ipso expsse nō habeat ibidē. Vñ ⁊ cōmē. ibidē dicit ꝙ instrm ꝑ qḋ corp^o desiderat ꝑmo ⁊ v'r non est cognitū a nobis: tñ postea sentire vr ꝙ illud mēbrū est cor. Cuius signū est: qꝛ i forti motu cōcupiscibilis: vel irascibilis hō experit maxie motionē in corde. ¶ Aliqui tamen dixerunt illud organum eē epar. Vnde ⁊ homines ⁊ mulieres calidi epatis fortis sunt concupiscentie ⁊ affectuose amant. ¶ Sed ꝑma opinio verior est: epar enim organum est virtutis digestiue: ⁊ cūda digestione digerētis. In eo ꝯe enim humores gñ inturt

A.l. ad pmū l op^m dōm ꝙ potētiā cognitiuā appetere suā ꝑfectiōeʒ triplr sm aliquos pōt intelligi vno mō de appetitu nāli ante ordie nāe cognitioneʒ: vel sequēte ꝑticulari intētiōe: ꝓ opionē ponētium potētias sensitiuas appetitiuas ꝑticulares correspōdētes sēsib^o ꝑticularibus: de q^o fiet mētio li. 3°. ⁊ talis appetitus nūerat sm numerationē eaꝝ: aut de appetitu sēsitiuo cōi ⁊ talis appetit^o nō numerat sm nūeꝝ eaꝝ: nec eni tali apetitu potētia cognitiua suā ꝑfectiōeʒ appetit: sed ille sēsitiu^o appetitus cuiꝫ potētie sensitiue cognitiue appetit suaʒ ꝑfectionem.

Viri z mulieres epatis calidi affectuose cōcupiscūt.

z quia in calido epate generantur humores feruentes q postea transmittuntur per corpus z faciunt organū sensualitatis feruere: ideo viri z mulieres epatis calidi multum concupiscunt affectuose. ¶ Ad argumentum ad partem aliam dicēdum: q minor est falsa: q patet ex dictis in corpore questionis.

Consequēter queritur de tertio principali. Et circa h quertunt .5. ¶ Primo vtrum in intellectu sit aliqua actio: vel passio ordinenature ante intelligere. ¶ Secundo vtrum nostruz intelligere sit agere. ¶ Tertio vtrum intelligamus substātiam per ppriam speciem ipsius substātie. ¶ Quarto vtrum possimus singularia intelligere. ¶ Quinto vtruz intellectus noster argumentando discurrens a creaturis ad creatorem in fine discursus intelligat per suam naturalem virtutem diuinam essentiam imediate. ¶ Qō. I.

Qō. I. Ar. pº.

Primo ostēdo q in intellectu nō sit aliqua actio: nec passio ordine nature ante intelligere: qz in sensu nō est aliqua actio vel passio ordine nature: ante sentire: ergo a simili in intellectu non est aliqua actio: vel passio ordine nature ante intelligere.

Secūdo. ¶ Item in volūtate nō est actio ante velle: ergo a simili in intellectu non est aliqua actio ante intelligere.

In opm. Contra. prius ordine nature est cōuersio intellectus ad intelligibile: qz ipsum intelligat. Sicut prius ordine nature est cōuersio visus ad visibile: qz ipsum videat. Sed conuersio intellectus ad itelligibile est aliqua actio in itellectu: ergo in itellectu est aliqua actio

Secūdo. ordine nature ante intelligere. ¶ Item conatus intellectus ad intelligēdum est actus differēs ab actu intelligē

Circa principium. di: qd probo per simile. Dicit Auic. 9. meta. ca. 2. q iclinatio ad motum que est i mobili quiescēte per violētiaz: nō est motus: nec virtus mouens. Inclinatio aūt illa est quidam conatus ad motum. Sed conatus ad itelligēdum ordine nature videtur pcedere ipsum intelligere: sicut inclinatio ad motum ipsum motū: ergo in intellectu est aliqua actio ordine nature ante intelligere.

Ad qōnē sz mētez ppriā.

Ad istaz questionez dixerunt aliqui q differt dicere aliqz actionem intellectus ordine nature pcedere actum itelligēdi: z aliquā actionē eē in itellectu ordine nature ante actum intelligendi. Actio. n. itellectus agentis que cōsistit in faciendo intelligibile in potentia intelligibile in actu ordine nature prius est qz actus intelligendi. Sed quāuis h actio sit intellectus inqztum est ab eo: nō tamē est in eo sz in fantasmate qd est passuz: z actio trāsiens in aliquid exterius est in eodem subiecto in quo est passio:

T. c. 20. sm doctrinam phi. 3. phy. Cum ergo nulla actio intellectus alia ab ista que dicta est pcedat ordine nature actuz intelligēdi: dicūt q in intellectu nō est aliqua actio prior ordine nature qz actus intelligēdi. ¶ Et si dicatur eis q prius formaf ordine nature: spēs intelligibilis in intellectu qz intellectus intelligat: dicūt h eē falsum. Quia sicut dicit Auic. 6. nāliuм lib. 5. ca. 6. formam intellectā eē

2ª opi. in aīa hoc est qd apprehēdere eā nō pōt: ergo dici q vnū sit prius alio nā. ¶ Aly dicūt q in itellectu est aliq actio ordine nature ante intelligere: qz itellectus per suū actiuū: tanqz per principale agēs sub deo: mediante fantasmate tanqz instrāli agēte educit de sui potētia inqztū est possibilis spēm intelligibilē per quā intelligit rez quā per essentiaz intelligere nō pōt. Talis aūt eductio spēi aliqua actio est ab itellectu z in itellectu: z ordine nature ipsaz intellectionē pcedit. ¶ Preterea informatio potētie cognitiue a specie cognoscibilis: nō est sufficiēs rō eliciēdi cognitiōis actū: qd pz tam in sensu: qz in itellectu: potest eniz cōtingere: q hō hn̄s oculos apertos z in directa op

positione ad colorem: ipm colorē nō videat. Cum tamē eius oculi recipiant coloris similitudinē: planū est etiaz q intellectus noster nō semp intelligit res quaz habet in se species intelligibiles. Intellectus etiam angelicus: nō semp intelligit in proprio genere oēs res: quaz hz spēs intelligibiles Sed potest actu ɔsiderare vnaz z nō aliā. Restat ergo p ad actū cognoscendi requirit cū ipsa spē informante potētiaz aliqua determinata habitudo ipsius potentie cognoscitiue ad cognoscibile: ordine nature cognitionem pcedens. Hoc aūt habitudo nō semp causaf per variationem factaz in cognoscibili. Causaf ergo per aliquam variatonē factam circa potētiaz: z h est forte qd ab aliquibus dicif aliqua cōuersio potētie ad obiectum: que cōuersio nō est cognitio: sed psupponif a cognitiōe.

Sustētās 2am opionez iō dē ad pm principale. Circa principium.

Qui vult tenere hāc opionem pōt dicere ad primum in oppositum q maior est falsa: vt visum est in corpore questionis. ¶ Ad scdm etiā dicēduz: q maior est falsa: dicit enim Auic. 9. meta. c. 2. q nulla virtus mouet: nisi mediante inclinatione: que non est virtus mouēs: nec ipse motus. Pōt ergo dici q ipsa volitio presupponit in volūtate aliquā inclinationē ad volendum: quāuis nō ad volendum determinate hoc: vel illud z forte hanc inclinationem vocat Ans. lib. de similitudinibus ca. 1. affectionez: quā distinguit a potētia voluntatis: z ab actu volendi dicens: q est eorum que mēs non memorat. ¶ Sed quia aliquibus non videf probabile q in voluntate aliqua actio precedat actum volēdi. Nec Auic. per pdictam inclinationem intellexit aliquā actionē: sed dispositionē coadiuuantez virtutē ad mouēdum. Et loquif de inclinatione qua mediante mouetur corpus celeste a suo motore: z de illa qua mediante mouetur graue inferius: z leue superius a naturali loci virtute que est in eo per influentiam celestem in aliqua debita pportione. Ideo aliter soluēdum est ad argumētum dicendo q nō procedit per bonum simile: quia ad h q intellectus intelligat: prius opz ipsum reduci in actu per receptionem intelligibilis speciei. Sed ad hoc q voluntas possit exire in actum volendi sufficit q prius ordine nature apprehēdatur eius obiectū per intellectum.

Sustētās pam opēm iō dē ad pm i opm

Qui vult tenere primam opinionem potest dicere ad primum ad partem secūdam q preter illam dispositionem que requirif in potētia ad receptionem speciei nō est alia cōuersio: nisi apprehensio: z quia receptio speciei intelligibilis in intellectu non est aliud qz intelligere ipsum intelligibile: quia nō ponūt aliam speciem in intellectu qz ipsam intellectionem quā imediate dicunt in intellectu causari ab ipso intelligibili facto in actu per intellectum agentem. Ideo nulla cōuersio que sit aliqua actio in ipso intellectu precedit intellectionem: nec in sensu sentiendi actū. Unde Aug. dicit 11. de trini. ca. 2. q forma que a corpore visibili imprimif sensui visus visio vocatur.

Ad 2m ¶ Ad secūdum dicēdum: q conatus ad intelligendum: nō videtur esse aliud qz appetere intelligendi actum: ipsum autē appetere non precedit quēcūqz actum intelligendi: quāuis precedat actū intelligendi formatum: sm Aug. 9. de tri. versus finem: actus etiam appetendi non est actus intellectus: sed appetitiue potentie. ¶ Qō. II.

Qō. II. Ar. pº.

Secundo queritur vtrū nostrum intelligere sit agere. Et videtur q sic: sm phm primo ethicorum ca. 9. felicitas ɔsistit in actu. Sed felicitas consistit in intelligendo primum principium: sm phm. 10. ethicorum cap. 8. ergo intelligere est

Secūdo. agere. ¶ Item intelligere est iudicare. Sed iudicare est agere: ergo intelligere est agere.

Tertio. ¶ Item videre est agere: basiliscus enim videndo hominem interficit: z mulier tempore menstruorum speculum inficit: sicut dicit

philosophus

philosophus scdo[libro de somno ⁊ vigilia. Sed intellc⁹
Quarto. magis est actiuus: q̃ sensus: ergo intelligere est agere.
¶ Item illud quod non debetur rei nisi cū est ad actū
reducta est agere. Sed intelligere nō debetur intellectui
Quinto. nisi inquātum est reductus in actum per similitudinē:
ergo intelligere est agere. ¶ Item pati est ignobilitatis:
vnde res maxime ignobilis est maxime passibilis. Sed
Sexto. intelligere est magne nobilitatis: ergo ē agere ⁊ nō pati.
¶ Item intelligere est dicere: intelligendo enim forma-
n opp^m tur verbum. Sed dicere est agere: ergo ⁊ intelligere.

Contra si intelligere est agere: illa potētia cui⁹ est: est actiua. Sed intellectus passibilis cuius
est intelligere est potētia passiua: ergo itelligere est pati.
Secūdo. ¶ Item cōtrario modo se hꝫ intellect⁹ in intelligendo
⁊ volūtas in volendo. cum velle sit mot⁹ ab aia: ⁊ intelli
gere ad aiam. Sed velle est agere: ergo intelligere est pa-
Tertio. ti. ¶ Item si intelligere est agere: intelligi est pati. Sed
ħ est falsum: q: res que intelligit: inquātum intelligitur
Quarto. nō patit: ergo itelligere nō est agere: sed pati. ¶ Itē phs
T.cō.2. tertio de aia dicit ꝙ intelligere est quoddam pati.
c.12.
Ad qōnē **Respondeo** ꝙ nrm intelligere cōsistēs in sim plici apprehēsione in qua non est
sꝫ mētē cōpositio: nec diuisio ē pati. Q. sic pꝫ: sm phm. 9. meta.
ppalē. quedā actiones sunt que trāseunt in exterius sbm: sicut
T.c.16. texere ⁊ edificare: quedā que remanent in agēte: sicut vi
sio in vidente: ⁊ speculatio in speculante. Nūc aūt ita est
ꝙ actio trāsiens in exterius subiectum ⁊ passio sibi cor-
respōdēs radicant in vno motu: ⁊ differūt sm diuersas
habitudines: q: motus: vt a mouente est actio. Et sic si-
gnificat per mouere: mot⁹ vt imobili est pati. ⁊ sic signi-
ficat per moueri. Mot⁹ aūt absolute significat⁹ dicit qd
cōtrahibile ad actionē ⁊ passionem. Sed in qbusdā spē-
bus motus: nō est vnum nomē īpositū ad significādum
ipm in cōparatione ad mouēs. Uerbi grā currere signi-
ficat cursum: vt imobili: vñ currere est pati: q: est moue
ri nō mouere. cursus significat illud qđ significat absolu
te. nō est aūt vnū nomē īpositum saltē vsitatū quo signi
ficetur cursus: vt a mouente. Predicta aūt dña inter ac-
T.c.21. tionē ⁊ passionem habet a pho. 3. phy. ca. de motu: vbi
dicit ꝙ actio: ⁊ passio sunt vnus motus ⁊ differūt: sicut
via ab athēis ad thebas: ⁊ a thebis ad athenas. Et eius-
dem sniē est Ans. lib. de veritate ca. 8. vñ dicit ꝙ pcussio
est agētis ⁊ patientis. Uñ ⁊ actio dici pōt ⁊ passio: ⁊ acci
pit ibi percussio: put est nomē: ⁊ vt pꝫ suam sīaꝫ intuēti
ibidem ipse vult ꝙ illa motio: vt est a pcutiēte est actio.
⁊ vt ē in pcusso ē passio. ¶ A simili dico aliqualr ꝙ mo
tio sensibilis pōt cōsiderari absolute: ⁊ sic dicit quid con
trahibile ad actionem ⁊ passionē. ⁊ ipsa inq̃tuꝫ ē a sensu
est actio: ⁊ inq̃tum est in sensu est passio. Uñ pħs lib. de
plātis dicit ꝙ sensus est passio sentientis. Nec mireris:
Scdo de q: dixi motionem sensibilem esse a sensu ⁊ in sensu: q: in
anima. t. sensu est cōsiderare ⁊ actiuū ⁊ passiuū: vt superius eadeꝫ
cō. 60. dis. per cōmē. est ostensum. Et huic ꝯcordat Aug. 12. sup
gen. non multū ante mediū: vbi pbare nitit ꝙ corp⁹ nō
pōt facere suā sitūdinē in virtutē sensitiuam. Sed vir-
tute sensus fit in sensu: q̃đ nō esset verum nisi in sensu eēt
principiū actiuūꝫ ⁊ passiuum. Per sentire aūt ⁊ videre
significat ipsa motio sensibilis: vt in sentiente: ⁊ iđ dicit
Aug. lib. de quātitate aie: quasi i medio libri ꝙ videre est
pati. Uisio aūt significat illā motionē absolute: nō habe-
mus aūt vnū nomē īpositum saltem vsitatū quo signifi
cetur visio: vt a vidēte. ¶ Ex dictis possumus facilr de
clarare: q̃ñ intelligere est pati: motio enim intellectua-
lis est ab intelligente per actiuū intellectus: ⁊ est in intel
ligente per passiuum ipsius intellectus. Pōt ergo cōsi-
derari: vt est ab intelligente: ⁊ vt est in intelligēte: ⁊ etiā
absolute. ¶ Primo mō nō est vnū nomē īpositū saltem
vsitatū ad significādum eam. Nisi forte ħ verbū dicere:
ꝙ ideo dico: q: sm vnā acceptionē verbi ipsa intellectio
formata: verbū est sm Aug. dicētem in sermone de nati-
uitate beati Joānis ꝙ verbū est ipsa cogitatio. dicere aūt
est formare verbū: vnde sicut mouere est facere motum:
ita dicere videt idem ꝙ formare motionē intellectualeꝫ.
¶ Secūdo modo significatur per ħ verbū intelligere.
¶ Tertio modo per ħ nomen intellectio. Cum ergo ip
sa motio intellectualis: inquātum est ab itelligibili age-
te sit actio: sequit ꝙ dicere est agere. ⁊ cum ipsa motio in .i. ab in
tellectualis inquātum est in intelligente: sit passio: sequi telligēte.
tur ꝙ intelligere sit pati. passione tamen que est salus.
Unde est de illis verbis de quib⁹ dicit Priscianus in mi
nori volumine: ꝙ sub voce actiui ⁊ constructione actiui
significant passionem. ¶ Uideo ergo ꝙ dicere ⁊ intelli
gere in vna intellectione radicant. nec addit dicere ali-
quid sequit intellectionem ꝙ sit medium inter ipsam ⁊
intellectum: nisi relationē ipsius ad intellectum inq̃tū
ab ipso est. nec intelligere nisi relationē intellectionis ad
intellectum inquantum in ipso est.

Ad primum in oppositum cum dicit ꝙ felici tas cōsistit in actu ⁊c. dico ꝙ ibi Ad p^m
accipit actum pro motione intellectus ⁊ affectus nō tm̄
inquātum est ab intelligente ⁊ diligente: sed etiā inquā-
tum in intelligente ⁊ diligēte: ⁊ sic nō tm̄ excedit nomē
actus ad actionem ꝑprie dictam: sed etiam ad passioneꝫ
que est salus ⁊ secūdaria perfectio patientis. ¶ Ad scdꝫ Ad 2^m
cum dicitur ꝙ iudicare est agere ⁊c. pōt dici ꝙ iudicare
significat ipsam intellectionem nō put est simplr appre- Differt
hensio: sed prout est cum compositione ⁊ diuisione: non iudicare
vt est in intelligente: sed vt est ab intelligente. Intellige ab intelli
re autem significat non tm̄ apprehēsionem cōpositaꝫ: sꝫ gere.
simplicem: ⁊ tm̄ vt est in intelligente. ¶ Uel pōt dici ꝙ
⁊ si iudicium extēdatur ad simplicem apprehensionem:
sm illud Job. 12. non ne auris verba dyiudicat: ⁊ fauces
comedentis saporem: per iudicare significat ipsa cogni-
tio: vt est a cognoscente. per intelligere aūt significatur
ipsa intellectio: vt est in intelligente. ¶ Ad tertium cuꝫ Ad 3^m
dicitur ꝙ videre se agere ⁊c. dico qđ falsum est: q: signi-
ficat ipsam visionem: vt est in vidente. Nec tamen pro-
pter ħ nego visum esse actiuū: sed non est vnum nomen
impositum saltem vsitatum quo significet visio: vt a vi-
dente. Intelligendū tamē ꝙ q̃uis pħs. 2. lib. de somno
⁊ vigilia: dicat quoniam non solum patitur visus aliqđ
ab aere: sed ⁊ facit aliquid pati ⁊ mouet aera: non tamen
facit ħ ratione virtutis visiue. sed quia immutatio facta
in oculo aerem imutat: ⁊ per hanc viam basiliscus homi Cur basi
nem interficit: quia cum videt hominem excitatur ve- lisc⁹ iterfi
nenū in corpore suo mediāte imaginatione quo maxime cit hoieꝫ
inficiuntur oculi sui: quia sunt tenerrima pars ⁊ prope
imaginationem: ⁊ ipsi infecti: inficiunt aerem sibi conti
guum: ⁊ illa pars aeris aliam: ⁊ sic vsqꝫ ad partem aeris
que ab homine inspiratur. Et per viam similem mulie-
res in tempore menstruorum inficiunt specula valde pu
ra ibi faciendo velut nubē sanguineā. Quia sm phm. 2. Cur mu
de somno ⁊ vigilia tempore illo afficiuntur oculi mulie- lieres isi-
rum propter turbationem ⁊ feruorem sanguineuꝫ eo ꝙ ciunt spe
sunt pleni venarum: ⁊ mouetur aer ab ipsis vsqꝫ ad aerē cula.
speculis contiguum. ¶ Ad quartum cum dicitur ꝙ in- Ad 4^m
telligere non debetur intellectui: nisi inquantum est re-
ductus in actum per similitudinem ⁊c. dico ꝙ ex ħ non
sequitur ꝙ intelligere sit agere. Sed ꝙ ipsa itellectio sit
ab intelligente sub ratione qua est actio. Sed sub ħ mo-
do non significatur per intelligere: sed tantum: vt est in
intelligente: vt superius dictum est. ¶ Ad quintum cū Ad 5^m
dicitur ꝙ pati est ignobilitatis ⁊c. dico ꝙ non est veruꝫ
de passione que est salus ⁊ pfectio cuiusmodi pati est itel
ligere. ¶ Ad sextū pꝫ solutio ex dictis i corpore qōnis. Ad 6^m
ibi enim posita est differentia inter intelligere ⁊ dicere.

Solutū arg° i op positū D.i.ītelle ct io.

¶ Quāuis autem argumenta ad partem aliā possent
concedi grā principalis ɔclusionis:tum etiam:ꝙ aliqui
bus viderent ɔcludere:ꝙ non posset contrahi:ad rōnē
actionis:qḋ falsum est:ideo soluenda sunt.

Ad pᵐ **Ad primum** dicēdum ꝙ intellectus possibilis maxime reductus in actum per
similitudinē:non tantūmodo est passiuus:sed etiam ali/
quo modo actiuus. ¶ Vel potest dici ꝙ intellectio non
tm̄ est respiciens principium passiuum intelligētis : sed
etiam actiuū:quia intelligēs mouet se:illa motione:per
suum actiuum:ꝛ subiectum illius motionis per suū pas
Ad 2ᵐ siuū. ¶ Ad scdm dicēdm:ꝙ motio volūtatis est a volēte:
p suū passiuū:ꝛ inquātū a volēte rōnē hȝ actionis:ꝛ iqȝ
Ad 3ᵐ tū i volēte rōnē hȝ passiōis. ¶ Ad tertiū dicēdm:ꝙ quā/
uis intellectio:vt ab intelligente:sit actio:nō tamen ex
hoc sequit:ꝙ intelligi sit realiter pati. Sȝ ꝙ intellectio:
vt est in intelligente sit passio:sub quo modo significat
Ad 4ᵐ per intelligere. ¶ Ad quartum dicēdum:ꝙ auctoritas
philosophi est concedenda:ꝙ intelligere est intellectio:
Qō.iii. vt in intelligente. ¶ Qō. iii.
Ar.pᵒ

Tertio queritur:vtrum intelligamus substā/
T.c.ii. tiam per ppriā spēm ipsius substā/
tie. Et videt ꝙ sicut. Secūduȝ phm.i.de anima
accidentia maximam partem ɔferunt ad cogno
scendum ꝙ quid est:non dicit ꝙ totum cōferant. Ergo
videt:ꝙ cum accidentibus ppria spēs substātie requira
Secūdo. tur. ¶ Item sm phm.3.de anima:lapis non est in aīa.
T.c.38. Ergo videt ꝙ substātia lapidis per ppriam eius spēm
Tertio. intelligat a nobis. ¶ Item Auic.6.naturaliū lib.i.ca.i.
dicit:ꝙ si causaret hoc sine omni actu alicuius sensus:af
firmaret se esse. Sed illam cognitionem nō haberet per
aliqua accidentia. Ergo haberet eam per ppriam spēm
Quarto. sue substantie. ¶ Item phs.7.meta.dicit ꝙ substantia
T.c.4. prior est omni accidente:cognitione nō cognoscit:ergo
a nobis substātia per accidētia:sed per ppriaȝ eius spēȝ:
ꝛ per cognitionem substātie accidētia intelligunt a no/
Quinto. bis. ¶ Item Aug.in lib.de videndo deo longe post me
dium ea que mente conspiciunt non indigent vllo cor/
poris sensu:vt ea vera esse nouerimus. Ergo ad cogno/
scendum substātiam intelligibiliter:non indigemus ali
quo sensu:qḋ nō esset verum:si nō per ppriam eius spe/
Sexto. ciem:sed per accidentia cognosceret. ¶ Item omne qḋ
intelligitur:p̄sens est intellectui:vel per eēntiaȝ:vel per
propriam eius spēm. Sed substātie exteriores quas in/
telligimus:non sunt p̄sentes nostro intellectui:per suā
essentiam. Ergo per suam speciem.

In opᵐ **Contra.** forma substantialis:non apprehendit ali/
quo sensu:vt habet in libro de ortu scien/
tiarum. Sed sm Aug.ii.de trinita. ca.8.nulla spēs sub/
stantie corporee sit in intellectu:nisi mediante sensu:per
viam nature. Ergo substantiam corpoream non intelli/
Secūdo. gimus per suam propriam spēm:vt videt. ¶ Item no/
T.c.33. strū intelligere cognoscim° per obiectū. Scdm phm.2.
de anima. Ergo nostrum intelligere:nō cognoscimus p
ppriam eius speciem. Cum ergo substātia exterior min°
sit nobis cognoscibilis:cum non ita sit nobis p̄sens:eaȝ
Tertio. per ppriam eius speciem non cognoscimus:vt videtur
¶ Item si substātiam:per ppriam eius speciem cogno
T.c.ii. sceremus:accidentia nihil conferrent ad eius cognitio/
Ad qōnē nem:qḋ falsum est sm phm.i.de anima.
sm mētē
propriā.

Respondeo. ꝙ nos in statu corruptibili non cognoscimus per naturam de le
ge cōmuni substātiam per ppriā eius spēm:nisi accipiat
Realiter spēs pro verbo qḋ intellectus ɔcipit de ea:per suas pro
ideam eē prietates. Non enim cognoscimus eam imediate:p suaȝ
tō qḋ eēn spēm increatam:que est idea:ꝙ per ipsam ideam:nō co
tia diuia. gnoscimus eam:per modum forme intellectū informā/
tis:ꝙ idea realiter ideȝ est:qḋ diuina eēntia:que nullius
est forma. Nec per modum forme intellectui assistentis: Nō ītuā palchā.
quia forma quātūcūqȝ esset intima alicui rei:dum tamē
rem illam non informaret:res ipsa non posset dici age/
re per eam imediate:nisi esset talis forma:que respectu il
lius actionis:hret rōnem instrumētalis agentis. Unde
si lumen ita intimū esset aeri:sicut est modo ꝛ nō īforma
ret ipsum:quāuis possemus dicere:ꝙ lumen intimum
aeri luceret:nō tamen dicere possemus:ꝙ aer luceret p
ipm. Cum ergo diuina idea non possit hēre rōnē instru
mentalis agentis:respectu nostri actus intelligendi:cū
instrm sit trāsmutabile a principali agente:ꝛ ab ipso ali/
quā virtutē recipiat:dum principale agēs agit per ipm:
ꝛ diuina essentia cum sit idē realiter:qḋ deus oīno sit in
trāsmutabilis:nec ab alia essentia aliquā possit recipere
virtuteȝ:non obstāte ꝙ idea sit intima intellectui meo:
non pōt dici ꝙ ex quo nō informat possit intellect° me°
per ipsaȝ imediate se mouere intellectuali motiōe:q̄uis
ipse deus. si enim placeret per se ipsum imediate : posset
facere in intellectu modo intellectualem motionē. Nec
cognoscimus substātiam per suam ideā in mente:tanqȝ
per obiectum a nobis imediate cognitum:quia diuinā
essentiam nō cognoscimus imediate per nām:imo ascē
dimus in cognitionem ipsius per cognitionem creatu/
raruȝ:idea aūt substātie create:imediate diuina:realiter T.c.14.
idem est:qḋ ipse deus:vt supra dictuȝ est. Nec cognosci
mus substātiam per eius ppriam spēm:nobis concrea/
taȝ. Quia sm phm.3.de anima.anima nostra ante intel/
ligere est sicut tabula:in q̄ nihil ē actu scriptū. ¶ Pre/
terea iam intelligere:esset reminisci:ꝙ si spēs substātia/
rum essent cōcreate nostro intellectui:tunc videt etiaȝ
pari rōne:ꝙ esset nobis cōcreatum lumē sufficiens:ad
intelligēdum. ꝛ sic essent nobis cōcreati scientiaꝝ habi/
tus. ꝛ sic etiam sola reminiscentia nobis esset necessaria
ad actum sciendi. ꝛ addiscendo solam reminiscētiā acq/
reremus:qḋ falsuȝ est ¶ Preterea nō cognoscim° sbāȝ:
per ppriam eius spēm acqsitā:nisi accipiendo spēm pro
verbo:quia cum aliqua res cognoscit per ppriam eius
spēm. aliaȝ a verbo. illa spēs directe ducit virtutē cogni/
tiuā in id cuius est spēs. Sed ꝙ sic cognoscit cognitio/
ne intuitiua cognoscit:q̄uis non oporteat:ꝙ quicquid
sic cognoscit:statim resoluat per intellectū in suas par/
tes rōnales:substātia autē ignis:vel aque. ꝛ sic de aliis
non cognoscitur ab intellectu nostro. cognitione intui/
tiua. experimur enim nos intelligere qditates substātia/
rum:per argumentationē. ¶ Preterea intellectus no/
ster nullam pōt recipere spēm itelligibilem ab inferioris
nisi per ministerium sensuum. Scdm doctrinā Aug.ii.
detrini.ca.8.per ministerium aūt sensuum:non pōt reci
pi species intelligibilis illius rei:que non apprehendit:
per sensum exteriorem:vel interioreȝ:qḋ dico ppter esti/
matiuam:que in similitudinibus rerum apprehēsarum
per exteriorem sensum apprehendit intentiones:quas
nullus sensus exterior apprehēdit. Substātia aūt nō ap/
prehendit a sensu:sm actorē libri de ortu scientiaꝝ : sed
accidētia eius. ergo intellectus nr:per nām non pōt ac/
quirere ppriam spēm substātie. ¶ Preterea in sacramē
to altaris non remanet substātia panis:sed eius accidē/
tia. Et tamen per illa accidentia ita posset homo deue/
nire in cognitionē substātie panis:sicut posset:si illis ac/
cidentib° sub esset substātia. aliter enim per naturaȝ pos/
set homo cognoscere per inqsitionem:ꝙ illis accidenti/
bus nō subesset substātia:cum tamē via nature h scire
non possimus. Sed certa fide credimus. ¶ Restat er/
go:ꝙ via nature:ꝛ de lege cōmuni nō cognoscim° sub/ Sube co
stantiam per ppriam eius spēm:sed per suas pprietates gnitionē
argumentādo:eo ꝙ in illis est aliqua similitudo substā/ eē qūo.
tie:non tamen modo vniuoco. per spēs enim accidētiū
que mediāte sensu recipiunt in intellectu:cognoscit in/
tellectus

tell ectus:intentionem entis dependẽtis.Et ex hoc argu/
mentando:concludit q̄ illi enti natum est aliquod ens
subsistere.Et tandem concludit:illud ens esse per se sub/
sistens:et sic deuenit in cognitionẽ substantie. Cuius rõ
est ens per se existens:postea ex illis ꝓprietatibus vlte/
rius venatur diuisas substãtie:et tñ põt procedere:quãtũ põt
ex illis ꝓprietatibus elicere:et non plus nãliter:et de cõ/
muni lege.Unde et phi cum venabantur diuisas substãtiarum:
hoc faciebant ex cõparatione substã tiarum:ad earũ ꝓprie/
tates:et tñ descẽdebant:quãtum per ꝓprietates poterãt
manuduci.Et hũc modum cognoscẽdi põt homo experi
ri.Si enim requisitus debeat respõdere:quid est ignis:
dicet:q̄ est ens per se existens.natum subdi dimensioni/
bus:et aptum natum ad caliditatem:et siccitatem:et leui/
tatem.et sic de alijs ꝓprietatibus eius.Et cõstat:q̄ si hõ
aliter posset cognoscere differẽtias substãtie:q̄z per com
parationem ad proprietates:aliter posset eas exprimere.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositũ dicẽdum:q̄ phs in
hoc q̄ dicit accidentia maximam
partem conferre ad cognoscẽdum:q̄ quid est etc.nõ di/
cit:q̄ totum conferant:volebat dare intelligi:q̄ aliquid
de rõne cuiuscũq̄ substantie latet nos in hac vita:de le/
ge cõmuni.et q̄ illud qđ cognoscimus de rõne substãtie:
Ad 2ᵐ per accidẽtia cognoscimus cum adiutorio luminis ina/
ti:q̄ in nobis est.¶ Ad scđm dicẽdum:q̄ in illa aucto/
ritate phs:spẽm lapidis vocat:spẽm accidẽtium lapidis.
Ad 3ᵐ ¶ Ad tertium dicẽdum:q̄ si crearetur homo:sine oi actu
sensus:si cognosceret se esse:vt dicit Auic.hoc non eẽt per
aliquã spẽm:sed per p̄sentiam eẽntie sue:sibi ipsi.¶ Uel
põt dici:q̄ in illo verbo cõsentiendum nõ est Auic.quia
extimauit spẽs intelligibiles in nostro intellectu:recipi
ab intelligentia agente. Sicut p̄z lib.6.nãlium li.5.ca.5.
Ad 4ᵐ ¶ Ad quartum cum dr̄:q̄ substãtia prior est omni acci
Ad 5ᵐ dente cognitiõe etc.dico q̄ verũ est quãtum est ex parte
sua:nõ tamẽ quo ad nos.¶ Ad qntum dicẽdũ:q̄ illud
verbum Aug.vel intelligendum est de cognitione illorum
intelligibilium:quorũ cognitionẽ recipimus a superio/
ri.Aut si de alijs intelligitur:intelligẽdum est post acq̄sitio
nem intelligibilis forme accidẽtium:tunc enim nõ sunt
Ad 6ᵐ necessarij actus sensuum particularium. ¶ Ad sextum
dicẽdum:q̄ et si substãtie exteriores:nõ sint p̄sentes intel/
lectui nostro per suas eẽntias:nec per suas proprias spe/
cies:sunt tamen p̄sentes intellectui nostro per spẽs suarum
ꝓprietatum accidẽtalium:per quas põt deueniri in co/
gnitionem substantiarum per modũ:qui supra dictus est.

Q̄ō.IIII ¶ Questio. IIII.
Ar.pᵒ

T.c.35. **Quarto queritur** vtrum possumus intelligere sin/
gularia.Et videtur q̄ non.Q̄z nõ possumus diffi/
nire:nõ possumus intelligere.Sed sm phm.7.
meta.singularia non possunt a nobis diffiniri.ergo nec
Secũdo. intelligi.¶ Item eorum que a nobis possunt intelligi:
T.c.19. est scientia.Sed sm phm.1.posteriorum singularium non
Tertio. est scientia.Ergo non possunt a nobis intelligi. ¶ Item
T.c.49. sm phm.1.phy.vle sm rõnem notum est.Singulare aũt
sm sensum.Ergo videtur q̄ tantũmodo cognoscatur per
Quarto. sensum.¶ Item si cognosceremus singularia per intel/
lectum:superflueret illa cognitio:quã habemus de his p
Quinto. sensum.¶ Item materia cã est singularitatis.Unde sm
T.c.28. phm.7.meta.generans generat aliud ꝓpter materiam.
Sed intellectus non potest recipere similitudinem ma/
terie:Ergo nec similitudinem singularis:et ex ꝯsequẽti:
Sexto. nec intelligere singulare.¶ Itẽ per spẽm vlem non pos
sumus intelligere singulare:q̄z spẽs vlis nõ ducit deter/
minate in aliqđ signatum:nec spẽs singularis põt simul
esse in intellectu:cum spẽ vli.q̄z sicut in hoc hoie:est hõ:
ita in spẽ huius hominis:est spẽs hominis.et ita cũ spe/
cie singulari superflueret species vniuersalis: Ergo per
nullam spẽm:intellectus noster põt intelligere singulare.

Contra. omnis spẽs in intellectu nr̃o existens:est In opᵐ.
singularis.q̄z omne accidẽs existẽs in sub/
iecto singulari:est singulare.Intellectus aũt noster est ali/
quid singulare.ergo sicut ipsa spẽs intelligibilis:ratione
sue abstractionis põt ducere intellectum nim in cogni
tionem vlis:ita rõne sue singularitatis:potest ipsum du
cere:in cognitionẽ singularis.¶ Item intellectus noster Secũdo.
abstrahit vle a singulari:ergo cum istã abstractionẽ:nõ
faciat:ignorans.Uidetur q̄ prius ordine nature intelligat
singulare:q̄z vle.¶ Item qđ põt potẽtia inferior:potest Tertio.
superior nobiliori modo.Ergo cum per sensum cogno
scamus singulare.Uidetur q̄ per intellectum:qui est potẽ
tia superior:possumus ipsum nobiliori mõ cognoscere.

Respondeo q̄ possumus intelligere singula/ Ad q̄ōnẽ
ria:non tantũmodo spũalia:sed sm ymẽtẽ
etiam sensibilia.Et per vnam spẽm singularem intelligi ꝓpriam
mus et vle:et singulare.Et hoc declaro per illum ordinem
quo sunt ꝓposita.¶ Q̄z aũt possimus intelligere singu
laria sensibilia:ꝓbo sic.Scđm phm.3.de aia.q̄ quid est: T.cõ.9.
est obiectum intellectus:ergo q̄d ꝑticipiat rõnem entita/ t.10.
tis:a nobis põt intelligi.Singularia aũt sensibilia rõnẽ
entitatis participãt.¶ Preterea Aug.10.detri.ca.1.fir/
missime nouimus amari:nisi nota:nõ posse.Sed nõ tñ
amamus singularia sensibilia per appetitũ sensitiuũ:sed
etiam per appetitum electiuũ.qui ꝓprie dr̄ volũtas:er/
go nõ tantũmodo cognoscimus singulare sensibile co/
gnitione sensibili:sed etiam cognitione intellectuali.nõ
enim mouetur volũtas post cognitionẽ sensibilem:nisi me/ T.c.11.et
diante intellectuali.¶ Preterea sm sniam phi.3.de aia infra.
intellectus cõpositus:p̄supponit simplicem.Sed nos p
intellectum:componimus vle:cum singulari:formando
hanc compositionẽ.petrus est homo.ergo intelligimus
et hoiem:et petrum.¶ Preterea nõ tñ per potẽtias sen
sitiuas inferiores:sed per potẽtiam sensitiuam superiorẽ
nos cognoscimus singulare:et scimus nos cognoscere sin/
gulare:sicut docet experientia.Sed nulla virtus sensiti/
ua potest se reflectere sup actum suum:q̄z omnis virtus
sensitiua:cognoscit mediante organo.organum aũt non
est medium inter ipsam:et actum suum:q̄z huius sit mediũ
inter ipsam:et obiectũ.Ergo per illam superiorem potẽ/
tiam sensitiuam nescimus nos cognoscere singulare:qđ
cognoscimus per eam.ergo scimus hoc per aliam virtutẽ
superiorem.Sed virtus apprehẽsiua in nobis altior su/
periori potẽtia sensitiua est intellectus:ergo per intellectũ
cognoscimus:nos cognoscere singulare.Sed cognoscere
cognitionẽ singularis depẽdet ex cognitiõe singularis:
ergo per intellectũ cognoscimus singulare.¶ Q̄z aũt per
eandem spẽm in numero possimus intelligere et vle:et sin
gulare:declaro sic.In hoc enim colore est color: Spẽs ergo
que representat hũc colorẽ:representat etiam colorẽ:vñ
cum intellectus noster per suũ actiuum:tanq̄z per agẽs
principale sub deo:mouet se ipsum:et mouetur:inq̄ztũ pos/
sibilis est mediante illa similitudine:tanq̄z agẽte instru/
mẽtali sub rõne qua est representatiua coloris tñ:cogno
scit colorem in vli.Inq̄ztũ aũt mouet se ipm per illam
similitudinem sub rõne:qua est representatiua huius colo
ris:cognoscit colorem in singulari.Inq̄ztũ etiam mouet
se ipm per illam similitudinem sub vtraq̄ rõne:cogno
scit colorem in vli in habitudine ad colorem in singula
ri:et q̄ intellectus possit se mouere per illam spẽm:sub vna
ratiõe:et nõ sub alia:vel sub vtraq̄ simul:nõ est mirãdũ
si aduertas:q̄ vnum re hoc est plura:sm rõnem et q̄ intel
lectus distinguit vbi nõ distinguit natura. ¶ Q̄z etiam
prius ordine nature intelligamus vle q̄z singulare decla Caplo hoc
ro sic.prius enim ordine nature est color:q̄z hic color:qđ p̄z: priori.
quia sequitur:hic color:ergo color.Sed non cõuertitur.et
sm phm lib.p̄dicamentorum:prius est a quo nõ ꝯuertitur

consequentia:ergo ꝛ similitudo huius coloris prius or/
dine nature representat intellectui colorem ꝙ hunc co/
lorem:ergo prius ordine nature mouetur itellectus per
illam similitudinē sub rōne qua est representatiua colo/
ris ꝙ sub rōne sub qua est representatiua huius coloris.
¶ Preterea idem declarat per reductionem possibilita
tis nostri intellectus ad actum:qꝛ illud qd de potētia re/
ducit in actū ordine nature ꝓcedit ab imperfectiori ad
magis perfectū:ꝛ a minus distincto ad magis distictū.
Cognitio aūt in vli tm̄ est imꝑfecta respectu cognitiōis
que est in vli ꝛ singulari simul. Cognoscere aūt in vli est
cognoscere indistincte:cognoscere in singulari ē cogno/
scere distincte:ergo videt ꝙ intellect⁹ noster pri⁹ ordine
nature cognoscit vle ꝙ singulare:nec attingit ad cogni
tionem rei singularis nisi mediante cognitiōe vlis:ꝛ for
te ꝓpter hoc voluerūt aliq dicere singulare sensibile nō in
telligi a nobis nisi per reflexionem.

Ad pm **Ad primum** in oppositū cū dicit ꝙ illud qd
nō possumus diffinire nō possu/
mus intelligere ꝛc. dico ꝙ falsum est de hijs que intelli/
gimus ex ꝯsequenti:sicut sunt singularia sensibilia:ꝛ lo/
T.c.35. quēdo de diffinitiōe de qua loquit phs. 7. meta. qua dif/
finitione singulare a nobis diffiniri nō pōt:quia sua diffi
nitio aut nō esset cōuertibilis cum suo diffinito:aut cō/
tineret aliquid nō spectans ad eēntiam diffiniti:aut eēt
data vno noie:que oia sunt cōtra rōnem diffinitionis de
Ad 2m qua phs loquit ibi. ¶ Ad scdm cum di ꝙ eorū ꝗ a nobis
possunt intelligi est scia ꝛc. dico ꝙ verum est:vel de scia
qua possumus scire ea esse postꝗ subtracta sunt a sensu.
Qualis cuiusmodi scia est vlium ꝛ singularium incorruptibiliū:
scia hi de vel de scia qua possumus scire quid sunt tm̄ in esse intel
singulari lecto:ꝛ etiam quid sunt realr si sunt:ꝛ talis scia pōt etiā
b⁹ corru/ esse singularium corruptibilium. Cum aūt dicit phs:ꝙ
ptibilib⁹. singularium nō est scia intelligēdum est de singularibus
corruptibilibus:ꝛ de scia qua nō tm̄ scimus qd sunt:sed
Ad 3m ea esse etiam in absentia sensus. ¶ Ad tertium cū di ꝙ
vle ſm rōnem notū est ꝛc. dico ꝙ verum est cum ꝑcisio
ne:qꝛ vle nō cognoscit a sensu:singulare aūt a sensu no/
tum est:nō tamē cum ꝑcisione:qꝛ etiam per intellectum
Ad 4m cognoscit. ¶ Ad quartum dicēdum ꝙ ꝗuis cognosci
mus singularia per intellectum:nō tamē supfluit illa co
gnitio qua cognoscimus ea per sensum:qꝛ nō est idē mo
dus cognoscēdi vtrobiqꝫ:qꝛ superiori modo cognoscit
per intellectum:per sensum enim cognoscit singulare cō
fuse:nō resoluēdo ipsum distincte in suas partes rōna/
les:per intellectum aūt cognoscit distincte resoluendo
ipsum in suas partes rōnales. nulla etiā virtus sensitiua
cognoscit se cognoscere singulare:quāuis homo per su/
periorem sensitiuam possit cognoscere se cognoscere sin
gulare per inferiorem sensitiuā potētiam. Unde per sen/
sum cōem sentit se videre hunc colorē. Intellectus aūt
cognoscit se cognoscere singulare:ꝛ sic pꝫ ꝙ perfectius
Ad 5m cognoscit singulare per itellectū ꝗ per sensum. ¶ Ad
quintū cum dicit ꝙ mā est causa singularitatis ꝛc. dico
ꝙ falsum est:loquēdo de singulari:qd dicit singulare:qꝛ
ꝑdicat de vno solo. Sic enim res est singularis per suam
ꝓpriam eēntiam:sub rōne qua indiuisibilis salua itegri/
tate sua:ꝛ hoc modo si deus faceret actu aliquā formā sine
mā:illa eēt singularis. Cum autem dicit phs ꝙ generās
Generās generat aliud ꝓpter māmː sic intelligēdum est:ꝙ gene/
gnat aliō rans nō posset generare aliud singulare nisi decidēdo ali
pp mām. quid a se:que decisio nō posset fieri per naturā nisi in re
sensū vi/ māli:vel aliud a se educēdo de potētia alicuius rei:possi
de hic. bilitas aūt huius eductionis requirit mām loquēdo de
eductione rei que educit de alterius potētia per realem
operationem nature. qd ideo dico. qꝛ de substātia etiā ca
rente materia si esset aliqua talis posset aliquid educi de
potētia ad actum per actionē primi agentis:de potentia
fantasmatis:de cuius essentia nō est materia educit per
actionem intellectus agentis ꝗdam refulgentia:qua me
diante intellectus agēs causat in intellectu possibili itel
lectionem vlis:ꝙ in sequēti dis. declarabit. ¶ Preterea
peccat argumētum in hoc ꝙ supponit nos non posse rem
intelligere:cuius noster intellectus nō recipit propriam
spēm. hoc enim ostēsum est:nō eē verum in qōne ꝑcedēti.
Et ꝓpterea sensibilia accidētia sunt ꝗdam singularia de
quorum eēntia nō est materia que intelligimus per pro/
prias species eorum. ¶ Ad sextū solutū est per dicta in Ad 6m
corpore questionis. ¶ Q ō. V. Q ō. V.
Ar. pᵒ

Quinto querit vtrū intellectus noster
argumētando discurrēs a crea/
turis ad creatorē in fine discursus intelligat
per suam nālem virtutem diuinam eēntiam
immediate. Et videt ꝙ sic in demonstratione:qꝛ in fine
discursus intelligitur cā imediate. Sed discursus a crea/
turis ad creatorem est ꝗdam demōstratio:qꝛ per talē di/
scursum demōstrat causa per effectum:ergo in fine talis
discursus intelligit creator imediate. ¶ Item discurrēs Secūdo.
per viam in fine discursus cōiungitur termino vie ime/
diate. Sed creatura est via ad cognitionem creatoris:er
go in fine discursus quo intellectus discurrit a creaturis
ad creatorem coniungit intellectus imediate cum crea
tore. ¶ Itē si intellectus in fine ꝑdicti discursus nō in/ Tertio.
telligeret diuinam eēntiam imediate:tunc in fine discur
sus nō cognosceret intellectus aliter diuinā eēntiam:ꝗ
in principio:qꝛ tam in ꝑncipio ꝗ in fine nō eēt imedia/ Quarto.
tum obiectum intellectus nisi qd creatum. ¶ Item di
scursus nostri intellectus ad cognoscēdum deū ad aliqd
imediate terminat:nō ad creaturā:qꝛ illa est quasi pre/
missa ad cōcludendum veritatem de creatore:ergo ime
diate terminatur ad cognitionem creatoris.

Contra. cum intellect⁹ noster ꝑ sua naturalia pos/ In cpm
sit inuestigando discurrere a creaturis ad
creatorem:si in fine discursus intelligeret diuinam essen
tiam imediate posset per sua nālia pertingere ad cogno/
scēdum eēntiam cause prime imediate. Sed hoc est falsum Arti. ex/
ꝛ excōicatū a dn̄o stephano parisieñ. epo:ꝛ sacre theolo/ cōicatus.
gie doctore:ergo intellect⁹ noster discurrendo a creatu/
ris ad creatorem nō intelligit in fine discursus diuinam
eēntiam imediate. ¶ Item aliquā rē itelligere imedia Secūdo.
te est ipsam videre. Sed ꝗtūcūqꝫ argumētando discurra
mus a creaturis ad creatorē nō videmus in fine discur/
sus predicti eēntiam creatoris:ergo in fine ꝑdicti di scur
sus non intelligimus imediate essentiam creatoris.

Respondeo ꝙ ꝗuis homo bene vtēdo crea/ Ad qōnē
ris dispositiue ascēdat ad gratiā ſm mēte
dei cognitionē ꝛ dilectionē pro qbus retribuit in patria propriā.
imediata ꝛ clara dei cognitio. Tamē quātūcūqꝫ i hac vi
ta discurramus:argumentādo a creaturis ad creatorem
nunꝗ intelligimus per nostram nālem virtutē in fine
discursus eēntiam creatoris imediate:qꝛ quādiu res nō
cognoscit:nisi per aliud obiectum primo cognitum non
cognoscit imediate. Sed eēntia creatoris etiā in fine di
scursus nostri intellectus nō cognoscit ab eo de lege cō/
muni:nisi per aliud obiectum primo cognitū. Illud. n.
qd nō cognosco de creatore:nisi per creaturā actualiter
non intelligo:nisi quādiu actu cōsidero ipsam creaturā
ꝛ necessariam habitudinē seu ꝯsequētiam illius verita/
tis quā de creatore cognosco per creaturā ad illud qd de
creatura cognosco. Sicut vides ꝙ itellus nr̄ nūꝗ actu in
telligit ꝯclonē:cuius cognitionē nō hꝫ:nisi ꝑ discursū
nisi dū actu intelligit ꝑmissas:ꝛ necessariā habitudinē
seu consequētiam cōclusionis ad eas:cum enim hoc desti/
terit itueri:ꝗuis in eo remaneat scia ꝯclusionis:vel cre
dulitas. non tamen remanet actualis intellectio eiusdē.
¶ Preterea ſm Aug. 9. de trini. ca. 11. cū deū itelligim⁹
in hac

in hac vita fit in intellectu nostro aliqua similitudo eius: que est verbum. Sed verbum rei dum per verbũ intelligitur est imediatum obiectum actus intelligẽdi: in quo quasi: sicut in quodã speculo intellectus cõsiderat illud cuius est verbũ. Videt ergo ꝙ cum intellectus noster inuestigando discurrit a cognitione creature ad cognitionem creatoris imediatum obiectum intellectus: in fine illius discursus est verbuz de creatore formatum: eo modo quo de ipso possumus formare verbum. Sed quia aliqui dicunt verbum nõ esse aliud ꝙ̃ actum intelligẽdi formatum aut ipsam eẽntiam vt intellectam: ideo ista secũda ratio non cogeret ẜm opinionem eorum.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicẽduz: ꝙ maior non est vl̃r vera: causa enim cuius non hꝫ intellectus cognitionem: nisi acq̃sitã per discursum ab effectu non intelligitur in actu: nisi quãdiu intelligitur eius effectus et necessaria cõnexio inter ipsaz et eius effectum. ❡ Ad scõm dicẽdum: ꝙ predictus discursus intellectus imediate terminat ad aliquã cognitionez de creatore qua cognoscit creator non imediate: sed mediate. Ipse enim discursus imediate terminatur ad cognitionẽ qua de nouo cognoscitur aliq̃d de deo per h̃ ꝙ de nouo cognoscitur necẽia eius ꝯñtia ad illud qḋ cognoscit intellectus de creatura. ❡ Ad tertium dicẽdum: ꝙ maior est falsa: quia per discursum deuenit intellectus in aliquam cognitionem de creatore ꝙ̃uis mediatã: quã non habebat in principio discursus. ❡ Ad quartuz dicẽdũ: ꝙ p̃dictus discursus imediate terminat ad aliquam nouam cognitionem. Sed ex hoc nõ sequit ꝙ imediate terminetur ad aliquã cognitionem qua imediate deus cognoscatur. Sed terminatur ad cognitionem qua deus p cognitionem creature et necessitatis ꝯñtie alicuius proprietatis que in deo est ad ipsam creaturam cognoscitur.

Onseque͂ter queritur de q̃rto principali. Et circa hoc queruntur quinq̃. ❡ Primo vtrum possit esse peccatum in sensualitate. ❡ Secundo vtruz possit esse peccatum in rõne ꝙ non oriatur ex sensualitate. ❡ Tertio vtrum motus sensualitatis ẜm suum impetuz sit naturalior sibi ꝙ̃ ille quo mouetur frenata rõne. ❡ Quarto vtrum possit esse peccatum in inferiori portione rõnis sine consensu superioris. ❡ Quinto vtrum possit esse peccatum in superiori portione rationis sine inferiori.

Qõ. i. ❡ Questio. I.

Ar. pᵒ **Rimo** ostendo ꝙ in sensualitate non possit esse peccatuz. Quia bruta habent sensualitatem: et tamen peccare nequeunt. Secũdo. ❡ Item nulla virtus est in sensualitate: ergo nec peccatum: quia cõtraria nata sunt fieri circa idem. Tertio. ❡ Item peccatum in anima recedente a corpore sine pnia remanet. Sed sensualitas nõ remanet. ergo nõ est peccatum in sensualitate. Quarto. ❡ Itez illud qḋ vitari non potest non est peccatum. Sed quãdoq̃ inordinatio sensualitatis vitari non potest: ergo inordinatio sensualitatis non est peccatum.

In oppᵐ **Contra** Aug. 3. de libero arbitrio lõge post mediũ. sunt q̃dam de necessitate facta improbãda vbi vult homo recte facere et non potest: ergo nõ obstãte: ꝙ inordinatio sensualitatis non est in potestate volũtatis: tamen peccatũ est: vt videt. Secũdo. ❡ Item magister in littera. Si in motu sensuali tantũ illecebra peccati teneatur veniale ac leuissimum est peccatum: ergo in sensualitate est peccatum.

Ad qõnẽ ẜm mẽtẽ aliorum. **Ad istam questionem** dicunt aliq̃ ꝙ in sensualitate hois habentis vsum liberi arbitrij est pctm̃ veniale: sed non mortale: eo ꝙ ꝑpter difficultatẽ regendi et frenãdi sensualitatem inordinatio sensualitatis non imputatur voluntati ad peccatum mortale. ❡ Ego autẽ dico ꝙ inordinatio sensualitatis põt eẽ sine omni culpa: si voluntas nõ est causa illius inordinationis: nec omittẽdo: nec cõmittẽdo: nec antecedẽter: nec cõcomitãter. Quãdoq̃ aũt est culpa venialis mãliter i sensualitate: formalr̃ aũt nunq̃: sed in voluntate: et h̃ est qñ insurgit inordinatio in sensualitate per negligẽtiaz voluntatis. Tũc enim nõ imputat volũtati pro culpa mortali ꝑpter difficultatez frenãdi sensualitatẽ et regendi. Quãdoq̃ etiam inordinatio sensualitatis imputat volũtati pro culpa mortali: quãdo. s. est cõtra actum ꝓhibitũ: et insurgẽs ex imperio voluntatis deliberato. Semp tamẽ inordinatio sensualitatis in nobis vitium est et pctm̃: ẜm ꝙ pctm̃ distinguit contra culpam et demeritũ. Que aũt sit dĩa inter vitiuz peccatum et culpã et demeritũ: dictũ est superius di. 21. in illa qõne: vtrum in temptatione que est a carne: semp sit peccatum. Cuius solutio valet ad intelligendum solutionem presentem.

Ad primum in oppositum dicẽdum: ꝙ nõ valet: quia bruta non habent volũtatez que possit reprimere sensualitatis motuz: sicut nos habemus. Ad pᵐ ❡ Ad secũdum cum dicit ꝙ nulla virtus est in sensualitate &c. dico ꝙ verũ est formalr̃ accipiendo virtutez ꝓprie: ẜm ꝙ sancti loquunt de virtute. Ad 2ᵐ Nec etiã in sensualitate est culpa formalr̃. Materialiter tñ virtus et culpa possunt esse in sensualitate. Vt in tertio libro dño cõcedente declarare propono: phs tamẽ in ethicis videt ponere temperãtiam et fortitudinem formalr̃ in appetitu sensitiuo. ❡ Ad tertium cum dicit ꝙ in aĩa recedente a corpore non remanet sensualitas &c. dicunt q̃dam h̃ esse falsum. Ad 3ᵐ Vnde Cassiodorus libro de anima ca. 2. dicit ꝙ anima viuit in se post huius seculi amissionem: videt audit et tãgit: ac reliquis sensibus efficacius valet. Quia tamẽ ẜm alios sensualitas nõ dicit esse in anima: nisi ex relatione ad carnem: põt dici ꝙ in anima post separationem: non opꝫ remanere omnem materiam culpe: in sensualitate aũt non pono culpam nisi mãliter. ❡ Ad q̃rtũ dicẽdum: ꝙ procedit de peccato: ẜm ꝙ accipit pro culpa: et quãdo volũtas illius inordinationis nullo mõ est causa nec cõmittendo: nec omittendo. Ad 4ᵐ ❡ Auctoritates ad aliam partem aut sunt intelligende de peccato: ẜm ꝙ distinguitur cõtra culpam: et extendit se ad quantũcũq̃ motum declinãtem a prima institutione nature: aut qñ insurgit inordinatio in sensualitate ex negligentia volũtatis. Primo modo videtur intelligi auctoritas Aug. et secũdo mõ auctoritas magistri in littera.

❡ Qõ. II. Qõ. ii.

Ecundo queritur vtrum possit esse peccatum in ratione ꝙ non oriatur ex sensualitate. Ar. pᵒ Et videtur ꝙ non. Apostolus ad Gal. 5. manifesta sunt opera carnis: que sunt fornicatio &c. vbi nominat aplũs peccata sub quibus possunt comprehẽdi omnia genera peccatorum tam carnalium ꝙ̃ spũalium: omne ergo peccatum est opus carnis. Sed peccatũ oriri ex carne est ipꝫ oriri ex sensualitate. Secũdo. ❡ Itẽ Ber. in lib. meditationum suaꝝ ca. 8. ꝑpter carnem homo vanitati similis factus est: q2 ex illa cõcupiscentie vitiuz traxit: quo captiuus teneat et incuruat: vt diligat vanitatem: et iniquitatez operet. Tertio. ❡ Item glosa sup illud ps. altaria tua domine virtutuz: dicit: nec potest modo aliq̃ mala suasio in te nisi carnis tue p⁹ desiderũ cõmouerit.

In oppᵐ. **Contra** Aug. 14. de ciui. ca. 2. Si quis ꝙ̃ dicit carnẽ causam eẽ in malis moribus quorũcũq̃ vitioruz: eo ꝙ anima carne affecta sic viuit ꝑfecto nõ vniuersam hominis naturam diligenter aduertit: ergo non omnia peccata oriunt ex carne. Secũdo. ❡ Item infra eodẽ cap. qui omnia anime mala ex corpe putãt accidisse in errore sunt. Tertio. ❡ Item nostra voluntas est libera nõ tm̃ respectu spiritualium: sed etiam respectu carnaliũ. Sed si nõ

possit velle iordinatã delectatiōez carnis nisi ꝑinclinata a sensitiuo appetitu non esset libera respectu volitionis carnalium: quia motus dependens ex alio motu non libero nō est liber. Motus autem appetitus sensitiui non est liber: ergo voluntas potest peccare nō tantū per inordinatam volitionē spiritualiū: sed etiã per inordinatam volitionē carnaliū nō preinclinata a sensualitate.

Ad qōnē ẜm mētē aliorum.

Ad istam qōnem dicunt aliqui: ꝙ peccatorum quedã sunt spiritualia: que sunt illa que cōsumantur in deordinata delectatione spūs. Quedã sunt carnalia que sunt illa que ꝯsumantur in deordinata delectatione carnis. Et ꝗ̃uis prima peccata possunt esse in ratione absq; hoc ꝙ oriantur a sensualitate. Tamē loquendo de peccatis carnalibꝰ nullum potest esse in ratione qđ nō oriatur ex sensualitate. Non enim voluntas potest appetere delectationē ẜz sensum nisi a sensualitate inclinata seu excitata: quia quicquid optat voluntas mala optat sub ratione qua sibi bonum. Sed hoc nō potest apprehendere delectationē carnis: vt sibi bonam nisi ratione sensualitatis. Et pro hac opinione videtur facere ꝙ dicit Aug. 14. de ciui. capi. 3. scꝫ ꝙ ex corruptione carnis: lꝫ existant quedã incitamēta vitiorũ et ipsa desideria vitiosa: nō tamen omnia vite inique vitia tribuēda sunt carni: ne ab his omnibꝰ purgemus diabolū qui nō habet carnem. ¶ Et hī dicūt ꝙ auctoritates ad secundam partē allegate intelligi debēt: de peccatis spiritualibꝰ tantū. Et ad rōeꝫ dicūt ꝙ ꝗ̃uis voluntas nō possit velle inordinatã delectatiōeꝫ carnis nisi preinclinata ab appetitu sensitiuo: tamē hoc nō preiudicat sue libertati: quia nō cogitur ad sequendū illam

Instātia.

inclinationem: imo potest libere contraire. ¶ Et si dicatur contra eos ꝙ aliquādo gulosus vult comedere: cū tamē in eo appetitus sensitiuus renuat cibum et luxuriosus coiretcum tamē eius appetitus sensitiuus: hoc renuat.

Rñ°.

Dicunt ꝙ hoc falsum est: predicta enim renuitio nō est in guloso per appetitū sensitiuū: sed per virtutē nutritiuam: et in luxurioso per virtutē generatiuã: quãuis per sensum apprehendatur renuitio vtriusq; potentie.

Instat doctor ꝯ opionē.

¶ Sed contra hanc opinionē sic arguunt aliqui omne peccatū ꝙ oritur ex sensualitate est peccatū ex passione Sed nō tantū cōtingit peccare peccato spūali ex electione: sed etiã peccato carnali propter libertatē volūtatis: ergo pōt peccatū carnale oriri nō ex sensualitate. ¶ Ideo

Ad qōnē ẜm mētē aliorū et ꝓpriã.

videtur istis dicendū ad questionē ꝙ voluntas deordinari potest: nō tantū respectu spūaliū: sed etiã respectu carnaliū deordinatione nō habente ortū ex sensualitate. Sic intelligēdo ꝙ hoc posset intelligi desiderare delectationē alicuius carnalis peccati nō preinclinatus per aliquem motū sensualitatis: ꝗ̃uis tale desiderium non possit esse nisi respectu obiecti sensualitatis: quia actum gule et luxurie potest hō eligere nō incitatus aliqua passione: imo aliqui respectu talium per electionē in se ipsis causant passionem. Tamen vt plurimū peccata carnalia ex sensualitate oriūtur. Unde cū Aug. 12. de trini. cap. 12. In ꝓgressu peccati cōparat sensualitatē serpenti. Et inferiorē portionē rationis mulieri: et inferiorē viro: non sic debet intelligi ꝙ hō pretermisso tali progressu peccare nō possit: qꝛ ibi non loquitur nisi de peccato ꝙ ortum habet ex passione.

Ad p^m

Ad primum in oppositū dicendū ꝙ ẜz Aug. 14. de ciui. cap. 2. et 3. Apostolus in verbo illo nomine carnis hominē intelligit aperte totum significare volens dicere ꝙ omnia illa mala que ibi enumerat nō cōmittit hō nisi cum viuit ẜm se ipsū deo

Ad 2^m

relicto. ¶ Ad secundū dōm ꝙ illud verbū Ver. intelligendum est de his que vt in pluribus accidunt: sed ex hoc nō sequitur ꝙ nūq̃ aliter accidere possit: primi enī parentes primo peccato nō peccauerunt ex corruptione carnis. Unde Augu. 14. de ciui. cap. 3. Corruptio corporis que aggrauat animã primi peccati nō est causa: sed pena: nec caro corruptibilis animā peccatricem: sed anima peccatrix fecit esse corruptibilē carnem. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ illa Glos. intelligenda est de peccato carnali et de suo modo oriendi quo vt vult in pluribus et cōmuniter accidit. — Ad 3^m

Questio. III. — Qō. iii.

Tertio queritur vtrum motus sensualitatis ẜm suum impetum sit naturalior sibi q̃ʒ ille quo mouetur frenata ratiōe. — Ar. p°.

Et videtur ꝙ nō. Ille motꝰ est naturalior rei: qui est cōuenientior institutioni sue nature. Sed motus quo mouetur sensualitas frenata ratione est cōuenientior institutioni nature sensualitatis q̃ʒ ille quo mouetur ẜm suū impetū: quia ex institutione sue nature nō poterat moueri nisi ẜm rationis imperiū: ergo primus motus est ei naturalior. ¶ Item sicut dicit phūs. 3. physicoꝝ et primo celi et mūdi. Idē est naturalis motus partis et totius. Sed homini qui est quoddã totū: cuius sensualitas est pars aliqua: naturalius est moueri ẜm rationē q̃ʒ ẜm impetū: ergo et ille motus naturalior est sensualitati q̃ʒ ille quo mouetur ẜz impetū. ¶ Item nãlius est parti appetere salutē totius q̃ʒ ꝓpriam. Unde et videmꝰ ꝙ manus naturali inclinatione opponit se gladio propter salutē corporis: ergo a simili naturaliꝰ est sensualitati moueri ẜm exigentiã totius: q̃ʒ ẜm ꝓpriū impetū. Sed toti qđ est hō naturalius est moueri ẜm rationē q̃ʒ ẜm impetum. ¶ Itē ẜz phm. 2. ethi. cap. 1. res nunq̃ʒ assuescit moueri motu cōtrario suo motu naturali. Sed ẜm eundem. 1. ethi. cap. penultimo. Sensualitas assuescit moueri ẜm imperiū rationis: qui motus est cōtrarius suo impetui: ergo moueri ẜm impetū nō est nãle sensualitati.

Secūdo. T. c. 48. T. c. 19. Tertio. Quarto.

In opp^m

Contra naturalius est rei qđ sibi cōuenit ẜz se et absolute q̃ʒ quod sibi cōuenit per sui cōparationem ad aliud. Sed moueri ẜz impetū sensualitati cōuenit ẜm se et absolute: motus autē quo mouetur frenata ratione nō cōuenit sibi nisi ex sui comparatione ad rationem: ergo naturalius est sibi moueri ẜm suū impetū q̃ʒ motu alio. ¶ Item ille motus est naturalior rei q sibi cōuenit per suã naturã tantū q̃ʒ ille qui sibi nō cōuenit nisi per habitū nature sue superadditum. Sed sensualitati per suã naturã tantū cōuenit moueri ẜm suum impetū. Alius autē motus sibi nō cōuenit nisi per habitum superadditū. Unde cōtinens qui nō habet habitū temperãtie passiones habet indomitas: ꝗ̃uis nō vincatur ab eis: motus ergo quo mouetur sensualitas ẜm suū impetū nãlior est sibi q̃ʒ ille quo mouetur rōne frenata.

Secūdo.

Ad qōnē ẜz mentē ꝓpriã.

Respōdeo ꝙ motus naturalis potētie: naturalis est etiã supposito cui illa potētia naturalis est. Cū ergo sensualitas hominis comprehendat eius duas naturales potētias. s. irascibilē et cōcupiscibilem: ille motus qui naturalis est sensualitati: est etiã homini naturalis. Dico ergo ꝙ ille motus quo sensualitas ẜm suum impetū mouetur naturalior est sibi q̃ʒ ille quo mouetur frenata ratione. Naturalior est etiã homini sub ratione qua animal: quia hoc sibi cōuenit inquãtum per suã formã habet esse sensitiuū: vnde ẜm phm. 2. de anima. animal est animal propter primū sensū. Motus autē quo mouetur frenata ratione naturalior est homini sub ratiōe qua homo. naturale est enim homini inquantū homo est modificare suos motus ẜm naturale iudiciū rationis: et quia talis motus est homini naturalis principaliter per naturã spẽi: ideo nō oportet ꝙ q̃uis ille motus sensualitatis quo mouetur frenata ratiōe sit naturalior homini inquantū homo est: hoc est inquantū est rōnalis: ꝙ ꝓp hoc sit nãlior ipsi sensualitati.

T. cō. 36.

Ad p^m

Ad primum in oppositum dicendū: ꝙ ꝗ̃uis ab institutiōe nature sensualitas

nō posset

nõ posset moueri nisi ſm rationis imperium: hoc tamē nõ erat per pura hominis naturalia: sed per iustitiā originalem: que principaliter cõsistebat in quodã dono gratuito naturalibus superaddito. Unde si modo crearetur unus homo ex elementis in puris naturalib⁹: naturale esset sensualitati moueri a suo obiecto: quãdoq; nõ ſꝫ rationē loquẽdo de naturalitate dicta nõ a natura speciei sed generis: nec tamē ita effrenate moueretur: sicut mouetur in nobis: eo q̄ per peccatū primorū parentū: natura nõ tantū fuit gratuitis spoliata: sed etiã in naturalibus vulnerata.

Ad 2ᵐ ❡ Ad secundū dõm q̄ illud verbum phi intelligẽdū est de toto homogeneo: vnde ponit exẽplum de vna gleba & de tota terra & de toto igne & vna

Ad 3ᵐ scintilla. ❡ Ad tertiū dõm q̄ nõ est simile: quia salus partium depẽdet a salute totius. Sed naturalis motus sensualitatis nõ dependet ab illo motu qui cõuenit homini

Ad 4ᵐ sub ratione qua est homo. ❡ Ad quartū dõm q̄ illud verbū phi ſm intentionē suã ibidē magis est ad oppositum q̄ ad ꝓpositū: intendit enim ex hoc ꝓbare q̄ virtutes nõ sunt in nobis a natura: nec etiã actus per quos acquiritur virt⁹: naturale tamē est sensualitati q̄ sic possit moueri: & etiã aliter. Sed naturalius est sibi ſm suum impetū posse moueri. Cuius signū est: quia motu quo mouetur a ratione mouetur ante habitū acquisitū cum difficultate: motu autē quo mouetur ſm suū impetū ab obiecto mouet cum facilitate. ❡ Argumēta ad partem aliam procedunt de motu qui est naturalis a natura generis.

Qõ. IIII. Questio. IIII.

Ar. pᵒ Quarto queritur vtrū possit esse peccatum mortale in inferiori portione rationis sine cõsensu superioris. Et videtur q̄ nõ. Aug. 12. de trini. cap. 12. Dicit q̄ si illecebra peccati sola cogitationis delectatione teneatur superioris vero auctoritate cõsilij: ita mẽbra retinentur vt nõ exhibeãtur iniquitatis arma peccato: sic habendū existimo velut cibū vetitū mulier sola comederit: ergo nũq̄ per solam operationē portionis inferioris exhibentur membra arma iniq̄tatis peccato qđ facit q̄cũq; mor-

Secũdo. taliter peccat. ❡ Itē Aug. eodem cap. dicit de peccato qđ est in sola morosa cogitatiõe de re illicita: q̄ pro eo venia petẽda est pectusq; percutiẽdū atq; dicendū dimitte nobis debita nostra. Sed hoc faciendū est ꝓ venialib⁹

Tertio. peccatis: ergo tale peccatū nõ est mortale. ❡ Itē impossibile est inferiorē rationis portionē damnari sine superiori. Sed superior portio nũq̄ damnatur nisi pro suo peccato mortali. Ergo inferior portio rationis nũq̄ peccat mortaliter sine superiori.

In oppᵐ Contra. Job 31. pepigi fedus cum oculis meis: vt nec quidē cogitarē de virgine: q̄ enĩ partem haberet in me deus desuper. Ubi dicit Glo. q̄ hoc est intelligendū de cogitatione cū cõsensu delectationis ergo videtur q̄ solus ꝯsensus in delectatione cogitationis de re illicita separat a deo: ergo est mortale peccatū.

Secũdo. ❡ Item Aug. 12 de trini. ca. 12. vult q̄ si sola mulier comedat de re illicita: totus homo dãnabitur. Cū ergo ꝑ mulierē intelligat portionē inferiorē videt q̄ inferior portio rõis mortaliter possit peccare sine supiori. ❡ Itē portio superior dicitur per comparationē ad cõtemplationē incõmutabilis veritatis: inferior portio respectu speculationis temporaliū. Sed contingit peccare mortaliter circa ista temporalia sine aliqua contemplatione incõmutabilis veritatis: ergo inferior portio rationis peccare potest mortaliter sine supiori.

Ad qõnē ſꝫ mētē ꝓpriā. Respondeo q̄ impossibile est inferiorem portionē rationis mortaliter peccare sine cõsensu superioris portionis expresso vel interpretatiuo. Qđ sic patꝫ: ratio enĩ nostra nõ tãtū est superior portio inq̄ntū absolute cõtemplatur eterna: sed inq̄ntū cõtemplatione eternorū semetipsam regit in consideratione tẽporaliū. Unde cū delectatio illicita a sensualitate suggeritur: sicut a serpẽte: & postea hᵉ delectatio appꝛehenditur a rõnis inferiori portiõe: vt a muliere si ipsa rationis superior portio ex cõtemplatione diuine voluntatis vel alicuius rectitudinis a prima rectitudine exemplate nõ abstrahit voluntatē ab illa delectatione: sed tãdiu moratur voluntas in cõplacentia illius delectationis inordinate q̄ per illã morositatē equaliter deordinatur anima: ac si statim voluntas cõsensisset in actū: tunc est portionis superioris cõsensus interpretatiuus: q2 tanta negligẽtia tunc equiualet expresso ꝯsensui. Si autē portio superior cõsentit: vt expleatur in ope deordinatio cogitata: tunc est ꝯsensus expressus. Si aũt inordinatio cogitata de genere suo est peccatū veniale: sicut est verbū ociosum & cõsimilia. Tunc siue superior portio cõsentiat siue interpretatiue siue expresse nõ ꝓpter hoc est mortale peccatū. Si autē inordinatio cogitata de genere suo ē mortale peccatū: sicut est fornicari occidere inimicū causa vindicte: & cõsimilia: tunc siue superior portio ex deliberatione cõsentiat expresso cõsensu siue interpretatiuo: peccatū est mortale: quãdo totaliter & tantū delectaꝰ in illa cogitatiõe q̄ anima tm̃ deordinatur per illã quantũ deordinatur ꝯsentiẽdo ex deliberatione ꝯtra aliquod de diuinis preceptis. Cõplacẽtia autē inferioris portionis in illa delectatione ante superioris cõsensum expressum vel interpretatiuū est peccatū veniale. ❡ Et q2 argumẽta ad partē primã videnꝰ cõcludere q̄ in inferiori portione sine cõsensu superioris expresso nõ possit esse mortale peccatū: ideo soluenda sunt.

Ad pᵐ Ad primum cū dicitur q̄ quicũq; peccat mortaliter exhibet mẽbra arma iniquitatis peccato &c. Dico q̄ hoc intelligendū est de cõsensu

Ad 2ᵐ expresso vel interpretatiuo. ❡ Ad scđm dõm nõ solū ꝓ dimissione venialiū pectus percutiendū est: sed etiam ꝓ dimissione mortalium: q̄uis cum percussione pectoris aliud requiratur. ❡ Uel dõm q̄ illud verbū Aug. intelligendū est de cõplacentia ante cõsensum superioris portionis expressum vel interpretatiuū. ❡ Tertiū argumē-

Ad 3ᵐ tū bene cõcludit q̄ inferior portio nũq̄ mortaliter peccat sine cõsensu superioris expresso vel interpretatiuo: & hoc est verū: peccatū enim inferioris portionis ſm se nõ est aliud nisi quedã volũtatis cõplacẽtia in delectatione surgente ex appꝛehensione alicuius illiciti ab inferiori portione rationis.

Ad pᵐ Ad primum argumentū ad partē aliam dõꝫ q̄ solus cõsensus in delectatione que cõsurgit ex cogitatione rei illicite non separat a deo nisi assit cõsensus superioris portionis saltē interpretati-

Ad 2ᵐ uus. ❡ Ad scđm dõm q̄ illa auctoritas Aug. intelligenda est de comestione mulieris cū cõsensu viri interpreta-

Ad 3ᵐ tiuo. ❡ Ad tertiū dõm q̄ superior portio rationis nõ tãtū cõtemplatur incõmutabilē veritatē ſm se: sed etiã eã cõsulit de istis inferioribus: & per cõtemplationē ipsi⁹ dirigit se in regimine temporalium: & ideo peccat cũ ex omissione contemplationis eternorum deuiat in regimine inferiorum.

Questio. V. Qõ. V.

Quinto queritur vtrum possit esse peccatū in supiori portione rõnis sine inferiori. Et videtur q̄ nõ. Quia ſm phꝫ 3. de anima. intellectus semper est rectus: fantasia vero recta & nõ recta: ergo cum superior portio: maxime sit intellectualis: videtur q̄ ipsa per se nunq̄ pec- Ar. pᵒ T. c. gl.

Secũdo cat. ❡ Itē oē peccatū est in volũtate sed supior portio rationis nõ est voluntas: ergo nõ potest in ea esse pecca-

Tertio. tū ſm se. ❡ Itē Aug. lib. 1. cõtra Manicheos ante medium libei: nõ enim ratio nostra deduci potest ad cõsensionē peccati: nisi cũ delectatio mota fuerit in parte ani-

mi que debet obtemperare rōni tāq̄ rectori z viro suo: ergo nūq̄ est peccatū in superiori portione nisi mediāte inferiori vt videtur. ¶ Itē peccatū est per ꝯuersionem ad bonū cōmutabile: Sed rō superior nō est respectu boni cōmutabilis: sed incōmutabilis: ergo nūq̄ est peccatū in superiori portione rationis.

Quarto.

In oppm

Contra cōsideratio articulorꝫ fidei nō spectat nisi ad supiorē portionē. Sed respectu articulorum fidei pōt esse peccatū in male sentiendo de illis: ḡ in superiori portiōe pōt esse peccatū sꝫ se. ¶ Itē in primis parētibus nō potuit esse obliquatio in viribus inferioribus nisi prius fuisset facta in superioribus: ergo a simili nec potuit esse obliquatio in portione inferiori nisi prius fuisset facta in superiori.

Secūdo.

Ad qōnē sꝫ mentē ꝓprias.

Respondeo q̄ peccato spūali potest peccare portio supior nō mediante inferiori ī ordinate se ꝯuertēdo ad spūalia: sicut cum hō odit dei iustitiā vel male sentit de articulis fidei. Sed peccato carnali nō peccat nisi inferiori portione mediāte: sm eādem opinionē que dicit voluntatē nō posse peccare carnali peccato nisi fuerit ꝑinclinata a sensualitate. Sed sꝫ opinionē dicentiū: q̄ homo posset desiderare delectationē alicuius peccati carnalis nō ꝑinclinatus per aliquē sensualitatis motum: superior portio rōnis maculari posset inordinato desiderio carnaliū nō mediāte peccato īferioris portionis. Quia apprehensa aliqua inordinata z carnali delectatione: statī volūtas eā posset eligere nō mediante ꝯplacētia in ipsa cogitatiōe. Aliud.n. est velle rē cogitatā: z velle delectari in ipsa cogitatiōe. ¶ Q. autē sm se peccare possit peccato spūali satis clarū est: qꝛ cum sit ad vtrūlibet sicut inferior portio vel plus: sicut recte pōt se mouere circa eterna gr̄a assistēte: ita inordinate pōt se mouere circa ea gratia desistente: z tūc peccat peccato cōmissionis: vel rectum motū ad quē tenetur omittere z tūc peccat peccato omissionis: z vtroq̄ modo peccare pōt z venialr̄ z mortalr̄: qꝛ pōt esse q̄ motus ille vel etiā omissio nō sunt peccatū mortale ex genere actus: z tūc est peccatū veniale. Si aūt ꝯtingat q̄ sit peccatum mortale ex genere actus, adhuc est peccatū veniale: qn̄ procedit ex surreptiōe: sicut est surreptitius motus dubitationis de articulis fidei. Si aūt motus ille est inordinatio mortalis in genere actus: z est ex deliberatione ꝓcedēs: tunc semꝑ est peccatū mortale. Simili modo dico de omissione motus ad quē de necessitate tenetur: z pro tempore quo ad illum tenetur.

Ad pm

Ad primum in oppositū cum dī q̄ intellectus semper est rectus zc̄. Dico q̄ verū est respectu primorꝫ ꝑincipiorꝫ que nālī lumie cognoscūtur. ¶ Ad scđm cū dī q̄ superior portio rōnis non est voluntas zc̄. Dico q̄ cū diuidimus rationem in superiorem portionem z inferiorē nō accipit ibi rō ꝓut distinguitur cōtra volūtatē: sed ꝓ tota pte aīe intellectiua que ꝯphendit intellectū z volūtatē. ¶ Ad tertiū dōꝫ q̄ illa auctoritas Aug. allegata ē de ꝓgressu carnalis peccati. ¶ Ad quartū dōꝫ q̄ cū portio supior peccat circa bonū icōmutabile. ver. ḡ. eius iustitiā odiēdo: h̄ ꝓuenit ex aliquo inordinato amore creature: qꝛ eniꝫ peccator se iordinate diligit: iō odit dei iustitiā punientē.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Circa litteram vbi nō interuenit cū nos ad malū impellēs nō meremur si ab eo declinamus: qđ est intelligendū de merito accidētali: attendit pe nes difficultatē operis nō de essentiali: qđ attēdit in actu per cōparationē ad suā radicē que est gr̄a gratū faciens arbitriū quātū ad rōnē: qꝛ vno mō accipiēdo arbitrium rō est de essentia liberi arbi. alio modo accipiēdo arbm: rō nō est de essentia liberi arbi. sed actus eius ꝓparatiuus ad actū illius; z illi duo modi accipiēdi arbm declarati sunt in

Arbitriū di.

qōnibus sꝫ superiorē supnis ꝯspiciēdis vel ꝯsulēdis intēdit: q̄ dicit ꝯspiciēdis refertur ad cōtemplationē qua cōtemplatur rō eterna sm se: z absolute. Q. dicit ꝯsulēdis refertur ad actū quo regit se ipsam circa inferiora rōnibus supnis ex ꝯsideratiōe superiorꝫ. s. ex cōsideratione ꝑcepti dei: z spei remunerationis eterne: sicut vna caro est duorū in masculo z in femina. Sic intellectū nostrū. i. portionē superiorē z actionē. i. portionē inferiorē: siue rōnē. s. superiorē z appetitū rōnalē. i. portionē inferiorē zc̄. idē rōni sciētie h̄ est dictū rōni in qua est sciētia: quedā sunt que si vel semel fiant vel faciēda disponant damnāt: q̄dā vero nō nisi sepius fiant vel facienda decernantur: vt de ocioso verbo: z huiusmodi: hic indiget magister pio expositore: qꝛ quātūcūq̄ multiplicent venialia nūq̄ damnatur homo ꝓpter illa nisi assit aliquod peccatū mortale. Sed qꝛ frequētatio venialiū aliquādo vel sic īficit hominē prauā ꝯsuetudine q̄ incidit in cōtemptū: ī h̄ q̄ in corde suo deliberatiue firmat q̄ illud nō dimitteret: etiā si sciret illud esse directe cōtra dei ꝑceptū: ideo forte dixit magister q̄ frequētatio venialiū damnat. s. q̄si per occasionē vel dispositiue. nō est aūt silentio. Hic nota q̄ cū h̄ dicit magister inferiorē portionē rōnis: noīe sensualitatis intelligi: sensualitas nō accipit ꝓprie: sed iꝓprie ꝓ rōne. s. inquātū sensibilia ꝯsiderat.

¶ Redit ad liberi arbitrij considerationem.

Distinctio. XXV. Dis. xxv.

Jam vero ad propositū redeamus. s. ad liberi arbitrij tractatum. Quod philosophi diffinientes dixerūt liberum de voluntate iudiciū quia potestas ipsa z habilitas voluntatis z rōnis quā supra diximus esse liberum arbitrium: libera est ad vtrumlibet: quia libere potest moueri ad hoc vel ad illud. Liberum ergo dicitur arbitrium quantū ad voluntatem: quia voluntarie moueri z spōtaneo appetitu ferri potest ad ea q̄ bona vel mala iudicat: vel iudicare valꝫ.

Diffō liberi arbi.

¶ Q. liberum arbitrium nō pertinet nisi ad futurum: nec ad omne futurū.

Hoc autem sciendum est q̄ liberum arbitriū ad presens vel ad preteritū non refertur: sed ad futura contingentia. Quod enim in presenti est: determinatum est nec in potestate nostra est: vt tunc fit vel nō fit quando est: potest enim nō esse vel aliud esse postea: sed non potest nō esse dum est: vel aliud esse dum id est quod est: sed in futuro an hoc fit vel illud: ad potestatem liberi arbitrij spectat. Nec tamen omnia futura sub potestate liberi arbitrij veniunt: sed ea tantum que per liberum arbitriū possunt fieri vel nō fieri. Si quis enim tale quid velit ac disponat facere qđ in eius nullatenus sit potestate: vel quia sine ipsius dispositione eque fieret: in hoc ipse liberū nō habet arbitrium.

¶ Q. suprapostita descriptio liberi arbitrij nō cōuenit deo nec his qui glorificati sunt.

Et quidem sm predictam assignationem in his tantum

videtur

videtur esse liberuz arbitrium qui voluntatez mutare: z in contraria possunt deflectere. In quoruz videlicet potestate est eligere bonum vel malum: z vtrūlibet ſm electionem facere vel dimittere. Secundū qd nec in deo nec in his omnibus: q tanta beatitudinis gratia sūt roborati: vt iam peccare nequeant: liberum arbitriuz esse nequit. Sed qd deus liberuz arbitrium habeat Augu. docet in libro. xxij. de ciuitate dei. ita inquiens. Certe deus ipse nunquid quoniam peccare non potest: ideo liberuz arbitriuz habere negandus est. Ambro. quoq3 in lib. de trini. ait. Paulus dicit: q2 omnia operatur vnus atq3 idem spiritus: diuidēs singulis prout vult: idest prohibere voluntatis arbitrio: nō pro necessitatis obsequio.

Q3 in deo sit liberū arbitriū.

Ambro.

¶ Qualiter in deo accipit liber arbitrium.

Sed aliter accipitur liberum arbitrium in creatore q̄ in creaturis. Dei etenim liberuz arbitrium dicitur eius sapientissima z omnipotens voluntas que nō necessitate: sed libera bonitate omnia facit prout vult. Ideoq3 Hiero. attendens nō ita esse liberuz arbitriuz in deo sicut est in creaturis: ab ipso videtur liberuz arbitrium excludere in Homel. quadaz de filio prodigo dicēs. Solus deus est in quē peccatuz nō cadit nec cadere potest. Cetera cuz sint liberi arbitrij in vtrāq3 partem flecti possunt. Dum ait cetera indicat liberuz arbitriuz sicut est in ceteris nō ita esse in deo.

Hiero.

¶ Q3 angeli z sancti qui iam beati sunt habent liberum arbitriuz.

Angeli vero z sancti qui iam cuz domino feliciter viuunt: atq3 ita gratia beatitudinis confirmati sunt vt ad malum flecti non velint: nec possint: libero arbitrio nō carent. Unde Augu. in li. xxij. de trini. ait. Sicut prima immortalitas fuit quā peccando adaz perdidit posse nō mori: ita primuz liberuz arbitriū posse non peccare: nouissimuz non posse peccare. Idē in enchi. Sic oportebat prius hominē fieri: vt bene velle posset z male. Postea vero sic erit vt male velle nō possit: nec ideo carebit libero arbitrio. Multo quippe liberius erit arbitrium quod omnino non poterit seruire peccato: neq3 aut voluntas non est: aut libera dicēda nō est qua beati sic esse volumus: vt esse miseri non soluz nolimus: sed nequaq̄ prorsus velle possimus. Sicut ergo anima nostra nunc habz nolle infelicitatez: ita nolle iniquitatez semper habitura est. Sed ordo seruandus fuit quo deus voluit ostendere q̄ bonuz sit animal rationale: quod etiam peccare possit: q̄uis sit melius q̄ peccare non possit. Ecce his verbis euidenter astruitur q̄ post beatitudinis confirmationez erit in homine liberuz arbitrium quo peccare non poterit: z nunc in angelis est z in sanctis qui cuz domino sunt z tanto vtiq3 liberi⁹ quāto a peccato imunius z ad bonuz proni⁹. Quo eniz quisq3 ab illa seruitute de qua scriptū est. Qui facit peccatuz seruus est peccati: longius absistit: tanto in eligendo bonum liberius habet iudiciuz. Unde si diligenter inspiciatur liberuz videtur dici arbitriuz: quia sine coactione z necessitate valet appetere vl' eligere quod ex ratione decreuerit.

Q3 liberi⁹ erit arbitriū qñ peccare ñ poterit.

Euidens z sufficiens rō q̄re dicat̄ liberū arbitriū.

¶ De libertatis arbitrij differentia ſm diuersa tempora.

Ex predictis perspicuū sit q̄ maior fuit libertas arbitrij prima q̄ secunda z tertia: multo maior q̄ secunda vel prima. Prima enim libertas arbitrij fuit in qua poterat peccare z non peccare. Ultima vero erit in qua poterit non peccare z non poterit peccare: media vero in qua potest peccare: z nō potest nō peccare: ante reparationez etiaz mortaliter: post reparationez vero saltez venialiter.

¶ De quattuor statibus liberi arbitrij.

Et possunt in homine notari quattuor status liberi arbitrij. Ante peccatuz eniz ad bonuz nil impediebat: ad maluz nil impellebat. Non habuit infirmitatez ad maluz: z habuit adiutorium ad bonuz. Tunc sine errore ratio iudicare: z volūtas sine difficultate bonum appetere poterat. Post peccatuz vero ante reparationez gratie premitur a concupiscentia z vincitur: z habet infirmitatez in malo: sed non habet gratiaz in bono: z ideo potest peccare z nō potest non peccare etiaz damnabiliter. Post reparationem vero ante confirmationez premitur a concupiscentia: sed non vincit: z habet quidez infirmitatez in malo: sed gratiaz in bono: vt possit peccare propter libertatez z infirmitatez: z possit nō peccare ad mortez: propter libertatez z gratiaz adiuuantem: nondum tamen habet posse omnino non peccare vel non posse peccare propter infirmitatez nonduz perfecte absorptaz: z propter gratiaz nonduz plene consumatam. Post confirmationez vero infirmitate penit⁹ cōsumpta z gratia cōsumata: nec vinci poterit nec premi: z tunc habebit nō posse peccare.

¶ De corruptione liberi arbitrij per peccatuz.

Unde manifestū est q̄ preter alias penalitates pro peccato illo icurrit homo penaz in corruptione z depressione liberi arbitrij. Per illud nāq3 peccatuz naturalia bona in ipso hoie corrupta sunt: z gratuita detracta.

Hic est enim ille qui a latronibus vulneratus est ⁊ spoliatus. Vulneratus quidē in naturalibus bonis quibus nō est priuat⁹: alioquin nō posset fieri reparatio. Spoliatus vero gratuitis que per gratiam naturalibus addita fuerant. Hec sunt data optima ⁊ dona perfecta. Quorum alia sunt corrupta per peccatū: idest naturalia vt ingenium: memoria: intellectus: alia subtracta: idest gratuita: quāq̄ ⁊ naturalia ex gratia sint. Ad generalē dei quippe gratiam pertinent. Sepe tamen huiusmodi fit distinctio cuȝ gratie vocabulum ad speciem non ad genus refertur. Corrupta est ergo libertas per peccatuȝ ⁊ ex parte perdita. Unde Augu. in encb. Libero arbitrio male vtens homo et se pdidit ⁊ ipsum. Cuȝ enī libero arb. peccaretur: victore peccato amissum est ⁊ liberuȝ arbitrium. A quo eniȝ quis deuictus est huic seruus addictus est. Ecce liberuȝ arbitriuȝ dicit hominez amisisse: nō quia post peccatuȝ nō habuerit liberum arbitrium: sed quia libertatez arbitrij perdidit: non quidem omnem: sed libertatem a miseria ⁊ a peccato. *Aug.*

¶ De tribus modis libertatis arbitrij.

Est namq; libertas triplex: scilicȝ a necessitate: a peccato: a miseria. A necessitate ⁊ ante peccatum ⁊ post eque liberum est arbitrium. Sicut enim tunc cogi nō poterat ita nec modo. Ideoq; volūtas merito apud deuȝ iudicatur que semper a necessitate libera est: ⁊ nūq̄ cogi potest: vbi necessitas ibi nō est libertas: vbi nō est libertas nec voluntas: ⁊ ideo nec merituȝ. Hec libertas in omnib⁹ est taȝ in malis q̄ȝ in bonis. *De libertate a necessitate,* Est ⁊ alia libertas a peccato: scilȝ de qua dicit apostolus Ubi spirit⁹ domini ibi libertas. Et veritas in euangelio. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis: nec libertas a seruitute peccati liberat ⁊ seruos iustitie facit: sicut ecōuerso seruitus peccati liberos iustitie facit. Unde apostolus. Liberati a peccato serui facti estis iustitie. Et itē. Cum serui essetis peccati liberi fuistis iusticie. Hanc libertatez peccando hō amisit. Ideoq; Augu. dicit: ꝙ homo male vtens libero arbitrio: ⁊ se perdit ⁊ ipsuȝ: quia perdita est per peccatum libertas: nō a necessitate sed a peccato. Qui enim facit peccatum seruus est peccati. *De libertate a peccato.*

¶ Qui habent hanc libertatem scilicet a peccato ⁊ per quid.

Istam libertatem que est a pccō illi soli nunc habent quos filius per gratiam liberat ⁊ reparat: non ita ꝙ penitus sint sine peccato in hac mortali carne: sed vt in eis peccatum non dominetur neq; regnet. Et hec est vera ⁊ bona libertas que bonam parit seruitutem scilicet iusticie. Unde Augu. in encb. ait. Ad iusticiam faciendam non erit aliquis liber nisi a peccato liberatus: esse iusticie ceperit seruus: ⁊ ipsa est vera libertas propter recti facti leticiā: simul ⁊ pia seruitus propter precepti obedientiam. Est alia libertas non vera male seruituti adiuncta: que est ad malum faciendum vbi ratio dissentit a voluntate: iudicans nō esse faciendum quod voluntas appetit. Ad bonum vero faciénduȝ concordat ratio voluntati: ⁊ idō ibi vera libertas est ⁊ pia. De libertate autem ad maluȝ ⁊ seruitute mala ait Aug⁹. in encb. Serui addicti peccato scȝ que potest esse libertas nisi quando eū peccare delectat? Liberaliter enim seruit qui sui domini voluntatem libenter facit: ac per hoc ad peccanduȝ liber est: qui peccati seruus est.

¶ Questio de libertate ad malum an sit ipsa libertas liberi arbitrij an alia.

Hic queri potest vtrū h̄ libertas qua q̄s liber est ad maluȝ: sit libertas arbitrij? Si enī libertas arbitrij est: bonuȝ quidem est: quia libertas arbitrij bonum naturale est. Quibusdam videtur ꝙ sit ipsa libertas arbitrij: q̄ semper bona est: sed propter peccati seruitutem ad maluȝ fit liberior ⁊ pronior: ⁊ ideo nō dicit̄ esse vera libertas: quia ad maluȝ est. Alijs autem videtur ꝙ hec libertas ad maluȝ quam supra cōmemorauit Augu. nō sit ipsa libertas arbitrij: sed sit quedam pronitas peccandi ⁊ curuitas que ex peccato est: ⁊ mala est. *Rñ° fm quosdaz,*

¶ Questio alia de libertate ad bonuȝ an ipsa sit libertas arbitrij an non.

Similiter etiam queri solet: vtruȝ illa libertas vera: que est ad iustitiaȝ faciendam sit ipsa libertas arbitrij? Quidam dicunt illā eādem esse: sed reparatam per gratiaȝ qua iuuāte libera est ad bonum. Unde Augu. in encb. Ista libertas ad benefaciénduȝ vnde erit homini addicto ⁊ vendito sub peccato nisi cuȝ redimat qui dicit. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Quod anteq̄ȝ fieri in homine incipiat: quomodo quisq̄ȝ de libero arbitrio gloriatur qui nonduȝ est liber ad operandum? Ecce aperte ostendit liberum arbitrium per gratiaȝ liberari: vt per illud bene operet̄ quis. Ideoq; dicunt illam libertatem veram que est ad benefaciénduȝ cuius supra meminit Augu. esse libertatem ipsam arbitrij: gratia dei liberataȝ ⁊ adiutam. Alij vero putant non esse ipsam arbitrij libertatem: sed aliaȝ quandā que ex gratia ⁊ libero arbitrio in mente hominis deo operante incipit esse cum repatus est. *Rñ° fm quosdaz.* *Secūdū alios.*

¶ Certa determinatio vtriusq; questionis qua dicitur

dicitur libertas ad bonum ⁊ ad malum esse libertas arbitrij.

Uerum nobis magis placet et vt ipsa libertas arbitrij sit: ⁊ illa qua quis liber est ad malum ⁊ illa qua quis liber est ad bonum faciendum. Ex causis enim variis sortitur diuersa vocabula. Dicitur enim libertas ad maluȝ faciendū anteꝗ̄ per gratiam sit reparata: sed cum per gratiā fuerit reparata dicitur libertas ad bonuȝ faciendum: quia ante gratiam libera est. voluntas ad malum: per gratiam vero libera sit ad bonū. Semper ergo voluntas hominis aliquo modo libera est: sed nō semper bona est. Non enim est bona nisi a peccato liberata: est tamen a necessitate libera. Unde Augu. in libro de gratia ⁊ libero arbitrio. Semper in nobis voluntas libera est: sed non semper bona est. Aut enim libera est iustitie quando seruit peccato: ⁊ tunc est mala: aut a peccato libera ē quādo seruit iustitie: ⁊ tūc est bona.

¶ De libertate a miseria.

Est iterū libertas a misia d̄ qua apostolus ait. Et ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Hanc libertatem habuit homo ante peccatum: quia omni carebat miseria: ⁊ nulla tangebatur molestia: ⁊ plenius habebit in futura beatitudine vbi miser esse non poterit. Sed in hac vita que est inter primum peccatum ⁊ vltimam confirmationem: nemo a miseria liber est: quia pena peccati non caret.

¶ Repetit de corruptiōe liberi ar. vt addat alia.

Ex p̄dictis apparet in quo per peccatum sit imminutum vel corruptum liberuȝ arbitrium: quia ante peccatum nulla erat homini difficultas: nullumqȝ impedimentum de lege membrorum ad bonum: nulla impulsio vel instigatio ad malum. Nunc autem per legem carnis ad bonum impeditur: ⁊ ad malum instigatur: vt non possit velle ⁊ perficere bonuȝ: nisi per gratiam liberetur ⁊ adiuuetur: quia ait apostolus Peccatuȝ habitat in carne. Liberuȝ ergo arbitriuȝ cuȝ semper ⁊ in singulis sit liberum: nō est tamen pariter liberuȝ in bonis ⁊ in malis: ⁊ ad bona ⁊ ad mala. Liberius eniȝ est in bonis vbi liberatuȝ est: ꝗ̄ in malis vbi liberatuȝ non est. Et liberius est ad maluȝ quod per se potest: ꝗ̄ ad bonum: quod nisi gratiā liberetur ⁊ adiuuetur: non potest. [margin: Q, nō ē pariter li be. ar. in bōis ⁊ in malis ad bōa ⁊ ad mala.]

¶ De libertate que fit ex gratia ⁊ que ex natura.

Libertas ergo a pctō ⁊ a miseria per gratiaȝ est: libertas vero a necessitate p̄ naturā. Utrāqȝ libertatem nature. s. ⁊ gratie notat apostolus cuȝ ex persona hominis non redempti ait. Uelle adiacet mihi: perficere autem bonuȝ nō inuenio: ac si diceret: habeo libertatem gratie. Ideo non est apud me perfectio boni. Naȝ voluntas hominis quaȝ naturaliter habet: non valet erigi ad bonuȝ efficaciter volendum vel opere implenduȝ: nisi per gratiam liberetur ⁊ adiuuetur. Liberetur quidem vt velit: ⁊ adiuuetur vt perficiat. Quia vt ait apostolus. Nō est volentis velle neqȝ currentis currere: idest operari: sed miserentis dei qui operatur in nobis velle ⁊ operari bona: cuius gratiaȝ nō aduocat hominis voluntas vel operatio: sed ipsa gratia voluntatem preuenit preparando vt velit bonū: ⁊ preparatā adiuuat vt perficiat. [margin: Quid possit p̄ se homīs volūtas: ⁊ qd per grām.] [margin: Dis. xxv.]

Iam vero ad propositū redeam⁹ ⁊c̄. Superius ostendit magister que fuerunt illa naturalia adiutoria que primi parentes ad resistenduȝ temptationi habuerunt. ¶ In hac parte quia ante fecerat mentionem de libero arbitrio reuertitur ad tractandum specialiter de illo. Et diuiditur pars ista in tres. In prima determinat de libero arbitrio quantum ad eius quiditatē. ¶ In secunda distinguit libertateȝ. ibi. [Est nāqȝ libertas.] ¶ In tertia ostendit libertatis causalitateȝ ibi. [Libertas ergo.] Prima in tres. ¶ Primo ostēdit quid est liberum arbitrium. ¶ Secundo quorum sit obiectorū. ibi. [Hoc autem sciendum.] ¶ Tertio quoruȝ subiectorum. ibi. [Et quideȝ.] ¶ Et ista in tres. ¶ Primo ostēdit quomodo liberum arbitrium est in deo. ¶ Secundo quomodo in beatis siue angelis siue hominibus. ibi. [Angeli vero.] ¶ Tertio quomodo in homine s̄m diuersitatem temporum. ibi. [Ex predictis.] ¶ Et ista in duas. ¶ Primo ostendit diuersitatem libertatis in homine s̄m diuersitatem temporum ⁊ statuum. ¶ Secūdo concludit quomodo per peccatum lesum fuerit liberum arbitrium. ibi. [Unde manifestum est.] ¶ Tunc sequitur illa pars in qua distinguit libertateȝ arbitrij que ibi incipit. [Est nāqȝ libertas.] ¶ Et diuiditur in duas. ¶ Primo proponit distinctionem libertatis. ¶ Secūdo exequitur immediate post. ibi. [A necessitate.] ¶ Et ista in tres. ¶ Primo determinat de libertate que est a necessitate vel coactione. ¶ Secundo de illa que est a culpa. ibi. [Est ⁊ alia libertas.] ¶ Tertio de illa que est a miseria. ibi. [Est iterum libertas a miseria.] ¶ Secunda istarum diuiditur in duas. ¶ Primo determinat de libertate a culpa narrando. ¶ Secundo questiones incidentes mouendo ibi. [Hic queri potest.] ¶ Prima in duas. ¶ Primo determinat de libertate a culpa que est libertas. ¶ Secundo de libertate ad culpam que est libertas non vera. ibi. [Est alia libertas nō vera.] ¶ Tūc sequitur illa pars que ibi incipit. [Hic queri potest.] In qua mouet questiones incidentes. Et diuiditur in tres. ¶ Primo mouet vnam questionem de libertate ad peccatuȝ: ⁊ assignat duplicem responsionem. ¶ Secundo mouet aliaȝ de libertate a peccato: ⁊ similiter assignat responsionem duplicem. ibi. [Similiter etiaȝ queri solet.] ¶ Tertio magister vtriusqȝ questionis ponit propriam opinionem. ibi. [Uerum nobis.] ¶ Illa pars in qua determinat de libertate a miseria: que ibi incipit. [Est iterū libertas a miseria.] Diuiditur in duas. ¶ Primo determinat principale ꝓpositū. ¶ Secūdo repetit incidēter de lesiōe liberi arbi. per pctm̄. ibi. [Ex p̄dictis.]

Circa hanc distin. querũtur qnq;. ¶ Primo queritur de
libero arbitrio per cõparationẽ ad subiectuȝ.
¶ Secũdo per cõparationeȝ ad existẽdi mo
dum. ¶ Tertio per cõparationẽ ad obiectum ⁊ actum.
¶ Quarto per cõparationẽ ad agens alterũ. ¶ Quito
per cõparationẽ ad corporis impedimẽtũ. ¶ Circa pri/
muȝ querũtur duo. ¶ Primo vtrũ liberũ arbitriũ sit in
deo. ¶ Secũdo vtrũ sit in bruto. Hic aũt querere prin/
cipaliter vtrũ sit in beatis ⁊ dãnatis nõ opȝ: ꝗꝛ solutiões
istaꝝ q̃õnum satis patent per ea que superi⁹ dist. 7. dicta
sunt de bonoꝝ angeloꝝ confirmatione ⁊ maloꝝ obstina
tione: ⁊ per aliqua que inferius in hac eadeȝ distin. tan/
gentur in solutione quorũdam argumẽtoꝝ in questione
illa vtrum liberum arbitrium in omnibus in quibus est
sit inamissibiliter. Questio. I.

Q̃ō.1. Primo ostendo ꝙ in deo non
Ar.pᵒ sit liberꝝ arbi.
Qꝛ actus liberi ar. est eligere. Sed ƀm phȝ. 3.
ethi. cap. 5. electio sequit̃ ꝯsiliũ. Sed sicut di/
cit Damas. lib. 2. cap. 21. deus non cõsiliatur: ergo in ipso
Secũdo. nõ est liberũ ar. ¶ Itẽ eodẽ cap. dicit Damas. ꝙ opȝ sci
re: q̃m voluntatẽ in deo dicimus: electionẽ aũt ꝓncipa/
liter nõ dicim⁹: sed vbi nõ est electio non est liberũ arbi.
Tertio. ¶ Iteȝ Ber. de li. arbitrio nõ multũ post ꝓncipiũ. Vbi
necessitas: iã nõ est voluntas: ergo ex ꝯñti nec liberꝝ arbi
triũ. Sed qcq̃d est in deo est necessitas: ergo in ipso nõ
est liberuȝ ar. ¶ Itẽ in his que per naturã determinata
Quarto. sunt ad alterã parteȝ nõ est liber ꝝ arbi. Sed volũtas dei
per naturam determinata est ad alteram partem. s. ad bo
num: ergo nõ habet liberi arbi. ratiõeȝ.

In oppᵐ Contra. Aug. 22. de ciui. cap. 30. deus ipse nunquid
ꝗꝛ peccare nõ põt: ideo liberũ arbi. hĩe ne/
ganduȝ est. q. d. nõ videt̃ ergo ꝙ liberum arb. in deo est.
Secũdo. ¶ Itẽ in illo est maxime liberꝝ arbi. qui sine omni coac/
tione facit quicquid vult. Sed deus est huiusmodi: ergo
in ipso maxime est liberum arbitriuȝ.

Ad q̃õnẽ ƀȝ mentẽ ꝓpriaȝ. Respõdeo ꝙ in deo est liberũ arbi. De⁹. n. sũme
elõgatus est ab omni mãlitate. Sub/
stantia autẽ quãto magis elongata est a mã tãto plus hȝ
de cognitiõe ⁊ libertate. Unde opȝ ꝙ in deo sit sũma co/
gnitio ⁊ sũma libertas: ⁊ ex ꝯñti sequit̃ ꝙ liberꝝ arbitriũ
sũme sit in deo. In deo tñ nõ est vertibile ꝑꝑ sũmaȝ eius
perfectionẽ: sed in creatura liberꝝ ar. est vertibile ꝑ nãm
ꝑꝑ eius defectibilitatẽ quã hȝ ex h̃ ꝙ est de nihilo.

Ad pᵐ Ad primuȝ in oppositũ cuȝ di ꝙ electio sequit̃
cõsilium ⁊c̃. Dico ꝙ verꝝ est in no/
bis ꝓpter nostrã imperfectionẽ: in deo aũt nõ est veruȝ
ꝗꝛ intellectus eius ꝓpter sũmaȝ eius perfectionẽ sine oĩ
inquisitione semper recte iudicat: ⁊ voluntas eius recte
Ad 2ᵐ eligit. ¶ Ad scdm dõm ꝙ Damas. negat electioneȝ esse
in deo inquantũ sequitur cõsiliuȝ ƀm qd ꝯsiliuȝ dicit q̃õ/
neȝ que cũ quadã collatione inuestigat̃ quid agendũ: sic
eniȝ cõsiliuȝ in deo nõ est. Hoc eniȝ modo de consilio di
cit Damas. lib. 2. cap. 21. ꝙ ignorantie est ꝯsiliari: ꝗꝛ de eo
Ad 3ᵐ qd certitudialr̃ cognoscit̃ nullus ꝯsiliatur. ¶ Ad tertiũ
dõm ꝙ Ber. in illa auctoritate loq̃tur de necessitate co/
Ad 4ᵐ actionis: talis aũt necessitas in deo nõ est. ¶ Ad quartũ
cum di: ꝙ in his que per naturã determinata sunt ad al
teraȝ partẽ nõ est liberũ arbitriũ ⁊c̃. Dico ꝙ hoc veruȝ
est de his: que ita per naturã determinata sunt ad alterã
partẽ ꝙ effectũ quẽ faciũt nõ possunt nõ facere. Sic aũt
voluntas dei ad alterã partẽ nõ est determinata: ꝗꝛ oẽm
effectũ quẽ facit potuisset nõ fecisse: ⁊ quem facturus est
posset nõ facere. Volũtatis aũt deliberatio per naturam
ad bonum libertati non repugnat: sed concordat. Talis
autem determinatio est ex voluntatis perfectione. Hec
autem determinatio est in diuina voluntate.

¶ Questio II. Q̃ō.ii
Secundo queritur vtrum liberꝝ arbi.
sit in aliquo bruto. Et videt̃ Ar.pᵒ
ꝙ sic. ꝓuidentia de futuris: nõ videt̃ esse sine
libero arbitrio. Sed in qbusdã brutis videtur
esse ꝓuidẽtia de futuris vt in formicis: vnde dicit sapiẽs
Prouer. 6. ꝙ formica parat estate cibũ sibi ⁊ cõgregat in
messe qd comedat: ergo videtur ꝙ liberum arbitriuȝ sit
in eis. ¶ Item ea que sunt susceptibilia discipline: vidẽ Secũdo.
tur esse liberi arbitrij: sed aliqua bruta sunt discipline su/ In phe°
sceptibilia. Dicit enim phs ꝓmo metaph. ꝙ animalia q̃/
cunq; habent cum memoria sensum auditus addiscunt
Multa auteȝ bruta sunt huiusmodi: ergo in multis bru
tis est liberuȝ arbitriũ vt videtur. ¶ Iteȝ refrenare desi Tertio.
deriuȝ suũ nõ videtur esse nisi per liberum arbitriũ: sed
aliqua bruta quandoq; frenant appetitum suum in non
prosequẽdo cibum desideratuȝ propter aliquod malum
vitanduȝ. Unde Aug. lib. 83. q. q. 36. Uidemus imanissi
mas bestias a maximis voluptatibus abstinere dolorum
metu: ergo quedaȝ bruta habent liberũ arbitriũ. ¶ Itẽ Quarto.
vbicũq; est voluntas est liberum arbitrium. Sed ƀȝ phi
losophũ. 3. ethicoruȝ. cap. 4. aliqua animalia alia ab ho/
mine voluntarie operantur: ergo in illis est liberũ arbi.

Contra Damas. lib. 2. cap. 21. irrationalis est appe/ In oppᵐ
titus irrationalium: ⁊ aguntur a naturali
appetitu. Sed liberum arbitriuȝ magis agit q̃ȝ agatur:
ergo nullum animal irrationale habet liberuȝ arbitriũ.
¶ Item Damas. vbi priuꝰ irrationalium appetitus nõ Secũdo.
dicitur voluntas: sed liberum arbitrium non est sine vo
luntate: ergo nullum animal irrationale habet liberum
arbitrium. ¶ Item bruta per suos actus nec merentur Tertio.
nec demerentur: qd nõ esset verꝝ si haberent liberꝝ arbi.

Respondeo ꝙ in nullo bruto est liberum arbi Ad q̃õnẽ ƀm mẽtẽ ꝓpriaȝ.
trium: quia eoruȝ potentia appre/
hensiua ⁊ potentia appetitiua in eis sunt per formã edu
ctam de potentia materie dependentem ex corporis dis/
positione: cuius actualitas non transcendit vel eleuatur
vltra possibilitatem sue materie: ⁊ ideo non possunt ope
rari nisi mediãtibus organis quibus sunt naturaliter al
ligate: ⁊ dependet earum salus ex bona organoruȝ dispo
sitione. Et ideo apprehensiua in brutis nõ potest moue/
ri nisi ƀm exigentiam obiecti ⁊ organi: nec eorum appeti
tiua potest appetere nisi ƀȝ ꝙ exigit dispositio organi sui
⁊ influentia obiecti. Ex quibus patet ꝙ nec habent libe
ruȝ iudicium nec liberum appetitum: ergo sequitur de
necessitate ꝙ non habent liberũ arbitrium.

Ad primuȝ in oppositum cum dicitur ꝙ proui Ad pᵐ
dentia de futuris non videtur esse
sine libero arbitrio ⁊c̃. Dico ꝙ verum est de illa prouidẽ
tia que est per liberam dilectionem ⁊ cognitionem: talis
autem prouidentia non est in brutis: sed est ex quodam
instinctu nature ⁊ de necessitate. Facta enim in eis aliq̃
naturali motione per aeris immutationem vel per ali/
quam influentiam celestem naturale est eis quedã ope/
ra facere de necessitate. ¶ Ad secundum cum dicitur ꝙ Ad 2ᵐ
quedam bruta sunt susceptibilia discipline ⁊c̃. Dico ꝙ
non est verum de disciplina proprie dicta: quia non sunt
actus disciplinati proprie loquendo nisi procedentes ex
habitu electiuo: vel saltẽ disponentes ad talẽ habitũ. In
quibusdã tñ brutis ꝑꝑ eoꝝ subtilẽ extimatiuã põt eẽ ali
qd sĩle discipline: vñ phs in auctẽ ꝑallegata extẽdit no/
men discipline ad illd qd est sĩle discipline. ¶ Ad 3ᵐ cũ Ad 3ᵐ
di ꝙ refrenare appetitũ suũ nõ vr̃ esse nisi ꝑ liberꝝ ar. ⁊c̃.
Dico ꝙ verꝝ est qñ illa refrenatio est ex appetitus liber/
tate: bruta autem non refrenant appetitum suum nisi ex
nãli necessitate: qñ. s. canis vel catus retrahit̃ a capiẽdo
cibũ ꝗꝛ sibi videt̃ iminere ictũ baculi: h̃ ẽ: ꝗꝛ magis amat
vitã suã q̃ȝ illum cibum: ⁊ ideo sicut necessariũ esset sibi
capere

capere cibū qñ esurit nisi timeret malum sibi inferri: ita metu mali de necessitate refugit cibuz. Unde nec ꝓprie loquēdo appetitū frenat: sed corporis priorem motum.

Ad 4m. ¶ Ad quartū dōm ꝙ phs in auctoritate illa extēdit voluntarie operari ad operari per aīalez appetitum.

CONsequēter querit de scdo pn̄cipali. Et circa h querūtur duo. ¶ Primo vtrū liberū arbitriuz in omnibus in quibus est sit equaliter. ¶ Secundo vtrum in omnibus in qbus est sit inamissibiliter.

¶ Questio. I.

Qō.1. Ar.pº. **PRimo** ostendo ꝙ liberū ar. in oībus in qbus est sit equalr. Ber. de libe. arbitrio: lōge post pn̄cipiū libertas a necessitate eque ꝛ indifferēter deo vniuersiqꝫ tā male ꝗ̄ȝ bone rōnali ꝯuenit creature.

Secūdo. ¶ Itē Ber. eodē lib. longe ante mediū: libertas arbitrij cunctis pariter rōne vtētibꝫ ꝯuenit nō minor quātū in se est in malis ꝗ̄ȝ in bonis: tā plena in hoc seculo ꝗ̄ȝ in futuro: ergo saltē in oībꝫ creaturis est equalr.

Tertio. ¶ Itē liberū arbi. vt infertꝫ ostēdet nullo mō pōt cogi: sed nullo modo posse cogi nō recipit magis ꝛ minꝫ: ergo opꝫ ꝙ sit equalr in oībus in qbꝫ est.

Quarto. ¶ Itē qd̄ sequitur oīa indiuidua vniꝫ spēi per nāam forme que nō recipit magis ꝛ minꝫ est in oībus illis equalr: sed liberū arbitrium est in omnibus hominibus per naturaz anime intellectiue que non recipit magis ꝛ minus: ergo saltem est in omnibus hominibus equalr.

In oppm. **Contra** quidā hoīes difficiliꝫ mouent ad bonū ꝗ̄ȝ alij: sed quāto in motu volūtatis plus est de difficultate tāto minꝫ est ibi de libertate: ergo libertas arbitrij nō est equalr in oībus hoībus.

Secūdo. ¶ Itē Ench. 63. cap. multo liberiꝫ erit arbitriū qd̄ oīo nō poterit seruire peccō: ergo liberiꝫ est in beatis ꝗ̄ȝ in viatoribꝫ.

Tertio. ¶ Itē gc̄quid est in deo nobiliꝫ est ꝗ̄ȝ in creatura: sed vt ostensum est liberū arbi. est in deo: ergo nō est equalr in oībꝫ in qbꝫ est.

Ad qōnē sꝫ mētez ꝓpriaz. Libertas liberi ar. triplex. **Respōdeo** ꝙ liberū ar. liberū est ab aliquo ꝛ ad aliqd. Primo mō sꝫ Ber. de libero ar. longe post pn̄cipiū: triplex est liberi arbi. libertas. s. a necessitate cogēte a culpa inclināte ꝛ a miseria impellente: quā ēt distictionē ponit Magr̄ in lr̄a: ꝛ sicut dicit Ber. ibidē inter has tres libertates: libertas a necessitate cogēte maxime ꝯuenit libero ar. ꝛ sm̄ ipm ibidē libertatez a necessitate ꝯtulit nobis in cōditiōe nā. in libertatē a peccato restauramur a grā libertas a miseria nobis reseruat in pr̄ia. Dico ꝙ libertas a peccato recipit magis ꝛ minꝫ. Hac eniꝫ libertate liberiꝫ est liberū ar. in iustis ꝗ̄ȝ in peccatoribꝫ: libertas ēt a miseria recipit magis ꝛ minꝫ: hac eniꝫ libertate liberiꝫ est liberū ar. in beatis ꝗ̄ȝ in viatoribꝫ: libertas aūt a necessitate cogēte nō recipit magis ꝛ minꝫ: qꝛ vt inferiꝫ ondet liberū ar. nullo mō cogi pōt. ¶ Sc̄dꝫ sic cōsideret liberū ar. per ꝯparatiōnē ad illud ad qd̄ est. Sic a Ber. de libero ar. quasi inter pn̄cipiū ꝛ mediū. Distinguitur triplex liberi arb. libertas. s. libertas arbitrij q̄ est ad faciendū id qd̄ licet. Et libertas ꝯsilij que est ad faciēduz id qd̄ expedit. Et libertas ꝯplaciti que est ad faciendū id qd̄ libet. Et quorūlibet istoꝝ triuz modoꝝ liberū ar. recipit magis ꝛ minus. Qꝛ in qbusdā maior est facilitas ad faciēdū id qd̄ licꝫ vel expedit vel libet.

Ad argª ad tria simul. **Tria prima** argumēta ad partē pmaꝫ ꝓcedūt de libertate a necessitate cogente.

Ad 4m. ¶ Ad quartū dōm ꝙ ꝗ̄uis vna aīa itellectiua in semet ipsa non recipiat magis ꝛ minꝫ: tn̄ vna nobilior est alia a sua creatiōe in ꝓprietatibꝫ nālibꝫ: ꝛ ēt vna minus aggrauatur a suo corpore ꝗ̄ȝ alia: ꝛ pp hoc minꝫ hō faciliꝫ pōt exire in actū eligēdi id qd̄ libet ꝛ expedit ꝗ̄ȝ aliꝫ.

Ad argª in oppm. **Primum** argumentū ad partē aliā ꝓcedit de libero arbi. per cōparationē ad illud ad qd̄ est. ¶ Scdm̄ procedit de libertate a seruitute culpe. ¶ Tertiū ꝓcedit de libero ar. per cōparationē ad illud ad qd̄ est: sm̄ quā cōparationē dr̄ positiue: qꝛ per cōparationē ad illud a quo est liberū: est in eo libertas priuatiue vel negatiue. Certū est aūt ꝙ quātū ad oē illud qd̄ positiuū est in libero ar. nobilius est in deo in infinituꝫ ꝗ̄ȝ in creatura. ¶ Alij ēt dicunt ꝙ liberū arb. diuinū liberiꝫ est a cogibilitate ꝗ̄ȝ liberū ar. angelicū vel humanū: nō quia in libero ar. angelico vel humano sit aliqd de cogibilitate: qꝛ in nullo libe. arbitrio est aliqd de cogibilitate. Sꝫ qꝛ liberū ar. diuinū magis est a cogibilitate elōgatū ꝗ̄ȝ liberū ar. angelicū vel humanū: ꝗ̄uis nullū eoꝝ possit cogi: pura eniꝫ negatio pōt recipere magis ꝛ minꝫ: vt ipsi dicūt: per maiorē vel minorē elongationē a re que negat. Et ponūt exm̄ in ista ꝓpōne quatuor sunt qnqꝫ nō plus est de veritate ꝗ̄ȝ in ista q̄tuor sunt mille: qꝛ vtraqꝫ ē pure falsa: ꝛ tn̄ sm̄ sniam phi. 4. meta. ꝛ sui ꝯmētatoris ibidē nō equalr mētitus est: qui opinatꝫ est q̄tuor esse qnqꝫ ꝛ qui opinatus est q̄tuor esse mille: ergo vr̄ ꝙ velint dicere ꝙ ista q̄tuor sūt mille est falsior ꝗ̄ȝ ista q̄tuor sunt qnqꝫ ꝓpter maiorē sui elongationē a veritate. ¶ Sed quō pura ꝛ totalis negatio alicuiꝫ rei recipiat magis ꝛ minꝫ: nō est mihi bene intelligibile. T. c. 18.

Qō. II. Qō. II.

Ar. pº. **SEcundo** queritur vtrum liberū arbi. in omnibꝫ in quibus est sit inamissibilr. Et videtur ꝙ nō. Augu. in Ench. cap. 18. libero arbitrio male vtens homo se ꝑdidit ꝛ ipsum.

Secūdo. ¶ Item Augꝫ. 14. de ciui. cap. xi. dicit ꝙ liberū arbitrium amissum ꝓprio vitio nisi a quo dari potuit reddi non pōt: ergo videtur ꝙ liberum arbitrium amitti potest.

Tertio. ¶ Item in malis angelis ꝛ animabus dānatis non est libertas ad bonum. Sed sm̄ Ans. lib. de libertate arbitrij ꝓpe pn̄cipiū nec libertas nec pars libertatis est potestas peccandi: ergo in damnatis nullo modo est liberum arbitriuꝫ.

Quarto. ¶ Item Ansel. eodem lib. quasi inter principium ꝛ medium libertas arbitrij est potestas seruandi rectitudinem voluntatis propter ipsaꝫ rectitudinem. Sed damnati hāc rectitudinem seruare nō possunt: quia nec eam habent nec habere possunt: ergo videtur ꝙ liberum arbitrium amiserunt.

Quinto. ¶ Item Apostolus ad Romā. 7. Non eniꝫ qd̄ volo bonum h facio: sꝫ ꝙ nolo malum: h ago: ꝛ parum postea dicit ꝙ h operatur inhabitans in se peccatum: ergo videtur ꝙ libertas arbitrij amitti valeat per peccatum.

Sexto. ¶ Item sm̄ philosophuꝫ. 3. ethicorū capitu. 5. voluntas est respectu finis electio autem eoꝝ que sunt ad finem: ergo beati qui sunt iam coniuncti actum eligendi non habent. Cū ergo electio sit actuꝫ liberi ar. videtur ꝙ liberū ar. amiserūt.

In oppm. **Contra** qd̄ sequitur naturam rei inamissibile est natura manente. Sed liberum arbitrium sequitur naturam rei in qua est. Unde dicit Ber. de libero arbitrio: longe post principium: ꝙ libertatem a necessitate contulit nobis in conditione natura: ergo liberum arbitrium inamissibile est.

Secūdo. ¶ Item Ber. eodem libro quasi in medio liberum arbitriuꝫ: ita vbiqꝫ sequitur voluntatem: vt nisi illa penitus esse desinat isto non careat. Sed voluntas est vbicūqꝫ est inamissibiliter: ergo ꝛ ipsum liberum arbitrium.

Tertio. ¶ Item parum postea dicit: ꝙ nec liberū arbi. destruere siue in se quantū est aliquatenus minuere potuit quecūqꝫ aduersitas vel necessitas.

Ad qōnē sꝫ mentē ꝓpriā. **Respōdeo** ꝙ libertas arbitrij a coactione absoluta est inamissibiliter vbicunqꝫ est: h enim libertas essentialis est libero arbitrio. Libertas vero accidentalis que est a seruitute peccati amissibilis est. Libertas etiam a miseria que est accidentalis libero arbitrio amissa fuit per peccatuꝫ: quia ꝛ angeli ꝛ primi parentes a primi sua conditione erant ab omni miseria liberi: ꝛ primi parentes ꝛ angeli qui peccauerunt per peccatum in seruituteꝫ miserie inciderunt.

Ad pᵐ ꝛ ad 2ᵐ **Duo prima** argumenta ad partem primam ꝓcedunt de libertate a seruitute cul-
Ad 3ᵐ pe ꝛ miserie. ¶ Ad tertiū cum dicitur ꝙ potestas peccandi nō est libertas ꝛc̄. Dico ꝙ hoc intelligitur de liber
tate per comparationem ad terminū ad quem: quia pec
care est deficere: tamē potestas peccandi sub ratione qua
nullo modo potest cogi libera est: ꝛ sic est in demōibus:
Ad 4ᵐ quia sine omni coactione volunt malum. ¶ Ad quartū
cum dicitur ꝙ libertas arbitrij est potestas seruandi re-
ctitudinem ꝛc̄. Dico ꝙ h̄ dicitur de libertate per compa
rationem ad terminum ad quē: bene est tamen libertas
a coactione sine ista. ¶ Uel potest dici ꝙ demones ha-
bent potestatem qua possent seruare rectitudinem si ha-
Ad 5ᵐ berent. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ Apostolus in illo
verbo: in se exprimit duplicem appetitū. s. appetitū li-
bere voluntatis ꝛ appetitum sensualitatis recalcitranē
cōtra liberā voluntatē: que recalcitratio ortum habuit
Ad 6ᵐ a peccato. ¶ Ad sextū dicendum ꝙ ꝛ si in beatis nō sit
electio respectu eorū: que sunt ordinata ad finem inquā-
tum sunt ducentia ad finē distantē: tamen eligunt per-
seuerare in illis bonis sine quibus nō possent permane-
re coniuncti cum fine. Et etiam eligunt quosdam actus
quos maxime conuenit habere illos qui sunt perfecte cō
iuncti cum fine: cuiusmodi actus sunt electorū salutem
optare ꝛ pro eis orare. ¶ Argumenta ad partem aliā ꝓ-
cedūt de libertate que est a coactiōe absoluta.

Consequēter querit̄ de tertio prin-
cipali. Et circa hoc
queruntur duo. ¶ Primo vtrū omnes ac-
tus humani sint actꝰ liberi arbitrij. ¶ Scdo
Qō. I. vtrum omne ens sit obiectum liberi arbi. Qō. I.

Ar. pᵒ **Primo** ostendo ꝙ nō omnes actus hu-
mani sunt actus liberi arbitrij:
quia actuū humanorum quidam sunt natu-
rales. Sed actus naturales nō sunt actus libe
ri arbitrij: ergo nō omnes actus humani sunt actus libe
Secūdo. ri arbitrij. ¶ Item liberū arbitrium cogi nō potest: vt
īferius ostēdetur: sed aliqui actus humani cogi possunt:
Tertio. ergo nō omnes actꝰ humani sunt actꝰ liberi arb. ¶ Itē
vt superius dictum est: liberum arbitriū est facultas ra-
tionis ꝛ voluntatis: sed in homine sunt aliqui actus qui
nō sunt actus rationis nec voluntatis nec in earum po-
testate. Cuiusmodi sunt actus potentie vegetatiue: ergo
Quarto. nō omnes actus humani sunt actus liberi arbi. ¶ Itē
si omnes actus humani essent actꝰ liberi arbitrij omnes
homines haberent liberum arbitriū. Sed non omnes
homines habent liberū arbitriū. Quia sicut dicit Ber.
de libero arbitrio. Longe post principiū insani: ꝛ infan-
tes non habent iudiciū libertatis: ergo non omnes actꝰ
humani sunt actus liberi arbitrij.

In oppᵐ **Contra** Ansel. in lib. de concordia prescientie ꝛ li-
beri arbitrij longe ante finē: voluntas in-
strumentū mouet omnia alia instrumēta quibus spon-
te vtimur: ꝛ que sunt in nobis vt manū linguam visū:
ꝛ que sunt extra nos vt stilum ꝛ securim: ꝛ facit omnes
voluntarios motus: ipsa vero se suis affectibus mouet:
ergo videtur ꝙ omnes actus humani sunt a voluntate:
Secūdo. ꝛ ex consequenti a libero arbitrio. ¶ Item Damas. lib.
scdo cap. 21. dicit ꝙ animal rationale libero arbitrio ap-
petit ꝛ libero arbitrio vult: ꝛ libero arbitrio īgrit ꝛ scru-
tatur: ꝛ libero arbitrio iudicat: ꝛ libero arbitrio disponit
ꝛ libero arbitrio eligit ꝛ libero arbi. īpetū facit: ꝛ libe. ar.
egit ꝛ operatur semper in his que s̄m nām sunt.

Ad qōnē s̄m men. ꝓpriā. **Respōdeo** ꝙ actus potest dici alicuius potētie
dupliciter. Aut quia ab illa elicitur:
cuiusmodi est ille qui ab ea imediate procedit: ꝛ hoc mo
do non oēs actus humani sunt actus liberi arbitrij: sed
tantūmodo actus libere volendi ꝛ libere intelligendi: eo
modo quo intellectus est de ratione liberi arbitrij. Aut
quia ab illa imperatur vel elicitur: ꝛ sic omnes actus hu
mani sunt actus liberi arbitrij. Quia omnes actus huma-
ni: aut a libero arbitrio eliciuntur: aut imperantur: quia
nō omnes actus qui sunt in homine actus humani dici
debent proprie loquendo. Sed tantū illi qui sunt homi
nis vt homo est: sicut sunt actus intellectus ꝛ volunta-
tis: ꝛ potentiarū voluntati obedientium: vel persuasi-
bilium a ratione cuiusmodi sunt actus irascibilis ꝛ con-
cupiscibilis: quibus ꝛ si nō dominētur ratio ꝛ voluntas
despotice: sicut dominantur potentie motiue manuū ꝛ
pedum: dominantur tamen eis politice: quia sicut dicit
philosophus primo ethicorum caplo penultimo: suaden-
tur aliqualiter a ratione.

Ad primū in oppositum dicendū ꝙ actus qui Ad pᵐ
sunt in homine naturales non dicū-
tur proprie actus humani: quia nō sunt hominis inquā- Ad 2ᵐ
tum rationalis est. ¶ Ad secundū cum dicitur ꝙ libe-
rum arbitrium cogi nō potest ꝛc̄. Dico ꝙ verum est re-
spectu actus qui ab ipso elicitur: tamē per comparatio-
nem ad actum exteriorem quē imperat: cogi potest: sed
tunc ille actus nō procedit a libero arbitrio: quāuis aliās
procederet ab ipso mediante alia potentia. ¶ Ad tertiū Ad 3ᵐ
dicēdū ꝙ actus potentie vegetatiue proprie nō dicunt̄
actus humani: quia homini nō conueniunt inquantum
rationalis est. ¶ Ad quartum dicendum ꝙ quāuis pueri Ad 4ᵐ
ꝛ insani nō habeant vsū liberi arbitrij: habent tamē id
qd̄ est liberum arbitrium. s. potentiam intellectiuā ꝛ vo
luntatem: sed quia vsum non habent rationis: actus eo-
rum non debent dici proprie loquendo actus humani.

¶ Questio. II. Qō. II.

Secundo queritur vtrū omne ens sit
obiectum liberi arbitrij. Et Ar. pᵒ
videtur ꝙ non. Quia qd̄ nō est obiectū volun
tatis nō est obiectum liberi arbi. Sed malum
nō est obiectum voluntatis: Quia s̄m Diony. 4. cap. de
diuinis noībus. nō multū ante finem: nemo respiciens
malum facit: que facit: ergo malum non est obiectum li-
beri arbitrij. ¶ Item qd̄ nō est obiectum actus eligendi Secūdo.
non est obiectum liberi arbitrij: quia eligere est proprius
actus liberi arbitrij: sed electio non est finis: sed eorū que
sunt ad finem: s̄m phm̄. 3. ethicorū. cap. 5. ergo finis non
est obiectum liberi arbitrij. ¶ Item liberum arbitrium Tertio.
includit vel presupponit consilium: quia s̄z philosophū
3. ethicorū capitu. 5. voluntarium non oē eligibile: sed
certe qd̄ precōsiliatū: sed ens qd̄ non est in potestate no
stra non est obiectum consilij. Unde s̄m philosophū. 3.
ethicorū. capitulo. 6. de eternis ꝛ de his que fiunt ex ne
cessitate nullus consiliatur: ergo non omne ens est obie-
ctum liberi arbitrij. ¶ Item Magister in littera liberū Quarto.
arbitrium ad presens vel ad preteritum non refertur: s̄z
ad futura contingentia: ergo nō omne ens est obiectum
liberi arbitrij.

Contra quicquid est obiectum voluntatis est obie- In oppᵐ.
ctum liberi arbitrij: sed omne bonum est
obiectum voluntatis. Cum ergo bonum ꝛ ens conuer-
tantur omne ens est obiectum liberi arbitrij. ¶ Itē nō Secūdo
tantum actus liberi arbitrij est libere velle: sed etiam li-
bere nolle. Sed quodlibet ens possumus per liberū ar-
bitrium libere velle vel nolle: ergo omne ens est obiectū
actus liberi arbitrij. ¶ Item Augu. in Enc̄h. cap. 63. di- Tertio.
cit ꝙ neq̄ voluntas libera dicenda non est qua beati sic
esse volumus: vt esse miseri: non solum nolumus: sed ne-
quaquā prorsus velle possimus: ergo beatitudo que est
res de necessitate volita est obiectum liberi arbitrij: ergo
pari ratione quodlibet ens aliud.

Respondeo ꝙ nostrum liberum arbitrium ꝛ Ad qōnē s̄m mēt. ꝓpriā.
est liberū inquantum per ipsū
possumus

possumus libere velle: et est deliberatiuum inquantum per ipsum possumus libere consiliari: et est defectibile inquantum est ex nihilo. Si consideretur inquantum est liberum sic omne bonum est obiectum eius: quia per ipsum possumus omne bonum libere velle: etiam finem loquendo de libertate a coactione: quamuis finem in generali velimus naturali necessitate: quia in volendo finem voluntas sine coactione mouet seipsum ad illum motum determinata sit a creante vt planius inferius declarabitur. Si consideretur inquantum deliberatiuum sic non omne ens est eius obiectum primum: sed tantum ens operabile vel disponibile per nos vel per amicos nostros. Quia secundum philosophum .3. ethicorum. ca. 6. que per amicos per nos aliqualiter sunt. Nullus enim deliberat de necessarijs: eo quod non possunt aliter se habere secundum philosophum cap. predicto. Sic tamen omne ens aliqualiter est obiectum eius remotum: inquantum quodlibet potest esse obiectum alicuius actus a libero arbi. imperati. Si autem consideretur inquantum habet defectibilitatem in libertate sic obiectum eius est malum. ¶ Ex dictis faciliter possunt solui argumenta ad vtramque partem.

Ad primum. **Primum** argumentum deficit dupliciter: quia et si voluntas non velit malum per se: vult tamen malum per accidens: inquantum vult aliquid cui accidit malitia: et hoc velle conuenit voluntati ratione defectibilitatis in libertate. ¶ Preterea malum formaliter hoc est consideratum ratione deformitatis: non tamen debet dici ens quam entitatis priuatio. Unde Aug. xi. de ciui. cap. 10. nulla natura est mali: sed amissio boni: mali nomen accepit. ¶ Ad

Ad 2m secundum cum dicitur quod illud quod non est obiectum actus eligendi non est obiectum liberi arbi. Dico quod verum est sub ratione qua deliberatiuum: bene est tamen obiectum eius sub

Ad 3m ratione qua liberum. ¶ Ad tertium cum dicitur quod liberum arbitrium includit consilium etc. Dico quod verum est inquantum deliberatiuum: non est autem hoc necessarium quando conside-

Ad 4m ratur sub ratione qua liberum tantum. ¶ Ad quartum dicendum quod Magister ibi loquitur de libero arbitrio non tantum inquantum est liberum: sed etiam inquantum deliberatiuum.

Ad arg in oppm ad pm **Primum** argumentum ad partem aliam procedit de libero arbitrio: non inquantum considera-

Ad 2m tur vt deliberatiuum: sed vt liberum tantum. ¶ Simili modo potest dici ad secundum: quia tamen per hoc videretur posse concludi quod malum esset obiectum liberi arbitrij sub ratione qua est liberum: eo quod potest malum nolle: ideo dicendum quod non propter hoc debet malum dici obiectum li-

Ad 3m beri arbitrij sub ratione qua liberum: nisi cum hac determinatione ad nolendum vel detestandum. ¶ Ad tertium dicendum est sicut ad primum.

Consequenter queritur de quarto principali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrum liberum arbitrium possit cogi a creatura. ¶ Secundo vtrum possit cogi a creatore.

Qo. 1. ¶ Questio. I.

Ar. pm. **Primo ostendo** quod liberum arbitrium potest cogi ab aliqua creatura. Eque immaterialis potentia est intellectus sicut voluntas. Cum ergo libertas sit in voluntate ratione immaterialitatis: eque est liber intellectus sicut voluntas. Sed intellectus cogi potest: vt assentiat alicui vero: ergo et voluntas vt assentiat

Secundo. alicui bono: et sic liberum arbitrium potest cogi. ¶ Item omne mobile potest cogi a suo motore. Sed voluntas mouetur ab appetitu sensitiuo. Unde Jaco. i. Unusquisque tem-

Tertio. ptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus: ergo voluntas a sensualitate cogi potest. ¶ Item facilius videtur liberum arbitrium cogere quam totaliter tollere eius vsum. Sed aliqua creatura potest totaliter tollere vsum liberi arbitrij: inquantum potest hominem in incurabilem furiam mittere: ergo multo fortius videtur quod liberum arbitrium ab aliqua creatura possit cogi.

Contra. Ans. in libro de libertate arbitrij: quasi in medio vult quod cum liberum arbitrium vincitur non aliena vincitur potestate: sed sua quod non esset verum si cogi posset. ¶ Item parum post auctoritatem prealle- gatam dicit quod temptatio impugnare potest inuitam voluntatem expugnare nequit inuitam: ergo liberum arbitrium saltem a temptatione cogi non potest. ¶ Item in omni actu liberi arbitrij possumus mereri vel demereri. Sed actu procedente per coactionem non meremur nec demeremur. Unde pho. 3. ethicorum. cap. 8. vult quod puniendi sunt operantes male: quotquot non vi: aut per ignorantiam: cuius ipsi non sunt causa: et bene operantes honorandi. In quo satis dat intelligere quod in actu procedente per coactionem non est meritum nec demeritum: ergo nullus talis actus potest esse actus liberi arbitrij. In oppm / Secudo / Tertio.

Respondeo quod liberum arbitrium cogi non potest ab aliqua creatura: si enim esset a creatura cogibile: maxime posset cogi a diabolo: cum non sit potestas terrena: que comparetur sue potestati. Ut habetur Job. 41. Sed a diabolo cogi non potest: quia cum diabolus sit obstinatus in malitia et odiens genus humanum semper cogeretur liberum arbitrium hominis ad malum actum. Restat ergo quod a nulla creatura cogi potest ad malum: ergo a simili neque ad bonum. ¶ Ratio autem quare cogi non potest ab aliqua creatura est hec quia libertas arbitrij consequitur naturam ipsius anime intellectiue: vel ipsius angeli. Fundatur enim immediate in natura rei cuius est. Illud ergo quod non potest transmutare naturam rei habentis liberum arbitrium non potest sibi auferre liberi arbitrij potestatem: neque simpliciter neque ad tempus. Sed nulla creatura potest naturam rei transmutare in qua immediate fundatur libertas arbitrij. Quamuis enim possit creatura aliqua transmutare naturam corporis nostri: et per hoc vsum liberi arbitrij a nobis auferre: tamen non potest transmutare naturam anime intellectiue: et ex consequenti nec ab ea auferre liberi arbitrij potestatem. Sed libertas et cogibilitas opponuntur: ergo liberum arbitrium non est cogibile ab aliqua creatura: neque simpliciter neque ad tempus: quamuis ab aliqua creatura possit auferri et ab homine eius vsus. Ad qonem secundum mentem propriam. / Cur voluntas non possit cogi a creatura.

Ad primum in oppositum dicendum quod quamuis eque sit immaterialis intellectus sicut voluntas per carentiam materie corporalis: tamen ipsa anima intellectiua non est ita libera sub ratione qua potens intelligere: sicut sub ratione qua potens velle: quia quamuis sub vtraque ratione sit actiua et passiua: magis tamen est passiua sub ratione: qua potens intelligere quam sub ratione qua potens velle: et hoc exigit natura ipsorum actuum. ¶ Ad secundum cum dicitur quod voluntas mouetur ab appetitu sensitiuo etc. Dico quod verum est inclinando et aliquo modo disponendo. Non oportet autem quod mouens per hunc modum: cogere possit ipsum mobile. ¶ Ad tertium cum dicitur quod facilius videtur esse liberum arbitrium cogere quam eius vsum totaliter tollere etc. Dico quod falsum est: quia cogere liberum arbitrium esset auferre liberi arbitrij potestatem. facilius autem est auferre vsum quam potestatem: quia potestas liberi arbitrij fundatur in natura rei cuius est immediate: vsus autem eius in nobis dependet etiam ex corporis dispositione. Ad pm / Ad 2m / Ad 3m

Qo. II. Qo. II.

Ar. pm **Secundo queritur** vtrum liberum arbitrium possit cogi a creatore. Et videtur quod sic. Luc. 14. dicitur. Exi in vias et sepes et compelle intrare vt impleatur domus mea. Sed compellere est cogere: ergo aliqui homines a deo coguntur ad bonum volendum. ¶ Item Joan. 6. dicit Saluator: nemo Secudo.

potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit illū: ergo illi qui ad filium per bonam voluntatem vadunt trahuntur a patre. Sed trahere est cogere: est enim motus violentus: ergo liberum arbitrium euntium ad deū
Tertio. cogitur. ¶ Item plus potest deus super quācūq; creaturam: q̄3 homo possit super corpus. Sed corpus hominis potest cogi ab alio homine: ergo multo fortius liberum arbitrium creatum potest cogi a creatore.

In opp^m **Contra** si aliqs cogeretur velle aliquid: illud vellet inuitus. Sed hominē velle aliquid inuituz cōtradictoria sunt. Cuz ergo deus nō possit facere
Secūdo. cōtradictoria simul deus nō potest cogere liberum arbi. ad aliquid volendū. ¶ Item Ber. de libero arbi. longe post principiuz. Voluntas pro sui ingenita libertate nulla vi nulla cogitur necessitate. Cū ergo voluntas sit liberum arbitriū: vel pars liberi ar. Videtur q̄ liberū ar. cogi nō possit nec a creatura nec a creatore.

Ad q̄ōnē s̄3 mētez aliorum. **Ad istaz questionem** dictuz est aliqñ q̄ quāuis deus nō posset facere q̄ liberuz arbitriū: duz manet liberū arbitriuz cogeretur: q2 h̄ esset facere ꝯtradictoria simul: tñ posset facere q̄ liberuz arbitriū post cōsiliationez in intellectu moueretur ad aliquid volenduz de necessitate: nō a se: sed a virtute diuina eliciēte illum motuz in volūtate: ita q̄ illo motu voluntas nō esset mouens: sed tantuz modo mota. Et h̄ posset facere salua natura potestatis liberi arbitrij: sicut videmus q̄ deus nō mutat naturam lapidis: & si mouet eum sursum: quia tamē illo motu
opion ē volūtas nō esset mouens volūtas nō mereretur. ¶ Sz hec opinio videtur esse cōtra cōem opinionē doctoruz: & ēt ꝯ auctoritatē allegatā in opponēdo ad 2^m ptē.

Ad q̄ōnē s̄m mētē ꝓpriā. **Videtur ergo** dōm q̄ q̄uis deus possit naturā liberi arbitrij creati destruere: tamē manēte liberi arbi. nāli potestate: nō potest ipsum quātum ad actuz eius ꝓpriuz cogere ꝓprie loquendo de coactiōe. Hic dico ꝓpter h̄: quia bene potest ipsum efficaciter inclinare & facere: vt liberū arbitrium moueat se ipsum libere ad quācūq; partē deus voluerit. Cū enim de naturali potestate liberi arbi. sit libertas nō potest deus facere q̄ liberū arbitriū moueat se motu opposito libertati coactione. Sicut deus non potest facere q̄ manēte natura grauis ipsum graue moueat se sursuz. Nec potest liberū arbitriū a deo moueri motu opposito libertati quo motu sit tantū motū: & nō mouens: vt dicebat prima opinio: q2 de natura liberi ar. est nō posse moueri motu volendi ab aliquo: nisi etiā cū h̄ illo eodē motu moueatur a se ipso. Et ideo nō valet exēplū q̄ adducebat prima opinio de motu grauis sursum: q2 q̄uis salua natura eius nō possit se mouere sursum: tamen salua natura ei⁹ potest ab alio sursum moueri.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dōm q̄ illa cōclusio de qua ibi loquitur Saluator nō per coactionē sufficiētē: sed p īclinatiōes īducētē. s. p tribulationes & cōminationes & angustias & similia: s̄m quē moduz dicit Ber. in lib. de diligendo deo: circa medium q̄ ex occasione frequentiā necessitatū crebris ne-
Ad 2^m cesse est interpellationibus deum ab homine frequētari. ¶ Ad scōm dōm q̄ deus trahit nō compellēdo sed vehementer inclinādo: s̄m quez modū dicitur Nume. 21.
Ad 3^m q̄ cor regis in manu domini: quocūq; voluerit inclinabit illud. ¶ Ad tertiuz dicendū q̄ q̄uis deus plus possit super animaz q̄3 creatura super corpus: nō tamen ex hoc sequitur q̄ possit eaz cogere: & tamē posset eam anihilare: & naturaz eius mutare: & facere pro voluntate sua: q̄ liberū arbitrium moueat se de vno velle ad aliud velle. libere tamen: nō est enim cōtra naturam corporis pati a creatura. Sed cōtra naturā liberi arbitrij est posse cogi: vt in corpore q̄ōnis est ostensuz.

Consequēter queritur de q̄nto principali. Et circa hoc querūtur duo. ¶ Primo vtrū in isto statu corruptibili possimus per naturam hēre vsuz liberi ar. sine fantasmate. ¶ Scdo vtrz per nāz possimus in somnis hēre vsuz liberi arb.

Qō. I. Qō. 1.

Primo ostendo q̄ in isto statu corruptibili possumus per naturam habere vsum liberi arbitrij sine fantasmate: quia possumus velle aliquod bonuz spirituale per Ar. p^o naturā sine appetitu alicui⁹ boni sensibilis ad hoc adiuuantis: ergo a simili possum⁹ intelligere aliquod intelligibile sine aliquo fantasmate ad h̄ adiuuāte: ergo actū ratiocinādi & eligēdi in q̄bus ꝯsistit vsus liberi arb. possumus habere per naturā sine fantasmate. ¶ Itez spūalia Secūdo. cuz nō habeāt fantasmata videnf a nobis posse intelligi sine fantasmate: sed respectu eorum que a nobis possunt intelligi: possumus hēre vsum liberi arbi. ad min⁹ inq̄ztū est liberz: ergo p nāz possum⁹ hēre vsuz libe. ar. sine fantasmate. ¶ Itez intellectus noster nō intelligit per fantasma: Tertio. q2 non informatur fantasmate: nec fertur sup fantasma: sed super quiditatē rei intellecte: ergo nō videtur q̄ actus nostri intellectus sit cuz fantasmate: & multo minus actus nostre voluntatis que plus ascendit q̄3 intellectus: ergo videtur q̄ per naturā habemus vsum libe. arbi. sine fantasmate. ¶ Itez fantasma nō mouet intelle Quarto. ctuz nisi mediāte intelligibili similitudine: ergo in itelligendo res quaz iam intellectus habz similitudines itelligibiles nō idigem⁹ fantasmate: ergo ex ꝯñti: nec in volendo: ergo respectu aliquarum reruz possumus habere per nām totū vsuz libe. ar. sine fantasmate.

Contra vsus liberi arbitrij includit vel presupponit vsum intellectus. Sed s̄m ph̄m 3. de In opp^m T. c. 30. aia. nihil itelligim⁹ sine fantasmate: ergo nec hēre possumus per naturā vsum lib. arbi. sine fantasmate. ¶ Item ph̄s Secūdo. eodez lib. cū speculatur noster intellect⁹ necesse est simul cuz sensibili speculari fantasmata: fantasmata enim sicut sensibilia sunt. Ex hoc potest argui sicut ex auctoritate Tertio. predicta. ¶ Item Diony. 1. capi. angelice Ierarchie nō est possibile aliter nobis lucere diuinuz radium nisi varietate sacrorū velaminuz anagogice circūuelatum. Si ergo respectu dei nō possumus per naturā habere vsuz rationis sine fantasmate: multo minus respectu alioruz: ergo videtur q̄ nō possumus habere vsum liberi arbitrij sine fantasmate cuz depēdeat ex vsu rationis. ¶ Ad melius intelligendū veritatē huius questionis. ¶ Primo dicenduz quid est fantasma. ¶ Secundo ostendenduz q̄ nihil per naturaz intelligimus in statu isto corruptibili sine fantasmate. ¶ Et tertio ꝯcludemus intētū.

Quantum ad primuz sciendum q̄ fantasmata sunt similitudines rerum sensibilium s̄m esse q̄d habent in organis virium sensitiuaꝝ Fātasma q̄d vide optime. interioruz. Si tamen res quaruz sunt similitudines per se ceciderunt sub aliquo sensu particulari: tunc ille similitudines magis in cōmuni vsu dicuntur fantasmata. Si autem non ceciderunt sub aliquo sensu particulari: dicuntur intentiones: sicut similitudo inimicitie quā aliquando apprehendit estimatiua: cum tamē ceciderit nō per se sub aliquo particulari sensu. ¶ Quantū ad scdm articuluz sciendū q̄ fantasma nobis est necessariū ad nostrum naturalem actum intelligendi duplici de causa: vna est debilitas nostri intellect⁹ quā sortitur ex vnione sui ad corruptibilem carnem: que ipsuz aggrauat: vt h̄r Sap. 9. Sicut .n. puero habēti debilē itellectuz fiunt ꝓtractiones in puluere pro exēplis quib⁹ manuducif ad intelligēdū. Sic dico q̄ mot⁹ ordinatus ipsius sensibilis cogitatiue per ipsa fantasmata est sicut q̄dā exēplū nr̄o intellectui ad manuducendū ipsum in actu intelligēdi.

Alia

Alia causa est: quia intellectus noster est forma substantia-
lis materie sensibilis: & ideo dum actu est eius forma cona-
turale est sibi intelligere obiectum suum in exemplari sen-
sibili: quod est fantasma. Ut clarius patebit per solutionem
tertij & quarti argumenti. Huic opinioni non tantum concordat
philosophus: sed etiam Aug. 4. super Gen. quasi inter principium &
medium: ubi dicit expresse quod si volo cogitare compositio-
nem numeri senarij obijciunt nostro aspectui: quasi cor-
porum elementorum: quedam simulachra: quibus tamen ratio non
eius annuat: que vim numeri contuetur: per quem conti-
tum fidenter dicit id quod dicitur unum in numeris in nul-
las partes diuidi potest. ¶ Ex predictis potest concludi
principale intentum. Actus enim voluntatis presupponit
actum intellectus. Unde Augu. 10. de trini. cap. 1. firmissi-
me nouimus amari nisi nota non posse. Sed sicut probatum
est in articulo precedenti noster naturalis actus intelli-
gendi in hoc corruptibili corpore non potest esse sine fantas-
mate: ergo nostrum velle mediante actu intelligendi depen-
det ex fantasmante: ergo in isto statu corruptibili non pos-
sumus habere per naturam sine fantasmate usum liberi ar-
bitrij cum ratione nostri actus intelligendi concludatur
in usu liberi arbitrij tanquam de eius ratione: vel saltem de
necessitate presupponitur.

Ad 1m **Ad primum** in oppositum dicendum quod non sic
oportet voluntatem conformari mo-
tui appetitus sensitiui: sicut nostrum intellectum in intel-
ligendo motui cogitatiue sensibilis. Cuius ratio est ma-
gnitudo libertatis in voluntate que non est in intellectu.
Ad 2m Unde intellectus cogi potest: voluntas nunquam. ¶ Ad se-
cundum dicendum quod naturaliter non deuenimus in cogni-
tionem spiritualium nisi per sensibilia: ut in cognitione pote-
tiarum anime: & habituum per obiecta: & in cognitione dei
per effectus sensibiles & effectus intelligibiles: in quorum
cognitionem deuenimus per cognitionem effectuum sen-
sibilium. Unde ut breuiter dicam tantum possumus na-
turaliter & de lege communi intelligere de rebus spiritua-
libus: quantum possumus per sensibilia manuduci: unde
illud quod ultra hoc habemus de cognitione spiritualium
Ad 3m non est per naturam & de lege communi. ¶ Ad tertium dicen-
dum quod quamuis dum intelligimus apprehensio qua fertur
anima nostra simplici intuitu super sensibile per ipsum fan-
tasma: sit per sensibilem cogitatiuam: tamen quia eadem est
substantia: que apprehendit & sensibile per organum & in-
telligibile non per organum: & propter duas alias causas que
dicte sunt in corpore questionis: non potest intelligere ali-
quam rem nisi dum per organum apprehendit: etiam ipsam
rem sensibiliter per fantasma. ¶ Et preterea de potentia
fantasmatis representantis rem sub esse singulari educitur
per naturalem actionem intellectus agentis quedam reful-
gentia rem representans sub esse uniuersali non separata a fan-
tasmate secundum reale esse: sed in ipso remanens: & sibi quasi col-
ligata: que directe & immediate obijcitur intellectui ut ul-
terius ducens in cognitionem rei cuius est similitudo sub
ratione qua uniuersalis: aut ipsa res sit representata per
dictam refulgentiam est directum & immediatum obiectum in-
tellectus: & ideo mediante refulgentia predicta intellectus
reflectitur super fantasma. Non enim video rationem: qua-
re per modum predictum non posset intelligere hoc singula-
re quod est fantasma: cum possit intelligere singulare cuius
est fantasma. Utrumque ergo per reflectionem intelligit. Et
pro tanto etiam potest dici aliquo modo quod obiectum suum
Ad 4m intelligit in exemplari sensibili quod est fantasma. ¶ Ad quar-
tum patet solutio per dicta in corpore questionis. Dicunt
etiam aliqui quod species intelligibilis remanens in intelle-
ctu postquam transijt intelligendi actus non est intellectui uni-
to corpori corruptibili sufficiens ratio intelligendi de le-
ge communi: quamuis per ipsam anima separata intelligere
possit: eo quod magis potest se reflectere super ea que sunt in
se postquam est separata: quam dum est unita corpori corrupti-
bili: eo quod inquantum corruptibile aggrauat eam. Cum er-
go intelligimus est in nostro intellectu species alia que in
nostro intellectu non manet: nisi quamdiu sumus in actu
intelligendi. Quam speciem aliqui valde probabiliter di-
cunt non esse aliud quam ipsam intellectionem quam intellectus
agens mediante fantasmate causat in intellectu possibili
non mediante alia specie. Non enim videtur ratio quare
intellectus agens mediante fantasmate posset causare in
intellectu possibili speciem intelligibilem: & non ipsam in-
tellectionem. Cum etiam intellectio sit expressior simili-
tudo rei quam quecunque alia species quasi habitualiter re-
manens transeunte intellectione. Rationabilius videtur
dicere istam speciem causari mediante intellectione: quam
econuerso. Pro hoc etiam facit quod quamuis respectu eorum quo-
rum cognitio nobis est innata prius sit ordine nature ac-
tus memorie quam intelligentie: tamen respectu eorum quo-
rum intellectualem cognitionem acquirimus: vel accipi-
mus ab inferiori et econuerso. ¶ Preterea secundum hanc opi-
nionem expressius facilius & clarius redditur ratio qua-
re nunquam per naturam & de lege communi possumus intelli-
gere sine fantasmate: quam secundum illam que ponit speciem intel-
ligibilem habitualiter manentem: que nobis est ratio intel-
ligendi in hac vita. ¶ Preterea sicut intellectus noster
dum actu est corporis corruptibilis forma non potest na-
turaliter & de lege communi nisi mediate quantum potest
per sensibilia manuduci intelligere aliquid separatum a
quacunque re sensibili secundum esse reale. Ita videtur quod
naturaliter & de lege communi species intelligibilis sepa-
rata ab omni re sensibili secundum esse non possit sibi esse suf-
ficiens ratio intelligendi. Sed species in eo manens: qua-
si habitualiter separata est a fantasmate secundum esse: quia hoc est
in intellectu non mediante organo: & fantasma est in orga-
no seu in spiritu corporali existente in organo. ¶ Prete-
rea sicut potest trahi ex sententia philosophi primo physicorum. T.c.41.
quando ita bene potest reddi ratio quesiti per pauciora: si-
cut per plura conuenientius est ponere pauciora. Sed
querentibus per quid intellectus noster dum est corporis
corruptibilis forma intelligat: ita conuenienter redditur
ratio non ponendo aliquam formam intelligibilem qua in-
formetur & sit sibi ratio intelligendi: sicut non ponendo speciem intelli-
gibilem que informet & intelligat: quia ut declaratum est per intel-
lectum agentem mediante fantasmate & supradicta refulgen-
tia in eo causata: potest causari intellectio intellectu pos-
sibili non mediante alia intelligibili specie. Videtur ergo
quod non sit ponenda alia species ad causandum intellectio-
nem in intellectu dum est corruptibilis corporis forma: &
quamuis ponendum sit quod in eo remanet species intelligibi-
lis per quam separatus intelligit. Et per hoc dicunt se non
incidere in illum articulum excommunicatum: quod intelle-
ctus fortis corrupti non habet scientiam eorum que co-
gnouit in hac vita. ¶ Alij dicunt illam speciem esse in-
tellectui nostro rationem intelligendi: & quia intellectum
possibilem conuerti ad fantasma est ipsum moueri mo-
tione intellectuali per intellectum agentem mediante
fantasmate: ideo intellectus corpori corruptibili unitus
nihil potest intelligere per naturam & de lege communi: ni-
si per sui conuersionem ad fantasma: & huius speciei su-
pradicta species que manet transeunte actu intelligendi
est impressio vel effectus. De illa autem specie que non re-
manet transeunte actu intelligendi. Et de hoc quod oportet
intellectum iterum conuerti ad fantasma ad hoc ut intel-
ligat: potest exponi illud quod dicit Aug. xi. de trinita.
cap. 3. ubi dicit sic. Cum cogitantis acies auersa inde fue-
rit: atque id quod in memoria cernebatur destiterit intueri
nihil forme: que impressa erat in eadem acie remanse-
rit: atque inde formabitur quo rursus conuersa fuerit: ut
alia cogitatio fiat. Questio. II.

Qō.ii. Ar.pᵒ. T.cō.ii. SEcundo queritur vtrū per naturā possumus in somnis habere vsum liberi arbitrij. Et vr ꝙ sic: ſm phꝫ.2. de anima. intellect⁹ nullius partis corporis est actus: ergo ꝓpter dispositionē corporis in actu suo: nō

Secūdo, impeditur: ergo similiter nec voluntas. ¶ Item magis depēdet ex dispositione corporis fantasia q̄ liberū arbitrium. Sed habemus vsū fantasie in somnis: ergo mul

Tertio, to fortius vsum liberi arbitrij. ¶ Item ſm Damas.li.2. cap.20.vel.10. in somnis disputamus: ⁊ ſm h maxime rationales omnes sumus: ergo videtur ꝙ ratio vsum suū

Quarto, habet in somnis: ergo similiter ⁊ volūtas. ¶ Itē Aug. 10. ꝯfes. nō multū vltra medium dicit: ꝙ imagines rerū quas sibi consuetudo finxerat que cōtra ipsum vigilantem vires nō habebāt occurrebāt sibi in somnis nō solū vsq̄ ad delectationē: sed etiā vsq̄ ad cōsentionē. Sed cōsentire spectat ad actū liberi arbi. est. n. actus volūtatis: ergo vr ꝙ in somnis possum⁹ hr̄e vsū liberi arbitrij.

In oppᵐ CONTRA. Ber. lib. de libero arbitrio nō multū post principiū: infantis infantibus ⁊ dormientibus nihil qd̄ faciunt vel bonū vel malū: imputatur: quia sicut hec nō sunt cōpotes mentis: sic nec vsum retinent

Secūdo, ꝓprie volūtatis: ac per h nec iudiciū libertatis. ¶ Item Aug. 10. de trini. cap. 6. dicit de mente nostra ꝙ viget in ea iudiciū discernēdi corpus ꝙ foris reliquit ab imagine q̄ de illo secū gerit nisi cum sic exprimuntur eedē imagines tāq̄ foris sentiantur: nō intus cogitētur: sicut dormientibus accidere solet: ergo videtur ꝙ in dormientibus ratio vsum suū habere nō potest. Sed sine vsu rationis vsus liberi arbitrij nō est.

Ad qōnē ſꝫ mentē ꝓpriā. RESPONDEO ꝙ nō possumus per naturam in somnis habere vsum liberi arbitrij. Cuius vna ratio est ex parte indispositionis corporis: corpus enī mixtum ꝓpter sui nimium recessum ab equalitate ꝓportionis ineptum est ad animationē: sicut corpora mineralia: ⁊ corpus animatū anima vegetatiua accedit ad maiorē equalitatē ꝓportionis q̄ corpora mineralia: ⁊ corpus animatū anima sensitiua plusq̄ planta ⁊ corpus animatū anima intellectiua cuiusmodi est corpus humanū: maxime accedit ad illā equalitatē inter omnia corpora. Requiritur etiam equalior dispositio in corpore humano: maxime in organis viriū sensitiuarū interiorū ad hoc ꝙ homo habeat animā intellectiuā in actu ṗmo ⁊ secūdo: simul q̄ ad h ꝙ habeat eam in actu primo tantū. In somnis autē cū homo est perfecte dormiens ꝓpter vapores ⁊ retractionē caloris ⁊ spirituū ad interiora ⁊ frigiditatē cerebri fit quedā ingrossatio ⁊ cōpressio in organis viriū sensitiuarū interiorū: per quā ingrossationē ⁊ cōpressionē fit recessus ab illo gradu equalis dispositionis: que requirit ad h ꝙ anima intellectiua possit esse in actu secūdo qui est rōcinari: ⁊ remanet ille gradus equalis dispositiōis qui sufficit ad h ꝙ ibi sit aīa in actu primo. Cū ergo vsus volūtatis presupponat vsū rationis: patꝫ quomodo in somnis per corporis indispositionē carem⁹ vsu liberi arbi. ¶ Alia rō est ex parte intensionis viriū in actib⁹ suis: quia vires anime in eadē eēntia radicantur: ⁊ ideo cū vna nimis intēditur alia in suo actu impeditur. Unde Auic. 6. naturaliū. lib. 5. cap. 7. verissime scimus ꝙ harū virtutū altera impedit alterā. Uires autē naturales in somnis fortissime intēduntur: ⁊ idō conatus anime: ita intēsiue ad illas potētias trahitur ꝙ intellectus in suo actu impeditur: ⁊ ex cōsequēti voluntas. ¶ Tertia ratio est ex parte inordinationis in motu viriū sensitiuarū apprehēsiuarum deintus. Ut enim in qōne precedēti ostensum est. Intellect⁹ noster in isto statu corruptibili: nō potest nāliter esse in suo actu nisi duꝫ aliqua sensitiua interior: vtpote cogitatiua sensibilis est in actu intuendi per fantasma aliquod sensibile aliquāliter representatiuū vel exemplar rei intellecte: ergo ⁊ ordinatus vsus rōnis nō potest esse sine ordinato actu ipsi⁹ sensibilis cogitatiue: quia sicut mala ⁊ inordinata exemplificatio in puluere trahat itellectū discipuli: ⁊ impedit in suo actu: sic inordinatus motus sensibilis cogitatiue trahit ⁊ impedit intellectū in suo actu. Sed in somnis ꝓpter ascensū vaporū: ⁊ ꝓpter defectum virtutis cōtinētis fit inordinatus motus in ipsis spiritib⁹ ⁊ subtilib⁹ humoribus existētibus in organis: in qbus sunt ipsa fantasmata sicut in subiecto: ⁊ ideo in somnis fit inordinatus mot⁹ fantasmatū rōne cuius ipsa sensibilis cogitatiua inordinate mouetur: ⁊ ex cōsequenti intellectus impeditur: ne possit habere suū actum: ita plenū ⁊ ordinatum: sicut requiritur ad liberi arbitrij: vsum etiam si a casu quādoq̄ cōtingat vel ex cōsuetudine ipsam sensibilem cogitatiuā ordinate moueri: quia nō tantū durat illa ordinatio ꝙ posset sufficere de lege cōi ad ita cōpletū actum intelligendi: sicut requirit vsus liberi arbitrij: maxime duab⁹ alijs causis impedietib⁹: que tacte prius sunt.

AD PRIMUM in oppositū dōm: ꝙ q̄uis intellectus nō vtatur organo: tñ indiget ad suū actum ministerio viriū sensitiuarū: que organis alligate sunt. ¶ Preterea q̄uis anima nostra sub ratione qua est potens apprehendere intelligibilia: organo nō vtatur: tamē quia tota per essentiā suam est corporis forma: per impedimētū corporis in suo actu impeditur: bene enim impeditur operatio forme propter indispositionē materie quā perficit. ¶ Ad scd̄m dōm ꝙ ordinat⁹ motus fantasie bene impeditur in somnis: per cuius impedimentū impeditur ordinatus actus ipsius intellect⁹ Potest etiā dici ꝙ quanto actus est potentie nobilioris in nobis tanto facilius impeditur: quia citius receditur ab illa nobili dispositione que ad actum illū requiritur q̄ ab illa dispositione que requiritur ad inferiorē actū. ¶ Ad tertiū dicendum ꝙ forte Damas. ibi accepit rationalitatē improprie. ſm ꝙ dicitur de cogitatiua sensibili que cōfert de intentionibus particularibus. Unde ⁊ a Cōstabulo in lib. de differētia spiritus ⁊ anime. ipsam cogitatiuā vocat intellectum: loquens improprie de intellectu. Dicit enim ꝙ intellectus fit per spiritū qui est in ventriculo qui participatur illis duobus ventriculis qui sunt in anteriori cerebro. ¶ Uel potest dici ꝙ dicit nos maxime rationales ſm illam potentiā qua disputamus in somnis: non quia illa sit ratio: sed quia inter oēs vires sensitiuas: maxime ordinatus actus illius necessarius est ad ordinatum rationis actū. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ ille consensus de quo ibi loquitur Augu. non erat consensus voluntatis: sed appetit⁹ sensitiui. ¶ Auctoritates allegate ad oppositū intelligende sunt per naturam: quia in somnis per gratiam priuilegiatā potest haberi liberi arbitrij vsus: legitur enim de Salomone .3. Reg. 3. ꝙ in somnis meruit sibi infundi sapientiam quia in somnis postulauit eā: ⁊ ibi dicitur ꝙ placuit sermo corā deo ꝙ Salomon rē huiuscemodi postulasset. Dīt tñ aliq ꝙ in sōnis Salomō nō meruit. Sed illud meritū qd̄ in vigilia habuerit sibi fuit in somnis ośsū.

Ad pᵐ

Ad 2ᵐ

Ad 3ᵐ

Ad 4ᵐ

CIrca litterā liberum de voluntate iudiciū: h̄ prepositio de ibi tenetur originaliter. est enī sensus ꝙ libertas iudicij est a voluntate: quia iudicium liberum diffinitionis vel imperij a volūtate elicitur: ⁊ iudicium liberum intellectus a voluntate imperatur. Sed aliter accipit liberum arbitrium in creatore: ibi vult dicere ꝙ deus habet liberū arbitriū: non quia possit deflecti a bono in malum: sed quia libere nō de necessitate facit qd̄ vult. cetera cū sint liberi arbitrij i vtrāq̄ partem flecti possunt: qd̄ est intelligendū. Si suis naturalibus relinquātur: quia liberum arbitrium in bono

confirmatum

confirmatum ad malum deflecti non potest: non potest non peccare ante reparationem mortaliter. Hoc exponitur in quadam questione dis. 28. vt possit peccare propter libertatem ⁊ infirmitatem: ⁊ possit nõ peccare ad mortẽ: propter libertatem ⁊ gratiam adiuuãtem. Unde motus nostri liberi arbitrij in isto statu similis est motui mẽbri tremuli: qd sursum mouetur ex vi anime: ⁊ inferius ex defectibilitate: quia nostrum liberum arbitrium per gratiam tendit ad superiora: ⁊ per suam infirmitatem inclinat ad inferiora: per illud peccatum naturalia bona in homine corrupta sunt: hoc exponetur inferius: cum queret de peccato originali. Sepe tamen huiusmodi fit distinctio: cum gratie vocabulum ad speciem nõ ad genus refertur. i. cũ gratia sumitur specialr̃ nõ generalr̃: tũc potest diuidi cõtra naturalia: peccato amissum est liberum arbitrium qd est intelligẽdũ respectu libertatis que est a culpa ⁊ a miseria. Uerum nobis magis placet vt ipsa libertas arbitrij sit: ⁊ illa qua quis liber est ad malum. Dubiũ. ¶ Contra Ans. de libertate arbitrij prope principium: potestas peccãdi nõ est libertas: nec pars libertatis. Rñº. ¶ Respõdeo qꝫ hoc libertas intelligi potest de libertate que est a seruitute culpe ⁊ miserie.

¶ De gr̃a opante ⁊ coopante. Dist. XXVI.

Hec est gratia operans et cooperans. Operans enim gr̃a prepa- rat hominis voluntatem vt velit bonum. Gratia cooperans adiuuat ne frustra velit. Augu. Unde Augu. in libro de gr̃a ⁊ libero arbitrio. Cooperando deus in nobis perficit quod operando incipit: quia ipse vt velimus operatur incipiens: qui volẽtibus cooperatur perficiẽs. Ut ergo velimus operatur. Cum autem volumus vt perficiamus: nobis cooperatur: ⁊ tamen sine illo vel operante vt velimus: vel cooperante cum volumus bona pietatis opera nihil valemus. Ecce his verbis satis aperit que sit operans gr̃a: ⁊ que cooperans. Que sit gr̃a opãs ⁊ que cooperans. Operans enim gr̃a est que preuenit voluntatem bonam: ea enim liberatur ⁊ preparatur hominis volũtas: vt sit bona: bonumqꝫ efficaciter velit. Cooperans vero gr̃a voluntatẽ iam bonam sequitur adiuuando. Unde Augu. contra Julianum hereticum qui bonam volũtatẽ ex libero arbitrio tm̃ esse dicebat: atqꝫ hominem per liberũ arbitrium posse bonum velle ⁊ operari sine gr̃a asserebat: ait. Apertam de cõmendatione gr̃e apostolus sententiam protulit cum ait. Nõ est volentis neqꝫ currẽtis: sed dei miserentis. Hec si attenderes iuliane non extẽderes contra gr̃am merita volũtatis humane. Non enim ideo miseretur deus alicuius: quia voluit ⁊ cucurrit: sed ideo voluit ⁊ cucurrit: quia misertus est deus. paratur enim voluntas hominis a deo ⁊ a domino gressus hominis dirigun- tur. De perfectione iustitie. Ideoqꝫ cõgrue ait. Non est volentis neqꝫ currentis: sed miserentis dei. Non quia hoc sine voluntate nr̃a agatur: sed quia voluntas nr̃a nil boni agit: nisi diuinitus adiuuetur. Augu. ad paulinũ. Unde alibi apostolus ait. Non autem ego: sed gr̃a dei mecum. Non ideo dicit: quia nihil boni agebat: sed quia nihil boni ageret si illa non adiuuaret. His testimonijs apte insinuatur: quia volũtas hominis gr̃a dei preuenitur atqꝫ preparatur vt fiat bona: nõ vt fiat voluntas: quia ⁊ ante gr̃am volũtas erat: sed non erat bona ⁊ recta voluntas.

¶ Quid sit voluntas

Voluntatẽ ipsam Aug. l. li. de duabus animabus ita diffinit. Volũtas est animi motus cogente nullo ad aliquid non admittẽdũ vel adipiscẽdum: hoc autem vt nõ admittat malum ⁊ adipiscatur bonum preuenitur ⁊ preparatur dei gr̃a. De gr̃a opante ⁊ coopante ⁊ bõa volũtate. Unde apostolus gr̃am preuenientem ⁊ subsequentem cõmendans. i. operantem ⁊ cooperantem vigilanter dixit. Non est volentis neqꝫ currentis: sed miserentis dei: ⁊ non econuerso: non est miserentis dei: sed volentis ⁊ currentis. Nam si vt quibusdam placuit quod dictum est: ita accipiatur. Non est volentis neqꝫ currentis: sed miserentis dei: tanqꝫ diceretur: non sufficit sola voluntas hominis: si non sit etiam misericordia dei. Econtra dicitur nõ sufficit etiã misericordia dei si non sit etiam voluntas hominis. Ac per hoc si recte dictum est illud: quia id voluntas hominis sola non implet: cur non etiam a cõtrario recte dicitur non miserentis est dei: sed volentis est hominis: cum id misericordia dei sola nõ impleat. Homo enim credere vel sperare non poterit nisi velit: nec peruenire ad palmam nisi voluntate currat. Restat ergo vt ideo ita recte dictum intelligatur: vt totum detur deo qui hominis voluntatẽ bonam preuenit ⁊ preparat adiuuandam: ⁊ adiuuat preparatam: nolẽtem preuenit vt velit: volentem subsequitur ne frustra velit. Ecce his verbis ⁊ alijs premissis euidẽter traditur quod voluntas hominis preparatur: ⁊ preuenitur gr̃a dei vt velit bonũ: ⁊ adiuuatur ne frustra velit.

¶ Quod bona voluntas comitatur gratiam.

Itaqꝫ bona voluntas comitatur gratiam non gr̃a voluntatem. Unde Augu. ad bonifatium papam scribens contra pelagianos inquit. Cum fides impetrat iustificationem sicut vnicuiqꝫ deus partitus est mensuram fidei: non gr̃am dei aliquid meriti precedit humani: sed ipsa meretur augeri vt aucta mereatur ⁊ perfici: voluntate comitãte nõ ducente: pedissequa non preuia. Ecce hic aperte habes quod gr̃a preuenit bone voluntatis meritum: ⁊ ipsa bona voluntas pedissequa est gratie non preuia.

¶ Que sit gratia voluntatem preueniens. s. fides cum dilectione.

Et si diligenter intendas nihilominus tibi monstratur que sit ipsa gr̃a voluntatem preueniens ⁊ preparans scilicet fides cum dilectione.

Ideoq̈ Augu. in eodem tractās quomodo iustificati sumus ex fide: ⁊ tamē gratis: vtrumq̈ eniꝫ dicit apostolus qui dicit iustificati ex fide: alibi ait. Iustificati gratis ꝑ grām. Hoc enim ideo dixit: ne fides ipsa supba fit ne dicat sibi si ex fide iustificati: quomodo gratis? Qd̄ eniꝫ fides meret: cur non potius reddit q̄ donatur? Non dicat homo ista fidelis: quia cum dixerit habeo fidem vt merear iustificationem: respōdetur ei: quid habes quod nō accepisti. Fides eniꝫ qua iustificatꝰ es: gratis tibi data est. Hic aperte ostenditur ꝙ fides est causa iustificationis: ⁊ ipsa est grā ⁊ beneficium quo hominis ꝑuenit volūtas: ⁊ preparat. Unde Augu. in primo libro retractationum. Voluntas est qua ⁊ peccat ⁊ recte viuitur. Voluntas vero ipsa nisi dei grā liberetur a seruitute qua peccati serua facta est: ⁊ vt vitia superet ⁊ adiuuet: recte pieq̈ viui a mortalibus nō potest: ⁊ hoc beneficiū quo liberat nisi eam ꝑueniret iam meritis daret: ⁊ non esset grā que vtiq̈ gratis dat. Preuenitur ergo bona hominis voluntas illo grē beneficio quo liberat: ⁊ preparat. Et illud beneficiuꝫ fides christi recte itelligit: sicut Aug. in enchi. euidenter ostendit dicens. Ipsum arbitrium liberandum est post illaꝫ ruinam a seruitute peccati. Nec omnino per seipsum: sed ꝑ solam dei grām que in fide christi posita est liberatur: ⁊ volūtas preparatur. Ecce aperte dicit grām per quam liberat arbitrium: ⁊ ꝑparatur volūtas: sitam esse in fide christi. Fides. n. xpi: vt in eodem ait: impetrat qd̄ lex imperat.

De bñficio quo voluntas liberatur

¶ Q voluntas bona que preuenit gratia quedā dei dona preuenit.

Ipsa tamen eadem volūtas q̄dam grē dona preuenit. Unde Aug. in enchi. Precedit bona voluntas hominis multa dei dona: sed non omnia: que aūt non precedit: ipsa in eis est: ⁊ ipsa iuuat. Nam vtrumq̈ legitur in sanctis eloquijs: ⁊ misericordia eius ꝑuenit me: ⁊ misericordia dei subsequet me. Nolentē quippe ꝑuenit vt velit: volentem subsequit ne frustra velit. Cur enim āmonemur orare pro inimicis nostris nolentibus pie viuere nisi vt deus in eis operet ⁊ velle? Itemq̈ cur ammonemur petere vt accipiamus nisi vt ab illo fiat qd̄ volumus: a quo factum est vt velimus. Inde apostolus ait. Non est volentis neq̈ currētis: sed dei miserētis. Ex his apparet ꝙ bona hominis voluntas quedam dona dei preuenit: quia eam comitatur gratia adiuuās: ⁊ quibusdam preuenit: quia eaꝫ preuenit gratia operans. s. fides cum charitate.

¶ Que predictis videantur aduersari. s. qd̄ videtur dici fidem esse ex voluntate.

Non est tamen ignoranduꝫ qd̄ alibi Augustinus significare videt ꝙ ex voluntate fit fides: de illo verbo apostoli. Corde creditur ad iustitiam: ita super Ioānēꝫ tractans. Ideo nō simpliciter apostolus ait creditur: sed corde creditur: qꝛ cetera potest homo nolens: credere non nisi volens: intrare ecclesiam ⁊ accedere ad altare potest nolens: sed non credere. Item sup Genesim vbi Laban ⁊ Batuel dixerunt. Vocemus puellam ⁊ queramus eius voluntateꝫ: dicit expositor: quia fides est voluntatis nō necessitatis. Ad qd̄ respōdentes dicimꝰ: non hec ita accipiendo fore vt ex voluntate hominis fides intelligatur prouenire cum ipsa sit proprie dei donuꝫ: vt ait apostolus: ⁊ ex ea bona hominis merita incipiant. Per hāc eniꝫ vt ait augustinus super psalmum. lxvj. iustificatur impius: idest fit de impio pius: vt deinde ipsa fides incipiat per dilectionem operari: vnde omnia bona merita icipiunt. Sed potius hec ideo ita dicta sunt: quia non est fides nisi in eo: qui vult credere: cuius bonam volūtatem fides ꝑuenit non tempore: sed causa ⁊ natura. Unde augustinus supra congruenter dixit: ꝙ bona voluntas in eis donis est que non precedit: ⁊ ipsa iuuat: quia ea iuuat quibus preuenitur dum eis consentit ad effectuꝫ boni: ⁊ in eis est quia tempore ab eis non preceditur.

Rñº cū d̄terminatione.

¶ Quedam adhuc addit que grauioreꝫ faciunt questionem. s. ꝙ cogitatio boni ꝑcedit fidem.

Ceterum hanc questioneꝫ magis acuūt: ⁊ vrgent verba augustini quibus in libro de predestinatione sanctorum vtitur ꝑtractās illud verbum apostoli. Non ꝙ sufficiētes simus cogitare aliquid quasi ex nobis. Attēdāt inquit hic ⁊ verba ista ꝑpendant: qui putant ex nobis esse fidei ceptum: ⁊ ex deo esse fidei supplementuꝫ. Cōmendans enim istam gratiam que nō dat ꝑm aliqua merita: sed efficit omnia bona merita inquit: non ꝙ sufficiētes simus cogitare aliquid boni. s. ex nobis. Quis autem non videat prius esse cogitare q̄ credere. Nullus quippe credit aliquid nisi prius cogitauerit esse credēdum. Si ergo cogitare bonum nō est ex nobis vt hic apostolus tradit: nec credere quāq̈ ⁊ ipsum credere nihil est aliud q̄ cum assensione mētis cogitare. Hic videt isinuare ꝙ cogitatio bona precedat fidem: ⁊ ita bona voluntas ꝑuenit fidem: non ꝑueniatur: qd̄ predictis aduersari videtur. Ad hoc autem dicimus ꝙ aliquando cogitatio bona sine voluntas preuenit fidē: sed nō est illa bona voluntas vel cogitatio qua recte viuit. Illa enim sine fide ⁊ charitate non est. Nam vt ait Augu. ad Anastasiuꝫ: sine spiritu non

Quid sit credere.

Determinatio.

ritu non est voluntas hominis libera: cum cupiditatibus vincatur: nō est libera ad bonum nisi liberata fuerit. Non autem liberatur nisi per spiritum sanctuz diffundat charitas in cordibus: non est libera voluntas nisi eam liberet gr̄a per legez fidei. i. nō est libera sine fide operante per dilectionem: et illa sufficienter bona est. Nō est enim fructus bonus qui de charitatis radice nō surgit. Si vero assit fides operās per dilectionem: fit delectatio boni.

¶ De illa cogitatione boni que precedit fidem plene differitur.

Illa aūt cogitatio siue

voluntas que fidem z charitatem aliasq; iustificatiōes precedit nō sufficit ad salutez nec recte ea viuit̄. Hac volūtate cōcupiscitur illa bona voluntas que est magnum bonuz: ista vero non. Alia ergo illa est voluntas sine cogitatio: alia ista. Et sicut illa istam precedit: ita illam preuenit intellectus. Unde Aug. istam distinguens super illum locum. ps. Concupiuit anima mea dn̄e iusti. tu. Cōcupiuit desiderare inquit: non desiderauit. Uidemus enim ratione nōnunq̄ q̄ vtiles sunt iustificationes dei: sed infirmitate prepediti aliquando non desideramus. Preuolat ergo itellectus: sequit̄ tardus aut nullus affectus. Scimus bonum nec delectat agere: z cupimus vt delectet. Sic iste olim desiderare concupiscebat: que bona esse cernebat: cupiens eorum habere delectationez quorum potuit videre rōnem. Ostendit itaq; quibus: quasi gradibus ad eas peruenia̅t: prius enim est vt videantur q̄ sint vtiles z honeste: deinde vt earum desiderium concupiscat̄. Postremo vt proficiente gratia delectet earum operatio quarum sola ratio delectabat. Attende hunc ordinem gratiarum quē hic distincte assignat Aug. qualiter. s. intellectus bonoruz precedit concupiscentiam eorūdem: z ipsa concupiscentia delectationem que fit per fidem z charitatem: qua habita vere bona est volūtas qua recte viuitur. Ipsaq; fidei comes est non preuia. Qui verba Augustini premissa secūduz hanc distinctionem considerat nullam ibi repugnā tiam fore animaduertit non ignorans etiam ante gratiam preueniētem z operātem qua voluntas bona preparatur in homine: precedere q̄dam bona ex dei gratia z libero arbitrio: quedam etiaz ex solo libero arbitrio: quibus tamē vitam non meretur: nec gr̄az qua iustificatur. Illius enim gratie percipiende que voluntatez hominis sanat: vt sanata legem impleat nulla merita precedunt. Ipsa est enim qua iustificatus impius fit iustus: qui prius erat impius: meritis autez impij non gratia: sed pena debetur: nec ista eēt gratia si nō daretur gratuita. Dat̄ autem gratuita: quia nil boni ante feceramus vnde hoc mereremur. Nō negamus tamē multa ante hanc gr̄az z preter hanc gratiaz ab homine fieri bona per liberuz arbitriuz: vt tradit Aug. in responsionibus cōtra pelagianos: vbi dicit homines per liberum arbitriuz agros colere: domos edificare: z alia plura bona facere sine gratia cooperante.

¶ Utrum vna eademq; sit gratia que dicit̄ operans z cooperans.

Hic considerandū

est cuz predictum sit per gr̄am operātem z preueniētez voluntatem hominis liberari ac preparari vt bonum velit: z per gr̄am cooperātem z subsequētem adiuuari: ne frustra velit: vtrum vna z eadem sit gratia. i. vnum munus gratis datum qd̄ operetur z cooperetur: an diuersa alterum z alterum cooperans. Quibusdaz non irrationabiliter videt̄ q̄ vna z eadē sit gratia idest donum: eadez virtus que operatur z cooperatur: sed propter diuersos eius effectus z dicit̄ operās z cooperans. Operans enim dicit̄ inquātuz liberat z preparat voluntatez hominis vt bonū velit. Cooperans inquantuz eandem adiuuat ne frustra velit. s. vt opus faciat bonum. Ipsa enim gratia non est ociosa: sed meretur augeri vt aucta mereatur perfici.

¶ Quid sit ipsa gratia z quomodo meretur augeri queritur.

Si vero queritur

quomodo ipsa gratia preueniens mereatur augeri z perfici: cuz nullum meritum sit absq; libero arbitrio: z quid sit ipsa gratia an virtus an non: z si virtus: an actus vel non. Ut hoc aperte insinuari valeat premittēdum est tria esse genera bonorū. Alia nāq; sunt magna: alia minima: alia media: vt Augu. ait in primo libro retractationuz. Uirtutes inquit quib9 recte viuitur magna bona sunt. Species autez quorumlibet corporuz sine quib9 recte viui potest minima bona sunt. Potentie vero animi sine quib9 recte viui nō potest media bona sunt. Item virtutib9 nemo male vtitur. Ceteris autem bonis. i. medijs z minimis: non solūz bene: sed etiam male quisq; vti potest: z ideo virtute nemo male vtitur: quia opus virtutis est bonus vsus istoruz quibus etiam non bene vti possumus. Nemo autē bene vtēdo male vtitur. Nō soluz aūt magna: sz etiā media z minima bona eē p̄stitit bonitas dei. Ecce habes tria genera bonoz distincta.

¶ In quibus bonis sit liberum arbitrium.

Queritur autem

in quib9 bonis continea

Q; ab homine bōa fiunt p liberz arbitrium.

Q; intellectus et cognitio boni z mali: voluntatē precedit. Augu.

Hic dicit̄ q̄ vna sit sed ppter diuersos effectus diuersa sortit̄ vocabula.

Scd̄z ordinem Aug. graz ordinez exponit.

Auc̄q; soluit p̄mittit de trib9 generib9 bonoz.

Idē i lib. de libero arbitrio.

Augu. tur liberum arbitrium? De hoc Augu. in primo libro retractionu3 ita ait. In medijs quidē bonis inuenitur liberum voluntatis arbitriū: quia ⁊ male illo vti possumus: sed tamen tale est vt sine illo recte viuere nequeamus. Bon⁹ autem vsus eius iam virtus est que in magnis reperitur bonis: quib⁹ male vti nullus potest. Et quia bona ⁊ magna ⁊ media ⁊ minima ex deo sunt: sequit vt ex deo sit etiam bonus vsus libere volūtatis qui virtus est: ⁊ in magnis numeratur bonis. Attende diligenter que dicta sunt: ⁊ confer in vnum. Sic enim aperietur qd supra querebat. Dixit equidem opus virtutis esse bonum vsum illorum bonorum: quib⁹ etiā non bene vti possumus. i. mediorū in quibus posuit liberum arbitrium: cuius quoq3 bonu3 vsum dixit esse virtute3. Quod si est: non est ergo opus virtutis quod supra dixit: quia aliud est virt⁹ aliud opus eius. Di. XXVI.

Di. xxvj. HEc est gratia operans ⁊c. Superius determinauit magister de naturalibus adiutorijs que habuerūt primi parētes ad resistendum malo: h de adiutorijs gratuitis ad resistendum malo ⁊ proficiendum in bono. Et diuidit in partes duas. ¶ Primo determinat d effectu gratie in libero arbitrio. ¶ Secundo de influentia sine gratia dis. 28. ibi. [Id vero inconcusse.] Prima in duas. ¶ Primo determinat de gratia. ¶ Secūdo de virtute dis. 27. ibi. [Hic vidēdum est quid sit virtus.] Prima in duas. ¶ Primo determinat veritate3. ¶ Secūdo mouet ⁊ soluit dubitationes incidētes. ibi. [Non est tamen ignorandum.] Prima in duas. ¶ Primo ostendit quō gratia preuenit voluntatem. ¶ Secūdo quomō voluntas aliqualr puenit gratia3. ibi. [Ipsa tamen.] Prima in duas. ¶ Primo ostēdit quomō gratia puenit voluntatem. ¶ Secūdo que sit illa gratia. ibi. [Et si diligenter.] Prima in tres. ¶ Primo diuidit gratiam in operantē ⁊ cooperantem: vt per h ostendat quomō gratia puenit volūtatem. ¶ Secūdo ostēdit que sit voluntas que preuenit a gratia. ibi. [Voluntatem ipsam.] ¶ Tertio ex h concludit q voluntas sicut pedissequa aliquo modo cōcomitatur gratiam. ibi. [Itaq3 bona voluntas.] ¶ Tūc sequitur illa pars que ibi incipit. [Nō est tamē ignorandum.] In qua mouet ⁊ soluit dubitationes incidentes. Et diuidit in tres. ¶ Primo mouet questionē de ordine voluntatis ad fidem. ¶ Secūdo de ordine cogitationis ad eandem. ibi. [Ceterum.] ¶ Tertio inquirit vtrū eadem sit gratia puenieus ⁊ cooperans. ibi. [Hic cōsiderandum.] ¶ Et ista in duas: quia primo mouet dubitationem predictam. ¶ Secūdo alias dubitatiōes incidētes. ibi. [Si vero queritur.]

CIrca hanc dis. queruntur sex. ¶ Primo vtrum realiter sit idem grā ⁊ charitas. ¶ Secūdo vtrum gratia sit accidens. ¶ Tertio vtrum sit corruptibilis. ¶ Quarto vtrū sit in anime essentia mediāte potētia. ¶ Quinto vtrum sit motor liberi arbitrij. ¶ Sexto vtrum gratia operans ⁊ cooperās realiter idem sint. ¶ Qō. I.

Qō. 1.
Ar. pº

PRimo ostendo q gratia ⁊ charitas nō sint idem realr: quia esse non est operari: ergo nec imediata forma bene eēndi: est imediata forma bene operādi. Sed gratia est immediata forma bene eēndi: charitas imediata forma: bene operandi: ergo realr nō sunt idem. ¶ Ite3 forma nō est illud qd ni formatur ab ea. Sed gratia est forma charitatis: est enim forma omniu3 virtutū: ergo grā ⁊ charitas nō sunt idem. ¶ Itē sicut videt se hēc lumē ad colores ita gratia ad virtutes. Sed lumen nō est aliquis color: quia recedente lumine manet quilibet color: ergo gratia nō est aliqua virtus. Sed charitas est virt⁹: ergo gratia ⁊ charitas nō sunt idem. ¶ Item gratia est perfectio essentie: ⁊ charitas est perfectio potentie. Sed potentia ⁊ essentia realr nō sunt idem: ergo nec gratia ⁊ charitas. ¶ Ite3 actus gratie in anima qui est gratificare semp est in anima quādiu gratia in ipsa est: sed actus charitatis nō est semper in anima: nō enim habet actu3 suum in dormiente: ergo gratia ⁊ charitas realr nō sunt idem. ¶ Item essentia prior est gratia ordine nature q voluntas: quia sicut operatio est deo grata pp̄ter potentiam: ita videt q potētia cum sit media inter essentiam ⁊ operationem sit deo grata propter eētiam. sed si grā ⁊ charitas realr essent idem prius ordine nature eēt voluntas magis grata q essentia: quia charitas non est in essentia: nisi mediante voluntate: ergo gratia ⁊ charitas realiter non sunt idem. Secūdo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto.

Contra Aug⁹. 15. de trini. ca. 18. loquēs de charitate dicit q nullum est isto dei dono excellētius: Sed omni dono realr diuerso a gratia: grā est excellētior: ergo gratia nō est realr diuersa a charitate. ¶ Itē Aug⁹. eodem ca. dicit de dono charitatis q solum est qd diuidit inter filios regni eterni: ⁊ filios perditiōis eterne. Sed si charitas nō esset realr idem q grā: predictu3 verbum Augustini nō haberet veritatem: quia per gratiam fit illa diuisio: ergo videt q charitas realr idem est q gratia. ¶ Item habituu3 realr differentiū nō est idē actus realr: vtrumq3 habitum respiciens per se pncipaliter ⁊ imediate. Sed diligere deu3 pp̄ter se ⁊ super omnia est tam gratie q charitatis actus pncipalis per se ⁊ immediatus: nō enim pōt dici q gratia nullum actum hēat imediate: quia cuiuslibet perfecti habitus est aliqs immediatus actus. Sed alius actus non posset assignari gratie q ille qui predictus est: cum sit omnibus alijs nobilior: ergo gratia ⁊ charitas non sunt diuersi habitus realiter. ¶ Item gratia est forma virtutū ⁊ charitas forma virtutu3. Sed nullius virtutis sunt due forme: ergo gratia ⁊ charitas sunt realr vnu3. ¶ Item sm phm. 7. ethicorum ca. 5. virtus habētem perficit: ⁊ opus ei⁹ bonum reddit: sed h diffinitio conuenit gratie: ergo gratia est virtus: sed rōnabilius est dicere q sit virtus q est charitas: q alia virtus: cum charitas sit omnibus alijs virtutibus nobilior. ¶ Item sm phm. 7. physicorum virtus est dispositio perfecti ad optimum. Sed hoc conuenit gratie: ergo est virtus: ⁊ si sic nobilissima virtus est que est charitas. In opp. Secūdo. Tertio. Quarto. Quinto. T. c. 17.

Ad hāc questione3 dicūt quida3 q gratia ⁊ charitas realr re absoluta differunt. Est enim gratia origo ipsius charitatis ⁊ aliarum virtutum: sicut est voluntas ⁊ alie potētie originantur ab essentia anime. Et dicunt q sicut perfectio naturalis potentie ordine nature psupponit naturale3 perfectionē essentie: sic pfectio supnaturalis ipsius potentie que est per virtutem presupponit supnaturalē pfectionem essentie que est per gra3. ¶ Preterea dicūt ipsi: sicut imago creationis in anima consistit in vnitate essentie ⁊ trinitate potētiarum: ita imago recreatiōis in vnitate gratie cōsistit ⁊ trinitate trium virtutu3 theologicarum. Qd nō esset veru3 si gratia ⁊ charitas realiter essent idem. ¶ Alij videt q gratia ⁊ charitas nō differunt sm aliquid absolutum: sed tantūmodo rōne ⁊ relatione: quia charitas in cōparatione ad animam inquantum eam in supernaturali esse deo grato perficit: est ipsa gratia Ad qōnē sm mētē aliorum. pª opi. 2ª opio cui mag3 assētit doctor.

gratia gratum faciens. In cōparatione vero ad ppꝛium eius actum quo ita care diligat deum: vt ppter suam bonitatem ipsum omni creature ante ponat: dicit charitas & habet rōnem virtutis. Si enim dicunt ipsi charitas & gratia sm aliquā rem absolutam differrēt: aut deus posset separare vnum ab alio: aut saltē intellect⁹ simplici apprehensione posset apprehendere vnū: nō apprehēdēdo aliud. Sed quocūqz istorum dato: sequit incōueniens & impossi: qꝛ impossibile est hoiem sine charitate eē dignū vita eterna. Scōm doctrinam apli prima ad'coꝛ. 13. Impossibile est etiam hoiem habētem gratiam gratū facientem: nō esse dignum vita eterna: ergo si deus posset separare grām a charitate: posset eundem hoiez simul facere dignum vita eterna: & nō esse dignum vita eterna: qd est impossi. Silr intellectus apprehēdens hoiem: vt in gratia: apprehenderet in eo illud quo esset dignus vita eterna: & in nō apprehēdendo ipm: vt in charitate nō apprehēderetur illud: sine quo homo nō est dignus vita eterna. apprehendere aūt simul illud quo homo est dignus vita eterna: & nō apprehēdere illud: sine quo homo nō est dignus vita eterna: ɔtra dicunt. Simile etiaz incōueniens posset cōcludi: si homo posset fieri: vel intelligi sine grā. ¶ Preterea cum nō sit incōueniēs eandē formā accidētalem pficere essentiam alicuius subiecti in eē accidētali sm se: & etiam in cōparatione ad operationez: sicut pz de caliditate in igne: per quā ignis in se calidus est & calefacit. Ita non est incōueniens q idem habitus charitatis sit perfectio ipsius anime in esse supernāli sz se: & in comparatione ad actum qui est diligere meritoꝛie: ergo propter supnaturalem pfectionem ipsius anime: nō oportet ponere grām differre: sm aliquā rem absolutam a charitate. ¶ Huic aūt opioni cōcoꝛdat oꝛigo vocabuli: charitas enim videt originari ex nomine greco: qd est charis. (Charitas vnde di.) Charis autez grece idem est q gratia latine. Unde dicit homo acharis: qui est sine gratia: & eucharis bene gratiosus: & eucharistia bona gratia: ergo videt q charitas recte sonat idē qd gratia. ¶ Preterea in cōmuni vsu loquendi pro eodez habet iste est mihi gratiosus: & iste est mihi charus: & tamē gratiosus dicit a gratia: & charus a charitate. ¶ Pro hac etiam opinione: multū vident facere auctoꝛitates Augustini ad hanc partem allegate.

(Sustētat 2ᵐ opionē cui au toꝛ magis assentit.) **Qui vult** tenere hanc secūdam opionez: cui magis assentio pōt dicere ad primum in oppositum: q quāuis esse nō sit operari: tamē per eandē formam potest eē vtrumqz: & maxime in eē accidētali sicut videmus: per eandem enim caliditatem subiectū hz esse calidum & calefacit. (Ad pᵐ) ¶ Ad scōm dicēdum: q grā nō est forma charitatis: sed est forma aliarum virtutuz: nisi pro tanto dicat eē forma: qꝛ pꝛioꝛ est oꝛdine nature relatio charitatis ad subiectum q ad actum: & ratiōe prime relationis dicit gratia: & sub alia relatione est virtus. (Ad 2ᵐ) ¶ Ad tertium dicēdum: q quāuis gratia sit forma aliarum virtutum a charitate: nō tamen eo mō quo lumē est forma coloꝛum. (Ad 3ᵐ) Per quē autem modum sit forma virtutū in tertio libꝛo declarabitur. Hec tamen simpliciter est negāda q ita se habeat gratia ad charitatem: sicut lumē ad coloꝛes: nisi velles dicere: vt aliqui dixerūt aliquando q lumen in extremitate perspicui terminati per opacum est ipsa coloꝛis essentia. Cuius opinionis videt fuisse Auic. 6. naturalium lib. 3. ca. 1. vbi videt velle in tenebris non remanere coloꝛes i actu: nisi coloꝛes vocent diuerse aptitudines ad rubedinē & viriditatez: & sic de aliis que per lumen reducunt in actum. ¶ Ad quartum dicēdum: q essentia anime & potētia nō differūt sm aliquam rem absolutam: vt in primo libꝛo est ostensum. (Ad 4ᵐ) ¶ Ad quintuz dicēdum: q pꝛimus actus charitatis: qui est animam facere deo charaz: semp est in anima: quādiu est in ea habitus charitatis: & ratione illius pꝛimi actus dicit gratia. (Ad 5ᵐ)

¶ Ad sextum dicēduz: q sicut substātia ignis pꝛius oꝛdine nature habet per caliditatez esse calidum q per illaz possit calefacere: sic essentia anime pꝛius oꝛdine nature habet per charitatem esse supnaturale gratum deo q per illam possit deum ppter se: & super omnia meritoꝛie diligere. (Ad 6ᵐ) Cum ergo charitas sub pꝛimo respectu sit gratia: & sub secūdo sit virtus: patet q quāuis charitas sub ratione qua virt⁹ sit in eēntia mediante voluntate: tamē sub ratione qua est gratia est in eēntia aie imediate. Hec tamē solutio locuz nō haberet sm illos qui ponūt potētias anime addere rem absolutam sup eēntiam ipsi⁹: que opinio mihi nō placet. ¶ Ex dictis pz responsio ad pꝛimam rōnem adductā pro opione alia in coꝛpoꝛe qōnis. (Ad rōes pꝛie opionis.) ¶ Ad secūdam etiā dicēdum: q imago recreationis cōsistit in vna charitate per cōparationem ad subiectum: & in tribus eius respectibus. s. ad fidem spem & ad actualē dilectionem. (Ad pᵐ) (Ad 2ᵐ) Et si verum est qd dictū est de hac qōne: sic nō opz querere vtrum grā dicat aliquid creatum in anima. Quia in pꝛimo lib. qsitum est de charitate. s. dis. 17.

(Sustētat 2ᵐ opiones iō di ad pᵐ in oppositū & ad 2ᵐ.) **Qui vult** tenere opionem aliam: pōt dicere q auctoꝛitates Augustini intelliguntur de charitate rōne sue foꝛme: qꝛ charitas nunqz pōt eē informis. ¶ Ad tertium dicēduz: q diligere deum ppter se & super omnia est actus gratie mediante charitate: gratie enim cum sit habitus essentie nō cōuenit alius actus per se & imediate: nisi eēntiam esse per eam deo gratam: & pfectam quo ad bene esse pfectione vie. (Ad 3ᵐ) ¶ Ad quartū dicēdum: q alio modo est gratia foꝛma virtutuz q charitas: est enim foꝛma charitatis imediate: & aliarum virtutum mediante charitate. (Ad 4ᵐ) ¶ Ad quintum & sextum dicendum: q aliter est gratia perfectio q virtus: quia gratia est perfectio in supernaturaliter essendo: & virtus in operando. (Ad qntū & sextum)

¶ Questio. II. (Qō. II.)

Secundo queritur vtrū gratia sit accidēs. (Ar. pᵒ) Et videt q nō: accidēs nō est nobilius subiecto. Sed grā nobilioꝛ est q anima: qꝛ per eaz vnitur anima nobilioꝛi se. s. deo: ergo grā nō est accidēs. ¶ Itē nullum accidēs est similius substātie q substantia. (Secūdo.) Sed grā inter omnes creaturas est simillima diuine substātie. est enim qdaz similitudo dei in anima: ergo videt q gratia nō sit accidens. ¶ Item nullū accidens agit in illud in quo est: qꝛ accidentis actio nō est sine actione subiecti. sz gratia agit in aiam: qꝛ ipsam purgat & illuminat & vigoꝛat & inflamat: ergo non est accidens. (Tertio.)

Contra glosa super illud ps. vt exhylaret faciez in oleo: dicit q grā est quidez nitoꝛ: Sz nitoꝛ est qualitas accidētalis: ergo grā est accidens. (In oppᵐ) ¶ Item poꝛphyrius accidēs est q adest & abest pter subiecti coꝛruptionem: sed gratia est huiusmodi: sicut pz cū aia mutatur a iusticia in iniusticiam: ergo gratia est accidens. (In cap. de 2ᵒ accnte)

Respondeo. q gratia est accñs: qꝛ est ens nō natum existere per se: sed in alio: non sicut eius pars: nec tanqz substantialis foꝛma: nō est tamen accidens de potētia subiecti eductuz: sed in eo in quo est a deo de nihilo creatum. (Ad qōnē sz mētez ppꝛiā.)

Ad primum in oppositum cum dicit q gratia nobilioꝛ ē q anima &c. dico q nobilitate nature anima nobilioꝛ esse videt q gratia. (Ad pᵐ) Plus eniz simpliciter participat de eēntiali entitate: tñ in bonitate moris non comparent: quia aia dicitur bona bonitate moꝛali: inquātum est subiectum huius bonitatis. Gratia aūt non potest dici bona ista bonitate: nisi inquātuz est ratio foꝛmalis qua anima est moꝛaliter bona. ¶ Uel potest dici q anima nobilioꝛ est q gratia quātū ad bonitatem naturalem: sed gratia nobilioꝛ est quātuz ad bonitatez moꝛalem: quia est foꝛma bonitatis moꝛalis. anima autem bona est per eam. ¶ Ad scōm dicēduz: q (Ad 2ᵐ)

animus similior est deo sub ratiōe qua substātia est q̄ꝫ gra-
tia: tamen ipsi deo sub ratione qua lux est gratia est simi-
lior. Nō est aūt incōueniens ꝙ accidens sit similius sub
stantie q̄ꝫ substātia respectu eorum que de substantia per
modum ꝓprietatis dicunt: quāuis aūt in deo realr̄ idem
sint substātialux ꝛ sapientia: tamen lux ꝛ sapiētia de deo
per moduꝫ ꝓprietatis dicunt. ¶ Uel pōt dici ꝙ anima
similior est deo inquātum est principiuꝫ ꝛ exēplar ꝛ finis
boni nature: gratia vero similior est deo inquātuꝫ est prin
cipium ꝛ exemplar ꝛ finis boni moralis. ¶ Ad tertiuꝫ
Ad 3ᵐ dicendum: ꝙ grā non dicitur agere in animam per mo-
dum efficientis: sed per modum forme s̄m quē modum
Q̄ō. iii. dicimus ꝙ albedo facit album. ¶ Q̄ō. III.

Ar. p° **Tertio** querit vtruꝫ gratia sit corruptibi
lis. Et videt ꝙ non: quia si aliqd
corrūperet eam: h̄ nō esset nisi peccatū. Sed
per peccatum gratia corrūpi non potest: quia
T.c.67. s̄m ꝙ dicit phs. 1. physicoruꝫ ab alterutris pati cōtraria
impossibile est: ergo videtur ꝙ gratia corrumpi nō pōt.
Secūdo. ¶ Item si gratia corrumperet in nihilum redigeretur:
T.c.45. qꝛ s̄m phm. 3. physicoruꝫ illud qđ corrumpit resoluit in
illud ex quo est: gratia autem fit de nihilo. Sed creatura
non potest redigere gratiam in nihilum: quia sicut dicit
Hugo de sacra. par. 6. ca. 37. facere de aliquo nihil solus
deus potest: ergo gratia nō potest corrumpi a creatura.
Nec a creatore vt videt: quia corrumpens gratiaꝫ in ani
ma: facit aiam malam: deus aūt nō pōt causare malitiaꝫ:
ergo videt ꝙ gratia nullo mō potest corrumpi. ¶ Iteꝫ
Tertio. sicut in anima per suam naturā est imago creationis: ita
in ea per gratiam est imago recreationis: s̄m glosam sup
illud ps. signatum est super nos lumen vultus tui. Sed
s̄m Cassiodorū libro de anima ca. 2. aia nō esset per natu
ram imago dei si mortis termino clauderet: ergo a simili
in ea nō esset imago recreationis per grām si gratia pos
Quarto. set corrumpi. ¶ Item radius in aere ꝓpter motum ae-
ris nō corrumpit: sicut experiētia ꝓbari potest in radys
intrantibus per fenestram: ergo a simili: nec gratia cū sit
quidam radius spiritualis descēdens a patre luminum
nō corrumpit propter mobilitatem sui subiecti.

In oppᵐ **Contra** gratia nō pōt simul stare cuꝫ peccato mor
tali: sed habens gratiam pōt peccare mor-
taliter: ergo grā potest corrumpi. ¶ Item grā est in ani
Secūdo. ma spiritualiter simili modo quo lumen est in aere sensi-
biliter: sed ipsum lumen in aere potest corrumpi: ergo a
simili ꝛ gratia in anima potest corrumpi.

Ad q̄ōnē s̄m mēteꝫ ꝓpriā. **Respondeo** ꝙ ipsa gratia corrumpi pōt. cum
enim sit accidens: ꝛ accidētis esse
sit in esse: ꝑmanētia eius dependet nō tm̄ ex sua origine:
sed etiam ex existentia sui subiecti: subiectum autem gra
tie nō est anima sub ratione qua anima tm̄: sed sub rōne
qua anima disposita dispositione facta in ea per sui ꝯuer-
sionem ad deum in habētē vsum liberi arbitrij. In non
habētibus autem vsuꝫ liberi arbitrij fit illa dispositio in
anima a deo per susceptionem baptismi aque: vel sangui
nis. Hec aūt dispositio in anima corrumpit quando per
voluntatem a deo auertitur trāsgrediendo eius manda
tum: ꝛ ex consequenti gratia amplius in ea nō ꝯseruat.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicēduꝫ: ꝙ pecca-
tum nō est causa efficiens corru-
ptionem ipsius gratie imediate ꝛ per se agendo in grāꝫ:
sed voluntas inquātum per motum deformeꝫ se subtra
hit ab influētia originis ipsius gratie: ꝛ dispositionē cau-
sat in anima sub qua nō potest esse subiectum gratie: ip-
Ad 2ᵐ sam gratiam ex consequenti corrumpit. ¶ Ad secūduꝫ
dicēdum: ꝙ cum gratia corrumpit in nihilū redigitur:
per illum autē modū per quē gratia corrumpitur nō est
inconueniens creaturam redigere aliquid in nihilum:
quia voluntas non corrumpit gratiam: nisi inquantum

se auertit a deo per quem in ea gratia cōseruatur: ꝛ quan
do non cōseruatur in nihilum redigitur: sicut quelibet
alia creatura in nihilum redigeretur: si a deo nō conser-
uaretur. ¶ Ad tertium dicēdum: ꝙ alio modo cōsistit Ad 3ᵐ
imago in anima ꝛ in gratia: quia anima eo ipso est imago
dei quo capax dei ꝛ particeps esse potest per sui pfectam
coniunctionem cum eo: in qua cōiunctiōe vera beatitu- A.l.p ip-
do consistit: que sine imortalitate esse nō potest. In gra- sam.
tia vero dicitur cōsistere imago inquātum per gratiam
imago in anima reformatur: ꝛ sicut illa imago potest de
formari: ita gratia potest corrumpi. ¶ Ad quartuꝫ dicē Ad 4ᵐ.
dum: ꝙ radius per subtractiōem aeris in quo erat sicut
in subiecto corrumpitur: sed nō videtur corrūpi eo ꝙ in
instanti in parte aeris succedente parti subtracte radius
similis generatur: sicut video aliqualr̄ in simili: ꝙ cū vi-
det homo faciem suam in speculo in vno loco existente:
ꝛ transferatur speculum ad locum aliuꝫ imago corrūpi
non videtur: ꝛ tamen vere prima corrumpit: ꝛ alia gene In cap. de
ratur: quia s̄m actorem sex ꝓncipiorum: ipsa imago per actiōe cir
motum rei apparētis in speculo nō mouetur: quāuis vi ca pnᵐ.
deatur moueri a simili: nec per motum speculi videt.
¶ Argumenta ad oppositum gratia conclusionis pos-
sunt concedi. ¶ Ad scđm tamen dici pōt ꝙ inter alias
dissimilitudines inter cōparationeꝫ luminis ad aerem:
ꝛ gratie ad animam: vna est ꝙ lumen de potentia aeris
educitur: sed gratia nō educitur de potētia anime: sed in
anima creatur. ¶ Questio. IIII. Q̄ō. iiii.

Ar. p° **Quarto** queritur vtruꝫ gratia sit in ani
me essentia mediante potētia.
Et videtur ꝙ nō: quia gratia in anima est cō-
tinue in actu gratificandi. Sed nulla potētia
est continue in suo actu: ergo nō est in anime eēntia me- Secūdo.
diante potentia. ¶ Item gratia est vita anime: sed vita
inest potentys per eēntiam: ergo videtur ꝙ gratia pri° Tertio.
viuificat essentiam q̄ꝫ potētiꝫ. ¶ Item in anima sunt
plures potentie: ergo cum accidens numeret per nume
rationem primi subiecti si gratia prius inesset potentys
q̄ꝫ essentie in anima essent plures gratie gratum facien-
tes: qđ falsum est. ¶ Item prius ordine nature est natu- Quarto.
ralis perfectio essentie q̄ꝫ potentie: ergo a simili cuꝫ per
gratiam sit pfectio super naturalis eēntie ꝛ potētie: pri°
ordine nature attingit gratia essentiam q̄ꝫ potentiam.

Contra opposita nata sunt fieri circa idem. Sꝫ cul In oppᵐ
pa est in essentia mediante potētia: ergo ꝛ Secūdo.
gratia. ¶ Item gratia primo est in eo per qđ aia ad deū
conuertit. Sed anima conuertitur ad deum per liberuꝫ
arbitrium: ergo gratia est in anima mediāte libero arbi-
trio. ¶ Item si gratia per prius esset in eēntia q̄ꝫ in po Tertio.
tentia: cum possibile sit essentiam intelligi preter poten
tias: possibile esset intelligi animam gratam: ꝛ ex conse-
quenti beatificabilem sine potentys: qđ falsum est.

Respondeo ꝙ idem habitus realiter est gra- Ad q̄ōnē s̄m mētē ꝓpriaꝫ.
tia gratum faciens ꝛ charitas:
sed non sub eadem ratione: quia inquantum per illum
essentia anime habet esse supernaturale deo gratum
est gratia: ꝛ inquantum potest meritorie diligere est cha
ritas. Unde sicut potentia voluntatis nō addit sup ani-
me essentiam nisi relationem aptitudinalem ad actuꝫ ꝛ
obiectum: sic nec charitas super gratiam. Et sic pri° ordi
ne nature est perfectio naturalis in eēntia anime q̄ꝫ ipsa
possit exire in actionem naturali perfectione perfectaꝫ:
sic dico ꝙ prius ordine nature est in essentia anime sup-
naturalis perfectio per habitum charitatis q̄ꝫ per illuꝫ
possit deum meritorie diligere. Et quia ille habitus sub
primo respectu dicit gratia: ꝛ sub secūdo charitas: ideo
concedo ꝙ gratia est in essentia anime imediate: ꝛ chari
tas mediante volūtate. Et sic idem habitus sub vno re-
spectu pri° est ordine nāe se ipso sub alio respectu. Sicut
videmus

videmus q̄ essentia anime inquantum per ipsuȝ anima
habet naturale eẽ prius est ordine nature se ipa sub rōne
qua est potens operandi.

Ad p̄m **Ad primum** in oppositum dicẽdum: q̄ q̄uis potentia non sit continue in suo
actu secundo: tamen cōtinue est in suo actu primo & sili
Ad 2m voluntas per gratiam est cōtinue grata q̄uis nō sit con
tinue in actu intelligẽdi. ¶ Ad scdm dicẽduȝ: q̄ q̄uis
vita naturalis per prius insit essentie q̄ȝ potentie: nō tñ
ita est de vita supernaturali: quia maxime cōsistit in amo
re. Unde Hugo in soliloquio de arra sponse: loquẽs anime
sue dicit: scio aia mea q̄ vita tua dilectio est: dilectio autẽ
actualis & habitualis est in voluntate: vt in primo subie
Ad 3m cto. ¶ Ad tertium dicẽdum: q̄ gratia nō est in essentia
mediantibus pluribus potentijs: sed mediante volūtate
tñ: q̄uuis in habẽte visum liberi arbitrij actus intelle
ctus cum actu voluntatis preexigat ad hoc: vt gratia su
Ad 4m scipiatur in voluntate de lege cōmuni. ¶ Ad quartum
Sustẽtās vnā aliaȝ opionem cuius fūdamẽtū vide. 3. q. 1. hui9 distinctionis. patet solutio per solutionem argumenti secūdi. Super
naturalis enim perfectio anime maxime est per charita
tiuam dilectionem. ¶ Qui aũt volunt tenere q̄ gratia
sm rem absolutam differt a charitate: & essentia anime a
potentijs debent ponere q̄ gratia per prius est in essen
tia q̄ȝ in potentijs: econtrario autem de virtutibus. Et
istis suppositis facilr̄ possent soluere argumẽta in 9riuȝ.

Ad primuȝ possunt dicere q̄ q̄uuis act9 cul
pabilis per prius respiciat poten
Ad p̄mū in oppm. tiam: tamẽ macula que remanet post actum: cui directe
opponitur gratia per prius respicit essentiam. ¶ Ad se
Ad 2m cūdum pōt dici q̄ q̄uuis per illud per q̄d anima 9uer
titur ad deum ad gratiam disponat: non tamen p̄pter h̄
Ad 3m opꝫ q̄ in illo prius gratia suscipiat. ¶ Ad tertiuȝ pōt di
ci q̄ sicut nō potest intelligi anima perfecta perfectione
naturali sine potẽtijs: ita nec perfecta perfectione super
naturali: & ex consequẽti neq̄ȝ vt beata sine potẽtijs pōt
Q̄ō. v. intelligi. ¶ Questio. V.

Ar. p̄o **Quinto** queritur vtruȝ gratia sit motrix
liberi arbitrij. Et videt q̄ non:
quia deus per se ip̄m imediate sufficiẽter mo
uet liberum arbitrium supfluum: ergo videt
Secūdo. q̄ moueat ipsum gratia mediante. ¶ Itẽ Ans. li. de cō
cordia prescientie & liberi arbitrij longe ante finem: vo
luntas est instrumẽtum se ipsuȝ mouẽs. Sed vnius mo
Tertio. tus simplicis nō sunt duo creati motores: ergo mot9 vo
luntatis non est a gratia. ¶ Item motio media est inter
mouẽs & mobile. Sed nulla motio media est inter subie
ctum & formam. Cum ergo gratia sit forma accidentalis
ipsius liberi arbitrij nullam facit motioneȝ in libero ar
bitrio vt videtur.

In oppm **Contra** Augustinus yponosticō respōsione tertia
vltra medium: recte arbitror liberum arbi
trium comparari iumento: & par post graȝ vero sessori.
Sed sessor est motor equi: ergo gr̄a est liberi arbitrij mo
Secūdo. trix. ¶ Item sicut corpus per animaȝ viuit naturaliter
ita anima per gratiā viuit supernaturaliter. Sed anima
mouet corpus motu naturali: ergo a simili videt q̄ gr̄a
mouet liberum arbitrium motione supernaturali.

Ad qōnē sȝ mẽteȝ p̄priā. **Respondeo** q̄ gratia mouet liberuȝ arbitriū.
& per modum efficiẽtis instrumẽ
talis: & per modum forme. Primo modo mouet liberuȝ
arbitrium in instanti sue infusionis: quia in illo instanti
spūs sanct9 tan q̄ȝ principale agens per suam influentiaȝ
que est gratia tan q̄ȝ per instrumentale efficiens in libe
ro arbitrio causat quādam excitationem & inclinationeȝ
ad bonuȝ voluntaris actum: illa autem excitatio: vel in
clinatio non est actus volendi: sed dispositio ad illū actū:
vel aliqualis inchoatio illius actus: q̄ in eliciendo actū
volendi semper cooperatur liberum arbitriuȝ. Sed ad
causandum illam excitationem: vel inclinationem que
in ipso creatur in instanti infusionis gratie liberum arbi
trium est passiuum tñ. Mouet etiam gratia liberuȝ ar
bitrium per modū forme: inquātum liberum arbitriuȝ
per formā gratie potest se mouere & eleuare ad opera me
ritoria de condigno: quibus motibus se mouere sine gra
tia nō poterat. Et his dictis cōcordat augustinus de gr̄a
& libero arbitrio longe post mediū: dicens de deo q̄ pre
parat voluntatem & cooperando perficit: q̄d operādum
incipit: q̄m ipse: vt velimus operatur incipiens: qui vo
lentibus cooperatur perficiens. Et parum post: vt ergo
velimus sine nobis operatur: cum autem volumus & sic
volumus: vt faciamus nobiscum cooperatur. Et q̄ per
duo mouet se liberū arbitrium ad opera meritoria. s. per
se & p̄ gratiaȝ: ideo idem opus est per grām & per liberuȝ
arbitrium. Unde Ber. de libero arbitrio parum ante fi
nem: dicit sic q̄d a sola gratia ceptū est pariter ab vtroq̄ȝ
perficitur: h̄ est a gratia & libero arbitrio.

Ad primuȝ in oppositū dicẽdum: q̄ gratia nō Ad p̄m
requirit ad mouendum liberū ar
bitrium propter insufficientiam spūs sancti mouentis.
Sed p̄pter insufficientiam liberi arbitrij: q̄ sine gr̄a nō
posset se in deum sufficiẽter mouere. Et si tñ ab alio mo
ueret: ita q̄ nullo modo cooperet in mouendo se nō vi Ad 2m
detur q̄ illo motu mereret. ¶ Ad secūdum cum dicit
q̄ vn9 motus simplicis nō sunt duo creati motores &c.
dico q̄ si h̄ habet veritatem intelligi debet de duob9 mo
toribus mouentibus sm eandeȝ rōnẽ: sed volūtas & gr̄a
non mouent ipsammet voluntatem sm eandẽ rōneȝ: q̄
voluntas se ipsam mouet per modū efficiẽtis: gr̄a vero
eā mouet per modum forme. ¶ Uel potest dici q̄ quā
do duo motores ita se habẽt q̄ vn9 est debilior alius for
tior: si simul moueant fortiter non p̄pter h̄ erit ille mot9
compositior: sed in virtute perfectior. Motū aũt bonuȝ
quem inchoare posset liberum arbitrium per suā natu
ralem formam: cū aliqua gr̄a gratis data: complere non
potest nisi per grām gratum facientem. Unde motu me
ritorio principalius mouet se per grām q̄ȝ per suā natu
ralem formam. ¶ Ad tertiū cū dicit q̄ motio media est Ad 3m
inter mouens & mobile: dico q̄ nō est verum de motore
mouente per modū forme: sic autem mouet gr̄a liberuȝ
arbitrium: q̄ liberum arbitrium motu meritorio per ip
sum mouet se. ¶ Uel dic q̄ motio nō est media īter mo
uens & mobile: imo prius ordine nature virtus mouẽtis
attingit mobile q̄ȝ motum. ¶ Q̄ō. VI. Q̄ō. vj.

Sexto queritur sine argumẽtis vtrum gr̄a
operans & cooperās sint realr̄ idẽ:
¶ Respōdeo q̄ gratia gratuȝ faciẽs operans
& cooperans in eadẽ gr̄a realr̄: differens sm ef
fectus. Duplex enim est effect9 gratie: prim9 est aiaȝ deo
facere gratam: & sm hūc effectū dicit operans. Inquātū Gratie effectus duplex.
vero est p̄ncipiuȝ operis meritorij q̄d ex libero arbitrio
per ipsam p̄cedit dicit cooperans. Primo etiā mō dicit
p̄ueniens: inquātum p̄uenit bonuȝ motū liberi arbitrij
ip̄m liberum arbitrium ad bonuȝ excitādo & inclinādo.
Dicit aũt subsequens inquātum per ip̄m liberum arbi
trium perficit in bono formatum actū volendi eliciẽdo.
Et quia hanc dubitationẽ satis decenter & plene pertra
ctat magister in littera non videbatur mihi necessariuȝ
circa istam questionem diutius immorari.

Circa litteram volūtas est animi mot9:
quā. n. volūtas possit accipi p̄ po
tentia & p̄ volito & p̄ actu volẽdi: h̄ pro actu
volendi accipitur: premittendum est tria esse
genera bonorum. Sciẽdum q̄ q̄uuis sint plura genera Volūtas accipi p̄t tripli.
bonoȝ q̄ȝ tria: tamẽ h̄ nō loquit nisi de tribus generib9:
quia non diuidit bonū generalr̄: sed bonū q̄ ordinat ad
bene viuẽdū: ad q̄d cōcurrunt mẽbra corporis sicut bona

minima : virtutes sicut bona magna:ꝛ potentie anime sicut bona media:virtutibꝰ nemo male vtitur:quod est intelligendum ſm ꝙ virtus comparatur ad potētiam: vt ipsam dirigens:quia per virtutem nunq̄ mouet potentia ad malum vsum:tamē inquātum comparaē volūtati vt obiectum voluntas potest male vti virtute ipsaꝫ diligendo principalr̄ ꝓpter aliqđ cōmodum temporale: vel superbiendo pro illa:bonus vsus eius.i.liberi arbitrij iam virtus est:quāuis enim ꝓprie virtus sit habitꝰ: tamen aliquando accipitur pro vsu virtutis:ꝛ sic in proposito sumitur.

¶ De virtute quid sit:ꝛ quid sit actus eius.

Di.xxvij

Distinctio. XXVII.

Hic videndum est q̄d sit virtus:ꝛ quid sit actꝰ vel opus eius: Virtus est:vt ait Aug. bona qualitas mētis qua recte viuiē:ꝛ qua nullus male vtiē:quā deus solus in homine operatur. Ideoq̄ opus dei tātuꝫ est sicut de virtute iustitie Augustinꝰ docet super illuꝫ locum psalmi. Feci iudicium ꝛ iustitiaꝫ:ita dicens. Justitia magna virtꝰ animi:est quā nō facit in homine nisi deꝰ. Ideoq̄ cuꝫ ait propheta ex persona ecclesie. Feci iustitiaꝫ:non ipsam virtutē quā non facit homo:sꝫ opus eius ītelligi voluit. Ecce aperte insinuaē hic ꝙ iustitia in hoīe nō est opus hoīs:sed dei: qđ ꝛ de alijs virtutibus itidē intelligēduꝫ est.

Exēpluꝫ ponit de iustitia ꝙ ꝯ alijs itidē intelligēdū est.

¶ De fide itidem dicit ꝙ non est ex homine:sed ex deo tantum.

Nam de gratia fidei ephesiis scribens apostolus:siℓr fidem non ex homine:sed ex deo tm̄ esse asserit inquiēs. Gratia estis saluati per fidem ꝛ hoc non ex vobis:dei eniꝫ donū est. Qđ a sanctis ita exponiē:hec.s. fides nō est ex vi nature nostre:q̄ donum dei pure est. Ecce ꝛ hic aperte traditē:ꝙ fides nō ē ex libertate arbitrij siue ex arbitrio voluntatis:qđ superioribus cōsonat:vbi dictum est:gratiaꝫ preuenienteꝫ vel operanteꝫ esse virtutem que voluntatem hoīs liberat ꝛ sanat. Unde Aug. in lib. de spiritu ꝛ littera ait. Justificati sumus nō per liberaꝫ voluntatē:sed per grām xp̄i:nō ꝙ sine voluntate nostra fiat:sed voluntas nostra ostendiē īfirma per legem:vt sanet gratia voluntatem: ꝛ sana voluntas impleat legem.

Augu. de spū ꝛ lr̄a.

¶ De grā que liberat voluntatē:q̄ sit virtꝰ est:nō est ex libero arbitrio:ꝛ sic nō est motus mētis.

Si igitur gratia que sanat ꝛ liberat volūtatē mentis hoīs virtus est:vel vna vel plures: cū ipsa grā nō sit ex arbitrio voluntatis:sed eā potius sanet ac ꝑparet vt bona sit:cōsequiē vt virtꝰ nō sit ex libero arbitrio:ꝛ ita nō sit motus vel affectꝰ mentis. Cū oīs motꝰ vel affectꝰ mētis sit ex libero arbitrio:sed bonꝰ ex grā est ꝛ libero arbitrio : malus vō ex libero arbitrio tm̄.

Ut enim ait Aug. in li. retractationū. Homo sponte ꝛ libero arbitrio cadere potuit:nō etiaꝫ resurgere. Idem in libro de duabus animabꝰ. Anime si libero ad faciēdum ꝛ nō faciendum motu animi careant:si denique his abstinendi ab opere suo potestas nulla cōcediē:eaꝝ peccatum tenere nō possumus. Hic aperte ostēditur ꝙ motus animi siue ad bonū siue ad maluꝫ ex libero arbitrio est. Ideoq̄ si grā vel virtꝰ motꝰ mētis est ex libero arbitrio est. Si vero ex libero arbitrio vel ex parte est:iam non solus deus sine hoīe eam facit. Propterea q̄daꝫ nō inerudite tradūt virtutē esse bonā mentis qualitatē: siue formā que animā informat.ꝛ ipsa non est motus vel affectus animi:sed ea liberum arbitriuꝫ iuuaē:vt ad bonuꝫ moueaē ꝛ erigaē:ꝛ ita ex virtute ꝛ libero arbitrio nascitur bonus motus vel effectꝰ animi:ꝛ exinde bonū opus ꝓcedit exteriꝰ. Sicut pluuia rigaē terra vt germinet ꝛ fructū faciat:nec pluuia est terra:nec germen:nec fructus:nec terra germen vel fructꝰ: nec germē fructus. Ita gratis terre mētis nostre.i. libero arbitrio voluntatis īfundiē pluuia diuine benedictiōis.i.īspiraē grā:qđ solus deꝰ facit:non homo cuꝫ eo:qua rigaē volūtas hoīs vt germinet ꝛ fructificet.i.sanaē ꝛ preparaē vt bonū velit:ſm qđ diciē operās:ꝛ iuuatur vt bonum faciat:ſm qđ diciē cooperās:ꝛ illa gratia virtus non incongrue nominaē:q2 voluntateꝫ hominis infirmam sanat ꝛ adiuuat.

Augu.

Per sīle ostēdit:ꝛ ē ꝯparatio inter tria ꝛ tria.

¶ Ex quo sensu dicuntur ex gratia īcipere bona merita:ꝛ de qua gratia hoc intelligitur.

Cum ergo ex gratia diciē esse bona merita ꝛ incipere:aut ītelligiē gratia gratis dans.i. deus: vel potius gratia gratis data:que voluntatem hominis preuenit. Non enim est magnū si hec a deo dicerentur esse a quo sunt omnia:sed potius eius gratia gratis data ītelligiē:ex qua incipiunt bona merita:que cum ex sola gratia eē dicantur:non excluditur liberum arbitrium: quia nullum meritum est in homine:qđ nō fit per liberum arbitrium. Sed in bonis merendis cause pricipalitas gratie attribuitur:quia principalis causa bonorum meritorum est ipsa gratia:qua excitatur liberum arbitriuꝫ:ꝛ sanatur atq̄ iuuatur volūtas hominis vt sit bona.

Qualr̄ ītelligaē cū ex sola grā eē dicuntur.

¶ Q bona volūtas gratie principaliter est:ꝛ etiā gratia est:sic ꝛ omne bonum meritum.

Que ipsa etiam donuꝫ dei est ꝛ hominis meritum : immo gratie:quia ex gratia principaliter est ꝛ gratia est. Unde Augustinꝰ ad Sixtum presbyterum. Quid est meritum hominis ante gratiam cum omne bonum nostrum meritum nō in nobis facit nisi gratia. Ex gratia enim

tia.n.vt dictu͂ est que p̄uenit ⁊ sanat arbitriu͂ȝ hois:⁊ ex ipso arbitrio p̄creat͂ i aia hois affect⁹ sine bon⁹ motus mentis:⁊ hoc est primu͂ bonu͂ hois meritu͂ȝ. Sicut verbi gr̄a ex fidei virtute ⁊ hominis arbitrio generat͂ in mente mot⁹ qui dam bonus ⁊ remunerabilis.s.ipsum credere. Ita ex charitate ⁊ libero arbitrio alius quidā motus bonus prouenit.s.diligere:bonus valde. Sic de ceteris virtutibus intelligēduȝ est. ⁊ isti boni motus vel affectus merita sunt:⁊ dona dei quibus meremur:⁊ ipsorum augmentationem:⁊ alia que consequenter hic ⁊ in futuro nobis apponuntur.

¶ Ex qua ratione dicitur fides mereri iustificationem:⁊ alia.

Cum ergo dicitur fides mereri iustificationē ⁊ vitaȝ eternaȝ:ex ea ratiōe dictu͂ accipitur:quia per actuȝ fidei meretur illa. Similiter de charitate ⁊ iusticia:⁊ de alijs accipitur. Si eniȝ fides ipsa virtus p̄ueniens diceretur ec͂ mentis actus qui est meritu͂ȝ:iam ipsa ex libero arbitrio originē haberet:quod quia nō est:sic dicitur esse meritu͂ȝ:quia actus est eius meritu͂ȝ:si tamen assit charitas sine qua nec credere nec sperare meritum est vite. Unde apparet vere:quia charitas est spiritussanct⁹:que anime qualitates informat ⁊ sanctificat:vt eis aīa iformet͂ ⁊ sanctificetur. Sine qua anime qualitas non dicitur virtus:q: non valet sanare animam.

¶ De muneribus virtutum ⁊ de gratia que nō est:sed facit meritum.

Ex muneribus itaq; virtutu͂ boni sumus ⁊ iuste viuimus:⁊ ex gratia que non est meritu͂ȝ: sed facit:non tamen sine libero arbitrio:p̄oueniunt merita nostra.s.boni affectus eorūq; p̄gressus:atq; bona opera que deus remunerat in nobis:⁊ hec ipsa sunt dei dona. Unde Aug. ad Sixtum p̄sbyteru͂ȝ. Cuȝ coronat deus merita nostra:nihil aliud coronat q̄ munera sua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis p̄cedentibus redditur:quia ⁊ eadeȝ merita quibus redditur non a nobis sunt:sed in nobis facta sunt per gratiā:recte ⁊ ipsa vita gratia nuncupatur:quia gratis dat͂. Nec ideo gratis: q: non meritis datur:sed quia data sunt per gratiam ⁊ ipsa merita ⁊ quibus datur.

Exponit quō itelligendu͂ sit illud:bonus vsus liberi arbitrij virtus est.

¶ Epilogus vt alia addat.

Ex p̄missis iam innotescere nobis aliquaten⁹ pōt qualiter gratia p̄ueniens meret͂ augeri:⁊ alia: ⁊ quid ipsa sit:an virtus an aliud:⁊ si virt⁹:an sit actus vel non. Ostensum enim est supra ex parte quodāmodo q̄ ipsa est virtus:quia virtus non est actus:sed eius causa:non tamen sine libero arbitrio. Unde q̄d supra Augu. dixit bonuȝ vsum liberi arbitrij esse virtutem ita accipi potest.i.actum virtutis. Alioquin sibi cōtra dicere videret͂:qui etiaȝ opus virtutis supra dixit esse bonuȝ vsum eoru͂ȝ:quibus non bene vti possumus:in quibus posuit liberuȝ arbitrium. Si vero bonus vsus liberi arbitrij opus virtutis est:iam virtus non est. Cuȝ ergo bonu͂ vsuȝ eius virtuteȝ esse dixit:nomine virtutis:ipsius vsum significauit.

¶ Q͂ idem vsus est virtutis ⁊ liberi arbitrij: sed virtutis principaliter.

Idem nempe vsus bonus ex virtute est ⁊ ex libero arbitrio:sed ex virtute principaliter. Et bonus ille vsus in magnis bonis annumerādus est. Illa autem gratia p̄ueniens que ⁊ virtus est:non vsus liberi arbitrij est:sed ex ea potius est bon⁹ vsus liberi arbitrij:que nobis ē a deo: nō a nobis. Usus vero bonus arbitrij ⁊ ex deo est ⁊ ex nobis:⁊ ideo bonu͂ meritu͂ȝ est. Ibi eni solus deus operat͂:hic deus ⁊ homo. Hoc meritu͂ȝ ex illa purissima gr̄a p̄uenit:q̄d apostolus notauit dicens. Gratia dei sum id quod sum: ⁊ gratia eius in me vacua nō fuit. Sup quem locu͂ Aug.ita ait. Recte gratiam nominat:primum enim solā gr̄aȝ dat deus:⁊ non nisi gr̄aȝ: cum non precedūt nisi mala merita:sed post p̄ gr̄am incipiunt merita bona. Et vt ostenderet etiaȝ liberu͂ arbitriu͂ȝ addit:⁊ gr̄a eius in me vacua non fuit. Et ne ipsa voluntas sine gr̄a dei putet͂ aliquid boni posse:subdit. Non autē ego solus.s.sine gr̄a:sed gr̄a dei mecu͂ȝ.i.cum libero arbitrio. Plane cum data fuerit gratia:incipiunt esse nostra merita bona:p̄ illam tamen: quia si illa defuerit:cadit homo. Augu.de gratia ⁊ libe.arbi.

¶ Alio͂ȝ sniā hic ostenditur qui dicunt virtutes esse bonos vsus liberi arbitrij:idest act⁹ mētis.

Alii vero dicunt virtutes eē bonos vsus naturalium potentiarum:non tamen omnes: sed tantu͂mmodo interiores qui in mente sunt. Exteriores vero qui per corpus geruntur nō virtutes esse dicu͂t:sed opera virtutu͂ȝ. Et ideo q̄ Augu. dicit opus virtutis esse bonu͂ vsuȝ naturaliu͂ potentiaruȝ: de vsu exteriori accipiu͂t. Q͂ vero dicit bonuȝ vsum liberi arbitrij virtutem esse:⁊ in magnis numerari bonis:de vsu iteriori intelligit. Et virtutes nihil aliud esse:q̄ bonos affectus vel motus mentis asserunt:quos deus in homine facit nō homo:q: licet illi motus sint liberi arbitrij:non tamē esse queunt nisi deus ipsum liberet ⁊ adiuuet gratia sua operante:⁊ cooperante:quā dei gratuitam voluntatem accipiunt:quia deus est qui ⁊ operatur in nobis velle ⁊ operari bonum. Quō sic dicta verba augu. huic snie p̄uenīāt.

¶ Quibus auctoritatibus muniunt q virtutes sint motus mentis.

Quod autem virtutes sint mot⁹ mētis: testimonijs sanctoꝝ astruunt. Dicit aūt Aug. super Joānem. Quid est fides? Credere qḋ non vides. Credere aūt motus mentis est. Idez in li. iij. de doctrina christiana. Charitatem aūt voco motū animi. Si vero charitas ꝛ fides motus animi sunt: virtutes ergo mot⁹ animi sūt. Qui bus ꝛ alij respōdētes p̄missa verba Aug. ita intelligenda fore inquiunt. Fides est credere qḋ non vides. i. fides est virtus qua credit qḋ non videt. Item charitas est motus animi. i. gratia qua mouet animus ad diligenduz. Et q hec ꝛ his similia accipiēda sint: ex his conijcitur que alibi aug. ait. Naz in p̄mo libro questionū euāgelij inqt. Est fides qua credunt ea que non vident: que proprie dicit fides. Item in. xiij. lib. de trini. Aliud sunt ea que creduntur: aliud est fides qua credunt. Ex quibus verbis sic argumentādo procedunt. Aliud est credere: aliud illud quo credit. Predictuz autez est fidem id eē quo credit. Sic ergo credere nō est fides: quia credere non est id quo creditur. Addūt quoq: virtus opus dei tantū est: quā ipse solus facit in nobis: Ipsa ergo nō est vsus vel actus liberi arbitrij: sed credere est actus liberi arbitrij: nō ē itaq virt⁹. Premissis alijsq rōnibus ac testimonijs innituntur vtriq. Dorum aūt iudicium diligentis lectoris relinquo examini: ad alia properans.

Quō alij his rńdeant p̄dicta determinātes.

Determinationē ꝯfirmant auc̄tatib⁹.

Dis. 27. Dis. XXVII.

Hic videndum est quid sit virtus. Superius determinauit magister de gratia. In hac parte determinat de virtute inquirēdo de ip̄a: ꝛ de merito ei⁹. Et diuidit pars ista in partes tres. ¶ Primo ponit dubitationis materiam. ¶ Secūdo quorūdam opinionez veram. ibi. Propterea quidam. ¶ Tertio alioꝝ opinionem falsam. ibi. Alij vero. Prima in tres. ¶ Primo ostēdit q virtus gratuita est a solo deo. ¶ Secūdo ōndit specialr̄ de fidei dono. ibi. Naz de grā. ¶ Tertio cōcludit q virtus nō sit vsus liberi arbitrij: nec a libero arbitrio. ibi. Si igit grā. ¶ Tūc sequit illa pars que ibi incipit. Propterea qdā. In qua de materia dubitationis mote ponit quorūdam opinionez verā. Et diuidit in tres. ¶ Primo ponit: vt dictū: est verā opionē quorūdam. ¶ Secūdo exponit quādaz auctoritatē: que contraria videbat ſm apparētiam. ibi. Cū ergo dicitur fides. ¶ Tertio subiūgit p̄missorum recapitulationez. ibi. Ex premissis. Prima in tres. ¶ Primo ponit eorum sniam qui dicūt q virt⁹ est habit⁹ ꝛ nō vsus. ¶ Secūdo ponit eoꝝ sniam de gratia. s. q non est meritum: sz eē merendi. ibi. Cum ergo ex gratia. ¶ Tertio sniam eoꝝ de merito. s. qḋ est donum dei: ꝛ tamē est vsus liberi arbitrij. ibi. Que ipsa. ¶ Tunc sequit illa pars que ibi incipit. Alij vero. In qua super materiam dubitatiōis mote ponit quorūdā opionē falsam. Et diuidit in duas. ¶ Primo ponit illoꝝ opionem: ꝛ opionis per quasdaz auctoritates confirmationem. ¶ Secūdo ponit illaruz auctoritatū determinationē. ibi. Alij respondentes.

Circa hanc dis. queritur de duob⁹ principalr̄. ¶ Primo de virtute. ¶ Secundo de merito. ¶ Circa primū queruntur tria. ¶ Primo vtrum virtus sit habitus. ¶ Secūdo vtrum sit semp in suo actu. ¶ Tertio vtruz sine grā gratū faciēte possit eē aliq̄ virt⁹. ¶ Q. I. Ar. p̄o

Primo ostendo q virt⁹ nō est habitus: q: mediuz est in eodem genere cū extremis. Sz virt⁹ tenet mediū in passionib⁹. Cū ergo passio nō sit habitus: virt⁹ nō est habit⁹: vt videt. ¶ Itē illud quo maxime pficitur potētia virtus est: Sz potētia maxime pficit actu: ergo virt⁹ est act⁹: nō ergo habit⁹. ¶ Itē ſz p̄hm. i. celi ꝛ mūdi: virt⁹ est vltimū de potētia. Sed vltimū potentie in eodē gn̄e est cū potētia. Sicut ad idē gen⁹ reducitur punct⁹ in quo est linea. Sz potētia nō est habit⁹: ergo nec virt⁹ est habit⁹: vt videt. ¶ Itē ſm p̄hm lib. p̄dicamētoꝝ: habit⁹ est vnū de. 10. p̄dicamētis: ſz virtus est qualitas: ſm q dicit magister in lr̄a: ergo virt⁹ nō est habit⁹. ¶ Itez virtutes nāles actiue potētie sunt nō habitus: ergo a simi virtutes supnāles potētie sunt nō habit⁹. ¶ Itē illud est potētia quo in actū possum⁹: in quē ante nullo mō poteram⁹: ſz per charitatē possum⁹ in actū meritoriuz: in quē sine charitate nullo modo possumus: ergo charitas potentia est non habitus.

Q. 1. Secūdo. Tertio. T. c. 116. Quarto. In ca. habitus. Quinto. Sexto.

Contra phs. 2. ethi. ca. 5. virtus est habitus bonus. ¶ Item libro predicamētorū vult q scientia ꝛ virtus sint habitus. In opp⁹ Ca. qualitatis 2°.

Respondeo q virt⁹ est habit⁹ bon⁹: q: virt⁹ humana de qua hic est intentio est qualitas de difficili mobilis per quā potētia q̄ per se nō est determinata ad vnū ſm se hz in se ipsa: ꝛ p cōparationē ad actū. Ipsaz aūt potētiā ſm se hīc talr̄ ad actū: est eā determinari determinatiōe nō necessitante: ſz iclināte ad actuz rationi ꝯsentaneum: quē prompte ꝛ faciliter elicit: ſz talis qualitas est habitus bonus. Ad qōnē ſm mētē ppriaz.

Ad primum in oppositū cū di: q virtus tenet mediū in passionib⁹. Dico q virtus q̄ est circa passiōes: di tenere mediū in passionib⁹: in quātum potētia per virtutē mediat passionez: ita q nec excedit rōnem rectaz: nec deficit ab ea. Qz aūt sic est medium passionū: nō opz esse in eodem genere cū passione. Sed ipsa passio mediata vel moderata: q: essentialr̄ medium est inter passionē habētem supabundātiam: ꝛ īter passionem habentem defectum: cum illis passionibus in eodem genere continet: passio enim amoris moderata: ꝛ illa que habet superabundantiam: ꝛ illa que habet defectum: in eodem genere sunt. ¶ Ad scd̄m cuz dicitur q illud quo maxime perficitur potētia virt⁹ est ꝛc̄. dico q veruz est loquēdo de illo quo maxime perficit pfectione quo ad bene esse. Sic aūt nō perficitur potētia actu virtutis: sed habitu. ¶ Ad tertium cum dicitur q virt⁹ est vltimum de potentia ꝛc̄. dico q ibi non accipitur virt⁹: neq pro habitu: neq pro actu: sed pro obiecto potētie in qḋ vltimo potest. Unde si aliquis pōt ferre centū libras ꝛ non plus: dicimus q pondus centum librarū est virtus illius potētie: q: potētia potest ita in illud qḋ ad amplius non attingit. ¶ Ad quartum cum dicit q habit⁹ est vnum de. 10. p̄dicamentis ꝛc̄. dico q nomen habitus dici videtur ab habēdo: ꝛ ſm q habere dicitur respectu cuiuscunq rei que habetur: sic est post predicamentum: quia sic est commune ad diuersa predicamēta: ꝛ sic a philosopho in libro predicamentorum habere ponitur post predicamentum. Cum autem inter habens ꝛ rem habitam aliquando nihil sit actu medium: ſm quem moduz dicimus q subiectum habet qualitatez. Aliquādo est relatio media ſm quē modum dicim⁹ aliquem hr̄e sociuz: aliquādo vero est aliqd mediū: qḋ nō est actio vel passio:

Ad p̄m Ad 2m Ad 3m Ad 4m

sed se habens quasi ad modum actionis:τ passionis:sm
Habituz vnū 3 de cē pdica/mentis. què modum dicimus ornatū habere ornamentum : ve/
stitum habere vestimentū:τ sic de alijs que circa nos ha
bemus:h vltimo modo tm̄ habit⁹ dictus ab habēdo:est
vnū de.10.pdicamētis. Dicit etiaz habitus ab habendo
sm q aliqua res aliquo modo se hz in se ipsa:vel incōpa
Ad 5m ratione ad aliud:τ h modo sumēdo habitum dicēdū q
habitus est qualitas τ genus virtutis. ℂ Ad quintum cū
dicit q virtutes nāles actiue potētie sunt nō habit⁹ τc.
dico q verū est:qꝛ ille potētie per se ipsas deteriores sunt
ad actus quos facilr exequūtur:τ ideo habitib⁹non indi
gent. Sed h magis est ex eorum impfectiōe q̄ pfectiōe:
potētie autē rōnales nō sunt per se ipsas determinate ad
aliquē actū quem facilr exequant nisi itellectus respectu
principioꝝ:τ volūtas respectu finis in gnāli. Sed respe
ctu alioꝝ sunt determinabiles ad actus diuersos:τ ideo
habitib⁹indigēt per quos determinēt:τ facilr exeant in
Ad 6m actus. ℂ Ad sextum dicēdū:q per charitatez nō possu/
mus elicere aliquē actum cuius eēntiam nō possem⁹ eli/
cere sine charitate:sz sub aliqb⁹circūstantijs elicim⁹ ipm
A.l.per quam. per charitatē per quas est meritorius sub qbus nō posse
mus ipm elicere sine charitate. ℂ Aliq tn̄ dicūt q cha/
ritas τ alie virtutes infuse simul sunt τ potētie supnatu/
rales τ habitus. Aliquādo enim ea que simul non ꝯcur/
rūt in inferiori simul cōcurrunt in superiori creatura ma
gis appropinquante ad primum principium in quo oēs
A.l.sūme perfectiones simul sunt vnum. ℂ Qō. II.

Qō.11. Ar.pº **Secundo** querit vtrū virt⁹ semp sit in actu suo. Et videt q sic Gre.
in homel.pentec.nunq̄ est amor dei ociosus.
Sed amor dei maxima virtus est:ergo est aliq̄
Secūdo. virtus que semp est in suo actu. ℂ Itē Iaco.i.oē donuz
pfectum desursum est descēdens a pre luminū:ergo do/
num pfectū de sursum descēdens cuiusmodi est virtus:
lumini cōparat. Sed lumē semp est in suo actu:ergo vir
Tertio. tus semp est in actu suo. ℂ Itē sm Aug 4.de ciui.c.21.
Ars bene recteq viuēdi virtus a veterib⁹diffinita est:er
go bene viuere est actus virtutis:sed homo per virtutē
semp bene viuit:ergo virtus semp est in suo actu.

In oppm **Contra** nullus homo cōtinue meret. Sed act⁹vir/tutis est meritorius:ergo nullus hō ꝯtinue
Secūdo. est in actu virtutis. ℂ Item actus virtutis est act⁹potē
tie pfecte per virtutem:sed nulla potētia in nobis perfe/
cta per virtutem ꝯtinue est in suo actu:ergo in nobis nō
est semper virtus in suo actu.

Ad qōnē sz mētez ppriā. **Respōdeo** q duplex est actus virtutis.s.primus τ secūdus:primus est aliquid eē perfe
ctum per virtutem. Secūdus est actio elicita a potentia
perfecta per virtutem in habēte virtutē. Primus actus
est per virtutem in habēte virtutem. Secūdus actus si/
mul est ab habēte virtutem τ a virtute. Unde dicit ma/
gister in littera:q bonus motus:vel affectus mentis est
ex gratia τ libero arbitrio. Et istos duos actus exprimit
phs.2.ethi.c.5.vbi dicit q virtus habētez pficit. In quo
notatur primus actus virtutis:τ opus ei⁹ bonū reddit:
in quo notat secundus actus virtutis. Dicēduz ergo q
virtus semp est in suo actu primo:quia habēs virtutem
quādiu habet eam semp est perfectū virtute. Sed in no
bis virtus nō semp est in actu secūdo:qꝛ potentie virtu/
tibus pfecte nō semp sunt in nobis in actibus suis. Et vt
dictum est secūdus actus virtutis simul elicit a potētia
τ a virtute:sicut ab vno agente perfecto.

Ad pmū **Ad primum** in oppositū cum dicit q nunq̄ est amor dei ociosus τc.dico q ve
Ad 2m rū est quādo est opportunitas ad operādū:h aūt oppor
tunitas non est in somnis. ℂ Ad scdm dicēdū:q nō est
simile de lumine τ de virtute:quia lumen est in subiecto
naturalr operante:virtus aūt humana de qua hic loqui

mur est vel in voluntate:vel in potentia obediente vo/
luntati. ℂ Ad tertium cum dicit q homo per virtutez Ad 3m
semp bene viuit τc.dico q verū est loquendo de primo
actu vite:nō tn̄ de actu secūdo verum est. ℂ Argumēta
ad partem aliam procedunt de secūdo actu virtutis:de
quo bene concessum est q in nobis virtus nō semper est
in tali actu. ℂ Questio. III. Qō.3.

Tertio querit vtrum sine gra gratū faciēte possit esse aliqua virtus. Et vi/ Ar.pº
det q nō:qꝛ virtus mortua nō est virtus. Sed
virtus sine gra gratum faciente est mortua:qa
per talem virtutem habens eam non viuit spiritualiter: Secūdo.
ergo sine gra gratuz faciente nulla pōt esse virt⁹. ℂ Itē
Aug.19.de ciui.ca.25.dicit q virtutes si ad qōlibet adi/
piscēdum:vel tenendum aliquid retulerit:nisi ad deum
vicia sunt potiusq̄ virtutes. Sed virtutē referre ad deū
tm̄:nō est sine gratia gratum faciente:ergo sine gra gra/
tum faciēte illi habitus qui dicunt virtutes magis sunt Tertio.
vitia q̄ virtutes. ℂ Item Aug.eodē lib.ca.4.vere vir
tutes esse nō possunt:nisi in eis in qbus est vera pietas:
sed sm Aug.14.de trini.ca.pietas est cult⁹ dei:cult⁹autē
dei nō est sine gra gratum faciente:ergo sine gra gratum
faciente nō pōt esse virtus:qꝛ nō est virtus si nō sit vera.
ℂ Itē aug.encħ.prope pncipium:spes sine amore eē nō Quarto.
pōt. Sed sinctus amor de quo ibi loquit charitas est:er
go spes sine charitate esse nō potest:ergo a simili:nec ali/
qua alia virtus:vt videtur.

Contra Math.i.vbi i glosa q fides gñat spē:τ spes charitatē. Sed generās pōt esse sine geni/ In oppm
to:ergo fides τ spes possunt eē sine charitate:τ ex conse
quenti sine gra. ℂ Itez virtutes alique acqrunt ex acti/ Secūdo.
bus. Sed gra nō habet nisi per infusionem:ergo alique
virtutes possunt esse sine gratia.

Respondeo q virtus potest cōsiderari sm eē insufficiēs τ impfectū:vel sm eē Ad qōnē sz mentē ppriā.
sufficiens τ pfectū. ℂ Primo mō possunt eē multe vir
tutes sine gra gratuz faciēte:sicut sunt virtutes que acq
runt ex actibus ordinantes ad finem nō excedētes nālē
hominis facultatem. Et etiā alique virtutes que haben
tur per infusionem:vt fides τ spes:que sine gratia gratū
faciente:τ si disponant hominem ad finem excedentem
naturalem hominis facultatem:cuiusmodi est vera bea/
titudo:tamen quia sine gratia gratum faciente:ad illum
finem perducere non possunt:habent sine gratia gratuz
facientem esse virtutis insufficiens τ impfectum. ℂ Se
cundo modo loquendo de virtute nulla virtus pōt esse
sine gratia gratum faciente:nunq̄ enim habet virtus eē
sufficiens τ pfectum:nisi cum potest in actum placitum
ipsi deo:qui est pncipalis artifex omnis virtutis:nunq̄
enim est artificiatum perfectum:nisi placeat sūmo artifi
ci:τ nunq̄ etiā est virtus perfecta:nisi possit perducere
ad principalem finem virtutis:nunq̄ enim debet res iu
dicari perfecta:nisi possit attingere suo fini ad quē prin/
cipaliter ordinatur. In actum autem a deo gratificatum A.l.deo
exire:τ ad finem virtutis principalem attingere nō pōt gratum.
homo per aliquam virtutem:sine gratia gratū faciente:
τ ideo sine illa nunq̄ habet virt⁹ eē sufficiens τ pfectū.

Ad primum in oppositum dicēdum : q non plus concludit:nisi q p virtutē Ad pm
sine gratia gratum faciente non est spiritualis vita:quā/
uis per illam sit aliqua dispositio ad hanc vitam:τ ex cō
sequenti:q sine gratia gratum faciente:nulla est virtus
habens esse sufficiens τ perfectum. ℂ Ad secundum q Ad 2m
in virtutibus relatio ad temporalem finem : duo sunt
consideranda.s.ipsi habitus sm id quod sunt:τ defectus
relationis in finem debitum . Ratione primi non sunt
vitia : sed aliquales dispositiones ad verum virtutem.
Sed ratione secundi terminos vitiositatis subintrant.

Ad 3m ¶ Ad tertiū dicendū: q illa auctoritas intelligit de vir
Ad 4m tutib9 habentib9 esse sufficiēs & pfectum. ¶ Ad quartū
dicēdum: q si illa auctoritas intelligat de amore charita
tiuo: intelligenda esset etiam de spe habente esse virtu
tis insufficiens & imperfectum. Si autem intelligatur
de spe habente esse virtutis insufficiens & imperfectum
adhuc esse non potest sine aliquo amore: quia spes est re
spectu rei amate. ¶ Argumenta ad partem aliam nihil
plus concludunt nisi q virtus: sm esse virtutis insuffi
ciens & imperfectum potest esse sine gra gratū faciente.

Consequēter querit de scdo pncipali. Et circa h qrun
tur tria. ¶ Primo vtrum non habens graz
gratum facientez possit sibi mereri eā. ¶ Se
cundo vtrum habens eā possit mereri augmentuz illi9
¶ Tertio vtrum homo possit ex condigno mereri vi
Qō. I. tam eternam. ¶ Qō .I.

Ar. p° Primo ostendo q non habēs gratiam gratū
facientē potest sibi mereri eā: q seruus faciēs
pro dño suo quicquid potest meret: vt sit suo
domino gratus. ergo non habens gratiā si faciat pro deo
Secūdo. quicquid potest meretur vt sit deo gratus. ¶ Item ob
sequia quanto sunt minus debita tanto magis grata.
Sed obsequium nō habentis grām minus est debitum
q̄ habentis eam. Quia sm Gregoriū in homel. super il
lud Math. 25. homo quidā peregre proficiscens cū au
gent dona rōnes crescunt donorū. ergo obsequiū nō ha
bentis gratiā magis est deo gratum q̄ obsequium habē
Tertio. tis eam. ¶ Item plus valz vnicuiqz propriū meritum
q̄ alienum. Sed vnus homo potest mereri gratiam ali
cui non habenti eam. Unde Jaco. vlti. orate pro inuicē
vt salueminı. ergo multo fortius nō habens gratiam sibi
mereri potest eam.

In oppm Contra apostolo. Rom. 11. vult q gratia dei non est
Secūdo ex operibus alioquin gratia iam nō est gra
tia. ¶ Item q est debitum non est gratuitum. Sed illō
q potest cadere sub merito potest cadere sub dbito. ergo
q aliquis pōt mereri: pōt non gratuitū fieri. Sed gratia
nō potest fieri non gratuita: ergo nullus pōt eā mereri.

Ad qōnē Respondeo q respectu alicui9 rei duplex est
h3 merēz meritū. s. meritum sm quid & me
ppriaz. ritum simplr. Meritum sm quid voco obsequiuz qd nō
Meritū est remunerabile illa re habēdo respectum ad opus & ad
duplex. operātem: remunerat tamen illa re pPter liberalitatem
retribuentis. Et tale merituz nō habet simplr rōnē me
riti. Et tali merito nō hñs grām pōt sibi mereri eam: q2
quāuis habendo aspectum ad operātez: & ad opus illud
obsequium nō sit remunerabile taz nobili dono: sicut est
donum gre: tamē ex diuina liberalitate hoi faciēti qd in
se est gra datur: vnde magis pprie dicit dari q̄ pro ope
Quid ribus reddi. ¶ Loquēdo aūt de merito simplr nō hñs
meritum grām nō pōt sibi mereri eam: q2 meritū simplr respectu
simplr. alicuius rei est obsequiuz pro quo res illa debet operati:
non tm̄ modo habēdo aspectū ad liberalitatē retribuen
tis: sed etiam cum h habēdo aspectū ad dignitatem ope
rantis & operis: que dignitas non est in non habēte gra
tiam dei: nec in opere eius.

Ad pm Ad primum in opposiū cum dī q seruus fa
ciens pro dño qcqd pōt meret
vt sit dño suo gratus &c. dico q verū est loquēdo de gra
dñi tpalis qui magis acceptat operātem pPter opus q̄
ecōuerso: & iō gra eius nō psupponit in merito. De9 aūt
acceptat opera pPter operātez: vnde Gen. 4. dī respexit
dñs ad abel & ad munera eius. Ubi dicit interlinearis q
oblatio placet ex mundicia offerētis: & ideo gra dei radix
Ad 2m est ois meriti simplr. ¶ Ad scdm cū dī q obsequia: q̄to
sunt minus debita: tāto sunt magis grata &c. dico q ve
rum est ceteris paribus. Sed in habēte gratiam & nō ha
bente eam non sunt cetera paria que ad meritum requi
runt. ¶ Ad tertium cū dicit q aliquis pōt mereri gra Ad 3m
tiam alicui non habenti eam &c. dico q nō est verum de
merito simpliciter: quia quāuis deus aliquando conuer
tat peccatorem pPter preces iustoruz h nō est: quia illud
beneficium debeatur illis precibus habendo aspectū ad
illum pro quo fiunt: quāuis digne fint exaudiri habēdo
aspectum ad illos iustos a quib9 fiunt. Sed illa cōuersio
est ex liberalitate & benignitate dei conuertentis: qui be
nigne & liberaliter disponit se quibusdam daturum gra
tiam ad preces iustorum. ¶ Qō. II. Qō. II.

Secundo querit vtrum habēs grām gra Ar. p°
tum faciētem possit mereri au
gmētum illius. Et videt q sic Apoc. vlti. q in sor
dib9 est sordescat adhuc: & iustus iustificet adhuc.
ergo videt q sicut sordidus mereri pōt: vt sue sordes au
geantur: q ita iustus mereri potest: vt gratia per quā iu
stus est in ipso augeatur. ¶ Itez Math. 25. dicit dñs fi Secūdo.
deli seruo. euge serue bone & fidelis: quia su. pau. f. fidelis
supra multa te cōstituā: ergo videt q qui ex modica gra Tertio.
fideliter operat meret vt in se ipso gra augeat. ¶ Item
qui petit pie perseueranter & ad salutez pro se exaudiri me
ret: sic enim ois qui petit accipit: vt habet Luc. 11. Sed
omnes iste cōditiones cōcurrunt in habēte grām peten
te pseuerāter in ipso grām augeri: ergo videt q talis me
ret gre augmētum. ¶ Item habens gratiam potest pro Quarto.
ficere in merito: sed non est profectus in merito sine gra
tie augmēto: ergo videtur q habens gratiam potest me
reri gratie augmentum.

Contra illud quod meritis reddit nō est gratuitū: In oppm
sed debitum. Sed augmentum gre est qd
gratuitū: ergo impoe. est q aliqs mereat gre augmētū.
¶ Itē dignitas operis cōpensat sm dignitatez radicis. Secūdo.
Sed minor gratia nō tm̄ valet quātuz maior: ergo opus
pcedens ex minori gra non meret maiorē grām: nullus
ergo pōt mereri gratie augmētum. ¶ Item hō per gra Tertio.
tiam nō meret gloriam: nisi q2 hñs grām dignus est glo
ria. Sed habens grām nō est dignus augmento gre: q2 q2
tunc esset dignus maiori gloria: q̄ illa que debet sue gre:
ergo hñs gratiam non potest mereri augmētuz gratie.

Respondeo q quāuis habens gratiaz nō pos Ad qōnē
sit mereri augmētuz gratie loquē sm merēz
do de merito simpliciter: vt dicunt qdam: tamen magis ppriaz.
accedit ad rationez meriti simpliciter: q̄ illud meritum
quo non habens gratiā: meretur sibi eam: quia ibi est di
gnitas ex parte merentis: & etiam q̄ illud meritum quo
iustus meretur gratiaz peccatori. Quia quāuis sit ibi di
gnitas ex parte merentis: tamē est ibi indignitas ex pte
illius peccatoris cui iustus gratiam meretur. In obsequio
autem quo habens gratiam meretur gratie augmētum
est dignitas ex parte merentis: & illius pro quo meretur.
Et ideo multum accedit ad rationez meriti simpliciter:
non tamen plene attingit. Aliter posset cōtingere: q ho
mo simul esset dignus aliquo gradu glorie: & non esset il
lo dignus: quia tanta gratia cuz tot operibus: non est di
gna tanta gloria: quāta digna est maior gratia cum equa
libus operibus. Ex bonis tamen actibus ex minori gra
tia procedētibus disponit se homo ad hoc vt deus in ip
so augeat gratiam: & cum voluntas aliquem actum elicit
ex gratia: ita perfectum qd per gratiaz habitam non po
test elicere perfectiorem: vel cum tot actus multiplica
uerit: q omnes simul vni tali actui equiualeant: pie cre
dendum est q tunc deus ex sua liberalitate in sic operā
te augeat gratiam. ¶ Alij dicūt q habens gratiam gra Opi. 2°
tum facientem potest mereri augmētuz gre loquēdo de
merito simplr: q2 hñs graz potest mereri simplr oē illud
ad qd motio gratie se extēdit. Motio autem mouentis

non tantum

Ultimus terminus grie ẽ glia

non tantum se extendit ad ultimum terminuz motus: sed etiam ad medium ꝓgressum. Ultimus aũt termin⁹ motionis gratie est vita glorie: ꝓgressus aũt medius est augmentum gratie: ergo gratie motio non tm̃ se extẽdit ad vitam glorie: sed etiam ad augmẽtũ gratie: ergo argumẽtu gratie potest cadere sub merito simpliciter.

Sustẽtat pᵐ opionem iõ dĩ

Ad pᵐ

Secundum primam opinionem põt dici ad pri mum in oppositũ ꝙ quãuis sordido penitere nolenti sit debitum simpliciter quãtum est ex parte sua: vt permittat̃ ruere in aliud peccatum: nõ tamen iusto est debitum simpliciter: vt eius gratia augeat̃: quãuis si bene operetur ex sua iustitia mereatur eius augmentum de congruo: ꝛ cum sufficienter est dispositus ipsum recipiat ex liberalitate augmentãtis.

Ad 2ᵐ

¶ Ad secũdum dicendum: ꝙ per constitutionem super multa non intelligitur retributio augmenti grẽ: sed introductio in gloriam: qđ patet: ex postverba preallegata imediate subiungitur: intra in gaudium domini tui.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertiuz dicendum: ꝙ petens gratie augmentum sub conditionib⁹ predictis meretur exaudiri: non tamen merito habente plene ꝛ perfecte rationem meriti: ꝙ voco meritum simpliciter: quãuis illud meritum multuz accedat ad naturam meriti simpliciter.

Ad 4ᵐ

¶ Ad quartum cũ dicitur ꝙ nõ est profectus in merito sine gratie augmẽto ꝛc̃. potest dici quod falsum est: gloria enim non mensurat̃ sm̃ quantitatem gratie tm̃: sed etiam sm̃ valorem operuz que processerunt ex gratia. Cum enim actus sit finis habitus: non videtur rationabile ꝙ quantitas substantialis premij respondeat magnitudini habitus tantum: ꝛ non etiam valori actuum.

Sustẽtat scd̃az opinionez dicendo ad pmũ i oppositum.

Secundum opinionem secũdaz potest dici ad primum in oppositum cõtra eos: ꝙ illud quod meritis redditur simul potest eẽ ꝛ debitũ ꝛ gratuitum sub diuersis respectibus: est enim gratuitũ inquãtum gratia prima per quaz h̃ meremur nobis fuit data sine merito ab eo qui postea dat eius augmentuz ex merito. Est autem debitum inquantum datur pro merito.

Ad 2ᵐ

¶ Ad secundum dicendum: ꝙ quãuis minor gratia non tm̃ valeat quantum valet maior: tamen prima gratia cum aliquibus bonis operibus elicitis ex ea plus valet: vel equaliter ꝙ̃ illa portio gratie que additur in augmẽto.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertium cum dicitur ꝙ habens gratiam: non est dignus augmento gratie ꝛc̃. dico ꝙ imo est per multa bona opera ex illa gratia elicita: per que etiam fit dignus maiori gloria ꝙ̃ ante.

Qõ. III.

¶ Qõ. III.

Ar. pᵒ

Tertio queritur vtruz hõ possit ex ꝯdigno mereri vitam eternã. Et videtur ꝙ nõ apostolus ad Rom̃. 8. existimo ꝙ non sunt cõdigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis: ergo per ea que hic patimur: vel operamur non possumus futuram gloriam de cõdigno mereri.

Secũdo.

¶ Item glosa super illud ad Rom̃. 6. gratia dei vita eterna posset recte dicere stipendiuz iustitie vita eterna. Sz maluit dicere gratia dei vita eterna: vt intelligerem⁹ deum ad eternam vitam pro sua miseratione nos perducere non meritis nostris.

Tertio.

¶ Item qđ redditur pro merito de condigno redditur tanꝙ̃ debituz. Reddens ergo est debitor ei cui reddit. Sed deus nulli debitor est: quia a nullo alio a se aliquid recipit: ergo videtur ꝙ deus nõ dat electis vitam eternam pro merito ex condigno.

Quarto.

¶ Item vbi est meritum ex condigno equiualet meritum premio. Sed gratia non equiualet glorie: ergo videtur ꝙ homo per gratiam non potest mereri gloriam de condigno.

Quinto.

¶ Item homo non potest mereri de condigno illud quo dignus est ante meritum. Sed habẽs gratiam ante ꝙ̃ operetur ex illa dignus est vita eterna: ergo per aliqua opera elicita ex gratia non potest mereri vitam eternam de condigno.

In oppᵐ

Contra glosa super illud ad Rom̃. 6. gratia dei vita eterna: confitendum est: ideo gratiaz vitam eternam vocari: quia his meritis redditur que gratia contulit homini.

Secũdo.

¶ Item sm̃ apost. ad Rom̃. 8. qui spiritu dei aguntur hi filij dei sunt: sed per gratiam gratum facientem homines aguntur spiritu dei: ergo per illam dei filij sunt: sed filij digni sunt esse participes hereditatis paterne. Unde sm̃ apostoluz ibidem: si filij ꝛ heredes: ergo per gratiam merentur homines vitam eternam de condigno.

Ad qõnẽ sz mentẽ ꝓpriaz.

Respondeo ꝙ homo sine gratia nõ potest mereri vitam eternam de condigno: Sed per gratiam gratum facientez eam de cõdigno meretur. Ad cuius intelligentiam sciendũ ꝙ cuz sm̃ Ber. de libero arbitrio parum ante finez: idez actus sit a gratia ꝛ libero arbitrio. Potest considerari ꝛ inquãtum est a libero arbitrio. Et inquãtuz est a spiritu sancto per gratiam. ¶ Primo modo nõ est meritorius vite eterne de condigno: sed de congruo. Cõgruum enim videt̃ vt homini operãti pro deo sm̃ suam virtutez deus ei premiuz reddat qđ decet suam excellentissimam virtutẽ ꝛ bonitatem. ¶ Secũdo modo est meritorius vite eterne de cõdigno: sic enim valor est in ipso actu ex sui speciali habitudine ad virtutem spiritussancti mouẽtis nos per gratiam in vitam eternam. Secũdum illud verbum saluatoris. Joan. 4. qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam.

Ad pmũ

Ad primum in oppositum dicendum: ꝙ illa auctoritas apostoli intelligit̃ de passionibus sanctorum per comparationem ad facultatem liberi arbitrij sustinere volentis passiones: non per comparationem ad gratiam spiritussancti illam voluntatem sustinẽtiam meritoriã de condigno faciẽtis.

Ad 2ᵐ

¶ Ad secũdum cum dicitur ꝙ deus sua miseratiõe nos perducit ad vitam eternam: nõ meritis nostris ꝛc̃. dico ꝙ h̃ intelligitur ratione prime gratie que sola miseratiõe nobis datur non meritis nostris. Qđ patet per h̃ ꝙ in glosa postea dicitur: cuz deus coronat merita nostra nil aliud coronat ꝙ̃ munera sua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis precedentibus redditur: quia eadem merita quibus redditur in nobis facta sunt per gratiam recte ꝛ ipsa gratia nuncupatur: quia gratis datur: nec ideo gratis: quia non meritis datur: sed quia data sunt ꝛ ipsa merita quibus datur.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertium cum dicitur ꝙ deus nulli debitor est ꝛc̃. potest dici ꝙ verum est loquendo de debito qđ est ex cõmisso: vel ex beneficio recepto: tamen est debitor ex promisso. Sic autẽ deum esse debitorez in nullo sue liberalitati preiudicat: sed cõcordat. ¶ Uel potest dici ꝙ meritum de cõdigno non ponit de necessitate obligationem in retribuente: sed sufficientem ordinationẽ eius qui remuneratur ad ipsam remuneratiõnẽ mediante aliqua laudabili operatione.

Ad 4ᵐ

¶ Ad quartum cum dicitur ꝙ gratia non equiualet glorie ꝛc̃. dico ꝙ ꝛ si nõ sit equalis glorie in actu: est tamẽ equalis in virtute. Sicut semen arboris arbori actu non est equale: sed in virtute: inquantum in semine est virtus ad totam arborem. Et similiter dico aliqualiter: ꝙ per gratiam inhabitat hominẽ spiritussanctus qui est sufficiẽs causa vite eterne.

Ad 5ᵐ

¶ Ad quintum cum dicitur ꝙ homo non potest mereri de cõdigno illud quo dignus est ante meritũ ꝛc̃. dico ꝙ si sub merito comprehendas non tantum modo actum merẽdi: sed etiam radicem que est gratia: propositio vera est: ꝛ tunc dicenduz est ꝙ homo nunꝙ̃ est dignus vita eterna ante meritum. Si autez sub merito cõprehẽdas actũ meritorium tm̃: sic dico ꝙ propositio falsa est: quia quãuis homo dignus sit per habitum gratie vita eterna: tamẽ per actum ex ea procedentez efficitur magis dignus

ta:ita ꝙ eodem quo dignus erat vno modo dignus effi/
citur alio modo. Et etiam per actū meritoriuꝫ mereť ali
quē gradū p̄mij substātialis qui sibi non debebať rōne
habitus tm̄:lumē enim habituale ipsius glorie nō men
surabitur ẜm exigentiam habit⁹ grē tm̄:sed ẜm exigen/
tiam habitus ⁊ actuum simul:qui etiaꝫ sub gratia cōpre
henduntur:cum dicitur ꝙ deus equabit gratiaꝫ gratie.

Circa litteram:virtus est vt ait Aug. Nota ꝙ diffinitio virtutis hic posita nō se extendit nisi ad virtutem infusam formataꝫ per grām. Quā describit per cām formalē cum dicit qd̄ est bona qualitas:⁊ per cām mālem in qua est:q꞉ non habet cām materialem ex qua fit:cū dicitur mētis:⁊ per cām finalē que est operatio boni ⁊ declinatio mali cūꝫ di citur:qua recte viuiť:⁊ qua nullus male vtiť:⁊ per cām efficientem:cum diciť:qꝫ deus solus in hoīe operať. Iu/ stificati sumus nō per liberam voluntatem:quia quāuis coopereť in disponendo nos ad iustificationis susceptio nem:solus tamen deus nobis infundit formā iustifican/ tem.i.grām:gratia gratis data intelligiť ex qua incipiūt bona merita:nō accipiť hic gratia gratis data:ẜm ꝙ di/ stinguitur contra grām gratū facientem. Sed ẜm ꝙ ac/ cipiť pro gratia gratum faciente que maxime gratis dať: que ipsa.i.voluntas bona:charitas est spūs sanctus:h̄ di cit magister ẜm suaꝫ opinionē:que nō teneť:quia loquiť de charitate qua deū diligimus:alij dicunt virtutes esse bonos vsus naturalium potentiarum:⁊ hij male dicūt: quia ẜm h̄ in dormientibus non essent virtutes.

Predicta repetit vt alia addat diffinitaꝫ assi- gnationē ponens de gratia ⁊ libero arbitrio cō tra pelagianos. Dis. XXVIII.

Dis.28.

Id vero inconcusse ⁊ fideliter teneamus liberuꝫ arbitrium sine gratia preueniente ⁊ adiuuante non sufficere ad saluteꝫ ⁊ iustitiam obtinendaꝫ:nec meritis precedentibus grām dei aduocari:sicut pelagiana heresis tradidit. Naꝫ vt ait Augu. in primo libro retractationū. Noui heretici Pelagiani liberuꝫ sic asserunt volūtatis arbitriū: vt grē dei nō relinquant locuꝫ:quā ẜm merita nostra dari asserunt. Pelagianoꝝ heresis omnium recentissima a pelagio monacho est exorta. Hi dei grē qua p̄destinati sumus:⁊ qua meruimus de potestate tenebraruꝫ erui:intantuꝫ inimici sunt:vt sine hac credant homineꝫ posse facere omnia diuina mādata. Deniq̄ pelagius a fratribus increpatus ꝙ nihil tribueret adiutorio gratie dei:ad cuius mādata faciēda: non eam libero arbitrio p̄ponebat:sed infideli calliditate supponebat dicens:ad hoc eā dari hominibus:vt que facere per liberum arbitriuꝫ iubentur:facilius possint implere per gratiaꝫ. Dicendo vtiq̄ facilius possint:voluit credi:⁊ si difficilius:tamē posse homines sine gratia facere iussa diuina. Illam vero gratiaꝫ dei sine qua nihil boni possumus facere:nō esse dicunt nisi in libero arbitrio:quod nullis suis p̄cedentibus meritis ab illo accepit nostra natura:ipso ad hoc tm̄ iuuante nos per suaꝫ legem atq̄ doctrinā vt discamus que facere ⁊ que sperare debeamus. Non aūt ad hoc per donū spiritussancti:vt que didicerimus eē facienda faciamus. Ac per hoc diuinitus nobis dari sciētiaꝫ confitentur:qua ignorantia pelliť:charitateꝫ aūt negant diuinitus dari qua pie viuiť:vt .s.sit donū dei scientia que sine charitate inflat: ⁊ nō sit donuꝫ dei ipsa charitas:que vt scientia non inflet:edificat:destruūt etiā oratōes quas facit ecclesia siue pro īfidelib⁹ ⁊ doctrine dei resistentibus vt ꝯuertanť ad deuꝫ:siue pro fidelibus vt augeať eis fides ⁊ p̄seuerent in ea. Hec quippe nō ab ipo accipere:sed a seipsis hoīes hēre contendūt:grāꝫ dei qua liberamur ab ipietate dicētes ẜm merita nr̄a dari. Paruulos etiam sine vllo pctī originalis vinculo asserūt nasci.

Aug. i li. de heresibus.

Que sit heresis pelagianoꝝ de gra ⁊ libo arbitrio.

Hic ponit ea quibus suū confirmant errorem verbis Augu. contra ipsum vtentes.

Quod vero dicunt sine grā hoīem per liberꝝ arbitriū oīa iussa implere hmōi inductionib⁹ muniunt. Si inquiūt nō pōt ea facere hō que iubenť: nō est ei imputandū ad morteꝫ. Sicut tuipse Augu. in li. de libero arbitrio asseris. Quis inq̄s peccat in eo quod nullo modo caueri potest? Peccatur auteꝫ. Caueri ergo potest. Hoc testimonio Augustini Pelagius vsus est disputās aduersus eū:imo aduersus grāꝫ:sicut Aug. in li. retractationū illud ⁊ alia hmōi retractās cōmemorat inquiens. In his atq̄ hmōi verbis meis:q꞉ grā dei cōmemorata nō est de qua tūc nō agebať:putant pelagiani suaꝫ nos tenuisse sentētiaꝫ:sed frustra hoc putant. Voluntas quippe est qua peccať ⁊ recte viuiť:qd̄ his verbis egimus:sed ipsa nisi dei gratia liberet:⁊ vitia superet ⁊ adiuuet:recte a mortalib⁹ viui nō potest. Ecce aperte determinat ex quo sensu illa dixerit inimicos gratie refellens.

Testimoniū aug. inducit pelagi⁹ p se

Retractatio augu.

Aliud testimonium augustini ponit quo pelagius pro se vtebatur.

Similiter ⁊ innitebať pelagius verbis Aug. ꝯtra grāꝫ:q̄ in libro de duab⁹ aīabus dicit. Peccati inq̄t reuꝫ tenere quēq̄:q꞉ non fecit qd̄ facere nō potuit: sūme iniq̄tatis ⁊ insanie est. His auditis exiliit pelagius dicens. Cur ergo puuli ⁊ illi qui non hn̄t grām sine qua nō p̄nt facere mandata diuina rei teneнť? Hoc aūt qua occasiōe dixerit:i lib. retractationū pelagio respōdēs aperit. Id eniꝫ cōtra manicheos dixit:q in hoīe duas naturas eē ꝯtendūt:vnā bonā ex deo:alterā malam ex gente tenebrarū:que nunq̄ bona fuit: nec bonū velle potest:qd̄ si esset:non videreť ei imputādum esse si non bonum faceret.

Qō pelagij.

Determinatio Augu.

Aliud qd̄ videť contradicere grē dei addidit.

Alibi etiam Augu. dicit ꝙ huic grē ꝯtradicere videtur qua

tur qua iustificamur. Ait i libro ɔtra Adamā tiuȝ manichei discipulū. Nisi quisqȝ voluntateȝ suā mutauerit: bonū operari non potest: qd in nostra potestate esse positū dominus docet vbi ait. Aut facite arborē bonā aut fruct⁹ eius bonos ⁊c. Qd Augu. in retractationibus non esse contra gratiā dei quā pdicamus ostendit.
Determinatio augu. in retractationibus. In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntateȝ: sed ea potestas nulla est nisi a deo detur: de quo dictū est. Dedit eis potestateȝ filios dei fieri. Cuȝ enim hoc sit in potestate quod cū volumus facim⁹: nihil taȝ in potestate q̄ ipsa voluntas est: sed preparatur a dño voluntas: eo ergo modo dat potestatem.

¶ Aliud testimoniū eiusdē qd videt aduersum.

Sic etiam

intelligendum est qd in eodem ait. s. in nostra potestate esse vt vel inseri bonitate dei: vel excidi
Aug. l. li. de duab⁹ aīabus. eius seueritate mereamur. Quia in potestate nostra non est nisi quod nostraȝ sequitur volūtatē: que cū preparat a domino: facile fit opus pietatis etiā illud qd īpossibile ⁊ difficile fuit.

¶ Aliud testimonium.

In expositione

quorundam propositionū epistole ad Rom. quedā Augu. interserit: que vident huic doctrine gratie aduersari. Ait enim. Quod credimus nostrum est: quod aūt bonuȝ operamur illius est qui credētibus dat spiritūsanctuȝ: ⁊ paulo post. Nostruȝ est credere ⁊ velle. Illius auteȝ dare credentibus ⁊ volentibus facultateȝ bene operandi per spiritū
Augu. li. retracta. qualr̄ h accipi debeant. sanctū. Que qualiter intelligi debeant Aug. in lib. retractationuȝ aperit dicens. Veruȝ est quidem a deo esse quod operamur bonuȝ: sed eadeȝ regula vtriusqȝ est: ⁊ volēdi. s. ⁊ faciendi: ⁊ vtrūqȝ ipsius est: quia ipse preparat voluntatem ⁊ vtrumqȝ nostrum est: quia non fit nisi volentibus nobis. Illa itaqȝ profecto non dixissem: si iam scirem etiaȝ ipsam fidem inter spiritussancti munera reperiri.

¶ Adhuc addit aliud qd videtur contrarium.

Illud etiam

diligēter est inspiciēdum qd Aug. in lib. sentētiaruȝ prosperi ait. s. quia posse habere fidem sicut posse habere charitatem: natura est hominuȝ: habere aūt fidem sicut habere chari
Determinatio. tatem gratia est fidelium. Qd non ita dictum est tanq̄ ex libero arbitrio valeat haberi fides vel charitas: sed quia aptitudinem naturaleȝ habet mens hominis ad credendum vel diligenduȝ que dei gratia preuēta credit ⁊ diligit: quod sine gratia non valet.

¶ Testimonio Hieronymi astruit quid tenendū de gratia ⁊ libero arbitrio: vbi triplex heresis dāpnatur. s. Iouiniani: Manichei: ⁊ Pelagij.

Id ergo de gratia ⁊ libero arbitrio

indubitāter teneamus qd Hieronymus in explanatione fidei catholice ad Damasum papā: Iouiniani ⁊ manichei ac pelagij errores colludentes docet. Liberum inquit sic cōfitemur arbitrium: vt dicamus nos semp indigere dei auxilio. Et tam illos errare qui cuȝ manicheo dicunt hominem peccatū vitare nō posse: q̄ illos qui cum iouiniano asserūt hoīeȝ non posse peccare. Vterqȝ tollit arbitrij libertatē. Nos vero dicim⁹ hoīeȝ semp ⁊ peccare ⁊ nō posse peccare: vt semp nos liberi ɔfiteamur esse arbitrij. Hec est fides quā i catholica ecclesia didicim⁹: ⁊ quā semper tenuimus. Dis. XXVIII.

Dis. 8. **IAm vero** incōcusse. Super i⁹ determinauit magister de eff ctu grē in libero arbitrio. Hic determiat de isufficiētia liberi arbitrij sine grā Et diuidit pars ista in duas ptes. ¶ Primo determinat de isufficiētia liberi arbi. sine grā in oib⁹ ɔ̄siderat. ¶ Scdo in primis parentib⁹ spāliter dis. 29. ibi. Post h ɔsiderāduȝ. Prima in tres. ¶ Pmo referi pelagianoȝ erroreȝ. ¶ Scdo ponit eoȝ rōnes: ⁊ eaȝ solōnes. ibi. Q; vo. ¶ Tertio veritatis ɔfirmatōeȝ. ibi. Id ergo. Media istaȝ diuidit i tres. ¶ Primo ponit rōnes eoȝ qb⁹ conant ondere q hō sine grā possit mādata dei implere. ¶ Scdo ponit illas qb⁹ conant ondere q hō possit p se a petō resurgere. ibi. Alibi etiā. ¶ Tertio ponit illas qb⁹ conāt ostēdere q hō possit p se deū credere. ibi. Illud etiā diligenter.

CIrca hāc dis. q̄reatū est pncipalr̄ de duob⁹. ¶ Primo de isufficiētia liberi arbi. quātū ad opationē boni. ¶ Scdo q̄tū ad declinationē mali. ¶ Circa p^m q̄runt tria. ¶ Prio vtrū liberū arbi. p se tm̄ possit aliqd bonū cogitare: ⁊ velle. ¶ Scdo vtrū sine ol grā gratis data possit se ad grāȝ gratū facientē sufficienter disponere. ¶ Tertio vtrū sine grā gratū faciēte possit mādata dei iplere. Q̄ō. I. Q̄ō. I.

Ar. p⁹ **PRimo** ostēdo q liberū arbi. possit p se tm̄ aliqd bonū cogitare ⁊ velle: q: virtutes politice sunt īfra facultatē nāe: ergo ⁊ act⁹ p quos gn̄ant. Sȝ ad eaȝ gn̄ationē ɔcurrit act⁹ cognoscēdi ⁊ volēdi bonū: ergo cognoscere ⁊ velle aliqd bonū pōt liberum arbitrium per se tm̄. ¶ Itē īserta est nobis cognitio veri: ⁊ amor boni. Sȝ in illos act⁹ q īsert sunt libero arbi. pōt liberū arbi. p se tm̄: ergo per se tm̄ pōt cogitare ⁊ velle aliqd bonū. ¶ Iteȝ glosa sup illud Eze. 3. aperui os meū: dicit q initia bone voluntatis ex nobis sunt. Sȝ initiū boni velle est cogitatio boni: ergo liberū arbi. p se pōt cogitare bonū ⁊ velle. ¶ Iteȝ virtutes inferiores p se tm̄ pñt exire in act⁹ sibi debitos: ergo multo fortius liberū arbi. vt videt pōt exire in actus sibi debitos qui sunt cogitatio veri: ⁊ amor boni.
Secūdo.
Tertio.
Quarta.

In opp^m. **Contra** scda cor. 3. nō sum⁹ sufficiētes cogitare aliqd a nobis: q̄si ex nobis: sed sufficiētia nr̄a ex deo est. ¶ Itē Ber. de libero arbitrio lōge ante fineȝ: dicit q liberi arbitrij conatus ad bonū cassi sunt si a grā nō adiuuet: ⁊ nulli si non excitent: ergo nullum bonum actum potest habere per se tantum.
Secūdo.

Ad q̄ōnē fȝ mentē ppriaȝ. **Respondeo** q est quedaȝ cognitio veri ⁊ voluntas boni que sunt supra facultatem nature: ⁊ quedam cognitio veri ⁊ voluntas boni q̄ sunt īfra facultatē nāe: ⁊ respectu vtriusqȝ cognitiōis ⁊ volūtatis idiget liberū arbitriū gn̄ali motiōe pmi mouētis. Sicut. n. nulla creatura posset subsistere nisi ɔfuaret

per virtutem primi entis:ita cōseruata in esse:nullo modo posset agere sine motiōe primi mouētis. Sicut eniꝫ dicitur in cōmento super primam ꝓpositionem de causis:causa prima adiuuat causam secūdam super operationem suam:quoniam oēm operationē quā secūda efficit
A.i.effi/cit.
⁊ causa prima efficit:verūtamen perficit eam per modū altiorem ⁊ sublimiorem. Et parum post dicit:⁊ nō figit causatum cause secūde:nisi per virtuteꝫ cause prime. Et predicta motio primi mouētis est illa influentia generalis de qua dicit ꝙ sine influentia generali cause ꝑme nulla creatura posset exire in suam operationē. Cuꝫ hac aūt motione respectu cognitiōis veri ⁊ voluntatis boni que sunt supra facultatem nature requirit vltra naturale lumen intellectus nostri:⁊ vltra naturalem virtutem nr̄i affectus aliqͦd adiutorium supernaturale:per qͦd nostrū liberuꝫ arbitriū respectu predicti veri ⁊ boni possit mouere se. Respectu autem alicuius cognitionis veri ⁊ alicuius voluntatis boni que sunt infra facultateꝫ nature: sufficit cum predicta motione primi mouentis naturale lumen nostri intellectus:⁊ naturalis virtus nostri affectus. Quia tamē nostrum liberum arbitrium per peccatum infirmatū est:ideo respectu aliquorū actuum existētium infra facultateꝫ nature si esset sana:nō potest etiam cum predicta generali influētia primi mouētis:nisi per aliquod aliud adiuuet. Sicut video ꝙ homo infirmus quāuis per se possit agere aliquos actus homini naturales:non tamē oēs:nisi per aliquod adiutorium sine quo sanus homo illos agere posset. Unde forte q̄uis homo per sua naturalia si non essent per peccatū infirmata:posset diligere deum ꝓpter se ⁊ super omnia quāuis nō meritorie de condigno:h̄ tamen modo nō potest nisi supernaturaliter adiuuet:plus eniꝫ infirmata est hominis natura per peccatum respectu amoris boni q̄ꝫ cognitionis veri. ¶ Ex dictis faciliter potest solui argumenta ad vtramqꝫ partem.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicēdum:ꝙ virtutes politice non sunt infra facultatem nature:nisi supposita generali motione primi mouētis:⁊ etiam illa supposita:non possumus exire in omnes actus existentes infra facultateꝫ nature:nisi per aliquod adiutoriuꝫ nobis nō naturale:ꝓpter h̄ ꝙ nostra natura
Ad 2^m ifirmata est per pctm̄. ¶ Simili mō potest solui scdm.
Ad 3^m ¶ Ad tertium dicēduꝫ:ꝙ si loquatur de initio bone voluntatis respectu alicuius boni existentis infra facultatē nāe sic initiū bone volūtatis respectu alicui⁹ boni existētis ifra facultatē nāe:ē ex nobis supposita gn̄ali ifluētia ꝑmi
Ad 4^m mouentis:aliter non:⁊ qn̄qꝫ etiam vltra hoc requiritur in nobis aliquod adiutorium nobis nō naturale. ¶ Ad quartum dicendum:ꝙ virtutes inferiores non possunt exire in actus suos:nisi supposita generali influentia primi mouentis. Illa tamen supposita magis possunt in cōplementum actus sui per naturalia sua q̄ꝫ virtutes superiores:⁊ h̄ est ꝓpter actuum virium inferioꝝ nobilitatē minorē:⁊ actuum virium superioꝝ nobilitatē maiorē.

Ad ꝑmū in opp^m. **Ad primum** argumentum ad partem aliam dicēdum:ꝙ apostolus intendebat ꝙ nō sumus sufficiētes cogitare aliquid sine motione primi mouentis:⁊ h̄ est verum. ¶ Ad secūdum dicē/
Ad 2^m. dum:ꝙ ibi loquebatur Ber. de conatibus liberi arbitrij respectu boni excedentis facultatem nature:⁊ de cogitatione directa ad ꝑdicti boni dilectionē. ¶ Q.ō. II:

Q.ō.ii. Ar.p^o **SEcundo** queritur vtrum liberum arbitrium sine omni gratia gratis data possit se ad gratiam gratum facientem sufficienter disponere. Et videt ꝙ sic prouer. 16. hominis est animū preparare. Sed ꝑparare animum est se ad gratiam gratum facientem disponere:ergo liberū arbitrium sine omni gratia gratis data potest se ad gratiaꝫ gratum facientem sufficienter disponere. ¶ Itē Zach. i. Secūdo.
conuertimini ad me dicit dominus ⁊ conuertar ad vos: ergo videtur ꝙ ante conuertatur homo per aliquam voluntatem bonam ad deum q̄ꝫ deus conuertat ad ipsum conferendo aliquam gratiam. ¶ Item Dam. lib. 2. cap. Tertio.
vlti. vult ꝙ virtus est ꝛm naturam:⁊ malitia preter naturam. Sed vnūqͦdqꝫ resurgit naturalr̄ illud qͦd est sue nature contrarium:⁊ tendit ad illud qͦd est sue nature consonum:ergo liberum arbitrium per suam naturā tendit ad virtutem ⁊ fugit vicium. Sed talis motus est prepa/ Quarto.
ratio ad gratiam. ¶ Item si liberum arbitrium nō posset se preparare ad gratiam gratum facienteꝫ nisi per aliquam gratiam gratis dataꝫ pari ratiōe:nec posset se preparare ad illam gratiam gratis dataꝫ:nisi per aliquā aliā minorem:⁊ sic esset processus in infinitum.

In opp^m **Contra** Ber. in libro de libero arbitrio non multum ante finem dicit:ꝙ gratia excitat liberum arbitrium cum seminat cogitatum:sanat cum mutat affectum:roborat vt perducat ad actuꝫ:seruat ne sentiat defectum. Sed omnis preparatio ad gratiam est vel per bonam cogitationem:vel per bonā affectionem:vel per aliquā bonam exteriorem operationeꝫ:ergo oportet grām preuenire omnē nostram preparationē. ¶ Itē de Secūdo.
ecclesiasticis dogmatibus cap. viii. nullum credimus ad salutem nisi deo inuitante venire. Sed qui se preparat ad gratiam gratuꝫ facientē venit ad salutē:ergo nullus nisi a deo inuitatus potest se ad grām preparare.

Ad qōnē ꝛm mētē ꝓpriaꝫ. Dispō ad grām duplex. **Respōdeo** ꝙ dispositio ad gratiā gratum facientem duplex est. Quedā remota ⁊ indirecta. Quedā ꝓpinqua ⁊ directa. ¶ Loquēdo de prima dispositione liberum arbitrium per sua naturalia cū sola generali motione primi mouētis queꝫ supponit qlibet actio creature pōt se ad grām gratū faciētē disponere:q̄ h̄ mō qui libero arbitrio suo recte vtit quātuꝫ pōt disponit se ad grām gratū facientem. ¶ Loquēdo autē de dispositione secūdo mō libeꝝ arbitrium nō pōt se disponere ad gratiā gratum facientem nisi per aliquā gratiam gratis dataꝫ:cōprehendēdo sub gr̄a gratis data:nō tm̄ aliquod habituale donum naturalib⁹ superadditū:sed etiā spūs sancti aliquā spālem motionē factā per se immediate tm̄:vel cum h̄ etiaꝫ mediante aliqua creatura. Cū enim cognitio grē gratum facientis sit sup facultatē nature:nō pōt noster intellectus per suam naturalem virtutem tm̄ ad cognitionem illius eleuari:⁊ ex cōsequētiꝫ nec voluntas potest illam desiderare:quia desideriuꝫ presupponit aliquam rei desiderate cognitioneꝫ. Sed nunquā disponit se homo directe ⁊ de propinquo ad gratiaꝫ gratum facientem:nisi illaꝫ aliquo modo cognoscat ⁊ desideret:⁊ ideo ad talem dispositionem oportet hominem supernaturaliter excitari ⁊ illuminari. Cui videt consonare verbum saluatoris. Joā. 6. dicentis:nemo potest venire ad me:nisi pater qui misit me traxerit illum. Et illud de ecclesiasticis dogmatibus cap. 20. sicut inicium salutis nostre deo miserante ⁊ inspirāte habere nos credimus:ita arbitriuꝫ nature nostre sequax esse diuine inspirationis libere confitemur.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicendum:ꝙ pro tāto dicitur ꝙ hominis est ꝑparare animum:quia illam preparationeꝫ facere pōt per liberum arbitrium:supernaturalr̄ tamē adiut⁹ mō supradicto. ¶ Ad scdm dicēdum:ꝙ deus iubet hoieꝫ ꝯuerti
Ad 2^m ad se:nō q̄ h̄ possit homo:nisi ꝑuent⁹ diuino auxilio:ꝙ bene sonare videt illud verbū Iere. in oīone sua ꝯuerte nos dn̄e ad te ⁊ ꝯuertemur. Sꝫ vt hō ꝑuēt⁹ diuino auxilio p libeꝝ arbitriū cooperet ad sue ꝯuersionis pleniorē
Ad 3^m ꝯuersionē. ¶ Ad tertiū dcēm:ꝙ detestari culpā inq̄ꝫtuꝫ est bono nāe ꝯtraria:⁊ nō inq̄ꝫtū est dei offensiua:nō est ad grām gratū faciētem dispō propinqua ⁊ directa. Sed

eam refugere inquantū est dei offensiua est dispositio ad
gratiam gratū facientez ꝓpinqua ꝛ directa:ꝛ sic detesta/
ri culpā nō potest homo nisi supernaturali preuētuo au
Ad 4m xilio. ¶ Ad quartū dōm ꝙ nō opꝫ esse ꝓcessum in infi/
nitū:quia prima spiritualis motio spiritus sancti excitā
tis ꝛ eleuantis liberum arbitrium ad gratie gratuz faciē
tis cognitionē ꝛ desiderium nō presupponit in homine
Qō. III. aliam supernaturalē dispositionē. Qō. III.

Ar.pº **TErtio queritur** vtrum liberū arbitriuz sine gratia gratū faciente possit mādata dei imple
re. Et videtur ꝙ sic. quia illud potest homo fa
cere sine gratia gratū faciente ꝙ naturaliter facit. Sꝫ ho
mines naturaliter seruant legē. Unde Aplus ad Rom.
2. gentes que legem non habent naturaliter ea que legis
sunt: faciunt ergo sine gratia potest homo dei legem im
Secūdo. plere. ¶ Item diligere deū ex toto corde ꝛ tota anima
ꝛ tota mente est primū ꝛ maximū mādatū. Ut habetur
Matth. 22. Sed h potest homo sine gr̄a: aliter eniꝫ pos
set esse cert9 se hr̄e gratiā: ꝙ est cōtra illud Eccl. 9. nescit
homo vtrum amore an odio dignus sit: ergo videtur ꝙ
multo fortius homo possit omnia alia mandata sine gra
Tertio. tia gratū faciente implere. ¶ Item Deutr. 30. mādatuꝫ
h qd ego ꝓcipio tibi hodie: nō supra te est. Sed mādatū
quod nō est supra hominez potest homo sine gratia gra
tuꝫ faciente implere: ergo mandata legis: que intellige/
bat Moyses per mandatuꝫ: ponens singulare pro plura
Quarto. li potest homo implere sine gratia gratū faciente. ¶ Itē
Aug. i. lib. retracta. ca. 14. peccati reū tenere quēq̃: quia
nō fecit qd facere nō potuit sūme iniquitatis ꝛ isanie ē:
Sed non obseruātes mandata dei tenentur rei peccati:
ergo videtur ꝙ per se ipsos: illa mādata possunt īplere.

In oppm **Contra** Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Sed ad vitam ingredi non pōt
homo sine gratia gratum faciente: ergo nec sine illa pōt
Secūdo. obseruare mandata. ¶ Item Augu. in lib. retracta. capi
tulo. 8. noui heretici pelagiani qui liberū sic asserunt vo
luntatis arbitriuꝫ vt gratie dei nō relinquat locuꝫ: eo ꝙ
dicunt illam dari ꝓpter meritatꝫ sine illa posse implere
omnia mandata: vt patet per Magistrum in littera: er/
go opinio hec est heretica.

Ad qōnē sꝫ mētez ꝓpriaꝫ. **Respondeo** ꝙ īplere mādata dupl'r pt intelli/
gi. Aut q̄tū ad eēntiā opis tm̄:
aut q̄tū ad eēntiā opis ꝛ formā ꝛ itētionē ꝓcipiētis sit.
¶ Primo modo liberum arbitrium nisi esset infirma/
tum per peccatum posset per sola naturalia supposita ge
nerali motione primi mouentis mandata legis implere
Sed liberū arbitriuꝫ peccato corruptū h nō potest sine
gratia saltē gratis data. Obseruare autem mandata le/
gis scdo modo nō posset liberuꝫ arbitriū sine gratia gra/
tum faciente: etiā si nō esset per peccatum corruptum: ꝛ
multo minus h potest: qꝛ per peccatuꝫ infirmatū est. Ta
lis enim mandatorū obseruatio non potest esse nisi per
charitatē: que sine gratia gratuꝫ faciente esse non potest.
Unde Ber. de libero arbitrio longe ante medium dicit:
ꝙ vt esset liberuꝫ arbitrium creans gratia fecit vt profi/
ciat saluans gratia facit. Sed saluans gratia: est grā gra/
tum faciens. Et sic patet ꝙ liberum arbitriuꝫ sine gratia
gratuꝫ faciente mandata dei sm formam ꝛ intentionem
mandantis obseruare nō potest: cum sine gratia gratū fa
ciente ꝓficere nō possit I merito de ꝯdigno.

Ad pm **Ad primum** in oppositū cum di ꝙ gentes q̄ legem nō habent naturaliter ea
que legis sunt faciunt: h sic intelligendū est: ꝙ h fiat per
spūꝫ gratie in imagine in qua naturaliter sunt facti. Un
Glo. super locum illū: nec moueat ꝙ naturalr dicit que
legis sunt facere: nō spū dei: nō fide: nō gratia: h enim fa/
cit spūs gratie: vt imaginem dei in qua naturalr facti su
mus instauret in nobis. Uel dic ꝙ verbum apli intelligi
tur de lege sm ꝙ accipitur pro principijs legis nature: q̄
potest homo obseruare quātū ad essentiā operis per vir
tuteꝫ nature presupposita generali influentia dei. ¶ Ad Ad 2m
secunduꝫ dōm ꝙ illud preceptuꝫ nō possumus implere
sm formā ꝛ intentionē mandātis sine gratia gratū facien
te. Nec ēt ex puris nālib9 possumus illud implere: quan
tuꝫ ad essentiā opis pp nostri liberi arbitrij infirmitatez
quā per peccatū incurrit. Nec ex hoc sequitur qd de le/
ge cōi: possit hō in via esse certus se habere charitatē: vt
ostensum est supra dist. 3. in illa questione vtruꝫ angelus
ex puris naturalib9 potuisset deuꝫ diligere plusq̄ seipsuꝫ
in solutione cuiusdā argumēti. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ Ad 3m
mādata dei dicūtur nō esse supra hominē: quia omni vo
lenti se disponere deus dat gratiā gratuꝫ facientē: per quā
illa mādata potest implere. ¶ Ad quartū dōm ꝙ isti nō Ad 4m
obseruantes mandata dei rei peccati tenentur: quia cum
diuino adiutorio possent si vellent se ad gratiā gratuꝫ fa
cientem disponere. Si enim se disposuisset deus eis gra/
tiam gratum facientem contulisset: per quam mandata
sua virtuose possent implere.

COnsequēter queritur de secun/do ꝓncipali. Et cir
ca hoc queruntur tria. ¶ Primo vtrum sine
gratia gratuꝫ faciente possit per liberum arbi
trium a peccato resurgere. ¶ Secundo vtrū per liberū
arbitriuꝫ sine gratia gratum faciente possit vitare casum
in nouuꝫ peccatū mortale. ¶ Tertio vtꝝ sine grā gratū
faciēte possit tēptationes vincere. Qō. I. Qō. I.

PRimo ostendo ꝙ homo sine gratia gratuꝫ faciente possit per liberū arbitrium a peccato Ar. pº.
resurgere: qꝛ resurgere a peccato preexigit ad
illuminationeꝫ gratie. Unde Apostolus ad eph. 5. exur/
ge a mortuis ꝛ illuminabit te xp̄s. Sed illud qd preexi/
gitur ad illuminationē gratie potest homo sine gratia: ḡ
resurgere a peccato potest homo sine gratia. ¶ Item q̄/ Secūdo.
libet res per naturalia sua reuerti potest ad actuꝫ conue/
nientem sue nature. Sed sm Dam. lib. 2. cap. vlti. mot9
ad virtutē oppositam malitie est actus cōueniēs nature:
ergo ad illuꝫ actū homo reuerti per suam naturam sine
gratia gratū faciente ¶ Itē quādiu in humano corpo/ Tertio.
re manēt ꝓncipia corporalis vite potest sanari corpus si/
ne auxilio medicine: ergo sili'r q̄diu manēt in anima ꝓn/
cipia spūalis vite potest sanari sine auxilio medicinalis
gratie. Sꝫ nālis cognitio veri ꝛ naturalis dilectio boni:
que sunt spūalis vite ꝓncipia: non corrumpuntur tota/
liter per peccatuꝫ mortale: ergo per illa sine gratia gratū Quarto.
faciēte potest peccator recupare spūalē sanitatē. ¶ Iteꝫ Ca. d op
phs in lib. predicamentoꝝ prauus ad meliores exercita/ positis.
tiones deductus: diuꝫ h semper sit perfecte in cōtrarium
habitū restituetur: ergo videtur ꝙ iniust9 per solū exer/
citiuꝫ bonoꝝ opeꝝ ad habitū iustitie potest restitui.

In oppm **Contra** Apostolus Gal. 2. nō abijcio gratiaꝫ dei: si enim p legeꝫ iustitia: ergo xp̄s gratis mor
tuus est. Uidetur ergo ꝙ sine gratia quā xp̄us per suam Secūdo.
mortem nobis meruit nō possumus iustificari. ¶ Item
Aug. 4. de ciui. cap. 26. dicit ꝙ a demonuꝫ dominatione
nō liberat nisi gratia dei. Sed qui resurgit a peccato libe
ratur a dominatione demonum: ergo resurgere a pecca/
to non potest homo sine gratia dei.

Respōdeo ꝙ homo sine gratia gratum faciente nō potest per liberū arbitriū a pecca Ad qōnē sꝫ mēteꝫ ꝓpriā.
to resurgere: qꝛ resurgere a peccato est ad ea restitui que Tria a/
homo amiserat per peccatuꝫ. ¶ Tria autē homo p pec/ mittit hō
catuꝫ mortale amittit. s. quādaꝫ spālez diuini luminis si/ p morta/
militudinē: ꝓpter cui9 amissionē anima peccatrix tene/ le pctīn.
bra dicitur. Unde Aug. 4. lib. de trini. cap. 2. Exponens

Aliud verbum Joan. i. tenebre eã nõ comprehenderũt. sic ait: tenebre sunt stulte mentes hominũ praua cupiditate ac infidelitate cecate. ¶ Per peccatuz etiã incurrit homo alicuius boni nãlis diminutionẽ vel corruptionẽ. h est carentiã alicuius gradus nãlis aptitudinis ad bonum supernãle qd est gratia. Unde Augu. Ench. cap. 5. animoꝝ quecũqꝫ sunt vitia nãlium priuationes sunt bonoruz. ¶ Per peccatũ etiã incurrit homo amissionem idoneitatis ad vitã eternã ꝛ obligationẽ ad penã eternã. Ad neutrũ aũt istoꝝ potest restitui nisi per gratiã: qꝛ gratia est quedã spũalis similitudo diuini luminis. Per ipaz etiã retrahit ad deũ voluntas hoĩs sine quo tractu non potest restitui ipsa aptitudo nãlis ad grãm. Per ipsaz ẽt remittit dei offensa: ꝛ ex pñti obligatio ad mortẽ eternã ꝛ reddit homo dignus hereditate eterna.

Ad pᵐ. **Ad primuz** in oppositum cũ dĩ qꝫ a peccato resurgere preexigit ad illuminationẽ gratie ꝛc̃. Dico qꝫ nõ est veꝝ nisi vocãdo resurgere a peccato dispõnem ad talẽ resurrectionẽ: ad quaz dispõnem inuitat aplũs cum dicit. Exurge a mortuis ꝛ disponẽti se pmittit spũalem resurrectionẽ per xp̃z fiendã: cuz dicit ꝛ illuminabit te xp̃s.

Ad 2ᵐ. ¶ Ad scḋm põt dici qꝫ motus ad virtutẽ oppositã malitie dĩ esse ̃sm naturã: nõ quia sunt infra facultatẽ nature: sed qꝛ est nature cõsonus inq̃tuz est ad quãdã supernãlem perfectionẽ ipsius nãe.

Ad 3ᵐ. ¶ Ad tertiũ dõm qꝫ nãlis cognitio veri ꝛ nãlis dilectio boni nõ sunt sufficientia pncipia spũalis vite. Sed cũ hoc requirit supnaturalis cognitio veri ꝛ supernãlis dilectio boni.

Ad 4ᵐ. ¶ Ad quartuz dõm qꝫ illa auc̃tas pħi intelligẽda est de habitu qui põt acquiri per actus: per cuius habitꝰ recuperationẽ homo nõ resurgit a peccato mortali: sꝫ p receptionẽ habitus qui a deo imediate anime infundit per quem anima recõciliatur: ꝛ hic habitꝰ gratia gratuz faciens nominatur. Qõ. II.

Qõ. II. Ar. pᵒ. **SEcundo** queritur vtrum homo per liberuz arbitriũ sine gr̃a gratũ faciẽte possit vitare casum in nouũ peccatum mortale. Et vr̃ qꝫ sic. qꝛ qui põt libere cõsentire põt libere dissentire dũ est in via. Sed casus in peccatuz mortale nõ põt esse quãdiu homo nõ ꝯsentiat. Cum ergo possit nõ ꝯsentire sicut potest cõsentire vr̃ qꝫ possit vitare casum in nouũ peccatũ mortale.

Secũdo. ¶ Jteꝫ i. lib. retracta. cap. 14. peccatũ sine voluntate esse nõ posse verissimũ est. Sed voluntariũ ꝛ necessariũ opponuntur: ergo exñtez in vno peccato mortali nõ est necessariũ in aliud peccatũ incidere.

Tertio. ¶ Jteꝫ certũ est qꝫ ad modicũ tp̃s vitare põt ne incidat in aliud peccatũ mortale. Sed quanto magis resistit tãto fortior est ad resistendũ: ergo videt qꝫ homo sine gratia gratũ faciẽte per totã vitã suã vitare põt ne de nouo incidat in nouum peccatum mortale.

Quarto. ¶ Jteꝫ Eccl. 15. ante hominẽ vita ꝛ mors bonũ ꝛ malũ qꝫ placuerit ei dabitur illi: ergo in potestate hoĩs est eligere bonuz vel malũ. Uidetur igr̃ qꝫ sine gr̃a gratuz faciente possit vitare peccatuz mortale.

Jn oppᵐ. **Contra** Aug. i. lib. retrac. cap. 8. voluntas ipsa nisi dei gr̃a liberet a seruitute qua facta est serua peccati: ꝛ vt vitia superet adiuuet: recte pieqꝫ viui a mortalibꝰ nõ põt.

Secũdo. ¶ Jteꝫ Greg. 25. super illud Job. 34. cõteret multos ꝛ innumerabiles: peccatũ qꝫ p penitentiã non diluit mox suo pondere ad aliud trahit.

Ad qõnẽ ̃sꝫ mentẽ xpriã. **Ad hãc questionez** dicunt aliqui qꝫ hõ per liberũ arbitriũ sine gr̃a gratuz faciẽte põt vitare casum in nouuz peccatuz mortale: eo qꝫ talis casus nõ est nisi per liberꝫ ꝯsensuz nõ tamẽ facere põt: qn habeat peccatũ mortale: qꝛ vt habitum est in qõne precedẽti: resurgere a peccato sine gr̃a gratũ faciẽte nõ põt. Et sic dicũt debere intelligi verba Aug. cũ dicit qꝫ sine gr̃a dei recte pieqꝫ viui a mortalibꝰ nõ põt.

ꝯ opionẽ. ¶ Sed ꝯtra h vr̃ Aug. expresse esse in lib. de pfectione iustitie in fine lib. dicens. quisqs negat nos orare debere ne intremus in temptationẽ: negat aũt h q cõcedit ad nõ peccandũ gr̃e dei adiutoriũ nõ esse nec̃ium: sed sola lege accepta humanã sufficere voluntatẽ ab auribus hominũ remouẽdus est.

Ad qõnẽ ̃sm mẽtẽ ppriã. ¶ Uidetur ergo dõm qꝫ homo per liberꝫ arbitriũ sine gr̃a gratũ faciẽte nõ potest diu vitare casum in nouũ peccatũ mortale in statu nature corrupte: q̃uis enĩ pp libertatẽ possit vitare qdlibet pctm̃ mortale sigꝉtuz: tñ pp infirmitatẽ nõ põt diu vitare qn in aliqd mortale incidat nisi per gr̃az gratũ facientez liberꝫ eius arbitriũ sanet ꝛ adiuuet. Sic ergo sine illa põt vitare qdlibet mortale in singulari: qd tñ nõ põt vitare oĩa in cõi: sine gr̃a enim gratũ faciẽte liberꝫ arbi. nõ est habitualiter fixũ in debito fine qui deus est: ita vt p nullo bono ꝯsequẽdo: vel malo vitãdo ab eo vellet separi. Unde nõ potest diu stare qn occurrant aliqua pp que ꝯsequẽda vel vitãda homo recedat a deo trãsgrediẽdo eius mãdata. ¶ Huic opinioni vr̃ ꝯsentire magr̃ dicẽs: qꝫ in media libertate sꝫ ẽ in libertate que est in statu miserie põt hõ peccare: ꝛ nõ põt nõ peccare añ repationẽ ẽt mortalr̃: post repationẽ vero in statu vie saltẽ venialr̃.

Ad primuz in oppositum cuz dĩt qꝫ ita põt hõ nõ ꝯsentire malo: sicut consentire ꝛc̃. Dico qꝫ nõ est veꝝ sine gr̃a gratũ faciẽte pro statu nature corrupte: nostꝝ enim liberꝫ arbitriũ ad bonũ est liberuz nõ sine gr̃a. Sed ad malũ est liberꝫ per se tm̃. Unde magr̃ supra dist. 24. dicit qꝫ per liberꝫ arbitriũ bonuz eligitur gr̃a existẽte: ꝛ maluz eadẽ desistẽte. Ad pᵐ.

¶ Ad scḋz cũ dicitur qꝫ voluntariũ ꝛ necessariuz opponunt ꝛc̃. Dico qꝫ veꝝ est de necessitate coactionis: qd autẽ homo in statu nature corrupte sine gr̃a gratũ faciente nõ possit diu vitare quin incidat de nouo in nouũ peccatuz mortale: h nõ est: qꝛ necessariũ sit ipsum peccare necessitate coactionis: sed defectibilitatis que libertatẽ ad maluz nõ excludit. Ad 2ᵐ.

¶ Ad tertiũ cuz dĩ: qꝫ quanto magis homo resistit tãto fortior est ad resistendũ ꝛc̃. Potest dici qꝫ veꝝ ẽ quantũ est ex pte sua: tñ qꝛ in longo tempore plẽs insurgunt temptationes ꝛ plẽs peccandi oportunitates ꝛ occasiones: qꝫ in modico tẽpore ceteris paribus: ideo non sequit qꝫ si possit stare p modicuz tẽpus: qꝫ ẽt possit stare per longum tẽpus: sicut vides qꝫ homo debilior magis posset resistere vni impugnãti qꝫ fortior in triplo xl. impugnãtibus. ¶ Uel potest dici qꝫ liberuz arbi. corruptum quãto diutius est sine gr̃a gratuz faciente tãto efficitur debilius ad resistendũ tẽptationibus: nõ inquantũ per modicũ tẽpus tẽptationibus resistit: sed qꝛ vires inferiores p suos motus inordinatos semp ipsuz emolliũt ꝛ ad maluz pnius reddunt: eo qꝫ sine gr̃a non sic potest illos motus frenare nec ordinare: sicut cuz beneficio gr̃e est adiutũ. Ad 3ᵐ.

¶ Ad quartũ dõm qꝫ illud v̄buz Eccl. intelligit de homine pro statu nãe integre quãdo nõduz erat seruus peccati ̃sm qꝫ dicit Aug. in hyponosticon: respõsione tertia paꝝ post pncipiuz. ¶ Uel potest dici qꝫ etiã modo eligit homo quodcũqꝫ vult: sed bonũ cũ adiutorio gr̃e ꝛ malũ qñ est gr̃a destitutus. Qõ. III. Ad 4ᵐ.

Qõ. III. Ar. pᵒ. **TErtio queritur** vtꝝ homo sine gr̃a gratũ faciẽte possit aliquã tẽptationem vincere. Et vr̃ qꝫ sic. difficilius est vincere seipm qꝫ vnaz tẽptationem. Sed aliquãdo homo sine gr̃a gratũ faciente: ita perfecte potest se vincere qꝫ se morti põt exponere: vt hꝫ ex v̄bis apl̃i. i. Cor. 13. Ergo multo fortius potest vincere aliquã temptationẽ.

Secũdo. ¶ Jteꝫ idẽ videt esse resistere tẽptationi ꝛ vincere tẽptationem. Sed homo sine gratia gratuz faciente quãdoqꝫ potest resistere tẽptationi: qꝛ nõ semp cõsentit temptationi cuicũqꝫ: ergo sine gr̃a gratuz faciente potest homo aliquam temptationem vincere.

¶ Jtem

Tertio. ¶ Item per continentiaʒ vincitur temptatio de incontinentia. Sed sine grã gratuʒ faciente cõtinentia potest haberi: ergo sine grã gratum faciente aliqua tẽptatio ab homine potest vinci.

In opp^m **Contra** apostolus .i. Cor. 15. Deo gratias qui dedit nobis victoriaʒ per Jesum christuʒ dominuʒ nostrũ: ergo videtur ꝙ sine gratia iesu christi nõ possumus esse victores.

Secũdo. ¶ Item Gloß. super illud ps. Immissiones per angelos malos: in malis potest diabolus vt in suo pecore nisi ꝓhibeatur cũ maiori .s. deo: ergo vi ꝙ peccator nulli diabolice tẽptationi põt resistere.

Ad qõnẽ ꝫ mẽteʒ ꝓpriaʒ. **Respõdeo** ꝙ quãuis homo sine gratia gratum faciente: possit temptatiõi resistere: nullam tamẽ sine illa gratia potest vincere. Resistere eniʒ tẽptationi est ei nõ consentire: illum enim temptatio non deijcit qui temptationi nõ consentit.

Quid vincere temptatiõeʒ. Sed vincere temptationem est eam superare assequendo contrariuʒ eius ad quod temptat o inclinabat. Inclinabat autẽ temptatio ad hoc vt homo offendendo deum separaretur ab ipso ꝛ regno priuaretur eterno: tũc ergo temptatio ab homine separatur: cuʒ ita virtuose temptationi resistit: ꝙ per hoc efficitur deo gratior ꝛ eterno regno dignior: ꝙ sine gratia gratum faciente esse non potest.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicẽduʒ ꝙ qui sine gratia gratum faciẽte se morti exponit: nõ propter hoc est victor sui: quia per hoc nõ meretur coronam. Et sicut dicit Maximus in quodam sermone de vno martyre corona victoribus datur.

Ad 2^m Ad 3^m ¶ Ad secundũ soluendũ est per interemptionẽ maioris. ¶ Ad tertiuʒ dicenduʒ ꝙ nunꝙ per continentiaʒ informẽ vincitur temptatio de incontinẽtia: quãuis per talem continentiam homo illi temptationi resistere possit. ¶ Argumenta ad partem aliaʒ procedunt ꝛ concludũt de victoria proprie dicta. ¶ Secunduʒ tamen nimis concludit quia concludit ꝙ homo sine gratia gratuʒ faciente nulli temptationi possit resistere: quod falsum est: nõ enim dicitur diabolus habere potestatem in peccatore: sicut in suo pecore: ita vt peccator in nullo sibi resistere possit: sʒ quãdiu est in peccato mortali est in seruitute diaboli: et cõparatus est iumentis insipientibus ꝛ silis fact^9 est illis.

Circa litteram illam gratiã dei sine q̃ nihil boni facere possumus nõ esse dicunt nihil in libero arbitrio: idest nihil aliud dicũt eam esse q̃ ipsum liberum arbitrium: ꝛ hoc est erroneum ꝛ hereticum:

Dub^m nihil tam in potestate est q̃ ipsa voluntas. ¶ Contra facili^9 potest homo se in corpore hũiliare q̃ in corde.

Rñ^o. ¶ Respõdeo ꝙ quãuis voluntas facilius imperet ꝛ moueat membra q̃ sensituum appetitũ: tamen nõ facilius mouet ea q̃ se ipsam electiue. Unde si humiliat se in motu exteriori ꝛ nõ interiori: hoc nõ est: quia difficilius sit sibi humiliare se interius q̃ exterius nisi ratione sensitiui appetitus: dicamus nos semper indigere dei auxilio: non tantum ad hoc ꝙ det nobis gratiam gratum facientem: Sed etiam vt iam gratia gratum facientem informatos moueat ad recte agendum: non tantum modo motione generali sed speciali. Quamuis enim deus infundendo gratiaʒ gratum facientem animam sanet: ꝛ eleuet ad operandum opera meritoria vite eterne: que excedunt facultatem nature: tamen quia remanet corruptio ꝛ infectio in viribus inferioribus ꝛ in intellectu quedaʒ obscuritas ignorantie: adhuc indiget anima ad recte agendum ꝛ vsq3 in finem perseuerandum: moueri a deo: nõ tantũ illa motione generali: sine qua nulla creatura posset aliquid agere: sed etiam quadaʒ motione speciali: nõ tamen indiget vt aliquod aliud habituale donum vltra gratiam ꝛ habitus qui cum ea infunduntur conferatur sibi ad recte agendum.

¶ Utruʒ hõ ante peccatuʒ eguerit gratia operãte ꝛ cooperãte. Distin. XXIX. Dist. 29.

Post hec consideranduʒ est vtrum homo ante peccatum eguerit gratia operante ꝛ cooperante? Ad quod breuiter dicimus: quia non cooperante tantum: sed etiaʒ operante gratia indigebat: non quideʒ ꝫ omneʒ operandi moduʒ operantis gratie. Operatur eniʒ liberando ꝛ preparãdo voluntateʒ hominis ad bonuʒ. Egebat itaq3 homo ea: non vt liberaret voluntatem suam: que peccati serua non fuerat: sed vt prepararet ad volenduʒ efficaciter bonuʒ quod per se nõ poterat. Non eniʒ poterat bonuʒ mereri sine gratia: vt Aug. in ench. euidẽter tradit. Illã inqt immortalitateʒ in qua poterat non mori natura humana perdidit per liberum arbitrium. Augu. in Ench. Hanc vero in qua nõ poterat mori acceptura est per gratiaʒ: quaʒ fuerat si non peccasset acceptura per merituʒ quis sine gratia. Nec tũc vllũ merituʒ esse potuisset: quia ꝛ si ipsum peccatuʒ in solo erat arbitrio constitutum: non tamen iustitie habende vel retinende sufficiebat liberuʒ arbitriuʒ nisi diuinuʒ preberetur adiutorium. Ecce his verbis satis ostenditur ꝙ ante peccatuʒ homo indigebat gratia operante ꝛ cooperante. Non eniʒ habebat quo pedem mouere posset sine gratie operantis ꝛ cooperãtis auxilio: habuit tamen quo poterat stare.

¶ Q homo ante lapsum virtutes habuerit.

Preterea queri solet vtrũ homo ãte lapsuʒ virtutem habuerit? Quibusdaʒ videtur ꝙ nõ habuerit: id ita probare conantibus. Iustitiaʒ inquiunt non habuit: quia preceptum dei contempsit: nec prudentiã: quia sibi non prouidit: neq3 temperantiam: quia aliena appetijt: nec fortitudineʒ: quia praue suggestioni cessit. Quibus respondentes dicimus euʒ quideʒ nõ tũc habuisse has virtutes quando peccauit: sed ante: ꝛ tunc amisisse. Quod multis sanctorum testimonijs comprobatur: ait eniʒ Aug. in quadam Homelia. Adam perdita charitate malus inuentus est. Iteʒ. Princeps vitioruʒ deuicit adam de limo terre ad imaginem dei factuʒ pudicitia armatuʒ: temperantia compositum: charitate splendiduʒ primos parentes illis donis ac tantis bonis expoliauit: pariterq3 peremit. Testimonijs scõꝝ affirmãt hoieʒ p^m habuisse ṽtutes. De hoc eodem. Ambro. ad Sabinũ ait. Ambro. Quando adam solus erat non est preuaricatus: quia eius mens deo adherebat. Sup ps. quoq3 dicit. Q homo ante peccatum beatissimus auram carpebat ethercam. Sed quomodo sine virtute beatissimus erat? Aug. quoq3 super Genes. Dicit adam ante peccatum spi- Aug. sup Gen.

ritali mente preditūȝ fuisse. Non est ergo dubitandūȝ homineȝ ante peccatum virtutibus fulsisse: sed illis per peccatū expoliatū fuisse.

¶ De eiectione hominis de paradiso.

In illius quoqȝ peccati penā eiectꝰ est de paradiso in istum miseriarum locum: sicut in Gene. legitur. Nunc ergo ne forte mittat manūȝ suaȝ ⁊ sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternūȝ: emisit eūȝ deus de paradiso voluptatis. His verbis insinuari videtur ꝙ nūq̄ moreretur: si postea de illo ligno sumpsisset.

¶ Quomodo intelligēdūȝ sit illud ne sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternūȝ.

Sed quia per peccatūȝ iaȝ mortuum corpus habebat: illa verba ex tali itellectu accipi possūt. Deus modo irati loquens de homine superbo ait. Uidete ne forte mittat manūȝ suaȝ ⁊c̄. idest cauete vos angeli ne comedat de ligno vite quo indignus est: de quo si perstitisset comederet ⁊ viueret in eternūȝ. Sed modo ꝓpter inobedientiam indignus est comedere. Et sicut verbo dixit ita opere exhibuit. Emisit enīȝ eūȝ deus de paradiso voluptatis in locum sibi congruum: sicut plerūq̄ malus cum inter bonos viuere ceperit: si in melius mutari noluerit: de bonorūȝ congregatione pellitur pondere praue consuetudinis pressus.

¶ De flāmeo gladio ante paradisūȝ posito.

Ne vero ad illud posset accedere: collocauit deus ante paradisum cherubin ⁊ flammeum gladium atq̄ versatilem ad custodiendaȝ viaȝ ligni vite. Quod iuxta litteraȝ potest hoc modo accipi. Quia per ministeriūȝ angelorum ignea custodia ibi constituta fuit. Hoc enīȝ per celestes potestates in paradiso visibiliter factūȝ esse credendūȝ est: vt per angelicum ministeriūȝ ibi esset quedam ignea custodia: non tamē frustra: sed quia aliquid significat de paradiso spirituali. Cherubin enīȝ interpretatur plenitudo scientie: hec est charitas: quia plenitudo legis est dilectio. Gladius auteȝ flāmeꝰ pene temporales sunt: que versatiles sūt: quia tempora volubilia sunt. Illa ergo ad custodiā ligni vite ideo posita sunt ante paradisum: q2 ad vitaȝ non reditur nisi per cherubin: sciļȝ plenitudinem scientie: idest charitatem: ⁊ per gladium versatilem: idest tolerantiam passionum temporalium.

¶ An hō ante peccatū comederit de ligno vite.

Potest autem queri vtrum de ligno vite ante peccatūȝ comederit homo. De hoc Augu. in lib. de baptismo. par. sic ait. Recte profecto intelliguntur primi homines ante malignaȝ diaboli persuasioneȝ abstinuisse a cibo vetito: atq̄ vsi fuisse cōcessis. His verbis ostenditur ꝙ de ligno vite ante peccatūȝ sumpserint: quibꝰ preceptūȝ erat: vt de omni ligno paradisi comederent: nisi de ligno scientie boni ⁊ mali.

¶ Quare non sunt facti immortales si comederunt de ligno vite.

Quare ergo perpetua soliditate ⁊ beata immortalitate vestiti non sunt: vt nulla infirmitate vel etate in deterius mutarentur? Hanc enim virtuteȝ naturaliter illud lignum habuisse dicitur. Sȝ forte hoc non conferebat: nisi sepe de illo sumeretur. Potuit ergo fieri vt de illo sumeret semel ⁊ non sepius: qui per aliquaȝ moraȝ in paradiso fuisse intelligitur: cūȝ scriptura dicat eū ibi soporatū fuisse quādo costa de latere eiꝰ asssūpta est: ⁊ inde formata mulier: ⁊ aīalia aū eū ducta: q̄bꝰ nōia iposuit. Dist. XXIX. Dis.29.

Post hec considerandūȝ est ⁊c̄. Superius determinauit Magister de insufficientia liberi arbitrij sine gratia in omnibus generaliter. ¶ Hic determinat de illa insufficientia in primis parētibus specialiter. ¶ Et diuiditur pars ista in duas. ¶ Primo determiat de gratia quā primi parentes in statu innocentie habuerunt. ¶ Secundo de pena peccati per quod illam graȝ amiserunt ibi. [In illius quoqȝ peccati penā.] Prima in duas. ¶ Primo ostēdit magister qua gratia indiguerūt. ¶ Secundo quā gratiam habuerunt. ibi. [Preterea queri solet.] ¶ Tunc sequitur illa pars que ibi incipit. [In illius quoqȝ.] Et diuidit in ptes duas. ¶ Primo ostendit quomodo de paradiso eiecti fuerunt. ¶ Secūdo querit vtrum ante expulsionem de ligno vite comederunt. ibi. [Potest autem queri.] Prima in duas. ¶ Primo ostendit qualiter de paradiso eiecti sunt. ¶ Secūdo determiat de custodia posita aū padisū. ibi. [Ne vo possȝ.] A.i.lignit

Circa hāc dist. querendūȝ est de tribꝰ pricipaliter. ¶ Primo de gratia quā habuerunt primi parētes in statu innocentie. ¶ Secundo de magnitudine illius gratie. ¶ Tertio de pena quā cōsecuti sunt propter demeritūȝ sue culpe. ¶ Circa primum queruntur duo. ¶ Primo vtrūȝ primi parentes ante peccatum habuerunt gratiam. ¶ Secundo vtrum gratia ⁊ gloria idem sint per essentiaȝ. Questio. I. Qō.1.

Primo ostendo ꝙ primi parentes ante peccatum nō habuerunt grām. Ar.pᵒ
Magister supra dist. 24. dicit de primo homine ꝙ nō poterat proficere intentūȝ vt p gratiam creationis sine alia mereri salutem valeret. Sȝ per gratiam gratūȝ facientem homo potest mereri salutē sine alia gratia: ergo videtur ꝙ ante peccatum eaȝ nō habuit. ¶ Item iustitiā originaleȝ quā per peccatū amisit nūq̄ recuperauit: ergo a simili si gratiam gratūȝ facienteȝ per peccatūȝ amisisset: nūq̄ post peccatū eā recuperassȝ. Secūdo.
¶ Item sicut supra ostensum est lucifer gratiaȝ gratum facientem nō habuit: ergo si homo eam ante peccatū habuisset casus eius fuisset grauior q̄ casus luciferi: quod falsum est: vt superius est ostensum. ¶ Iteȝ nō indiguit gratia operante: quia illa sanat liberūȝ arbitrium: ⁊ ante peccatūȝ liberūȝ arbitriūȝ hominis erat sanum nec gratia cooperante Tertio. Quarto.

tis cooperante: quia illa adiuuat liberum arbitriuz infirmuz ad bene operandum. Sed nulla infirmitas erat in libero arbitrio hominis ante peccatuz: ergo nõ indiguit nec gratia operãte nec cooperãte: ergo videtur q̃ eã nõ habuit: q2 nõ habuit illud quo nõ indiguit.

In opp^m **Contra.** Eccl. 17. dicitur de p° hoie q̃ de^s vestiuit euz virtute: s3 nõ est plena virt^s sine gr̃a

Secũdo. gratuz faciẽte: ergo vr̃ q̃ de^s vestiuit illũ gr̃a gratũ faciẽte. ¶ Itẽ Glo. sup illud Luc. 10. hõ quidã descendebat rc. vult q̃ primus homo fuit spoliat^s gratuitis r vulneratus in nãlib^s. Sed nõ potuit spoliari eo q̃ ante nõ hũit.

Ad qõnẽ s3 mẽtez ppriã. **Respondeo** q̃ sicut supra dictuz fuit de angelo q̃ non fuit creatus in gratia gratum faciente: sed in primo motu sui liberi arbitrij se ad illam disposuit: r illaz a deo recepit: sic primi parentes gratiam gratuz facientez nõ habuerunt: quousq3 per motũ sui liberi ar. se ad illã disposuerũt: r quia h̃ fuit añ q̃3 peccarent: ideo concedo q̃ primi parentes gratiã gratum facientem habuerunt ante peccatuz. Sed in illa nõ fuerunt cõfirmati: sicut angeli qui in prima deliberatiua sui conuersione ad deũ confirmati sunt.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dõm q̃ nõ plus cõcludit: nisi quia anime primoruz parentuz non fuerunt create in gratia gratuz faciente: r

Ad 2^m hoc est verũ: sed ex hoc non sequitur quin eã habuerint ante peccatuz. ¶ Ad scdm dõm q̃ nõ est simile de recuperatione gratie gratuz facientis r iustitie originalis: q2 gratia gratuz faciens datur nature pro psona vel ipsi psone pro semetipsa: r ideo decens fuit r diuine liberalitati cõsonuz vt per actum personalẽ qui est penitere recuperetur: sed iustitia originalis fuit data persone p tota natura: vñ si primi parẽtes nõ peccassent eaz trãsfudissent ad posteros dispositiue inquantuz transfudissent carnez mundã: q̃muis eoz posteri: sicut r parentes eã a solo deo effectiue recepissent ab instanti creationis anime: r ideo nõ ita fuit rationabile: vt per actũ personalem qui est pe-

Ad 3^m nitere recuperetur: sicut gratia gratũ faciens. ¶ Ad tertium dõm q̃ q̃muis lucifer nũq̃3 habuerit gratiam gra-

Grauior casus luciferi q̃3 hois. tum facientez: quia tamẽ habuit perfectiorez naturã q̃3 homo nec fuit temptatus: sicut homo r intẽsius superbiuit: ideo omnibus pensatis casus eius grauior fuit q̃3 casus hominis. ¶ Ad quartum dõm q̃ primi parentes

Ad 4^m indigebant r gratia operante r cooperante nõ ad habẽduz suam operationẽ naturalẽ: sed ad habendũ suã perfectionem supernaturalẽ ad quã erant ordinati: sicut ad supernaturalẽ finem: r in ipsis gratia operãs potuit habere suuz effectũ per se: qui est subiectũ informare r gratum deo reddere: q̃muis in ipsis ante peccatuz nõ potuit habere suũ effectũ per accidens qui est subiectuz sanare. Sicut vides q̃ ex nõ albo per albedinem fit album per se: r quia nõ albo accidit q̃ sit nigrũ vel rubeuz quãdoq3 per accidens ex rubeo fit albuz per albedinẽ: similr̃ in eis potuit esse effectus per se gratie cooperãtis qui est liberuz arbitriũ eleuare ad opera meritoria excedentia facultatem nature q̃muis nõ potuerit in eis esse ante peccatum ille effectus per accidens gratie cooperãtis qui est alleuiare difficultatẽ liberi arbitrij in bene operando: q̃ difficultas est in libero arbitrio orta per peccatũ. ¶ Argumenta ad partez aliã nõ ostendunt q̃ anime primorũ parentuz create fuerunt in gratia gratum faciente. Sed bene ostendunt q̃ primi parentes eam habuerunt ante peccatuz: r hoc est veruz.

Qõ. II. Questio. II.

Ar. p° **SEcundo** queritur vtrũ gratia r gloria idem sint per essentiam. Et videtur q̃ sic. Augu. in ante penulti. q. ad Orosiũ. ad h̃ profecto peruenerat Paulus: vt deuz sic in ista vita videret: sicut sancti: post hanc vitam videbunt. S3 Paulus nõ vidit eũ nisi per gratiam vie: quia tũc cõprehẽsor nõ erat: sed videre deuz est actus glorie: ergo idez actus est gratie r glorie: ergo idem sunt

gratia r gloria. ¶ Itẽ sicut se habet charitas vie ad charitatez patrie: ita gratia ad gloriã: sed charitas vie r cha- Secũdo.

ritas patrie nõ differunt nisi s̃m perfectuz r imperfectũ ergo gratia r gloria nõ differunt: nisi sicut perfectũ r imperfectuz: vt videtur. ¶ Item per gratiam acceptatur Tertio.

anima a deo imperfecte per gloriã perfecte: sed acceptatio perfecta r imperfecta nõ sunt res per essentiam differentes: ergo nec gratia r gloria. ¶ Itez gratia est supna- Quarto.

turalis vita anime r gloria silr̃: s3 in anima nõ sunt due vite supernaturales: sicut nec due vite naturales: ergo idem est gratia r gloria.

Contra nõ est idem finis: r id qd est ad finem: sed In opp^m A. I. illud

gloria est finis gratie: ergo nõ est idez gra- Secũdo.

tia r gloria. ¶ Item non est idez meritum r premium. Sed gloria est premiuz r gratia radix est meriti: ergo nõ est idem gratia r gloria.

Respõdeo q̃ gloria quadrupliciter potest accipi. ¶ Uno modo pro obiecto ipsius Ad qõnẽ s3 mentẽ ppriã.

glorie: r sic deus est gloria nostra qd testatur psalmista di- Gl'ia 4^r

cens. Tu autem domine susceptor meus es gloria mea. acciptr̃.

¶ Secundo modo pro actu ipsius glorie: r sic comprehendit perfectaz visionẽ r dilectionẽ ipsius dei: q̃ testatur psalmista dicẽs. Gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomẽ tuuz. ¶ Tertio modo potest accipi pro gaudio q̃ inseparabiliter cõcomitatur actum glorie: de quo potest exponi illud verbuz ad Rom. 8. Ipsa creatura liberabit a seruitute corruptionis in libertatẽ glorie filiorũ dei. q. d. creatura liberabit a seruitute penalitatis q̃ erit in gaudio qd habebũt filij dei. ¶ Quarto mõ põt accipi gloria pro habitu: cuius est actus ipsa actualis cõiunctio creature rationalis vel intellectualis cũ deo per claraz visionẽ r perfectam dilectionez: r sic loquitur de gloria apls ad Colo. 3. dicẽs. Cuz xp̃us apparuerit vita vestra tunc r vos apparebitis cũ ipso in gloria. i. ornati habitu glorie. Et de gloria hoc modo dicta intelligitur presens questio. Et sic dõm q̃ gratia r gloria se habẽt aliquo modo: sicut pars r totũ: q2 gloria de sua essentia cõprehendit habituz gratie perfecte: h̃ est charitatez perfectam s̃m illos qui dicunt q̃ idez est gratia gratũ faciens r charitas. Et h̃ pars glorie est in affectu qua eleuat affectus ad deũ cõsumate diligendũ: cõprehendit etiaz gloria aliuz habitũ in intellectu quo eleuatur intellectus ad deuz clare videndũ. Et sic p3 q̃ s̃m dicentes gr̃a gratũ facientẽ esse idẽ realiter cũ charitate: gloria cõprehendit habituz gratie: r aliuz etiã habitũ: r ideo sicut pars r totuz nec penitus sunt idez: nec penit^s diuersa: sic dico q̃ gratia r gloria nec penitus sunt idẽ per essentiã nec penitus differũt per essentiaz. ¶ Secunduz etiã dicentes gratiã r charitatez s̃m rem absolutaz differre r gratiam r gloriã primo esse in essentia ipsius anime: op3 dicere q̃ gratia vie r gloria se habeant sicut pars r totuz: quia sic gloria est gratia consumata: r gratia imperfecta se habet ad gratiaz cõsumataz vt pars ad totum: q2 augmentatio gratie est per additionez noue gratie ex qua r prima fit per essentiaz actu vnũ perfectius primo.

Ad primuz dicenduz q̃ q̃muis Paulus in hac Ad p^m

vita deum nõ viderit per habituz glorie: vidit tamẽ euz per quoddã lumen priuilegiatum infusuz intellectui suo nõ per modũ habitus manẽtis: sed passionis transeuntis: vnde in hac vita nõ vidit deũ nisi raptim r trãsitorie. ¶ Ad scdm dõm q̃ alio modo Ad 2^m

se habet gratia ad gloriaz q̃3 charitas vie ad charitatem patrie: s̃m dicentes gratiaz r charitatẽ nõ s̃m rem absolutam differre: quia sic gloria comprehẽdit cuz ipsa gratia perfecta quoddã lumẽ habituale in itellectu quo eleuatur ad deum videndum. ¶ Potest etiã dici aliter ad

argumentũ q charitas vie ⁊ charitas patrie se habẽt sicut pars ⁊ totũ:eo q charitas augetur per infusionem noue charitatis ex qua ⁊ prima fit actu vnum completiuo primo.

Ad 3^m

¶ Ex dictis patet solutio ad tertiũ.

Ad 4^m

¶ Ad quartũ cũ dicitur q in anima nõ sunt due supernaturales vite ⁊c. Dico q verũ est:nec ego dico q gratia ⁊ gloria sint due vite q̃uis se habeant sicut pars ⁊ totum. Si enim sub gloria cõprehenduntur duo habitus.s.charitas in affectu ⁊ habituale lumẽ in intellectu:gloria maxime est vita anime ratione charitatis cõsumate in affectu:q̃uis ad perfectionem vite cõcurrant duo predicti habitus. Argumentũ autem bene concludit q gratia ⁊ gloria non sunt due vite quarũ vna non comprehendatur in alterius essentia.

Ad p^m in opp^m

Ad primũ q arguebatur ad partẽ aliã dõm q nõ est inconueniẽs q finis sub fine supremo se habeat ad illud qd est ad finem sicut totum ad partẽ. Sic enim charitas patrie finis est charitatis vie:comprehendens ipsam ⁊ amplius:ita tamẽ q inter charitatẽ vie:⁊ illud quod superaddit charitas patrie nulla distinctio est in actu.

Ad 2^m

¶ Ad scdm dõ q q̃uis nõ sit idem meritũ ⁊ premiũ:tamẽ penitus diuersa non sunt accipiẽdo meritũ pro radice merẽdi que est gratia vie:sic enim premium comprehendit id quod est meritum ⁊ amplius:q̃uis non sub rõne qua meritum.

Consequẽter queritur de secundo principali. Et circa hoc querũtur duo. ¶ Primo vtrum in statu innocentie abũdantius fuisset data gratia hominibus q̃ in statu miserie. ¶ Secundo vtrum opera procedentia ex libero arbitrio per gratiam essent eque meritoria sicut modo. Qõ. I.

Qõ.1.

Ar.p^o

Primo ostendo q in statu innocentie abũdantius fuisset data gratia hoĩbus q̃ in statu miserie:sm Aug.6.super Geñ.parũ vltra medium:gratia se habet ad animã:sicut lumen ad aerem: Sed quanto aer est purior tanto recipit lumen abundãtius:ergo similiter quãto anima est purior tanto recipit lumen abundantius. Sed certũ est q in statu innocentie erat natura humana purior q̃ in statu miserie:nõ enĩ tunc fuissent imunde passiones:sicut modo:ergo videt q in statu innocentie data fuisset gratia abundantius q̃ modo.

Secũdo.

¶ Item Damas.lib.2.capi.xi.dicit q deus fecit hoĩẽ inocẽtẽ ⁊ rectũ virtuosum omni v̄tute decoratũ. oĩbus bonis ornatũ:ergo videtur similiter q tales fuissent posteri sui si in innocentia permansisset. Cum ergo in statu miserie pauci inueniantur decorati omni virtute:videtur q gratia ⁊ virtutes magis abũdassent in statu innocentie q̃ in statu miserie.

In opp^m

Contra fortitudo consistit in bene se habendo circa terribilia. Cum ergo terribilia in statu innocẽtie nõ fuissent videtur q ibi virtus fortitudinis defuisset. Sed in h statu nulla virtus deest.

Secũdo.

¶ Itẽ grã datur in adiutoriũ nature:sz natura indiget maiori adiutorio in statu miserie q̃ in statu innocẽtie:g vr q mõ sibi datur abũdantius gratia q̃ data fuisset in statu alio.

Ad qõnẽ sm mẽtẽ aliorum. p^a opi.

Respondeo q aliquibus personis in statu innocentie fuisset data gratia abundantius q̃ aliquibus existentibus in statu miserie: ⁊ aliquibus existentibus in statu miserie data est abundãtius. q̃ data fuisset aliquibus in statu innocentie ⁊ forte in statu innocẽtie data fuisset aliquibus gratia equalis gratie aliquorũ in statu miserie. Sed quantũ est de cõmuni statu simpliciter magis abundasset gratia extẽsiue in statu innocentie sm proportionẽ numeri hominũ qui fuissent in statu illo ad numerũ hominũ pro statu miserie: quia tunc omnes in statu illo gratiã habuissent:abũdasset ẽt magis intensiue:vt aliquibus videtur. Cuius ratio est: quia cõiter ⁊ vt in pluribꝰ homines se disposuissent pfectius ad recipiendũ gratiam q̃ modo pp̃ter multa in statu isto impedientia predictã dispositionẽ que in statu inocẽtie nõ fuissent:⁊ dispositis perfectius dat deus de lege cõi suã gratiã abundantius. Et ex hoc patz quare in statu isto quedã determinate persone gratiã abundantius habuerũt q̃ habuissent alique persone determinate in statu illo ⁊ econuerso:vt dictum est.

2^a.opi.

¶ Alijs videt q loquendo de cõi statu:deus dat gratiam abundãtius hominibꝰ in statu miserie in noua lege:q̃ dedisset in statu innocẽtie: Tum quia homo maiori indiget adiutorio gratie: Tum quia decet deũ de malo maius bonum elicere: Et ratione meriti passionis christi:ã explere: Et ratione sacrorũ noue legis in quibus pfertur abundãtia grẽ.

Sustẽtãs scdaz opinionez id dĩ ad p^m

Qui vult secundã opinionẽ sustinere potest dicere ad primũ in oppositũ q̃uis natura humana non sit ita pura propter immundas passiones:sicut erat in statu innocentie:tamen bene certando contra passiones fit in anima intellectiua dispositio efficacior q̃ si passiones nõ insurrexissent:ita vt pugnare non oporteret:dum tamẽ ex voluntatis malitia non insurgant. ¶ Uel potest dici q nõ est simile omnino de aere respectu luminis ⁊ mente respectu gratie: quia sol est naturaliter lumen infundens ⁊ aer natura recipiens Sed deus est voluntarie gratiã infundens:⁊ anima in habentibus vsum liberi arbitrij recipiens.

Ad 2^m

¶ Ad scdm potest dici q quicũq̃ habet gratiã gratum facientẽ habet omnes virtutes:quia omnes in gratia cõnectuntur vt in lib.3.ostendetur:⁊ ideo dicendo q in statu innocẽtie homines fuissent omni virtute decorati: nõ preteriũtur illis qui habent gratiã in statu miserie quantũ ad abundantiam gratie gratum facientis.

Sustẽtãs p^am opionem id dĩ ad p^m in opp^m

Qui vult opinionẽ primã tenere:potest dicere ad primũ in oppositũ q q̃uis in statu innocẽtie nõ fuissent terribilia:tamẽ ibi fuisset virtus fortitudinis:q̃uis nõ habuisset actum habentẽ imperfectionẽ annexã. Unde actus fortitudinis nõ fuisset moderare passionẽ timoris:sed tam firmiter animã tenere:vt timorem posset nõ pati.

Ad 2^m

¶ Ad scdm dõm q nõ tantum pensatur indigentia nature ad h vt abundantia gratie pferatur q̃ suscipientis dispositio que maior fuisset in statu innocẽtie. Questio. II.

Qõ.2^a

Ar.p^o

Secundo queritur vtrũ opera procedentia ex libero arbitrio per gratiã:essent eq̃ meritoria:sicut modo supposita equali gratia. Et videtur q sic:quia quãto voluntas promptius operatur tanto ceteris paribꝰ magis meritorius est actus: sz si homines remãsissent in statu innocentie volũtas promptius moueretur ad bonũ q̃ modo:ergo actus eiꝰ magis fuisset meritorius q̃ modo supposita equalitate grẽ.

Secũdo.

¶ Item quãto bonus actus est purior tanto magis est meritorius:sed tunc bonus actus voluntatis fuisset purior q̃ modo:ergo magis meritorius.

Tertio.

¶ Item facilitas que est in actu ex parte operãtis ceteris paribus reddit actũ magis meritoriũ:qd patet:quia quãto quis magis est habilitatus ad bene agendum tanto facilius agit ⁊ perfectius. Sed in statu innocẽtie fuisset in bono actu maior facilitas ex parte operantis q̃ modo:ergo fuisset magis meritorius.

In opp^m

Contra virtus est circa bonum ⁊ difficile:sed modo est maior difficultas in bene operando q̃ fuisset in statu innocẽtie:ergo bonus actus modo est virtuosior:⁊ ex cõsequẽti magis meritorius q̃ fuisset in statu innocentie.

Secũdo. Cap.1.

¶ Itẽ contrariũ fortificatur ad p̃sentiam sui cõtrarij. Unde sm pħm.2.metheororũ.aque calida exposita locis frigidis velocior ẽ ad suã frigiditatẽ:

ergo

ergo a simili videtur ꝙ bonus motus volūtatis fortior efficitur ad presentiam cōtrarie inclinationis: sed modo est inclinatio ad maluz: que nō erat in statu innocentie: ergo modo bonus voluntatis motus est fortior: et ex cōsequēti magis meritorius ꝙ̄ fuisset in statu inocētie.

Ad qōnē ꝫ mētez aliorum. 1ª opio.

Ad hāc questionez dicūt quidā ꝙ act⁹ procedens ex libero arbitrio per gratiā fuisset magis meritorius in statu innocentie ꝙ̄ modo supposita equalitate gratie comparādo statum ad statū. Cuius ratio est: quia in illo statu bonus actus fuisset intensior ꝙ̄ modo: eo ꝙ tunc voluntas nullaz inclinans ad cōtrariuz habuisset: sicut modo: et si proponantur duo actus in omnibus pares excepta intēsione et remissione: ille est melior qui est intensior: et magis meritorius: loquēdo de intensione que est ex conatu deliberatiue volūtatis nō de illa que est ex adiutorio passionis.

2ª opio.

¶ Alijs videtur cōtrarium: quia quanto voluntas magis conatur in bene agendo tanto ceteris parib⁹ actus est magis meritori⁹: sed modo voluntas magis conatur: quia quāto est maior ꝓnitas ad maluz tanto reqritur conatus fortior ad bene agendum.

Sustētat scdaz opinionē iō ad 1ᵐ

Qui vult tenere hanc opinionē potest dicere ad primū in oppositum ꝙ ꝗuis voluntas in statu innocentie ꝓmptius moueretur ad bonū ꝙ̄ modo: nō tamē sequitur ex hoc ꝙ actus eius omnibus pensatis melior esset: quia cetera nō sunt paria ꝓpter difficultatem que est in bene agendo modo que tunc non erat.

Ad 2ᵐ

¶ Ex hoc patet quomodo solui debeat secunduz.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertiuz cum dicitur. ꝙ facilitas que est in actu ex parte operātis ceteris parib⁹ reddit actuz magis meritoriuz etc̄. Dico ꝙ verū est de facilitate acta ab ipso operāte per exercitiuz boni operis: nō est autem verum de facilitate que est ratione nature: facilius enim cōtinet melācholicus ꝙ̄ sanguineus: nec tamē propter hoc sua cōtinētia est magis meritoria: eo ꝙ illa facilitas ex parte complexionis prouenit.

Sustētat 1ᵃᵐ opi. iō ad 1ᵐ in oppᵐ.

Qui vult tenere primā opinionem potest dicere ad primuz in oppositum ꝙ duplex est difficultas in bene operādo: Quedam ex parte operis et hoc sp̄ auget merituz: Quedā ex parte operantis: et hoc duplex Quedā cōtracta et hoc auget merituz: Quedā acta et hoc duplex: vna acta sine culpa operātis: et hoc etiā auget meritū Alia acta per culpaz operātis et hoc diminuit meritū. Unde si aliquis resistit temptationi de fornicatione cū difficultate causata in ipso per hoc ꝙ multotiēs fornicatus est nō ꝓpter hoc sua resistētia magis est meritoria ꝙ̄ resistētia tēperati: qui tamē faciliter resistit. Potest ergo dici ꝙ difficultas que est in bene agendo in nobis per peccatum primorū parentū cōtracta: et si ceteris parib⁹ augeat meritum in bene operādo: tamē nō tantuz auget quantum ex alia parte minuit actus remissio: nec quantū augmentasset maior actus intensio que in statu innocētie fuisset.

Ad 2ᵐ

¶ Ad scdm cum di. ꝙ contrariū fortificatur ad presentiaz sui cōtrarij etc̄. Dico ꝙ hoc est intelligendū in naturaliter agentibus nō autē opz hoc esse veruz in agentibus voluntarie: imo vt frequētius bonus motus volūtatis debilitatur per presentiā inclinationis ꝯtrarie.

Consequēter queritur de tertio pricipali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrū primi parentes debuerūt de paradiso ꝓpter peccatuz expelli. ¶ Secundo vtrum pro peccato illis debuerit mors infligi.

Qō. 1.

Questio. I.

Ar. 1ᵒ

Primo ostēdo ꝙ primi parētes nō debuerunt de paradiso ꝓpter peccatuz expelli: quia paradisus terrestris est quid tēporale. Iuste autez dat deus bona tēporalia bonis et malis: ergo videtur ꝙ pro peccato nō debuerūt de paradiso expelli.

Secūdo.

¶ Itez post peccatuz quātūcūqz comedissent de ligno vite nō potuissent in vita perpetuari: vt sup⁹ ostēsuz est: ergo nō debuerūt expelli de padiso ad hoc vt eoruz vita nō posset perpetuari. Cum ergo illi⁹ expulsionis alia ratio non reddatur videt̄ simpliciter ꝙ pro peccato nō debuerunt de paradiso expelli.

Tertio.

¶ Item inconueniens videtur ꝙ locū tam nobile et factuz propter hominū habitationē carere habitatorib⁹ suis: ergo incōueniēs fuit primos parētes qui habitabāt ibidez de terrestri paradiso expelli.

Quarto.

¶ Item frustra est res que illi ꝓpter quē facta est nō deseruit. Cuz ergo paradisus terrestris ꝓpter hominē factus fuerit frustra est in mundo si hominibus non deseruit: ergo nullo modo debuerūt primi parētes de illo expelli.

In oppᵐ

Contra angeli ꝓpter peccatū de celo empyreo debuerunt expelli et expulsi sunt: ergo a simili primi parentes de paradiso terrestri.

Secūdo.

¶ Itez deus nō facit aliquid qd̄ nō sit ꝯueniēs fieri. Sed vt habet̄ Gen. 3. Ipse emisit adam de paradiso voluptatis: ergo videt̄ ꝙ cōueniens fuit ipsum expelli.

Ad qōnē ꝫ mentē ꝓpriā.

Respondeo ꝙ primi parentes ꝓpter peccatū de paradiso terrestri debuerūt expelli: hoc enim fuit cōsonum misericordie et equitati. In hoc enim fuit equitati consonū: quia per imunditiaz peccati se indignos taz nobili loco et ameno reddiderūt. In hoc etiā fuit cōsonuz misericordie: quia expulsi de loco delitioso: et existētes in loco laborioso se exules recognouerunt et grauitatē sui peccati plus pōderauerunt et vitā que ab omni labore imunis est fortius optauerunt.

Ad 1ᵐ

Ad primum in oppositum dicēdum ꝙ ꝗuis deus det iuste bona temporalia bonis et malis: ita quādoqz bona tēporalia subtrahit malis ꝓpter peccatuz. Unde maxime illud bonū tēporale qd̄ solum innocentib⁹ fuerat deputatū ꝓpter peccatuz debuit a peccatorib⁹ auferri: tale autē bonuz tēporale est paradisus terrestris.

Ad 2ᵐ

¶ Ad scdm dicēdum ꝙ ꝗuis post peccatum per esum ligni vite primi parētes nō potuissent in vita perpetuari: tamē per hoc vita eoꝝ lōge magis fuisset ꝓlongata ꝙ̄ fuerit: quaz ꝓlongationē significat scriptura Gen. 3. Cuz dicit ne forte mittat manuz suā et sumat de ligno vite: et comedat et viuat in eternum. i. valde diu.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertiū dicēdum ꝙ ille locus omnino nō caret habitatoribus: quia ibi habitāt enoch et helias. Preterea locū carere habitatorib⁹ suis qui loco se reddunt indignos: nullū penitus est incōueniens.

Ad 4ᵐ

¶ Ad quartū dicēdum ꝙ ille locus deseruit homini dupliciter: tum quia vt dictuz est aliqui homines. s. enoch et helias habitant ibi: tum etiā quia hominib⁹ est instructio vt sibi caueāt a peccatis ne ꝓp peccata a celesti regno mereant̄ excludi. Qō. II.

Qō. II.

Ar. 1ᵒ.

Secundo queritur vtrū primis parētibus ꝓ suo peccato debuerit mors infligi. Et videtur ꝙ nō. pro peccato nō debuit homini infligi qd̄ est homini naturale: sed mors est homini naturalis: aliter enim mortale in diffinitiōe hoīs nō poneret̄: ergo videtur ꝙ mors ꝓpter peccatū inflicta nō fuit primis parētibus.

Secūdo.

¶ Itē illud de quo nō est curandū multuz pro taz graui peccato: sicut fuit pctm̄ ꝑmoꝝ parētū infligi nō debuit. Sz ꝫ Aug. 1. de ciui. cap. 12. nō multū curādū est eis qui necessario morituri sunt quid eis accidat vt moriant̄: sed moriendo quo ire cogantur: ergo mors primis parētibus ꝓ peccato suo infligi nō debuit.

Tertio.

¶ Itē Sap. 1. Deus mortez nō fecit: sed qd̄ nō fecit alij nō inflixit: ergo mors primis parētib⁹ a deo nō est inflicta pro peccato.

Quarto.

¶ Itē pena acta nō est inflicta: sed mors primoꝝ parētuz ab ipsis fuit acta: quia per peccatū i semetipsis corruperūt originalē iustitiā: per cuius corruptionē in semetipsis fecerūt moriēdi necitatē: ergo vr̄ ꝙ mors nō fuit eis pena inflicta.

In opp^m Secūdo. **Contra.** Rom̄.6.stipēdia peccati mors:ergo videtur ꝙ mors est pena pro peccato reddita ꝛ debita. ¶ Itē Aug.13.de ciui.cap.15.dicit corporis mortem nō lege nature qua nullā mortez homini deus fecit: sed merito peccati inflictam esse.

Ad q̄ōnē ḃm mētē ꝓpriaȝ. **Respondeo** ꝙ mors primis parētibus a deo inflicta est:ꝛ īfligi debuit: ꝓ ipsorum peccato:nō autē inflixit eaȝ aliquid apponēdo quo mori compellerentur:sed iustitiam originalem in eis nō cōseruando:ꝛ lignum vite eis subtrahendo: ipsam autē originalis iustitie corruptionez ꝛ ligni vite subtractiōez secuta est in primis parentibus:ꝛ in nobis ex cōsequenti necessitas moriendi.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dōm ꝙ aliquā passionem homini naturalez ꝓpter cōmissum sibi fuisse inflictaȝ:dupliciter potest intelligi. ¶ Uno modo ita ꝙ propter peccatum fuerit sibi data. ¶ Alio modo ita ꝙ causa prohibens illam passionez in esse fuerit ꝓpter peccatuȝ remota seu corrupta. ¶ Primo modo nulla passio homini naturalis fuit sibi ꝓpter peccatum inflicta:nec sic propter peccatū necessitas moriendi sibi debuit infligi:nec inflicta est. ¶ Secūdo modo aliqua passio naturalis homini infligi sibi debuit ꝓpter peccatuȝ:sic enim necessitas moriendi sibi debuit infligi ꝛ inflicta est:qꝛ ꝓpter peccatuȝ deus permisit in homine iustitiā originalez corūpi:ꝛ lignum vite ei subtraxit:que ꝓhibebant homini inesse necessitatez moriendi: quā iustitiā originalē deus in homine semper cōseruasset si nō peccasset:nec intelligendū est ꝙ necessitas moriendi sit de essentia nature humane:qꝛ sic non posset homo fieri imortalis manens homo. Sed quedaȝ passio consequens hominis naturā suis naturalibus relictā. Cui cōcordat pho.4.Top.dicens ꝙ si quis cōcedat ex mortali aliquē fieri imortalez nullus dicet aliā vitā eū sumere:sȝ casum aliquē vel passionē huic eidē generari. ¶ Uel pt dici breuius ad argumentuȝ ꝙ mortale ꝓut indicat necessitatez moriendi nō est homini naturale a natura integra:sed corrupta:ꝛ ꝙ sic est naturale homini debuit pro peccato infligi per modum qui supradictus est in q̄ōne.

Necessitatē moriēdi nō eē de eēntia nāe. Cap.2.

Ad 2^m ¶ Ad scdm dōm ꝙ Aug.nō dicit ꝙ primi parentes nō debuerūt de morte curare:imo multuȝ debuissent eē solliciti cauere ne incurrerent moriendi necessitatē:sed supposita moriendi necessitate que in nobis est nō multum est curāduȝ quādo mors veniat:sed quo post mortez cogamur ire.

Ad 3^m ¶ Ad tertiuȝ dōm ꝙ deus dicitur nō fecisse mortē eo ꝙ naturā humanā sic a prima origine instituit vt posset nō mori:sed per peccatum ꝙ a deo nō est necessitati moriendi subiecta est. Inquantuȝ tamē mors est iusta pena peccati sub hac ratiōe a deo est:ꝛ ab ipso inflicta homini.

Ad 4^m ¶ Ad quartuȝ cum dicitur ꝙ pena acta nō est inflicta ꝛc̄. Dico ꝙ pena acta ab illo in quo ē sub vnā ratione:bene potest esse inflicta ab alio sub ratione alia:vñ dico ꝙ necessitas moriendi ḃm vnuȝ modū a primis parentibus fuit acta ꝛ sȝ aliū fuit a deo inflicta.

Circa litteram nō habebat quo pedē mouē posset. Hoc intelligenduȝ est de pede affectionis ad bonuȝ meritoriū: affectiones enim anime per quandaȝ similitudinem pedes eius dn̄t:quia amore suo anima fertur quocūqȝ fertur:collocauit deus ante paradisum cherubin.

Dub^m ¶ Contra paradisus terrestris loc⁹ est inaccessibilis propter maria ꝛ deserta interiacentia:ergo nō oportuit aliquā custodiam adhiberi.

Rñ^o. ¶ Respondeo illa custodia magis est ibi adhibita ad nostrā instructionem ꝛ aliquam significationez quā ponit magister in lr̄a quā ad humani accessus ꝓhibitionem.

¶ Q̃ per adam peccatum ꝛ pena transijt in posteros. Dist. XXX.

N superioribus insinuatuȝ est licet ex parte:nō eniȝ perfecte sufficimus exponere qualiter primus homo deliquerit:ꝛ quaȝ pro peccato penaȝ subierit:quibus adijciendū est peccatuȝ simul ac penam per euȝ transisse in posteros. Sicut apostolus ostendit inquiēs Sicut per vnum hominē peccatū in hunc mūdū intrauit ita in oēs hoīes mors pertransijt.

¶ Utrū illud peccatū fuerit originale vł actuale.

Hic primo videnduȝ est:quod fuit illud peccatum originale:scilȝ an actuale:ꝛ si de originali intelligatur consequenter quid sit originale peccatū: ꝛ quare dicatur originale:ꝛ quomodo pertransierit vel pertranseat in omnes diligenter inuestigādum est. Quibusdaȝ placuit de peccato actuali ade illud accipere asserentibus hoc apostolum sensisse cum inferius ait. Sicut per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi:ita ꝛc̄. Euidenter inquiunt etiaȝ ipso nomine exprimit apostolus peccatum qđ per vnū hominē intrauit in mūduȝ.s.inobediētiam. Inobedientia vō peccatum actuale est. Quidaȝ illō accipiunt de actuali.

¶ Quomodo intrasse in mundum dicunt.

Hoc autez dicunt intrasse in mundum non traductione originis sed similitudine preuaricationis:omnes eīqȝ in illo vno peccasse dicunt:quia omnibus ille vnus peccādi exēplum extitit. Hoc male senserunt quidam heretici qui dicti sunt pelagiani:de quib⁹ Aug. in libro de baptismo paruulorum cōmemorat dicens. Sciendum est inquit hereticos quosdaȝ qui nominati sunt pelagiani dixisse peccatum prime trāsgressionis in alios homines nō propagatione:sed imitatione transisse. Unde etiam in paruulis nolūt credere per baptismū solui originale peccatum:quod in nascentibus nullum esse omnino contendunt. Sed eis dicitur:quia si apostolus peccatum imitationis non propagationis intelligi voluisset:eius principem nō adam:sed diabolū diceret. De quo in lib. Sapieñ. dicitur. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terraruȝ. Et quia non vult intelligi hoc esse factuȝ propagatione sed imitatione:continuo subiungit scriptura. Imitantur autem euȝ qui sunt ex parte ipsius. Imitātur quidem adam quotquot per inobedientiā transgrediuntur mandatum dei. Sed aliud est quod exempluȝ est voluntate peccantibus: aliud quod origo est cum peccato nascentibus. Non est igitur accipiendum peccatuȝ ade trāsisse in omnes imitationis tantuȝ exemplo:sed propagationis ꝛ originis vitio. Hoc dicunt pelagiani.

¶ Hic

¶ Hic aperit illud esse peccatu3 originale quod transit in posteros.

Et est illud peccatū originale

vt aperte Augu. testatur quod per ada3 transiuit in omnes per eius carnem viciata3 concupiscentialiter generatos.

¶ Quid sit originale peccatu3 hic inquiritur.

Quod diligenter

inuestigandu3 est: qd sit? De hoc enim sancti doctores sub obscuritate locuti sūt atque scholastici doctores varia senserunt. Quida3 enim putant originale peccatum esse reatu3 pene pro peccato primi hominis: idest debitu3 vel obnoxietatem qua obnoxij et addicti sumus pene temporali et eterne pro primi hominis actuali peccato: quia pro illo: vt aiunt: omnibus debetur pena eterna: nisi per gratia3 liberentur. Iuxta horum sententiam oportet dici originale peccatu3 nec culpā esse: nec pena3. Culpa3 non esse ipsi fatentur: pena quoque fm eos esse non potest. Quia si debitu3 pene originale peccatu3 est cu3 debitum pene non sit pena: nec originale peccatum est pena. Quod etiam quida3 eorum admittunt: dicentes in scriptura originale peccatum sepe nominari reatu3: et reatum ibi intelligunt: vt dictu3 est: obnoxietate3 pene: et ea ratione asserunt peccatum originale dici esse in paruulis: quia paruuli pro illo primo peccato rei sunt pene: sicut pro peccato iniqui parentis aliquando exulāt filij fm iustitiam fori.

Quod di dē originali peccato opinio.

¶ Q: originale peccatum est culpa auctoritatibus probat.

Sed quod

originale peccatum culpa sit: pluribus sanctorū testimonijs edocetur. Super Exo. vbi dicitur Primogenitu3 asini mutabis oue. Greg. ait. Omnes in peccatis nati sumus et ex carnis delectatione concepti culpa3 originale3 nobiscu3 traximus: vnde et volūtate nostra peccatis implicamur. Ecce culpa3 originalē dixit nos trahere. Unde constat originale peccatu3 culpa3 esse. Augu. quoque in lib. de natura et gratia de hoc eodē sic ait. Omnes: vt ait apostolus: peccauerunt: vtique vel in seipsis vel in adam: quia sine peccato non fuit: vel quod originaliter contraxerunt vel quod malis moribus addiderūt. Peccatu3 enim primi hominis non solu3 ipsu3: sed omne necauit genus humanu3: quia ex eo damnationē simul et culpa3 suscepimus. Idem super ps. l. Quod de corpore mortuo seminatur cum vinculo peccati: originalis nascitur et mortis. Ideo igitur le in iniquitatibus conceptum dicit Dauid: quia in plurimus trahitur iniquitas ex ada: et vinculum mortis. Nemo enim nascitur: nisi trahens penam: et meritu3 pene. Meritu3 autem pene peccatu3 est. Omnis ergo qui nascitur per carnis concupiscentiam peccatu3 trahit. Peccatu3 itaque originale culpa est: quam omnes concupiscentialiter concepti trahunt. Unde in Eccl. dogmatibus scriptu3 est. Firmissime tene et nullatenus dubites omnem hominem qui per concub. viri et mulieris concipitur cum originali peccato nasci: impietati subditum mortique subiectu3: et ab hoc natura ire nasci filium: a qua nullus liberatur nisi per fidem mediatoris dei et hominis. His et alijs auctoritatibus euidenter ostenditur peccatu3 originale culpa3 esse: et in omnibus concupiscentialiter genitis trahi a parentibus.

Greg.

Augu.

Ī non propter ... formidat.

In ecclesiasticis dogmatibus.

¶ Quid sit quod dicitur peccatum originale: sc3 fomes peccati: idest cōcupiscentia.

Nunc superest

videre qd sit ip3 originale peccatum? Quod cum non sit actuale nō est actus siue motus anime vel corporis. Si enim actus est anime vel corporis: actuale vtique peccatum est. Sed actuale nō est: non est ergo actus vel motus. Quid ergo originale peccatu3 dicitur fomes peccati? scilicet cōcupiscentia vel cōcupiscibilitas: que dicitur lex membrorum: siue languor nature: siue tyrannus que est in membris nostris: siue lex carnis. Unde Augu. in lib. de baptismo paruulorum. Est in nobis concupiscētia que non est permittenda regnare. Sunt et eius desideria que sunt actuales concupiscentie que sunt arma diaboli: que veniunt ex languore nature. Languor autem iste tyrannus est qui mouet mala desideria. Si ergo vis esse victor tyranni atque inermem inimicum inuenire nō obedias concupiscētie male. His verbis ostēditur fomitem peccati esse cōcupiscētiam.

Augu.

¶ Quid nomine cōcupiscentie intelligitur que dicitur fomes peccati.

Nomine autem

concupiscētie nō actum cōcupiscendi: sed vitium primum significauit: cū ea3 dixit legē carnis. Unde idē in tractatu de verbis apli ait. Semper pugna est in corpore mortis huius: quia ipsa cōcupiscētia cū qua nati sumus finiri nō potest quādiu viuimus: quotidie minui potest: finiri nō potest. Que aūt est cōcupiscentia cum qua nati sumus? Uitiū vtique est qd paruulu3 habile3 concupiscere facit: adultu3 etiam cōcupiscente3 reddit. Sicut enim in oculo ceci in nocte vitium cecitatis est si non apparet nec discernitur inter videntē et cecū nisi luce veniente: sic in puero vitium esse non apparet donec etatis puerioris tempus occurrat. Ex

bis datur intelligi quid sit originale peccatuȝ: scilicet vitium concupiscentie quod in omnes cõcupiscẽtialiter natos per adaȝ intrauit eosqꝫ vitiauit. Unde Augu. in lib. de baptismo paruulorũ. Adam preter imitationis exemplũ: occulta etiam tabe carnalis cõcupiscentie sue tabificauit in se omnes de sua stirpe venturos. Unde apostolus recte ait. In quo omnes peccauerunt. Circũspecte ⁊ sine ambiguitate dicit hoc apostolus. Siue enim intelligatur in quo homine siue in quo peccato sanuȝ est. In adaȝ enim omnes peccauerunt vt in materia: non solum eius exemplo vt dicunt pelagiani. Omnes eniȝ ille vnus homo fuerant: idest in eo materialiter erãt. Manifestũ est itaqꝫ omnes in adaȝ peccasse: quasi in massa. Ipse eniȝ per peccatũ corruptus quos genuit: omnes nati sunt sub peccato. Ex eo igitur sicut cuncti cõstituti sunt peccatores: ita ⁊ in illo vno peccato quod intrauit in mundum recte omnes dicuntur peccasse: quia sicut ab illo vno homine: sic ab eodeȝ vno peccato imunes esse non possunt nisi ab eius reatu per christi baptismum absoluantur. Alia ergo sunt propria peccata: in quibus tantum peccant quoruȝ peccata sunt. Aliud hoc vnuȝ in quo omnes peccauerunt: idest ex quo omnes peccatores instituti sunt.

¶ Quod sit peccatũ in quo omnes peccauerũt. scilicet originale quod ex inobedientia processit.

Hoc est originale peccatuȝ quo peccatores nascuntur omnes concupiscentialiter geniti: quod ex adã siue eius inobediẽtia emanauit: ⁊ in posteros demigrauit. Unde apostolus consequenter per inobedientiaȝ vnius hominis: multos dicit cõstitutos esse peccatores; que est actuale peccatum. Cuȝ autem dixerit per vnum homineȝ peccatum intrasse in munduȝ: ⁊ in eo omnes peccasse: de originali dictuȝ esse oportet accipi.

¶ Ex quo sensu dictũ est per inobedientiã vnius multi sunt constituti peccatores.

Quod ergo ait per inobedientiaȝ vnius multi constituti sunt peccatores: eo sensu dictũ esse intelligenduȝ est: quia ex inobedientia ade: sciȝ ex peccato actuali ade processit originale peccatuȝ quo omnes peccatores nascuntur vt ⁊ in illo esset: ⁊ in omnes transiret.

¶ Quod peccatũ originale in adã fuit ⁊ in nobis est.

Unde Augu. Juliano heretico nullum peccatuȝ in paruulis esse contendenti respondens: aperte asserit peccatuȝ originale ex voluntate ade processisse: ac per eius inobedientiam in munduȝ intrasse. Querit eniȝ Julianus pro quid peccatum inuenitur in paruulis ita inquiens. Non peccat iste qui nascitur. Non peccat ille qui genuit. Non peccat ille qui cõdidit. Per quas igitur rimas inter tot presidia inocentie peccatuȝ fingis ingressum? Et respondet sancta pagina. Per vnum homineȝ peccatuȝ intrauit in munduȝ: per vnius inobedientiaȝ ait apostolus. Quid querit amplius: quid querit apertius? Item inquit Julianus. Si per homineȝ peccatum intrauit in munduȝ: peccatũ vel ex voluntate est: vel ex natura est. Si ex voluntate est: mala est voluntas que peccatuȝ facit: si auteȝ ex natura est mala est natura. Cui respondeo: ex voluntate peccatum est. Querit forte. Utruȝ originale peccatum ex voluntate sit? Respondeo prorsus ⁊ originale peccatum ex voluntate esse: quia hoc ex voluntate primi hominis seminatuȝ est vt in illo esset: ⁊ in omnes transiret. Qõ Juliani. Rñsio Aug. Qõ Juliani. Rñsio Aug.

¶ Obiectio quorundaȝ contra id quod supra dictum est: omnes in adaȝ fuisse homines.

Ad hoc autem ꝙ diximus in adã fuisse omnes homines: quidaȝ verborum sectatores sic obijciunt dicentes. Non omnis caro que ab adam traducta est: in eo simul existere potuit: quia multo maioris quantitatis est ꝙ̄ fuerit corpus ade. In quo nec tot etiam atomi fuerunt quot ab eo homines descenderunt. Quocirca verum non esse asserunt substantiam vniuscuiusqꝫ in primo fuisse parente.

¶ Respõsio vbi aperitur qualiter fuerũt in adaȝ sm rationem seminalẽ: ⁊ quomodo ex eo descẽderunt: scilicet lege propagationis.

Quibus respõderi põt: ꝙ materialiter atqꝫ causaliter: non formaliter dicitur fuisse in primo homine: omne quod in humanis corporibus naturaliter est: descenditqꝫ a primo parente lege propagationis: ⁊ in se auctuȝ ⁊ multiplicatuȝ est nulla exteriori substãtia in id trãseunte ⁊ ipsuȝ in futuro resurget. Fomentum quideȝ habet a cibis: sed nõ conuertuntur cibi in humanaȝ substantiam: que scilicet per propagationeȝ descendit ab adaȝ. Transmisit enim adaȝ modicuȝ quid de substantia sua in corpora filiorum quando eos procreauit: idest aliquid modicuȝ de massa substantie eius diuisuȝ est: ⁊ inde formatuȝ corpus filij: suiqꝫ multiplicatione sine rei extrinsece adiectione auctũ est. Et de illo ita augmentato aliquid inde separatur: vnde formantur posterorum corpora: ⁊ ita progreditur procreationis ordo lege propagationis vsqꝫ ad fineȝ humani generis. Quõ per propagationẽ descendit.

Jtaqꝫ

Itaq3 diligenter ac perspicue intelligentibus patet omnes ſm corpora in adam fuisse per se minalem rationem: z ex eo descendisse propagationis lege.

¶ Auctoritate z ratione probatur nihil extrinsecum conuerti in humanam substãtiam.

Quod vero nihil extrinsecuz in humani corporis naturam transeat: veritas in euangelio significat dicens. Omne quod intrat in os in ventrem vadit z in secessum emittitur. Qđ etiam ratione ostendi potest hoc modo. Puer qui statim post ortũ moritur in illa statura resurget quam habiturus erat si viueret vsq3 ad etatem triginta annorum nullo vitio corporis ipeditus. Unde ergo illa substantia que adeo parua fuit mortua: in resurrectione taz magna erit nisi sui in se multiplicatione? Unde apparet q etiaz si viueret: nõ aliunde: sed in se augmentaretur illa substãtia. Sicut costa de qua facta est mulier: z sicut panes euangelici. Non inficiamur tamen quin cibi z humores in carnem z sanguinem transeunt. Sed non in veritate humane nature que a primis descẽdit parentibus: que sola in resurrectione erit: reliqua vero caro: in quaz cibi transeunt tanq3 superflua in resurrectõe deponet: que tñ ciboz aliarũq3 rez fomẽtis coalescit. Di. XXX.

Qz cibi i carnẽ trãseũt: sz ñ in illaz q̃ descẽdit ab adam.

Dist.30.

In superioribus zc. Superius determinauit Magister de illius peccati cõmissione quo persona corrupit naturam. Hic determinat de illius corruptionis ad posteros transfusione: qua natura corrupit personam. Et h est agere de peccato originali. ¶ Et diuidit pars ista in partes duas. ¶ Primo determinat de peccato originali. ¶ Secundo quia ex cõcupiscentia que naturaliter est originale peccatum: oriũtur peccata actualia determinat de peccato actuali dist. 34. ibi. [Post predicta.] Prima in quattuor. ¶ Primo determinat de peccati originalis quiditate. ¶ Secũdo de eius transfusione dist. sequenti. ibi. [Nunc superest.] ¶ Tertio de eius remissione dist. 32. ibi. [Quoniam supra dictũ est.] ¶ Quarto de eius multiplicatione z augmento dist. 33. ibi. [Predictis adiciendum.] Prima in duas. ¶ Primo de entitate z quiditate originalis peccati refert opinionem alienam. ¶ Secundo de h determinat ſm opinionẽ propriaz ibi. [Sed qđ originale peccatum.] Prima in duas. ¶ Primo refert opinionez erroneam pelagianoruz z eam improbat. ¶ Secundo refert opinionem falsam quorũdam catholicorum: z eam etiaz improbat. ibi. [De h eniz.] Illa pars que ibi incipit [Sed q originale.] ¶ In qua determiat de peccato originali ſm opinionem ppriã: z diuiditur in partes duas. ¶ Primo ostẽdit q peccatuz originale est culpa. ¶ Secundo q est cõcupiscentia. ibi. [Nunc superest.] Et ista secunda diuiditur in tres. ¶ Primo de quiditate originalis peccati suam ponit opinionẽ. ¶ Secundo sue opinionis explanationem z confirmationem. ibi. [Nomine autem concupiscentie.] ¶ Tertio mouet incidentez dubitationem. ibi. [Ad h autez.] Et ista in tres. ¶ Primo mouet illam dubitationem. ¶ Secundo subiungit dubitationis solutionez. ibi. [Quibus responderi.] ¶ Tertio confirmationẽ solutionis. ibi. [Qđ vero.]

Circa hãc dist. querendum est de tribus principaliter. ¶ Primo de peccati originalis entitate. ¶ Secundo de eius quiditate. ¶ Tertio de nature humane veritate. ¶ Circa primuz queritur duo. ¶ Primo vtrũ in paruulis sit a sua origine aliqua culpa. ¶ Secundo vtrum per peccatum primoruz parentuz natura humana sit in suis naturalibus peiorata: aut tãtũmodo suis naturalibus relicta. Questio. I.

Qõ.1.

Primo ostendo q in paruulis ab origine nõ est aliqua culpa. Aug. de vera religione inter principiuz z medium: a deo peccatum voluntarium maluz est: vt nullo modo sit peccatum si non sit voluntarium. Sed in paruulis ab origine nihil est volũtarium: ergo nec peccatum. ¶ Item eodem lib. parum post auctoritatez iaz allegatam. Dicit Aug. de primo homine qui consensit diabolice persuasioni: q si necessitate id fecisset nullo peccati crimine teneret. Sed omnis corruptio que est in paruulis ab origine inest eis de necessitate: ergo propter illam nullo peccati crimine tenentur. ¶ Item phus. 3. ethic. cap. 8. nullus improbabit ceco a natura: sed magis miserebitur: ergo nec paruulo imputari debet corruptio a natura. Sed omnis culpa imputatur habenti eaz: ergo corruptio que est in paruulis ab origine nõ est culpa. ¶ Item q nõ transfundit subiectuz: nõ transfundit accidens. Sed nõ est culpa hominis nisi in anima: ergo cum in paruulis nõ sint anime per trãsfusionem a parentibus: videtur similiter: quia ad paruulos nulla culpa transfundatur. Sed aliter non potest in eis esse culpa ab origine: g̃ in eis ab origine nulla est culpa. ¶ Item ad nullum bonum de necessitate consequitur culpa. Sed actus cõiugalis si pure fiat intentione plis generande ad seruitium dei bonus est z meritorius: ergo ad ipsum non sequitur de necessitate culpa: q non esset veruz: si in paruulis esset culpa ab origine. ¶ Item maluz habitum precedit malus actus: Sed in paruulis ab origine nõ fuit aliquis malus actus: ergo nec malus habitus: sed omnis culpa est malus actus vel malus habitus: ergo in paruulis ab origine nulla est culpa.

Ar.pº

Secũdo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Contra Apostolus ad Eph. scdo. Eramus natura filij ire: sicut z ceteri. Sed nullus est filius ire nisi propter culpaz: ergo in paruulis est culpa a natura ad qđ sequitur: q in eis sit a sua origine. ¶ Itez Aug. 13. de trini. cap. 16. dicit q non solum ipsa mors: sed omnia huius seculi mala: dolores: laboresq3 hominuz de peccatoz: z maxie de pcti originalis meritis veniũt. Sz paruuli ab origine sunt subiecti necessitati moriendi: z laborib9 z dolorib9: ergo in eis est culpa a sua origine. ¶ Itẽ Grego. in Glos. super illud verbum. Exo. 13. Primogenitum asini mutabis oue. dicit q omnes in peccatis nati sumus z ex carnis delectatione concepti culpam originalem nobiscum trahimus. ¶ Item Augu9. in libro de fide ad petrum regula. 23. firmissime tene z nullatenus dubites omnem hominem qui per concubitum viri et mulieris concipitur cum originali peccato nasci: impietati subditum morti subiectũ: z ob hoc nã ire filiũ nasci.

In oppm.

Secũdo.

Tertio.

Quarto.

Respondeo q in omnibus paruulis per propagationem descendentibus ab adam est aliqua culpa a sua origine in vtero. Et hanc veritatez tenet sancta fides catholica. Qđ sic declaratur originalis iustitia primis parentibus fuit data non tantum inquantum erant singulares persone: sed etiam inquantum in eis erant omnia indiuidua speciei humane in virtute. Unde in ipsis primis parentibus data fuit omni humane nature. Unde natura paruuli a sua origine

Ad qõnẽ ſm mẽtẽ ppriaz.

in vtero debitrix est illius originalis iustitie quam ac/
cepit in adam. Sed natura paruuli a sua origine in vte/
ro caret originali iustitia. Quod patet quia originalis iu
stitia includebat perfectam obedientiam virium infe/
riorum ad superiores: ⁊ rectaꝫ habitudineꝫ superiorum
ad deum. ꝙ nõ esse in paruulo sequens etas adulta ma/
nifestat: quando illa inordinatio exit in actuꝫ que in par
uulo prius fuit ſm habitum. Predicta autem iustitia ca
ret natura paruuli nõ per actum volũtatis persone ipsi⁹
paruuli: sed ipsius ade: qui per inobedientiam nõ solum
illam naturam in numero que in ipso erat deordinauit:
sed et oẽs alias naturas eiusdem spẽi cũ sua: in ipso vir/
tualiter preexistentes: ⁊ ſm rõneꝫ seminalem ab ipso nãli/
ter propagandas. ¶ Ex predictis patꝫ ꝙ in natura par
uuli a sua origine in vtero est carentia alicuius debite iu
stitie: sꝫ ois carẽtia debite iustitie culpa est. Unde ans. in
lib. de conceptu virginali: quasi inter principium ⁊ me/
diuꝫ libri. Iniustitia nihil est aliud q̃ꝫ absentia debite iu
stitie. Constat autem omneꝫ iniustitiaꝫ culpam esse. Re
stat ergo ꝙ in natura paruuli est aliqua culpa a sua origi
ne in vtero. Et quia natura est in persona: ideo q̃uis il/
la culpa per prius sit culpa nature: tamen ex cõsequenti
est culpa persone: sic enim in adam persona naturam cõ
stituit peccatriceꝫ. Sic econtrario personam paruuli a sua
origine in vtero natura cõstituit peccatricẽ. Unde ans.
in lib. de conceptu virginali. inter mediuꝫ ⁊ finem: quo/
niam natura subsistit in personis ⁊ persone nõ sine natu/
ra sunt: facit natura personas infantiuꝫ peccatrices: sicut
spoliauit persona naturã bono iustitie in adam.

Ad pm **Ad primum** in oppositum dicendũ ꝙ q̃uis culpa originalis nõ sit volunta/
ria voluntate ipsius paruuli: voluntaria tamen est volũ/
tate ipsius ade a quo natura istius paruuli propagata est
q̃uis mediatẽ: ipse enim adam per malum actuꝫ volun
tatis sue ⁊ naturaꝫ humanam corrumpit in se ipso: ⁊ ex
consequenti naturã istius paruuli: vt in corpore questio/
Ad 2m nis declaratum est. ¶ Ad secunduꝫ dicendum ꝙ q̃uis
ſm natura singularis isti⁹ paruuli: vitare nõ potuerit cor/
ruptionem que in ipso est: humana tamen natura in ipso
adam precauere potuit ne culpam originalẽ natura par/
uuli contraheret. Unde augu. in lib. retracta. cap. 14. di/
cit ꝙ paruuli tenentur rei: quia ex origine cui⁹ tenẽtur
Ad 3m qui non fecit qđ facere potuit: diuinuꝫ. s. seruare mando
tum. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ non est simile de ceci/
tate que est a natura ⁊ de corruptione quaꝫ puer contra/
hit ab origine. Cecitas autem a natura nõ ponit aliquaꝫ
deordinationem in ipsa anima: sed corruptio quaꝫ puer
contrahit ab origine ponit in anima habitualem deordi
nationem: que q̃uis dicatur naturalis: eo ꝙ ab origine
contrahitur tamen inveritate est contra naturaꝫ. Unde
augu. i. lib. retrac. cap. 14. dicit ꝙ illa natura de qua dicit
apostolus ꝙ fuimus ⁊ nos natura filij ire: propter origi/
nem natura appellatur: que origo vtiq; habet vitiuꝫ qđ
Ad 4m est contra naturam. ¶ Ad quartuꝫ dicendum ꝙ gene/
rans non transfundit culpã originalem: quia tamen trã
fundit semen infectuꝫ ex quo formatur corp⁹ ĩfectũ: quo
aĩa inficitur in eodem instanti quo sibi vnitur transfun/
dit culpam originalẽ in sua causa: illud tamen semen nõ
est illius culpe subiectuꝫ. Unde ansel. de conceptu virgi
nali: inter principiuꝫ ⁊ medium: nõ magis est in semine
culpa q̃ꝫ in sputo vel sanguine si quis malavoluntate ex
Ad 5m puit aut de sanguine suo aliquid emittit. ¶ Ad quintuꝫ
dicendum ꝙ ad actum coniugalem inquantum bonus
est non sequitur culpa originalis in paruulo: sed inquan
tum per actum coniugalem ministratur semen infectuꝫ
de quo formatur corpus corruptioni de necessitate subie
Ad 6m ctum ⁊ aggrauans animaꝫ. ¶ Ad vltimũ dicendum ꝙ
malum habituꝫ qui primo ⁊ imediate respicit personaꝫ
precedit malus actus eiusdem persone: sed malum habi
tum qui primo ⁊ imediate respicit naturam: cuiusmodi
est habitualis deordinatio que est in paruulo a sua origi/
ne in vtero nõ oportet causari ex aliquo actu voluntatis
ipsius persone in qua est. Sed sufficit ꝙ precessit malus
actus voluntatis illius persone in cuius natura pu⁹ fuit A.l.ƥsu.t
natura ipsius paruuli quantũ ad carnem in seminali ra/
tione. ¶ Ex predictis patet qualiter elidi debeat error
pelagianorum qui negabant in paruulis aliquam cul/
pam esse. Questio. II Qõ. ii.

Ar. pᵒ **Secundo** queritur vtrum per pecca/
tum primoruꝫ parentuꝫ na
tura humana sit in suis naturalibus peiorata:
aut tantũ modo suis naturalib⁹ relicta. ¶ Et
ostendo primo ꝙ nõ sit in naturalibus peiorata: quia nõ
minus graue fuit peccatum angeli mali: q̃ꝫ peccatuꝫ ade
Sed peccatum mali angeli non peiorauit eius naturaꝫ
Dicit enim Diony. 4. cap. de diui. no. ꝙ datas eis ange/
licas donationes nunq̃ꝫ ipsas cõmotas fuisse dicimus:
sed sunt integri ⁊ clarissimi: ergo videtur ꝙ peccatum
ade non peiorauit eius naturam. ¶ Item quanto com/ Secũdo.
plexio est nobilior tanto fortius vis generatiua in actuꝫ
suum exire conatur. Unde maxime viget concupiscen/
tia in sanguineis: ergo feruor concupiscentie in homini
bus nõ est ratio: quare debeat dici humana natura peio/
rata. Et si per hoc nõ potest argui. Uidetur ꝙ nec pro/
pter intensionem aliarũ potentiarum in actibus suis di
ci debeat humana natura peiorata. ¶ Item si miraculo Tertio.
se formaretur vnus homo ex elementis suam naturã ha
beret integram: ⁊ tamen suis naturalibus dimissis simi/
les haberet passiones passionibus nostris. esuriret enim
⁊ sitiret ⁊ concupisceret ⁊ de necessitate per naturaꝫ cor
rumperetur: ergo videtur ꝙ iste passiones quas sustine
mus naturam integram consequuntur: per illas ergo nõ
potest argui ꝙ natura humana sit in suis naturalib⁹ pe/
iorata. ¶ Iteꝫ nõ obstante ꝙ filius seminaliter sit in pa Quarto.
tre. Uidemus frequenter naturã filij per peccata patris
non peiorari: ecum frequenter homo peccator generet fi/
lium melioris nature: q̃ꝫ homo iustus: ergo similiter nõ
obstante ꝙ seminaliter fuimus in adam non oportet ꝙ
per peccatum ipsius nostra nã sit in suis nãlib⁹ peiorata.

In oppm **Contra** Augu⁹. 13. de ciuitate capitulo. 4. loquens de peccato primorum parentum dicit ꝙ
pro magnitudine culpe illius naturam damnatio muta
uit in peius. ¶ Iteꝫ Glos. super illud Luc. 10. homo q/ Secũdo.
dam descendebat ⁊c̃. Dicit ꝙ homo iste adam intelligi
tur in genere humano: ⁊ postea subditur de illis latroni
bus ꝙ indumenta gratie spiritualis imortalitatis ⁊ in/
nocentie auferunt: ⁊ sic vulnera inferunt: idest peccata
quibus integritas humane nature violatur.

Ad q̃õnẽ ſꝫ mentẽ aliorum. pᵃ opi. **Respõdeo** ꝙ per peccatum primorum parentũ natura humana est in suis naturali/
bus peiorata. Qꝫ aliqui sic declarare nituntur. Tanta est
naturalis colligantia carnis ad animam ⁊ virium natu
ralium ad animales ⁊ animaliuꝫ ad intellectum ⁊ volũ/
tatem: ꝙ deordinatio voluntatis ade in viribus anima/
libus: ⁊ ex consequenti in naturalibus: ⁊ ex consequenti
in carne corrumpere potuit aliquam habilitatem ad bo
num: nec mirum cum fortes voluntatis motus aliquan
do redundent vsq; ad parteꝫ sensitiuam: ⁊ interdũ etiã
inordinate moueant generatiuam. ¶ Sed hic modus 3 opinan tes.
declarandi sufficiens non videtur: quia dato ꝙ per mo/
dum predictum potuisset peiorari natura in adam abso
lute: non tamen apparet quomodo per illum modum
potuisset peiorari: inquantum ipse adam erat principi/
um posterioruꝫ ab eo naturaliter mediate vel immedia/
te propagandoruꝫ. ¶ Alij dicunt ꝙ illius peiorationis 2ᵃ opio.
peccatũ ade tm̃modo fuit demeritũ. Sed ade imediate

tantum

tantum effectiue causata est. Cui videtur cōcordare verbum apostoli Rom. 6. stipendia peccati mors. Militia enim siue bene siue male suum stipendium meretur nō efficit: sed a domino recipit. Unde Glos. super verbum predictum: ideo dicit stipendium peccati mors: vt mortem peccato: nō immerito illatam: sed debitam demonstraret. Ecce ꝙ mors ab alio illata est ipsi ade pro demerito peccati.

3 opinantes. ¶ Sed contra hoc videtur esse illud verbum Sap. i. deus mortem non fecit: dicit etiam Glos. ibidem a deo non est quicquid contra naturam est: peccatum autem contra naturam est: de quo mors ⁊ omnia que mortis sunt oriuntur: videtur ergo ꝙ adam peccando in humana natura necessitatem causauit moriendi. ¶ Preterea non tantum propter peccatum peiorata est humana natura quantum ad necessitatem patiendi penalitatem: sed quantum ad pronitatem ad malum. Impium autem est dicere ꝙ a deo sit pronitas ad peccatum ⁊ dispositio.

3 opinantes. ¶ Alii dicunt ꝙ illa peioratio in natura humana facta est per esum ligni scientie boni ⁊ mali. Cuius naturam dicunt nature humane contrariam ⁊ ipsius naturaliter corruptiuam si comedatur: ⁊ propter hoc deum primos parentes ꝓhibuisse ne de illo ligno comederent. ¶ Sed hoc est expresse contra Augu. super Gen. lib. 8. dicentem de dicto ligno inter principium ⁊ medium mihi cōsideranti dici non potest quantum placet illa sententia non fuisse illam arborem cibo noxiam: neque etiam qui fecerat omnia bona valde institueret in paradiso aliquid mali. ⁊ paucis interpositis subdit ꝙ arbor illa non erat mala.

Ad qōnē ſm mētē ꝓpriā. ¶ Uidetur ergo mihi dicendum ꝙ quamuis per malum actum interiorem voluntatis ade natura humana fuerit originali iustitia in ipso adam spoliata ⁊ in naturalibus peiorata: ꝙ ista peioratio nō fuisset saltem tanta quanta modo est ad posteros propagata nisi de ligno vetito comedisset. Unde Augu. primo lib. contra Julianum. Si anima vtique voluntate corrupta hanc appetentiā sui corporis refrenasset in ipso vt ait Ambrosius ex ortu extincta esset origo peccati. Sed quoniam nō repressio appetitu illiciti cibi ad peccati consummationem peruentum est non extincta est origo peccati: sed etiam manauit in posteros. Unde dico ꝙ per esum illius ligni natura humana in adam infecta est: ⁊ in naturalibus peiorata: non tamen inquantum erat in illo indiuiduo absolute: sed inquantum erat principium posteriorum: non quia illud lignum esset ſm se malum: quia si nō fuisset prohibitum: habenti originalem iustitiam nō nocuisset comestum: sed nature carenti originali iustitia propter debilitatem illius nature erat improportionatum ⁊ contrarium: sicut videmus validum cibum ⁊ solidum non nocere nature viri perfecti: ⁊ tamen corrumperet infantis naturam. Cui videtur concordare Damas. lib. 2. capi. 10. dicens de illo ligno ꝙ bonum erat perfectis: malum autem in perfectioribus adhuc ⁊ concupiscentia auidioribus: sicut solidus cibus mollibus adhuc ⁊ lacte indigentibus: natura autem ade ſm modum predictum corrupta ad posteros sanam naturam transfundere non potuit: sicut ex parentibus leprosis nō possunt naturaliter sani filii generari.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicendum ꝙ quamuis angelus malus nō minus peccauerit q̄ adam: tamen peccando non ita lesit naturam suam quo ad suas naturales dispositiones absolutas: sicut lesa est humana natura per ligni vetiti esum. Sed tamē plus corrumpit in se ipso de naturali habilitate ad bonum quā

Ad 2ᵐ corruptionem directe respicit peccatum q̄ adam corrumperit in se ipso per suum malum voluntatis actū. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ naturalis bonitas humane nature nō ita consistit in fortitudine vnius potentie ſm se sicut in recta proportione adinuicem potentiarum. Sicut nec naturalis bonitas instrumēti attenditur in hoc ꝙ vna chorda sit multum bona ſm se: sed in bona proportiōe bonarum chordarum adinuicem: tanto autem est naturalis proportio potentiarum melior quanto potētie inferiores magis superioribus obediunt: vnde nō qui habet meliorem complexionem quantum ad actus animalis vite: dici debet habere naturam humanā meliorem: sed ille qui meliorē hꝫ per comparationem ad nāles actus anime intellectiue per quam completiue homo reponitur in specie humane nature.

¶ Ad tertium dicendum ꝙ quamuis homo formatus de elementis ⁊ suis naturalibus relictus esuriret ⁊ sitiret ⁊ interdum in ipso concupiscentia moueretur: tamen illas passiones nō ita inordinatas haberet: sicut nos habemus. ¶ Aliqui tamen dicunt ꝙ talis homo rectus esset intantum ꝙ in ipso virtutes inferiores perfecte obedirēt superioribus: ⁊ vires superiores rectam habitudinem haberent ad deum. Sed hoc mihi nō placet: quia tunc iustitia originalis per sola naturalia haberi potuisset ꝙ nō credo verum: vt inferius declarabitur. **Ad 3ᵐ**

¶ Ad quartum dicendum ꝙ quamuis in isto statu homo per peccatum possit naturam: vt est in se ipso: peiorare: ita vt quandoque per illam deprauationem possint causari alique male inclinationes naturales in prole: non tamen ita potest eam peiorare vt est alterius principium: ꝙ illa deprauatio de necessitate diriuetur ad prolem: et ita quo ad naturales inclinationes tantum: sicut fuit natura humana deprauata per ligni vetiti esum: quia sicut iā dictum est: nec predicta deprauatio saltem tanta quanta modo est facta fuisset in natura humana per solum voluntatis ipsius ade interiorem actum. **Ad 4ᵐ**

Consequēter queritur de secundo principali. Et circa hoc possent queri duo. ¶ Primo vtrum natura humana eēt alicui penalitati subiecta si nunquam peccasset. ¶ Secundo dato ꝙ non: vtrum aliqua penalitas in natura humana absque peccato esse potuisset. Sed quia solutio prime questiōis faciliter potest haberi per solutionem illius questionis. Utrum si adam non peccasset corpus eius aliquando dissolutum fuisset: que superius posita est dist. 19. Ideo illa dimissa transeo ad secundam. Q6. I. **Q6.1.**

Et ostendo ꝙ natura humana ante omne peccatum nō potuisset esse alicui penalitati subiecta. Dicit enim Augusti. tertio libro de libero arbitrio longe vltra medium. Omnis pena si iusta est pena est peccati. Sed ante peccatum nulla iniustitia esse potuit: ergo nec pena. **Ar. pᵒ** ¶ Item Augusti. lib. 83. q.q. 24. meritum pene peccatum est: ergo inconueniens est penā esse nisi propter peccatum. Sed nullum inconueniens ante peccatum esse potuit: ergo nec pena. **Secūda.** ¶ Item Ansel. 2. lib. Cur deus homo prope principium sapientie ⁊ iustitie dei repugnat vt cogeret mortem pati sine culpa quē iustum ad eternam fecit beatitudinem. Sed nunquam fuit possibile esse in humana natura ante peccatum aliquid sapientie ⁊ iustitie dei repugnans: ergo nō fuit possibile in humana natura penalitatem mortis precedere peccatum: ergo a simili nec aliquam aliam penalitatem. **Tertio.**

Contra Aug. primo lib. retracta. cap. 8. Si ignorantia ⁊ difficultas essent hominis primordia naturalia: non sic culpandus deus: sed laudandus esset: ergo videtur ꝙ possibile fuit naturam humanam a deo institui in difficultate ⁊ ignorantia ad tempus diuinissam: ignorantia autem ⁊ difficultas pene sunt: ergo possibile fuit in humana natura penalitatem precedere peccatum. **In oppᵐ** ¶ Item melius est esse hominem subiectum temporali pene q̄ penitus nihil esse: ergo si deus a principio fecisset hominem subiectum temporali pene nō potuisset ex hoc reprehendi de iniquitate: sed magis debuisset **Secūda.**

Ad qōnē ꝭz mētez ꝓpriā. laudari de benignitate ⁊ liberalitate.

Respondeo ꝙ si loquamur de humana natura ſm ꝙ fuit instituta nō potuit esse subiecta penalitati ante peccatum. Quia fuit instituta in originali iustitia: que amitti non poterat: nisi per peccatum: nec secum aliquam compatiebatur penalitatem. Si autem loquamur de humana nā nō eo mō quo instituta fuit: sed eo mō quo eā deus īstituere potuit: sic dico ꝙ possibile fuit naturā humanā sic institui vt potuissent esse in ea ante peccatum penalitas: nō ſm ꝙ penalitas dicitur a punitione: sed ſm ꝙ accipitur pro labore vel angustia vel dolore: quia adeo potuit institui suis naturalib⁹ relicta: ⁊ si sic instituta fuisset naturaliter potuissent esse in ea esuries ⁊ sitis ⁊ alique alie penalitates q̄uis nō ita graues: sicut modo sunt in humana natura propter peccatū. Nec propter hoc fuisset deus culpandus: sicut crudelis vel iniustus: sed laudādus sicut liberalis ⁊ benign⁹: quia qui nihil debꝫ alicui: ⁊ dat sibi magnū bonum cui annexū est modicū malum: vt in respectu: nō debet reprehendi de iniquitate: sed laudari de liberalitate. Ille autem pene temporales modicū mali fuissent in respectu boni nature humane. Et huic opinioni concordare videtur Aug. 3. de libero arbitrio longe ante finē: vbi vult ꝙ si anime essent create extra corpora ⁊ deus eas misisset in corpora: quibus etiam in illa ignorantia ⁊ difficultate liberam voluntatem petendi: ⁊ querendi ⁊ conandi non abstulit daturus petentibus: demonstraturus querentibus: aperiturus pulsantibus: omnino extra culpam esset.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicendū ꝙ q̄uis omnis pena iusta sit pena peccati tamen ante peccatum potuit esse pena iusta non iustitia vindicatiua: que respicit demeritum: sed ſm ꝙ iustitia accipitur pro rectitudine voluntarie actionis: ⁊ ſm ꝙ pena accipitur pro afflictione: ⁊ non ſm ꝙ a puniendo dicta est nec loquendo de natura ſm ꝙ instituta fuit: sed ſm ꝙ institui potuit. ¶ Ad secundū dicendum ꝙ meritum pene peccatum est. Sed tamen a principio natura humana sic potuisset institui: ꝙ potuisset inesse pena sine demerito ⁊ sine aliquo incōuenienti accipiendo penam: vt ante dictum est. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ Ansel. ibi loquitur de humana natura: ſm ꝙ instituta fuit: qd̄ patet: quia loquitur ibi de homine quē deus fecit iustum ad eternam beatitudinem. ¶ Argumenta ad partem aliam procedunt de natura humana nō quātum ad conditiones quas a sua institutione accepit: sed quantum ad conditiones quas accipere potuisset.

Iustitia duplex ⁊ pena.

Ad 2^m

Ad 3^m

Consequēter querit de tertio principali. Et circa hoc querimtur duo. ¶ Primo vtrum iustitia originalis fuerit pure naturalis: aut fuit per aliquod donum naturalibus superadditum. ¶ Secundo vtrum fuerit gratia faciens gratū: vel gratia gratis data tantum.

Qō 1. Questio. I.

Ar. p^o **Primo ostendo** ꝙ iustitia originalis in puris naturalibus consistebat. Aug. 20. de ciui. capi. 26. Dicit ꝙ primi homines in paradiso fuerūt puri atq; integri ab omni sorde ac labe peccati. Cū ergo hic exprimat eorum originalem iustitiam: de nullo dono supernaturali ibidem faciens mentionē: videtur ꝙ illa iustitia in puris naturalibus consistebat. ¶ Item

Secūdo. Ansel. in libr. de conceptu virginali inter medium ⁊ finem libri dicit: ꝙ si adam nequiuisset ad eos quos generaturus esset iustitiam suam producere nequaq̄ posset eis suam iniustitiam transmutare. Sed supernaturalia nō transfunduntur a parente in prolem: ergo de ratione iustitie originalis non erat aliquod donum supernaturale. ¶ Item Magister lib. 2. dist. 24. dicit ꝙ illud adiutorium qd̄ homini dictū fuit in creatione quo poterat manere si vellet: fuit libertas arbitrij ab omni labe ⁊ corruptela imunis: atq; voluntatis rectitudo ⁊ omniū potentiarū anime sinceritas atq; viuacitas. Ecce ꝙ Magister exprimens primorum parentum originalem iustitiā nihil ibi tangit supernaturale. Tertio.

In opp^m **Contra** Augu. super Gen. xi. lib. versus finem: loquens de ligno vite ⁊ de statu innocentie: dicit ꝙ ex illo subsistebat felix ille status corporis ex re visibili virtute inuisibili: ergo videtur ꝙ illa felicitas in puris naturalibus nō consistebat. ¶ Item potentie naturaliter tendunt in sua obedientia: quia aliquā perfectionem recipiunt ab eisdem. Sicut ergo ratio naturaliter tendit in bonum honestum: ita sensualitas in delectabile qd̄ aliquando nō est honestum: ergo nō est contra hominis naturam integrā ꝙ sensualitas possit moueri in contrarium rationi. Sed hoc nullo modo poterat stante originali iustitia: ergo in solis nālibus non cōsistebat. Secūdo.

Ad qōnē ꝭz mentē aliorum. **Ad istam questionē** dicunt aliqui ꝙ originalis iustitia in solis naturalibus consistebat: quia nihil aliud erat q̄ꝫ perfecta obedientia virium inferiorū ad superiores: ⁊ recta habitudo superiorū ad deum. Hanc autē rectitudinem dicunt fuisse naturalem nature integritatem. Sicut enim in maiori mundo naturale est inferioribus corporibus idest elementis mouere ⁊ agere ſm ꝙ a corporibus superioribus: idest celestib⁹ regulantur: per quā regulationem: q̄uis sint contraria: conciliantur ad mixti constitutionē. Sic dicunt ꝙ in minori mundo naturale fuit corpori obedire anime ⁊ viribus inferiorib⁹ superioribus: ⁊ superiorib⁹ deo: sicut corpora superiora naturaliter obediunt suo motori: aliter motus celi non diceretur a philosopho naturalis. ¶ Sed contra hāc opinionem videtur esse quoddam verbum qd̄ dicit Magister lib. scd̄o. dist. 24. vbi loquēs de illa potentia per quā poterat homo non declinare ab eo qd̄ acceperat: dicit ꝙ datum est sibi per gratiam auxilium. ¶ Videtur etiam mihi ꝙ ratio secunda contra istam opinionem in opponendo facta sufficienter ſm exigentiam materie eandē opinionem improbat. ¶ Unde mihi videtur dicendū ꝙ originalis iustitie dispositio erat per naturā: sed complementum erat per aliquod gratuitum donū naturalibus superadditum. Sicut enim naturale est corpori ꝙ sit compositum ex contrarijs: sic naturale est ipsi homini habere potentias possibiles quasi ſm quandam contrarietatem moueri: sed talibus motibus moueri nō poterant stante originali iustitia: ergo originalis iustitia nō consistebat in solis naturalibus: sed principaliter per aliquod donum naturalibus superadditum existebat.

Contra opionē

Ad qōnē ꝭz mētez ꝓpriā.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum dicēdum ꝙ illa puritas ⁊ integritas de qua ibi loquitur Augu. erat completiue per donum naturalibus superadditum: q̄uis hoc Augu. in loco predicto non tangat expresse supponens forte ꝙ aliter esse non poterat. ¶ Ad secundum dicendū ꝙ sicut homo dicitur generare hominem: quia transfundit materiam ⁊ virtutem ipsam disponentem ad susceptionem anime intellectiue: qua homo completiue est homo: sic dico ꝙ adam si stetisset transfudisset ad posteros semen ex quo formata fuisset caro munda: cui semper fuisset vnita anima informata aliquo supernaturali dono: quo cōpleretur in paruulo originalis iustitia: ⁊ pro tanto dicitur: ꝙ si adā stetisset ꝙ iustitiam originalem ad posteros transfudisset. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ Magister ibi non tangit expresse originalis iustitie complementum: forte tamen tangit illud implicite in rectitudine voluntatis.

Ad 2^m

Ad 3^m

¶ Questio. II.

Secundo

Qō. ij. Ar. p°

SEcundo queritur vtrum iustitia originalis quantum ad sui complementum fuerit gratia gratum faciens. Et videtur ꝙ sic. Augusti. 83. q. q. secunda. Dicit ꝙ deus fecit hominem optimum. Sed non potest homo esse optimus nisi per gratiam gratum facientem. (Secūdo.) ¶ Item per iustitiam originalem erat homo rectus in se: ⁊ quo ad proximum: ⁊ quo ad deum. Sed talis rectitudo videtur reddere hominē deo gratum: homo autē nō potest esse deo grat° nisi per gratiā gratum facientem. (Tertio.) ¶ Item Ans. in lib. cur deus homo ꝑpe principium dicit: ꝙ deus fecit hominē iustū: iustitia aūt nō est nisi per grāz gratū faciētē.

In oppm **Contra** Magister lib. 2. dist. 24. loquens de adiutorio dato homini in creatōe dicit: ꝙ per illud adiutorium nō poterat proficere intantum vt per gratiam creationis sine alia mereri salutē valeret. Sed constat ꝙ per gratiā gratū facientem potuisset mereri saltem. (Secūdo.) ¶ Item dignior est angelica natura ꝗ̄ humana vt superius ostensum est. Sed rectitudo quā angelus habuit a sua creatione nō fuit per gratiam gratū facientē vt superius est ostensum: ergo nec rectitudo quā habuit adam a sua plasmatione fuit per grāz gratū facientē.

Ad qōnē ſm mētē ꝑpriā. **Respondeo** ꝙ ꝗ̄uis aliqui dixerint ꝙ cōplementū originalis iustitie fuit gratia gratū faciens: nō tamen eis consentio. Sed videtur mihi ꝙ fuit quedam gratia gratis data. Gratia enī gratum faciens per prius videtur respicere personam ꝗ̄ naturam: vnde ⁊ per actuale peccatū mortale qd̄ est actus persone vel actus debiti omissio: amittitur: ⁊ per veram penitentiam recuperatur: quia per penitentiam homo ad recipiendum se disponit: ⁊ deus gratiam infundit. Adā etiam per penitentiam quo ad personam suam iustitiam originalem recuperare nō potuit: vnde restat ꝙ gratia gratum faciens non fuit.

Ad pm **Ad primū** in oppositum dicendum ꝙ pro tanto dicitur fecisse deus hominē optimū: quia fecit ipsum sine culpa: ⁊ perfectum bonitate naturali cum aliquo adiutorio gratis dato. (Ad 2m) ¶ Ad secundum dicendū ꝙ illa rectitudo ꝗ̄uis esset dispositio ad h̄: vt homo esset deo gratus: nō tamen ita erat deo grat° per illam vt dignus esset vita eterna. (Ad 3m) ¶ Ad tertiū dicēdum ꝙ pro tanto dicitur deus fecisse hominem iustum: quia fecit ipsum sine peccato ⁊ naturali rectitudine rectum. ¶ Vel potest dici ꝙ ista auctoritas ⁊ multe consimiles auctoritates leguntur de adam post suum motū deliberatiuū voluntatis in deum in quo gratiam gratū facientem recepit. Unde ꝗ̄uis adam ab instanti creationis anime sue gratiam gratum facientem non habuerit tamen eam habuit anteꝗ̄ peccaret: Sicut superius dictum est. distin. 29.

COnsequēter q̄rit̄ de 4° principali. Et circa hoc q̄runtur duo. ¶ Primo vtrum peccatum originale sit concupiscentia. ¶ Secundo vtrū illa cōcupiscētia sit aliquis habitus. Qō. I.

Qō. I. Ar. p°

PRimo ostendo ꝙ peccatum originale non sit concupiscentia: quia sḿ ansel. in lib. de conceptu virginali inter principium ⁊ medium libri in iustitia omnino nihil est. Sed peccatum originale est in iustitia: ergo nihil est. Sed concupiscentia aliquid est: ergo peccatum originale non est concupiscentia. (Secūdo.) ¶ Itē apostolus Roma. 7. peccatum operatū est in me omnē concupiscentiā. Sed peccatū nō fuerat operatum in eo originalem culpam: ergo culpa originalis nō est cōcupiscentia. (Tertio.) ¶ Itē post baptismū nō manet originale peccatum: sed concupiscētia remanet vt docet experiētia: ergo originale peccatum nō est concupiscentia. (Quarto.) ¶ Item sicut per peccatū primorū parentū causata est in vi appetitiua inordinata concupiscentia: ita irrationabili inordinata ignorātia: ergo non plus potest dici peccatum originale concupiscentia ꝗ̄ ignorantia.

In oppm **Contra** Augu. lib. pmo. retracta. capi. 14. Reatus ꝯcupiscentie in baptismate soluitur. Sed in paruulo cum baptizatur nō remittitur reatus nisi originalis peccati: cum nullū habeat actuale peccatū: ergo concupiscentia est ipsum originale peccatum. (Secūdo.) ¶ Itē Aug. lib. primo de baptismo paruulorū versus finem: dicit ꝙ in paruulis per baptismū euacuatur caro peccati nō vt ipsa viuente carne concupiscentia conspersa ⁊ innata absumatur ⁊ nō sit: sed ne obsit mortuo que inerat nato. Concupiscentia ergo obesset paruulo si moreretur ante baptismum ꝙ verum non esset si ipsa non esset originale peccatum.

Ad qōnē ſḿ mētē ꝑpriā. **Respondeo** ꝙ sicut in peccato actuali ē aliqd̄ formale. s. deformitas ipsius actus que est priuatio alicuius boni debiti in actu. Et aliquid materiale. s. actus illi deformitati subtract°. Sic dico ꝙ in peccato originali est aliquid formale: scȝ carentia debite iustitie. Et sic loquēdo de origiali peccato. Dicit ans. de concep. virg. nō multum ante finem: ꝙ hoc peccatū qd̄ originale dico aliud itelligere nequeo in eisdē infantibus: nisi primam quā supra posui factam per inobedientiam ade iustitie debite nuditatem. Est etiam in peccato originali aliquid materiale: ⁊ hec est concupiscentia inordinationi subtracta. Et sicut carētia boni debiti in actu dicitur actuale peccatū: ⁊ ipse actus illi deformitati subtractus: etiā dicitur actuale peccatum: ita in paruulo carentia debite iustitie est originale peccatū: ⁊ ipsa cōcupiscentia non actualis ꝗ̄ diu est carentie debite iustitie cōiuncta: dici potest originale peccatū.

Ad pm **Ad primum** in oppositum dicendum ꝙ illud argumentū procedit de eo qd̄ ē formale in originali peccato: h̄ enī est carentia debite iustitie: ⁊ sic potest dici esse nihil inquantum non dicit formaliter aliquam essentiam. (Ad 2m) ¶ Ad secundū dicendum ꝙ apostolus ibi loquitur de concupiscentia acquisita: ⁊ peccatum ibi vocat concupiscentiam innatam. Unde Glos. ibidem peccatum: idest fomes peccati: scilicȝ vitium concupiscentie: ꝙ etiam carnalitas appellatur operatum est in me omnem concupiscentiam: idest consensus delectationis ⁊ operis: aucta est enim concupiscentia ex prohibitione legis: quando adhuc deerat gratia liberātis: vnde ſḿ expositionem glose: magis potest argui ꝙ concupiscentia innata sit peccatum ꝗ̄ contrarium. (Ad 3m) ¶ Ad tertium dicendum ꝙ concupiscentia post baptismum non est culpa: quia per baptismum remittitur debitum originalis iustitie. Unde Ansel. in fine de concep. virg. iustitia que ante baptismum debebatur ab infantibus absq̄ omni excusatione: post baptismum ab illis non exigitur: quasi ex debito. Et sic patet ꝙ in paruulo baptizato concupiscentia non est coniuncta carentie debite iustitie: ⁊ ideo culpa dici nō potest. (Ad 4m) ¶ Ad q̄rtum dicendum ꝙ non est simile de ignorantia ⁊ concupiscentia: concupiscentia enim est in appetitiua: ignorātia in cognitiua: ⁊ sicut ordo anime in deum magis residet penes appetitiuam ꝗ̄ cognitiuam: ita carentia huius ordinis siue ipsa deordinatio magis est per appetitiuam ꝗ̄ per cognitiuam: ⁊ ideo cōcupiscentie magis cōuenit ratio peccati ꝗ̄ ignorantie: concedo tamē ꝙ ignorantia contracta est aliquis defectus qui est materalis in ipso originali peccato. ¶ Argumenta ad partem aliam procedunt de concupiscentia coniuncta carentie debite iustitie: ⁊ de peccato originali quātū ad illud materiale: qd̄ est in eo. Questio. II.

Q̄ō.ii. Ar.p° **S**Ecundo queritur vtrū predicta concupiscētia sit aliquis habit⁹. Et videtur ꝙ nō: q: habitus causaꝰ per actū: Sed in paruulis nullus precessit act⁹: ergo cō-

Secūdo. cupiscentia que est in eis nō est habitus. ¶ Itē omnis trāsmutatio facta in anima aliquid abycit: ⁊ aliquid ponit. Sed in instāti vnionis anime ad carnē: nihil pōt ab anima abyci: q: nō est possibile ꝙ in eodē instāti aliquid sit in anima ⁊ nō sit: ergo in illo instanti nulla fit trāsmutatio circa animā: sed nullus habitus creari potest in aīa saltē virtute creata nisi per aliquā anime trāsmutatiōē: ergo in instāti vnionis anime ad corpus nullus habitus causaꝰ in anima. Cū ergo in illo instāti cōtrahat anima illā cōcupiscentiā que est originale peccatū: vt infra declarabiꝰ: sequiꝰ ꝙ ipsa ꝯcupiscētia nō sit habit⁹. ¶ Itē

Tertio. omnis habitus determinat potentiā ⁊ inclinat ad actus determinate spēi. Sed ꝯcupiscentia que est in paruulis nō determinat potentiā appetitiuā ad actus determinate spēi qḋ declarat sequens etas adulta in qua homo per innatā concupiscentiā inclinatur ad actus diuersarū speciez: ergo ꝯcupiscētia innata nō est habitus.

In opp^m **Contra** Ambro. in Glo. super illud ad Rom. 4. Beati quoꝝ: ⁊ recitat magister in litteras: dicit ꝙ ꝯcupiscētia cuꝫ qua nati sumus vitiū est ꝙ puunt habilez cōcupiscere facit: adultū ꝯcupiscentez reddit: sed habilitas est per habitū: ergo cōcupiscētia est habi-

Secūdo. tus. ¶ Item omnis ꝯcupiscētia est ſm actū vel ſꝫ habituꝫ. Sed paruuli nō sunt cōcupiscentes ſm actū: ergo sunt cōcupiscētes ſm habitum.

Ad q̄ōnē ſꝫ mētez ppriā. **Respōdeo** ꝙ loquendo de habitu ſꝫ ꝙ est quedam anime qualitas non credo predictam concupiscentiā esse habitū sicut pbari potest per secundaꝫ rationē factaꝫ ad primā partem. Nec etiā ſꝫ ꝙ habitus est aliquid determināς potentiaꝫ ad aliquos actus determinate spēi: sicut satis ꝓbat ratio tertia ad pri-

Cōcupiscentia quō sit habit⁹. mā partem adducta. Sed extendēdo nomē habitus ad omne illud quo potētia potest faciliter in actuꝫ egredi: sic predicta cōcupiscētia potest dici habitus. Est eniꝫ quedam facilitas vel necessitas cōuersionis appetitiue sensitiue ⁊ inclinationis in voluntate ad inordinatos motus cum paruuli ad etatem peruenerit adultā. Hec autē facilitas siue necessitas inest appetitiue ipsius paruuli eo ipso: quo eius anima cōiuncta est carni infecte per quaꝫ est ipsius anime aggrauatio ⁊ inclinatio ad iferiora. Et sic procedunt argumenta ad partem secūdaꝫ.

Ad p^m **Ad primuꝫ** in oppositum ꝙ arguitur ad partē aliam dicēduꝫ ꝙ habitū tertio modo dictuꝫ nō oportet esse causatuꝫ per actum illius persone in qua est: causari enim potuit per actuꝫ illius persone quo infecta est natura cui anima paruuli vnita est. ¶ Ad alia duo solutum est in corpore q̄ōnis.

COnsequēter queritur de quinto principali. Et circa hoc querūtur duo. ¶ Primo vtruꝫ aliqd de alimēto transeat in veritatem humane nature ipsius comedētis. ¶ Secūdo vtruꝫ generatio fiat

Q̄ō.i. de superfluo alimēti aut de substātia gnātis. Q̄ō. I.

Ar.p° **P**Rimo ostendo ꝙ nihil de alimento transit in veritatem humane nature ipsius comedētis. Saluator Matth. 15. Omne qḋ ī os intrat

Secūdo. T.c.35.⁊ 36.⁊.37. in ventrem vadit ⁊ in secessum emittitur: ergo in naturam comedentis non cōuertitur. ¶ Item phus primo de generatione cap. de augmento distinguens carneꝫ in carnem ſm materiaꝫ ⁊ ſm speciem: dicit ꝙ caro ſm speciem manet: ⁊ ꝙ caro que fluit ⁊ refluit est caro ſm materiā. Sed caro generata de nutrimento non est manēs sed fluens: ergo nutrimentum nō conuertitur in carneꝫ ſm speciez: que sola videtur esse de veritate humane na-

Tertio. ture. ¶ Item si alimentuꝫ conuerteretur in veritatem humane nature oporteret ipsum subintrare interiora carnis ⁊ ossis qḋ impossibile videtur: quia nō posset dici ꝙ reciperetur in vacuo: quia nō est ponere vacuuꝫ nec in pleno: quia duo corpora siꝰ naturaliter esse non possunt.

Quarto. ¶ Itē nutritio nō est generatio. Sed si alimentum conuerteretur in veritateꝫ humane nature: nutritio esset generatio: quia tunc caro generaretur de alimēto: ergo alimentum non conuertitur in veritatem humane natu-

Quinto. re. ¶ Item si nutrimentum conuerteretur in veritateꝫ nature humani corporis cōtinue partes que sunt de veritate humani corporis deperderētur: ⁊ per alimentum restaurarētur: ⁊ sic tādiu posset homo viuere ꝙ tota prima caro deperderetur: ⁊ esset alia per nutrimētum substituta: ⁊ sic homo nō remaneret idem in numero quan-

Sexto. tum ad corpus. ¶ Item mors non accidit nisi propter deperditionem alicuius spectantis ad veritatem humane nature. Sed si alimentum conuerteretur in veritatē humane nature: per ipsum posset restaurari quicqd deperditur de veritate hūane nature: ergo naturaliter ho-

Septi⁹ mo esset incorruptibilis: quod falsum est. ¶ Item nulla res debilitatur per coniunctionem sui similis: sed natura humana debilitatur per receptionem nutrimenti: si-

T.c. 34. ⁊ 39. cut vinum per receptionem aque. Unde philosophus pmo de generatione. appositionez nutrimenti ad carnē comparat superinfusioni aque vino: ergo nutrimentuꝫ nō conuertitur in carnem similem relique carni.

In opp^m **Contra** Aug. in lib. de vera religione. longe vltra mediuꝫ dicit ꝙ alimenta carnis corrupta idest amittentia formam suam in membrorum fabricam migrāt. Sed predicta fabrica est de veritate humane na-

Secūdo. T.c.39. ture: ergo aliquid de alimento conuertitur in veritateꝫ humane nature. ¶ Item philosophus primo de generatione capi. de augmento. vult ꝙ illud quo caro augetur: est in potētia caro: ⁊ parū post subdit: ꝙ sicut ignis

T.c.39. tangens vrenda facit vstum sic adueniente: eo ꝙ est caro in potentia: ipsa caro facit actu carnē. Cū ergo ignis tangens vrenda faciat vstionem similem vstioni prime. Uidetur ꝙ actu caro ipsum alimentū qḋ est caro in po-

Tertio. tentia conuertat in carnem similem prime. ¶ Itē ignis agens in aerem ipsum conuertit in verum ignem: ergo a simili caro agens in nutrimentuꝫ qḋ est in potentia ca-

Quarto. ro ipsum conuertit in veram carnem. ¶ Item tunc est vera caro cum potest facere verum opus debitum carni

T.c.54. quia sicut dicit philosophus. 4. metheororū: que possunt facere suipsius opus h̄ est singulum: idest in h̄ est vnūquodqꝫ perfectum: ergo caro hominis cum sit perfecta nutrimentum potest conuertere in carnem similē sibi.

Ad q̄ōnē ſꝫ mentē aliorum. p^a opi. **Ad istam questionem** dicunt quidaꝫ cuius opinionis fuit Magister: ꝙ quāuis cibi ⁊ humores in carnes: ⁊ sanguinem transeant: non tamen transeunt in veritatem humane nature. Dicunt enim ꝙ primi parentes in gnōne filij deciderunt aliquā partē sue ꝓprie sbe. Et illa per naꝫ multiplicata est in seipsa sine ꝯuersione alicuius in seipsam. Et similiter dicūt de illo genito respectu prolis sue. Et h̄ solum dicunt pertinere ad illam carneꝫ que est de veritate humane nature. Caro aūt in quā ꝯuertiꝰ nutrimentum fomentum est carnis predicte ne a naturali calore ꝯsumatur: sicut cum auro in fornace plūbuꝫ ponitur ne ꝯsumatur aurum ab igne. Et hāc carneꝫ dicūt esse non resurgēdam: sed tantūmodo carneꝫ a primis pa-

ꝯ opionē rentibus tractam. ¶ Sed ꝯtra hanc opionez arguo sic: Hugo primo lib. de sacra. par. 6. ca. 36. de nihilo aliquid facere: ⁊ de aliquo aliquā in maius: ⁊ de aliqbus aliquid in minus: siue de aliquo nihil: solus de⁹ pōt. Unde ꝙ illa parua portio a primis parētibus decisa esset multipli-

cata

cata intrinsecus: vt de illa esset facta caro omnium hominum: qui ab adam naturaliter descenderunt: sine alicuius alimenti conuersione in carnem nō potuit esse per opus nature: ⁊ ex cōsequenti sequeretur ꝙ actio nutritiue ⁊ generatiue nō eēnt naturales actiones: sed miraculose: qđ falsum est.

2ª opio.

¶ Alij dicunt ꝙ aliquid de nutrimento conuertitur in verā carnem equalem in virtute carni relique post conuersionem factam: quia virtus que est in semine est quedā impressio deriuata ab anima generantis. Unde nō potest eē maioris virtutis in agendo ꝗ̄ ipsa anima a qua deriuatur. Cum ergo per virtutem que est in semine: vere trāsmutetur mā ad carnem equalem in virtute carni generantis: multo fortius per potentiam nutritiuam ipsius anime pōt nutrimentum cōuerti in verā carnem equalem in virtute relique carni ipsius nutrimenti.

Contra opi.

¶ Sed contra hāc opionem arguitur ꝙ si esset vera hec opinio posset tota prima caro defluere: ⁊ per successionem alia caro substitui: ⁊ sic posset corpus hominis totaliter fieri aliud in numero per naturam: qđ est inconueniēs. Hec effugere possunt per quoddā exemplū qđ adducunt dicētes ꝙ si igni radicato in multitudine lignorum addantur successiue ligna: ⁊ per istum modum continue nutriatur: manet idem ignis in numero: etiam postꝗ̄ ligna prima fuerint combusta: quia si asser vnus putridus esset in naui: ⁊ alius sanus substitueretur ⁊ sic deinceps: quousque omnes primi asseres essent remoti: ⁊ alij noui substituti: non remane[ret] eadē nauis in numero: quicūque prime naui assimilaretur in forma. ¶ Pōt etiam dici ꝙ ratio adducta pro hac opinione nō cogit: quia cum maior sit nature sollicitudo circa cōseruationē speciei humane ꝗ̄ alicuius īdiuidui signati: ⁊ nutritiua ordinata sit ad conseruationē indiuidui: ⁊ generatiua ad conseruationem speciei. Uidetur ꝙ ab institutore nature: fortior sit īstituta gñatiua ꝗ̄ nutritiua: ⁊ ꝙ adhuc etiam sit fortior: ⁊ ideo non est mirum si semen potest conuertere in carnem fortiorem ꝗ̄ sit caro in quā conuertitur alimentum per nutritiuam. ¶ Preterea virtus generatiua operatur de materia disposita per nutritiuam: quia nutritiua partem de alimento conuertit ad sustentationem indiuidui: ⁊ aliam partem que ad hoc superfluit reponit: ⁊ disponit ad cōseruationem spēi: ⁊ ideo nō est mirum si generatiua conuertit semen in carnem virtuosiorem ꝗ̄ ipsa nutritiua alimentum in qđ operatur absq̄ dispositiōe precedente in nutriente per aliquam aliam virtutem aīe.

A. l. i. nutrimēto. Ad q̄ōnē ſm mentē ppriā. T.c.4.

¶ Uidetur ergo mihi dicēdum ad q̄ōnem: ꝙ sicut dicit phūs. 2. metaphy. vnumquodq̄ sicut se habet: vt sit: ita ⁊ ad veritatem: eadem est ergo essentia rei. Et veritas eius nisi ꝙ ipsa essentia dicitur absolute. Ueritas aūt essentie importat vltra essentiam conformitatem ad suū exēplar qđ habet in diuina mente. Unde dicit Ans. in libro de veritate ca. 7. ꝙ necessitas est in omnium que sunt essentia: ꝙ hec sunt ꝙ in summa veritate sunt. Quicquid ergo est de veritate humane nature tanꝗ̄ aliquid absolutum est de eius essentia ⁊ econuerso. Certum est aūt alimētū nō posse cōuerti in essentiam nature humane ratione sue forme cōpletiue que est anima intellectiua. Si ergo conuertatur in essentiam nature humane: oportet ꝙ conuertatur in carnem que est de essentia humane nature: sub carne cōprehendendo ossa ⁊ alias corporis partes.

Caro significata dicitur.

Caro autē huius indiuidui signati dupliciter pōt intelligi esse de essentia nature humane significate in isto indiuiduo. Uno mō tanquā necessaria ad repositionem illius indiuidui in specie nature humane. Alio modo tanꝗ̄ necessaria ad cōseruationem ipsius indiuidui vsq̄ ad periodum debitam ⁊ ad perfectam quātitatem ipsius. Primo modo nulla caro in isto indiuiduo est de essentia sue nature humane: nisi illa que formata est ex semine a parētibus ministrato. Secūdo modo caro in quā conuertitur nutrimentum in isto indiuiduo est de essentia nature humane ipsius: a completiua enim forma nature humane perficitur ⁊ animatur: ⁊ prout possibile est nature humane vnum constituit cum carne alia. ¶ Sciendum tamē ꝙ prima caro virtuosior est: sicut due rationes ostēdunt facte contra opionem que recitata fuit imediate ante istam. Quibus posset addi tertia: quia forma completiua nature humane: ⁊ istam carnem secūdam nō respicit: nisi propter aliam ⁊ per aliā. Ex quibus sequitur ꝙ prima caro minus est fluēs ꝗ̄ secūda: ⁊ ꝙ prima radicalis dicitur non secūda: ⁊ ꝙ illud qđ deperditur de ea per nutrimentum restaurari nō pōt.

Concordāt medici opioni doctoris.

¶ Quibus dictis concordare videntur periti medici dicentes: in homine esse humidum radicale ⁊ nutrimentale: ⁊ radicale restaurari nō posse. Sicut enim in homine illud duplex humidum ponitur: sic in eo poni potest caro radicalis ⁊ nutrimentalis. ¶ Dico ego ꝙ alimētum conuertitur in essentiam istius corporis humani: non quia cōuertatur in carnem primo modo dictam: sed secundo.

Ad pm̄ ⁊ 2m̄ i opm̄

Duo prima argumenta ad partem istam procedunt de carne secūdo modo dicta.

Ad 3m̄

¶ Ad tertium dicēdum: ꝙ non est simile de generatiōe ignis ex aere ⁊ conuersione nutrimenti in carnem: sed aliqualiter est simile quātum a remotis de illa generatione ⁊ de transmutatione seminis in carnem per generatiuam. Et ego bene concedo ꝙ per ipsum potest semen conuerti in carnem: ita virtuosam ⁊ verā: sicut est caro ipsius generantis.

Ad 4m̄

¶ Ad quartum dicēdum: ꝙ caro potest conuertere nutrimentum in carnem similem sibi prout possibile est nature: ⁊ hoc sufficit ad hoc ꝙ habeat perfectionem naturalem que sibi debetur.

Ad pm̄ pncipale

Ad primum argumentum contra partem istā dicēdum: ꝙ illud verbum saluatoris intelligitur de superfluitatibus immūdis ipsius cibi non cōuenientibus corpori: vnde glosa super illud ⁊ in secessum emittitur: dicit post digestiōes. Uel forte saluator per hoc notare voluit carnem in quā conuertitur nutrimentum esse carnem fluentem respectu alterius carnis: ⁊ eam per fluxum in secessum emitti.

Ad 2m̄

¶ Ad secūdū dicēdum: ꝙ de distinctione carnis in carnem sm̄ mām ⁊ sm̄ speciem quatuor sunt opiniones.

Opiones q̄tuor de carne sm̄ speciem ⁊ sm̄ mām formam. T.c.35.

¶ Una est ꝙ caro sm̄ spēm est tm̄ illa que est a parentibus tracta per opus generatiue: eo ꝙ in illa fundatur species: ⁊ caro in quam conuertitur nutrimentum est caro non sm̄ speciem: sed sm̄ materiam: quia aduenit post repositionem hominis in specie. Unde cum Aristoteles dicit ꝙ vnaqueq̄ talium partium est duplex quēadmodū ⁊ aliorum in materia speciem habentium: dicunt sic exponēdum: aliorum .s. nutribilium: vt sunt plante in materia speciē habētium .i. que distinguuntur in partem sm̄ materiam ⁊ formam: sicut de carne ⁊ osse dictum est. Sed quātum sm̄ aliquem respectum predicta distinctio sit rōnabilis: non tamē illo mō loquitur phūs de carne sm̄ mām ⁊ sm̄ spēm: vnde predicta expositio sue littere extorta est violenter.

2ª opio.

¶ Alia opinio est ꝙ caro sm̄ speciem dicitur illa que per se potest in opus carnis: ⁊ illa sm̄ materiā que per se nō pōt in opus carnis. Et dicunt aliqui ꝙ talis est caro in quam conuertitur nutrimentum: quia per se nō posset in opus carnis: sed coniuncta cum carne a parentibus tracta: sed illa posset sine ista. Uidetur tamē magis esse intentio phūi ꝙ etiam in carne tracta a parentibus sit caro sm̄ materiam ⁊ sm̄ speciem.

3ª opio.

¶ Unde tertia opinio est ꝙ caro sm̄ materiam est ita modica portio carnis: ꝙ per se nō posset in opus carnis. Et caro sm̄ spēm est ita magna carnis portio: ꝙ per se posset in opus carnis: ⁊ cuilibet parti tali dicit aduenire aliquid de nutrimento: ⁊ ideo quālibet talem partem dicit augeri.

4ª opio.

¶ Quarta opinio est ꝙ carnem sm̄ speciem vocat formam carnis: ⁊ carnem sm̄ materiā ipsius carnis materiam: ⁊ materiā dicit fluere ⁊ formam manere: quia cū tantū fit de materia sub vna parte forme ꝙ inde

possint fieri plures partes fluente vna parte potest salua
ri forma in alia parte quousq; alia pars materie p nutri-
mentum substituat loco illius partis materie que deflu-
5ª opio. xit. ¶ Quinta etiam fuit opinio: ꝙ sicut homo sm spe-
ciem dicit homo non signatus: sed homo in cõmuni: ⁊ hõ
sm materiaz dicit põt qũlibet hominis indiuiduũ: ⁊ spe-
cies manet: ⁊ indiuidua fluunt: sic dicũt ꝙ phs vocauit
carnem in cõmuni: carnem sm speciez: ⁊ quãcũq; partẽ
carnis signataz carnẽ sm mãm: ⁊ quecũq; pars signata fluit:
⁊ ideo dicitur ꝙ caro sm mãm est fluẽs. Et sm hãc opi-
nionem: caro sm spẽm dicit cõpositum ex forma carnis
⁊ materia in cõmuni: ⁊ caro sm mãm compositũ ex for
ma carnis ⁊ materia signata. ¶ His ergo opinionib⁹ visis:
que magis recitate sunt ꝓpter pħi expõnẽ: q̃ ꝓpter ar-
gumentũ solutionem: dico ꝙ nõ sola caro sm spẽm est de
veritate humane nature istius indiuidui: vt argumentũ
supponebat: sed etiam caro sm mãm: accipiendo verita-
tem humane nature modo secundo exposito in corpore
Ad 3ᵐ questionis. ¶ Ad tertium dicẽduz sm aliquos ꝙ in nu-
trimento fit resolutio vsq; ad essentiaz materie pꝛime: ⁊
illa materia fit sub forma carnis preexistente: ⁊ informat
ab ea: ⁊ quia ipsa materia sic per se cõsiderata non est cor
pus ⁊ plures ptes materie simul esse possunt: ideo dicũt
ꝙ illud qđ ministratur de alimẽto: recipit in pleno: nec
ꝓpter h̄ duo corpora simul sunt. ¶ Alij dicũt ꝙ ipsa hu
miditas nutrimentalis recipit in poris existentib⁹ in mẽ-
bris non vacuis: sed plenis humiditate subtili: que adue
niente ista secũda humiditate inspissatur: ⁊ sic minorem
locum occupat. Et h̄ secunda in illa parte pori succedit
nec ꝓpter h̄ dici potest ꝙ in tota carne nõ sint: nisi pori:
quia inter porum ⁊ aliuz poruz ꝓpinquissimũ sibi: semp
T.c.32. est aliquid de carne: sine poro: vnde cum dĩ.i. de genera-
tione ꝙ quelibet pars aucti est aucta intelligẽdum est in
forma totius: vel sm qđcũq; signum sensatum: vt etiam
videt sentire phs. Et ideo dicũt aliqui ꝙ qđlibet signuz
sensatum carnis vocat carnem sm spẽm quoin quãlibet
Ad 4ᵐ partem carnis sm spẽm dicat augeri. ¶ Ad quartum di
cẽdum: ꝙ sm opionem dicentiũ ꝙ materia nutrimenti
expoliatur omni forma: ⁊ fit sub forma nutriti p̄existẽte:
absq; h̄ ꝙ aliqua forma educat de potẽtia materie alimẽ
ti facile est videre differẽtiam inter nutritionem ⁊ gene-
rationem. Si autem ponatur aliqua forma educi de ma-
teria nutrimenti cõueniens ipsi nutrito: adhuc ꝓpter ge
neratio dici non põt: quia nõ fit illa eductio: nisi post sui
vnionem cum nutrito. Et ponunt aliqui exemplum de
nutritione ignis: si enim materia qua nutriri debet incẽ
datur per se ⁊ postea alij materie substitueretur: esset no
ui ignis generatio: si autem ponat cum alijs lignis inflã-
Cõtra so matio: dicitur ignis nutriri ⁊ nõ nouus ignis. Sed h̄ so
lutionez. lutio falsum includit: ⁊ non est enim eius: q: siue lignũ
qđ additur igni: prius accendat per se: siue in cõiunctio
ne cum alijs: semper est generatio alicui⁹ partis flamme:
quia eadem flãma in numero existens in vno ligno: vel
aliqua pars eius non fit in alio ligno: si ergo illud lignuz
apposituin inflãmatur: opz ꝙ aliqua noua flãma genere
tur. ¶ Dico ergo ꝙ postq̃ humiditas nutrimẽtalis in
bibita est in poris membroꝝ: sicut nõ est incõueniens ꝙ
ibi corrumpat aliqua forma: ita nõ est incõueniens ꝙ de
materia ei⁹ educatur aliqua forma carnis icõpleta: ⁊ sic
fiat sub forma carnis completa p̄existente: talis enim ge-
neratio non est a potẽtia generatiua: put distincta est cõ-
Ad 5ᵐ tra nutritiuam ¶ Ad qntum dicẽdum: ꝙ argumẽtum
bene procederet: si alimentum conuerteret in veram car
nem humanam pꝛimo modo dictam: h̄ est in carnẽ equa
lem in virtute carni formate ex semine a parentibus mi-
nistrato. Sed non est ita: vt⁹ in corpore q̃onis visum est.
Ad 6ᵐ ¶ Ad sextum dicẽdum: ꝙ si poneremus ꝙ caro in quã
conuertitur nutrimentuz esset equalis in virtute alij car
ni post conuersionem factam: adhuc nõ posset concludi
ꝙ homo esset incorruptibilis naturalr. Quia cuz omne T.c.17.
agens physicum in agendo patiat sm pħm. 3. physicoꝝ
caro tracta a parentibus per conuersionem alimenti in
carnem patitur ex cõsequenti debilitat plus ⁊ plus: ita
tandem ꝙ ad vltimum deficit virtus in ea. Sed si pone
remus ꝙ caro in quã conuertitur nutrimẽtum eẽt equa
lis in virtute carni tracte a parentibus: anteq̃ sit aliqd
passa ⁊ in aliquo debilitata ad h̄ sequeret hominẽ esse na
turalr immortalem per ministrationẽ alimenti. ¶ Pre-
terea sicut visum est in corpore q̃onis: alimentũ nõ dĩ cõ
uerti in veritatem humane nature: q: cõuertatur in car
nem equalez in virtute carni tracte a parentibus: etiam
postq̃ passa est ab alimento ꝙ per ipsum in carnem con
uertitur. Sed dicit conuerti in veritatem humane natu
re sm modum quẽdam aliuz expositũ in corpore q̃onis.
¶ Ad septimũ dicẽduz: ꝙ nutrimẽtũ sm sniam pħi. 2. Ad 7ᵐ
de anima: potest considerari ante suaz decoctionẽ: ⁊ post T.c.45.
suam decoctionem completaz. Pꝛimo modo est dissimi
le. Scđo mõ fit simile: vnde dico ꝙ natura carnis pati-
tur a nutrimento pꝛimo modo dicto non secundo.

¶ Questio. II. Q̃ō. II.

Secundo queritur vtruz ge- Ar. pᵒ
neratio fi-
at de superfluo alimenti: siue de substãtia gene
rantis: ⁊ ostẽdo qđ de substãtia generantis tm̃:
quia sm Dam. lib. i. ca. 8. Generatio est ex substantia ge-
nerantis produci qđ generat sm substãtiam. ¶ Itez sm Secũdo.
Aug. 10. super geñ. inter principium ⁊ finem: quasi eque
distanter: leui ⁊ chꝛistus sm carnẽ fuerũt in lumbis abra
he: sed leui sm concupiscentiam carnalem: Chꝛistus aũt
sm substãtiam corporalem. Hoc aũt verum nõ esset: nisi Tertio.
de substãtia parentum esset generatio filioꝝ. ¶ Item
statim cum adam fuit plasmatus anteq̃ comedisset po-
tuisset transfundere semen ad generãdum: q: fuit factus
pfectus. Et sicut dicit phs. 4. meta. tũc vnũqđq; perfe- T.c.19. ⁊
ctum est: cum potest perficere tale alterum: quale ipsum 2ᵒ de aĩa.
est. Sed si generatio esset de superfluo alimenti: ⁊ nõ de T.c.34.
substantia generantis adam ante comestionem semẽ trãs
fundere non potuisset. ¶ Item cum superfluum alimẽ Quarto.
ti aliquando sit generatum ex carnibus porcinis: vel bo-
uinis si fieret generatio de illo superfluo: ⁊ non de substã
tia generantis: magis attineret filius illi porco: vel boui
q̃ patri suo: qđ falsum est. ¶ Item ex parentibus lepro Quinto.
sis generantur filij leprosi: qđ non videret necessarium si
filij non generarent de substantia parẽtum suoꝝ. ¶ Itẽ Sexto.
ex emissione superflui nõ debilitatur natura: sed p emis-
sionem multi seminis natura debilitatur: ergo semen nõ
est de superfluo alimenti: videtur ergo ꝙ de substãtia ge
nerantis. ¶ Item filij magis assimilantur parentib⁹ q̃ Septio.
extraneis. Sed si non generarentur de substantia paren-
tum suorum non videret rõ: quare magis assimilarẽtur
parentibus q̃ alijs: ergo generant filij aut tm̃ ex substã
tia parentum: aut saltem ex substantia parentum mixta
cum superfluitate alimenti.

Contra phs. 15. de animalib⁹ dicit: ꝙ semen est su- In opp.ᵐ
perfluitas vltimi cibi. ¶ Itez per resolu- Secũdo.
tionem alicuius qđ est de substantia corporis grauat na-
turã: sed per remissionem seminis non semp grauat na-
turã: imo aliquando iuuatur: ergo semen non fit de ali-
quo qđ resoluat ex substantia generantis. ¶ Itẽ semen Tertio.
habet situm determinatuz in corpore: scilicet in vasis se-
minarijs. Sed ea q̃ resoluunt a corpore nõ hñt sitũ deter
minatũ in corpore. Sicut pz in sudore: ⁊ silib⁹: ergo vide
tur ꝙ in semine de quo fit ꝓlis gñatio: nihil est resolutũ Ad q̃onẽ
a corpore: qđ ante actũ fuisset de substantia generantis. sm mẽtẽ

Ad istam questionem dicunt qdam: ꝙ semen de alioꝝ uñ.
quo gñatur fil⁹: nõ tm̃ est de substantia opi. p̄ma

proximoꝝ

proximorum parentum: sed etiã primorum: quia primi parentes deciderũt aliquã portionem sue substãtie: que per sui multiplicationem sine alicuius alterius cõuersione in ipsam facta est sufficiens proli sue: et proles a primis parẽtibus immediate genita simili mõ genuit ꝓlem suã: et sic deinceps.

Contra opi. primam.

¶ Sed hec opio nõ est rõnabilis: includit .n. generationẽ corporum humanorum nõ esse naturalẽ: talis enim multiplicatio soli deo possibilis est. Sicut in q̃one precedenti ostensum est. Et si homo profundius cõsideret videre potest q talis opinio includit aliq̃ substãtiã per naturam fieri nõ de aliquo.

2ª opio.

¶ Alij dicunt q semen et si non fit de substãtia remotorum parentum: tamen est de substãtia proximorum tñ.

Contra opi. secũdam.

¶ Sed cõtra Aug. de vera religi. longe vltra medium libri dicit q alimenta corpori non apta per cõgruos meatus eyciuntur: quorum aliud feculentissimum redditur terre ad alias formas assumẽdas: aliud per totum corpus exhalat: aliud totius animalis latentes numeros accipit: et inchoatur in prolem.

3ª opio.

¶ Alij dicunt q semen cõstituitur ex aliquo resoluto de substãtia generãtis: et ex superfluitate cibi tertia digestionem digesti: simul cõmixtis. Nõ enim videtur eis rõnabile q semẽ tñ sit cõstitutũ ex superfluo tertie digestionis ꝓpter rõnes adductas in opponendo cõtra hanc partẽ.

Ad q̃onẽ sm mentẽ ꝓpriã.

¶ Ego aũt sine preiudicio dico q semẽ cõstituitur de superfluo alimẽti: et q nihil est ibi qd ante fuerit de substantia parentum in actu.

Sperma quõ gñat.

¶ Ad cuius intelligẽtiam sciẽdum q cibus digeritur in stomacho digestione prima: si non computetur illa que est in ore: in epate digestione secũda: et ibi generantur humores: deinde humores deriuãtur per membra: et ibi digeritur cibus tertia digestione: et per nutritiuã cõuertitur pars in substãtiam corporis ad ꝯseruationẽ indiuidui: et alia reponitur ad cõseruationem spẽi: et sic patet q nutritiua ꝓparat et disponit materiam generatiue.

De quo semen.

Est ergo semen de superfluo tertie digestionis: superfluum dico indiuiduo: quia necessarium est speciei cõseruãde per naturam.

Cõfirmatur opio auctẽte rõe et signo. Auctẽte.

¶ Hec aũt opinio cõfirmari põt per auctoritatem: et per rõnem: et per signa. ¶ Dicit enim phs. 15. de animalibus: q sperma non est nisi superfluitas cibi vltimi: et paruũ post sperma est superfluũ vltimi cibi sanguinei qui spargitur per mẽbra. ¶ Item Auic. 15. de animalibus cap. viii. dicit sic q est res certa: q sperma est superfluitas vltime digestiõis: et est superfluitas bñ digesta: et est posita in creatura ꝓpter iuuamẽtum: et albescit ꝓpter fortitudinem digestionis: et quãdo fit cum nimio conamine exibit sanguinolẽtum: et ita sanguis menstruus est superfluitas vltime digestionis: sed nõ puenit vsq ad digestionem spermatis.

Mestruus sãguis qd.

Ratiõe.

¶ Secũdo cõfirmo opinionem per rõnem. Si enim aliquid resoluitur de substãtia parẽtum in actu de quo fiat semen per se: vel per sui cõmixtionẽ cum superfluo alimenti: aut retinet naturam eius a quo resoluitur: et de cuius substãtia fuit in actu: aut non: si nõ: tũc resoluitur ab eo per viam corruptionis: per quã recedit a natura generãtis: et sic nõ remanet virtus in eo ad trãsmutãdum materiam ad formã similẽ generãti. ¶ Preterea iam nõ superflue trãsmutasset illam humiditatẽ tertie digestionis ex qua generãda erat proles: q sm opionem que ponit semen fieri per dissolutionem alicuius a corpore oporteret reduci illam portionem ad statũ illum in quo erat post vltimã digestionẽ ante q̃ in substã. iam corporis esset conuersa. ¶ Si aũt in actu retinet naturã eius a quo resoluitur: aut resolutum est ab aliqua parte corporis determinata: tñ aut ab oĩbus partibus. Si primo modo nõ esset in eo virtus mouendi materiam ad materiã partium aliarum. Si secũdo modo illud resolutũ esset quõdam paruum aial in actu: quia actualiter haberet materiã et formam silem aiali a quo resolutũ est: et virtutes omniũ partium corporis in actu: quod falsum est. Nihil ergo dissoluitur ad hoc vt fiat semen: vel pars seminis quod prius esset de substantia parentum in actu: restat ergo q fit de superfluo vltime digestiõis tñ. ¶ Cui ꝯcordat phs. 15. de animalibus dicens: q sperma est superfluum et non est sm viam dissolutionis: vt in eodem libro dicit postea: q sermo fingentium qd sperma est dissolutum est falsus.

Signo.

¶ Tertio confirmo opionẽ per signa: vnum est: q multa et superflua comestio augmentat materiam spermatis et excitat generatiuam. ¶ Aliud est: q ceteris paribus minuitur sperma in illis qui forte hñt tertiam digestionem et multo indigẽt cibo. Unde Auic. 15. de aialibus ca. penul. dicit q nõ inuenitur sperma in pueris: qm sua digestio tertia est fortis: et sua necessitas ad cibum est multa: et tũc nõ erit in eis superfluitas supple seminalis.

Cur sperma nõ inuenitur i pueris: et pingues parũ spermatizẽt.

¶ Aliud est: quia sicut dicit phs. 15. de aialibus: hoies multe carnis et multe pinguedinis non spermatizant nisi modicum: et huius est ratio: q paruum remanet de superfluitate: q nutritiua multum conuertit de illa in substantiam nutriti. ¶ Ad hoc etiam possent adduci multa alia signa que aduitãdum prolixitatem dimitto.

Ad primũ

De q̃ sba pris generãt filij.

Ad primum in oppositum dicẽdum: q pro tãto filij dicuntur generari de substãtia patris: nõ quia generentur de eo qd erat de substãtia patris in actu: sed in potẽtia ꝓpinqua: quia illud superfluum de quo fit semen est in ꝓpinquissima dispõne ad hoc vt conuertatur in corporis substãtiam: et deciditur cũ quadam virtute ab anima patris diriuata: et pro tãto dicitur fuisse leui in lumbis abrahe sm corpulentam substãtiam et rõnem seminalem. ¶ Et sic patet solutio ad secundum.

Ad 2m

Ad 3m

¶ Ad tertiũ dicẽdum q sm phm. i. lib. de somno et vigi. humores sunt corporis nutrimẽtum: vnde cibus si nutrire debeat conuertitur in humores: qui postea deriuãtur ad membra. Cum aũt adam fuerit factus perfectus: fuerunt in eo producti humores qui et possent nutrire indiuiduum et de quibus posset remanere aliqua superfluitas que posset esse generatiõis principiũ vsq ad aliqd tps: quo sm dictamen sue rõnis comedere debuisset.

Ad 4m

¶ Ad quartum dicẽdum: q quãuis illud superfluum generatum sit de carnibus porcinis: q tamen iam in tm̃ transmutatum est: et corpori paterno assimilatũ per virtutem nutritiue: ita vt sit in propinquissima dispõne ad hoc vt ꝯuertatur in substãtiam corporis: et cum deciditur transmittitur cum eo virtus ab anima patris deriuata: ideo fetus de illo genitus attinet patri et non porco: q attinentia nõ attenditur sm materiam: sed sm formã et virtutem ab anima deriuatam. Si enim attinẽtia esset sm materiam: vt grosso modo loquar: et inter res non viuentes eẽt attinẽtia: ignis genitus ex materia aeris maiorem ꝓpinquitatem haberet ad aerem de cuius materia genitus est q̃ ad ignem generãtem: qd tamen aperte falsum est.

Attinentia attẽditur sm formã et nõ sm mãm

Ad 5m

¶ Ad quintum dicẽdum: q in parẽtibus leprosis illud superfluum tertie digestionis ꝓpter sui magnam ꝓpinquitatẽ ad hoc vt cõuertatur in substãtiam corporis iam infectum est: et preterea spiritus in quibus est vis informatiua deriuata ab anima patris infecti sunt: et ipsa vis etiam infecta est: et ideo transmutat semen ad formam corporis simili infectione infecti.

Ad 6m

Cur nõ debilitat multi seminis emissione.

¶ Ad sextum dicẽdum: q per emissionẽ seminis temperatam natura nõ debilitatur: sed iuuatur. Sed q virtus generatiua imperat nutritiue: cum homo nimis exit in actum generatiue parum conuertit nutritiua de humiditate tertia digestione digesta: et multum reponitur de ea ad opus generatiue: et ꝓpter hoc extenuatur corpus hominum excedẽtium in coitu: q non est quo sufficienter restauretur illud qd in eorum corporibus deperditur. Cui cõcordat Auic. 15. de animalibus ca. penul. dicẽs q spermatis eiectio nõ inducit infirmitatem: sed etiam iuuat: nisi fortasse alteretur per viam corruptiõis.

Ad 7m

¶ Ad septimum dicẽdum: q assimilatio generantis ad genitum: nõ est ꝓpter naturam materie: sed est per virtutem in forma

Virt⁹ in formati/ua assila/tióis exi/stit cā.

tiuam traductam cum semine:eo ꝙ retinet similitudiné paterne virtutis a qua deriuaẜ:ꝛ quátum in se est magis mouet ad assimilationé parentis propinqui. Sed aliquá do non potest ꝓpter indispositionem materie:vel alicu/ius alterius cause impedientis effectum.

CIrca litteram: se iniquitatibus cõceptum dicit. dicendum: iniquitates vocat peccatuꝫ originale: quia quãuis sit vnũ in vno: plures tamé ex illo oriuntur defectus: nisi per fidem mediatoris: p fidem. s. in actu: vel in habitu: originale peccatuꝫ dicitur fomes peccati. Nota ꝙ hic peccatum originale octo noĩbus nominaẜ ſm rationes diuersas. Quia per comparationé ad terminum a quo diciẜ lex carnis: quia est a carne: per comparationem ad viam per quá cõtrahitur diciẜ originale: quia contrahiẜ ab origine: per comparationeꝫ ad illud ad qꝺ inclinat a remotis: dicitur concupiscibilitas. Per cõparationem ad illud ad qꝺ inclinat de propinquo: diciẜ cõcupiscentia. Inquátum aũt fouet malas inclinatiões: dicitur fomes. Per comparationem aũt ad subiectuꝫ: qꝺ est anima rõnalis: dicitur tyrãnus. Per comparationeꝫ ad naturam corruptam: dicitur lex nature. Per comparationem ad carnem: lex membroꝝ: omnes peccauerũt in adam vt in materia. Hoc exponi potest sic: quia tota substantia corporis nostri fuit in primis parentib⁹ in virtute: vt in illo esset. i. vt in adam esset per causaꝫ. Querit forte vtrum originale peccatum sit ex voluntate. Respõdeo ꝙ ex volũtate aĩe intrauit: vt ex causa prima: sed ex natura destituta: vt ex causa proxima: nõ aliunde: sed in se augmentaretur illa substantia: h fuit opinio magistri: vnde per suam opinioneꝫ in questionibus recitatam videri potest quid hic intendit.

Peccatũ originale diuersis noĩb⁹ nominatur.

¶ Quomodo peccatuꝫ originale a patribus trãseat in filios: an ſm animam an ſm carnem.

Dis. 31.

Distinctio. XXXI.

NUnc superest inuestigare qualiter illud peccatum a patribus traducatur in filios. s. an ſm solam animam: an ſm carneꝫ: siue ſm vtrũqꝫ: Putauerunt quidam ſm animaꝫ trahi peccatum originale: nõ solum ſm carnem: quia nõ soluꝫ carnem: sed ꝛ animá extraduce esse arbitrati sunt. Sicut enĩ in generatione prolis de carne paterna substãtialiter trahitur caro: ita etiam de gignentis anima: animá geniti eẽntialiter deduci ab his existimabatur. Ideoqꝫ sicut de corrupta carne caro corrupta seminaẜ: ita etiaꝫ de anima peccatrice anima peccatrix corruptione originali infecta: ab illis trahi dicitur.

Opinio quorũdá male credẽtiũ animas esse ex̃duce.

¶ Predictam opinionem damnat: ꝛ ꝙ per carneꝫ traducatur peccatuꝫ dicit: ꝛ quõ ostendit.

HOc autem fides catholica respuit: ꝛ tanqꝫ veritati aduersuꝫ damnat: que non animas: sed carneꝫ solam sicut superius diximus extraduce esse admittit. Non ergo ſm animaꝫ: sed ſm carneꝫ solaꝫ peccatuꝫ originale trahitur a parentibus. Est enim peccatuꝫ originale: vt supra diximus concupiscentia non quidem actus: sed vitium. Ipsa concupiscẽtia est lex membroruꝫ vel carnis que est morbidus quidaꝫ affectus vel languor qui cõmouet illicituꝫ desiderium. i. carnis leꝫ cõcupiscentiá que lex peccati dicitur. Que dicitur manere in carne: nõ quin in aĩa sit: sed quia per corruptioné carnis in anima sit.

Vñ aug. ad Vale.

Quaẜ cõcupia dĩ eẽ ĩ carne

¶ Causam corruptionis carnis ostendit: ex qua in anima peccatum sit.

CAro enim propter peccatum corrupta fuit in adá adeo vt cuꝫ ante peccatuꝫ vir ꝛ mulier sine incentiuo libidinis ꝛ cõcupiscentie feruore possent cõuenire: essetqꝫ thorus imaculatus iaꝫ post peccatuꝫ non valeat fieri carnalis copula absqꝫ libidinosa concupiscẽtia: que semper vitiuꝫ est: ꝛ etiam culpa nisi excusetur per bona coniugij. In concupiscẽtia ergo ꝛ libidine ꝯcipitur caro formáda in corpus prolis. Unde caro ipsa que concipitur in vitiosa concupiscentia polluitur ꝛ corrumpiẜ: ex cuius contactu anima cuꝫ infunditur maculá trahit: qua polluitur ꝛ fit rea. i. vitiũ cõcupiscentie: que est originale peccatuꝫ.

¶ Q̃ ꝓpter corruptioné carnis que est causa peccati dicitur peccatum esse in carne.

IDeoqꝫ ipsum peccatum diciẜ manere in carne. Caro ergo que in concupiscentia libidinis seminatur: nec culpaꝫ habet: nec actum culpe: sed causaꝫ. In eo ergo qꝺ seminatur: corruptio est. In eo auté ꝙ nascitur concupiscentia: vitiũ est. Uñ Amb. de verbis apostoli sic ait. Quomodo habitat peccatum in carne: cum non sit substãtia: sed priuatio boni: Ecce primi hominis corpus corruptum est per peccatuꝫ: ipsaqꝫ corruptio per conditioné offensionis manet in corpore: robur tenens diuine sententie date in adaꝫ: cuius consortio anima maculatur peccato. Per id ergo ꝙ facti causa manet: inhabitare dicitur peccatuꝫ in carne hec est lex carnis. Ideꝫ. Non habitat peccatuꝫ in aĩa: sed in carne: q: peccati causa ex carne est non ex anima: quia caro ẽ ex origine carnis peccati: ꝛ per traducem carnis caro fit causa peccati: anima vero non traducitur: ꝛ ideo in se causam peccati non habet. Aug. quoqꝫ ex carne peccatuꝫ animaꝫ contrahere in sermone quodaꝫ de verbis apostoli ostendit dicens. Uitium concupiscẽtie est qꝺ anima ex carne contrahit. Natura quippe humana non opere dei cuꝫ vitio primitus est instituta: sed ex voluntatis arbitrio prioruꝫ hominũ venienti vitio est sauciata: ita vt nõ sit in carne bonũ: sed vitiuꝫ quo inficitur anima.

Amb.

Augu.

¶ De causa originalis peccati que est in carne vtrum sit culpa an pena.

HIc queri solet vtrũ causa peccati originalis q̃ dicta est eẽ in carne culpa sit vl' pena siue aliquid aliud: Culpa eẽ nõ potest: quia culpa nõ

est in re irrationali. Si enim culpa esset in carne ante infusionem anime actualis eēt vel originalis. Sed actualis ibi non est nec originalis culpa est: quia ipsa causa est originalis peccati. Si autem pena est: que est illa: passibilitas vel mortalitas vł alia corruptio? Hos enī defectus carni inesse constat.

¶ Hic aperitur qd sit fedeitas tracta ex libidine coeuntium: que vitium vel corruptio dici pōt.

Id quod dici pōt quia multiplex defectus carnis & precipue pollutio quedā quā ex feruore coitus parentū & concupiscentia libidinosa contrahit caro dū concipitur: causa est originalis peccati: que recte vitium siue corruptio carnis appellari potest. Que feditas maior videtur esse in carne cōcupiscentialiter traducta q̄ in ea vnde traducitur. Et q̄ vitiū vel corruptio sit in carne ante coniunctionem anime: effectu probatur: cū anima infunditur que ex corruptiōe carnis maculaṫ. Sicut l vase dinoscitur vitiū esse cū vinū infusū acescit.

¶ Inductu similiū ostendit non absurde dici filios trahere peccatū a parētibus etiā mūdatis.

Ne aūt miremur & itellectu turbemur audientes peccatū originale filios traducere a parentibus iam per baptismum ab illo peccato mundatis: diuersarum similitudinū inductione id posse fieri insinuat Augu. in libro de baptismo paruulorum ita inquiens. Quomodo preputium per circūcisionem aufertur: manet tamen in eo quem genuerit circūcisi. Quomodo etiā palea que opere humano tāta diligentia separatur: manet tamē in fructu qui de purgato nascitur tritico: ita peccatū qđ in parentibus per baptismū mundaṫ: manet in eis quos genuerunt. Ex hoc enim gignunt qđ adhuc vetustum trahunt: non ex hoc q̄ lex in nouitate promouit eos inter filios dei. Nō enim generant parentes filios sm̄ illam generationē qua denuo nati sunt: sed potius sm̄ illā qua carnaliter: & ipsi primū sunt generati.

Quos per propagatiōez dscēdit.

¶ Quare dicaṫ originale hic dicitur cū epilogo.

Jam ostensum est quid sit originale peccatū: & qualiter a parentibus in filios: & per carnē in animam transeat. Ex quibus etiam innotescit quare dicatur originale peccatum: ideo. s. quia ex vitiosa lege originis nostre in qua concipimur. s. carnis libidinosa cōcupiscentia traducitur: vt supra dictum est. Nō enim quia ex carne tracta ab adā concepti sumus: ideo peccatum trahimus: quia & christi corpus ex eadē carne formatum est: que ab adam descendit: sed eius conceptus est celebratus non lege peccati: idest concupiscētia carnis: vnde & caro eius peccatrix non fuit: imo operatione spiritussancti. Noster vero conceptus nō fit sine libidine: & ideo nō est sine peccato. Qđ euidēter Aug. ostendit in libro de fide ad petrū dicēs. Quia dum sibi inuicem vir mulierq̄ miscentur: sine libidine non est parentum concubitus: ob hoc filiorum ex eorum carne nascētium non potest sine peccato esse cōceptus: vbi peccatū in paruulos nō trāsmittit propagatio: sed libido: nec fecunditas humane nature facit homines cum peccato nasci: sed feditas libidinis quā homines habēt ex illius iustissima cōdēnatione peccati. Ideo beatus Dauid propter originale peccatum quo naturaliter obstricti sunt filij ire: dicit. In iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis cōcepit me mater mea. Ex hoc itaq̄ apparet ex lege cōceptionis traduci originale peccatum: quia nisi conceptio sic fieret in carne: anima ex carnis coniunctione concupiscentie vitium non traheret.

Aug. i li. ð fide ad Petrum

¶ Obiectio quorūdam nitentium probare peccatum non traduci ex lege coitus.

Sed ad hoc opponiṫ hoc modo. In ipso conceptu vbi dicitur transmitti peccatū: propagatur caro: nec tamē infunditur anima sm̄ physicos: sed iam effigiato corpore. Quod etiam moyses in Exoď. aperte significat: vbi ait de percussura mulieris pregnantis. Si quis inquit percusserit mulierem pregnantem & abortū fecerit: si adhuc informe fuerit puerperiū: mulctabitur pecunia. Si autem formatū fuerit: reddat animam pro anima. Formatum vero intelligitur propria anima animatum: & informe qđ nondum habet animam. In ipso ergo cōceptu cū caro propagatur: nondum infunditur anima. Quomodo ergo ibi peccatum trāsmittitur: cū peccatum non possit esse vbi anima nō est? Ad qđ dici potest: quia in illo conceptu dicitur peccatum transmitti: non quia peccatum originale ibi sit: sed quia caro ibi cōtrahit id ex quo peccatum fit in anima cum infunditur. Et vtrūq̄ vocatur conceptus: scilicet cum & caro propagatur: formamq̄ corporis humani recipit: & cū anima infundiṫ: qđ aliquādo etiā dr̄ natiuitas. Unde: qđ natū est in te. Proprie aūt natiuitas diciṫ in lucē editio. Dis. XXXI.

Rñsio cū solutiōe.

NUnc superest inuestigare &c. Superius determinauit magister de peccati originalis quiditate. Hic determinat de eius transfusione. Et diuiditur in partes tres. ¶ Primo agit de trāsfusionis modo. ¶ Secūdo de trāsfusionis causa. ibi. Hic queri solet. ¶ Tertio de nominis rōne. ibi. Jam ostensū est. Prima in tres. ¶ Primo narrat quorūdā opinionē erroneam. ¶ Secundo opinionis reprehensionem. ibi. Hoc autē fideo. ¶ Tertio veritatis narrationem. ibi. Caro enim. Illa

pars q̄ icipit.[Hic solet q̄ri.] diuiditur in duas. ¶ Primo de causa transfusionis originalis peccati mouet questionem: et subdit eius solutionem. ¶ Secūdo ponit responsionis explanationē. ibi.[Ne aūt miremur.] ¶ Illa pars que ibi incipit.[Iaz ostēsuz est.] diuiditur in duas. ¶ Primo assignat nois rōnem. ¶ Secūdo ex hoc mouet aliā q̄nē: et subdit solonē. ibi.[Sz ad hoc opponit.]

Circa hanc dis. queritur de duobus pncipalr. ¶ Primo de modo trāsfundendi originale peccatū. ¶ Secūdo de illius trāsfusionis causa. ¶ Circa primum querunt tria. ¶ Primo vtrum originale peccatū per prius sit in eēntia anime q̄z in potētia. ¶ Secundo vtruz per prius inficiatur a carne potētia vegetatiua: q̄z sensitiua: vel intellectiua. ¶ Tertio vtrum potentia generatiua iter oēs alias potētias sit magis ifecta. Qō. I.

Qō. I.
Ar. p°

Primo ostendo q̄ peccatuz originale per pri° sit in essentia anime q̄z in potētia: quia anima contrahit peccatuz originale ex vnione sui ad carnem infectam. Sed per prius vnit sm eēntiaz q̄z sm potētiā: ergo peccatū originale per prius est in eēntia q̄z in aliqua potentia.

Secūdo.

¶ Item per prius est peccatū originale in anima sub rōne qua ē forma q̄z sub rōne qua motor: cū non causetur in anima per aliquam anime motionem. Sed aīa est forma ratione essentie: motor rōne potētie: ergo per prius est peccatum originale in anime essentia q̄z in anima eius potētia.

Tertio.
Ca. 21. et de sōno et vigilia: i pncipio:

¶ Item opposita nata sunt fieri circa idem: vt dicit phs. 2. topi. Sed grā cui opponitur omne peccatū per prius est in eēntia anime q̄z in potentia: ergo et originale peccatum.

In opp.m

Contra peccatum originale formalr est carentia originalis iustitie cū debito habendi eam: materialiter est concupiscētia: vt superius visuz est. Sz q̄libet istorum per prius est in potētia q̄z in eēntia: qz pmuz per prius est in volūtate: et cōcupiscētia in vi appetitiua: ergo peccatuz originale per prius est in potētia q̄z in eēntia: et quātum ad suum formale et suuz materiale.

Secūdo.

¶ Itē originalis iustitia cum esset virtus quedā per prius erat in potentia q̄z in essentia: virtutes eniz per prius sunt in potentijs q̄z in essentia: ergo et peccatum originale: cuz sit priuatio originalis iustitie p pri° ē in potētia q̄z in eēntia.

Ad q̄nē sm. mētē aliorum. pma opi.

Ad hanc questionem dicūt quidā: q̄ peccatum originale per prius est in essentia q̄z in potētijs: quia peccatū originale est peccatum nature: ergo per prius est in ipsa anima sub rōne qua est pars nature hois: est autem pars nature hois sub rōne qua forma corporis: forma autē est rōne sue eēntie: ergo peccatū originale per prius attingit anime eēntiam q̄z aliquā eius potētiaz. ¶ Preterea peccatuz originale contrahit per originem: ergo qd̄ per pri° et imediatius respicit ipsam originem: per prius est subiectum originalis peccati: sed ipsa origo per prius attingit animam: vt terminum generationis: sm q̄ est corporis forma: q̄z sm q̄ est potens operari: est aūt corporis forma per suam eēntiaz: pōt aūt operari per potētias: ergo pri° attingitur ab origine rōne essentie q̄z ratiōe alicuius potentie: per prius ergo est peccatum originale in aīe essentia q̄z in aliqua eius potētia.

2ª opinio quaz magis tenet doctor

¶ Alij dicunt q̄ peccatuz originale quātum ad suuz formale et materiale per prius est in potentijs q̄z in eēntia. Quia originalis iustitia erat quedam hominis rectitudo consistēs in plena obedientia potentiaruz inferioz ad superiores et in recta habitudine superioz ad deū: que obedientia et rectitudo erant per sanitatez et integritatē potētiaz dispositiue: et p quēdam supnaturalem habituz cōpletiue. Originalis ergo iustitia et quātum ad dispōnem et quātum ad cōplementum per prius erat in potentijs q̄z in essentia. Originale autem peccatuz formalr est priuatio originalis iustitie. Non sm q̄ priuatio est carētia prius habiti ab illo eodē in numero in quo est: sed sm q̄ est carentia debiti. Cum ergo vbi fuit habitus per prius ibi postea sit per pri° priuatio illius habitus: originale peccatum q̄ntum ad suuz formale per pri° est in potētia q̄z in eēntia. ¶ Preterea cum ibi per prius sit concupiscibilitas que materialiter est originale peccatuz: vt superius visum est: vbi per pri° est actus concupiscendi: et vbi per prius est actus concupiscendi: ibi per prius est peccatum originale: et actus cōcupiscēdi per prius sit in potentia q̄z in eēntia: sequit q̄ peccatum originale quātum ad suum materiale per pri° est in potentia q̄z in essentia.

Sustētat pᵃᵐ opionez iō ad pᵐ in oppositū oī

Qui vult tenere primā opinionez pōt dicere ad primum in oppositū q̄ carentia originalis iustitie per prius est in eēntia q̄z in potentijs: quia ipsa originalis iustitia: cum non eēt data persone: nisi mediante natura per prius erat habitus nature q̄z psone: et ideo carentia eius per prius respicit ipsam animaz: vt est pars nature q̄ sibi conuenit per eēntiam: q̄z vt est pncipiuz actuū psonaliū: qd̄ sibi cōuenit per potētias.

Ad 2ᵐ

¶ Ad secūdum dicēdum: q̄ originalis iustitia nō erat habitus qui est imediatum pncipium operis: sed erat quidez habitus nature per quem ex zsequēti in potētijs quedam perfectio et rectitudo redundabat: et h̄ est rōnabile: quia prius ordine nature est essentiam esse perfectam: q̄z eius potentie sint perfecte.

Sustētat scd̄az opinionez iō ad pᵐ pncipale.

Qui vult tenere opinionem secūdam que mihi videtur pbabilior: potest dicere ad primum in oppositum q̄ quāuis anima per prius vniatur sm eēntiam: nō est tamē receptibilis iustitie vel iniustitie: nisi potētia mediante.

Ad 2ᵐ

¶ Ad secūdum soluēdum est per interemptionē maioris: quia et si peccatum originale non sit in anima per aliquē actualem motū aīe in qua est: tamē animam respicit inquātum est potens exire in aliquā inordinatam motionem futuram.

Ad 3ᵐ

¶ Ad tertiuz dicēdum: q̄ peccatum originale directe et imediate magis opponitur originali iustitie q̄z gratie gratum facienti quāuis opponatur vtriqz. Iustitia autē originalis per prius respiciebat potētiam q̄z essentiaz. ¶ Preterea sm quosdam: cum gratia gratuz faciens et charitas idē sint realiter per essentiam differentes sm rōnez: pōt dici q̄ prius realiter est gratia gratuz faciens in volūtate q̄z in essentia: sicut et charitas. ¶ Questio. II.

Qō. II.
Ar. p°

Secundo queritur vtruz per pri° inficiatur a carne potētia vegetatiua q̄z sensitiua: vel intellectiua. Et ostēdo q̄ nō Ans. de zcep. virginali: longe post principiuz. Iustitia nō pōt esse nisi in voluntate: ergo iustitia originalis nō erat in alijs potentijs anime: nisi mediante voluntate. Sed infectio originalis est carentia originalis iustitie: ergo per prius est in voluntate q̄z in aliqua alia potentia: qz vbi per prius est habitus: per pri° est sequēs priuatio illius habit°.

Secūdo.

¶ Itez pena debet respondere culpe: sed pena peccati originalis est carentia visionis dei que est in potentia intellectiua: ergo videt q̄ infectio peccati originalis per prius sit in intellectiua q̄z in vegetatiua.

Tertio.

¶ Item concupiscentia per prius est in vi sensitiua: illa enim diuidit in cōcupiscibilem et irascibilem: sed concupiscentia est infectio originalis peccati: ergo illa infectio per prius inuenit in sensitiua q̄z in vegetatiua.

In opp.m

Contra. anima inficitur ex vnione sui ad carnem: ergo per prius inficit illa potētia que vicinior est carni. Sed h̄ est potētia vegetatiua: quia sicut dicit phs. 2. de anima: vegetatiua anima inest alijs pmo: et maxime cōmunis anime potentia est: ergo per pus inficitur a carne vegetatiua q̄z aliqua alia potētia.

T. c. 34.
Secūdo.

¶ Itē p

prius

prius inficitur illa potentia a carne: per cuius actuz traducitur infectio carnis. Sed per generatiuam que continetur sub vegetatiua traducitur infectio carnis: ergo per
A.l.gñati prius inficitur a carne vegetatiua q̃ aliqua alia potẽtia.

Ad qõnẽ ƺ mentẽ ꝓpriũ. **Respondeo** ꝙ infectio qua anima inficit a carne: ꝛ est quedam deordinatio ꝛ est deuiatio a prima institutione nature: ꝛ est culpa. Si consideremus primo modo tunc: sic dico ꝙ per prius inest vegetatiue q̃ sensitiue: ꝛ sensitiue q̃ parti intellectiue: sub qua comprehendendo potẽtiam intellectiuam ꝛ voluntatem: progressus enim deordinationis: qua persona adeordinauit naturam ꝯtrarius est progressui deordinationis qua natura deordinauit personã in adaz. In adã enim ꝓmo facta est deordinatio partis itellectiue. Deinde sensitiue: deinde vegetatiue: ꝛ deĩde ipsius carnis. In progressu autem alterius deordinatiõis: ꝓmo ordine nature est deordinatio carnis. Deinde vegetatiue: deinde sensitiue: ꝛ deĩde itellectiue. ¶ Si aũt ꝯsideret inquãtũ culpa: cum nulla deordinatio siue actualis siue habitualis: sit culpabilis: nisi in cõparatione ad volũtatez. Sic dico ꝙ ꝓdicta infectio per se ꝛ per ꝓus est in volũtate: nõ vt actualiter se deordinãte: sed vt habẽte habilitatẽ ad deordinãdũ se: quãdo ĩ paruulo erit liberi arbitrij vsus: deinde ꝛ quasi per quãdã participationẽ est in sensitiua: deinde in vegetatiua. ¶ Ex ꝓdictis facilr videri põt qd dici debeat ad argumenta.

Ad ꝓm **Primum** enim argumẽtum ꝓcedit de originali peccato sub rõne qua ẽ deordinatio cõiuncta cũ carentia debite iustitie: ꝛ ita ꝓcedit de ipso sub
Ad 2m rõne qua est culpa. ¶ Ad scõm dicẽdum: ꝙ etiam ꝓcedit de illa infectione sub rõne qua culpa: quia tamen per rõnem ꝓdictaz videt apparẽter posse cõcludi ꝙ per ꝓus
Que ꝓncipalior pena pcti originalis. sit in itellectu q̃ in volũtate: ideo sciendũ ꝙ ꝓncipalior pena originalis peccati est carẽtia fruitiõis ꝛ ꝯsumate dilectionis ipsius dei (que carẽtia est in volũtate) q̃ carentia visionis eiusdẽ. Sicut in quarto declarabit deo dãte. In h ꝙ ostendet ꝙ beatitudo ꝓncipali^9 cõsistit in volũ-
Ad 3m tate q̃ in intellectu. ¶ Ad tertium dicẽdum: ꝙ deordinatio sensitiue magis dĩ eẽ infectio originalis peccati: q̃ deordinatio vegetatiue: quia minus remota est a voluntate: ꝛ aliquo modo ꝑsuasibilis a rõne: tamẽ in rei veritate deordinatio que est in vegetatiua: ꝛ est etiam q̃dam infectio originalis peccati ꝛ ꝓor origine q̃ alia sub rõne qua deordinatio tñ: quãuis alia magis de ꝓximo se habeat ad volũtatem in qua ꝓmo ꝛ per se est deordinatio sub rõne qua culpa. ¶ Duo alia argumẽta ꝓcedunt de illa infectione sub rõne qua est deordinatio tñ. Q̃o. III.

Qõ. III. **Tertio queritur** vtrum generatiua inter omnes alias potẽtias sit magis isecta. Et videt ꝙ nõ.
Ar. ꝓo Magister enĩz videt infecta illa potẽtia in qua per ꝓus ꝛ ꝓncipalius est rõ culpe. Sed illa est voluntas:
Secũdo. ergo illa magis est infecta q̃ generatiua. ¶ Itez magis est infecta illa potẽtia cuius inordinatio minus põt reprimi a rõne. Sed deordinatio nutritiue minus põt reprimi a ratione q̃ deordinatio generatiue: nõ enim est in pote-
Tertio. state hoĩs reprimere famẽ si desit cibus: ergo magis est isecta nutritiua q̃ generatiua. ¶ Item magis est infecta illa potẽtia que põt deordinari sine alia q̃ alia que nõ põt deordinari sine ipsa. Sed sensitiua deordinari põt sine deordinatiõe gñatiue ꝛ nõ ecõuerso: ergo magis ẽ isecta sen-
Quarto. sitiua q̃ gñatiua. ¶ Itez magis videt isecta illa potẽtia que in adã magis fuit cã corruptiõis nãe: q: sicut di sap. 11. per q̃ peccat qs per h ꝛ torquet. Sz potẽtia nutritiua magis fuit in adam cã corruptionis nature q̃ gñatiua: ergo videt ꝙ magis fuit infecta q̃ generatiua.
In oppm **Contra** Aug. 14. de ciui. ca. 16. loquẽs de trãsgressione ꝓmoꝝ parẽtum dicit ꝙ remota grã: vt pena reciproca inobediẽtia plecteret extitit in motu corporis q̃dam ipudẽs nouitas: vñ esset indecẽs nuditas: ergo videtur ꝙ pena illius trãsgressionis maxime ꝛ per prius apparuit in deordinatione genitalium membroꝝ: deseruientium generatiue q̃ in deordinatione alicuius alterius potẽtie ꝙ nõ videt ꝓcessisse: nisi ex maiori infectione generatiue q̃ alicuius alterius potentie. ¶ Itez Secũdo. illa potentia magis infecta est: que non tñ infecta est in se: sed per ipsam infectio ad alios trãsmittitur. Sz h est potẽtia generatiua. ¶ Itez illa potẽtia magis infecta est Tertio. per quã caro magis rebellat spiritui. Sed illa potẽtia est generatiua. Dicit enim Augu. 14. de ciui. ca. 16. de voluptate que est in actu generatiue: qd in ipso momẽto temporis quo ad eius peruenitur extremum pene ois acies ꝛ quasi vigilia cogitationis obruit: ergo generatiua inter omnes alias potentias magis infecta est.

Respondeo ꝙ infectio originalis peccati: ꝛ est quedam corruptio nature paruuli in qua est: ꝛ est diriuabilis ad alium: ꝛ est culpa. ¶ In Ad qõnẽ ƺ mẽtez ꝓpriaz. quãtum est corruptio est quedam deordinatio ꝛ recessus nature ab integritate ꝛ rectitudine quã habuit a sua institutione. ¶ Inquãtũ ẽ riuabilis ad alios ꝓprie dĩ isectio: vnde morbi cõtagiosi: sicut lepra. scabies: ꝛ hmõi dicuntur morbi infectiui: quia ab vno ad aliũ deriuant. Culpa aũt dĩ in cõparatione ad voluntatem. ¶ Dico ergo ꝙ si loquamur de illa isectione sub rõne qua culpa ẽ: ergo dico ꝙ magis est infecta voluntas q̃ aliqua alia potentia: quia potẽtie alie sunt culpabiles ꝓpter voluntatem habitualr deordinatam: accipiendo habitualitatem modo superius dicto. ¶ Si aũt considerer inquãtuz deriuabilis ad alios. Sic maxime potẽtia generatiua ẽ isecta: quia magis est ista transfusio ꝛ imediatius per generatiuam q̃ per aliam potentiam: ꝛ quia actus eius annexam hz maximam delectationem ꝓm tactuz ꝓpter magnam ꝯuenientiam seminis ad loca per que trãsit: ꝛ acutum sensum illius conuenientie: ꝓpter neruoꝝ multitudinem ꝛ viuacitatem: ꝙ maxime mouet ꝯcupiscibilem ad appetendum generatiue actum. Ideo virtus tactiua ꝛ ꝯcupiscibilis maxime dicunt infecte post generatiuaz ad suum actum. ¶ Si autem cõsideretur inquãtuz corruptio tñ: ad hoc dico ꝙ magis ẽ corrupta generatiua quia magis recedit ab integritate ꝛ ordinatiõe quas habuerunt potẽtie a sua institutiõe q̃ alie potẽtie. Voluntas enim facta fuit in recta habitudine naturali ad ipm deum: ab hac enim rectitudine ꝛ si recesserit: non tamẽ totalr: imo de illa naturali rectitudine remansit naturalis amor boni: quo peccator dum est in via iuuari potest in disponendo se ad sui reuersionem ad deuz. Sensitiua autez perfecte obediebat rõni: ꝛ si ab hac rectitudine recesserit: non tamẽ totalr: quia est aliquo modo suasibilis a ratione: sicut docet experientia. Et dicit pho. 1. ethi. ca. penul. Nutritiua autem nunq̃ sic fuit in potestate volũtatis ꝙ famẽ ꝓhibere posset: nisi comedendo famẽ ꝓuenisset. Sed erat in potestate voluntatis quãtum ad ordinationem sui actus. Unde quãuis nõ possumus compescere famẽ nisi comedam^9: nõ ꝓpter h debet dici ꝙ nutritiua totalr recesserit a ꝓma institutiõe nature: quãuis multum recesserit. Generatiua vero ita perfecte erat in obedientia voluntatis ꝙ nunq̃ se mouisset nisi ꝓm voluntatis imperiũ. Nũc aũt videmus ꝙ mouet se: nõ tñ modo ꝓter voluntatis imperium. Sed etiaz ꝯtra volũtatis imperium: nec suasibilis est a ratione. Unde ꝛ si nõ totalr recesserit a ꝓma institutione nature: quia impossibile est aliquã naturam totalr recedere a ꝓma sui institutione: ipsa remanente in esse: tamen multo plus recessit: q̃ potẽtie ꝓdicte. Nec mirum: quia cum adam peccando naturam humanaz corruperit non in se tantum: sed etiam vt in ea erant alij homines in virtute: ꝛ generati-

Generatiua magis ifecta est pctõ ꝙ̃ alie potentie. ua deseruit propagationi nature:consequens fuit:vt per
illud peccatum magis inficeretur generatiua ꝙ̃ aliqua
alia potentia.

Primum argumẽtum in oppositum ꝓcedit de ꝙ
la infectiõe sub rõne qua culpa. ¶ Ad
Ad pmũ secũdum dicẽdum:ꝙ ipsam nutritiuam:minus posse re
Ad 2m pelli ꝙ̃ generatiuam:non est ꝓpter maiorem eius deor
dinationem. Sed ꝓpter maiorem actus sui indigẽtiam
et nature necessitatem:quia natura indiuidui plus incli
natur ad cõseruationem ꝓprij indiuidui ꝙ̃ ad multipli
Ad 3m cationem spẽi. ¶ Ad tertium dicẽdum:ꝙ maior intelli
genda est ceteris paribus. Sed hic nõ sunt cetera paria:
quia inordinatio que est in sensitiua:siue generatiua,non
Ad 4m est tanta:sicut illa que est in generatiua ¶ Ad quartum
dicẽdũ:ꝙ quãuis per que peccat quis per hoc et torqueatur
non tamẽ oportet ꝙ per que quis magis peccat:per hoc et ma
gis torqueatur nisi inquantum torquetur in se ipso:et sic verũ
est ꝙ adam magis fuit afflictus ẜm nutritiuam ꝙ̃ ẜm ge
neratiuam:tamẽ de punitione in sua prole non oportet.
¶ Uel potest dici ẜm aliquos ꝙ punitiõe afflictiua et ip
se et ples sua magis puniti sunt ẜm nutritiuam ꝙ̃ ẜm ge
neratiuam:non tamẽ punitione que non tãtum est afflic
tiua:sed etiam que magis est vitiosa:qua punitione pu
niti sunt ẜm generatiuam.

Consequenter querit de secũdo
ꝑncipali. Et cir
ca hoc queruntur tria. ¶ Primo vtrum caro pos
sit aiam inficere. ¶ Secũdo vtrum illa īfectio
causetur ex propagatione vel libidine. ¶ Tertio vtrum
anima contrahat originale peccatum per aliquem natu
ralem appetitum in voluntate. ¶ Q̃ő. I.

Q̃ő. I. Primo ostendo ꝙ anima nõ pos
sit infici a carne:
Ar. pᵒ quia sicut dicit phs 3. de anima:semp honorabi
T.c.19. lius est agens patiente. Sed caro nõ est honora
Secũdo. bilior ꝙ̃ anima:ergo aia non põt infici a carne. ¶ Item
T.c.87. phs. 1. de generatione:que agũt et patiunt adinuicem cõ
municant in materia. Sed corpus et anima non cõmu
Tertio. nicãt in materia:ergo aia nõ põt infici a carne. ¶ Item
T.c.21. ẜm phm. 2. de anima:intellectus nullius partis corporis
est actus:ergo pars intellectiua a carne infici non potest.
Quarto. ¶ Item nulla corruptio maior est in effectu ꝙ̃ in causa,
sed corruptio culpabilis maior est ꝙ̃ penalis:ꝙ plus ha
bet de ratione mali ẜm Aug. in secũdo de inocẽtibus:er
go anima nõ põt infici infectione culpe per penalem cor
Quinto. ruptionem ipsius carnis. ¶ Item caro non agit in aiaꝫ
imperando:sicut voluntas imperat virtuti motiue que
est in membris nature per influentiam:sicut agunt cor
pora superiora in inferioribus. Nec per ꝓdominãtiaꝫ cõ
trarietatis:sicut agit calidum in frigidum:ergo videt ꝙ
nullo modo caro agat in animaꝫ. Sed inficere est agere:
ergo caro non potest animam inficere.

In oppᵐ Contra glosa super illud ad Rom. 7. Scio ꝙ non
habitat in carne mea bonuꝫ:dicit ꝙ pecca
tum habitat in carne:sed non formaliter vt ostẽsum est:er
Secũdo. go causaliter. ¶ Item ẜm diuersas corporꝫ complexiones:
anime diuersas ꝯtrahunt inclinationes. Sicut dicit Cõ
stabulus in lib. de exorcismis et characterib⁹:et experiẽtia
docet:ergo similiter per earum vniones ad carnes infe
ctas:contrahere possunt infectiones.

Ad q̃ōnẽ ẜm mẽtẽ ꝓpriaꝫ. Respondeo ꝙ animam infici a carne possibile
est. Infectio aie de qua est sermo:ẽ
necessitas habendi interdum pronitatem ad aliquam in
ordinatam motionem quãdo poterit exire in actũ. Hãc
autem necessitatem esse in aia paruuli per carnẽ possibi
le est. In vnione enim anime ad carnem appetitiua orga
nica .i. sensualitas:ẜm diuersam cõplexionem organi cõ
trahit necessitatem appetendi diuersas idest diuersimo
de pro tempore quo potest exire in actum:sicut pꝫ in ho
minibus diuersarum cõplexionuꝫ. Et quia sensualitas et
appetitiua non organica .i. voluntas sunt in eadeꝫ forma
radicate:sensualitas appetens aliquid inclinat volunta
tem ad illud volendum:non tamen cogit:ergo sil'r possi
bile est:cum anima paruuli vnit carni infecte et inordina
te ꝙ per carnem cõtrahat sensualitas necessitatem appe
tendi interdũ modo inordinato et īfecto pro illo tpe quo
exire poterit in actum:et volũtas necessitatẽ habẽdi ꝓni
tatem interdum ad aliquã inordinatã motionem et infe
ctam. Cui concordat Ans. de ꝯcep. virgi. ca. 7. dicens de
paruulis:quoniam in semine trahunt peccandi:cuꝫ ho
mines iam erunt necessitatem.

Ad primuꝫ in oppositum dicẽdum:ꝙ auctori
tas phi intelligenda est de agente p Ad pᵐ
influentiam:vel per ꝯtrarietatis ꝓdominãtiam non per
quãdaꝫ naturalem colligãtiam. Si enim fortius leue col
ligatũ esset modico graui et debili:illud graue nihilomi
nus inclinaret leue deorsum:et aliquo modo īpediret re
tardando a suo motu sursum:nec tamẽ ꝓpter hoc esset ho
norabilius eo. ¶ Ad secũdum dicẽdũ:ꝙ illa auctoritas Ad 2m
phi intelligẽda est de his que agunt et patiunt adinuicẽ
rõne cõtrarietatis. ¶ Ad tertium dicẽdum:ꝙ quãuis Ad 3m
intellectus et voluntas non sint virtutes organice:tamẽ
radicantur in eadem forma cum virtutibus organicis.
¶ Ad quartũ dicẽdum:ꝙ illa ꝓpõ intelligẽda est de cã Ad 4m
principali non instrumẽtali. Semen autẽ ex quo formatur
caro paruuli est quasi instrumẽtum mediante quo infici
tur aĩa ipsius paruuli per ipsum adam in quo per peccatuꝫ
fuit maior infectio ꝙ̃ in animab⁹ paruuloꝝ. ¶ Uel põt
dici ꝙ infectio aliquando intendit ex nobilitate nature
que inficit:quia quãto natura est dignior:tanto peior est
eius corruptio:vel infectio. Sicut dicit Aug. 15. de trini.
ca. 9. ¶ Ad quintum dicẽdum:ꝙ ꝓcedit ab insufficien Ad 5m
ti:omittit enim modum agẽdi quo aliquid agit in aliud
per naturalem colligantiam. Uel per hoc ꝙ in re vna radi
cantur. ¶ Questio. II. Q̃ő. II.

Secundo queritur vtruꝫ illa infectio cau
setur ex ꝓpagatione:vel ex libi Ar. pᵒ
dine:vel alio modo. Et pmo ostẽdo ꝙ neutro p
dictorum modoꝝ:quia si aliquis miraculose for
maretur de aliqua parte carnis infecte:anima illa haberet
peccatum originale:quia ꝯtrahitur ex vnione aie ad car
nem infectam:et tñ non esset cõtractũ illud peccatũ:nec
per ꝓpagationem:nec per libidinem. ¶ Item peccatũ Secũdo.
originale ꝓuenit in oẽs a pmo parente inquãtuꝫ omnes
fuerunt in ipso peccante. Sed de isto qui modo predicto
formaretur:posset dici ꝙ fuisset in adam peccãte:ergo ha Tertio.
beret peccatũ originale sine ꝓpagatiõe et libidine. ¶ Itẽ
ostendo ꝙ illa infectio causetur ex ꝓpagatione non ex li
bidine:in coitu qui est sine peccato nõ est libido:et tamẽ
propagati per talem coitum cõtrahunt originale pecca
tum:ergo contrahitur per ꝓpagationem non per libidi
nem. ¶ Item si libido esset causa originalis peccati ma Quarto.
ior libido generãtium:esset causa maioris originalis pec
cati:et sic originale nõ esset equaliter in omnibus:quod fal
sum est:vt inferius ostendetur. ¶ Item ꝙ contrahatur Quinto.
per libidinem ostendo sic. Aug. de fide ad Petrum lõge
post principium:et recitat magister in littera:duꝫ sibi in
uicem vir mulierqꝫ miscentur sine libidine non est parẽ
tum concubitus:et ob hoc filiorum ex eoruꝫ carne nascẽ
tium non potest sine peccato esse cõceptus:vbi peccatũ
in paruulos non tamen transmittit propagatio:sed libi
do. ¶ Item peccatum originale cum sit peccatum natu Sexto.
re contrahi non potest:nisi per actuꝫ virtutis deseruien
tis propagationi nature. Hoc autem est generatiua que
maxime infecta est:vt superius ostensuꝫ est:et cuius act⁹
est cum delectatione rationem obnubilãte:talis autem

delectatio libidinosa videtur: ergo nunq̃ nisi per libidinem contrahitur originale peccatum.

Ad q̃onẽ s᷑ mẽtẽ ꝓpriã.

Respondeo ꝙ peccatum originale cõtrahit ex vnione anime ad carnem imediate formatam ex semine infecto ⁊ transfuso per actionem virtutis generatiue. Et ideo s᷑m ꝙ libido accipit pro infectione virtutis generatiue: sic dico ꝙ infectio originalis peccati non causatur nisi ex libidine. Si autem libido accipiatur pro improba volũtate: vel pro imoderata sensualitatis delectatione: sic dico ꝙ non causatur per libidinem: quia genitus per concubitum factuz sine improba volũtate ⁊ sine imoderata sensualitatis delectatiõe nihilominus contraheret infectionem originalis peccati.

Ad p᷑ᵐ. Nõ miraculose formatus d̃ carne infecta originale pcm̃ anime ꝯtraheret q̃uis careret originalis iustitie debito.

Ad primuz argumẽtum dicedum: ꝙ homo miraculose format᷑ de aliqua parte carnis infecte: quãuis esset de necessitate subiectus penalitati ⁊ corruptioni si suis naturalib᷑ relinqueref: ⁊ haberet interdum etiam inclinationes deordinatas: non tamen ita vehemẽtes: nec ita indecentes: sicut geniti ex semine transfuso per concubitum: quia nec eius natura ita eẽt deordinata. Nõ tamẽ ꝯtraheret originalem culpaz: quia quãuis careret originali iustitia: illa tamẽ carentia in eo culpa non esset: quia non esset debitor originalis iustitie. Illi enim soli ad illam obligantur qui ab adam descẽdunt per concubitum viri ⁊ femine. Nõ contrahitur ergo originalis culpa ex vnione anime ad carnem: nisi inquãtuz illa caro est formata de infecto semine s᷑m legem nature: hoc est per virtutem informatiuam que est in semine: que a patre transfunditur cum ipso semine.

Ad 2ᵐ. ¶ Ad secũduz dicendum: ꝙ quãuis si aliquis formaretur de aliqua parte carnis infecte posset dici fuisse in adam s᷑m corpulẽtam substantiam: non tamẽ s᷑m seminalẽ rationem: ⁊ ideo nõ esset debitor originalis iustitie. Nec dicẽdum esset illum fuisse in adam s᷑m corpulentaz substãtiam: ꝓpter hoc ꝙ aliqua pars corporis eius actu fuisset in adam. Sed quia in adam fuit corporale semen continens virtualiter non actu illam carnem de qua iste miraculose formatus esset.

Ad 3ᵐ ⁊ quartuz. ¶ Ad tertium ⁊ quartum dicẽdum: ꝙ ꝓcedunt de libidine s᷑m ꝙ accipitur pro improba volũtate: vel imoderata carnis delectatione: ⁊ sic accipiendo libidinem: veruz est ꝙ per eam non cõtrahitur infectio originalis culpe.

Ad 5ᵐ et sextum. ¶ Quintum ⁊ sextum argumẽtum ꝓcedunt de libidine s᷑m ꝙ accipit pro corruptione: vel infectione potẽtie generatiue: ⁊ ideo ꝯcedantur. De tali enim libidine verbum Augustini preallegatum intelligendum est.

Q̃ᵒ. iiiᵃ ¶ Questio. III.

Ar. p᷑ᵒ. **Tertio queritur** vtrũ anima cõtrahat originale peccatum per aliquẽ naturalẽ appetituz in voluntate. Et videt ꝙ sic. Quia Augu. in lib. 83. q. q. 3. dicit ꝙ illud quo homo est deterior est vitium voluntatis. Sed per peccatum originale anima est deterior: ergo contrahit originale peccatũ per actuz vitiosuz voluntatis.

A. l. ꝯclu dit.

Secũdo. ¶ Item anima contrahit originale peccatũ inquãtum est infecti corporis forma. Sed omnis forma naturalem habet appetitum ad suam materiam: ergo videtur ꝙ per naturalem appetitum ad corpus contrahat originale peccatum.

Tertio. ¶ Item si anima innocens esset in igne infernali: nihil pateref ab illo igne. Sed caro quãtumcunq̃ infecta non est magis actiua q̃ ignis: ergo si anima non esset priuata innocentia per aliquem actum voluntatis ab ipsa carne nihil posset pati: ergo nec inifici ab eadem.

In opp᷑ᵐ. **Contra** naturalis appetitus voluntatis semper est rectus: sed impossibile esset per rectum appetitum culpam contrahere: ergo anima non contrahit originale peccatum per aliquem appetitum naturalem ipsius voluntatis.

Secũdo. ¶ Item peccatum originale traducitur a parente in prolem quantum ad causam. Sed a parentibus caro traducitur non anima: ergo non contrahitur per aliqueȝ actũ ipsius aĩe: siue nãlem: siue alium.

Ad q̃onẽ s᷑ mẽteȝ ꝓpriã. Nãlis appetit᷑ põt accipi dupliciter. T. c. 81.

Respondeo naturalis appetit᷑ potest dici dupliciter. Uno modo accipitur pro naturali aptitudine ad aliquid: ⁊ hoc modo dicitur forma appetere informare materiam: quia naturalem aptitudinem habet ad informandum eam. Et materia appetere informari a forma: quia in ipsa est naturalis aptitudo: vt informet per eam. Et sic loquitur philosophus. 1. physicorum de appetitu: vbi dicit ꝙ materia appetit formam: sicut femina masculum. Sed hic appetitus magis dicitur s᷑m similitudinem q̃ s᷑m proprietatem: vt videtur Auicẽne. Qui dicit suo lib. 1. physicorum. 2. capi. Dicũt hyle affici desiderio forme: ⁊ hyle assimilant femine: formam autem assimilant masculo. Et hoc est qd̾ ego nõ intelligo: ⁊ postq̃ arguit contra illum loquendi moduz dicit: ꝓpter hec omnia difficilis est mihi intellectus huius verbi: quia magis videtur hic esse dictio figuratiue loquentiũ q̃ philosophoruȝ. Dico ergo ꝙ loquẽdo de tali appetitu anima sine eo non posset contrahere originale peccatum: quia nisi esset appetitus in anima ex ipsa ⁊ corpore non posset vnum constitui per essentiaz: sicut ex materia ⁊ forma. ¶ Alio modo dicitur naturalis appetitus proprie quoddam naturale velle ipsius anime: cuius obiectum est bonum absolute: ⁊ est a voluntate: vt natura: non vt est deliberatiua: ⁊ vt est habens pro regula naturalem instinctum intellectus. Et sic loquendo de appetitu dicunt quidam ꝙ non est causa per quam contrahitur peccatum originale: nec est etiam causa sine qua non: quia anima contrahit peccatum originale in instanti sue infusionis: s᷑ nullus act᷑ volẽdi põt eẽ in aĩa in instãti sue creationis. Dicit enim Hug. 1. lib. de sacra. par. 5. ca. 23. ꝙ velle aut facere motum habet: ⁊ de hoc in illud successum ⁊ motum. Sed nullus motus nature nec aliqua successio potest esse in instanti. Alij dicunt ꝙ anima ab instanti sue infusionis habet corporis sui aliquam cognitionem naturalem ⁊ ad ipsum aliquem naturaleȝ appetitum in actu: quem necessarium dicunt esse ad hoc vt anima inficiatur a carne. Nec propter hoc peccatum originale debet dici actuale: quia anima nõ inficitur per illum appetitum: sicut per causam infectionis sue: sed quia sine ipso anima non posset infici a carne. Ego autem dico ꝙ siue anima ab instanti sue infusionis habeat ad ipsum corpus aliquem naturalem appetituȝ in actu: siue non: ille tamen appetitus in actu non est necessarius ad hoc ꝙ anima inficiatur a carne: quia anima paruuli non contrahit a carne necessitatem concupiscendi pro instanti infusionis sue. Sed pro illo tempore quo poterit exire in actum: ⁊ est tamẽ necessarius ad hoc in actu: vel in aptitudine: quia si in anima nullus esset naturalis appetitus ad suum corpus ab instanti infusionis sue: nec esset postea futurus: anima non contraheret a carne necessitatem habendi pronitatem ad aliquam inordinataȝ motionem pro quocunq̃ tempore: quia non esset tũc necesse pro aliquo tempore aliquam potentiam anime deorsuȝ inclinari ab ipsa carne. ¶ His visis faciliter potest responderi ad argumenta.

Ad p᷑ᵐ. **Ad primum** dicendum: ꝙ illa auctoritas Augustini intelligenda est de illa deterioratione que est post contractionem originalis peccati.

Ad 2ᵐ. ¶ Ad secundum dicendum: ꝙ procedit de appetitu s᷑m ꝙ accipitur pro naturali aptitudine ad aliquid.

Ad 3ᵐ. ¶ Ad tertium dicendum: ꝙ non valet: quia ignis non agit per naturalem colligantiam in animam: sed inquãtum est instrumentum diuine iustitie. Ut ostendetur in quarto: anima autem per quandam colligantiam naturalem cum carne infecta inficitur ab ea.

Circa litteram. Concupiscentia est lex mēbrorū: vel carnis que est morbidus quidam affectus vel lāgor qui cōmouet illicitū desiderium.s. carnalem cōcupiscentiam per morbidum affectuz intelligas concupiscentiam in habitu:accipiendo habitum: vt superius dictum est:per illicitum desideriū itelligas cōcupiscentiam in actu:peccati causa ex carne est nō ex anima:h intelligit de carne ex infecto semine generata: que feditas maior esse in carne videt concupiscētia: tra ducta: q̄ in ea vnde traducitur:bene dixit:videtur:quia non est ita:non enim quecūq̄ feditas carnis:sed illa sola que contrahitur a primis parentib' que in omnib' equalis est:causa est originalis peccati. De cōcupiscentia etiā a proximis parentibus causata:nō semper oportet q̄ maior sit in filio q̄ in patre:peccatum in paruulos nō transmittit ꝓpagatio:sed libido. Hoc in questionib' expositū est:vtrūq̄ vocatur conceptus.s.& cum caro ꝓpagat:formamq̄ corporis humani recipit:& cum anima infunditur.ibi vocat formam corporis humani:distinguēdo eaz ab anima intellectiua quādam corporis formam incompletam per virtutez informatiuā de potētia materie eductam:quia corporis humani completiua forma nō distinguitur ab anima:sed est ipsa anima. Sciendum etiam q̄ conceptus secūdo modo dictus.s.cum anima corpori infunditur in qua infusione est cōceptio complete nature hominis:illa est conceptio pro qua multi sollēnizant ad honorem virginis gloriose:non habendo tamē aspectū ad ipsum instans infusionis:quia tunc cōtraxit originale peccatum. Sed admomentum sanctificationis qd cito traditur fuisse post anime eius infusionem.

Quomodo originale peccatuz dimittat in baptismo:cum & post sit illa concupiscētia que dicitur originale peccatum. Dis. XXXII.

Quoniam supra dictū est originale peccatum esse vitium concupiscentie:assignatūq̄ quomodo a parētibus trahat & originale dicat.supest inuestigare quō in baptismo dimittat:cuz etiam post baptismuz remaneat cōcupiscentia que ante fuerat. Unde videt vel peccatuz originale non eē ꝯcupiscentia:vel nō remitti in baptismo. Manet quippe:vt ait Aug.in corpore mortis hui' carnalis cōcupiscētia:cuius vitiosis desiderijs non obedire precipimur. Que tamē ꝯcupiscentia quotidie minuitur in ꝓficientibus & ꝯtinētibus:sed licet remaneat concupiscētia post baptismū:nō tamē dominat:& regnat sicut ante: imo per grām baptismi mitigatur & minuit:vt post dominari non valeat:nisi qs reddat vires hosti eundo post concupiscentias. Nec post baptismum remanet ad reatuz:quia nō imputat in peccatum:sed tm̄ pena peccati est. Ante baptismum vero pena est & culpa.

Aug. l li. de nuptijs & ꝯcupia.

Q originale peccatuz duob' modis dimittit.s. extenuatione sui & solutione reatus.

Duplici ergo rōne peccatuz originale dicit dimitti in baptismo:q: per grām baptismi vitiuz cōcupiscentie debilitatur:atq̄ extenuatur: ita vt iam non regnet nisi ꝯsensu reddant ei vires:q: & reatus ipsius soluitur. Unde Aug. in lib. de baptismo paruulorum. Gratia per baptismuz id agitur:vt vetus homo crucifigatur & corpus peccati destruat:non ita vt in ipsa viuente carne concupiscētia respersa & innata repente absumatur & nō sit: sed ne obsit mortuo que inerat nato. Nam si post baptismum vixerit:in carne habet ꝯcupiscētiaz cū qua pugnet:eamq̄ adiuuante deo superet:si tamē nō in vacuum grām eius suscepit. Non itaq̄ hoc prestat in baptismo nisi forte miraculo ieffabili creatoris vt lex peccati que est in membris prorsus extinguat:& non sit:sed vt quicquid mali ab homine factū: dictuz:cogitatumq̄ est:totuz aboleatur:ac velut factum non fuerit habeatur. Ipsa vero cōcupiscētia soluto reatus vinculo:quo per illaz diabolus animā retinebat:& a suo creatore separabat:maneat in certamine. Ecce hic aperte ostēdit ea rōne dimitti in baptismo:nō quia nō maneat post baptismū:sed q: reat' in baptismo aboletur. Deinde idez ipse ostendit eo mō etiā dimitti:q: baptismi grā concupiscētia ipsa mitigat & minuit:in eodē libro ita dicens. Lex carnis quā apostolus appellat peccatū cū ait. Non regnet peccatū in vestro mortali corpore: nō sic manet in mēbris eoruz qui ex aqua & spiritusancto renati sunt:tanq̄ non sit eius facta remissio:vbi omnino plena fit remissio peccatorū:sed manet in vetustate carnis tanq̄ superatum & peremptū:nisi illicito ꝯsensu quodāmō reuiuiscat:& in regnū ꝓpriū dñationēq̄ reuocet. Hic apte insinuat in baptismo ꝯcupiscētiaz debilitari:ex quo & dr̄ dimitti:non solū ideo quia reat' ibi soluitur. Quē remissionis modū alijs etiā plurib' testimonijs scriptura edocet. Ait enim Aug. ꝯtra Julianuz. Lex in mēbris est: vitiū carnis est:qd ex pena peccati & ex traduce mortis ꝓuenit. Sed lex ista que est in mēbris: remissa est regeneratiōe spirituali:& manēt in carne mortali. Remissa est:quia reatus solut' est sacramēto quo renascunt fideles. Manet aūt:q: operat desideria ꝯtra que dimicāt etiā fideles. Itez in sermone quodā de ꝯcupiscētia carnis. Per grām baptismatis & lauacruz regenerationis solutus est & ipse concupiscētie reatus cuz quo eras nat':& quicqd antea ꝯsensisti male ꝯcupiscentie siue cogitatiōe:siue locutione:siue actione. Idē in libro de nuptijs & cōcupiscētia. Cōcupiscētia carnis licet in regeneratis iam nō deputet in pctm̄:quecūq̄ tamē proles nascitur:obligata est originali pctō. Idez. Dimittit ꝯcupiscentia carnis in baptismo:nō vt nō sit:sed vt nō imputet in peccatū. Hoc est enim non habere peccatum:non esse reum peccati. Quomodo ergo alia peccata pterereunt

Auctres de vno modo remissionis.

Auctres de altero.

actu ꝛ remanent reatu: vt homicidiū ꝛ similia. Ita ecōuerso fieri pōt vt cōcupiscentia preterat reatu: ꝛ remaneat actu. Ex pdictis euidenter monstratur quomodo peccatū originale in baptismo remittatur.

¶ De feditate quā caro ex libidine coitus ɔtrahit vtrum in baptismo diluatur.

Solet autem hic queri: vtrū ꝛ ipsa caro in baptismo ab illa feditate purgeť: quā in conceptione ex cōcupiscentia libidinosa ɔtraxit? Quibusdā videť φ sicut aīa a reatu purificať: ita ꝛ caro ab illa pollutione purgatur. Ut sicut duobus cōpletur mysteriū baptismi. s. aqua ꝛ spiritu: ita ibi duo purgentur aīa. s. a reatu: ꝛ caro ab illa ɔtagione: qđ quidē pbabile est. Alij vero putant tm̄ aīam ibi mundari: carnē vero non ab illa feditate purgari. Si vero remanet illa feditas vsq ad pcreationē filiorū: que fit in cōcupiscentia carnis: videť natura carnis magis ac magis corrūpi: ꝛ magis corrupta videť caro plis φ parētis: quia de carne pollutionē quā habuit a conceptu retinēti: trahiť polluta: ꝛ in concupiscentia ɔcipitur: vnde ꝛ polluitur: ꝛ ita ex duplici causa contaminať. Unde maior videtur pollutio carnis in ple φ fuerit in parente. Ad qđ illi dicūt: quia licet caro plis ex carne feda semineť: ꝛ in concupiscentia concipiať: non tamē feditatē maiorē trahit φ caro vñ seminať: habuerit. Quāuis etiā si fedior atq immundior sit caro prolis: ꝛ ideo magis corrupta φ caro parētis: non inde: vt aiunt: fit preiudiciū veritatis: quia nec absurdū esse dicunt: si carnis natura magis in posterioribus corrupta trahatur: neq ex ipsa magis corrupta anima magis inficitur.

Rñsio il lorum.

¶ Ex quo auctore sit illa ɔcupia: deo. s. vel alio.

Preterea queri solet vtrū cōcupiscentia φ post baptismū remanet ꝛ tantū penalitas est: ante baptismū vero pena erat ꝛ culpa: ex deo auctore sit vel ex alio. Ad quod breuiter respōdentes dicimus: q: inquātū pena est: deū habet auctorē: inquantum vero culpa est: diabolum siue hominem habet auctorem.

¶ Qua iustitia anime munde ex creatione illud peccatū imputetur: cum non possit vitare.

Solet etiam queri qua iustitia teneatur illo pctō anima innocens a deo creata: cū nō sit in potestate sua illud vitare? Non enī per liberū arbitrium illud cōmittatur: quia non prius est anima φ illi peccato est obnoxia. Ad hoc quidā dicunt ideo animā ream esse illius peccati licet munda a deo sit creata: q: cū infundiť corpori: condelectatur carni: ex quo peccatū contrahit. Quod si esset: iā nō originale: sꝫ actuale diceretur. Potius ergo ideo recte potest dici imputari anime illud peccatum qđ ex corruptiōe corporis ineuitabiliter trahit: quia vt ait Augu. in lib. de ciuitate dei. Non fuit corruptio corporis que aggrauat animam causa primi peccati: sed pena: nec caro corruptibilis animam peccatricē fecit: sed peccatrix anima carnem corruptibilem fecit.

Rñsio quorūdā falsa.

Cōgrua rñsio ꝛ vā.

¶ Utrū illud pctm̄ sit volūtariū vel necessariū.

Illud etiam non inmerito qri pōt: vtrū peccatū originale debeat dici voluntariū vel necessarium. Et necessariū potest dici: quia vitari nō potest. Unde ꝛ propheta dicit. De necessitatibꝰ meis erue me. Et voluntariū non incongrue appellatur: quia ex volūtate primi hominis pcessit: vt Aug. in primo lib. retractationū ostēdit dicens. Illud qđ in paruulis dicť originale peccatū cum adhuc non vtanť libero arbitrio voluntatis: non absurde vocatur volūtariū: q: ex prima hoīs voluntate mala contractū: factū est quodāmodo hereditarium.

¶ Quare deus aīam corpori iungit sciens eā inde maculari: ꝛ ideo damnari.

Si vero queritur cur deꝰ q fecit aīas ipsas sine macula: ꝛ scit eas ex corporis ɔiūctione maculā peccati ɔtrahere: ꝛ aliquando ante baptismū seiungi ab ipso corpore: ꝛ sic dānari: eā corpori iungit. Respōdemꝰ ex altitudine iudicioꝝ dei id pueníre: ꝛ nec iniuste id a deo fieri. Ipse. n. nō incōgrue humane ɔditionis modum quē a principio instituit: licet pctā hoīum intercesserint: sine immutatione continue seruat. Corpora de materia a principio sine vitio facta fingens: animasq de nihilo creans: eorū q coniunctione hominem perficiens. Cum ergo vtraq hominis natura a deo sine vitio sit instituta: licet a se peccato sit vitiata: non ideo īmutabilis deus humane conditionis primariam legem mutare debuit: siue ab hominum multiplicatione desistere.

¶ An anima sit talis qualis a deo creatur.

Hic a quibusdam queri solet: vtrū aīa talis sit ante baptismū qualis a deo creať? Quod non esse probare conantur hoc modo. Anima in corpore creatur: in cuius coniūctione peccato maculatur. Quācito est: peccatum habet: nec prius fuit φ peccatum habuerit: nō est ergo talis qualis a deo creatur. Creať enī a deo inocēs ꝛ sine vitio: ꝛ nunφ talis est. Ad quod dici potest: quia nō omnino talis est qualem eam deus fecit. Deus enī bonam eā fecit: ꝛ bonitatem ei sine corruptione indidit. Et

Qōo q/ dīz pbāt nō eē talē

dicitur illa naturalis bonitas quaʒ in creatione a conditore suscepit: quã bonitatẽ propter peccatum penitus non amisit: sed vitiatam habuit: quam deus tamẽ sine vitio fecit. Si eniʒ res bona non esset anima: in ea malũ esse negaret: cũ non possit maluʒ esse nisi in bono: vt post dicetur. Non ergo omnino talis est aĩa qualis a deo est creata. Sicut quis pollutas habens manus non tale habuit pomũ quale ego dedi mundis manibus. Ego non dedi mundum.

¶ An anime ex creatione sint equales in donis naturalibus.

Illud quoqʒ non incongrue queri solet. Utrum omnes aĩe ex creatione sint equales: an alie alijs excellentiores: Pluribus nõ irrationabiliter videt̃ q̃ ex ipsa creatione alie alijs excellant in naturalib⁹ donis: vt in ẽẽntia alia alijs sit subtilior: ꝛ ad intelligẽdum memorãdumqʒ habilior: vtpote acutiori ingenio ꝛ perspicatiori itellectu predita. Qđ non improbabiliter dicitur cum in angelis ita fuisse constet. Et licet naturalibus donis alie pre alijs polleant: attamen ante baptismum a corpore discedentes parem penã: ꝛ post baptismũ statim equalẽ coronã sortiunt̃: q2 ingenij acumẽ vel tarditas: p̃miuʒ vel penã in futuro nõ collocat. Dis. XXXII.

Quoniam supra dictũ est.] Superius determinauit magister de peccati originalis quiditate: ꝛ de eius trãsfusione. Hic determinat de eius remissiõe. Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo de remissione originalis peccati per baptismuʒ determinat principaliter. ¶ Secũdo mouet quasdam questiões incidẽtaliter. ibi. [Preterea queri solet.] Primo i duas. ¶ Primo determinat de culpe originalis que est in anima remissione. ¶ Secũdo de feditatis que est in carne purgatione. ibi. [Solet autẽ.] Prima i tres. ¶ Primo de remissione originalis culpe mouet questioneʒ. ¶ Secundo ponit respõsionẽ. ibi. [Sic licet.] ¶ Tertio respõsionis explanationem ꝛ confirmationẽ. ibi. [Duplici ergo.] Illa pars autem que ibi incipit. [Solet autem.] Diuiditur in duas. ¶ Primo de purgatione feditatis que est in carne mouet questionem: ꝛ respõdet s̃m opinionẽ vnam. ¶ Secundo s̃m aliam. ibi. [Alij vero.] Illa pars que ibi incipit. [Preterea queri solet.] Diuiditur in partes. vi. s̃m sex questiões quas mouet. ¶ Prima est de cõcupiscentie causalitate. ¶ Secũda de originalis peccati imputatione. ibi. [Solet etiaʒ.] ¶ Tertia de peccati originalis necessitate. ibi. [Illud etiam.] ¶ Quarta de anime corpori infecto infusione. ibi. [Si vero.] ¶ Quinta de anime in infusione sua imutatione. ibi. [Hic a quibusdaʒ.] ¶ Sexta de animarum naturali inequalitate. ibi. [Illud quoqʒ.]

Circa hanc dis. queruntur quatuor. ¶ Primo q̃rit̃ đ culpe originalis per baptismum remissione. ¶ Secundo de concupiscentie causatiõe. ¶ Tertio de culpe originalis imputatione. ¶ Quarto de animaꝝ naturali inequalitate. ¶ Circa primum queritur duo. ¶ Primo vtrum per baptismum remittatur peccatuʒ originale quãtum ad culpam que est in mẽte. ¶ Secũdo vtrum deleatur quantum ad eius causam que est in carne.

¶ Questio. I.

Primo ostendo q̃ per baptismuʒ non remittit̃ peccatum originale quãtum ad culpeʒ que est in mẽte. Cõcupiscere post baptismum culpa est. Quia sicut dicit Aug. 19. de ciui. dei ca. 4. non nullum vitium est cum caro concupiscit aduersus spiritum. Cum ergo quales sunt actus tales sint habitus: habitualis cõcupiscentia post baptismum: culpa est non actualis: sed originalis. — Qõ. 1. Ar. p⁹

¶ Item Boe. 3. lib. topi. vbi est effectus causa deesse non potest: sed pena que est effectus originalis peccati manet: etiam post baptismum: ergo ꝛ post baptismuʒ originale manet. — Secũdo.

¶ Item originalis culpa est carẽtia originalis iustitie. sed per baptismum non restituitur originalis iustitia: ergo nec per baptismum remittit̃ originalis culpa. — Tertio.

¶ Item destructio priuationis in aliquo subiecto: est per introductionem alicuius habitus oppositi: si ergo ipsa culpa originalis que formaliter est priuatio tollitur per baptismum Aut h̃ est per introductionem originalis iustitie. Aut characteris. Aut gratie gratuʒ faciẽtis. Non primo modo: quia originalis iustitia non restituitur. Nec secũdo modo: quia tunc in recipientib⁹ baptismum cum actuali voluntate mortaliter peccandi remitteretur. Nec tertio modo: quia quando caderet homo a gratia originale reuerteretur: quia destructo habitu remanet similis priuatio illi que per habitum excludebat̃: ergo videt̃ q̃ culpa originalis p baptismũ nõ remittit̃. — Quarto.

Contra Aug. 1. lib. de baptismo paruulorum longe ante medium: contra illos loquens qui dicunt paruulos baptizari nõ pro originali peccato dimittendo: dicit quis christianorum ferat: cuʒ dicitur ad eternam salutẽ posse quemq̃ peruenire si non renascatur in christo qđ per baptismũ fieri voluit. Sed per baptismũ non renascerentur in christo: nisi per ipsuʒ remitteretur originale peccatum. — In opp^m

¶ Item eodem lib. prope medium dicit q̃ nulla ex nostro arbitrio preter baptismum christi salus eterna promittebatur infantibus: in quo includitur q̃ per baptismum eis potest promitti vita eterna: qđ non esset verum si originalis culpa nõ remitteret̃ per baptismum. — Secũdo.

¶ Iteʒ act. 2. dicit Petrus baptizet̃ vnusquisqʒ vestrum in nomine Iesu christi in remissionẽ peccatorum vestrorum: ꝛ accipietis donum spiritussancti. Cum ergo nullum peccatum mortale possit remitti sine alio: sequit̃ q̃ per baptismũ remittitur originale pctm̃. — Tertio.

Respondeo q̃ peccatum originale quãtuʒ ad suum formale qđ est carentia originalis iustitie cum debito habendi eam. Cui gratia gratum faciens est incompossibilis: eo q̃ sibi opponit̃ s̃m se simplr̃ remittitur per baptismum: non quia in baptismo restituatur originalis iustitia. Sed quia ibi per meritum christi ꝛ gratiam gratum facienteʒ que in baptismo paruulo datur: ꝛ cuius gratie ex tunc paruulus debitor constituitur: debituʒ originalis iustitie remittitur: ita q̃ debitum originalis iustitie in debitum gratie gratum facientis cõmutatur. Et ideo quãuis puer post baptismuʒ careat originali iustitia: non tamen pro illa carentia culpatur: quia nõ quecũqʒ carentia iustitie: culpa est: sed carentia iustitie ad quam habendam ille qui ea caret obligatur. Et his concordat Anß. in lib. de ꝯcep. virgi. iuxta finem libri dicens. Iustitia que ante baptismuʒ debebatur ab infantibus absqʒ omni excusatione post baptismũ ab illis non exigitur quasi ex debito: quãdiu ergo sola originali in potentia non habent iustitiam: nõ sunt iniusti: quoniam non est in eis absentia debite iustitie. — Ad qõnẽ s̃ʒ mẽteʒ ꝛ pciʒ. — Per qđ dbitũ originalis iustitie i baptismo remittitur.

¶ Quãtum vero ad concupiscentiam que est materiale in pctõ originali: ꝛ cui nõ opponitur gratia gratũ faciens s̃m se sed quãtũ ad eius inclinationẽ. eo q̃ inclinat ad ꝯtrariũ huius:

biliũs:ad quod inclinat cõcupiſcentia non totaliter remittitur. Sed per quandam gratiam gratis datã:ſicut forte eſt character baptiſmalis:ꝛ per gratiam gratũ facientem:que ad contrarium inclinat:debilitatur. Unde ceteris paribus in nõ baptizatis:fortior eſt:quia tamẽ in baptizato non remanet coniuncta illi deformitati que formaliter eſt culpa:ideo rationẽ culpe non retinet. Sicut non poteſt vere dici ꝙ corpus carẽs anima ſit homo:homo enim mortuus nõ eſt homo. Huic concordat Aug.i. lib. de nuptijs ꝛ concupiſcentia prope medium locũ intermedium ꝛ finem dicens dimitti cõcupiſcentiam carnis in baptiſmo:nõ vt nõ ſit:ſꝫ vt in peccatũ nõ imputet.

Ad p^m **Ad primum** in oppoſitum dicendum:ꝙ cõcupiſcere poſt baptiſmum culpa nõ eſt:niſi proceſſerit ex voluntatis omiſſione:vel cõmiſſione:tamen ſemper vitium eſt:quia eſt motus diſcordans a prima inſtitutione nature. Differentia autem eſt inter culpam ꝛ vitium. Ut ſuperius oſtẽſũ eſt diſ.21. ¶ Alij concedentes ꝙ concupiſcere ſemper eſt aliqua culpa:dicunt ꝙ illa propoſitio:quales ſunt actus tales ſunt habitus:de habitibus acquiſitis non înatis intelligenda eſt.

Ad 2^m ¶ Ad ſecũdum dicendum:ꝙ illa propoſitio vbi eſt effectus:cauſa deeſſe non poteſt:intelligẽda eſt de cauſa efficiente ꝛ conſeruante:quãuis autem per culpam originalem ſit in paruulo pena:non tamen conſeruatur per eã.

Ad 3^m ¶ Ad tertium dicẽdum:ꝙ quãuis per baptiſmum non reſtituatur originalis iuſtitia:tamẽ remittitur debitum habendi eam:ꝛ ideo poſt baptiſmum carentia originalis iuſtitie culpa non eſt que añ baptiſmũ culpa erat.

Ad 4^m ¶ Ad quartum dicẽdum:ꝙ cum priuatio ſit carẽtia rei debite:poteſt deſtrui vel per reſtitutionẽ habitus:cuius eſt carentia:vel per aliquid quo ſimpliciter illud debitũ quitatur:vel in aliud cõmutatur:primo modo nõ remittit originalis culpa per baptiſmum:q2 per ipſum iuſtitia originalis:nõ reſtituitur de lege cõmuni:ſed ſecũdo modo: A.i.e cõmutat in debitũ: in baptiſmo enim per meritum chriſti ꝛ gratiam gratum facientem tollitur debitum habendi iuſtitiã:ꝛ ponitur debitum habendi gratiam gratũ faciẽtẽ. De deſtructione priuationis modo primo ꝓcedit argumẽtum:non de deſtructione priuationis modo ſecũdo:non enim opꝫ ꝙ ſi aliquid per qꝺ debitum remittitur tráſeat:ꝙ illud idẽ debitum reuocetur maxime quando manet debitum in qꝺ primũ debitũ fuerat cõmutatum. ¶ Q.6. ii.

Ar.p^o **Secundo** queritur vtrũ per baptiſmũ peccatũ originale deleatur quãtum ad eius cauſam que eſt in carne. Et videtur ꝙ ſic. Dam. 4. lib. parum poſt ꝓncipiũ: dicit:quoniã duplex homo ex anima ꝛ corpore duplicẽ dedit nobis deus purgationẽ. Et purgationẽ per aquã ꝛ ſpũm:ſpiritu quidem ꝙ ſm imaginem ꝛ ſimilitudinem renouiſti:Aqua aũt per ſpũs grãꝫ corpus a peccato purgante ꝛ a corruptione liberante:ergo per baptiſmum remouet corporis corruptio que fuit originalis peccati cauſa.

Secũdo. ¶ Item Boe. 3. lib. topi. vbi eſt cauſa:ibi effectus deeſſe non poteſt. Si ergo corruptio carnis cui anima coniuncta eſt:que eſt cã originalis peccati manet:peccatũ originale in aĩa deeſſe nõ poteſt. Cum ergo ipſa culpa originalis remittatur in mẽte:vt oſtẽſũ eſt. Sequit ꝙ remittitur cã eius que erat in carne.

Tertio. ¶ Item nõ eſt ſufficiens medicina qui curat morbum:ꝛ non radicem morbi. Sꝫ baptiſmus eſt ſufficiens medicina ꝯtra peccatũ:ergo nõ tantũ nõ curat culpam originalẽ in mente:ſꝫ etiam eius radicẽ que erat in carne.

Quarto. Ca.17. ¶ Item pho. 2. topi. ſi illud qꝺ minus videt ineſſe ineſt:ꝛ illud qꝺ magis. Sed magis videt ꝙ p baptiſmũ poſſit remitti peccatũ originale q̃ntũ ad ſuam cãm que eſt in carne:q̃ꝫ quãtum ad culpã que eſt in mente:quia longe maior eſt infectio que eſt in mente q̃ꝫ feditas que eſt in carne. Cum ergo per baptiſmum deleatur peccatum originale quantum ad culpã que eſt in mente:multo fortius deletur quantum ad feditatem que eſt in carne.

In opp^m **Contra** apoſtolus Roñ. 11. ſi radix ſancta ꝛ rami. Sed a baptizato generatur natura ꝓlis infecta:ergo in baptizato remanet natura carnis infecta.

Secũdo. ¶ Item ex feditate carnis cãtur ꝯcupiſcentia. Sꝫ in baptizatis remanet ꝯcupiã:ergo ĩ eis remanet caro ĩfecta.

Ad q̃õnẽ ſm mẽtẽ aliorum. **Ad iſtam queſtionẽ** dicunt aliqui ꝙ cauſa peccati originalis que eſt in carne per baptiſmum deſtruitur quo ad hoc ꝙ in eadem perſona amplius non poteſt cauſare peccatũ originale:nõ tamen ita deſtruitur quin poſſit cauſare peccatum originale in prole:aliter enim geniti a baptizatis non ꝯtraherẽt peccatũ originale:qꝺ falſũ eſt. ¶ Sꝫ hec reſpõſio non bene clare ꝛ plene videt ſatiſfacere q̃õni. Adhuc enim reſtat querendum:quare iſta caro ſi remaneat infecta:non põt cauſare originale peccatũ in aĩa ſibi ꝯiuncta:ꝛ tamẽ caro ab iſta genita cauſabit peccatũ originale in anima ſibi ꝯiuncta. Nec ſufficit pro reſpõſione dicere ꝙ concupiſcentia in baptizato eſt minus intenſa q̃ꝫ in non baptizato:quia ponamus ꝙ baptizatus ſit talis complexionis ꝙ in eo multum vigeat concupiſcẽtia:ꝛ generet alium in quo multo nobilior eſt cõcupiſcẽtia:adhuc iſte genitus naſcetur ĩ vtero:ꝛ de vtero (niſi ante fuerit ſanctificatus) in originali peccato.

Ad q̃õnẽ ſꝫ mentẽ ꝓpriã. ¶ Unde mihi videt dicẽdum:ꝙ cum peccatũ originale formalr ſit carentia originalis iuſtitie debite nihil ad plenum eſt cauſa originalis peccati:niſi ſit cauſa carentie illius originalis iuſtitie ꝓſuppoſito debito habendi eã:q2 q̃uis illud debitũ nõ ſit perſimiliter paro peccati:q2 res aliqua ẽt a deo eſt:tñ carẽtia originalis iuſtitie:nõ eſt culpa:niſi ſit ꝓſuppoſitio illiuꝫ debiti. Infectio aũt que eſt ĩ carne ꝛ ſi ſit cã carentie originalis iuſtitie in anima:non tamẽ cã eſt debiti habendi eã. Sꝫ illa donatio q̃ fuit data ipſi ade:imo vt ꝓprius loquar:toti humane nature in adam. Caro ergo infecta nõ poteſt cauſare culpã originalem in perſona cuius eſt caro:niſi illa perſona ſit debitrix originalis iuſtitie:illud autem debitum remittit per baptiſmum:vt dictum eſt:ꝛ ideo in anima baptizati nõ põt amplius cauſari originale peccatũ ab infecta carne:ꝛ quia illud debitum nõ eſt remiſſum in nõ baptizato:ideo caro a baptizato propagata poteſt animam ſibi coniunctam inficere: infectione originalis peccati.

Ad p^m **Ad primum** in oppoſitum dicẽdũ:ꝙ pro illo dicit Dam. per baptiſmũ carnem purgari:quia per baptiſmum feditas carnis ꝛ concupiſcentia mitigant:nec amplius poſſunt in anima baptizati culpam originalem cauſare.

Ad 2^m ¶ Ad ſecũdum dicẽdum:ꝙ corruptio carnis non eſt cauſa originalis culpe:niſi preſuppoſito debito originalis iuſtitie:qꝺ debitũ ipſi baptizato remiſſum eſt.

Ad 3^m ¶ Ad tertium dicendum:ꝙ baptiſmus eſt medicina perſone:ꝛ per ipſũ remittitur originalis culpa:vt eſt ipſius perſone baptizate:ꝛ remouet illud qꝺ de neceſſitate ꝓſupponebatur ad hoc ꝙ per corruptionem carnis poſſit cauſari culpa originalis in perſona:ꝛ ita purgat ꝛ morbum ꝛ radicem per comparationem ad perſonã baptizatã.

Ad 4^m ¶ Ad quartũ dicendum:ꝙ minor eſt falſa:q2 quãuis maior ſit infectio culpe que eſt in mente q̃ꝫ corruptio que eſt in carne:tamen quia gratia gratum faciens a deo eſt ordinata ad ſanandum animam magis q̃ꝫ carnem:ideo facilius eſt per eam purgari infectionem mentis q̃ꝫ infectionem carnis.

Conſequenter queritur de ſecũdo principali. Et circa hoc querunt duo. ¶ Primo vtrũ ꝯcupiſcẽtia ſit a deo. ¶ Secũdo vtrum ſit in carne:vel in aĩa:vel in ꝯpoſito ex vtroqꝫ ſicut in ſubiecto. ¶ Q.6. i.

Qō.I. Ar.pº PRimo ostendo q concupiscētia sit a deo. Aug.3. lib. de libero arbitrio longe vltra mediumcom̄is pena si iusta est: est peccati pena: ergo a simili: & omnis peccati pena iusta est. Sed concupiscentia pena est peccati: ergo iusta est. Sed omne iustum a deo est: Secūdo. ergo concupiscentia est a deo. ¶ Item omne qd est aliqd a deo est: omne enim ens est a primo ente: sed concupi Tertio. scentia aliquid est: ergo a deo est. ¶ Item nihil causatur a deo causatur mediāte aliquo: qd nō sit a deo. Sz puer est a deo mediante carnis concupiscentia: ergo illa cōcupiscentia est a deo.

In oppᵐ Contra illud non est a deo qd subuertit cor hominis. Sed cōcupiscētia subuertit cor hominis: iuxta illud Dan.13. cōcupiscētia subuertit cor tuū: Secūdo. ergo ↄcupiscentia non est a deo. ¶ Itē glosa super illud ad Rom.6. sciētes q vetus homo noster. Dicit .i. fomes & consuetudo peccati qui ex nobis est non ex deo. Sz fomes est concupiscētia: ergo ↄcupiscentia ex deo non est.

Ad qōnē bz mētez ppriaz. Cōcupiscētia pōt accipi duplicter. Respondeo q concupiscētia dupliciter potest accipi. Aut pro ipso actu concupiscendi: sm quem modum nō est in paruulo. Aut pro necessitate concupiscendi tempore sequenti: sm quez modum est in paruulo. Si loquamur de actu ↄcupiscendi: sic dico q ratione deformitatis que est in actu: a deo nō est: sed ex defectibilitate nature infecte. Inquātum tamē ille actus est essentia quedam: sic est a deo: q deus est principium omnis create essentie. Si loquamur de necessitate concupiscēdi pro aliquo tempore futuro: sic dico q necessitas ad deformitatem que est in actu cōcupiscendi a deo non est: nec aliquid positiuum dicit: sicut nec deformitas que est in actu. Sed dicit quēdam defectum potētie concupiscitiue per quem non semp potest causare rectitudinem in suo actu: sed necessitas ad actum cōcupiscibilis inquantum eēntia quedam est a deo est: quemadmodum & ipse actus.

Ad pmū Ad primuz argumētum ad oppositū ad partē primam dicēdum: q ipsa cōcupiscētia ratione huius qd est positiuum in ea pena tm̄ est: & a deo est: rōne autem deformitatis culpa est & pena: sub ratione qua culpa est: a deo non est: ipsa tamen iustitia que est in permittēdo talem sequi deformitatem in humana Ad 2ᵐ natura ex peccato primorum parentum a deo est. ¶ Ad secundum dicēdum: q procedit de concupiscentia nō ratione deformitatis: sed sub ratione qua dicit aliquid po Ad 3ᵐ sitiuum. ¶ Ad tertium dicendum: q puer est a deo mediante carnis concupiscentia: non ratione deordinationis concupiscentie: sed ratione eēntie actus illi deformitati substrate: essentia autem illius actus a deo est. ¶ Argumenta ad partem aliam procedunt de cōcupiscentia ratione deformitatis. ¶ Questio. II.

Qō.II. Ar.pº SEcundo queritur vtruz ↄcupiscētia sit i carne: vel i anima: vel in cōiuncto ex vtroqz sicut in subiecto. Et primo ostendo q sit in carne apostolus Gal.5. caro concupiscit aduersus spiritum. Sed illud qd concupiscit est subiectum cōcupiscētie: er Secūdo. go caro est subiectum concupiscentie. ¶ Item Aug. in libro de perfectione iustitie: longe post principium. Concupiscētia carnis que culpabilis: atqz vitiosa est: nihil est aliud q̄ desiderium peccati. Concupiscētia ergo est pec Tertio. cati desiderium existens in carne. ¶ Item glosa super illud ad Rom.7. video aliam legem in membris meis .i. fomitē peccati qui regnat in membris meis. Sed fomes Quarto. est ↄcupiscētia: ergo concupiscentia est in mēbris ¶ Itē sicut se hz velle ad suam cām ita concupiscere ad suam. Sed velle est in sua causa: sicut in subiecto: est enim a voluntate & in voluntate: ergo concupiscentia est in sua cā vt in subiecto. Sed caro causa est cōcupiscentie: ergo cōcupiscentia est in carne sicut in subiecto.

In oppᵐ Contra Augusti. de perfectione iustitie: longe ante medium: caro sine anima non concupiscit: quamuis caro dicatur concupiscere: quia carnaliter anima concupiscit: ergo concupiscentia non est in carne: sicut in subiecto. Sed in anima vel i composito ex anima Secūdo. T.c.64. & 66. & carne. ¶ Item philosophus .1. de aīa: loquens de passionibus animalibus hominis dicit q sunt ipsius coniuncti ex anima & corpore. Sed concupiscentia est quedam passio: ergo non est in carne: sicut in subiecto: sed in composito ex anima & corpore.

Ad qōnē bz mētez ppriā. Cōcupiscētia tripl'r pōt accipi. Respondeo q concupiscētia tripliciter potest accipi. Uno modo pro quocunqz appetitu i ordinato virtutis appetitiue: siue sit illa rationalis: siue sensibilis: & sic accipitur in glosa Rom.7. sup illud: nisi lex diceret non concupisces: que talis est bona est lex que dum h prohibet: omnia mala phibet. ¶ Alio modo pro inordinato appetitu delectationis sm tactum: & sic accipitur Dan.13. vbi dicit species decepit te & concupiscentia subuertit cor tuum. ¶ Alio modo pro inordinato appetitu volūtatis rationalis: & sic potest accipi in illo verbo .1. cor.10. non simus cōcupiscentes malorum sicut & illi concupierunt: glosa non ita peccemus: sicut illi ne similiter pereamus: nō enim pereunt homines pro inordinato appetitu sensitiuo: nisi voluntas sit in culpa. ¶ Dico ergo q quocūqz istorum modorum accipiatur cōcupiscentia numq̄ est in carne: sicut in subiecto: Sed concupiscentia spectans ad partem sensitiuam: cum nō sit in carne: sine anima: nec in anima: sine carne: est in cōposito ex anima & corpore: h est in homine: sicut in subiecto. Magis tamen est homo illius concupiscentie subiectum ratione anime q̄ carnis. Si autem accipiatur cōcupiscentia pro inordinato appetitu voluntatis: sic quāuis possit esse in voluntate preter carnez: sicut est in mala anima a carne separata: tamen quia actiones partis intellectiue: dūz est forma corporis corruptibilis indigent de lege cōmuni ministerio virium sensitiuarum: & quia ex anima & corpore per essentiam fit vnum: ideo magis proprie dicitur illa cōcupiscentia esse in homine: sicut in subiecto: ratione tamen voluntatis q̄ in voluntate. Unde magis proprie dicitur homo intelligere & velle q̄ intel T.c.64. lectus intelligere: & voluntas velle. Un̄ philosophus .1. de anima: melius forsan est non dicere animaz misereri: aut addiscere: aut itelligere: sed hominem in anima .i. per animam: & paucis interpositis dicit postea: intelligere & odire: aut amare: non sunt illius .i. intellectus passio T.c.66. nes: sed huius habentis illud .i. cōiuncti sm illud qd hz.

Ad pᵐ Caro capi pōt duplicter. Ad primum in oppositum dicendum: q caro dupliciter potest accipi. Uno modo sm q dicitur homo exterior carnalis & sensibilis comprehendens illud quod habemus cōmune cum pecore. Alio modo sm q est quedam pars hominis constitutiua. Primo modo est in carne concupiscentia carnalis: sicut in subiecto. Secūdo modo est in ea: sicut in causa. Unde si auctoritas apostoli intelligatur de carne primo modo dicta: tunc est predicatio formalis. Si de car Ad 2ᵐ ne secūdo mō dicta: tūc est pdicatio causalis. ¶ Simili Ad 3ᵐ mō pōt respōderi ad auctoritatem Aug. de pfectiōe iu Ad 4ᵐ stitie. ¶ Ad tertiū dicēdum: q fomes sm q accipit pro cōcupiscētia est in carne causalr. Si tamē accipiatur pro corruptiōe carnis est in carne formalr. ¶ Ad quartū dicēdum: q concupiscentia sicut est in hoīe: sic est in subiecto: ita est ab hoīe: sicut a cā: sz sub alia & alia rōne. Quia est ab homine: sicut a causa rōne carnis & actui virtutis concupiscitiue. Est autem in homine ratione passiui virtutis concupiscitiue. dicimus etiam q velle est a voluntate rōne sui actiui: & est in voluntate ratione sui passiui.

¶ Uel

¶ Uel dic q maior est falsa: quia nō sic caro est causa cōcupiscendi: sicut voluntas est causa volendi: nec est nata esse subiectum concupiscentie: sicut voluntas subiectuz actus volendi.

Consequēter queritur de .3. principali. Et circa h querunt duo. ¶ Primo vtruz illa macula quā anima contrahit ex carne iuste sibi imputetur a deo. ¶ Secūdo vtrum culpa dicatur vniuoce de originali et actuali peccato. ¶ Qō. I.

Qō. I.
Ar. pᵒ

Primo ostendo q illa macula quā anima cōtrahit ex carne sibi iuste nō imputetur a deo. Aug. i. lib. retrac. ca. 14. reiterans vnū qd dixerat in libro de duabus animabus: sic ait peccati reum tenere quēq̄: quia nō fecit qd facere nō potuit summe iniquitatis et dementie est. Sed anima vitare non potuit illam maculam: ergo iuste sibi imputari nō potest.

Secūdo. ¶ Itē deus nō potest imputare anime pro culpa illud qd ipse fecit in ea. Sed infundendo animaz carni ex qua de necessitate contrahit illam maculaz: illā maculā facit in ea: q: qui facit aliquid ad qd de necessitate sequit aliud: et illud aliud facere videtur: ergo illa macula nō sibi iuste imputatur a deo.

Tertio. ¶ Itez benignior est deus homine: sed nullus homo iuste imputat alij illud qd de necessitate inest ei: ergo cum macula originalis de necessitate insit ei: deus eam iuste non imputat sibi.

In oppᵐ Contra deus iuste iputat vnicuiq̧ homini ad penam carentiaz debite iustitie. Sed per maculam originalis peccati est in anima paruuli carētia debite iustitie: vt superius visum est: ergo illam maculā deus iuste sibi imputat ad penam.

Secūdo. ¶ Item sicut se habet iustitia ad premium: ita carentia debite iustitie ad penaz: sed si paruuli nascerentur cum iustitia iuste pmiarentur. Cū ergo nascantur cū carentia debite iustitie: iuste puniunt.

Ad qōnē ꝫm mētē ppriaz. Pena duplex. Respondeo q duplex est pena. s. pena damni: et pena sensus: loquendo de pena sensus deus non imputat paruulo decedēti ante baptismum illam maculam ad penam: q: pena sensus nō debetur homini: nisi pro culpa quam incurrit omittendo debitum: vel indebitum cōmittēdo ppria voluntate. Iuste tamen imputatur illa macula ipsi paruulo ad penam damni: quia pena dāni est carentia visionis dei et fruitionis eiusdem. Ad predictam autem visionem reqrit natura perfecta per grām gratum facientez: qua carēt paruuli sua origine: et ex ꝯsequenti iustum est q illa visione careant: que sine predicta gratia haberi nō potest. Nec etiā iniustum est si deus a sua origine non restituit eos ad dignitatem quā habuerunt parentes primi. Qd Ans. declarat per exemplū de concep. virgi. versus finē dicēs si quis vir et vxor eius ad magnam quādam dignitatē et possessionem nullo suo merito: sed gratia sola puecti: simul crimen graue inexcusabiliter cōmittunt: et pro eo iuste deijciuntur: et in seruitutē rediguntur. Quis dicet filios quos post seruitutem generant: eis in nō debere subiacere seruituti: sed potius ad bona que parētes iuste perdiderūt gratis oportere restitui: tales sunt primi parentes et filij eorū quos iuste pro culpa sua de beatitudine in miseriaz damnati in eodem generant exilio.

Ad pᵐ Ad primum in oppositum dicendum: q sicut Aug. respondet imediate post auctoritatem allegatam: cur ergo paruuli tenent rei respōdetur: quia ex origine eius tenent qui nō fecit qd facere potuit: diuinum. s. seruare mandatum. Intelligi tamē debet verbum Aug. de reatu quātum ad penaz damni: nō quātum ad penam sensus.

Ad 2ᵐ ¶ Ad secūdum dicēdum: q deus non facit illam maculam in anima: quia quāuis ad vnionem anime ipsi corpori infecto de necessitate sequatur animam maculari: non tamē sequit ad hoc rōne ipsius infusionis que est a deo: sed ratione īfectiōis carnis: cui ipsa anima vnitur. Illa ergo maculatio non sequitur ad actionem dei per se: sed per accidens.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertium respondendum per quādam auctoritatez Ans. de ꝯcep. virgi. non multum ante finem dicentis: aliter deus erga infantes debet agere: aliter homo. Nā homo nō debet exigere a natura qd ipse nō dedit: et qd sibi nō debet: nec iuste redarguit homo hominem: cū culpa nasci: sine qua ipse nō nascitur: et de qua non nisi per aliuz sanat. Deus vero recte exigit a natura qd ei dedit: et qd sibi iuste debetur. ¶ Argumenta ad partem aliam non concluderent de pena sensus: sed damni. ¶ Qō. II.

Qō. II.
Ar. pᵒ

Secundo queritur vtruz culpa dicatur vniuoce de originali et actuali peccato. Et videtur q sic: Ans. de concep. virgi. lōge post principium dicit q originale peccatum est absolute peccatū: et constat q peccatum actuale peccatum est absolute: ergo videtur q culpa dicatur vniuoce de vtroq̧.

Secūdo. In antp/dicamētis cap. i. ¶ Item philosophus lib. predicamētorum: dicit q vniuoca sunt quorum nomen cōmune: et ratio ꝫm illud nomen est eadez. Sed culpa dicitur de peccato originali et actuali ꝫm eandem rationem que est carētia alicuius boni debiti: ergo videtur q culpa dicatur vniuoce de vtroq̧.

Tertio. ¶ Itez aut dicitur de vtroq̧ vniuoce: aut equiuoce: non equiuoce: quia plus conueniunt q̄ in sola voce. Qd patet: quia principalior pars pene debite actuali peccato: que est carentia visionis dei: debetur etiaz originali peccato: qd verum non esset si cōmunicārent in sola voce: ergo videtur q culpa dicatur vniuoce de vtroq̧.

In oppᵐ Peccatū actuale mortale: et originale quid. Contra peccatum actuale est iniustuz facere: sed habere peccatum originale est iniustum pati: quia illam carentiam originalis iustitie que est iniustitia paruulus non fecit: sed patitur. Sed sicut dicit Augu. 3. lib. de libero arbitrio longe vltra medium: nō iniuste aliquid pati: sed aliquid iniustum facere peccatum est: ergo videtur q ratio culpe non cōueniat ita proprie peccato originali: sicut actuali: ergo nec vniuoce dicit de vtroq̧.

Secūdo. ¶ Item si aliquid dicitur vniuoce de aliquibus duobus: quicquid conuenit vni inquātum tale: conuenit alij inquātum tale: vt quicquid conuenit equo inquātum animal conuenit boui inquātum animal. Sed peccato actuali inquantum culpa est conuenit pena sensus: et non conuenit peccato originali inquantum culpa est: ergo culpa non dicitur vniuoce de vtroq̧.

Ad qōnē ꝫ mentē ppriā. T. c. 14. Culpa nō equoce: sed analogice d actuali mortali: et originali peccato dī. Ad istam questionez videtur mihi dicēdum sine preiudicio q culpa non dicitur equiuoce de peccato originali et actuali: quia sicut dicit philosophus. 7. physicorum que equiuoca sunt non comparantur. Sed originale et actuale inquantum sunt culpa comparantur: vere eniz dicitur et proprie: q peccatū actuale mortale est grauior culpa q̄ peccatum originale: et q maior pena sibi debet. Nec dicitur etiam pure vniuoce: quia per prius et principalius dicitur de peccato actuali mortali q̄ de originali. Ratio enim culpabilitatis est in peccato originali ex quadam habitudine ad peccatū actuale ipsius ade: si enī nunq̄ fuisset peccatum actuale: nec in primis parētibus: nec in alijs: nulla ratio culpabilitatis esset in paruulis.

Analogice dici qd. ¶ Dico ergo q culpa dicitur de peccato originali et actuali analogice: tunc enim aliquid dicitur de aliquibus duobus analogice scdm vnum modum analogie quādo directe et principaliter dicitur de vno: et de alio non dicitur nisi inquantum habet quandam habitudinem ad illud de quo directe et principaliter dicitur. Uerbi gratia quia ens dicitur directe et principaliter de substantia: et non dicitur de accidente nisi propter quandam habi-

tudinem ad substātiam: vtpote quia est quedam disposi/
T.c.2. tio substātie: vel modus. Propter qđ dicit phs. 7. meta.
ꝙ accidētia dicunť entia: quia taliter entis: ideo dicitur
analogice de substātia ⁊ accidente. Similr̃ quia inordina
tus actus exterior ipsius hominis non est culpa: nisi in/
quātum est act⁹ alicui⁹ membri moti ab inordinato actu
voluntatis ipsius: de quo actu directe ⁊ principalr̃ dicitur
culpa: ideo analogice dicitur culpa de actu vtroqꝫ. Cuz
ergo inordinatio nature que est in paruulo non dicatur
culpa: nisi quia ex⁹ natura ⁊ eius deordinatio est per mo/
tionem generationis deriuata a primo parente qui natu
ram deordinauit humanam per malum volūtatis actū:
de quo directe ⁊ pncipaliter dicitur culpa: ideo videť ꝙ
analogice dicať culpa. De peccato actuali mortali ⁊ ori/
ginali: modo predicto assignandi rationem culpabilita/
tis in originali peccato. Concordat Aug. in lib. retra. ca.
14. dicens paruulos non proprietate voluntatis: sed ori/
gine reos teneri: omnis enim homo terren⁹ quid est ori/
gine: nisi adam: porro adam habebat volūtatem qua vo
luntate cuz peccasset peccatū per euz intrauit in mūdū.

Ad pᵐ **Ad primum** argumentorum dicēduz: ꝙ pecca
tum originale non dicif peccatuz
absolute: quia ita pncipaliter conueniat sibi rō culpabili
tatis: sicut actuali mortali peccato. Sed quia nihil aliud
opꝫ supponere ad hoc ꝙ sit peccatum qꝫ ea que iaz acci/
derunt. s. infectionem nature humane factam per pecca/
tum ade. ¶ Ad secūdum dicendum: ꝙ debituz nō dica/
Ad 2ᵐ tur pure vniuoce de illo debito quo priuatur homo per
peccatum actuale: ⁊ de illo cuius est priuatio peccatum
originale. Magister enim fuit adam debitor iustitie origi
nalis qui eam habuit: ⁊ eam cōseruare potuit: qꝫ paruu/
lus qui nunqꝫ eam habuit: nisi inquātum fuit seminalr̃
in adam: cui pro se ⁊ pro sua tota posteritate fuit data.
Similiter quicūqꝫ homo adultus magis est debitor illi⁹
boni quo se per actum ppꝛie volūtatis priuat: qꝫ paruu/
lus sit debitor originalis iustitie. ¶ Ad tertium dicēdū:
Ad 3ᵐ ꝙ quāuis culpa nō dicatur equiuoce de vtroqꝫ peccato:
tamen ex hoc nō sequitur ꝙ de illis dicatur pure vniuo
ce. Ut in questione visum est.

Ad pmū in oppᵐ **Ad primum** alterius partis dicēduz: ꝙ nō est
idem iniuste pati ⁊ pati iniustuz.
Differt iniuste pati ⁊ pati iniustum: Iniuste pati inquātum huius nulla culpa est. Sed iniu/
stum pati ex permissione iusta sm ꝙ iniustum pati est eē
subiectum alicuius iniustitie bene potest rōnem habere
originalis culpe. Et potest dici ꝙ ⁊ si natura paruuli: vt
est istius paruuli nihil fecerit iniustum: tamē pro tanto
dici potest iniustum fecisse in pmo parēte: quia erat in ip
so seminalr̃ quando ille fecit iniustum. ¶ Ad secūduz di
Ad 2ᵐ cendū: ꝙ argumētum deficit tripl̃r. Non enim est verū
ꝙ quicquid conuenit homini inquātum animal conue/
niat equo inquātuz animal equalr̃: animalitas eniz hoīs
nobilior est qꝫ aialitas equi: qꝛ est per nobiliorē formā: ⁊
silr̃ animalitas equi qꝫ aialitas musce. ¶ Alius defectus
est: quia pena sensus non cōuenit peccato actuali inquā/
tum culpa tm̃: sed inquātum culpa talis: cuius cōtrariū
supponebatur in argumento. Tertius defectus est: quia
argumentum non concludit cōtra id qđ positum est: nō
enim sequiť si nō dicitur vniuoce: ꝙ ppter hoc dicatur
equiuoce: medium enim est: vt est in qōne ostensum.

Consequenter querif de. 4. pn/
cipali. Et circa
h qrūtur duo. ¶ Primo vtrū oēs aīe sint eq̄
les ex sua creatiōe. ¶ Scdo vtrū ꝯtra habeat
originale peccatū in istāti infusiōis sue. ¶ Qō. I.

Qō. I. **Primo ostendo** ꝙ omnes ani/
me sint eq̄les
Ar. pᵒ ex sua creatione sm phm lib. pdicamentoruz.
Ca. d sba Unus homo nō est magis homo alio: qđ non
esset verum si vna anima esset nobilior in eētia qꝫ alia.
Omnes ergo in essentia sunt equales: ergo ⁊ in naturali
bus proprietatibus: cum earum sit essentia causa. ¶ Itē Secūdo.
sm phm. 3. metaphy. in his que sunt eiusdem speciei nō T.c.11.
est differētia sm prius ⁊ posterius in nobilitate. Sꝫ om-
nes anime sunt eiusdem speciei: ergo in eis non est diffe/
rentia sꝫ prius ⁊ posterius i nobilitate. ¶ Iteꝫ si anime Tertio.
essent inequales ex creatione: cum filius dei potuisset as/
sumpsisse animam minus nobilē: possibile fuisset ꝙ chri
stus fuisset minus nobilis in naturalib⁹ alijs hominib⁹:
ꝙ videtur inconueniens. ¶ Item res que eiusdeꝫ sunt Quarto.
nature sunt equales in natura. Sed Ans. monol. 72. ca.
dicit ꝙ omnes anime humane eiusdem nature sunt: er/
go sunt eq̄les in nā: ⁊ ex ꝯsequenti in ppꝛietatib⁹ nālib⁹.

In oppᵐ **Contra** frequenter videmus homines viliora ha-
bētes corpora ⁊ cōplexionis peioris: alios
precellere in naturali discretione: ⁊ naturali affectione: ⁊
quantum ad alias bonas inclinatiōes naturales: qđ esse
non posset: vt videtur nisi illorum anime nobiliores ha
berent ppꝛietates naturales. ¶ Item illa anima que est Secūdo.
in naturalibus nobilior quocūqꝫ angelo: est in naturali/
bus quacūqꝫ alia aīa nobilior. Sꝫ anima christi est nobi/
lior in naturalibus quocūqꝫ angelo: quia maiori capacita
ti gratie respondet maior nobilitas nature in creatura.
Sed in nullo angelo est tāta capacitas gratie: sicut est in
anima xp̄i: ergo aīa xp̄i est non tm̃ in gratuitis: sed etiaꝫ
in naturalibus nobilior quacūqꝫ alia aīa. ¶ Item a do/ Tertio.
mino stephano episcopo parisieñ. excōmunicati sūt do/ Artic. ex
gmatizantes ꝙ aīa xp̄i non est nobilior alijs animabus. cōicatus.

Ad qōnē sꝫ mēteꝫ ppꝛiaꝫ. **Respōdeo** ꝙ siue anime rationales habeāt ma/
teriaꝫ: siue non: credo ꝙ alique sunt
nobiliores alijs ex creatiōe: nō tm̃mō in gratijs supnāli/
bus gratis datis: sꝫ ēt in nālib⁹ donis: sm ꝙ dicit magi/
ster in lr̃a. ¶ Qr aūt sit h posse si hñt mām declarari pōt
p eūdē modū quo supr̃⁹ di. 3. declaraui h eē posse in ange
lis eiusdē spēi. ¶ Qr etiā h sit posse: etiā si nō hñt māꝫ de Siue aīe habeant māꝫ: siue nō vnā eē nobiliorē alia i nālib⁹ donis nō inconuenit.
claro sic: negari nō pōt qn aīa rōnalis posis sit diuersimo
de transmutari a pmo pncipio. Nos enim videmus ꝙ
quamuis in duobus indiuiduis essentia materie non sit
nobilior in vno qꝫ in alio: tamen quia aliter passa est ab
agente in vno: qꝫ in alio causantur per naturam materie
diuerse proprietates naturales in indiuiduis eiusdeꝫ spe
ciei: sicut patet in masculo ⁊ in femina: ⁊ in hominib⁹ di/
uersarum complexionum: ergo a simili quāuis ipse ani/
me equales sint in essentia: tamē ratione sui possibilis di/ A.l. possibilis.
uersimode transmutari: vel dispositi a creante possunt in
eis causari diuerse proprietates naturales in indiuiduis A.l. idiuiduis non speciei.
vnius speciei: quia quāuis sint supernaturaliter date ⁊
voluntarie: tamen inquātū sunt ab illa anima indiuidua
inseparabiles: ⁊ eius nature concordantes: nec eleuantes
eam super facultatem nature animē: illi anime sunt ali/
quo modo naturales. Si enim homo naturales dispos/
tiones corporis quas habet per generationem accepisset
a deo imediate tātum per creationem nō ppter hoc pos/
set negari illas ppꝛietates eē homini naturales. Et quia
plures animas esse inequales in naturalib⁹ creatas est ad
manifestandum dei scientiam ⁊ potētiam ⁊ maioreꝫ spe/
ciei pulchritudinem: videtur ꝙ ex quo possibile est hoc
fieri ꝙ sit factum.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicēdum: ꝙ quā/
uis omnes anime in eētia sint
equales: ⁊ ex consequenti in ppꝛietatibus ratiōe sui acti/
ui totam speciem consequentibus: nō tamen h est veruꝫ
de ppꝛietatibus naturalibus indiuiduis: que in eis sunt
ratione sue materie: si materiam habent: vel rōne sui pos
sibilis: talium enim ppꝛietatū eētia aīe nō est cā nisi pas
siua: ⁊ ideo diuerse sunt sm ꝙ illud passiuum diuersimo/
de est a creante dispositiue: ⁊ ad actualitatem ductum.

¶ Ad scdm

Ad 2m ¶ Ad scdm dcm q illa auctoritas phi debet exponi de
nobilitate essentiali: vel de nobilitate in pprietatib9 natu
ralibus spei cosequentibus anime essentiam ratione sui
actus qd est in ea quasi formale nõ de nobilitate in pro
prietatibus naturalib9 individuis: que insunt rõne possi
bilis diuersimode dispositi a creãte: qd possibile ẽ in ani
Ad 3m ma quasi mãle: etiã si vere nõ habeat mãz. ¶ Ad tertiũ
dcm q qzuis filius dei assumpserit naturam humanaz:
qua nõ poterat esse nobilior natura in eadẽ spẽ. Dico tñ
q assumere potuisset si voluisset naturã minus nobilez
in eadem spe: z qzuis hoc facto fuisset minus nobilis in
naturalib9: inquantũ homo aliquib9 alijs hominib9: fuis
A.l. nobi set tamẽ omnib9 alijs incõparabiliter maior per gratiaz
lior l sup Maior aũt est nobilitas supernãlis per gratiaz in homi
nãlib9. ne: qz illa nobilitas que est per materiã. ¶ Ad quartuz
A.l. p ma dcm q in illa auctoritate Ans. accipitur natura pro spẽ.
teriaz. visum est autez in qõne: qño individua eiusdez spei põt
Eti arg9 esse inequalia in pprietatib9 naturalib9. ¶ Argumenta
in oppm ad partem secundã gratia principalis qõnis cõcedẽda
cõcedanf sunt: tamen minor argumẽti secũdi falsa est: vt patet ex
q tñ iclu dictis superius: in vltima qõne dist. prime. ¶ Et ad p
dũt aliq bationez eius respondẽt quidã dicentes: q maiori capa
falsa: iõ citati gratie nõ respõdet maior nobilitas nature: immo
dicif ad maior possibilitas: natura enĩz potest recipere per natu
illa. raz possibilitatis nõ per naturã actualitatis: vnde quia
in natura diuina nõ est aliqua possibilitas: ideo nihil re
cipere põt. ¶ Preterea mã celi est nobilior qz materia
generabiliũ z corruptibiliũ: z tamẽ materia humani cor
poris que est vnigenea cuz mã generabilium z corrupti
biliũ recipit animã intellectiuã que est forma incõpara
biliter nobilior qz forma celi. Est ergo istoz opinio q si
cut quãto mã est possibilior: tãto est nobilioris forme ca
pacior: q ita quãto creatura rõnalis vel intellectualis ẽ
possibilior tãto est gratie capacior. ¶ Sz hec opinio est
falsa z irrationabilis: ex ea enĩz sequeretur q anima xpi
esset minus actualis qz quecũqz alia anima: z ex cõsequẽ
ti q esset in naturalibus minus nobilis: qd falsum est: z
excõicatuz. ¶ Dicendũ ergo q quanto creatura rõna
lis seu intellectualis est nobilior in naturalib9: tanto de9
si vellet plus posset in ea ponere de gratia. Sicut. n. crea
tura rationalis per illud qd est potẽtiale in ea potest re
cipere naturales perfectiones: sic dico q per illud quod
est actuale in ea pncipaliter potest recipere a primo agẽ
te istaz supernaturalẽ perfectionẽ: que est gratia: vnde p
illud per qd minime est in potentia ad recipiendũ natu
rales perfectiones: maxime est in potentia ad recipiẽdũ
a primo agente istam supernaturalẽ perfectionez que est
gratia. ¶ Preterea quia mã nõ potest recipere acciden
talez perfectionẽ nisi mediãte substãtiali eius perfectio
ne que est eius substãtialis forma: ideo quãto forma sub
stantialis est nobilior tãto compositũ ex ea z materia ca
pacius est naturalis nobilitatis accidẽtalis: ergo a simili
cuz natura potẽtialis in creatura rõnali seu intellectua
li nõ posset recipere istaz supernaturalẽ z nobilem perfe
ctionẽ accidentalẽ: que est gratia nisi mediãte sua actua
litate substãtiali: ideo quãto in ea est substãtialis actuali
tas maior: tãto in creatura rationali seu intellectuali de9
plus posset si vellet ponere de gra. ¶ Ad illud autez qd
dicitur q in nullo angelo deus posset ponere tantũ ha
bitum gratie quãtus est ille qui est in anima xpi: põt di
ci sm aliquos q si anima xpi esset nõ vnita verbo: vt na
tura supposito: deus posset in aliquo angelo tm ponere
de gratia q anima xpi nõ posset maiorez capere: tunc. n.
nõ posset in ea tãtus habitus gratie quãtus est ille quez
modo habz. ¶ Qd sic declarãt: perfectio operationis re
spõdet nature per cõparationẽ ad perfectionẽ sue actua
lis existẽtie: sed actualis existẽtia nature humane christi
qua existit in dei verbo: vt natura in supposito in ppor

tionaliter excedit existentiam actualez angeli cuiuscũqz:
vnde si in anima xpi nõ esset aliquis habitus gratie ad
huc ppter nobilitatez predictã existẽtie posset pfectius
intelligere z velle: qz quicũqz angelus suis naturalibus
relictus. ¶ Similiter dicũt q per predictã vnionez fa
cta est capax tanti habitus gratie q in ea nõ posset tan
tus esse si nõ esset vnita: nec in quocũqz angelo nisi deus
illũ vniret sibi in vnitate persone: sicut natura humana
christi est vnita. ¶ Quia tamẽ per hunc respõdẽdi mo
dum nõ redditur ratio quare in nullo angelo est tantus
habitus gratie quãtus est ille: q est in beata virgine: nec
etiaz quare in aliquo angelo nõ est tantus quãtus estz in
natura humana xpi: ẽt si desineret illa vnio qua est vni
ta verbo: vt natura supposito: ideo etiaz recurrendũ est
ad ea que dicta sunt superi9 dist. pma qõne vltima: in so
lutione primi argumẽti: z ad ea que dicta sunt dist. xi. in
prima questione articuli secundi in solutione argumen
ti secundi.

Questio. II. Qõ. II.

Secundo queritur vtruz anime con
trahãt peccatũ originale in Ar. pº
instãti infusionis sue. Et videtur q nõ. Quia
nulla creatura potest agere in instãti: aliter. n.
angeli in instãti creationis sue potuissent in seipsis egisse
aliquid cognoscẽdo vel volẽdo: qd negat Hugo lib. i. de
sacra. par. 5. cap. 19. dicẽs q nõ poterat in illis ex illis eẽ
quicqz: sed anima nõ põt ptrahere originale ex sui vnio
ne ad carnẽ: nisi caro agat in animã: ergo ab instanti sue
creatiõis nõ potest cõtrahere originale peccatuz. ¶ Itẽ Secũdo.
peccatũ originale cuz sit malũ: aliquod bonum corrũpit
in anima. Dicit enim Aug. Ench. 5. cap. q maluz si nul
lo bono priuat nõ nocet: nocet autez adimẽdo bonum.
Sed ab anima in instanti creatiõis sue nõ potest adimi
aliquod bonuz: quia tunc in eodẽ instanti illud bonum
haberet z nõ haberet: ergo in instanti sue creationis: nõ
potest cõtrahere originale peccatuz. ¶ Item aut in illo Tertio.
instanti anima trãsmutatur a carne aut nõ: si non: ergo
inficitur ab ea: qr infici nõ est trãsmutari. Si sic: cuz illa
transmutatio nõ possit esse nisi sm qualitatez que trans
mutatio est alteratio: z alteratio sit motus: motus eẽt in
instãti: qd falsum est. ¶ Itez angelus in instãti sue crea Quarto.
tionis non potuit habere peccatuz actuale: vt superius
ostensum est dist. 3. ergo a simili nec anima peccatuz ori
ginale. ¶ Item aut deus creat animam cũ peccato: aut Quinto.
nõ cuz peccato: si cũ peccato deus esset peccati cã: quod
falsum est. Si nõ cum peccato: ergo in instanti sue crea
tionis sine peccato est. ¶ Item aut anima in instãti sue Sexto.
creationis talis est: qualem eã deus creat: aut nõ: si sic. cũ
creet eam nõ peccatricez: quia peccatuz ab ipso nõ est: in
illo instãti sine peccato est. Si nõ: ergo aliquid creat de9
in anima: qd tamẽ nũqz est in ea.

Contra peccatum originale est carentia originalis In oppm
iustitie cum debito habẽdi eam. Sed aĩa
in instanti creationis sue caret originali iustitia: z tamen
eam debet habere: ergo in illo instanti cõtrahit peccatũ Secũdo.
originale. ¶ Item qua ratione nõ cõtraheret peccatuz
originale in instanti creationis sue: pari rõne: nec in alio
z sic sequeretur q nũqz haberet peccatum originale: qd Tertio.
erroneuz est. ¶ Itez ideo dicitur originale peccatuz: qr
cõtrahitur ab origine. Unde Ans. de cõceptu virg. ppe
principiuz: videtur dici originale ab ipsa origine vniuscuiusqz persone humane. Nec põt h intelligi de origine:
que est de vtero: qr ante illã originẽ fuerũt aliq in vtero
sanctificati: ergo intelligẽdũ est de origine que est in vte
ro: sed tunc est illa origo nãe: qñ aĩa infundit carni: ergo
in instanti sue infusionis peccatũ originale ptrahit.

Respondeo q anima cõtrahit peccatuz origi Ad qõnẽ
nale in instãti sue infusionis: sicut sm mẽtẽ
enim declaratũ est supra dist. 31. anima ex sui vnione ad ppriaz.

carnem infectaz per actionē generatiue cōtrahit necessi
tatez appetēdi diuersa:ꝛ īdē diuersimode quantū ad ap
petitiuam sensibilē nō s̄m rectuz iudiciū rōnis ꝛ necessi
tatem habēdi pronitatē interdū ad inordinatā motiōez
in voluntate:quādo appetitiua sensitiua ꝛ voluntatiua
in actus suos exire poterūt:ergo sicut infusio est in instā
ti:ita cōtrahit predictā necessitatez in instāti. Sed cum
predicta necessitate nō potest stare iustitia originalis:qḋ
pꝫ si reducatur ad memoriā:quid erat iustitia originalis
ergo anima ab instāti infusionis sue hꝫ carentiaꝫ iustitie
originalis. Sed in illo instāti tenetur habere eam:qꝛ hu
mana natura nūq̄ȝ illa iustitia caruisset nisi in aliquo in/
diuiduo fuisset per peccatū corrupta. Unde Ansel. in li.
de cōcep. virg. nō multū post pncipiuz. Si adā ꝛ eua iu/
stitiā originalē seruassent:qui de illis nascerētur origina
liter sicut illi iusti fuissent. Et sicut dicit Ans. nō multū
ante finez. in eodē lib. deus recte exigit a nā qḋ ei dedit.
Cūz peccatū originale sit carentia originalis iustitie cuꝫ
debito habendi eā:sequitur ꝙ anima in instāti creationis
sue contrahit originale peccatum.

Ad p̄m Ad primum in oppositū dōm ꝙ peccatū ori
ginale cōtrahit aīa a carne non p
actionē carnis in aīa: ꝓprie loquēdo. Sed qꝛ ex anima ꝛ
carne cōstituitur vna ꝯposita natura per essentiam. Ex
quo sequit̄ hec necessitas vt aīa pro tp̄e quo eius appeti
tiua sensitiua ꝛ volūtaria exire poterūt in suos act⁹ sen/
sitiua inordinate moueat̄ ꝛ ad inordinatos motus incli
Ad 2m netur volūtas per inordinatā carnis dispōnem. ¶ Ad
scḋm dōm ꝙ peccatuz originale animā priuat aliquo bo
no:imo vt ꝓprius loquar est in anima priuatio alicuius
boni:priuatio aūt nō tm̄ est carentia boni debiti prius ha
biti:sed etiā carētia boni debiti nondū habiti. Talis aūt
priuatio est originale peccatū. Justitia aūt originalis est
bonū debitū a paruulo non baptizato: nondū tn̄ ab illo
habitū:vnde illa corruptio vel boni remotio de qua lo/
quitur Aug. in argumēto:aut intelligitur de malo pec/
cati actualis:aut extēdit nomē remotionis ad remotio/
nem boni debiti prius habiti:ꝛ ad carentiā boni debiti
Ad 3m nondū habiti. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ anima in illo instan
ti nō transmutatur a carne:sed necessitatē contrahit: vt
postea in suis actionibus seu inclinationib⁹ aliter se ha/
Ad 4m beat q̄ȝ dictet ratio recta. ¶ Ad quartū dōm ꝙ illud si/
mile nō est bonū:quia anima nō cōtrahit peccatū origi/
nale per aliquā sui actionem:nec per actionez carnis in
ipsaꝫ: ꝓprie loquēdo. Actuale autē peccatū angeli nō po
Ad 5m tuit esse nisi p actionē aliquā ipsius āgeli. ¶ Ad 5m dōm
ꝙ de⁹ nō creat animā peccatricez:nec creat eā nō pecca/
Nō ex m tricē ꝓhibēte carnis corruptiōe:sicut si aliqs porrigeret
vas imundū ad recipiendū rem que mūda reciperet in
vase mundo:nō reciperet eā mundā pp vasis corruptio-
nem. Nec tamē diceremus ꝓpter hꝫ ꝙ infundēs infunde/
Ad 6m ret eā imundā. ¶ Ad sextuz dōm ꝙ in infusione ipsius
anime est ꝯsiderare habitudinē sui ad infundentē ꝛ aliā
habitudinē ad corp⁹:cui infunditur. Dico ergo ꝙ in il/
lo instanti nō est talis moraliter loquēdo:qualis esset ex
habitudine sui ad creantē nisi aliud impediret: qꝛ rōne
illius habitudinis iusta esset. Sed in illo instāti talis est
qualis a corpore recipitur .i. peccatrix:ꝙ non habꝫ ex ha
bitudine sui ad creantem: sed ex sui habitudine ad cor/
pus cui infunditur.

Circa litteram: Manet in cor/
pore carnis hu/
ius carnalis ꝯcupiscētia .s. causalr̄:ꝯcupiscen/
tia quotidie minuit̄ in ꝓficiētibus: quia tn̄
remanet radix nunq̄ȝ de lege cōi in ista corruptibili vita
totalr̄ destruit̄:sed itez pullulat:sicut herba corrosa:cui⁹
radix in terra remanet. Alia peccata nō pretereūt actu ꝛ
remanēt reatu:nō ꝓpter hꝫ est intelligendū quin trāseū/
te actu remaneat aliqua priuatio ex actu cāta que aliquo
modo dici pōt peccatuz:vt inferius ostendet̄: q̄ȝuis fedi
dior ꝛ imundior sit caro ꝓlis:ꝛ ideo magis corrupta:q̄ȝ
caro parētis:nō ex hoc intelligendū:tāq̄ȝ ita sit de neces
sitate:sed qꝛ interdū ex imunda vita parentuz ꝓnior ad
malū redditur nā filioꝝ:vtꝝ concupiscētia que post ba/
ptismuz remanet:ꝛ tn̄ est penalitas. ¶ Hic querit̄ vtꝝ Dubm
sit pena inflicta. Et videtur ꝙ nō:qꝛ a paruulo cōtracta
per adam fuit acta:pena autē acta ꝛ ꝯcta nō est inflicta.
¶ Contra Aug. 13. de ciui. cap. 15. dicit mortē nō esse ex
lege nāe:sed merito inflictā esse peccāti:sed qꝛ ipsa mor/
talitas ex carnis vitiositate ꝓcedit vel ab eadez eā sunt:
ergo vitiositas quā concupiscētiaꝫ dicimus pena est me
rito inflicta peccāti. ¶ Respondeo ꝙ penā esse inflictā Rn̄o. Penā in
dupli potest intelligi:aut effectiue aut permissiue. Pri/ fligi du/
mo modo ꝯcupiscentia inquātū inordinata:nō est a deo pliciter.
īflicta:qꝛ nulla īordinatio a deo est:nec a paruulo: qꝛ ab
illo cōtracta est:nec ab adam:quia per peccatuz actuale
ipsius acta est:nec a diabolo:quia ꝛ si suadere possit: ꝛ tē
ptare:nullā tamen inordinationē in anima efficere pōt.
Secūdo modo a deo inflicta est:propter peccatuz enim
primoruz parentū deus iuste permittit paruulos per ꝓ/
pagationem descendētes ab eis in tali deordinatione na
sci:nō restituendo ipsos ad originalem iustitiā. Est ergo
predicta concupiscentia acta:contracta:inflicta: s̄m re/
spectus diuersos:nō ideo imutabilis deus humane con
ditionis primariā legez mutare debuit. ¶ Hic queritur Dubm
vtrum decuit deum animaꝫ infundere carni infecte. Et
videtur ꝙ nō:qꝛ nō est vere innocēs qui potest alij pre/
cauere a culpa nec precauet. Sꝫ deus nō infundēdo ani/
mam carni infecte posset sibi precauere a culpa. ¶ Itez
nō decet sapientem rē preciosam ponere in loco imūdo.
¶ Contrariuz sentit Magister in lrā. ¶ Respōdeo ꝙ Rn̄o
decet deuz animā corpori infundere nō obstāte ꝙ sit in/
fectū:ꝛ ꝓpter bonū vniuersi:ꝛ ꝓpter bonuz persone:nā
si enim deus animas corporib⁹ talibus infunderet cessa/
ret multiplicatio generis humani:qḋ est bonuz magnū
in vniuerso:personā etiā melius est sic esse q̄ȝ nō esse: vt
in sequēti dist. declarabitur. ¶ Ad primū in oppositum Ad p̄m
dōm ꝙ maior argumēti intelligenda est de homine non
de deo:deus enim iuste pmittit mala fieri:eo ꝙ sicut vni
uersalis rector de malis maiora bona elicit pro vniuerso.
¶ Ad secunduz dicendum ꝙ illa ꝓpositio vera est:quā Ad 2m
do habetur vas mundum in quo potest res preciosa re/
poni:omnia autem corpora propagata immunda sunt:
que deus sine vitio fecit. ¶ Contra fieri terminātur ad Dubm
esse:ergo si anima adeo fuit facta sine vitio:aliquando si/
ne vitio fuit. ¶ Respōdeo ꝙ pro tanto de⁹ dicitur sine Rn̄o
vitio eā fecisse:quia illud vitiū qḋ in instanti sue infusio
nis habet a deo non accepit: sed contraxit a carne:ꝛ ex
hoc non sequitur ꝙ in illo instanti sine vitio fuerit. Ta/
men ante baptismum a corpore descendentes parem pe/
nam:ꝛ post baptismum statim equalem coronam sortiū/
tur. ¶ Contra:inequales potentie cum equalibus adiu Dubm
torijs inequaliter operantur. Fortior ergo intellectus cū
equali habitu glorie illi habitui:quem habet intellectus
debilior:clarius deum videt q̄ȝ alius intellectus natu/
raliter debilior. ¶ Respondeo ꝙ verbum Magistri in/ Rn̄o
telligendum est de corona: quantum ad habitum non
quantum ad actum. Argumentuz autem concludit in/
equalitatem quantum ad actum. Qḋ autem dicit Magi
ster de equalitate pene expositione non indiget:quia pe/
na illa est carentia visionis dei: que carentia in paruu/
lis ante baptismum descendentibus: non recipit ma/
gis ꝛ minus.

¶ An peccata olim precedētiū patrū paruuli ori
ginalr̄ trahāt vt pctm̄ ade. Di. XXXIII.

Pndictio

Dist. 33.

Redictis adiiciendū vi detur an peccata precedentium patrum ad paruulos transeant: sicut illud primi hominis delictū in omnes carnaliter genitos dirimus redundasse: et si parentū transeunt in paruulos: vtrum omnium qui fuerunt ab adā vsq3 ad ipsos: an aliquorū et non oium.

Quid super hoc Augustinus in Enchir. dicere videtur.

De hoc Augu. in enchi. ambigue differit: videtur enim approbare peccata parentum precedentium imputari paruulis: non omnium tamē qui fuerunt ab adam: ne importabili et nimia sarcina in pena eterna grauarentur paruuli: sed tamen eorum parentum qui eos a quarta generatione precesserunt. Quod cōfirmat illis verbis quibus in Exo. dns ait. Ego sum deus visitans iniquitates patrum vsq3 in tertiā et quartam generationem: quasi peccata parentū proximorū tantū paruulis imputentur: et non alia: quod est per moderationē diuine miserationis.

Eorum ponit documenta qui dicunt transire in paruulos parentum delicta.

Et quod non illud solū primi hominis delictum teneat: sed etiam alia: illi quibus ita videtur ex eo confirmant: quod etiam paruuli nō modo maiores dicuntur baptizari in remissionem peccatorum per pluralem numerum nō per singularem in remissionem peccati. Et dauid de legitimo matrimonio procreatus dicit. In iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea. Non dicit in iniquitate vel peccato. Unde putauit non tantum illud vnum peccatum originale: sed etiam plura que in peccato ade reperiri possunt: et alia parētū peccata paruulis imputari.

Quod in illo vno primo peccato plura reperiūtur.

Quod vero in actuali peccato ade plura notari valeant peccata. Aug. in Ench. insinuat. Possūt inquit intelligi plura peccata in vno transgressione: ade: si in sua quasi membra diuidantur. Nam et superbia est illic: quia homo in sua potius eē quam dei potestate dilexit. Et sacrilegium: quia deo non credidit. Et homicidium: quia se in mortē precipitauit. Et fornicatio spiritalis quia integritas mentis humane serpētina suasione corrupta est. Et furtum quia cibus prohibitus vsurpatus est. Et auaritia quia plusquā sufficere illi debuit appetiuit: et si quid aliud in hoc vno peccato inueniri potest. Deinde de parentum precedentium peccatis vtrū paruulis imputentur magis opinando quam asserendo disceptat ita inquiens. Parentum peccatis paruulos obligari non solum primorū hominum: sed etiam suorū de quibus ipsi nati sunt: nō improbabiliter dicitur. Illa quippe diuina sententia: reddam peccata patrum in filios: tenet eos ante regenerationem vsq3 adeo: vt etiam de legitimo matrimonio procreatus dicat. In iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis cōcepit me mater mea. Non dixit in iniquitate vel in peccato: cum et hoc recte dici posset. Sed iniquitates et peccata dicere maluit: quia et in illo vno quod i oēs homines pertransiit: atque tam magnum est vt eo mutaretur humana natura: reperiūtur: sicut supra differui plura peccata: et alia parentū que non ita possunt mutare naturam reatu obligāt filios nisi gratia dei subueniat. Sed de peccatis aliorum parentum quibus ab ipso adam vsq3 ad patrem suum pro generationibus suis quisque succedit non immerito disceptari potest: vtrum omnium malis actibus et multiplicatis delictis originalibus qui nascitur implicetur: vt tanto peius quāto posterius quisque nascatur. An propterea deus in tertiam et quartam generationem de peccatis parentū posteris eorum cōminetur quia iram suam quantum ad progeneratorum culpas non extendit vlterius moderatione miserationis sue: ne illi quibus regenerationis gratia nō confertur: nimia sarcina in ipsa eterna damnatione premerentur: si cogerentur ab ipso initio generis humani omnium precedentium parentum suorum originaliter peccata contrahere: et penas pro eis debitas pēdere. An aliquid aliud de re tanta scripturis sanctis diligentius perscrutatis ac tractatis valeat vel non valeat reperiri: temere affirmare non audeo. Ecce perspicuum fit lectori Augustinū superiora dixisse nō asserendo: sed diuersorum opiniones referēdo.

Ostendit Augustinum sibi fore contrarium si id sentiret.

Alioquin sibiipsi contradicere ostenderetur: qui in eodem lib. omnium mitissimam dicit esse penam paruulorum qui originali tantum tenentur peccato: his verbis. Mitissima sane pena eorum erit qui preter peccatum quod originale contraxerunt: nullum insuper addiderunt: et in ceteris qui addiderunt: tanto quisque ibi tolerabiliorem habebit damnationem quanto hic minorem habuit iniquitatem. Ecce hic aperte dicit paruulorum penam omnium aliarum penarum esse leuissimā. Quod si est: non ergo peccatis patrum precedentium obligantur: nisi ade. Si enim pro peccatis parentū actualibus eternaliter punirentur: et pro suo originali non tam minus: sed forte magis quam ipsorum parentes punirentur. Non ergo pro peccatis parentum

actualibus:nec etiaꝫ pro actualibus primi parentis:sed pro originali quod a parentib⁹ trabitur paruuli dānabuntur:pro eo nullaꝫ aliā ignis materialis vel ꝯscie vermis penaꝫ sensuri:nisi ꝙ dei visiōe carebūt in ppetuū. Uno ergo ꝛ non plurib⁹ peccatis paruuli obligati sūt: Unde etiaꝫ ea quibus illa opinio muniri videtur:scilicꝫ ꝙ peccata ꝛ iniquitates in paruulis aliquādo scriptura esse significat vtens plurali numero:ita determinat Augus. in codeꝫ libro. Quia in scriptura per singulareꝫ numerū pluralis numerus sepe significari solet: vt ibi. Ora ergo ad deum vt auferat a nobis serpenteꝫ:non ait serpentes quos patiebatur populus. Et econuerso per pluraleꝫ significatur singularis nūerus vt in euangelio. Mortui sunt eniꝫ qui querebant animaꝫ pueri:non ait mortuus est:cuꝫ loqueretur de berode. Et in exo. Fecerunt deos aureos:cuꝫ vnum fecerunt vituluꝫ:de quo dixerunt. Isti sunt dij tui israel. Ita ꝛ illud originale vnuꝫ plurali numero significatur:cum dicimus paruulos in peccatorum remissioneꝫ baptizari:ꝛ in peccatis vel in iniquitatibus concipi.

Determinatio eorū q̄ illi ponebāt in munimērū sue opionis.

An actuale peccatuꝫ ade sit grauius ceteris.

Hic queri solet vtruꝫ peccatū ade transgressionis ex quo processit originale ꝛ in quo plura superi⁹ notata sunt peccata:grauius fuerit ceteris peccatis? Quibusdā ita esse videtur:quia illud peccatum totaꝫ bumanam naturaꝫ mutauit sicut Augu. dicit in Encb. Illud vnum peccatuꝫ in loco ꝛ babitu tante felicitatis admissum taꝫ magnum est:vt in vno bomine originaliter:vt ita dixerim:radicaliter totum genus bumanum damnaretur. Idem in lib. de ciui. dei. Tanto maiori iniustitia violatum est illud mandatū:quanto faciliori poterat obseruantia custodiri. Nonduꝫ enim ipsi voluntati cupiditas resistebat:quod de pena trāsgressionis postea secutū est. His alijsqꝫ vtūtur auctoritatibus qui illud peccatum ceteris aliorū bominuꝫ peccatis grauius esse dicūt. Quod etiā ratione ostendere laborāt boc modo. Magis nocuit illud peccatuꝫ q̄ꝫ aliquod corū: quia totum bumanum genus vitiauit:ac morti vtrīqꝫ subdidit:quod nullo alio peccato factum est. Maiorem ergo effectū mali babuit illud peccatum q̄ꝫ aliquod aliud.

Responsio contra illos vbi alia peccata ostenduntur illo maiora.

Ad quod dici pōt quia licet illō peccatū bumanam naturam mutauerit in necessitatem mortis:ꝛ in totum genus bumanū reatum diffuderit:non est tamen putandū grauius fuisse peccato in spiritū sanctum:quod neqꝫ bic neqꝫ i futuro:vt veritas ait: dimittitur. Q vero totam bumanam naturam corrupit: non est ideo:quia grauius fuerit cunctis alijs peccatis:sed quia ab bomine cōmissuꝫ est:quādo in vno bomine tota bumana natura consistebat:ꝛ ideo tota in eo corrupta est. Maioreꝫ qꝫ effectum mali intulit quantuꝫ ad multiplices defect⁹ qui ex eo manauerūt:sed non quantum ad penaꝫ eternam:quam grauiorem non meruit:quā plēs postea meruerūt per alia peccata:immo alios grauiorem promeruisse credimus iram q̄ꝫ adam meruerit.

In quo būit maiorē effectū mali: ꝛ in quo minorē.

An illō peccatū sit primis dimissuꝫ parētib⁹.

Si vero queritur an illud peccatuꝫ fuerit dimissum primis parentib⁹? Dicimus eos per penitentiam veniam consecutos. Unde Augu⁹. in lib. de baptismo paruuloruꝫ ait. Sicut illi primi parentes postea iuste viuendo creduntur per domini sanguinem ab extremo liberati supplicio:nō tamen in illa vita meruerunt ad paradisum reuocari:sic ꝛ caro peccati etiaꝫ remissis peccatis:si bomo in ea iuste vixerit:non continuo meret eam mortem nō perpeti:quaꝫ traxit de propagine peccati.

Q peccata parentū visitantur in filios:ꝛ ꝙ nō sūt aduersa que de⁹ dicit in exodo ꝛ in ezecb.

Et licet peccatis parentum nisi ade paruuli non obligentur:non est tamen diffitendū peccata parentū in filios redundare:sicut dñs in Exoď. ad Moysen ait. Ego sum de⁹ fortis zelotes visitans iniquitates patrū in filios vsqꝫ in tertiam ꝛ quartaꝫ generationeꝫ bis qui oderūt me. His verbis aperte insinuat ꝙ de⁹ reddit peccata patꝝ super filios tertios ꝛ quartos. Huic autem videtur aduersari quod dñs ait in Ezecb. Quid est ꝙ inter vos parabolā vertitis in prouerbiuꝫ istud dicentes. Patres comederūt vuam acerbam ꝛ dentes filiorū obstupescūt. Uiuo ego dicit domin⁹: si erit vobis vltra parabola bec in prouerbiuꝫ in israel. Ecce omnes anime mee sūt:vt anima patris: ita ꝛ anima filij mea est. Anima q̄ peccauerit ipsa morietur. Fili⁹ non portabit iniqtatem patris ꝛ pater non portabit iniquitatem filij. Iustitia iusti super eum erit:ꝛ impietas impij erit super eū. His verbis videt de⁹ corrigere per propbetam qď maledixerit in lege. Si enim peccata patrū reddit in tertiam ꝛ quartam generationē:iustitia videtur dei esse vt alius peccet ꝛ alius puniatur. Quomodo enim iustum est aliū peccare:ꝛ alium peccata lugere?

Auctas Ezecb. q̄ vī aduersari legi.

Determinatio premissarum auctoritatuꝫ conuenientiam ostendens.

Sed vt

Sed vt ait Hieronymus: ne lex ⁊ prophete: idest Exodus et Ezech. immo ipse deus qui ⁊ hic ⁊ ibi locutus est: in sententijs discrepare videantur: attendamus finem illius auctoritatis Exod. Dicto. n. reddo iniquitates patrum in filios: addit: his qui oderunt me: per quod euidenter ostendit: non ideo puniri filios: quia peccauerunt patres: sed quia eis similes quodam hereditario malo deum oderunt. Illud ergo quod in Exod. dominus dicit: sicut Hier. tradit: non id sonat quod multi estimant: nec est simile huic prouerbio. Patres comederunt vuam acerbam ⁊c. Illud enim Exod. Hiero. super Ezech. ⁊ Aug. super psal. Deus laudem meam ne tacueris de filijs peccata patrum imitantibus accipiendum censent super quos dicitur deus reddere peccata patrum: quia punit eos: eo quod imitantur peccata patrum: non quia patres peccauerunt. Non itaque corrigit deus in propheta: quod ante dixerat in lege: sed quomodo intelligendum sit aperit. Unde ⁊ illos qui praue intelligebant arguit qui dicebant. Patres comederunt ⁊c.

¶ Quare dixerat in tertiam ⁊ quartam generationem: ⁊ quare patres tantum commemorauit.

Uerumtamen si de imitatoribus malorum illud accipitur: quare tertiam ⁊ quartam generationem tantum commemorauit: cum in qualibet generatione rei teneantur: qui peccata patrum imitantur: ⁊ quare patres commemorauit: cum ⁊ illi omnes mali sint: qui quorumlibet malorum peccata imitantur? Sed ideo patres specialiter nominauit: quia maxime patres filij imitari solent: quos precipue diligunt. Et tertiam ⁊ quartam generationem ideo commemorauit: quia solent parentes interdum tam diu viuere donec filios tertios ⁊ quartos habeant: qui patrum iniquitates videntes: eorum impietatis heredes per imitationem efficiuntur. Secundum hunc modum recte intelligitur ad litteram quod in Exodo dicitur.

¶ Quomodo illud exodi intelligi debeat secundum mysterium.

Quod etiam mystice intelligendum esse ostenditur ex eo quod parabola dicitur. Si enim parabola est: vt ait Hiero. aliud verbis sonat: aliud sensu continet. Unde aliqui ita edisserunt. Patrem in nobis esse dicunt: leuem pulsum sensuum: scilicet primum motum suggestionis vel cogitationis. Filium vero si cogitatio conceperit peccatum in quo notatur consensus ⁊ delectatio mulieris. Nepotem si quod cogitaueris atque conceperis: opere compleueris: vel complere decreueris: in quo notatur consensus viri sine patratio peccati. Pronepotem autem si non solum feceris: sed in eo etiam gloriaris: ⁊ hec est quarta generatio: non quia tres precesserint: sed quarta dicitur: quia quarto loco a primo motu qui est quasi pater: enumeratur. Deus ergo primos ⁊ secundos stimulos cogitationum: quos greci propatheis vocant: sine quibus nullus hominum esse potest: non puniet eternaliter. Sed si cogitata quis facere decreuerit: ⁊ que fecit corrigere noluerit: que sunt mortalia peccata ⁊ tertia ⁊ quarta generatio.

¶ Per quid probatur quod primus motus non puniatur eternaliter.

Ad probandum vero vt ait Hieronymus quod primus pulsus cogitationis non puniatur eternaliter a deo: illud de Gen. afferendum est. Cham enim peccauit irridens nuditatem patris: ⁊ sententiam non ipse: sed filius eius chanaan accepit. Maledictus chanaan seruus erit fratrum suorum. Que enim iustitia est: vt pater peccauerit ⁊ filius punitus sit? Sed in mysterio illud dictum est. Dist. XXXIII. Dis. 33.

PRedictis adijciendum est. Superius determinauit magister de peccati originalis quiditate ⁊ eius transfusione ⁊ remissione. Hic determinat de eius augmento ⁊ multiplicatione in posteris. ¶ Uel potest dici quod hic inquirit vtrum ad posteros transeant proximorum parentum peccata: ⁊ vtrum originale sit vnum vel multa. Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo inquirit vtrum peccata proximorum parentum transeant ad posteros: quo ad culpam. ¶ Secundo inquirit vtrum transeant quo ad penam. ibi. [Et licet.] Prima in duas. ¶ Primo prosequitur ⁊ mouet questionem de eo quod intendit principaliter. ¶ Secundo mouet duas questiones incidentaliter ibi. [Hic solet queri.] Prima in quatuor. ¶ Primo mouet questionem ⁊ arguit ad partem affirmatiuam: per quandam Augustini auctoritatem. ¶ Secundo ponit circa hoc quorundam falsam opinionem. ibi. [Et quod non illud.] ¶ Tertio ponit illud false opinionis apparentem confirmationem ibi [Quod vero.] ¶ Quarto ponit eius reprobationem ibi. [Alioquin.] Illa pars que ibi incipit. [Hic queri solet.] Diuiditur in partes duas. ¶ Primo mouet questionem de peccati primorum parentum grauitate. ¶ Secundo mouet questionem de illius peccati remissione. ibi. [Si vero queritur.] Illa pars que ibi incipit. [Et licet.] Diuiditur in partes quatuor. ¶ Primo de transitu peccatorum proximorum parentum ad posteros: quantum ad penam mouet apparentem contrarietatem per auctoritatem sacre scripture. ¶ Secundo ostendit illarum auctoritatum concordiam ⁊ intentionem secundum sensum litteralem. ibi. [Sed vt ait hieronymus.] ¶ Tertio cuiusdam verbi positi in auctoritate ponit expositionem ibi. [Uerumtamen.] ¶ Quarto exponit intellectum predictarum auctoritatum secundum sensum mysticum vel spiritualem. ibi. [Quod etiam mystice intelligendum esse.]

CIrca hanc distinctionem queruntur tria. ¶ Primo de peccatorum proximorum parentum ad posteros transmissione. ¶ Secundo de peccati originalis quantitate. ¶ Tertio de paruulorum punitione. ¶ Circa primum queruntur duo. ¶ Primo vtrum peccata proximorum parentum transeant ad filios quantum ad culpam. ¶ Secundo vtrum transeant quo ad penam.

Q̃ō.1. Ar.p°
PRimo ostendo ꝙ peccata proximorū parentū transeant ad posteros quo ad culpam. Sicut enim fuimus seminaliter in parentibus primis: ita etiā in parentibus proximis. Sed quia fuimus in primis parentibus seminaliter peccatum eorū transiuit ad posteros: quo ad culpā: ergo videtur ꝙ ita debeant transire peccata proximorū parentū.
Secūdo. T.c.25. ¶ Item ſm phm.2. de generatione. in habentibus symbolū facilior est transitus. Sed maius est symbolum filiorum cum parentibus proximis: ꝙ̃ cū primis: ergo videtur ꝙ peccatum eorū facilius transeat ad filios: ꝙ̃ peccatū primorū parentum.
Tertio. ¶ Item magis potest aliquis transmittere illud qđ habet a se ipso ꝙ̃ illud qđ habet ab alio: vnde magis potest sol trāsmittere lumen: ꝙ̃ aliq̃ alia stella: eo ꝙ alia lumen a sole recipiūt: sed primi parentes peccatū originale qđ acceperunt ab adā transmittunt ad filios: ergo multo fortius peccatū
Quarto. actuale: qđ a seipsis habēt transmittere possunt. ¶ Itē per infectionē generatiue causatur in ꝓle originale peccatum: sed ex frequēti malo vsu illius potētie magis inficitur: ergo videtur ꝙ primi parentes per malū vsū illius potētie generēt filios magis peccatores.

In opp^m **Contra** Ansel. de cōcep. virg. longe ante finem: dicit quoniam nullā dant iusti parentes ante baptismū infantibus suis iustitiā: nullam addunt iniusti
Secūdo. suis iniustitiā. ¶ Item Glo. super illud Iere.2. quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis: dicit ꝙ peccata parentum filijs nō imputantur.

Ad qōnē ſm mētē ꝓpriā. **Respondeo** ꝙ peccata primorū parentū nō transeunt ad posteros quo ad culpam: ꝙ̃uis enim per magnā ꝯfundationē ⁊ adhesionē primorū parentū in peccatis: ⁊ maxime carnalibus mediante imaginatiua ⁊ generatiua: que in pte obedit imaginatiue: vt patet Gen̄.30. Possint in natura paruulorū interdū causari alique habituales ꝓnitates ad mala similia vel quibus adheserunt parentes: ipse tamē paruulis nō imputātur ad culpam: quia per illas nō carent aliquo bono ꝙ ipsi ex debito teneant habere: quia eniȝ iustitia que fuit in primis parentib⁹ eis fuit data pro persona nō pro posteritate sua: ⁊ fuit in eis: imediate ratiōe persone nō mediāte natura: vnde nec illā possunt ad posteros deriuare: ideo paruuli eorū nō obligātur ad proximorū parentū iustitiā: ⁊ ideo eius carentia eis nō imputatur ad culpā. Nō sic autē potest dici de iustitia originali: que fuit in adā: quia sibi data fuit pro se ⁊ pro tota sua posteritate: ⁊ fuit in persona mediāte natura. Unde ⁊ si primi parentes nō peccassent eam ad posteros dispositiue trāsfudissent: ⁊ ideo paruuli ab eis descēdētes ſm legem naturalē ꝓpagationis ante baptismū obligātur ad eam: ⁊ ideo eius carentia imputatur eis ad culpam. ¶ Hanc sentētiam breuiter perstringens Ansel. lib. de cōcep. virg. bene longe ante finē libri: sic ait. Si adā nequiuisset ad eos quos generaturus erat: iustitiā suam ꝓducere nequaq̃ȝ posset eis suā iniustitiam transmittere: quapropter: quoniā nullus post adam filijs suis: quiuit suā iustitiam seruare: nullā video ratiōnē: cur primorū parentū peccata filiorū alabus debeant imputari.

Ad p^m Ad 2^m **Ex dictis patet** responsio ad primum argumētum in oppositū. ¶ Ad secundū dōm ꝙ inter patrē ⁊ filium est symbolū quantum ad naturā maiorꝙ̃ quantū ad personā: per peccatum autē primorū parentū corrupta est natura humana corruptione pertinente ad nāȝ: p peccā aūt primorū parētū corruptiōe ptinēte ad personā: ⁊ ideo corruptio facta in natura humana per peccatū primorū parentum imputatur posteris: nō autē corruptio facta per peccatū primorū parentū nō obstante maiori symbolo filiorū
Ad 3^m ad parentes proximos ꝙ̃ remotos. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ illud quod aliquis habet ex se magis potest trāsmittere ꝙ̃ illud quod habȝ ab alio si sit eque traducibile. Sȝ corruptio persone nō est ita traducibilis: sicut corruptio nature: homines enim nō ita sunt vnū in persona: sicut in natura: vnde dicit Porphyrius: ꝙ plures homines participatione spēi: sunt vnus homo nō vnitate ſm numerū: sed ſm spēm: peccata autē primorū parentū corruptiōes sunt pure personales: ⁊ ideo nō ita sunt traducibiles: sicut corruptio facta per peccatū primorū parentum. Ca. ꝺ spē
Ad 4^m ¶ Ad quartū dōm ꝙ per infectionē generatiue ⁊ si causetur infectio in carne: nō tamē est illa īfectio culpa nisi presupposito debito originalis iustitie: ⁊ ideo quia filij nō obligantur ante baptismū ad iustitiā primorū parentū: ideo ⁊ si contingat interdū in natura sua causari aliquas habituales ꝓnitates ad malū per acquisitā infectionem in generatiua proximorū parentum: non tamen eis imputantur ad culpam: vt in questione ostensum est.

Questio. II. Q̃ō.II. Ar.p°

SEcundo queritur vtrum peccata primorū parentum trāseant ad filios quantū ad penam. Et videtur ꝙ sic. Exo.20. dicit dominus. Ego sum domin⁹ de⁹ tuus fortis zelotes visitans iniquitatē patrū in filijs in tertiā ⁊ quartā generationē eorū qui oderūt me.
Secūdo. ¶ Itē Gen̄.19. habetur quādo dominus destruxit sodomam ⁊ gomorram ꝙ destruxit omnes habitatores vrbiū: ergo puniti fuerunt ibi paruuli pro scelere suorū parentum.
Tertio. ¶ Item magis est ꝯiunctus filius patri ꝙ̃ populus regi. Sed vt habetur.2. Re. vlt. cap. populus fuit punit⁹: pro peccato Dauid. ꝙ̃ multo fortius fili⁹ est puniēdus: ꝓ peccato patris.
Quarto. ¶ Itē Aug.1. lib. de libero arbitrio: bn̄ ante mediū: in lege temporali nihil est iustū atq̃ȝ legitimū: qđ nō ex lege eterna sibi homines deriuauerūt. Sed ſm legē temporalē iuste punitur filius pro peccato pris vt patȝ in crimine lese maiestatis: ergo similr iuste punitur filius pro peccato patris ſm legem eternā.
Quinto. ¶ Item Ansel. de cōcep. virg. longe ante finē: sicut sepe meritis parentū filios iustorū a peccatis deus eruit: ita filios iniustorū eorū meritis in peccatis suis aliquādo derelingt.

In opp^m **Contra** Apostolus Gal.6. Unusquisq̃ȝ onus suū portabit: ergo quilibet puniet pro delicto
Secūdo. suo nō pro alieno. ¶ Item Ezech.18. filius nō portabit
Tertio. iniquitatē patris. ¶ Itē Ansel. de cōcep. virg. bene an finem dicit: ꝙ cū dānatur infans pro peccato originali nō dānatur pro peccato ade: sed pro suo: ergo multo fortius: homo nō damnatur pro peccato primorū parentū
Quarto. sed pro suo. ¶ Itē pena nō debet hoī nisi ꝓp culpā. Sȝ vt ante ostensū est: peccata primorū parētū nō trāseūt ad filios: quantū ad culpā: ergo necquantū ad penam.

Ad qōnē ſm mētē ꝓpriā. Pēa duplex. Qua pēa puniūt filij ꝓp culpā parentū ⁊ iuste **Respondeo** ꝙ duplex est pena: sciȝ tēporalis ⁊ eterna: loquēdo de pena tēporali: iuste puniūtur quādoq̃ȝ filij pro peccato primorū parētum. Illa enim pena pmo ⁊ directe respicit corpus: ꝙ̃ uis animā ex cōsequenti: ſm autē corpus filius est aliqd patris: ⁊ ideo cum punitur filius pena temporali: quasi punitur quedā portio illius qui peccauit. ¶ Iterum qꝛ ſm ꝙ dicit phs.1. eth. cap.2. Melius est bonum gētis ꝙ̃ persone vnius: ⁊ magis ꝓuidendū est genti: ꝙ̃ persone: ideo iuste punitur filius pro peccato patris: inquantum illa punitio redundat in bonū edificatis: quia ceteris paribus: parētes magis timent incurrere crimina: pro qb⁹ nō tantū ipsi: sed etiā filij puniūtur. Nec ꝓpter hoc erga filiū iniuste agitur: quia si ipse illam punitionem nō meruit: ⁊ eam sustinet patienter: per eā ad meliora bona promouetur: quia pro pena tēporali: quā sustinet sibi interius in anima bona spūalia cōferuntur. ¶ Loquendo autē de pena eterna: sic dico ꝙ filius nūq̃ȝ punitur: nisi pro suo peccato: qꝛ illa pena directe: ⁊ pmo respicit aiaȝ: Qua pe^a nō puniuntur.

que a deo

que a deo est imediate tantuz nõ a patre: q̄ nobis datur intelligi. Ezech. 18. vbi dicit dominus. Sicut anima patris: ita anima filij mea e: anima que peccauerit ipsa morietur. ¶ Preterea si puniretur filius illa pena pro patris peccato: h̄ nõ redundaret ad spūaluz bonoꝝ pmotiõez in cõitate: sed magis eēt ad bonoꝝ desperatiõez. ¶ Preterea talis pena filio nõ posset infligi ꝑ peccato sine graui ⁊ enormi preiudicio filij: quia pro illa pena sibi nullũ bonũ recõpensare posset cõferri.

Ad tria arg^a partis ex dictis.

Ex dictis patet solutio ad primũ ⁊ tertiũ ⁊ quartum argumentum ad partem primã ꝑcedunt enĩz de punitione tẽporali. ¶ Ad sc̄dm dicũt aliqui q̄ paruuli sodomoꝝ nõ fuerunt puniti nisi pena tẽporali. Sed h̄ stare nõ potest quia credendũ est q̄ multi paruuli ibi mortui sunt qui nullũ habuerunt remediũz cõtra originale peccatũ: pena autez debita originali peccato nõ tm̄ est temporalis: sed etiã debetur sibi pena eterna. s. carẽtia visionis dei. ¶ Dicendũ ergo q̄ illi paruuli qui tunc mortui sunt pena temporali fuerũt puniti ꝑ peccatis parentũ: ⁊ pena eterna pro suo ꝓprio originali peccato. ¶ Ad quintũ dōm q̄ q̄uis aliquãdo filij derelinquant in peccatis suis pro iniquitate parentũ: tamen pena eterna nõ puniũtur pro parentũ iniquitate: s; pro iniquitate ꝓpria: in qua iuste a deo derelicti sunt.

Ad 2^m

Paruuli i sodoma ⁊ gomorra mõrtui qua pena puniti sit.

Ad tria arg^a in oppo^m

Ad 4^m

Tria prima argumẽta ad partem aliã ꝓcedunt de punitione eterna. ¶ Ad quartũ dōz q̄ si maior ꝓpositio argumẽti intelligatur de culpa ꝓpria: intelligi ẽt debet de pena eterna: que nisi ꝓpter culpam ꝓpriaz homini nõ debetur: pena tamen temporalis bene debetur alicui pro culpa aliena.

Consequẽter querit̄ de sc̄do pn̄cipali. Et circa h̄ queruntur duo. ¶ Primo vtruz in diuersis vnum originale sit maius alio. ¶ Secundo vtꝝ in eodẽ sit vnũ origiale tm̄ vel multa. Qõ. I.

Qõ. I.

Ar. p^o

Primo ostendo q̄ in diuersis vnuz originale sit maius alio. Qꝛ peccatum originale est cõcupiscẽtia inquantum est iuncta cũ carentia originalis iustitie. Sed ab origine maior est habitualis cõcupiscentia in vno q̄ȝ in alio: sicut manifestatur in etate adulta: ergo origiale maius est in vno q̄ȝ in alio. ¶ Item quanto effectus ꝓpinquior est sue prime cause tanto est fortior: vnde lumẽ fortius est ꝓpe candelaz q̄ȝ in remoto. Sed primi parẽtes fuerunt prima cã originalis peccati: ergo homines quãto ꝓpinquiores fuerunt primis parentibus tanto in eis maius fuit originale peccatũ. ¶ Item quanto res est nobilior tanto ceteris paribus maius est ipsius vitiũ: quia dicit Aug. 12. de ciui. cap. pmo. vitio ostenditur laudabilis ipsa natura. Sed sicut supra dictum est. vna anima in naturalibus nobilior est q̄ȝ alia: ergo cum peccatum originale sit anime vitium videtur q̄ maius sit in anima vnius paruuli q̄ȝ alterius.

Secũdo.

Tertio.

In opp^m

Contra Ansel. in lib. de concep. virg. bene ante finẽ dicit q̄ peccatũ originale in omnib^9 infantibus naturalr̄ ꝓpagatis est equale: ⁊ q̄ omnes qui in illo solo moriuntur equaliter dãnantur. ¶ Itez Aug. 16. de ciui. 38. cap. loquens de Iacob ⁊ Esau dicit q̄ quantuz attinet ad originale peccatũ ambo pares erant: ⁊ tñ si in aliquibus esset inequale: maxime vr̄ q̄ fuisset inequale in eis cũ vnus eoꝝ esset reprobatus ⁊ alter electus.

Secũdo.

Ad qõnẽ s; mentẽ ꝓpriã.

Respondeo q̄ peccatuz originale nõ est mai^9 in vno q̄ȝ in alio: nõ enim fuit maius in vno q̄ȝ in alio: per peccata primoꝝ parentũ: sicut enim declaratũ est in pma questione huius dist. Peccata primoꝝ parentũ nõ transeunt ad posteros quantum ad culpã: q̄ð nõ esset verꝝ si augerent originalez culpã in eis. Nec etiã fit maius in vno q̄ȝ in alio ꝓpter peccatum primoꝝ parentuz: quia omnes cõtrahẽtes originale peccatũ equaliter ⁊ simili modo fuerunt in parentibus primis: ⁊ ideo equaliter fuerunt in ipso obligati ad originalem iustitiã per peccatũ eoꝝ equaliter natura ipsoꝝ corrupta est in sua seminali ratione: ⁊ ideo loquendo de illa corruptiõe equaliter sunt corrupti a sua origine: ⁊ equaliter originali iustitia nudati. Cũz ergo sint ad illã equaliter obligati sequit̄ q̄ in oib^9 est equale originale pctm̄.

Ad p^m.

Ad primum in oppositũz dōm q̄ augmentũz ꝯcupiscentie in paruulo: qꝛ ꝓuenit rõne cõplexionis vel vitiositatis ꝓximoꝝ parentuz nõ primoꝝ: ideo nõ imputatur eis in maius peccatũ: qꝛ per h̄ nõ carent aliquo bono q̄ð ipsi habere ex debito tenebantur: sicut in pma questione huius dist. ostensuz est. ¶ Ad secundũ dōm q̄ maior argumẽti intelligenda est de effectu positiuo ⁊ cõtinuato cum sua origine: sicut est diffusio luminis a candela: nõ de effectu priuatio vbi priuatio nihil relinquit de opposito habitu: quia talis priuatio nõ recipit magis ⁊ minus: nec de effectu qui nõ continuatur cũ sua origine. Unde si multe candele accendantur ab vna: ita q̄ vna mediãte alia: ita potest esse lux fortis in vltimo accensa: sicut in pma. Nunc autez ita est q̄ peccatuz originale formaliter priuatio est originalis iustitie nihil relinquens de illa: ⁊ ideo nõ recipit magis ⁊ minus. Unde Ans. de cõcep. virg. nõ multũ longe ante finez: loquẽs de iniustitia que est originale peccatũ dicit vbi nulla est iustitia nulla potest auferri iustitia: vñ autẽ nulla potest absentari iustitia: addi nulla põt iniustitia: nõ est etiã peccatũ originale cõtinuatuz cũ sua pma origine: transfunditur enim per generationẽ: per quã eãdem vim h̄z trãsfundẽdi generãs sc̄dz: sicut generans primũ. ¶ Ad tertiũ dōz q̄ maior argumenti intelligẽda est de vitio actualis peccati nõ originalis: qꝛ ad habendũ originalez iustitiã nõ plus obligatur anima nobilior q̄ȝ min^9 nobilis: sed q̄to h̄z nobiliorẽ animã tãto ceteris parib^9 fort^9 obligat̄ ad bene operandũ. Qõ. II.

Ad 2^m

Ad 3^m

Qõ. II.

Ar. p^o

Secundo queritur vtrum in paruulo sit vnum originale tantũ vl̄ multa. Et ostendo q̄ multa Dicit ps̄. In iniquitatibus meis cõceptus sum: ⁊ in peccatis cõcepit me mater mea. Sed ibi loquitur de peccato originali: ergo videtur q̄ in vno paruulo plura sint peccata originalia. ¶ Itez diuersaꝝ potẽtiaꝝ diuerse sunt corruptiones. Sed in quolibz paruulo sunt diuerse potẽtie q̄ ab ei^9 origine corrupte sunt: ergo in quolibz paruulo sũt plures originales corruptiones: sed q̄libet originalis corruptio est originale peccatũ: ergo in paruulo sunt plura peccata originalia. ¶ Item priuationes numerantur sm̄ priuationes habituũ quoꝝ sunt priuationes. Sed originalis iustitia cõprehendebat plures habitus: quelibet enim potentia erat habituata ⁊ diuersaruz diuersi sunt habitus: ergo cuz peccatum originale sit priuatio originalis iustitie: videtur q̄ in paruulo tot sunt peccata originalia quot erant habitus in originali iustitia. ¶ Itez in paruulo ab origine multiplex est habitualis concupiscentia. Cum ergo quelibet cõcupiscentia cõiuncta carentie originalis iustitie cuz debito habẽdi eam: sit originale peccatũ. videtur q̄ in quolibet paruulo sunt plura peccata originalia.

Secũdo.

Tertio.

Quarto.

In opp^m

Contra. Magister in presenti distin. dicit q̄ vno ⁊ nõ pluribus peccatis paruuli obligati sũt. ¶ Item peccatũ originale cõtrahitur ex vnione anime ad carnẽ: s; vna est anima que vnitur: vna caro cui vnitur: ⁊ vnio vna: ergo peccatũ originale in vno est tantũ vnum. ¶ Item Ans. de cõcep. virg. longe post pncipiũ vult q̄ iustitia nõ est nisi in volũtate: ergo originalis iustitia erat in sola voluntate. Cum ergo irrationabile sit ponere q̄ in voluntate essent plures originales iustitie

Secũdo.

Tertio.

originalis iustitia nõ erat nisi vna in vno. Sz petm origi
Ad qõnẽ sz mẽtẽ ppriã: sz iões alio tũ adducat. nale est puatio originalis iustitie: g in vno nõ ẽ nisi vnũ.
Respondeo q sive in vno sive in pluribus non est nisi vnũ peccatũ originale sm
spẽm z in vno paruulo nõ est nisi vnũ sz numerũ. Cuius
rõnẽ diuersi diuersimode assignãt. ¶ Dicũt n. qdaz q qz
fuit vna iustitia originalis sm spẽm cuius puatio est ori/
ginale peccatũ: vna etiã fuit inobediẽtia: rõne cuius to/
rum genus humanũ est corruptũ: ideo peccatũ origina/
le in pluribus paruulis sm spẽm est vnũz. Qz etiã in vno
paruulo vna est tantũ anima que per originale peccatuz
inficitur: z vnius hoĩs nõ est nisi vna generatio p quam
originale peccatuz trãsfunditur: ideo in vno paruulo nõ
est nisi vnuz originale peccatũ sm numerũ: peccatum.n.
nõ numeratur: nisi aut ratiõe subiecti in quo est: sicut di
cimus q in pluribus hominibus sunt plura peccata for
nicationis in numero: aut ratione actus: per quẽ culpa/
bilis efficitur: sicut dicimus q ille qui pluries luxuriatus
Cõ rõnem primã. est: plura habet peccata luxurie. ¶ Sed hec opinio nõ suf
ficienter declarat que supponit: nõ enim ostendit quõ iu
stitia originalis fuerit vnus habitus sive in specie sive in
numero. ¶ Preterea nõ satis declarat vnitatez subiecti
primi originalis peccati cum plures potẽtie sint z inter
Secũda. se distincte que peccato originali infecte sunt. ¶ Alij di/
cunt q qz peccatum originale inficit diuersas potentias
anime sm q sunt partes vnius totius: sicut z iustitia ori
ginalis cõtinebat omnes anime partes in vnuz: ideo in
vno nõ est nisi vnuz originale peccatuz sm numerũ: sicut
videmus q qz mẽbra corporis inficiuntur a febre: inquã
tum vnius corporis partes sunt: ideo vna febris in nũe/
ro in corpore: z in omnibus membris. ¶ In modo autez
assignãdi vnitatez eius sm spẽm in diuersis paruulis fa/
Cõ scdãz. tis cõueniunt cum opinione predicta. ¶ Sed hec opinio
adhuc nõ plane satisfacit intellectui. Febrẽ eniz facit dis/
temperãtia in humoribus: qui similes sunt in diuersis mẽ
bris: nõ enim sanguis pedis alterius nature est a sangui/
ne: qui est in manu: caro etiaz que affligitur in pede non
est alterius spẽi q̃z caro que affligitur in manu: mẽbris enĩ
nõ est assignãda alia spẽs nisi spẽs totius. Ponẽtes autẽ
predictã opinionẽ potẽtias anime dicunt esse accidentia
z ex cõsequẽti eas differre spẽ. Cum ergo omnes inficiũ
tur originali plura sunt differentia spẽ que per originale
inficiuntur: z ita exemplũz qd ponunt de febre paruz va
Tertia. lere videtur. ¶ Alij dicũt q iustitia originalis erat q̃dã
rectitudo hominis integrata ex diuersis habitibus sz spe/
ciem existẽtibus in diuersis potẽtijs: quoz nullus ratio/
nem habebat virtutis nisi per cõparationez sui ad illuz
habituz qui erat in voluntate. Sic dicunt q peccatũ ori
ginale est quedã nuditas debite iustitie in anima itegra/
ta ex pluribus priuationibus plurĩũ habituũ: quaruz in
nulla habet rationẽ culpe nisi in cõparatione ad illam q̃
est in volũtate: sicut dicimus modo suo q actuales deor
dinationes in potentijs anime rationẽ culpe nõ habent
nisi in cõparatione ad illam que est in voluntate: inquã/
tum.s. voluntas causa est eã omittendo vel committẽdo.
¶ Alij autez tenẽtes q potẽtie nõ addunt super essen/
tiam anime nisi aptitudinales respectus ad actus z obie
cta: facilius assignãt vnitatez originalis peccati dicentes
q in anima erat quidã habitus primo ordine nature pfi
ciens animã sm se: z ex cõsequenti in comparatione ad
actus cuius priuatio formaliter est originale peccatuz: q̃
p imo remanet anima imperfecta in se quo ad bene esse:
z ex ↄsequenti per ipsam caritem corruptaz habitualiter
deordinata per comparationẽ ad actus: accipiẽdo habi/
tum modo superius dicto.
Ad pm **Ad primum** in oppositũ dicendum q ibi ponitur plurale pro singulari: sm quem
moduz aliqñ scriptura loquitur. Unde Math. 2. defun
cti sunt enim qui querebãt animã pueri: q p morte so/
lius herodis dictuz est. ¶ Uel potest dici q peccatũ ori
ginale vocat iniquitates: qz in ipso virtualiter coexistũt
peccata actualia: sicut in quodã pncipio: per ipsum eniz
est pnitas ad actualia: Unde Glo. i. ira conceptus suz q
z macula originalis peccati teneor z ad actualia pronus
Ad 2m existo. ¶ Ad scdm dicendum q diuerse corruptiones diuer/
saruz potentiaz non sunt plura peccata originalia: quia
sunt in eis inquãtum sunt partes potẽtiales vnius aie.
¶ Uel potest dici q quia nõ habent rationẽ culpe nisi
ppter illaz que est in volũtate: ideo nõ sunt formaliter:
nisi vnuz originale peccatũ. Sicut malus volũtatis actus
interior: z inordinatus membri actus exterior: q̃uis sint
duo actus: nõ tamẽ sunt nisi vnuz peccatum formaliter
quãdo ab interiori actu volũtatis causatus est actus exte
Ad 3m Ad 4m rior. ¶ Ad tertium simili modo potest dici. ¶ Ad quar
tum dicendum q illa multiplex cõcupiscẽtia nõ facit plures
culpas formaliter: qz nullã habet rationez culpe nisi per
comparationẽ ad illam que est in voluntate. Sed cuz in
paruulo sit habitualis pnitas in voluntate ad inordina
tos actus diuersos sm spẽm: predicta solutio non videt
sufficere. ¶ Dicenduz ergo q quia ista multiplex cõcu
piscentia est per remotionẽ retinaculi phibẽtis: qd erat
originalis iustitia: ideo nõ est nisi vnuz peccatũ formali/
ter accipiendo peccatum p culpa.

Consequẽter queritur de tertio pncipali. Et circa
hoc queritur duo. ¶ Primo vtrum paruu
li decedentes ante baptismum puniantur pe
Qõ. 1. na sensibili. ¶ Scdo vtrum puniant pena spũali. Qõ. 1.
Ar. pº **PRimo ostendo** q puniãt pẽa sensibili Aug.
de fide ad Petrum: longe ante finẽ. Firmissime
tene z nullatenus dubites paruulos q de hac
vita sine sacramẽto baptismi exeunt eterni ignis eterno
Secũdo. supplicio puniẽdos. ¶ Item pena sensibili iuste puniũ
Tertio. tur in hac vita: ergo a simili z in alia. ¶ Itẽ corpora co/
rum dotata nõ erunt impassibilitate: ergo patientur z a
Quarto. calore z a frigore que passio est sensibilis pena. ¶ Itẽ cũ
anima peccatũ originale contrahat ex sui vnione ad car/
nem: caro ipsius peccati est causa. Sed nõ minus debet
puniri causa peccati q̃z subiectum: ergo punietur caro z
ala: sed pena carnis ẽ sensibilis: g pena sensibili punient.
In oppm **Contra** Aug. in Ench. 53. cap. mitissima omni pe/
na eoz erit qui preter peccatum originale
qd traxerũt nullũ insuper addiderint. Sed nõ esset mi
Secũdo. tissima si pena sensibili punirentur. ¶ Item cum deus
remuneret supra condignuz z puniat citra condignum
pena nõ excedit culpam: Sed nũq̃z peccauerunt per ali
quem sensum: ergo nec pena sensibili punientur.
Ad qõnẽ sm mẽtẽ ppriaz. **Respondeo** q paruuli decedẽtes ante baptis/
mum nõ puniuntur pena sensibi/
li: quia nunq̃z habuerunt in se actualem delectationem
peccati: nec in spiritu nec in carne: punientur autem pe
na damni: quia sine gratia gratuz faciente decedunt sine
qua visio dei non potest haberi: quia etiam feditatem in
carne habuerũt: ideo locum obtinebunt ignobilẽ: q̃uis
aliqui dicant q habitabũt in superficie terre.
Ad pm **Ad primuz** in oppositum dicendum q Aug ibi acci
pit supplicium eternũ pro qualibz
pena eterna: sive sit pena damni: sive sit pena sensus. Po
test tamen dici q excessive ibi locutus est: vt bene elon/
garet se ab opinione hereticoruz qui dicebant in paruu
lis nullum esse peccatum: nec eis aliquam penam debe/
ri: z suum nimis expressum modum loquendi tempera/
uit in Enchiridiõ. vbi dicit q pena eorum erit mitissima.
Ad 2m ¶ Ad secunduz dicendum q nõ est simile de pena sensi
bili in hac vita z in alia: qz vna est transitoria z est nobis

documentum

documentum & exemplum: & materia exercende virtutis cum ad adultam peruenitur etatem: alia est eterna: nec

Ad 3m est mã exercende virtutis in illis qui puniuntur. ¶ Ad tertium dicendum q corpora paruulorum nõ erunt impassibilia ab exteriori agente virtute resistẽtis q spectat ad dotem impassibilitatis. Sed per carentiam penam inferentis: s diuina prouidentia disponẽte.

Ad 4m ¶ Ad quartũ dicendum: q sicut anima punitur pena dãni: quia caret dotibus anime: sic corpus punietur pena damni: quia carebit dotibus corporis.

Q8. II. ¶ Questio. II.

Ar. pº **S**Ecundo queritur vtrũ paruuli decedentes ante baptismum pena spũali puniantur. Et arguo q sic. Cũ visio dei sit maximum bonum: carentia eius est maximum malum. Sed homo cognoscens se esse in maximo malo: non potest non dolere in voluntate: ergo paruuli interius affligentur in mẽte.

Secũdo. ¶ Item carentia rei desiderate in mente causat afflictionem. Sed paruuli visionem dei desiderant: ergo visionis illius carentia in eis causat afflictionem.

Tertio. ¶ Item Aug. pmo lib. cõfes. nõ multum post principium. Fecisti nos ad te: & inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. Sed cor paruulorum nõ requiescet in deo: quia sibi coniuncti nõ erunt per claram visionem & fruitionem: ergo cor eorũ semper remanebit inquietũ: talis autem inquietudo est magna interior pena.

Quarto. ¶ Item adhuc remanebit in eis caro corrupta per originale peccatum: ergo adhuc in eis erunt motus concupiscẽtiales ex corruptione carnis insurgentes: sed illi motus concupiscẽtiales semper sunt cum delectatione si adest res cõcupita: vel cum afflictione si abest: s nõ semper aderit pñs delectabile ɔcupitũ: ergo inter dũ habebũt aliquã interiorẽ afflictionem.

In oppm **Contra** Magister in lra dicit q nullã ignis maliis vel cõcupiscẽtialis vel conscientie vermis penam sensuri sunt: nisi q dei visione carebũt in ppetuũ.

Secũdo. ¶ Item si dolent aut dolent de culpa aut de pena: nõ de culpa: quia cum sciant se illa culpa purgari nõ posse: desperarent. Desperatio autem est acerbissima pena: & pena paruulo. s est mitissima: vt superius ostensum est. Si autem dolerent de pena contra dei iustitiam murmurarẽt & actuale peccatum committerent: sed ipsi numq̃ actuale peccatum committent.

Ad qõnẽ sm mentẽ ppaũ. **Ad istam questionem** dixerunt aliqui q nõ dolebunt quia sui status nullam habebunt cognitionem: sicut enim ante suum decessum sui status cognitione caruerunt: ita in perpetuum carebunt.

pª opio. ɔ primam opi. ¶ Sed hec opinio est irrationabilis: quia itellectus liber a carne aptior est ad cognoscẽdum: q̃ carni corruptibili vnitus: vnde eorum que possent scire per rationem naturalem si viuerent: aut habent cognitionem: aut possunt habere. Nec potest dici q in resũptione corporum cognitionẽ perdant: pter corporis infantilis ineptitudinẽ: quia sicut dicit Augus. 22. de ciuita. cap. 15 suam quisq recipiet mensuram quã vel habuit in iuuẽtute: etiã si senex est mortuus: vel fuerat habiturus si ante est defunctus.

Paruuli in peccato origiali defũcti hñt: vel pñt h're cognem.

2ª opi. ¶ Alij dicunt q habent cognitionem sui status & habent dolorem: sed modicum: eo q sciunt per actum voluntatis pprie se nõ esse priuatos bono quo carentes de aliqbus bonis creatis gaudẽt: & ita status eorum permixtus est cum gaudio & afflictione.

ɔ scdam. ¶ Sed h opinio aliquibus non videtur vera: quia videtur eis q si de tam graui damno dolerent: q dolerent multum intense: & sic eorum pena esset acerba.

3ª opinio quã iseqr doctor. ¶ Alia est opinio: q mihi videtur rationabilior: paruuli decedentes ante baptismum habent sui status cognitionem: & habebunt et post corporum resumptionem. Nec tñ habent: nec habebunt aliquam afflictionem: nec exteriorem: vt ante ostẽsum est: nec interiorem: ipsi enim sciunt se ex naturalibus non posse deum videre: nec se habuisse vsum liberi arbi. per quem se disponere potuissent ad merendum dei visionem: & sciunt se in perpetuum victuros & nullam penam sensibilem habituros: & ex istorum consideratione: de carentia visionis dei non dolent. Sed sufficit eis bonum qd hñt: & de illo gaudent: & plus habẽt forte de gaudio de bonis creatis q̃ multi in hac vita: qui tñ in tali statu semper remanere vellent. ¶ Qd autẽ de nullo doleant non credo q predicta consideratio huius sufficiẽs causa posset esse: nisi adesset diuina prouidentia ab eis excludens dolorem.

Ad pm **Ad primum** in oppositum cum dicitur q homo cognoscẽs se esse in maximo malo non potest non dolere in voluntate: dico q verum est si demeruit illud malum per proprie voluntatis actum: & si aliquando habuit facultatem ad habendum bonum oppositum: & si prouidentia dei non prohibeat dolorem. Contraria autem istorum sunt in paruulis: sicut in questione visum est: et ideo quamuis sciant se carere maximo bono: tamen illa carentia non dolent.

Ad 2m ¶ Ad secundum dicendum q paruuli illam visionem non desiderant absolute: sed sub conditione: scilicet si habere possent: frustratio autem talis desiderij non parit dolorem. Sicut vnus rusticus vellet esse imperator totius mundi si possibile esset: nec tamen dolet: quia non est: quia videt se ad hoc nunquam habuisse aptitudinem nec habere: & hoc sibi non est possibile.

Ad 3m ¶ Ad tertium dicendum q inquietum est cor hominis donec requiescat in deo: si sperat se illum habiturum. In quiete etiam sunt mentes illorum qui predictam spem non habent: & deum per actuale peccatum amiserunt. Sed paruuli visionem dei non sperant se vnquam habituros: nec eam per sue proprie commissionem voluntatis vel omissionem amiserunt. Et ideo quamuis per predictam visionem in deo non requiescant: tamen cor eorum non propter hoc remanet inquietum: contenti enim sunt naturali dei cognitione: quam habent & de bonis temporalibus in questionis corpore dictis: & quia carent cruciatibus: quos sciunt esse in alijs in inferno.

Ad 4m ¶ Ad quartum dicendum: q in illis qui in hac vita nullum actum illicitum habuerunt deus prohibebit omnem motum concupiscentie illicitum & absolutum desiderium omnis rei quam habere non poterunt.

CIrca litteram Et sacrilegium: q deo non credidit. Nota hic q hec genera peccatorũ nõ accipiantur h proprie: sed similitudinarie. Non enim fuit ibi furtum: aut sacrilegium: aut homicidium pprie Sed aliquid his simile quantum ad aliquas illius peccati circumstantias. Mitissima sine pena erit eorum.

Dubm ¶ Cõtra Glo. super illud Deutero. 32. Abscondam faciẽ meã ab eis: dicit q nihil grauius q̃ visiõe dei priuari.

Rñº ¶ Respondeo q hec grauius intelligenda est quantum ad penam damni non sensus nisi quo ad illos qui eam per peccata actualia perdiderunt in loco scilicet paradisi. In habitu scilicet immortalitatis & sine pronitate. Dicimus eos per penitentiam veniam consecutos.

Dubm Sed nunquid sicut per penitentiam potuerunt reparare personam: potuerunt etiam reparare naturam. Videtur q sic. quia si peccando potuit totam inficere: quia omnes propagandi ab ipso seminaliter erant in ipso peccante. Videtur etiam q per penitentiam omnes reparare potuit qui adhuc seminaliter erant in ipso penitente: cum

pronior sit deus ad miserendum q̄ ad condemnandū.

Cur adā p penitētiā nō restaurauit nāz: sicut psonā.

¶ Respondeo q̄ Adam penitendo non potuit naturam humanam reparare: per penitentiam enim reddit deus homini gratiam gratum facientem: que ordinatur ad perfectionem proprie persone ipsius penitentis: non gratiam gratis datam que erat ad perfectionem totius nature: qualis est iustitia originalis. Penitentia enī actus est persone: nō nature: nisi inquantum natura est in psona. Protopatheis vocant. i. primas passiones a protos q̄ est primum ⁊ pathos quod est passio.

¶ Que de peccato animaduertenda sint.

¶ Distin. XXXIIII.

Dist. 34.

Post predicta de peccato actuali diligenti indagine quedam consideranda sunt: scilicet que fuerit origo ⁊ causa primi peccati vtrum res bona an res mala. Postea in qua re sit peccatum. Deinde quid sit peccatum: ⁊ quot modis fiat: ⁊ de differentia ipsorum peccatorum.

¶ Que fuit origo ⁊ causa peccati prima.

Causa ⁊ origo prima peccati res bōa extitit: quia ante primū peccatum non erat aliquid mali: vnde oriretur. Cum enim originem ⁊ causam habuerit: aut ex bono: aut ex malo habuit. Sz malum ante non erat: ex bono ergo ortum est. Prius enim in angelo ortum est peccatum: ⁊ postea in homine. Et quid erat āgelus nisi bona natura dei? Non ex deo ortum est malum quod fuit in angelo: nō ex alio q̄ ex angelo: ex bono ergo ortum est. Unde Augusti. in responsionibus contra Julianum hereticum qui dicerat. Si ex natura peccatū est: tunc mala est natura: ait. Queso vt si potest respōdeat. Manifestum ex voluntate mala tāq̄ ex arbore mala: fieri omnia opera mala tāq̄ fructus malos sed ipsā malam voluntatē vnde dicit exortā nisi ex bono? Si enim ex angelo: quid est angelus nisi bonum opus dei? Si ex homine: quid erat ipse homo nisi bonum opus dei. Immo quid erant hec duo ante q̄ in eis oriretur mala voluntas: nisi bonum opus dei ⁊ bona ⁊ laudanda natura. Ergo ex bono ortur malū: nec fuit vnde oriri possz nisi ex bono. Dico ergo q̄ voluntatem malam nullum malum precessit: sed ex bono originem habuit. Hic aperte dicitur primā causam ⁊ originē mali bonā fuisse naturā. Et nihilominus ostenditur cuius peccati fuerit causa. s. male voluntatis.

¶ Q̄ mala voluntas secundaria causa fuit malorum.

Mala autē volūtas illa angeli ⁊ hominis causa est etiam malorum subsequentium: scilicet malorum operum ⁊ malarum voluntatū. Unde Augustinus in Enchiridion. Nequaquā dubitare debemus rerum bonarum que ad nos pertinent causam non esse nisi bonitatem dei. Malarum vero ab immutabili bono deficientem boni mutabilis voluntatem: prius angeli: postea hominis: hoc primū est creature rationalis malum idest prima priuatio boni. Ecce habes primā voluntatē boni mutabilis: idest angeli vel hominis deficientē ab immutabili bono: idest a deo causam esse malorū rerum ad nos pertinentium: quia causa est tam peccatorū q̄ penarū quibus premitur humana natura. Prima ergo origo ⁊ causa peccati bonū fuit: ⁊ secunda malū qđ ortum est ex bono.

Augu.

¶ In qua re sit peccatum: an in bona an in mala: ⁊ dicitur q̄ in bona tantū.

Ostensa origine mali superest videre in qua re sit malum: idest an in re bona: an in re mala. Qui recte acuteq̄ sapit: nō nisi in bono malū esse intelligit: idest in natura bona. Malū. n. est corruptio vel priuatio boni: vbi autem bonū non est: nō potest esse corruptio vel priuatio boni. Peccatum ergo non potest esse nisi in re bona. Sicut enim morbis ac vulneribus corrumpuntur corpora que: vt ait Aug. in Ench. sunt priuatiōes boni quod dicitur sanitas: ita ⁊ animorū quecūq̄ sunt vitia naturalium sunt priuationes bonorū. Quid est enim aliud q̄ malū dicitur: nisi priuatio boni. Bonū enī minui malum est: quāuis quantūcūq̄ minuatur necesse est vt aliqđ remaneat: si adhuc natura est. Non enī consumi potest bonū quod est natura: nisi ⁊ ipsa consumetur. Cū vero corrumpitur: ideo malum est eius corruptio: quia eam qualicūq̄ priuat bono. Nam si nullo bono priuat: non nocet. Nocet autem: adimit ergo bonū. Quādiu itaq̄ natura corrumpitur: inest ei bonum quo priuetur. At per hoc nullum est quod dicitur malum: si nullum sit bonum: sed bonū omnino malo carens: integrū bonum est. Cum vero inest malum: vitiatum vel vitiosum bonū est: nec malū vnq̄ potest esse vllum: vbi est nullum bonum. Unde res mira efficitur: vt q̄ ois natura inquantū natura est bonū est: nihil aliud dici videtur: cum vitiosa natura mala natura esse dicitur: nisi malum esse quod bonum est: nec malum esse nisi quod bonū est. Hac contextione euidenter innuatur malū non posse esse nisi in re bona: vbi etiā licet absurdū videatur: manifeste dicitur esse malum: quod bonū est.

¶ Q ex premissis sequitur scilꝫ ꝙ cū dicitur malus homo: dicitur maluꝫ bonuꝫ.

Ex quo colligitur nihil aliud significari cuꝫ dicitur homo malus: nisi bonuꝫ maluꝫ. Unde Augusti. in codeꝫ subdit. Quid est malus homo nisi mala natura? Quia homo natura est. Porro si homo aliquod bonuꝫ est: quia natura est: quid aliud est malus homo: nisi maluꝫ bonuꝫ? Tamen cuꝫ duo ista discernimus: inuenimus nec iō malū: q: hō est: nec iō bonuꝫ: quia iniquus est. Sed bonuꝫ q: homo: maluꝫ quia iniquus. Omnis itaq; natura ⁊ si vitiosa sit: inquantuꝫ natura est: bona est: inquantuꝫ vitiosa est: mala est.

¶ Q regula dialecticoruꝫ de contrariis falli in his scilicet bono ⁊ malo.

Ideoqꝫ in his contrariis q̄ mala ⁊ bona vocantur: illa dialecticoruꝫ regula deficit: qua dicūt nulli rei duo simul inesse cōtraria. Nullus enī potus aut cibus simul dulcis est ⁊ amarus. Nullus simul vbi albuꝫ ibi ⁊ nigruꝫ: ⁊ hoc in multis ac pene in omnibus reperitur contrariis: vt in vna re simul esse non possint. Cuꝫ autēꝫ bona ⁊ mala nullus ambigat esse cōtraria: non soluꝫ simul esse possunt: sed mala omnino sine bonis: ⁊ nisi in bonis esse non possunt. Et hec duo cōtraria: ita simul sunt: vt si bonuꝫ nō esset in quo esset: prorsus nec maluꝫ esse potuisset. Quia nō modo vbi consisteret: sed vnde oriretur corruptio nō haberet: nisi esset quod corrumperetur: quoniaꝫ nihil est aliud corruptio: q̄ boni exterminatio. Ex bonis ergo mala orta sunt: ⁊ nisi in bonis non sunt: nec fuit prorsus vnde oriretur vlla mali natura: nisi ex angeli ⁊ hominis natura bona: vnde primitus orta est voluntas mala.

¶ Epilogus facit ad alia transiturus.

Ex his aperitur quod primo ⁊ secundo supra inuestigandum diximus: scilicet que fuerit origo mali: ⁊ in qua re sit. Ex bona eniꝫ re ortuꝫ: ⁊ in re bona consistere: premissis testimoniis comprobatur.

¶ Sententie illi qua dictuꝫ est bonuꝫ esse malū opponitur de prophetia que ait. Ue his qui dicunt bonum maluꝫ.

Determinatio Augustini.

Ad hoc autem quod dictum est maluꝫ esse quod bonuꝫ est: quidam sic opponunt. Si bonuꝫ maluꝫ esse dicimus: incidimus in illaꝫ sententiaꝫ propheticaꝫ vbi legitur. Ue his qui dicunt bonuꝫ maluꝫ: ⁊ malum bonuꝫ. Igitur si hanc maledictioneꝫ vitare volumus: nullatenus dicere debemus bonuꝫ esse maluꝫ: ⁊ econuerso. Hoc autēꝫ Augustinus in eodem libro determinat dicens: id quod dictuꝫ est in prophetia intelligendum esse de ipsis rebus quibus homines mali sunt: nō de hominib⁹. Unde qui adulteriuꝫ dicit bonum: in eum cadit illa prophetica detestatio: ⁊ in euꝫ qui dicit malum esse bonum vel bonum esse iniquuꝫ. Qui eum dicit hominem inquantuꝫ homo est malum esse: ⁊ bonitatem esse iniquitateꝫ: opus dei culpat quod est homo: ⁊ vitiū hominis laudat qd̄ est iniquitas. Dist. XXXIIII.

Dist. 34.

Post predicta ⁊c̄. Superi⁹ determinauit Magister de peccato originali. In hac parte determinat de peccato actuali. Et diuiditur pars ista in p̄hemiuꝫ ⁊ executionem: que ibi incipit. [Causa ⁊ origo.] ¶ Et hec secunda diuiditur in septem partes. ¶ Primo determinat de origine peccati. ¶ Secundo de eius subiecto. ibi. [Ostēsa origine.] ¶ Tertio de quiditate peccati distin. sequentisque ibi incipit. [Post hec videndum.] ¶ Quarto de his que concurrunt ad peccatum: que sunt voluntas ⁊ intentio ⁊ finis distin. 38. q̄ ibi incipit. [Post predicta de voluntate.] ¶ Quinto de modis peccandi circa medium. 42e dist. ibi. [Modi autem peccatorum.] ¶ Sexto de contrariis peccatorum. eadem distin. ibi. [Uariam quoqꝫ.] ¶ Septimo de potētia peccandi. vltima distin. que ibi incipit. [Post predicta.] Prima in duas. ¶ Primo ostendit que fuit prima causa primi mali. ¶ Secundo ostendit illud primū malum causam esse sequentium malorum. ibi. [Mala autēꝫ voluntas.] Illa pars que ibi incipit. [Ostensa origine.] Diuiditur in partes duas. ¶ Primo ostendit quid est subiectum mali. ¶ Secundo contra aliquid suppositū in sua determinatione ponit obiectionē ⁊ soluit ibi. [Ad hoc autem.] Prima in duas. ¶ Primo ostēdit ꝙ subiectum mali est bonuꝫ. ¶ Secūdo ex hoc concludit vnuꝫ correlarium. ibi. [Ideo in his contrariis.]

Circa hanc distinctioneꝫ queritur principaliter de duob⁹. ¶ Primo queritur de mali entitate. ¶ Secundo de eius principiatione. ¶ Circa primū queruntur quattuor. ¶ Primo quid est malum. ¶ Secundo vtrum in rebus sit malum. ¶ Tertio vtrū subiectum mali sit bonum. ¶ Quarto vtrum sit vel esse possit aliquod malum purum. Questio. I.

Qō. 1. Ar. p°

Primo ostendo ꝙ malū sit aliqua essentia. August. lib. 83. questionuꝫ questione. 66. non multum ante fineꝫ dicit: ꝙ prudentia carnis ipsius anime affectio est: affectio autem est aliqua essentia: sed aliquod malum est prudentia carnis. Sicut eniꝫ dicit apostolus Ro. 8. prudētia carnis mors est: ergo aliquod maluꝫ essentia est. ¶ Item Aug. Ench. cap. 6. vocat bonum ⁊ maluꝫ cōtraria: vnde dicit ꝙ in illis contrariis deficit regula dialecticoꝝ: qua dicit nulli rei simul inesse cōtraria: sed quodlibet contrarioꝝ est aliqua essentia: ergo maluꝫ est aliqua essentia. ¶ Item s̄m phꝫ in predicamentis bonuꝫ ⁊ malum sunt genera aliorum: sed genus nominat aliquam essentiam: ergo malū est aliqua essentia. ¶ Item Boetius in libro de duabus naturis: ⁊ vna persona christi. Non multum post principiuꝫ natura est earum rerum que cum sint: quoquo modo intellectu capi possunt. Sed malum quoquo mo/

Secūdo.

Tertio. In sermone de oppositis in fine.

Q͂ô.III. ¶ Questio. III.

Ar.pº **T**ertio queritur vtrū subiectū mali sit bonū. Et videtur ꝙ non. Diony. 4. capitu. de diuinis nominibus. dicit ꝙ maluz non erit in bono: quia neqꝫ in igne frigus est: qd in translatione abbatis plenius dicitur his verbis ... bono esse non potest malum: sicut nec in igne frigidum.

Secūdo. ¶ Item vnum contrariorum non est subiectum alterius. Sed ſm Augusti. in Enchirid. 6. capitu. bonum ꝛ malum sunt contraria: ergo bonum non est subiectum mali.

Tertio. ¶ Item sicut omne illud in quo est albedo est album: ita omne illud in quo est malitia est malum: ergo si malitia est in bono: sicut in subiecto sequitur ꝙ malum est bonum: quod inconueniens videtur.

Quarto. ¶ Item subiectum non est causa destructiua suorum accidentium. Sed bonum est causa destructiua mali: ergo bonum nō est mali subiectum.

In oppᵐ **Contra** Augusti. 14. de ciuitate dei. xi. capitu. Mala nisi in bonis esse non possunt: quia nature en quibus sunt: inquantum nature sunt vtiqꝫ bone sunt.

Secūdo. ¶ Item Magister in littera qui recte acuteqꝫ sapit non nisi in bono malū esse intelligit. i. in natura bona.

Ad q̄ônē ſm mētē ꝓpriaꝫ. Malum quid. **Respondeo** ꝙ malum est in aliquo bono: sicut in subiecto. Malum enim non est pura negatio: que dici potest de nō ente: sed est priuatio. Est enim carentia boni non cuiuscunqꝫ: quia tunc possꝫ dici equus malus: quia non habet bonitatem hominis. Sed est carentia boni debiti haberi ab illa re: que eo caret pro illo tempore quo illo caret. Priuatio autem non est nisi in ente: quia qd de non ente potest dici pura negatio est: omne autem ens in quantum ens est bonum. Unde Augusti. de vera religione: longe post principiuꝫ: quicquid est inquantum est bonum est. Ex quibus sequitur ꝙ malum nisi in bono esse nō potest.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicendum ꝙ Dionysius intellexit malum non esse in ente: sicut partem vel naturalem proprietatem alicuius entis. ¶ Uel potest dici ꝙ intelligitur illa auctoritas de illo bono: cuius malitia priuatio est. Malitia autez priuatio non est boni in quo est: sed alicuius boni: qd in illo bono esse deberet.

Ad 2ᵐ ¶ Ad secundum dicendum ꝙ malum non opponitur bono in quo est in speciali: sed solum in generali. Maluz enim generaliter dictum bono opponitur generaliter dicto. Sed bono cuius est priuatio in speciali opponitur: nec est in eo sicut in subiecto.

Cur bono ſgnāli ꝛ ſpāli malū opponit alibo ſꝫ ſpecieꝫ ꝑcise nigrū. Ratio autem quare inter bonum ꝛ malum est considerare oppositionem in generali ꝛ in speciali: ſm ꝙ dicimus hoc bonum speciale esse oppositū illi malo speciali. In alijs autem contrarijs non inuenitur nisi ſm speciē est: alias: quia alia contraria sunt in generibus determinatis: vt album ꝛ nigrum in genere coloris. Bonum autem ꝛ malū circueunt omne genus.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertium dicendum ꝙ ens malum inquantum ens bonum est: inquantū in ipso est priuatio alicuius debite entitatis maluz est: ꝛ ita subiectum mali bonum est ſm aliquid: ꝛ malum est ſm aliud: nec est hoc inconueniens.

Ad 4ᵐ ¶ Ad quartum dicendum ꝙ bonuꝫ quod est subiectum mali: non est eius destructiua causa. Sed bonum quod sibi opponitur in speciali.

Q͂ô.IIII ¶ Questio. IIII.

Ar.pº T.c.18. **Q**uarto queritur vtrū sit vel esse possit aliquod malum purum. Et videtur ꝙ sic. philosophus secundo celi ꝛ mundi. Si vnum contrariorum fuerit in rerum natura ꝛ reliquū. Sed in rerum natura est aliquod pure bonum: scilicet deus. Sed pure bono est purum malum contrarium: ergo in reruꝫ natura est aliquid pure malum.

Secūdo. ¶ Item in omnibus que intenduntur ꝛ remittuntur est intensio per accessum ad terminum: sed malum intenditur: ergo est in malis reperire terminum: sed in termino nihil admixtum est de contrario: sicut in ipso termino albedinis nihil est de nigredine. ergo est aliquod malum carens omni bono.

Tertio. ¶ Itē si non esset aliquod bonum per essentiam non essent bona per participationem: ergo a simili si non esset aliquod malum per essentiam nulla essent mala per participationem. Sed multa sunt mala per participationeꝫ: ergo aliquod est malum per essentiam: sed bonum per essentiaꝫ est purum bonum: ergo malum per essentiam est puruꝫ malum.

Quarto. ¶ Item Augusti. 19. de ciuitate capitu. primo. dicit ꝙ fines isti sunt summum bonum ꝛ summum malum: sed non est summum maluꝫ vbi est aliquid de bono ergo est aliquid pure malum.

In oppᵐ **Contra** Augusti. 83. questionuꝫ questione. 6. summū malū nullū moduꝫ habet: caret enim omni bono: non est igitur: quia nulla specie continetur.

Secūdo. ¶ Item Augusti. 11 de ciuitate. capitu. 3. sola bona alicubi eē possunt: sola mala nusq̄ꝫ.

Ad q̄ônē ſꝫ mēteꝫ ꝓpriā. **Respondeo** ꝙ non est aliquid pure maluꝫ nec esse potest: sicut enim dicit Augu. lib. 83. questionum questione. 21ª: que sunt inquantum sunt: intantum bona sunt: quantum ergo res habet de entitate tantum habet de bonitate. Ponere ergo aliqd pure malum esse includit contradictionem: quia inquātum ponitur pure malum ponitur ꝙ non habet aliquā bonitatem: inquantum ponitur esse includitur ꝙ haberet aliquam bonitatem. ¶ Preterea vt superius probatum est: malum sub ratione qua maluꝫ priuatio est: ergo ponere aliquid esse pure malum: est ponere puram priuationeꝫ: qd omnino impossibile est. Unde philosophus 4. ethic. capitu. 12. Malum ꝛ se ipsum destruit: ꝛ si integrum sit importabile fit.

Ad finez capli. Predictis concordat Auicē. 4. metaphysice. capi. secundo. dicens: ꝙ impossibile est ꝙ sit aliqua res per se ipsam mala: ꝛ omni modo: si enim habuit esse profecto inquantum est mala nō est.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dicendum: ꝙ illa propositio philosophi intelligenda est de illis contrarijs que sunt contraria sub ratione speciali tantum: ꝛ ꝙ sunt in determinato genere: ꝛ sic summo bono non opponitur aliquod malum. Sed sic opponitur illi bono: cuius est priuatio qd in esse deberet in subiecto vbi malum est.

Ad 2ᵐ ¶ Ad secundum dicendum: ꝙ aliter intenduntur habitus aliter priuationes: nam habitus intenduntur per accessum ad terminuꝫ: priuationes autem per recessum a termino. Cuꝫ ergo malitia sit priuatio non intenditur per accessum ad terminuꝫ: sed per recessum a termino: dicitur enim malitia maior vel minor: ſm ꝙ est priuatio maioris vel minoris boni: ſꝫ ſi enim malū plus vel minus recedit a sūmo bono.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertium dicendum: ꝙ proprie maluꝫ non dicitur maluꝫ per aliquam participationem. Sed per priuationeꝫ participationis ipsius boni: vnde non oportet fieri reductionem ad aliquid qd sit per essentiam maluꝫ.

Ad 4ᵐ ¶ Ad quartum dicendum ꝙ August. ibi non vocat summe maluꝫ: malum sequestratū ab omni bono: Sed malū qd omnibus alijs peius est: ꝛ qd principalius est fugiendū.

OOnsequēter queritur de secundo principali. Et circa hoc querūtur quattuor. ¶ Primo vtrū sit aliquod maluꝫ non principiatuꝫ qd sit causa aliorum malorum. ¶ Secundo vtrum prima origo mali sit a bono increato. ¶ Tertio vtrum a bono creato. ¶ Quarto vtrum prima origo mali fuerit a bono creato ratione alicuius defectibilitatis in ipso.

¶ Questio. I.

Qo.1. Ar.pᵒ

PRimo ostendo quod est aliquod malum non principiatum quod est causa aliorum malorum. Quia contrariorum contrarie sunt cause: bonum autem et malum sunt contraria. Cum ergo omnium bonorum creatorum causa sit vnum primum bonum increatum. Ergo omnium malorum principiatorum causa est vnum malum primum non principiatum. ¶ Item omne per accidens reducitur ad per se. Sed bonum non potest esse causa mali: nisi per accidens: vt ostendetur in hac eadem distin. Ergo oportet quod productio mali reducatur ad aliquod primum malum a quo sit per se. ¶ Item phs. 10. meta. dicit quod in vnoquoque genere est aliquid primum quod est mensura eorum: que sunt in illo genere: ergo videtur quod similiter sit in coordinatione malorum. Sed quod est primum aliquorum: et eorum mensura causa est eorum: ergo est aliquod primum malum quod aliorum malorum est causa.

Secundo.

Tertio. T.c.7.

In oppᵐ

Contra eo quod non est principiatum nihil est prius: Sed omni malo est aliquid prius: quia malum est priuatio in alio existens. Subiectum autem naturaliter prius est priuatione que est in eo: ergo nullum est malum non principiatum: non est ergo prima origo mali ab aliquo malo. ¶ Item omne ens non principiatum deus est: ergo si esset aliquod ens malum non principiatum a quo essent alia mala deus esset: et sic essent duo dij: vnus bonus et alius malus: quod falsum est. Probat enim Damasce. primo lib. capitulo quinto. Impossibile esse plures deos.

Secudo.

Ad qonē sz mentē pprīā.

Respondeo quod non est aliquod malum non principiatum quod sit causa aliorum malorum: malum enim vt superius dictum est: priuatio est boni debiti in eo in quo est: ergo in omni re partim bona et partim mala est potentia vel aptitudo ad habendum aliquam perfectionem quam non habet ad quod sequitur illam rem esse compositam ex actuali et possibili. Unde Auicen. 4. metaphysice. capitu. secūdo. vbi fuerit malum ibi est aliquid in potentia aliquo modo. Sed quod est possibile inquantum possibile: imperfectum est. Unde Auicen. 4. metaphysi. capitu. secūdo. Dicit quod potentia est imperfectio: quod autem est imperfectum non est summe ens: ergo impossibile est quod aliquid partim bonum partim malum sit summe ens. Sed omne principium non principiatum: est summe ens: non enim eo potest esse aliquid prius: ergo nec potest esse compositum ex pluribus: quia componentia ordine nature priora sunt composito: nec componibile cum alio: nec aliud sibi: quia iam esset ibi cum actualitate possibilitas: et ita iam esset aliquid prius eo. Purus enim actus prior est omni re habente possibilitatem. Cum secundum philosophum. 9. metaphysice. actus prior sit potentia. Principium ergo non principiatum summe simplex est: et a nullo dependens: quia nihil est prius eo: ergo oportet quod sit purum esse a nullo dependens: hoc autem esse est summe ens. Sequitur ergo quod non potest esse aliquod principium non principiatum partim bonum et partim malum: nec etiam pure malum: quia superius probatum est: quod impossibile est esse aliquod pure malum: ergo impossibile est ponere aliquod malum non principiatum quod sit causa aliorum malorum. ¶ Ex predictis ergo destruitur opinio Manicheorum qui sicut recitat Augusti. in libro de heresibus duo principia inter se diuersa et aduersa eademque eterna et coeterna: hoc est semper fuisse: composuerunt duasque naturas: atque substantias: boni scilicet et mali: sequentes alios antiquos hereticos opinati sunt. Et hi maledicti in predictum errorem inciderunt: quia non considerauerunt causam vniuersalem totius entis. Sed particulares tantum causas particularium effectuum. Et ideo quia inuenerunt duorum particularium effectuum contrariorum duas causas particulares contrarias: nescierunt eas reducere in causam vniuersalem communem: et ideo duo principia contraria opinati sunt. Et tamen cogitasse debuissent: quod cum omnia contraria in vno communi conueniant necesse est quod preter suas causas proprias que contrarie sunt: reducantur in aliquam causam communem.

Ad finez capli.

T.c.15. T.19.

Destruit opio manicheoꝝ.

Ad pᵐ

Ad primum in oppositum dicendum quod contrariorum contrarie sunt cause: loquendo de causis proximis naturaliter agentibus: contraria tamen vera: quorum vtrunque dicit aliquam naturam bonam reducuntur in vnam primam causam communem: que deus est. Sed istorum contrariorum: que sunt bonum et malum: que magis debent dici priuatione opposita: vt superius visum est: quamuis alterum: scilicet bonum reducatur in causam primam: tamen alterum eorum hoc est malum: si accipiatur pro malo culpe non reducitur in causam primam: que deus est. Sed in causam quandam voluntariam creatam. ¶ Ad secundum dicendum quod bonum est ita causa mali per accidens: quod illa accidentalitas est ex parte effectus: inquantum scilicet causa bona per se intendit aliquem bonum effectum: cui effectui accidit illa deformitas: qua malus est: et ita patet quod illius deformitatis productio que est causata per accidens reducitur ad productionem effectus qui est causatus per se. ¶ Ad tertium dicendum: quod illa propositio intelligenda est de entibus quibus debetur mensura per se. Sic autem priuationibus non debetur: sed per habitus quorum sunt priuationes. Unde dicit philosophus quarto physicorū. capitulo de tempore. quod quia tempus est mensuratio motus erit et quietis metrum secundum accidens Ut autem superius dictum est: malum inquantum malum: priuatio est: et ita predicta propositio locum non habet in malo.

Ad 2ᵐ Bonum cā mali p accidēs

Ad 3ᵐ

T.c.116.

Questio. II.

Qo.ii. Ar.pᵒ

SEcundo queritur vtrum prima origo mali sit a bono increato. Et videtur quod sic. Isa. 45. Ego dominus et non est alter formans lucem et creans tenebras faciens pacem et creans malum. ¶ Item sicut probatum est in questione precedenti: prima origo mali non potest esse a malo: ergo oportet quod sit a bono: ergo aut a bono increato aut creato. Sed quecunque istorum dato videtur haberi propositum: quia effectus cause secunde: reducitur in causam primam. Ergo si est a bono creato: est etiam a bono increato. ¶ Item corruptio vniuscuiusque malum est illi rei que corrumpitur. Sed generatio et corruptio elementorum in deum reducuntur: sicut in causam primam: ergo videtur quod malum oriatur a deo. ¶ Item philosophus secundo physicorum: absentia gubernatoris causa est subuersionis nauis et presentia causa salutis: ergo similiter cum deus sit gubernator: sicut per sue gubernationis presentiam causa est salutis: ita videtur quod per eius absentiam sit causa mali: quod saluti contrarium est.

Secūdo.

Tertio.

Quarto. T.c.39.

In oppᵐ Secūdo.

Contra Augustinus. 83. questionum: questione. 21ᵃ Deus mali auctor non est. ¶ Item deus non est causa separationis anime a se. Sed malum separat animam a deo. Dicit enim Isa. 59. capitulo. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos: et deum vestrum: ergo deus mali causa non est.

Ad qonē sz mentē pprīaz. Malum qdruplr pt accipi

Respondeo quod malum quadrupliciter potest accipi. Uel pro malo culpe: vel pro malo pene. Uel pro malo afflictionis in animalibus brutis: que non est culpa: nec pena proprie loquendo: quia pena est lesio ad puniendum inflicta: vel pro malo quod nec est culpa: nec pena: nec afflictio. Cuiusmodi est corruptio rerum cognitione carentium. ¶ Si accipiatur

piatur malum pro malo culpe sic malum non est a bono increato: nec esse potest. Impossibile enim est ꝙ iustus iudex culpet aliquem pro aliquo: ꝙ ipse fecerit in eo. Sed bonum increatum est iustus iudex. ¶ Preterea bonum increatum cum sit summe bonum est summe vnum: ergo sibi ipsi est summe concors. Discordia enim opponitur vnitati: non est ergo contrarium sibi ipsi. Sed culpa est contra legem eternam: que est ipsum bonum increatum: ꝛ est quidam recessus ab ea: ergo non potest esse ipsius culpe causa. ¶ Preterea malum culpe in defectu actionis consistit vel ex defectu actionis causatur: defectus autem actionis est ex aliqua defectibilitate agentis. In deo autem nulla defectibilitas est: nec esse potest: ergo mali culpe nec causa est: nec esse potest. ¶ Sed malum quod est pena ꝛ non culpa: ꝛ malum quod est afflictio: nō tamen est pena proprie dicta: ꝛ malum quod nec est culpa nec pena: nec afflictio: tamen reducuntur ad bonum increatum: sicut ad causam. Deus enim in rebus creatis intendit bonum ordinis vniuersi: qui ordo requirit: ꝙ quedam sint res que deficere possunt ꝛ interdum deficiunt: ꝛ sic deus intendendo bonum ordinis in vniuerso ex consequenti intendit propter bonum vniuersi corruptiones in aliquibus rebus: sicut videmus ꝙ natura intendens causare bonam contemperantiam in mixto: que esse nō posset nisi per aliquam corruptionem in elementis intendit ex consequenti in elementis aliquam corruptionem propter bonam contemperantiam mixti. Quia etiam ad ordinem vniuersi pertinet ordo iustitie que requirit vt peccatoribus infligatur pena: ideo etiam deus est actor mali pene. ¶ Argumenta ad partem secundam procedunt de malo culpe: ꝛ iō cōcedenda sunt.

Ad pm. Ad 2m.

Ad primum in oppositum dicendum ꝙ procedit de malo pene. ¶ Ad secundū dicendum ꝙ malum culpe nō est a bono creato per se: sed per accidens: vt in questione sequenti ostendetur. Non oportet autem ꝙ effectus qui est a causa secunda per accidens reducatur in causam primam maxime loquendo de effectu causato per accidens a causa voluntaria. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ procedit de malo qd nec est culpa nec pena. ¶ Ad quartum dicendum ꝙ nō est simile de gubernatore creato ꝛ increato: quia gubernator creatus potest deficere ab eo qd tenetur facere ad salutem nautorum: gubernator autem increatus deficere nō potest in sua actione: nec tenetur impedire euentum mali quod euenit.

Effect9 per accns cāe 2e nō reducit in pam. Ad 3m. Ad 4m.

¶ Questio. III.

Qō. III.

Tertio queritur vtrum prima origo mali sit a bono creato. Et videtur ꝙ nō. Saluator ait: Math. 7. nō potest arbor bona fructus malos facere: ergo bonum non potest esse causa mali. ¶ Item Diony. 2. cap. de diui. no. habēt causatiua causalium receptas imagines: causatiua vocat effectus: causalia causas imagines similitudines: sed malum nullam habet boni similitudinē: ergo origo mali nō potest esse a causa bona. ¶ Item phus. 2. Topi. quorum effectiua bona ꝛ ipsa bona. Sed malum non est: ergo nec eius causa est bona.

Ar. pm. Secūdo. Tertio. Cap. 24.

Contra. Augu. i. lib. retracta. cap. 8. Malum nō est exortum nisi ex libe. voluntatis arbitrio. Sed liberum arbitrium est bonum: quia sicut dicit Aug. in eodem cap. potentie animi sine quibus recte viui non potest: media bōa sunt: ergo origo mali culpe est a bono creato qd est liberum voluntatis arbitriū. ¶ Item Aug. scdo de libero arbitrio circa principium loquens de libero arbitrio dicit ꝙ nō nisi eo peccamus.

In oppm.

Respondeo ꝙ prima origo mali culpe de qua in hac questione loquimur est a bono creato: ex quo enim nō est ab aliquo principio nō principiato pure malo: nec partim bono partim malo: nec ab aliquo bono increato: vt superius ostensum est. Sequitur ꝙ sit a bono creato: nō tamen ab illo sub ratione qua natura: quia quod originatur a natura sub ratione qua natura: naturale est: sed malum culpe nō est naturale bono. Unde dicit Aug. hyponosticon responsione tertia. bene post principiū: ꝙ malum nō est innatum homini. Restat ergo ꝙ sit a bono creato per intellectum ꝛ voluntatem: nec tamē fuit a voluntate boni creati per se: sed per accidens: quia si aliquis effectus ordinatur per se ad aliquam causam ille effectus intenditur ab ea. Sed malum culpe sub ratione qua malum non est intentum a voluntate: quia nihil appetit voluntas nisi sub ratione boni. Unde Diony. cap. 4. de diui. nomi. nemo respiciens malum facit que facit. ¶ Preterea effectus per se habet similitudinem sue cause vel secundum eandem rationem: sicut in agentibus vniuoce: vel secundum deficientem rationem: sicut in agentibus equiuoce. Sed malum culpe sub ratione qua malum nullam similitudinem habet cum bono: ergo cum voluntas sit bona: nō potest esse effectus per se ipsius voluntatis. ¶ Preterea omnis causa alicuius effectus per se habet certum ꝛ determinatum ordinem ad suum effectū. Qō autem sit secundum ordinem certum ꝛ determinatum nō est culpa: culpa enim accidit in pretermittendo ordinem rectum: ergo videtur ꝙ malum culpe nō est per se effectus alicuius cause. ¶ Sic ergo patet ꝙ prima origo mali culpe est a bono creato per eius voluntatem ꝛ per accidēs. ¶ Sciendum tamen ꝙ effectum esse ab aliqua causa per accidens intelligi potest dupliciter. Aut ita ꝙ illa per accidentalitas sit ex parte cause: aut ita ꝙ sit ex parte effectus. Uerbi gratia. si dicam domus est causata a medico: ista est per accidens: ita ꝙ peraccidentalitas attenditur ex parte cause: dicimus enim medicum causam domus: quia edificator (cui accidit esse medicum) est causa domus. Si autem dicamus ꝙ edificator est causa infortunij habitantium in domo ista est per accidens: ita ꝙ per accidentalitas est ex parte effectus: quia domui que est per se effectus: edificatoris: accidit ꝙ habitantes in ea infortunētur. ¶ Dicendum ergo ꝙ malum culpe ratione ipsius deformitatis ortum est per voluntatē boni creati per accidens: ita ꝙ illa peraccidentalitas attenditur ex parte effectus: inquantum scilicet alicui bono intento: ꝛ per se causato a volūtate accidit talis deformitas.

Malum culpe a creato bono p accidens.

Ad primum in oppositum dicendum: ꝙ per arborem bonam intelligitur ibi bonus actus voluntatis interior: ꝛ per fructus quibus arbor cognoscitur intelliguntur opera exteriora: ꝛ quāuis ex bono actu voluntatis interiori: causetur malus actus exterior: tamen ab ipsa voluntate causari potest malus actus interior per accidens ratione alicuius defectibilitatis in voluntate: vt in sequēti questione declarabitur. ¶ Ad secundum ꝛ tertium dicendum: ꝙ ille auctoritates Dionysij ꝛ philosophi intelligende sunt de effectu per se causato non ratione defectibilitatis illius cause.

Ad pm. Ad 2m ꝛ 3m.

¶ Questio. IIII.

Qō. IIII.

Quarto queritur vtrum prima origo mali culpe fuerit a bono creato ratione alicuius defectibilitatis in ipso. Et videtur ꝙ non: quia malum habet causam efficiētem: omne enim factum causam habet efficientem. Sed defectibilitas nō potest esse causa alicuius factionis: ergo malum culpe nō sit a bono creato ratione alicuius defectibilitatis. ¶ Item in omni bono creato aliqua est defectibilitas: eo ipso qd est de nihilo: ergo si malum culpe esset a bono creato ratione illius defectibilitatis quodlibet bonum creatum: posset esse causa mali culpe: quod falsum est. ¶ Item nō obstante ꝙ malum pene sit priuatio alicuius boni oritur a bono nō ratione defectibilitatis: Aliter enim nō esset a bono increato: ergo similiter

Ar. pm. Secūdo. Tertio.

Quarto. nõ obstante ꝙ maluz culpe sit priuatio alicuius boni:ꝗ sit a bono creato nõ rõe defectibilitatis. ¶ Itẽ illa defectibilitas i bono creato: aut eẽt malũ pene: aut malũ culpe nõ maluz culpe: quia tunc ante primã culpã essꝫ alia culpa: nec maluz pene: quia tunc ante culpam fuisset pena: ergo videtur ꝙ in bono creato nõ est aliqua defectibilitas:

Quinto. per quã maluz culpe oriatur ab eo. ¶ Item bonum nõ est causa subiectiua mali ratione alicuius defectibilitatis: sed ratione sue entitatis: ergo a simili bonuz nõ est causa originans maluz ratione alicuius defectibilitatis.

Sexto. ¶ Item peccatuz omissionis ꝛ cõmissionis opponitur sꝫ pctm̃ omissiõis est a sua cã rõe alicuiꝰ defectibilitatis. ergo cum oppositoruz nõ sit eadem causa peccatuz commissionis nõ est a sua causa rõne alicuiꝰ defectibilitatis.

In oppm̃ **Contra** Aug. 12. de ciui. cap. 7. Nemo querat efficientem causam male voluntatis: nõ enim est efficiens: sed deficiens: quia nec illa est effectio sed defectio: deficere nãqꝫ ab eo qđ sũme est ad id qđ minꝰ est hoc est incipere habere voluntatem malaz: hoc autẽ nõ esset verum si malum esset a bono nõ ratione alicuius defectibilitatis. ¶ Item defectus est a causa ratione defectibilitatis

Secũdo. tis in causa. Sed sicut dicit Diony. 4. capitu. de diuinis nominibꝰ: malum est defectus: ergo est a sua causa ratione alicuius defectibilitatis in ea.

Ad qõnẽ sꝫ mentẽ ppriã. **Respondeo** ꝙ prima origo mali culpe fuit a bono creato ratione alicuius defectibilitatis in voluntate libera. Cum enim maluz culpe sit defectus impossibile est ꝙ sit a causa nisi inquantum in actu suo deficere potest. Causam autem posse deficere in suo actu est ipsam esse defectibilẽ ꝙ sibi conuenit inquantum de nihilo est. Cui concordat Aug. 14. de ciui. ca. 13. sic dicens: vitio deprauari nisi ex nihilo facta natura nõ posset ac per hoc vt natura sit ex eo dicit ꝙ a deo facta ẽ vt ab eo qđ est deficiat ex hoc habꝫ ꝙ de nihilo facta est. Nec sufficit illa defectibilitas ad pductionem mali culpe nisi inquantuz est in libera voluntate. Si enim voluntas nõ esset libera: quantũcũqꝫ ratione defectibilitatis egrederetur ab ea actus defectuosus: ille tamẽ non haberet rationem culpe: sed quia per libertatez voluntas potest se tenere ne per suam defectibilitatem exeat in actum defectuosum: ideo actus defectuosus ab ea procedens habet rationẽ culpe. Cum ergo malum culpe sit a bono creato ratione defectibilitatis in voluntate vt modo probatuz est: ꝛ etiaz sit a bono: nõ nisi per accidens vt in precedenti questione visum est. Facile est videre quare nõ reducatur

Nõ exm̃ in causam primaz: quãuis sit a causa secunda. Si enim aliquis faber fabricat cultellum ꝛ alteri concedat ad debituz visum: ꝛ ille postea ex peruersitate voluntatis abutens cultello faciat de illo aliquod opus illicituz iste abusus nõ reducitur ad fabrũ: sicut in causaz. Quomodo autem hoc exemplũ possit applicari ad ppositũ satis pꝫ.

Ad pm̃ **Ad primum** in oppositum dicenduz ꝙ ꝓprie loquendo malũ culpe ratione deformitatis cãm efficientem non habet nisi per accidens inquantũ sit aliquid qđ aliquo bono debito caret: vnde ratione deformitatis per se nullam habet causam efficientem: sed tantũ modo deficientem.

Ad 2m ¶ Ad secunduz dicẽdum ꝙ defectibilitas nõ est ratio vt a bono oriatur malum culpe: nisi sit defectibilitas que est in libera voluntate vt visum est in questione.

Ad 3m ¶ Ad tertium dicendum ꝙ non est simile de priuatione boni que est in malo pene ꝛ de priuatione que est in malo culpe. Prima enim causari potest absqꝫ defectu in actione. Cum enim ignis generat ignem ꝛ corrumpit aerem illa corruptio non est per defectum actionis in ignei ꝛ ideo tale malum bene est a causa prima. Sed defectus boni qui est in malo culpe: aut est defectus in actione: aut est causatus per defectum actionis: ꝛ quia nõ posset esse defectus in actione: nisi esset defectibilitas in agente: ideo oportet ꝙ malum culpe sit a bono creato ratione alicuius defectibilitatis.

Ad 4m ¶ Ad quartuz dicendũ ꝙ illa defectibilitas nec est culpa nec pena: nõ enim est carentia alicuius boni debiti: sꝫ negatio cuiusdam perfectionis ꝛ stabilitatis que sibi cõuenit eo ipso ꝙ est de nihilo. Unde ista tria se habuerũt

Nõ istuz dubium. per ordinez. Primo fuit defectibilitas que nec est culpa nec pena: ꝛ postea ratione illius defectibilitatis in libera voluntate causatus fuit defectus: qui est in culpa: ꝛ tertio istum secutus est defectus qui est pena.

Ad 5m ¶ Ad quintũ dicendum ꝙ maior est falsa. Bonum enim ꝙ nullaz habet defectibilitatem nõ potest esse subiectum mali. Dico igitur ꝙ ens est subiectum mali inquantuz in eo est defectus alicuius actualitatis.

Ad 6m ¶ Ad sextum dicenduz ꝙ peccatum cõmissionis ꝛ omissionis a parte rei substrate deformitati opponuntur: ꝛ sic verum est ꝙ peccatuz cõmissionis nõ est a causa sua ratione defectibilitatis: Sed a parte deformitatis conueniunt: ꝛ sic vtrũqꝫ est a bono ratione alicuius defectibilitatis.

Circa litteram manifestuz est ex volũtate mala tãꝗ̃ ex arbore mala fieri omnia opera mala tãꝗ̃ fructus malos: hic accipitur volũtas mala pro malo actu voluntatis interiori. Voluntatem malam nullum malum precessit: hic etiaz accipitur eodem modo: sicut prius. Rerum bonarum que ad nos pertinent causam nõ esse: nisi bonitatem dei: hoc intelligenduz est de causa primaria ꝛ principali: quia multe res bone sunt etiam a causis secundis. In his contrarijs que bona ꝛ mala vocantur illa dialecticorũ regula deficit. i. deficere vꝫ: qꝫ illa regula intelligit de his ꝗ opponũtur in spãli ꝛ nõ de his ꝗ opponunt in gñali. Nec fuit ꝓrsus: vñ oriret vlla mali nã. hoc accipitur maluz cõcretiue: ꝛ id vocatur hoc nomine nature propter naturam substratam malitie. Nisi ex angeli ꝛ hominis bona natura: hoc intelligendum est de malo culpe. Unde primitus orta est volũtas mala: idest malus actus interior voluntatis. Cadit illa prophetica detestatio in eum qui dicit malum est hominem: hoc intelligendum est cum reduplicatione: scilicet inquantum homo: sicut ostendit littera sequens.

Differẽtia nõ boni ꝛ mali. ¶ Hic notanda est differentia inter non bonum ꝛ malum: quia nõ bonum dicit negationem alicuius bonitatis: siue debite haberi: siue non debite. Malum autem dicit carentiam bonitatis debite haberi: ex quo patet ꝙ omne malum est non bonum: sed non conuertitur: quia qualibet enim creatura inquantum creatura est negata est aliqua bonitas: ꝛ ideo quelibet habet aliquam nõ bonitatez. Unde Augu. 8. de trini. cap. 3. Bonum hoc ꝛ bonuz illud possunt alias dici ꝛ nõ bona. ¶ Differentiam autem inter vitium ꝛ peccatum ꝛ culpam ꝛ demerituz require superius distin. 21. in illa questione vtrum semper sit peccatum in illa temptatione que est a carne.

Differẽtia entis vnius boni veri. ¶ Ad melius etiam intelligendum ꝛ ex consequenti quid sit malum: notanda est differentia inter ens vnum veruz: veritate sm̃ ꝙ est in re: ꝛ bonum. Sciendum autem ꝙ ens illud quod nominat: nominat absolute: ꝛ est simpliciter intẽtio prima. Unum vero est ens sub ratione qua indiuisum. Verum autem est ens sub ratione: qua conforme vero intellectui: quam per se respicit: vel sub ratione qua natuz est se manifestare intellectui. Bonum autem est ens inquantum est vel habet illud quod esse vel habere debꝫ. Et quia omne ens debet habere entitatẽ quaz habet: ideo omne ens est bonum: ꝛ quia omne ens alicui vero intellectui quem per se respicit conforme est: ideo omne ens est verum aliqua veritate. Et quia omne ens habet aliquam indiuisionem: ideo omne ens est vnũ. Ex quibus sequitur ꝙ ista quatuor inter se cõuertuntur: ꝛ realiter idem sunt saltem in re absoluta: ꝛ sm̃ rõnem differunt.

¶ Quid

¶ Quid sit peccatum. Dis. XXXV.

Dis. 35. Post hec vidẽduz est quid sit peccatum. Peccatuz est
Aug. ad faustum. vt ait Augu. omne dictuz vel factuz vel concupitum qđ sit contra legem dei. Idem in lib. de duabus animabus. Peccatuz est voluntas retinendi vel cõsequẽdi: qđ iustitia vetat. In vtraq; assignatione de actuali peccato agitur ⁊ mortali: non veniali. Ex prima descriptione ostenditur peccatuz esse volũtas mala siue locutio ⁊ opatio praua. i. act9 malus taz interior ꝙ̃ exterior: ex altera vero tantũ ostenditur esse actus interior. Voluntas enim vt in superioribus dictũ est: mot9 animi est: act9 ergo interior est.
Amb. Ambro. quoq; in lib. de paradiso ait. Quid est peccatũ nisi legis diuine preuaricatio: ⁊ celestium inobedientia preceptoꝝ. Ergo in preuaricante peccatuz est. sed in mandante culpa non est. Non enim consisteret peccatuz si interdictio non fuisset. Non cõsistente autem peccato: nõ solum malitia: sed etiaz virtus fortasse non esset. Que nisi aliqua malitie fuissent semina: vel subsistere vel eminere non posset. Ecce preuaricationez legis ⁊ inobedientiam diffinit Ambrosius esse peccatum.

¶ Diuersorum sententias de peccato ponit.

Quocirca diuersitatis huius verborum occasione: de peccato plurimu diuersa senserunt. Alij enim dixerunt voluntatẽ malam tantũ esse peccatum: ⁊ non actus exteriores. Alij voluntatez ⁊ actus alij
Triplex opio de peccato. neutruz: dicentes omnes actus esse bonos ⁊ a deo ⁊ ex deo esse auctore. Maluz autez nihil est vt ait Augu. super Joannẽ. Omnia per ipsum facta sunt ⁊ sine ipso factuz est nihil. i. peccatuz quod nihil est: ⁊ nihil fiunt homines cũ peccant. Supra etiaz dixit Augustinus ꝙ malũ est priuatio boni vel corruptio boni: qui etiã in lib. lxxxiij. q. ait. Sũmuz malum nullũ moduz habet: caret enim omni bono. At modus aliquid boni est: nõ igitur est quia nulla specie continetur: totũq; hoc nomen mali de speciei priuatione repertũ est. Itẽ in dogmatibus ecclesiasticis dicitur maluz vel malitiaz non esse a deo creataz: sed a diabolo inuentaz: qui ⁊ ipse bonus creatus est. Idez etiã in libro contra manicheos quid sit peccatuz ostendit dicens. Peccare quid aliud est nisi in veritatis preceptis: vel in ipsa veritate errare. Quod si non voluntate faciunt: peccatores iniuste iudicantur. Quid ergo in hac tanta varietate tenendum: quid dicendum?

¶ Vera sententia de peccato proponitur.

Sane dici potest ⁊ libere tradi dz: pctm̃ esse actum maluz interiorẽ ⁊ exteriorem. s. malam cogitationez: ⁊ locutionez ⁊ operationem. Precipue tamen in voluntate consistit peccatuz: ex qua tanq̃ arbore mala procedunt opera mala: tanq̃ fructus mali.

¶ Traditio quorũdaz qui dicunt voluntatẽ malam ⁊ actũ inquãtũ sunt: eẽ naturas ⁊ ideo bona: inquãtuz vero mala sunt: esse peccata.

Quidam autem diligẽter attẽdẽtes verba Aug. quibus supra ⁊ in alijs scripture locis vtitur: non indocte tradunt voluntatez malã ⁊ actus malos inquantuz sunt vel inquantuz actus sunt: bona esse: inquãtuz vero mali sunt: peccata esse: qui voluntatez ⁊ actuz quemcũq; bonaz dei naturaz esse dicunt: inquantuz act9 est vel voluntas: ⁊ ex deo auctore esse. Inquantum vero inordinate ⁊ contra legez dei fit: ⁊ fine debito caret. peccatum est. ⁊ ita inquantuz peccatum est: nihil est. Nulla enim substantia est: nulla natura est.

¶ Auctoritatibus ꝓbant volũtates ⁊ actus omnes esse bona: inquantum sunt.

Quod autem voluntas omnis ⁊ actio bonum sit inquantũ est: ex eo probant quod ait Aug. in libro de. lxxxiij. questionibus. Deus boni tantũ modo causa est: quocirca mali auctor non est: quia omnium que sunt auctor est: que inquantum sunt: intãtũ bona sunt. Idez probans nihil casu fieri in mundo ait in eodez. Quicquid casu fit: temere fit. quicquid temere fit: nõ fit dei prouidentia. Si ergo casu aliqua fiunt in mũdo: non prouidentia vniuersus mũdus amministratur. Si non prouidentia vniuersus mundus amministratur: aliqua natura vel substantia est que ad opus prouidentie non pertinet. Omne autez quod est inquantuz est: bonum est. Sũmum enim est illud bonuz: cuius participatione sunt cetera bona: ⁊ omne qđ mutabile est: non per se: sed boni illius participatione inquantuz est: bonuz est: qđ diuinam etiã prouidentiaz vocamus. Nihil ergo casu fit in mũdo. His testimonijs innituntur ad ostẽdendũ omne quod est inquantũ est: bonuz esse. Unde idem Aug. in. j. lib. de doctrina christiana ait. Iste summe ac primitus est: qui omnino incõmutabilis est: ⁊ cetera que sunt nisi ab illo esse non possunt: ⁊ intantuz bona sunt: inquantum acceperunt vt sint.

¶ Quid ex predictis sequatur.

Ex predictis colligitur atq; infertur: quia si mala voluntas ⁊ mala actio est: inquãtuz est: bona est. Sed quis est qui diffitetur malaz voluntatez esse ⁊ malam actionez? Mala ergo voluntas

siue actio inquantum est: bonum est. et si inquantum voluntas est vel actio: bonum similiter est: sed ex vitio mala est: quod vitium a deo non est: neque aliquid est. Quod Augu. notasse videtur in libro de .lxxxiij. q. dicens. Uitium est voluntas quo est homo deterior: quod vitium longe abest a voluntate dei: vt ratio docet. Ex hoc loco probant voluntatem inquantum vitiosa est: non esse a deo: et inquantum vitiosa est: peccatum est. Et peccatum est: vt aiunt: inquantum non habet ordinem nec finem debitum. Ita et actio inquantum ex malo procedit: et ordinem non habet: et ad malum tendit.

De vitio voluptatis.

¶ Alia probatio quod omnis actus inquantum est: bonus est.

Item et aliter probant omnem actum interiorem vel exteriorem inquantum est esse: bonum: quia non esset actus malus nisi esset res bona: quia non est aliqua res mala: nisi eadem res bona sit. Unde Aug. in enchi. Omnis natura bonum est: nec res aliqua mala esset: si res bona ipsa que mala est: natura non esset. Non ergo potest esse malum nisi esset aliquod bonum. Quod cum dici videatur absurde: connexio tamen ratiocinationis nos compellit hoc dicere. Ex premissis testimoniis asserunt omnes actus inquantum sunt: esse res bonas: nec aliquid esse malum. i. peccatum: nisi idem quoque secundum aliquid bonum sit: et omnium que sunt: inquantum sunt deum auctorem predicant: et eius voluntate omnia esse quecumque sunt: que inquantum sunt nature sunt.

Augu. in enchi.

Summa predictorum perstringit.

¶ Obiectio contra illos qui dicunt omnes actus inquantum sunt esse bonos.

Quibus opponitur. si omnia que sunt inquantum sunt: bona sunt et nature sunt: ergo adulterium et homicidium et similia inquantum sunt: bona sunt et nature sunt: et deo volente fiunt. Quod si est: tunc illi qui faciunt illa: bona agunt: quod penitus absurdum est. His vero sic illi respondent. Dicunt equidem adulterium: homicidium et huiusmodi non simpliciter actus denotare: sed actuum vitia. Actusque ipsos adulterij et homicidij inquantum sunt et inquantum actus sunt a deo esse: et bonas naturas esse: sed non inquantum adulterium et homicidium sunt. Et ideo non sequitur dicunt: si actus qui homicidia et adulteria sunt a deo sunt: quod homicidia et adulteria a deo sunt.

Responsio illorum.

¶ Alia illorum oppositio contra eosdem.

Item aliter eis opponitur: si aliquid non est malum quod non sit natura vel res bona: quomodo ergo peccata sunt: non credere in deum: non ire ad ecclesiam et huiusmodi: cum ista non sint nature: imo omnino non sint? Non est enim aliquid vel res aliqua non ire ad ecclesiam: vel non credere et huiusmodi. Ad quod dicunt his atque huiusmodi dictionibus que videntur privationes simpliciter notare et nihil ponere: quia per negationem dicuntur: vere aliqua poni actusque per eas significari. Non credere enim in christum incredulitatem dicunt: et nomine incredulitatis malum mentis actum significari. Ita etiam cum dicitur non ire ad ecclesiam malum est: non euntis contemptus significatur: idest voluntas mala vel propositum. hoc est enim declinare a bono: et ideo malum est: sicut econuerso declinare a malo bonum est. Sicut ergo declinatio a malo aliquid ponit: scilicet voluntatem et propositum vitandi malum. Non enim potest esse bonum quod omnino nihil est: ita declinatio a bono quod est: significat scilicet voluntatem et propositum mali. Et secundum hoc vera est et generalis illa peccati mortalis descriptio quam supra posuit Augustinus.

Responsio vbi ostendunt quod dicuntur per negationem aliquid ponere vt credere in deum et huiusmodi.

¶ Utrum malus actus inquantum peccatum est sit privatio vel corruptio boni.

Potest etiam queri ab eisdem cum peccatum sit: vt supra dictum est: privatio vel corruptio boni: et omnis actus malus sit peccatum: vtrum sit privatio vel corruptio boni inquantum peccatum est: vel non? Si enim inquantum peccatum est corruptio boni est: cum corruptio vel privatio boni pena sit homini. Inquantum ergo peccatum est: pena est. Quod si est: tunc inquantum peccatum est: bonum esse videtur et a deo esse. Si autem non inquantum peccatum est: corruptio est: queritur ergo secundum quid corruptio sit? Si enim corruptio est et non inquantum peccatum est: cum non sit nisi bonum: preterquam in eo quod peccatum est: ergo inquantum bonum est: corruptio vel privatio boni est. Ad quod etiam ipsi dicunt actum malum non inquantum est neque inquantum bonum est: esse privationem vel corruptionem boni: sed inquantum peccatum est: non tamen inquantum peccatum est: pena est: vel aliquid quod a deo sit. Ut enim ex verbis premissis Augu. colligitur peccatum dicitur corruptio vel privatio active non passive: nam ideo malum vel peccatum dicitur corruptio boni: quia naturam bonam qualicumque privat bono: nam si non privat aliquo bono: non nocet. vt supra Augustinus ait. nocet autem: adimit ergo bonum. non autem nocet nisi inquantum est: ergo inquantum peccatum est privat bono. Itaque inquantum peccatum est privatio est vel corruptio boni.

Responsio vbi ostendit inquantum peccatum esse privationem boni non tamen pena.

¶ Quomodo inquantum peccatum est possit corrumpere bonum cum nihil sit.

Sed cum nihil sit inquantum peccatum est: quomodo potest bonum corrumpere vel adimere? Augustinus

Rñsio Aug. p si militudinem.

re? Augustinus te hoc docet in libro de natura boni dicens. abstinere a cibo non est aliqua substantia: tamen substantia corporis si omnino abstineatur a cibo: languescit et frangitur. Sic non est substantia peccatum: eo tamen natura anime corrumpitur.

¶ Q. peccatum proprie corruptio est anime et quo.

Peccatum vero idest culpa. proprie anime corruptio est. Si autem queritur in quo possit corrumpi anima? In parabola illius qui incidit in latrones qui eum vulneraverunt et spoliaverunt clarescit. Incidit enim homo in latrones: quando per peccatum in potestatem diaboli trahitur et tunc per peccatum expoliatur gratuitis bonis: idest virtutibus: et in naturalibus bonis vulneratur: que sunt ratio et intellectus: memoria et ingenium et huiusmodi: que per peccatum obtenebrantur et vitiantur. Per peccatum etiam privatur illo bono cuius participatione cetera bona sunt quo tanto magis privatur quanto magis se ab eo elongat.

¶ Qualiter homo se elongat a deo. s. per dissimilitudinem quam facit peccatum.

Ab eo autem se elongat homo per peccatum non loci distantia: quia ubique totus et presens est omnibus et omnia in ipso sunt. ut ait Augu. in lib. de. lxxxiij. questi. et ipse locus non est. Locus tamen dei abusive dicitur templum dei. Non quod eo contineatur: sed quod ei presens sit et inhabitans. id autem anima munda intelligitur. Per peccatum ergo non secundum locum aliquis longe fit a deo: et in eo longe fit: quod ab eius similitudine recedit: et tanto longius quanto fit dissimilior. Illa autem ut ait Augu. in lib. de. lxxxiij. questi. que participatione similia sunt deo: recipiunt dissimilitudinem: At ipsa similitudo nullo modo ex aliqua parte potest esse dissimilis. Unde fit ut cum similitudo patris filius sit: nulla parte patri possit esse dissimilis: cuius participatione similia sunt: quecunque deo similia sunt: et illa possunt recipere dissimilitudinem. Nihil est autem quod hominem adeo deo dissimilem faciat quemadmodum peccatum. Cum autem peccatum sit privatio vel corruptio boni que est in anima: est etiam privatio vel corruptio boni corporis. Sicut corpus hominis privavit beneficio illius immortalitatis et impassibilitatis: quam habuit ante peccatum.

¶ An pena sit privatio boni.

Queri autem solet utrum et pena sit privatio vel corruptio boni? Ad quod facile responderi potest: si predicta ad memoriam revocentur. Diximus enim supra privationem vel corruptionem boni accipi active vel passive: idest secundum efficientiam vel effectum. Ideoque privatio vel corruptio boni dicitur et peccatum et pena: sed peccatum secundum efficientiam: quia privat vel corrumpit bonum. Pena autem secundum effectum: idest secundum passionem que est effectus peccati. aliud est enim culpa aliud pena. alterum est dei. i. pena. alterum diaboli vel hominis est: idest culpa. Di. XXXV.

Post hec videndum est. Superius determinavit magister de origine peccati et eius subiecto. In hac parte determinat de quiditate eius. Et dividitur in partes duas. ¶ Primo ponit peccati diffinitionem. ¶ Secundo ostendit quid sit peccatum secundum rem. ibi. [Quocirca.] Et ista secunda dividitur in tres. ¶ Primo ponit tres opiniones de quiditate peccati. ¶ Secundo determinat veritatem secundum suam opinionem. ibi. [Sane dici potest.] ¶ Tertio ponit duas opiniones de realitate peccati quarum una ponit omnes actus iniquitatum fuisse bonos esse: et alia contrarium. ibi. [Quidam autem.] Et ista in duas. ¶ Primo ponit opinionem illorum qui dicunt omnes malos actus inquantum actus sunt: bonos esse et a deo. ¶ Secundo opinionem contrariam. 37. dis. ibi. [Sunt autem et alij.] Prima in duas. ¶ Primo prosequitur intentum suum. ¶ Secundo recapitulat que dicta sunt: versus finem. 36. dis. [Satis diligenter.] Prima in tres. ¶ Primo ponit opinionem. ¶ Secundo opinionis defensionem. ibi. [Quod autem.] ¶ Tertio ponit illius opinionis impugnationem. ibi. [In quibus opponitur.] Media dividitur in duas. ¶ Primo ponit opinionis defensionem per duplicem auctoritatem ¶ Secundo per rationem. ibi. [Item et aliter.] Illa pars que ibi incipit. [Quibus opponitur.] Dividitur in duas. ¶ Primo ponit predicte opinionis impugnationem. ¶ Secundo movet quandam questionem. ibi. [potest etiam queri.] Prima in duas. ¶ Primo opponitur contra predictam opinionem per unam rationem: cuius subiungit solutionem. ¶ Secundo per aliam rationem: cuius etiam subiungit solutionem. ibi. [Item aliter eis opponitur.] Illa pars que ibi incipit. [Potest etiam queri.] Dividitur in duas. ¶ Primo movet unam questionem de malo culpe. ¶ Secundo movet aliam de malo pene. ibi. [Queri autem solet.] Prima in quatuor. ¶ Primo movet magister quandam questionem ex qua elicit quandam obiectionem contra predictam opinionem: et subdit eius responsionem. ¶ Secundo ex responsione movet aliam questionem, incidentem. ibi. [Sed cum nihil sit.] ¶ Tertio ostendit quid est illud bonum quod in anima corrumpitur per peccatum. ibi. [Peccatum vero.] ¶ Quarto ostendit quomodo anima elongatur a deo per peccatum. ibi. [Ab eo autem.] Illa pars que ibi incipit. [Queri autem solet.] Dividitur in duas. ¶ Primo ostendit quomodo differenter corrumpit bonum culpa et pena: et quia ibi supponit differentiam inter culpam et penam. Ideo secundo incidenter ostendit aliquid posse esse idem: culpam et penam dis. sequenti. ibi. [Sciendum est.]

Circa hanc dis. de duobus principaliter est querendum. ¶ Primo de peccati actu. ¶ Secundo de peccati effectu. ¶ Circa primum queruntur quatuor. ¶ Primo utrum omne peccatum aliud ab originali consistat in actu aliquo. ¶ Secundo utrum malus actus voluntatis sit peccatum sub ratione qua est actio vel sub ratione qua est passio. ¶ Tertio utrum malus actus voluntatis sit successiva motio. ¶ Quarto utrum in eodem malo voluntatis actu secundum numerum possit esse intensio et remissio. ¶ Q. I. Q. I.

Primo ostendo quod omne peccatum aliud ab originali consistit in actu aliquo. Aug. 22. lib. contra faustum: quasi medio loco inter principium Ar. p°

⁊ medium:peccatum est factūvel dictumvel concupi/
tum aliqd ꝯtra eternam legē:ergo omne pctm̄ cōsistit:
vel in actu operis:vel locutionis:vel interioris affectio/
Secūdo. mis. ℂ Itez Aug. in lib. de vera religi. quasi medio loco
inter principiuz ⁊ mediuz:nō vllum pctm̄ cōmitti pōt:
nisi duz appetuntur ea que ille .i. christus cōtempsit:aut
fugiuntur que ille sustinuit. Sed appetere ⁊ fugere sunt
actus:ergo omne pctm̄ cōsistit in aliquo volūtatis actu.
Tertio. ℂ Item Aug. primo libro retractationum capitulo .12:
pctm̄ adeo est voluntarium:qḋ si non sit volūtarium:nō
sit peccatum:ergo omne peccatum cōsistit in aliquo vo/
Quarto. luntatis. ℂ Itē omne pctm̄ aliud ab originali est actua
le peccatum. Sed nō est pctm̄ aliqḋ actuale qḋ nō consi
stit in aliquo actu:ergo omne pctm̄ aliud ab originali in
Quinto. aliquo actu consistit. ℂ Itez si esset aliquod pctm̄ aliud
ab originali non consistens in actu aliquo:tūc ille qui nō
faceret qḋ debet continue peccaret quandiu ab actu de/
Sexto. bito abstineret. Hoc autem falsum est. ℂ Item peccatū
⁊ meritum sunt opposita:ergo cū opposita nata sint fie/
ri circa idem:⁊ omne meritū cōsistat in aliquo actu. Se/
quitur ꝙ omne peccatum consistit in aliquo actu.

In oppm̄ **Contra** Jac. 4. scienti bonum facere ⁊ non facienti
peccatum est illi. Sed nō facere bonuz qḋ
homo scit facere:non est aliquis actus:ergo est aliquod
pctm̄ aliud ab originali qḋ non consistit in aliquo actu.
Secūdo. ℂ Itez magister vult qui non crediderit cōdemnabit:
quod non esset verum si non credere non esset peccatū:
Sed non credere non dicit aliquem actum. Nō ergo oē
peccatum aliud ab originali consistit in aliquo actu.

Ad qōnē ḃm mētē aliorum. **Ad istam questionez** dicūt aliqui: ꝙ
peccatum omis
sionis ꝓ quo principaliter mota est questio si accipiat tm̄
quantum ad illud qḋ per se pertinet ad rationem illius
peccati:sic quādoqꝫ peccatū omissionis exterioris est cū
actu interiori. Ut cum aliqs vult nō ire ad ecclesiā ⁊ nō
vadit:qñqꝫ vero absqꝫ oī actu ⁊ interiori ⁊ exteriori:sicut
cum aliqs hora qua tenetur ire nō cogitat de eundo:vel
nō eundo. Si vero peccatū omissionis consideret quan
tum ad cām:vel occasionez illius omissionis:sic necesse
est ꝙ consistat in aliquo actu cōiuncto:vel ꝓcedenti. nul
lus eniz omittitur facere qḋ debet:nisi per hoc ꝙ aliquē
actuz facit:vel fecit qui illius omissionis causa:vel occa
Ad qōnē ḃz mētez ꝑpriaz. sio est:vel fuit. ℂ Ego autem dico ad qōnem ꝙ peccatū
Pctm̄ cō consistere in aliquo actu tripl'r potest intelligi. Uno mō
sistē' i actu ita ꝙ sit aliqs actus formal'r. Uel ita ꝙ sit aliquis actus
tripl'r cō material'r. Uel ita ꝙ de necessitate ꝓsupponat:vel inclu
tingit. dat aliquem actum tanqꝫ sui cām:vel occasionē. ℂ Pri
mo modo nullum pctm̄:nec cōmissionis:nec omissionis
consistit in aliquo actu:quia vt superius visum est:nullū
peccatum quātum ad suum formale actus est:sed priua
tio alicuius boni. ℂ Secūdo modo quāuis pctm̄ com
missionis semp cōsistat in aliquo actu:nō tū hoc est verz
de peccato omissionis:qꝛ sic non distingueretur a pecca/
to cōmissionis. pctm̄ enim cōmissionis nihil aliud est nisi
carentia boni debiti in aliquo actu voluntatis. ℂ Pre/
terea pctm̄ omissionis est carentia actus debiti. Sed nō
opꝫ carentia actus debiti consistat in aliquo actu substra
to illi carentie:ergo nō opꝫ ꝙ peccatum omissionis ma/
terial'r cōsistat in aliquo actu. ℂ Si aūt accipiatur con/
sistere in aliquo actu pro eo qḋ est ꝓsupponere:vel inclu
dere aliquem actum tanqꝫ cām:vel occasionem:sic etiaz
dico ꝙ pctm̄ omissionis potest non consistere in aliquo
actu. Sed intelligendo qḋ non est necessarium ꝓcedere
aliquem actū in voluntate qui sit illius omissiōis cā:vel
occasio. Quia aut ad illum actuz sequeret de necessitate
illa omissio:aut non. Si sic:tunc esset actus malus. quia
ad bonum actum non seqtur de necessitate aliqḋ pctm̄:
⁊ sic sequeret:aut ꝙ peccatum omissionis formaliter nō
esset ipsum peccatū:aut qḋ nō posset homo peccare pec
cato omissionis quin peccaret duobus peccatis:quoruz
vtrumqꝫ est falsum. Si non:aut ille actus esset bon⁹:aut
malus mortaliter:si malus sequeret incōueniēs qḋ ante
imediate tactum est:si bonus:tūc malum culpe de neces
sitate depēderet ab aliquo bono moris qḋ falsuz ē. cū ꝑ́uis
dependeat ab aliquo bono nature:ergo peccatum omis/
sionis non ꝓsupponit de necessitate:vel includit aliquez
actum tanqꝫ sui cām:vel occasionem. ℂ Preterea pctm̄
omissionis est carentia actus debiti in voluntate. Sed si
cut in potestate voluntatis existētis tantūmodo in actu
naturali volendi finem est exire in aliquem actum debi-
tum:ita in potestate ipsius est non exire in actum illum:
ergo voluntas peccare pōt peccato omissionis nō ꝓsup/
posito aliquo alio actu in volūtate nisi naturali actu vo/
luntatis quo vult finem. ℂ Ex dictis patet improbatio
prime opinionis.

Ad primuz in oppositum dicēduz: ꝙ illud ver/ Ad pm̄
bum intelligēdum est de peccato cō
missionis:aut accipitur factum cōmuniter: ꝓut se exten
dit ad operationem ⁊ ad cessationem ab opere:sm̄ quez
modum homo nihil operans requisitus qd faciat respō
det se quiescere. ℂ Ad secūduz dicēdum: ꝙ loquitur de Ad 2m̄
peccato cōmissionis:sicut pꝫ per h qḋ dicit:nō vlluz pec
catum cōmitti potest. ℂ Ad tertiuz dicēdum: ꝙ nō tm̄ Ad 3m̄
modo dicitur voluntariuz actus ipsius volūtatis:vel il
lud super quē cadit voluntatis actus. Sed etiā illud qḋ
est in potestate nostra:vt fiat:vel non fiat sm̄ sententiam
phi. 3. ethi. ca. 8. Unde ipm̄ non velle potest dici volūta/
rium inquātuz in potestate volūtatis est velle ⁊ nō velle.
ℂ Ad quartum dicēdum: ꝙ peccatū actuale sm̄ ꝙ diui Ad 4m̄
ditur ꝯtra originale non tm̄ est actus deformis:sꝫ etiam
omissio debiti actus pro illo tempore quo debet. ℂ Ad Ad 5m̄
quintum dicēdum: ꝙ pctm̄ omissionis ꝯtrariatur pce/
pto affirmatiuo:qḋ obligat semper:sed nō pro semp:⁊ iō
omittens actum debitum non peccat nisi pro illo tēpore
quo obligatur ad habēdum illum actum. ℂ Ad sextum Ad 6m̄
dicēdum: ꝙ non est simile de merito ⁊ demerito: plura
enim requirunt ad bonum qꝫ ad malū. Quia sicut dicit
Diony. 4. ca. de di. no. bonum contingit ex integra ⁊ to
ta causa:malum autem ex singularibus defectibus ⁊ ⁊ iō
quāuis meritum non possit esse:nisi aliqs volūtarie ope
retur bonum vel velit:tamen peccatum eē pōt:siue cuz
facit aliquis qḋ nō debet:siue non faciendo qḋ debet pro
illo tempore quo illud debet. ℂ Qō. II.

Qō. II. **SEcundo** queritur vtrū malus act⁹ vo
luntatis sit peccatum sub ra
tione qua est actio vel sub rōne qua est passio.
Hoc est querere vtrum sit peccatum inquātū
est a voluntate:qꝛ sic hꝫ rōnem actionis:vel inquantum
est in voluntate vt in subiecto:qꝛ sic habet rōnez passio/
nis. ℂ Et primo videtur ꝙ malus actus voluntatis est Ar. pº
peccatum sub ratione qua est passio:qꝛ est passio inquātū
est in volente. sed per h qḋ est in volēte corrūpit aliqḋ bo
num ipsius volētis:⁊ nō inquātuz est a volente. sed sub
illa rōne qua bonum corrūpit est peccatum:ergo inquā/
Secūdo. tum passio est peccatum. ℂ Item magis denoiat subie/
ctum priuationis a priuatione qꝫ priuationis efficiēs cā:
ergo simil'r ipsa voluntas magis debet dici peccatrix in/
quātum est subiectum mali actus qꝫ inquātum est illius
efficiens causa:sed sub prima rōne est passio:ergo magis
debet dici anima peccatrix per malum actum volūtatis
Tertio. inquātum est passio qꝫ inquātum est actio. ℂ Item ma
lus habit⁹ causatus in aīa per malū actum volūtatis cau
satus est ab eo non sub rōne qua est ab aīa:qꝛ cā efficiens
nihil recipit ab actu suo inquātum est ab ea:sed sub rōne
qua est in ea. Sed sub illa rōne qua est causa mali habi/
tus:vel dispositionis ad malum habitum:habet rōnem
peccati:

peccati:ergo inquantum est in anima est peccatum:& ex consequenti inquãtum passio. Quarto. ¶ Item peccatum est carentia boni debiti. Sed carẽtia bono debito passio est nõ actio:ergo malus actus voluntatis peccatum est sub rõne qua passio. Quinto. ¶ Item nõ nocet homini culpam esse ab eo:nisi qz per h culpa est in eo. Sz sub pmo respectu culpa est actio sub secũdo est passio:ergo plus nocet homini culpa sub ratiõe qua est passio q̃z sub rõne qua est actio. qd nõ esset verum:nisi sub rõne qua passio plus haberet de rõne culpe q̃z sub rõne qua est actio.

In opp^m. **Contra** sm Aug. 1. lib. de libero arbitrio ppe pncipium:culpa est maluz qd facimus & pena est malum qd patimur:ergo malus actus voluntatis est culpa inquantum est a nobis sub qua rõne:vt pdictuz est: est actio:& nõ inquãtum est in nobis sub qua ratione est passio. Secũdo. ¶ Item sm sniam phi. 2. ethi. ca. 1. quia mala facimus:mali sumus. Sed illud qd maxime efficit voluntatem malam est peccatum:ergo malus eius actus peccatuz est inquãtũ fact^s est ab ea & nõ sub rõne qua est in ea.

Ad qõnẽ sm mẽtẽ aliorum. **Ad istam questionem** dicunt aliq qz malus act^s voluntatis est peccatum inquãtum actio non inquãtuz est passio:quia peccatum est boni corruptio non passiua:sz actiua. Unde Magister in pncipio dist. peccatum di corruptio vel priuatio actiue non passiue. Sed sic respõdẽtes ptra opinantes. non bene propositam questionẽ intelligere videnf:cum enim mobile mouetur a mouente:& per illum motũ corrumpif aliqua bona dispositio ipsius mobilis:duplex ibi inuenitur actio:& duplex passio. Ipse eniz mot^s vt a mouente est actio:& inquãtuz est i mobili est in passio:corruptio etiam illius bone dispositionis inquãtuz est a corrũpente est actio:& inquãtum est in subiecto illius dispositionis:vel saltez per comparationẽ ad dispositionẽ que corrumpitur est passio. Sic dico qz malus actus voluntatis inquantum est a volũtate:vt a mouẽte est actio:& inquãtum est in voluntate:vt mota est passio. Corruptio etiam boni que per illum malũ actũ causat in anima per comparationem ad corrũpentem est actio:per comparationem aũt ad aiam inquãtum est subiectũ illius dispositionis:vel per comparatione ad ipsam dispõnez que corrumpif est passio. Questio aũt pposita intelligif de prima actione & passione sibi correspondente. De aliis enim actione & passione videbif postea. Ad qõnẽ sz mẽtez ppriã. ¶ Dico ergo ad questionem qz malus actus voluntatis inquãtum est a volũtate hz rõnem culpe nõ inquãtũ est in volũtate. Qd pz: quia si malum actum voluntatis posset vnus homo in voluntate alterius causare nõ essi per modũ excitantis:sed per modum elicientis ita qz volũtas alteri^s illo velle inordinato ita esset mota & nullo modo mouens:voluntas illius alterius nõ culparetur pro illo velle inordinato:sed tm modo ille qui voluntarie illud malum velle causasset in alterius voluntate. Cũz ergo malus act^s voluntatis sit actio inquãtum est a voluntate:vt mouente: & passio inquãtum est in volente:vt mota:sequitur qz sit peccatum non inquãtuz est passio:sed inquãtũ est actio. Unde & pronitas ad malum que in volũtate causaf per malum voluntatis actum per quã voluntas est pronior ad mouendum in actum cõsimilem:& ad h vt in actum cõsimilez moueatur plus hz de rõne mali pmo modo: quia sic respondet malo actui volũtatis inquãtũ est actio q̃z secundo modo:quia sic respondet malo actui voluntatis inquantum est passio.

Ad pmũ **Ad primum** in oppositum cum dicitur qz malus actus voluntatis corrumpit bonum inquantum est in volente non inquãtũ est a volente &c. dici potest qz forte verum est de corruptione alicuius boni absoluti educibilis de potẽtia anime:sine cuius corruptione bene potest esse malus voluntatis act^s: vt inferius ostendetur. Sed de corruptiõe alicuius gradus propinquitatis ad deum nõ est veruz. Nec eniz corruptio est per malum actum voluntatis inquãtum est a voluntate:si enim malus act^s volũtatis trãsiret in aliud subiectum adhuc voluntas inquantum esset causa illius actus elongaretur a deo. Ad 2^m ¶ Ad secũdum dicẽduz:qz nõ est simile de malo culpe & de malo pene:malum enim pene est malum subiecti:& malum culpe malum est sui efficientis:& ideo quãuis mali culpe idem sit efficiens & subiectum:tamen plus nocet ipsi volũtati vt est eius efficiẽs q̃z vt est eius subiectum. Ad 3^m ¶ Ad tertium dicẽduz:qz malus habitus voluntatis causatur a malo actu & inquãtum est a voluntate & inquãtuz est in voluntate simul:& plus habet de ratione mali sub ratione qua est respõdens malo actui voluntatis sub ratiõe qua est actio q̃z inquã est respõdens ei sub ratione qua est passio. sicut in questione declaratum est de pronitate. Ad 4^m ¶ Ad quartum dicẽduz:qz peccatum est carentia boni debiti in actu inquãtum est a volũtate:& sic hz rõnem actionis. Ad 5^m ¶ Ad qntum dicẽdũ:qz culpa duplr potest accipi. s. vel pro inordinato actu voluntatis pro quo anima est culpabilis:vel pro ipsa culpabilitate. Culpa 2^r pt accipi. Primo mõ accipiendo culpam maior est falsa:quia si ille actus esset in volũtate non a volũtate:pro ipso voluntas non esset culpabilis:& si esset a voluntate non in volũtate a qua esset:voluntas a qua esset pro illo esset culpabilis. Si autem accipiatur culpa pro culpabilitate:sic dico qd non nocet homini inordinatum actuz voluntatis esse ab eo:nisi quia per h culpa est in eo Sed vt iam dictum est:per hoc qd ille actus est a volũtate est culpabilitas in eo:non per hoc qd ille actus est in voluntate.

¶ Questio. III. Qõ. iii.

Tertio queritur vtrum malus actus voluntatis sit successiua motio. Et videtur qz sic:qz motio imperfecti successiua est. Ar. pº T. c. 15. Unde philosophus. 3. phycorũ loquens de mutatione successiua quam proprie vocat motum dicit qz imperfectum est cuius est actus. Sed malus act^s voluntatis est in ea inquãtum est imperfecta:est eniz ab ea rõne alicuius defectibilitatis:vt visum est:ergo ille act^s est motio successiua. Secũdo. ¶ Itẽ sm sniam phi lib. de memoria & remi. non contingit nos intelligere sine cõtinuo & tẽpore. Inpncipio fere. Sed velle presupponit intelligere:ergo noster act^s volendi est cum continuo & tempore. Sed si nõ eẽt motio successiua non esset necessarium ipsum esse cum continuo & tempore:ergo est motio successiua. Tertio. ¶ Item malus actus volendi est respectu rerum temporalium que sunt in continua successione:ergo cum actus dependeat ab obiecto:malus actus voluntatis dependet a reb^s successiuis. Sed actus dependẽs a re successiua:successiuus est. Quarto. ¶ Item Hugo. 1. lib. de sacra. par. 5. ca. 23. dicit qz velle aut facere motuz habet:& de h in illuz successuz & moram. Quinto. ¶ Item actus volẽdi est mutatio successiua:aut instantanea:quia cũm voluntas de non volente fit volens mutatur. Omnis autem mutatio est successiua:vel instantanea. Sed actus volendi non est mutatio instantanea: quia talis mutatio non datur per tempus:vnus autem actus volendi coexistit pluribus partib^s temporis:ergo est mutatio successiua.

In opp^m. **Contra** philosophus. 10. ethi. ca. 4. sm vllum tempus accipiet quis vtiqz delectationẽ:cuius in plus tempus facte perficietur species propter qd neqz motus est:in tempore enim omnis motus. Cuz ergo delectatio fundetur super voluntatis motum:sequitur qz actus voluntatis non est successiua motio que est in tempore. Secũdo. ¶ Item similitudo in anima non est motio successiua. Sed actus volũtatis est similitudo in anima & imago rei volite. Qd pbo per simile:sm Ans. monol. 33. ca. cum mens rationalis se ipsam cogitando itelligit nasci

tur in sua cogitatiōe eius imago: et dicit ꝙ illa imago est ipsamet cogitatio: ergo act⁹ volēdi nō ē motio successiua.

Ad qōnē ſʒ mētē ppiāʒ.

Respondeo ꝙ malus actus voluntatis nostre nō ē motio successiua. Qd patet: quia cum successiua motio est ad aliquid illo plene habito cessat esse. Sed habito volito respectu cuius est male voluntatis actus nō propter h cessat esse: imo quādoqʒ ex h fortificatur quāuis fortasse interdum minus percipiatur q̄ anteq̄ volituʒ haberetur. Cui opinioni videtur concordare Cōmen. super tertium de anima dicens. (cōmē. 28.) ꝙ ille motus cui accidit transmutatio est actio non perfecta et via ad complementum. Intelligere autē est actio perfecta: imo complementum. Et simili modo potest dici de velle. Velle ergo non est motus proprie dictus: nec mutatio proprie dicta. Vere tamen et proprie dicit actus manēs in agente. De rōne enim talis actus nō est mutatio successiua: nec istātanea: pprie loquēdo de mutatiōe.

De rōne act⁹ imanētis n̄ ē mutatio successiua: nec instātanea.

Ad p̄m

Ad primum in oppositum dicēduʒ: ꝙ malus actus voluntatis sub ratiōe qua actus est: non est in voluntate sub ratione qua imperfecta: sed sub ratione qua malus est: malitia autem nō mutat naturā actus non successiui in motionem successiuā.

Ad 2m

¶ Ad secūdum dicēdum: ꝙ verbum philosophi sic debet intelligi ꝙ noster intellectus dum est corpori corruptibili vnitus non potest per naturam et de lege cōmuni aliqd intelligere: nisi cogitatiua sensitiua existēte in actu suo que non apprehendit positiue nisi aliquid cōtinuuʒ. Unde Aug. super geñ. lib. 4. inter principium et mediū: quasi obiectent se mentis aspectui: quāuis corpusculosū quedam simulachra cuʒ senarij numeri compositio: vel ordo: vel partitio cogitatur: tamen validior et prepotentior de super ratio non eis annuit interius que vim numeri contuetur per quem cōtuitum fidenter dicit id qd dicitur vnuʒ in numeris in nullas partes diuidi posse. Nulla autem corpora nisi in partes diuidi: actus etiā p̄dicte cogitatiue per accidens est cum corpore inquātuʒ est respectu fantasmatum: que habent aliquo modo esse fluxibile.

A. l. cum tempore.

Ad 3m

¶ Ad tertium dicēdum: ꝙ malus actus voluntatis est respectu rerū temporalium s̄m ꝙ intellecte sūt. Quia s̄m Aug. 10. de trini. ca. 1. nō possunt amari nisi cognita: sic autem non sunt in continua successione. Unde Boetius in secundo prologo arithme. sapientia est rerū que sunt suiqʒ imutabilem substantiam sortiuntur comprehensio veritatis. Et exemplificat de multis temporalibus rebus: et postea dicit ꝙ ipsa natura incorporea sunt et imutabili substantie ratione vigentia: participatiōe vero corporis permutantur et tactu variabilis rei inuertibilem inconstantiam transeunt. Ecce ꝙ vult res temporales s̄m suum esse extra esse in successione et variatione: non tamen s̄m suum esse intellectum.

Ad 4m

¶ Ad quartū dicendum: ꝙ auctoritas soluit se ipsam per hoc ꝙ dicit de h in illud: in quo dat intelligere ꝙ cum anima de volente aliquid fit volens aliud non est sine successione et mora: saltē in nobis: quia ibi vnus act⁹ succedit alij.

Ad 5m

¶ Ad quintum dicunt aliqui ꝙ quāuis voluntas mutetur cū de non volente fit volens: tamen actus volendi non est illa mutatio: sed terminus eius: illud enim qd per aliquā mutationem educitur de potentia in actum est termin⁹ acquisitus per illam mutationem. Actus autem volendi prius fuit in voluntate in potentia q̄ʒ in actu. ¶ Alij rationabilius dicunt ꝙ quāuis anima mutetur: seuʒ de nō volente fit volens: tamē ipsa volitio nō est acquisita per aliquā mutationē p̄cedētē in volūtatem: nec ē ipsa mutatio. Si. n. acquireret p aliquā mutationē p̄cedētē i volūtate: aut illa eēt volūtaria: aut a cā naturali determinata: aut casualis. Sed non esset voluntaria: quia precederet in volūtate actum volendi. Nec esset a causa naturali determinata: quia tunc non esset aliqua volitio: nisi naturalis et necessaria. Nec esset casualis: quia tunc non esset volitio nisi casualis: quia sicut effectus cause naturalis est naturalis: ita effectus cause casualis. Nec etiaʒ ipsa volitio est ipsa mutatio: quia voluntatem de non volente: fieri volentem est volitionem nūc primo esse in ea ab ea. Unde illa mutatio vltra ipsam volitionē importat de nouo relationem: vel ipsius volitionis ad voluntatem: vel econuerso. Et ideo non potest dici vere ꝙ volitio sit ipsa mutatio: nec ꝙ voluntas volēdo mutetur quādiu vult: volitio referatur ad eam: non tamen quandiu vult refertur ad eam de nouo. Si autem queras vtruʒ voluntas causet actum volendi in se mediante aliqua alia actione que non sit mutatio: dico ꝙ non: eo enim ipso ꝙ creatura rationalis aliquid intelligit sub ratione qua bonum potest in se causare actum volendi: ita ꝙ factio ipsius volitiōis vltra ipsam voluntatem et ipsam volitionem: nō importat nisi relationem que est inter causam et effectum.

¶ Questio. IIII.

Q̄ō. iiij

Quarto queritur vtrū in eodē malo voluntatis actu s̄m numerum possit esse intensio et remissio. Et videtur ꝙ non. Aug. lib. 83. q. q. 32. dicit eandem rem non posse alium alio plus intelligere: ergo respectu eiusdem obiecti actus intelligēdi: et etiā indiuersis non recipit magis et min⁹: ergo multo minus actus intelligendi vnus in numero recipere potest magis et minus: ergo similiter est in actu volendi.

Ar. p̄ᵒ

Secūda.

¶ Item qd recipit magis et minus acquiritur per successionem. Sed malus actus volūtatis res successiua non est: vt in precedenti questione visuʒ est: ergo non recipit magis et minus.

Tertio.

¶ Item Auic. 6. naturalium lib. 5. ca. 2. anima totam se cōuertit ad vnumqdlibet: ergo ex tota sua virtute vult quicquid vult: ergo suum actum volendi nō pōt efficere: nec intensiorem: nec remissiorem.

Quinto.

¶ Item malus act⁹ voluntatis intendi non potest nisi per maiorem conatum qui sit causa illius intensionis. Sed in voluntate nullus alius est conat⁹ q̄ʒ act⁹ voluntatis: quia conatus act⁹ est: et voluntas non habet alium actū q̄ʒ velle. Cū ergo ipse actus voluntatis non posset esse causa sue proprie intensionis: sequitur ꝙ malus actus voluntatis nō potest intendi.

In opp.

Contra Damā. lib. 1. cap. 3. dicit sic intellectualia angelos inquis quideʒ et animas et demones s̄m electionem et eam que in bono est perfectionem et eā que est ex bono ablessionem intensam et remissam: ergo electio anime intenditur et remittitur.

Secūda.

¶ Item quādo duarum rerum existentium in eadem specie vna est alia perfectior: vna et eadeʒ numero pōt intēdi et remitti per suam causam. Sicut patet in duab⁹ albedinibus quaruʒ vna est alia perfectior. Sed malus actus volūtatis respectu eiusdem obiecti est aliquādo intensior in vno homine q̄ʒ in alio: ergo vnus actus voluntatis in numero pōt fieri intensior et remissior.

Ad qōnē s̄m mētē ppriā.

Respondeo ꝙ in eodem malo voluntatis actu s̄m numeruʒ pōt esse intensio et remissio: quia quādo vnum accidens in specie quātum est ex parte sua natū est participari s̄m magis et minus: et cā sua non efficit ipsum in subiecto in suo summo: tūc vnū et idem numero pōt participari a suo subiecto s̄m magis et minus. Sed natura mali actus respectu eiusdem obiecti talis est ꝙ quātum est ex parte sua natus est participari a subiecto s̄m magis et minus respectu enim eiusdem rei vnus malus actus voluntatis aliquādo est intēsior q̄ʒ alius: siue in duob⁹ hominib⁹: siue in vno homine diuersis temporibus. Causa etiaʒ eius que est volūtas nō semper producit in se ipsa illum actum in suo summo: tuʒ qꝛ non producit ipm de necessitate: sed libere. Et qꝛ non sic semper est disposita ad recipienduʒ illuʒ in vno tēpore: sicut

sicut in alio:ergo sequitur q vnus et idem malus actus voluntatis sm numerum potest haberi sm magis et minus a suo subiecto:ex quo sequitur q potest esse intensior et remissior.

Ad pmū **Ad primuz** in oppositum dicēdum:q in auctoritate illa h determinatio plus non est determinatio actus intelligēdi:sed rei itellecte:et ita ppō plane hz veritatē:quia qui intelligit rez eē plus q̄ est:vel minus nō intelligit eaz. Et q iste sit sensus ppositionis pz diligenter respicienti antecedētia auctoritatē allegatam in eadē qōne.

Ad 2m ¶ Ad scōm dicēduz:q quāuis malus actus volūtatis non sit res successiua:tñ eius pductio successiua esse pōt. Sicut nō obstante q nigredo sit res non successiua:tamē successiue acquiri pōt:pductio enim nigredinis non est nigredo. Unde Auic.2.lib. suo phys.ca.2.reprehēdēs dicētes q motus est res acqsita per motum:sic ait:absurdum qd dicūt.s.q nigrescere sit qualitas et augeri quātitas:et pcipue h q nigrescere ē nigredo que intendit. Sicut tamē qualitas que pōt acqri successiue posset acqri in instanti:si adesset virt⁹ sufficiens ex parte agentis:et nulla dispositio repugnās in suscipiente. Sicut sm opionem eorum qui dicūt substātiales formas elemētorū nō recipere magis et min⁹:in instāti introducit forma ignis et caliditas ꝯsequens eā:q̄uis alia caliditas mā dispōnēs acqsita fuerit successiue. Ita forte volūtas si nullam hēet dispōnem ꝯtrariaz ad actū:

N.l.vl ad aliqd retardatiuū vel aliqd retardatiuum posset actum suum pducere in instāti ita intensum q amplius per nālem virtutē volūtatis intendi nō posset.

Ad 3m ¶ Ad tertium dicēdum:q non sic est intelligēdum illud verbuz:q anima ꝯuertat se ex toto conatu ad vnūqdlibet. Sed q cōuertit se totam:q simplex est. ¶ Uel pōt dici q illa ppō intelligit de conuersione qua se cōuertit naturalr ad aliqd:sicut est in naturali actu intelligēdi et volēdi:natura enim operat sm totum conatum sue virtutis.

Ad 4m ¶ Ad quartū dicēduz:q sicut voluntas ante oēm actū manēs indifferēs ad duos actus volendi ꝯtrarios:pōt se determinare ad alterum eorum per se ipsam:et pōt elicere vnum actū intensiorez q̄ alium. Sic dico q manens in vno actu volēdi per se ipsā:in absq aliqua dispōne superueniente pōt illū actuz facere fortiorem:vnde ad hoc nullus alius actus reqrit:tante enim virtutis est voluntatis libertas.

Consequenter queritur de secūdo pncipali. Et circa h queruntur quatuor. ¶ Primo vtrū aliquod bonum nature per peccatum possit diminui. ¶ Secūdo vtrū illud bonū per pctm possit tolli. ¶ Tertio vtrum priuatio modi spēi et ordinis sit esse cius peccati. ¶ Quarto vtrum diminutio boni nature facta in anima per peccatum habeat rationem peccati.

¶ Questio. I.

Qō.1. **Primo ostendo** q aliqd bonū nature p peccatum nō possit diminui:quia non rōne act⁹

Ar.pº substrati:act⁹ enim ille inquātum act⁹ bonuz quid est:bonum aūt nō est diminutiuum boni:nec rōne deformitatis:q illa pura priuatio est:nulla autem actio priuationi cōuenit:ergo peccatuz nullo modo bonū nature diminuit.

Secūdo. ¶ Item nullum accidēs agit in ppriū subiectū. Sed malus volūtatis act⁹ qdam accidēs est:ergo nihil agit in anima que est eius subiectuz:ergo nec naturale bonū anime diminuit.

Tertio. ¶ Item per pctm non diminuit aīe substātia:nec potētie eius que incorruptibiles sunt:nec pprie passiōes eētie anime:vel potētiaz:quia ppria passio manet integra quādiu manet integrū subiectum:ergo nō est aliqd bonū naturale in aīa q possit diminui per peccatum.

Quarto. ¶ Item nō est grauius pctm hominis q̄ peccatū angeli. Sed per pctm angeli nullū bonū nāe fuit diminutū in eo. Dicit enim Diony.4.ca. de di.no.q data eis angelica donationes nunq̄ fuerunt cōmote:sed integri et clarissimi sunt:ergo nec per pctm hominis aliquod bonum nature diminuit in eo.

In oppm **Contra** Aug.enchi.5.ca animorum quecūq sunt vitia naturalium sunt priuatiōes bonorū.

Secūdo. ¶ Item idem in eodez:qd nullo bono priuat nō nocet. Sed si vnus homo esset cōstitutus in puris natural.b⁹ nihilominus peccatuz sibi noceret:ergo aliquo bono naturali ipsum priuaret:quia nō eēt in eo nisi naturale bonum:ergo per peccatum bonū nature diminui potest.

Ad qōnē hz mētez ppmā. **Respondeo** q bonuz nature. Uno mō potest accipi pro principijs componētibus substātiam:et ppotentijs naturalib⁹:et h bonuz per pctm non minuit. ¶ Alio modo pōt accipi pro iustitia originali:non quia cōsistebat in puris naturalib⁹:sed q fuit collata toti nature humane in adam:et h bonuz fuit

Nāe bonuz 3º accipi ꝯtingit. ablatum per peccatuz primi parentis. Tertio modo pōt accipi pro naturali aptitudine ad virtutem:et h bonum minuit per pctm.pctm enim ꝯtrariatur virtuti:et ex actu aūt peccati derelinquit in anima aliqua inclinatio ad similem actum:et quāto aliqd magis inclinatur ad vnuz ꝯtrarium tanto minorem aptitudinē hz ad aliud. Et ideo quāto homo magis peccat isto minus habet de naturali aptitudine ad virtutem.

Ad pm **Ad primum** in oppositū dicendum:q illa diminutio duo importat.i. actiōez et defectum:primū ꝯuenit peccato rōne actus substrati:scōm rōne deformitatis que est in actu. Unus enim defectus bene est causa alterius. fames enim quādoq causa est mortis.

Ad 2m ¶ Ad secūdum dicēduz:q accidēs existēs in natura que potest reflecti super se ipsaz bene est instrumentum quo natura agit in se ipsaz. Sed aīa est talis nature que per voluntatem reflectere se potest super se ipsam:et ideo per malum voluntatis actū aliqd pōt corrūpere in se ipsa.

Ad 3m ¶ Ad tertiū solutum est per dicta in corpore qōnis.

Ad 4m ¶ Ad quartum dicēduz:q pcedit de bono nature primo modo dicto:et sic intelligēda est auctoritas Dionysij:certum est enim q per peccatuz angeli fuit in eo diminuta naturalis aptitudo ad virtutem.

¶ Questio. II.

Qō.II. **Secundo** querit vtruz aptitudo naturalis in anima ad virtutem

Ar.pº per peccatuz totalr possit tolli. Et videt q sic:omne finitū per subtractionē alicu⁹ finiti ab eo totiēs pōt totalr corrūpi:si nō fit subtractio sm eandem pportionem. Sed aptitudo naturalis in anima ad virtutem finita est:q quicquid actu est in aīa finituz est. Cum ergo per qdlibet peccatū diminuat pdicta aptitudo:et non sm eandem pportionem:q quādoq plus diminuit ex ea sequens peccatuz q̄ precedens:ergo videt q ad vltimū totalr per peccatum possit tolli.

Secūdo. ¶ Itez in beatis aīab⁹ totalr ē corrupta aptitudo naturalis ad malum:quia vbi est talis aptitudo:est vel eē potest inclinatio ad malum:que cum mala sit:cum beatitudine eē nō potest:ergo a simili in dānatis totalr est corrupta aptitudo naturalis ad virtutis bonum.

Tertio. ¶ Item aptitudo supernaturalis ad bonum que fundata est super charitatē potest totalr tolli per peccatum eo q sibi per peccatum contrariat:ergo similr cum peccatum ꝯtrariet naturali aptitudini ad virtutem:q aliter eam nō diminueret:vr q per peccatum totalr possit tolli.

Quarto. ¶ Item in dānatis totalr est corrupta possibilitas reuertendi ad bonū virtutis:quia vt superius ostēsuz est in malitia obstinati sūt. Sed qui non possunt reuerti ad virtutē nullaz habent aptitudinem naturalē ad eam:ergo in dānatis aptitudo

Quinto. predicta per peccatum totalr est corrupta. ¶ Itez ps. de peccatoribus loquens ad deum dicit: Imaginez ipsorum

ad nihilum redigeo. Sz aptitudo naturalis in anima ad virtutem fundatur super imaginez dei in anima: ergo il
Sexto. la aptitudo per peccatum totalr tolli pōt. ¶ Item apti tudo naturalis ad virtutem fundaſ ſup principia virtu tis que ſūt naturalis cognitio ⁊ dilectio rectitudinis. Sz in dānatis nō est naturalis dilectio rectitudinis: tūc enī reverti poſſent ad virtutem. Sicut ignorans concluſionem per cognitionez principij reverti pōt ad ɔcluſionis cognitionem: ergo videſ q̄ in dānatis aptitudo natura
Septio. lis ad virtutem per peccatuz totalr est corrupta. ¶ Itē eſſe relatōis depēdet ex duob⁹. ſ. ex ſubiecto ⁊ terminoꝛ ⁊ quocūq; iſtoꝝ totalr deſtructo: ipſa totalr deſtruiſ. Sz aptitudo naturalis ad virtutem vltra ipſam aiam nihil videſ dicere: niſi quādam relationez ad virtutē. Cū ergo per peccatum poſſit virtus in anima totaliter deſtrui: videtur q̄ per peccatum poſſit deſtrui: etiam ipſa aptitudo ad virtutem.

In opp^m **Contra** Aug. 2. lib. cōfeſ. parū ante pncipium ſic ait furtuz certe punit lex tua dñe: ⁊ lex ſcripta in cordibus hominum quā nec ipſa delet iniquitas. Sed aptitudo naturalis ad virtutem ſuper pdictam legē fundatur in aia: ergo ipſam aptitudinem ad virtutem nul
Secūdo. la pōt totalr delere iniquitas. ¶ Itez Aug. in encħ ca. 5. bonum minui malum eſt: quāuis quātūcūq; minuatur:
Tertio. remaneat aliquid neceſſe eſt. ¶ Item in aia poteſt ſuccedere vnus malus act⁹ volūtatis alij ſine fine. Sed qlibet malus actus volūtatis aie nocet: ergo qlibet malus act⁹ voluntatis aiaz priuat aliquo bono: q2 ſm Aug. in encħ. ca. 5. q̄ nullo bono priuat non nocet: ergo per peccatum poteſt minui aliquod bonum in aia ſine fine. Sz ſicut dicit Aug. in caplo preallegato: quādiu corrūpiſ natura: in eſt ei bonum quo priueſ: ergo bonū nature qd̄ per peccatum in aia diminuiſ: nunq̄ per peccatū totalr tolli pōt.

Ad qōnē ſm mētē ꝓpꝛiam: licz opio nis decla ratōes aliorū addu cat. **Respondeo** q̄ aptitudo naturalis i aia ad virtutem per peccatum ſemp pōt diminui: nō tamē totalr tolliſ. Qd̄ diuerſi diuerſimode declarare conantur. ¶ Dicūt enim quidaz q̄ pdicta diminutio eſt ſm eandem ꝓportionem: ⁊ ideo ipſa aptitudo diminui pōt ſine fine: ⁊ tamen ſemp aliquid remanebit. ¶ Sed nō eſt h̄ verum: q2 tunc peccatuz pcedens ſemp plus diminueret de pdicta aptitudine q̄z pctm̄ ſequēs:
Pꝛima. decima enim toti⁹ nō diminuti: maioꝛ eſt q̄z decima hui⁹
Cōtra pꝛimā decla rationez. qd̄ remanet poſt diminutionē. Nūc autez frequēter accidit q̄ peccatuz ſequens plus corrūpit de naturali aptitudine ad virtutem q̄z peccatuz q̄ ipſum imediate pceſſit. ¶ Alij dicunt q̄ aptitudo naturalis ad virtutē ſemp
Secūda. ſcaturit a ſua radice: ſicut aqua a fonte: ⁊ ideo quātūcūq; minuatur: nunq̄ totalr corrūpitur: eo q̄ radix eius que eſt imago dei in anima: per peccatuz nec corrūpitur: nec
ɔ ſcdam. minuiſ. ¶ Sed ɔtra h̄ eſt: quia ſm h̄ illud qd̄ de aptitudine naturali ad virtutem per peccatū corruptū eſt: ſine penitētia ⁊ grā dei poſſet naturalr reparari: qd̄ falſuz eſt.
Tertia. ¶ Alij dicunt q̄ pdicta aptitudo non minuiſ ſm eēntiam que finita eſt. Sed quātum ad eius efficiētiam que quodāmodo infinita eſt: inq̄ztū ex illa poſſunt elici act⁹ ⁊ diſpōnes generari ſine fine ꝓpter nature anime ꝑpe
ɔ tertiaz. tuitatem. ¶ Sed h̄ nō ſatiſfacit intellectui: per peccatū enim non corrumpiſ bonus actus eliciēdus ex iſta aptitudine: quia ille actus nondum inerat. Sed per qdlibet
Una dña pctī oꝛigi nalſ ab ac tuali. actuale corrumpiſ aliquod bonū pexiſtens in aia. Inter enim alias differentias inter peccatuz originale ⁊ actuale: h̄ eſt vna: q̄ peccatum originale eſt priuatio boni debiti nunq̄ habiti. Sed per peccatum actuale priuaſ anima
Quarta. aliquo bono debito pri⁹ habito. ¶ Alij dicūt q̄ illa aptitudo non diminuiſ per ſubtractionez alicuius ab ea. Sz per h̄ q̄ per peccatum apponitur impedimētuz ptingēdi ad terminum qui eſt virtus: impedimēta autem talia apponi poſſunt ſine fine: ſm q̄ aia addere pōt peccatum peccato ſine fine: ⁊ ideo nunq̄ totalr tollitur ⁊ ſemp di
ɔ quartā. minuitur. ¶ Sed contra aut per appoſitionē illius impedimēti corrūpitur aliquid de pdicta aptitudine aut nihil. Non nihil: q2 ſm Aug. in encħ. 5 ca. peccatum nocet adimendo bonum. Si autem de pdicta aptitudine aliqd corrumpitur: redit pma difficultas. ſ. quomodo de ea ſemper aliquid poteſt corrūpi: ⁊ nunq̄ totalr pōt tol
Quita ⁊ eſt ꝓpꝛia. li. ¶ Videtur ergo mihi ſic dicēdum: q̄ pdicte aptitudinis radix: vel fundamētum in anima eſt imago dei: terminus autem eſt virtus formata qua poteſt anima ɔiungi cum deo: per gratuitam cognitionem ⁊ dilectionem. Poteſt ergo pdicta aptitudo intelligi diminui vel ex parte ſue radicis: vel ex parte termini per appoſitionem impedimentoꝝ virtutis. Sicut naturalis aptitudo in corpoꝛe diaphano ad receptionem luminis in ſuo pfundo: poteſt intelligi diminui. Vel per diminutionem diaphanitatis. Vel per appoſitionem alicuius impedientis luminis receptionem: ſicut eſt nebula: vel elōgatio ipſi⁹ a luminari. Pꝛimo mō nō poteſt minui: nec corrūpi in anima aptitudo naturalis ad virtutem: q2 naturalis imago dei in anima: nec corrumpi pōt: nec minui. Sed ſecūdo modo: quia per qdlibet impedimētum virtutis corrumpitur in anima aliqs gradus ꝓpinquitatis: vel idoneitatis ad virtutem: per cuius corruptionē nature anime min⁹ remanet apta ad virtutē: ⁊ hꝫ gradus ſibi poſſunt ſuccedere in anima ſine fine quāuis ſimul non ſint in actu niſi vnus quo per impedimentum virtutis corrupto remanet anima in alio gradu ꝓpinquitatis vel idoneitatis magis remoto. Sicut per appoſitionem nebule inter corpus diaphanum ⁊ luminare: vel per eius elōgationem a luminari: corrumpitur aliqua habitudo que erāt in ipſo ad luminis receptitudinez in ſuo pfundo. vtpote aliquis gradus ꝓpinquitatis ad pdictam receptionem: quo gradu corrupto remanet in gradu remotiori. Per quodlibet autem peccatum apponitur in anima aliquod impedimentum virtutis. ſ. elongatio anime a deo: ⁊ obſtaculum inter animaz ⁊ deum. Qd̄ ſic patet: rectitudo enim legis eterne decernit animaz obligari p actuali peccato ad mendam que fit per penitentiam veram: cuius carentia eſt q̄daz diſtātia ⁊ obſtaculū iter animam ⁊ deum: ſm quādam ſimilitudinē diſtantie ⁊ obſtaculi in corporalibus. Sicut enim corpus nō poteſt ɔiungi cum termino niſi tranſeundo diſtātiam mediam: nec recipere lumen niſi remoto obſtaculo quo impeditur recipere lumen: ſic anima non poteſt recipere lumen gratie: nec coniungi cum termino qui deus eſt: per gratuitā cognitionem ⁊ dilectionem niſi remouendo ⁊ pertranſeundo per penitentiaz carētiam emēde debite pro actu peccati. Unde Iſa. 19. ca. Volens ſigr̄e per peccatū poni diſtantiam ⁊ obſtaculum inter aiam ⁊ deum: ſic ait: iniquitates veſtre diuiſerunt inter vos ⁊ deū veſtrum: ⁊ peccata veſtra abſcōderunt faciem eius a vobis ne exaudiret. Sequitur ergo q̄ per peccatum ſemp poteſt diminui in anima naturalis aptitudo ad virtutis ſuſceptionē ⁊ ad diſponēdum ſe ad eaz. Quia tamē huius aptitudinis radix in anima nec corrūpi pōt: nec minui: impoſſibile eſt pdictam aptitudinem per peccatū totaliter tolli.

Ad pꝛimum in oppoſitum dicēduz: q̄ aptitu
Ad p^m do naturalis in aia ad virtutē hꝫ q̄ accipitur pro habitudine media inter ipſam imaginē dei in anima ⁊ virtutē: hꝫ infinitos gradus in potētia nō in actu: vñ vno actu ⁊ vno gradu corrupto per impedimētum appoſitū per pctm̄ remanet in gradu alio magis remoto. Ut in corpoꝛe qōnis oſtēſum eſt. ¶ Ad ſecūdū
Ad 2^m dicēdum: q̄ nālis aptitudo ad bonū fundaſ ſup imaginem dei in anima: ⁊ q2 h̄ imago in anima per peccatum deſtrui nō pōt: iō aptitudo naturalis ad bonū nō poteſt deſtrui totalr per peccatuz. Sed aptitudo qua creatura

rōnalis

rationalis inclinatur seu inclinari potest ad malum: cõsequitur creaturã inquãtum est de nihilo per bonũ supnaturale nõ cõfirmataz: et iõ per supnaturalẽ cõfirmationẽ aptitudo ad malum predicta totalr̃ tolli põt. Ad 3m ℂ Ad tertium dicẽdum: qȝ nõ est sil'e de aptitudine nãli ad bonuz et de aptitudine supnãli fundata sup charitatem: qr̃ pme aptitudini nõ cõtrariatur pctm̃ rõne sue radicis: sȝ rõne sue ptingẽtie ad terminũ q est virt⁹. Sȝ radici scde aptitudinis cõtrariatur mortale pctm̃: et iõ ipsam totalr̃ tollit. Ad 4m ℂ Ad 4m cum di qȝ qui nõ põt reuerti ad virtutẽ nullam habent aptitudinem ad eam etc. dico qȝ nõ est verũ: posse enim reuerti ad virtutem dicit potentiã nõ impeditam saltez totalr̃. Sed esse aptũ natũ ad virtutẽ est habere talez naturam cui est cõsonum et cõueniens hĩe potentiam: et illud adiutoriũ quo possit hĩe virtutem: et iõ q̃uis dãnati non possint reuerti ad virtutem eo qȝ voluntas in eis impedita est per obstinationem: tamẽ apti nati sunt ad virtutem. Sicut dicimus qȝ cecus nõ põt videre: et tamen est aptus natus videre: nisi enim dãnati essent apti nati ad virtutem non esset in eis remorsus cõscientie de virtutis Ad 5m amissione. ℂ Ad quintum dicẽdum: qȝ in verbo pposito põt accipi imago pro gloria temporali que cõparatur imaginib⁹ que apparet in somno: et eo qȝ sicut euigilãtes nihil de illis imaginibus iueniunt sic aïa cũ euigilat per egressum a corpore nihil secũ portat de gloria tpali. Unde glosa Imaginem ipsorum .i. gloriam tpalez quã ipsi querũt ad nihilũ rediges. ℂ Uel si itelligatur de imagine dei in aïa: tunc redigi ad nihiluz accipitur pro deformari et vilificari: Ad 6m scdm quem modũ dicimus de hoie qui de magno statu cadit in statũ vilez et miserz: qȝ redact⁹ est ad nihilũ. ℂ Ad sextum dicẽdum: qȝ per nãlem cognitionẽ et dilectionez boni volũtas obstinata in malo reuerti ad verã virtutez nõ põt. Sicut ignorãs per cognitionẽ principij ad cõclusionis cognitionẽ: nõ enim ita necẽia cõnexione se hȝ virt⁹ ad nãlem cognitionẽ et dilectionẽ boni: sicut cõclusio ad Ad 7m pnm: cum in ipso includatur q̃uis implicite. ℂ Ad septimũ dicẽdum: qȝ quãuis per pctm̃ possit totalr̃ in anima destrui virt⁹ in actu: nõ tñ totalr̃ destrui põt in aptitudine: et iõ sicut remanet virt⁹ in aptitudine nãe: ita semp remanet in aïa nãlis aptitudo ad virtutẽ: nõ .n. importat relationẽ actualẽ: sed aptitudinalem. ℂ Qõ. III.

Qõ. III. Ar. pᵒ

Tertio queritur vtrum priuatio modi spẽi et ordinis sit effect⁹ pcti. Et videtur qȝ nõ. Aug. in li. de nã boni parz post pnm: loquens de mõ spẽ et ordine: dicit qȝ vbi hec tria magna sunt: magna bona sunt: vbi parua sunt: parua bona sunt: vbi nulla sũt: nullũ bonũ est. Sȝ p pctm̃ nõ ad nihilatur totũ bonũ ipsi⁹ aïe: ergo Secũdo. per pctm̃ nõ priuatur mõ spẽ et ordine. ℂ Itẽ Aug. i eodẽ lib. quasi statim post auctem pallegatã: malũ nihil aliud est q̃ corruptio vel modi: vel spẽi: vel ordinis. Sȝ pctm̃ est malũ: ergo pctm̃ est corruptio vel modi: vel spẽi: vel ordinis. Sȝ nihil est effect⁹ sui ipsi⁹: ergo priuatio istoruz Tertio. X. c. 14. nõ est effectus pcti. ℂ Itẽ phs. 10. meta. nõ cõtingit plura vni esse cõtraria. Sed modus spẽs et ordo sũt res plures: ergo nõ cõtrariantur vni pctõ. Cũ ergo pctm̃ corrũpat bonũ in aïa rõne cõtrarietatis. Uidetur qȝ corruptio cuiuscũqȝ istorũ Quarto. nõ sit effect⁹ vnius pcti. ℂ Itẽ ista tria sunt in aïa inquãtũ hȝ deum pro cã efficienti: exẽplari et finali. Sicut in pmo lib. declaratũ est. Sȝ per pctm̃ nõ põt corrumpi illa triplex habitudo in anima ad deum: ergo predictorz trium priuatio non est effectus peccati.

In oppm **Contra** bonũ virtutis gratuite in aïa hȝ modũ speciez et ordinẽ: qr̃ hec tria in omni bono sunt. Sed per pctm̃ mortale priuatur aïa gratuita virtute: ergo et modo et spẽ et ordine gratuite virtutis. ℂ Item vt ha- Secũdo. bitũ est in precedenti qõne per pctm̃ diminuitur naturalis aptitudo ad virtutem. Cũȝ ergo q̃tum diminuitur de bonitate rei: tñ diminuatur de eius modo specie et ordine videtur qȝ per peccatum diminuatur modus species et ordo qui sunt in naturali aptitudine ad virtutem.

Respondeo sicut in pmo lib. dictum est. Modus est in re inq̃tũ hȝ deum pro cã efficienti: ex hoc .n. mensurata est. Spẽs inquantum hȝ deum pro cã exẽplari: ex hoc enim speciosa est. Ordo inquantũ hȝ deum pro cã finali: eo .n. ipso ordinata est. Et qr̃ oẽ bonũ deũ respicit sub ista triplici habitudine: iõ res quãtum hȝ de bonitate: tñ hȝ de mõ spẽ et ordine: et ecõuerso. In aïa aũt ad presens cõsiderare possum⁹ triplex bonum .s. bonũ absolutũ spectãs ad naturalẽ suã pfectionẽ: et bonũ naturalis aptitudinis ad virtutem: et bonũ gratuite virtutis. Et q̃libet istorz hȝ suum modum spẽm et ordinem. Et qr̃ bonum pmo mõ dictũ per pctm̃ nec corrumpitur nec minuitur: ideo modus spẽs et ordo illius boni per pctm̃ nec corrũpitur nec minuitur. Et qr̃ bonum secũdo modo dictũ per pctm̃ minuitur: sed nõ totalr̃ tollitur: vt in precedenti qõne dictum est: ideo modus spẽs et ordo illius boni per pctm̃ minuuntur: sȝ non totaliter tolluntur. Et quia bonum tertio modo dictum per peccatum mortale totalr̃ tollitur quãtum ad formam virtutis: que est grã gratũ faciens: qr̃ peccatum mortale nihil compatitur secũ de grã gratũ faciente: ideo modus spẽs et ordo forme illius boni totalr̃ tolluntur per mortale peccatum. ℂ Argumenta ad partem secũdam pcedunt: de mõ specie et ordine: scdm qȝ sunt in bono virtutis gratuite et in bono nãlis aptitudinis ad virtutẽ: et ideo cõcedantur.

Ad qõnẽ scdm mẽtẽ ppriam.

Triplex bonuz in anima.

Ad primum in oppositũ dicẽduz: qȝ pcedit de mõ spẽ et ordine: sȝ qȝ sunt in bono absoluto ptinente ad nãlem aïe pfectionem: et verz est qȝ talis modus spẽs et ordo per pctm̃ nec corrũpuntur nec minuuntur. ℂ Ad scdm dicendum: qȝ et si pctm̃ formaliter sit priuatio alicuius boni modi speciei et ordinis in actione: tamen in ipsa anima quãtum ad esse morale põt causare istorum trium priuationem. ℂ Ad tertiũ dicendum: qȝ quãuis vni non possit esse cõtrarium nisi vnum primo et directe: plura tamen possunt repugnare vni ex consequenti et indirecte. Dico ergo qȝ peccatuz primo et directe opponitur ordini in debitum finem: et qr̃ quãtuz res ordinatur in finez tñ respicit deũ sub rõne cause efficientis et exemplaris: ideo quantum per peccatũ corrũpitur de rei ordine: tñ per peccatuz corrumpitur de rei modo et specie. Unde hec tria in omni re eq̃lia sunt inter se: et vbi diminuuntur vel corrumpuntur equaliter diminuuntur vel corrumpuntur. ℂ Ad quartum dicẽdum: qȝ procedit de modo specie et ordine scdm qȝ sunt in bono absoluto spectante ad naturalem anime perfectionem.

Ad pm

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

ℂ Questio. IIII.

Qõ. IIII. Ar. pᵒ

Quarto queritur vtrũ diminutio boni nãe facta in aïa per pctm̃ hẽat rõnem pcti. Et videtur qȝ non: qr̃ oẽ qõ hȝ rõnem pcti macula est. Sȝ ex cõsideratiõe cuiuscũqȝ rei: nõ remanet itell'us maculat⁹: et ergo nec ex quocũqȝ desiderio remanet volũtas maculata: qõ nõ esset verz si diminutio boni nãe facta in aïa per pctm̃ hẽret rõnem pcti. ℂ Item Aug. cõtra faustũ lib. 22. quasi medio loco inter pnm et medium dicit qȝ pctm̃ est falsum vel dictũ vel cõcupitum cõtra eternã legem. Sȝ hec diffinitio nõ cõuenit diminutõi boni facte in aïa p pctm̃: ergo sibi nõ cõuenit rõ pcti. ℂ Item nihil inuolũtarium hȝ rõnem pcti. Sȝ diminutio boni nature in aïa non est volũtaria. peccator .n. eam nõ vult: ergo nõ habet rõnez peccati. ℂ Item differẽtia est inter effectum et causam: effectus enim non est cã. Sed diminutio boni nature in anima est effectus peccati: ergo non est peccatum.

Secũdo.

Tertio.

Quarto.

In oppm **Contra** Ans. de cõcep. virgi. non multuz post principium: omne peccatum est iniustitia: et pa

rum post dicit: ꝙ iniustitia nō est aliud ꝙ̃ absentia debi/te iustitie. Sed diminutio boni facta in aīa per pctm̄ est quedā absentia debite iustitie: ergo illa diminutio est peccatum.

Secūdo. ℂ Item si nō hēret rōnem peccati: tūc homo dormiens in quo non est aliquis act⁹ peccati: nō posset vere dici hēre peccatum: qḋ falsum est.

Tertio. ℂ Itez nō tm̄ act⁹ iusti/tie dicit̃ iustitia: sed etiā habit⁹ per iustos actus causatus: ergo silr̃ non tm̄ actus peccati est pctm̄: sed etiā diminu/tio boni: ⁊ priuatio mala causata per actū pcti est peccatū.

Quarto. ℂ Item per actū peccati cāt̃ur macula in aīa. Vn̄ Eccl. 47. dicit̃ salomoni. dedisti macula in gloria tua. Sz illa macula hz rōnem peccati. Cum ergo nō videat̃ aliud eē ꝙ̃ quedaz diminutio boni nature in aīa facta per pctm̄. Videt̃ ꝙ illa diminutio habeat rōnem peccati.

Ad qōnē hz mētez ꝓpriā. Hō sicut iust⁹ per actū: ⁊ hītum ita ⁊ peccator.

Respondeo ꝙ sicut hō pōt dici iustus sm̄ actū ⁊ sm̄ habitum. Sic hō potest dici peccator ⁊ sm̄ actum ⁊ sm̄ habitū. Sed sicut rō boni iu/sti principalius inuenit̃ in actu iusto ꝙ̃ in dispositōe causata in aīa per actū iustū: ⁊ gñalr̃ rō boni principalius inuenit̃ in bono actu ꝙ̃ in bono sm̄ habituz tm̄. Sic dico ꝙ rō mali qḋ est pctm̄ per prius ⁊ ṗncipalius est in ma/lo volūtario actui ꝙ̃ in diminutōe boni debiti facta per malū volūtario actū. Secūdario tm̄ ⁊ per quādā habitu/dinē ad malū volūtario actū illa diminutio boni: parti/cipat rōnē pcti. Nec est intelligēdū ꝙ illa diminutio boni in facto esse sit totalr̃ idē ꝙ carentia emende debite ꝑ actu pcti: imo differūt: sicut corruptio alicui⁹ gradus propinqtatis in corpe ad luminis susceptionē ⁊ obstaculum quo ille gradus corrūpit̃. Et forte plus hz de rōne pcti ṗdicta carētia ꝙ̃ diminutio ipsius nālis aptitudinis ad virtuti. ꝓpinquus. n. vr̃ se hēc ad malū volūtatis actum.

Ad ṗm

Ad primum in oppositū dōm: ꝙ nō est silē de volūtate ⁊ itellectu: qꝛ res itelli/gibiles sunt in itellectu ꝑ modū ipsi⁹ itellc̄s: ⁊ iō ex eis nō inficit̃. Sz magis pfectiōe scḋaria pficitur. Sz act⁹ volū/tatis ⁊ ꝯsistit in motu ad ipas res. est. n. qḋā trāsformatio amātis in amatū: ⁊ iō maculat̃ qñ eis iordinate inheret. Vn̄ di de pctōrib⁹ osee. 9. facti sūt abhominabiles: sicut ea q̄ dilexerūt.

Ad 2m Ad 3m

ℂ Ad 2m dōm: ꝙ illa descriptio dat̃ de pctō i actu tm̄. ℂ Ad 3m dōm: ꝙ q̄uis pctōr ꝑ se non velit di/minutionē boni nāe: qꝛ sm̄ Diony. 4. ca. de di. no. nemo respiciens malū facit q̄ facit. tn̄ vult eā ꝑ accñs: inq̄ntum vult illud qḋ est cā illi⁹. Nec mirū: qꝛ etiā ipsam deformitatē q̄ est in actu: nō vult nisi ꝑ accñs.

Ad 4m

ℂ Ad 4m dōz: ꝙ q̄uis effect⁹ nō sit cā: non tn̄ ex h̄ pōt ꝯcludi ꝙ illa dimi/nutio boni nāe nullū sit pctm̄. Sz ꝙ nō est illud pctm̄: cui⁹ est effect⁹: ⁊ h̄ est vez. ℂ Argumēta ad ptē aliā ꝓcedūt de pctō secūdario mō dicto. ℂ Primū tn̄ arg.m peccat i forma: qꝛ ꝓcedit ex duab⁹ affirmatiuis in 2a figura.

Circa litteram. pctm̄ est oē dictum vel factū vel ꝯcupi/tū ꝯtra legē dei: hec descriptio ꝯuenit pctō actuali ꝙ ꝯsistit in cōmissione: ⁊ intelligit̃ de pctō sm̄ actū nō sm̄ habitū: ⁊ accipit̃ ibi ꝯcupitū: cū ṗcisione in/q̄tū distinguit̃ ꝯtra pctm̄: ꝯsistēs in dicto vl̄ facto: pctm̄ est volūtas retinēdi vel ꝯseq̄ndi qḋ iustitia vetat. h̄ acci/pit̃ volūtas nō pro potētia: sz pro actu: nec ex hoc ꝙ h̄ di/seqt̃ ꝙ oē pctm̄ sit auaritia ꝓprie dicta: qꝛ h̄ assecutio vl̄ retētio nō itelligit̃ respectu boni tpalis exterioris tm̄: ⁊ re/spectu cui⁹ est auaritia ꝓprie dicta: sz itellr̃ ō quocūqꝫ bono: qꝛ oē pctm̄ cōmissiōis in aliquo iordinato amore ꝯsi/stit: vel ex eo cāt̃ur: volūtas est mot⁹ animi: hic etiā acci/pit̃ volūtas nō ꝓ potētia: sz ꝑ actu: nō cōsisteret pctm̄ si iterdictio nō fuisset: ꝙ itelligēdū est de iterdictiōe ꝑ aliq̄ꝫ legē: siue sit lex eterna: siue lex nāe: vel diuina: vel positi/ua. nihil. n. pctm̄ est ꝙ nō sit ꝑ aliq̄ꝫ istaꝝ legū ꝓhibitū: nō ꝯsistēte pctō nō solū malitia: sz virt⁹ fortassis nō eēt. i. nō ita appareret manifeste: qꝛ sicut dicit pħs i decē. op/posita iuxta se posita maiora ⁊ minora vident̃ hominib⁹.

Auaritia respcū cu/ius.

Libro pri/mo ca. 12.

ℂ Vel pōt dici ꝙ ibi loqt̃ de virtute nō sm̄ eēntiaz: sed sm̄ rōnē nōis: inq̄ntū dr̄ a vi ꝯtra difficultatē: nō est aliq̄ res mala nisi eadē res sit bona: qꝛ oē maluz fundat̃ in aliquo bono: vt superius ostēsuz est: declinatio a bono qḋ ē sigt̃. i. aliqd ponit: vn̄ ibi nō accipitur declinatio a bono pro eo qḋ est nō velle facere bonū: sz pro velle facere bo/num: inquātum pctm̄ est: ṗuatio tn̄ vel corruptio boni: expositio hui⁹ verbi: satis habita est per dicta in qōnib⁹: ⁊ nō est substātia pctm̄: eo tn̄ nā aīe corrūpitur. Hic accipitur nā aīe pro naturali aptitudine in aīa ad virtutem.

ℂ Quedam simul sunt peccata ⁊ pena peccati: quedam peccata ⁊ causa peccati: alia vero peccata ⁊ causa ⁊ pena peccati. Di. XXXVI. Dist. 36.

Sciendum est tamen q̄dam sic esse peccata: vt sint etiam pene peccatorum. Unde Aug. super illum locum ꝑs. lvij. Supercecidit ignis ⁊ non viderunt solez: ait. Ignis superbie ⁊ concupiscentie ⁊ ire intelligitur. Istas penas pauci vident ideo eas maxime cōmemorat apostolus in epistola ad Roma. ⁊ enumerat multa que peccata sunt ⁊ pene peccati. Item. Inter primū enī3 peccatū apostasie ⁊ vltimam penam ignis eterni: media que sunt ⁊ peccata sunt ⁊ pene peccati. Greg. quoqꝫ super Ezechiel. ait. Contēnenti qui nō vult penitere ponit deus offendiculū vbi. s. grauius impingat. Peccatuz enim qḋ per penitētiam citius non deletur: aut peccatū est ⁊ causa peccati: aut peccatum ⁊ pena peccati: aut peccatum simul ⁊ causa ⁊ pena peccati. Unde Moyses. Nōdum sunt completa peccata amorreorū. Et Dauid inquit. Appone iniquitatem super iniquitatem eoꝝ. Et alius propheta. Sanguis sanguinē tetigit: id est peccatū peccato additum est. Paulus quoqꝫ ait. Propterea tradidit illos de⁹ in passiōes ignominie ⁊c. Et itē. Ut impleāt peccata sua semper. Joanni quoqꝫ per angelū dr̄. Qui in sordib⁹ est sordescat adhuc. Ex his testimonijs colligit̃ peccatum aliquod ⁊ pctm̄ eē ⁊ penam pcti.

ℂ Ex predictis questio oritur. s. an inquantū peccatum est sit pena peccati.

Et ideo merito queritur. vtꝝ inq̄ntuz pctm̄ est sit pena pcti. Qḋ non videtur: cuz ois pena peccati iusta sit. Unde Aug. in lib. retractationum. Omnis pena pcti iusta est ⁊ suppliciu nominat̃. Si ergo pctm̄ qḋ est pctm̄ ⁊ pena pcti: inquātū pctm̄ est: pena pcti est: cuz ois pena iusta de iustitia dei veniat. videt̃ inquātuz pctm̄ est: iustum esse ⁊ a deo ꝓuenire. Ad qḋ illi rn̄dent pctm̄ sic dici penam pcti: quia per peccatuz in qḋ merito precedentis pcti homo labitur desērēte deo: corrumpit̃ bona natura. Sicut ignis eternus dicit̃ pena maloꝝ: qꝛ ea cruciant̃: nec tamē ipse cruciatus maloꝝ ignis est: sz ꝑ ignez

R. sn̄o illo/rū vbi de/cēt ex q⁹ sensu pec/catum di/pena pcti vel pena.

fit in hoīe

fit in homine. Ita per peccatum corrumpit natura et imminuitur bonum nature: et est ipsa immunitio et corruptio boni passio et pena: et non est essentialiter ipsum peccatum per quod fit: sed ideo peccatum dicit ut premissum est: quia per peccatum illico ut peccat homo fit in homine illa corruptio: que tamen fit deo auctore. Illa enim pena sive passio que est boni corruptio: a deo est. Illius tamen: ut sic dicam: materia et causa est peccatum quod a deo non est. Quod videtur Aug. notasse et iuxta hunc sensum intellexisse: cum ait in lib. de predestinatione sanctorum. Predestinatione deus ea prescivit que fuerat ipse facturus. Sed prescivit deus etiam que non est ipse facturus. i. omnia mala: quia et sic sunt quedam que ita peccata sunt: ut etiam pene sint peccati: secundum illud apostoli. Tradidit illos deus in passiones etc. non tamen peccatum dei est: sed iudicium. i. pena. In scriptura enim sepe nomine iudicij pena intelligitur. Hic diligenter intendentibus insinuare videtur ea que peccata sunt et pene peccati non inquantum peccata sunt: sed inquantum pene dei esse dicuntur. Nam cum dixisset deum non esse facturum mala aliqua. i. peccata: quia posset ei obijci: quedam peccata esse etiam penas peccati: et pena peccati omnis iustitia est. et ideo a deo est: quasi determinando secundum quid facit ea: vel secundum quid non faciat: addidit reliqua. Iuxta vero predictam intelligentiam peccata sane dicuntur pene. unde apostolus appellat eas passiones ignominie: quia ut ait auctoritas: licet quedam peccata sint que delectant. sunt tamen passiones nature noxiande: quia per ea corrumpitur natura.

Quia cum omne peccatum possit dici pena: non tamen omne est pena peccati.

Et licet ex hoc sensu omne peccatum mortale possit dici pena: non tamen omne pot dici pena peccati. Pena enim peccati ut predictum est: est illud cuius causa est aliud precedens peccatum. Nam peccatum sic dicitur pena peccati respectu precedentis: sicut dicitur causa peccati respectu sequentis. Quo fit: ut idem peccatum et causa sit et pena peccati: sed alterius peccati pena: et alterius causa. ut enim Greg. in moralibus ait. Peccatum quod penitentia non diluitur suo pondere mox ad aliud trahit. Unde fit: ut non solum peccatum sit: sed et causa peccati. Ex illo quippe culpa subsequens oritur. Peccatum vero quod ex peccato oritur: non solum peccatum: sed et pena peccati est: quia iusto iudicio deus cor peccantis obnubilat: ut precedentis peccati merito etiam in alia cadat: que enim liberare noluit: deserendo percussit. Proinde ut Augu. ait. Precedentis est hec pena peccati: et tamen etiam ipsa peccatum est. Iudicio enim iustissimi dei traditi sunt: ut ait apostolus de quibusdam: sive deserendo sive alio modo explicabili: sive inexplicabili in passiones ignominie: ut crimina criminibus vindicarentur: et supplicia peccantium non tantum sint tormenta: sed et vitiorum incrementa. Illa ergo peccata que enumerat apostolus: de superbia sunt non solum peccata: sed etiam supplicia sunt. Ecce ex his iam fit perspicuum quedam peccata: etiam penas et causas peccati esse: et illud peccatum esse penam peccati: quod causam precedentem habet peccatum: atque illud peccatum esse causam peccati quod est meritum sequentis culpe.

Ex predictis videtur significari ipsa eadem que peccata sunt esse et penas peccati.

Sed cum ait crimina criminibus vindicari videtur insinuare ea ipsa que peccata sunt: essentialiter esse penas peccati. i. punitiones peccati. Ad hoc autem inquiunt illi: et similia hec dicta esse secundum rationem predictam: et ideo intelligenda fore secundum premissam expositionem. Intelligentia enim dictorum ex causis est assumenda dicendi.

Quia non obviat veritati si quis dicat ipsa peccata esse penas peccati essentialiter.

In nullo tamen preiudicium facturum veritati putatur: si quis dicat ipsa eadem que peccata sunt essentialiter: ut ita dicam: esse penas. i. punitiones peccatorum precedentium que iuste sunt et a deo sunt. nec tamen inquantum peccata sunt: a deo sunt: nec inquantum peccata sunt: pene peccati sunt. et tamen inquantum peccata sunt: privationes boni sunt. Sed ut supra dictum est: aliter et active dicuntur privationes.

Aperte ostendit peccata quedam esse penam peccati: et penam ipsam iustam esse a deo.

Quod autem quedam peccata pene sint: et ipsa pena iusta sit: et a deo sit: evidenter tradit Aug. in libro retractationum. i. dicens quedam necessitate fieri ab homine que mala sunt: et eadem ista pena peccati sunt. Sunt inquit quedam necessitate facta improbanda ubi homo vult recte facere et non pot. unde et illud apostoli. Non quod volo facio bonum: sed quod odi malum hoc ago. Et illud Caro concupiscit adversus spiritum: et spiritus adversus carnem. Hec enim in invicem sibi adversantur ut non ea que vultis faciatis. sed hec omnia ex illa mortis damnatione sunt. Nam si non est ista pena hominis: sed natura: nulla ista peccata sunt. Si enim non receditur ab eo modo quo naturaliter factus est homo: cum hec facit: ea utique facit que debet. Si autem homo: quia ita est: non est bonus: nec habet in potestate ut sit bonus: sive non videndo qualis esse debeat: sive videndo et non valendo esse qualem se esse debere videt: penam istam esse quis dubitet? Omnis autem pena si peccati pena est: iusta est et supplicium nominatur. Si autem iniusta est

pena:qm̄ penaz esse nemo ambigit:iniusto aliquo dominante hoī imposita est. Porro qꝛ de omnipotentia dei ꝛ iustitia dubitare demētis est:iusta est hec pena ꝛ pro peccato aliquo ipenditur. Nō eniz quisq̄ iniuste dominās aut surripere hoiem potuit velut ignorāti deo:aut extorquere inuito tanq̄ inualidiori:vt hoiez iniusta pena cruciaret. Relinquitur ergo vt hec pena iusta de dānatiōe hominis veniat. His atq̄ alijs pluribus testimonijs docetur quedā esse peccata ꝛ penas peccati essentialiter.

¶ De quibusdam que sine dubio peccata sunt ꝛ pene:vt ira:inuidia.

Preterea nullaten⁹ ambigēdū est quedam peccata absq̄ vllo scrupulo penas esse:vt inuidia que est dolor alieni boni:ꝛ ira q̄ etiā nō inq̄tū pene sunt:peccata sūt. Ita etiā de cupiditate ꝛ timore ꝛ alijs hmōi sentiendū est. Unde Aug⁹. in lib. lxxxiij. questio. ait. Ōis pturbatio passio. Ōis cupiditas perturbatio. Omnis ergo cupiditas passio. Ōis vero passio cuz est in nobis:ipa passione patimur. Omnis ergo cupiditas cuz est in nobis ipsa cupiditate patimur:ꝛ inquātuz cupiditas est patimur ea. Omnis aūt passio inquātum ipsa patimur nō est peccatum:ita ꝛ de timore. Non enim consequens est vt si patimur timorez:ideo nō sit peccatum:quia multa sunt peccata que patimur:sed non inquātum patimur eis.

¶ Q: verbis Augustini premissis quedaz sententia Hierony. obuiare videtur.

Illud autem diligēter est annotādum qđ supra positis verbis Aug. dicentis quedā necessitate facta:esse improbanda ꝛ mala:videt̄ obuiare qđ Hierony. ait in explanatione fidei:qđ licet supra sit positum:tamē vt perfectius sciat̄:iterare nō piget. Execramus inquit corū blasphemiā qui dicunt impossibile aliqd hoī a deo esse p̄ceptum:ꝛ mādata dei non a singulis:sed ab omnibus in commune posse seruari. ꝛ paulopost. Et tam' illos errare dicimus qui cum manicheo dicunt hominez peccatuz vitare non posse:q̄ illos qui cum Iouiniano asserunt hominem non posse peccare. Ecce Hieronymus dicit errorem esse si quis dicat hominem vitare peccatum non posse. Qui autem dicit quedaz necessitate fieri:quedam dicit non posse vitari. Cum ergo id Augustinus dicat: videtur aut erroris esse quod tradit:aut non esse verum qđ Hieronymus ait.

¶ Determinatio contrarietatez submouens de sanctorum medio.

Ad quod dici potest:quia Augustinus sm statum huius miserie:ad quam pertinet ignorātia ꝛ difficultas vt idem ait in lib. de libero arbitrio:que ex iusta dānatione descēderūt:illud tradidit vbi ꝛ venialia peccata inclusit. Hieronymus vero tātum de mortalibus peccatis loquitur:que vnusquisq̄ gratia illuminatus vitare valet:vel de homine sm statum liberi arbitrij ante peccatum illud ait.

¶ Epilogum facit ad alia transiturus.

Satis diligenter corā posuimus scientiaz qui dicunt omnes actus naturas esse:ꝛ inquātum sunt bonos esse:in quo tractatu quedam interseruimus:que nō ex eorum tantum persona accipienda sunt:quia ab omnibus catholice sapientibus absq̄ hesitatione tenent̄:atq̄ auctoritatum testimonijs ꝛ rationib⁹ eoꝝ traditionez muniuimus:qui dicunt oēs actus essentia sui. s. inquātum sunt:esse bonos. Quosdam vero inquantū inordinate fiunt: peccata esse. Addunt quoq̄ quosdam non tātuz essentia:sed etiam genere bonos esse:vt reficere esurientem:qui actus est de genere operuz misericordie:quosdam vero actus obsolute ac perfecte bonos dicunt:quos non solum essentia vel genus:sed etiam causa ꝛ finis commendat: vt sunt illi qui ex bona volūtate proueniunt:ꝛ bonum finē metiuntur.: Distin. XXXVI.

Sciendum est tamē ꝛc. Superi⁹ magister innuit differētiaz īter penam ꝛ culpā. Hic incidenter ꝯuertit se ad ostēdendū:qꝛ aliqñ idem est pena ꝛ culpa. Et diuidit̄ in ptes duas. ¶ Primo ondit h̄ sz opionē alienā. ¶ Scdo sz suā. ibi. In nullo tñ. Prima i duas. ¶ Prio ondit qūo pctm̄ ē pena pcti. ¶ Scdo qūo peccatū est cā pcti. ibi. Et licet ex h̄ sensu. Prima in duas. ¶ Prio ondit p auctes qꝛ pctm̄ ē aliqñ pēa pcti. ¶ Secūdo ingrit qūo illud debeat itelligi. ibi. Et ideo. Illa pars q̄ ibi incipit. In nullo tñ. Diuidit̄ in ptes q̄tuor. ¶ Primo determinat magister sm suā opionē:qꝛ aliqñ pctm̄ eēntialr̄ est pena alterius pcti. ¶ Scdo h̄ ꝯfirmat p auctes. ibi. Q: aūt q̄dā. ¶ Tertio ondit p exēplū h̄ aliqbus' modis peccatorum. ibi. Preterea nullatenus. ¶ Quarto super quibusdam verbis Augustini mouet q̄onem. ibi. Illud autem diligenter.

Circa hāc dis. q̄runt̄ tria: ¶ Primo de cōparatiōe īter culpaz ꝛ penā q̄rtū ad identitatē. ¶ 2° q̄rtū ad iseparabilitatē. ¶ 3° de pena per cōparationez ad diuinā equitatem. ¶ Circa p̄m queruntur duo. ¶ Primo vtrū aliqđ pctm̄ sit pena alterius peccati. ¶ Scdo vtrū aliqua passio penalis habeat rōnez peccati. ¶ Qō. I. Qō.1.

Primo ostēdo qꝛ nullū pctm̄ sit pena alterius peccati:qꝛ oē pctm̄ est vituperabile. Sed punitio pcti est laudabilis:ergo nulluz pctm̄ est pena peccati. Ar p° ¶ Item pena ordinem hꝫ ad demeritū:sed peccatum nō hꝫ ordinē ad peccatum:qꝛ pctm̄ formalr̄ priuatio est:ordo autē aliqua essentia est:sed sm Auic. 2. meta. capi. p̄mo nulla realis proprietas potest esse in eo qꝛ non est res aliqua:ergo peccatum non potest eē pena peccati. Secūdo

¶ Item

Tertio. ¶ Item de rõne actualis peccati est ꝙ sit voluntariuz: sꝫ de rõne pene est ꝙ sit ꝯtra voluntatez: vt superius est ostẽsum: ergo nihil vnum ⁊ idem põt esse pena ⁊ peccatum.

In opp^m. Secũdo. **Contra** Apoc. vlti. iustum est: vt qui in sordibus est sordescat adhuc: ergo videt ꝙ homo incidat in aliqua peccata ꝓpter alia que precesserũt. ¶ Itez Isido. 2. lib. de summo bono ca. 39. dicit ꝙ deus occultã superbiam vindicat per manifestam luxuriam.

Ad q̃onẽ ſm mẽtẽ ꝓpriam. Oplonis trũ declarationes alio rũ adducit. Prima. **Respondeo** ꝙ aliquod peccatum est pena alterius peccati. Q̃d diuersi diuersimode declarant. ¶ Dicũt enim quidam ꝙ cuz de rõne peccati sit esse voluntarium: ⁊ de rõne pene esse ꝯtra voluntatem: peccatum per se non põt esse pena alterius peccati: sed per accidẽs. s. aut rõne sui effectus qui est diminutio aptitudinis naturalis ad virtutẽ que diminutio est q̃dã anime lesio. Aut ratione alicuius ꝯcomitãtis: sicut est infamia ꝯcomitans peccatum carnale manifestum: ⁊ quedã afflictio quãdoq3 cõcomitans peccatum occultum: sicut patet in peccato ire ⁊ inuidie. Aut rõne cause que est subtractio diuini auxilij ꝓpter precedens peccatuz: que subtractio rõnem pene habet: ⁊ ideo peccatũ in q̃d labit hõ propter h̃ ꝙ desertus est ab auxilio diuine grẽ: pena dici potest peccati precedẽtis: q2 est causatum per penam ꝓcedentis peccati.

Ꝫ primã. ¶ Sed contra hunc modum ponẽdi videtur esse magister in littera dicens: ꝙ in nullo ꝓiudiciũ fieri putatur veritati siquis dicat ipsa eadez que peccata sunt essentialiter vt ita dicam esse penas. i. punitiões precedẽtium peccatorum. Unde sentire videtur ꝙ aliquod peccatum per se possit eẽ pena alterius peccati. ¶ Preterea declaratuz est superius ꝙ illa deformitas que causatur in anima per actum peccati rõnem peccati hꝫ: q̃uis secũdario ⁊ non principaliter. Et certum est ꝙ illa deformitas per se est pena: ergo saltem accipiendo peccatuz illo mõ: pctm̃ per se põt esse pena peccati.

2^a ꝓpria. ¶ Videt autez mihi dicẽdum: ꝙ si loquamur de peccato rõne sui formalis: q̃d est deformitas in actione põt per se eẽ pena alicuius ꝓcedẽtis peccati: pena enim lesio est in voluntaria per se ad aliq̃d demeritũ ordinata. Sꝫ certuz est ꝙ act^9 peccati rõne sue deformitatis nõ tm̃ modo põt dici lesio aie causaliter: vel per alicuius lesionis ꝯcomitãtiã: sed formalr̃: posito enim per impossĩe ꝙ per malum actum volũtatis nulla alia deformitas causaret in aia: nec ipm̃ ꝯcomitaretur alia lesio: adhuc rõne sue deformitatis quãdiu duraret eẽt q̃dam lesio in aia. deordinatio enim aie a deo formali predicatione vere dr̃ lesio aie. Hec aũt deordinatio si voluntaria est per se: peccãs. n. ipsam deordinationẽ per se nõ affectat. Sicut enim dicit. Diony. 4. ca. de di. no. nemo respiciens malũ facit que facit: voluntaria tñ est per accidens inquãtũ actus cui accidit est volũtarius. Frequenter etiã ordinata est ad aliq̃d ꝓcedens demeritũ q̃d fuit aliq̃d ꝓcedens peccatũ. Ordo enim diuine egratie: ꝓpter pctm̃ mortale subtrahit ab hoie auxiliuz grẽ quo poterat temptatiões vincere: ⁊ cũ homo ꝓpter ꝓdictaz subtractione debilitatus volũtarie tẽptationi succũbit. h̃ pctm̃ cõparatur ad ꝓcedens: sicut ad cãm remouẽtem ꝓhibẽs. i. auxilium diuine grẽ q̃d ꝓhibebat peccatum.

Ad p^m. **Ad primum** in oppositũ dicẽdum: ꝙ nõ opz ꝙ ois pena peccati sit laudabilis ſm id q̃d est: sꝫ rõne ordinis ad demeritũ: q̃uis aũt peccatuz q̃d est pena alterius peccati nõ sit laudabile ſm id q̃d est: tamẽ ordo eius ad ꝓcedens pctm̃: sicut ad demerituz laudabilis est: ex hoc. n. laudat diuina iustitia ꝙ ꝓpter vnũ pctm̃ q̃nq3 ꝑmittit hoiem labi in aliud.

Ad 2^m. ¶ Ad scḋz dicẽdum: ꝙ pctm̃ rõne deformitatis ordinẽ realẽ nõ hꝫ ad aliud pctm̃ per se: sed per accñs: inquãtum. s. ſm ꝙ ꝓpter vnã deformitatẽ iuste ꝑmittit ledi per aliã peccati deformitatem. ⁊ etiã per quãdam reductionẽ. s. inquãtuz sunt priuationes bonoꝝ ordinatoꝝ: q2 tñ priuatiões sunt q̃dã entia in rõne inquãtum per suos habitus sunt apprehensibiles ab ea per se ordinem hñt adinuicem loquendo de ordine non reali: sed ſm rõnem.

Ad 3^m. ¶ Ad tertium cũ dicit: ꝙ de rõne pene est ꝙ sit ꝯtra volũtatem: dico ꝙ verꝝ est per se ⁊ absolute: per accidens enim ⁊ sub ꝯditione multe pene sunt volũtarie. Sicut pꝫ cum homo voluntarie assumit penã ad satisfaciendũ pro ꝓcedenti pctõ: q̃uis ipsam lesionem corporis sui: nõ velit per se ⁊ absolute: ipsa autez deformitas peccati q̃uis sit voluntaria per accidens: tamẽ est in volũtaria per se. Ut in corpore questionis ostensum est.

¶ Questio. II.

Q̃o. II. Ar. p^o **Secundo queritur** vtrum aliqua passio penalis habeat rõnez peccati. Et videt ꝙ non Greg. 2. lib. moral. longe ante medium: dicit ꝙ iusta sunt cuncta que patimur. Sed nihil iustum est peccatum: ergo nulla penalis passio est peccatum.

Secũdo. ¶ Item phs. 2. lib. ethi. ca. 5. passionibus neq3 laudamur: neq3 vituperamur. Sed ꝓpter peccatũ vituperamur: ergo nulla passio est peccatum.

Tertio. ¶ Item omne peccatũ est voluntarium: nulla passio penalis est volũtaria: ergo nulla passio penalis est peccatũ.

Quarto. ¶ Item ſm philosophuz. 2. ethi. ca. 5. in aia tria sunt passiones potentie ⁊ habitus: intendens ex hoc probare ꝙ nulla passio est virtus: ergo a simili nulla passio est peccatum.

In opp^m. Secũdo. **Contra** Math. 5. qui irascit fratri suo reus erit iudicio. Sed nullus est reus iudicio: nisi propter peccatum: ergo passio ire est pctm̃. ¶ Itẽ Aug. lib. 83. q. q. 77. multa sunt peccata que patimur: q̃d nõ esset verum: nisi aliqua passio esset peccatum.

Tertio. ¶ Item Aug. 14. de ciui. ca. 7. loquens de passionib^9 aie dicit: ꝙ mala sunt ista: si malus est amor. ⁊ loquitur ibi de malo more. Cum ergo malum moris sit peccatuz: videtur ꝙ alique passiones anime sint peccata.

Ad q̃onẽ ſꝫ mẽtẽ ꝓpriã. **Respondeo** ꝙ passionum penalium: Quedã sunt illate ab exteriori: quedam oriunt ab interiori: per hoc ꝙ natura humana corrupta est penalr̃: sicut sunt fames ⁊ sitis: Quedã per hoc ꝙ natura humana corrupta est culpabilr̃: sicut sunt passio ire ⁊ inuidie. Prime passiones non habẽt rõnem peccati: sꝫ tamen respectu earum potest esse peccatum: inquãtum a voluntate: cum inordinato murmure ⁊ impatientia sustinentur. Similr̃ potest dici de passionibus secũdo modo dictis. Passiones autem tertio modo dicte: rationez etiam peccati nõ habent: nisi in comparatione ad voluntatem: inquãtum. s. ex cõmissione: vel omissione voluntatis oriuntur: vel inquãtum iam orte a voluntate acceptantur: ⁊ tũc ipsa culpa formalr̃ est in volũtate mãliter in passione. Et tãto magis q̃z in exteriori inordinato actu mẽbroꝝ: q̃nto ille passiões magis appropinquant rõni ⁊ volũtati q̃z exteriores actus mẽbroꝝ. Appetitus. n. sensitiuus in quo sunt predicte passiões aliquo mõ ꝑsuabilis est a ratione. Sicut dicit phs. 1. ethi. ca. penul.

Ad p^m. **Ad primum** in oppositum dõm: ꝙ Grego. ibi loquit de passionib^9 illatis ab exteriori: vel de his q̃ oriunt ab interiori p h̃ ꝙ nã hũana penalr̃ est corrupta: q̃ iuxta dicunt inq̃tuz ea patimur ꝓpter demerita nr̃a: vel p cõparationẽ ad deum iuste permittẽtem nos talia pati. Ex hoc tamẽ nõ sequit ꝙ volũtas respectu eaꝝ peccare possit murmurãdo: vel impatiẽter sustinẽdo.

Ad 2^m. ¶ Ad 2^m dõm: ꝙ ꝓpõ phi itelligẽda ẽ de passionib^9 ſm se ⁊ absolute: q2 passiõib^9 inq̃tũ sunt a volũtate cõmittẽte: vel omittẽte possum^9 laudari: vel vituperari.

Ad 3^m. ¶ Ad tertium dõm: ꝙ q̃uis passio penalis inquantũ passio sit inuolũtaria: ⁊ sic non sit peccatum: tamen inquantum est a voluntate committente: vel omittente: voluntaria est: ⁊ sic est peccatum. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ sicut passio non est virtus formaliter loquendo:

z tamen potest esse materia virtutis. Ita dico ꝙ non est peccatum formaliter: potest tamen esse peccatū mãliter inquātū cōparatur ad volūtatē: z magis de ꝓpinquo ꝙ̄ inordinati actus exteriorum membrorum. ¶ Argumenta ad oppositum procedunt de passionib⁹ orientib⁹ ab interiori per ꝙ natura culpabiliter fuit corrupta: z ꝓcedūt de ipsis incomparatione ad voluntatem inquātum per ei⁹ cōmissionē: vel omissionē oriunꝭ vel ab ea acceptanꝭ.

Consequenter queritur de secūdo ꝑncipali. Et circa ꝙ queruntur duo. ¶ Primo vtrū culpa possit eē in aliquo sine pena. ¶ Secūdo vtrū pena aliquando sit in aliquo: sine culpa. ¶ Q̄ó. I.

Q̄ó. I.

Ar̄ ꝑ⁹

Primo ostendo ꝙ culpa pt̄ eē i aliquo sine pena Eccl̄.5. altissimus est patiens redditor. Sz si statim puniret culpam: non esset patiēs redditor: sz festinus: ergo ad tp̄s culpa est sine pena.

Secūdo.

¶ Itez clementior est deus homine. Sz homo clemēs nō statī punit iniuriam sibi factam: ergo nec deus: culpa ergo ad tempus est sine pena.

Tertio.

¶ Item ꝓnior est deus ad miserēdum ꝙ̄ ad condēnādū: sicut.n. dicit Jaco.2. superexaltat misericordia iudiciū: z in psal. miserationes eius sup omnia opera eius. Sed deus nō statim ꝑmiat bonum meritum: ergo neq statim punit pctm̄.

Quarto.

¶ Itē pena ꝯtrariaꝭ letitie z exultationi: sed de aliquibus peccatoribus dicit ꝓuer.2. letantur cum male fecerint z exultant in reb⁹ pessimis: ergo pena nō semper concomitatur culpam.

In opp^m.

Contra Aug.1. lib. ꝯfes. parum vltra mediū: loquēs ad deum dicit: iussisti dn̄e z sic est: vt pena sibi sit omnis inordinat⁹ animus: sed per omne pctm̄ inordinaꝭ animus: ergo nunꝙ̄ est culpa sine pena.

Secūdo.

¶ Itez Aug.3. lib. de libero arbitrio longe vltra mediū: dicit ꝙ nullo intervallo temporis ista diuiduntꝭ: vt quasi alio tp̄e non faciat qꝺ debet: z alio patiaꝭ qꝺ debet: ne vel puncto temporis vl̄is pulchritudo turpetur: vt sit in ea peccati dedecus: sine decore vindicte.

Tertio.

¶ Itez in eodem cap̄. parum post. dicit ꝙ sicut qui non vigilat dormit: sic ꝗ̄squis non facit qꝺ debet: sine intervallo patiꝭ qꝺ debet: quoniā tanta est beatitudo iustitie: vt nemo ab ea: nisi ad miseriam possit abscedere.

Ad q̄ōnē ꝭz mētē ꝓprīā

Respondeo ꝙ culpa pōt esse in aliquo ad tp̄s sine pena ab alio pro illo peccato illata: vel inflicta. Et de tali pena procedunt tres prime rōnes ad primam partem. Potest etiam aliquod peccatum sine omni sensibili pena: siue loquamur de pena illata: siue de pena quā agit ipse peccator peccādo. Et de tali pena procedit quarta rō ad ꝑmam partem. Sz sine pena dāni apta per peccatum nō potest esse culpa: etiā per vnum temporis momentum: quia dum actu homo peccat in se ipso corrūpit aliquid de naturali aptitudine ad virtutem: z elongat se a deo per quā corruptionez z elongationem dānificatur peccator: z quia ꝙ dānuz est ex peccato proueniens rōnez pene h̄z: z recte dicitur pena dāni per peccatum acta. Et de tali pena ꝓcedunt auctoritates ad secūdam partem adducte. ¶ Q̄ó. II.

Q̄ó. II.

Ar̄. ꝑ⁹

Secundo queritur vtrū pena aliquando sit in aliquo sine culpa. Et videtꝭ ꝙ nō. Greg. in quadā collecta dicit ꝙ nulla nocebit aduersitas: si nulla dominetꝭ iniquitas.

Secūdo.

¶ Itē Job.4. recordare quis vnꝙ̄ inocens perijt: aut qñ recti deleti sunt. q.d. nunꝙ̄: ergo nunꝙ̄ est pena sine culpa.

Tertio.

¶ Itē Aug.3. li. de libero arbitrio lōge post mediū vult: ꝙ ois pena iusta est: z pro aliquo pctō impenditꝭ: ergo nō est pena sine peccato.

Quarto.

¶ Item Aug.83 q.q.24. dicit ꝙ deus nullā penā cuiꝙ̄ finit immerito insligi: z paruz post dicit: ꝙ meritū pene pctm̄ est: ergo nulla pena est in aliquo sine peccato.

Quinto.

¶ Itē cū in omni pena sit priuatio alicuius boni: z priuatio boni deturparet vniuersum si nō ordinaretꝭ: opꝫ ꝙ malum pene per aliquid ordinetꝭ: sed nō videtur per qꝺ ordinetur pena nisi per culpam: cū culpa ordinetꝭ per penam: ergo non est pena absq culpa: vt videtur.

In opp^m.

Contra Jo.9. dicit saluator de ceco nato discipulis suis q̄rentib⁹ quis peccauit hic: aut parētes eius: vt cecus nasceretꝭ: ꝙ neq hic peccauit neq parentes eius: sed vt manifestenꝭ opera dei in illo: ergo aliquādo est in aliquo pena sine culpa.

Secūdo.

¶ Item Aug.21. de ciui. ca.4. dicit ꝙ tota vita mortalium pena est: ergo hō mortalis siue habeat peccatū: siue nō: habet penā.

Tertio.

¶ Itē Job.6. vtinam appenderenꝭ pctā mea quibus iram merui: z calamitas quā patior i statura: q̄si harena maris ꝙ grauior appareret. Sz pari rōne videnꝭ: penam eē sine culpa: z penam excedere culpam: ergo aliquādo est pena sine culpa.

Quarto.

¶ Itē Job.17. non peccaui: z in amaritudinibus moratur oculus meus.

Ad q̄ōnē ꝭm mētē ꝓprīā. Penā eē sine cl̄pa dupl̄r.

Respondeo ꝙ penā eē sine aliqua culpa dupliciter pōt itelligi. Uno modo sine culpa ꝑcedente in se: vel in alio: z sic planum est qꝺ nūꝙ̄ est pena sine culpa: nisi enim ꝑcessisset culpa in parētib⁹ primis: vel in aliquo posteriorum: in hominib⁹ nulla penitus esset pena. Alio modo pōt ꝙ intelligi de culpa ꝑcedente seu cōcomitante in eo qui penam patiꝭ. Et sic fuit pena sine culpa in dn̄o Jesu xp̄o: per quā satisfecit ꝑ peccatis nostris. De quo dı̄ Isa.53. vere lāguores nostros ipse tulit z dolores nostros ipse portauit. Sed ꝙ pena nullo modo fuisset in ipso contra suam volūtatem: quia in ipso nunꝙ̄ fuerat culpa: que est pene meritum. Unde ꝓpter nimiam charitatem suam qua dilexit nos illam penalitatem voluntarie assumpsit. Alio modo potest intelligi de culpa ꝯcomitante penā quā pro illa homo patitur: z sic dico ꝙ aliqua pena potest esse in aliquo sine culpa: vt illa pena q̄ medicinalis ē ipsi punito: vel sui meriti pro motiua: q: pena que ita est punitio qꝺ non medicina: cuiusmodi est pena infernalis semper habet concomitantem maculam culpe pro qua est inflicta.

Ad ꝑmū

Ad primuz dicēdum: ꝙ vere non nocet aduersitas si non dominetꝭ iniquitas: imo iuuat: q: est ad augmētum glorie patientis aduersitatez. Et pro tanto videtꝭ ꝙ cadat a plena ratione pene: q: pena nocumētum est. z talis per aduersitatem plus consequitur de bono ꝙ̄ de nocumento.

Ad 2^m

¶ Ad secūdum dicēdum: ꝙ illud verbum non fuit verbum ipsius Job: sed verbum eliphat themanites: quem ibidem reprehendit Greg. z merito: quia credebat in ꝙ mundo nullum affligi nisi ꝓpter iniquitatem propriam causatam per voluntatem afflicti: z ideo quia videbat Job multum afflictū reputabat eum peccatorē magnum.

Ad 3^m

¶ Ad tertium dicēdum: ꝙ illa auctoritas intelligēda est de peccato vel originali: vel actuali subdisiunctione: verum est enim ꝙ nō impenditꝭ alicui pena cōtra suam volūtatez: nisi pro peccato originali: vel actuali.

Ad 4^m

¶ Ad quartum cū dicitur: ꝙ meritum pene peccatum est ꝛc̄. dico ꝙ verum est nō tm̄ de actuali: sed etiam de originali.

Ad 5^m.

¶ Ad quintum dicendum: ꝙ illud procedit de pena quā aliquis sustinet velit nolit. ꝙ enim in hoie est propter aliquod pctm̄: vel originale: vel actuale concomitans: vel precedens.

Ad ꝑ^m.

Ad primum alterius partis dicendum: ꝙ ille cecus quāuis non pateretur illaz cecitatem propter peccatum actuale proprium: vel proximorum parentum: tamen cecus non fuisset natus nisi contraxisset originale peccatuz. Non fuit tamē tota causa: quia ad hoc cecus natus est: vt manifestarētur opera dei in illo: fuit tñ suā originale cā sine qua nō.

Ad 2^m.

¶ Ad 2^m. dōm: ꝙ si nō fuisset pctm̄ in parētib⁹ ꝑmis per qꝺ in ipso infecta fuit humana nā: vita hoiz nec de necessitate

esset

Ad 3m esset corruptibilis nec penalis. ¶ Ad tertium dicēdū: q bene Job plus fuit afflictus q̄ peccasset. Sed illa afflictio erat ad suum profectum ordinata: et ideo quātum simpliciter habuit rōnem afflictionis: non tamē ad plenum habuit rōnem pene que importat rōnem nocumenti: qr maius erat illud bonum qd per illam afflictionem consequebat q̄ bonum quo per illam afflictionem priuabat.

Ad 4m ¶ Ad quartum dicēdum: q illo verbo Job nō intendebat negare se peccasse: sed cōmisisse peccatū tanta punitione dignum: et h̄ erat verū.

Cur permittit deus hoīez tpaliter affligi. ¶ Ex predictis potes colligere q deus permittit hoīez temporalr affligi quinqz de causis. ¶ Una causa est meritū fidei. Unī Ans. de cōcor. pscientie: et liberi arbitrij ppe medium locū inter mediū et finez: dicit q si in baptismo statim mutarent fideles in incorruptionem periret fidei meritum: ppter qd in baptizatis remanēt penalitates multe. ¶ Alia causa est manifestatio glorie dei: vt patuit in ceco nato. ¶ Alia cā est profectus afflicti: vt patuit in Job. ¶ Alia est peccatorū terror. ¶ Una vt sit satisfactio pro cōmisso peccato.

Consequenter queritur de tertio pncipali.

Et queruntur circa h̄ duo. ¶ Primo vtrum aliqua pena sit a deo. ¶ Secundo vtrū omnis pena sit a deo.

Qō. 1. ¶ Questio. I.

Ar. pº **Primo ostendo** q nulla pena sit a deo: dī sapientie. 1. q deus mortez nō fecit: ergo a simili nec aliquam aliam penam.

Secūdo. ¶ Item omnis pena importat quādam priuationez boni debiti: vtpote quietis: vel salutis: vel alicuius integritatis. Sed nulla priuatio boni debiti a deo est: ergo nulla pena a deo est.

Tertio. ¶ Item nullus sapiens artifex aufert aliquam bonam dispositionem a suo opere bene condito. Sed omnis nature create est opus summi artificis bene cōditum: ergo a nulla natura aufert aliquam bonam dispositionem. sed per omnem penam aufertur aliqua bona dispositio a natura patiente penam: quia omnis pena aliquod nocumētum est: ergo nulla pena a deo est.

Quarto. ¶ Itē nihil repugnās coniunctioni anime cum deo: a deo est. Sed omnis pena est huiusmodi: impossibile est enim creaturam existētem in pena aliqua perfecta cōiunctione deo cōiungi: qr non compatiunt se simul aliqua pena et vita eterna: ergo nulla pena a deo est.

In oppm **Contra** Aug. 12. de ciui. ca. 3. dicit q bonū est qd natura vitiosa non est impunita. h̄ enī iustum est. Sed omne iustum a deo est: ergo punitio peccatorum a deo est.

Secūdo. ¶ Itez deutero. 32. dicit in persona dei: ego occidam et ego viuere faciam.

Tertio. ¶ Item Eccl. 11. bona et mala vita et mors paupertas et honestas a deo sunt.

Ad qōnē bm mētē ppriam. **Respondeo** q aliqua pena a deo est. Sciendū tamen q in penis que a deo sunt tria possumus considerare. s. actionē rei punientis: et passionem rei punite: et priuationez alicuius boni quo priuatur natura per punitionem.

In penis q̄ sunt a deo tria cōsiderātur. Prima duo dicūt aliquam essentiam: et ideo absqz omni dubitatōe a deo sunt: a quo est omne creatum ens. Tertium vero nullam dicit essentiam: vnde causam non videt hic efficientē: sed deficientem: non enim fiunt priuationes quātum res inueniūtur priuate post quādam actionez et passionē. Cū ergo deus non sit causa deficiens: ipsa priuatio a deo nō est bm se et absolute: et h̄ est dictu bm illud qd est: sed sub rōne qua ordinata est: quia sicut dicit Aug. 5. de ciui. ca. 12. omnis ordo a deo est. Videt tamē aliquibus dicēdum: q priuationibus aliqbus cōuenit fieri aliquo modo. s. per alicuius boni corruptionem: et ideo priuationes causate per corruptionem que non est ex aliquo defectu in actione in deū reducunt: sicut in causam efficientem: vnde in deū sicut in causam efficientem reducitur priuatio forme aque in materia facta per actionē ignis: nō enim ex defectu actionis ignis est qd corrumpit formaz aque in materia: et causat in ea priuationez illius. Et tales dicunt esse priuationes que sunt in creatura per aliquā penalem passionem factam ab agente per fortitudinem actionis.

Ad pm **Ad primum** in oppositum dicēdum: q deus dicit non fecisse mortem: qr humanam naturam sic instituit: vt non haberet necessitatē moriendi: afflictio tamē grauans naturaz: et ipsa lesio nature per quā corrumpit dispositio corporis necessaria ad vitam: a deo est.

Ad 2m ¶ Ad secūdum dicēdū: q nō tantūmō pena importat priuationem: sed actionem rei punientis et passionem rei punite: que vere a deo sunt: quia eēntiaz quādam importāt.

Ad 3m ¶ Ad tertium dicēdum: q ad sapiētem artificē spectat succurrere grauiori corruptioni operis sui per aliquā lesionem: ita et deus naturam ab eo cōditam curat aliquādo a corruptione peccati que est corruptio grauior per penam que corruptionē importat leuiorem.

Ad 4m ¶ Ad quartum dicēdum: q pena et si nō possit stare cū perfecta coniunctione anime cum deo: tamē aliqua pena iuuat naturam ad perducēdum eam ad istam coniunctionem: et ideo non est inconueniens q talis pena a deo sit.

Qō. II. ¶ Questio. II.

Ar. pº **Secundo queritur** vtrū ōis pena sit a deo. Et videt q sic: Aug. lib. retra. cap. 8. vult q omnis pena iusta sit. Sed omne iustū a deo est: ergo omnis pena a deo est.

Secūdo. ¶ Itez Amos. 3. si erit malū in ciuitate qd dñs non fecerit. q. d. non. Sed constat q nō intelligit de malo culpe: ergo de malo pene. Nulla ergo pena est que a deo nō sit.

Tertio. ¶ Item pena inferni que est maxima: nec est reducēs punitū ad deū a deo est: ergo multo fortius omnis alia pena.

Quarto. ¶ Item omne qd nō est contra deum a deo est. Sed nihil est cōtra deum nisi peccatum: ergo omne qd nō est peccatum a deo est. Sz pena non est peccatum: quia diuidit contra ipsum: distinguitur enim malum in malum culpe et malū pene: ergo omnis pena a deo est.

In oppm **Contra** Aug. 83. q. q. 3. dicit q deo auctore non fit homo deterior. Sed per aliquas penas fit homo deterior: sicut per penā excecationis et obdurationis: ergo non omnis pena est a deo.

Secūdo. ¶ Itez nullū peccatū est a deo. Sed aliqua peccata pene sunt pcedētiuz peccatoz. Ut superius ostēsum est: ergo nō ōis pena a deo est.

Ad qōnē bz mētez ppriā. **Respondeo** culpa est inordinata lesio: sz pena sub rōne qua pena est lesio ordinata: possumus ergo loqui de pena bz illud qd est: vel rōne ipsius ordinis. Si secūdo modo sic ōis pena a deo est: qr ōis ordo est a deo: vt per Aug. in pcedenti qōne ostēsum est. Si primo modo loquamur de pena: adhuc distinguēdum est. Quia qdā est pena que est peccatū: vt superius est ostensū: et talis a deo nō est. Quedā est per se effect' peccati vt est diminutio naturalis aptitudinis ad virtutē: et talis etiā pena a deo nō est. Quedam est inclinatio et dispō ad peccatū: vt pnitas in sensualitate ad inordinate ɔcupiscendū: que etiā ex corruptiōe nature facta p peccatū primoz parentū orta est: et talis pnitas inq̄ātū ē ad deformitatē act' ɔcupiscēdi a deo nō est: sicut nāe deformitas actus ɔcupiscēdi. Sz inq̄ātū est ad eēntiā ipsi' act' a deo est: sicut eēntia illi' act'. Quedaz ā nec est peccatū: nec p se effect' peccati: nec dispō ad peccatū: q̄uis insit pp peccatū. Et hmōi penaz: quedā dicūt purā priuationē: sicut est carētia alicui' boni quā patit hō pp peccatū: et talis pena nō hz cām efficiētez: sz deficientē. Unde a deo non est tanq̄ ab efficiente: sed pmittente. Generatio n. et corruptio mō cōtrario se hñt ad terminos suos. vñ sicut gñationis terminus ad quez gñat: et terminus a quo per illam gñationem nō corrūpitur. Sic ecōtrario corruptionis termin' a quo corrūpit:

⁊ terminus ad quem qui est carentia seu non entitas eē corrupti per illam corruptionem nō generaẽ. ¶ Illi tñ qui dicunt ꝙ corruptio boni est factio priuatiōis boni il lius: dicunt priuationum dictarum modo vltimo quālibet que non est defectus in actiōe: nec ex defectu in actione procedens: vt effectus per se in deum: sicut in causam efficientem reduci: cuiusmodi sunt priuationes que sunt in creatura per penalem corruptionē alicuiꝰ boni factā ab agente per fortitudinem actionis: de quarū numero est carentia debite proportiōis calidi ⁊ frigidi in corpore humano corrupte per fortitudinem actiōis exterioris calidi vel frigidi. Alie sunt pene que dicūt positionē: ⁊ omnis talis pena a deo est.

Ad pmū **Ad primum** in oppositum dicēdum: ꝙ illud verbum Aug. intelligendum est de pena sub rōne qua ordinata est: ⁊ nō de ipsa ſm illud

Ad 2ᵐ quod est. ¶ Ad secundum simili modo soluendum est.

Ad 3ᵐ ¶ Ad tertium dicēdum: ꝙ nō est simile de pena inferni ⁊ de multis alijs penis: quia ipsa positionem importat: ⁊ ideo a deo: ⁊ si enī punitū nō reducat ad ipm: tñ a deo nō elongat: nec disponit per se ad ampliorē elōgationē:

Ad 4ᵐ ⁊ dei iustitiam manifestat. ¶ Ad quartū dicēdū: ꝙ idē aliquādo est pena ⁊ peccatum quāuis nō sub rōne eadē: diuisio aūt mali in penam ⁊ culpā restringitur ad penā que ita est pena ꝙ nō peccatū. ¶ Argumēta ad oppositum bene ꝓcedunt: qꝛ nec excecatio: nec obduratio: nec peccatum: nec pena dāni que est carentia visionis dei. s. a deo sunt: sicut ab efficiente quāuis permittātur ab ipso.

Circa litteram. peccatum est cā peccati. i. dispō īclinās ad aliud pctm̄ tam rōne auersionis ꝙ̄ rōne conuersionis. Sed rōne auersionis inquātū per ipsam remouetur: vel diminuitur diuinū auxiliū ꝓhibēs peccatum disponit: vel īclinat peccantē ad q̄libet aliud pctm̄: qꝛ in illa remotione: vel diminutiōe prohibētis cōmunicāt oia peccata ſm plus ⁊ minus. Rōne aūt ꝯuersionis ſm quā distinguunẽ peccata non q̄libet inclinat ad q̄libet: sed pctm̄ vnius generis: disponit ad peccatū eiusdē generis: vt supbia ad supbiam: gula ad gulam: vel ꝓximi generis: vt supbia ad inuidiam: gula ad luxuriā: per pctm̄ illico: vt peccat hō fit in hoīe illa corruptio: q̄ tamē fit deo auctore: qđ nō est intelligēdū ſm id qđ est: sed rōne ordinis ad demeritū: seu cām corruptionis illiꝰ: peccatū qđ pnīa nō diluitur: mox suo pondere ad aliud trahit. s. vehemēter inclinādo nō cogendo: ipsa eadē que peccata sunt eēntialr̄: vt ita dicā eē penas. i. punitiones: ꝑcedentium peccatorum que iuste sunt ⁊ a deo: nec tñ in q̄tū pctā sunt a deo sunt. Hic notādū ꝙ cū pctm̄ rōne sue deformitatis nō dicat aliquā eēntiā. Quia sicut dicit Auic. lib. 8. meta. ca. 6. malitia nō hꝫ eēntiā: ſꝫ est vel priuatio substātie: vel priuatio vtilitatis dispōnis substātie: ꝙ in ꝑdicta lr̄a accipiendum est eēntialr̄ nō ſm ꝙ di ab eēntia: sed ſm ꝙ di a priuatiōe q̄ est ipsi pctō loco eēntie. ¶ Notādū etiā ꝙ ipsa deformitas pcti sub alia rōne est culpa: ⁊ sub alia est pena: vñ sub vna rōne ē a deo: ſ. est rōne ipsiꝰ ordinis ad demeritū. sed sub rōne qua culpa est: a deo nō est. Sunt necessitate facta improbāda. Hoc intelligiẽ de peccatis venialibꝰ in cōtrā quō ſ habeat veritatē inferius declarabiẽ. Execramꝰ eoꝝ blasphemiā q dicūt

Dubiū. Lib. primo ca. 6. Rñ°. impoſſe aliqđ hoi a deo ꝑceptū. ¶ Cōtra hoi q̄tū cūqꝫ sit in actu pcti ꝑceptū est nō peccare: ⁊ tñ qñ est in actu peccādi nō pōt nō peccare: qꝛ sicut dicit pħs in li. Perther. oē qđ est qñ est necesse est eē. ¶ Rñdeo textꝰ lr̄e intelligatur de impoſſi p se: nō de impoſſi per accñs. Addunẽ quoqꝫ

Multiplex boītas facti bus. quosdā nō tm̄ eēntia: sed etiā gñe bonos esse: vt reficere esuriētē q est actꝰ ī gñe opeꝝ mīsicordie. Hic notādū ꝙ actuū: Quidā hñt solā bonitatē efficiētis: vt leuare festucā: Quidā bonitatē mīsicordie moralis: vt reficere pauperem: Quidā bonitatem circūstantie informātis: vt dare elemosynā ex cōpassione ⁊ liberalitate: Quidam hñt bonitatem finis ⁊ vere forme: vt dare elemosynam ꝓpter deum ⁊ ex charitate. Et quomodo hec in speciali intelligenda sint propono inferius declarare.

¶ Alioꝝ ponit sententiam qui dicūt malos actꝰ nullo modo esse a deo nō esse bonos siue in eo ꝙ sunt: siue alio modo. Dis. XXXVII.

Sunt autem ⁊ alij plurimi lōge aliter de peccato ⁊ de actu sentiētes: asserunt enim volūtatē malā ⁊ actū malum peccata esse: ⁊ nulla rōne bona nec secūdum aliquā rōnem ex deo auctore esse quia sine deo fiunt. Sine eo namqꝫ: vt ait euāgelista: factum est nihil. i. peccatū. Qđ dicitur esse nihil: non qꝛ non sit actio vel voluntas mala: que aliquid est: sed quia a vero esse separat homines: ⁊ ad malum trahit: ⁊ sic ad non esse deducit. Qui enī a summi boni participatione recedunt qđ solū vere ac proprie est: merito non esse dicunẽ. Ideoqꝫ Augustinus dicit super Joannem peccatū nihil esse nihilqꝫ fieri cū peccāt homines. Hac ergo rōne astruūt peccatum nihil esse: quia a vero esse hominem elongat. Volūtatemqꝫ malam atqꝫ actionem siue locutionē malā peccatum esse dicunt: qꝛ preuaricatio ⁊ inobedientia hec sunt: ⁊ cōtra legē dei fiunt: que tñ sunt: ſꝫ ab homine vel diabolo non a deo. Nullatenus enī hec a deo eē dicunt: siue inquantū sunt: siue alio modo. Quare pctm̄ nihil eē di.

¶ Qualiter determinent verba Augustini premissa quibus ait: omne quod est inquantum est: bonum est.

Illa quoqꝫ Augustini verba quibus dicit omne qđ est inquātum est bonū esse: ⁊ deum habere auctorē: de naturis siue de substātijs tm̄ accipiēda fore tradunt. Substantie vero nomine atqꝫ nature: dicūt significari substātias ipsas: ⁊ ea que naturaliter habent. s. que concreta sunt eis. sicut anima naturaliter habet intellectū ⁊ ingenium ⁊ volūtatē ⁊ huiusmodi: quod ex verbis Augustini premissis colligitur: vbi bonum hoīem appellat bonam naturam: ⁊ malū homines malam naturam. Secūdū hanc ergo assertionē vel acceptionē: mali actꝰ nō sunt nature vel substātie: nec etiā boni actus: qđ vtiqꝫ videtur Augustinus innuere in lib. retractionum distinguens īter substātias: siue naturas: ⁊ bonas actiones siue malas. Aperiens enim q̄ñ intelligēdum sit q̄ddā in lib. de vera religione ab eo traditū: ait. Hoc de substātijs atqꝫ naturis dictū est. Inde. n. disputabaẽ nō de bonis actionibus atqꝫ peccatis. Aperte hic vr̄ discernere īter naturas siue substātias ⁊ actiones: siue peccata. Ideoqꝫ asserūt prefati doctores: Scđꝫ q̄d actꝰ mali nō sūt nature: vel substātie. Aug. ī li. retracta.

actiones

actiones interiores vel exteriores non esse naturas vel substantias:que si male sunt: peccata sunt:neqꝫ a deo sunt. Ꝙ vero mali actus nō sint nature Augustinus videtur notare in prima respōsione contra pelagianos: ita dicens. Opera diaboli que vitia dicuntur actus sunt non res. Idem in quarta responsione. Omne malum natura non est:sed actus accidens alicui ex defectu boni. Quamobrem quod natura non est:deus non fecit:quia natura est omne quod fecit. Item. Omne quod natura bonuꝫ est:deus ex nihilo fecit:nō diabolus.

¶ Secundum hos res alique sunt que a deo nō sunt:quibus homines mali sunt.

Ex quo colligitur res aliquas eē que a deo nō sunt:cisqꝫ homines mali sūt. Qd nihilominus ⁊ ipsi concedunt innitentes verbis August. superius positis qui in Enchirid. determinans illa verba prophete. Ve his qui dicunt bonuꝫ malum: dicit de ipsis rebus quibus homines mali sunt:nō de hominibus hoc esse intelligenduꝫ. Sunt ergo alique res quibus homines mali sunt. Id autem quo homo fit deterior a deo non est: quia vt ait Augusti. in lib. de. lxxxiij. questio. deo auctore non fit homo deterior. Non est ergo deus auctor rerum quibus homo deterior fit. at sunt alique res vt dictuꝫ est: quibus homines mali fiunt. Sunt ergo alique res que a deo non sunt quia peccata ipse sunt. Ideoqꝫ scriptura in pluribus contestatur locis deum non esse auctorem maloruꝫ:idest coꝝ que peccata sunt.

Testimonijs aug. suez muniunt assertioné.

¶ Ex parte coꝝ premisse opponitur sententie in illo verbo deus auctor maloꝝ nō est.

In hoc autem verbo supiorum sentētie recte opponitur:qui dicunt deū non esse auctorem eorum que mala sunt inquantum mala sunt:sed inquantum sunt:⁊ inquantum mala sunt: dicunt ea nihil esse. Quid ergo miruꝫ:si deus dicitur non esse auctor coꝝ inquantū nihil sunt: cuꝫ nihil nullus auctor existere queat. Ideoqꝫ cum dicitur deus esse auctor omniuꝫ que sunt bonoꝝuꝫ isti subintelligi volunt. Bona autem illa esse dicunt que naturaliter sunt. Ea vero naturaliter esse dicunt non solum que substantie sunt vel concreta substātijs qualiter supra acceperunt:sed ⁊ omnia que naturam non priuant bono. Et ita secundum eosdē multiplex in scripturis fit intelligentia: vbi de natura siue de substātia vel de his que naturaliter sunt sermo occurrit. Sed super illum locuꝫ ps. Nō est substantia:ita Augusti. de substantia disseruit:vt premisse sententie videatur consentire dicens. Substantia intelligitur illud quod sumus quicquid sumus homo:pecus:terra:sol: omnia ista substantie sunt:eo ipso quo sunt nature:ipse substantie dicūtur. Naꝫ quod nulla est substantia nihil omnino est substantia:ergo est aliquid esse. Deus fecit hominem substantiaꝫ:sed per iniquitateꝫ lapsus est homo a substantia in qua factus est. Iniquitas quippe ipsa nō est substantia. Non eniꝫ iniquitas est natura quā formauit deus:sed iniquitas est peruersio quā fecit homo. Nature omnes per ipsum facte sunt:iniquitas per ipsuꝫ facta non est: quia iniquitas nō est substātia. In illo hymno triū puerorū vniuersa creatura laudans deuꝫ commemoratur. Laudant eniꝫ omnia deuꝫ:sed q̄ fecit deus. Laudat ibi serpens deum:sed non auaritia. Omnia reptilia ibi nominata sunt: sed nō aliqua vitia. Vitia eniꝫ ex nobis ⁊ ex voluntate habemus ⁊ vitia non sunt substantia. Intendant diligenter his verbis premissaruꝫ assertores sententiarū:⁊ percipere poterunt rationeꝫ ⁊ causam dictorū: vbi scriptura de natura vel substantia mentionem facit. Illaruꝫ vero sententiarū iudiciuꝫ prudentis lectoris cui vtriusqꝫ sententie notitiaꝫ plenarie dedimus: arbitrio relinquemus: ad ea que adhuc nobis supersunt tractanda festinantes.

¶ Ꝙ de peccato non de pena intelligitur cuꝫ dicitur deus nō est auctor mali.

Cum igitur in hoc oēs cōsentiāt catholici tractatores:scilicet ꝙ deus nō est auctor malorū. Cauenduꝫ est tamen ne malorū nomine penas sicut peccata generaliter includas. Penaruꝫ enim deus auctor est:sicut ipse per prophetaꝫ ait. Non est malum in ciuitate quod dominus nō fecerit. Item alibi ex persona sua ait. Ego sum deus creans malum:⁊ faciens bonum. Ecce hic dicitur creasse ⁊ fecisse malū:sed mali nomine pena itelligitur nō peccatū:sicut econuerso cū dicitur deus nō esse auctor maloꝝ:nomine mali peccata intelligūtur Ideoqꝫ August. qui dixerat in libro de. lxxxiij. questionū: ꝙ deus auctor mali nō sit in primo libro retracta. quomodo id intelligēdū sit aperit dicens. Videnduꝫ est ne male intelligatur quod dixi:deus auctor mali non est:qui ⁊ omniuꝫ que sunt auctor est:quia inquantū sunt: in tantum bona sunt:⁊ ne hinc putetur nō ab illo eē penaꝫ malorū que vtiqꝫ malum est his qui puniuntur:sed hec ita dixi:sicut dictū est: deus mortem non fecit:cū alibi scriptum sit mors vita a domino est. Malorū ergo pena que a deo est: maluꝫ est quidem malis:sed in bonis dei operationibus est quoniam iustum est vt mali puniantur: ⁊ vtiqꝫ bonuꝫ est omne quod iustum est. Sic ergo dicitur deus non fecisse mortem

Qd pēa maloꝝ ē a deo.

Q̄uō dictū sit deū mortē nō fecit. q̄ non fecit illud pro quo mors infligitur: idest peccatum. Audisti lector causam dictorum ex qua sana intelligentia sumatur: cum dicitur: deus non est auctor mali: et deus mortem non

Dist.37. fecit. ¶ Distin. XXXVII.

SUnt alii et alij plurimi. Superi⁹ posuit magister opinionem illorum qui dicūt omnes malos actus inquantum act⁹ sunt bonos esse et a deo. Hic ponit opinionē cōtrariam. Et diuiditur in partes duas. ¶ Prio pertractat illoꝝ opinionez qui dicūt malos actus nullo modo bonos esse nec a deo nec inquātum sunt nec inquantuz mali sunt. ¶ Secundo docet sanum intellectū cuiusdam in quo hec opinio et eius cōtraria concordant qḋ est deuz nō esse auctorē maloꝝ. ibi. [Cuz ḡ in B.] Prima in tres. ¶ Primo ponit predictaz opinionē. ¶ Secundo respondet ad auctoritates que videbātur esse ad contrarie opinionis cōfirmationē. ibi. [Illa vero Aug.] ¶ Tertio ſm istos ponit prime opinionis impugnationem. ibi. [In hoc autez verbo.] ¶ Media diuiditur in partes duas. ¶ Primo ponit auctoritatē que esse videtur pro cōtraria opinione responsionez. ¶ Secundo ex hoc elicit incidenter conclusionez. ibi. [Ex quo colligit] ¶ Illa pars que ibi incipit. [In hoc autē verbo.] Diuiditur in duas. ¶ Primo opinionis illorum qui dicunt omnes actus inquantum sunt bonos esse: et a deo ponit impugnationem. ¶ Secūdo reuertitur ad ponendum illius eiusdem opinionis confirmationem. ibi. [Sed super illum locum psal.]

CIrca hanc distin. queruntur quatuor. ¶ Primo de actione mala simpliciter. ¶ Secūdo de ipsa inquantum est actio. ¶ Tertio de ipsa inquantum est mala. ¶ Quarto de operatione fortuita. ¶ Circa primū queruntur duo. ¶ Primo vtrum actio mala que peccatuz est sit nā aliqua. ¶ Secundo vtꝝ ṗncipalius dicat̄ malū de culpa q̄ꝫ de pena. Qō. I.

Qō.1. Ar.ṗ° PRimo ostendo q̄ actio mala que peccatuz est nō est natura aliqua. Boe. de consol. lib. 4. nō multū post principiū dicit q̄ esse est qḋ ordinem retinet seruatq̄ naturā: sed mala actio nō retinet

Secūdo. A.l.ſꝫ actus accidēs ex defectu bōi act⁹ malus est. ord'nē: nec seruat naturā: ergo nō est aliqḋ ens. ¶ Item Augu. hyponosticon respōsione quarta. Omne malum natura nō est: sed actus accidēs ex defectu boni. Actus ḡ malus nā nō est. ¶ Itez nulla nā corrūpit nāꝫ a qua ṗncipiatur: sed mala actio corrūpit nām male agentis diminuendo naturalē eius aptitudinez ad virtutem: ergo nō est aliqua natura. ¶ Item Aug. 5. lib. de trini. cap. 4. dicit q̄ anima minus viuit: cum desipit. Sed ſm phm. 2.

Quarto. T.c.37. de anima. viuere viuentibus est esse: ergo anima minus est cum desipit. Sed per rem que est natura subiectū ei⁹ nō minus est: ergo desipe et alie actiōes male nā nō sunt.

In opp^m CONtra. actio mala est in vno decem predicamētorum. s. in predicamento actionis. Sed illa decem predicamēta sunt decem post rerum genera: ergo

Secūdo. actio mala res est aliqua et nā. ¶ Item illud quod nō est aliqua nā nullū effectum naturalē ṗducit: sed actio mala vipote fornicaria effectū naturalē ṗducit. s. plem: ergo talis actio est aliqua natura.

Ad qōnē ſꝫ mentē ṗpriā. REspondeo. q̄ de actione mala possumus loqui dupl'r. Aut sub rōe qua mala: aut sub ratione qua actio. Primo modo non est natura aliq̄ sed carētia boni debiti in actione. Superius enim ostensum est: q̄ maluz sub rōne qua maluz nō est natura aliq̄. Secūdo modo extendēdo nomē nature ad oēm eēntiaz sic dico q̄ est nā aliqua: dicit eniꝫ rez positiuā.

ADprimum in oppositū dōm q̄ ibi Boe. loquitur de bene esse: et bene veruz est: q̄ tale ens nō est actio mala. ¶ Uel potest dici q̄ actio mala: et si inquantum mala nō remeneat ordinez: nec seruet nām: tamē inquantū est actio sibi cōuenit. ¶ Ad Ad ṗ^m

scdm dōm q̄ in illo verbo accipitur nā nō pro quacūq̄ essentia: sed pro essentia que est sba cui principalius conuenit nomē nature q̄ꝫ accidentib⁹. ¶ Ad tertiū dōm q̄ Ad 2^m

mala actio nō corrūpit nām a qua principiatur: nō eniꝫ principiatur a naturali aptitudine ad virtutē quā diminuit: sed a potētia voluntatis quā nec corrūpit nec diminuit. Et preterea corrūpere bonū sibi cōuenit sub ratiōe Ad 3^m

qua mala nō sub ratione qua actio tm̄. ¶ Ad quartū cū dicitur q̄ anima minus viuit cū desipit ꝛc. Dico q̄ hoc nō intelligitur quantū ad primū actuz vite: sed quantū ad secūdos. ¶ Uel potest dici q̄ ibi loquit̄ de viuere in genere moris: qḋ est bene viuere. ¶ Argumenta ad partem aliam procedunt de actione mala sub ratione qua actio est. Questio. II. Ad 4^m

Qō.II. Ar.ṗ° SEcundo queritur vtruꝫ principalius dicatur maluz de culpe q̄ꝫ de pena. Et videtur q̄ nō. Sicut se hꝫ meritum ad premiū: sic culpa ad penā: et sicut duo ṗma se habēt ad bonuz: sic duo secūda ad malū: sed bonū principalius di' de premio q̄ꝫ de merito: ergo et malū ṗncipalius di' de pena q̄ꝫ de culpa. ¶ Itez malū ṗncipalius di' Secūdo.

de corruptiōe substātie: q̄ꝫ accidētis: quia bonū ṗncipalius dicit̄ de substātia q̄ꝫ de accidēte: ſꝫ per culpā inquātum culpa est: nō fit corruptio in homine nisi quātuz ad scdꝫ esse: qḋ est accidēs: per multas autē penas fit corruptio in hoīe quantū ad primū esse substātie: ergo multis penis ṗncipalius ꝯuenit ratio mali q̄ꝫ ipsi culpe. ¶ Itē Tertio.

ſm phm. 1. poster. ṗpter qḋ vnūquodq̄ tale et illud magis T.c.5.

sed culpa fugienda est ṗpter eternā penā: ergo pena eterna magis est fugiēda: sed ei qḋ est magis fugiendū ṗncipalius cōuenit ratio mali: ergo principalius cōuenit pene eterne q̄ꝫ culpe. ¶ Item dānari peius est q̄ꝫ non esse Quarto.

vnde de iuda qui erat dānandus. Dicit̄ Math. 26. melius erat illi si natus nō fuisset homo ille: sed nō esse peius est q̄ꝫ peccare: quia nihil relinquit de naturali aptitudine ad virtutez: peccatū autez aliquid relinquit de illa vt superius ostensuz est: ergo a primo pena eterna peior est q̄ꝫ peccatū. ¶ Item peccatū nō est maluz nisi q: nocet: nec Quinto.

nocet: nisi q: corrūpit bonū: vnde Aug. in Ench. 5. cap. dicit si nullo bono priuat nō nocet: nocet autē adimēdo bonū: sed corruptio boni per peccatū facta: pena est: ergo a primo peccatū: nō est maluz: nisi q: est cā alicui⁹ pene: et si sic alicui pene ṗncipali⁹ ꝯuēit rō mali q̄ꝫ pctō.

COntra Diony. de diui. nomi. cap. 4. puniri nō est maluz: sed fieri pena dignuz: ergo pncipalius dicitur malum de culpe: per quā homo efficitur dignus pena q̄ꝫ de pena. ¶ Item Aug. 4. lib. de ciui. cap. In opp^m

2. dicit q̄ mala moꝝ vel sola mala vel maxima deputanda sunt: sed mala moꝝ sunt peccata: ergo peccata maxīa mala sunt. ¶ Item in eodē cap. dicit q̄ stulti sola mala Secūdo.

corporis externarūq̄ rerū perpeti exhorrent que plerūq̄ patiuntur et boni: illa vero mala: nō dico patiuntur: ſꝫ libenter habent: quibus ipsi sunt mali: per illa mala notans mala culpe. Cum ergo ṗpter maluz pene: nō fit hō malus: sed ṗpter malū culpe: vt predict⁹ textus insinuat maius malum est culpa q̄ꝫ pena. Tertio.

REspondeo q̄ malum principalius di' de malo culpe q̄ꝫ de malo pene. Optimuz enim hominis bonuz: maxime consistit in perfecto actu intellectus et volūtatis: quia in hoc ꝯsistit hominis beatitudo: ergo maximū hominis malū: consistit in defectiuo actu intellectus et voluntatis. Sed defectiu⁹ act⁹ voluntatis peccatum est: ergo maximuz hominis malū peccatuz Ad qōnē ſꝫ mentē ṗpriaꝫ.

peccatum est. ¶ Preterea pena sub ratione qua pena est a deo: culpa sub ratione qua culpa nõ est a deo: sed in effe ctu est aliqua similitudo sue cause: qr sicut dicit Diony. 2. cap. de diui. no. causatiua habent causatorum receptas ima gines: ergo in pena sub ratione qua pena est aliqua parti cipatio bonitatis: in culpa autem sub ratione qua culpa nulla est. Unde Aug. i. tractatu super Joã. Expones il lud verbũ Joã. i. Sine ipso factũ est nihil: vult q per ni hil intelligatur peccatũ: ergo principalius cõuenit ratio mali culpe q̃ pene. ¶ Preterea malum pene directe op ponitur bono creature inquantũ per ipsum priuatur ali quo bono tẽporali: sicut per destructionẽ oculorũ priua tur visu: vel inquantũ est in creatura carentia quedã bo ni perpetui: vt est carentia visionis dei. Malũ vero cul pe directe cõtrariatur diuino honori quo deus est hono randus sm se: et diuino amori: quo amãdus est sm se: sed peius est esse cõtra deum sm se: quã cõtra aliquã partici pationẽ eius in creatura: ergo longe maius malũ est cul pa q̃ pena. ¶ Preterea bonum creature consistit maxie in debito eius ordine ad vltimũ finem. Malum ergo qd magis cõtrariatur huic ordini maius est. Sed culpa ma

Pẽa magis ordinatur q̃ deordinetur creatura ad deũ. gis cõtrariatur huic ordini q̃ pena: quia culpa so. mali ter est deordinatio ab vltimo fine: per penã autem magis ordinatur creatura ad vltimũ finem: q̃ deordinetur. Unde deordinatus per culpam ordinatur per penam: ergo cul pa longe maius malum est q̃ pena. Unde tanta est gra uitas mali culpe: q dicit Ans. i. lib. cur deus homo cap. 21. q pro cõseruanda tota creatura: nihil deberem facere cõtra voluntatem dei: etiã si plures essent mundi pleni creaturis: sicut iste est: et si in infinito numero multiplica rentur: et similiter mihi ostenderentur: id ipsum respon derem: hanc responsionem factam in forma discipuli Ansel. in forma Magistri approbat statim dicens discipu lo nihil rectius potes.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum dõm q meritũ et pre mium aliter se habet ad bonum q̃ pena et culpa ad malum: premiũ enim importat perfectio

Premiũ addit merito. rem cõiunctionẽ cum deo q̃ meritũ. Unde addit aliquã rationẽ boni super meritũ. Culpa vero importat maio rem deordinationẽ: et elongationẽ a fine q̃ pena: et ideo

Ad 2ᵐ plus importat de rõne mali q̃ pena. ¶ Ad scdm dõm q bona spũalia moralia et bona disponẽtia ad ea quorum cor ruptio est per culpã maiora bona sunt q̃ substãtia corpo ris et aliqua solatia anime que corrumpuntur per penã. substãtia enim anime per aliquã penam non corrũpitur. Nõ est autem incõueniẽs dicere aliqua accidẽtia esse no biliora q̃ aliquas substãtias: maxime quantũ ad rationẽ

Ad 3ᵐ faciendi pertingere ad vltimũ finem. ¶ Ad tertium dõm q culpa nõ est principaliter fugienda: ppter penam: sed cõsequẽter: fugienda est enim pncipaliter ppter diuinũ honorẽ et amorẽ. illud autem verbũ phi: ppter qd vnũ quodqz tale: et illud magis: intelligẽdum est de eo: ppter

Ad 4ᵐ quod illud est principaliter tale nõ ex cõsequenti. ¶ Ad quartũ dõm q nõ intendebat saluator dicere q melius fuisset inde nõ esse: q̃ dãnari habẽdo aspectũ ad penam tantũ. Sed habẽdo aspectũ ad culpam eius que delẽda

Nõ eẽ: n est pei' q̃ peccare. nõ erat: sed permansura in pena eterna. ¶ Preterea cũ dicitur q nõ esse peius est q̃ peccare. Dico q falsum est quia in nõ esse nõ est malum: neqz bonũ. ¶ Ad quintum

Ad 5ᵐ dicendũ q si per actum peccati nulla corruptio remane ret in anima post eius actum nec aliqua obligatio ad pe nam. Adhuc peccatũ q̃diu duraret in anima esset quod dam anime nocumentũ inquantũ est quedam deordina tio anime ab vltimo fine. Unde peccatum sub ratione q̃ peccatũ: nocumentũ est et causa nocumenti qd est pena. Unde sicut maior est calor in igne: q̃ calor causat' in ae re per ipsum: ita maius est nocumentũ qd est peccatum q̃ nocumentũ pene: cuius peccatũ est causa.

C **onsequẽter** queritur de secun do principali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrum actio mala inquantum actio sit a deo. ¶ Secundo vtrum omne verum sit a deo. Qõ. i.

Qõ. i.

P **rimo** ostendo q actio mala inquantũ actio nõ sit a deo. Deus nõ facit Ar. pᵒ illud qd phibet fieri. Sed phibet fieri illam actionẽ: que mala est: vtpote ipsum fornicatio nis actum. ergo ipsa actio a deo nõ est. ¶ Item sm q põt Secũdo. trahi ex verbis Aug. io. super Geñ. circa medium: tota bonitas actionis est ex cõuersione ad deũ. Sed in actio ne mala sm q actio est nõ est cõuersio ad deum: ergo sm q actio est: bõa nõ est: ex quo seqtur q nec a deo. ¶ Itẽ Tertio. omne qd a deo fit bene fit: sed actio mala inquantũ actio nec bene fit: nec male fit: quia non fit bene vel male: nisi sub ratione qua bona vel mala: ergo actio mala inquan tum actio a deo non est.

Contra Aug. xi. de ciui. cap. 6. sic ait. Cum his agi mus qui et deum incorporeũ et omniũ natu Jn oppᵐ rarum: que nõ sunt q ipse creatorẽ nobiscum sentiunt: sed actiones male inquantũ actiones alique nature sunt: ex tendẽdo nomen nature ad oẽm essentiã: ergo inquantũ actiones a deo sunt. ¶ Itẽ a primo agente dependet ois Secũdo. actio: sicut omnis motus reducitur in primũ motorem. primũ autẽ agens deus: est: ergo omnis actio mala inq̃n tum actio a deo est. ¶ Item si deus nõ esset causa actio Tertio. nis male sub ratione qua actio: nõ esset etiam causa illius effectus naturalis qui cõsequitur ex actiõe. Sed hoc est falsum: est enim cã ꝓlis genite per fornicariã actionẽ: ergo ipsa fornicaria actio sub rõne qua actio a deo est.

Ad hãc questionem dixerunt aliqui q actio mala: etiã in Ad qõnẽ sm mẽtẽ aliorum. quantum actio a deo nõ est. Deus enim in scriptura dicit nõ esse auctor peccatorũ. Si ergo intelligeretur inquãtũ mala sunt tantũ: et inquantũ mala sunt: dicãtur nihil eẽ: tunc dicendo deum nõ esse auctorẽ peccatorũ nihil aliud diceremus q̃ deũ nõ esse auctorẽ nihili: q nihil videre tur dictu: qr nihili nullus potest esse auctor. Dicunt et nõ omnes actiones: etiã inquantũ actiones sunt: bonas esse. Sed tantũ illas que naturã agentis nõ priuant de bito bono. ¶ Sed cõtra hanc opinionem arguitur sic. si 2 opi. alique due actiones cõueniunt in aliquo vno: et vna sub ratione illius in quo cõicant est a deo: opz etiã q omnia rõne illius eiusdem sit a deo. Sed cõcubitus fornicarius: et ꝯcubitus cõiugalis bona intentione factus in h cõicant q vterqz est quedã actio naturalis virtutis generatiue. Sed cõcubitus matrimonialis bona intentione factus: nõ tantum sub rõne qua moralr bonus: sed etiã inquãtum est quedã nãlis actio virtutis generatiue a deo est: ergo cõcubitus fornicarius inquantũ est quedam nãlis actio virtutis generatiue a deo est. ¶ Dicendũ ergo ad que Ad qõnẽ sz mẽtem ppriã. stionẽ q actio mala sub rõne qua actio h est consideranda sm esse nature absolutũ: sm q esse bonitatẽ habet natu ralem a deo est: vt a pncipio effectiuo: et tendens in ipm nõ vt in finẽ moralẽ: sed vt est finis oium nãꝝ. Inq̃tum tñ mala a deo nõ est: vt inferius ostẽdetur.

Ad primum in oppositum dõm q deus non Ad pᵐ phibet fieri actionẽ malam: sm q actio est: quia sic phiberet oẽm actionem eiusdẽ gene ris vel speciei: sed phibet ipsam fieri inquãtum mala: et sz hoc eius causa nõ est. ¶ Ad scdm dõm q in actione po Ad 2ᵐ test ꝯsiderari et bonitas nature et bonitas moris. Prima bonitas est in actione ex sui ordine ad deũ inquantũ est finis omnis create nature. Sed secũda bonitas est in ac tione ex debito sui ordine ad deũ inquantũ est finis mo ralis esse. In actione autẽ mala sm q actio est ordo et bo nitas primo modo nõ scdo. ¶ Ad tertium cũ di q actio Ad 3ᵐ

mala inquantū actio neq; fit bene neq; male. Dico ꝙ verū est ſm ꝙ bene vel male dr̄ a bōitate vel malitia a moris: non est tamen verum ſm ꝙ bene dicitur a bonitate nature. ¶ Argumenta ad partem aliam possunt concedi gratia cōclusionis. Questio. II.

SEcundo querendum esset vtrum oē verum sit a deo: nisi quia veritas huius questionis sufficienter haberi potest per illam questionem supra positam p̄ma distin. huius secundi: que est vtrū omnes creature sint ab vno principio. Et per aliam factā. 45. distin. primi libri: que est vtrum voluntas dei sit omnium bonoꝝ creatoꝝ prima causa. Et per aliam factam. 45. distin. primi libri: que est vtrū verū sit mala fieri. Ex predictis enī q̄ōnibus: ꝛ per hoc qḋ determinatū est in prima q̄stione huius dist. probari potest: omne veꝝ a deo eē ꝛ oē ens.

COnsequēter querit̄ de tertio p̄ncipali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrum actio mala inquantū mala sit a deo. ¶ Secundo vtrū

Qō. I. locutio falsa: inquantum falsa sit a deo. Qō. I.

Ar. p̄o PRimo ostendo ꝙ actio mala inquantū mala sit a deo. Q: actio sub ratione q̄ mala nō dr̄ esse ab homine: nisi q: facit actionē cui accidit malitia. Sed deus facit illā eandē actionem cui accidit malitia: ergo vere potest dici esse a deo sub rōe qua mala.

Secūdo. ¶ Item si sint aliqua duo: quorum vnum nō possit fieri sine alio: qui facit vnū cooperatur ad alterius factionē. Sed malitia in actiōe nō posset fieri nisi fieret ipsa actio. ergo cū deus faciat ipsam actionē cooperatur ad factionem malitie in actione.

Tertio. ¶ Item qui scienter facit actionem inseparabilem a malitia: per cōsequens videtur auctor esse malitie. Sed quedā sunt actiones inseparabiles a malitia: dicit enim pħs in ethicis lib. 2. cap. 6. ꝙ q̄dam moꝝ nominata cōiuncta sunt malo: ergo cum oīs actio: vt prius ostensum est: sit a deo: deus est auctor malitie in

Quarto. aliqua actione. ¶ Item malitia est in actione ex sui relatione ad indebitū finem. Sed talis relatio a deo est: cū sit res positiua: ergo malitia actionis a deo est.

In oppm̄ Contra Aug. in lib. 83. q. q. 21. dicit ꝙ deus non est causa deficiendi. i. tendendi ad nō esse: qui vt ita dicam essendi causa est: cum ergo malitia actionis sit defectus in actione actio inquantū mala a deo nō est.

Secūdo. ¶ Item deus cum sit iustus iudex: nō punit hominē p eo ꝙ ipsemet deus facit. Sed deus punit hominem pro actione: inquantum mala: ergo deus non facit actionem

Ad q̄ōnē ſꝫ mentē ppriā. malam sub ratione qua est mala.

Respondeo ꝙ actio mala sub ratione qua mala nō est a deo: quia sub ratiōe qua mala est in ea defectus debite entitatis: ꝛ vtilitatis ꝛ debiti ordinis. Sed omnipotentie dei repugnat deficere in sua actione: sue sapientie repugnat facere aliquid inutile. Et sue bonitati repugnat aliquid inordinatum facere: ꝛ ideo sicut deus nō potest nō esse omnipotens: ꝛ omniscīens ꝛ sūme bonus: ita nō potest esse causa male voluntatis ipsius hominis sub ratiōe qua mala. ¶ Preterea ſꝫ Diony. 2. cap. de diui. no. effectus habet aliquam similitudinē sue cause. Sed nullus effectus potest esse similis deo ratione alicuius defectibilitatis: quia in deo nulla defectibilitas est: ergo a deo nulla est actio: inquātum defectuosa: ergo nec inquantū mala: q: actio nō est mala nisi inquātū deficit a bono debito.

Ad p̄m Ad primum in oppositum cū dicitur ꝙ actio sub ratione qua mala nō dicitur esse ab homine nisi quia facit actionem cui accidit malitia. Dico ꝙ falsum est: sed addendum est ꝙ ab actiōe nō excludit malitiam per appositionē boni debiti in actiōe. qḋ facere potest ꝛ facere tenetur. Deus autē nō tenetur p̄hibere malitiā ab actione: quia iuste potest permittere

Ad 2m mala fieri: vt superius lib. I. ostensum est. ¶ Ad secundū. cum dicitur ꝙ si sint aliqua duo quorū vnū nō possit fieri sine alio: qui facit vnum cooperatur ad alterius factionem ꝛc̄. Dico ꝙ veꝝ est sic intelligendo ꝙ neutrū eoꝝ

Nō hāc rñsionē. sine alio possit fieri: sed q̄uis malitia que est in actione nō potuisset fieri sine actione: tñ illa actio fieri potuisset sine malitia. Verbi gratia. in actione de qua minime videtur velle malū deo qḋ est deū odire: ipsa actio ratione essentie: nō plus dicit q̄ȝ velle malū. Sed velle malum potest esse sine malitia: sicut cū homo vult malū illi qui est dignus malo. Odire autē deū dicit ipsam actionem cū sua deformitate: ꝛ ideo a malitia separari non potest. ¶ Dicunt tamen aliqui ꝙ maior argumenti est falsa de agente per imperium voluntatis: q: voluntas potest distinguere inter illa que in re sunt inseꝑabilia. Potest enī cōtingere ꝙ vir habens filium valentē nollet illum nō habuisse: ꝛ tamē nō placet sibi virginitatē amisisse: deus

Ad 3m autem operatur per imperiū voluntatis. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ ille actiones que moꝝ nominate ꝯiūcte sunt malo nō nominant essentias actionū tm̄. Sed nomināt actionum essentias ꝛ deformitates eaꝝ. Sicut sunt fornicari ꝛ mētiri: fornicari enim nō tm̄ dicit cōcubitū viri ꝛ mulieris: qui est tota essentia actiōis fornicarie: sed ēt carentiam debiti obiecti talis actus: hoc est carentiam vxoris ꝓpie. Similiter mentiri nō tm̄ dicit affirmare aliquid de aliquo vel negare in quo consistit tota essentia illius actus: qui est mendacium: sed carentiam realis cor-

Ad 4m respondentie. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ relatio ad indebitum finem: nō tm̄ dicit relationem: sed etiā deformitatem relationis rōne indebiti finis: que quidem deformitas a deo nō est. ¶ Vel potest dici ꝙ relatio actionis ad finē idebiti: ideo est mala: qḋ nō est ad finē debitū: a deo nō est: q: nō hꝫ nisi cām deficientē. Qō. II.

Qō. II. SEcundo queritur vtꝝ enūciatio falsa inquantū falsa sit a deo. Et videtur ꝙ sic:

Ar. p̄o Quia illud est a deo qḋ nō potest fieri nisi per deū. Sed demōstrato aliquo homine peccatore: illa enūciatio qua peccator enūciatur falsificari non potest: nisi p deum: quia nullus alius a deo sibi iustitiā potest dare: ergo videtur ꝙ postq̄ȝ iustificatus est falsitas enunciatio-

Secūdo. nis qua enūciatur peccator a deo est. ¶ Item quicquid est causa cause est causa causati. Sed cōuenientia rerū q̄ a deo est: causa est falsitatis in negatiua enunciatione: er-

Tertio. go falsitas enūciationis negatiue a deo est. ¶ Itē verū ꝙ contrarioꝝ dicit aliquā naturam positiuā. Sed verū ꝛ falsum sunt cōtraria: ergo falsitas dicit aliquā naturā positiuā: sed omne qḋ dicit naturā positiuam est a deo:

Quarto. ergo falsitas enunciationis a deo est. ¶ Item. 3. Re. vlt. dicit deus spūi mendaci egredere ꝛ fac ita: dixerat enim ille spūs ꝙ per mendaciū deciperet regē israel: ergo videtur ꝙ illud mendaciū qḋ dixerūt falsi ꝓphete regi isrl̄ per suggestionem mēdacis spūs a deo fuerit impatum.

In oppm̄ Contra ens ꝛ verū ꝯuertuntur: sed omne qḋ est a deo habet aliquā entitatem: ergo ꝛ aliquā veritatē: sed in falsitate nulla est veritas: ergo falsitas enū-

Secūdo. ciationis a deo nō est. ¶ Item a deo nō potest esse priuatio bonitatis: quia est sūme bonus: ergo nec priuatio veritatis cū sit summe verus: sed falsitas est priuatio veritatis ergo a deo nō est falsitas enunciatiōis: nec esse pōt.

Ad q̄ōnē ſꝫ mentē ppriā. Respondeo ꝙ enunciatio falsa inquantū falsa nō est a deo. ¶ Ad cuius intelligentiam sciendū ꝙ ſm Ansel. lib. de veritate. cap. scdo Alia est rectitudo ꝛ veritas enunciationis: q: sigt̄ ad qḋ sign̄dū facta est. Alia vero quia sigt̄ qḋ accepit significare. Hanc enim secundā veritatem semper habet. Aliā vero non

ro nõ semper: quia istam habet naturaliter: aliam habet accidentaliter: & sm vsum. Carẽtia autẽ prime veritatis in enũciatione falsitas est. Cõtingit ergo cõsiderari ipsaz enunciationẽ inquantũ est essentia quedã: & sic a deo est qꝛ a deo sunt illi termini: & cõpositio terminorũ: etiam & quantũ ad suam veritatem nãlem: que cõsistit in hoc ꝙ significat illud qđ accepit significare: & sic etiã a deo. Cõtingit etiaz in enunciatione falsa cõsiderare priuationem illi⁹ ṽitatis accidẽtalis: q̃ ṽitas cõsistit in hoc qđ significat id ad qđ significandũ facta est: & ratione huius priuationis: a deo nõ est: quia nõ habet cãm efficientẽ: sꝫ deficientem. Cum ergo priuatio talis veritatis sit falsitas in enunciatione: sequitur ꝙ enunciatio falsa: inquantum falsa a deo non est.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppositum cum dicitur ꝙ demõstrato homine peccatore: illa enunciatio qua enunciatur peccato: falsificari non potest nisi per deum &c. Dico ꝙ non est verum: quamuis enim deus iustificet peccatorem: non tamen falsificat enunciationem. Sed homo qui enunciat: non sicut est in re. Ueritas enim enunciationis supra ipsam enunciationem nihil videtur addere nisi relationem conformitatis ad ipsam rem. Et falsitas carentiam conformitatis ad ipsam rem. Intellectus autez creatus causans enunciationem causat conformitatẽ eius ad rem vel carentiã cõformitatis: & ipsam carentiã causat ex sui defectibilitate. Ueritas ergo vel falsitas in enunciatione sunt ab itellectu creato enũciãte: q̃muis ad hoc requiratur ꝙ ita res se habeat vel nõ habeat: qꝛ relatio nõ tñ requirit subie-
Ad 2ᵐ ctum in quo sit: sed terminũ respectu cuius sit. ¶ Ad secunduz cũ dĩ ꝙ cõueniẽtia rez que a deo est causa est falsitatis in negatiua enũciatione &c. Dico ꝙ falsuz est: immo ille qui enunciat non sm ꝙ est in re: sicut ille qui destruit albedinez in aliqua re cã est carentie similitudinis ipsius ad aliam rem albã. Nec potest vere dici illa res alba cã carentie cõformitatis: que est in re nõ alba ad eam.
Ad 3ᵐ ¶ Ad tertiuz soluendũ est per interemptionez minoris primi syllogismi. falsitas enim enunciationis nihil positiuum importat formaliter. Est eniz carentia ꝯformitatis in enunciatione ad ipsam rem. Si enim aliquã naturaz
Ad 4ᵐ positiuaz importaret a deo esset. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ illud verbũ egredere & fac: ita exponi debet: aut pmissiue: aut enunciatiue nõ imperatiue. Sicut etiã res ꝓpõsita per modũ enunciationis intelligitur ꝓhibitiue: cuz dicitur Exod. 20. Non habebis deos alienos coram me idest precipio ꝙ non habeas.

Consequẽter queritur de quarto principali. Et circa hoc querũtur duo. ¶ Primo vtruz effectus fortuiti vel casuales reducãtur in aliquã creatam causaz: que sit eoꝝ causa per se. ¶ Secũdo vtrũ effectus fortuiti vel casuales reducanť in deum sicut in causam.

Qõ. 1. Questio. I.

Ar. pᵒ **Primo ostendo** ꝙ effect⁹ fortuiti vł casuales nõ reducantur in aliquã cãm creataz que sit causa eoꝝ per se. Quia effect⁹ fortuiti: & ca-
T. c. 50. suales sunt a fortuna vel a casu. Sed sꝫ phm. 2. physico-
52. & 54. rũ casus & fortuna: sunt cause per accidẽs: ergo nõ redu-
Secũdo. cuntur in aliquã cãm que sit causa eoꝝ per se. ¶ Itẽ ois causa per se alicuius effectus est determinata: Sed cause
T. c. 50. effectuũ fortuitoꝝ & casualiũ sunt indeterminate: vt vult
& 53. phs. 2. physicoꝝ. ergo nõ reducuntur in aliquaz causam
Tertio. creatã: que sit causa eoꝝ per se. ¶ Itez effectus semp vel sepe sequuntur ad suã cãz p se: sꝫ effect⁹ casuales & fortuiti raro sequunť ad suã cãm. Unde Auic. 1. lib. physicoꝝ. cap. 14. dicit: ꝙ esse rarissime nõ ponit rem sub casu cuz cõfertur esse absoluto: Sed cum cõfertur cause efficienti se: & cõtingit esse ex illa rarissime: ergo effectus casualis: vel fortuitus nõ reducitur ad aliquã cãm creatã p se.

Contra. Auic. 1. lib. physicoꝝ. cap. 14. sic ait. Una & eadẽ res aliquãdo ex vno respectu est sepe vel necessario: & alio respectu est raro vel vtrũlibet. Sed effectus inquantũ est necessario vel sepe reduciť in cãm per se: inquantũ autẽ est raro est effectus casualis vel fortuitus: ergo effectus casuales & fortuiti reducũtur in aliquaz cãm creatã que est causa eoꝝ per se. ¶ Item omne per accidens reducitur ad per se. Sed sm phm. 2. physicoꝝ: casus & fortuna sunt cause per accidens: ergo reducunť in aliquã cãm creatã per se. Effectus ğ casuales fortuiti mediãtibus suis causis accidentalibus: que sunt casus & fortuna reducuntur in aliquã cãm creataz: que est causa eoꝝ per se. ¶ Item Auicẽ. 1. lib. physicoꝝ. cap. 14. vult ꝙ vna cã aliquãdo est cã essentialis siue per se respectu vnius effectus: & in respectu alterius casualis: ergo a simili vnus effectus respectu vnius cãe põt esse casualis & respectu alterius effectus per se. Uidetur ergo ꝙ non sit contra naturã casualis effectus reduci in aliquã cãm creatam: que sit causa eius per se. In oppᵐ Secũdo. T. c. 50. 52. & 54. Tertio.

Ad istam questionez dicunt aliqui ꝙ nõ oẽs effectus fortuiti: nec oẽs effect⁹ casuales reducunť in aliquã cãm creatã: que sit cã eoꝝ. Casus eniz & fortuna nõ dñr cãe p accidẽs alicuius effect⁹: qꝛ sint accidẽtia alicui⁹ cãe: q̃ per se sit cã effectus illius. Sicut dicimus ꝙ albuz est cã domus per accidens: quia albedo est accidẽs edificatoris q est cã domus per se. Sed qꝛ causant effectũ pter intẽtionez: qui nõ de necessitate nec sepe: sed raro cãtur ab eis: & ideo qꝛ ille cãe vere suũ effectũ ꝓducunt: nõ opꝫ ꝙ sit alia cã cãta: que illius effectus sit cã per se. ¶ Preterea aľr nulli effectus casuales in nãlib⁹ essent cõtingẽtes: sed omnes de necessitate euenirent nisi impedirenť per liberuz arbi. diuinũ: vel angelicũ: vel humanũ: qꝛ cã nãlis & per se: de necessitate suũ ꝓducit effectũ: nisi impedianť a cã fortiori agente ad ꝯtrium cui⁹ actio etiã sm opinionez ꝯtiam esset necessaria: ita ꝙ effect⁹ casuales nãles: quando euenirent de necessitate euenirent: & quãdo impedirentur de necessitate impedirẽtur: & ita euẽtus oĩs: aut esset necessarius: aut impossibilis qđ multis irrationabile videtur. ¶ Aliĳ dicũt ꝙ oẽs effectus casuales nõ fortuiti reducuntur in aliquã cãm creataz: que est cã eoꝝ p se: effect⁹ enĩ casuales nõ fortuiti: cuiusmodi sunt effect⁹ casuales in agẽtib⁹ nõ sꝫ ꝓpositũ: sunt a nãli cã vna vel plurib⁹. Sed cãe nãles de necessitate ꝓducunt effectus: & tales cãe sunt cãe per se: ergo effectus casuales non fortuiti in aliquaz cãm per se reducunť. Et si dicas ꝙ cãnť ex cõcursu pluriũ causaꝝ: q necessarius nõ est. Contra h̃ arguiť: qꝛ ille ꝯcursus effectus quidã est: & ab vna cã nãli vel plurib⁹ factus: ergo de necessitate factus est: nisi impediatur per liberũ arb. diuinũ angelicũ vel humanum. In effectib⁹ aũt casualib⁹: qui fortuiti sunt: ꝙ iõ dicoꝝ qꝛ omnis fortuna casus est: sed nõ cõuertitur: non sic est: qꝛ effectus fortuiti: cũ sint ab agente per voluntatẽ nunq̃ ꝓducunť de necessitate: & q̃uis aliqui taliũ effectuũ reducantur in aliquã cãm creatã per se: non tñ h̃ põt vere dici de oĩbus. Qđ põt declarari per exᵐ. Cũ enim aliqs volens emere bladũ: iõ vadit ad forũ: & ibi inuenit debitorem: quẽ tũc inuenire nõ intẽdebat: & ab eo recipit pecuniam: velle emere bladũ fuit cã que est fortuna respcũ receptionis pecunie: qꝛ illius effect⁹ est cã per accidẽs in agente sm ꝓpositũ ad quã talis effectus seqtur raro: sed inuentio debitoris est per se cã receptionis pecunie illi⁹: & inuentionis debitoris per se cã est concursus ptis creditoris & debitoris simul in illo foro: & h̃ ꝯcursus reducitur ad duas cãs per se: qꝛ exñtie creditoris in foro: in tali hora cã per se fuit velle tunc emere bladũ: & ptis de- Ad qõnẽ sm mẽtẽ aliorum. pᵒ Secũda. Ois fortuna: casus: sꝫ nõ ecõtra.

bitoris in illo foro in tali hora cā per se fuit aliqua: vtpo te tūc emere vinū: ꝛ iō q̄tuis ille ɔcursus sit fortuitᵒ per cōparationē ad predictā voluntatē debitoris tn̄: tn̄ due predicte voluntates simul fuerunt causa per se illius cō cursus: quia ad illas duas voluntates: nō sequitur raro: sed sepe. Cōcursus tamē actuuȝ volēdi. s. actus ipsiᵒ debi toris volendi: quo voluit emere bladū in tali loco: ꝛ ta li tempore: ꝛ actus volendi ipsius creditoris: quo voluit emere vinuȝ eodē loco ꝛ eodē tēpore: nō reducit in ali quam causam creatā que sit eius cā per se: nec in aliqua plura que sit vnaȝ cām talē cōstituāt. A potentijs enim que sunt voluntas debitoris ꝛ voluntas creditoris raro cātur ɔcursus predictoꝝ actuū volendi.

Sustētat pᵐ opiones iō ad pᵐ in oppositū di

Qui vult tenere pmā opinionē potest dicere ad pmū in cōtrariū: q̄ nō opȝ q̄ si aliqs casualis vel fortuitus effectus reducatur in aliquaȝ cām per se: q̄ ideo ita sit de omnibᵒ. ¶ Ad secunduȝ cum dr̄: q̄ omne per accidens reducitur ad per se ꝛc. Hoc est in telligendū de per accidens qđ cōsistit in hoc q̄ aliquod accidēs est vt in subiecto in cā per se. Sicut fuit positȝ exᵐ in corpore q̄onis de albedine respectu edificatoris:

Ad 3ᵐ

Unde ibi illud argumentū sufficienter est solutū. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ q̄uis nō sit cōtra naturā alicuiᵒ effectᵒ ca sualis vel fortuiti reduci in aliquā creataȝ cām per se: ex hoc tn̄ nō seqtur q̄ oēs in aliquā cām talē reducantur.

Sustētat scdaȝ opinionez iō ad arᵒ pn cipalia.

Qui vult tenere scdam opinionez pōt dicere ad argumēta in cōtrariū q̄ pcedūt de ef fectibus casualibᵒ vel fortuitis sub rōne qua casuales vel fortuiti sunt: ꝛ bene veꝝ est q̄ inquantū tales non redu cuntur in aliquā cām per se: per comparationē enim ad illam cām per se: in quam reducuntur: nec sunt casuales nec fortuiti: sed illius cāe sunt effectus per se. Et hi con cedunt q̄ oēs nāles effectus de necessitate eueniunt: q̄n eueniunt ꝛ de necessitate impediunt q̄n impediunt: nisi aliter ordinetur per libeꝝ arbi. diuinum: vel angelicum: vel humanū: nullus enim actus elicitus a libero ar. vel ex eo dependēs necessitati subiacet. Q̄ō. II.

Q̄ō.1.

Secundo queritur vtrum effectus for tuiti vel casuales reducātur in deū: sicut in cām. Et videt q̄ sic. Boe. 5. de ɔsol. paꝝ post pncipiū dicit. q̄ casus est iopi natus rei euentus ex causis ɔcurrentibus ob aliud ince ptis: sed ille cause ꝛ cōcursus eaꝝ: ꝛ eaꝝ inchoanō pꝑter aliud a deo sunt: ergo ꝛ eoꝝ effectus qui casualis est a dō est.

Ar. pᵒ

Secūdo.

¶ Item potētior est cā per se in operādo q̄ȝ cā p ac cidens: sed cā per se nō pōt pducere suum effectum nisi adiuuetur a deo in operādo: ergo multo minus casus ꝛ fortuna (que sunt cāe per accidens: vt vult pħs. 2. phy.) possunt pducere suū effectū nisi a deo iuuentur in ope rando: ergo omnes effectus casuales ꝛ fortuiti reducun tur in deū: sicut in cām.

T.c.50. 52.ꝛ.54.

Tertio.

¶ Item Dam. lib. 2. ca. 25. dicit effectus fortune ex necessitate: que pꝑter cam sunt perfi ci. Sed omnes actus de necessitate prouenientes ab aliq̄ cā creata in deū reducunt: sicut in cām.

Quarto.

¶ Item Auicē. pmo lib. physicoꝝ. cap. 14. res casuales adueniūt ex con cursu duaꝝ reꝝ aut pluriū. Sed in omni ɔcursu duo cō currentia vel erūt ambo mobilia: vt sibi concurrant vel erit vnum quietū ꝛ alterū mobile ad illud. Sed mouere vnaȝ cām ad aliā ad pducendū vnū effectū: non est nisi per aliquod virtute cā: illud aūt vnum: aut est deus: aut aliquod ens creatū a deo. Sed siue sic: siue sic: effectᵒ ca suales reducuntur in deum.

In oppᵐ

Contra effectus casuales vel fortuiti sunt a cā per accidēs: sed deus nullius effectᵒ est causa p accidens: quia causa per accidens reducitur in aliaȝ cāȝ nobiliorem: ergo effectus casuales vel fortuiti nō sunt a deo.

Secūdo.

¶ Item effectus casuales ꝛ fortuiti sunt pꝑter in tentionē sue cāe: qꝛ sunt inopinatus rei euentus: sȝ nul lus effectus est a deo pꝑter eius intentionē: ergo nullus effectus casualis ꝛ fortuitus a deo est. ¶ Item Aug. lib. 83. q. q. 24. Quicquid casu fit temere fit: ꝛ quicquid te mere fit: nō fit pꝛuidētia. Sed omnes effectus dei pꝛuide fiunt a deo: ḡ nullus effectᵒ casualis vel fortuitus ē ab eo.

Tertio.

Respondeo q̄ effectᵒ fortuiti vel casuales pñt cōsiderari: vel inquantū sunt effe ctus vel inquantū sunt casuales vel fortuiti. Pꝛimo mo do rem positiuā dicunt: sicut inuentionē thesauri vel re ceptionē pecunie: ꝛ sic de alijs: ꝛ sic planum est q̄ in deū reducuntur: vt in cām: qꝛ s̄m Aug. xi. de ciui. ca. 6. deus est actor omniū naturaꝝ que non sunt id qđ ipse. ¶ Se cundo modo dicunt pꝛiuationē intentionis in sua causa respectu illius effectus ꝛ pꝛiuationē determinati ordinis ad suam cām: quia sicut dicit pħs. 2. physicoꝝ. Uniᵒ effe ctus casualis possunt esse multe cāe casuales ꝛ idetermi nate: ꝛ ad aliqueȝ illaꝝ nō sequitur: neq̄ semper neq̄ se pe. Dicit etiā Auic. in lib. 1. physicoꝝ. cap. 14. q̄ aliquan do vna cā casualis habebit fines casuales idefinitos: vn̄ nō possunt homies custodiri a casu: sicut custodiunt se a causis essentialibᵒ: sed orant deum: vt liberet eos ab his malis: predicte autēȝ pꝛiuationes cū nō habeant cāȝ effi cientem: sed deficientē in deuȝ non reducuntur: sicut in cām: ꝛ ideo effectus casuales vel fortuiti sub ratione qua tales in deū nō reducuntur sicut in cām. Unde oēs effe ctus qui sunt casuales vel fortuiti per comparationē ad aliquas particulares causas effectus sunt per se vniuer salis cause: que deus est. Unde per comparationeȝ ad eā nihil accidit: neq̄ a casu: neq̄ a fortuna: quia omnia sue pꝛuidentie subiecta sunt: vt in pmo lib. ostensum est. Et sic debet intelligi illud verbū Aug. lib. 83. q. q. 24. nihil a casu fit in mūdo ħ constituto.

Ad qōnē sȝ mentē pꝛpriā.

Effectus casuales vl fortuiti pñt du plr ɔside rari.

T.c.53.ss ꝛ.56.ꝛ infra.

Exorandū deuȝ eē vt libe ret nos a casu cū i finite cāe sunt illᵉ.

Per ɔpationez ad deum nil fit a casu.

Ad duo prima argumenta: ꝛ quartū simul dicendum q̄ nō plus con cludunt nisi q̄ effectus casuales ꝛ fortuiti: inquantū effe ctus sunt a deo sunt: ꝛ hoc est verū. ¶ Ad tertium dōm q̄ ibi Damas. loquitur s̄m opinionē quorūdaȝ dicentiū omniū eoꝝ que fiunt cām esse: aut deum vel necessitateȝ vel hemarmenē. i. fortunā: vel nām: vel euētū: vel casuȝ: ꝛ intendebant nomine fortune: nō id qđ vocat pħs for tunā. 2. lib. physicoꝝ. Sed nomine fortune intendebant fatuȝ: qđ falso existimabant rebᵒ imponere necessitateȝ: ꝛ nomine euentus intelligebant illud qđ nos vocamus fortunam. ¶ Argumenta ad partem aliā procedunt de effectibus casualibus vel fortuitis sub ratione qua casua les vel fortuiti sunt. ꝛ inquantum tales: verū est q̄ a deo nō sunt: q̄uis enim monstruosi partus animaliuȝ: inq̄an tum sunt res positiue a deo sint. i. sȝ id qđ sunt: nō tamē sunt ab eo sub rōne qua casuales sunt.

Ad pᵐ 2ᵐ ꝛ 4ᵐ simul.

Ad 3ᵐ

T.c.39. ꝛ infra.

Circa litteram Opera diaboli q̄ vitia dicūtur ac tus sunt nō res. Ad cuius intelligentiaȝ notā dum q̄ res potest accipi cōiter: ꝛ sic cōprehē dit omne illud quod cadit in cognitione: ꝛ sic dicitur a reor reris. Alio modo pꝛprie: ꝛ sic conuertitur cum ente. Tertio modo magis pꝛprie: ꝛ sic tantū modo dr̄ de ente per se: qđ est substātia. ¶ Pꝛimo modo peccatuȝ potest dici res ratione deformitatis. ¶ Secundo modo nō po test dici res ratione deformitatis: sed ratione actᵒ substra ti. ¶ Tertio modo nō potest dici res nec ratione actus substrati: nec ratione deformitatis. Qđ natura nō est dō nō fecit. ¶ Ad cuius intelligentiam sciendū q̄ natura tripliciter potest accipi. Uno modo pro qualibet pꝛprie tate: que naturaliter inest. Secundo modo pro omni eē qđ cōseruat naturā. Tertio modo pro quolibet ente qđ cūq̄ sit illud: ꝛ hoc tertio modo accipitur natura in ver bo pꝛposito. Quid mirum si deus non dicitur esse actor eoꝝ: inquantuȝ nihil sunt. Videtur enim efficaciter ar

Res tri plr pōt capi.

Q̄uo pec catum di cit res: ꝛ q̄uo nō.

Nā 3ᵉ pōt accipi.

guere

Argu^m gnere. Cum enim peccatum aliquo modo habeat actorem et non sm q nihil est: oportet q habeat sm q aliqd est. Si ergo deus nō habet actorem: videtur q a deo nō

Rñ^o sit inquantum actus est. Ad h potest responderi q aliter deformitas peccati nihil est aliter illud quod nullo modo est: quia deformitas circa aliquid est: et alicuius boni priuatio est: et ideo potest habere actorem nō efficientem sed deficientem: qd dici nō potest de illo: q simpliciter nihil est.

Sba tri/ plr pt ac cipi. Iniquitas ipsa nō est substantia. Nota hic q pōt dici substantia. Uno modo ens per se stans naturaliter: et sic accipitur proprie. Alio modo accipitur cōmunissime: et sic accipitur pro quolibet ente. et hoc modo accipiendo substantiam dicimus q illud quod nulla substātia est nihil est: et vtroqz modo verum est q deformitas iniquitatis nō est substantia.

Argu^m Penarum deus actor est. Cōtra nullius rei deus est actor: que non habeat exemplar in deo. Sed pena in deo exemplar non habet: quia nullius mali deus exemplar est.

Rñ^o Hic respondetur q pena sub ratione qua ordinata est: in deo exemplar habet: et sub hac ratione omnis pena a deo est. Pene etiam que nō sunt pena et aliquā positionē dicunt: vt sunt actio rei ledentis: et passio rei lese in deo habent exēplar et a deo sunt.

Dist. 38. ¶ De voluntate et fine ex quo et ipsa iudicatur.

¶ Distin. XXXVIII.

Quid sit bonus finis.

Post predicta de voluntate eius q fine differendum est. Sciendum ergo est q ex fine suo: vt ait August. voluntas cognoscitur vtrū recta an praua sit. Finis autem bone voluntatis beatitudo est: vita eterna ipse deus. Male vero finis est aliud: scz maledictio: vel aliquid aliud in quo nō debet voluntas quiescere. Finez bonum insinuat propheta dicens. Omnis consumationis vidi finem etc. Charitas ergo cuius latum mandatum est finis omnis cōsumationis est: idest omnis bone voluntatis et actionis ad quam omne preceptum referendum est. Unde Augu. in Ench. omnia precepta diuina referuntur ad charitatem. De qua dicit apostolus finis precepti est charitas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta: omnis itaqz precepti finis charitas est: idest ad charitatem refertur omne preceptum. Quod vero ita fit vt timore pene vel aliqua intentione carnali: vt referatur ad charitatem que est dilectio dei et proximi nondum fit quemadmodum oportet fieri q̄uis fieri videatur: tunc enim recte fiunt que mandat deus: et que consilio mouet cum referuntur ad dilectionē dei et proximi: his verbis aperte insinuatur quis sit rectus finis voluntatis siue actionis bone: scilicet charitas que et deus est: vt supra ostendimus.

¶ Q deus est finis omnis bone actionis: q charitas est nec tantum spiritus sanctus: sed etiam xps et pater: nec hi sunt tres fines: sed vnus.

Qui ergo charitatem sibi ponit finē: deum sibi ponit finez: vnde et christum finem legis ad iustitiam dicit apostolus esse omni credenti. Et recte dicitur xps finis legis ad iustitiam: quia vt ait Augusti. in libro sententiarum prosperi: in christo lex iusticie non consumitur: sed impletur. Omnis enim perfectio ex ipso et in ipso est: et vltra quem non est quo spes se extendat. Finis fidelium christus est ad quem cum peruenerit currentis intentio nō habet quo amplius possit venire: sed habet id in quo debeat permanere. Finis ergo rectus atqz supremus deus pater est et filius et spiritus sanctus: nec hi tres sunt tres fines: sed vnus finis: quia nō tres dij: sed vnus deus.

¶ Q omnes bone voluntatis vnum habent finē: et tamen quedam bone diuersos fines sortiunt.

Sed queritur vtrum omnes bone volūtates vnū tantum habeant finem: De hoc Augu. in xi. lib. de trinitate: ita ait. Alie atqz alie voluntates suos proprios fines habent: qui tamen referuntur ad finem illius voluntatis qua volumus beate viuere: et ad eam peruenire vitam q non referatur ad aliud: sed amanti per seipsam sufficiat: quemadmodum voluntas videndi finem habet visionem: et voluntas videndi fenestram: finem habet fenestre visionem. Altera vero est voluntas per fenestras videndi trāseuntes: cuius item finis est visio transeuntium. Ad quod etiam predicte referuntur voluntates. Item recte sunt voluntates et omnes sibimet religate: si bona est illa ad quam cuncta referuntur. Si autem praua est praue sunt omnes: et ideo rectarum voluntatum connexio iter quoddam est ascendentium ad beatitudinem: qd certis velut passibus agitur. Prauarum autem et distortarum voluntatum implicatio: vinculū est quo alligabitur qui hic agit vt proijciatur in tenebras exteriores. His auctoritatum testimonijs euidenter monstratur plures in fidelibus rectas esse volūtates: proprios ac diuersos fines habentes: et tamē vnum eundēqz: quia omnes referuntur ad vnum qui est finis finium de quo paulo ante diximus. Ita econuerso forte ē in malis.

Aug. ¶ Quedam huic sententie videntur aduersari.

Uerumtamen huic sentētie qua dictum est fidelium quasdam rectas voluntates diuersos fines sortiri: et tamen ad vnum referri: videtur obuiare quod alibi Augusti. āmonet: ne scilicet nobis duos fines constituamus: ita inquiens in lib. de sermone domini in monte. Non debemus ideo euangelizare vt manducemus: sed ideo manducare vt euangelizemus: vt cibus non sit bonum quod appetitur: sed necessarium qd adijcitur vt illud impleatur. Querite primum regnum dei et hec omnia adijcientur vobis. Nō dixit primum querite regnū dei: et deinde querite ista q̄uis sint necessaria. Sz aut hec omnia

Aug.

adijcientur vobis:idest hec cõsequẽter si illa:qra tis:ne cum ista queritis illinc auertamini: aut ne duos fines constituatis:vt ꝛ regnum ꝑpter se appetatis:ꝛ ista necessaria propter illud. Ergo propter regnum dei tantum debemus operari omnia:non solam vel cum regno dei mercedẽ corporalẽ meditari. Ecce hic aperte dicit ne duos fines nobis cõstituamus:sed vnum tã tum:idest regnum dei:cuȝ supra dixerit bonas voluntates alias ꝛ alias ꝓprios habere fines.

¶ Hic ostenditur quomodo licet videantur non repugnent predicta.

Hec autem sibi non repugnare aladuertit qui verbis premissis simplici oculo diligenter intendit:qui eniȝ dixit ne duos fines nobis cõstituamus:sed omnia propter regnuȝ dei faciamus:ipse premisit ꝙ debemus manducare vt euangelizemus. Cum autem hoc ita facimus actionis illius finem euangeliũ constituimus: sed ꝛ hunc finem ad regnuȝ dei referimus:mãducamus eniȝ propter euangelium:ꝛ manducamus ꝛ euangelizamus propter regnum dei. Duos igitur fines nobis in manducando constituimus. Sed ista facientes nunquid peccamus:absit. Nam ꝛ ipse sic facere suadet si diligenter eius verba inspiciamus. Cuȝ ergo ait: ne duos fines nobis constituamus fines in diuersa tendentes intelligi voluit:sciȝ quorũ alter ad alteruȝ nõ referatur. Ita ꝛ cuȝ dicit propter regnuȝ dei tantuȝ omnia agenda:nec cuȝ ipso mercedeȝ temporalem meditandã:ita intelligenduȝ est vt nõ meditemur appetẽdo cũ regno mercedẽ temporalẽ:ita ꝙ nõ propter regnum:sed propter se:vt sciȝ regnuȝ propter se appetamus: ꝛ ista propter illud: sicut ipse docet. Si enim petimus vitaȝ eternam:petimusꝙ etiam temporalia a deo:si ea petimus propter vitaȝ eternam:nõ offendimus: neꝙ sinistra tunc scit quid faciat dextra:quia mercedẽ temporaleȝ nõ propter se meditamur:sed ꝑpter regnum dei vt sit leua sub capite ꝛ dextra in amplexu:alioquin si hec temporalia propter se q̃rimus sicut eterna:miscetur dextre sinistra. Ideꝙ cuȝ dominus dixerit. Attendite ne iustitiaȝ vestraȝ faciatis coram hominibus vt videamini ab eis:alibi ait. Sic luceant opera vestra bona coram hominibus vt glorificent patrem vestruȝ qui in celis est. Propter deum ergo omnia facienda sunt:vt omnia que facimus omniũ ꝙ fines ad eum referamus.

Quõ intelligẽdũ sit illõ ne duos fines nobis cõstituamus.

¶ De differentia volũtatis ꝛ intentionis ꝛ finis.

Solet etiaȝ queri quid differt inter voluntateȝ ꝛ intentionem ac fineȝ:ad quod dici potest inter voluntateȝ ꝛ fineȝ certo atꝙ eui denti modo distinguitur:quia volũtas est qua volumus aliquid. Finis vero volũtatis est vel illud quod volumus per quod implet ipsa voluntas:vel potius aliud:propter quod illud volumus. Intentio vero interdũ pro voluntate: interduȝ pro fine voluntatis accipitur:que diligens ac pius lector in scriptura:vbi hec occurrunt discernere studeat. Finis vero voluntatis est delectatio bona vel mala:ad quam nititur quisꝙ peruenire. Unde Augu. super illuȝ ps. Scrutãs corda ꝛ renes:sic ait. Deus solus scrutatur corda:idest quid quisꝙ cogitet:ꝛ renes.i. quid queꝙ delectet. Quia finis cure ꝛ cogitationis est delectatio:ad quaȝ cura ꝛ cogitatiõe nititur quisꝙ puenire:ꝛ paulopost. Opera nostra que sunt in dictis ꝛ factis possunt homines videre:sed quo animo fiant:ꝛ quo venire cupiant:solus deus videt:qui cuȝ videt cor eẽ in celo:ꝛ non delectari nos in carne: sed in domino idest cum bone sunt cogitationes ꝛ earũ fines dirigit iustuȝ. Idẽ super alterius ps. locũ illuȝ sciȝ in laqueo isto quẽ absconderunt comprehensus est pes eorꝫ:dicit. Pes anime amor: est qui si prauus est:dicitur cupiditas vel libido:si rectus dr̃ charitas. Eo mouetur anima quasi ad locum quo tendit:idest ad delectationẽ bonam vel malaȝ:quo se peruenisse per amorẽ letatur. Finis ergo voluntatis:vt pmissuȝ est: dicitur:ꝛ illud quod volumus: ꝛ illud ꝑpter qꝺ volumus:ꝛ intẽtio ad illud respicit propter qꝺ volumus:ꝛ voluntas ad illud quod volumus: vt verbi gratia. Si velim esurientem reficere vt habeaȝ vitam eternaȝ: voluntas est qua volo reficere esuriẽtẽ:cuius finis est refectio esuriẽtis. Intẽtio võ est qua sic ad vitam peruenire volo. Finis võ supremus est ipsa vita:ad quaȝ ꝛ alius finis refertur.

Intẽtio qũo accipitur.

Quid sit finis. Aug.

Repetit predicta subdens exẽplum

¶ An illa intentio sit voluntas.

Sed queritur vtrum intẽtio talis sit voluntas: ꝛ si voluntas est:an in hoc opere sit vna cadẽꝙ voluntas:qua volo reficere esurientẽ:ꝛ qua volo habere vitam eternam: Videtur nẽpe talis intentio voluntas esse:vt enim volũtas est qua volo reficere pauperem:ita ꝛ voluntas est qua per illud volo habere vitam. Et alia quidem videtur voluntas esse qua volo habere vitam:ꝛ alia qua pauperi subuenire volo. Sed ista ad illam refertur. Naȝ ꝛ si hoc ita placeat vt in eo cum aliqua delectatione voluntas acquiescat:nonduȝ est tamen illud quo tenditur sed hoc ad illud refertur vt illud deputetur tã ꝙ patria ciuis:istud võ tanꝙ refectio vel mansio viatoris. Et sunt iste volũtates affectus siue motus mentis quibus quasi gressibus vel passibus tenditur ad patriam. Sicut ergo alte

Utrũ alia volũtas hec ab alia sit.

Quid sit volũtas.

raꝫ

ra est voluntas videndi fenestras vt supra docente Aug. didicimus: altera que ex ista nectitur volūtas. s. per fenestras videndi transeuntes. Ita nonnullis alia videtur esse voluntas elemosynas dandi pauperi: alia voluntas habendi vitam. Alij autem putant q̄ vna sit volūtas ꝛ hic ꝛ ibi: sed propter subiectorum multiplicitatem: diuersitas memoratur voluntatum. Ceterum quodlibet horum verum sit: illud nulli in ambiguum venit: quin voluntas ex suo fine pensetur: vtrum recta sit an praua: peccatum an gratia: ꝛ quin nomine intentionis aliquando finis: aliquando voluntas intelligatur.

Dist. 38. Distin. XXXVIII.

Post predicta de volūtate ꝛc. Superius determinauit Magister de peccati q̄litate. Hic determinat de his que cōcurrunt ad peccatū: que sunt voluntas intentio ꝛ finis. Et diuiditur in partes quatuor. ¶ Primo determinat Magister de cōparatione voluntatis ad finē. ¶ Secūdo de comparatiōe actus exterioris ad finē: dist. 40. ibi. [Post h̄ de actib⁹.] ¶ Tertio de cōparatione eoꝝ ad subiectum dist. 41 ibi. [Cūq̄ intentio.] ¶ Quarto cōparat voluntatē ad exteriorem actū dist. 42. ibi. [Cuz autē voluntas.] Prima in duas. ¶ Primo ostēdit quomodo in voluntate est bonitas vel malitia ex cōparatione sui ad finem. ¶ Secūdo inquirit: quare magis sunt ista in voluntate q̄ȝ in alijs viribus anime dist. sequēti. ibi [Hic autē oritur.] Prima in duas. ¶ Primo determinat de fine volūtatis. ¶ Secundo de differentia voluntatis finis ꝛ intentionis. ibi. [Solet autē queri.] Prima in duas. ¶ Primo ostendit quid est finis omnis bone voluntatis. ¶ Secūdo inquirit de vnitate illius finis. ibi. [Sed queritur vtruȝ.] Secunda in tres. Primo ostendit q̄ omnes voluntates habent vnuȝ vltimū finem. ¶ Secūdo mouet quādā contrarietateȝ. ibi. [Uerūtamē.] ¶ Tertio ponit illi⁹ ꝯtrietatis apparentis remotionē ibi. [Hoc aūt sibi.] ¶ Illa pars que ibi icipit. [Solet ēt.] Diuidit in ptes duas. ¶ Primo determinat differētiam inter voluntatē finem ꝛ intentionem. ¶ Secundo mouet quandam incidentem questioneȝ: ibi. [Sed queritur vtrum.]

Circa hanc dist. querendū est de tribus p̄ncipalr̄. ¶ Prio de comparatione actus voluntatis ad finem. ¶ Secundo de comparatione potentie volūtatis ad suū actū. ¶ Tertio de cōparatiōe volūtatis ad intentionē. ¶ Circa primū querunt quatuor. ¶ Prio vtꝝ bonitas sit in actu volūtatis ex sui ordine ad debitū fineȝ. ¶ Secūdo vtꝝ oēs boni actus volūtatis habeāt vnū finē. ¶ Tertio vtꝝ charitas sit finis omniū bonorum actuuȝ voluntatis. ¶ Quarto vtruȝ sit vnus finis omniuȝ voluntatuȝ malaꝝ.

Qō. 1. Qō. I.

Ar. p° Primo ostendo q̄ bonitas nō est in interiori actu volūtatis ex sui ordīe ad debitū finē. Qꝛ oēs actus volūtatis ordinanꝭ ad fineȝ: qui est bonū: vnde phs. 1. ethi. cap. 1. dicit q̄ bene enūciauerūt bonuȝ: q̄ omnia appetunt. Sed finis qui est bonū est finis debitus: ergo oēs act⁹ volūtatis ordinanꝭ in finē debituȝ. Cū ergo nō oēs actus volūtatis sint boni: non est bonitas in actu volūtatis ex sui ordine ad debitū finem.

Secūdo. ¶ Item velle mentiri pp salutē p̄ximi est actus voluntatis ordinatus ad debitum finem: ꝛ tamē nō est bonus actus: ergo in actu voluntatis nō est bonitas ex sui ordine ad debitum finem.

Tertio. ¶ Item bonitas actus est aliquid existens in actu. Sed finis actus est extra actum: ergo in actu voluntatis nō est bonitas ex sui ordine ad debitum finem.

Quarto. ¶ Item quātūcūq̄ actus voluntatis ordinetur in finem debitū nō est bonus nisi fuerit charitate formatus: q̄ aliter nō est deo acceptus: ergo nō attenditur bonitas in actu voluntatis ex sui ordine ad finem debituȝ: sed magis ad formā debitaȝ.

Quinto. ¶ Item ex defectu circunstantie debite efficitur actio mala. Sed sm̄ phm̄. 3. ethi. cap. 3. nō tm̄ est circūstantia actus: gratia cuius. sed multe alie: ergo videtur q̄ nō sufficit ordo ad debitum finē: ad bonitateȝ in actione.

Sexto. ¶ Iteȝ velle predicare vt manducem⁹ est act⁹ ordinat⁹ ad debituȝ finē: q̄ māducare bonū est: sed talis act⁹ volūtatis nō est laudabilis: ꝗ non est in actu volūtatis bonitas ex sui ordine ad finem debitū.

In opp^m Contra Boe. 2. lib. Topi. cuius finis bonus est ipsū quoq̄ bonum est: ergo bonitas est in actu volūtatis ex sui ordine ad fineȝ debitū.

Secūdo. ¶ Iteȝ Aug. xi. de trini. cap. 6. dicit q̄ recte sunt omnes voluntates sibimet religate: si bona est illa ad quam cuncte referuntur: ergo ex ordine ad debituȝ finem est bonitas in voluntatis actu.

Tertio. ¶ Item super illud Matth. 6. Si oculus tuus fuerit simplex dicit Glo. interlinealis: idest intentio: cuius merito opera lucis an tenebrarum sint discernuntur. Sed intentio respicit fineȝ: ergo ex ordine actus voluntatis ad finem debitum vel indebitum in ipso bonitas vel malitia attenditur.

Ad qōnē ꝭȝ mēteȝ ꝑpriā. Respondeo q̄ p̄ter naturaleȝ bonitatē que est in actu volūtatis: eo ipso q̄ actio quedā est tota bonitas ipsius est ex eius sufficiēti ordine ad debituȝ finem. Tunc autē est sufficiens ordo: quādo est ex parte volentis referētis suū actum in debitum fineȝ. Et ex parte actus volendi: qui quātuȝ est ex se ordinabilis est in illum finem. Talis enim ordo includit esse in ipso actu ꝛ bonitatem que inest actui: ex obiecto debito: ꝛ ex forma: que est charitas ꝛ ex circunstātia: ꝛ ex debito fine. Deficiente enim istorum altero actus vitiosus est: ꝛ ex consequēti non est subiectum ordinis per se. Ut enim in primo lib. ostensum est: malum sub ratione qua malum est non est ordinabile per se: sicut subiectum: sed per accidens: ꝛ ideo ex predicto ordine est sufficiens bonitas in actu ipsius voluntatis: quia ex illo ordine est in eo omnis perfectio que debet inesse ꝛ quantum res habet de perfectione tantum habet de bonitate.

Ad p^m Ad primum in oppositum dicendum: q̄ non omnis actus voluntatis ordinatur ad bonum existens. Sed quidam ex intentione agētis ordinātur ad bonuȝ apparens non existens: ꝛ etiam aliqui ad finem debitum ordinantur: non tamen ordine sufficienti: ꝛ ideo in illis nō est sufficiens bonitas ex tali ordine.

Ad 2^m ¶ Ad secundum dicenduȝ: q̄ velle mentiri nūq̄ȝ ordinatur ad bonum finem ordine sufficiēti: quia q̄ȝuis ordinetur per intentioneȝ operātis: ex nā tamen sua inquātū vitiosus est p se nō est ordinabilis.

Ad 3^m ¶ Ad tertiū dōm: q̄ q̄uis finis extra actū sit: tn̄ debita p̄portio ad fineȝ: ꝛ relatio ad ip̄m est in actu.

Ad 4^m ¶ Ad 4^m dōm: q̄ sufficiens ordo act⁹ volūtatis ad finē debitū includit in actu bonitatē: q̄ sibi inest ex forma debita: q̄ est charitas. Impossē eniȝ est aliquē volūtatis actū sufficiēter ordinari in finē debitū sine charitate: q̄ aut ille finis: est finis vltim⁹ aut ordinat⁹ in finē vltimū: ꝛ siue sic: siue sic: necīa est charitas ad h̄ q̄ act⁹ volūtatis sufficiēter ordinetꝭ in debituȝ finē: q̄ p ipsaȝ finis nō vltim⁹ referꝭ ad finē vltimū: ꝛ oībus reb⁹ alijs p̄ponitꝭ vltim⁹ finis.

Ad 5^m ¶ Ad 5^m dōȝ: q̄ sufficiens ordo ad finē debitū: icludit in actu bonitatē ex circūstantijs.

Ad 6^m ¶ Ad sextū dōȝ: q̄ predicare nūq̄ȝ sufficiēter ordinatur (sicut ad debitum finē) ad bonū temporale: q̄ vbi est sufficiens ordo actus in finē: melior est finis ipso

actu: quia sicut dicit Augu. 2. de ciui. capi. 4. plus apprerciatur semper illud ꝓpter quod fit aliquid q̄ȝ illud quod ꝓpter illō fit. Et in eodem lib. cap. 10. dicit ꝙ in oib⁹ prima sunt initia sūmiq; fines. Predicare autem cum sit ordinatuȝ ad saluteȝ animaꝝ quid nobilius est q̄ȝ corporalis cibus vel potus. ¶ Argumēta ad oppositum procedunt de sufficienti ordine in finem debitum: ⁊ sic concedenda sunt. Questio. II.

Qō. II. Ar. p⁹

SEcundo queritur vtruȝ omnes boni actus volūtatis habeāt vnū fineȝ. Et videtur ꝙ nō. Quelibet eniȝ diuina persona finis est cuiuslibet boni actus voluntatis. Sed tres sunt persone: ergo tres sunt fines cuiuslȝ

Secūdo. boni actus voluntatis. ¶ Item ps. inclinaui cor meum ad fa. iusti. i. in eter. ꝓpter re. Sed pluriuȝ bonoꝝ actuū voluntatis plures sunt retributiones: ergo nō omnium

Tertio. bonoꝝ actuuȝ voluntatis est vnus finis. ¶ Item Glo. super illud pma ad Cori. 9. Debȝ in spe qui arat arare. i. predicator qui corda aperit ad fidem: debet arare in spe stipendioꝝ tēporalium: ergo bonoꝝ actuuȝ voluntatis possunt esse plures fines: cuȝ multa sint stipendia tēpo-

Quarto. ralia. ¶ Item Aug. 9. de trini. cap. 6. dicit ꝙ volūtas videndi finem habet visionem: ⁊ voluntas videndi hanc rem: finem habet huius rei visionem. Finis ergo act⁹ voluntatis est eius obiectuȝ. Sed bonorū actuum voluntatis multa sunt obiecta: ergo ⁊ multi fines.

In opp^m **Contra** in persona dei dicitur Apoc. vlti. ego sum Alpha ⁊ O: primus ⁊ nouissimus principium ⁊ finis. Sed sicut in pmo lib. ostensuȝ est: vnus tantum est deus: ergo omniuȝ bonaꝝ voluntatum vnus est

Secūdo. finis. ¶ Item Aug. 22. de ciui. cap. vlti. quis alius noster

A. l. cui⁹ est: null⁹ est finis. est finis nisi peruenire ad regnum cuius nullus est finis. Sed illud regnuȝ vnum est: ergo omniuȝ bonoꝝ actuū voluntatis vnus est finis. ¶ Item Glos. super illud ad

Tertio. Phil. primo. Siue per occasionem ⁊c. dicit ꝙ quisquis preter deuȝ: aliquid querit nō caste deuȝ querit: ergo bone voluntates preter deū nō possunt ꝯstituere finē aliū.

Ad qōnē ſȝ mētē ꝓprīā Finis duplex. **Respondeo** ꝙ duplex est finis principalis: scȝ ⁊ vltimus ⁊ finis ꝓximus ordinatus ad fineȝ vltimuȝ. ¶ Loquendo de primo fine dicendum ꝙ omnes bone voluntates habent vnuȝ finē: sicut habent vnuȝ primū principium motiuū. ¶ Loquendo autem de fine secūdo modo dicto. Dicendū ꝙ plures boni actus voluntatis: possunt plures bonos fines habere sicut possunt habere plura ꝓxima principia motiua.

Ad p^m **Ad primum** dicendum: ꝙ quelibet psona finis est ratione summe bonitatis que est in eaꝫ quia in tribus personis est vna: ideo non

Ad 2^m sunt tres fines sed vnus. ¶ Ad secundū dōm: ꝙ illa auctoritas vel intelligēda est de retributiōe principali: que est ipse deus: qui se dicit mercedem amicoꝝ suoꝝ. Unde Geñ. 15. dicit ad Abrahā: ego ꝓtector tuus sum: ⁊ merces tua magna nimis. Aut intelligenda est de retributione: que est finis secūdo modo dictus: ⁊ sic nō est inconue

Ad 3^m niens bonaꝝ volūtatuȝ esse plures finis. ¶ Ad 3^m dōȝ: ꝙ ꝓcedit nō de fine vltimo ⁊ pncipali: sȝ nō pncipali ꝙ pȝ per illud quod imediate sequit ibidē: postq̄ȝ enim dixit: debet arare in spe stipendioruȝ temporaliū statim: sequitur: nō ꝓpter hanc spem: nō enim h debet esse inten

Ad 4^m tio sue ⁊ finis in ministerio suo. ¶ Ad quartuȝ dicendū ꝙ ibi nō loquitur Augu. de fine principali ⁊ vltimo: sed de fine nō principali ordinabili ad vltimū finem: qui finis duplex: esse potest ipsius actus voluntatis interioris scȝ ipse actus exterior: qui est eius obiectū: ⁊ aliqd aliud: propter quod voluntas vult illum exteriorem actum. ¶ Argumenta ad oppositū procedunt de fine vltimo ⁊ principali: ⁊ bene veꝝ est: ꝙ sic loquendo de fine oīuȝ bonoꝝ actuū volūtatis vnus est finis. Qō. III.

TErtio queritur vtruȝ charitas sit finis omniū bonoꝝ actuum voluntatis. Et videtur ꝙ nō. Qō. III. Ar. p⁹

Apls ad Ro. 10. finis legis xp̄s: nō ergo charitas cum ipsa sit habitus. ¶ Item phus. 2. physico. dicit

Secūdo. T. c. 23. nō omne vltimuȝ finem esse: sed optimū. Sed charitas nō est quid optimū: quia deus melior est charitate: sicut creator creatura: ergo charitas nō est finis omnium bonorum actuuȝ voluntatis. ¶ Item habitus est propter

Tertio. actuȝ: ergo magis debet poni finis bonaruȝ voluntatuȝ actus charitatis q̄ȝ charitas. ¶ Item charitas est radix

Quarto. ⁊ pncipiū bonoꝝ actuū volūtatis: ergo nō est finis eoꝝ.

In opp^m **Contra** ad Ro. 13. plenitudo legis est dilectio. Sȝ nō implet lex nisi in fine: ergo charitatiua dilectio finis est bonaꝝ voluntatū ad impletiuȝ legeȝ.

Secūdo. ¶ Item Apls. 1. ad Thim. 1. finis precepti est charitas.

Tertio. ¶ Itē Aug. 8. de ci. cap. 9. sniam Platonis approbat dicentis finem boni esse viuere sm virtutem: et soli euenire posse qui notitiā dei habeat ⁊ imitationeȝ: nec esse aliā cām beatum. Sed principalissima inter virtutes est charitas: ergo ipsa finis est oiuȝ bonaꝝ voluntatum.

Ad qōnē sm mēt ꝓpriā. Finis vltim⁹ tripl̄r pt accipi: ⁊ cā charitas. **Respondeo** ꝙ finis vltim⁹ de quo in hac qōe loquimur tripl̄r pōt accipi. Uno mō ꝓ illo vltimo bono in quo voluntas quiescit. ¶ Alio mō ꝓ q̄ete volūtatis in illo bono: tertio mō ꝓ pncipali habitu quo aīa in illo q̄escit. ¶ Charitas etiā tripl̄r pōt accipi. Uno mō ꝓ charitate increata. de qua di p^a Joā. 4. de⁹ charitas est. Alio mō ꝓ actu charitatis create. Tertio mō ꝓ habitu. ¶ Loquēdo de fine p⁹ mō dicto dōm ꝙ increata charitas finis est vltimus omniuȝ bonorum actuū volūtatis. ¶ Loquēdo de fine scdo mō dicto dōȝ ꝙ boni⁹ actus volūtatis est ipse finis cū pfectus est: qꝛ pfectus volūtatis act⁹ est elicit⁹ a charitate pfecta: ⁊ ꝑ talem actū est q̄es aīe in deo: ⁊ ei⁹ ꝯiūctio cū eodē: cū pfecta cognitiōe ipsius. ¶ Loquēdo de fine 3⁰ modo dicto: sic dicenduȝ ꝙ perfectus habitus charitatis finis est bonoꝝ actuū voluntatis: quia per ipsam: cum habitu eleuante intellectum ad clarā visioneȝ dei: bona voluntas in deo q̄escit: ⁊ qꝛ h charitas in via: de lege cōi imperfecta est: ideo in via: voluntas nostra in deo quiescit imperfecte. Sed cum eā habebimus perfectam in patria per eā quiescet voluntas nostra in deo perfecte.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum cuȝ dicitur ꝙ finis legis christus: h intelligenduȝ est de fine sm ꝙ accipitur ꝓ illo vltimo bono in quo volū-

Ad 2^m tas q̄escit. ¶ Ad secunduȝ dicendum: ꝙ etiaȝ procedit

Ad 3^m de fine primo modo dicto. ¶ Ad tertium dicendum: ꝙ veꝝ est actum charitatis magis habere ratiōeȝ finis: q̄ȝ ipsum charitatis habitum: beatitudo enim verius cōsistit in perfecto actu q̄ȝ imperfecto habitu: tamē ipse habitus charitatis: aliquo modo habet rationē finis: maxime cum perfectus est: ad illam enim perfectioneȝ habē-

Ad 4^m dam tendunt actus imperfecte charitatis. ¶ Ad quartuȝ dōm: ꝙ habitus charitatis nō est finis bonoꝝ actuū volūtatis: qui per ipsaȝ eliciuntur. Sed perfectio charitatis que est in patria aliquo mō finis est bonoꝝ actuuȝ voluntatis quos elicit voluntas per imperfectā charitateȝ: que est in via. ¶ Argumēta ad ptem aliā ꝓcedūt de fine secundo modo dicto: ⁊ de charitate sm ꝙ accipitur pro actu. Questio. IIII.

Qō. IIII. Ar. p⁹

QUarto queritur vtruȝ sit vn⁹ finis omniuȝ voluntatum malaꝝ. Et videtur ꝙ sic. Augu. 10 de ciui. cap. 4. dicit de deo ꝙ ipe omnis appetitionis est finis: ergo omnes mali actus ⁊ boni volū-

Secūdo. tatis vnū finem habent. ¶ Itē ad Ro. 6. dicit Apls de malis actibus ꝙ finis illoꝝ mors est: ergo oēs mali act⁹

Tertio. voluntatis habent vnū finem: qui est mors. ¶ Itē que

cōueniunt

conueniunt in vno principio cõueniunt in vno fine: sed omnes mali actus voluntatis cõueniunt in vno principio. Dicit enim Aug. de vera relig. paruz vltra medium locum inter principiuz & mediũ: q vitiuz primũ anime rationalis est voluntas ea faciendi que vetat sũma & intima veritas: ergo omnes mali actus voluntatis ꝯueniũt in vno fine.

Quarto. ¶ Itez Eccl. 10. Initiũ omnis peccati est superbia: ergo finis omnis peccati est finis superbie: sed finis superbie est excellẽtia: ergo omnes male voluntates in vno fine conueniunt.

In opp^m Contra mali actus voluntatis frequẽter sunt contrarij: sed cõtrarioꝝ motuuz volũtatis non est finis vnus: ergo malaꝝ voluntatũ nõ est vnus finis.

Secũdo. ¶ Item inordinatus appetitus reflectitur ad priuatuz bonũ: vnde de malis dicit Apl's ad Phil. 2. q omnes q̃ sua sunt: querũt: nõ que Jesu xp̃i. Sz bona priuata multa sunt non vnum: ergo omniuz malarum voluntatum non est vnus finis.

Ad qõnẽ sz mentẽ ꝓpriã. Respondeo q nõ est vnus finis omniũ voluntatuz malaꝝ. Male enim actus diuersarum voluntatuz: aut solo numero differũt: aut specie vel genere. Si solo numero differunt habent plures fines in numero: quia illi actus ꝓpter eoꝝ imperfectionem reflectũtur ad ꝓpriuz tẽporale cõmoduz ipsius volentis. Si autez diuersi sunt genere vel specie: habent diuersos fines genere vel spẽ differentes. Et h propter imperfectionez appetibilis: quia eniz vnus appetit delectationẽ in delitijs carnalibus. Alius appetit temporalẽ sufficientiã & alius excellentiaz: que simul nõ sunt in eodez bono creato: ꝓpter eius imperfectionẽ. Ideo ille voluntates diuersos habẽt fines specie vel genere differentes:

Cur malaꝝ volũtatuz diuersos fines: bõarũ vnum tm̃ esse. Sed quia omnia que bone volũtates appetunt referuntur explicite vel implicite ad deũ: qui est sũme vnus: in quo oĩuz earũ: que bone volũtates appetunt sunt perfectiones nõ modo vniuoco illi quo sunt in rebus creatis: sed modo nobiliori in infinituz: ideo omnes bone voluntates: & si habeant plures ꝓximos fines: finez tamen vltimum non habent nisi vnum.

Ad p^m Ad primum in oppositũ dõm q illud verbũ Aug. intelligenduz est vel de appetitione bona vel in generali. s. sub ratiõe finis generaliter dicti: sm̃ quem modũ accipiendi finem: dicimus q volũtas in omni suo volito vult finez: vt inferius declarabitur.

Ad 2^m Finis p ꝯsũptiõe & p cõsumatiõe. ¶ Ad secundum dõm q sm̃ Glos. super illud ps. Cum inuocarez: finis accipi potest pro cõsumptione & pro cõsumatione: primo modo loquendo omniuz malaꝝ voluntatuz: vnus est finis non numero: sed similitudine. s. afflictio eterna: que in qualibet voluntate dãnatis est cõsumptio nõ substãtie: sed quietis: quã afflictionem apl's nominat nomĩe mortis: & de illa dicitur Apoc. 20. q est mors secunda. Hic autem loquimur de fine: ꝓpter quẽ ꝯsumatur opus: siue qui est ipsius operis cõplementum: h est de fine ad quem intentio dirigitur ipsius agẽtis.

Ad 3^m ¶ Ad tertiuz dicendũ: q principiũ motiuuz ipsius voluntatis ad malos actus: respectu diuersaꝝ voluntatum semper est diuersum: vel numero: vel spẽ: vel genere: loquẽdo de motiuo: eo modo quo dicimus q res apprehensa mouet voluntatez: id est inclinat.

Ad 4^m ¶ Ad quartum dõm: q q̃uis primuz peccatuz fuerit superbia: nõ tamẽ oportet q primũ motiuũ ad peccandũ: in quolibz homine superbia sit: aliqui enim peccant aliquo peccato anteq̃ꝫ peccent peccato superbie. ¶ Argumenta ad partem aliam gratia cõclusionis possunt cõcedi.

Consequẽter queritur de secũdo principali. Et circa hoc queritur quatuor. ¶ Primo vtruz voluntas inquantũ libera de necessitate velit finem. ¶ Secundo vtrum moueat se ad volendũ finem. ¶ Tertio vtrũ in omni suo volito velit finem. ¶ Quarto vtrum possit se mouere cõtra iudiciuz intellectus circa ea que sunt ad finez.

Questio. I. Qõ. 1.

Ar. p^o Primo ostendo q volũtas inquantum libera nõ vult de necessitate finez. Phs. 10. ethi. cap. 8. dicit q felicitas est operatio intellect^s: sm̃ propriaz virtutez: sed voluntas inquantũ libera non de necessitate vult hanc operationem: multos enim videmus recedere ab ea: ergo voluntas inquantum libera non vult de necessitate finem cum felicitas sit ipse finis.

Secũdo. ¶ Itez Aug. in lib. de natura & gratia: non multuz ante finem libri: in recto faciendo: ideo nullũ est vinculuz necessitatis: q2 libertas est charitatis: sed libere velle finem est agere recte: ergo hic actus nõ cõuenit volũtati de necessitate.

Tertio. ¶ Item voluntas inquantuz libera nõ vult finem de necessitate nature: quia velle naturaliter est a voluntate inquantũ natura: & libere velle est ab ea: inquantuz est libera: nec de necessitate coactionis: quia inquãtũ libera est cogi nõ potest: videtur ergo q inquantũ libera nõ velit finez de necessitate.

Quarto. ¶ Itẽ Aug. 10. de trint. ca. 1. firmissime nouimus amari nisi nota nõ posse: sz nõ oẽs cognoscunt finez: q2 sm̃ phm̃. 1. ethico. cap. 6. plures errauerunt circa cognitionem finis. Unde quidã posuerunt eam in voluptatibus: quidã in honoribus: quidã in diuitijs: ergo nõ omnis volũtas finem appetit.

In opp^m Contra sm̃ Diony. 4. ca. de diui. nomi. nullus operatur ad malũ aspiciens. Volũtas ergo nõ tendit in aliq d sub ratione mali: ergo a simili nõ refugit aliquid sub rõne boni: sed in fine nihil apprehẽditur nisi sub ratione boni: ergo impossibile est q voluntas: etiã inquantuz libera resiliat a fine: de necessitate. ergo ipsuz appetit.

Secũdo. T. c. 29. ¶ Item sm̃ phm̃. 2 physi. & 6. ethico. cap. 6. finis est principiũ in operabilibus. Sic ergo se habet finis ad volũtatẽ in agibilibus: sicut ꝑncipia ad intellectũ in speculabilibus: sed intellectus de necessitate assentit ꝑncipijs: cognoscẽdo ergo volũtas etiã inquantũ libera de necessitate cõsentit fini ipsiuz volẽdo.

Ad qõnẽ sm̃ mẽtẽ aliorum. p^a Ad istam questionem dicunt aliq: q volũtas inq̃ztuz libera nõ vult finez: nec de necessitate: nec aliter: nõ enim vult libere vltimum finem: sed naturaliter tantũ: Unde respectu illius actus domini non sumus. Voluntas enim non est libera nisi respectu eoruz: respectu quorum est electio. Sed sm̃ phm̃. 3. ethicoruz. cap. 5. voluntas est finis: electio autem eorum que ad finem: felicitas enim esse volumus & dicimus: eligimus autez dicere nõ contingit.

ꝯ opi. ¶ Sed hec opinio expresse videtur ꝯ Augu. esse: dicit enim in Ench. cap. 63. q neqz voluntas nõ est aut libera dicenda non est qua beati esse sic volumus: vt esse miseri nõ solum nolimus: sed nequaq̃ꝫ prorsus velle possumus. Sed beatitudo finis vltimus est: ergo respectu finis vltimi: etiaz volũtas libera est.

Ad qõnẽ sz mẽtez ꝓpriã. ¶ Videtur ergo mihi dicendum ad questionez q voluntas inquantũ libera de necessitate vult finẽ sub rõne gnãli sub qua generaliter est oĩ intellectui mot^s: que est bonũ: maxime cõplenor & perficiẽs totum appetitũ: tale enim bonum est sufficientissimuz. Sub hac autem ratione generali: finis ab omni intellectu cognoscitur.

Ponũt q̃tuor articuli: vt magz nõ sit opio. ¶ Ad videndum autez clarius questionem. ¶ Primo intendo declarare q voluntas naturaliter vult finem. ¶ Secundo q hoc non obstante libere vult finem. ¶ Tertio q hoc non obstãte non est proprie loquendo: actus liberi arbitrij respectu finis. ¶ Quarto q voluntas & velle naturali & velle libero de necessitate vult finem.

p^s articu. Fit notũ volũtatẽ nãr velle finez. ¶ Primum ostendo sic. Augusti. 13. de trinita. cap. 5. dicit q omnes appetunt beatitudinem. Et infra. capitu. 8. dicit q ad hoc natura compellit: cui summe bonus: et immutabiliter beatus

creator ħ indidit. Sed beatitudo finis est: ergo omnes naturaliter appetunt finem. ¶ Preterea omne ꝙ habet aliquem naturalem motum naturaliter appetit finem: qui est consumatio motus illius. Sed vt dicitur

In phe° primo metaphysi. Omnes homines natura scire desiderant: ergo naturaliter per voluntatem appetunt finē cōsumatiuū sciētie. ¶ Preterea Glo. super illud ps. Beata gens. dicit ꝙ animus est nāliter capax beatitudinis. Sed nulla creatura capax alicuius boni naturaliter est derelicta sine omni naturali inclinatione ad illud: ergo in voluntate cuiuslibet creature rōnalis vel intellectualis est aliqua naturalis inclinatio ad beatitudinem: que est naturale velle: vel per quā est nālis actus volendi: ergo cū beatitudo sit finis voluntas naturaliter vult finē. ¶ Preterea ƀz phm de bona fortuna. nāles impetus sunt in nobis primi: eo ꝙ natura semper tendit in bonū. Sz primus motus voluntatis est circa finez: sicut prima cognitio intellectus est principioꝝ: ergo actus volēdi finē naturaliter cōuenit voluntati. ¶ Ad intelligentiaz scdi

2° actus. articulii: sciendū ꝙ preter libertatē que est a culpa ꝛ a miseria: potest distingui: libertas duplex. s. in libertatē: que

Libertas duplex. est a naturali determinatione. Loquendo de libertate a coactione voluntas simpliciter est libera respectu finis:

Fit notū volūtatē libere finē velle. naturalis enim determinatio voluntatis ad volendum finem: in nullo repugnat tali libertati. Voluntas enim diuina: que summe libera est ex natura sua determinatur ad volendum bonum: qd est ipse deus. Videmus etiam ꝙ supernaturalis determinatio voluntatis beatoꝝ ad seruanduz rectitudinez nō derogat eius libertati. Videmus etiam ꝙ coactio est ꝯtra inclinationē rei coacte. Sed naturalis determinatio volūtatis ad volendum finem: nō facit voluntatem velle finem cōtra eius inclinationem. Talis ergo naturalis determinatio voluntatis nō repugnat sue libertati a coactione. Libertatez autē a naturali determinatiōe nō habet volūtas respectu finis: ꝗuis eam habeat respectu eoꝝ: que sunt ad finem: vt inferius

3° actus. Fit notū actū liberi arb. nō esse circa finem. ostendetur. ¶ Quantū ad intelligentiam tertij articuli sciendū ꝙ actus liberi arbi. ꝓprie dicti. i. cōsiderati nō tantū sub ratione qua liberū arbitriū est: sed etiaz sub ratione qua deliberatiuuz: non est libere velle absolute: sic enim eligere est actus liberi arbitrij. Sed ƀm Damā. lib. 2. cap. 24. Opz oio ꝯsiliuz antecedere electionē. Et phs 3. ethico. cap. 4. dicit ꝙ voluntariuz nō omne eligibile: sed certe ꝙ precōsiliatuz: ergo libere velle nō est act° nostri liberi arbi. nisi inquantuz cōsideratur post deliberationez in intellectu seu consiliationem. Sed ƀm phm. 3. ethico. cap. 6. nō cōsiliamur de fine: sequitur ergo ꝙ ac-

4° actus. tus liberi arbi. ꝓprie dicti nō est respectu finis. ¶ Ex dictis ꝓcedo ad articulū quartū declarandū. Que naturaliter agunt: de necessitate agunt. Sed probatum est in primo articulo ꝙ voluntas naturaliter vult finez: ergo velle naturali de necessitate vult finem. Et vt ostensum est in articulo scdo: tale velle nō derogat libertati que est a coactione: ergo volūtas velle naturali: ꝛ libero de necessitate vult finem. ¶ Preterea quātūcūq̄ intellectus cōsideret finez siue absolute siue in relatione nūq̄ occurrit sibi aliqua rō mali nec defectus boni in ipso fine. Sz

A. I. q̄sto tanto clarius apparebit sibi bonitas finis: ꝛ inueniet ꝙ omnis ratio appetibilitatis includitur in fine. Sz ad ħ est determinata volūtas natura vt refugere nō possit illud bonū ꝙ sibi representatur ab intellectu: vt in se comprehendens oēm rōnem appetibilitatis: ꝛ nullā ratiōez fugibilitatis: ergo post qualēcūq̄ considerationez: finis volūtas de necessitate absq̄ oi coactiōe vult finez.

Ad p^m Ad primum in oppositū dōm ꝙ non ꝓcedit de fine sub illa rōne generali sub qua est oi intellectui nāliter motiuus: sed de fine ƀz aliquā

Ad 2^m eius rōnem magis spālem. ¶ Ad secundū dōm: ꝙ illa auctoritas itelligēda est de necessitate coactiōis. ¶ Ad

Ad 3^m tertiū dōm: ꝙ voluntas de necessitate vult finem: ꝛ nāliter ꝛ libere: quia ꝗuis sub alia ratione ipsa volūtas sit nāl: ꝛ sub alia rōne libera: ꝛ suum velle finem sub alia ratione liberū: tamē quia iste due rationes nō discordant: sed cōcordant. Sicut realiter eadē est potētia que est natura: ꝛ que est libera. Ita realiter idez numero actus volendi quo voluntas vult finez: simul potest habere rōez

Ad 4^m naturalitatis ꝛ libertatis a coactione. ¶ Ad quartū dicenduz: ꝙ ꝗuis nō omnib° sit notum in spāli: in quo cōsistit verus finis qui est beatitudo nostra: tamen omnib° notus est finis sub illa generali ratiōe que dicta est in principio solutionis questionis. Unde ꝛ illi qui ponebant finem in diuitijs: ꝛ illi qui ponebant in voluptatib°: ꝛ illi qui ponebāt in honoribus finem recte extimabāt: bonū sufficientissimuz: maxime cōplens totum appetituz. Sz in specificādo errabant dicendo: ꝙ illud bonū ꝯsistebat in voluptatib° vel in diuitijs vel in honorib°. Qō. II. Qō. II.

Ar. p° SEcundo queritur vtrum voluntas moueat se ad volendum finez. Et videtur ꝙ nō. Quia ꝙ mouet inquantuz mouet est in actu:

T. c. 17. dicit enim phs. 3. physico. ꝙ species existimatur semper

T. c. 16. aliqua mouens. Sed ꝙ mouetur inquantū mouetur est

c. 8. in potētia: quia ƀm phm. 3. physico. motus est actus en-

T. c. 4. tis in potētia ƀm ꝙ huiusmodi. Sed nihil simul est in potentia ꝛ in actu cum sint opposita: ergo voluntas nō

Secūdo. potest mouere seipsam ad volenduz finem. ¶ Itez vn° motus simplex nō est a duobus motorib°. Cū ergo velle sit motus simplex ꝛ voluntas moueatur ab appetibi-

T. c. 51. li: vt habetur. 3. de anima. non mouet seipsam ad volen-

Tertio. dum finem: nec aliquid aliud. ¶ Item nihil ꝙ est imobili inquantum est imobili potest mouere illud mobile: vnde existens in naui ꝛ impellens maluz nō mouet na-

Quarto. uem. Sed voluntas est in volente: ergo nō potest moue-

T. c. 28. re ipsum volentem ad aliquid volendum. ¶ Item ƀm phm. 8. physicoruz. in omni ꝙ mouet se: sunt talia duo: quorum vnum est per se mouens ꝛ aliud per se motum. Sed in voluntate non sunt talia duo cum sit simplex:

Quinto. ergo non potest se mouere ad aliquid volenduz. ¶ Itē si voluntas moueret se ad volenduz finē dominaretur illi motui: qz motor liber dominatur motui: quo mouet. Sed voluntas non dominatur motui: quo mouetur in finez: quia tunc posset finem non velle: qd in precedenti que-

Sexto. stione improbatum est: ergo non mouet se ad volenduz finem. ¶ Itez Ansel. in libro de casu diaboli. capitu. 12. quicquid mouet se ad volendum: prius vult se ita mouere. Sed voluntas ante actum volendi finem: nō vult se prius ita mouere: quia ante velle finem nullum habz alium actum volendi: quia quicquid vult: vult in virtute finis: vt postea declarabitur: ergo non potest se mouere ad volendum finem.

In opp^m T. c. 1. 3. c. 4. Contra ƀm philosophuz scdo physico. motus naturalis est a principio intrinseco. Sed vt declaratum est in questione precedenti: voluntas naturaliter vult finem: ergo cuz non sit dare aliud principiū intrinsecum illius actus: q̄z seipsam: videtur ꝙ ipsamet

Secūdo. se moueat ad volendum finem. ¶ Item per illam eandem virtutez per quam mobile mouetur ad locū quiescit in loco: ꝛ econuerso. Ergo similiter per eandem virtutem: per quam homo mouetur ad finem: quiescit in

Tertio. fine: ꝛ econuerso. Sed per ipsam voluntatez quiescit in fine: ergo per ipsam mouet se ad finem. ¶ Item intellectus intelligendo principia non tantummodo est passiuus: sed etiam actiuus. Judicare enim de veritate primorum principiorum ꝛ intellectualiter ea dicere est agere. Sed voluntas non minus actiua videtur quam intellectus. (Est enim nobilior potentia.) Ergo voluntas

in volēdo finem nō tantum patitur: sed etiam mouet se.

Ad qōnē ſm mētē aliorum. p° T.c.51.

Ad istam questionem dicunt quidā φ volūtas nō mouet se ad actū volendi: nec respectu finis: nec eorū: que sunt ad finē. Sed mouetur a bono per intellectum apprehenso. Unde dicit phs. 3. de anima. φ volūtas mouetur ab appetibili. ¶ Hi aūt mouentur ꝑpter aliquas rationes factas in opponēdo: maxime ꝑpter primam & quartā. ¶ Sed cōtra hanc opinionē est expresse Ansel. in lib. de ꝯcordia. prescīetie & liberi arbi. non multū ante finem: dicēs de voluntate φ ipsa se suis affectionib⁹ mouet: vnde dici potest instrumētū se ipm mouēs. ¶ Preterea sicut potest trahi ex sentētia phi. 5. ethicoꝝ. ca. 15. pati iniustū: nō facit patientem iniustū: sed iniustū facere. Sed volūtas per suū actū malū efficitur iniusta: ergo nō tm̄ patitur malū actū: sed etiā facit: φ nō esset verū: si nō moueret se ad aliqd volendū. ¶ Preterea nulli est dubiū quin postq̄ intellectus reductus est in actualem cognitionē principioꝝ possit se mouere in virtute illius cognitionis ad actualē cognitionē cōclusionū: ergo similr negari nō potest: quin voluntas postq̄ est in actu volēdi finem agibilium possit se mouere ad agibilia que sunt ad finem: cū sic se habeat finis respectu agibilium: sicut ꝑncipia respectu speculabiliū. ¶ Item omnibus fidelibus certū est voluntatē respectu eoꝝ: que sunt ad finē liberā esse nō tantū a coactione: sed etiā a naturali necessitate. Sed sic nō esset libera nisi dominaret̄ suo actui respectu eoꝝ que sunt ad finē. Cū ergo purū patiens non dominet̄ passioni sue: volūtas respectu actus volēdi ea que sunt ad finē: nō est pure passiua. Sed esset pure passiua nisi aliquo modo se moueret: ergo aliquo modo mouet se respectu eoꝝ que sunt ad finem. ¶ Si autē dicas φ q̄uis volūtas nō moueat se imediate cum moueat se mediante intellectu: quia mouet intellectū: & intellect⁹ motus mouet voluntatē. Sicut graue mouet se mediāte motu medij: graue enim mouet medium & medium motum mouet ipsum graue.

Secūdo. Tertio. Quarto. Euasio ingeniosa. ꝯ euasionem.

Contra h̄ arguo sic. aut intellectus mouet ꝑmo voluntatē & postea voluntas intellectū: & tūc iterū intellectus voluntatē: aut voluntas ꝑmo mouet intellectū. Si intellectus ꝑmo mouet voluntatē cū dictamen intellectus: omnē actum voluntatis precedens sit necessariū: vt in hac eadē dist. ostendetur in illa questione. Utrū voluntas possit se mouere contra iudiciū intellectus circa ea que sunt ad finē: & omnis motus sit necessarius: cuius motus: mot⁹ necessarius est tota causa: sequitur φ motus volūtatis causatus in ea per predictum motū intellectus esset necessarius. Et pari ratiōe potest ꝑbari φ secūdus motus intellectus per predictū motū volūtatis causatus esset necessarius. Et vlterius φ secūdus motus voluntatis causatus per scdm actum intellectus esset necessarius: & sic deinceps. Et sic in nullo actu intellectus: & in nullo actu voluntatis esset libertas ab omni necessitate: quia semper esset ibi vl' necessitas coactionis vel necessitas nālis determinationis. ¶ Si autē dicas φ presupposita simplici apprehensione: que nō determinat voluntatē: voluntas primo mouet intellectū ad dictandū determinate alterā partem: tunc arguo. Uoluntas non mouet intellectū nisi volendo: ergo illo actu volendi: quo mouet intellectū: mouet imediate seipsam: qr illo motu nō mouetur per simplicem apprehensionem precedentē: vt dictum est. ¶ Si autē dicas φ per simplicē apprehensionem precedentē mouetur voluntas ad aliquid determinate volendum. Experientia docet: hoc esse falsum saltem respectu eorum que sunt ad finem. ¶ Et preterea si ita esset sequeretur incōueniens superius tactum: scz φ tam voluntas q̄ intellectus in quolibet actu suo necessitaretur: quia actio intellectus agētis est naturalis: & passio: qua intellectus possibilis patitur in virtute intellectus agentis ab obiecto est naturalis: φ autē est naturale est necessarium. Simplex ergo apprehensio intellectus omnē actum voluntatis precedens est necessaria. Et tunc sequeretur φ voluntas de necessitate determinaretur ad alteram partē: & ex consequenti φ secundus motus intellectus per predictum actum voluntatis causatus esset necessarius. Et vlterius φ secūdus motus volūtatis causatus per scdm actū intellectus esset necessarius. Et sic deinceps sm modum: qui superius tactus est. Cum ergo omnibus fidelibus certū sit voluntatē liberā esse nō tantū a coactione: sed etiā a naturali necessitate respectu eoꝝ que sunt ad finē: vt superius dictum est. Restat ergo φ volūtas potest se mouere imediate aliquo actu volendi respectu eoꝝ que sunt ad finē. ¶ Ideo dicūt alij φ & si voluntas reducta in actū volendi finē: se mouere possit ad volendū ea que sunt ad finē: nō tn̄ mouet se ad volendum finem: anteq̄ enī velit finem nō habet tm̄ de actualitate φ possit se mouere ad volendū: vnde Ansel. de casu diaboli. ca. 12. dicit φ illō qd nihil vult nullo mō se pōt mouere ad volendū: & q̄si statī post subiūgit. Restat igit̄ vt ille angelus q' iā aptus natus est ad habendū voluntatē: sed iā nihil vult nō possit habere voluntatē primā a se. ¶ Q̄uis aūt h̄ opinio videatur cōcordare ipsi Ans. & sit multū ꝑbabilis. Aliqbus tn̄ nō placet: qr sm eā nō vident q̄uo volūtas esset libera a coactiōe respectu finis nec videt̄ eis rōnabile φ possit se mouere ad volendum illud qd est ad finem: & nullo modo possit se mouere ad volendū finē. Cū magis finis sit sibi' ꝯueniēs: & magis eā inclinās ad ipm q̄ ea que sunt ad finem.

A.l. actū A.l. motum. Euasio. Contra Euasio. Contra 2ª opi. A.l. fact⁹ ꝯ opi. lz ꝑbabilis sit.

Ideo videtur mihi dōm φ ꝑprie loquendo dici nō potest φ volūtas moueat se ad volendū: sed habens voluntatē mouet se ad volendū per eam. Nec vere dici potest φ habēs voluntatē determinet se ad volendū finē: & tn̄ vere di φ habens potentiā volūtatis per eam mouet se ad volendū nō tantū ea que sunt ad finem: sed etiā finem. Q; autē sit improprius sermo: cum dicit̄ voluntas mouet se ad volendum patet: quia actus sunt a suppositis per formas. Unde nō ꝑprie dicitur fortitudo istius frangit lapidem Sed iste per suam fortitudinē: vnde quia anima est hominis forma. dicit phs ꝑmo de anima. φ fortassis meli⁹ est non dicere animā misereri: aut addiscere: aut intelligere: sed hominem in anima: idest per animā: q̄uis nō ita sit improprius sermo: cum dicitur anima ꝯiuncta intelligere aut velle. Sicut cum dicitur voluntas se mouere ad volendum. ¶ Q; autē habens voluntatem non determinet se ad volendū finem: patē ratione. Q; enim determinat se ad aliquem motū potest se mouere motu opposito illi motui. Et h̄ trahi potest ex sentētia phi. 8. physicoꝝ. Sed habēs voluntatē non potest se mouere motu opposito illi motui: quo vult finem: quia ipsū de necessitate vult: vt in precedenti questione visum est. ¶ Preterea philosophus de bona fortuna dicit φ mouet aliquo modo omnia φ in nobis diuinum: rationis autem principiū non ratio: sed aliquid melius: quid igitur vtiqz est melius scientia: & intellectu nisi deus: virtus enim intellectus organū. Sed quodlibet instrumētum seu organum ad suum actum primū determinatur a suo factore: ergo cum primus voluntatis actus sit velle finē ad illum actū determinata est a creatore. ¶ Hoc etiam patet exemplo: graue enim φ determinatum est ad motum deorsum non se ad illum motum determinauit. Sed generans φ talem naturam sibi dedit φ si non assit impedimentum graue per eam non potest non moueri deorsum. Sic dico φ habens voluntatem non determinauit se ad volendum finem. Sed creator qui vo

Ad qōnē ſz mentē ꝑpriā. T.c.64. T.c.19.

luntati dedit talez naturam: vt habẽs voluntatẽ per eã nõ possit nõ velle finẽ si nõ assit ĩpedimentũ ĩpediẽs volũtatis quẽlz actũ vel absentia actual' cognĩs in itellectu ¶ Q. aũt habens potentiaz voluntatis per eã moueat se ad volendum finem nõ obstante ꝙ a creatore volun/
Ex.^m tas determinata sit ad talẽ motũ: declaro in exemplo: vt eniz iaz dictũ est: graue determinatũ est ad motũ deorsũ a generãte: ꝛ tñ per suã grauitatez exeqtur illuz motum cuz aliquo adiutorio influẽtie loci: vt superi⁹ declaratuz est disti. 14. in illa questione: vtꝝ pars alicuius elementi extra locũ suũ posita possit se mouere ad suũ locuz. Assimili dico in ꝓposito ꝙ habens voluntatẽ per eã mouet se ad volendũ finẽ: cũ adiutorio quasi cuiusdã ponderis inclinãtis ad talẽ actuz: ꝙ quidẽ pondus est: vel ipsa apprehẽsio finis: vel causatũ per eaz: in habẽte voluntatez ꝛ etiã mouetur. Sed per eam mouet se ratione huius ꝙ est in ea actiuuz: ꝛ per eã mouetur illo motu rõne huius ꝙ est in ea passiuũ. Ut enim ostensum est in ꝑmo lib. intellectus ꝛ volũtas vltra essentiã anime nõ addunt nisi quosdaz respectus habituales ad actus ꝛ obiecta: ꝛ ideo sicut pono animã esse cõpositam ex actuali ꝛ potentiali: sic etiam pono voluntatem.

Ad p^m **Ad primum** cuz dicitur ꝙ nihil sit est in actu ꝛ in potentia ꝛc. Dico ꝙ imo ratione diuersoꝝ vel diuersimode: ꝛ ideo aĩa põt se mouere ad volenduz rõne sui actiui: ꝛ moueri rõne sui passiui ita tñ ꝙ tota mouet ꝛ tota mouetur. Põt etiã voluntas esse in potẽtia volẽs aliquid formalr: ꝛ simul actu effectiue volẽs illud: sicut si sol eẽt calefactibilis formalr: ꝛ posset reflectere virtutem suaz: seu radios sup se posset ꝯtingere ꝙ simul esset in potentia calidus formaliter ꝛ actu calidus effectiue. Uolũtas aũt põt se reflectere super se.
Ad 2^m ¶ Ad scõz dõz ꝙ maior argumẽti si habeat veritatẽ intelligi debet de duob⁹ motoribus sm eũdẽ modum mouentibus. Sed voluntas ꝛ finis apprehẽsus nõ eodem modo mouent ad volendum: quia per finem apprehensum habẽs voluntatẽ inclinatur. Sed per se ipsam volũ
Ad 3^m tatem ab habente eã actus volendi elicitur. ¶ Ad tertiuz dõz ꝙ maior illius debet intelligi ad hoc ꝙ habeat veritatẽ in mouente ꝛ mobili corporalib⁹: ꝛ de motu ad
Ad 4^m quem determinatur mobile a mouẽte. ¶ Ad quartum dõm ꝙ maior intelligẽda est de eo ꝙ non tm̃ exequitur motuz: sed etiam determinat se ad illum motuz. Habẽs autez voluntatẽ nõ determinat se ad volendũ finez. Sz quia istud idem argumentũ posset fieri de actu volendi ea que sunt ad finem: quem actum nõ tantũmodo exeqtur homo per voluntatẽ: sed etiã ad illum per voluntatem se determinat: vt inferius ostẽdetur: ideo solutio sufficiens nõ videtur. Unde potest aliter dici ad argumentum: ꝙ illa ꝓpositio pħi intelligenda est in re corporali mouente se ꝛ ad motum determinãte. Ad hoc autem ꝙ substantia spũalis motu affectionis se moueat sufficit ꝙ in ea sint talia duo: per quoruz vnuz tota moueat: ꝛ ꝑ aliud tota moueatur: ꝛ hec sunt in omni creatura habente
Ad 5^m voluntatẽ. ¶ Ad quintũ dicendũ ꝙ si voluntas ita moueret se ad volendũ finem ꝙ per ipsam determinaretur habẽs voluntatẽ ad talem motũ: vera esset maior ꝓpositio argumẽti. Sed ipsa voluntas ad illum motuz a creatore determinata est: vt superius est ostensum. ¶ Ad 6^m
Ad 6^m dicenduz ꝙ illa ꝓpositio Ansi. ad hoc ꝙ habeat veritatem intelligenda est de motu voluntatis ad quem volũtas determinat se: ꝛ per velle se ita mouere itelligit velle finem: in cuius virtute determinat se ad volenduz ea que sunt ad finem. ¶ Argumenta ad partem aliam gratia cõclusionis concedo.

Qõ. III. Qõ. III.

Ar. p^o **TErtio queritur** vtrum voluntas velit omne ꝙ vult in virtute vltimi finis. Et videtur ꝙ non. Quia quecũqz vult homo in virtute vltimi finis vult ꝓpter vltimuz finem. Sed sm philosophũ ꝑmo metaphy. scientie speculatiue querũtur ꝓpter se: ꝛ tamẽ non sunt vltimus finis. ¶ Itẽ ea que vult homo in vir- In phe^o cap. 1.
Secũdo. tute vltimi finis nõ cõtrariantur vltimo fini. Sz homines multa mala volunt que ꝯriant vltimo fini: ergo nõ
Tertio. oẽ ꝙ vult voluntas: vult in virtute vltimi finis. ¶ Itẽ quicunqz in virtute vltimi finis aliquid vult cogitat de vltimo fine. Sed multa volunt homines nõ cogitantes de vltimo fine: ergo non omnia que vult voluntas vult
Quarto. in virtute vltimi finis. ¶ Item volens ire ad aliquem locum nõ facit omnes passus intermedios in virtute illius volitĩ: quia cum illud velle nõ semper remaneat in actu: virt⁹ ẽt eius nõ semper remanet in actu. Sz virt⁹ que non est in actu non causat actualem motum: ergo similiter voluntas intendens finem in virtute huius appetitus non facit omnes ꝓgressus ordinatos ad consecutionem finis.

In opp^m **Contra** Aug. 13. de ciui. cap. 5. dicit ꝙ ꝓpter beatitudinẽ appetunt homines cetera quecũqz appetunt. Sed sm Augusti. xi. de trini. cap. 6. beatitudo est finis noster: ergo quicquid appetimus: appetim⁹ in
Secũdo. T.c.S. virtute finis. ¶ Item pħs. 2. metaphy. ꝓbat statum in causa finali: per hoc ꝙ nullus conaretur aliquid facere nõ futurus venire ad terminuz. Sz si homo posset aliquid velle in virtute finis proximi tantum vel cuiuscunqz finis nõ vltimi: argumentuz pħi nullum esset: ergo nihil potest velle homo nisi in ṽtute vltimi finis.

Ad qõnẽ sz mentẽ ꝓpriaz. **Respondeo** ꝙ volũtas vult oẽ ꝙ vult in virtute vltimi finis: sicut enim secũda mouentia in ratione efficientis nõ mouent nisi in virtute primi mouentis: vt superius habitum est: ita secunda mouentia ipsius voluntatis in ratione finis mouent voluntatez in virtute vltimi finis. ¶ Preterea quicqd voluntas vult: vult sub ratione boni: vt superius habitum est. Sed quelibz bonitas particularis est aliqua virtus vltimi finis: est enim quedam participatio sufficientissimi boni complentis totum appetitum ꝙ bonuz est vltimus finis: ergo quicquid vult voluntas vult in virtute vltimi finis. ¶ Preterea intellectus omnem conclusionem quam cognoscit: cognoscit in virtute principij: ergo ꝛ voluntas omne ꝙ vult: vult in virtute vltimi finis. Sicut enim dicit philosophus. 7. ethicorum capitu. 12. in actionibus: ꝙ cuius gratia: idest finis principium est quemadmoduz in mathematicis suppositiones. ¶ Preterea Ansel. de casu diaboli. ca. 12. dicit ꝙ homo per naturalem voluntatem vitandi incõmodũ: aut habendi cõmodum se mouet ad alias voluntates. Sed in vltimo fine includitur omnis cõmoditas ꝛ excluditur ab eo incommoditas: ergo quicquid vult voluntas vult in virtute naturalis appetitus vltimi finis.

Ad p^m **Ad primum** in oppositum cuz dicitur ꝙ sciẽtie speculatiue queruntur ꝓpter se ꝛc. Dico ꝙ sic intelligendum est ꝙ nõ queruntur ꝓpter exteriorem operationez: tamen queruntur propter interiorem intellectus perfectionẽ in qua est aliqua virtus vltimi finis: est enim quoddam bonuz speculantis
Ad 2^m compꝛehensum sub fine. ¶ Ad secundum cum dicitur ꝙ homines multa mala volunt que contrariantur vltimo fini ꝛc. Dico ꝙ verum est. Sed non volunt ea sub ratione qua contrariantur vltimo fini. Sed ratione alicuius boni substrati illis deformitatibus: que vltimo fini repugnant quas deformitates nullo modo vult nisi ꝑ accidens. Unde Diony. 4. capitu. de diui. nomi. ꝓpter bonuz: omnia ꝛ quecunqz bona ꝛ quecunqz contraria. Etenĩz ꝛ hoc agimus bonum desiderantes. nemo respiciens malum: facit que facit. ¶ Ad tertium cum dicitur:
Ad 3^m ꝙ quicunqz vult aliquid in virtute vltimi finis cogitat

de vltimo fine ⁊c̄. Dico φ non oportet: quia virtus prime intentionis: que est respectu vltimi finis: que virtus est determinatio in voluntate ad actum volendi finem manet in quolibet appetitu voluntatis respectu cuiuscunq₃ obiecti: quamuis volens de vltimo fine: actu non cogitet: sicut vadens per viam vt perueniat ad aliquem locū nō semper cogitat in quolibet passu de loco ad quē principaliter tendit. ¶ Preterea nullus vult aliquid nisi sub rōne qua bonū: omnis autē bonitas est aliqua participatio vltimi finis.

Ad 4m. ¶ Ad quartuz cum di φ si aliquod velle nō semper manet in actu: virtus eius nō remanet in actu ⁊c̄. Dicunt aliq φ differt velle reʒ ⁊ aduertere se velle eā: sicut differt cognoscere rē: ⁊ aduertere se cognoscere eā: ⁊ φ primo est rem cognoscere φ̄ aduertere se cognoscere. Ideo pōt aliquis aliquā rem cognoscere ⁊ non aduertit φ cognoscat. Et similr pōt aliquādo aliqd velle: ⁊ nō aduertit φ illud velit. Dicūt ergo φ qñcūq₃ aliquis vult aliquam rem ppter aliquē finem: semper actu vult illuz fineʒ: sed nō aduertit se velle: ⁊ etiā illū cognoscit: sed nō semper aduertit se cognoscere: ⁊ ideo nō opʒ φ semper de illo cogitet: qr cogitare importat cognitionem ⁊ cognitionē cognitionis. ¶ Aliter tamē pōt dici ⁊ melius φ transeunte actu volendi aliquaʒ rem que est finis illius rei quā ego volo bene remanet aliqua virtus eius in actu scdo viquantū in primo fine actus scdi: est aliqua vīrtus ⁊ pticipatio pmi vīcēti. Qō. IIII.

Qō. IIII. Ar. p°

Quarto queritur

vtrum volūtas possit se mouere cōtra iudiciū intellectus circa ea que sunt ad fineʒ. Et videtur φ nō. Quia intellectus dissentire nō potest a pclusione certitudinaliter visa eius cōnexione ad principiū: ergo cuʒ ita se habeat finis in agibilib⁹ respectu volūtatis: sicut principia in speculabilib⁹ respectu intellectus: sm sniam phi. 7. ethicoꝝ cap. 12. Volūtas nō potest velle cōtrariuʒ illius qd intellectus iudicat habere necessariā cōnexionem cum fine.

Secūdo. Cap. 29. ¶ Item sm sniam phi. 2. Top. Si simpliciter ad simpliciter: ⁊ magis ad magis. Sed bonū a voluntate appetitur ⁊ nihil aliud: qr sm Diony. 4. cap. de diui. no. Nihil appetitur sub rōne mali: ergo semper magis bonuʒ: magis a voluntate appetitur: φ nō esset veꝝ: si volūtas posset se mouere cōtra iudicium intellectus.

Tertio. ¶ Item Ans. lib. de veritate. cap. 12. dicit φ omnis volūtas habet qd ⁊ cur: sed si per intellectum repāsentarent voluntati aliqua duo: vt equaliter eligibilia nō esset causa: quare voluntas eligeret vnū eoꝝ significarū altero dimissoꝝ nō posset se determinare ad eligēduʒ b signuʒ. a. dimisso. b. Sʒ facilius posset se determinare ad illud qd iudicat eē eligibile aliq φ̄ ad illud quod iudicatur min⁹ eligibile φ̄ aliud: ergo nūφ̄ potest voluntas velle illud: cuius contrariuʒ intellectus dictat magis eligendū.

Quarto. ¶ Item phs 5. ethi. ca. 6. in boni rōne fit min⁹ maluʒ ad mai⁹ malū: ergo a simili in mali rōne fit min⁹ bonuʒ ad maius bonū. Sʒ volūtas nihil potest eligere sub ratiōe mali: ergo nō pōt duoꝝ eligere illud qd intellectus minus iudicauerit eligenduʒ: qd nō esset verū si posset se mouere contra iudicium illius.

Quinto. ¶ Item phus. 3. ethi. cap. 3. dicit φ ignorat omnis malus que opʒ operari: ⁊ a qbus fugiendū: ⁊ pꝑter tale peccatum iniusti ⁊ vīr mali fiunt: ergo videtur φ si nō esset error in iudicio intellect⁹ voluntas nō possʒ in eligendo errare: qd nō esset veꝝ si posset se mouere cōtra iudiciuʒ intellectus.

Sexto. ¶ Item dicit phs. 7. ethi. ca. 5. cum vna fiat ratio ex ipsis: b est ex maioꝛe ⁊ minoꝛe necessariuʒ cōclusum: vbi quidē dicere aiāʒ: in factiuis aūt operari confestim: ergo cum intellectus dictat aliqd agēdum: ⁊ in vniuersali ⁊ in particulari cōfestim sequit operatio si assit facultas operādi: φ nō oporteret si volūtas posset se mouere contra iudiciuʒ intellectus.

In opp^m. Contra. si voluntas nō posset se mouere contra iudicium intellectus plus valeret ad virtutem scire φ̄ velle: quia causa primaria plus influitur ad effectum φ̄ secunda. Sed sm phm. 2. lib. ethic. ca. 4. ad virtutes scire paruum: aut nihil potest: alia autem idest eligere ⁊ firmiter ⁊ immobiliter operari: nō paruʒ: sed oīa possunt.

Secūdo. ¶ Item si voluntas nō posset se mouere cōtra iudicium intellectus: tunc cum homo sciret quid esset agendum: ⁊ in vniuersali ⁊ in particulari nō esset monendus: vt vellet facere illud quod scit: quia non posset nō velle facere illud. Sed sicut dicit Aug. 3. lib. de libero arbitrio: nō multum post principiū: quisquis existimat nō monendum hominem bene viuere de numero hominuʒ exterminādus est. Sequitur ergo φ voluntas possit se mouere contra iudicium intellectus.

Tertio. ¶ Item Ber. de libero arbitrio. nō multuʒ post principiū dicit: φ voluntas nō semper ex ratione: sed nūφ̄ absq₃ ratione mouet: ita vt multa faciat per ipsam cōtra ipsam hoc est per ei⁹ quasi ministerium contra eius consilium siue iudicium.

Quarto. ¶ Item si voluntas nō posset se mouere contra iudiciū intellectus determinaret voluntatem nō ecōuerso: ergo nobilioꝛ esset intellectus φ̄ voluntas: quod falsuʒ est: vt superius ostensum est.

Quinto. ¶ Item Augu. 12. de ciui. cap. 6. dicit φ si aliqui duo equaliter affecti animo ⁊ coꝛpore: et omnibus aliis conditionibus paribus videant vni⁹ coꝛpoꝛis pulchritudinem nō dispariliter occurrentem eoꝝ aspectibus: vnus eorū potest moueri ad illicite fruendū ⁊ alter in voluntate pudica perseuerare stabiliter. Sed per suppositionem: equale est iudiciū in vtroq₃: ergo cuʒ ipsi eligant contraria electio alterius eorum est contra iudicium intellectus.

Ad qōnē sm mētē aliorum. p°.

Ad istam questionez

dixerunt quidā φ homo nō potest aliquid per voluntatem eligere contra iudicium intellectus: nec etiam aliquid velle preter iudicium intellectus: quia nō esset ratio: quare magis vellet vnuʒ φ̄ aliud cuʒ ipse sit indifferens ad volendum quodcūq₃ volibile.

Ↄ primā. ¶ Sed contra hanc opinioneʒ sic potest argui simplex finis apprehensio sufficeret ad hoc φ homo posset velle finem: eo φ ad volendum fineʒ determinata est natura voluntatis a creatoꝛe: cuius illum motum exequatur voluntas. Unde voluntas nō est indifferens ad volendum finem: ⁊ nolendum: quia nullo modo potest finem nolle.

Secūdo. ¶ Preterea contra predictam opinioneʒ sic potest argui de actu voluntatis respectu eoruʒ que sunt ad finem. Si voluntas nō posset se mouere respectu eorum que sunt ad finem: preter iudicium intellectus nec contra iudicium intellectus: intellect⁹ de necessitate moueretur ad iudicāduʒ quicquid iudicat: ⁊ eo modo quo iudicat: ⁊ ex consequenti voluntas de necessitate moueretur ad volendum omne φ vult: qd erroneum est. Siue loquamur de necessitate coactionis: siue de necessitate immutabilitatis. Probatio maioꝛis intellectus respectu sui iudicij. Aut habet rationem necessariam: aut probabileʒ: aut non plus habet de probabilitate pro vna parte φ̄ pro alia. Si primo modo de necessitate asserit hoc esse eligendum. Si secundo modo de necessitate opinatur hoc esse eligenduʒ. Si tertio modo de necessitate nō plus opinatur vnam partem φ̄ aliaʒ. Si ergo intellect⁹ nō de necessitate iudicat aliquo predictorum modorum huius ratio est: quia voluntas potest intellectum auertere ad inspectionē rationum ad vnam partem inclinantium: ⁊ conuertere ad rationes ad partem aliam inclinātes. ¶ Tunc arguo. Si voluntas conuertit intellectum ad cogitandum ratiōes determinate pro parte vna. Aut hoc facit: aut quia intellectus iudicat hoc debere fieri: aut nōe Si non tunc ille motus voluntatis est preter iudicium intellectus. Si sic: aut voluntas potuit non conuertere

intellectum ad hoc:aut de necessitate convertit. Si potuit non convertere:ergo potuit non moveri ſm iudicium intellectus. Sed qua ratione posset non moveri ſm iudicium intellectus:posset moveri preter iudiciuz intellectus. Si de necessitate convertit:quia intellectus sic iudicavit debere fieri. intellectus de necessitate illas rationes pro illa parte determinate cogitat:τ ex consequenti de necessitate pro illa parte iudicat afferendo vel
Evasio opinādo ſm exigentiā rationum illarum. ¶ Si autem dicas q̄ intellectus potuit nō iudicare debere ipsum cō-
Contra verti ad cogitandū rōnes illas. Tunc arguam ɔtra h̄ vt superius.s. q̄ habuit ad h̄ iudicandū rōnem necessariaz: aut ꝓbabilez:aut nō plus habuit de ꝓbabilitate pro vna parte q̄ꝫ ꝓ alia. Et ita de necessitate hoc asserait:aut opi-
Evasio natus est:aut de necessitate manet indifferens. ¶ Et si velles te iterū defendere per voluntatem esset circulatio aut in infinituz ꝓcessus. Voluntatez autē cōvertere intellectum ad inspiciendūz rōnes determinate inclinantes ad aliquid eligenduz:aut avertere ab inspectione rationū illaruz:est voluntatem velle aliquid eoꝝ que sunt ad finem:ergo voluntas pōt velle aliquid eoꝝ que sunt ad finez nō determinata ad hoc per iudiciuz intellectus.
2ª opi. ¶ Alij dicunt ad questionē q̄ anteq̄ꝫ volūtas determinetur per intellectuz ad volendū determinate aliqd eoruz que sunt ad finē:volūtas libere potest velle illud vel cōtrariū:presupposita tñ simplici apꝑhensione. Sꝫ postq̄ꝫ per dictamen intellectus determinata est ad aliqd determinate volendū durante illo dictamine:nō tantum in vlī:sed in particulari simul:τ intellectu actualr̄ cōferente maiorē ad minorez:voluntas nō potest eligere ɔ̄triuꝫ. ¶ Dicunt ergo q̄ τ si voluntas possit se movere preter iudicium intellectus:nō tamē cōtra predictū eius iudicium. Et innituntͬ aliq̄bus rōnibus factis in opponēdo ad hanc partez:τ auctoritati ph̄i sumpte de.7.ethic. que in opponēdo allegata est. Et ph̄o dicenti in.2.celi.τ mū-
L.c.93. di.deficiente τ famelico valde a quo elongatur cibͧ τ potus equaliter:quia cogitur vt quiescat:τ non moveatͬ oio. Hic aūt nō esset verū si voluntas se determinare posset: ad volendūz aliquid cōtra intellectus iudicium.

ɔ scd'aȝ opi. Sed contra hanc opinionē sic potest argui:voluntas nō est minus libera in vo-
Primo lendo aliquid eoꝝ que sunt ad finem respectu cuius precessit deliberatū cōsiliuz intellectus:q̄ꝫ ante vt ostēdam. Sed ante cōsiliū intellectus volūtas potuisset cōtrariū illius eligere:vt etiā dicit ꝑdicta opinio:ergo τ h̄ potest post deliberatuz ɔsiliuz intellectus. Maiorē ꝓbo sic. voluntas nō est minus libera respectu actus eligendi:q̄ꝫ respectu cuiuscūq̄ꝫ alterius actus:sed actus eligēdi nō est a volūtate nisi post deliberatū consiliuz intellectus. Uñ ph̄s.3.ethi.cap 5.dicit q̄ voluntariū nō omne eligibile: sed certe q̄ precōsiliatuz. Hoc idem vult Dam.lib.2.ca. 21. Ergo voluntas nō est minus libera in determinādo
Secūdo. se post consiliuz intellectus:q̄ꝫ ante. ¶ Preterea actus ꝓcedentes a voluntate ante deliberationez ꝓcedunt ab ea ex surreptione. Sed illi ꝓcedunt ab ea ante deliberationem qui ab ea ꝓcedunt ante consiliuz intellectͧ:actͧ autez ꝓcedens post deliberatū consiliū intellectus:ꝓcedit ab ea deliberative. Sed constat q̄ voluntas est liberior respectu suoꝝ actuuz ab ea procedentiū ex deliberatione:q̄ꝫ respectu ꝓcedentiuz ab ea surreptione. Unde τ magis obligatur homo ad servandū illud bonū qd̄ confirmat se observaturuz ex deliberatione q̄ꝫ illud quod se
Tertio. observaturū firmat ex surreptione. Liberior ergo est voluntas in determinādo se:post deliberatū cōsilium intellectus q̄ꝫ ante. ¶ Preterea quanto voluntas magis hꝫ rōnem liberi arbi.tāto liberius pōt se determinare. Sed magis hꝫ rōnem liberi arbi.post deliberatum consilium intellectus:q̄ꝫ ante:ergo post deliberatum consiliū intellectus liberior est in determinādo se:respectu eoruz que sunt ad finez:q̄ꝫ ante cōsilium intellectus.

Ideo mihi vͥ dōm:q̄ volūtas respectu multorū que sunt ad finem:pōt se movere cōtra iudicium intellectus in vniversali τ in particulari simul. Sicut bene cōcludunt rōnes τ auctoritates ad hanc partē adducte. Et h̄ etiā testificatur experiētia. intellectus enim se hꝫ ad voluntatē:sicut serviens qui portat lucernā ante dominū suum:qui nihil facit nisi ostendere viam:τ persuadere:τ dñs imperat sibi vt divertat quocūq̄ꝫ sibi placuerit. Et sicut cōsiliarius ad imperatorem qui ostēdit τ persuadet q̄ faciendūz est. Imperator autez quādoq̄ꝫ imperat ſꝫ q̄ sibi ɔsiliū est:τ aliqñ ɔ̄triū. Ad q̄ōnē ſꝫ mentē ꝓpriaz.

Ad pͥm Ad primum in oppositum dōm q̄ nō est simile de cognitiōe intellectus respectu ɔclusionis evidenter cōnexe cūz principio:τ de actu voluntatis:respectu eoꝝ:que sunt ad finem evidēter cōnexoꝝ cum fine:q: homo potest cogi ab evidētia rei circa actum cognitionis:sed tanta est voluntatis libertas: q̄ nō potest necessitari circa actuz eius:respectu eorum que sunt ad finem. ¶ Vel potest dici q̄ ɔclusio pars est rei significate per maiorem in syllogismo. Unde in hoc syllogismo:omnis beatus est iustus paulus est beatus:ergo paulus est iustus:res significata per cōclusionē est pars rei significate per maiorez. Et ideo intellectus cōsentiēs maiori τ evidenter videns conclusionez in ea contineri ab illa dissentire nō potest:quia hoc implicaret cōtradictionem. Sed multa habent necessariaz connexionē ad finē:que tamē nō continentur intra finez:sicut partes illius:τ ideo potest illa voluntas nō velle:q̄ꝫvis velit finem. Inter enim aliqua duo:quoruz vnum sequitur ad aliud:voluntas separare potest:si vnū nō includatur in
Exͫ essentia alterius. Sicut mulier vere penitens:τ habens quādaz valentē filium de fornicatione dolet se fornicasse τ tamē vult illuz filium habuisse. ¶ Aliter etiam potest dici q̄ intellectus frequēter iudicat aliquid esse eligendum:nō vt necessariuz ad cōsecutionē finis:sed vt congruuz:τ voluntatez se movere ad eligendum contrariū: nō contradicit huic:qd̄ est voluntatē de necessitate velle finem. ¶ Aliter adhuc potest dici:q̄ q̄ꝫvis de necessitate velimus finem:nō tamē semper ita efficaciter ipsuz volumus q̄ per ipsum velimus omnia que videmus tātum modo cōferentia ad eius cōsecutionez. Sicut dicit Aug.8.de trini.cap.6.q̄ q̄ꝫvis iustitiaz diligamus:tamē dum iusti nō sumus minus eam diligimus:q̄ꝫ vt iusti esse
Ad 2ͫ valeamus. ¶ Ad secundū dicenduz q̄ illa ꝓpositio ph̄i intelligenda est:quādo causa causat effectum de necessitate nature. Sed voluntas nō causat suum actum de necessitate nature respectu eoruz que sunt ad finem. Et idō nō oportet q̄ si vult h̄ particulare bonum q̄ magis velit maius bonuz:in his que de necessitate nō vult vt pꝫ per sua exempla ibidem. Et ideo q̄ꝫvis sequatur. Si bonum est eligibile:ergo magis bonum est magis eligibile: nō tamen de necessitate sequitur si voluntas eligit illud
Ad 3ͫ qd̄ sibi representatur vt bonum q̄ magis eligat illud qd̄ sibi representatur vt magis bonum. ¶ Ad tertium dicēdum q̄ illa auctoritas Ansel. sic intelligenda est q̄ semp voluntas vult illud quod vult propter aliquid in vniversali vel particulari. Unde determinando se ad vnuz significatum equaliter eligibiliuz:bene hoc facit:ꝓpter aliquid:vtpote:quia illud est expediens sibi:sed illud ꝓpter aliquid nō respicit magis vnum q̄ꝫ aliud. Unde q̄ magis accipiat.a.q̄ꝫ.b. non posset reddi aliud propter quid nisi q̄ hoc vult. Exemplum aliquale voluntas dei ab eterno reprobavit quosdam determinate:τ alios elegit:τ reddit rō:q̄re aliquos elegit:τ aliquos reprobavit. Sed quare hunc signāz.s. Jacob elegerit:τ Esau reprobaverit nulla alia videtur posse reddi ratio:nisi q: voluit

τ eo ipso

Ad 4m
& eo ipso q̄ voluit iustum fuit. ¶ Ad quartū dicēdum: voluntas eligendo illud qđ sibi representatur vt minus bonum: non ipsum eligit sub ratione qua minus bonuz: hoc enim facere non posset: vt bene cōcludebat argumētum. Sed eligit ipsum sub ratione qua representatuz est sibi: vt bonum.
Ad 5m
¶ Ad quintum dicendum: q̄ illa ppositio philosophi: ad hoc vt habeat veritatem intelligenda est: vel de errore intellectus causante malitiam in voluntate. Vel de cōtro ex malitia volūtatis subdūctiōne. Ipse eniz. 5. ethi. ca. 14. distinguit pctm̄ ex electiōe ɔtra peccatū ex ignorātia.
Ad 6m
¶ Ad sextū dōm: q̄ non est cōsentiendum ibi phō: nisi exponatur sic: vt intelligatur de cōclusione imediata: illa enim de necessitate bene sequit̄. Verbi gratia ex ista maiore: omne iniustum est fugiendum: & ista minore: accipere rem alienā inuito domino est iniustum: sequitur de necessitate q̄ accipere rem alienaz inuito domino est fugiendum. Sed ista secūda conclusio que est velle fugere acceptionem rei inuito domino: nō sequitur de necessitate.
Pro secūda opi. T.c.93.
¶ Ad istam auctoritatez sumptam de secūdo celi & mūdi. Pōt dici q̄ philosophus nō asserit. Unde ibi ponit: dicit vel q̄ itelligēdum est verbū illud deficiente & famelico per comparationem ad sensibilem appetitum: qui liberi non est.

Consequenter queritur ꝺ tertio pncipali. Et circa h̄ queritur quatuor. ¶ Primo vtrū intentio sit in solis habentibus appetitum rōnalez. ¶ Secundo vtrum intētio sit actus volūtatis. ¶ Tertio vtrū aliqs possit simul plures fines itēdere. ¶ Quarto vtrum possit esse idem actus volūtatis respectu eorū que sunt ad finem & respectu finis. ¶ Q. I.

Q. I.
Ar. pᵒ T.c.86.
Primo ostendo q̄ intentio nō sit in solis hñtibus appetitum rationalem. Pho. 2. phys. dicit q̄ incōueniens est non ppter aliquid opinari fieri: nisi videatur deliberatiuum mouens: ergo aliqua non habentia rōnalem appetitum qui est voluntas: operantur ppter finem. Sed hoc ē intēdere.
Secūdo. T.c.80. A.l. experientia.
¶ Itē phs in eodem libro in plantis apparent proficientia quedaz esse ppter finem dicta: ergo aliqua carentia cognitiōe intendunt finez.
Tertio. T.c.80.
¶ Itez in eodē libro dicit q̄ hirūdo facit nidum ppter aliquem finem: & aranea telam.

In oppm
Contra intentio finis importat ordinationē alicuius in finem. Sed talis ordinatio est per rationem: ergo intentio non est nisi in habentibus rōnalez appetitum.
Secūdo.
¶ Item glosa super illud Luc. 11. vide ergo ne lumen: dicit q̄ lumen anime est intentio: ergo intētio non est nisi in habentibus rōnalem appetitum.

Ad qōnē ſʒ mētez ppriaz. Tēdere i finem tripliciter.
Respondeo q̄ intēdere est tendere in finem. Res autem tendūt in finē tripliciter. Quedam in finez: quē sibi non pstituūt nec cognoscunt. Quedam in finem: que sibi non pstituunt: sed cognoscūt. Quedam i finem: quem sibi pstituūt & cognoscunt. ¶ Primo modo ista naturalia carentia cognitione tendūt in finem sibi pstitutum a cōditore nature. Sicut etiam tendunt in finem sagitta directa ad aliquē terminum a sagittante. ¶ Secūdo mō bruta animalia tendunt in finem: finem enim suū sibi non pstituūt: quāuis finem aliquem ppter quem agunt cognoscant: q̄uis nō sub ratione finis. ¶ Tertio modo sola habentia appetitum rōnalem tendunt in finem: q2 illa sola finem aliquē sibi prestituere possunt: & illum finem cognoscūt: nō tm̄ ſm id quod est. Sed etiam sub rōne finis: & ideo ista perfectius tendunt in finem q̄z alia: quia tendūt in finē: nō tm̄ sub ratione qua mota: sed etiam sub ratione qua mouentia se in finem: & ideo suum tendere in finē proprie & principaliter dicitur intentio.
Ad argumēta i simul.
¶ Argumenta ad partez primam procedunt de intentione dicta primo modo vel secundo. ¶ Argumenta vero ad partem secūdam de intentione tertio modo dicta. ¶ Q. II.

Q. II.
Ar. pᵒ
Secundo queritur vtrū intentio sit actᵒ volūtatis. Et vr̄ q̄ nō: q2 sup illud Math. 6. si oculus tuus fuerit simplex. Dicit glosa q̄ intentio est oculus anime. Sed ſm Aug. 15. de trini. ca. 7. mens est oculus anime: ergo intētio pertinet ad mentez. Non ergo est actus voluntatis.
Secūdo.
¶ Item intētio importat ordinationem vnius ad alium. Sed ordinare est actᵒ rationis non voluntatis: ergo & intētio: vt videt̄.
Tertio.
¶ Itē actus voluntatis respectu finis est fruitio. Quia sicut dicit Aug. primo de doc. chri. parū post pncipium: frui est amore inherere alicui rei ppter se ipsam: respectu autem eorum que sunt ad finem est electio: ergo cum ois actus voluntatis sit: vel respectu finis: vel eorū que sunt ad finem: & intentio nō sit fruitio nec electio: sequit̄ q̄ nō sit actus voluntatis.
Quarto.
¶ Item intendere est in aliud tendere. Sed quelibet potētia tēdit in aliud. i. in obiectū suū: qđ est aliud q̄z ipsa: ergo itētio est actᵒ cuiuslibet potētie.

In oppm.
Contra meritum maxime iudicatur penes intentionem: sed mereri est actus ipsius voluntatis: ergo intentio maxime ptinet ad voluntatē.
Secūdo.
¶ Itē magister in di. pcepti recitās illud qđ dicit glosa super illud ps. in laqueo isto quē abscōderunt &c. dicit q̄ pes aie amor est: & eo mouetur anima: quasi ad locū quo tēdit. i. ad delectationem bonaz: vel malā: quo se peruenisse per amorem letatur. Amando ergo homo tendit in finez. Sz amor est actus volūtatis: ergo intētio est actᵒ volūtatis.

Ad qōnē ſʒ mētez ppriā.
Respondeo q̄ intētio proprie & principalr̄ est actus solius voluntatis. vt elicientis & intellectus: vt dirigentis.
Intēdere quid.
Intēdere enim est per aliquid in aliud tēdere: q̄ cōuenit & motui mobilis & actioni mouentis. Sed quia h̄ non conuenit motui mobilis: nisi per actionem mouentis: ideo primo & principalr̄ cōuenit actioni mouētis. Verbi gratia motᵒ sagitte & actio sagittantis in aliquem finem tendunt. Sed quia h̄ non conuenit sagitte: nisi per actionem sagittantis: ideo intēdere finem ad quem dirigitur sagitta proprie & principaliter conuenit sagittanti. Solius autez volūtatis est mouere se ipsam: & omnia alia que in nobis sunt ad finem. Unde Ans. in lib. de ꝯcor. pscientie & liberi arbitrij longe ante finem: dicit q̄ voluntas est instrumētum qđ mouet omnia alia instrumenta quibus spōte vtimur: & que sunt in nobis: vt manum: linguā: visuz. Et que sunt extra nos: vt stilum & securim: & facit omnes voluntarios motus: ipsa vero se suis affectionibus mouet: & ideo sola volūtas elicit actū intētionis pprie & pncipalr̄ dicte.

Ad pmū
Ad primum in oppositum dicendum: q̄ intētio dicitur oculus anime: non q2 sit actus cognitionis. Sed quia presupponit cognitiōez veram per quam voluntati proponitur finis ad quē mouet.
Ad 2m
¶ Ad secūdum dicendum: q̄ rationis est ordinare per modum ostendentis & dirigentis: vel dictantis. Sz voluntatis est ordinare per modū libere inclinantis: vel mouentis. Ratio enim ordinat dictādo & dirigēdo. Voluntas autem libere inclinando & mouēdo. ¶ Vel pōt dici q̄ argumentum non plus concludit: nisi q̄ intētio presupponit ordinationem rōnis. Et h̄ est verum: intentio enim nominat actum voluntatis psupponendo ordinem rōnis ordinantis aliquid ad finem per moduz ostēdentis & dirigentis.
Ad 3m.
¶ Ad tertium cuz dicitur q̄ actus voluntatis respectu finis est fruitio &c. dico q̄ nō omnis actus voluntatis respectu finis est fruitio.
In finem mouetur voluntas tripl'r.
Ad cuius intelligentiam sciendum q̄ voluntas mouetur in finez tripliciter. Uno modo absolute: & sic actᵒ voluntatis respectu finis absolute dicitur velle. Et sic intellexit phs. 3. ethi. ca. 4. vbi dicit q̄ volūtas est magis finis. Alio modo ſm

ꝙ in eo quiescitur: ⁊ hoc modo actus volūtatis respectu finis est f. vl. Tertio modo ſm ꝙ est terminus actus qui in ipsum ordinatur: ⁊ sic actus voluntatis qui est intētio est respectu finis: non enim dicimur intendere finem: qꝛ ipsum volumus absolute tm̄: sed quia volumus ad ipm̄ per aliquid aliud attingere. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ quāuis quelibet potentia tendat in aliqd aliud: qꝛ tñ qualibet alia potentia a voluntate tendit vt mota: nō vt libere mouens: ideo motus earum proprie intentio non dicitur. ¶ Argumenta ad partem aliam procedūt de intentione proprie ⁊ principaliter dicta: ⁊ ideo concedenda sunt.

Ad 4m

¶ Questio. III.

Q̃ō. III.

Tertio queritur vtrū aliquis possit simul plures fines intēdere. Et videtur ꝙ non. qꝛ ſm phm̄. 2. topi. nō possumus intelligere plura simul. Sȝ actꝰ intentionis psupponit actum intellectus: ergo nō possumꝰ plura simul intēdere. ¶ Item per intentionem conuertit aīa ad rem intentam. Sed ſm Auic. 6. naturalium lib. c. ca. 2. aīa totaȝ se conuertit ad vnum quodlibet: ergo intēdere plura simul non pōt. ¶ Item duo actꝰ non ordinati īter se magis repugnant adinuicem in vna potētia ꝙ̄ in duabꝰ potētijs. Sed actus vnius potētie impedit actuȝ alterius potentie: nisi vnus ad alium ordineť. Unde Auic. 6. naturaliū lib. 5. ca. 7. loquens de viribus anime dicit: verissime scimus ꝙ harum virtutum altera impedit alteram: ⁊ ppꝛ post: vult ꝙ vna retrahit aliam a propria actione: ergo multo fortius intentio vnius rei impedit voluntateȝ ab intentione alterius rei: nisi vno ad aliam ordineť. ¶ Itē Algazel. 3. lib. meta. ca. 4. sicut non possumus imaginari duas celaturas: vel duas figuras in eadeȝ cera: sic nō pōt imaginari in anima esse due discrete scientie simul presentes eodem modo. Sed magis capax est anima scientiarū duarum simul ꝙ̄ voluntas duarum intentionum: ergo videť ꝙ voluntas nō possit duo; vel tria intēdere simul. ¶ Item intentio noīat motum volūtatis ad aliqueȝ terminum. Sed vnius motꝰ non possunt esse simul plures termini ad quem: nisi vnus ordinetur ad alium: ergo voluntas non potest simul intendere plura: nisi vnum ordinetur ad aliud.

Ar. pº Cap. 25.

Secūdo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

In oppm T. c. 68.

Contra natura formando linguam duo intendit. s. gustum ⁊ loquelam. Unde. 3. de aīa: dicitur ꝙ lingua cōgruit in duo opera nature. s. in gustū ⁊ loquelam. Sed ſm ꝙ dicitur. 2. phys. ars imitatur naturam: ergo artifex vna voluntatis intētione potest plura simul intendere. ¶ Item voluntas aliqñ vnum pelligit alij: qꝛ ad plura valet ꝙ̄ aliud: quia ſm phm̄. 3. topi. plura bona paucioribus sunt eligenda. Sed pelligere vnuȝ alij: quia valet ad plura nō est sine intētione plurium: ergo homo simul intendit aliquando plura.

T. c. 79.

Secūdo. Caplo. 3.

Ad qōnē ſm inētē ppriam. Plures fines sil' itēdere q̄drupl'r.

Respondeo ꝙ aliqueȝ plures fines simul intēdere: quadrupliciter potest intelligi. Uno modo ita ꝙ illi fines ita se habeant ꝙ vnus ordinatus sit ad alium: ⁊ sic posse est. Simul enim pōt homo intendere finem pximum ⁊ vltimum. Alio modo ita ꝙ vnus non sit ordinatus ad alium: ita tamē ꝙ intendanť sub aliqua vna rōne: ⁊ hoc modo est possibile etiam: pōt enim mercator simul intendere vinū ⁊ bladum inquātū continenť sub rōne lucri: ⁊ edificator tectum ⁊ parietem inquātum ad integritatem domus concurrūt. ¶ Alio modo ita ꝙ vnus non ordinetur ad alium: nec intēdanť sub vna ratione: ita tamē ꝙ aliqd eorum nō intendať ex toto conamine voluntatis. Et sic etiaȝ videť multis possibile: ⁊ si enim detur ꝙ voluntas sit potētia simplex: conatus tamen eius diuisibilis est: ⁊ ſm vnam portionem conatus pōt incōplete ⁊ diminutē vnum intendere. Et ſm aliam portionem aliud: quāuis illorum duoꝝ vnum non ordinetur ad aliud: nec intendanť sub vna ratione.

A. l. i pfecte seu cōfuse.

Sicut experimentaliter patet: cum homo simul intēdit studere aliqui qōnem: ⁊ aliqua placentia audire que narrantur a circunstantibus. Illa enim ita simul intēdit ꝙ vnumqdꝙ eorum diminute. Dicunt tamē aliqui ꝙ illa duo sub vna rōne intēdit. s. sub rōne cōplacētie. ¶ Alio modo ita ꝙ vnus non ordinetur ad alium: nec intēdanť sub vna rōne tm̄: ⁊ ꝙ vnumqdꝙ tm̄ eorum intendatur ex toto conatu voluntatis. Et sic est impossibile per naturam: sicut impossibile est per naturam ꝙ intellectus noster simul intelligat plura nō ordinata adinuicem nō sub aliqua ratione communi: ita ꝙ vnumqdꝙ eorum ex toto conatu suo intelligat. ¶ Ex dictis potest faciliter respōderi ad argumenta.

Ad primum dicēdum: ꝙ simul possumus intelligere plura ordinata inter se: vel sub vna ratione: vel partiendo conatum intellectus: intelligendo qdlibet eoꝝ diminute ⁊ confuse. ¶ Ad secūdum dicēdum: ꝙ ⁊ si anima intendendo totā se puertat ad intentum: qꝛ simplex est: nō opȝ tamē ꝙ hoc semper sit ſm totum conatū suū qui in plures portiones diuisibilis est. ¶ Ad tertium dicēdum: ꝙ quāuis actꝰ vniꝰ potentie impediat actum alterius potentie: si vnus non ordinetur ad aliuȝ: non tamē opȝ ꝙ totalr̄ tollat. ¶ Ad quartum potest solui per solutionem pmi argumēti. In auctoritate enim illa accipienda est scientia pro actu considerandi. ¶ Ad quintum dicēdum: ꝙ vnius motꝰ pñt esse plures termini ad quem: ita ꝙ vnus ordineť ad aliū. ¶ Uel potest dici ſm opinionem ponentium volūtatē posse intendere non sub aliqua ratione vna plura nō ordinata inter se: ꝙ tunc sunt duo actus intētionis imperfecti: ideo ꝙ nullus est a voluntate: nisi ſm aliquam diminutum portionem conatus illius.

Ad pm̄

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad primum argumentum ad partem aliaȝ cōcludit voluntatem simul intēdere plura sub aliqua vna ratiōe. Intēdit enim natura per linguam gustum ⁊ loquelam inquātum concurrunt ad vnius completam operationem. ¶ Et scdm̄ argumentum pbat ꝙ possunt simul intendi inquātuȝ aliquo mō reducuntur ad vnum.

Ad pma in oppm

¶ Questio. IIII.

Q̃ō. IIII.

Quarto queritur vtrum possit esse ideȝ actꝰ respectu eorum que sunt ad finem ⁊ respectu finis. Et videť ꝙ nō. Aug. 11. de trini. ca. 6. dicit ꝙ voluntas videndi fenestram fineȝ hȝ fenestre visionem: ⁊ altera est que ex ista nectitur volūtas per fenestrā videndi transeuntes. Cuius finis est visio transeuntiuȝ: ergo velle videre fenestram: vt videam transeuntes duo sunt actus voluntatis: ⁊ tamen videre transeuntes finis est ad quem ordinať videre fenestram. ¶ Item actus distinguitur ſm obiecta per se. Sȝ id quod est ad finē ⁊ ipse finis plura sunt: ⁊ quodlibet eorum per se est obiectuȝ voluntatis: quia in quolibȝ est aliqua ratio boni. ¶ Itē velle illud quod est ad finem est electio. Sed motus voluntatis respectu finis est intentio. Non est autem idem actus intentio ⁊ electio. ¶ Item non est idem motꝰ colorationis respectu coloris medij ⁊ extremi: ergo a simili nec idem actus voluntatis respectu eius qd̄ est ad finem ⁊ respectu finis: cum se hēant sicut extremum ⁊ mediū. ¶ Item si velle reficere pauperem pꝑter vanam gloriā esset vnus voluntatis actꝰ: cum velle reficere pauperem sit bonum: ⁊ velle vanam gloriam sit malum: idē actꝰ voluntatis simul esset bonus ⁊ malus: qd̄ falsum videtur.

Ar. pº

Secūdo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Contra ſm philosophum lib. 3. topi. vbi alterū pꝑter alterū nihil magis eligendum: vtrūqꝫ ꝙ̄ vnum: qd̄ non esset verum nisi illa duo essent vnum: ergo cum voluntas vult illud quod est ad fineȝ pꝑter finem est velle vnum. ¶ Item ꝙ est ad finem se habet ad fineȝ: sicut mediū ad terminū. Sed trāsitus per mediū spacium

In oppm Caplo. 3.

Secūdo.

spacium vsqz ad terminum est vnus motus:ergo simulr
Tertio. tendentia voluntatis ad finem per illud qd est ad finem
est vnus actus. ¶ Item Ans. de casu dia. ca. 13. dicit q
qui vult aliqd pter beatitudiné non vult aliud q̄z bea
titudinem:ergo finis τ id qd est ad finem accipiunt sub
rõne vnius obiecti voluntatis.

Ad qõné sʒ mētez ppriá. **Respondeo** q voluntas põt moueri in finez
τ in illud qd est ad finem dupliciter.
Uno modo in qdlibet eorum absolute τ sm se:τ sic sunt
simplr duo voluntatis actus. ¶ Alio modo in id quod
est ad finem pter finem:τ sic est actus volũtatis vnus.
Quia sic finis actus est ratio volendi id qd est ad finem:
respectu aũt obiecti τ sue rõnis per quaʒ mouet bene est
vn9 act9. Sic enim obiectum τ sua ratio per quá mouet
sunt vnum obiectuʒ formalr per se τ pmo:τ ideo vnico
visionis actu põt videri color τ lumen:eo q color nõ est
T.c.67. motiuus visus:nisi sm actũ lucidi:vt vult phs. 2. de aia:
τ idem actus est quo video quãtitatem τ colorem:eo q
color est ratio videndi quantitatem.

Ad pmũ **Ad primuz** in oppositum dicendum:q illa au
ctoritas Augustini intelligenda est
sm q voluntas absolute fertur inuisionez fenestre:τ etiá
inuisionem transeuntium. Qd patet:quia cuilibet istorũ
actuum assignat finem suum:dicit enim q volũtatis vi
dendi fenestram:finis est fenestre visio:τ volũtatis vidé
di per fenestram transeuntes:finis est visio trãseuntiuʒ.
Cum aũt voluntas vult aliqd non sm se τ absolute:sed
in relatione ad finez:talis motionis nõ est finis duplex:
Ad 2m sed vnus. ¶ Ad scdm cũ dicit:q act9 distinguunt per
obiecta per se:dicendum q h intelligi debet de obiectis
per se τ pmo:aliter enim essent duo actus videndi vide
re quãtitatem per colorem. Sicut enim dicit Auic. 6. na
turali. lib. 3. ca. 8. Sensibilia cõmunia non apprehẽdunt
a sensibus particularibus per accidens:quauis nõ appre
hendant:nisi per sensibilia ppria:τ tamen certum est qd
est vnus act9 videndi quo quãtitatem video per colorẽ.
Ad 3m ¶ Ad tertiũ dõz:q electio p9 est respectu eoꝝ que sunt
ad finem:inquãtum sunt ordinabilia ad finem:intentio
aũt est respectu finis inquãtum intendit per illud qd est
ad finé. Et ideo duo sunt motus. Sicut sunt duo motus
T.c.18. ascensus τ descensus:quauis sup idez spaciũ:sm q vult
Ad 4m phs. 3. physicoꝝ. ¶ Ad quartũ dicẽdum:q quãdo me
dium in motu se habet tãtummodo vt mediuʒ:τ nõ vt ter
minus in actu:tunc vnus est mot9 in terminuʒ per me
dium:nõ aũt cum medium est terminus in actu. Color
aũt medius est terminus in actu motus colorationis:τ
ideo duo sunt motus in colorem mediuʒ τ extremũ. Cũ
aũt volo id qd est ad finé nõ absolute:sed in relatione ad
finem:id qd est ad finem ita hʒ rõnem medij in isto actu
Ad 5m q nõ termini. ¶ Ad qntum dicendum:q velle reficere
pauperem pter vanam gloriã:talis act9 simplr totus est
malus formalr malitia morali:aliqua tamé ratio bonita
tis mãlis ibi est. Quia pauper est debita mã refectionis.
Nõ icon uẽit actũ eẽ totum malũ formalr:licʒ bonus sit mãliter. Non est aũt inconueniens q aliqs actus habeat aliquam
bonitaté materialr:τ q tot9 sit malus formalr. ¶ Argu
menta ad partem aliam pcedunt de motu volũtatis in
id qd est ad finem non absolute:sed in relatione ad finé.

Dubm Rñ9 Finis vltimus duplex. **Circa litteram.** finis bone volũ
tatis est beatitu
do. Contra vnus est vltimus finis oĩum crea
turarum: sed beatitudo nõ est finis cõmunis
creaturis irrõnabilibus. ¶ Respõdeo q finis vltim9 du
pliciter põt accipi. s. pro ipsa re in qua inuenitur rõ sum
mi boni:τ sic deus est vltimus finis aliuʒ creaturaruʒ.
Alio modo pro adeptione vel cõsecutione perfecta illius
boni per cognitionem τ amorem:τ sic finis vnus nõ est
cõmunis creaturis rõnabilibus τ irrõnabilibus:τ sic bea
titudo hois est finis. Creature aũt irrõnales adipiscunt
vltimũ finem qui deus est nõ cõseqũedo beatitudiné que
intelligentis τ fruentis est ppria. Sed inquãtum parti
cipant aliquá similitudiné ipsius dei:inquãtum sunt vel
viuunt vel cognoscũt. Finis pcepti est charitas:hoc est
expositum in qõnib9. Charitas que deus est:de hoc dictum
tum est pmo lib. di. 17. Neqʒ hij tres sunt tres fines:sed
vnus finis. s. pter vnam summá bonitatem que in tri
bus est. Recte sunt volũtates si bona est illa ad quá cun
cte referunt:expositio huius pʒ per dicta in prima qõne
huius dis. Ne duos fines nobis constituamus in diuersa Dubiũ.
tendentes intelligi voluit. Contra timor initialis respi Rñ9.
cit gloriam τ pená. ¶ Respõdeo non respicit vtrũqʒ eq̃
pncipalr. Sed gloriam respicit vt terminum ad qué ten
dit:τ penam vt terminũ a quo recedit. Finis voluntatis
est delectatio bona vel mala ad quá quisqʒ nititur perue
nire. Contra finis bone voluntatis est eius cõiunctio cuʒ Dubm
vltimo fine:que est per cognitioné τ amorem:delectatio
autem non est illa cõiunctio:sed causata ex illa cõiunctio
ne. ¶ Respõdeo q delectatio dicit finis:quia est per se Rñ9.
accidens ipsius finis inseparabile ab eo. Unde dicit phs
10. ethi. ca. 4. q perficit operationez delectatio:vt super
ueniens quidam finis velut iuuenibus pulchritudo. Scié
dum tamen q predictum verbum magistri intelligẽdũ
est de delectatione in generali siue sit respectu boni hone
sti vel vtilis vel conuenientis sm sensualitatem.

¶ Cum voluntas sit de his que homo naturalr Dist. 39.
habet:quare peccatũ fore dicat cũ nullũ aliud
naturale peccatũ sit. Dis. XXXIX.

Ic autem oritur questio
satis necessa
ria ex superiorib9 causaʒ trahẽs. Di
ctum est enim supra voluntaté inesse
naturaliter hõi sicut intellʼs τ memo
ria. Que aũt homini naturalia sunt:quãtum
cũqʒ vitientur:bona tamé esse nõ desinũt:quia
nõ valet vitium bonitaté in qua deus eam fe
cit penitus cõsumere:vt verbi gratia. Intelle
ctus vel ratio τ ingeniuʒ ac memoria τ si vitijs
ac peccatis obnubilent τ corrumpant:bona ta
men sunt:nec peccata nominant sicut Augu.
de ratione que est imago dei in qua facti sum9
euidenter ostẽdit. in. xv. lib. de tri. Hec est inqt
imago in qua hoies sũt creati:qua ceteris ani
malibus presunt:que creatura in reb9 creatis
excellentissima est:cum a deo iustificat:a defor
mi forma in formosam mutatur formá. Erat
enim inter vitia natura bona:hec auté imago
rõ est vel intellectus. Cũ ergo voluntas de na
turalibus sit:quare ipsa nõ semp bonuʒ est:τ si
aliquãdo vitijs subiaceat? Ad hoc facile respõ Rñ9 sm
dent qui dicũt omnia que sunt inquãtum sunt quosdaʒ.
bona esse:qr τ ipsam volũtatem inquãtum bo
na est vel inquãtum volũtas est vt supra posui
mus bonum esse asserũt:sed inquãtũ inordina
ta est:mala é τ peccatũ. Ubi põt ab eis ratio
nabiliter queri. Si voluntas inquãtuʒ inordi
nata est:peccatum est:quare ergo intellectus:
ratio τ ingenium τ hmõi:cuʒ inordinata sunt:
peccata non sunt? Inordinata vo sunt sicut vo
luntas cum ad rectuʒ finé non tendũt:corrũpt

actus preuaricationes existunt. Ad qd illi dicunt voluntatis nomine aliquádo vim .s. naturalem potétiam volendi: aliquádo actum ipsius vis significari. Vis autez ipsa naturaliter anime insita nunq peccatum est: sicut nec vis memorandi vel intelligendi: sed actus huius vis: qui et voluntas dicitur: tunc peccatuz est quádo inordinatus est.

¶ Quare actus volútatis sit peccatum: si actus aliarum potentiarum non sunt peccata.

Sed adhuc queritur quare huius naturalis potétie actus peccatum sit: si aliarú potétiarum actus peccata non sunt .s. potentie memorádi cuius actus est memorare: et potétie intelligédi: cuius actus est intelligere? ad qd et ipsi dicút: qr alterius generis est actus ille voluntatis: q actus memorie vel intellectus. Hic eniz actus est ad aliqd adipiscendum vel nó admittédum: qui nó pót esse de malis quin sit malus. Velle eniz mala malum est. Sed intelligere vel memorari mala: malum nó est: quáuis etiaz hos actus malos esse interdú nó improbe asserant. Memorat enim interduz quis maluz vt faciat: et querit intelligere verú vt sciat impugnare. Ecce qualiter soluitur premissa questio ab his qui tradút omnia esse bona inquátum sunt. Qui vero dicunt volútates malas peccata esse et nullo mó bona: breuius respódent dicétes actuz volútatis non esse de naturalibus: sed vim ipsaz et potentiam volendi que semp bonum est: et in omnibus est: etiam in paruulis in quibus nódum est eius actus.

Rñº sm quosdam

¶ Quomodo intelligendú sit illud: et homo etiá qui seruus est peccati naturaliter vult bonuz.

Preterea queri solet quomodo intelligédum sit qd ait Ambro. exponens illud verbú apostoli. Non qd volo illud ago: sed qd nolo illud facio. Dicit eniz q homo subiectus peccato facit quod nó vult: quia naturaliter vult bonum: sed volútas hec semper caret effectu nisi gratia dei adiuuet et liberet. Si homo subiectus peccato est: vult quidem malum et operatur: qr seruus est peccati: et eius volútatem: sicut supra dicit Aug. libéter facit: quomodo ergo naturaliter vult bonum? an est eadez volútas .i. idem motus quo libenter peccato seruit: et quo naturaliter vult bonum: sed nó est eadez voluntas: que ergo istarum est: qua cuz homo iustificatur a seruitute peccati liberatur? Ut eniz disseruimus superius gratia dei volútatez hominis liberat et adiuuat: que voluntatem hominis preparat adiuuádam et adiuuat preparataz: sed que est illa voluntas? an illa que naturaliter vult bonú: an illa que libenter seruit peccato: si tamen

An eadé volútaté velit homo natr bonú et libéter peccato suiat vel nó.

due sunt volútates. Proposita est questio profunda que varia a diuersis expositióe determinatur. Alij enim dicút duos esse motus: vnum quo vult bonum naturaliter. Quare naturaliter et quare naturalis dicitur? qr talis fuit motus nature humane in prima códitione in qua creati sine vitio sumus: que proprie natura dicitur. Fuit enim homo creatus in voluntate rectus. Unde in ecclesiasticis dogmatibus scriptuz est. Firmissime tene primos homines bonos et rectos esse creatos cú libero arbitrio quo possent si vellent ppria volútate peccare: eosq nó necessitate: sed propria voluntate peccasse. Recte ergo dicitur homo naturalr velle bonuz: quia in recta et bona volútate conditus est. Superior enim scintilla rónis que etiam: vt ait Hieronymus: in Chain non potuit extingui: bonú semper vult et malum semper odit: aliuz aút dicút motum esse mentis quo mens relicta superioruz lege subijcit se peccatis: eisq oblectatur. Iste motus: vt aiunt: anteq assit alicui gratia: dominatur et regnat in homine alterúq deprimit motuz: vterq tamé ex libero arbitrio est. Veniéte autem gratia: ille malus motus eliditur: et alter naturalr bonus liberatur et adiuuatur vt efficaciter bonum velit. Ante gratiam vero lz naturaliter homo velit bonum: nó tamen absolute cócedi oportet bonaz habere volútatem: sed potius malam. Alij autem dicút vnaz esse volútatem: idest vnum motum quo naturalr vult hó bonú: et ex vitio vult homo malú eo q delectatur: et inquátuz vult boná naturalr bonus est: inquátú malú vult: malus est. Di. XXXIX.

Proposi tá qónez exegit pri9 sm illos qui dicút duos eé motus. Signa dius.

Rñº sm alios.

Hic autem oritur questio.] Superius determinauit magister quó bonitas vel malitia est in voluntate ex comparatione sui ad finem. Hic ingrit quare ista magis sunt in voluntate q in alijs viribus anime. Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo determinat magister qónem principalem. ¶ Secúdo mouet aliam incidenté. ibi. [Preterea qri solet.] Prima i duas. ¶ Primo inquirit qualr voluntas dicitur esse peccatú. ¶ Secundo quare actus voluntatis potius dicitur peccatuz q aliarum potentiarum. ibi. [Sed ad hoc.]

Circa hanc dis. querendú est de tribus principalr. ¶ Primo de volútate. ¶ Secundo de conscientia. ¶ Tertio de synderesi. ¶ Circa primú qrun tur tria. ¶ Primo vtrum eadem sit potétia volútas naturalis et deliberatiua. ¶ Secúdo vtrum actus volútatis possit esse culpa ¶ Tertio vtrú eodem actu voluntas possit velle bonum et nolle malum. ¶ Q6. I.

Q6.1.

Primo ostédo q voluntas naturalis et deliberatiua non sit vna potentia: pho. 2. phy. distinguit ea que sunt a natura 9tra ea que sunt ab intellectu: ergo a simili vel multo fortius ea que sút a natura distinguunt 9tra ea que sunt a voluntate: q verú nó eét si eadem potentia esset volútas naturalis et deliberatiua: quia tunc q eét a voluntate eét a natura. ¶ Itê Dam. lib. 2. ca. 21. voluntatem diuidit in naturalé et senténtialé

Ar. p° T.c.49.

Secúdo.

Sed

Sed sententialis est deliberatiue:ergo volūtas delibera/
tiua distinguitur ꝯtra naturalem:ꝗ nō esset veruʒ si eēt
Tertio. eadem potentia. ¶ Item per obiecta sola rōne differen/
tia est realis potētiarum distinctio:intellect⁹ enim ꝛ vo/
luntas que sunt potētie realr̄ differentes obiecta.s.verū
ꝛ bonū:sola rōne differūt. Sed obiecta voluntatis natu
ralis ꝛ deliberatiue rōne differunt. Quia naturalis obie/
ctum est bonū absolute deliberatiue bonū in relatiōe vel
Quarto. circūstantiatum:ergo videt̄ ꝗ sint realr̄ distincte poten
tie. ¶ Item sicut volūtas ꝓsupponit itellectuʒ:ita intel
lectus ꝓsupponit nām:ergo sicut volūtas nō est intelle/
ctiuitas videt̄ ꝗ nec volūtas nec intellect⁹ sint natura.

In opp^m **Contra** ſm Aug.12.de trini.ca.4.superior portio rōnis ꝛ inferior sunt eadem potentia reali
ter:ꝛ h̄ etiam superius ostēsum est. Sʒ nō minus videt̄
differre ꝙ̄ potentia naturalis ꝛ deliberatiua. Cum vna
ordinet̄ ad eterna ꝯsulenda:alia ad temporalia tractāda:
Secūdo. ergo volūtas naturalis ꝛ deliberatiua:realiter sunt vna
potētia. ¶ Item per eandem potētiam vult homo finē
ꝛ ea que sunt ad fineʒ. Sed voluntas respectu finis dicit̄
volūtas naturalis:respectu eorum que sunt ad fineʒ:vo/
luntas deliberatiua:ergo eadeʒ est potētia volūtas natu
ralis ꝛ deliberatiua.

Ad qōnē ſʒ mēteʒ ꝓpriā. **Respondeo** ꝗ volūtas naturalis ꝛ deliberatiua est eadeʒ potētia realr̄:que mo
ueri potest ꝛ naturalr̄ ꝛ deliberatiue:cuius motus natu/
ralis:obiectū est bonū absolute:ꝗ inquātum tale quātū
est ex parte sua vniformiter mouet:ꝛ ei⁹ regula est natu/
ralis cognitio intellect⁹ ꝛ ꝑncipium:voluntas sub rōne
qua natura. Eius aūt motus deliberatiui obiectū est bo
num incōparatione ad aliud qḋ diuersimode mouet ſm
diuersam sui comparationem ad diuersa:eius regula itel
lectus cognitio acquisita vel infusa:ꝛ in natura ꝯsiliante
est a volūtate post itelle ꝯsiliationē:seu deliberationem.

Ad ꝑmū **Ad primum** in oppositū dicēdum:ꝗ ph̄s ibi accipit naturaʒ:put est in rebus
rōne carētib⁹. ¶ Ad 2^m dōm:ꝗ illa diuisio voluntatis
Ad 2^m nō est volūtatis diuisio i diuersas potētias:sʒ est in diuer
Ad 3^m sos modos mouēdi. ¶ Ad 3^m dōʒ:ꝗ distictio potētiaꝝ
non est ſm distinctionem obiectorū quorūcūqꝫ. Sʒ obie
ctorum formalium:que sunt prime rationes mouēdi po
tentiam. Prima aūt ratio mouēdi volūtatē in rōne obie
B.l,tales cti:est bonum generalr̄ dictum nō sub rōne qua vnifor
miter mouens vel difformiter:ꝛ ideo plures differentie
boni nō requirunt̄ differētiam diuersaꝝ potētiarum in
Ad 4^m appetitu rōnali. ¶ Ad quartū dicēdum:ꝗ nō est simile
de comparatione volūtatis ꝛ intellectus ad naturam:ꝛ
inter se:quia vtrūqꝫ eorum est natura:ꝛ ideo neutrū eoꝝ
distinguitur ab omni natura quāuis distinguantur a na
tura existente in rebus carentibus intellectu. ¶ Argu/
menta ad partem aliam gratia conclusionis possunt cō/
Qō.II. cedi. ¶ Questio. II.

Ar ꝑ⁰ **SEcundo queritur** vtruʒ act⁹ voluntatis possit eē culpa. Et videt̄ ꝗ non. Dio.4.ca.de
di.no.dicit ꝗ malum est ꝓter voluntatē:ergo
Secūdo. voluntas nunꝙ̄ vult malum. ¶ Item volūtas est liber
rima. Sed posse peccare est cōtra libertateʒ. Unde Ans.
in libro de libertate arbitrij:parum post ꝑncipium:dicit
Tertio. ꝗ potestas peccādi:nec est libertas:nec pars libertatis:
ergo actus voluntatis nunꝙ̄ potest esse peccatū. ¶ Itē
velle est inclinari in aliquid:nihil autem inclinatur nisi
Quarto. ad sibi conueniens. Sed omne conueniens volūtati est
bonū:ergo voluntas nunꝙ̄ vult nisi bonū. ¶ Itē actus
reponit̄ in specie per suum primariuʒ ꝛ formale obiectū.
Sed illud qḋ primo ꝛ principalr̄ est volūtatis motiuuʒ
in quolibet eius obiecto est ratio boni:ergo quilibet act⁹
voluntatis est in specie bonorum actuum.

Contra Aug.1.retrac.ca.8.voluntas est qua pecca tur:ꝛ recte viuitur. ¶ Item ſm ph̄m lib. In opp^m
per hyer.potestates rōnales sunt ad opposita. Sed volū/ T.1.2.c.2. ad finē.
tas est potestas rationalis:ergo cum bonum velle ꝛ ma/
lum velle sint opposita: sicut voluntas potest velle bo/
num:ita ꝛ malum.

Respondeo triplex est velle.s.naturale:ꝛ deli/ beratiuum ꝛ velle ꝗ est ex surre/ Ad qōnē ſm mētē ꝓpriā.
ptione. Primus act⁹ non pōt esse peccatū:q: illud velle
est act⁹ volūtatis:vt est natura. Et sicut dicit ph̄s.8.phy. Uelle tri plex.
nihil est inordinatum eorum que natura ꝛ ſm naturam
sunt. Secūdus actus volendi ꝛ tertius:possunt eē pecca T.c.15.
ta. Cuius veritas satis pōt haberi per h̄ ꝗ superius ostē
sum est a voluntate creata sumpsisse malum originem.

Ad primum in oppositum dicēdum:ꝗ maluʒ esse preter volūtatem intelligēdū Ad ꝑ^m
est sub rōne qua malum:malū enim per accidēs est a vo/
luntate:vt superius est ostēsum. ¶ Ad scōm dicēduʒ:ꝗ Ad 2^m
voluntas nostra liberima est inquātum cogi non pōt:tn̄
ꝗ defectibilis est:nō est ita libera:sicut diuina volūtas ꝙ̄
deficere non pōt:potestas tamē peccandi non est ꝯtra li
bertatem a coactione. ¶ Ad tertium cuʒ dicit̄:ꝗ nihil Ad 3^m
inclinatur nisi ad sibi conueniens ꝛc̄. dico ꝗ verum est
naturali iclinatione. Inclinatiōe tn̄ deliberatiua freque
ter inclinatur aliquid per accidēs in illud qḋ nō est sibi Ad 4^m
cōueniens:ꝛ h̄ sufficit ad peccatum. ¶ Ad quartū dicē/
dum:ꝗ formale obiectū volūtatis nō semp est ratio veri
boni:siue boni simplr̄. Sed quādoqꝫ vult volūtas aliqd
sub rōne boni:vt nunc:ꝗ tamē est malum simplr̄. Et h̄
est peccare. Unde formale volūtatis obiectum est rō bo/
ni que extendit̄ ad rōneʒ boni simplr̄ ꝛ boni ſm quid:ꝗ
tamē est simpliciter malum. ¶ Questio. III.

TErtio queritur vtruʒ eodē actu voluntatis pos sit velle bonum:ꝛ nolle maluʒ. Et videt̄ ꝗ sic: Qō.III. Ar.ꝑ⁰
quia in motu locali accessus ꝛ recessus:sūt vn⁹
mot⁹:ergo a simili in motu voluntatis recessus a malo q
est nolle malum:ꝛ accessus ad bonum qui est velle bonū
sunt vnus mot⁹. ¶ Item sicut dicit ph̄s.5.ethi.ca.6.in Secūdo.
boni ratione sit minus malum ad maius malū:ergo a si/
mili non malum respectu mali hʒ rōnem boni. Sed nol
le malū est velle nō hēre:vel nō eē malum:ergo cū nō hēre
malū rōneʒ boni hēat:vt ꝓbatū est:eodē actu pōt volū/
tas nolle malū ꝛ velle bonū. ¶ Itē nolle malū est nolle Tertio.
absentiā boni debiti:sʒ nolle absentiā boni debiti ē velle
ei⁹ ꝑsentiā:sicut nolle absentiaʒ luminis est velle ei⁹ pre/
sentiam:ergo eadē actu pōt volūtas nolle malum ꝛ vel/
le bonum. ¶ Iteʒ volūtas non potest simul esse in duo/ Quarto.
bus actibus. Sed certum est ꝗ simul potest nolle maluʒ
ꝛ velle bonum:ergo sunt idem act⁹. ¶ Iteʒ ſm ph̄m.1. Quinto. T.c.17.
de generatione:corruptio vnius est genratio alterius:er
go simil'r abiectio mali que est nolle malum est inductio
boni que est velle bonum. ¶ Item eodeʒ actu intelligo Sexto.
paulum esse bonum ꝛ non malū:quia in bono includit̄
ratio non mali:ergo simil'r eodem actu volo bonū:ꝛ no/
lo malum illi bono oppositum.

Contra respectu duorum obiectoꝝ non est vn⁹ vo/ luntatis actus. Sed bonum ꝛ malum sunt In opp^m.
duo volūtatis obiecta:ergo respectu boni ꝛ mali nō pōt
esse vnus volūtatis actus. ¶ Itē nō minus videt̄ vn⁹ Secūdo.
act⁹ moueri ad repellēdū malū:ꝛ moueri ad declinatio/
nem mali vel fugam:ꝙ̄ nolle malū:ꝛ velle bonum. Sed
velle repellere maluʒ:ꝛ fugere malum:duo motus sunt:
scilicet audacia ꝛ timor:ergo duo motus sunt:nolle ma/
lum ꝛ velle bonum.

Ad istam questioneʒ dicunt quidam: ꝗ duplex ē act⁹ Ad qōnē ſʒ mēteʒ aliorum.
voluntatis. Unus simplex qui est respectu eius ꝗ est ad

finez tm̄ vel respectu finis tm̄. Alius cōposit⁹ qui est respectu eius ꝙ est ad finem: non est absolute: sȝ in relatiōe ad finez: qui actus dicitur compositus: non quia ibi sint actualiter duo actus. Sȝ qꝛ resolubilis est in duos act⁹. s. in actum volendi illud quod est ad finem absolute: ⁊ in actum volendi finem ipsum. Cum ergo homo vult non habere malum non absolute: sed in relatiōe ad adeptionez boni: videtur esse vnus volūtatis actus: scdo modo dictus. Cum ergo velle non habere malum: idem sit ꝙ nolle malum: videtur ꝙ possit esse idem actus nolle malum: ⁊ velle bonum.

ꝯtra opi. ¶ Sed sic ponētes decipiuntur in sua positione: non enim idem est velle non habere malū: ⁊ nolle malum: sed sunt duo motus volūtatis ꝯsequenter se habētes: ex hoc enim ꝙ homo vult nō habere malum qui est motus voluntatis in aliqd tanq̄ sibi conueniens. Ex hoc mouetur ꝯtra maluȝ tanq̄ ꝯtra sibi discōueniens: ⁊ talem motum importat nolle maluȝ. Importat enim motum odij respectu mali: motus aūt voluntatis in id quod est ad finem in relatione ad finez se habet ad vtrūqȝ eorum: sicut ad ꝯueniens volēti. Et ideo non oportet ꝙ si ille motus sit vnus: ꝙ ꝓpter hoc nolle malum ꝓpter adeptionem boni sit vnus motus.

Ad q̄ōnē sm̄ mētē ꝓpriaȝ. ¶ Dicendum ergo ꝙ voluntas nostra non potest vno actu nolle malum ⁊ velle bonum: nolle enim malum est odire malum: velle bonum est amare bonum: amor autez ⁊ odiuȝ si sunt respectu eiusdem sunt duo motus ꝯtrarij. Si aūt sunt respectu oppositorum sunt duo motus ꝯsequenter se habentes. Nō sic autem dicēdum est de velle bonum: ⁊ non velle malum: quia non velle malum: nullum dicit actum: ⁊ ideo in volendo bonum ⁊ non volēdo maluȝ: non oportet ꝙ sint duo actus.

Ad p̄m. **Ad primum** in oppositum dicēdum: ꝙ q̄uis in motu locali recessus a termino a quo ⁊ accessus ad terminum ad quē sint vnus motus. Ex hoc tamen non sequit̄ ꝙ nolle maluȝ ⁊ velle bonum: sint vnus voluntatis actus: quia nolle malum non tm̄ dicit recessum a malo: sed motum volūtatis ꝯtra malum. Sed quia voluntas quātum accedit ad bonum tm̄ recedit a malo: ⁊ volendo bonum accedit ad bonuȝ: ideo per vnum actum volūtatis qui est velle bonum: voluntas recedit a malo ⁊ accedit ad bonum.

Ad 2m. ¶ Ad secūdum cum dicit̄ ꝙ nolle malum est velle non habere malū ⁊c. dico qd̄ falsum est: imo sunt duo motus ꝯsequenter se habentes: vt in corpore q̄ōnis visum est. ¶ Potest tamen dici ꝙ non est intellectus ph̄i ꝙ minus maluȝ: ⁊ nō malum importent aliquā rōnem boni sm̄ rei veritatez. Sȝ vult dic: ꝙ sicut iniustum faciens plus habet de bono: ⁊ iniustum passus minus. Ita in malo est ꝯtrarium: ⁊ ꝙ eiusdem rōnis est plus de malo ⁊ minus de malo quātū ad ruptionem equalitatis que debet obseruari in iustitia distributiua: sicut plus de bono: ⁊ min⁹ de bono.

Ad 3m. ¶ Ad tertium soluēdum est per interꝑtationez minoris: absentia enim boni debiti appꝛehēdit̄: vt aliqd repugnās voluntati ꝯtra ꝙ mouetur volūtas nolēdo. Presentia aūt boni debiti appꝛehēditur vt aliqd cōueniens voluntati ad qd̄ inclinatur volēdo. Unde sunt duo motus ꝯsequēter se habētes.

Ad 4m. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ maior falsa est: volūtas enim pōt esse in duobus actibus quoꝝ vnus est ratio alterius: velle aūt bonum ratio est nolendi malum sibi oppositum: ⁊ etiam in duobus actibus quoꝝ vnus est perfectio alterius: vnde pōt simul velle bonum ⁊ velle se h̄ velle: ⁊ tamen sunt duo actus.

Ad 5m. ¶ Ad qntum dicēdum: ꝙ non fuit intētio ph̄i: ꝙ corruptio vnius cōtrarij eēt alterius generatio: sȝ ꝙ ad corruptionē vnius sequitur gn̄atio alterius: quia natura non intēdit corruptionem: nisi ꝓpter generationem.

Ad 6m. ¶ Ad sextum dicendum: ꝙ si eodem actu possum intelligere pauluȝ esse bonum: ⁊ non esse malum: eodem actu possuȝ velle habere bonum: ⁊ non habere maluȝ: sed ex hoc non sequitur ꝙ eodem actu possim velle bonum: ⁊ nolle maluȝ: qꝛ velle bonum: ⁊ velle non habere malum est mot⁹ inclinatiōis ad ipsum bonum. Sed nolle malum est mot⁹ repugnantie ꝯtra malum. ¶ Dici tamē pōt ꝙ paulum esse bonū: ⁊ ip̄m non esse maluȝ: non intelligunt̄ vno actu: nisi sub aliqua rōne cōmuni: ⁊ sub aliqua etiam ratione cōmuni eodem actu possum velle ip̄m esse bonum ⁊ non maluȝ: non tamen eodem actu possum velle ip̄m esse bonum: ⁊ nolle ip̄m esse malum: ꝓpter rationem superius dictaȝ. ¶ Argumenta ad partem aliam gr̄a ꝯclusionis possunt concedi. ¶ Maior tamen argumēti secūdi falsa est: multo enim plus differūt timor ⁊ audacia: q̄ȝ amor ⁊ odiuȝ respectu oppositorum.

Consequenter q̄ritur de secūdo ꝑncipali. Et circa h̄ querūtur tria. ¶ Primo vtrum conscientia sit in intellectu vel in affectu. ¶ Secundo vtrum sit habit⁹ vel actus. ¶ Tertio vtrum cōscientia erronea obliget hominem ad volendum vel faciendum illud quod dictat est necessarium ad salutem.

¶ Questio. I.

Q̄ō. I. Ar. p̄o. **Primo ostendo** ꝙ ꝯscientia nō sit in itellectu: sed in affectu: glosa sup illud ꝑmꝰ ad cor. 4. nihil mihi cōscientius sue. i. in nullo me remordet conscientia mea. Sed remordere magis pertinet ad affectionem: q̄ȝ ad cognitionem.

Secūdo. ¶ Item Aug. de ꝯcep. virgi. ca. 4. dicit ꝙ nihil punitur: nisi volūtas. Sed conscientia mala punitur per remorsum qui dicit̄ conscientie vermis: ergo est in volūtate non in intellectu.

Tertio. ¶ Itē scientia maloꝝ bona est: ꝯscientia faciendi malum mala est: ergo cōscientia non est scientia. Sed si esset in intellectu videretur esse quedaȝ scientia practica: ergo videtur ꝙ non sit in intellectu.

In opp. **Contra** Eccle. 7. scit cōscientia tua: quia tu crebro maledixisti alijs. Scire autem pertinet ad intellectum.

Secūdo. ¶ Item Dam. lib. 4. ca. 14. dicit ꝙ cōscientia nostra est lex intellectus nostri.

Ad q̄ōnē sȝ mentē ꝓpriaȝ. **Respondeo** ꝙ ꝯscientia est in intellectu nō inquātum est speculatiuus. Sed inquātum est practicus: eadem tamen potētia sunt. Intellectus enīȝ extēsione sit practicus: sm̄ ph̄m. 3. de anima: inquātum. s. eius appꝛehēsio ordinat̄ ad actum a volūtate elicitendum: vel imparādum: h̄ est inquātuȝ dictat qd̄ eligēdum: ⁊ respuendum: ⁊ ꝓsequēdum: ⁊ fugiendum.

Quid cō scientia ⁊ in quo. Conscientia aūt est qōdam dictamen ordinatū ad opus: dictat enim que eligēda: ⁊ agenda: ⁊ respuenda: ⁊ fugiēda. Unde dicit̄ ꝯscientia: quasi cum ipsa scientia aliquid aliud importans: scilicet ordinem ad actum a voluntate eligendum: vel imperandum.

Ad p̄m. **Ad primum** cū dicit̄: ꝙ remordere magis ptinet ad affectionem q̄ȝ cognitionez ⁊c. dico ꝙ remordere malefactū ostēdēdo: spectat ad cōscientiam: ⁊ est actus intellect⁹ practici. Sed remordere de malefacto dolendo act⁹ est ipsius volūtatis.

Ad 2m. ¶ Ad secūdum dicēdum: ꝙ illa pena que dicit̄ vermis ꝯscientie: non dicit̄ esse in conscientia: nisi sicut in dictante esse malefactum: vnde est q̄dam remurmuratio in volūtate: seu displicentia causans dolorem in ea.

Ad 3m. ¶ Ad tertium dicendum: ꝙ ꝯscientia faciendi malum: mala est: eo modo quo dicimus imprudentiaȝ esse malam: qꝛ inclinatio est ad malam electionem: ⁊ ex malitia volūtatis causata: cō scientia enim naturalis nunq̄ȝ mala est. Sed illa que acquisita est per malitiam volūtatis: malitia enim eius mutat dictamen intellectus practici. Sicut enim dicit ph̄s. 3. ethi ca. 8. qualiscūqȝ vnusquisqȝ est: talis ⁊ finis videtur ei. Et. 6. ethi. ca. 16. peruertit iudicium malitia ⁊ mētiri

facit

facit circa practica principia: quare manifestum quoniã impossibile prudẽtem esse non entem bonum: et sm hũc modum dicendum: q scientia practica respectu mali faciendi: mala est. ¶ Questio. II.

Q̃ñ. II. Ar. p°

SEcundo queritur vtrũ cõsciẽtia sit habitus vel actus. Et videtur q non sit habitus. Conscientia importat applicationẽ sciẽtie ad aliquid eligendum: vel respuendum. Sed talis applicatio consistit in aliquo actu: ergo cõsciẽtia est act⁹, nõ habitus.

Secũdo. ¶ Item accusare est actus: sed cõsciẽtie peccatorũ eos accusabunt in iudicio: ergo cõsciẽtia dicit actũ.

Tertio. ¶ Item actus cõsciẽtie diuersificẽtur in specie: sed diuersi actus in specie: non videtur esse ab eodẽ habitu: ergo conscientia non dicit aliquem habitum.

In opp^m **Contra** dicit pho. 2. lib. ethi. ca. 3. q signũ oportet facere habituum superuenientẽ voluptatem: vel tristitiam operibus: sed opus pcedens ex bona cõsciẽtia est delectabile. Unde Apost. 2. cor. 1. gloria nr̃a h est testimonium cõsciẽtie nostre: ergo cõsciẽtia est habitus.

Secũdo. ¶ Item vt ante visum est cõsciẽtia est sciẽtia ordinata ad opus: sed scientia est habitus: ergo et cõsciẽtia.

Tertio. ¶ Itẽ Dam. li. 4. ca. 14. dicit q superueniens dei lex intellectui nostro attrahit ad se ipsam et pungit conscientiam nostram. Sed pungi non conuenit actui: ergo conscientia non est actus.

Ad q̃ñẽ sm mẽtẽ ppriã. Tam scia q̃ cõsciã accipi pt tripl̃r. **Respondeo** q cum conscientia sit scientia ordinata ad aliquid agendum vel fugiendum: sicut scientia põt accipi: vel pro obiecto scito: vel pro actu sciendi qui est considerare: vel pro habitu scientie. Ita conscientia isto triplici modo põt accipi. Accipitur enim pro obiecto: cũ dicimus hoc esse eligendum a me est cõsciẽtia mea. Actus etiam dictãdi h esse eligendum dicitur conscientia: et habitus per quẽ talis actus prompte et faciliter elicitur conscientia dici potest. Sed sicut non est vnus habitus scientie acquisite: respectu omnium actuum intellectus practici: ita non est vn⁹ habitus conscientie acquisite respectu omnium actuum cõsciẽtie: sed plures: naturalis tamen cõsciẽtia (sm q accipitur pro quodã naturali lumine respectu primorũ principiorum: vel primi principij q melius dicitur agibilium in vno subiecto) vna est numero: in pluribus autem subiectis specie vna.

Ad p̃mũ et scdm. **Duo prima** argumenta pcedunt de conscientia sm q accipitur pro actu. Quãuis sm argumẽtum ita bene vel melius posset applicari ad probandum conscientiam esse habitum: sicut actum. Minus enim in ppria dicimus habitum agere q̃ actũ agere: cum habitus sit medius inter actum et potẽtiam. Unde sm q per habitum conscientie recognoscim⁹ nos aliquid fecisse: vel nõ fecisse: dicit testificari: et sm q per ipsam iudicamus aliquid esse faciendum: vel non faciendum: di instigare: vel ligare: et sm q per ipsã iudicam⁹ de aliquo facto: q sit bene factũ: vel male factũ: di excusare: vel accusare: seu remordere.

Ad 3^m ¶ Ad tertium dõm: q non plus cõcludit: nisi q cõsciã non sit vnus habitus per quẽ eliciunt oẽs actus cõsciẽdi. Et h est verũ: sed sunt plures habitus: sicut sunt plures scientie practice: q intelligo de conscientia acquisita.

Ad p̃mũ et secũdũ in opp^m **Duo prima** ad ptem aliã nihil plus cõcludunt: nisi q act⁹ cõsciendi elicitur per aliquẽ habitũ.

Ad 3^m ¶ Ad tertium dõm: q lex dei di pungere cõsciam nr̃am: pp h q per legẽ ipsã itellis format⁹ aliquo habitu cõscie: magis pungit et stimulat nr̃am volũtatem ad cõformandum se legi diuine. ¶ Q̃ñ. III.

Q̃ñ. III. Ar. p°

TErtio queritur vtrum cõsciẽtia erronea obliget hominem adq volendum: vel faciendũ illud quod dictat necessarium ad salutem. Et videtur q sic: glosa super illud ad Rom. 14. omne qd nõ est ex fide peccatum est: dicit q quãuis fiat q bonum est: si tamen non faciendum credat peccatum est: ergo cõsciẽtia erronea obligat ad non faciendum illud qd dictat nõ faciendum.

Secũdo. ¶ Itẽ sm Dam. lib. 4. ca. 14. nostra cõsciẽtia est lex intellectus nostri. Sed lex obligat ad faciẽdum illud quod dictat necessarium fieri: ergo cõsciẽtia nostra quecũq sit illa obligat nos ad faciendum quicqd dictat esse necessarium ad salutẽ.

Tertio. ¶ Item si cõsciẽtia erronea nõ obligaret: non esset necessarium aliquẽ esse perplexum. Sed h est falsum: dicit enim in decretis dist. 13. q aduersum ius naturale nulla dispẽsatio admittit: nisi forte duo mala ita vrgeant: vt alterum eorum necesse sit eligi: ergo videtur q cõsciẽtia erronea ligat.

Quarto. ¶ Itẽ Ber. lib. de precepto et dispensatione. ca. 31. regularis pfessio quãtũ in se est: dãnabilis non est: nisi ei qui dãnabilẽ putat: ergo videtur q si conscientia erronea dictat pfessionẽ regularem dãnabilem q obligat habẽtem talẽ cõsciam ad fugiendum regularem professionem.

In opp^m **Contra** preceptũ inferioris nõ obligat cõtra preceptum superioris: ergo cũ cõsciẽtia sit deo inferior: non potest obligare ad faciendum aliquid cõtra legem dei.

Secũdo. ¶ Item decretorũ dist. 13. dicit apparatus q nullus põt esse perplexus inter duo mala: q sm h sequeretur q aliquis ex necessitate teneret facere malum: sed si cõsciẽtia erronea obligaret ad faciendum illud qd dictat: tunc homo ita esset perplexus: inter duo mala q de necessitate teneretur facere malũ: ergo videt q cõsciẽtia erronea nõ ligat ad faciendũ illud q dictat.

Tertio. ¶ Item facere cõtra cõsciẽtiam erroneam: non videt esse cõtra aliquod de decẽ pceptis: qd patet si discurratur per singula: ergo videt q cõsciẽtia erronea non obligat ad faciendum illud qd dictat.

Quarto. ¶ Item nullus peccat faciendo illud ad qd obligat: sed si cõsciẽtia erronea dictet esse aliquid faciendũ q cõtra deũ sit: homo faciendo illud peccat: ergo ad faciendum non obligatur.

Ad q̃ñẽ sm mẽtẽ ppriã. **Respondeo** q cõsciẽtia erronea: aut aliquid dictat esse necessarium ad salutẽ: q tamen est cõtra preceptum dei: aut aliquid dictat esse necessarium ad salutem: q tamen est indifferens sm rei veritatem: sed siue h: siue illud dictet esse necessarium ad salutem: manente tali dictamine: faciens cõtrarium ex deliberatione mortaliter peccat: q cum bonum sit obiectũ voluntatis: vt apprehensum a ratione: si illud qd est bonum sm rei veritatem pponitur ipsi voluntati: vt malum: et voluntas in ipsum ferat peccat: nõ q velit aliqd q sit malum per se sm rei veritatem: sed quia vult illud qd est malum quãtum ad errãtis cõsciẽtie iudiciũ. Unñ si abstinere a fornicatione pponatur volũtati: vt tale malum: cuius contrarium necessarium est ad salutem: velle abstinere ex deliberatione a fornicatione peccatum esset mortale manente pdicto dictamine. Volendo etiam fornicari homo peccaret mortal̃r: vnde manente tali dictamine: homo esset perplexus. Et quia per talem cõsciẽtiam quãdiu durat: obligatur homo ad faciendum illud quod sm rei veritatem sibi facere non lz: ideo obligatur ad deponẽdum cõsciẽtiam talem: qua amota absolutus est ab illo ad qd ligabatur per eius dictamen. Similiter si aliquod indifferens dictat esse necessarium ad salutẽ: manente illo ligamine obligati sumus: remoto illo dictamine absoluti: quia ad faciendum illud indifferens non eramus obligati per aliam legem.

Ad p^m et scdm. **Duo prima** argumenta cõcludentia: q conscientia erronea obliget: bene cõcludũt: sic intelligendo illam obligationem q facere cõtra eius dictamen peccatum est. Non tamen sic obligat q pp̃ter eius dictamen faciens aliquid q non fieri debet bene fa-

Ad 3m Reprehensio grati. Ad 4m

ciat: et propter hoc bene dicitur q habens talem conscientiam ad deponendum eam obligatus est. ¶ Ad tertium dicendum: q in apparatu reprehēdit magister Gratianus in passu predicto. ¶ Ad quartum dicēdum est: sicut ad duo prima. ¶ Argumēta ad partem aliam: quia concludere videntur q faciens contra dictamen erronee conscientie in his que sunt contra deum non peccat soluenda sunt.

Ad primū in oppm

Ad primum cum dicit: q preceptum inferioris: non obligat contra preceptum superioris. Uerum est si apprehendit: vt contra superioris preceptum. Sed si preceptuz inferioris apprehendit: vt factum sm preceptum superioris: tunc faciens contra preceptuz inferioris: in sua reputatione: cōtemneret superiorem: illud aūt qd proponitur volūtati per conscientiam erroneam contra preceptum dei: non proponit ei: vt contra preceptuz dei: sed vt sm preceptum dei: et ideo homo faciendo contra illam in sua reputatione facit contra deum. ¶ Ad secunduz dicēdum: q quāuis per conscientiam erroneam possit esse perplexus durāte dictamine illius conscientie: tamen simpliciter perplexus esse nō potest: q talem conscientiaz pōt deponere: quo facto ab illa perplexitate liberat⁹ est. ¶ Ad tertium dicēdum: q ratio quādo iudicat aliqd malum: iudicat illud esse malum: quia estimat q cōtrariet alicui precepto diuino: aut implicite: aut explicite: et tunc facere contra tale dictamen: quāuis non sit contra illud preceptum sm rei veritatem: est tamen contra illud preceptum sm estimationem. Et ita per accidens est contra preceptū: et ad tale malitie spēm reducitur: sicut est illa malitia que esset cōtra illud preceptum sm rei veritatem. ¶ Ad quartum cum dicit: q nullus peccat faciēdo illud ad qd obligatur: dicēdum est: nisi per fortiorem legez obliget ad cōtrarium. Unde ille cuius conscientia erronea dictat fornicationem esse necessariam ad salutez: si fornicatur mortaliter peccat: quia quāuis obligetur durante tali dictamine: ita q deliberatiue fugiendo fornicationez mortaliter peccat. Tamen quia ad non fornicandum obligatur per diuinam legem que fortior est mortalr peccat fornicādo.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Consequēter queritur de tertio principali. Et circa h querunt tria. ¶ Primo vtruz synderesis sit in cognitione: vel in affectione. ¶ Secundo vtrum possit per peccatum corrumpi. ¶ Tertio vtrum per peccatum possit totaliter extingui.

¶ Questio. I.

Qō I. Ar. pº

Primo ostēdo q synderesis nō sit in itellectu: q synderesis est aliquid naturalr inclināns ad bonum: ergo est in potentia cuius obiectum est bonum: h autem est voluntas. ¶ Item nisi in intellectu esset naturale iudicatorium: nihil posset intelligere: ergo similiter si in voluntate non esset aliquod spūale pondus ipsaz naturalr inclināns ad bonū: nullū bonū posset velle: h aūt pondus appellam⁹ synderesim: ergo non est in itellectu: sed in volūtate. ¶ Itez glosa super illud Ezech. 1. et facies et pennas per quatuor partes habebant: dicit q synderesis est specie qui interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilib⁹: sed gemere est actus affectiōis: ergo synderesis non est in potentia cognitiua: sed in affectiua.

Secūdo.

In oppm

Contra Ezech. 1. super verbum pdictum dicit glosa q synderesis est scintilla cōscientie: sed cōsciētia est in itellectu: ergo et synderesis vt videt. ¶ Itez si synderesis esset aliqd pondus naturalr inclināns voluntatem ad bonum: aut eēt actus: aut passio: aut habitus: non actus: quia actus nō semper est in volūtate. Et synderesis semp manet: nec passio: quia magis est pncipiuz agendi q patiendi: nec habitus: quia tunc esset virtus. Uirtus enim est habitus inclinans potētiam ad bonuz: non conceditur autem q synderesis sit virtus: ergo nō est in voluntate: sed in intellectu.

Secūdo.

Respondeo synderesis in creatura rationali et intellectuali est aliquid quo naturaliter inclinat ad bonū absolute: vel in generali: et ex cōsequenti murmurat contra malum absolute: vel in generali. ¶ Duo aūt sunt in creatura rationali per quoz qōlibet est talis inclinatio in ea. Unum est quo dictādo affirmat bonum eē volēdum: tale enim dictamen iclinat ipsam ad volēdum bonum: et magis q simplex boni ostensio. Aliud est illud quo naturalr determinat ad volēduz bonum: per illud enim quo determinat res ad aliquem motum: inclinat ad ipsuz. Unde sicut graue per naturā suam determinat ad motum deorsum: ita per eam inclinatur ad ipsum. Primum aūt inclinatiuum inclinat: nō necessitādo ad actum: sed psuadēdo: vnde si volūtas nō determinaret ex natura sua ad bonum volēdum absolute per illud inclinatiuum nō necessitaretur ad volēdum bonum absolute. Scdm aūt inclinatiuum inclinat necessitādo: non necessitate coactionis: sed naturalis determinationis ad volēdum bonuz absolute. Unde si intellect⁹ tantūmodo pponeret bonum absolutum simplici ostensione: absq h q affirmaret illud eē volēduz: adhuc creatura rōnalis de necessitate non coactionis: sed naturalis vellet bonuz absolute: vel in generali: ad h enim sufficit determinatio volūtatis ad bonum absolute: cuz inclinatione quā in ea facit ipsum bonum vt apprehēsum: sicut ad mouēdum graue deorsuz de necessitate: sufficit determinatio nature grauis ad talem motum: cum adiutorio influentie loci ad quem mouet. ¶ Ex pdictis pz q si dicitur synderesis: iclinatiuum ad bonū absolute per modum persuadētis non necessitātis: sic est in itellectu. Si autem dicat inclinatiuum ad bonum absolute: vel in generali per modū necessitantis: sic est in affectu. Et sic loquēdo de synderesi pcedunt argumenta ad primaz partem. ¶ Loquendo autem de synderesi alio modo procedit primum argumentum ad secūdam partem.

Ad qōnē sm mētē ppriaz.

In intellectu et in affectu est synderesis.

Ad scdm in oppm

Ad secundum cum dicitur q si esset in affectu: aut eēt actus: aut passio: aut habitus etc. dico q est aliquis habit⁹ naturalis in voluntate nihil reale absolutum supaddens naturalib⁹ voluntatis: sed nominat naturam volūtatis per modū habitus. Eo enim ipso quo volūtas talem habet naturam determinata est ad volēdum bonum absolute: cum inclinatione quā in ea facit ipsum bonuz vt apprehēsuz. Uñ non oportet q sit virtus. Uirtus enim pprie loquendo nominat habitum qui aliquid reale absolutum addit super potentiam: et qui habetur per acquisitionem: vel infusionem.

¶ Questio. II.

Qō II. Ar. pº

Secundo queritur vtruz act⁹ synderesis possit esse peccatum. Et videt q sic. Aug. 2. li. de libero arbitrio lōge ante finem: dicit q virtutes quib⁹ recte viuitur magna bona sunt: species quorūlibet corpoz: sine quibus recte viui pōt: minima bona sunt: potentie animi: sine qbus recte viui nō pōt: media bona sunt. Uirtutibus nemo male vtitur: ceteris autē .s. medijs et minimis: non solum bene: sz etiam male qsq vti pōt. Sed synderesis non est de magnis bonis: q nō est virtus: ergo ipsa qsq vti male pōt: malus autez vsus pctm est. ¶ Itē glosa sup illud Ezech. 1. et quatuor pēne vni: dicit de synderesi q hanc sepe pcipitari videmus: et suum locum amittere: cum qdaz sine pudore peccāt. Sz non posset precipitari: nisi actus eius posset eē peccatuz. ¶ Item act⁹ synderesis: aut est actus conscientie: aut ei conformis. Sed conscientia potest errare in dictādo: ergo et synderesis in mouendo.

Secūdo.

Tertio.

In oppm

Contra glosa Ezech. 1. dicit de synderesi q eaz aliqui proprie aquile deputant non se imiscētem tribus.

tem tribus. Sed ipsa erratis corrigentem: ergo videt q nunq̄ immisceat se peccatibus potentijs: sed corrigat eas.

Secūdo. ¶ Item actus illius per qđ est semp remurmuratio contra maluz nō pōt esse pctm. Sʒ per synderesim semp est remurmuratio contra malum: ergo actus synderesis nō potest esse peccatum.

Ad qōnē sʒ mētē ppriā. **Respondeo** q siue accipiat synderesis sʒ q est in intellectu: siue sm q est in affectu: act⁹ eius nunq̄ pōt esse pctm: nec ad pctm iclinatio. Sʒ est inclinatio ad retrahēdum nos a peccato. Synderesis enim ꝯsiderata sm q est in intellectu: est aliqđ quo determinat naturalr intellus ad dictādum bonuʒ absolute esse volēdum. Planū est aūt q hic actus nō pōt esse pctm: nec inclinatio ad pctm. Nec pōt hēre actum repugnāteʒ illi actui: qꝛ eadem nā non potest hēre duos nāles act⁹ sibi inuicem repugnātes. Sicut enim dicit phs. 2. ethi. ca. 1. nullum natura existētium aliter assuescit. Restat ergo q synderesis sm q est in intellectu nullum actum pōt: qui sit peccatum: vel dispositio ad pctm. ¶ Similr nec sm q est in affectu: sic enim est illud quo formalr volūtas determinat naturalr ad bonū absolute volēdum: talis aūt actus: nec est peccatum: nec dispositio ad pctm. Nec pōt hēre actum isti actui repugnātem: qꝛ natura non assuescit incōtrarium: vt iam dictum est: nullum ergo pōt actum hēre qui sit peccatum vel dispositio ad peccatum.

Ad p^m. **Ad primum** in oppositum cuʒ dicit: q quisq̄ male pōt vti bonis medijs ꝛ minimis ꝛc. dico q h intelligēdum est de his que mouent ad nutum liberi arbitrij: ita q eorum actibus dominet: sic aūt non se hʒ synderesis ad liberꝫ arbitrium: qꝛ actus eius nālis est: vt superius ostēsum est.

Ad 2^m. ¶ Ad scdm dicendum: q synderesis precipitari dicit: non quia actus eius aliquādo sit peccatum: sed qꝛ non semp volūtas deliberatiua mouet sm motū illius: vñ pcipitari dicit: pp̄ter pcipitium deliberatiue volūtatis: sicut ille qui sedet in equo firmiter: nec vnq̄ de sella mouet quantūcūq̄ precipitetur equus: precipitari dicit: non pp̄ter precipitium proprium: sed pp̄ter precipitium equi.

Ad 3^m. ¶ Ad tertium dicēdum: q actus synderesis aut est actus ꝯscientie naturalis: que non pōt errare: aut mouet volūtatem sm dictamen illius actus: non tamē quia intellectus sic dictat: sʒ quia ad bonū absolute naturalr determinata est: ꝛ ad ipsum naturalr mouet: presupposita tamē per intellectum ipsius boni ostensione.

Qō. III. ¶ Questio. III.

Ar. p^o. **TErtio queritur** vtrum synderesis q̄ntū ad oēm sui actū possit totalr per peccatū extingui. Et videt q sic: heretici enim in sequēdo sui heresim: nihil hūt i se qđ ꝯtra h remurmuret: nec qđ eos iclinet: ad bonum ꝯtrariuʒ: ergo videt q synderesis in eis nec iclinet ad bonū: nec remurmuret ꝯtra malū.

Secūdo. ¶ Itē fomes in nobis est aliqđ inclināns ad malū: sicut synderesis ad bonū. Sed fomes pōt extingui per bonū: q̄ntū ad oēm sui actū: sic enim extinct⁹ fuit in beata virgine: ergo ꝛ synderesis per pctm extigui pōt: q̄ntū ad oēm sui actū.

Tertio. ¶ Iteʒ glosa sup illud ps. corrupti sunt: dicit. i. ab omni vi rōnis priuati. Sʒ act⁹ synderesis est aliqua vis rōnis: ergo synderesis: q̄ntum ad oēm sui actum in aliqbus pōt totalr extingui.

Quarto. ¶ Item dānati non possunt disponi ad virtutem. Sʒ naturalis appetitus boni: ꝛ naturalis detestatio mali: disponunt ad virtuteʒ: ergo in eis nō est: nec actus synderesis qui est naturalis dilectio boni: nec ille qui est naturalis detestatio mali.

In opp^m. **Contra** Aug. 2. de ciui. dei ca. 26. dicta vis est pbitatis ꝛ castitatis: vt omnis: vel pene ois ei⁹ laude moueat humana natura: nec vsq̄ adeo sit turpitudine vitiosa: vt totā amittat sensum honestatis: ergo videt q humana natura per pctm non ita deprauari pōt: qn in ea remaneat aliqua nālis dilectio pbitatis.

Secūdo. ¶ Itē glosa sup illud, Luc. 10. abierūt semiuiuo relicto: dicit q im mortalitatē exuere: sʒ rōnis sensuʒ abolere nō pūt: qn homo sapere ꝛ deum possit agnoscere: ergo per pctm nō pōt totalr tolli naturalis cognitio veri: ꝛ nālis dilectio boni: quoꝝ actuū: qlibʒ vel alter eoꝝ est synderesis act⁹.

Ad qōnē sʒ mētēʒ aliorum. p^a. Synderesis act⁹ duplex. **Ad istam questionez** dicunt aliqui: q synderesis duplex est actus. Unus nālis inclinatio ad amorem boni: ꝛ detestatio mali. Alius nālis amor boni ꝛ detestatio mali. Hoc aūt dicūt differre: sicut differūt nālis iclinatio leuis ad motū sursum ꝛ grauis deorsum. Quāuis. n. graue nō moueat deorsum aliquādo pp̄ter aliqđ phibens: nāliter tñ ad illum motū inclinat: q experit hō reʒ grauem sup se sustinēs. Illa aūt inclinatio: nec est virt⁹ mouēs: nec est ipse mot⁹. Unde Auic. 9. meta. ca. 2. loquēs de iclinatiōe corporis ad nālem motū: dicit q inclinatio illa aliud est q̄ motus sine dubio: ꝛ aliud est q̄ virtus mouēs. Dicūt ergo q quātum ad actum inclinādi: nullo mō pōt extingui synderesis per peccatuʒ: nec in uiatorib⁹: nec in dānatis. Sed q̄ntum ad nālem amorem boni: ꝛ nālem detestationem mali: ꝛ si non possit totaliter extingui in viatoribus: tamē extinctum est totalr in dānatis.

ꝯ opi. p^am. ¶ Sed cōtra hoc arguitur sic: synderesis in dānatis remurmurat contra malum: sʒ remurmurare ꝯtra maluʒ: est detestari malum: ergo in dānatis synderesis detestatur maluʒ. ¶ Itē Sapi. qnto de dānatis dicit: q erunt intra se penitētiā agentes: ꝛ pre angustia spūs gemētes: ergo videtur q detestantur malum: quāuis in relatione ad penam: ad maiorem eorum afflictionem.

2^a opio. ¶ Alij dicunt q totaliter est extincta in dānatis: quantum ad actum naturaliter diligendi bonum: non tamen quātum ad actum remurmurandi contra malum.

ꝯ scdam. ¶ Sed ꝯtra hoc arguit: odium reducitur ad amorem: qꝛ amor boni ratio est odij oppositi mali: ergo damnati nullo modo naturaliter detestarent malū: nisi vniuersalr diligerent bonū oppositū.

Ad qōnē sm mētē ppriaʒ. ¶ Iō vr mihi dicēdum: q si ad horaʒ possit esse synderesis absq̄ naturali cognitione ꝛ dilectiōe boni: pp̄ter aliquod impedimentum superueniens creature rationali: sicut aliquādo ad tempus potest esse graue: absq̄ h q actu descēdat deorsum: propter aliquod impedimentum: tamen nunq̄ potest auferri possibilitas exeundi in naturalē cognitionem ꝛ dilectiōem boni absolute dicti: siue boni in generali: cui⁹ cognitio ꝛ amor nobis naturaliter sunt impressa sm q dicit Boetius de consol. lib. 3. parum post principium. Impedit autē in nobis synderesis ab actu ꝛ dilectione boni: aliquādo per corporis impedimētuʒ. Et quāuis aliqui dicant q in damnatis perpetuo impeditur illa possibilitas: ne reducatur ad actum pp̄ter penam: ꝛ obstinationeʒ in malitia. Non tamen mihi videtur hoc verum: quia cum volūtas nihil possit velle: nisi sub ratione boni: ꝛ damnati aliqua velint.

Dānati volūt ꝗ sub rōe boni. Sequitur q eorum voluntas mouetur per aliquam rationem boni: q non videretur verum: nisi in eis esset: vel interduʒ eē posset naturalis cognitio ꝛ amor boni absolute: siue i generali. Cui videt ꝯcordare Diony. 4. ca. de di. no. dicēs de demonibus: q bonū ꝛ optimum ꝯcupiscunt esse viuere: ꝛ intelligere existētium appetentes. Loco cuius dicit translatio abbatis: q in eo q desiderant: esse viuere ꝛ intelligere que tria de numero existētium sunt: pulchrū ꝛ bonū desiderant. Et infra in eodem ca. sm eandē trāslationem: pncipium ꝛ finis oium maloꝝ: aliquo mō est bonū: quia ꝯsideratiōe boni fiunt quicūq̄ fiunt: siue bona: siue cōtraria. Sequitur ergo ex predictis q synderesis p pctm nō pōt: q̄ntū ad oēm sui actū totalr extingui.

Ad p^m. **Ad primum** in oppositū dōʒ: q cuʒ act⁹ synderesis nālis sit non iclinat ad dilectionē boni nisi nālr noti. Circa aūt tale bonū: nunq̄ est

error in iudicãdo. Vñ q̃uis synderesis nõ iclinet heretì
cũ ad nãlẽ dilectionẽ boni oppositi sue heresi: iclinat tñ
ipz ad nãlẽ dilectionẽ boni absolute: siue in gñali eiꝰ co
gnitio ẽ idita. Inclinaẽ g̃ hereticꝰ ad ipz maluz qḋ credit
Ad 2^{m} bonũ nõ p synderesiz: sz p dictamẽ ↄ̃scie erronee. ¶ Ad
2^{m} dõm: q̃ q̃uis fomes possit extigui q̃tuz ad oẽm sui
actũ p puilegiatã grãz: nõ tñ ex h̃ seq̃ q̃ synderesis q̃tũ
ad oẽz sui actũ possit extigui p culpã. Fomes. n. ẽ i nobis
p corruptionẽ nãe: cuiꝰ refectibilitas suppleri põt p grãz
puilegiatã. Sz synderesis est in nobis p nãm ipsiꝰ aĩe q̃ p
pctm̃ destrui nõ põt: nec minui q̃uis aptitudo nãlis in
Ad 3^{m} ea ad v̄tutẽ p pctm̃ minui possit: vt supiꝰ ostẽsuz ẽ. ¶ Ad
Ad 4^{m} 3^{m} dõm: q̃ illa glosa intelligi dz de vi rõnis deliberatiue
nõ nãlis. ¶ Ad 4^{m} dõm: q̃ nãlis cognitio ꝛ dilectio bo
ni disponũt ad v̄tutẽ politicã q̃trũ ẽ ex pte sui: dãnati tñ
p talẽ cognitionẽ ꝛ amorẽ nõ disponunt ad v̄tutez obsti
natiõe voluntatis i malitia h̃ ipediẽte: p quã nõ ẽ suscepti
bilis talis dispõnis. Sicut. n. dicit phs. 2. de aĩa: actꝰ acti
uoꝝ i patiẽte ꝛ disposito. ¶ Argtã ad ptez aliã gña ↄ̃clo
nis ↄ̃cedãt: q̃uis forte nõ ↄ̃cludãt: nisi q̃tũ aduiatores.

Dubm̃ Circa lr̃am: itelligẽ mala vel memorari ma
Rñº. lũ nõ ẽ. ¶ Cõtra actꝰ recipit spẽm ab
obõ. ¶ Preterea velle mala malũ ẽ. Rñº itellcͦ
itelligẽdo malũ nõ ↄ̃formaẽ rei: nisi sz eẽ qḋ hz i
aĩa: sm̃ aũt illḋ eẽ mala nõ ẽ. Voluntas v̄o ↄ̃formaẽ rei sm̃
eẽ qḋ hz ex̃ aĩaz. vbi põt eẽ bõa vl̃ mala. Sz h̃ nõ sufficit.
Intellcͦ. n. p silitudinẽ rei aliquo mõ ↄ̃formaẽ ipsi rei exñ
ti ex̃ aĩam: alr̃. n. ipam ꝛ suũ esse reale nõ itelligeret: ꝛ ex
ↄ̃nĩ i illã nõ ferreẽ voluntas. ¶ Alij dicunt q̃ si itellcͦ p
silitudinẽ rei assilaẽ ei: mõ tñ trãsformaẽ i eã: sicut volun
tas trãsformaẽ in rẽ volitã: pp maiorẽ vnionẽ ex pte
voluntatis q̃z ex pte itellcͦ. Sz h̃ nõ sufficit: q: p h̃ nõ redḋ
diẽ rõ: q̃re itelligẽ malũ nõ est maluz: sz tñ q̃re nõ est ita
magnũ maluz: sicut velle maluz. Iõ põt dici q̃ q̃uis vo
luntas feraẽ i rẽ intellectã: tñ q: ipsa res sub rõne q̃ bona nõ
est obm̃ itellcͦ: sz sub rõne q̃ ens vel v̄a: nec est obm̃ volũ
tatis sub rõne qua v̄a: sz sub rõne q̃ bõa: iõ actio itellcͦ re
spectu ipsiꝰ rei nõ dĩ bona: sz v̄a: ꝛ actio volũtatꝫ respectu
eiusdẽ: nõ dĩ v̄a: sz bõa. Sic dico q̃ malũ ẽ obm̃ p accñs
itellcͦ sub rõne q̃ oppositũ enti vel v̄o: p cuiꝰ spẽz ex ↄ̃nĩ
itelligiẽ. Et ita pz q̃ est obm̃ itellcͦ sub rõe q̃ fl̃m. Est aũt
obm̃ voluntatis p accñs sub rõne q̃ apparẽs bonuz. Et iõ
sicut voluntas i volẽdo malũ nõ dz dici falsa sm̃ malã: ita
itellcͦ itelligẽdo maluz nõ dz dici malus: sz verus si itelli
git sicut est: vel falsus si alr̃ iudicat q̃z est iudicãdũ: est. n.
de actibꝰ sz formalẽ rõnẽ obi. ¶ Põt ẽt dici q̃ p simpli
cem apphẽsionẽ mali nõ d̄terminaẽ itelligẽs: ad aliq̃z rea
lez ↄ̃iũctionẽ cũ malo: p apphẽsionẽ dictãtez malũ eẽ p
sequẽdũ iclinaẽ apphẽdẽs ad aliq̃z realez ↄ̃iũctionez cũ
malo. Per velle malũ d̄terminaẽ ad realez ↄ̃iũctiõez cum
malo: ita vt hãc realez ↄ̃iũctiõez exequaẽ si nõ assit ipedi
mentũ: q̃re h̃ facẽ nõ audeat: vl̃ valeat: ꝛ iõ pmꝰ actꝰ triũ
istoꝝ nõ est malus: sz scḋs malus ẽ ꝛ tertiꝰ peior. ¶ Per
h̃ pz rñº ad argumẽta. ¶ Superior scintilla rõnis: q̃ ẽt vt
ait Hiero. i caym nõ potuit extigui. Huic ↄ̃cordat Aug.
22. de ci. ca. 24. dicẽs de hoĩe lapso i pctm̃ p quẽ lapsuz cõ
paratꝰ est pecoribꝰ q̃ i eo nõ perutꝰ extincta est q̃dã velut
scintilla rõnis i q̃ factꝰ ẽ ad imaginẽ dei. Bonuz sp vult
Dubiũ. ꝛ malũ odit. ¶ Cõtra vt supiꝰ ostẽsuz est voluntas nãlis
ꝛ deliberatiua sũt vna poᵃ. Vna aũt poᵃ nõ põt sil moue
ri motibꝰ oppositis: g̃ cũ aliq̃n velit hõ deliberatiue ma
luz: tũc nõ vult nãlr̃ bonũ. ¶ Preterea appetitꝰ seq̃ẽ co
gnitionẽ: sz nõ sp est hõ in actu cog̃scendi bonuz: g̃ nõ sp
Rñº nãlr̃ appetit bonuz. ¶ Rñº q̃ voluntas nãlis sp dĩ velle
bonũ: nõ q: sp velit bonũ in actu: sicut bñ ↄ̃cludit argm̃
scḋm. Sz q: semp vult bonuz: vel in actu: vel in habitu.
¶ Primũ tñ argm̃ non bñ ↄ̃cedit. Si. n. valeret seq̃reẽ
q̃ in demonibꝰ q̃ semp deliberatiue volunt aliq̃d maluz

voluntas nunq̃z vellet nãlr̃ bonum absolute seu in gñali:
qḋ supius declaratũ est eẽ fl̃m. Dicẽdũ ergo ad argumẽ
tum: q̃ hõ sil nãlr̃ põt velle bonum ꝛ deliberatiue velle
malum: q: cum voluntas deliberatiua: nunq̃z possit velle
malũ: nisi sub rõne alicuiꝰ boni velle nãliter illud bonuz
sub quo illa rõ cõprehẽdiẽ nõ est incõpossis actꝰ illi actui
in virtute. n. nãlis amoris in actu vel in habitu respectu
boni absolute mouet se voluntas ad alia velle. Vñ Ansel.
de casu dia. ca. 12. dicit q̃ p nãlem voluntatẽ mouet se q̃ li
bet ad alias voluntates. Ante grãm: sz velit hõ nãliter bo
nũ: mõ tñ absolute ↄ̃cedi opz bonã hĩe voluntatem. Velle
eni nãle nõ est ita cõpletum velle q̃ sufficiẽter disponat
hoiem ad grãm. Et p̄terea nullo mõ ante grãm qḋcũq̃
velle põt eẽ bonũ bonitate meritoria de ↄ̃digno. Magis
enim acceptat deus opus: pp acceptationem bonitatis il
lius operãtis: q̃z ecõuerso. Sicut. n. habeẽ Geñ. 4. primo
respexit dñs ad Abel. Et postea ad munera eius. Vbi di
cit glosa interlineal̃. q̃ oblatio placet ex mũditia offeren
tis. Illa autem munditia esse nõ põt: nisi per gratiam.

¶ An ex fine oẽs actꝰ pensari debeant: vt simplr̃
boni vel mali dicantur. Dist. XL. Dist. 40.

Post hec de actibꝰ adijciẽ
dũ vĩ vtrũ ꝛ ipsi ex
fine sicut voluntas pẽsari debeant bo
ni vel mali. Licet. n. sm̃ quosdã oẽs
boni sint in q̃trũ naturalr̃ sunt: nõ tñ
absolute dicẽdi sunt oẽs boni nec oẽs remune
rabiles: sz q̃dã simplr̃ mali dñr: sicut ꝛ alij bo
ni: nam simplr̃ ac v̄e sunt boni illi actꝰ q̃ bonaz Qui actꝰ
hñt cãm ꝛ intẽtionem. i. q̃ voluntatẽ bonã comi simplr̃ bo
tanẽ: ꝛ ad bonũ finez tendũt: mali v̄o simplr̃ di ni dicẽdi
ci debẽt: q̃ puersaz hñt cãm ꝛ intẽtionẽ. Unde sunt.
Amb. ait: affectꝰ tuus opi tuo nomen iponit: ꝛ
Aug. sup ps. xxxj. Nemo cõputet bona opera Qui sim
sua añte finẽ. Ita. n. videẽ mihi eẽ vt magne vi plr̃ mali.
res ꝛ cursus celerrimꝰ p̄ter viã: q: vbi ipa fides Ambro.
nõ erat: bonũ opus nõ erat. Bonũ. n. opus in
tentio facit: intẽtionẽ fides dirigit. Non valde
attendas q̃d hõ faciat: sz q̃d cũ facit attendat:
quo lacertos optie gubernatiõis dirigat. His
testimonijs isinuari videẽ ex affectu ꝛ fine opa
bona esse vel mala. Quibꝰ cõsonat qḋ veritas
in euãgelio ait. Non põt arbor bona fructꝰ ma
los facere: neq̃ arbor mala fructꝰ bonos face
re. Noĩe arboris nõ natura humane mẽtis: sz
voluntas intelligitur: que si mala fuerit: nõ bo
na: sed mala opera facit. Si v̄o bona fuerit: bo
na non mala facit opera.

¶ Utrum omnia opera hominis ex affectu ꝛ fine
sint bona vel mala.

Sed queritur vtrũ oĩa opa hoĩs
ex affectu ꝛ fine
sint bona vel mala? Quibusdaz ita videẽ esse: Opinio
qui dicũt oẽs actꝰ esse indifferẽtes: vt nec boni: quorũdã
nec mali: per se sint: sed ex intẽtione bona bonꝰ: qui dicũt
ꝛ ex mala malus fit oĩs actus scḋm quos q̃libz oẽs actꝰ i
actus põt esse bonus si bona intẽtiõe geratur. differẽtes
Alijs aũt videẽ q̃ q̃dã actus in se mali sint ita
vt nõ possint eẽ nisi pcã: etiã si bonã hẽant cãz.

Et q̃dã

Aliorum opio qui trifariam dicūt dif- ferētiam actuum.

Et qdā in se boni: ⁊ si malā hn̄ant cāmː non tñ
boni eē desinānt. Qd̄ testimonio Aug. ꝯfirmātː
q dicit bonū aliqñ nō bñ fieriː qd̄.n.qs inuit⁹ vel
necītate facitː q2 nō bñ nō facit bona facit īten
tiōeː vt ait Aug. sup Joā. Seruilis intē timor
nō ē ī charitateː ī quo q̄uis credat deoː nō tñ ī
deūː ⁊ si bonū fiatː nō tñ bñ. Nemo.n.inuit⁹ bñ
facitː ēt si bonuȝ est qd̄ facit. Ecce hēs q̄ aliqs
nō bñ facit illō qd̄ bonū ē. Facit ergo qd̄ bonū
ē itētiōe nō bona. Jō asserūt illi quēdā opa eē
talia q̄ sic bona sūtː q̄ mala eē nō psīt quocūq̄
mō fiātː sicut ecōuerso q̄dā sic sunt malaː vt nō
possint eē bona quacūq̄ ex cā fiāt. Alia aūt eē
opa q̄ ex fine vel ex cā bona sūt vel malaː ⁊ ad il
la referūt scōꝝ testioniaː qb⁹ ex affectu vel itētio
ne iudicium operum pensari dicunt. Triparti
tam edunt isti differentiam actuum.

¶ Aliter Aug. sentire vr̄ qui dicit opa hoīs esse
bona vel mala ex intentione ⁊ causaː p̄ter que-
dam que per se peccata sunt.

Sed Aug. euidētissime docet ī li. ꝯ
mēdaciū oēs act⁹ ſm itē
tionē ⁊ cām iudicandos bonos vel malos p̄ter

Augu.

quosdā q ita sūt mali vt nunq̄ possent eē boniː
ēt si bonā videant hr̄e cāȝ. Interest igit plimūː
qua cāː quo fineː qua itētiōe qd fiat. Sȝ ea que
ꝯstat eē pctāː nullo bōe cāe obtētuː nullo quasi
bono fineː nulla velut bōa itētiōe faciēda sunt.
Ea q̄ppe opa hoīuȝ si cās habuerit bonas vel
malas nūc sūt bonaː nūc malaː q̄ nō sūt p seipa
pctāː sicut victū p̄bere paupib⁹ bonuȝ ēː si fit cā
mīsicordie cū recta fideː ⁊ ꝯcubit⁹ ꝯiugalis qñ
fit cā gñandiː si ea fide fiat vt gignant regñan-
di. Hec rursus mala sūt si malas hēant cāsː ve
lut si iactātie cā pascit paup aut lasciuie cā cū
vxore ꝯcubitː aut filij gñant nō vt deoː sȝ vt dia
bolo nutriant. Cū vō opa ipa p se pctā suntː vt
furtaː stupraː blasphemieː quis dicat causis bo
nis eē faciēda vel pctā nō eēː vel qd̄ ē absurdi⁹
iusta pctā eē. Quis dicat furemur diuitib⁹ː vt
hēam⁹ qd dem⁹ paupib⁹ː aut falsa testimonia
pferam⁹ː nō vt inde inocētes ledantː sȝ poti⁹ sal
uent. Duo.n.bōa hic sūtː vt iops alatː ⁊ inocēs
nō puniatː aut qs dicat adulteriū eē faciēduȝː
vt p illa cū qua fitː hō d̄ morte liberet. Testa-
mēta ēt vā cur ñ supprimim⁹ ⁊ fl̄a supponim⁹ː
ne hereditates hēant q nihil bōi agūtː sȝ hi po
ti⁹ q idigētes adiuuāt? Cur nō fiant illa mala
pp h̄ bōaː si pp h̄ bōaː nec illa sūt mala? Cur ñ
ab imūdis meretricib⁹ q̄ ditāt stupratoresː ra-
piat diuitias vir bon⁹ː vt idigētib⁹ eas largiatː
cū nullū maluȝ sit si p bono fiat? Quis hoc di-
cat nisi q res humanas moresq̄ conat ⁊ leges
subuertereː qd̄.n. facin⁹ nō dicat recte fieri pos
seː nec ipune tñː verȝ ēt gl̄ioseː vt ī eo nō timeat
suppliciūː sȝ speret ⁊ p̄miūː si sel ꝯsenserim⁹ ī ma
lis actib⁹ː nō qd fiatː sȝ quare fiat eē q̄rendūː vt
p bonis fiūt causis nec ipa mala esse iudicent?
At iustitia merito punit cū qui dicit se subtra-
xisse supflua diuiti vt p̄beret paupiː ⁊ falsariū q
alienū corrupit testamentuȝː vt is esset heres q
faceret elemosynas largasː nō ille q nullasː ⁊
euȝ q se fecisse adulteriū ōndit vt p illā cū qua
fecit hoīem de morte libereretː sed diceret aliqs
ergo equādus ē fur q̄libet furi q volūtate mise
ricordie furatː. Quis hoc dixerit? sed horū duo
rum nō ideo q̄sq̄ est bonus q2 peior est vnus.
Peior.n.est q ꝯcupiscēdo q̄ qui miserādo fu-
raturː sed si furtum omne peccatū estː ab omni ī
furto abstinēdum est. Quis.n. dicat esse peccā
dum etiā si aliud sit grauius⁹ː aliud leuius pecca
tum? Nunc aūt querim⁹ qs actus pctm̄ sit vel
nō. Non qd̄ grauius sit vel leuius. Intēde le-
ctor p̄positis verbis tota mentis ꝯsideratioeː

Peior cō cupiscen- do q̄ qui miserādo furatur.

que nō inutilē habēt exercitationēː ⁊ dinosces
qs actus sit pctm̄ː q. s. malam habeat cāmː nec
ille tñː q2 sunt nōnulli actus q ⁊ si bonā habe
ant cām inde pcā sunt. vt suprapositu ȝ est. Ex
quo conseq videtː q2 nō semp ex fine iudicat vo
lūtas siue actio mala sicut in illis q̄ p se pcā sūt.
Illa.n.cū qs gesserit p aliqua bona cā bonū vr̄
habere finēː nec ex fine volūtas est malaː nec ex
volūtate actio fit mala sed ex actiōe volūtas fit
praua. In qbus aliq ponūt actū iudeoꝝ q cru-
cifigēdo xp̄m arbitrant se obsequm p̄stasse deoː

Infra ea q̄ act⁹ ma li sūt qdā ponūt ac tū iudeo- rum.

q2 bonū finē dicūt eos sibi posuisse. s. dei obseq-
uimː ⁊ tñ volūtatē eoꝝ ⁊ actionē p̄uersā fore a s-
serūt. De bonis aūt nulla fit exceptio in p̄inis
verbis Augu qn oīs volūtas bona ex fine sit
bonaː ⁊ ex fine ⁊ volūtate oīs actio bonaː bona
est. Sed nō oīs mala volūtas ex fine mala estː
nec oīs mala actio ex fine ⁊ ex voluntate mala
estː ⁊ oīs q̄ hēt malā cām mala estː sȝ nō oīs que
bonā cāȝ hēt bona ē. Ideoq̄ cū ex effectu dicit
noīe iponi opiː in bonis opib⁹ generalr vera ē
hec regulaː sed in malis excipiunt illa que p se
mala sunt. Oīa ergo hoīs opa ſm intentionē ⁊
cām iudicant bona vel malaː exceptis his que
p se mala sūt. i. q̄ sine p̄uaricatōe fieri neq̄unt.

¶ Quidā dicūt predicta nō posse fieri bono fine.

Que tñ qdā ꝯtēdūt nūq̄ hr̄e bonā cāȝ.
Qui.n. aliena furat vt paupib⁹
tribuatː nō p bonoː vt aiūt furat. Nō.n. bonū ē
aliena paupib⁹ erogare. Qui.n. d̄ rapina sacri-
ficiū deo offertː idē facitː vt ait auctoritas : ac si
filiū ī ꝯspectu p̄ris victimetː vel sacrificiū carnis
deo offerat. Abhomiabilis nēpe deo ē ipioꝝ ob-
latio. Ita ēt ⁊ hoīem p adulteriū a morte libe
rareː malū eē dicunt. Et si.n. bonū sit hoīem a
morte liberareː tñ sic hoīem liberareː malū fo-
re asserūt. Jōq̄ Aug. ī supiorib⁹ dicūt tēpasse
ſmonē cauteq̄ locutū vbi ait. Ea q̄ cōstat esse

petā:nullo quasi bono fine:nulla velut bona ī tētiōe facienda. Nō.n.simplr dixit bono fine ꝛ bona itētione:ſ3 addidit quasi ꝛ velut: qꝛ talia nō fiūt bono fine ꝛ bona itētiōe:ſ3 itētione q̄ vr̄ bona:ꝛ fine q putaf bon⁹:ſ3 nō eſt. Nec iō exce pit Aug. iſta vt aiunt:qn cās habeant malas. Sed quia cauſas habent que videntur bone: ſunt tamen male. Diſt. XL.

Diſt.40. **P**Oſt hec de actib⁹ ꝛc.] Supi⁹ determiauit magr̄ de ꝯpatiōe volūtatis ad finē. Hic determinat de ꝯpatiōe act⁹ exterioris ad finē ꝛ itētionē. Et diuidit in duas ptes. ¶ Pmo oñdit magr̄ q̄ aliq act⁹ pēſari debēt ī bōitate ꝛ malitia ex fine itētiōe ¶ 2° igit vtꝝ h̄ veꝝ ſit de oīb⁹ actib⁹. ibi.[Sʒ q̄rif.] Et iſta i tres. ¶ Pmo ð qōne ponit duplicē opiōnē. ¶ 2° eligit ſn̄am veriorē. ibi. [Sed Aug.] ¶ 3° ponit auctoritatum ꝯtrarie declinationem. ibi.[Que tamen qdam concedunt.]

CIrca hanc diſ. q̄rēdū ē pn̄lr ð duob⁹. ¶ Pmo de actib⁹ exteriorib⁹:p ꝯpationē ad itētionē. ¶ 2° de ipſis p ꝯpationē ad malitiā ꝛ bonitatē. ¶ Circa p̄m q̄runf q̄tuor. ¶ Pmo vtꝝ oīs act⁹ exterior bona itētiōe fact⁹ ſit meritori⁹. ¶ 2° vtꝝ agēs tm̄ mereaf q̄ſtū itēdit mereri p bonitatē illi⁹ act⁹. ¶ 3° vtꝝ bonitas actualis itētiōis addat aliq̄ꝫ bōitatē vltra bonitatē ipſius habit⁹. ¶ Quarto vtrum vltra meritū bone intentionis aliqḋ meritum addat actus exterior. ¶ Queſtio. I.

Qō.1. **P**Rimo oſtēdo q̄ oīs act⁹ exterior bona itētiōe fact⁹ ſit meritorius. Matth.7.
Ar.p̄° nō pōt arbor bona fruct⁹ malos facere. Sʒ ſʒ gloſaꝫ ſup illḋ v̄bū ibidē:oīs arbor ꝛc. Volūtas vniuſcuiuſqꝫ ē arbor bona:vl' mala:ḡ ex bōa volūtate:ſit bonus act⁹. Sʒ itētio ē velle:ḡ oē op⁹ bonū ē q̄ ſit bona itē
Secūdo. tiōe. ¶ Itē bonitas ē i actu exteriori ex bonitate act⁹ iteriōris. Sʒ act⁹ iterior bon⁹ ē ex itentiōe boni finis:ḡ act⁹
Tertio. exterior bon⁹ ē ſi ex bona itētiōe ſit. ¶ Itē potētior ē bona intentio q̄ꝫ mala. Sʒ q̄cūqꝫ actus exterior ſi mala intentione ſiat malus eſt:ergo quicūqꝫ actus exterior ſi bona intentione ſiat bonus eſt.

Jn opp̄m **C**Ontra phs. 2. ethi. ca. 6. dicit q̄ q̄dā ꝯſeſtim noīata ordinata ſūt cū malitia puta gaudiuꝫ de malo inuerecūdia inuidia ꝛ i opatiōib⁹ adulteriū furtū. Et ſtatī.q. poſt ſubdit. Nō ē igr̄ vnq̄ꝫ circa h̄ dirigē:ſʒ ſp pec
Secūdo. care. ¶ Itē ſm̄ Hu. de ſcō vic. in li. de arra ſpōſe nō multū poſt p̄n̄m:amor trāſformat amātē i amatū:ḡ nullo mō
Tertio. pōt volūtas velle malū:qn ſit maluꝫ q̄cūqꝫ itentiōe ſiat. ¶ Itē potētior ē lex dīna q̄ꝫ q̄cūqꝫ itētio nr̄a:ḡ exterior act⁹ p legē dīnā ꝓhit⁹:q̄cūqꝫ itētiōe ſiat:nō p̄t ſieri bon⁹.

Ad qōnē ſʒ mētē ꝓpriā. **R**Eſpondeo q̄ itētio p̄t dicē motū volūtatꝫ ordināt actū exteriorē i finē:vl' ipꝫ finē itētū. Si accipiaf p̄°° ſic oīs act⁹ exterior bōa itētiōe fact⁹ ē meritori⁹. Nā ille mot⁹ volūtatis ordināt̄is actum exteriorē i finē nūq̄ꝫ eſt bon⁹:niſi ſit ordo rect⁹:ꝛ ad h̄ q̄ ordo ſit rect⁹ req̄rif q̄ act⁹ ſit ordinabilis ꝛ q̄ volūtas ſic ordināſ ꝛ q̄ finis ſit bon⁹ ꝛ i ſe ꝛ i rōe ſiniēdi qḋ icludit q̄ ſit melior his q̄ ſūt ad finē:ꝛ talis ad quē act⁹ dꝫ dirigi ſm̄ rectū iudiciū rōnis. ¶ Si aūt accipiaf p fine itēto: ſic nō eſt veꝝ:q̄ oīs act⁹ exterior bona itētiōe fact⁹ ſit meritori⁹. Sʒ tm̄mō illi act⁹ q ſunt de gn̄e bonoꝝ. Vel illi q ð ſe ſūt idifferētes:q q̄nqꝫ pn̄t eē meritorij rōe finis itēti.

Ad p̄m **A**D primuꝫ dōm q̄ pcedit de itētiōe p̄°° dicta.
Ad 2m ¶ Ad 2m dōꝫ:q̄ minor nō eſt vera: niſi de itentiōe p̄°° dicta:q.n. vellet mentiri:pp deliberatione inocētis:talis act⁹ volūtatis nō eēt bon⁹ q̄ſtuis iten
Ad 3m deret bonū finē. ¶ Ad 3m dōm:q̄ q̄uis potētior ſit bona itētio q̄ꝫ mala q̄ſtū eſt ex ſeīpā q̄ pl'a req̄runf ad h̄ q̄ aliqd ſit bonū q̄ꝫ ad h̄ q̄ aliqd ſit maluꝫ:qꝛ ſic dicit Dio. de di. no. ca. 8. magis ꝓpe finē q̄ꝫ ꝓpe mediū:bonuꝫ ꝯſiſtit ex integra ꝛ tota cā:maluꝫ v° ex pticularib⁹ defectib⁹. Jō act⁹ de ſe bon⁹ ſieri pōt malus p itentionē malā:ꝛ malus nō pōt ſieri bon⁹:pp q̄ſcūqꝫ finē itentū. Vñ Ber. de p̄cepto ꝛ diſpen. 38. ca. bonū prorſus ꝯdēnat itentio parua ꝛ malū nō penit⁹ excuſat recta. ¶ Vel pōt dici q̄ maior eſt itelligēda reſpectu vni⁹ effect⁹ boni:ſicut potētior eſt bon⁹ domificator ad faciendū bn̄ domū q̄ꝫ malus:ſed ſi cōparenf ad diuerſos act⁹:ſicut bona ad actū bonuꝫ ꝛ mala ad actū malū:ſic dico qḋ falſa eſt. Sic.n. mala intētio potētior eſt ad efficiēdū actū exteriorē malū q̄ꝫ bona intentio ad faciendū actū exteriorē bonū. ¶ Argumēta ad ptē aliā pcedūt de itentiōe 2°° dicta. ¶ Qō. II. Qō.II.

SEcundo q̄rif vtꝝ agēs tm̄ mereaf q̄ſtū intēdit mereri p bonitatē act⁹ Ar p̄°
ſui. Et vr̄ q̄ ſic:qꝛ q̄ſtū hō intēdit peccare p malū actū tm̄ peccat:ḡ a ſili q̄ſtuꝫ intendit mereri p
bonū actuꝫ tm̄ meref. ¶ Itē gloſa ſup illud Matth. 12. Secūdo.
bonus hō de bono theſauro ꝛc. dicit q̄ tm̄ bon' qs facit
q̄ſtuꝫ itendit. ¶ Itē valor rei penſaf ſm̄ formā:ſʒ inten Tertio.
tio dat actui exterioris formam in gn̄e moris:ḡ tm̄ valet
actus exterior q̄ſtum agens ipſum valere intendit.

COntra q credit paruū bonū eſſe tāti meriti q̄ſtuꝫ magnū errat:ſʒ nunq̄ꝫ faciens paruū bonū Jn opp̄m
intēdit tm̄ p illḋ mereri q̄ſtū p mai⁹ bonuꝫ:niſi crederet
illud bonuꝫ mai⁹ eē q̄ꝫ ſit:error aūt nō ꝯfert ad meritū:ḡ
nō eſt veꝝ:q̄ ſp tm̄ qs mereaf p ſuuꝫ actū q̄ſtū intēdit.
¶ Itē frequēter hō min⁹ itendit ex humilitate mereri Secūdo.
p aliquē actuꝫ q̄ꝫ ſupbꝰs p ſileꝫ actū:ſʒ humilitas nō minuit merituꝫ nec ſupbia auget:ḡ q̄ nō ſemp tm̄ mereaf homo per ſuum actum quātum mereri intendit.

REſpondeo q̄ agentē tm̄ mereri q̄ſtum intēdit mereri p bonitateꝫ ſui act⁹ du Ad qōnē ſm̄ mētē ꝓpriā.
plr̄ pōt itelligi. vno mō:ita q̄ act⁹ tm̄ valeat admerituꝫ q̄ſtū agēs ipm̄ eſtimat valere. Et ſic nō eſt veruꝫ. Aliq̄ſ eni ſupb⁹ hypocrita intēdit actum ſuū multū valere:ad meritū:cū tn̄ paꝝ valeat. ¶ Alio mō q̄ quāta eſt bonitas actus intētiōis:tm̄ act⁹ exterior valeat admerituꝫ:ꝛ ſic dico q̄ veꝝ eſt:ipſa aūt intētio ſepe maior eſt in bonitate in illo q ſuū actum nō tm̄ eſtimat valere q̄ꝫ in illo q actum ſuum magis eſtimat valere.

AD primum dōm q̄ q̄uis tm̄ hō peccet q̄ſtū hō eſtimat peccare i pctīs faciendo:non tn̄ ex h̄ ſeq̄f q̄ tm̄ mereaf q̄ſtū eſtimat mereri in Ad p̄m
opando. Plā.n. req̄runf ad augmētū meriti q̄ꝫ ad augmentuꝫ pcti:eo q̄ bonū ꝯſtat ex itegra ꝛ tota cā:malum
v° ex pticularib⁹ defectib⁹. ¶ Ad 2m cū dr̄ q̄ tm̄ qs bo Ad 2m
ni facit q̄ſtū intēdit:dico q̄ ſic dꝫ itelligi q̄ q̄ſtū bon⁹ eſt act⁹ intēdēdi tm̄ bon⁹ eſt actus exterior elicit⁹ ex illa intē
tione:qꝛ p itētionē eſt in eo bonitas moralis. ¶ Tertiuꝫ Ad 3m
nō plus ꝯcludit:niſi q̄ q̄ſtū eſt de bonitate i itentiōe iteriori tm̄ eſt de bonitate i actu exteriori. ¶ Argumēta ad partē aliā nihil plus ꝯcludunt:niſi q̄ nō ſemp tm̄ valet actus exterior quātum agens ipſuꝫ valere intēdit ad meritum. Et hoc eſt verum. ¶ Queſtio. III. Qō.III.

TErtio querif vtrū bonitas actualis intētiōis addat aliquā bonitatē vltra Ar.p̄°
bonitatē ipſi⁹ habit⁹:ꝛ vr̄ q̄ non. 3. zach. 4. exequabit grāꝫ grē:ḡ vr̄ q̄ ſm̄ q̄ſtitatē habit⁹ grē
erit q̄ſtitas grē. ¶ Itē tm̄ deus acceptat opa q̄ſtū acce Secūdo.
ptat opantē:vñ iterlineaf. ſup illud Geñ. 8. reſpexit dn̄s ad Abel ꝛ ad munera ei⁹. Dicit q̄ oblatio placet ex mūditia offerētis:ſʒ tm̄ acceptat de⁹ hoiem q̄ſtuꝫ hꝫ de grā eius:ḡ nō eſt bonitas in hoie:niſi ſm̄ q̄ſtitatē habit⁹ grē.
¶ Item ſi non eſt bonitas grē:in vno:niſi pp aliud non Tertio.
plus eſt de bonitate in duob⁹:q̄ꝫ in vno tm̄. Sʒ in intentione

tiōe īteriori:nō est aliq̄ bonitas:nisi pp habitū grē:loquēdo de bonitate remunerabili a deo:de qua h̄ loq̄mur:q̄ si intētio pcedit nō ex grā:nō est a deo remunerabilis:ḡ intētio actualis nullā bonitatē addit sup hītū grē:vt vi.

In oppm **Contra** p act⁹ volūtatis elicitos ex grā:mereri dicimur vitā eternā qd̄ verū nō eēt si sup habitū

Secūdo. grē actualis ītentio nullā supadderet bonitatē. ¶ Item glosa sup illō ad Ro.4.ei q opaf merces nō iputaf rc̄.i. nō dabif ſm graz fidei tm̄:s; ſm debitū opatiōis sue:aut ergo accipif h̄ de opatiōe exteriori:aut īteriori:si de īteriori habeo ppositū:si de exteriori multo fortius verū est de īteriori:cum act⁹ exterior nō hēat bonitatem moralem:nisi per cōperationem ad actum interiorem.

Ad qōnē ſz mētez aliorum. **Ad istam questionez** dixerunt aliq̄ q̄ actualis ītētio sup bonitatē habit⁹ grē:nullā supaddit bonitatē remunerabilem a deo q̄ntū ad p̄m eēntiale:vñ si moriant duo īeq̄li hītu grē:q̄ꝫlis vn⁹ ex sua grā plēs hūisset bonas intentiōes actuales q̄ȝ alt⁹ eq̄le hēbūt p̄m essentiale qd̄ ꝯsistit in clara dei visiōe r pfecta ei⁹ fruitiōe. Hoc.n.p̄miū mēsurari dēt ſm hit⁹ grē q̄ntitatē:q2 tm̄ valet q̄ntū ad habit⁹ grē radicationē r ꝯseruationē:r disponit ad ei⁹ augmētatiōez: iō ex ꝯñti valere dī ad p̄miū ēēale:supaddit etiā aliq̄ȝ bonitatem p cōparatione ad p̄miū accñtale de quo fiet mētio in sequēti qōne. ¶ S; ꝯ hāc opinionem pōt argui per

Ꝯ.opi.p̄o. Ber.li.de li.ar.nō multū an̄ finē dicētem sola nēpe īterdū bonavolūtas sufficit:cetera nō psūt vbi sola ꝯfuerit: non psunt:dixerimꝰ ꝯ agēti nō cernēti. Ualet itaq; ītentio ad meritū:actio ad exēplū. ¶ Preterea q̄si ī fine eiusdem lib.dicit q̄ ad pmerendum coronā de⁹ facit hoīem

Secūdo. coaditorē:cū facit volētem:h̄ est sue volūtati ꝯsentientem:itaq; volūtas in auxiliū:auxiliū reputaf ī meritū:h̄ planū est q̄ accipit volūtatez p actu volūtatis:ḡ act⁹ voluntatis īterior supaddit aliq̄ȝ rōnem merendi coronaz.

Tertio. ¶ Preterea act⁹ est finis ipsi⁹ habit⁹ r nobilior eo:vñ r habit⁹ grē ad actū grē ordinaf:ꝯsigno aliqd de p̄mio eēntiali rñdeat ipsi hītui grē:vi etiā q̄ rñdeat aliqd d̄ p̄mio essentiali ipsi ītētioni īteriori p grāz elicite:irrōnabile.n. videref q̄ q̄ntū ad p̄miuz essentiale remunerareī hō pro hitu grē r nō pro volūtatis actib⁹ īteriorib⁹ ex grā elicitis ad quos grē habit⁹ ordinaf. ¶ Iō mihi vī:sine p̄iudicio dōm:q̄ actualis ītentio elicita a volūtate p grām aliquā bonitatem remunerabilem a deo q̄ntū ad p̄miū eēntiale supaddit habitui grē. Ita q̄ p̄miuim eēntiale rñdet ipsi habitui grē:r actib⁹ volūtatis īteriorib⁹ ex ipso hitu elicitis:pp.n.act⁹ tales daf ale post expletionez pnie:maior habit⁹ luminis grē:r mai⁹ augmentuz habit⁹ charitatis:q̄ȝ si cū solo habitu grē:sine p̄dictis actib⁹ a corpe recessisset:r ex ꝯñti sequif q̄ deuz clarius videt r pfectius eo fruif q̄ȝ si p̄dictos act⁹ per habitū sue grē nō elicisset.

Ad q̄nē ſz mētez ppriaz.

Ad p̄mū **Ad primum** in oppositū dōm:q̄ in illa auctē: noīe grē cōprehendif r ipse habitus r boni īteriores voluntatis act⁹:qui ex grā eliciunf.

Ad 2m ¶ Ad scdm cum dī:q̄ oblatio placet pp mundiciā offerentis rc̄.dico q̄ verū est:nō tm̄ ex h̄ sequif q̄ oblatio interioꝝ actuuz voluntatis(ex illa habituali mundicia)elicitoꝝ nō placeat:quādā.n.bonitatez hñt quā ex habituali mundicia trahunt:q̄ tm̄ nō est illa eadez in nuō q̄ est in habituali mundicia:sicut rami r fruct⁹ aliquā bonitatez hñt q̄ non est illa eadem in nuō q̄ est actu in radice:eā tm̄ ex radice traxerunt. ¶ Ad 3m dōm:q̄ nō eē bonitatē in

Ad 3m vno:nisi pp aliud dupl'r pōt ītelligi:vno mō ita q̄ bonitas cōpositi ex duob⁹ nō sit:nisi p vnū formal'r:vel actualiter:r sic ppō pōt ītelligi vera:alio mō ita q̄ in vno nō sit bonitas:nisi pp aliud original'r:vel virtual'r:r sic maior ppō veritatem non hz. Non.n.est bonitas in ramis: nisi pp radicez virtual'r r original'r:tm̄ formal'r r actual'r est aliq̄ bonitas in ramis q̄ nō est actual'r r formal'r in ra

dice q̄uis in ea pfuerit in virtute. Plus aūt valet bonitas ſm q̄ est in actu:q̄ȝ ſm q̄ est in potētia. Simili mō pōt dici de actib⁹ voluntatis interiorib⁹ r gratuitis p cōparationē ad suā radicē q̄ est hitus grē. ¶ Qō. IIII. Qō.IIII

Quarto queritur viz vltra meritum bone in- Ar.p̄o tentiōis aliqd̄ meritū addat exterior act⁹. Et vī q̄ non:q2 alr dans maiorem elemosynam magis meref:q̄ȝ ille q dat minorez:s; h̄ nō est semp verū. Uñ dicit Saluator Math.12.d̄ paupe vidua q̄ misit in gazophylatiuz duo minuta:q̄ vidua:r paup plus oib⁹ misit q miserunt in gazophylatiuz. ¶ Itē de btō Martino creatura. O beatissima aīa quā r si gladi⁹ psecutio- Secūdo. nis nō abstulit:palmā tm̄ martyrij non amisit:ergo exterior passio martyrij nullum supaddit meritū bone volūtati:ergo multo min⁹ actus exteriores:nisi preuilegiati.

¶ Itē volūtas p̄ndi sacr̄m:si non assit facultas sufficit Tertio. ſm sniam beati Aug.4.lib.de baptismo ꝯ donatistas circa finem. S; h̄ nō esset si exterior receptio sacr̄i aliqd̄ meritū adderet sup bonam intētionez interiorem:vt videf.

Contra glosa sup illud Gal.6.tpe suo meterem⁹ non In oppm deficientes dicit q̄ q̄ntū seruirem⁹ in opérib⁹ tm̄ meterem⁹ ī fructib⁹:ibi aūt loq̄tur de exteriori operatione:vt videf. ¶ Itez q̄dam sunt opa p̄uilegiata:vt Secūdo. doctrina martyriuz virginitas p q̄ hō si hñtur in opere meref aureolam:nō aūt si habenf sola intentiōe. ¶ Itez Tertio. Apost.2.cor.9.loquēs de exteriori opatiōe dicit q̄ q pce seminat pce r metet:qd̄ nō esset verū:nisi exteriores act⁹ supadderēt aliq̄ȝ rōnē bōi meriti vltra ītētionē īteriorē.

Respondeo q̄ ad p̄sens possum⁹ loq de merito dupl'r.s.vel respectu p̄mij accidentalis:vel respectu p̄mij ēēalis:si p̄mo mō tūc dico q̄ act⁹ exteriores aliq̄ȝ rōnē meriti supaddūt intētioni īteriori:p̄miū.n.accñtale ē gaudiū qd̄ hñt sci de bono creato:q aūt plēs bonos act⁹ exteriores fecerūt:ceteris paribus plus gaudent de bono creato q̄ȝ alij qui pauciores act⁹ exteriores fecerūt. Hoc aūt p̄miū duplex est q̄dam cōe r q̄dam p̄uilegiatū:cōe aūt debef opanti:pp opera sua nō rōnē hñtia victorie excellentis. Priuilegiatū aūt qd̄ dī aureola est gaudiū d̄ opib⁹ a se factis rōnē hñtib⁹ victorie excellētis:per qd̄ apparebit exteri⁹ q̄dam decor in corpe q p̄dictū interi⁹ gaudiū declarabit exterius. Unde r illud p̄miū dī p̄ncipal'r esse in aīa:q̄uis aliq̄ pfectio ex h̄ exteri⁹ redūdet in corpe. Ista aūt opa hñtia rōnē excellentis victorie:qb⁹ debef aureola:ad tria gnā reducunf. Tres.n.hēm⁹ inimicos:carnez q̄ ꝯ nos pugnat p carnales delitias:q̄ pfecte r excel'enter vincunf p virginitatē. Mūdū q ꝯ nos pugnat p tyrannicas violentias q̄ pfecte r excellēter vincunf p martyriuz. Diabolū qui pugnat ꝯ nos p fallaces fraudulētias:q̄ pfecte r excellenter vincunf per purā doctrinā fidei:r moꝝ q̄ doctor nō tm̄ depꝛehēdit Diabolicas fraudulētias. S; alios docēdo facit q̄ntū in se ē:vt r alij eas dephēdāt:r iō triplex est aureola.s.virginū Martyrū r doctoꝝ. Si aūt loq̄mur de merito respcū p̄mij ēēalis. Sic vī q̄ act⁹ exteriores:vel opa nō addūt aliq̄ȝ rōnē meriti:vltra bonū actū voluntatis īteriorē:nisi dispositiue:inq̄ntū.s.elemosyne date mltiplicant apd̄ deuz intercessores p dāte. Propter qd̄ dī Thob.12.q̄ elemosyna a morte liberat:r ipa est q̄ purgat pctā r facit īuenire vitā eternā:r q̄ sapiētē dī puer.13.q̄ redēptio aīe diuitis diuitie ei⁹:r īq̄ntū act⁹ exteriores excitāt actū volūtatis īteriorē ad bonū:r inq̄ntū mediāte excitatiōe actuum interioꝝ valetium ad habit⁹ interiores grē radicationem r ꝯseruationez:cui habitui r interioribus actibus eius debetur pꝛemium substantiale.

Ad p̄m **Ad primum** dōm:q̄ dans maiorē elemosynaz supposita eq̄litate in hitu r actu īteriori plus meref q̄ntū ad p̄miū accñtale:r q̄ntū ad p̄-

sup 2m X 3

Ad p̄mū Triplex aureola.

Ad qōnē ſz mētez ppriā. Premiū accñtale qd r quo triplex.

miuz sbale dispositiue mō pdicto. Sz qñ paup ex maiori
hitu grē: vel ex itēsiori motu itentiōis gratuite dat puaz
elemosynā ⁊ diues ex minori hitu grē: ⁊ minori deuotōe
itēsiōis act⁹ volūtatis dat magnā elemosynā: tunc dico
simplr oīb⁹ pensatis q̄ magis meret ille paup q̄z ille di-
Ad 2ᵐ ues: ⁊ sic fuit in illa vidua. ¶ Ad 2ᵐ dōm: q̄ illud vbuz
itelligit de palma sbali q̄ aurea dr. Sicut. n. ī linea circu-
lari: pnᵐ fini ꝯiūgit ⁊ ecōuerso: ⁊ pp ei⁹ pfectionez qd sibi
addit accītale est: ita p palmā sbalē creatura rōnalis: ita
pfecte ꝯiūgit suo pn⁹ p cognitionē ⁊ amorē q̄ oē pmiuz
aliud isti supadditū accītale est: ad qd signdū pmiū acci
dentale puilegiatū aureola dr qd est diminutiuū auree: h
aūt duo pmia figta fuerūt Exo. 25. vbi dr facies illi labiū
aureū p circuitū: ⁊ ipsi labio coronā ī terrasilē: altera. 4:
Ad 3ᵐ digitis: ⁊ sup illā alterā coronā aureolā. ¶ Ad 3ᵐ dōz: q̄
de lege cōi sacrm desideratū ⁊ hitū: plus ꝯfert ēt ad sba-
le pmiū q̄z desideratuz nō hitū ceteris parib⁹. Nō sic. n.
dōm est de sacro: sicut de alijs actib⁹ exterioribus: vt deo
dāte declarabit in q̄rto: tñ si hñ nō pōt in effectu: nō pp
h pdit adultus vitā eternā: q sibimet subuenit ipm desi-
derando in affectu. Nec plus voluit dicere Aug. in loco
pallegato. ¶ Ad argumenta ad partem aliam: pz qd di-
ci debeat per illa que in corpore q̄ōnis dicta sunt.

Consequēter querit de scdo pein
cipali. Et circa h q̄
runt. 4. ¶ Primo vtz bonitas ⁊ malitia mora
lis sint dr̄e essentiales actuum hoīs exterioz:
¶ Scdo vtz exterior act⁹ vn⁹ in nuō possit esse moralr
bon⁹ ⁊ malus. ¶ Tertio vtz aliqs act⁹ exterior hoīs ex
deliberatiua volūtate ꝓcedēs possit esse: nec bonus: nec
malus moralr. ¶ Quarto vtz aliqs exterior act⁹ mora-
lis possit eē naturalis voluntatis obm. ¶ Qō. I.

Qō. 1. Primo ostēdo q̄ bonitas ⁊ ma
litia moralis sint
Ar. p⁹ Capi. de accidēte. dr̄e essentiales actuū hoīs exterioz: sm enim
Porphy. accidēs est qd adest ⁊ abest re: vel sz
intellm pter sbi corruptionē. Sz aliq sunt act⁹ hoīs exte
riores a qb⁹ nō pōt separi malitia: nec re: nec itellectu: q̄
mox noiati ꝯuoluti sunt cū malitia: sicut furtū. Adulte-
rium sm pbm. 2. ethi. ca. 6. g moralis malitia talib⁹ actib⁹
Secūdo. est eēntialis: vt vr. ¶ Itē aliq habit⁹ sunt boni eēntialr:
vt charitas castitas aliq mali eēntialr: sicut habit⁹ virtu
Tertio. tib⁹ ꝯrij: g silr ita est in actib⁹. ¶ Itē illud per qd res re-
ponit in gñe est eēntiale rei: nō tm. n. est eēntiali hoī rō-
nabilitas p quā reponit in spē. Sz ēt sensibilitas per quā
reponit in aīalis gñe. Sz q̄dā sūt actōes exteriores: q bo
nitate morali sunt bone in gñe: vt reficere paupem: q̄daz
male in gñe: vt occidē hoīem: g bonitatis ⁊ malitia mo-
ralis dr̄e sunt eēntiales aliquoz actuum hoīs exterioz.

In oppᵐ Contra accītia nō sunt dr̄e eēntiales sui sbi: sz mo
ralis bonitas ⁊ malitia sunt in actiōe: sicut
Secūdo. in sbto: ergo nō sunt eēntiales dr̄e actiōis. ¶ Itez vni⁹
actiōis nō est duplex bonitas eēntialis sed actio hz q̄dā
bonitatē eēntialē inq̄ztū actio est (q etiā manet in actiōe
moralr mala) ergo moralis bonitas: cū repugnet: morali
Tertio. malitie nō est eēntialis dr̄a actiōis. ¶ Itē sz Boe. in li.
de duab⁹ naturis ⁊ vna psona xpi iter pnᵐ ⁊ mediū dr̄a
est nā. sed sicut dicit Auic. 8. meta. ca. 3. malitia nō hz eēn
tiam: ergo malum nullius rei est differentia.

Ad q̄ōnē sz mētez ꝑprā. Respondeo q̄ actuū hoīs exterioz q̄daz sunt
nō morales: vt illi q nō ꝓcedunt
ab hoīe p actū libere volūtatis: ⁊ istoz bonitas ⁊ malitia
moralis: nō sunt dr̄e eēntiales. Quidā sūt morales: sicut
illi q ꝓcedūt ab hoīe p actum libere volūtatis: ⁊ isti pñt
ꝯsiderari dupl̄r: vno mō inq̄ztū sunt eēntie q̄dā seu nāe:
⁊ sic bonū ⁊ malū morale: nō sūt eoz dr̄e eēntiales. Alio
mō inq̄ztū morales sunt: h est cū reduplicatiōe moralita
tis: ⁊ sic diuidunt p morale bonū ⁊ malū: tanq̄ per dr̄as

eēntiales: sicut artificiatoz inq̄ztū artificiata sunt. Sunt
aliq̄ dr̄e artificialiuz eēntiales: q̄zuis nō sint eis essentia-
les: inq̄ztū sūt lignū: vel ferrū: ⁊ magis dico q̄ diuidunt
p bonū ⁊ malū: tanq̄ p dr̄as eēntiales q̄z p bonitatem ⁊
malitiā: q̄ eēntialis dr̄a pdicat de idiuiduis spēi. Pau-
lus. n. est sensibilis ⁊ rōnabilis: sed q̄zuis de ista singulari
actiōe exteriori morali: hc possit dici q̄ est moralr bona:
vel mala: nō tñ ꝓprie dici pōt q̄ sit moralis bonitas: vel
malitia. Et pp silez rōnē dicit Auic. 5. meta. ca. 6. q̄ rōna-
litas ⁊ sensibilitas nō sunt dr̄e: sed dr̄az pn⁹. s. formalia:
q̄ q̄zuis idiuiduū hoīs possit dici rōnale: nō tñ pōt dici
rōnabilitas. Ex pdictis pz: q̄ si demonstret aliq̄ singula
ris exterior actio moralis bona: q̄ q̄zuis ei sub rōne qua
moralis est sua bonitas moralis: nō sit ei eēntialis: tñ sub
rōne qua moralis est moralitate tali: sua moralis bonitas
sibi eēntialis: sicut q̄uis isti albo sub rōne qua coloratū
est non sit sua albedo essentialis: tamen inquātuz colora-
tum est talis speciei colore sibi est essentialis.

Ad pᵐ Ad primum in oppositū dōm: q̄ furtū ⁊ adul
terium nō tm̄mō signt ipas actio
nes. Sz cōpositū ex actione ⁊ malitiā: ⁊ id eis est malitia
eēntialis: eo mō quo puatio dici pōt essentialis cōposito
Ad 2ᵐ ex subto ⁊ puatione. ¶ Ad 2ᵐ dōm: q̄ charitas ⁊ casti-
tas sunt eēntialr habit⁹ boni: q̄ sūt q̄dā forme bonitatis:
p q̄s ē bonitas in actu dilectiōis ⁊ ī actu castitatis: ⁊ ego
bñ ꝯcedo q̄ actui charitatis inq̄ztuz est actuali hitu eēn
tialis est moralis bonitas: q̄ sic iplicite ꝯsiderat cū redu-
Ad 3ᵐ plicatōe moralis bonitatis. ¶ Ad 3ᵐ cū dr: q̄ q̄dā actio
nes exteriores moralr bone sunt in gñe ⁊c. dico q̄ h non
est sic itelligēdū: q̄ bonū mone sit gen⁹ illaz actionū. Sz
dñr hr̄e bonitatez gñis: q̄ hñt bonitatē q est ī opatiōe ex
h q̄ respectu ꝯuenictis obi: p q̄zdā silitudinez cū gñe: q̄
sicut gen⁹ se hz logice loquendo p q̄zdā indr̄iā ad opposi-
A. I. differentes. tas dr̄as: sic ille actiōes: q dñr bone in gñe: sz dr̄as circū
stātias pñt fieri bñ: vel male. v. g. reficē paupez ituitu pie
tatis bonum est: ⁊ intuitu vanegloriae malum est.

Ad pᵐ ⁊ 2ᵐ in oppositum. Duo prima argumēta ad ptē aliā ꝯcludūt q̄ mo
rale bonū ⁊ malū nō sunt dr̄e eēn-
tiales actuū hoīs exterioz inq̄ztū q̄dam eēntie: siue nāe
Ad 3ᵐ sunt: ⁊ h est vez. ¶ Ad 3ᵐ pōt dici: q̄ illud vbū Boetij
itelligēdū est de dr̄a boni: rei. n. male sub rōne qua mala
ē pōt aliqd puatiuū assignari loco eēntialis dr̄e eo q̄ sic
Qō. II. dicit Auic. 8. meta. ca. 3. malitia nō hz eēntiā. Qō. II.

Ar. p⁹ T. c. 62. Secundo querit vtruz exterior act⁹ in
nūero vn⁹: possit eē moralr
bon⁹ ⁊ malus. Et vr q̄ non: sm pbm. 8. phys.
Inter duos mot⁹ ꝯrios: necēo itercidit qes me
dia. Sz actio bona ⁊ mala act⁹ sūt ꝯrij: g itercidit qes me
dia. Impoīe est g q̄ actio bona ⁊ mala sit actio nuō vna:
Secūdo. Capl̄o. Tertio. ¶ Itē vna locutio ī nuō nō pōt eē vā ⁊ falsa: alr n. qd dr
etiā est: posset itez sumi qd est ꝯ pbm li. pdic. g a silr exte-
rior actio vna nuō: nō pōt eē bona moralr ⁊ mala. ¶ Itē
actio exterior est moralr bona inq̄ztū ē a volūtate delibe
ratiua ⁊ sm regulam recte rōnis: mala aūt inq̄ztum est a
voluntate deliberatiua ꝯtra regulā recte rōnis. Sz actio
exterior vna in numero nō pōt esse sm regulam recte ra
tionis ⁊ contra: ergo non pōt esse moralr bona ⁊ mala.

In oppᵐ Contra ois nr̄a actio quā deus facit est moralr bo-
na: q̄ de⁹ opat per volūtatē: ⁊ semp sm re-
ctū itellc̄s iudiciuz: ⁊ ois actio nr̄a quā phibet est moralr
mala. Sz eādem actionē in nūero quā de⁹ phibet ipse fa
cit inq̄ztū actio est: ergo eadez actio in nūero est moralr
Secūdo. bona ⁊ mala. ¶ Itē aliq̄ñ vn⁹ mot⁹ cōtinuus q ex chari
tate inchoatur ex vanagloria terminat: ergo vna actio in
nūero q̄zuis nō sm eādē ptē pōt eē moralr bona ⁊ mala.

Ad q̄ōnē sm mētē ꝑprā. Respondeo q̄ exteriorē actū vnū in nūero pos
set esse moralr bonū ⁊ malū dupl̄r
pōt intelligi. Uno mō ita q̄ vn⁹ act⁹ in nūero in gñe mo
ris possit

rio possit eē moralr bon⁹ ⁊ malus: ⁊ sic nō vr̄ mihi posse. vt.n. ante habitū est bonū ⁊ malū sunt dr̄ie eēntiales exterioꝝ actuū inq̄tū morales sunt: ⁊ ideo sicut res nālis eadē in nūero nō pōt esse simul sub differētijs eēntialib⁹ simul oppositis ipsam ɔstituentib⁹ in esse nāe. Sic actio exterior vna in nūero: inq̄tū moralis est: esse nō pōt sub bonitate ⁊ malitia ɔstituentib⁹ ipsaꝫ in eē moris. ¶ Alio mō ita ꝙ act⁹ exterior vn⁹ in nūero: q̄tū ad esse nāe: possit esse moralr bon⁹ ⁊ malus: ⁊ sic veꝝ est: nō tñ ſm eādeꝫ ptem. Actio.n. exterior bona ē moralr: inq̄tū est a volūtate deliberatiua ſm regulā recte rōnis: ⁊ mala inq̄tum est ɔtra: vna aūt actio ɔtinua ſm vnā sui ptē pōt eē a volūtate deliberatiua ſm regulā rōnis recte: ⁊ ſm aliaꝫ sui partem ɔtra: talis aūt actio q̄uis nō sit vna numero in genere moris: tamen vna est q̄tum ad esse nature.

Ad pᵐ **Ad primum** argᵐ dōꝫ: ꝙ actio exterior pōt eē moralr bona ⁊ mala: sine aliq̄ ɔtrarietate motuū exterioꝝ pmutationē. s. intētiōis interioris: per quā exterior actio reponit in esse moꝝ. ¶ Ad scōm dōm: ꝙ nō est nīle de locutiōe enūciante: q̄tuꝫ ad veritatē ⁊ falsitatē: ⁊ de ɔtinua exteriori actiōe per cōparationē ad moralē malitiā ⁊ bonitatē: enūciatio.n. nō est

Ad 2ᵐ

Capi.1. vā: vl' falsa quousq꞉ cōpleta ē: ꝙ sic dicit phs. 1. peryher. veꝝ ⁊ falsum cōplexū de q̄b⁹ est ſmo: sunt circa cōpōneꝫ ⁊ diuisionē: vna aūt ps exterioris actiōis ɔtinue pōt esse

Ad 3ᵐ moralr bona: anteq̄ꝫ tota actio sit cōpleta. ¶ Ad 3ᵐ cuꝫ dr̄ ꝙ exterior actio vna nūero nō pōt ſm regulaꝫ rōnis recte ⁊ ɔtra eē. dico ꝙ veꝝ est: ſm eādē ptē: ſm tñ diuersas sui ptes pōt est pp mutationē itentionis interioꝝ:

Ad pmū in oppᵐ **Ad primuꝫ** alterius ptis dicūt aliq ꝙ actio mala inq̄tuꝫ actio ē a deo est: ⁊ ex h hꝫ bonitatē nāe: sꝫ ex h bonitatē moris nō hꝫ. Bonitas enī vel malitia moris sūt in actiōe p deliberatiuā volūtatem pticularis agētis: ita tñ itelligēdo ꝙ ipa moralis bonitas actiōis nāe pncipalr reducit in volūtatē vlis agentis ꝙ de⁹ est. Uel pōt dici ꝙ nō est icōueniēs eādem actionem esse moralr bonā p cōparationē ad pᵐ agēs ⁊ moralr malā p cōparationē ad agēs 2ᵐ. ¶ Ad 2ᵐ dōm: ꝙ nō plus

Ad 2ᵐ ɔcludit: nisi ꝙ exterior actio numero vna in esse nature pōt eē moralr bona ⁊ mala ſm diuersas sui partes: ⁊ hoc est concessum. ¶ Questio. III.

Q̄ō. III. **Tertio queritur** vtrū possit esse aliqs act⁹ exterior hōis: ex deliberatiua volūtate pcedēs: qui nec sit bon⁹ moralr: nec malus. Et vr̄ ꝙ sic: q꞉ ois act⁹ ex deliberatiua volūtate pcedēs moralr bonus: vel malus est meritori⁹: vel demeritori⁹. Sꝫ ex deliberatiōe possum salutare hoīem: vel festucaꝫ de terra leuare: sine merito: vel demerito: ergo talis act⁹: nec est moralr bon⁹: nec malus. ¶ Itē actio nō ē moralr bona: nisi per intētionē referat in deuꝫ. Sꝫ multas honestas actiōes q̄ moralr male nō sūt facim⁹ nihil de deo cogitātes: ergo multas opatiōes facim⁹ q̄ nō sūt moralr bone: nec male: cum sint honeste. ¶ Itē multi act⁹ iteriores volūtatis deliberatiue: sūt respectu nō moralis obi: vt pꝫ cū hō ex deliberatiōe vult aliqd nāle bonū. Sꝫ act⁹ respectu obi nō moralis: nō est moralis: ergo multi sūt act⁹ iteriores volūtatis deliberatiue nō morales: ergo ⁊ multo forti⁹ ⁊ exteriores: cū exteriores nō sint morales: nisi p ɔparatiōeꝫ ad iteriores.

Ar. pᵒ

Secūdo.

Tertio.

In oppᵐ **Contra** ois act⁹ volūtatis deliberatiue moralis esse ꝙ ois talis act⁹ in nobis est post cōsiliatiōnē rōnis. Sꝫ act⁹ morales: inq̄tū morales diuidunt: per morale bonū ⁊ maluꝫ: ergo ois act⁹: siue iterior: siue exterior pcedēs ex deliberatiua volūtate est moralr bon⁹: vel malus. ¶ Itē Apo. 1. cor. 8. siue māducatis: siue bibitis: vl' aliud qd facitis: oia in gl'iā dei facite: ergo cū opans ex deliberatiōe opus suū faciat ad gl'iaꝫ dei: aut nō faciat: opus suū: aut est ſm doc. aplī: ⁊ sic moralr bonū est: aut nō ſm doc. aplī: ⁊ sic ē moralr malū. ¶ Itē saluator Math. 12. de oī vbo ocioso ꝙ locuti fuerūt hoīes reddēt rōnē i die iudicij: ergo silr de oī ope ocioso. Sꝫ ois act⁹ q bñ pōt fieri: si refert ad bonū finē est moralr bon⁹: si nō refert ad bonū finē est ociosus: q꞉ ſm Greg. in pastoralis. 37. ca. ociosum ē ꝙ caret rōne iuste necitatis: aut itētiōe pie vtilitatis: ergo ois act⁹ ex deliberatiōe pcedēs: si bñ pōt fieri ē moralr bon⁹: vel malus. Et si nō pt bñ fieri ē moralr malus.

Secūdo.

Tertio.

Secūdo.

Respondeo ꝙ de actione siue iteriori: siue exteriori: possum⁹ loq duplr. Uel i gnāli p cōparationē ad gen⁹ actiōis: ⁊ sic sunt multe q̄ de se: nec sunt moralr bone: nec male: sꝫ pñt bñ: vel male fieri. Uel iparticulari p cōparationē ad opantē: ⁊ sic duplex ē opio. Dicūt.n. qdā: ꝙ sic est aliq̄ opatio: siue iterior: siue exterior: q̄ nec ē moralr bona: nec mala: q꞉ de⁹ ex sua pietate decreuit pp nr̄aꝫ ifirmitatē multas opatiōes nō iputare nobis: neq꞉ ad meritū: neq꞉ ad demerituꝫ ⁊ ex ɔñti tales actiōes p cōparationē ad nos nō vident: nec moraliter bone: nec male. Sicut cuꝫ aliqs loqt alij ex nāli pietate: vel aliū salutat ex vrbanitate: nec tñ h refert in deū. Tales.n. actiōes meritorie nō sūt: q꞉ ad deū nō referunt: Dicere etiā ꝙ eēnt demeritorie duꝝ videret: cū nō fiant pp iordinatā ɔuersionem ad creaturaꝫ: nec omittunt ad deū referri: pp loquētis negligētiā. Sed tñ ppter q̄dā infirmitatē: que in nobis est ex corpe corruptibili aggrauante aīam. Huic videt ɔcordare Hierony. in q̄dā epl'a ad Aug. ⁊ est in numero epl'aꝝ Aug. 16. vbi dr̄ sic: bonū est ɔtinentia: maluꝫ est luxuria: inter vtrūq꞉ indifferens ambulare digerē alui stercora: capitis narībus purgamēta proijcere: sputa reumatis iacere: h nec malū: nec bonū est: siue enim feceris: siue non feceris: nec iustitiam habebis: nec iniustitiam. ¶ Alij dicūt ꝙ ois exterior act⁹ ex deliberatiua volūtate pcedens: in singulari per cōparationē ad operantem est moralr bonus: vel malus: quia si operatio est respectu obiecti debiti: ⁊ cū debitis circūstātijs ⁊ relatus ad debituꝫ finē moralr bonus est. Si auteꝫ alteꝝ istoꝝ deficiūt moralr malus ē. Sꝫ oia tria pdicta: aut adsunt exteriori actui: aut alteꝝ deest: ergo ois singularis act⁹ exterior ex deliberatiua volūtate pcedēs: moraliter bon⁹: vel malus ē. ¶ Preterea Diony. ca. 4. de di. no. dicit ꝙ demoni ē malū ɔ dei formē itellm eē aīe ɔ rōnē corpi ɔ nām. Sꝫ ois act⁹ volūtatis deliberatiue in nobis: aut ē ſm rōnē: aut ɔ rōnē: aut pter rōnē: si ſm rōneꝫ est moralr bon⁹: si ɔ rōnē est moralr malus: vt pꝫ p lrām Diony. pallegatā: si pter rōnē: est etiā moralr malus. Dicit.n. Dam. li. 2. ca. vlti. ꝙ manētes in eo ꝙ ſm nām est i virtute sum⁹: declinātes aūt ex eo ꝙ ſm nām ex virtute ad illud qd pter naturam est deuenimus ⁊ in malitia sumus: ibi aūt vocat naturam rōnem rectam.

Ad qōnē ſꝫ mētes diuersas quas ifra ambas sustentat. pᵃ opio.

2ᵃ opio.

Qui vult tenere pmā opionē: pōt dicere ad pmū incōtrariū: ꝙ nō ois act⁹ ex deliberatiua volūtate pcedēs moralis est: saltē moralitate ordinata ad retributionē: sicut in explanatiōe illi⁹ opionis visuꝫ ē. ¶ Ad 2ᵐ dōm: ꝙ illud vbū Apli ɔsiliū est nō pceptū: ⁊ iō illud omittere nō semp est pctm̄. ¶ Ad 3ᵐ cum dr̄: ꝙ act⁹ q nō refert ad bonū finē est ociosus ⁊c. dico ꝙ veꝝ ē: sꝫ nō semp opꝫ qd referat explicite ad finē qui est de⁹ ad hoc ꝙ careat ociositate: q꞉ si referat ad aliquē bonū fineꝫ ciuilem: vel corporis honestam recreationeꝫ: ociosus nō est: nec tamen omnis realis actus remunerabilis est.

Ad pmū in opposi tū scōm. pmā opi. Ad 2ᵐ Ad 3ᵐ

Qui vult tenere scōaꝫ opinionē que mihi vr̄ rōnabilior: pōt dicere ad pᵐ incōtrarium qd maior argumēti falsa est: saltē loquēdo de merito cōdigni. Multi.n. existes in mortali pctō faciunt aliquos act⁹ q demeritorij nō sunt: nec tñ sunt meritorij de cōdigno: oēs tñ morales actus: aut sunt meritorij: aut demeritorij: aut disponētes de pximo: aut a remotis ad meritum: vel demeritum. Tñ dico ꝙ salutare hoīem ex deli

Sustētat scōaꝫ opinionem. Ad pᵐ

berationem: & si actu homo nõ referat in deuz illud expli-
citem: si põt esse actus moralis virtutis: que vocatur ami
citia: vel alio noie affabilitas in seriosa ꝯuersatiõe. De qua
tractat phs. 8. ethi. ca. 13. Ex deliberatiõe etiaz levare fe-
stucam: si fit ꝓpter aliquẽ bonũ finem: bonuz morale est:
si fit ꝓpter nullum bonũ finem: factũ ociosum est: & ita
Ad 2m morali̾r maluz. ¶ Ad scdm dõm: ꝙ maior falsa est: si itel
ligatur de relatione in deum per intẽtionem actualem &
explicite. Qui. n. ob amorẽ castitatis ꝯrie tentationi re-
sistit ex deliberatiõe: quãuis illam resistẽtiam per intẽtiõez
actualẽ in deuz explicite nõ referat: tñ actũ facit morali̾r
bonum: qꝛ ĥ refert ad deum habitualiter: & etiã aliquo mõ
actuali̾r implicite inquãtum hoc facit ꝓpter castitatẽ: cuiꝰ
Ad 3m obseruatio est ẽm deum. ¶ Ad tertiuz dõm: ꝙ nãle bo
num inquãtum referf ad rõnem: vel ẽm eam: vel ꝓter eã:
vel ꝯtra eam induit rõnem moralis obiecti: & ẽm hunc
modũ est respectu eius actꝰ deliberatiue volũtatis. Uel
ẽm aliquos ad argumẽtum soluẽdum est per interẽptio
nem minoris: actu. n. morali potest mihi placere bonuz:
ꝙ est mihi naturale: moralitas enim non est in actu vo-
luntatis per obiectum: sed per libertatem: & ex sui cõpa-
Qõ. 12 & 11 ratione ad rationem. ¶ Questio. IIII.

Ar. pꝰ **QUarto queritur** vtrum aliqs exterior actꝰ moralis: possit esse nãlis volũtatis obiectum.
Et videf ꝙ sic: qꝛ ius ꝙ ꝯtinetur in lege & in
euangelio morale est: & etiam nãle: qꝛ sicut dĩ in decretis
dist. 1. ius nãle est ꝙ in lege & in euãgelio ꝯtinef. Sz om
ne ius naturale põt esse obiectum nãlis volũtatis: ergo
Secũdo. est aliqd ius morale nãlis volũtatis obiectum. ¶ Item
iustitia in actiõe res moralis est. Sed iustitia est obiectuz
cognitiõis nãlis: qꝛ eius notari nobis naturali̾r est ipsã-
sa: vt videtur velle Aug. 8. li. de tri. ca. 6. ergo ex ꝯñti est
obiectum nãlis volũtatis. Omne. n. bonum ꝙ naturali̾r
Tertio. cognoscif naturali̾r diligif. ¶ Item bonuz naturale põt
esse obiectũ deliberatiue volũtatis: ex deliberatiõe. n. ma
la bona naturalia volumꝰ: ergo a simili & bonum morale
Quarto. põt esse obiectũ naturalis volũtatis. ¶ Item illud põt
esse obiectuz naturalis volũtatis: qd nõ est volibile: nisi
in virtute naturalis obiecti ipsiꝰ volũtatis. Sed nihil est
volibile: nisi in virtute ipsiꝰ finis qui est ipsius volũtatis
naturale obiectũ: vt superius est ostẽsum: ergo oẽ volibi
le siue morale: siue aliud põt esse naturalis volũtatis obm.

In oppm **Contra** obiectum naturalis volũtatis est bonũ ab-
solute: qꝛ vniformiter mouet ꝗ̃tuz est ex se:
vt superius est ostẽsuz. Sed bonũ morale ꝯsideratur in
relatione ad rõnem: ergo morale bonum nõ põt esse na-
Secũdo. turalis volũtatis obiectũ. ¶ Itez actꝰ volũtatis reponif
in spẽ per formale obiectũ: ergo actꝰ voluntatis respectu
boni moralis est morali̾r bonus: sed naturalis actꝰ volũta
tis non est morali̾r: nec bonus: nec malus. Sicut. n. dicit
phs. li. 3. ethi. ca. 8. ex his que in nobis sunt a natura: nec
laudamur: nec vituperamur: ergo naturalis actꝰ volũta-
Tertio. tis non est respectu moralis obiecti. ¶ Item actus exte
rior non est moralis: nisi per moralitatem interioris actꝰ
volũtatis a quo procedit: sed actus volũtatis naturalis
interior nõ est moralis: ergo nec actus exterior per actuz
naturalis volũtatis ꝓductus moralis est & si sic: actꝰ mo-
ralis exterior non est obiectum naturalis voluntatis.

Ad qõnẽ ẽm mentẽ aliorum. pꝰ **Ad istam questionez** est vnus dicẽdi modus ꝙ actus
interior volũtatis deliberatiue: qui moralis est obiectuz
est naturalis volũtatis: volũtas. n. naturali̾r appetit velle
deliberatiue: aliter. n. volũtas nõ posset se mouere delibe-
ratiuo motu. Sicut. n. dicit Ansel. de casu dia. ca. 12. q̃c-
qd se mouet ad volẽdũ: prius vult se ita mouere: & ibidẽ
dicit ꝙ volũtate naturali volũtas mouet se ad alias vo-
lũtates. Ex quo sequi videf ꝙ volũtas ab alio: naturali̾r
mouetur ad appetẽduz velle deliberatiuum: & per ĥ põt
se mouere deliberatiue. Actus ergo exterior: qui est obm
motꝰ deliberatiui mediante ipso actu deliberatiuo: obm
põt esse nãlis volũtatis inquãtuz volũtas naturali̾r: vult
se velle deliberatiue talem exteriorẽ actionẽ. ¶ Sz ꝯtra ꝯ opi.
ĥ arguif sic: quãuis. n. volũtas naturali̾r appetat velle deli
beratiue: inquãtum velle deliberatiue spectat ad aliquam
potẽtie ꝑfectionem: tñ non appetit naturali̾r ĥ velle deli
beratiuũ: vel illud determinate: sed idetermĩate seu in
generali: quãuis sicut naturali̾r appetat sui ꝑfectionẽ: nõ
tñ naturali̾r appetit determinate illud in quo ꝯsistit sua
ꝑfectio. Uelle aũt deliberatiuũ: sic ꝯsideratũ nõ est quid
morale. ¶ Alius est dicẽdi motꝰ rõnabilior: qd voluntas 2a opi.
nãlis dupli̾r põt accipi. Uno mõ ꝓprie. s. ẽm ꝙ sui actus
obm est bonũ absolute: & regula eius nãlis cognitio itel-
lectus nõ disquisitiua & que in suũ obm naturali necessi-
tate mouef: & sic actũ exteriorem moralẽ esse obm nãlis
volũtatis: nõ est verũ: qꝛ actꝰ exterior nõ est moralis mo-
ralitate que in est actui ex ordine eiꝰ in finẽ: nisi in cõpa-
ratione ad liberã volũtatez: cuiꝰ actui dominaf & morta-
litas q̃ in est actui ex sui cõparatiõe ad obm & circũstan-
tiam: in est ei per cõparationẽ ad rõnẽ. Cum ergo bonũ
in relatiõe nõ sit obm nãlis volũtatis: sz bonum absolu-
te: vt superius dictum est: sequif ꝙ actꝰ moralis exterior
non põt eẽ obm naturalis volũtatis: accipiendo eã ꝓmo
taz dicto. Alio mõ põt dici volũtas naturalis m ꝓprie. s.
inquãtum inclinaf ad volẽdum bonũ eo ꝙ ipm bonum
apprehẽsum inquãtum est in eo aliqua participatio finis
quasi naturali̾r eam iclinat: cui tñ inclinationi ipsa volũ-
tas põt resistere: & sic actꝰ moralis exterior põt eẽ volũta
tis nãlis obz: qꝛ talis nãlitas bñ est in deliberatiuo motu
voluntatis. Et huic ꝯcordate videf Aug. 2. li. de ciui. ca.
26. dicẽs: tãta vis est ꝓbitatis & castitatis: vt ois vel pene
omnis eius laude moueaf humana natura: & tñ planuz
est ꝙ ista possumus deliberatiue velle.

Ad pm **Ad primum** in oppositũ dõm: ꝙ ibi vocaf ius
nãle: inquãtũ cõprehẽdit & pmum
pnm iuris nãlis: qd vltra offert se cognitiõi: cognito qd
est ꝙ dĩ per terminos. Et etiã iura q̃ ex isto sequunf per
modum ꝯclusionis respectu quoꝝ non est actꝰ volũtatis
nãlis. Primo mõ dicte: qꝛ elicite sunt ab ipo pnꝰ: vel per
Ad 2m reuelationẽ: vel humanã inuestigationẽ. ¶ Ad 2m dõm:
ꝙ iustitia absolute dicta & gñaf: inquãtũ. s. est rectitudo bñ
est obm nãlis voluntatis pꝰ mõ dicte: & etiã nãlis cogni
tiõis: sz sic nõ dicit aliqd morale: sz magis aliqd pnm mo
ralitatis: sicut dicimꝰ qd finis est pnm oium moralium.
Ad 3m ¶ Ad 3m dõm: ꝙ nõ est sile: qꝛ respectu pluriũ põt esse
actꝰ volũtatis libere: q̃z actꝰ volũtatis nãlis: libere. n. pos
sumꝰ velle aliq̃ bona nãlia & bona moralia: sz nõ possumꝰ
Ad 4m naturali̾r velle moralia. ¶ Ad 4m dõz: ꝙ maior falsa est:
si vli̾r accipiaf: quãuis. n. bonũ relatũ ad rõnem nõ sit voli
bile: nisi inquãtũ in eo est q̃dã participatio finis: nõ tñ est
obm nãlis volũtatis: & si. n. finis ẽm se sit nãlis volũtatis
obm: nõ tñ oẽ illud in quo est aliq̃ participatio finis na-
turalis volũtatis obiectũ: quia nec oẽ tale est naturali̾r co
gnitum: sicut quãuis finis in gñali & absolute sit natura-
liter cognitus: non tamen illud in quo consistit ipse finis
est naturaliter cognitum.

CIrca litteram. affectꝰ tuus ope-
ri tuo nomẽ ipo
nit. Hoc itelligẽdũ est de noĩe gñali quo dicif
bonꝰ: vel malus: & ibi dz accipi affectꝰ pro iten
tione: & dz verbũ referri ad actꝰ q possint bñ & male fieri.
Dubm Intentionẽ fides dirigit. ¶ Cõtra ẽm Ber. 1. lib. de ꝯsi
deratiõe ca. 6. prudẽtia est mater virtutũ: & ca. 7. dicit ꝙ
est virtutum medulla: ergo videf ꝙ prudẽtia sufficiẽter
dirigit alias virtutes & ex ꝯsequenti nostrã intentionez.
Rñ ¶ Respondeo ꝙ intẽtio nr̃a nõ est dirigenda in aliqd
creatum

creatũ sicut in vltimũ finẽ ⁊ pncipalẽ:sed in deũ q pncipaliter finis est ⁊ vltim⁹. Et qꝛ prudẽtia cuȝ sit respectu obΓi creati:⁊ q̃cũq; alia virt⁹ directiua nõ hñs obiectum increatũ insufficiẽter ducũt nos in dei cognitionez: non põt sufficiẽter dirigere nr̃am intẽtionẽ:⁊ iõ ad ei⁹ directionẽ necĩa est fides:q̃ deũ hȝ p obto:⁊ p fine:per quã de deo habem⁹:ita sufficiẽtem cognitionẽ pro statu vie: q̃ sufficiẽter põt dirigere nr̃ȝ intẽtionẽ in ipȝ p modũ ostẽdẽtis:⁊ charitas p modũ inclinãtis ⁊ mouẽtis. Uerba aũt Ber. itelligimur de prudẽtia per ꝯparationez ad alias tres ṽtutes cardinales. Quis dicat furemur diuitibus:vt habeam⁹ qd dem⁹ pauperib⁹. ¶ Cõtra resecare supflua bonuȝ est. ¶ Rñ° veꝝ est de ꝑprio supfluo non de alieno nisi fiat per ꝓuidẽtiã illi⁹ cui icũbit cura ⁊ sollicitudo ꝓuidẽtie cõis boni. Nõ oĩs mala volũtas ex fine mala est:qꝛ põt habere bonũ finẽ: ⁊ tñ mala erit: qꝛ mala sunt per que tendit in illum finem.

Dub^m
Rñ°.

¶ An omnis intentio vel actio eoꝛuȝ qui carent fide:sit mala. Dist. XLI.

Dist. 41.

Umqȝ intentio

vt supra dictũ est bonuȝ opus faciat: ⁊ fides intẽtionez dirigat:nõ imerito queri põt:vtꝝ oĩs intẽtio: oĩaq; illoꝝ opus malũ sit q fidẽ nõ hñt:si.n. fides intẽtionez dirigit:⁊ intẽtio bonũ op⁹ facite:vbi nõ est fides:nec intẽtio bona:nec op⁹ bonũ esse vr̃: qõ a qbusdã nõ irrõnabiliter astruit q dicunt oẽs actiones ⁊ volũtates hominis sine fide malas esse:que fide habita bone existũt. Unñ apl̃s ait. Omne qõ nõ est ex fide pctm̃ est: qõ exponens Aug. ait:oĩs infideliũ vita pctm̃ est ⁊ nihil bonum est sine sũmo bono vbi deest agnitio eterne veritatis:falsa ṽtus est et in optimis morib⁹ Et Jaco. in epl̃a canonica ait. Qui offendit in vno.s. in charitate:fact⁹ est oĩuȝ reus:q ergo fidez ⁊ charitatez nõ hȝ:oĩs eius actio pctm̃ est: qꝛ ad charitatẽ nõ referẽ:qõ.n. ad charitatem nõ referẽ:vt supra meminit Aug. nõ fit quẽad modũ fieri oȝ:iõq; malũ est. Nõ ergo mãdata custodit qui charitate caret:qꝛ sine charitate nullũ mãdatoꝝ custodiẽ. Unñ Aug. sup epl̃am ad Gal. ait. Custoditõez legis dic apl̃s:nõ mẽtiri:nõ occidere:nõ mechari:⁊ alia hmõi ad bonos mores ꝑtinentia que sine charitate fide ⁊ spe ipleri nõ pñt:nullũ ergo mãdatũ implet: nullũ bonũ opus facit:q fidez ⁊ charitatẽ non hȝ. Impossibile est.n. vt ait apl̃us sine fide aliqd placere deo. Que ergo sine fide fiunt bona nõ sunt:qꝛ omne bonuȝ placet deo.

Augu. in lib. sniaꝝ ꝓsperi.

Auctoritatibus muniũt suas opiones.

Q sine charitate nõ custodiũt mãdata.

¶ Que premisse snĩe obijciunẽ ex verbis Augu.

His autem

obijcitur qõ supra dixit Aug.s. q̃ in seruili timore:⁊ si bonũ fiat:nõ tñ bene. Nemo enim inuitus bene facit: etiaȝ si bonum est quod facit:hic enim dicit bonũ fieri: sed nõ bene ab illo qui charitatem nõ habȝ:qui.n. seruiliter timet charitate vacuus non est:de quo tñ hic dicit:qꝛ bonũ facit:sed nõ bene:q et sup illũ locũ ps. Turtur inuenit sibi nidũ vbi reponat pullos suos dicit q̃ iudei heretici ⁊ pagani opera bõa faciũt qꝛ vestiunt nudos ⁊ pascunt pauperes ⁊ hmõi:sed nõ in nido ecclesie.i. in fide:⁊ iõ conculcanẽ pulli eoꝝ. Quibus illi rñdent dicẽtes bona opera appellari hmõi que sine charitate fiunt: non quia bona sint quando sic fiunt: qõ euidẽter supra Aug. docuit: sed qꝛ bona essent si aliter fierent:que etiaȝ sui genere sunt bona: sed ex effectu fiunt mala.

Qualiter ad hoc illi rñdeant.

¶ Alioꝝ snĩa de premissa qõne qua q̃rebaẽ si oĩs actio eoꝝ mala est qui fidem nõ habent.

Alii vero

qui tripharia distinctiões actuuȝ faciunt:opa cũcta que ad nature subsidium fiunt semp bona esse astruunt. Sed qõ Augu. mala esse dicit:si malas habeãt causas:nõ ita accipiendũ est quasi ipsa mala sint:sed qꝛ peccãt ⁊ mali sunt qui ea malo fine agunt. Item ⁊ illud aliud.s. bonum opus intẽtio facit:⁊ intẽtionẽ fides dirigit: determinãt dicẽtes ibi bonũ vocatuȝ qõ remunerabile est ad vitã non q̃ illud sit soluȝ bonum opus:imo etiã alia plura:licȝ non ea rõne qua illud:sint bona. Bonũ.n. multipliciter accipitur.s. pro vtili:pro remunerabili pro signo boni pro spẽ boni:pro licito ⁊ alijs forte modis. Solaq; illa intẽtio:remunerabilis est ad vitã:quã fides dirigit:sed nõ illa sola bona est vt aiunt. Nã si quis iudeus vel malus xp̃ian⁹ necessitatez ꝓximi eleuauerit:naturali pietate ductus bonuȝ fecit:⁊ bona fuit volũtas qua illõ fecit.

Determinat p̃dcã ṽba aug.

Quibus modis dicaẽ bonũ

¶ Hic ponit q̃dã Aug. capl̃a que retractauit:nõ quasi praue dcã:sȝ quo sensu dixerit isinuãs.

Post hec

inuestigari opȝ qualiter intelligenduȝ sit qõ Aug. ait in lib. de vera relig. Usq; adeo inquit pctm̃ voluntariũ maluȝ est:vt nullo mõ sit pctm̃ si non sit volũtariũ. Huius dicti rõnez Aug. aperiẽs in lib. retractationũ dicit. Potest videri falsa hec diffinitio:sed si diligẽter discutiaẽ inuenieẽ esse verissima:peccatuȝ qppe illud cogitãdũ est qõ tantũmodo pctm̃ est:nõ qõ est etiã pena peccati.s. pctm̃ primuȝ hoĩs qõ fuit peccatum ⁊ cã peccati:sed nõ pena:q̃uis ⁊ illa que nõ voluntaria peccata nõ imerito dicunẽ:qꝛ vel a nescientibus vel a coactis ꝑpetranẽ:nõ omni mõ pñt sine volũtate cõmitti:qm̃ ⁊ ille q peccat ignorans:volũtate vtiq; facit:qõ cũ faciendum nõ sit:putat esse faciẽdũ:⁊ ille qui cõcupiscẽte aduersus spm̃ carne nõ ea que vult facit:cõcupiscit quidẽ nolẽs: ⁊ in eo facit qõ vult:sed si vincitur cõcupiscẽtie cõsentit volẽs:⁊ in eo nõ facit nisi qõ vult:⁊ illud qõ in paruulis est originale peccatũ:ex prima hoĩs volũtate mala cõtractũ est:nõ itaq; falsuȝ est: qõ dixi vsq; adeo peccatũ voluntariũ est ⁊c. Ecce qualiter acci-

Ca^m p^m

Retractatio gemina ꝯtinẽs determinationem.

piendũ sit illud.s.vel de primo peccato hois vł de oibus generaliter peccatis mortiferis quorũ licet quedã dicanẽ nõ volũtaria:que.s.per ignorantiã vel per infirmitatem fiunt. Eadẽ tamen ea ratione possunt dici volũtaria: quia sine voluntate non cõmittuntur.

¶ Aliud capitulum.

Retractatio.

Illius etiam intelligẽtia pergrenda ẽ quod in lib. de duab⁹ aiabus edidit ingens nusq̃ nisi in volũtate pctm̃ est: qd ẽt in lib. retracta. plane determinat dicẽs. Põt putari ista falsa eẽ snia qua dixim⁹ nusq̃ nisi in volũtate eẽ pctm̃: cũ Apl's dicat: qd nolo hoc facio ⁊c̃. Sʒ pctm̃ qd nusq̃ est nisi in volũtate: illud precipue intelligendũ est: qd iusta dãnatio cõsecuta est. i. primũ hois pctm̃. In eodẽ quoq; lib. de duab⁹ aiab⁹ aliud tradidit cõsideratiõe dignũ: ait. n. Nõ nisi voluntate peccatur: ipsamq; quoq; volũtatẽ diffinit dicẽs.

Aliđ ca^m

Retractatio.

Uoluntas est animi motus cogẽte nullo ad aliqd vel nõ admittẽdũ vel adipiscẽdũ. Huius dicti cãʒ aperiẽs ⁊ intelligẽtiã pãdens in lib. retractationũ ait. Hoc ppterea dictuʒ est: vt hac diffinitiõe volẽs a nolẽte discerneretur: ⁊ sic ad illos referretẽ intẽtio q in paradiso fecerũt originẽ mali nullo cogẽte peccando. i. libera volũtate: qꝛ ⁊ sciẽtes ꝯtra preceptũ fecerũt: ⁊ ille tentatoꝛ suasit: vt hoc fieret: non coegit. Naʒ q nesciẽs peccauit: nõ incõgruẽter nolens peccasse dici põt: q̃uis ⁊ ipse quidẽ nesciẽs fecit: volẽs tñ fecit. Ita nec tale pctm̃ sine volũtate esse potuit: sed voluntas facti ibi fuit: nõ peccati volũtas: qd tñ factũ fuit pctm̃. Hoc enĩʒ factũ est qd fieri nõ debuit. Quisqs auteʒ sciens peccat: si põt cogẽti ad peccatũ sine peccato resistere: nec tamen facit: vtiq; volẽs peccat: qꝛ qui põt resistere nõ cogitur cedere: quapropter peccatũ sine volũtate esse nõ posse verissimũʒ est. Ex his liquet qualiter superiora accipienda sint.

¶ Q̃ mala volũtas est voluntariũ peccatum.

Si autem omne peccatũ mortale voluntariũʒ est: cũ voluntas mala peccatũ sit mortale: cõstat ipsam esse voluntariũ peccatũ. Quid enĩʒ vt ait Aug. tã in volũtate q̃ ipsa volũtas sita est: volũtas itaq; mala recte voluntariũ dẽ peccatũ: quia in volũtate cõsistit. Uoluntas quippe vt ait Augu. in eodẽ est prima cã peccãdi: aut nullũ peccatum est prima causa peccãdi: nec est cui recte iputeẽ peccatũ nisi peccãti. Nõ ergo est cui recte iputetur nisi volũtati. Hoc aũt de peccato actuali ⁊ mortali intelligẽdũ est. Neq; his v̓bis aliud voluit ostendere Augu. vt ipse ait in retractationib⁹: nisi qꝛ volũtas est qua peccatur: ⁊ qua recte viuitur.

Aug. li. de libe. arbi.

Dist. XLI.

Cumq; intentio vt supradictuʒ est ⁊c̃. Supius determinauit Magr̃ de ꝯpõne volũtatẽ ad finẽ: ⁊ de ꝯpõne act⁹ exterioris ad finẽ. ¶ Sʒ dterminat de ꝯpõne eorũ ad sbʒ. Et diuidiẽ in ptes duas. ¶ Primo mouet qõnẽ de intẽtione ⁊ volũtate eoꝝ q fidẽ nõ hñt. ¶ Scđo de ꝯpatione pcti ad voluntatẽ. s. vtꝝ oẽ pctm̃ sit volũtariũ. ibi. [Post hec iuestigari.] Prima in duas. ¶ Primo ppõnit qõem ⁊ ponit rñsionẽ sm vnã opionẽ. ¶ Scđo sm aliã opionẽ veriorẽ. ibi. [Alij vo.] Prĩa in duas. ¶ Primo ponit illaʒ pdictã opionẽ. ¶ Scđo cõtra illã ponit obiectionẽ. ibi. [Eis aũt obijcitur.] Illa pars q̃ ibi incipit. [Post h̃ inuestigari opꝫ.] Diuidiẽ in duas. ¶ Primo inqt vtꝝ oẽ pctm̃ sit volũtariũ. ¶ Secundo vtꝝ mala volũtas sit volũtariũ pctm̃ ibi. [Si autem oẽ pctm̃.] Prima in duas. ¶ Primo inqrit vtꝝ oẽ pctm̃ sit voluntariũ. ¶ Scđo vtꝝ omne pctm̃ respiciat voluntatẽ tãq̃ sbm. ibi. [Illius etiaʒ intelligẽtia.]

Circa hanc dist. q̃rẽdũ est pncipalr̃ de duobus. ¶ Primo de intentiõe p ꝯpationẽ ad meritũ. ¶ Scđo de voluntate p ꝯpatiõem ad pctm̃. ¶ Circa p^m q̃runẽ tria. ¶ Primo vtꝝ sola intẽtio recta sine ope exteriori sufficiat ad meritũ. ¶ Scđo vtꝝ ad meritum sufficiat intentionẽ sm habitũ. ¶ Tertio vtꝝ ois actio sine fide rectificãte intẽtionẽ sit pctm̃. Qõ. I.

Qõ. I.

Ar. p^o

Primo ostendo q̃ sola intẽtio recta sine ope exteriori nõ sufficiat ad meritũ. Jaco. 2. fides si nõ hʒ opa mortua est in semetipa: ergo a fili ⁊ intentio sine opib⁹. ¶ Itẽ si sola intẽtio sine opib⁹ sufficeret nõ sentẽtiaret de⁹ in iudicio ꝯ hoies pp defectum bonoꝝ opeꝝ exterioꝝ: ⁊ tñ pp eoꝝ defectũ sentẽtiabit in iudicio ꝯ eos: vt hẽ ĩ Matth. 25. ¶ Itẽ sʒ phʒ. 2. li. ethic. ca. 4. ad virtutẽ necĩa sunt tria. s. scire: velle: ⁊ firme: ⁊ imobil' opari. Sʒ intẽtio nõ sufficit ad meritũ sine v̓tute: ergo nec sine exteriori operatione.

Secũdo.

Tertio.

Contra Glo. super illud ps. dixi Cõfitebor ⁊c̃. dicit qd votũ p opatiõe iudicaẽ. ¶ Itẽ Ber. đ libe. arbi. nõ multũ ante finẽ lib. dicit q̃ sola interdũ bona volũtas sufficit ⁊ intelligit quo ad meritũ: q̃ nõ esset veꝝ: si nũq̃ sufficeret intẽtio recta sine exteriori opere.

In opp^m Secũdo.

Respondeo aut hõ hʒ facultatẽ faciẽdi op⁹ exterius q̃ pceptũ est: aut nõ. Si sic dico q̃ nõ sufficit ad meritũ intẽtio sine ope exteriori: qꝛ tũc nõ põt eẽ itẽtio sufficiẽs: nec recta nisi hõ faciat op⁹ exteri⁹: q̃ pceptũ est. Qꝛ sicut dicit Greg. in q̃dã Hom. sup illud Jo. 14. Siqs diligit me ⁊c̃. ⁊ legiẽ in die pẽth. nũq̃ est amoꝛ dei ociosus: opaẽ. n. magna si est. Si auteʒ operari renuit: amoꝛ nõ est: ⁊ sʒ hũc modũ pcedũt arg^a ad pmã ptẽ. Si aũt hõ nõ habeat facultatẽ operãdi: tũc dico q̃ sufficit ad meritũ sola intẽtio bona: sine exteriori opatione: qꝛ tũc absq; exteriori opatione põt esse intẽtio sufficiẽs ⁊ recta. De⁹. n. neminẽ obligat ad impoẽ ⁊ q̃ntũ ad tales põt referri verbũ Greg. dicẽtis in quadam Homeẽ. sup illđ ĩ Matth. 4. Ambulãs Iesus iuxta mare galilee: ⁊ legiẽ in festo beati Andree. Q̃ nõ ẽ vacua manus a munere: si archa cordis repleta fuerit bona volũtate: ⁊ sʒ hũc modũ pcedũt arg^a ad ptẽ scđaʒ. Qõ. II.

Ad qõnẽ sm mẽtẽ ppriaʒ.

Ad arg^a

Qõ. II.

Ar. p^o

Secundo q̃riẽ vtꝝ ad meritũ sufficiat intẽtio sʒ habitũ. Et vĩ q̃ sic. Qꝛ aliꝯ ille q incipit facere aliq̃ peregrinationẽ p deo nihil mereẽ in aliq̃ pte illi⁹ itineris in qua actualiter de deo nõ cogitaret: qd falsuʒ ẽ. ¶ Itẽ volũtas nõ mouet se respectu eoꝝ que sunt ad fineʒ nisi in virtute finis. Sʒ hõ volẽdo ea que sunt ad finem: nõ semp actu cogitat de fine: ergo habitualis intentio finis sufficit ad mouẽdũ volũtatem respectu eoꝝ: que sunt ad

Secũdo.

finem

finem:ergo a simili habitualis intentio merendi sufficit
Tertio. ad mouēdū volūtatē meritorio motu. ¶ Itē hō religio
sus in virtute nō q fecit in religiōe meret in faciendo ea
ad que astringit per illud votū:q̄uis p itentionē actua
lem opa illa nō referat in deū qđ nō esset verū:nisi ad me
rendum sufficeret intētio ſm habitum.

In opp^m **Contra** premiū rñdet merito. Sed premiū cōsistit
in actu.s.in clara dei visiōe ꝛ pfecta ei^9 frui
Secūdo. tione:ergo silr meritū ꝯsistit in actu:nō ergo sufficit intē
tio ſm habituz. ¶ Itē ſm Ber.lib.de libe.arbi. pax añ
finē. In his trib^9 interior renouatio cōsistit:videlꝫ recti
tudine intētiōis puritate affectionis recordatione bone
opationis. Sed affectio ꝛ recordatio p actib^9 accipiunt
Tertio. ibi:ergo silr ꝛ intētio:sed merēdo renouamur interius:
ergo ad merēdū reqrit actualis intētio. ¶ Itē si ad me
rendū sufficeret sola intētio ſꝫ habitū:tūc op^9 meritoriū
posset esse q nō pcederet ex intētiōe:q2 illud qđ non est
Ad qōnē in actu:nō potest eē causa eius:qđ est in actu.
ſꝫ mentē **Respondeo** q intētio ſꝫ habitū pōt intelligi
ppriā. tripliciter. Uno mō q cōsistat in solo
Intētio habitu:ꝛ respectu pncipij operatiōis ꝛ cōtinuatiōis ei^9
ſm habi vsqꝫ in finē:ꝛ sic nō credo q pp talē intentionē illa opa
tū tripl'r. tio sit meritoria:q2 h mō illa intentio nō est ipsi^9 opera
tionis pncipiū. Alio mō ita q illa intētio sit actualis re
spectu pncipij opationis:nō tñ respectu totius ꝯtinua
tionis eius vsqꝫ in finē:ꝛ sic dicūt qdā qđ tota operatio
meritoria est in vtute act^9 ipsi^9 intētionis:p quē illa ope
ratio fuit incepta. Alio mō ita q sit in actu respectu pn
cipij opatiōis explicite:ita q explicite intēdat actionem
inchoare ꝛ ꝯsumare:sed respectu toti^9 ꝯtinuatiōis opa
tionis:nō remanet in actu explicito:sed īplicito. Sicut
hō in volēdo qcqd est ad finē actualr. Implicite tñ vult
ipsuꝫ finē:ꝛ sic dicūt aliq esse neccīuꝫ ad h q tota opatio
sit meritoria ꝛ q tota itētio sit in actu explicito vl' īplici
to per totā opationē a pncipio vsqꝫ ad finem.

Ad pmū **Ad primum** in oppositū dōm q ille q facit pe
regrinationē in pncipio peregri
nationis:vel añ habuit actu intētionē explicite inchoā
di peregrinationē ꝛ pficiēdi rōne cui^9 act^9 tota peregri
natio est meritoria:vel q2 per totā peregrinationē inten
Ad 2^m dit pfectionē illius peregrinatiōis actualr:implicite tñ.
¶ Ad scđꝫ dōm q volēs ea que sunt ad finē vult in vir
tute finis:aut q2 añ h finē voluit actu ꝛ explicite. Aut q2
in volēdo qcqd est ad finē vult finē actualr īplicite vel
Ad 3^m explicite sic intelligēs ꝯclōnē actualiter intelligit pnci^m
implicite vel explicite. ¶ Ad tertiū pōt patere rñsio p il
Q6. III. lud qđ dictū est ad pmū. ¶ Argumēta ad ptē aliā pce
dunt ſꝫ q itētio ſꝫ habitū accipit p^o mō. Q6. III.

Ar.p^o **Tertio** querit vtrū ois actio sine fide recti
ficāte intētiōez sit pctm̄. Et vr q
Secūdo. sic. Ad Ro.14. Oē qđ nō est ex fide pctm̄ est.
¶ Itē Glo.sup locū pdictuz dicit q ois vita
Tertio. īfideliū peccatū est qđ nō esset verū:nisi ois opatio sine fi
de rectificāte opatiōem esset pctm̄. ¶ Itē opatio est ma
la pp defectū vni^9 circūstātie debite. Sed in oī opatione
que sit sine fide rectificāte intētiōez deficit vna circūstā
tia debita s. relō in finē debitū:ḡ ois talis opatio ē mala.
In opp^m **Contra** in nō hñtib^9 fidem pñt esse vtutes morales
que acqrunt ex actib^9. Sꝫ act^9 ex talib^9 vtu
Secūdo. tibus pcedētes nō sunt pctm̄:ergo nō omnis actus sine
fide rectificāte intentionē est pctm̄. ¶ Itez actus dispo
nens ad fidē siue de pximo siue a remotis non est pctm̄.
Sed aliq infideliter dirigēdo sua opera ad bonū:quātū
p lumē nāle pñt dirigere disponūt se ad fidē:q̄uis a re
Ad qōnē motis:ḡ vr q nō omnis eoꝝ opatio sit peccatum.
ſm mētē **Ad istam qōnem** est vn^9 modus dicēdi q
aliorum. ois opatio infideliū nō
p^o. baptizatoꝝ est pctm̄:q2 in eis nō remissuz debitū iustitie
originalis:qđ debitū remissuz est in baptizatꝫ p baptismū
ꝛ iō manēt obligati ad rectitudinez originalis iustitie:p
quā vires inferiores erāt plene subdite superiorib^9:ꝛ su
periores se hñtes in rectitudine ad deū:ꝛ q2 nullū opus
eoꝝ hꝫ rectitudinē debitā q pcessissent ex originali iusti
tia. Iō oēs act^9 eoꝝ dicūt eē pctm̄. ¶ Sed h opio nimis ꝯ primaꝫ opi.
est dura:nec vr vera:q2 q̄uis nō hēant in actu suo recti
tudinē per ꝯpatiōem ad vltimuꝫ finē:pñt tñ in actibus
suis rectitudinē hre per ꝯparatiōem ad finē pximū:qui
ordinabilis est ad finē vltimū:q̄uis actu nō ordinetur ꝛ
talē opatiōez faciēdo nō vident facere ꝯ iustitiaꝫ:q2 talis
rectitudo est qdā inchoatio rectitudis simplr. Et iō q̄
uis talis act^9 nō possit vere dici meritori^9 saltē de ꝯdigno
nō est tñ pctm̄. ¶ Alius modus est dicēdi q infideliuꝫ 2ª opi.
nō baptizatoꝝ oēs inordinati mot^9:ꝛ actiōes pctā mor
talia sunt:q2 ad originalez iustitiā remanēt obligati:qꝫ
aūt mortalr peccat faciēdo illud qđ nō pōt ꝯpati se cum
illa re ad quā habēdā est de necessitate obligat^9. Sꝫ nul
lus iordinat^9 mot^9 posset stare cū originali iustitia. Infi
deliuꝫ autē in qb^9 per baptismū fuit remissum originale
pctm̄:sicut sunt heretici:nō ois mot^9 iordinat^9 est pctm̄
mortale:q2 nō sunt obligati ad rectitudinē originalis iu
stitie. In vtrisqꝫ tñ pñt esse aliq̄ opatiōes:q̄ nec pctā sūt
mortalia:nec venialia:sed magis sunt dispōes:q̄uis val
de remote:ad h vt de^9 per fidē eos illuminet:eo mō quo
dicim^9 hoiem se ad bonū disponere q ſꝫ regulā luminis
nālis recti^9 q̄ꝫ pōt opat. ¶ Alius est dicēdi modus cum 3^9 quā vi
scđo mō penit^9 ꝯcordās:h excepto q nō ꝯcedit in infide doc.ſeq.
lib^9 nō baptizatis oēs inordinatos mot^9 sensualitatis pec
cata esse mortalia nisi isurgāt per deliberatiue volūtatis
omissionē vel ꝯmissionē:nullū.n.pōt esse in hoīe actua
le mortale peccatū:nisi per pprie volūtatis deliberatiue
omissionē vel cōmissionē. ¶ Tenēdo ergo istā ꝯclōnez
q nō ois opatio sine fide rectificāte est pctm̄ nisi itelliga
tur cū reduplicatiōe:in qua scđs modus ꝛ terti^9 ꝯcordāt
respondēduꝫ est ad argumēta in oppositum.

Ad primum dōꝫ q auctās illa Apl'i aut itelli Ad p^m
gēda ē cū reduplicatiōe sub h sen
su. Oē q nō ē ex fide:ideo^m nō ex fide:aut q ois tal' actio
dī eē pctm̄:q2 sp est cū pctō. Ul' ſꝫ vnā Glo.ibidē ibi ac
cipitur nō eē ex fide p esse cōtra fidē. ¶ Ad Glo.rñdē Ad 2^m
duꝫ est sili mō. ¶ Ad tertiuꝫ dōm:q relō opis in finem Ad 3^m
debitū:dupl'r pōt itelligi. Aut in fine debituꝫ ꝛ vltimuꝫ
ꝛ sic reqrit actu vl' habitu ad h q operatio sit meritoria
simplr aut in finē debitū pximuꝫ referibilē in finez vlti
muꝫ:q̄uis opans cū actu non referat:ꝛ h aliqñ sufficit
ad hoc q actus ipse peccatuꝫ non sit nisi in actu illo sit
peccatum ex alia causa.

Consequenter querit de scđo pnci
pali. Et circa h q̄rūt
tur tria. ¶ Primo vtrū oē pctm̄ sit volunta
riuꝫ. ¶ Scđo vtrū ois voluntas sit pcti ſbm.
¶ Tertio vtrū puniri sit ipsi^9 volūtatis ppuꝫ. Q6. I. Q6.I.

Primo ostendo q nō oē pctm̄
sit voluntariuꝫ Ar.p^o
omne ex delibertatiōe voluntatum pōt vitari.
Sed nō oia peccata possunt vitari. dicit enim
beat^9 Joā.in p^o cañ.cap.1. Si dixerim^9:qm̄ pctm̄ nō ha
bemus nos ipsos seducim^9 ꝛ veritas in nobis nō ē:ergo
nō omne pctm̄ est voluntariuꝫ ex delibertatiōe:neqꝫ vo
luntate nāli:q2 illa nō peccat. ¶ Itez Glo.sup illō Pro Secūdo.
uerb.24. Septies cadit iustus ꝛc. dicit q p ignorantiā: Modi
vel obliuionē:vel surreptionez:per necessitatez:per fra peccādi
gilitatē carnis singulis dieb^9:vel inuiti:vel nolentes fre diuersi.
quēter peccam^9. Sed si inuiti peccamus nō oē pctm̄ est
voluntarium. ¶ Itez Aug.3.lib.de libe.arbi.longe post Tertio.
mediuꝫ dicit:q sunt quedā necessitate facta improbāda
vt hō vult recte facere:ꝛ nō pōt. ¶ Itez mot^9 surrepto Quarto.

ri nõ sunt a volũtate deliberatiua: ꝫ aliqñ ex surreptiõe peccamus: ergo nõ omne peccatũ est voluntate delibera tiua: voluntariuꝫ ergo cũ nulluꝫ peccatũ sit voluntariuꝫ voluntate naturali: nõ omne peccatuꝫ est voluntarium.

In opp^m **Contra** Aug. in lib. de vera relig. ppe mediũ locuꝫ inter pn^m ꝛ mediuꝫ lib. dicit ꝙ si volũtate nõ malefacim^s nemo obiurgãdus oio: aut mouẽdus est: q̃b^s sublatis xpiana lex disciplina oĩs religionis auferaꝛ
Secũdo. necesse est: volũtate ergo peccaꝛ. ¶ Itẽ demõstrato quo cũqꝫ pctõ: ita põt dici voluntariũ qd p volũtateꝫ põt vi tari vel potuit pcaueri: g̃ vr ꝙ oĩa sil' ita sunt volũtaria: ꝙ per voluntatẽ pñt vitari vel potuerunt pcaueri.

Ad qõnẽ sm mẽtẽ ppriaꝫ. **Respondeo** oẽ pctm̃ eẽ voluntariũ tripl'r põt intelligi. Uno mõ a volũtate vt a cã p^a ꝛ remota q̃ fuit volũtas alteri^s psone ab illa psona: in qua est pctm̃: ꝛ sic pctm̃ originale voluntariũ dici põt vñ Aug. 1. li. retrac. ca. 12. Illud qd in puulis dr̃ originale pctm̃: cũ ad h nõ vtanꝛ arbitrio volũtatis nõ absurdum vocaꝛ: ẽt volũtariũ: qꝛ ex pma hoĩs mala volũtate ɔctũꝫ factuꝫ est quodã mõ hereditariũ. ¶ Alio mõ a volunta te vt a cã pxima ꝛ imediata: ita vt sit voluntariũ nõ tm̃ mõ qõlꝫ pctm̃ p se diuisiꝫ: ꝫ ẽt oĩa sint voluntaria cõiun ctim: ꝛ sic pctm̃ mortale actuale voluntariũ est. Demon strato. n. quolꝫ mortali pctõ: hõ p volũtatẽ põt illud vi tare: ꝛ oẽ mortale pctm̃ simpl'r: itavt p voluntatẽ cũ ad iutorio grẽ dei: põt ducere totã vitã absqꝫ hec: ꝙ p omis sionẽ vl' ɔmissionẽ icidat in aliqd mortale pctm̃. ¶ Alio mõ põt itelligi pctm̃ eẽ volũtariũ a volũtate: vt a cã p xima ꝛ imediata q̃ est ppa peccãtis volũtas: ita vt possit vitari: vel pcaueri eoꝝ qõlibꝫ in pticulari: ꝫ nõ in vli: ꝛ sic pctm̃ veniale est voluntariũ: demrato. n. quolꝫ venia li pctõ singulari vẽ põt dici: qd hõ põt illd vitare: aut qd potuit pcauere: non tñ est pole de lege cõi: ꝙ hõ in statu nãe lapse vitã ptrãseat: hñs vsuꝫ libe. ar. absqꝫ oĩ pctõ ve niali. Quib^s pdcis ɔcordat illud vbũ Aug. 1. lib. retract. ca. xi. qd adducit ẽt mag'r in lr̃a: nõ falsũ est: qd dixi vsqꝫ a deo pctm̃ voluntariũ malum est: vt nullo mõ sit pctm̃ si nõ sit volũtariũ. h. n. vbuꝫ dixerat in lib. de vera relig.

Ad arg^a Ad 2^m ꝛ 3^m **Secundum** ꝛ tertiũ arg^m ad pmã ptẽ pcedunt de pctõ veniali in vli: ꝛ sic veꝝ est: ꝙ nõ oẽ pctm̃ est voluntariũ: ita vt p volũtatẽ possit hõ vitare ne vnqꝫ incidat in aliqd veniale pctm̃: q̃uis qõ lꝫ sigtuꝫ possit ab ipso vitari vel pcaueri: sicut i naui exñ te in mari in locis plib^s pforata: posset nauta obturare qõlꝫ singulare foramẽ sibi demr̃atũ: non tñ oĩa simul: ꝛ iõ q̃uis posset phibere introitũ aq̃ p vnum foramẽ: nõ tñ posset phibere omneꝫ aque introituꝫ: quia dum vnum obturaret aqua per alia intraret.

Ad pmũ ꝛ 4^m. **Primum** ꝛ 4^m nõ plus ɔcludũt nisi ꝙ nõ omne pctm̃: ẽt in singulari est voluntariũ vo luntate deliberatiua: ꝛ h est veꝝ: qꝛ peccare possum^s ve nialiter volendo aliquid illicitum ex surreptione.

Ad p^m in opp^m Ad 2^m **Primum** arg^m ad ptẽ aliã ɔcludit oẽ pctm̃ eẽ vo luntariuꝫ: eo mõ quo expositũ est i cor pore qõnis. ¶ Ad 2^m ꝙ vr̃ ɔcludere ꝙ oẽ pctm̃ veniale possit vitari ẽt in vli: dõꝫ ꝙ in pcessu ei^s est fallatia: sicut si argueret sic. Iste pt vitare ne deijciaꝛ ab isto hoĩe sigto vt ab herode: ꝛ ẽt ne deijciaꝛ a lisia: ꝛ sic de plib^s alijs di uisiꝫ: sic põt vitare ne deijciaꝛ ab oĩb^s sil'. Sic dico ꝙ nõ valet argumentũ homo potest vitare qõlibet peccatum
Qõ. II. veniale diuisim: g̃ põt sil' oĩa vitare. Qõ. II.

Ar. p^o **Secundo queritur** vtꝝ volũ tas sit oĩs peccati sbm. Et vr̃ ꝙ sic. dicit Mag'r in lr̃a: ꝛ sumiꝛ ab Aug. li. de duab^s aiab^s post mediũ: ꝙ nusqꝫ nisi in voluntate pctm̃ est: ergo volũtas est cuiusli
Secũdo. bet peccati subiectuꝫ. ¶ Itẽ illud qd denoiaꝛ ab acñte sbm est illius acñtis: sed nulla potẽtia in hoĩe dr̃ pecca trix nisi ipsa voluntas: ergo ipsa est peccati sbm: ꝛ nulla alia. ¶ Iteꝫ Ans. lib. de ɔcep. virg. nõ multũ post pnci piuꝫ. Iustitia est rectitudo voluntatis pp se seruata: ꝛ pa ruꝫ post dicit ꝙ iustitia nõ põt esse nisi in voluntate: q̃re nec iniustitia. Sꝫ in eodeꝫ lib. paꝝ ante vba pallegata di cit qd oẽ pctm̃ est in iustitia: g̃ oẽ pctm̃ est in voluntate. Tertio.

Contra Infidelitas est pctm̃: sed infidelitas est in intellectu: sicut in sbto nõ in voluntate: g̃ volũtas nõ est cuiusl'ꝫ pcti sbm. ¶ Iteꝫ sm phꝫ. 2. Top. oppo sita nata sunt fieri circa idem. Sꝫ pctm̃ opponitur actui vtuoso. Act^s aũt vtuosus tm̃ nõ est in volũtate: sic in sbto: sed ẽt in intellectu. Uñ phs. 1. lib. ethi. ca. vlt. di uidit vtutes in intellectuales ꝛ moral'r: g̃ nõ oẽ pctm̃ est in voluntate sicut in sbto: sed est aliqd in itellectu. In opp^m Secũdo. cap. 21.

Respondeo sm quosdã ꝙ oẽ qd est pncipiuꝫ act^s voluntarij: põt in nobis esse pcti sbm. Actus aũt voluntarij dicunꝛ nõ soluꝫ illi q eli ciunꝛ a voluntate: sed ẽt illi q a voluntate imperanꝛ: vñ sola volũtas nõ est sbm pcti: sed oẽs ille potẽtie: que pñt moueri p voluntatẽ ad suos actus vel ab eis reprimi ad qd seqtur ꝙ volũtas nõ est sbm cuiusl'ꝫ pcti. ¶ Sꝫ ɔ̃ si h rõ esset bona posset p siley modũ ɔcludi: ꝙ mẽbra cor poris essent sbm pcti: cũ maxie per voluntatẽ pñt ad su os actus moueri ꝛ ab eis repmi. ¶ Alio mõ põt rñderi dicẽdo: ꝙ in pctõ pñt tria ɔsiderari. s. ipse act^s vl' eiusdẽ omissio: ꝛ ipsi^s actus vel omissiõis eius deordinatio: ꝛ rõ culpabilitatis ipsi^s deordinatiõis. Hic. n. loqmur de pec cato accipiendo ipm p culpa: qd iõ dico qꝛ vt supi^s vi sum est. dist. hui^s li. 21. Dña est aliq̃ inter culpaꝫ ꝛ pctm̃. Accipiendo vtrũqꝫ ppe. Si loq̃mur de pctõ mõ p^o sic planũ est: ꝙ volũtas nõ est cuiusl'ꝫ pcti sbm: qꝛ aliq̃ alie potẽtie põt esse sbm illius actus q est pctm̃. Ideꝫ dico si loq̃mur de pctõ: quãtũ ad deordinationeꝫ actus: h exce pto: qꝛ actus deordinat^s põt esse in alia potẽtia a volũta te: sicut in sbto imediato: deordinatio aũt act^s est in ipso actu: sicut in imediato sbto: ꝛ mediãte ipo actu est in po tentia: sicut in sbto. Si aũt loq̃mur 3° mõ: sic dico ꝙ oẽ pctm̃ est in sola voluntate: sicut in sbto: qꝛ rõ culpabili tatis actus deordinati est in sola volũtate: sicut in sbto. Ad qõnẽ ꝫ mẽtẽ aliorum. p^o / ɔ̃ opi. / Ad qõnẽ sm mẽtẽ ppriaꝫ.

Ad p^m **Ad primum** cum dr̃: ꝙ nusqꝫ nisi in volũtate pctm̃ est. Dico ꝙ veꝝ est: sicut in cã. ¶ Uel põt dici ꝙ illd verbũ intelligiꝛ q̃tũ ad rõnẽ culpabilitatis: q̃ est in sola volũtate sicut in sbto. ¶ Ad Ad 2^m scdꝫ dõꝫ: ꝙ maior falsa est: si vl'r accipiaꝛ: honorat^s. n. de noiaꝛ ab honore: q tñ ꝫ phꝫ. 1. ethi. ca. 6. magis eẽ vr̃ in honorãtib^s q̃ꝫ inhonorato: ꝛ agens ẽt denoiaꝛ ab exteriori actione: q̃ tñ sm phꝫ. 3. phy. est in passo. sicut in sbto: ita T. c. 10. dico ꝙ põt volũtas dici peccatrix pp pctm̃ qd nõ est in ea: sicut in sbto: qꝛ est ab ea tãqꝫ a mouẽte: ꝛ ẽt alia potẽ tia: sicut a volũtate mota. ¶ Uel põt dici ad minoreꝫ ꝙ q̃uis sola voluntas sit peccatrix: sm ꝙ pctm̃ accipiꝛ p culpa: eo ꝙ in ipsa sola est rõ culpabilitatis: vt visuꝫ est: tñ alie potẽtie deordinari pñt in actib^s suis. ¶ Ad 3^m cũ Ad 3^m dr̃ ꝙ oẽ pctm̃ est iniustitia. Dico ꝙ h intelligiꝛ de iniusti tia general'r dicta nõ de iniustitia spal'iter dicta: que ẽ in voluntate sicut in sbto. ¶ Argumẽta ad parteꝫ aliã pce dunt de peccato sm primũ moduꝫ ꝛ ꝫ qui expositi sunt
Qõ. III. in corpore questionis. Qõ. III.

Ar. p^o **Tertio queritur** vtrũ puniri sit ipsius volunta tis ppriũ. Et vr̃ ꝙ nõ. Qꝛ pena ɔ̃cta est pena. Sꝫ in carentib^s vsum volũtatis est pena ɔ̃cta: vt pꝫ in paruulis: ergo puniri nõ est ppriũ volũtatis. Secũdo. ¶ Iteꝫ pena voluntarie assumpta nõ est punitio volũ tatis. Sed in multis bonis hoĩb^s est pena voluntarie as sumpta: ergo puniri nõ est ppriuꝫ volũtatis. ¶ Itẽ carẽ Tertio. tia visiõis dei pena est: ꝫ illa carẽtia magis ptinet ad itel lectũ: q̃ꝫ ad volũtatẽ: g̃ puniri nõ ẽ ppriũ volũtatꝫ soli^s.

Contra

In opp^m **Contra** scdo lib.de articu.fidei.ppõe.15. Dr voluntati hois q̃ztũ in ipsa est pmiũ ꝛ penã equũ est ɔpẽsari sup qd ѻbuz dicit ɔmentũ:qd pmium ꝛ pena sʒ magis ꝛ min⁹ iserẽda sunt ꝑut voluntas in bono vel malo fuerit intẽsa:g vi qd pmiũ ꝛ pena solã respiciãt vo
Secũdo. luntatez:ex quo p ɔpõnẽ,ad eã mẽsurant. ℭ Itẽ Alan⁹. 73. ppõe de maximis theologie dicit penes voluntatez esse oẽ meritũ. Sʒ pmiuz ꝛ pena respiciunt meritũ ꝛ demeritũ:g solı⁹ voluntatis est ꝑpꝛiũ pmiari ꝛ puniri.

Ad qõnẽ sʒ mentẽ ꝑpꝛiã. **Respondeo** q de pena possum⁹ loq 4ᵒ.s.cõissime:put accipit p q̃cũqz lesiua passiõe cuz appꝛhẽsiõe eiusdẽ:ꝛ sic pena nõ respicit solã volũtatez. Sic.n.est pena in brutis aialib⁹. Certũ est.n.q sensibiltr affligunt. Sʒ sic nõ dr pena a puniẽdo:q afflictionez illã nõ demeruerũt. ℭ Alio mõ possum⁹ loq de pena cõiter.s.put se extendit ad oẽz dolorez q nõ potuissz esse in statu inocentie:ꝛ sic pena est in mẽbris corpis hũani: Dolẽt.n.ꝛ dolor in eis durãte statu inocentie esse nõ potuisset. ℭ 3ᵒ mõ ꝑpꝛe.s.p lesiõe:p quã lesus miser efficit: ꝛ sic dico q q̃ztuz ad suũ ɔpletũ esse solã respicit voluntatez. Nemo.n.miser est ex sola lesiõe. Sʒ ex h q ledit ꝛ scit se ledi ꝛ nõ vltra se ledi:vñ miŝia ꝑpꝛe loqndo nõ pt
Miŝia ĩ rõali creatura. esse nisi in creatura rõnali vl itellectuali. ℭ 4ᵒ ꝑpꝛiissime inq̃z^m est nocũm^m nãe:ꝛ istiz dine iustitie:siue iq̃ztuz est passio ꝛ vltio:ꝛ sic dico q pena solã respicit volũtatẽ: de⁹.n.nõ vlcisci se:nisi de voluntate:vñ q̃zuis affligant corpis mẽbra:nõ tñ de⁹ vlciscit se de mẽbris:sʒ de volũtate in afflictiõe mẽbroꝝ: vñ Ans.lib.de ɔcep. ṽgi.cap.4. sic ait.miraf forte aliqs cur ꝑ culpa voluntatis mẽbra puniunt ꝛ sensus:veꝝ nõ ita est:nõ.n.punit nisi voluntas: nã nihil est alic⁹ pena:nisi qd est ɔ̃ volũtatez: ꝛ nulla res penã sentit:nisi q̃ hʒ voluntatez:mẽbra aũt ꝛ sensus p se nihil volũt:sicut igr voluntas in mẽbris ꝛ sensib⁹ opaf: ita in ipsis illa torquef aut delectatur.

Ad p^m in opp^m **Ad primum** in op^m dõz:q afflictio puuloꝝ ꝑpꝛie loqndo nõ est pena:nisi iq̃z^m talis afflictio p deordinatiõem voluntatis pmi parentis est exorta:inq̃ztuz tñ pena dr afflictio cãta ex sensu lesiõis quã refugit sensibil appetit⁹q̃ durãte statu inocentie nõ
Ad 2^m fuisset sic pena est. ℭ Ad 2^m dõz:q pena voluntarie assũpta:ꝛ si nõ sit ɔ̃ deliberatiuã voluntatez: est tñ ɔ̃ nãlem: vñ nõ attigit ad plenã rõez pene ꝑpꝛiissime dicte:nec ẽ
Ad 3^m ꝑpꝛie. ℭ Ad 3^m dõm:q carentia vĩsionis dei pena est ꝑpꝛie loquendo inq̃ztuz ipsa displicet voluntati. ℭ Argumenta ad ptez aliã ꝑcedunt de pena 4ᵒ mõ dicta.

C Irca litteraz. Fides itentiõez dirigit. h expositũ est in lr̃a dis.ꝑcedenti. Ois ifideliũ vita pctm̃ ẽ: h expositũ est in 3ᵃ.q.dis.pñtis. Illa q̃ nõ voluntaria pctã nõ immerito dñr:q vl a nescientib⁹ vel a coactis ppetrant:nõ oi mõ pñt sine voluntate cõmitti.
Volũtariũ quotuplex. ℭ Ad cui⁹ intelligentiã nõn^m: q vno mõ dr volũtariũ qd est a volũtate nullo iclinãte:nec exteri⁹:nec interi⁹:ꝛ sic pctm̃ lucifer fuit volũtariuz. Alio mõ q est a voluntate aliquo suggerente exteri⁹: sʒ nullo iclinãte interi⁹:ꝛ sic p^m pctm̃ pmi hois fuit voluntariuz. ℭ 3ᵒ mõ q a voluntate aliquo iclinãte iteri⁹ꝛ exteri⁹:ꝛ sic pctm̃ ex deliberatiõe ppetratuz in statu nãe lapse:aliqñ est volũtariũ. ℭ 4ᵒ mõ q est a voluntate nõ mouẽte ad illud directe:
A. l. ad marutinum. sʒ mouẽte ad icõpole:ꝛ sic hoiez nõ ire ad mãtinũ qui se lebriat est voluntariuz. ℭ 5ᵒ mõ q est a voluntate iq̃ztũ refugit aliqd penale malũ:qd timet:ꝛ sic pctm̃ qd hõ facit vt vitet aliq̃z tpalẽ penã est voluntariuz. ℭ 6ᵒ qd est a voluntate pp defectũ cognis in rõe: ꝛ sic pctm̃ ex ignorantia est voluntariuz. ℭ 7ᵒ illud qd seqt hoiez p aliqd: qd voluntarie facit:ꝛ sic fatuitates q̃s faciũt ebrij: qui se voluntarie inebriauerũt:pñt dici aliquo mõ. volũtarie. ℭ 8ᵒ mõ q voluntas potuit ꝑhibere ꝛ debuit ꝛ nõ ꝑhibuit:dr voluntariuz. ℭ 9ᵒ qd itroductũ est ab aliena volũtate:sicut a cã pma:ꝛ sic pctm̃ originale est voluntariũ:nusq̃z nisi voluntate peccatuz est: h m.5.questione dist.ꝑsentis expositũ est.

ℭ An voluntas ꝛ actio mala in eodem homine ꝛ circa eandem rem sint vnum peccatum an plura. Distin. XLII. Dist.42.

CUm autez volũtas mala ꝛ operatio sint peccatũ:queri solet vtꝝ in eodez hoie ꝛ circa eãdẽ rẽ hec duo vnũ sint pctm̃ vel diuersa:vt si qs volũtate furatur:voluntatez habuit malã que pctm̃ est:ꝛ
Opio ɔ̃ illos q dicunt vnũ eẽ pctm̃. actuz malũ q itẽ pctm̃ est:hec aũt duo diuersa sunt.s.volũtas ꝛ actio: sʒ nũquid diuersa sunt pctã an vnũ:qdã dicũt vnuz esse pctm̃: alij vo dicũt diuersa esse pctã:q cõstẽt hec duo eẽ diuersa:aut diuersa duo pctã dicunt:aut duo di
Rñ⁹. uersa nõ pctã. Quib⁹ alij rñdẽt:hec duo diuersa esse pctã nõ plura. Nõ.n.plura pctã sunt:sʒ pctm̃ vnuz:q vna puaricatio vel iobediẽtia in vtroqz admittit siue qñ vult:siue qñ agit:ꝛ vn⁹ est ibi ɔtẽptus:sed minoꝛ cũ in volũtate solum pctm̃ cõtinet. Maioꝛ vo cum volũtati ẽt opatio additur:ꝛ iõ maius fit peccatuz:sed nõ plura:cũ voluntas operi mancipatur.

ℭ Alia contra eosdem oppositio.

Sed adhuc eisdẽ obijcitur si vnuz tm̃ illa duo pctã sunt cũ qs volũtate mala pri⁹ ɔcepta:deide op⁹ patrauerit:non pro aliquo reus est:nisi ꝑ quo añ opus reus erat:cũ adhuc in sola volũtate peccatũ ɔsistebat. Nullus.n.reus est eterne mortis nisi ꝑ pctõ:sed pctm̃ aliud nõ est admissuz actione q̃ꝫ pri⁹ admissuz erat voluntate. Non ergo ꝑ aliquo alio iste fit dãnabilis actu peccando q̃ꝫ ante fuerat cuz sola voluntate delin
Rñ⁹ quebat:ad hoc etiã ꝛ illi respõdent dicẽtes:pp pctm̃ qdẽ tm̃ illuz furez reum ɔstitui q̃ꝫuis ei⁹ voluntas ꝛ actio vnũ sint pctm̃: p alio tñ reus factus est actu peccãdo q̃ꝫ pri⁹ erat sola volũtate deliquẽdo:quia pro actu qui est aliud q̃ꝫ voluntas:licet nõ aliud peccatum.

ℭ Alia aduersus eosdem obiectio.

Item ꝛ adhuc qõni istant dicẽtes h duo iõ diuersa esse pctã:q diuersoꝝ legis mãdatoꝝ preuaricatiões sunt:alio.n.mãdato legis ꝑhibet actio furti.s.nõ furaberis:alio furãdi volũtas: scʒ nõ ɔcupisces rẽ ꝑximi tui. Cũ aũt hec duo diuersa mãdata sint qb⁹ illa duo ꝑhibent: pʒ illa duo diuersas esse puaricatiões: diuersa eẽ
Rñ⁹. pctã:ad qd ẽt illi dicũt diũsa qdẽ esse mãdata: qb⁹ illa duo distinctiz ꝑhibent:vt Aug. docz sup Exod. verũtñ in illis nõ obseruatis vna tãtũ puaricatio incurrit vnũqz cõtrahit pctm̃: lʒ duo diuersa illis ꝑhibeantur. Sicut ecõuerso

duo sunt mãdata charitatis qb⁹ duo p̃cipiunť diligi: vna tñ in eis: nobis ꝯmẽdať charitas.

¶ Si peccatum ab aliquo admissum: in eo sit quousqꝫ peniteat.

Preterea

solet q̃ri cũ ab aliquo ppetrato volũtate pctõ volũtas id agẽdi ꝛ actio trãsierit: nõdum tñ r̃a habita penitẽtia: vtrũ illud pctm̃ vsqꝫ quo peniteat sit in eo? Qd̃ nõ esse v̄r: qꝛ volũtas illa q̃ prius fuit nõ est neqꝫ actio: qꝛ neqꝫ vult illud vl̄ agit qd̃ añ voluit ꝛ egit. Sꝫ nõ est ignorãdum pctm̃ duob⁹ modis dici esse in aliquo ꝛ trãsire. s. actu ꝛ reatu: actu est in aliquo dum ipm̃ pctm̃ est: vt actio vel voluntas in peccãte est. Reatu v̓o cũ pro eo siue trãsierit siue assit: mẽs hoĩs polluta est ꝛ corrupta: totusqꝫ hõ supplicijs obligatus ppetuis: nec vnq̃ est in aliquo peccatum actu preter originale: quin sit etiam reatu: sed est reatu interdum postq̃ transit actu.

R̃n⁹ qõnis determinatiua.

¶ Quibus modis dicitur in scriptura reatus.

Reatus

in scriptura multipliciť accipiť. s. p c̄lpa: p pẽa: p obligatiõe pene tp̃alis vl̄ eterne. Si. n. mortale ẽ: obligat nos pene eťne: si vẽiale obligat nos pene tp̃ali. Duo. n. sunt gñ̃a pctõꝝ mortaliũ. s. ꝛ venialiũ. Mortale ẽ p qd̃ hõ mortẽ eťnã mereť. Crimẽ enim vt ait Aug. est qd̃ est dignũ accusatione ꝛ damnatione. Veniale est qd̃ hominem vsqꝫ in reatum perpetue mortis non grauat: veruntamen meretur: sed facile indulgetur.

Quid sit mortale pctm̃. Quid sit veniale.

¶ De modis pctõꝝ q multipliciter assignantur.

Modi autem

peccatorũ varias in scriptura hñt distinctiones in qua d̓ pctm̃ duob⁹ modis ꝯmitti. s. cupiditate ꝛ timore: vt Aug. tradit sup illum locum p̄s. Incensa igni ꝛ suffossa. His. n. duobus modis dicit oĩa pctã mortalia includi. Et incẽsa ea dicit que ex cupiditate male icedẽte ortũ sunt. Suffossa v̓o que ex timore male humiliãte pueniunt: qd̃ est qñ qs cupit nõ cupiẽda: vel timet nõ timẽda: alibi v̓o d̓ pctm̃ fieri trib⁹ modis. s. cogitatu v̓bo ꝛ ope. Vñ Hierony. super Ezech. Tria generalia delicta sunt qb⁹ humanum subiacet gen⁹: aut. n. cogitatiõe: aut sermone: aut opere peccam⁹. His aliqñ etiã additur quart⁹ modus. s. ꝯsuetudinis qd̃ in quatriduano Lazaro significatum est. Dicitur quoqꝫ hõ peccare in deum: in se ꝛ in p̃ximũ. In deum cum de deo male sentit: vt heretic⁹: vel que dei sunt vsurpare p̄sumit indigne p̃ticipãdo sacramẽtis vel qñ nomẽ dei peierãdo ꝯtẽptibile facit. In p̃ximum peccat: cum p̃ximum iniuste ledit. In se v̓o cum sibi ꝛ non alij nocet.

Prima distictio. Secũda distin. Hiero. Tertia distin.

¶ Quomodo differant delictum ꝛ peccatum.

Variam quoqꝫ

appellationẽ hꝫ. Diciť. n. pctm̃ ẽt delictum. Et delictum fortasse est: vt ait Aug. in q̃onib⁹ Leuitici: declinare a bono: peccatum est facere malum. Aliud est. n. declinare a bono aliud est facere malum. Peccatum ergo est ppetratio mali: delictum desertio boni: qd̃ ꝛ ipm̃ ostẽdit nomen. Quid. n. aliud sonat delictum nisi derelictum: ꝛ qui delinquit: quid derelinquit nisi bonum. Vel delictum est qd̃ ignorãter fit: peccatum quod scienter cõmittitur. Indifferenter tamen peccatum nomine delicti: ꝛ delictum nomine peccati appellatur.

¶ De septem principalibus vitijs.

Propterea

sciendum est septẽ eẽ vitia capitalia vel principalia: vt Grego. sup Exod. ait. s. inanẽ gl̃iam: irã: inuidiã: accidiã: vel tristitiã: auaritiã: castrimargiã: luxuriã. Que vt ait Joã. Chriso. significata sunt in septem pp̄lis qui terrã p̃missionis israeli p̃missam tenebãt. De his quasi septem fontib⁹ cuncte alaꝝ mortifere corruptele emanant. Et dicunť hec capitalia: qꝛ ex eis oriuntur oĩa mala. Nullum enim malum est: qd̃ etiã nõ ab aliquo horum originem trahat.

¶ De superbia que est radix omnis mali.

Ex superbia

tamẽ oĩa mala oriũtur ꝛ h̓ ꝛ alia: quia vt ait Greg. Radix cũcti mali est sup̃bia: de qua d̓. Initium oĩs pctĩ est sup̃bia: que est amor p̃prie excellẽtie. Cui⁹ quatuor sunt sp̃ẽs vt Gre. ait. Prima est cum bonum qd̃ hꝫ qs sibi attribuit. Scd̃a cum credit a deo esse datum: sꝫ tamẽ p suis meritis. Tertia cum se iactat hr̄e qd̃ nõ hꝫ. Quarta cum ceteris despectis singulariter vult videri. Merito ergo radix oĩs mali d̓ superbia. Huic aũt v̄r obuiare qd̃ ap̄lus ait. Radix oĩum maloꝝ est cupiditas: qꝛ si radix oĩum malorum est cupiditas: ergo sup̃bie. Quomodo ergo sup̃bia radix est ꝛ initium omnis peccati.

De q̃tuor sp̃ẽb⁹ sup̃bie.

Qd̃ cupiditas est radix oĩum malorum.

¶ Quo sensu vtrũqꝫ radix dicatur omnium malorum. s. ꝛ superbia ꝛ cupiditas.

Sed vtrũqꝫ

recte dictum esse intelligitur: si genera peccatoꝝ singuloꝝ non singula generꝝ vtraqꝫ locutione includiť intelligãť. Nullum q̃ppe gen⁹ peccati est: qd̃ interdum ex sup̃bia nõ p̃ueniat. Nullum ẽt qd̃ ex cupiditate aliqñ nõ descẽdat. Sunt. n. nõnulli hoĩum q ex cupiditate fiunt sup̃bi: ꝛ aliq ex sup̃bia fiũt cupidi. Est. n. vt ait Aug. hõ q nõ esset amator pecunie: nisi p hoc putaret se excellẽtiorẽ esse: ideoqꝫ vt excellat diuitias cupit. Tali hoĩ ex sup̃bia oboriť cupiditas ꝛ est aliqs q non amaret excellere: nisi putaret per hoc diuitias maiores hr̄e. Ideo ergo excellere laborat: quia diuitias habere amat. Huic innascitur superbia idest amor excellentie ex cupiditate. Patet ergo q̃ ex superbia aliquãdo

Augu.

cupidita

cupiditas: et ex cupiditate aliquando superbia oritur: et ideo de vtraq recte dicit q sit radix omnis mali. Dist. XLII.

Dist. 42.

Cum autez voluntas etc. Sup^ius determinat Magr de 9patione voluntatis ad finē: et de 9patiōe act^us exterioris ad finē: et de 9patiōe eoꝝ ad sēm. Hic determinat de 9patiōe voluntatis ad exteriorē actū. Et diuidit in ptes duas. Primo inqrit si malus voluntatis act^us interior et actus exterior sunt duo pctā vel vnum. Scdo vtꝝ malo actu interiori et exteriori trāseunte remaneat in hoie pctm ibi. [Preterea qri solet.] Prima in duas. Primo mouet qōnē: et de qōe ponit duplicē opionē. Scdo pncipalr pseqt pmaz.ibi.[Quib^us aliq rñdēt.] Et ista in tres: sz tres solones ad tres istātias q̃s ponebāt aliq 9 pmā opionē. 2ª ibi.[Sed adhuc.] 3ª ibi. [Itē adhuc.] Pars illa q̃ ibi icipit.[Preterea qri solet] Diuidit in duas ptes. Primo qrit vtꝝ actu interiori et exteriori trāseunte aliquo mō remaneat pctm: et rñdet ad qōnē. Scdo icidēter ponit quādā reat^us diuisionē ibi.[Reat^us aūt.] Illa po q̃ ibi icipit.[Modi aūt pctōꝝ.] In q̃ determiat de modis peccandi: q̃ diuisa fuit 9 ptes alias a dist.34.remanet indiuisa. Illa aūt q̃ ibi incipit. [Variū quoq.] In q̃ determinat de differētijs q̃ 9 ptes alias a.34.dis.fuit diuisa. Diuidit i ptes duas. Prio ponit quādā diuisionē pctōꝝ q̃ si sz nomē. Scdo aliā q̃ magis est sz rē.ibi.[Preterea sciēduz.] Et ista in duas. Prio determiat de pctis capitalib^us i gnali. Scdo determiat de pctō in spūz sctm in spāli dis.43.ibi.[Et preterea.] Prla in duas. Prio ponit diuisionē.7.capitaliuz vitioꝝ. Scdo exeqt in spāli de supbia ibi.[Ex superbia tñ.] Et ista scda in duas. Prio ostēdit q supbia radix est oium maloꝝ. Scdo 9 h arguit et soluit argumētuz.ibi.[Huic autem videtur obuiare.]

Circa hanc distī.de 4° pncipalr. est qrēdū. Prio de 9patione exterioris act^us ad inordinatuz actuz voluntatis interiorē. Scdo de pctō p 9pōnē ad obligationē ad penā. Tertio de pctō p 9parationem ad auersionē et 9uersionē. 4° de pctis q̃tuz ad eoꝝ diuisionē et eq̃litatē. Circa p^m qrunt duo. Prio vtꝝ act^us exterior et iordinat^us act^us voluntatis interior sint vnū pctm. 2° vtꝝ pl^us dmereat peccās p vtrūq illoꝝ actuū q̃ p actuz voluntatis interiorez tm̄. Qō. I.

Qō.I.

Ar. p°

Primo ostēdo q act^us exterior et iordinatus voluntatis act^us interior nō sint vnuz pctm. q2 exod.20.habem^us q aliud ē pceptū nō cōcupisces ab illo pcepto non mechaberis. Sz vnum pctm nō phiberet p duo pcepta: g vr q nō est vnuz pctm: mechia exterior et iordinat^us act^us 9cupiscentie iterior. Itē multiplicato iteriori multiplicat supi^us. Sz pctm est supius ad actionē malā: ois.n. actio mala sempest pctm: sz nō 9uertit: pctm.n.omissionis nō est actio mala: g cū iordinat^us act^us exterior et iordinatus act^us iterior sint due actiōes male vr q sint duo peccata. Itē multiplicato sbto multiplicat acciñs: sz act^us est sbm deordinatiōis: g cuz actus exterior et iterior sint duo actus: videtur q in eis sint due deordinationes: et ex cōsequenti duo peccata vt videtur.

Secūdo.

Tertio.

In opp^m cap.3.

Contra pho.3.Top. vbi vnū pp alteꝝ nihil magis eligēduz vtraq q̃ vnuz: g a sīli: nec magis culpāduz. Sz act^us exterior nō est pctm nisi pp actuz interiorez: g illi duo act^us nō sunt nisi vnuz pctm. Itē vnū est pctm inchoatuz et 9sumatuz. Sz pctm icboat in interiori actu voluntatis et 9sumat in exteriori: vn̄ Jac.1.dr q cōcupiscentia parit peccatuz: peccatum cuz consumatuz fuerit generat mortem: ergo videtur q interior act^us et exterior sint vnum peccatum.

Secūdo.

Respondeo q de interiori actu voluntatis et exteriori possum^us loq dupl'r. Aut 9parādo exteriorē actū ad actum voluntatis a quo non cāt: et sic planuz est q nō sunt vnuz pctm. Aliud.n.pctm est fornicari ab actu volēdi fornicaridem q fornicationis illi^us cā nō fuit. Vel 9parādo actū exteriorez ad actuz voluntatis interiorez a quo cāt. Et sic dico q formalr sunt vnuz pctm: q̃uis.n.sint duo actus i esse: nec tñ sunt vn^us actus in eē moris: eo q act^us exterior nō est moralis nisi p 9paiōez ad actuz interiorē voluntatis et rōnis. Qd patz q2 si furiosus pfecte cuz pfecte furiosa carnalr copularet ille actus nō esset in genere moris: vnde nō esset moraliter nec bonus nec malus.

Ad qōnē sm mētē ppriaz.

Ad primum in op^m dōz: q diuersis pceptis phibet act^us mechādi iterior.i.velle mechari nō 9iunct^us opi exteriori et act^us mechādi interior 9iunct^us opi exteriori. Sz diuersis pceptis nō phibentur velle mechari et exterior act^us ab illo actu volendi cātus. Ad 2^m cuz dr: q multiplicato iferiori multiplicat superius etc. Dōm q verꝝ est si multiplicat inq̃tuz 9tinet sub supiori: act^us autē interior et exterior non 9tinent sub pctō nisi inq̃tuz in eis est malitia moralis: et sub hac rōe nō sunt duo act^us. Sunt.n.vn^us actus: vt supius ostēsuz est. in eē moris: vn̄ et in eis non est nisi vna moralis malitia. Ad tertiū dōz: q in duob^us sbtis q̃tuz ad esse nāe pōt esse vna moralis malitia: non tñ eā p. Sz in vno p et p se in alio autē ex sui 9patiōe ad aliud. Sic dico q moralis malitia p et p se est in actu deordinato voluntatis interiori. In actu aūt exteriori ab illo cāto est p quādā relonem ad actuz voluntatis interiorez. Aliq tñ dicūt q q̃uis sunt due deordinatiōes: sz nō nisi vna culpa: q2 deordinatio actus exterioris nō culpatur: nisi quia est ab illa que est in actu interiori. Qō. II.

Ad p^m

Ad 2^m

Ad 3^m

Qō.II.

Secundo querit vtꝝ peccās plus demereat p vtrūq illoꝝ actuū q̃ p actuz voluntatis interiorez tm̄. Et vr q nō. Glo.sup illud ps.Ex.n.iniquitates in corde dicit q si vis et nō potes de^us factuz reputat. Itē Alanus in lib.de maximis theologie. In 9mēto sup ppōnē 73.nō magis grat^us est deo: si vult et facit q̃ si tm̄ vult cū ipose nō possit: g a sīli nō magis peccat q malū op^us vult et facit: q̃ si tm̄ vult cū ipose nō possit. Itē sicut ostēsū est in qōne pcedēti. Deordinat^us act^us voluntatis iterior et actus exterior ab illo cātus sunt vnum pctm. H autē nō esset verꝝ si alia malitia esset in actu exteriori: ab illa q̃ est in actu interiori: g nō plus demereret hō p vtrūq illoruz: q̃ per actuz interiorem tantum.

Ar. p°

Secūdo.

Tertio.

In opp^m

Contra Apoc.cap.18.dr q̃tum se glorificauit: et in delitijs suis tm̄ date illi tormentū et luctū: Sed magis est delectatio in deordinato actu exteriori et interiori sīl: q̃ in interiori tm̄: g maiorē meret penā per vtrūq eoꝝ sīl q̃ p iteriorē tm̄. Itē Aug.13.de tri.c.5. mala.n.voluntate vel sola qsq miser efficit. Sed miserior ptāte qua desideriuz male volūtatis iplet. Itez Aug. lib.1.de libe.arb.ari mediū dicit nihil eē iustuz in lege tēporali atq legitimū: qd nō ex eterna lege sibi hoies deriuauerunt. Sz sz tpale legē iuste magis punit hō pp maluz volūtatis actuz interiorez et exteriorē sīl: q̃ pp iteriorez tantuz: ergo similr ita est sm legez eternā vt videtur.

Secūdo.

Tertio.

Ad istam qōnem dicūt aliq q supposito q act^us voluntatis interior sit eque intēsus in deordinatiōe sua sine actu exteriori: sicut cuz actu exteriori: nō magis demeret peccās per vtrūq eoꝝ sīl q̃ per actuz voluntatis interiorē tm̄: qui ope 9pleri nō pōt. Et h intelligo de merito q̃tuz ad intensionē: q2 sz moduz istū dcm̄ nō est maior 9cept^us in vtroq actu: q̃ in actu interiori p se. Et iō nō est grau^us pctm

Ad qōnē sz mentē aliorum. p°

intensiue: extensiue tñ plus demeref per vtrunq₃ sil' ꝙ̃₃ ꝑ
interiorẽ actum tm̃: q2 pl'ib⁹ nocet: ꝛ plura dãna infert ꝛ
ꝯ opi. plus delectat peccantẽ. ¶ Sz ꝯ̃ h arguũt aliq sic. bonus
act⁹ exterior supra bonũ voluntatis actũ interiorẽ addit
2ª opi. aliq̃₃ rõnẽ merendi respectu accñtalis: ḡ cũ facili⁹ sit defi
cere ꝙ̃₃ ꝯficere: vr̃ ꝙ malus actus exterior aliq̃d demeri
tu₃ supaddit malo actui voluntatis iteriori respectu ali/
cui⁹ pene accñtalis: saltẽ loquendo de actu exteriori q est
malus ex genere: pp ei⁹ trãsitu₃ sup nõ debitũ obiectum.
Sicut .n. beat⁹ aliquo mõ gaudet de bonis actib⁹ exterio
ribus: quos fecit: ita vr̃ illis ꝙ in dãnatis remurmurat
ꝯscia ꝯ̃ illũ q voluit inocentẽ occidere: ꝛ occidit ꝙ̃₃ ꝯtra
illũ q occidere voluit ꝛ occidere nõ potuit: supposito ꝙ
pares fuerũt in mala voluntate. Hec tñ opio pa₃ aut ni
hil discordat a pᵃ: q2 in h ꝯueniũt ꝙ in vtroq₃ actu simĩ
nõ est maior dei ꝯtẽpt⁹ ꝙ̃₃ in actu interiori tm̃. Suppõi/
to ꝙ act⁹ exterior ꝑ interiorẽ nõ intẽdaf. ¶ Pria ẽt opi
nio nõ negat qn pp actũ exteriorẽ aliq̃ pena accñtali pec
cans puniaf: que nõ puniretur: si actu₃ exteriorem com
plere non potuisset.

Ad pᵐ **Ad primum** dõm ꝙ illa Glo. itelligif q̃trũ ad
pcti intẽsionẽ q̃ surgit ex ꝯtẽptu
Sz dãnati bñ hñt aliquã penã accñtalẽ: q2 pl'a dãna intu
lerũt: ꝛ pl'ib⁹ nocuerunt ꝛ plus delectati sunt ꝙ̃₃ si opera
exteriora facere nõ potuissent. Essentialis .n. pena mẽsu/
raf s₃ intensionẽ dei ꝯtẽptũ vel min⁹ intẽsu₃: nõ sic autẽ
est de accñtali pena. ¶ Ad alia duo sil' mõ soluẽdu₃ est.
Ad alia. ¶ Argumẽta ad ptẽ scdã₃ nõ plus ꝯcludunt nisi ꝙ pp
actũ exteriorẽ cãtum a malo actu interiori reddif pecca/
tori: maior pena accidẽtalis quẽ ꝑpter malu₃ actum in/
teriorem per se: ꝛ h est concessum.

Consequenter q̃rif de scdo pñci
pali: ꝛ circa h q̃/
runf duo. ¶ Primo vtr₃ trãseũte actu pcti re
maneat obligatus hõ ad aliq̃₃ penã. ¶ Scdo
vtru₃ pp oẽ pctm̃ ex deliberatiõe cõmissu₃ obligef pec/
cans ad pena₃ eternã. Qõ. I.

Qõ. I. **Primo** ostẽdo ꝙ trãseũte actu pcti nõ
Ar. pᵒ remaneat hõ obligat⁹ ad aliquã
penã. Boe. 3. lib. Top. dicit vbi effectus est cã
abesse nõ posse. Sz act⁹ pcti est cã obligatiõis
ad penã: ḡ h obligatio nõ põt manere postq̃₃ act⁹ peccati
Secũdo. desijt esse. ¶ Itẽ obligatio ad penã est aliq̃d positiuum
peccatũ fuisse nõ dicit aliq̃d actu positiuũ: ḡ actum pcti
fuisse in isto nõ põt eẽ cã remanẽtie obligatiõis ad penã.
Tertio. ¶ Itẽ obligatio ad pena₃ est aliq̃ res positiua: sed talis
res nõ manet nisi manẽte aliquo fũdamẽto ei⁹ positiuo
Cũ ḡ actu pcti trãseunte nihil in hoie remaneat positi/
uu₃: qd sit illius obligatiõis fundamẽtu₃ vr̃ ꝙ ipso tran
Quarto. seunte nulla remaneat ad penã obligatio. ¶ Itẽ qd fuit
nõ potest nõ fuisse: ergo si fuisse peccatu₃ in isto esset ra/
tio remanentie obligationis ad penã: ipsa obligatio etiã
nõ posset nõ manere: quod falsum est.

In oppᵐ **Contra** nullus iuste punif nisi debitor pene: s₃ pec/
cator post actũ pcti iuste punif: ḡ ꝛ post ac/
Secũdo. tu₃ pcti remanet debitor pene. ¶ Itẽ post actu₃ vtutis
remanet meritu₃ glorie: ergo silr̃ post actum peccati de/
Tertio. meritu₃ pene. ¶ Ite₃ Magr̃ in l'ra vult h idem.

Ad qõnẽ s₃ mentẽ ꝓpriã. **Respondeo** ꝙ actu pcti transeunte remanet
reat⁹ q est obligatio ad penã. Lex
enĩ₃ diuina pctm̃ ꝓhibet ꝛ imobilr̃ statuit: vt q pecca/
uerit puniaf: ꝛ id q̃uis actus pcti transierit ille qui pec
cauit remanet obligat⁹ ad penã: ꝑ diuine legis statutum
quousq₃ ꝓ illo pctõ fuerit satisfactũ. Sicut videm⁹ ꝙ cũ
lex hũana aliq̃d ꝓhibet fieri ꝛ statuit: vt illud ꝓhibitũ
faciẽs aliq̃ pena determinata puniaf. Si aliqs illud ꝓhi
bitũ ꝯmiserit remanet obligatus ad penã: q̃uis act⁹ cõ/
missionis trãsierit quousq₃ ꝓ illo pctõ fuerit satisfactu₃.

Ad pᵐ **Ad primum** in oppᵐ cũ dr̃: ꝙ act⁹ pcti est cau/
sa obligationis ad penã ꝛc̃. Dico
ꝙ nõ est cã prima ꝛ imediata de qua maior argumẽti est
intelligẽda. Sz defect⁹ qdã cã in aĩa pactũ pcti q est ꝑua
tio alicui⁹ gradus ꝓpinquãs ipsi⁹ aĩe ad deũ: cui⁹ defect⁹
act⁹ pcti fuit cã efficiẽs nõ ꝯseruãs: vñ remanet trãseũte
actu pcti. ¶ Uel põt dici ꝙ hoc statutũ diuine legis .s.
q peccauerit puniaf cũ h qd est istũ peccasse est cã obliga
tionis isti⁹ ad penã: ꝛ h statutũ manet: ꝛ istũ peccasse: ẽt
manet obiectiue in legislatoris cogñe: h .n. adeo cognitũ
Ad 2ᵐ est. ¶ Ad 2ᵐ dicũt aliq ꝙ obligatio ad penã nõ est aliq̃d
positiuũ: dicit .n. pena ꝑuationẽ alicui⁹ nãlis boni: vt de/
lectatiõis ꝛ geñis. ¶ Sz h solũ nõ vr̃ sufficere: pena enĩ
nõ tm̃ dicit ꝑuatiõe₃ delectatiõis: s₃ põnẽ tristitie ꝛ dolo
ris q̃ sunt res positiue. ¶ Dõ₃ ḡ ad argᵐ ꝙ q̃uis pctm̃
fuisse in isto nõ dicat priualr̃ aliq̃d positiuum in re: dicit
tñ aliq̃d a legislatore q de⁹ est cognitũ ꝛ diuie legis statu/
tu₃ .s. ꝙ q peccauerit puniaf aliq̃d dicit positiuũ. h autẽ
duo vt ꝑdictum est: sunt cã obligatiõis alicui⁹ ad penam
Ad 3ᵐ quousq₃ ꝓ pctõ fuerit satisfactu₃. ¶ Ad tertiũ pa₃ solũ
Ad 4ᵐ ex iã dictis: fundamẽtũ .n. .i. cã ipsi⁹ obligationis positiua
manet vt declari põt ex ꝑdcis. ¶ Ad q̃rtũ dõ₃ ꝙ pctm̃
in isto fuisse nõ est ꝑcisa rõ remanẽtie obligatiõis ad pe/
nã: s₃ cu₃ diuine legis statuto ꝙ qdẽ statutũ nõ est: vt q
peccauerit semp remaneat obligat⁹ ad penã: sed tm̃ quo
usq₃ pctõ fuerit satisfactu₃. ¶ Argᵒ ad ptẽ oppositã gr̃a
Qõ. II. ꝯclonis possunt concedi. Qõ. II.

Ar. pᵒ **Secundo** querif vtru₃ pp oẽ pctm̃ ex
deliberatiõe ꝯmissu₃ oblige
tur peccãs ad penã eternã. Et vr̃ ꝙ sic: ꝑpter
pctm̃ .n. mortale obligatur peccator ad pena₃
eternã. Sz oẽ pctm̃ ex deliberatiõe ꝯmissum est mortale.
q2 sic peccãs actu₃ suũ non refert in deũ nec actu nec ha
bitu: nã finẽ vltimu₃ statuit in creatura: qd est ipsa crea/
tura frui: ergo oẽ tale pctm̃ obligat ad penam eternam.
Secũdo. ¶ Itẽ oẽ pctm̃ ex deliberatiõe ꝯmissu₃ graui⁹ vr̃ ꝙ̃₃ ori
ginale pctm̃: cũ nõ sit ꝯmissum a ꝑsona ipm̃ hñte. Sed
pctm̃ originale obligat ad penã eternã: ḡ multo forti⁹ oẽ
Tertio. pctm̃ ex deliberatiõe ꝯmissu₃. ¶ Itẽ oẽ pctm̃ ꝙ auertit
peccãtẽ a deo obligat ad penã eternã. Sz omne pctm̃ ex
deliberatiõe ꝯmissu₃ auertit a deo: dicit .n. Ber. de prece
pto ꝛ dispen. 24. ca. qd oẽ pctm̃ ꝯ̃ dei mãdatũ ꝑsumif: s₃
qd ꝑsumif ꝯ̃ dei mãdatũ auertit a deo: ḡ oẽ pctm̃ ex de/
liberatiõe ꝯmissum obligat peccãtem ad penã eternam.
Quarto. ¶ Itẽ pctm̃ mortale nõ excedit veniale in infinitũ. Sz
cũ mortale obliget ad penã eternam si veniale nõ obliga
ret ad penã eternã excederef a mortali in ifinitũ: oẽ ergo
pctm̃ tã mortale ꝙ̃₃ veniale obligat ad penam eternam.
Quinto. ¶ Itẽ q decidit in veniali pctõ sine grã ꝓ illo eternalr̃
punif: q2 manẽte culpa manet pena: ḡ pctõ veniali debe
tur pena eterna s₃ se: s₃ ꝯstat ꝙ pctõ mortali debef: ergo
oẽ pctm̃ qd cũq₃ sit illud obligat ad pena₃ eterna₃.

In oppᵐ **Contra** Magr̃ in pñti dist. dicit pctm̃ mortale ob/
ligat pene eterne: veniale pene tpali. Sed
aliq̃ pctã ex deliberatiõe ꝯmissa venialia sunt: vt occasio
ne solaij ex deliberatiõe dicere aliq̃d mẽdaciu₃ iocosum:
ergo nõ oẽ pctm̃ ex deliberatiõe₃ ꝯmissu₃ obligat ad vi/
Secũdo. tã eternã. ¶ Itẽ Apoc. 20. dr̃ de pena eterna ꝙ est mors
scda: ḡ oẽ pctm̃ obligãs ad talẽ penã est mortale. Sz nõ
oẽ pctm̃ ex deliberatiõe ꝯmissu₃ mortale est: q2 nõ ois ex
deliberatiõe peccãs facit ꝯ̃ vnũ de .x. ꝑceptis: ḡ nõ oẽ pec
catũ ex deliberatione ꝯmissu₃ obligat ad penã eternam.

Ad qõnẽ s₃m mẽtẽ aliorum. pᵒ. **Ad istam questionẽ** dixerũt aliq ꝙ oẽ
pctm̃ ex delibera/
tiõe ꝯmissũ obligat ad penã eternã: q2 oẽ tale pctm̃ mor
tale est. Qd sic declarãt s₃m Aug. lib. 83. q. q. 30. ois hũa/
na puersio est fruẽdis vti velle atq₃ vtẽdis frui: frui ergo
re vtẽda mortale pctm̃ est. creaturã aũt nõ debem⁹ ama/
re fruẽdo

te fruẽdo:ſ; vtẽdo:ex quo ſeqtur ꝙ frui creatura morta le pctm̃ eſt:ſm̃ aũt Aug.1.de doc.xpiana.nõ multũ poſt pn̄m:frui eſt amore ĩherere alicui rei pp ſeipam:ǵ amare creaturã ex deliberatiõe:pp ſeipam mortale pctm̃ ẽ.Sic aũt amat eã ois ex deliberatiõe peccãs:q2 amorẽ ſuũ nõ refert in deũ:nec actu:nec habitu:q2 ſi amorẽ ſuũ in deũ referret amãdo creaturã nõ peccaret.Reſtat ǵ ꝙ ois ex deliberatiõe peccãs mortalr̃ peccat:q2 creaturã pp ſeipaz

3 opi. amat finẽ ſui amoris ſtatuẽdo in ea.¶ Sʒ h̃ opi.mĩn⁹ eſt dura:multi.n.ex deliberatiõe faciunt multas leues deor dinatiões q̃s nõ facerẽt ſi faciẽdo mortalr̃ peccare crede rent.Eſt ẽt irrõnalis:q2 nõ tm̃ cadit deordinat⁹ volũtatʒ act⁹ a rõe pcti mortalis pp ĩpfectionẽ act⁹:ſicut ſũt deor dinati act⁹ volũtatis pcedẽtes ex ſurreptiõe.Sed ẽt pp ꝯditiõeʒ actiõis exterioris volite:q̃ nõ eſt ꝯ vnũ de.x.p̃ ceptis:nec ĩplicite:nec explicite:nec directe:nec idirecte ſicut iterdũ comedere fruct⁹ ad ſatiſfaciendũ ſenſibili ap petitui:quoꝝ comeſtionẽ ſcit hõ corpori ſuo nõ ꝓdeſſe: nec tm̃ grauiter nocere:h̃.n.regulare eſt ꝙ nũq̃ʒ hõ mor talr̃ peccat:niſi omittẽdo vel ꝯmittẽdo ſit trãſgreſſor p̃ cepti directe vl̃ p equiualentiã cui p̃cepto de neceſſitate obe dire tenet̃.Nõ aũt p ꝯ̃ria opiõne nõ cogit:frui.n.creatu ra eſt ei amore ĩherere pp ſeipaz tãq̃ʒ:pp finem vltimũ:z p̃ncipalẽ.Sic aũt nũq̃ʒ a mĩ niſi qñ ei⁹ amor diuĩo amo ri p̃ponit̃:multi aũt amãt aliqñ ex deliberatiõe creaturã q q̃ʒuis illũ amorẽ nõ referãt i deũ:nec actu nec habitu: eo ꝙ res illa amata in deũ referibilis nõ eſt pp ei⁹ deordi nationẽ:ſicut eſt mẽdaciũ leue dctm̃ cã ſolatij: q tm̃ illam creaturã min⁹ diligũt:q̃ʒ deũ:q2 ſi pp h̃ ſcirẽt ſe a diuino amore ſepãdos ab amore illi⁹ creature recederẽt: q̃ʒuis ǵ talẽ creaturã diligãt pp ſe:nõ tm̃ ĩpʒ ꝯſtituũt p̃ncipalio rẽʒ finẽ in appetitu ſuo:q̃ʒ ĩpʒ deũ:q2 ei⁹ amorẽ amori di uino nõ p̃ponũt.Cõtingere.n.põt ꝙ aliqs diligat aliq̃ʒ rẽ nõ pp amicũ:quẽ tm̃ plus diligit icõpabilr̃ q̃ʒ illã rẽ.

Ad qõnẽ ſm̃ mẽtẽ ꝓpriaʒ. ¶ Uñ ǵ mihi dõʒ ad qõnem:ꝙ nõ oẽ pctm̃ ex delibera tiõe ꝯmiſſuʒ obligat peccãtem ad penã eternã p ſe:q2 ſic ſolũ pctm̃ mortale obligat ad illaʒ:vt declabo. Sʒ nõ oẽ pctm̃ ex deliberatiõe ꝯmiſſuʒ ẽ mortale:vt iã ꝓbatũ eſt. Qd aũt ſolũ pctm̃ mortale obliget ad penã eternã. De claro ſic. Peccatũ.n.mortale excludit a pctõre grãz gra tuʒ faciẽtẽ:ſine qua nõ põt ille q pctm̃ ſufficiẽter ſatiſfa cere p pctõre q2 p diuine legis ſtatutuʒ: ille q peccauit: manet obligat⁹ ad penã quouſq; p pctõ fuerit ſufficien ter ſatiſfactũ moderamie diuine mie ꝯpẽſato:iõ pctm̃ mor tale hoieʒ obligat ad penã eternã. Sʒ h̃ obligatio i penã tpalẽ ꝯmutat̃:ſi ille q peccauit ad deuʒ reuertat̃ per ꝯdi gnã pniaʒ:q2 talis pnia:grã gratũ faciente formatur:pctm̃ aũt veniale q2 volũtatem non auertit a deo:q̃ʒuis ſit ad auerſionẽ q̃dã diſpõ loq̃ndo de diſpõne q̃ nõ eſt neceſſita tiua:iõ nõ excludit grãz gratũ facientẽ ab illo in quo eſt. Et quia per gratiaʒ gratũ facienteʒ ille qui peccauit ſuf ficienter poteſt ſatiſfacere pro peccato:ideo ꝓpter pecca

Soluun tur hic q̃ tuor qões. tuʒ veniale per ſe nullus obligat̃ ad penã eternã. ¶ Ex dictis patet ſolutio iſtarũ quatuor queſtionũ:vtrum pec catuʒ mortale obliget ad penaʒ eternã.Et vtrũ peccatũ veniale obliget ad penã eternam.Et vtrum peccatũ ve niale cõueniat cum mortali in auerſione a deo.Et vtruʒ aliquis ex deliberatione poſſit venialr̃ peccare.

Ad p̃mũ **Ad primum** in oppoſitum dicendum:ꝙ mi nor eſt falſa:z ad eius probatiõeʒ reſponſuʒ eſt per datã reſponſionẽ rõni pro opinione cõ

Ad 2m traria in corpore qõnis. ¶ Ad ſcd̃m dõm:ꝙ ſimpliciter peccatũ originale grauius eſt q̃ʒ peccatũ veniale:etiaʒ ex deliberatiõe ꝯmiſſuʒ:q2 originale nõ põt ſil̃ ſtare cuʒ grã gratuʒ faciẽte:z obligat ad carentiã viſionis dei in ꝑpe tuũ:niſi fuerit remiſſuʒ. Peccatũ aũt veniale põt ſil̃ ſta re cũ grã gratuʒ faciente ſiue cõmiſſuʒ ſit ex ſurreptione

Ad 3m vel ex deliberatione. ¶ Ad tertiũ dicendũ:ꝙ minor fal ſa eſt:quia vt viſuʒ eſt:ex deliberatione põt aliquãdo cõ mitti veniale peccatum. Nullum autẽ peccatũ veniale: per ſe auertit a deo:nec ſeparatur:q̃ʒuis enim per pecca tum veniale inordinate extendatur peccãs ad creaturaʒ nõ tamẽ ita plene ad eã conuertitur:ꝙ illaʒ ſtatuat in ap petitu ſuo pro termino principali: z ideo nõ oportet: ꝙ per taleʒ inordinatã extenſioneʒ ad creaturam homo ſe paretur a deo.Et poteſt adhuc poni groſſum exempluʒ in motu locali:cuʒ enim homo principaliter transfert ſe ad terminuʒ ad quem:z totaliter ſeparatur a termino a quo.Sed cum ſe extendendo verſus terminuʒ ad queʒ nõ moueatur niſi partialiter adhuc poteſt remanere in termino a quo:q̃ʒuis per illam extenſionem ꝓpinquior ſit ſeparationi a termino a quo primũ exm̃ cõperit pctõ mortali:z ſcd̃ʒ pctõ veniali.Dicas ergo ꝙ Ber.p̃allega ta auctas aut intelligi debet de mortali peccato: aut hec ꝓpoſitio cõtra extenditur non tantũmodo ad deordina tioneʒ:que eſt cõtra mãdatuʒ:ſed ẽt ad deordinationem que diſponit z inclinat ad trãſgreſſionem mãdati:ſi mã

datum ibi ſumatur pro precepto. ¶ Ad quartuʒ cum di Ad 4m

cit:ꝙ peccatuʒ mortale nõ excedit veniale in ĩfinitũ zc̃. Dico ꝙ q̃ʒuis actus peccati mortalis inq̃ʒtuʒ eſt q̃dam nã nõ excedit actũ pcti venialis in infinitum:tm̃ ſi ꝯſide ret̃ in eẽ moris:mortale in ĩfinitũ excedit vẽiale:q2 per mortale pctm̃:bonũ creatũ qd̃ finitũ eſt bono icreato qd̃ eſt infinituʒ p̃ponit̃:mõ aũt per veniale pctm̃:z iõ in gñe

moris diſtãt in ĩfinitũ. ¶ Ad 5m dõm:ꝙ ĩpoſſe eſt ꝙ hõ Ad 5m

decedat in ſolo pctõ veniali ſine grã:quia nihil excludit gratiã ab hoie:niſi mortale pctm̃: z iõ q decedit ſine grã: decedit in mortali pctõ:mõ ꝯcludebat ergo argm̃:ꝙ venia li debeat̃ pena eterna per ſe:ſʒ inq̃ʒtũ eſt ꝯiunctũ cũ mor tali pctõ actuali:vel originali:z ſic nõ eſt icõueniens:ꝙ puniat̃ pena eterna:q2 nullum pctm̃:ſiue ſit veniale:ſiue ſit mortale remitti põt ſine grã gratũ faciẽte:z q̃ʒdiu cul pa nõ eſt remiſſa:ſemp manet obligatio ad penam.

Consequenter querit̃ de tertio p̃nci pali.Et circa h̃ q̃runt̃ duo. ¶ Primo vtrũ in quolʒ pctõ actuali mor tali:ſit ꝯuerſio ad creaturam:z auerſio a deo. ¶ Secũdo quid pri⁹ eſt ordine nature in peccãdo:vtrũ

conuerſio:vel auerſio. ¶ Queſtio. I. Qõ 1.

Primo oſtẽdo ꝙ nõ i quolʒ pctõ actua li mortali ſit ꝯuerſio ad creaturã Ar. p°

z auerſio a deo.Odire deum nullã dicit ꝯuer ſionẽ ad creaturã:z tm̃ ĩportat auerſionẽ a deo

¶ Itẽ auerſio z ꝯuerſio ſunt duo mot⁹. Sʒ in vno pctõ Secũdo.

non eſt niſi vnus mot⁹:ergo in quolibet pctõ mortali nõ eſt ſimul ꝯuerſio ad creaturam z auerſio a deo. ¶ Item Tertio.

Hiere.2.duo mala fecit populus meus me dereliquerũt fonteʒ aque viue:z foderunt ſibi ciſternas diſſipatas zc̃. ergo auerſio z conuerſio ſunt duo mala. Sed quodlibet peccatũ nõ eſt niſi vnũ malũ:ergo in quolibet pctõ non ſimul ſunt auerſio z ꝯuerſio. ¶ Item in peccato cõmiſ Quarto.

ſionis nulla eſt ꝯuerſio ad creaturã.Omittere enĩʒ actũ debitum nullam videtur dicere ꝯuerſionem.

Contra Aug.12.de ciui.ca.8.q ꝯuerſe amat cuiuſ libet nãe bonũ:z ſi adipiſcat̃:ipſe eſt in bo In oppm.

no malus:z miſer meliore priuatus:ergo videt̃ ꝙ ſimul ſũt in peccatore ĩordinat⁹ amor creature z receſſuʒ a me lion bono. ¶ Item in quolibet motu locali eſt receſſus Secũdo.

a termino a quo z acceſſus ad terminũ ad quẽ:ergo ſit i quolʒ motu pcti ẽ receſſus a deo z acceſſus ad creaturã.

Respondeo ꝙ in quolibet actu mortalis pecca ti eſt conuerſio ad creaturã:illi pec Ad qõnẽ ſʒ mẽteʒ ꝓpriaʒ.

cato intrinſeca vel ab eodẽ preſuppoſita:z auerſio a deo: nõ ſm̃ ꝙ auerſio a deo dicit quẽdã inordinatuʒ motum in deuʒ:ſicut in obiectum:q2 talis auerſio nominat ſpãlẽ motũ z eſt ſpãle peccatũ:ſicut eſt odire deum z inuidere

deo: et sic de aliis. Sed sm quod dicit qdaz recessum vel elongationez a deo: sicut a termino a quo recedit. Et hoc sic pōt probari sm Aug. 14. de ciui. cap. vlt. fecerūt ciuitates duas: amores duo terrenā. s. amor sui vsq3 ad contemptum dei: celestez vero amor dei vsq3 ad contemptū sui. Quodlibet ergo peccatū aut est amor sui vsq3 ad contēptū dei: aut talē presupponit amorē: ergo cuz in cōtemptu dei: sit auersio a deo: et in hoc quod creatura seipsam diligit cōuertat se ad creaturā: omne peccatū qd in actu consistit cōprehēdit auersionē a deo et conuersionē ad creaturā tāq3 sibi intrinsecā vel tāq3 ab eodē presuppositā. ¶ Preterea Glo. super illud ps. Incēsa igitur et suffossa. sentētialiter dicit quod omne peccatū procedit: vel ex amore male inflāmāte vel ex timore male humiliante. Quodlibet ergo peccatū: aut est amor male inflāmans: aut timor male humiliās: aut ex istorū altero procedens. Sed timor male humilians presupponit amorē male inflāmantē: ois enim qui inordinate timet: aut ideo timet inordinate: ne sibi auferatur qd inordinate amat: aut ne sibi inferatur quod inordinate odit. Inordinatū odiuz presupponit inordinatū amorez: nemo. n. inordinate aliquid odit: nisi quia inordinate diligit suū oppositum: ergo ex quacūq3 cā oriatur: inordinatus timor presupponit mediate vel imediate inordinatuz amorē. Inordinatus autē amor inordinate auertit amantē ad creaturaz: respectu eniz dei nō pōt esse amor male inflāmans: ergo omne peccatuz qd in actu cōsistit presupponit aliquam inordinataz cōuersionē ad creaturā vel ipsam intra se comprehendit. Per inordinatā aūt cōuersionez ad creaturā est aliq̄ auersio a deo: ergo in quolibz petō qd in actu consistit est conuersio ad creaturā vel presupponit ab eodē: et auersio a deo p quā in illa conuersione ē formalis ratio peccati.

Ad p^m **Ad primum** in oppositū cum dī: quod odire deū nullaz importat conuersionez ad creaturā etc. Dico quod si actus odiendi deū: nō sit conuersio ad creaturā: presupponit tñ eaz: nullus. n. potest odire deū per se: odiri tñ pōt per accidens. s. inquantū ex iustitia est puniēs peccatores: hanc aūt iustitiam nullus odit nisi quia inordinate diligit creaturā. ¶ Ad scdm dōm: quod

Ad 2^m

auersio et conuersio nō sunt duo motus sm quod auersio dicit recessum vel elongationez a deo vt a termino a quo: sed sm quod dicit inordinatū motuz in deū: sicut in obiectum.

Ad 3^m ¶ Ad tertiuz dōm: quod aut ibi accipit derelictio pro peccato omissionis vel infidelitatis. ¶ Ad quartū dōm quod

Ad 4^m sm quosdā: et si peccatuz omissionis nō dicat aliquā conuersionē ad creaturā: de necessitate tñ presupponit eam: tāq3 sui cām vel occasionē. ¶ Alij autem dicūt: quod nō de necessitate presupponit aliquā conuersionē ad creaturam actualem. Ad videndum autez que istarum opinionum sit rationabilior recurras ad illam questionem superius positam distin. 35. scz verum omne peccatuz aliud ab originali cōsistit in aliquo actu.

Q6. II. Qō. II.

Ar. p^o **Secundo** queritur vtrū prius sit ordine nāe: in eodē actu peccati cōuersio ad creaturaz: q3 auersio a deo. Et videt quod nō. Prius est ordine nāe vnius forme corruptio: q3 alterius generatio: sed auersio a deo est quasi qdaz corruptio: conuersio ad creaturā: est quasi qdaz generatio: ergo prius ordine nāe: est in eodē actu peccati auersio a

Secūdo deo q3 conuersio ad creaturā. ¶ Itez prius est ordine nāe recessus a termino a quo q3 recessus ad terminū ad quē. Sed auersio a deo est qdā recessus ab eo: conuersio ad creaturaz est qdā accessus ad eā: ergo prius ordine nāe est in eodē actu peccati auersio a deo q3 conuersio ad creaturaz.

Tertio ¶ Itē si intellectus nō pōt sil' intelligere. a. et b. prius ordine nāe dimittit itelligere. a. q3 intelligat. b. ergo a sili cuz volūtas nō possit sil' instituere creaturā et creatorē p principali fine: opz quod prius ordine nāe dimittat creatorē: q3 principaliter adhereat creature.

Contra per accidēs reducit ad p se: sicut ad illud qd prius est nā: sz in eodē actu volūtatis in quo sil' est conuersio ad creaturā et auersio a deo: conuersio est per se: auersio per accidēs: g in illo actu prius est ordine nāe cōuersio ad creaturā q3 auersio a deo. ¶ Itez cā prius est ordine nāe cāto. Sz in eodē actu in quo est conuersio ad creaturā et auersio a deo: conuersio cā est auersiōis. Sicut. n. dicit beatus Dio. 4. ca. de di. no. Nemo respiciēs malum facit que facit: ergo in eodē actu peccati prius est ordine nāe conuersio ad creaturaz q3 auersio a deo. In opp^m Secūdo.

Respondeo quod ille motus volūtatis quo conuertit ad creaturā et auertit a deo est inordinatus amor creature: creaturā respiciēs: sicut terminū ad quē: et deū: sicut terminū a quo. Prius aūt ordine nāe: est cōpletio illius amoris ad creaturā amataz: vt ad terminū in quez tēdit: q3 ad deū sub rōne qua est terminus a quo volūtas p illū amorē recedit. Accessus. n. volūtatis ad creaturā p iordinatuz amorē: cā est recessus eius a deo. Sz predictus iordinatus amor inq̄ztū tēdit in creaturā est cōuersio: et inq̄ztū p ipz voluntas recedit a deo est auersio. Prius ergo ordine nāe in eodē actu peccati est cōuersio ad creaturam q3 auersio a deo. Ad qōnē sz mētez prpiaz.

Ad p^m **Ad primum** in opp^m cū dī: quod ordine nāe prius est vnius forme corruptio q3 alterius gnō etc. Dico quod verū est in executiōe: ec̄trario tñ est in corrupēs: in itētiōe: nō. n. itēdit nā vnius forme corruptiōez nisi pp alterius gnōnē. In rebus aūt rōnabilibus intētio motus est volūtatis: vñ iste actus prius ordine nāe positiue intēdit in aliqd: q3 p ipm sit auersio ab alio. ¶ Ad 2^m cum dī: quod prius est ordine nāe recessus a termīo a quo q3 accessus ad terminū ad quē etc. Dico quod verū est in executione: ec̄trario est in intētiōe motoris: qr. n. itēdit terminū ad quē: ideo remouet mobile a termīo a quo: conuersio aūt ad creaturā et auersio a deo ē p motū volūtatis q est itēsio: et ideo prius ordine nāe respicit terminū ad quē. i. creaturam: q3 terminū a quo. i. q3 recessuz a deo. ¶ Ad 3^m dōz quod illud arg^m bñ cōcludit: quod si volūtas esset conuersa ad deuz vno motu: et auertat p aliū motū: prius ordine nāe est desitio primi actus q3 alterius actus pōs: sz hic ē smo nō de conuersiōe et auersiōe sm quod cōsistūt i duobus motibus: sz sz quod sūt in vno actu q sm cōpationē est conuersio ad creaturā: et sz aliā auersio a creatore. Ad 2^m Ad 3^m

Consequenter q̄ritur de 4° principali. Et circa h querunt duo. ¶ Primo vtruz peccata distinguantur sm speciem per obiecta. ¶ Secūdo vtrū omnia peccata sint equalia. Questio. I. Qō. I.

Primo oñdo quod petā nō distinguunt sm spēz p obta. Qr formale in petō est auersio. Sz per oīa petā a deo auertētia est auersio ab eodē obto. i. deo: g nō distinguunt sm spēm penes obta. ¶ Itē petm mortale et veniale nō vident differre nisi sz magis et min^o. Sz talis dīa nō diuersificat spēz: g cū petm mortale et veniale maxie videatur differre: vr quod alia petā iter se ñ differāt spē pp obta. ¶ Itē idē obm in spē est respectu cōcubitus cōiugalis et fornicari. Sz certū est quod illi duo actus differūt spē: qr vnus pōt esse v̄tuosus alter sp est v̄tuosus: g sil'r vr quod dīa peccatorū sz spēz nō attēdat penes obta. ¶ Itē ab eodē hz res spēm a quo hz eē: sz petā hñt eē ex suis causis: g ēt ab eis spēz sortiunt: g distinguunt sz spēz p suas cās et nō p obta. ¶ Itē obm in petō est sicut mā: vt: sz sz phz. io. meta. res nō distinguunt spē sm māz: sed sz formā: ergo peccata nō distinguuntur spē sm obiecta. Ar. p^o. Secūdo. Tertio. Quarto. Quinto. T. c. 25.

Contra virtutes distinguunt spē p reductionē ad habitus oppositos: g cū v̄tutes q̄ sunt habitus oppositi petis distinguāt sz spēz penes obta formalia: vr quod petā distinguant sz spēm p obta. ¶ Itē motus differūt sm spēz penes terminos. Sz obta sūt termini actuū petōz: In opp^m Secūdo.

ergo

Tertio. ergo actus peccatoꝝ specie differunt per obiecta. ¶ Itē peccata aut distinguuntur sꝫ spēm penes causas: aut penes obiecta: nō penes causas: q2 peccatoꝝ in spē diuersorum est vna causa: vt enim dicitur pma ad Thimo. vlt. Radix omnium maloruꝫ est cupiditas: ergo peccata differunt specie penes obiecta.

Ad q̄stionē ſm mētē ppriaꝫ. In actu pctī duo sunt.

Respondeo

in actu peccati duo sunt. s. deformitas: ⁊ actus deformati substractus. Primo modo loquēdo de peccato. Dico q̄ peccatum nō est in specie nec in genere: nisi per reductionem ad oppositos habitus virtuosos: vel ad actus ipsarū virtutum. Ipsa enim deformitas peccati: priuatio est. Priuatio autez cum nullam dicat essentiaꝫ per se nō potest esse nec in specie: nec i genere. Et sicut ille deformitates peccatorum nō sunt in spē: nisi per reductioneꝫ. Ita dico q̄ earū distinctio ſm spēm attendi debet penes distinctionem specificam habituuꝫ vel actuū bonoꝝ eis oppositoruꝫ ad quos reducuntur. ¶ Secūdo modo loquēdo de peccato: sic dico q̄ peccatuꝫ est in spē per se: q2 sic peccatum per se comparatur ad peccanteꝫ. Unūquodqꝫ autē cōsequitur spēm ſm illud quod est per se: ⁊ nō ſm illud quod est per accidens. In spē autem cōstituuntur p formale obiectum: nō q2 ipsum obiectum sit actus forma: p quaꝫ reponitur in spē. Sed q2 est causa sine qua nō differentie specifice ipsius actus: per quas differētias ipsi actus formaliter ſm spēm distinguuntur: q2 per illa distinguuntur ſm speciem per que in suis spēbus reponuntur.

Ad pᵐ

Ad primum

in oppositū dōm: q̄ per quodlibet peccatū mortale auertitur hō a deo: vnde ipsa auersio generaliter dicta est. q. forma generaliter omniū mortaliū peccatoꝝ: inquantuꝫ peccata sunt. Sed carētia formalis obiecti debiti est. q. spālis forma ipsius peccati sub ratione: qua peccatuꝫ est talis spēi ⁊ dico. q. forma: quia ſm rei veritatē priuatio forma non est: vnde nec peccatuꝫ sub ratione: qua peccatum est formaꝫ habet: nec spēm per se. Sed eo modo quo superius

Ad 2ᵐ dictum est. ¶ Ad scdm dōm: q̄ peccatuꝫ mortale ⁊ veniale: qñqꝫ sꝫ spēm differunt: vt quādo sunt respectu diuersoꝝ obiectoꝝ formaliuꝫ. Quādoqꝫ autez ſm spēꝫ nō differunt: vt quādo sunt respectu eiusdeꝫ obiecti in spē. Sed differunt ſm imperfectionē actus: ⁊ ſm perfectionem: vnde velle fornicari ex deliberatione: ⁊ velle fornicari ex surreptione nō sunt actus voluntatis differentes sꝫ spēm: nec in genere nāe: nec in genere moris. Sed in hoc differunt: q̄ vnus eoꝝ est imperfect⁹ volēdi actus: alius autem perfectus. ¶ Ad tertiuꝫ dōm: q̄ ⁊ si ꝯcubi-

Ad 3ᵐ tus cōiugalis ⁊ fornicarius sint eiusdem spēi: quātuꝫ ad esse nature. Diuersaꝝ tamē spēꝫ sunt: quātuꝫ ad esse moris: ⁊ pmo modo est eoꝝ idem obiectuꝫ in spē nō secundo modo. ¶ Ad quartū cuꝫ dī: q̄ peccata habent eē ex

Ad 4ᵐ suis causis ⁊c. dōm q̄ mā ⁊ forma respiciunt rei substantiaꝫ: ⁊ ideo substātie reponūtur in genere ⁊ spē per māꝫ ⁊ formaꝫ. Agens autē ⁊ finis respiciunt actus seu operationes: ⁊ ideo actus reponitur in spē per efficientē ⁊ finem: nō q̄ efficiens vel finis sit forma: per quaꝫ actus reponuntur in spē. Sed q2 ꝓpter finem efficiens elicit determinataꝫ essentiam actus: seu operationis: per quaꝫ in spē reponitur: quia tamē agens nāle: quātū est de se vniformiter operatur: ideo agētia nālia spē diuersa ꝓducūt diuersos actus nāles in spē: vnde tales act⁹ spē differūt: ⁊ per efficientē: ⁊ per finem: vt calefactio ⁊ frigefactio: ⁊ sic de alijs. Agens autez voluntariuꝫ potest agere diuersas actiones: vnde in volūtarijs actibus nō attendit distinctio ſm spēm: penes cām agentē: sed penes primum finē: q est formale obiectū voluntatis ipsius. ¶ Ad quin-

Ad 5ᵐ tum cuꝫ dī: q̄ res nō distinguunt spē ſm māꝫ ⁊c. Dico q̄ sicut per obiectuꝫ māle actus nō reponitur in spē: sed per formale: ita per obiecta mālia nō distinguunt sꝫ spe-

ciem: sed per formalia. Uidere enim albedinem ⁊ nigredinem non sunt diuerse visiones ſm speciē: quia omnis species coloris videtur: inquātum color vel saltē inquātuꝫ color lumine illustratus. Qō. II. Qō. 2.

Secundo

queritur vtrum oīa peccata sint equalia. Et vi- ef q̄ sic. Ar. pᵒ Jac. 2. qui peccauerit in vno factus est omniū reus: qui eniꝫ dicit nō mechaberis: dicit ⁊ nō occides: videtur ergo q̄ ꝓpter vnitatē precipientis: sint peccata cōnexa: ergo a simili cuꝫ nō sit aliqua inequalitas in precipiente: ⁊ omne peccatū sit cōtra aliquod preceptuꝫ: omnia peccata sunt equalia. ¶ Item omnis vir- Secūdo. tus est in medio. Sed medium est indiuisibile: ergo oīs virtus est in indiuisibili: per quodlibet ergo peccatuꝫ: ex toto receditur a medio: tantū ergo tollit de virtute peccatuꝫ vnuꝫ: quantū aliud qđ nō esset veꝝ: nisi oīa essent equalia. ¶ Item pħs. 3. Top. albius est: qđ est nigro im- Tertio. Cap. 9. permixtius: ergo si peccatum esset peccato grauius esset suo ꝯtrario (qđ est virtus) impermixtius. Sꝫ hoc est falsum: nulluꝫ enim peccatuꝫ habet aliquā permixtionem cuꝫ virtute: ergo nullū est alio grauius. ¶ Itē ergo eq̄- Quarto. liter participatur a spēbus. Sed peccatum genus est ad omnia alia peccata: ergo ratio peccati ab omnib⁹ peccatis equaliter participatur: omnia ergo petā sunt eq̄lia.

Contra

peccato respōdet pena: sed non oīa peccata puniuntur pari pena: ergo non oīa sunt in In oppᵐ malitia paria. ¶ Item vnū falsum est alio falsius: vnde Secūdo. dicit pħs. 4. metaph. q̄ nō similiter mentitus est: q quatuor pente opinatus est: ⁊ qui mille. Si igitur nō similiter T. c. 18. palam: quia alter minus: ergo similiter vnum peccatuꝫ est altero grauius. ¶ Item Aug. de snīa Jacobi nō mul- Tertio. tum vltra medium: ⁊ si verum est eum qui habet vnam virtutem habere oēs euꝫ qui vnaꝫ nō habet nullam habere: nec sic peccata sont paria: quia vbi virtus nulla est nihil quidem rectum est: nec tamen ideo non est prauo: prauius distortoqꝫ distortius.

Ad istam questioneꝫ

dixerunt stoici: ⁊ ſm q̄ refert Au- Ad q̄stionē ſm mētē stoicoꝝ. gust. de snīa Jacobi ꝓpe mediū locū inter ꝑncipiū ⁊ mediuꝫ: oīa peccata esse paria decepti in hoc q̄ nō cōsiderabant ea: nisi ex parte priuationis: inquantuꝫ. s. per peccatum est recessus a recto ordine rationis: ⁊ ipsi existimabant nullam priuationeꝫ suscipere magis ⁊ minus: q̄ tamen falsum est: q̄uis enim pura priuatio totum exclu- ꝯ opi. dens habitum que priuatio consistit in esse corrupto cuiusmodi mors est: que est vite priuatio non recipiat magis ⁊ minus: priuatio tamen que non totaliter habitum excludit oppositum: que priuatio magis consistit in fieri corruptōis habitus oppositi: q̄ꝫ in esse corrupto: sicut se habet infirmitas ad sanitateꝫ recipit magis ⁊ minus. ¶ Dicendum ergo ad questioneꝫ q̄ nō omnia peccata Ad q̄stionē sꝫ mēteꝫ ꝓpriā adducit tñ rationes aliorum. pᵃ. sunt paria cuius rationem aliqui sic assignāt. Uirtus est ſm rectam rationē ⁊ peccatū est recessus a recta ratiōe: q̄libet autem peccatum aliquid retinet de ordine recte rationis: ſm enim pħm. 4. ethi. cap. 12. malom ⁊ seipsuꝫ destruitꝫ si integrum sit importabile fit. Et ideo priuatio que est in peccato recipere pōt magis ⁊ minus sꝫ q̄ Scda rō plus vel min⁹ retinet de ordine rationis. ¶ Alij dicunt q̄ si virtus consisteret in indiuisibili: qđ tamen non est veruꝫ: vt in lib. 3. declarabitur adhuc peccata essent imparia: cum tamen tunc nulluꝫ eoꝝ aliquid de habitu opposito retineret: ⁊ esset eoꝝ inequalitas per maioreꝫ vel minorē elongationē ab illo medio indiuisibili: in quo eē ꝟtutis ꝯsisteret. Cui snīe multū videnꝫ ꝯcordare auctes Aug. ⁊ pħi in opponēdo allegate ad hāc ptem.

Ad primum

in oppositum dicendum: q̄ illud Ad pmū verbū Jacobi: qui peccat in vno factus est omnium reus: sic intelligendum est ſm Glos.

interlinealez:qd in vno peccando cōtra auctorem legis facit quem in sua lege negligat ⁊ contra charitatem que est causa:⁊ quasi mater totius legis. ¶ Dicendum etiaz ꝙ quāuis sit vnus precipiens:nō tamen intendit eque intense obligare:per quodlibz preceptū:⁊ sicut dicit Ber. de precepto ⁊ dispen.13.cap.nō pari culpa negliguntur que non pari cura precipiūtur:nec pari proinde puniūtur.

Ad 2m ¶ Ad secundum dicendū:ꝙ illud medium in quo virtus consistit non est indiuisibile:vt in tertio declarabitur:⁊ sic esset in idiuisibili ad hoc ſm aliquos esse vnū peccatum grauius alio:per maiorem elongationez:⁊ minorem ab illo punctali medio.

Ad 3m ¶ Ad tertium dicenduz ꝙ non est aliquod peccatum qd non habeat aliquid de his que requirunt ad virtutem:impossibile est enim hominem elongari in infinituz ab illo medio:in quo virtus cōsistit:vnde dicit phs.4.ethi.cap.12.loquēs de carentia ꝯditionuz que reqrunt ad virtutez:qd nō oia eidem existunt:nō enīz vtiqz posset esse. ¶ Vel potest dici ſm aliquos ꝙ illud verbū phi:quāuis ponat exemplū de cōtrarijs ꝓprie dictis:intelligit tamē de ꝯtrarijs ſm ꝙ se extendūt ad magis ⁊ min⁹:⁊ ego dico ꝙ si duo peccata ita se haberēt ꝙ nihil ꝑticiparent de cōditionibus virtutis nisi actuz volēdi sub rōne boni in gnāli:qd cōe est:⁊ actib⁹ peccatoꝝ:⁊ actib⁹ virtuosis:tn̄ vnū posset eē grauius alio ⁊ per magis ⁊ min⁹ elōgari a termino in quo virtus ꝯsistit.

Ad 4m Gen⁹ nō eq̄lr ꝑticipatur a suis spēbus. ¶ Ad 4m cū di:ꝙ genus eq̄liter ꝑticipaℓ a suis spēbus ⁊c. Dico ꝙ nō est vez:certuz est: ꝙ forma vnius spēi est nobilior q̄z alia. Per formā.n.specificā nō tm̄ hz res qd sit in spē:sed ēt qd plene habeat rōnē generis generalissimi:⁊ oium intermedioꝝ vsqz ad spēm spālissimaz:⁊ quō h̄ intelligaℓ:clarius expositū īuenies superius dist.17.in illa qōne:vtꝝ in adam fuerit aliq̄ alia forma substātialis cū anima intellectiua:siℓr forme diuersarū spēꝝ:sicut albedo ⁊ nigredo ⁊ actus aie nobilius ꝑticipant rōnem generis:ſm ꝙ sunt nobiliores. ¶ Preterea si genus equaliℓr ꝑticiparet a spēbus:ex hoc nō sequeretur ꝙ fornicatio ⁊ homicidiuz essent peccata equalia. Sed ꝙ equaliter participarēt generalē rōnez peccati:⁊ inēq̄lia manerēt ēt q̄tuz ad rōnes pctā specificātes.

Circa litteraz Alio mādato legis ꝓhibetur actio furti.s.nō furaberis:alio volūtas furādi.s.nō cōcupisces rez ꝓximi tui:h̄ expositū est in qōnibus. Sed est reatu interdū:postq̄z transijt actu. Sup qd autē fundatur ille reatus:postq̄z transijt peccati act⁹ in qōnib⁹ expositū est.

Reatus multiplr accipitur. Quid reat⁹. Diuisiones pcti diuersē. ¶ Reatus in scriptura multipliciter accipitur.s.ꝓ culpa:supple obligāte pp eā:supple ad quā est obligatio ꝓ obligatione pene rōnalis vel eterne:⁊ sic accipiℓ ꝓprie:est enīz reatus obligatio ad penā pro peccato:modi peccatoꝝ in scriptura varias hn̄t distinctiones. ¶ Vna est ꝙ aliud est peccatū in deuz:aliud in ꝓximū. Aliud in seipsuz quoꝝ primū est cōtra ordinem hois imediate ⁊ directe ad deuz. Scdz cōtra ordinē hominis imediate ⁊ directe ad ꝓximuz: aliud ꝯtra ordinē ipsius hois imediate ⁊ directe ad seipm. ¶ Alia diuisio peccati est penes reatū ⁊ diuidiℓ sic:peccatū in veniale ⁊ mortale:alia est diuisio in pctm̄ ꝯmissiōis ⁊ omissionis. ¶ Alia est diuisio pcti ſm ꝓcessum peccati diuersum:⁊ sic diuidiℓ in peccatuz cordis oris ⁊ operis. ¶ Alio modo diuidiℓ in peccatū superabūdātie ⁊ defect⁹ inter que media est virt⁹. ¶ Alia est distinctio peccatoꝝ ſm obiecta formalia de qua superi⁹ dictuz est.

Cur.vij. vitia appellāt capitalia. Fines vitioꝝ capitaliuz. ¶ Sciendū est.7. esse vitia capitalia ⁊ ꝑncipalia. Que capitalia diℓr a capitis ꝓprietate:qꝛ sicut a capite influiℓ sensus ⁊ motus: sic ista videnℓ esse ꝑncipalia motiua ad peccandū inq̄ntum fines coꝝ:maxime mouēt appetitū ad peccatū. Finis.n. supbie est apparēs bonū honestum. Finis auaritie apparens vtile. Finis gule apparēs delectabile ſm gustuz. Finis luxurie apparēs delectabile ſz tactū. Fuga vero mali apparētis in seipso:qd tamē in rei veritate bonū est:est ipsius accidie finis. Refugere aūt bonum nāe in alio est finis ire. Refugere aūt bonū grē in alio:finis est inuidie qꝛ ergo isti.7.fines:maxie mouēt ad peccāduz. Ideo superbia:auaritia:gula:luxuria:accidia:ira:inuidia: dicuntur capitalia peccata. Inanez gloriaz nō ſm ꝙ dicit laudis appetituz:sed ſm ꝙ dicit inordinatū excellentie appetitū:⁊ sic idē est qd superbia. Accidiaz vel tristitiam:⁊ dicit sub disiunctione:qꝛ ſm ꝙ dicit Damas.lib.2.cap.13. Accidia est tristitia aggrauās.

Castrimargia. Castrimargiā.i.gulaz que dicitur castrimargia.q.casti mergia.i.castitatē mergens. Ex superbia ante omnia mala oriuntur:⁊ h̄.i.capitalia: ⁊ alia.

Dubm ¶ Contra vnuz vitiū capitale non oritur ab illo. Sed superbia vt superius visum est:est vnum de septez vitijs capitalibus.

Rn̄o ¶ Respondeo ꝙ quāuis superbia sit vnuz de septē vitijs capitalib⁹:tn̄ radix potest dici alioꝝ peccatoruz:etiam capitalium inquantū eis ministrat fomentuz:sicut radix ramis. ¶ Vel potest dici ꝙ ibi accipitur pro initio ſm illud Eccl.10. Initiuz ois peccati est supbia:quia illo peccato prius angelus malus peccauit: ⁊ etiam primus homo.

A.I. ſm⁹ Radix omniuz malorum est cupiditas. Hic potest accipi pro quocūqz inordinato appetitu boni:⁊ hoc modo etiam comprehēdit superbiaz:vnde Glo.super illud verbuz p⁹ Thimo.6. Radix omniū malorum est cupiditas subdit plus habendi quaz oportet:hac ⁊ diabolus cecidit ⁊ primi homies. Alio modo potest accipi superbia esse radix omnium malorum:⁊ ēt cupiditas ſz ꝙ Magr̄ exponit vitio ca.dis.pñtis.

¶ De peccato in spūm sanctum qd dicitur etiaz peccatum ad mortez. Dist. XLIII. Dist.43.

Est preterea quoddaz pcti gen⁹ ceteris grauius ⁊ abbominabili⁹ qd dicitur peccatum in spiritum sanctū. De quo in euāgelio veritas ait. Qui peccauerit in spiritum sanctum nō remittetur ei neqz hic neqz in futuro. Et Joannes in epistola canonica. Est peccatum ad mortem:non pro eo dico vt quis oret.

Quid sit illud peccatuz. Qui enim peccat in patrem remittetur ei.⁊ qui peccat in filium remittetur ei:qui autem blasphemauerit in spiritum sanctum nō remittetur ei:neqz hic:neqz in futuro. Sed queritur quid sit illud peccatū in spiritum sanctum vel ad mortem.

Quoruz opinio. Quid sit illi pctm̄. Quidam dicunt illud peccatū esse desperationis vel obstinationis. Obstinatio est indurate mentis in malitia pertinacia per quaz homo sit impenitens. Desperatio est qua quis diffidit penitus de bonitate dei:estimans suam malitiam diuine bonitatis magnitudinem excedere. Sicut chayn qui dixit. Maior est iniquitas mea q̄ȝ veniam merear. Vtrūqz vero dicitur peccatuz in spiritum sanctum: quia spiritus sanctus est amor patris ⁊ filij:⁊ benignitas qua se inuicez ⁊ nos diligunt:que tanta est cuius finis nō est. Recte ergo in spiritum sanctum delinquere dicuntur qui sua malitia dei bonitatem superare putant:⁊ ideo penitentiaz non assumunt: et qui iniquitati tam pertinaci mente inherent:vt eam nūquam relinquere proponant:et

ad bonitatem spiritus sancti nunq̄ redire: patientia dei abutentes: ꝛ de misericordia dei nimis presumentes: quibus placet malitia propter se: sicut pijs bōitas. Isti nimia pertinacia ꝛ presumptione peccant autumantes deuz nō Augu. de v̄bis dn̄i. esse iustum. Illi desperatione deuz non bonū existimant tollētes in hoc turbulentissimo iniquitatum mari portuz diuine iustitie: quo se recipiant fluctuātes. Atq̄ ipsa desperatiōe addunt peccata peccatis dicentes misericordiaz nullam esse: et q̄ super peccatores necessaria damnatio debetur.

¶ Utrum omnis obstinatio sit peccatum in spiritum sanctum.

Sed queritur vtruz omnis obstinatio mētis in malitia obdurate omnisq̄ desperatio sit pec- Opinio quorūdā catum in spiritum sanctum. Quidam dicunt omnez obstinationē ꝛ omnē desperationez esse peccatū in spiritū sanctū. Nō si est aliquando illud peccatū remittitur: quia multi etiā obstinatissimi ꝛ despratissimi conuertūtur vt Aug. ait super illū locum ps. Conuertaz in profundum maris: idest eos qui erant desperatissimi: ꝛ ibi. Mittit crystallum suam sicut bucellas: idest obstinatos facit alioꝝ doctores. Talium conuersio: ibi etiaz euidenter ostēditur vbi ait: qui educit vinctos in fortitudine. Similiter ꝛ eos qui exasperant qui habitant in sepulchris Secunduz istos illud peccatū dicitur irremissibile non quin aliquādo dimittatur: sed quia vix ꝛ raro ꝛ difficulter remittitur. Nō enim soluitur crystallus nisi vehementi spiritus impe- Aliorum sententia tu. Alij vero tradunt nō quālibet obstinationem vel desperationez appellari peccatum in spirituz sanctum: sed illā tantū quā comitatur impenitentia: qui etiaz impenitentiam dicunt esse peccatum in spiritum sanctum. Sed quia Augu. dicit impenitentiā esse peccatuz in spiritum sanctū: cum sic obstinatus est aliquis vt nō peniteat: discuti oportz an aliud sit obstinatio: aliud impenitētia sit in eo peccatuz: an idē sed diuersis modis cōmissuz: Secunduz istos peccatum illud dicitur irremissibile eo q̄ nūq̄ dimittatur. Unde Augu. etiaz dicit q̄ hoc solum peccatum veniam mereri non potest. Et Hierony. q̄ taliter peccans digne penitere nō potest. Et ideo recte Joānes dicit vt non ꝑ eo oret quis: quia qui sic peccat: orationibus ecclesie hic vel in futuro iuuari nō potest: habēs cor induratuz tāq̄ lapis: sicut de diabolo legitur. Post hanc vitam qui valde mali sunt: meritis ecclesie iuuari non possunt.

¶ Qualiter accipitur peccatuz in spūm sanctuz.

Est etiam alia huiꝰ peccati assignatio. Hoc enī peccatum Augu. diffiniens in lib. de sermone Aug°. domini in monte ait: peccatum ad mortem est cuz post agnitionez dei per gratiam christi oppugnat aliquis fraternitatez: ꝛ aduersus ipsaz gratiaz qua reconciliatus est deo: inuidie facibus agitatur: qō fortasse est peccare in spirituz sanctū: qō peccatum dicitur nō remitti: non qr nō sit ignoscenduz peccāti si peniteat: sed qr tāta est labes peccati illius: vt deprecandi humilitatez subire nō possit: etiaz si peccatum suum mala conscientia agnoscere ꝛ enūciare cogatur: vt Judas cuz dixit peccaui facilius desperans cucurrit ad laqueuz: q̄ humilitate veniā peteret: qō ꝑpter magnitudinē peccati: iaz ex damnatione peccati tales habere credendū est. Ecce quedaz assignatio peccati in spm̄ scm̄ vel ad mortez h̄ posita est: qua illud peccatuz esse traditur oppugnatio fraternitatis post agnitiōez ꝛ inuidentia gratie post recōciliationez: qō spēs quedaz obstinationis itelligi potest. Illam tn̄ diffōnem Aug. in lib. retrac. rememorans ali- Aug°. quid adijciēdum ibi fore: nec asserēdo se dixisse aperit ita dicēs. Nō qdem nō confirmaui: qm̄ hoc putare me dixi. Sed tamen addendū fuit si in hac scelerata mentis peruersitate finierit hanc vitaz. Qm̄ de quocūq̄ pessimo in hac vita constituto: nō est desperandū: nec pro illo iprudenter oratur de quo non desperatur. His verbis isinuatur peccatuz premissa diffōne descriptum: tunc solum debere dici ad mortem vel in spūm sanctum: cum non habet comitez penitentiam: nec de aliquo peccatore desperādum est in hac vita: ꝛ ideo pro omni esse orandum. Unde illud Joan. non pro eo dico vt qs oret: sic accipienduz videtur: vt pro aliquo peccante ad mortem vel in spiritū sanctum postq̄ finierit hanc vitam non oremus. Dum autez in hac vita est: nec peccatum illius iudicare: nec de illo desperare: sed pro illo orare debemus. Unde August. de verbis domini de impenitentia que est blasphemia in spūm sanctū sic ait. Ista ipenitentia vel cor ipenitēs: q̄diu qs in hac carne viuit non potest iudicari. De nullo enī desperandum est q̄diu ad penitentiam patientia dei adducit. Paganus est hodie: iudeus ifidelis est hodie: hereticus est hodie: schismaticꝰ est hodie: qd si cras amplectaī catholicam pacem: ꝛ sequatur catholicaz veritatē. Quid si isti quos in quocūq̄ genere erroris notas: ꝛ tāq̄ desperatissimos dānas anq̄ finiant istaz vitaz agunt pniam: ꝛ iueniunt veraz regem ꝛ vitaz i futuro. Nolite ergo an̄ tp̄s iudicare qcq̄. Ex his ostēdiī ꝑ singulis peccatoribus in hac vita esse oranduz: nec de aliquo esse diffitendū: qr ꝯuerti pōt dū in hac vita est. Quia nō potest sciri de aliquo vtrum peccauē

rit ad mortez vel in spiritum sanctum: nisi cuz ab hac vita discesserit: nisi forte alicui per spiritum sanctum mirabiliter reuelatum fuerit. Ex predictis aliquatenus capi potest quomodo accipiatur peccatum in spiritū sanctum: sc3 inuidentia gratie fraternitatem impenitentis oppugnans: que vtiq3 obstinatio esse videtur: et omnis impenitētis obstinatio atq3 desperatio. Notanduz vero est q̄ nō omnis qui non penitet impenitens dici potest: quia impenitentia proprie obstinati est: et vt qdā volūt et desperati.

¶ Alia assignatio peccati in spiritum sanctum.

De hoc quoq3 peccato in spiritū scm̄ Ambrosius in lib. de spiritu sancto differens diffinitā assignationez tradit dicens. Cur dominus dixerit: qui blasphemauerit in filiuz hominis dimittetur ei: qui autez blasphemauerit in spiritum sanctuz: neq3 hic: neq3 in futuro dimittetur ei. Diligēter aduerte: nunqd alia est offensio filij alia spiritus sancti. Sicut vna dignitas sic vna iniuria. Sed si quis corporis specie deceptus humani remissius aliquid sentit de xp̄i carne q̄3 dignum est: habet culpam: non est tamen exclusus a venia. Si quis vero sancti spiritus dignitatem maiestatez et potestatem abneget sempiternaz: et putet nō i spiritu dei eijci demonia: s3 i beelzebub nō potest ibi exhortatio esse venie vbi sacrilegij plenitudo est. Satis h aperte explicatur quid sit peccatuz in spiritum sanctum. Q: illi Augustini descriptioni congruere videtur: qua illud peccatuz dicitur esse inuidentia gratie oppugnans fraternitatem. Qui enim post cognitionez veritatis sancti spiritus veritatem negat eiusq3 opera dicit esse beelzebub potestati bonitati et gratie dei inuidere nō dubitatur. Non vtiq3 distinctio illa verboruz sic accipienda est quasi trium personarum diuise sint offense: sed ibi peccatoruz genera distincta sunt. Peccatum enim in patrē id itelligitur qō fit per īfirmitatez: quia patri scriptura frequenter attribuit potentiā. Peccatum in filium qō fit per ignorantiaz: quia sapientia filio attribuitur. Tertium expositū est: Qui ergo peccat per infirmitatez vel per ignorantiam: facile veniam adipiscitur: sed non ille qui peccat in spiritum sanctum. Cum autem vna sit potentia: sapientia: bonitas triuz: quare patri potentia: filio sapientia: spiritui sancto bonitas sepius assignetur superius dictum est. [Ambro.]

Dist. 43. Distin. XLIII.

Et preterea quoddam peccatigenus etc. Superi⁹ determinauit magister de peccatis capitalibus in generali. Hic determinat de peccato in spiritū sanctū in speciali. Et diuiditur in partes duas. ¶ Primo determinat de ipso quantum ad eius grauitatem. ¶ Secūdo quantuz ad eius quiditatē. ibi. [Sed queritur quid sit.] Et ista secunda diuiditur in tres partes s̄m triplicem assignationē quiditatis ipsius scda ibi. [Est etiaz alia.] tertia ibi. [De hoc quoq3 peccato.] Prima in duas. ¶ Primo determinat veritatez. ¶ Secundo iuxta h mouet aliaz incidentē qōnem. ibi. [S3 q̄ritur.]

Circa hanc distin. querenduz est pn̄cipal'r de tribus. ¶ Primo de peccato in spiritum sanctū per comparationem ad alia genera peccatoruz. ¶ Secūdo quantuz ad suas proprias conditiones. ¶ Tertio quātum ad suas species. ¶ Circa primum queruntur duo. ¶ Primo vtruz peccatum in spiritū sanctum dicat aliquod genus peccati distinctum ab alijs generibus peccatorum. ¶ Secundo vtrum possit esse in creatura rationali absq3 hoc q̄ precedat aliud actuale peccatum.

¶ Questio. I.

Primo ostendo q̄ peccatuz in spirituz sanctū nō dicat aliquod genus peccati distinctuz ab alijs generibus peccatoruz. Peccatuz eniz in spirituz sanctum procedit ex malitia. Dicit enim Magister in littera q̄ illis qui peccāt in spirituz sanctum malitia placet propter se. Sed peccatum ex malitia nō est genus peccati distinctum: q: ex malitia possunt multa genera peccatoz procedere: ergo pctm̄ in spm̄ scm̄ nō est genus peccati distinctū ab alijs. [Q. i. Ar. p°.] ¶ Itez pctm̄ in spm̄ sanctum dicitur: aut q: est contra personaz spiritus sancti: aut q: est cōtra donum appropriatum spiritui sancto qō est charitas. Sed siue sic: siue sic: omne peccatum mortale est peccatuz in spiritum sanctū: ergo peccatum in spiritum sanctuz nō dicit genus peccati distinctū ab alijs. [Secūdo.] ¶ Itez Glo. super illud verbuz p° Jo. vlt. Est peccatū ad mortez dicit q̄ ad mortem est peccatum qō separat a deo: sicut mors separat animā a corpore. Sed omne peccatum mortale est hmōi: ergo omne peccatum mortale est peccatum ad mortez. Sed s̄m Augu. p̄mo lib. de sermone domini in monte nō multū ante finem: per peccatum ad mortem intelligit peccatū in spiritum sanctuz: ergo omne peccatuz mortale est peccatuz in spirituz sanctum: qō nō esset verū: si genus esset peccati distinctum ab alijs. [Tertio.] ¶ Item Augus. lib. 83. q. q. 26. dicit q̄ alia sunt peccata infirmitatis: alia imperitie: alia malitie. S3 nec peccatuz ex infirmitate: nec ex imperitia nominat gen⁹ peccati distinctum ab alijs: quia oē peccatum ex aliquo istoruz potest procedere: ergo similiter peccatum in spiritum sanctuz: qō est ex malitia nō nominat genus peccati distinctū ab alijs generibus peccatorum. [Quarto.]

Contra Aug. p̄mo lib. de sermone domini in monte: nō multū ante finem loquens de peccato in spiritum sanctuz sub nomine peccati ad mortē ait: peccatuz fratris ad mortez puto esse cum post agnitiōez dei per gratiam domini nostri iesu xp̄i quisq3 impugnat fraternitatez: et aduersus ipsam gratiaz qua recōciliatus est deo inuidie facibus agitat: ergo pctm̄ in spirituz sanctum est inuidentia fraterne gratie: qō est distinctuz genus peccati. [In opp^m] ¶ Itez Magister dicit in lr̄a: qō est quoddam genus peccati ceteris grauius et abhominabilius: qō dicitur peccatum in spiritum sanctum. [Secūdo.]

Respondeo q̄ peccatuz in spiritū sanctū pōt accipi quadrupliciter. Vno modo pro peccato qō procedit ex habitu malo. Alio modo p peccato mortali in quo moritur homo. Tertio modo pro iniuria que directe est contra personam spiritus sancti: sicut est male sentire de spiritu sancto et blasphemare spiritum sanctū. Quarto modo pro peccato qō nō ex ignorantia: nec ex infirmitate vel passiōe: sed ex certa industria illud abijcit qō electionez peccati poterat ipedire. [Ad qōnē s3 mētē ppriā. Peccatū in spm̄ scm̄ q̄drupl'r pōt accipi.]

¶ Primum

¶ Primuz pro tanto dicitur peccatuz in spiritum sanctum quia habitualis malitia directe opponitur charitati que est donuz appropriatuz spũi sancto. ¶ Secundũ etiaz dicitur in spiritum sanctũ: quia qui finaliter moritur impenitens caret remissione peccati: qui est per gratiam spiritus sancti. ¶ Tertium etiã dicitur in spirituz sanctum: siue accipiatur personaliter: sicut est error infidelitatis circa articuluz de spiritu sancto: siue accipiatur essentialiter. s. pro tota trinitate: sm quem modum dicitur Jo. 4. spiritus est deus. s. quãdo aliquis blasphemat ipsum deuz: sicut blasphemabãt iudei naturaz diuinam in xp̃o: opera que per potentiaz diuinam faciebat attribuentes belzebub principi demoniorũ: vt hʒ Math. 12. ¶ Quartum etiaz dicitur in spirituz sanctum: ꝛ ratiõe sui principij: ꝛ ratione sui oppositi. Secundũ eniz Aug. lib. 83. q. q. 26. Et sm phm. 5. ethico. capi. 14. Ex triplici causa peccatur. s. ex infirmitate seu passione. Ex ignorantia: ꝛ ex electione ꝙ aliqui vocant peccare ex certa industria. Et Aug. in loco preallegato ex malitia. Ignorantia autez per quandã appropriationez videtur esse cõtra dei filium: quia sibi appropriatur sapientia. Infirmitas contra patrem: quia sibi appropriatur potẽtia. Malitia contra spiritum sanctuz: q: sibi appropriatur bonitas. Et sic principiuz peccati in spiritũ sanctũ est directe contra appropriatum spũi sancto. Rõne etiaz oppositi dicitur peccatum in spirituz sanctuz: quia ea que ab electiuo amore peccati retrahunt effectus sunt appropriati spũi sancto. Dicenduz ergo ꝙ loquendo de peccato in spirituz sanctuz: primo ꝛ secũdo modo nõ dicit genus peccati distinctum ab alijs generibus peccatoruz. ¶ Tertio autẽ modo dicit quandaz speciem peccati. s. infidelitatez. Cuius quasi quidaz effectus videtur esse blasphemia: sm illud Apli p̃ª Thim. p̃mo. prius fui blasphemus ꝛ persecutor ꝛ paucis interpositis subiungitur ignorans feci in incredulitate. ¶ Quarto modo loquendo de peccato in spiritum sanctum: sic dico ꝙ est genus distinctum ab alijs generibꝰ peccatoꝝ ratione sui principij ꝛ oppositi simul ꝛ etiaz actus substracti. Unde cõuenienter peccatum in spirituz sanctum: quarto modo dictum: sic potest describi: vt dicatur: ꝙ est spũale peccatuz: ex sola electione procedens contra aliquem effectuz spiritui sancto appropriatum specialiter ꝛ directe inclinando retrahentem ab electiuo amore cuiuscũꝗ peccati: sicut specialiꝰ patebit cuz in suas species distinguetur.

Diffinitio pecti i spm scm.

Ad p̃mũ

Ad primum in oppositũ dicendum ꝙ quãuis ex malitia sm qd dicit habitũ malum possint multa genera peccatoruz procedere: non tamen ex malitia sm ꝙ accipitur pro sola electione contra talem effectuz appropriatuz spiritui sancto: qui mediante ꝛ directe hominez inclinãdo retrahit ab amore electiuo cuiuscũꝗ peccati.

Ad 2m

¶ Ad secunduz dicendum: ꝙ quãuis omne mortale preceptum sit contra donum spiritui sancto appropriatũ: ꝛ peccando faciat hõ quantuz est in se contra sancti spiritus honorez: nõ tamen per oẽ mortale peccatuz ex electione abijcitur aliquis effectus spiritus sancti directe ꝛ imediate inclinando retrahens ab electiuo amore cuiuscũꝗ peccati.

Ad 3m

¶ Ad tertiuz dicẽdũ: ꝙ illa Glo. loquitur de peccato ad mortez sm ꝙ accipitur pro quocunꝗ mortali peccato maxime in quo decedit homo. Aug. autez in loco preallegato aliter loquitur de peccato ad mortez: qd patet: quia ibi dicit: ꝙ illiꝰ peccati tanta labes est: vt deprecandi humilitatez subire nõ possit: etiam si peccatuz suum mala conscientia ꝛ agnoscere ꝛ denunciare cogatur.

Ad 4m

¶ Ad quartuz dicenduz: ꝙ nõ plus concludit nisi ꝙ ex electione peccare non est ratio sufficiens cõstituendi genus peccati distinctũ ab alijs generibus peccatoruz: ꝛ hoc est veruz: qui enim nõ motus ex aliqua passione eligeret fornicari: nõ propter hoc sequeretur ꝙ peccaret in spiritum sanctum: ꝛ ideo dixi ꝙ ad constituendum istud genus peccati: qd vocamus peccatum in spiritum sanctum concurrit suum principium ꝛ oppositum simul: sicut dictũ est in corpore questionis.

Questio. II. Q̃ã. II.

Secundo queritur vtrũ peccatum in spiritum sanctuz possit esse in creatura rationali absꝗ hoc qd precedat actuale aliud peccatum. Ar. p̃º

Et videtur ꝙ nõ. Aug. in lib. de fide ad petrum: parum vltra mediuz dicit: ꝙ obduratus viuit: siue qui nõ cõuertitur desperans de indulgentia peccatorũ suorum: siue qui sic de misericordia dei sperat: vt vsꝗ in finem vite presentis in suoruz criminum peruersitate remaneat ꝛ paucis interpositis subiungit. Hi sunt qui peccantes in spiritum sanctum ꝛc̃. Ex hac littera habet: ꝙ obduratio est peccatum in spiritum sanctum: ꝛ ꝙ semper presupponit aliud peccatuz. ¶ Item Aug. in enchi. cap. 47. dicit ꝙ qui in ecclesia remitti peccata non credens contẽnit tantam diuini muneris largitatem: ꝛ in hac obstinatione mentis diem clausit extremuz reus est irremissibili peccato in spiritum sanctum: in quo xp̃us peccata dimittit: desperare ergo de remissione peccatoꝝ peccatum est in spiritum sanctum. Sed desperatio semper presupponit aliud peccatuz. Secũdo. ¶ Item Aug. in lib. de verbis domini sermone. 10. circa mediũ dicit: ꝙ impenitentia peccatuz est in spirituz sanctũ. Sed impenitentia semper presupponit aliud peccatum. Tertio. ¶ Item peccatuz in spiritum sanctum procedit ex malitia: sed malitia: aut est peccatum: si est actus: aut ex actu causato: si est habitꝰ ergo peccatũ in spm̃ scm̃ semp presupponit aliud peccm̃. Quarto.

Contra Aug. p̃mo lib. retracta. capt. 18. repetens illud qd dixerat in p̃mo lib. de sermone dñi in monte de peccato ad mortem dicit peccatum ad mortem esse puto: cum post agnitionem dei per gratiam domini nostri iesu xp̃i: quisꝗ oppugnat fraternitatẽ: ꝛ aduersus illam gratiaz qua reconciliatus est deo inuidẽtie facibus agitatur: ꝛ subiungit qd addẽduz fuit. Si in hac scelerata mentis peruersitate hanc vitam finierit. Inuidentia ergo fraterne gratie peccatum est in spirituz sanctum: qd intelligit Augº. per peccatum ad mortez. Sed inuidere fraterne gratie non de necessitate presupponit aliud peccatum. In oppm.

¶ Item primum peccatum luciferi cũ nõ fuerit ex ignorãtia neꝗ ex infirmitate peccatũ fuit in spiritum sanctum: ergo similiter cuz voluntas hominis sit libera p̃mo peccato potest peccare in spm̃ sanctum. Secũdo.

Respondeo ꝙ si accipiatur peccatum in spiritum sanctum: sm quartum modũ qui expositus est in solutione questionis immediate precedentis: quantum ad aliquas eius species de necessitate presupponit aliud actuale peccatuz: sicut sunt species ille: que peccatuz aliud respiciunt: pro materia cuiusmodi sunt desperatio: obstinatio: ꝛ finalis impenitentia. Ad q̃õnẽ sm mẽtẽ ppriaz.

¶ Quantum autem ad illas species que aliud actuale peccatum pro materia non respiciunt non presupponit de necessitate aliud actuale peccatum cuiusmodi species sunt presumptio inuidentia fraterne gratie ꝛ impugnatio veritatis agnite: propter enim libertatem arbitrij: ꝛ propter aliquod vehemens motiuum ꝛ debilem effectum hominis ad bonum: posset quis primo peccare in spiritum sanctum: aliquo trium modorum vltimo positorum: quia tamen per peccatum in spiritum sanctum homo vehementer labitur in profundum: raro accidit qd ad talẽ malitiaz deueniat homo nisi post aliud actuale ꝛ mortale peccatuz: vnde Prouerb. 18. Impius cũ in p̃fundum peccatoruz venerit contẽnit: vbi dicit Glo. q longis peccatoꝝ tenebris inuolutus semel de luce desperat ex desperatiõe sibi peccãdi frena relaxat in quo satis

darur intelligi: q raro nisi aliud peccatuz precesserit la/bitur homo in tantaz malitie pfunditatez quanta est in peccato in spiritum sanctum.

Ad tria arg°. Ad 4m Tria prima argumēta ad primaz partem pce/dunt de illis speciebus peccati in spi/ritū sanctū que peccatū aliud pro mā respiciūt. ¶ Ad quartuz dōm: q peccatuz in spiritum sanctuz eo modo quo hic loquimur nō dicitur esse ex malitia que sit habit°: nec que sit alius actus malus. Sed sm q accipitur ma/litia pro sola electione mala: quādo. s. voluntas aliqd ma/luz eligit: nō per ignorātiā alicuius rei: que retrahet ab illa electione: nec etiā per aliquā inclinationē passionis. Quādo enī sic eligit aliquod malū spūale directe oppo/situz alicui effectui spūs sancti: qui directe et spāliter re/trahit ab electione peccati: tunc peccat in spiritum san/ctum. ¶ Argumenta ad partem aliam pcedunt de spe/ciebus peccati in spiritum sanctum: que peccata alia tā/q̄ materiam nō respiciunt.

Consequenter queritur de scdo pncipali. Et cir/ca hoc queritur duo. ¶ Primo vtruz pecca/tum in spirituz sanctū sit inter omnia pecca/ta magis graue. ¶ Scdo vtrz sit remissibile. Qõ. I.

Qõ.1. Primo ostendo q nō sit inter alia pctā magis

Ar.4°. graue. Glos. sup illō psal. Nolite extollere in altuz cornu v. dicit q maximum est vitiū ex/

Secūdo. cusationis peccati: et tamē talis excusatio nō est peccatū in spirituz sanctum. ¶ Itez phs. 8. ethi. cap. 10. pessimū est cōtrariuz optimo: sed optimum est charitas: est enim

Tertio. maior quā fides et spes: vt habetur pª Cori. 13. ergo odiū dei qd ei cōtrariatur est pessimuz peccatū. ¶ Item tāto peccatuz est grauius: quāto plura bona corrūpit: sed in/fidelitas corrūpit totius spūalis edificij fundamentuz. s. fidem: et ex consequenti totuz spūale edificiuz: peccatuz autem in spirituz sanctuz fidem informē nō corrumpit: ergo grauius peccatuz est infidelitas quam peccatuz in

Quarto. spiritum sanctum. ¶ Item Glo. super illud ps. Cōuer/tentur ad vesperaz. Nemo insanabilior est eo qui sibi sa/nus videtur: sed peccans ex ignorantia: videtur sibi san° nulluz ergo peccatuz est insanabili°: q̄ peccatuz ex igno/rantia: sed peccatuz qd est insanabilius est grauius: ergo nullum peccatuz est grauius peccato ex ignorātia.

In opp^m Contra Magister multa loquens de peccato in spi/

Secūdo. ritum sanctum dicit q est gen° peccati ce/teris grauius et abbominabilius. ¶ Itez quanto pecca/tuz est magis voluntariuz tanto ceteris paribus est gra/uius: sed peccatuz in spiritum sanctum est maxime vo/luntariuz: qz illo peccato peccat homo ex sola electione: ergo peccatum in spiritum sanctum: ceteris paribus est omnibus alijs peccatis grauius.

Ad qōnē Respondeo q peccatuz in spiritum sanctum

sz mētez ratiōe generis peccati est ceteris

ppriā. peccatis grauius: quia per ipsuz peccās magis auertitur a deo q̄ per aliquod aliud genus peccati: et h patet si di/ligenter consideremus illius peccati principium: et eius oppositū et auersionis modū. ¶ Principium enim il/lius nō est ex ignorātia: nec īfirmitas: sed pura industria vnde illo peccato sola electiōe peccat: et sicut dicit Gre. 25. lib. Moi. ante medium locuz: inter medium et finem multo grauius peccatur studio: q̄ infirmitate: et etiaz q̄ ignorantia. Cuius ratio est quia peccatuz qd pcedit ex certa industria: quā h Greg. vocat studiuz plus habz de ratione voluntarij: q̄ illud quod procedit ex infirmita/te vel ex ignorantia. ¶ Oppositū etiam huius peccati est effectus appropriatus spiritui sancto directe et specia/liter inclinando retrahens ab electiuo amore cuiuscūq peccati: qd nō sic potest dici de bono imediate opposito intemperantie vel iniustitie: et sic de alijs peccatis: q̄ nō sunt peccata in spiritum sanctuz: quanto autem aliquid spālius et vniuersalius retrahit ab electiuo amore cuius/cūq peccati: tanto peccatum ei oppositū est grauius ra/tione generis peccati. Per istud etiam peccatuz grauio/ri modo auertitur a deo peccās q̄ per aliquod aliud ge/nus peccati: quia per istud peccatum peccator directe: et per se auertitur ab aliquo effectu speciali spiritus sancti: quia sicut voluntas spāliter cōuertitur: et per se ad illud in qd tēdit eius affectus. Ita per se auertitur ab illo: qd ipsa directe refugit: quilibet autem actus peccati in spi/ritum sanctum est fuga vel fugam includit alicuius effe/ctus specialis spiritus sancti. Desperare enī est refuge/re spem de diuina misericordia: presumere est timorez re/fugere diuine iustitie. Impugnare salutiferam veritatez agnitam maxime fidei veritatem est illam veritatem re/fugere. Inuidere fraterne gratie est gratiam diuinam re/fugere. Propositum nō penitendi est refugere peniten/tiam. Obstinari est refugere peccati cautelaz: per alia au/tem peccata nō auertitur peccator a spiritu sancto in ali/quo ei° spāli effectu: nisi per accidens: inquantum. s. vo/luntas conuertitur ad aliquid tale: qd necessario habet annexam auersionez a spiritu sancto. Cum enim homo vult carnaliter copulari cum nō sua nō est aliquis mot° per se refugiens castitatem: sed motus cui de necessitate accidit priuatio castitatis: semper autem ceteris parib° grauius est illud maluz qd est per se malum q̄ illud qd per accidens: et ideo dicit Greg. 25. lib. moi. ante mediuz locum: inter mediuz et finem: q sicut nunq̄ grauius est diligere peccatum: q̄ perpetrare: ita nequius est odisse iustitiam q̄ non fecisse.

Ad primum in oppositum dicendum: q illa Glo. expositione indiget: excusa/tio enim peccati nō dicitur maximū vitium: quia sit ma/ius peccatum omnibus alijs: sed quodlibet peccatuz fa/cit maius. ¶ Ad secundum dicendum: q odiuz dei ma/ximum peccatum est: nec ex hoc sequitur quin peccatum spiritum sanctum sit maximuz: quia in peccato in spiri/tum sanctum includitur odium dei ratione alicuius sui effectus quez directe refugit peccans in spirituz sanctū. Qui enim presumendo refugit timorem diuine iustitie: diuinam iustitiam odit inquantum est punitiua pecca/torum. ¶ Vel potest dici q sicut preceptum de dilectio/ne dei: nō cōnumeratur alijs decez preceptis: eo q radix est omnium aliorū preceptorum. Sicut enim dicit Gre. in quadam Homel. super illud verbum. Hoc est prece/ptum meuz. Precepta dominica vnuz sunt in radice di/lectionis. Ita potest dici q odium dei radix est omnium peccatorū: per que peccator inordinate mouetur in deuz sicut in obiectum ratione alicuius sui specialis effectus: et ideo cum dicitur peccatum in spiritum sanctum esse maximuz non est hoc intelligendum per comparationē ad radicem que est dei odium. Sed per comparationez ad alia peccata: sicut enim preceptum de dilectione dei: maius est quolibet alio precepto: sic odium dei simplici/ter maius peccatuz est: quolibet alio peccato. ¶ Ad ter/tium cum dicitur q quanto peccatum plura bona cor/rumpit: tanto etiam grauius et c. Dico q verum est ex/tensiue: non tamen oportet q h sit verum intensiue: vn/de ceteris paribus intentius deum contemnit peccans in spiritum sanctum q̄ peccans peccato infidelitatis. ¶ Ad quartum cum dicitur q nemo insanabilior est eo qui sibi sanus videtur et c. Dico q verum est ratione cō/ditionis infirmi: quia enim credit se sanum: non que/rit morbi remedium. Sed non est hoc veruz ratione cō/ditionis ipsius morbi: quia si peccanti ex ignorantia ma/nifestetur suum peccatum cito per penitentiam ad deuz se conuertit. Questio. II.

Ad pm Cur ex/cusatio pcti ē ma/ximū vi/tium.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Secundo

Q̃ō.ii. **SEcundo** queritur vtrū peccatum in spiritū sanctum sit remissi-
Ar.pᵒ bile. Et videtur ꝙ sic. August. i. lib. retracta.
cap. 18. dicit ꝙ de quocūq; pessimo in hac vi-
ta constituto nō est desperādū. Sed si peccatū in spiri-
tū sanctū nō esset remissibile de aliquo peccatore in hac
Secūdo. vita cōstituto eēt desperādū: ergo est remissibile. ¶ Itē
Glos. super illud ps. Qui sanat omnes infirmitates tu-
as. dicit ꝙ omnipotenti medico nullus insanabilis lan-
Tertio. guor occurrit. ¶ Itē Glos. super illud psal. Dixit do-
minus ex basan conuertā. idest ad eos qui erāt despera-
tissimi: et ita conuertā eos vel ꝯuertar ad eos: ergo despe
Quarto. ratio que est peccatū in spiritum sanctum aliquādo re-
mittitur. ¶ Item quādocūq; perfectus est in hac vita
potest in peccatū labi: ergo a simili: quandocūq; pecca-
cator in hac vita potest conuerti.

In oppᵐ **Contra** Matth. 12. dicit Saluator qui dixerit con-
tra spiritum sanctū verbum non remittet
ei: neq; in hoc seculo: nec in futuro: et paruū ante dicitur
Secūdo. etiā ꝙ spiritus blasphemie nō remittetur. ¶ Item pro
remissione cuiuslibet peccati remissibilis est orandū. Sz
beatus Joan. pma cāi. sua. cap. 5. loquens de peccato in
spiritū sanctū: sub nomine peccati ad mortē dicit nō
pro illo dico vt roget quis: ergo videtur ꝙ peccatum in
spiritū sanctum remissibile nō sit. ¶ Item Augu. pmo
Tertio. lib. de sermone dñi in monte paruū aū finem. dicit ꝙ tā-
ta est labes illius peccati vt peccator depcandi humili-
tatem subire nō possit: sed sine depcādi humilitate pec
catum nō remittitur: ergo peccatū in spiritū sanctum
nō est remissibile vt videtur.

Ad q̃ōnē sm mētē pp: tā. Esse peccatū re-missibile tripl'r. **Respondeo** ꝙ peccatum esse irremissibile tri-
pliciter potest intelligi: aut q: deᵘ
illud nō potest remittere: aut quia peccatū est in tali sta
tu: quia nō potest se ad remissionē disponere: aut q: pec
catū talis cōditionis est: qd̓ excludit directe: et per se ali
quē specialē effectū spiritus sancti: qui spāliter et dire-
cte inclinando retrahit ab electiuo amore cuiuscūq; pec
cati: et hoc modo peccatū dicitur remissibile. Sicut cor
poralis morbus dicitur incurabilis qui viā precludit il
lud sumēdi qd̓ potest spāliter inducere sanitatē. ¶ Pri-
mo modo nullum peccatū est irremissibile. ¶ Secun-
do modo peccatū in spiritū sanctum sm ꝙ accipitur
pro quolibet mortali peccato: in quo decedit homo est ir
remissibile: post hanc enim vitā homo est extra statum
merendi: decedenti enī in peccato mortali decreuit deᵘ
se nō daturū illud adiutoriū sine quo existens in mor-
tali peccato nō potest digne penitere: nec se ad talem pe-
nitentiam sufficiēter preparare: vt superius habitū est:
distin. 7. in illa questione: vtrū diabolus possit digne pe
nitere. Et sic videtur Aug. in lib. de verbis domini: ser-
mone. xi. circa mediū accipere blasphemiā contra spi-
ritū sanctū: de qua dicitur Matth. 12. qd̓ non remitte
tur: neq; in hoc seculo: neq; in futuro. Dicit enim Aug.
in loco preallegato. ꝙ ipsa impenitentia est species blas-
phemie: que non remittitur: nec in hoc seculo: nec in fu
turo: et post hoc dicit: ꝙ h̓ est in penitentia contra quam
clamabāt preco et iudex dicentes penitētia agite: et pau-
cis interpositis postea subdit h̓ omnino in penitētia nō
habet remissionē neq; in hoc seculo: neq; in futuro: q:
penitētia impetrat remissionē in hoc seculo que valeat
in futuro. Sed ista impenitētia vel impenitens cor q̃ʒ-
diu quisq; in hac carne viuit iudicari nō potest: et aliq-
bus interpositis dicit postea: hec blasphemia spiritᵘ: cui
nūq̃ʒ est illa remissio: quā nō omnem. Sed quādam in-
telleximus eāq; perseuerantē duritiam cordis impeni-
tentis vel diximus vel inuenimus: vel etiā quantū exi
stimamus ostendimus nō potest in quoq̃ʒ: vt diximᵘ dū
in hac vita est depꝛehendi. ¶ Loquendo autem de irre-
missibilitate peccati: tertio modo. Sic peccatū in spiri-
tū sanctum: qd̓ est genus peccati distinctum ab alijs ge
neribus peccatoꝝ: irremissibile dicitur: quia q̃ʒuis illud
peccatū adeo possit remitti: et peccator dum adhuc est
in statu vie possit se preparare ad illius peccati remissio-
nē: tamen quia directe et per se excludit aliquem specia
lem effectū spiritus sancti: maxime potentē inducere
sanitatē: et quia etiā nō alleuiatur: nec per ignorantiā:
nec per infirmitatē. Ideo difficillimū est peccatori peccatū
preparare se ad illius peccati remissionē: non tamen est
impossibile: et ideo bene dicunt illi qui dicunt illud pec
catum pro tanto dici irremissibile: quia de difficili valde
est remissibile. ¶ Argumenta ad partem primā proce- Ad argᵃ
dunt de peccato in spiritū sanctum sm ꝙ est genus pec
cati distinctū ab alijs generibus peccatorū: et de remis-
sionis possibilitate nō facilitate: et ego bene concedo: ꝙ
q̃ʒdiu peccator in hac vita est: potest se ad remissionē dis
ponere: cū dei adiutorio. Sed h̓ est peccatori valde diffi-
cile. ¶ Secundum tamen argumentū nō plus conclu
dit nisi ꝙ deus omne peccatū potest cōmittere: qd̓ est
verissimū: q̃ʒuis multa sint: et futura sūt: q̄ nūq̃ʒ remittet.

Ad argᵃ in oppᵐ **Primum** argumentum ad partem aliam proce-
dit sm quod peccatum in spiritum san
ctum accipitur pro quolibet mortali peccato in quo mo
ritur homo nō penitēs. Cuius opiniōis videtur Aug.
fuisse: aut glosandū est non remittetur: idest de difficili
remittetur nō ex parte dei remittentis: sed ex parte pec-
catoris se cum nimia difficultate disponentis. ¶ Simi
li modo potest dici ad sm nisi quia expressius textus so-
nare videtur: ꝙ intētio eius fuerit loqui de mortali pec
cato: in quo sine penitētia moritur homo. ¶ Ad tertiū Ad 3ᵐ
potest dici ꝙ pro tanto peccans in spiritum sanctum di-
citur nō posse subire humilitatem depꝛecandi: non quia
nullo modo possit: sed quia minᵘ de difficili potest hoc.
¶ Vel potest dici ꝙ illud quod dixerat Augus. de irre-
missibilitate peccati in spiritum sanctum explanat pmo
lib. retracta. cap. 18. vbi postq̃ʒ recitat illud quod dixerat
de peccato ad mortē pmo lib. de sermōe domini in mō
te: statim subiungit qd̓ quidem nō confirmaui: quoniā
h̓ putare me dixi. Sed tamen addendum fuit: si in hac
tamen scelerata mentis peruersitate finierit hanc vitā
quoniam de quocunq; pessimo in hac vita cōstituto: nō
est desperandum: nec pro illo imprudēter oratur de quo
non desperatur.

COnsequenter queritur de ter-
tio pꝛincipali. Et
circa hoc q̃runtur duo. ¶ Primo vtrū despe
ratio presumptio īpugnatio veritatis agnite
Inuidentia fraterne gratie finalis impenitentia et obsti-
natio sint species peccati in spiritum sanctū. ¶ Secun
do vtrum omnis blasphemia: sit peccatum in spiritum
sanctum.

Questio. I. Q̃ō.i.

PRimo ostendo ꝙ desperatio nō Ar.pᵒ
sit peccatum in
spiritum sanctū: quia desperare est discrede-
re remissionem peccatorū: qd̓ est peccatum
infidelitatis. Infidelitas autem non est peccatū in spm̄
scm̄: cum sit peccatum ex ignorantia. ¶ Itē presumptio Secūdo.
consurgit ex confidentia diuine misericordie: considere
autem de diuina misericordia non est peccatum in spiri
ritum sanctum: ergo nec presumptio. ¶ Item aliquan- Tertio.
do causa verecundie resistit scienter alicui veritati: nec
tamen peccare videtur in spiritum sanctū: cum ipse pec
cet ex passione. Ergo videtur ꝙ impugnatio veritatis
agnite. non semper sit peccatum in spiritum sanctum.
¶ Item inuidia est vnū de septem capitalibus vitijs: Quarto.
vt superius habitum est. Sed capitale vitium non est
peccatum in spiritum sanctum: nec inuidentia fraterne

Quinto. gratie. ¶ Item oīs qui decedit in peccato mortali est fi-
naliter impenitēs. Sed nō oīs talis peccat in spūm san-
Sexto. ctuz: ergo finalis impenitētia nō debet poni species pec
cati in spūm sanctum. ¶ Item obstinatio est ꝓpositum
nō cauēdi a peccatis futuris. Sed h̄ spectare videtur ad
īpenitentiaz: sicut enī vere penitētie est peccata preteri
ta plangere ⁊ ꝓponere nō ↄmittere plangenda: ita vt ꝙ
īpenitēs ⁊ p̄terita nō plāgat ⁊ ↄmittere plāgēda ꝓpōat:
Septio obstinatio ergo nō videtur distincta spēs peccati ab im-
penitētia. ¶ Itē Ber. de precep. ⁊ dis. ca. 25. dicit ꝙ nol
le obedire: aut est odiose ptinacie: aut ↄtumacie nō feren
de: qḋ ēt ipsum repugnare est ⁊ resistere spūi sancto: ⁊ si
vsq; ad mortez perdurauerit blasphemia est nō remittē
da siue in hoc seculo siue in futuro gratie videtur ꝙ plu
Octauo. res sunt spēs peccati in spūm scūm q̃z ille que prenotate
sunt. ¶ Itez blasphemia est petm̄ in spūm sanctū vt ha
betur Math. 12. nec tn̄ videtur compꝛehēdi sub aliqua
predictaꝝ spēꝝ: ergo videtur ꝙ plures spēs sint peccati
in spm̄ sanctuz q̃z ille que enumerate sunt.

In opp^m In contrariuz est cōis opi. magr̄oꝝ q p̄dc̄e
sex spēs in spm̄ sc̄m enumerāt:
Secūdo. nec plures: neq; pauciores. ¶ Preterea omnes iste sex
spēs ex dictis sanctoꝝ habent. Augu. n. in lib. de fide ad
petrū ponit desperationez ⁊ presumptionē in enchi. ob
stinationē in lib. de verbis dn̄i. Impenitētiā finalē in. 1.
lib. de sermone dn̄i in mōte: fraterne grē inuidentiaz in
lib. de vnico baptismo veritatis agnite impugnationez.

Ad qōnē sm̄ mētē p̄ꝛiaz. Respondeo ꝙ sex sunt spēs peccati in spiritū
sanctuz: nō plures neq; pauciores
⁊ sunt ille que enumerate sunt superius: peccatū enī in
Sex spēs pcti i spīritū scm̄. spiritū sanctuz: inquātum accipitur ꝓut dicit gen⁹ pec
cati distinctū ab alijs generibus peccatorum est spāle
peccatū ex sola electione procedens cōtra aliquē effectū
spūi sancto appropriatū spāliter ⁊ directe inclinādo re-
trahentez ab electiuo amore cuiuscūq; peccati. Isti autē
effectus spāles spiritus sancti directe ⁊ spāliter inclinā-
do retrahentes ab electiuo amore cuiuscūq; peccati sunt
sex. s. spes de diuina misericordia: contra quaz directe: ⁊
per se est desperatio. Et timor de diuina iustitia: contra
quā est directe ⁊ per se est presumptio. Et cognitio veri-
tatis fidei: ⁊ morū contra quā directe ⁊ per se est verita-
tis agnite impugnatio. Et auxiliuz diuine gratie contra
quaz directe: ⁊ per se est inuidentia fraterne gratie. Qui
enim ex electione inuidet gratie dei: in fratre suo repel-
lit gratiaz dei a seipso. Et detestatio cuiuscūq; rei: inquā
tuz est cōtra reuerentiaz deo debitaz: contra quā est dire
cte ⁊ per se ꝓpositū nūq̃z penitēdi de peccato qḋ ꝓposi-
tū sanctis vocat nomine finalis impenitētie. Et respui-
tio cuiuscūq; trāsitorie delectationis: que aufert delecta-
tionē eternaz cōtra quaz directe ⁊ per se est obstinatio q̄
est ꝓpo^m firmū adherēdi trāsitorijs delectatiōib⁹ petōꝝ.

Ad p^mū Ad pꝛimuz in oppositū dicendū ꝙ desperatio
nō est discredere possibilitatem re-
missionis peccatoꝝ: sed eaz cōtemnere: potest enim ho
mo desperare credens omni digne penitenti deuz remit
Ad 2^m tere peccata. ¶ Ad secundū dicendū: ꝙ est quedā pre-
sumptio que oritur ex proprijs meritis: ⁊ h̄ est spēs pec-
cati superbie. Et est alia presumptio que consurgit ex cō
temptu diuine iustitie ⁊ talis presumptio si fit ex electio
ne semper est peccatum in spirituz sanctum: nō enim sic
ↄfidendū est de misericordia vt cōtemnatur iustitia. Est
etiaz alia presumptio qua homo diuinaz iustitiam hono
rans ⁊ recognoscens infirmitatez propriaz: confugit ad
diuinaz misericordiaz sperans per eā se posse obtinere ali
quod bonuz: vel facere aliquod factū ad quod nec vires
proprie: nec merita propria sine misericordia sufficerent.
Sic presumebat de misericordia dei. Iudith: cū dicebat
cap. 9. Exaudi domine me miseram deprecantem: ⁊ de

tua misericordia presumentez. Et hec presumptio bona Ad 3^m
est: ⁊ est ex humilitate consurgens. ¶ Ad tertiuz dicen-
dum: ꝙ impugnare veritatem ex passione verecūdie nō
est peccatuz in spiritum sanctuz: sed impugnare scienter
veritatez fidei vel moꝝ ex sola electione semper est pec
catuz in spirituz sanctū. Hoc enim generaliter veruz est Quis
ꝙ nūq̃z est peccatuz in spiritum sanctum: sm̄ ꝙ dicit ge pecct in
nus peccati distinctuz ab alijs generibus peccatoꝝ: nisi spm̄ scm̄
sit ex sola electione: vnde ex infirmitate desperās nō pec ⁊ qs nō.
cat in spiritū sanctum. ¶ Similiter qui ex passione in-
ordinati amoris ad concubinaz proponit nunq̃z de illo
illicito amore penitere nō peccat in spiritum sanctuz: q̄
talis peccat ex infirmitate nō ex sola electiōe. Ex dictis Nō cor^m
patet ꝙ dicentes voluntatez nō posse se mouere contra
iudiciuz intellectus negant implicite peccatuz in spiri-
tum sanctū sm̄ ꝙ dicit genus peccati distinctuz ab alijs
generibus peccatoꝝ: quia sm̄ illos voluntas nō posset
malū velle: nisi ex surreptione vel infirmitate vel aliqua
ignorantia. ¶ Ad quartuz dicenduz: ꝙ inuidere frater- Ad 4^m
ne gratie potest ex duplici causa contingere: vno modo
inquantuz appꝛehenditur: vt diminutiua proprie gratie
saltem in alioꝝ reputatione: ⁊ sic est vnum de septē ca-
pitalibus vitijs: ⁊ nō est peccatuz in spiritum sanctum:
infirmitas enim se immiscet cū tali electione. Alio modo
ex odio diuini honoris vel vnionis membroꝝ ecclesie:
⁊ sic est peccatuz in spirituz sanctum. ¶ Ad quintuz di- Ad 5^m
cendum: ꝙ impenitentia dupliciter potest accipi. Vno
modo pro carentia penitentie vsq; in finem: ⁊ sic non est
peccatuz in spirituz sanctum: sed est accidens cuiuscūq;
peccati in quo homo decedit: alio modo proposito nūq̃z
penitendi: ⁊ si tale propositū sit ex sola electione pecca-
tum est in spiritum sanctuz. ¶ Ad sextuz dicendum: ꝙ Ad 6^m
sicut per vnaz virtutem dantur danda ⁊ retinentur reti
nenda: cui tamen opponuntur duo vitia specie diuersa:
scꝫ prodigalitas que dat dāda ⁊ retinēda: ⁊ auaritia: que
vtraq; retinet: ita per vnam virtutez que penitentia est
dolet penitens de peccato preterito: ⁊ proponit cauere a
futuro: ⁊ tamē isti virtuti opponuntur duo vitia specie
diuersa: scꝫ ꝓpositum nunq̃z penitendi de peccato prete
rito: ⁊ ꝓpositum nō cauendi a futuro. Vel potest dici: ꝙ
obstinatio ⁊ impenitētia: nō tantum differunt in hoc ꝙ
vna sit respectu preteriti: ⁊ alia respectu futuri. Sꝫ quia
per impenitentiaz cōtemnitur reuerētia deo debita: per
obstinationem vero delectatio eterna. ¶ Ad septimum Ad 7^m
dicenduz: ꝙ nolle obedire sm̄ ꝙ accipitur pro proposi-
to nūq̃z obediendi: si tale propositum sit ex sola electio-
ne: peccatum est in spirituz sanctum pertinens ad obsti-
nationem. ¶ Ad vltimuz dicendū: ꝙ blasphemia redu Ad 8^m
citur ad impugnationem agnite veritatis. Blasphemia
enim est derogatio contra aliquā bonitatem excellentē:
⁊ q̄ diuina bonitas est excellentissima: Ideo sibi deroga
re est maxime blasphemare: derogatur autem ei: vel sibi
attribuendo vel optando qḋ ei nō cōuenit vel sibi negā
do qḋ ei cōuenit: qḋ si fiat tantuz per cogitationem intel
lectus ⁊ motionem affectus dicitur blasphemia cordis.
Si autez exterius ꝓdeat per locutionez dicitur blasphe
mia oris: ⁊ opponitur confessioni veritatis fidei.

¶ Questio. II. Qō. II.

Secundo querit sine argumētis vtrū
omnis blasphemia sit pec-
catum in spirituz sanctum. ¶ Respondeo ꝙ
differt blasphemia ⁊ spiritus blasphemie: blas Differt blasphe-mia ⁊ spi-rit⁹ blas-phemie.
phemare enim est derogare diuine bonitati ex quacūq;
causa sibi attribuendo: qḋ nō conuenit sibi: aut ei negan
do qḋ sibi cōuenit. quādoq; contingere potest ex ignorā
tia: quādoq; ex infirmitate: sicut cū aliquis blasphemat
ex ira vel ex aliqua alia passione: quandoq; ex electione:
primo modo ⁊ secundo nō est peccatuz in spūm sanctū:
sed tertio

Quid spiritus blasphemie. sed tertio modo. ¶ Spūs autez blasphemie semper est pctm̄ in spiritum sanctū: quia spūs blasphemie idem est q̄ amor diuine blasphemie: spirat⁹ ex sola electiōe ⁊ amore tm̄ electiuo: dei blasphemiaz amare est sceleratissimū genus peccati: q2 talis ex sola electiōe delectat̄ in vituperio dei. Differētia aūt inter blasphemiaz: ⁊ spm̄ blasphemie ostendit Saluator Math. 12. dicens omne peccatū ⁊ blasphemia remittetur hominibus: spiritus autez blasphemie non remittetur.

Circa litteraz. Est peccatum ad mortem nō pro eo dico vt quis oret: exponas sicut expositū est in q̄ōnib⁹: vel dicas q̄ non intendit dissuadere orare pro tali peccatore: sed insinuare q̄ talis idiget: vt aliqs hō psectus oret pro eo: q2 nō est cuiuslibet oratio apud deū īpetrare remissionez talis peccati. Sed hoīs multū deuote orantis. Credo tamē magis esse s̄m intentionē apostoli responsionem positā in q̄ōnibus. ¶ Existimās suā maliciam diuine bonitatis magnitudinē excedere: nō simplr̄ q2 hoc esset pctm̄ infidelitatis: s3 q2 existimat suā iniqtatē tātam esse: q̄ nō sperat vnq̄ se ita digne posse penitere q̄ misericordia bonitatis diuine illā remittere iniqtatē

Dubiū. qb⁹ place̕t malitia ꝓpter se. ¶ Cōtra vt superius habitum est: nullus aliqd vult: nisi sub rōne boni: nulli ergo

Rn̄⁹ aliorum. placet malitia ꝓpter se. ¶ Ad h̄ rn̄dent aliq̄ q̄ ⁊ si malitia nulli placeat pp se formalr̄: placet tn̄ aliquibus pp se

Cōtra. finalr̄. ¶ Sed ꝯtra h̄ arguo: finis est p^m obm̄ volūtatis: ergo si malitia alicui volūtati placeret ꝓpter se finalr̄: aliqua volūtas vellet aliqd sub rōne mali. Exponēduz est

Rn̄⁹. ꝓpria. ergo alr̄ verbum p̄dictum: dicēdo q̄ ibi accipit̄ malitia p̄ sceleratissimo malo qd̄ homini placet ex sola electiōe. Un̄ ponit̄ ibi abstractū pro ꝯcreto ad maiorem exp̄ssionez magnitudinis illius mali: qd̄ eligit peccās in spiritū sanctum: qd̄ tn̄ nō eligit: nisi sub aliquali rōne boni. Tanta labes est illius pctī: vt deprecādi humilitatē subire nō possit. Supple nisi cum difficultate magna valde: ⁊ euz speciali: ⁊ quasi priuilegiato adiutorio spūsancti. Dū in

Dub^m bac vita ē: nec pctm̄ illi⁹ iudicare ⁊c̄. ¶ Cōtra de quolibet pctō ⁊ manifesto pōt iudicari q̄ sit pctm̄. ¶ Rn̄deo

Iudicat̄ pctm̄ dupliciter. q̄ iudicare pctm̄ duplr̄ pōt intelligi. Uno mō pro iudicare pctm̄: nunq̄ esse remittendū: ⁊ sic intelligit̄ verbū ꝓpositum: sic.n. nullius debemus iudicare pctm̄: dū3 est in hac vita peccator. Alio mō pro iudicare dictuz: vel factuz: esse pctm̄: ⁊ si est tale dictū: vel factuz: q̄ possit bn̄: vel male fieri debemus interp̄tari in partem melioreʒ: s3 manifesta que nō possunt bono aīo fieri: possumus iudicare pctā. Unde extra de regu. iuris: Ea facta que dubiū est quo aīo fiant in meliorē partē interp̄temur. Qꝫ enim scriptū est ex fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos de manifestis dictum est: que nō possunt bono aīo fieri: vt stuprū: blasphemia: furta: ebrietates: ⁊ similia: de qbus nobis pmittitur iudicare: nō ōis qui nō penitet impenitēs dici pōt: q̄ est intelligēdum s̄m q̄ in pn̄ia accipit̄ pro ꝓposito nō penitēdi: s̄m.n. q̄ accipit̄ pro priuatione actus penitēdi: ōis qui nō penitet impenitēs dici pōt: pctm̄ in patrē idē

Dubiū. intelligit̄ qd̄ fit per infirmitatem. ¶ Cōtra potētia peccandi est infirmitas que est q̄dam in potētia: ergo pctm̄

Rn̄⁹ in spūsanctū fit per infirmitatem. ¶ Rn̄deo verbū te-

A.l. exponēdum. stus intelligēdum est de infirmitate: que est pena nature destitute que est corruptibilis carnis fragilitas.

Dis. 44 ¶ De potētia peccandi: an sit homini vel diabolo a deo. Dist. XLIIII.

Post predicta cōsideratione dignum occurrit. Utrum peccādi potētia sit nobis a deo: vel a nobis. Putant qdam potētiam recte agēdi nobis esse a deo. Potētiam vero peccandi non a deo: sed a nobis vel a diabolo eē: sicut mala voluntas non a deo nobis est: sed a nobis ⁊ a diabolo. Bona aūt a deo tm̄ nobis est: bone nāq̄ volūtatis ⁊ cogitationis initium nō homini ex seipso nasci: sed diuinitus parari ⁊ tribui: in eo deus euidēter ostēdit: q2 nec diabolus: nec aliquis angelorum eius ex quo in hanc caligineʒ sunt detrusi: bonam potuit vel poterit resumere volūtatem. Quia si possibile foret vt humana natura postq̄ a deo auersa bonitatem perdidit volūtatis: ex seipsa rursus eaʒ habere potuisset: multo possibilius hoc natura h̄ret angelica: que quātominus grauat̄ terreni corporis pondere: tātomagis hac esset p̄dita facultate. Non ergo homo vel angelus a se volūtateʒ bonam h̄re pōt: sed malam. Similr̄ ⁊ de potētia inquiunt per similitudinem volūtatis boni vel mali differentes q̄ illa sit a deo: non ista.

¶ Auctoritatib⁹ astruit potētiā peccādi eē a deo.

Sed pluribus sanctoꝝ testimonijs indubitanter mōstrat̄: q̄ potestas mali a deo est a quo est omnis potestas: ait enim apl̄s. Nō est potestas nisi a deo. Qd̄ non de potestate boni tm̄: sed ⁊ mali intelligi op3. Cum pilato etiam veritas dicat. Non haberes in me potestatem nisi datuz esset tibi desuper. Malitia nempe hoīuz: vt ait Aug. cupiditatem nocendi per se habet: potestatem aūt si ille non dat: non h3. Ideoq̄ diabolus anteq̄ aliquid tolleret Iob dicebat domino. Mitte manum tuaz. i. da potestatē: q2 etiam nocētium potestas non est nisi a deo: sicut sapientia ait: per me reges regnant ⁊ tyrāni per me terram tenent. Unde Iob de domino ait. Qui facit regnare hypocritā ꝓpter peccata populi. Et de pp̄lo israel dicit de⁹. Dedi eis regez in ira mea. Nocendi enim voluntas potest esse ab hominis animo: potestas aūt nō est nisi a deo: ⁊ hec abdita aptaq̄ iustitia. Naz per potestatem diabolo datam iustos deus facit suos. De hoc etiam Greg. in moralib⁹ ait. Tumoris elatio non potestatis ordo in crimine est. Potētiam deus tribuit: elationez vero potentie malitia nostre mētis inuenit. Tollamus ergo qd̄ de nostro est: q2 nō potentia iusta: sed actio praua dānatur. His auctoritatibus alijsq̄ pluribus euidenter ostendit̄ q̄ non est potestas boni vl̄ mali cuicūq̄ nisi a deo equo: ⁊ si te lateat equitas.

Aug. sup ps. lxxxv.

Aug. sup Gen.

Greg.

¶ An aliquando resistendum sit potestati.

Hic oritur questio non transilienda silentio: dictum est enim supra q̄ potestas peccandi vel nocendi non est homini vel diabolo nisi a deo: apl̄s aūt dicit q̄ qui potestati resistit dei ordinationi resistit cuz

ergo diabolo sit potestas mali dei ordinatione
eius potestati non esse resistendu3 videt. Sed
sciendu3 est aplm ibi loqui de seculari potesta-
te.s.rege z principe z hmōi:qbus nō est resistē-
du3 in his que iubet deus eis exhiberi.s.in tri
Qr alī/ qñ resistē dū ē pote stati. butis z hmōi. Si vero prīceps aliquis vel dia
bolus aliquid iusserit vel suaserit cōtra deum
tunc resistēdum est. Unde Aug. determinans
qualr resistēdum sit potestati in lib. de natura
boni ait. Si aliqd iubeat potestas qd non de-
beas facere:hic sane contēne potestatem timē
do maiorem potestate3. Ipsos humanaꝝ rerū
gradus auerte. Si qd iusserit pcurator nunqd
faciendū est:si contra procōsulem iubeat. Rur
sus si quid ipse pconsul iubeat:z aliud iubeat
imperator:nunqd dubitatur illo cōtempto illi
esse seruiēdum. Ergo si aliud imperator:aliud
iubeat deus ɔtempto illo obtemperādum est
deo. Potestati ergo diaboli vel hoīs tunc resi
stimus cum aliqd contra deum suggesserit: in
quo dei ordinationi non resistimus:sed obtem
peramus. Sic enim deus precepit vt in malis
nulli potestati obediamus.

¶ Jam nunc his intelligendis atq; pertractan-
dis:que adverbi incarnati mysterium pertinēt
de integra mentis cōsideratione intēdamus:
vt ineffabilibus vel modicum aliquid fari deo
Dis.44. reuelante valeamus. Dist. XLIIII.

Post predicta ɔsideratione dignū occurrit ꝛc. Supe-
rius determinauit Magister d origine peccati:
z eiꝰ subiecto:z qualitate:z de his q̄ cōcurrūt ad
peccatum:que sunt volūtas intētio z finis:z de
modis peccādi:z de differentijs peccatoꝝ. Hic determi
nat de potētia peccādi. Et diuidit in ptes duas ¶ Pri
mo querit Magr vtrū potētia peccādi sit a deo. ¶ Se-
cundo ingrit incidētalr de potētia que in diabolo est.ibi
[Hic oritur qō.] Primo i tres. ¶ Primo pponit qōnē.
¶ Scdo subiūgit de qōne quorūdam falsam opionem.
ibi.[Putant qdam.] ¶ Tertio improbādo illam falsam
opionē ponit verā rōnē3.ibi.[Sed pluribꝰ sctoꝝ ꝛc.]
Illa pars que ibi incipit.[Hic orit qō.] Diuidit in tres.
¶ Primo pponit dubitationis rōne3. ¶ Secūdo sub-
iungit respōsionē.ibi.[Sed sciendum.] ¶ Tertio respō
sionis ɔfirmationem.ibi.[Unde Augustinus.]

Circa hanc dis.q̄rendu3 est pncipaliter de tribꝰ. ¶ Primo de po-
tentia peccādi. ¶ Secūdo de potētia presidēdi.
¶ Tertio de necessitate obediēdi. ¶ Circa pri
mum queruntur duo. ¶ Primo vtrū potētia peccandi
Qō.1. sit aliqua potētia. ¶ Secūdo vtrū sit a deo. ¶ Qō. I.

Ar.pꝰ Primo ostendo q potētia peccādi non sit aliq̄ potētia. Ansel.in lib.de liber-
tate arbitrij:parū post pncipiū dicit q ptās pec
cādi:nec ē libertas:nec pars libertatis. S3 si eēt
Secūdo. aliqua potētia nō eēt nisi libertas: vel pars libertatis:er
go nō est aliq̄ potētia. ¶ Itē in eodē lib.parum post au-
ctoritatē pallegatam:dicit Ansel. q liberior est voluntas
que a rectitudine declinare nequit:q̄3 que illam pōt dese
rere. Sed si potētia peccādi eēt aliq̄ potētia per eam nō
esset volūtas minus libera:q2 q̄to volūtas est potētior:
tanto est nobilior:ergo potētia peccādi:nō est aliq̄ poten

tia. ¶ Item posse deficere corporalr:vt posse mori:non Tertio.
est posse:ergo multo minꝰ posse deficere spūalr:qd est pos
se peccare:nō ē posse:ergo nec potētia peccādi ē potētia.

Contra Aug.1.lib.retrac.ca.8.volūtas est qua pec In oppm
cat z rōne viuit. Sed volūtas est aliq̄ po-
tentia:ergo potētia peccādi est aliq̄ potētia. ¶ Itē scire Secūdo.
peccare est scire:z velle peccare est velle:ergo a simili posse
peccare est posse.

Respondeo potētia peccādi est potentia defe- Ad qōnē s3 mentē ppeiā.
ctibilis:defectibilitas autē dimi-
nuit de rōne potētie. Unde rōne ipsius defectibilitatis:nō
est potētia:sed magis in potētia. Rōne vero essentie:cui
pdicta defectibilitas est annexa potētia est. ¶ Argumē-
ta ad partem pmam pcedūt de rōne ipsius defectibilita
tis per quam ipsa in actu suo deficit:ipso defectu qui est
deformitas actus peccati.

Ad primum in oppositum ad partem aliam: Ad pm
dōm q non est idem q̄rere:vtrū
volūtas sit potētia:z vtrum potētia peccādi sit potētia:
q̄uis volūtas sit ipsa potētia peccādi:q2 in significato vo
luntatis illa defectibilitas nō includit. Volūtas.n.beata
est volūtas:non tñ dici pōt q in beato sit peccādi poten
tia:sed potētia peccandi noiat:z ipsam volūtate3:z eius
defectibilitatē per quā pōt in actualē eius defectū pecca
ti:z ideo quāuis ista nō sit cōcedenda:potētia peccādi est
potētia sine distinctiōe:tñ h est simplr ɔcedenda:volun-
tas est potētia. ¶ Ad scdm dōm:q non est simile de sci- Ad 2m
re:z velle peccare:z posse peccare:q2 scire respicit suum
obm:q̄tum ad suū eē repñsentatu3 intellectui:z q2 priua
tio boni debiti pōt repñsentari itellectui:per similitudi
nem illius boni:cuꝰ est carētia. Ideo scire carētiam bo-
ni debiti est scire:omne etiā cognitum pōt esse obm vo-
luntatis. Et ideo nolle carētiam illā est vere nolle:z vel-
le illam per accidēs(aliter enim nō pōt voluntas ipsum
velle)est velle:sed potētia respicit suum obm sm eē rea-
le:z q2 deformitas peccati:nullum h3 esse reale:ideo talē
posse deformitatē nō est posse:s3 non posse. ¶ Qō. II.

Secūdo queritur vtrum potentia peccādi sit a do. Qō. 1.
Et videt q pho.1.li.de somno z vigilia:cuius est Ar.pꝰ
potētia eius est actꝰ:ergo a simili a quo est poten-
tia ab illo est actꝰ. Sed peccare nō est a deo:ergo potētia
peccādi nō est a deo. ¶ Item Boe.2.li.Top.cuius vsus Secūdo.
bonus est ipm quoq; bonū:z ecōuerso:sed vsus potētie
peccādi non est bonus:q2 ille vsus est peccare:ergo potē
tia peccandi nō est bona ad qd sequitur q non sit a deo.
¶ Item Deutero.32.dei pfecta sunt opera:sed potentia
peccādi nō est pfecta potētia:q2 vt superius habitum est
nominat defectibilitatem que diminuit de rōne potētie:
ergo potētia peccandi non est opus dei.

Contra pho.4.Top.prauoꝝ potestates sunt eligē- In oppm Capi.2.
de:sed omne eligēdū a deo est:ergo potētia
faciendi prauum opus a deo est. ¶ Item Aug.in lib.de Secūdo.
natura boni:nō multū ante mediu3 dicit:q nocēdi po-
testas non est nisi a deo:sed potestas nocendi est potestas
peccādi:ergo potestas peccādi non est nisi a deo.

Respondeo q potētia peccādi nō tantūmodo Ad qōnē s3 mēte3 ppeiā.
noiat pnm deformitatis actꝰ pecca
ti:sed etiam eēntie actꝰ substracti deformitati. Dico ergo
q inq̄tum est pncipium eēntie actus:sic dicit aliqd po
sitiuū z a deo est:z ideo eēntia actꝰ:ab ea pncipiata a deo
est. Inquātu3 aūt est pnm deformitatis actꝰ a deo nō est:
q2 sicut dicit quādam defectibilitatem:que ɔsequit potē
tiam:eo ipso q de nihilo est:vñ cām efficientem non h3
z ideo ipsa deformitas:que est in actu per ipsam defecti-
bilitatem potētie a deo non est:nec causa3 habet efficien
tem:sed deficientem. ¶ Argumēta ad primam partem Ad argumenta.
pcedunt de potentia peccandi rōne defectibilitatis per
quam est

quã est principiũ deformitatis in actu peccati: ꝛ sic verũ est ꝙ a deo non est. ¶ Argumenta ad partem aliam ꝓcedunt de potẽtia peccãdi: inquãtum est ꝓncipium entitatis actus subiecti deformitatis peccati: ꝛ sic verũ est ꝙ bona est ꝛ a deo est. ¶ Posset tñ dici specialr ad auctoritatem pbi ꝙ intẽdit potestates prauoꝝ eligendas eẽ̃ incõgrutum eedem potestates sunt etiam bonorum.

Consequenter queritur de secundo ꝓncipali. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo vtrum ois potẽtia presidendi sit a deo. ¶ Secundo vtrum in statu innocentie fuisset dominatio: vel prelatio. Qõ. I.

Qõ. I. Ar. ꝓ° Primo ostendo ꝙ nõ omnis potestas presidendi sit a deo: q: regnum est quedam potestas ꝓsidendi: ꝛ regnare est ꝓsidere. Sed de quibusdam dr osee .8. ipsi regnauerũt ꝛ nõ ex me: ergo non ois potestas ꝓsidendi a deo est. ¶ Secũdo. Item quedam per potestatẽ vsurpatã alijs presidẽt. Sed nihil vsurpatũ a deo est: q: eẽ tale iniuste acceptum est: ergo nõ omnis potestas ꝓsidendi a deo est. ¶ Tertio. Item nulli potestati que est a deo resistendũ est: sȝ potestati diaboli resistẽdum est. Scriptũ est. n. Jaco. 4. resistite diabolo ꝛ fugiet a vobis: ergo potestas qua diabolus malis hoibus: vel alijs angelis malis ꝓsidet a deo nõ est.

In opp^m Contra ad Roñ. 13. nõ est ptãs nisi a deo. ¶ Secũdo. Itẽ Job. 34. dicit de deo: qꝫ regnare facit hoiẽ ypocritam ꝓpter peccata populi: ergo ptãs ꝓsidentie malorum hominum a deo est. Multo fortius ergo potestas bonorum.

Ad qõnẽ sȝ mẽtẽ ꝓprĩã. Respondeo ꝙ in potestate ꝓsidendi cõtingit cõsiderare eẽntiam potestatis: ꝛ modum acqrendi: ꝛ modum vtendi. Essentia potestatis est quedam ordo superioris ad inferiorem qui semp bonus est ꝛ a deo est. Talem. n. ordinẽ deus instituit: ad laudem bonoꝝ. Unde Roñ. 13. vis nõ timere ptãtem bonum fac: ꝛ habebis laudẽ ex illa: ꝛ ad vindictam malefactoꝝ: vnde in eodẽ caplo di de ꝓncipe: ꝙ dei minister est vindex in iram ei qui malum facit: modus aũt acqrendi potestatem: si iustus est a deo est: si iniustus a deo non est nisi permissiue: similr si vsus bonꝰ est a deo est: ꝛ si malus est a deo non est nisi permissiue.

Ad ꝓmũ Ad primum in oppositum dicẽdũ: ꝙ illa auctoritas osee itelligẽda est de potestate: quãtum ad illicitũ modũ acqrendi eam. ¶ Ad 2^m Ad secũdum dicẽdum: ꝙ homo vsurpans sibi potestatẽ iniuste acquirit eã: ꝛ ille modus acqrendi a deo nõ est: tamẽ eidem homini illa eadem potestas q̃qꝫ a deo collata est: ita ꝙ eadem potestas per cõparationem ad hominẽ acqrentem vsurpata est: ꝛ per cõparationẽ ad deuꝫ iuste collata est: nõ est. n. incõueniens idẽ esse vsurpatum: ꝛ iuste collatum diuersis respectibus. ¶ Ad 3^m Ad tertiũ dicẽdum: ꝙ diabolus sua potestate abutitur in conando hoies allicere ad peccatuꝫ: ꝛ illi abusui resistendũ est: q: talis abusus a deo non est. ¶ Argumenta ad partem aliam ꝓcedunt de potestate: quãtum ad eius essentiam. Qõ. II.

Qõ. II. Ar. ꝓ° Secundo queritur vtrũ in statu innocentie fuisset dñatio: vel ꝓlatio. Et videt ꝙ sic. Apo. 1. cor. 11. vir est caput mulieris. Sed in statu innocentie erat vir ꝛ mulier: ergo erat prelatio viri ad mulierem. ¶ Secũdo. Iteꝫ in angelis sanctis est dñatio ꝛ prelatio qꝺ manifestant nomina: qdam enim dicunt ꝓncipatus: quidam potestates: qdam dominatiões: ergo simlr videt ꝙ fuisset [illegible] dam fuissent alijs ꝓpositi.

In opp^m Contra Aug. 19. de ciui. ca. 15. dicit ꝙ deus hominẽ rõnalem factum ad imaginem suaꝫ noluit nisi irrõnabilibus dominari: non hoiẽ homini: ergo videt: ꝙ si petm nõ fuisset inter hoies: non fuisset dñatio: nec platio. ¶ Secũdo. Item posito dño ponitur seruitus. Sȝ sm Aug. partum post auctoritatem pallegatam cõditio seruitutis iure intelligit iposita tõe peccatoꝝ: ergo vr: ꝙ nõ fuisset aliqua dñatio inter hoies: nisi fuisset peccatum.

Ad qõnẽ sm mẽtẽ ꝓpriaꝫ. Dñatio tripłr pt accipi. Respondeo ꝙ dñatio tripłr põt accipi. Uno modo largissime. s. prout aliquid dicit dominus illius rei: qua vtitur pro sua voluntate: ꝛ talis dominatio fuisset in statu inocentie. Alio modo minus large. s. pro potestate imperandi alij homini: ꝛ talis dominatio etiam fuisset in statu inocentie in viro respectu mulieris: ꝛ in parentibus respectu prolis sue: filium aũt debere obedire patri: ꝛ vxorem viro: non tm̃ spectat ad naturam destitutam: sed etiam ad institutam. Tertio modo põt dñium accipi ꝓprie. s. pro potestate cohercẽdi subditos: subditum aũt cohercerit: includit aliqd fieri cõtra eius voluntatem: vel cõtra eius inclinationeꝫ: vel ipm pro aliquo malo puniri: que puenire nõ põt homini: nisi pro statu nature lapse. Et iõ dominatio hoc tertio modo dicta: non fuisset in statu inocentie: nec est: nec erit in statu glorie. Unde sup illud. 1. cor. 15. cũ euacuauerit omnem ꝓncipatum ꝛ potestateꝫ: dicit glosa ꝙ omnibus collectis: omnis ꝓlatio cessabit: quia necessaria non erit.

Ad ꝓ^m Ad 2^m Ad 3^m Argumentum primum ad primam partem ꝓcedit de dñio: secundo mõ dicto. ¶ Ad scdm etiã simili modo põt solui. ¶ Ad tertium dicẽdum: ꝙ q̃uis in statu inocẽtie: non oẽs hoies fuissent pares in prudentia ꝛ bonitate: tñ quilibet tm̃ habuisset de prudentia ꝛ bonitate qꝺ ad sui ipsius regnuꝫ: cum diuino adiutorio sufficeret. Et ideo non fuisset ibi dñium: tertio modo dictũ: nec etiam dñium dictum: secundo modo nisi viri ad mulierem ꝛ parentum ad plem: vt ante dictum est. ¶ Argumẽta ad partem aliam ꝓcedunt de dominio tertio modo dicto.

Consequenter querit de tertio ꝓncipali. Et circa hoc q̃runt duo. ¶ Primo vtruꝫ subditi teneant obedire dñis tpalibꝰ in soluendo tallias de nouo impositas: que non vergũt: nisi in temporalẽ vtilitatem dominoꝝ. ¶ Secũdo vtrum religiosi magis teneant obedire suo patri spirituali. i. prelato q̃ patri carnali.

¶ Questio. I.

Qõ. I. Ar. ꝓ° Primo ostendo ꝙ xpiani tenẽtur dñis tẽporalibus obedire in soluẽdo tallias de nouo impositas: q̃ etiam nõ vergũt: nisi in vtilitatem tpalem dñoꝝ. Aplõ Roñ. 13. Omnis aia potestatibꝰ sublimioribꝰ subdita sit. Sȝ pꝫ pbm. 2. li. Top. ꝙ nullo addito dicit: simpliciter dicꝫ: ergo videt: ꝙ subditi dñis tpalibꝰ simpłr obedire teneant in omnibꝰ. ¶ Cap. 30. Secũdo. Item ꝓma Pe. 2. serui subditi estote in omni timore dñis: non tm̃ bonis: ꝛ modestis: sȝ etiam discholis: ergo videt: ꝙ q̃tũcũqꝫ subditi a dñis temporalibꝰ grauent in tpalibus possessionibꝰ: ꝙ eis obedire teneant. ¶ Tertio. Item Aplõ ad ephe. 6. serui obedite dñis carnalibus cum timore ꝛ tremore in simplicitate cordis vestri: sicut christo. Sed christo tenẽtur omnes obedire in omnibus: ergo ꝛ dominis temporalibus.

In opp^m. Contra sup illud Matth. 18. ergo liberi sunt filij: dicit glosa liberi sunt filij regni in omni re[illegible]

Tertio.

ergo christiani perfecte sunt liberi:qḋ non esset veruz:si tenerenſ dn̄is tp̄alibus obedire. ¶ Itez christiani per legem euangelicā:liberati sunt a lege mosayca:ergo cuz lex mosayca:fuerit lex diuina:⁊ lex diuina magis astringat:q̄ꝫ quecūqꝫ humana:videſ ꝙ christiani absoluti sint ab omni lege humana:qḋ non esset veruz:si in aliquo tenerentur dominis temporalibus obedire.

Ad qōnē ſꝫ mētez ꝑpriā.

Respondeo ꝙ ex corruptione que in nobis est proni sumus ad perturbandum ordinem iustitie:taz in temporalib⁹ q̄ꝫ in spiritualib⁹:ideo oportuit esse aliquos qui potestatez in spiritualib⁹ hērent:⁊ aliquem ꝑncipalem:⁊ aliquos sub eo qui haberent potestatem in tēporalibus:vt sic ordo iustitie seruareſ tam in temporalib⁹:q̄ꝫ in spiritualibus. Habēti aūt potestatē iuste:siue in temporalib⁹:siue in spiritualib⁹:teneneſ christiani subditi obedire in his ad que se extēdit potestas illius:nō aūt in alijs de necessitate:nisi forte in casu vbi ꝑp scandalum esset necessarium obedire. Sed ad vidēdum vtrum imponere tallias de nouo que non vergūt:nisi in vtilitatem temporalem dn̄orum sub eoꝝ ꝯtinentur potestate distinguendum est de subditis. Quia aut sunt serui:

Subditi i duplici differētia

aut liberi. Si serui simpl'r:dico ꝙ domini pn̄t eis d̄ nouo tallias imponere:q̄ꝫuis non vergant:nisi in vtilitatez dominoꝝ:⁊ serui teneneſ obedire. Quia seru⁹ ⁊ res ei⁹ sunt possessio dn̄orum. Unde ph̄s.1.Poli.dicit ꝙ seruus est res possessa:vnde si fugiat dn̄z:dn̄o debet restitui. Extra de seruis nō ordinādis:de seruoꝝ. Si autez subditi sint liberi:ita vt dn̄s eorum dn̄etur eis politice:tūc distinguo ex parte dn̄orum:qꝛ aut dn̄s ille est rex:vel princeps:aut dominus inferior. Si dn̄s inferior:tunc dico ꝙ de nouo nō pōt subditis suis tallias īponere:⁊ si īponit cū exceat limites sue potestatis. Nō credo ꝙ subditi teneanſ obedire maxime cum sine ꝯsensu regum:vel ꝑncipum īponunſ:qḋ ꝓbatur per simile. Prohibere.n.abbatib⁹ ep̄is ⁊ prelatis alijs ne nouos census īponāt ecclesijs:nec veteres augeant. Extra de censib⁹ ⁊ exactionib⁹:ꝓhibem⁹ ⁊ supra eodē scientes:⁊ infra eodē Eccl'.⁊ ca.inouamus: vbi habeſ ꝓpositūz:non tantūmodo in simili:sed expresse. Ibi enim dicit sic:nec q̄sq̄ꝫ alicui nouas pedagiorum exactiones sine auctoritate ⁊ ꝯsensu regum ⁊ ꝑncipum statuere aliquo modo ꝑsumat. Siqs aūt ꝯtra h̄ fecerit:⁊ cōmonitus nō destiterit:donec satisfaciat:ꝯmunione careat christiana. Hoc enim habeṫ Extra de ver.signi.super quibusdam. ¶ Preterea:ad h̄ etiā facit illud qḋ habeſ.C. noua vetigalia instituti nō posse.l.1.⁊.2.⁊.3. Et.ff.de legibus ⁊ senatusꝯsultis.l.⁊ ideo. ¶ Si aūt dn̄s est rex:vel

Quis:et ꝑp qd:⁊ cui oꝫ imponē tallias.

ꝑnceps:tūc dico ꝙ auctoritate sua pro vtilitate boni cōmunis de nouo potest tallias subditis suis:etiā christianis īponere:compensata subditorum facultate:⁊ negotij qḋ est pro cōmuni bono qualitate.⁊ q̄ntitate.ff.de publi.⁊ vetiga.⁊.C.noua vetiga.l.1.⁊.3. Qḋ est intelligēdum: nisi facultates assignate regi:vel ꝑncipi pro cōmuni vtilitatis promotione ⁊ defensione sufficiant. Si autez ille

Cur non sūt imponende.

tallie in nullo sunt ad vtilitatem boni cōmunis:tunc dico:ꝙ nec rex:nec princeps tēporalis tales tallias de nouo potest īponere subditis liberis:quia possessiones eoꝝ non sunt possessiones dominorum:⁊ si eas impon ūt subditi non tenentur obedire:qꝛ sue exeunt limites ꝑtātes.

Ad ꝑm

Ad primum in oppositū dicēduz:ꝙ illud verbum apostoli intelligēduz est q̄n potestates sublimiores non trāsgrediunſ limites sue potestatis:sed quādo imponūt tallias subditis liberis:que non vergunt nisi in ipsoꝝ vtilitatem trāsgrediunſ limites sue potestatis. ¶ Ad scḋm dicendum:ꝙ illa auctoritas aut itelligēda est de seruis simpl'r:aut si per seruos intelligat subditos quibus dn̄i politice dominantur intelligenda est:sicut precedēs auctoritas exposita est. ¶ Ad tertium dicēdum:ꝙ ly sicut ibi nō est nota equalitatis:

Ad 2m

Ad 3m

sed similitudinis. Sicut nec est nota equalitatis:cuz ꝑcipitur boni diligere ꝓximum:sicut se ipsuz. Magister.n. homo teneſ se ipsum diligere q̄ꝫ ꝓximum:est ergo predicta auctoritas sic exponenda:vt sicut obedire debemus christo in omnib⁹:ita ſm illam similitudinem debemus obedire domino temporali in omnib⁹:que sunt infra limites sue potestatis. ¶ Et quia argumenta ad partem aliam ſm apparētiam videntur concludere:ꝙ in nullo christiani teneantur dominis temporalib⁹ obedire:ideo soluenda sunt.

Ad ꝑm in oppm

Ad primum ergo dicēdum:ꝙ illa auctoritas filios regni vocat christianos illos:qui omnia temporalia requirūt ꝓpter christum:⁊ verum est:ꝙ tales non teneneſ ad tributa:nec ad exactiōes temporales. ¶ Ad secūdum dicēdum:ꝙ lex christiana dicitur lex perfecte libertatis:non quia hominez liberet a seruitute temporali:sed quia ip̄m liberat a seruitute spirituali que est seruitus peccati. ¶ Ad tertium dicēduz: ꝙ lex mosayca fuit ꝑfiguratiua:⁊ quasi vmbra legis euāgelice:⁊ ideo postq̄ꝫ publicata est lex euangelica:non debuimus obligati manere ad legem mosaycam scḋm litteram:tum quia adueniente veritate:non est necessaria figura:tum quia lex mosayca impleſ in lege christiana:dicente Saluatore Matth.5.non veni soluere legem:sꝫ adimplere:nō sic autem se habet lex humana ad legem euāgelicam:imo iuuat ad legis euangelice perfectionem.

Ad 2m

Ad 3m

¶ Questio. II.

Qō.11.

SEcūdo queritur vtrū religiosi magis tenētur obedire suo patri spirituali.i.prelato:q̄ꝫ patri carnali. Et videſ ꝙ nō:ad Col.3.filij obedite parētib⁹ vestris per omnia. Sed illis quibus obediendum est per omnia:magis est obediendum:q̄ꝫ cuicunqꝫ homini alij:ergo magis est obediendum parētibus carnalib⁹ q̄ꝫ prelato. ¶ Itez qui obligat⁹ est alicui:se in ꝑiudicium illius alij obligare non potest. Sed filius obligatus est per preceptum diuinum ad honorādum parētes: vt patet Exo.20. Cum ergo maximus honor sit in obediendo non potest homo se obligare ad obediendū alij in preiudicium obedientie quam debet parētibus suis. ¶ Item glosa sup illud Exo.20.honora p̄rem tuum ⁊c. qui parētibus honorem nō defert quibus parere pōt:ergo videſ ꝙ nulli alij sit ita parēdum:sicut parētibus carnalibus. ¶ Item ꝑfecta obedientia ex charitatiua dilectione ꝓcedit:ergo illi magis debeo obedire:quez magis debeo ex charitate diligere. Sed magis debeo ex charitate diligere p̄rem carnalem:q̄ꝫ prelatum:ergo sibi magis teneor obedire. ¶ Item magis teneſ homo obedire illi a quo habet esse nutrimētum ⁊ disciplinam:⁊ cui subiect⁹ est iure nature q̄ꝫ illi a quo nō hꝫ esse:⁊ cui non est subiectus:nisi ex statuto volūtatis sue. Sed ſm ph̄m.8 ethi. ca.11.parentes sunt filijs cā essendi nutrimēti ⁊ disciplinē:⁊ eis ꝑncipanſ nāmon sic autem prelatus se hꝫ respectu subditoꝝ suoꝝ:ergo magis tenetur filius obedire patri carnali:q̄ꝫ suo prelato. ¶ Itez Matth.15.quare vos transgredimini mandatum dei ꝓpter traditionē vestrā: nam deus dicit:honora patrem tuum:⁊ matrem tuam: ergo videſ:ꝙ ꝓpter aliquam traditionem quā faciat hō siue per votum:siue alio mō:preiudicari non debet precepto de honorando patrem ⁊ matrem:qḋ non esset verū:si subdit⁹ magis teneret obedire ꝑlato:q̄ꝫ p̄ri carnali.

Ar.ꝑo

Secūdo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

In oppm.

Contra actuū.5.dicit Petrus obedire oportet deo magis:q̄ꝫ hominibus. Sed obedire ꝑlato est obedire deo:quia Luc.10.dicit saluator:qui vos audit me audit:ergo magis est obediendū prelato:q̄ꝫ patri carnali. ¶ Item Ber.in lib.de ꝓcep.⁊ dispensatione.ca.9. dicit ꝙ ipsa regula monet:ꝙ si etiam impossibilia iniunguntur a prelato:vt subditus de adiutorio dei ꝯfidēs ex

Secūdo.

charitate

charitate dei obediat. Sed talis monitio esset irrationalis: nisi esset magis prelato obediendum: q̄ cuicūq̄ homini alij. ¶ Item Ber. eodē lib. ca. 15. siue enim deus: siue homo vicarius dei mandatū quodcūq̄ tradiderit: pari profecto obsequēdum est: cura pari reuerentia deferendū. Ubi tamen deo ꝯtraria: homo non precipit: sed certum est q̄ magis est obediendum deo: q̄ patri carnali: ergo ⁊ ipsi prelato: vt videtur. ¶ Item sicut habet se spiritus ad carnem: ita pater spiritualis qui est prelat⁹ ad patrem carnalem. Sed magis obediendum est spiritui: q̄ carni: ergo magis obediendū est prelato: qui est pater spiritualis: q̄ patri carnali. ¶ Item Matth. 19. omnis qui reliquerit patrem: aut matrem ꝓpter nomen meū centuplum accipiet: ⁊ vitam eternā possidebit. Sed qui magis obedit prelato: q̄ patri carnali: ipse ꝓpter deum: quem reueretur in prelato dimittit patrem carnalem: ergo bene facit.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Ad q̄ōnē ſꝫ mētē ꝓpōnē.

Respondeo aliqua sunt in quibus filij parentibus carnalib⁹ obligant de iure nature ⁊ de iure diuino: vt sunt illa que intelligunt: vel cōtinentur in illo precepto: honora patrem tuum ⁊ matrē. aliqua sunt in quibus non obligantur filij parentib⁹ carnalib⁹: nec de iure nature: nec de iure diuino. Respectu autem eorum in quibus obligātur filij parentibus de iure nature: ⁊ de iure diuino magis tenentur professi in religione obedire loco ⁊ tempore patri carnali q̄ suo prelato precipienti ꝯtrariū. Professio enim in religione nullum absoluit ab obligatione diuini precepti: ad hoc enim est obseruatio consiliorum: vt perfectius obseruent precepta diuina. Unde per hoc q̄ religiosi profitentur obseruationem aliquorum consiliorum non minus tenentur ad obseruationem diuinorū preceptorum. Et huic concordat illud decretum distin. 30. Siqui filij. Ubi dicitur sic. Siqui filij parētes maxime fideles deseruerint: occasione dei cultus: hoc iustum esse iudicantes: ⁊ nō potius debitum honorē parentibus reddiderit anathema sint. Respectu autem eorum in quibus non obligantur filij parentib⁹: nec de iure nature: nec de iure diuino: planum est q̄ religiosi magis tenentur obedire suo prelato q̄ patri carnali. Ex dictis patet via ad solutionem argumentorum vtriusq̄ partis.

Ad p̄m̄

Ad primum cum dicitur q̄ filij obediant parentibus per omnia ⁊c̄. dico hoc debere intelligi de omnibus quibus eis obligātur de iure nature: vel diuino ſi verbum se extendit ad illos qui sunt in religione professi ⁊ debent intelligi pro tempore ⁊ loco. ¶ Ad secūdum solutum est per dicta in corpore questionis. ¶ Ad tertium dicendum: sicut ad primum. ¶ Ad quartum dicēdum: q̄ non semper magis teneor obedire illi: quem magis teneor diligere: nisi equalem habeant super me auctoritatem. Parentes autem carnales non tātam habent auctoritatem sup filios respectu eorū in quibus filij non obligātur eis: nec de iure nature: nec de iure diuino: quātam prelati sup subditos suos. ¶ Ad quintum dicendum: q̄ procedit de obedientia respectu eorum in quibus filij obligantur parentibus de iure nature. ¶ Ad sextum dicendum: q̄ procedit de obedientia respectu eorum in quibus filij obligantur parētibus de iure diuino.

Ad 2^m

Ad 3^m

Ad 4^m

Ad 5^m

Ad 6^m

Ad primum ad partem aliam dicēdum: q̄ vere obedire p̄lato est obedire deo: nisi precipiat contra deum: nec sue excedat limites potestatis q̄ ꝓpter hoc dico: quia sicut dicit Ber. de p̄cepto ⁊ dispen. ca. 8. quisq̄ professus in quo vis genere salutiferę: nec vltra obedire legem cogēdus: nec circa est inhibendus: quā sua ipsius videt complecti professio. Si aūt prelatus preciperet suo subdito ꝯtrariū illi in quo subditus obligatur parētib⁹ de iure nature: vel diuino preciperet contra deum: ⁊ ideo in illo precepto sibi non eēt obediendum. ¶ Ad secūdum dicendū: q̄ illa monitio perfectionis est non necessitatis: ⁊ locum etiam haberet in filio respectu eorum in quibus obligatur parentibus de iure diuino. ¶ Ad tertium patet solutio per solutionem ad primum istorum. ¶ Ad quartum dicendum: q̄ maior argumenti non est vera: quia quāuis spiritus immediate creetur a deo: tamen inquantum pater carnalis disponit materiam ad susceptiōem illius: magis respicit patrem carnalem: q̄ ipsum prelatum. Et ideo totus homo magis dependet ex patre carnali q̄ ex prelato: vnde principalior pater est q̄ prelatus respectu eorum in quibus p̄eest filio iure nature: vel diuino: cū ergo spiritus sit hominis nobilior pars: patet q̄ non fuit in maiore argumenti accepta conueniens similitudo. ¶ Ad quintū dicendum: q̄ illud verbum intelligēdum est vbi ⁊ quādo parentes a filijs honorari nō indigent: ⁊ maxime q̄n filios inclinare: ad illud quod est ipsorum saluti contrarium. ¶ Uel potest dici q̄ intelligēdum est respectu eorum in quib⁹ filij parentibus non obligantur: nec de iure nature: nec de iure diuino.

Ad p̄mū in opp^m

Ad 2^m

Ad 3^m

Ad 4^m

Ad 5^m

Circa litteram. Mala voluntas non a deo nobis est. i. actus male voluntatis: inquātum malus est a deo non est sciendum est apostolū ibi loqui de seculari potestate. s. rege ⁊ p̄ncipe: ⁊ huiusmodi q̄bus non est resistendum: qd̄ est intelligēdum in his que spectant ad eorum potestatem de iure: qd̄ patet per litteram immediate sequentem: postq̄ enim dictū est: quibus non est resistendum: statim subiungitur: in his quibus deus iubet eis exhiberi. s. in tributis ⁊ huiusmodi: ipsos humanarum rerum gradus auertere. s. in obediendo. ¶ Sed ꝯtra hoc arguit sic: glosa super illud Apoc. 2. ⁊ angelo pergami ⁊c̄. dicit q̄ non audet arch episcopus sup subditos episcopi manum imponere sine eorū: ergo non semper magis est obediendum superiori. ¶ Respōdeo archiepiscopus: quāuis sit episcopo superior: nō tamen super episcopum: nec super eius subditos hꝫ plenariam potestatē. Et ideo subditi episcopi magis tenentur obedire episcopo: q̄ archiepiscopo: nisi in aliquibus casibus: sed prelato superiori qui super subditos habet plenitudinem potestatis cuiusmodi est Papa semp magis obediendū est q̄ prelatis inferiori. Et quia deus super omnes habet potestatis plenitudinem. Ideo sibi p̄ncipalissime obediēdum est: ⁊ perseuerāter: quia sicut scribitur Matth. 10. Qui perseuerauerit vsq̄ in finem: hic saluus erit. Ad quā salutem per obedientie perseuerantiam: nos perducere dignet ⁊ spiritualiter me dominus noster Jesus Xp̄s qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dub^m

R̄n̄o.

Tabula scripti Ricardi super secūdum librum sententiaꝝ Domini Petri Lombardi.

Utrum

Finis.

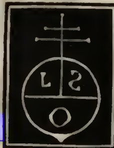
Laus deo optimo: maximoqꝫ.

Clarissimi sacre theologie professoris Magistri Ricardi de Mediauilla ordinis minoꝝ preclara cõmẽtaria sup secũdum librum sententiaꝝ Magistri Petri Lombardi episcopi Parisiensis: vna cum interpretatione textus diligẽtissime castigata: ac per Lazaꝝ Soardum Venetijs accuratissime impssa: cui a sanctissimo dño. D. nostro Dño Julio diuina prouidẽtia Papa. ij. per apostolicas lr̃as indultuꝫ fuit: q̄ nullus possit ea imprimere sub pena excõmunicationis late sentẽtie: quam ꝯtrafacientes eoipso incurrant: a quaqꝫ absolui non possint nisi satisfactione premissa.
Itemqꝫ ab Illustrissimo ducali dominio Venetoꝝ ex gratia concessum est illi q̄ similiter ea nullus imprimere possit sub pena in ipso priuilegio contenta: ꝛ de his plenius continetur taꝫ in litteris apostolicis desuper cõfectis: q̃ꝫ ex priuilegio ipsius Illustrissimi Dominij.
Venetijs per Lazarum Soardum die. xxviij. Martij. M. D. IX.

Excusatio Lazari.

Si quid forte tuos offendet lector ocellos
Quod mihi mendoso grãmate versus eat:
Emendare velis: nam non me Lazarus istis
Confecit mendis Bibliopola tuus:
Sed turbata magis pressoris inertia quando
Sera dedit lassas artibus hora manus.

Sola virtus vincit omnia.

Omnes sunt quaterni preter primũ qui est duernus ꝛ vltimũ q ẽ q̃ternꝰ.

Quinter. 18. car. 1.